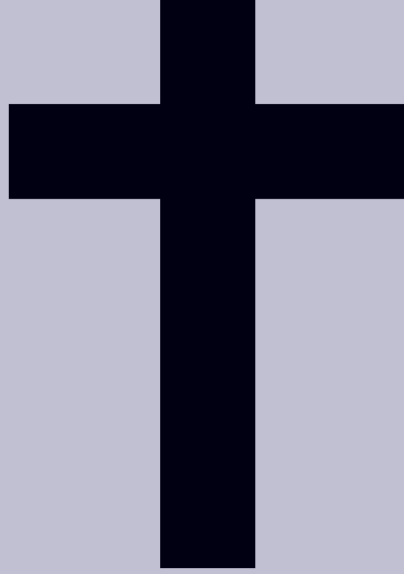

Tii Pwicîri: Âmu
Aamwari naa na cî

New Testament in Paicî (NC:pri:Paicî)

Tii Pwicîri: Âmu Aamwari naa na cî
New Testament in Paicî (NC:pri:Paicî)
Le Nouveau Testament à Paicî

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paicî

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Paicî

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

Contents

Mataio	1
Maréko	76
Luka	122
Ioane	201
Apostolo	255
Roma	324
1 Korénito	360
2 Korénito	395
Galatia	417
Éfeso	431
Filipi	444
Kolosé	453
1 Tésalonika	462
2 Tésalonika	469
1 Timotéo	474
2 Timotéo	485
Tito	493
Philémon	499
Héberu	502
Jacques	536
1 Pétéru	546
2 Pétéru	558
1 Ioane	565
2 Ioane	574
3 Ioane	576
Jude	579
Auinapàpari	583

Picémara Wâdé na é wii wà Mataio Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Mataio, pwi *apostolo. Béaa kâra na é todèe wà Iésu, âna é pwi a *tò mwani wâripû ba kà tèpa *Roma. (Còo 9.9.) Naa na tii kêe, âna é wii pwina é còo na ia é pâra wiâ Iésu, â é popa mwara é pwina é wii wà Maréko ma pàra jèkutâ goo Iésu na wii.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 65 (wâmwünyabweri 30 naja gée na càuru pai bà kà Iésu).

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso, na rà tèpa *Juif mwara. Munaa rà wâro gòroigé jii é napò *Judée, â pwiri rà pwa grec, càcaa *hébèru. Ba é ina wà Mataio pâ nee tii gée na *Aamwari Béaa (*l'Ancien Testament*) naa pairà.

Cina é wii?

É wii, ba na é paari pâ wà Iésu Kériso, âna é pwi *Mesia, pwi ukai me gée goo Pwiduée na rà tapacîê tèpa Juif gée na biu. Wâru pâ nee tii na é ina wà Mataio, ba na é paari pâ, nye wà Iésu kaa, na é pacoo pâ auinabéaa kà tèpa *péroféta naa na Aamwari Béaa. É wii é nee tèpa jojooro Iésu, ba na é paari pâ é pwi gòobàra ukai *Davita, ma wà Abéraama, pwi jojooro diri tèpa Juif.

É pagòo tèpa cèikî naa goo Iésu, ba na rà cimwü wiàna rà pièpàrirà wà pàra tàpé, â na rà picémara é *Picémara Wâdé kêe tà diri tèpa âboro (28.19–20).

É pagòojè ma ina tâjè pâ, o coo dâra gòiri é Mwaciri kà Iésu, na ée mwa wâjué me còwâ (24.30; 25.31).

Dà ère é tii bèeni?

Wà Iésu, âna é pwi ukai, êco na câe caa pwi ukai pwacèwii tèpa ukai naani gòropuu. Mwaciri kêe, âna wâ *napwéretòtù ma naa na pwâranüma tèpa âboro. Jè tò naawê goo é cèikî kâjè naa gooé.

Wà Iésu, âna é tòpi jii Pwiduée diri é pàtamee, wânidò napwéretòtù ma wâni gòropuu. (Còo 28.18.) É tàrù kêe na é pacâmuri tèpa âboro goro é popai kà Pwiduée, âna maina jii nyamanya kà tèpa Juif. É pwa wâru ina pâ muru na pwacèwii ni: «Guwà jèe tère pâ...êco na wâgo, âna go ina tàwà pâ...» (Còo naporomee 5.)

Wâdé tà Mataio na é wii é pâ ârapupûra kà Iésu. Wâru naa na tii kêe jii pàra tii—popai kà Iésu goro é pai wârori âmu wâro kâjè, wàjè tèpa naîri Mwaciri (còo naporomee 5–7; 18); ma ucina goo é Mwaciri (còo naporomee 13, 20). Jèe wii pâ popai na wâru na patère tèpa pitûâ kâra *Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif na càra caa tòpi Iésu (naporomee 23). Â jèe wii mwara pâ popai kà Iésu, na é mara ina béaa pâ muru na o mwa tèepaa, na é wâjué me còwâ, ba na é bàra pacoo Mwaciri kêe (naporomee 24–25).

Pai pitàgoo tii kà Mataio

Wà Iésu Kériso, âna é pwi Mesia, Pwi Ukai na é tòpò Mwaciri napwéretòtù

Pitèpa Iésu, ma ipwabwàtié târa wakè kêe (1.1–4.11)

É tapoo wakè kêe (4.12–25)

É patùra tèpa âboro naa gòrojaa (5.1-7.29)
 Pai wârori wâro kà tèpa naîri Mwachiri
 Paari pàtâma pwi Mesia (8.1-9.34)
 É patùra tèpa câmu kêe â é cùrurâ pâ (9.35-11.1)
 Râ tapoo cicaraé tèpa pitûâ (11.2-12.50)
 É pwa ucina tà tèpa âboro (13.1-52)
 É pacâmurirâ goro Mwachiri
 É tubanabwé wakè kêe naa Galilée (13.53-17.27)
 Inapàpari pâ é pwi Mesia na ée mwa picâri (16.13-17.27)
 Popai kêe goro ipakîri ma ipwanauri èpâ (18.1-35)
 É too naa Iérusaléma (19.1-23.39)
 Pwa târù kà pwi Mesia naawê (21.1-23.39)
 Popai kêe goro ê pwina o tèepaa na pwâadèrèè (24.1-25.46)
 Pai bà ma wâro còwâ kêe (26.1-28.20)

Tèpa jojooro Iésu Kériso

Luka 3.23-28

1 Wà Iésu *Kériso, âna é té géé goo wà Davita, pwi gòobàra *Abéraama. Â wàilà-ni diri tèpa jojooro Iésu:

- 2 Abéraama*
 Isaaka
 Iakobo
 *Juda (ma wà tèpa aéjii kêe)†
 3 Pérès (ma wà aéjii kêe Zéra; nyaa kàru, âna wà Tamar)
 Hesron
 Ram
 4 Aminadab
 Nachon
 Salma
 5 Booz (nyaa kêe, âna wà Rahab)
 Obed (nyaa kêe, âna wà Ruth)
 Jessé
 6 Davita.

Wà *Davita, âna é pwi ukai [naa *Isaraéla. Â géé na càùé, â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

- *Solomona (nyaa kêe, âna tô wâdâ Urie béaa)
 7 Roboam
 Abia
 Asa
 8 Josaphat
 Joram
 Ozias
 9 Yotam
 Akaz
 Ézékias
 10 Manassé
 Amon
 Josias

1:1 Genèse 22.18; 1 Chroniques 17.11 * 1:2 Abéraama... Grec: Wà Abéraama, âna é caa kà Isaaka. Â wà Isaaka, âna é caa kà Iakobo, etc. † 1:2 Juda ma wà tèpa aéjii kêe—Tèpa caa kà tèpa 12 wâao Isaraéla.
 1:3 Genèse 38.29-30; Ruth 4.18-22 1:5 Ruth 4.13-17 1:6 2 Samuel 12.24

11 Yekonia (ma wà tèpa aéjii kêe).

Â, na pàara-bà, âna pacòobé tèpa Isaraéla gée napô kàra, â rà pâra nau pwa karapuu naa napô *Babulona.

12 Â gée na càùé, [â wà tèpa jojooro Iésu, âna]:

Chéaltiel
Zorobabel
13 Abihou
Éliakim
Azor
14 Sadok
Akim
Élioud
15 Éléazar
Matthan
Iakobo
16 Ioséfa.

Wà tô wâdà Ioséfa, âna wà Maria, tô nyaa kà Iésu, na pitunee tée pâ Kériso.

17 Wàilà diri pwiri, ê jéù tèpa jojooro Iésu Kériso. Tapoo gée goo Abéraama, tèepaa naa goo Davita, âna po 14 naneeâboro. Â tapoo gée goo Davita, tèepaa naa goro pai còobé kàra ê Ba Isaraéla gée Juda pâ naa Babulona, âna po 14 naneeâboro. Â géewê, â po 14 naneeâboro tèepaa naa goo pai pitèpa wà pwi *Mesia.

Pai pitèpa Iésu

Luka 2.1-7

18 Wàéni ê jèkutâ goro pai pitèpa wà Iésu Kériso, pwi Mesia: Wà Maria, tô nyaa kêe, âna ru bwaa ipwa câbawâdê‡ ma wà Ioséfa. Â béaari ê pai piéa kàru, âna é jèe nyarana wà Maria, na é naigé mee ê *Nyuâaê Pwicîri.

19 Â é niimiri wà Ioséfa pâ, na ée panuâ Maria. Êco na é pwi âboro na é pitòimirié, êkaa na câé caa inapàpari, ba na câé caa kamu wà Maria na ara âboro.

20 É dau pinünüma naa goo, â géewê, â é mwa còo naa na naurune pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ: «Ioséfa, pwi gòobàra Davita, gà cibwaa piwâ na gà popa wà Maria. Ba napwa naa goo ê èpo paa na wâgooé, âna é me gée goro ê Nyuâaê Pwicîri.

21 Â naa mwa pitèpaé, â gà mwa pitunee tée pâ Iésu§. Ba o mwa wàé kaa na upa ê Ba kêe gée na tojii*.»

22 Â diri ê pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi *péroféta kêe, pâ:

23 *Ée mwa nyarana wà i tô èpo dopwa. Â ée mwa pitàmari pwi nari âboro èpo paa. Â o pitunee tée pâ Émanuéla, na pai ina wèe pâ, wà Pwiduée, âna é wâjaajè.*

Ésaïe 7.14

24 Ūna é tàcî wà Ioséfa, â é pacoo ê pwina é ina tée i pwi angela. Â é popa wà Maria ma é wâdèe.

25 Êco na càru caa ipuu, tiagoro na wà Maria, âna é mwa pitàmari i pwi nari èpo. Â wà Ioséfa, âna é nama nee Iésu.

1:11 2 Rois 24.14–15; 2 Chroniques 36.10; Jérémie 27.20 1:12 Esdras 3.2 1:18 Luka 1.27,35 ‡ 1:18 Ipwa câbawâdê—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima. 1:21 Luka 1.31, 2.21 § 1:21 Iésu—Pai ina wèe naa na hébéru pâ: Wà Pwi Ukai, âna é pa-udjè. * 1:21 Gée na tojii—Grec: Gée na pâ èpà kêe (= kàra ê Ba). 1:23 Ésaïe 7.14 1:25 Luka 2.21

2

Rà ipwamainaê tèpa maagoi

¹ Pitèpa Iésu naa Bétéléma wâ *Judée, na pàara kà ukai *Héroda*. Â wâ pàra tèpa maagoi—tèpa tàmanga na rà câmu goro îricò—âna rà me géé na é too wê i tòotù. Â rà tèepaa naa *Iéruusaléma.

² Â rà pitawèeri tèpa âboro wê pâ: «É wâpà pwi nari èpo na pitèpaé, wâ pwina ée mwa pàra nau pwi ukai kà tèpa *Juif? Ba bà còo é îricò kèe, na é tèepaa, câmu kàra pai pitèpaé. Êkaa na bà me nau pipwamainaê, [ma naa tée âraimeai kâbà].»

³ Â wâ ukai Héroda, âna é tère é jèkutâ goro pai tèepaa me kà tèpa maagoi ma é pwina rà ina. Â gùmagù é pwâranümee. Â wâ diri tàpé Iéruusaléma, âna wâgotàra.

⁴ Â é papitiri diri tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò wâ Héroda, ma wâ tèpa *dotée goro é Naèa.

Â é tawèerirà pâ: «Pwiri wâpà é ére na o pitèpa naawê i pwi *Mesia [na guwà tapaciê]?»

⁵ Â rà tòpi tée pâ: «Naa Bétéléma, wâ Judée. Ba wàéni é popai kà Pwiduée, na ia é jèe wii wâ pwi *péroféta, pâ:

⁶ *Cidòri nyuâa
napô Bétéléma,
napô géé *Juda!
Pwamuru naa googà
jii pàra napô!
Ée còobé géé jaagà
pwi ukai na maina;
pwi a wéaari
é Ba Isaraéla,
pwi Ba na Ba kôo.»*

Michée 5.1

⁷ Géewê, â é todà tèpa maagoi wâ Héroda. Ûna wàilà co, â é ina tàra pâ: «Guwà ina tóo bwàti i pwi pàara na guwà tapoo còo na i îricò.»

⁸ Ûna rà ina tée, â é panuàrà pâ naa Bétéléma, ma ina tàra pâ: «Guwà pâ nau mudàra bwàti i pwi nari èpo. Â wiàna guwà pâmariê, â guwà wâjué me còwâ, nau ina tóo. Ba nümoo mwara dàra pàra, nau ipwamainaê ma naa tée âraimeai kôo.»

⁹ Nabwé, â rà còpòo wâ tèpa maagoi. Â rà jèu còo mwara i pwi îricò, â é tòcia tàra é naigé. Â rà pàra wiâê, â na é tèepaa pâ, naa gòro i pwi wâ na tâa na i pwi nari èpo, â é coo.

¹⁰ Ûna rà còo pâ é coo wê i îricò, â rà nye dau ipwàdéee kaa.

¹¹ Â rà tò naa na i wâ, â rà pâmari i pwi nari èpo ma Maria, tô nyaa kèe. Â rà tùu jùrurà ma ipwamaina i pwi nari èpo. Â rà pwa ma èrù pâ ère atà kàra, â rà naa tée é jèpa âraimeai kàra, na dau maina wâri wèe—mwani mii, ma *encens* [pâ dà na ûrea† na jè cîri] ma é jawé ûrea na nee *myrrhe*.

* **2:1** Héroda—Nee 'Héroda Maina', wàé pwi apâbéaa kà tèpa Héroda. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **2:2** Nombres 24.17 **2:6** Michée 5.1; Ioane 7.42 **2:11** Psaume 72.10-15; Ésaïe 60.6 † **2:11** Ûrea—Bon odeur.

¹² Gée na càùé, â é ina tàra wà Pwiduée naa na naurune pâ, na rà cibwaa wâjué còwâ naa jaa Héroda. Â rà pa cè naigé na ité, ba na rà wâjué còwâ naa napô kàra.

Rà uru jii Héroda

¹³ Ûna rà jèe wâjué còwâ wà tèpa maagoi, â é pwa naurune wà Ioséfa. Â é còo wà pwi *angela, na é ina tée pâ: «Gà wàcî! Gà cimadò, â gà popa i du duanaî, â gà uparu, pâ naa *Aigupito! Ba wà Héroda, âna é pwa na é mudàra i pwi nari èpo, ba na pòtàmwereê. Â guwà tâa wê tiagoro tòotù na go mwa patùragà.»

¹⁴ Â é cimadò wà Ioséfa, â é popa i du duanaî, â rà pâra na ne, naa napô Aigupito.

¹⁵ Â rà tâa wê, tiagoro pai bà kà Héroda.

Diri pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwi Ukai, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ: *Go jèe todà me pwi naîô, â go pacòbée gée Aigupito.* *Osée 11.1*

É nama pòtàmwara tèpa nari èpo

¹⁶ Wà Héroda, âna é còo pâ rà ipwa tûâ tée wà tèpa maagoi. Â é nye dau putàmu kaa. Â é nama pòtàmwara diri pâ nari èpo paa, na wâboo còwâ kâra ârailu naja, wâna diri Bétéléma, ma pâ napô goro jènereê. Ba é tâmogòori gée goo tèpa maagoi i pàara na é tèepaa na, i îricò.

¹⁷ Â, na wàrapwiri, â é pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee wà péroféta Iéremia, pâ:

¹⁸ *Pwâra i ma pijinüni na Rama‡!*

É imuru pâ èpo kée Rachel.

Pwacoé ma patàmarùé,

ba jèe tiàurà diri.

Jérémie 31.15

Rà wâjué còwâ gée Aigupito

¹⁹ Gée na càuru é pai bà kà Héroda, â é pwa naurune wà Ioséfa na Aigupito. Â é còo pwi angela kà Pwi Ukai,

²⁰ na é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà popa i du duanaî, â gà wâjué còwâ paru pâ naa napô *Isaraéla. Ba rà jèe bà wà tàpé na ia nùmarà na rà pòtàmwara i nari èpo.»

²¹ Â é cimadò wà Ioséfa, â é poparu wâjué naa napô Isaraéla.

²² Êco na é tère pâ wà Arkélaos, pwina naî Héroda, âna é popa pwâra ukai naa Judée, gée na càuru pai bà kà caa kêe. Â wâgotêe na é wâjué còwâ naawê. Â é ina tée mwara wà Pwi Ukai naa na naurune pâ, na rà pâra naa napô Galilée.

²³ Â rà tâa na jèe village na ina goo pâ Nazareth. Êkaa na pacoo é pai jèe ina kà tèpa péroféta pâ, [wà pwi Mesia, âna] o pwi âboro gée Nazareth.

3

É patêre tèpa âboro Ioane

Maréko 1.1-8; Luka 3.1-18; Ioane 1.19-28

2:15 Osée 11.1   **2:18** Genèse 35.19; Jérémie 31.15   ‡ **2:18** Rama; Rachel–Rama, âna pwi village kâra é wâao kà Éfraïm na wâmwünyabweri Iérusaléma; Rachel, âna tô nyaa kà Ioséfa ma Benjamin, â wà Éfraïm, âna pwi naî Ioséfa. É popai bèeni na tii kà Iéremia, âna goro pai còobé kà tèpa Isaraéla gée napô kàra, ba na rà pwa karapuu naa napô Babulona. (Còo Jérémie 31.15.)   **2:23** Ésaïe 11.1, 53.2; Luka 2.39; Ioane 1.45

¹ Gée na càùru pâ naja na wâru, â é cimadò wà pwi âboro na nee *Ioane Pwi a piupwaa. Â é tâa namaré wà *Judée, â é picémara târa pâ âboro na rà medarié. Â é ina târa pâ:

² «Guwà pinünüma ma guwà pitòotéri ê wâro kàwà! Ba jèe wâmwünyabwe ê *Mwaciri napwéretòotù!»

³ Wà Ioane, âna wàé kaa, na ia é jèe picémaraê wà *péroféta Isaia, pâ:

*Pwa pwi âboro naa namaré
na é tomara too:
“Ée me Pwi Ukai.
Pwabwàti é naigé!
Pwa ma bàracaari
pwi ére na ée pâ wê!”*

Ésaïe 40.3

⁴ Napwa naa goo Ioane, âna é coona ê ârabwée na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goro karapuu parawére macii. Â é uti kòrée ma wâdo narapuutâ.

⁵ Â po dau wâru pâ âboro na rà nye tà medarié naa namaré—gée *Iérusaléma, ma diri ê napô Judée, ma ê pâ ére goro nairiwâ Ioridano.

⁶ Â rà inapàpari ê pâ èpà kàra, na ara ê pâ âboro diri. Â é *upwaarà naa nairiwâ Ioridano.

Guwà pwa cè tûâ cèna wâdé!

⁷ Wâru mwara tèpa âboro gée na du ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif, wà tèpa *Farasaio ma tèpa *Sadukaio, na rà medari Ioane, ba na é upwaarà.

Ûna é côorà, â é ina târa pâ: «Guwà pâ tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilàapà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii é wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwiduée?

⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûâ cèna wâdé, târa ma o paari pâ, jèe pitòotéri ê wâro kàwà!

⁹ É, gona guwà tà niimiri pâ, guwà udò, gée goo na wà *Abéraama, âna é pwi jooorowà? Bwa! Piticèmururu naa goo. Ba wiàna nümee, â o pâri wà Pwiduée ma é bii ê pâ atü bèeni ma rà o tèpa gòobàra Abéraama!

¹⁰ «É jèe tà pwabwàti é gi kèe [wà Pwiduée]. Â ée mwa tépàgà naa na wàé diri ê pâ upwàra na càcaa wâdé ê pâ pwêe, ma cîri naa na ânye!»

O pitèi tèpa âboro!

¹¹ «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé, târa ma o paari pâ guwà pitòotéri ê wâro kàwà. Êco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna ée mwa upwaawà goro Nyuâaê Pwicîri ma ânye†. Wàé, âna dau pwa pàtamee jiiò‡, â càcaa pâriò ma go tipì é otàpwe goro du wâraâê [ba é Pwi Ukai].

¹² É jèe nye tà pwabwàtié, ba na é pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wâdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai pinaaitiri ê pudòro upwâra§ jii é parawée. Â é tòimiri é pudòé, â é cîri parawée naa na ânye na ticè pwâadèrèè.»

Piupwaa Iésu

Maréko 1.9-11; Luka 3.21-22

3:2 Mataio 4.17, 1.15   **3:3** Ésaïe 40.3   **3:4** 2 Rois 1.8   * **3:4** Kaamela—Chameau. Còo note goo Mataio 19.24 ma Maréko 1.6.   **3:7** Mataio 12.34, 23.33   **3:9** Ioane 8.33,39; Roma 4.12   **3:10** Mataio 7.19; Luka 13.6-9   **3:11** Ioane 1.26-27,33; Apostolo 1.5   † **3:11** Upwaawà goro...ânye—Pwiri pitèimuru kà Pwiduée. Ée mwa naa Nyuâaê Pwicîri kèe tà pàra tàpé, â ée mwa naa wârimuru tà pàra tàpé. É, pwiri popai goro pai picèitiri é èpà jiiè, tèpa naîê.   ‡ **3:11** Dau pwa pàtamee jiiò—é, Dau pwamuru naa gooé jiiò.   § **3:12** Pudòro upwâra—Nara upwâra (graine); Parawée (é, pwùrué, pwirié)—coquille, extérieur.

¹³ Gée na càùé, â é pâra wà Iésu gée napô Galilée, naa nairiwâ Ioridano. Â é pàdari wà Ioane, ba na é upwaaé.

¹⁴ Êco na càcaa nùma wà Ioane na é pwa, â é ina tà Iésu pâ: «Gona cina gà medario? Na càcaa pâri ma go upwaaagà. Wâdé na gà upwaaao.»

¹⁵ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Nye wâdé ê pwina gà ina. Êco na, ni, âna wâdé na ju pacoo ê pwina *târù na ara Pwiduée.»

Êkaa na é upwaaé wà Ioane, wàra pai ina kée.

¹⁶ Ûna é cimadò gée najawé wà Iésu, â nye tàpirié kaa ê napwéretòtù, â é côo ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é gére boome naa gòé, pwacèwii ê déamu.

¹⁷ Â é tère ê pwâratùra me gée napwéretòtù na ina pâ: «Wà pwi bèepwiri, âna Pwina naîô [na caapwi co] na go dau meaarié. Wâé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoo tée*.»

4

É tacai Iésu wà Caatana Maréko 1.12-13; Luka 4.1-13

¹ Gée na càùé, â é popa wà Iésu ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée naa namaré, ba na é tacaié wà *Caatana, pwi a cicarajè.

² Â câé caa ija wà Iésu naa na 40 tòotù, ba é *ipwanya*. Â é tapoo copwa.

³ Â é pàdarié wà Caatana, pwi a tacaijè, â é ina tée pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii ê pâ atü bèeni ma poloa!»

⁴ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro, â é nye wâro goro diri pâ popai na é ina wà Pwiduée.*»
Deutéronome 8.3

⁵ Â é popa Iésu pâ naa *Iéruçaléma, ville na pwicîri. Â é popaé too naa gòro pûru *Wâra pwapwicîri.

⁶ Â é ina tée pâ: «Wiàna gà Pwina naî Pwiduée, â gà êgò géeni! Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûâri
tà tèpa *angela kée,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.
Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori âgà
naa gòro atü.»*

Psaume 91.11-12

⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdà Pwi Ukai Pwiduée'gà.*»
Deutéronome 6.16

⁸ É popaé mwara wà Caatana naa gòro jè jaa na dau wâdòiti. Â é paari tée diri ê pâ napô ma mwaciri gòropuu bau ê pwényuâa kàra ma ê neemururà.

⁹ Â é ina tée pâ: «Wiàna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainao, â go mwa naa tâgà diri ê pâ pwi bèepwiri.»

3:16 Ioane 1.32   **3:17** Psaume 2.7; Ésaïe 42.1; Mataio 12.18, 17.5; Luka 9.35   * **3:17** Wânümoo tée—é, Wânümoo gooé.   **4:1** Hébéru 2.18, 4.15   **4:2** Exode 34.28   * **4:2** Ipwanya—Jeûner. Côo Neeremuru (Vocabulaire). Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Bicopwa.*   **4:4** Deutéronome 8.3   **4:6** Psaume 91.11-12
4:7 Deutéronome 6.16

10 Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà pâra jiio, co Caatana! Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri, pâ: *Gà ipwamaina Pwi Ukai Pwiduée'gà, â nye wàé co, na gà ipwa âboro kîri kêe.*» *Deutéronome 6.13*

11 Nabwé, â é panuâ Iésu wà Caatana, â rà medari Iésu pâ angela, â rà ipwa âboro kîri kêe.

É tapoo wakè kêe Iésu

Maréko 1.14-15; Luka 4.14-15

12 Gée na càùé, â é têe wà Iésu pâ, jèe tòpò wà *Ioane Pwi a piupwaa naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée.

13 Â câé caa tâa Nazareth, â é pâra nau pitâa Capernaüm, bàra nawià Galilée, wâna ére Zabulon ma Neftali.

14 Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *péroféta Isaia pâ:

15 *Têe, co du napô*

Zabulon ma Neftali—

gàu wâmwünyabweri nawià;

na ére géé côwâ

kâra Ioridano;

wâgàu na Galilée;

napô na piwâru Ba na,

na càra caa pwi Ba kôo.

16 *Go ina târa pwi Ba kôo:*

Ba kôo na tâa na bàutê

—bàutê na dau cikautê.

Té marié é tòotù;

èpàparié pwélaa na pwâra.

É pawâroé côwâ wà Pwiduée!

Ésaïe 8.23–9.1

17 Â nye tapoo kaa naawê, na wà Iésu, âna é picémara ê popai târa pâ âboro. Â é ina târa pâ: «Guwà pinünüma ma pitòotéri é wâro kàwà! Ba jèe wâmwünyabwe é *Mwaciri napwéretòotù!»

É todà tèpa tapoo câmu kêe

Maréko 1.16-20; Luka 5.1-11

18 Na jè tòotù, â é pâra wii bàrawià Galilée wà Iésu. Â é côo tupédu âboro na tupédu a taa ârawéà—wà Simona na ina gooé pâ Pétèru, ma wà André, pwi aéjii kêe. Â ru gére tòpò puà kàru naa nawià.

19 Â é ina tàru pâ: «Gàu me wiâô, â go mwa nama gàu tupédu a pwapuàri âboro.»

20 Â ru nye naaco kaa é puà kàru, â ru pâra wiâ Iésu.

21 Rà tàpo dau pipâra pâ, â wà Iésu, âna é côo Jacques ma Ioane, tupédu naí Zébédée. Rà tàgére pwàni puà gòro wànga ma wà caa kàru. Â é todàru wà Iésu,

22 â ru nye naaco kaa wà caa kàru, ma i wànga, â ru pâra wiâê.

É nama tiâu maagé kâra âboro

Maréko 1.35-39; Luka 4.42-44, 6.17-19

²³ É pâra pitiri napô Galilée wà Iésu, â é pacâmuri tèpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara é *Picémara Wâdé goro é Mwaciri [napwéretòtù]. Â é nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro.

²⁴ Â rà tère jèkutâ gooé pitiri na province Syrie. Â rà cia medarié wà tàpé na rà aré†, ma é pâ na jèpapara maagé—wà tàpé na tâa goorà é pâ duée, ma wà tàpé na rà céca‡ ma wà tàpé na rà pitàbwamwa. Â é cau nama tiâu maagé kàra wà Iésu.

²⁵ Wâru pâ âboro, na rà pé gére pâra wiâ Iésu—âboro me géé Galilée, ma géé na ére goro Dix Villes§. Â rà me mwara géé Iérusaléma, ma diri é napô *Judée, ma géé na ére pâ còwâ kâra nairiwâ Ioridano.

pai pwa pupûra naa gòrojaa

5

(Naporomee 5-7)

Luka 6.17-49, 12.22-34

¹ Ûna é còo pâ âboro na wâru wà Iésu, na rà gére me, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo, ba na é pacâmurirà. Â rà me naa jaaé tàpé na rà pâra wiâê.

Cidòri nyuâa

² Â é ina tàra pâ:

³ «Cidòri nyuâa tàpé na rà ipakîrìrà, ba o kàra é *Mwaciri napwéretòtù!

⁴ Cidòri nyuâa tàpé na rà i, ba ée mwa patàmarùrà wà Pwiduée!

⁵ Cidòri nyuâa tàpé na moo pwâranümarà, ba o mwa kàra é gòropuu diri!

⁶ Cidòri nyuâa tàpé na rà copwa dàra câbawâdé kà Pwiduée, ba ée mwa naa tàra diri pwina nûmarà goo!

⁷ Cidòri nyuâa tàpé na rà imeai, ba ée mwa imeairà wà Pwiduée!

⁸ Cidòri nyuâa tàpé na tâbawêe pwâranümarà naa goo Pwiduée, ba rà o mwa còoê!

⁹ Cidòri nyuâa tàpé na rà pinaanapô bèepirà, ba ée mwa tuneé tàra wà Pwiduée pâ, tèpa naiê!

¹⁰ Cidòri nyuâa tàpé na pièpàrìrà géé goro pai pitère dàra kàra é popai kà Pwiduée. Ba o mwa kàra é Mwaciri napwéretòtù.

¹¹ Cidòri nyuâawà, wiàna rà tobapwâwà ma pièpàriwà, géé goro na guwà tèpa âboro kòo.

¹² Ba rà jèe nye wàrapwiri tà tèpa *péroféta na rà pâbéaa kàwà. Â guwà ipwàdéé ma piègòtùru, ba o maina pumara wakè kàwà naanidò *napwéretòtù!»

Guwà tèpa pwéelaa kàra gòropuu

¹³ «Guwà tèpa còo* târa gòropuu. Â wiàna é còo, âna tubatiâu é nûmee, â jèe wànau târa ma jèe o pwa ma tèepaa còwâ é nûmee? Bwa. O jèe piticèmururu naa goo. Â o tû naa gòroigé, â rà o mwa pâra gò pâ âboro.

4:23 Mataio 9.35; Maréko 1.39; Apostolo 10.38   **4:24** Maréko 6.55   † **4:24** Tàpé na rà aré (é, tàpé na rà tâa na aré)—Ceux qui souffrent.   ‡ **4:24** Tàpé na rà céca—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Tàpé na rà pinya.

4:25 Maréko 3.7-8   § **4:25** Dix Villes—Nee mwara Décapole. 10 villes na caajurirà.   **5:3** Ésaïe 57.15   **5:4** Ésaïe 61.2-3; Auinapàpari 7.17   **5:5** Psaume 37.11   **5:6** Ésaïe 55.1-2   **5:10** 1 Pétèru 3.14   **5:11** 1 Pétèru 4.14   **5:12** 2 Chroniques 36.16; Apostolo 7.52   **5:13** Maréko 9.50; Luka 14.34-35   * **5:13** Còo—Na pàara biu, âna càcaa po wâdé bwàti é pâ còo. Ba po dau wâru pâ tòri na tâa na. Na pàra pàara, âna jèe nye ticè nûmee, ba jèe pâra gòro jawé, â jèe nye po tâa co é pâ tòri na. Pwacèwii é nu na jèe pwârü târa kuru, ba, na jèe copwaa diri, â jèe ticè nûmee, â jèe tû târa ja. Wakè kà còo mwara, âna na é cèitiri ma wéaari é utimuru. Ucina mwara goro é auipwataâboro kà Pwiduée na câ mwa caa tòotéri. (Còo Lévitique 2.13; Nombres 18.19.)

14 «Guwà tèpa pwéelaa kâra gòropuu, pwacèwii ê jè ville na é tâa gòrojaa, ba o pwacoé ma jè cîdaée.

15 Â ipaiwà mwara naa goo ê jè wâra ânye. Ba câjè caa nuri, ma jè mwa caa naapwàniri ê pwéelaa kêe! Bwa! Jè nye tòpò dòiiti. Â é pwéelaa goo diri ê pâ âboro, na rà tâa na ê wâ.

16 Â wâdé na wàrapwiri ê pwéelaa kàwà! Wâdé na é tèepaa na ara diri tèpa âboro. Â géewê, âna rà o côo ê pâ muru na wâdé na guwà pwa. Â rà o pwamaina Pwiduée, Caa kàwà, na é wânidò napwéretòtù.»

Go tèepaa nau pacoo ê Naèà

17 «Guwà cibwaa niimiri pâ, go tèepaa nau nama tiâu ê *Naèà kà Moosé, ma é pâ auina kà tèpa péroféta. Bwa, go tèepaa, ba na go pacoo.

18 Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Ûna bwaa tâa ê napwéretòtù ma gòropuu, â o càcaa câtùra cè ji caapwi âmu géé goro ê Naèà, tiagoro na pacoo diri ê pâ namuru.

19 «Gée goo pwiri, â wà pwi âboro na é tajii ê ji caapwi naèà na dau kîri, â é picòo tà pàra tàpé ma rà ipwacèwiié, âna wà pwiibà, âna ée dau kîri naa na Mwachiri napwéretòtù. Â wà pwi âboro na é pâra wiâra bwàti ê Naèà, ma picòo tà pàra tàpé ma rà wàrapwiri, âna wà pwiibà, âna ée dau maina naa na Mwachiri napwéretòtù.

20 Ûu, wâdé na guwà pitère dàra ê câbawâdé kà Pwiduée, jii pai pwa kà tèpa *dotée goro ê Naèà ma wà tèpa *Farasaio. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o câguwà caa tò naa na Mwachiri napwéretòtù.»

Gà naaco putàmu

21 «Guwà tâmogòori bwàti pâ é jèe ina [wà Pwiduée] tà tèpa jojoorojè, pâ: *Gà cibwaa tètàmwara âboro. Exode 20.13* Â wà pwina é tètàmwara pwi jèpwi, âna o popaé pàdari pwi a pitèimuru, ma é pwa wàrimuru tée.

22 Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà putàmu† naa goo pwi a cèikî béegà, â gà o mwa coo ara Pwiduée, na ée mwa pitèigà. Â wiàna gà ina tà pwi a cèikî béegà, pâ, “Gà pé pigù!” âna o popagà pâ naa na wâra pitèimuru kà Pwiduée. Â wiàna gà piduri‡ pwi a cèikî béegà, â gà tapacîri wàrimuru na dau maina, naa na ére na jèe maagé ma tòina naawê.

23 «Jè jèe côo cai ni: Gà pame é âraimeai'gà naa na wâra pwapwicîri. Â tèepaa me naa na pwàranümagà é pwina wânabibiù kàu ma wà pwi a cèikî béegà.

24 Â, na wàrapwiri, wâdé na gà tàpo naaco naawê é âraimeai'gà. Â gà wâjué côwâ, ma gàu mara pinaanapô ma wà pwi a éjii'gà. Â nabwé, â gà mwa wâjué côwâ, ma gà mwa bàra naa i âraimeai'gà.

25 «Wiàna é piciapwâ googà wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wàé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitèimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwàliici ma tòpògà naa na karapuu.

26 Â go ina tâgà ê âjupâra pâ: O câgà caa còobé géé na karapuu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri ê wàrimuru'gà!»

Popai goro tapàgà piéa

27 «Guwà tâmogòori bwàti pâ é jèe ina [wà Pwiduée] pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa cîa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà). Exode 20.14*

5:14 Ioane 8.12, 9.5   5:15 Maréko 4.21; Luka 8.16, 11.33   5:16 Éféso 5.8-9; 1 Péteru 2.12   5:17 Roma 3.31   5:18 Luka 16.17, 21.33   5:19 Jacques 2.10   5:21 Exode 20.13; Deutéronome 5.17   5:22 1 Ioane 3.15   † 5:22 Putàmu—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Putàmu na ticé âji majoroé.*   ‡ 5:22 Piduri—Insulter.   5:23 Maréko 11.25   5:27 Exode 20.14; Deutéronome 5.18

28 «Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà ucâri wâdà pwi jèpwi, â gà wâdéarié, â pwacèwii na gàu jèe pipuu.

29 Ba wiàna majoroé ê âraporomeegà, na gà pitanami goo, ma gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii, â gà tütâjii naaiti jiigà! Ba o wâdé ba kâgà wiàna tiâu jè ére naiigà, jii wiàna tâbawêe ê naiigà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé côo naawêš!

30 Â wiàna majoroé ê îgà étò na gà pwa na èpà, â gà tépàgà, â gà tütâjii naaiti jiigà! Ba bwaa wâdé ba kâgà wiàna tiâu ê jè ére naiigà, jii wiàna tâbawêe ê naiigà, â gà pâra naa na ére na jè maagé ma tòina naawê!»

31 «Jèe ina mwara pâ: *Wà pwina é tü târa é wâdèe, âna wâdé na é pwa cè tii târa ma pitapàgà piéa.* *Deutéronome 24.1*

32 Êco na wâgo, âna go ina pâ: Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura* (câe caa cîâa jiigà). Ba gà péa panuâê, ba na é toomura, wiàna é jèu piéa ma cè pwi jèpwi. Â wà mwara pwi jè âboro na é popaé ma é wâdèe, âna é toomura†.»

Popai goro ipwataâboro

33 «Guwà tâmogòori bwàti pâ é jèe ina wà Pwiduée tà tèpa jojooorjè, pâ: *Gà cibwaa pwâ goo é pai pwataâboro'gà. Wâdé na gà pacoo é *auipwataâboro'gà na ara Pwi Ukai.* *Lévitique 19.12*

34 Â wâgo, âna go ina pâ: Wiàna gà *ipwataâboro, â gà cibwaa ina neere ére pwicîri, ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà.

«Gà cibwaa ina “napwéretòotù” ba autâa pwicîri kà Pwiduée;

35 é, “gòropuu” ba aucò kêe; é, “*Iérusaléma” ba ville kêe, wàe na é Ukai maina kâjè.

36 Â gà cibwaa ina mwara pâ: “Go ipwataâboro gòro pûruô” ba càcaa wâgà na gà tâmogòori nama pwaa, é, duu é caapwi wàrapûrugà.

37 Wiàna nûmagà na gà üuri, â gà ina co pâ “üu”. Â wiàna tàutâgà, â gà ina co pâ “bwa”. Ba cè gòobèrèe, âna me géé jaa *Caatana, wà Pwi âboro èpà.»

Popai goro pitôowârimuru‡

38 «Guwà tâmogòori pâ jèe ina pâ: *Âraporomee târa âraporomee, ma poropwâ târa poropwâš.* *Exode 21.24*

39 «Êco na wâgo, âna go ina pâ: Wiàna é pwa na èpà tâgà wà pwi jè âboro, â gà cibwaa pitôowâri tée. Â wiàna é tamagéri é upwaégà étò, â gà panuâ tée mwara jèpwi.

40 Â wiàna é popagà pâ naa na wâra pitèimuru pwi jè âboro, ma é popa cimiici'gà, â gà naa tée mwara é palito'gà.

41 Â wiàna é tacoo googà wà pwi jè [coda roma] ma gà popa é atà kêe naa na caapwi kilomètre, â gà popa naa na ârailu kilomètres.

5:29 Mataio 18.9; Maréko 9.47 § 5:29 Ucina co goo é pwina nama jè pwa na èpà. Ba wâdé na jè tütâjii naaiti jiiigè. 5:30 Mataio 18.8; Maréko 9.43 5:31 Deutéronome 24.1–4; Maréko 10.4 * 5:32 *Na càcaa tô atoomura—é, Êco wiàna tô ilàri na ia pwicîri ma gàu piéa.* † 5:32 Na pàara kà Iésu, âna maina kamu kâra ilàri na pitapàgà piéa. Ipaiwà mwara wiàna nye ticè èpà na é pwa. Wiàna é piéa còwâ, â o càcaa dau wâdé é béarailu kâra pai pitâa kêe ma pwi jè âboro, géé goro é pwâra kamu kêe. Ê popai bèeni kà Iésu, âna pwiri pai ina wèe pâ, wâdé tà Pwiduée na câgàu caa tapàgà piéa. Êco na, wiàna ticè pai pwa wèe ma gàu pitànaima, â gà tòimiri é nee tô wâdàgà, â gà cibwaa nama é kamu wiàna ticè èpà na é pwa. 5:33 1 Korénito 7.10–11 5:33 Exode 20.7; Lévitique 19.12; Nombres 30.3; Deutéronome 23.22 5:34 Ésaïe 66.1; Mataio 23.22; Jacques 5.12 5:35 Psaume 48.3; Ésaïe 66.1 ‡ 5:37 *Pitôowârimuru—Vengeance.*

5:38 Exode 21.24; Lévitique 24.20; Deutéronome 19.21 § 5:38 *Âraporomee târa âraporomee...* Ba na rà cibwaa piwéna jii é pwina é pwa târa wà pwi jèpwi.

⁴² Wiàna é ilari jiigà cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa tée. Â wiàna é ilari târa mwa pitôowâri, â gà cibwaa iauri jiié.»

Gà meaari tèpa èpàrigà!

⁴³ «Guwà tâmogòori bwàti é auina bèeni: *Gà meaari tèpa jèneregà.* Lévitique 19.18 Â rà ina mwara [pàra tàpé] pâ: “Â gà èpàri tàpé na rà èpàrigà.”

⁴⁴ Êco na wâgo, âna go ina pâ: Gà meaari tàpé na rà èpàrigà*, â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pwa tâgà na èpà.

⁴⁵ Â wiàna gà wàrapwiri, â gà pwi âji naî pwi Caa'gà, na é wânidò napwéretòotù. Ba é nye nama té é tóotù kée, naa gò tàpé na rà wâdé, ma wà tàpé na rà èpà. Â é nye nama popaa, naa gò tàpé na rà papwicîrié, ma wà tàpé na càra caa papwicîrié.

⁴⁶ «Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà† jii Pwiduée? Ba wà tèpa *tò mwani wâripû [na rà tèpa pwâ ma iau] âna rà nye pwa mwara é pwiibà.

⁴⁷ Â wiàna gà nye pwabwàcu ma pacidòri co tèpa béegà, â pé dà cèna gà pwa cèna piwéna? Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna rà nye pwa mwara é pwiibà!

⁴⁸ Â wâgà, âna wâdé na gà tâbawêe naa na pimeaari kà Pwiduée. Â gà ipwacèwii pwi Caa'gà na é wânidò napwéretòotù, na é tâbawêe.»

6

Popai goro pai imeai

¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Wâdé na gà pwa é câbawâdé kà Pwiduée ma pacoo é *Naèà*. Êco na gà ipwacòoco! Gà cibwaa pwa na ara pâ âboro, ma rà o pi-inagà ba wâdé. Ba wiàna wàrapwiri, â o câgà caa tòpi é câmagà naa jaa Caa, na é wânidò *napwéretòotù.

² Êkaa na, na gà naa mwani tà tàpé na ticè kàra, â gà cibwaa ipaarigà, pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà pwa naa na é pâ *wâra pitapitiri, ma é pâ autâa kàra âboro na pâ village. Ba rà imudàra, ba na rà ipwamainarà wà tèpa âboro. Â go ina âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi é câmarà!

³⁻⁴ «Â wâgà, âna gà cibwaa ipaarigà na gà pwa na wâdé. Na gà naa mwani tà tàpé na ticè kàra, goro îgà étò, â càcaa wâdé na é tâmogòori é îgà aèmwü! Â wà Pwiduée Caa'gà, na é wânidò napwéretòotù, na é còo diri pâ muru, âna ée mwa naa cè câmagà.»

Popai goro pai pwapwicîri

⁵ «Na guwà pwapwicîri, â guwà cibwaa pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà cima nau pwapwicîri, naa na pâ wâra pitapitiri ma autâa kà tèpa âboro na pâ ville. Ba wâdé târa na rà o còora pâ âboro. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi é câmarà.

⁶ Â wâgà, âna wiàna gà pwapwicîri, â gà tò naa na wâ'gà, wâna cè naditàrawâ. Â gà târi goropwârawâ, â gà pwapwicîri tà Pwiduée Caa'gà, na câjè caa còoé. Â é còo é pwina gà pwa, naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.

^{5:43} Lévitique 19.18   ^{5:44} Exode 23.4-5; Luka 23.34; Apostolo 7.60; Roma 12.14,20   * ^{5:44} Gà meaari tàpé na rà èpàrigà—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Â gà pwényunyûari tàpé na rà pinajajigà, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà.   † ^{5:46} Câma—Récompense. Pumara wakè.

^{5:48} Lévitique 19.2; Deutéronome 18.13   ^{6:1} Mataio 23.5   * ^{6:1} Pacoo é Naèà—Pai imeai tàpé na ticè kàra, ma pai pwapwicîri, ma pai ipwanya (*jeûner*). Còo gòobàra naporomee 6.   ^{6:5} Mataio 23.5; Luka 18.10-14

7 «Â, na guwà pwapwicîri, â guwà cibwaa pwa nyakâra tûra, pwacèwii pàra tèpa âboro, na càra caa tâmogòori pwi âji Pwiduée na é caapwi co. Ba rà tà niimiri pâ é têrerà, gée goro pai wâru ê pâ pwina rà ina.

8 Â guwà cibwaa ipwacèwiirà. Ba wà Pwiduée Caa kàwà, âna é tâmogòori ê pwina nûmawà goo, béaari† ê pai pi-ila kàwà.

9 «Â guwà o wàrani târa cè pai pwapwicîri kàwà:

“Pwi Caa kâbà na wânidò napwéretòotù;

Wâdé naa papwicîri é neegà.

10 Wâdé naa pacoo é Mwachiri'gà.

Wâdé naa pwa câbawâdé'gà naani gòropuu, ma pwacèwii naanidò napwéretòotù.

11 Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà na diri pâ tòotù.

12 Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri tàra ê pâ èpà kàra.

13 Gà cibwaa panuâbà târa tacai.

Gà upabà jii é èpà‡.

{Ba nye tâa tâgà ê Mwachiri, ma pàtâmee, ma pwényuâa, dàra gòiri awé. Amen§.}

14 «Ba go ina tàwà pâ: Na guwà pwanauri tà pàra tàpé é pâ èpà na rà pwa, â é pwanauri tàwà mwara wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòotù.

15 Â wiàna câguwà caa pwanauri ê èpà kà pàra tàpé, â wà pwi Caa kàwà, âna o caé caa pwanauri tàwà ê èpà kàwà.»

Popai goro pai ipwanya

16 «Na gà *ipwanya (na gà panuâ ija'gà ba na gà pwapwicîri), â gà cibwaa ipaarigà, pwacèwii tèpa 'pwàniri èpà'. Ba rà paari naa na naporomeerà pâ rà ipwanya, ba na o côora diri ê âboro! Êkaa na go ina âjupâra pâ: Rà jèe nye tòpi câmarà.

17 Â wâgà, âna, na gà ipwanya, â gà nuwa naporomeegà, â gà tuti pûrugà*.

18 Â o càra caa côo pâ âboro pâ, gà ipwanya. Êco na wà Pwiduée Caa'gà, na câjè caa côoê, âna é côo ê pwina gà pwa naa na wâbinyiri, â ée mwa naa cè câmagà.»

Âji wâdé naa jaa Pwiduée

19 «Gà cibwaa mudàra pâ wâdé gòropuu, ba péa mura jiiigà, é, péa wai ma botére ma tiàu.

20 Gà wéaari pâ wâdé'gà [naa jaa Pwiduée] naa napwéretòotù. Ba ticè madé na uti, ma ticè waaca† na iri. Â o càcaa wai ma botére, â ticè a mura wê.

21 Ba é pwâranûmagà, âna, é wâna é wêe é wâdé'gà.

22 «Guwà tère, é âraporomeejè, âna é pwéelaa kâra naiijè. Â wiàna nye wâdé é âraporomeejè, â diri é naiijè, âna é tâa na pwéelaa.

23 Â wiàna èpà é âraporomeejè, â diri é naiijè, âna é tâa na bàutê. Â wiàna é pwéelaa naa wâgoojè âna é pâra nau bàutê, â o mwa nye dau bàutê kaa!»

Gà picàwai‡—mwani, é, Pwiduée

6:7 1 Rois 18.26-29   6:8 Mataio 6.32   † 6:8 Béaari—Béaa kâra (avant).   6:9 Luka 11.2-4   6:10 Luka 22.42   6:12 Mataio 6.14-15, 18.21-35   6:13 Luka 22.40; Ioane 17.15; 2 Tésalonika 3.3; 2 Timotéo 4.18; Jacques 1.13   ‡ 6:13 Gà upabà jii é èpà—é, Gà upabà jii wà Pwi âboro èpà.   § 6:13 Amen—Wâdé na wàra.   6:14 Maréko 11.25-26   6:16 Ésaïe 58.5-9   * 6:17 Tuti pûrugà—Grec: Tâmi wàrapûrugà goro l'huile.   6:19 Jacques 5.1-3   6:20 Mataio 19.21; Luka 18.22   † 6:20 Madé...waaca—Grec: Mite.   ‡ 6:23 Picàwai—Choisir.

24 «Nye ticè âboro cèna pâri ma é piênawéna[§] bwàti kâra ârailu ukai, géé na diri é pwâranümee. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Üu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduée ma é mwani!»

Mudàra béaa Mwachiri kèe

25 «Wàépwiri é majoroé ma go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma é naiiwà. Guwà cibwaa pitawèri pâ: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?” Ba é wâro kàwà, âna é âjimuru jii é utimuru; â é naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée!

26 «Guwà jèe côo cai é pâ marü. Ba càra caa picâmi, ma piûnya*, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòotù. Êco na wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòotù, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii é pâ marü? Akaé!

27 Càcaa géé goro pai géaa goro ija ma wâdo, na guwà o nama gòiri é wâro kàwà!

28 «Â gorodà na guwà géaa mwara goro cè ârabwée kàwà? Guwà jèe côo cai é pai cipu kâra pâ murubuké na-araé. Ba càra caa pàti, ma càra caa ta ârabwée.

29 Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri é muugère kèe, âna é pâ ârabwée kèe, âna càcaa dau wâdé jii é pwi caapwi murubuké.

30 «Â guwà jèe côo cai é pâ aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câe caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa é cèikî kàwà!

31 «Üu, guwà cibwaa géaa ma guwà ina pâ: “Jè o ija dà?” ma “Jè o wâdo dà?” ma “Jè o coona cè dà?”

32 Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra é pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà na é wânidò napwéretòotù, âna é nye tâmogòori é pwina nümawà goo.

33 Guwà mudàra béaa é *Mwachiri napwéretòotù, â guwà pwa é pwina nûma Pwiduée goo, â ée mwa naa tàwà é pwina tiâu jiiwà.

34 Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro tòotù widàuru, ba é tòotù widàuru, âna ée mwa nye pwa wakè kèe. Ê géaa târa nabà, âna nye târa nabà!»

7

*Pàra pupûra kà Iésu naa gòrojaa
Luka 6.37-49, 11.9-13, 13.24-27*

Guwà cibwaa pitèi pàra tàpé!

1 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, ba na o câe caa pitèigà wà Pwiduée.

2 Ba é pitèigà, pwacèwii é pai pitèi kâgà wà pàra tàpé, â ée mwa pwa tâgà é pwina gâ pwa târa!

3-4 Gà dau côo bwàti é mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai é diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wànau pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

5 «Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa é diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bàra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wàra é mapûpûru wâna âraporomee pwi aéjii'gà!

§ 6:24 Piênawéna—Servir. 6:25 Filipi 4.6; 1 Timotéo 6.6-8; 1 Pétèru 5.7 6:26 Mataio 10.29-31; Luka 12.6-7 * 6:26 Piûnya—Récolte. 6:29 1 Rois 10.4-7; 2 Chroniques 9.3-6 6:32 Mataio 6.8 6:33 1 Rois 3.13-14; Psaume 37.4,25; Roma 14.17 7:1 Roma 2.1; 1 Korénito 4.5; Jacques 4.11-12 7:2 Maréko 4.24

⁶ «[Gà wéaari bwàti é pwina wâdé na me géé goo Pwiduée.] Ba câjè caa naa târa pâ akàna é pâ pwina wâdé, ba rà péa biirà dàjè còwâ, ma utijè. Â câjè caa tù târa puàkà é pâ perle na dau maina wâri wèe. Ba rà péa còogai*.»

Guwà tà ila ma mudàra ma cùu!

⁷ «Wâdé na guwà nye tà ilari taaci jii wà Pwiduée, ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye cùu taaci é goropwârawâ, ba o mwa tàpiri tàwà.

⁸ Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu é goropwârawâ, âna o tàpiri tée.

⁹ «O wàilàapà nawà, na o naa cè atü târa èpo kèe, wiàna é ilari jiié cè poloa?

¹⁰ O wàilàapà na o naa tée cè dòèa, wiàna é ilari cè ârawéa?

¹¹ Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwiduée Caa kàwà nidò *napwéretòotù, na é wâdé, âna ée mwa naa pâ muru na dau wâdé awé tà tàpé na rà ilari jiié.»

Êre diri naèà

¹² «Guwà pwa tà pàra tàpé é pâ muru na nümawà na rà pwa tàwà. Wàè kaa pwiri, é ére é *Naèà kà Moosé, ma êdiri pâ tii kà tèpa *péroféta.»

Goropwârawâ na picu

¹³ «Guwà tò na é goropwârawâ na é picu. Ba maina é goropwârawâ pâ naa na ére na tubatiàujè awé naawê. Â ticècoé é pai pâ naa pwi naigé-bà. Â wâru tàpé na rà pâ na.

¹⁴ Â nye dau picu kaa é goropwârawâ pâ naa na é *âji wâro. Â pwacoé é pai pâra wii. Â càcaa wâru tàpé na rà pâmari.»

Tèpa péroféta a pwâ

¹⁵ «Guwà ipwagorocôo tèpa péroféta a pwâ [na rà ina pâ, rà pame é popai kà Pwiduée!] Ba rà o pâmariwà, âna rà pwacèwii mutô, êco na rà pâ tèpa macii a piuti.

¹⁶ Guwà o nye côoinarà géé goro é pwâra wakè kàra. Ba câjè caa pétâ pwâra dipâa géé goro é upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra î géé goro é upwâra na pwa daaé!

¹⁷⁻¹⁸ Ba é upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwêe na wâdé [târa uti] â pwacoé ma é tòpò pwêe na èpà. Â é upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwêe na èpà, â pwacoé ma é tòpò pwêe na wâdé.

¹⁹ Â wà pwi upwâra na câe caa naa cè pwêe cèna wâdé, âna o tépàgàé, â tûe naa gòro ânye.

²⁰ «Â ipaiwà naa goo tèpa péroféta a pwâ. Ba guwà o côoinarà géé goo é pwâra wakè kàra.»

Gà ina â gà pwa

²¹ «Wiàna nümagà na gà tèepaa naa na *Mwaciri napwéretòotù, â câgà caa po ciburà ina co pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” Wâdé na gà pwa mwara câbawâdé kà Caa kôo na wânidò napwéretòotù!

* **7:6** Ba càcaa diri tèpa âboro na rà tòpi bwàti. **7:7** Maréko 11.24; Ioane 14.13, 15.7, 16.23-24 **7:8** 1 Ioane 3.22, 5.14-15 **7:11** Jacques 1.17 **7:12** Mataio 22.39-40; Luka 6.31; Roma 13.8-10 **7:13** Luka 13.24 **7:15** Mataio 24.24; Apostolo 20.29; 2 Pétèru 2.1 **7:16** Galatia 5.19-22; Jacques 3.12 **7:19** Mataio 3.10; Luka 3.9; Ioane 15.6 **7:20** Mataio 12.33 **7:21** Luka 6.46; Jacques 1.25

22 Ba, na Tòotù na o mwa pitèi tèpa âboro, âna o wâru tàpé na rà o ina tîo pâ: «Pwi Ukai, Pwi Ukai, bà mu picémara, ma tû târa pâ duée naa na neegà. Â wâru pâ wakè na bà pwa goro pàtamagà!»

23 «Â go o mwa po ina târa gée pâ: Câgo caa mu tâmogòoriwà. Guwà pâra jiio, ba guwà tèpa pwa ê pâ tûa na èpà! [Ba câguwà mu caa† pwa ê câbawâdé kôo.]»

Ucina goo du wâ

24 «Wà pwina é tère diri pâ popai kôo bèeni ma pitère dâra, âna é pwacèwii pwi âboro na é tèi bwàti muru. Ba é bari é wâ kèe naa gòro atù.

25 Â coo boo ê popaa, ma ca i jèpé, â uu ê pòu, â coo ma ti goro ê wâ. Êco na câe caa tûu, ba bari naa gòro atù.

26 Â wâ pwina é tère popai kôo, â câe caa pitère dâra, âna é pwacèwii pwi a pimwüru, na é pacima é wâ kèe naa namarawâ.

27 Â coo boo i popaa, â ca i jèpé, â uu i pwéretòotù, â coo ma ti goro i wâ. Â é nye tûu kaa i wâ, â nye tònòori diri kaa.»

Pwa tàrù kèe ma é pacâmurirà

28 Ûna é ina diri pâ popai bèepwiri wà Iésu, â rà dau pò goro ê pai pacâmurirà kèe wà tèpa âboro.

29 Ba câe caa pwaduwà kà‡ tèpa *dotée goro ê Naèa [na rà ina é pwina rà ina wà pàra tàpé]. Ba é nye tûra gée gooé.

8

É nama tiàu maagé kà pwi a pwa maga

Maréko 1.40-45; Luka 5.12-16

1 Gée na càué, â é tàbàtù* boome gée gòrojaa wà Iésu, â rà pâra wiâé ê pâ âboro na dau wâru.

2 Â é me burée pwi jè a pwa maga†. Â é tûu jùrué ara Iésu, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wiàna nûmagà, â gà o nama tiàu maagé kôo!»

3 Â é tu pâ wà Iésu, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Ûu kaa, nûmoo na tiàu jiigà maga'gà!»

Â é nye wâdé kaa.

4 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri! Êco na gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwailò. Â gà naa [tà Pwiduée] i pwi *ârapwailò na ia é ina wà Moosé naa na *Naèa kèe. Ba na wàrapwiri, â rà o còo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

Pai cèikí kà pwi jè caa kâra coda

Luka 7.1-10

5 É paé wà Iésu, â ûna é tò naa Capernaüm, â é me marié wà pwi jè caa kâra coda kà tèpa *Roma. Â é tacoo gooé, ba na é pitu tée,

6 â é ina pâ: «Gà còo pwi ênawéna‡ kôo, âna é tà puu wâ pwârawâ, ba é nye dau maagé kaa, â é pitâbwamwa.»

7 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wâdé, paé ma ju pâra, ba go mwa nama tiàu maagé kèe.»

8 Â é tòpi tée pwini pâ: «Bwa, càcaa pâri naa gooé ma gà tèepaa naa pwârawâ kôo. Â gà nye po tûra co, â o tiàu maagé kà pwi ênawéna kôo.

7:23 Psaume 6.9; 2 Timotéo 2.19 † 7:23 Câguwà mu caa—Vous n'avez jamais... Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ: Câguwà caa mu. 7:29 Maréko 1.22; Luka 4.32 ‡ 7:29 Pwaduwà kà—Faire comme. * 8:1 Tàbàtù—Descendre. Boo. † 8:2 Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga. 8:4 Lévitique 14.1-32; Mataio 9.30; Luka 17.14 ‡ 8:6 Ênawéna—Serviteur.

⁹ Ba wâgo, âna go pitêre dâra pwi a pitûâ kôo, â go caa pitûâ kâ têpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gâ pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gâ me!” â é me. Â, na go ina tà têpa ênawéna kôo pâ: “Guwà pwa ni” â rà nye pwa.»

¹⁰ Â é dau pò wà Iésu, â é câdiri i pwi caa kêra coda. Â é ina tà têpa gére pâra wiâê pâ: «Guwà tere bwâti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Cêgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikî kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara é âji Ba kâ Pwiduée] *Isaraéla.

¹¹ Úu, o wâru diri cè tàpé cèna rà o mwa me naa na *Mwaciri napwéretòtù, géé na diri gòropuu. Â rà o mwa tâa na é pi-ija na maina ma wà têpa jojoorojé *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.

¹² Â napwa naa goo wà pâra têpa âji nari Mwaciri, âna càcaa pârirà ma rà tò. Â o mwa türà naa gòroigé, naa na bàutê, iti jii Pwiduée! Â rà o mwa i ma tòngüru§ poropwârà [géé goro pai maagé kâra].»

¹³ Â nabwé, â é ina wà Iésu, tà i pwi caa kêra coda, pâ: «Gâ wâjué còwâ naa pwârawâ'gâ! Géé goo é cèikî'gâ, âna o tèepaa é pwina gâ ilari!»

Â, na ji pâara bèepwiri, âna nye tiâu kaa i maagé kâ i pwi ênawéna.

Pai tiâu maagé kâ têpa âboro

Maréko 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ É pâra naa pwârawâ kâ Pétéru wà Iésu. Â é pâmari tô nyaa kâ wâdà Pétéru na é gére puu, ba é pitòoka.

¹⁵ Â é tu naa goro îê wà Iésu, â nye tiâu jiié kaa i pai pitòoka kêe.

¹⁶ Na bàrane kêe, â cia medari Iésu é pâ âboro na wâru, na pwa duée goorà. Â é tûâri târa pâ duée, na rà còobé géé goorà. Â é nama tiâu diri mwara pâ maagé goo pâra tàpé.

¹⁷ Êkaa na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *péroféta Isaia, pâ:

É jèe popa jiijè

é aré kâjè.

É jèe tètâjii

é pâ maagé kâjè.

Ésaïe 53.4

Tàpé na nümarà na rà pâra wiâ Iésu

Luka 9.57-62

¹⁸ Na jè tòotù, âna wâru pâ âboro na rà tâbèepi Iésu. Úna é còorà, â é ina tà têpa *câmu* kêe pâ, na rà capai géé, naa na ére géé còwâ kêra nawià.

¹⁹ Â géewê, â é medarié pwi jè *dotée goro é Naèà, â é ina têe pâ: «Pwi a pwa pupûra†, nümo na go pwi a câmu'gâ, â go pâra wiâgâ, naa na diri cè ére cèna gâ o pâ wê.»

²⁰ Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugâ, âna pwa aucârü kâra, â pâ marü, âna pwa na wânaîrà. Â napwa naa good, *Pwina naîri âboro, âna nye ticè aunao kôo.»

²¹ Â ipaiwâ naa goo pwi jè ârapàara tàpé na rà pâra wiâ Iésu, na é ina têe pâ: «Nye pâri ma go jèe mara pâra nau ipwâniri caa kôo?»

8:11 Luka 13.29   **8:12** Mataio 22.13, 25.30; Luka 13.28   § **8:12** Tòngüru (é, tòngüngüru)—Grincer des dents. Piuti.   **8:17** Ésaïe 53.4   * **8:18** Câmu—é, Cému.   † **8:19** Pwi apwa pupûra—Celui qui porte une prédication ou exhortation. Hébéru: Rabbi, âna popai târa papwicîri pwi apwa pupûra.   **8:20** 2 Korénito 8.9   **8:21** 1 Rois 19.20

22 Â é tîpi tîe wà Iésu pâ: «Bwa, gà me wiâô. Â gà naaco tèpa bà, ma rà nye ipwà'nirirà cîwâ!»

É pacoo pòu Iésu

Maréko 4.35-41; Luka 8.22-25

23 É nye tò kaa naa gòro i wànga wà Iésu, â rà pâra wiâê wà tèpa câmu kêe.

24 Â, na rà tèepaa naa nabibiu kêra nawiâ, â é nye nama tîe kaa i pwéretòtù. Â jèe tò naa na wànga ê pâ wiâ. Â napwa Iésu, âna é tàgére puu na wànga.

25 Â rà patâcîe wà tèpa câmu kêe. Â rà ina tîe pâ: «Pwi Ukai! Gà nama jè udò! Ba jè o mwü!»

26 Â é ina tàra pâ: «Wà nau? Cina wâgotàwà? Nye dau kîri kaa ê cèikî kàwà!»

Â é cimadò, â é pwa i pwéretòtù ma i nawiâ. Â é coo i napô, â nye po èaau kaa.

27 Â rà po pò, â rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni, na é pacoo ê pwéretòtù bau i wiâ?!»

É tî târa pâ duée gée goro ârailu âboro

Maréko 5.1-20; Luka 8.26-39

28 Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe naa Gadara, wâna ére gée cîwâ kêra *nawiâ Galilée. Na napô bèepwiri, âna pwa tupédu ârailu âboro na pwa duée gooru. Â dau wâgo tà tèpa âboro gooru, ba ru tupédu âboro gòro ma tupédu a putâmu. Â càra caa mu piwédò na ére bèepwiri.

Ûna ru côo Iésu, â ru nye còobé kaa gée nacârü, â ru boome caraé.

29 Â ru nye wiikau ma ina pâ: «*Pwina naî Pwiduée, dà cèna nûmagà na gà pwa tâbu? Nûmagà na gà pwa wârimuru tâbu, béaari kêra ê pâara târa pwa wârimuru?»

30-31 Â rà tacoo gooé mwara wà tèpa duée, ma ina tîe pâ: «Na gà tî tâbà, â gà nama bà gée naa goro ê pâ puàkà nadòbà!»

Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija gée paé cîwâ ni.

32 Â é tîpi tàra pâ: «Îguwà!»

Â rà còobé gée goo i tupédu âboro, â rà tò naa na i pâ puàkà. Â rà nye tàbàtù kaa i pâ puàkà, gée goro i jaa, boo naaniboo nawiâ. Â rà cau mwü naawê.

33 Wà tàpé na rà piwéaari i pâ puàkà, âna rà nye uru pâ kaa, naa na village. Â rà piwiâ diri ê jèkutâ bèepwiri.

34 Rà nye cau me diri kaa dari Iésu ê pâ âboro gée na village. Ûna rà côoê, â rà tacoo gooé pâ, na é pâra gée na napô kàra.

9

É nama wâdé cîwâ pwi a pitâbwamwa

Maréko 2.1-12; Luka 5.17-26

1 É wâjué cîwâ wà Iésu gòro wànga naa na village [Capernaüm] wâna é pitâa wê.

2 Â wà pâra tèpa âboro na napô-bà, âna rà pitûri medarié naa na aupuu pwi âboro na é pitâbwamwa.

Ûna é côo ê cèikî kàra, â é ina tà pwi a pitâbwamwa pâ: «Gà gòo, co pwi béeò! Ba jèe pwanauri ê pâ èpà'gà!»

3 Â wà pâra tèpa *dotée goro ê Naèa na rà tâa wê, âna rà piniimiri pâ, 'Wà pwi âboro bèeni, âna é pi-ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàé]!'

⁴ É tà tâmogòori pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina èpà è pwâranümawà?

⁵ Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri è pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Cimadò, â gà pâra*!”

⁶ [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri è pâ èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Gà cimadò, â gà popa è aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

⁷ Â é nye cimadò kaa i pwi âboro, â é pâra naa pwârawâ kêe.

⁸ Ūna rà còo pwiri wà tèpa âboro, â wâgotàra. Â rà pwamaina Pwiduée, ba é naa è pàtamee na maina tà tèpa âboro!

É todà Mataio

Maréko 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ É pâra wà Iésu, â é còo pwi âboro na nee Mataio, na é gére tâa na wâra *tò mwani wâripû†. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

Â é nye cimadò kaa, â é pâra wiâê.

¹⁰ Géee na càué, â rà ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, jaa Mataio. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tèpa âboro na èpà wâro kàra.

¹¹ Ūna rà còo è pwiibà wà pâra tèpa *Farasaio, â rà ina tà tèpa câmu kà Iésu pâ: «Gorodà na wà pwi ukai kàwà, âna rà picaija ma pibéera ma tèpa tò mwani, ma wà tàpé na èpà wâro kàra?»

¹² Â é tà térerà wà Iésu, â é ina pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàcò tàpé na rà maagé.

¹³ Wâdé na guwà tâmogòori è auina kà Pwiduée, pâ: *Càcaa è *ârapwaa ilò goro macii na wâdé tóo. Â nümoò goo pimeari.* *Osée 6.6*

«Wâgo, âna câgo caa me nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé è wâro kàra. Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà è wâro kàra.»

Ucina goro ipwanya

Maréko 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Rà tèpeaa medari wà Iésu, wà pâra tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina tée pâ: «Wàibà ma tèpa Farasaio, âna bà nye ciburà *ipwanya. [Bà panuâ è ija, ba na bà pwapwicîri tà Pwiduée.] Â gorodà na càra caa ipwanya wà tèpa câmu'gà?»

¹⁵ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona rà o pikîri wà tàpé na todàra naa goro piéa, wiàna é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Êco na o mwa me è pàara, na ée mwa pâra jiià wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra ipwanya.»

¹⁶ «Nye ticè jè âboro, cèna é popa è pâ noo kàra imwaano na càcaa pâji nuwa, ma é taiti naa goro è pwina jèe dòroé. Ba [wiàna jè nuwa i imwaano, â] o dàdàpa è gòobàra è imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa è audàdàpa goo!

9:4 Mataio 12.25; Luka 9.47; Ioane 2.25 * **9:5** Wiàna é ina tà pwi âboro pâ: «Jèe pwanauri è pâ èpà'gà», â wà tèpa âboro na rà tâa wê, âna o càra caa còo, ba muru na wâbinyiri tà pwi âboro. Êco na, wiàna é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà pâra», â wà diri tàpé na rà tâa wê, âna rà o còo wiàna pwa pàtama Iésu târa ma é nama tiâu maagé kêe. **9:6** Ioane 17.2 † **9:9** Wâra tò mwani wâripû—Bureau des impôts. **9:11** Luka 15.2 **9:13** Osée 6.6; Mataio 12.7 **9:14** Luka 18.12

17 Â guwà còo è *wâra jawé na pwa goro parawére macii: Câjè caa popa ê dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii ê wâra jawé na jèe doroé. Ba o taaò i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tée]‡. Â ée joro wii napuu i dipâa, â jèe èpà i wâra jawé. Bwa! Wâdé na jè tòpò è dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu, ba na o wéaari bwàti i dipâa bau i wâra jawé.»

*É nama wâdé còwâ du ilàri
Maréko 5.21-43; Luka 8.40-56*

18 Ûna é bwaa gére ina tàra pwiri wà Iésu, â é medarié wà pwi jè âboro imaina kâra napô. Â é tùu jùrué ara Iésu, â é ina tée pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô èpo kôo, âna é mwa nye tàgére bà ni. Êco na, wiàna gà me nau tòpò îgà naa gòé, â ée wâro.»

19 Â rà cimadò wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra wiâ pwi âboro-bà.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

20 Na rà gére pâra wii naigé, â é tèepaa me tô ilàri na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me è pàara na mu itàa domii gooé. Â é pwicò kàra, â é tu naa goro gòobàra ârabwée kà Iésu.

21 Ba é nye cèikí pâ é nye po wàrapwiri co, â o jèe tiàu i maagé kêe.

22 Â é tabiié wà Iésu, â ûna é còoê, â é ina tée pâ: «Gà gòo, co tóni! Gà jèe wâdé còwâ goo è cèikí'gà!»

Â nye tiàu kaa i maagé kêe.

Tô èpo kà pwi âboro imaina

23 Nabwé, â é tèepaa pâ wà Iésu, naa pwârawâ kà i pwi âboro imaina. Â é pâmari pâ âboro na rà gére cipacîri ipwàni, ma wà tèpa pwanyabi§. Â nye dau wâru kaa è pâ pwâratùra wê.

24 Â é ina tàra pâ: «Guwà pâra! Ba wà tóni, âna cáe caa bà. Â é nye po puu.»

Êco na rà pitaurèe gooé.

25 Â é cau pacòobérà wà Iésu, â é tò naa na è naditàrawâ. Â é tu pâ naa goro îri i èpo, â é nye cimadò kaa wà tóni.

26 Â rà nye piwiâ pitiri kaa na ére-bà, è jèkutâ goo.

É nama ru niâ tupédu a bwi

27 Géewê, â é pâra wà Iésu. Ûna é tèepaa naa na jè ére, â ru gére pwicò kêe tupédu a bwi.

Â ru nye tà uu ma ina pâ: «*Pwina naî Davita, gà meaaribu, ma pitu tâbu!»

28 Ûna é tèepaa naa jaaé wà Iésu, â ru medarié tupéeni. Â é ina tàru pâ: «Gona gàu nye cèikí kaa pâ, pâri ma go nama tiàu i maagé kàu?»

Â ru tòpi tée pâ: «Ûu, co Pwi Ukai.»

29 Â é tu naa goro i du âraporomeeru wà Iésu, â é ina tàru pâ: «Wâdé na wàra è pwina gàu nye cèikí naa goo!»

30 Â ru nye niâ kaa. Â é ina ba gòo tàru pâ: «Gàu pwacôoco! Gàu cibwaa pwa jèkutâ goo è pwina go pwa tàu!»

31 Êco na, ûna ru còobé, â ru pwa jèkutâ goo Iésu pitiri è napô-bà.

É nama é tùra pwi a kùukù

‡ 9:17 *Pwacoé ma é tée*—Còo 2e note goo Maréko 2.22. 9:21 Mataio 14.36 § 9:23 *Tèpa pwanyabi*—Na rà pwàniri âboro bà wà tèpa Juif, â pwa tèpa uu kuruò (flûte). 9:27 Mataio 20.29-34 9:30 Mataio 8.4

³² Ūna ru gére pâra jii Iésu wà tupéeni, â rà popa me tée pwi âboro na é kûukû, ba pwa duée gooé.

³³ Â é tü târa i duée wà Iésu, â é nye tûra kaa i pwi a kûukû.

Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê, â rà pi-ina pâ: «Câjè caa mu còo cèna wàrani, na napô kâjè *Isaraéla!»

³⁴ Êco na rà ina tèpa Farasaio pâ: «É tü târa ê pâ duée goro ê pàtâma *Caatana, pwi ukai kâra pâ duée!»

É cùru tèpa 12 apostolo kêe

Maréko 6.7-13; Luka 9.1-6

Dau maina é ârapiûnya

³⁵ Wà Iésu, âna é pâra wii pâ ville ma village. Â é pacâmuri pâ âboro, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â é picémara ê *Picémara Wâdé goro ê Mwaciri [napwéretòtù]. Â é nama tiâu ê pâ maagé ma aré, na wâru pai pwa goo.

³⁶ Â é còo ê pâ âboro na dau wâru, â é dau meaarirà. Ba jèe oratàra, â rà pidumapiê, pwacèwii pâ mutô, na ticè cèna wéaarirà.

³⁷ Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Dau maina é ârapiûnya na o pwa. Êco na càcaa wâru awakè.

³⁸ Wâdé na guwà pwapwicîri ma ilari cai jii Pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà pitu.»

10

Nee tèpa 12 apostolo

¹ É todà tèpa câmu kêe wà Iésu na rà po 12, â é naa tàra ê tàrù, ba na rà tü târa cè pâ duée, ma rà o nama tiâu diri pâ maagé ma aré kâra pâ âboro.

² Wàéni é nee tèpa 12 *apostolo:

Simona, na ina gooé pâ Pétèru;

André, pwi aéjii kêe;

Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques;

³ Filipo;

Barthélemy;

Toma;

Mataio, pwi a mu *tò mwani wâripû;

Jacques, pwi naî Alphée;

Thaddée*;

⁴ Simona, pwi Zélote†;

Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

É cùrurà pâ

⁵ Tèpa 12 apostolo bèepwiri, âna é cùrurà wà Iésu, naa na pâ napô, â é tûâri tàra pâ: «Guwà cibwaa pâra dari tèpa âboro na càra caa tèpa *Juif. Â guwà cibwaa tò mwara, naa na pâ village na napô *Samaria.

⁶ Â guwà nye pâra dari co tèpa âboro *Isaraéla, ba rà pwacèwii tèpa mutô na rà imwûru.

9:33 Maréko 2.12

9:34 Mataio 12.24; Maréko 3.22; Luka 11.15

9:35 Mataio 4.23; Maréko 1.39

9:36 Nombres 27.17; 1 Rois 22.17; Zakarie 10.2; Mataio 14.14; Maréko 6.34

9:37 Luka 10.2

10:1

Maréko 6.7; Luka 9.1

* **10:3** Thaddée—Nee mwara Jude. Pwina naî Jacques. (Còo Luka 6.14–16, Ioane

14.22, Apostolo 1.13.) † **10:4** Zélote—Grec: *Cananite*. Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paégò tèpa

Roma gée napô kêe. **10:6** Jérémie 50.6

7 Â guwà picémara wii naigé, pâ: “Jèe wâmwünyabweriwà ê *Mwaciri napwéretòtù.”

8 «Â guwà nama tiâu pâ maagé, â guwà pawâro tèpa bà, â guwà pwa ma rà wâdé tèpa pwa maga, â guwà tû târa pâ duée gée goro pâ âboro. Ba po muru naa tàwà, â wâdé mwara na guwà naa, naa goro piticèmururu naa goo.

9 Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa mwani—wâpa wiàna mwani mii, é mwani pwaa, é cè jè mwani.

10 Â guwà cibwaa pa cè atà, ma cè wâraâwà, ma cè tâjò kàwà. Guwà nye coona co caapwi ârabwée. Ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi é ârawakè kée.

11 «Wiàna guwà tò naa na cè jè village, â guwà mudàra cawi cè pwi âboro cèna nümee na é tòpiwà. Â guwà tâa jaa pwiibà, tiagoro cè tòtù cèna guwà mwa pâra gée na ére-bà.

12 Â, na guwà tò naa na i pwârawâ-bà, â guwà ilari jii Pwiduee é *aupwényunyuâari ma pinaanapô kée, naa gò tàpé na rà tâa wê.

13 Â wiàna rà tòpiwà bwàti, â o mwa tâa târa é aupwényunyuâari. Â wiàna càra caa tòpiwà bwàti, â guwà pacôwâri é aupwényunyuâari kàwà.

14 «Â wiàna nye ticè caapwi âboro na é tòpiwà, ma tère é pwâratùra kàwà, naa na cè jè pwârawâ, ma naa na cè jè village, â guwà còbé géewê. Â guwà tauri é dàuru puu gée goro du âwà‡.

15 Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru târa wà Pwiduee, na Tòtù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina é wârimuru kàra, jii tàpé gée *Sodoma ma Gomora [na ia dau miiri é tûâ kàra].»

O tubaèpà tàwà

16 «Guwà tère! Go cùruwà pwacèwii pâ mutô naa nabibiu kâra macii a piuti. Wâdé na guwà tèpa âboro na guwà moo, êco na wâdé na guwà tèpa ipwacôowà mwara§.

17 Ba rà o tâjùruwà ma popawà pâ naa na wâra pitèimuru. Â rà o pâdiwà goro ubati naa na pâ *wâra pitapitiri.

18 Â rà o dàtiwà pâ na ara tèpa kupénoo ma wà tèpa ukai, ba na rà pitèiwà, gée goro na guwà tèpa âboro kôo. Â guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà, ma na ara mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

19 «Â, na diri pâ pâara na rà o mwa tâjùruwà, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpirà. Ba wà Pwiduee, âna ée mwa naa tàwà cè pwina guwà ina na ji pâara bèepwiri.

20 Ba o jèe càcaa wâguwà na o tûra, â o jèe é Nyuâaê Pwicîri kà Caa kàwà, na é tûra goowà.

21 «[Na pwi pâara bèepwiri] âna wà pwi jè âboro, âna ée panuâ pwi aéjii kée, ba naa tètâmwereê. Â wà pwi caa kâra èpo, âna é wârapwiri tà pwina naîê. Â wà tèpa èpo, âna rà o pipaa ma du nyaa ma caa kàra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pôtâmwararà.

22 Â rà o miiriwà diri é pâ âboro, ba guwà tèpa âboro kôo. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòè wà Pwiduee [ma naa tée é *wâro dâra gòiri jaaé].

10:7 Mataio 3.2, 4.17; Luka 10.9,11   **10:9** Luka 10.4   **10:10** Luka 10.7; 1 Korénito 9.14   **10:12** Luka 10.5-6   **10:14** Luka 10.10-12; Apostolo 13.51   ‡ **10:14** *Tauri é dàuru puu gée goro du âwà*—Paari pâ, rà tètâjii tàpé na èpà pâ tûâ kàra.   **10:15** Mataio 11.24; Jude 1.7   **10:16** Luka 10.3; Roma 16.19
 § **10:16** Dernière phrase—Grec: *Êkaa na guwà ipwacôowà pwacèwii dòèa, â guwà moo pwacèwii déamu.*
10:17 Maréko 13.9-11; Luka 12.11-12, 21.12-15   **10:20** Ioane 14.26   **10:21** Michée 7.6; Mataio 10.35; Maréko 13.12; Luka 21.16

23 «Wiàna rà tubaèpà tàwà naa na cè jè village, â guwà uru naa na jèpwi. Â guwà pâpitiri ê pâ village naa napô Isaraéla, â guwà picémara popai kôo. Â guwà tère, o bwaa câguwà caa pâji tubanabwé pwiri, béaari ê pai o wâjué còwâ kôo. Ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o mwa wâjué còwâ [naa na pwényuâa kà Pwiduée].»

O wàrapwiri tàwà mwara

24 «Go ina tàwà pâ: Wà pwi a *câmu, âna câé caa piwéna jii pwi a pacâmuriê. Â wà pwi ênawéna, âna câé caa piwéna jii pwi ukai kêe.

25 Ba wà pwi a câmu, âna wâdé na é pwacèwii pwi a pacâmuriê. Â wà pwi ênawéna, âna wâdé na é pwacèwii pwi ukai kêe. Ba wiàna rà ina goo wà pwi apooro pwârawâ pâ *Caatana*, â rà o nye dau ina ba èpà mwara tèpa tâa na pwârawâ bèepwiri.»

Guwà cibwaa nama wâgotàwà

26 «Guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Diri pâ muru na tàbinyiri, âna o mwa paari.

27 Â ê muru na go ina tàwà pwàniri, âna guwà inapàpari naa na pwéelaa. Â ê muru na pitànunuuri na pwâranyüruwà, âna guwà inapàpari naa na gomu kàwà.

28 Üu, guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro. Ba wiàna pâri ma rà pòtàmwara naiiwà, â o càra caa tâmogòori ma rà tubatiàu awé ê wâro naa wâgoowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwiduée. Ba wâé co na pâri ma é tubatiàu ê naiiwà, bau ê wâro na wâgoowà, naa na ére na jè maagé ma tòina naawê.

29 «Guwà jèe còo cai pâ marü na kîri: Jè icuri du ârailu marü, naa goro caapwi mwani. Êco na nye ticè géé goorà, cèna é tûuboo naa napuu, wiàna câé caa tâmogòori wà Pwiduée Caa kàwà.

30 Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéuru wàrapûruwà.

31 Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwiduée, jii ê pâ marü na dau wâru!»

Cibwaa pitütôowâriô!

32 «Wiàna é inapàpari cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, é pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò *napwéretòotù.

33 Â wiàna é ina cè pwi jèpwi, na ara pâ âboro pâ, câé caa pwi âboro kôo, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, câé caa pwi âboro kôo, na ara Caa na é wânidò napwéretòotù.»

Rà pitadàrùrà tèpa âboro good

34 «Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Bwa! Go me, ba na rà mwa pitadàrùrà tèpa âboro good.

35 Ba go me nau pinaaitiri tupé duanaî, ma du duanaî, ma du duatâa.

36 Â rà o pièpàrirà pa paénaî, ma pa paétâa, naa na pwârawâ kàra.» *Michée 7.6*

Guwà panuâ wâro kàwà ba kôo

10:24 Luka 6.40; Ioane 13.16, 15.20   10:25 Mataio 9.34, 12.24; Maréko 3.22; Luka 11.15   * 10:25 Caatana—Grec: *Béelzébul*. Còo Caatana naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   10:26 Maréko 4.22; Luka 8.17   10:28 Jacques 4.12   10:31 Mataio 6.26   10:33 Maréko 8.38; Luka 9.26; 2 Timotéo 2.12   10:34 Luka 12.51–53   10:35 Michée 7.6

³⁷ «Wà pwina é dau wâdéari du nyaa ma caa kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo. Â wà pwina é dau wâdéari pwi naîê ma wà tô èpo kêe jiio, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo.

³⁸ Wà pwina câé caa kâa ê *kurucé kêe, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pâri ma é pwi a câmu kôo.

³⁹ Â wà pwina nûmee na é wéaari ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, âna ée mwa pâmari ê *âji wâro.»

Wà pwina é tòpiwà âna é tòpio

⁴⁰ «Wiàna é tòpiwà cè pwi jè âboro, âna é tòpio mwara. Â wà pwi âboro na é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me.

⁴¹ Â wiàna é tòpi cè pwi *péroféta, géé goo na é pwi péroféta, â o mwa pwa cè câmaê, cèna wàra na naa tà tèpa péroféta. Â wiàna é tòpi cè pwi jè âboro cèna é *tàrù na ara Pwiduée, géé goo na é tàrù, â o mwa pwa cè câmaê, wàra na o naa tà pwina é tàrù.

⁴² Â go ina tàwà è âjupâra pâ: Wiàna é naa cè wârado jawé moo, târa ji pwi ênawéna kôo bèepwiri, géé goo na é pwi a câmu kôo, â o pwa cè câmaê.»

11

¹ Ûna é ina diri ê autûâri kêe bèepwiri wà Iésu tà tèpa 12 a *câmu kêe, â rà cau pâra géewê, naa na pâ ville na pwi ére-bà. Â é pacâmuri tèpa âboro wà Iésu, ma picémara tàra ê *Picémara Wâdé.

É pwi Mesia na rà tapaciê

Luka 7.18-23

² Ûna é tâa na karapuu wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é tère ê jèkutâ goo Kériso, ma é pâ pwina é pwa. Â é panuâ pâ pâra tèpa câmu kêe,

³ ba na rà tawèeri Iésu pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèepaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

⁴ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà wâjué còwâ nau piwiâ tà Ioane é pwina guwà tère, ma é pwina guwà còo.

⁵ Ba wà tèpa bwi, âna rà jèè niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèè pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèè wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèè tèrejè; â wà tèpa bà, âna rà jèè wâro còwâ; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèè tòpi é Picémara Wâdé.

⁶ Cidòri nyuâa pwina é còoinaô, ma cèikî naa good*!»

É ina Ioane wà Iésu

Luka 7.24-35

⁷ Ûna rà wâjué còwâ wà tèpa câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gére tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tère Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri?—[Pwi âboro na pipwaée kêe na é pwacèwii] è bàra watù na pòbagù pwéretòotù?

⁸ Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau còo?—Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà tâa na è wâra ukai!

⁹ Nye dà cèna guwà pâra nau còo? Pwi jè *péroféta? Ûu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina!

¹⁰ Ba nye wà kaa Ioane, na é inaê wà Pwiduée, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

10:38 Mataio 16.24-25; Maréko 8.34-35; Luka 9.23-24, 17.33; Ioane 12.25   **10:40** Maréko 9.37; Luka 10.16; Ioane 13.20   **11:5** Ésaïe 35.5-6, 61.1   * **11:6** Grec: Cidòri nyuâa pwina càcaa tanooriê good, é, ...na câé caa tètâjiiio.   **11:10** Malachie 3.1; Luka 1.76

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kôo.
Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwàti naigé'gà.*

Malachie 3.1

11 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Êco na wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri napwéretòotù, âna o [mwa tâa tée é pwina] piwéna jii Ioane.

12 Tapoo na pàara na é tapoo picémara wà Ioane, tèepaa naa na pàara nabà, âna wà tèpa âboro gòo, âna rà mudàra ma rà tòpò goro nii kàrà† naani gòropuu é Mwaciri napwéretòotù.

13 Ba béaa kà wà Ioane, âna é *Naèa kà Moosé, ma wà diri tèpa péroféta, âna rà picémara târa pâ âboro [pâ, ée jèe tòpò é Mwaciri kèe wà Pwiduée].

14 Guwà cèikî naa gooò na go ina pâ: Ûna wii [naa na Tii Pwicîri] pâ, ée mwa wâjué còwâ wà péroféta *Élia, âna tàgére inapàpari é pai tèepaa kà Ioane.

15 «Wà pwi âboro na pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Rà picocooribu ma Ioane

16-17 «Go ina pâ, rà wànau tèpa âboro nabà? Rà pwacèwii pâ nari èpo na rà gére pipuburirà naa na aupitapitiri [â tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béera, na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

“Bà tòjò‡ tàwà,
â tàutàwà dàra câbu.
Bà nyabiri tàwà
nyabi târa ipwàni,
â tàutàwà dàra i!”

«Â ipaiwà naa goo wà tèpa âboro nabà.

18 Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â é tàpo panuâ ija na pàra pàara, â câe caa wâdo dipâa, â rà ina tèpa âboro pâ: “Pwa duée gooé!”

19 «Ûna é tèepaa me, wà *Pwina naîri âboro, â é ija ma wâdo pwacèwii pàra tàpé. Â rà ina wà tèpa âboro pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Â é nye pabée tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro èpà.”

«Êco na [âjupâra é pwina jè mu ina pâ]: “Ê tàmanga§, âna jè còo taaci naa na é pwâra wakè kèe.”»

*Rà o pwa wârimuru tàpé na tàutàra na rà cèikî**Luka 10.13-15*

20 É tapoo tûra ba gòo târa é pâ âboro na pàra village wà Iésu. Ba wâru pâ wakè na é pwa naawé goro pàtâmee, éco na càra caa pitòotéri é tûâ kàra.

21 Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro na Korazine ma Bethsaïda! Ba o naa wârimuru tàwà! Go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà caa cèikî! Â wiàna rà còo é pwina go pwa naa jaawà, wà tàpé géé Tyr ma Sidon, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri é wâro kàra, ma naaco é pâ

11:12 Luka 16.16 † **11:12** Tòpò goro nii kàra—é, Tòpi, é, cicara. (Còo Luka 16.16.) **11:14** Malachie 3.23; Mataio 17.10-13; Maréko 9.11-13 ‡ **11:16-17** Tòjò—Grec: *Upi kuruò.* **11:19** Mataio 9.14 § **11:19** Ê tàmanga—Ê tàmanga kà pwi âboro, é, Ê tàmanga kà Pwiduée. **11:21** Ésaïe 23; Ézékiel 26-28; Joël 3.4-8; Amos 1.9-10; Zakarie 9.2-4

tûâ kàra na dau èpà. Â pwiri rà paari mwara naa na cè pai coona dodà kàra, ma pitâmirà goro dà*.

²² Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na ê Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro wà Pwiduée, âna o dau maina ê wârimuru kàwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

²³ «Ipaivà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ guwà pwacèwii Pwiduée†. Êco na ée mwa naawà boo dari tèpa bà! Ba é pwa pâ muru na dau maina naa jaawà. Â wiàna é gére pwa pâ muru bèepwiri na *Sodoma, â pwiri é bwaa nye gére tâa nabà ê ville-bà.

²⁴ Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na ê Tòotù na ée mwa pitèi ê pâ âboro wà Pwiduée, âna o dau maina ê wârimuru kàwà, jii tàpé Sodoma!»

Pwiduée Caa ma tèpa naiê

Luka 10.21-22

²⁵ Pwa jii pâara géewê, â é ina wà Iésu pâ: «Caa, gà Pwi Ukai kâra *napwéretòotù ma gòropuu! Â go ipwaolé tâgà, ba gà naapwànniri pâ muru bèepwiri jii tèpa tâmogòorimuru ma wà tèpa tâmanga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu‡.

²⁶ Ba nye auniimiri'gà pâ, naa wàrapwiri.»

²⁷ Â é ina wà Iésu tà pâra tàpé pâ: «Êdiri ê pwina tâa tà Caa kôo, âna é jèe naa tôo. É jèe nye ipaarié tôo, ba na go tâmogòorié bwàti. Nye wàé co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naiê. Â nye ticè pwi jèpwi cèna é tâmogòorié, â nye wâgo co pwina Naiê. Â go paarié tà pâra tàpé, ba na rà tâmogòorié mwara.»

Go mwa nama guwà nao

²⁸ «Guwà medario, wâguwà na dau tòina é nakake kàwà, ma dau oratàwà. Ba go mwa nama guwà nao.

²⁹ Guwà pa nakake na go naa tàwà, â guwà pâra naa goo ê autûâri kôo. Ba pwi a moo pwâratùra kôo, â go pwi a-ipakîriô. Â wiàna guwà me mariô, â guwà o pâmari âji nao.

³⁰ Ûu, ba é nakake na go naa tàwà, âna o puràra cè pai popa wèe, â é autûâri kôo, âna ticècoé pai pâra wiâra.»

12

Pwi apooro tòotù pwicîri

Maréko 2.23-28; Luka 6.1-5

¹ Na jè *tòotù pwicîri, â rà pâra wii ê naigé na tapàgà na aupwanapô* wà Iésu ma wà tèpa *câmu kèe. Â rà copwa wà tèpa câmu, â rà tàpo pétâ é pâ pwâra blé, â rà uti.

² Ûna rà côorà wà tèpa *Farasaio, â rà ina tà Iésu pâ: «Gà côo é pwina rà pwa tèpa câmu'gà! Âna muru na pwicîri, na é tòotù pwicîri!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwicîri, é pwina é pwa wà ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, âna rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée.

* **11:21** Coona dodà...pitâmirà—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü. **11:23** Genèse 19.24-28; Ésaïe 14.13-15 † **11:23** 2e phrase—Grec: *Gona guwà too naa napwéretòotù?* **11:24** Mataio 10.15; Luka 10.12 **11:25** 1 Korénito 1.26-29 ‡ **11:25** Tâpé na càra caa câmu—Grec: *Tèpa nari èpo.* **11:27** Mataio 28.18; Ioane 1.18, 3.35, 10.15, 17.2; Filipi 2.9 **11:28** Jérémie 31.25 **11:30** 1 Ioane 5.3 **12:1** Deutéronome 23.26 * **12:1** Aupwanapô—Pé aupwanapô na dau maina na câmi goro blé, é, pwâra mai (maïs), é, orge. Wiâra é naèà kà tèpa Juif, âna pwicîri na jè piûnyari diri é na aupwanapô. Wâdé na jè naaco nyi dàra arapwûru, ba na uti kà tèpa pârame, ma tàpé na ticè neemururà. (Còo Lévitique 19.9-10, Deutéronome 24.19-21.) **12:2** Exode 20.10 **12:3** 1 Samuel 21.2-7

4 Â é tò naa na wâra pwapwicîri pwa goro imwaano†. Â é pa ê poloa na naa kà Pwiduée, â rà ija ma wà tèpa bée. Â é poloa-bà, âna nye wàco wà tèpa pwa *ârapwaailò, na nye pwa tàrù kàra ma rà ija.

5 «Â guwà pûra mwara naa na ê *Naèà kà Moosé pâ: Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà wakè naa na *Wâra pwapwicîri, na tòotù pwicîri. Ê tûâ-bà, âna rà còbèedari ê pwi tòotù-bà. Êco na càcaa èpà na ara Pwiduée!

6 Ba go ina tàwà pâ: É tà wâni ê Pwina dau piwéna jii ê Wâra pwapwicîri!

7 Â é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri pâ: Càcaa ê ârapwaailò goro macii na wâdé tîo. Â nûmoo goo pimeaari. *Osée 6.6*

«Â wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori ê ère popai-bà, ba guwà pitòti tèpa âboro bèeni, na càra caa pwa cèna èpà na ara Pwiduée.

8 Â wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro ê tòotù pwicîri.»

É nama tiâu maagé kà pwi âboro na tòotù pwicîri

Maréko 3.1-6; Luka 6.6-11

9 Géé na càùé, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu.

10 É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà ê îê.

Â wà tèpa âboro, âna nûmarà na rà còo cè pwina é pwa Iésu, ba na o cè pai pitòtié. Â rà pwa ma tawèerié pâ: «Pwiri nye tàrù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jèpwi na tòotù pwicîri?»

11 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe còo cai ni: Wiàna caapwi co cè mutô'gà, na é tûu naa na pwêe, na tòotù pwicîri, â gà o pwa dà? O câgà caa pâ nau dàgòtùé?

12 Â napwa pwi âboro, âna é dau piâjimuru jii mutô! Géé goo pwiri, na o pwa cè tàrù kâjè, ma jè pwa pwina wâdé, na tòotù pwicîri.»

13 Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patàrù ê îgà!»

Â é patàrù îê, â nye wâdé kaa, wàra jè îê.

14 Wà tèpa Farasaio na rà tâa wê, âna rà còobé géé na wâra pitapitiri. Â rà pâra còwâ nau ipitiri, ba na rà mudàra cè pai o pòtâmwara Iésu.

Iésu âna é pwi ênawéna na é pitòrigarié Pwiduée

15 Ûna é tère wà Iésu pâ, rà gére imudàra cè pai pwa tûâ tée, â é pâra géé na ère-bà. Â wâru tàpé na rà pâra wiâê. Â é nama tiâu maagé kàra.

16 Â é tûâri tàra pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»

17 Â é pâ muru bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee *péroféta Isaia, pâ:

18 Wàéni pwi âboro,

pwi âboro kîri,

pwi ênawéna kôo.

Wàé na go tòpòé,

pitòrigarié ba kôo.

Dau wânûmoo tée;

wâdé tîo wàé.

Go tòpò naa gooé

ê Nyuâaê Pwicîri.

Ée mwa pame ê popai

12:4 Lévitique 24.5-9 † 12:4 Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wâ kà Pwiduée. Còo Neeremuru (Vocabulaire). 12:5 Nombres 28.9-10 12:6 Mataio 12.41-42 12:7 Osée 6.6; Mataio 9.13 12:10 Luka 14.3 12:11 Luka 14.5 12:14 Ioane 5.16 12:16 Mataio 8.4; Maréko 3.12 12:18 Ésaïe 42.1-4 12:18 Mataio 3.17

goo pai udò kâra Ba
[naa na *âji wâro].

¹⁹ *Ée pwi a tûra ba moo.*

O càra caa tèreê
naa na auipitiri.

²⁰ *O câé caa dàciò*
bàra watü na ora.

O câé caa utàmwara
doromara ânye

na pâra naa piboo.

O câé caa tanoori

pâ âboro kîri

na ticè nii kâra.

O mwa piétò naa gooé

tàrù kôo, wâgo Pwiduée.

[O paari pâ wàé

na é *pwi a pa-udò.]

²¹ *Rà mwa cèikî naa gooé*

êdiri pâ Ba.

Ésaïe 42.1–4

Pwa tàrù kêe ma é tü târa pâ duée

Maréko 3.20–30; Luka 11.14–23

²² *Rà cia medari Iésu pwi jè âboro na é bwi ma kûukû, ba pwa duée gooé. Â é nama é wâdé wà Iésu. Â é jèe tûra, â é jèe niâ.*

²³ *Â êdiri pâ âboro, âna rà pò goo, â rà pi-ina târa pâ: «Napwa pwini, âna pwiri Pwi gòobàra Davita na jè gére tapacîê?»*

²⁴ *Êco na wà tèpa Farasaio, âna rà ina pâ: «Bwa! Wà pwi âboro bèeni, âna é wakè goo é pàtâma *Caatana‡, pwi ukai kà tèpa duée! Êkaa na é tü târa pâ duée.»*

²⁵ *Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina târa pâ: «Wiàna é pipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o tédidirié. Â wiàna é picicaraé còwâ é caapwi ville, é, caapwi tâa, â o pwacoé ma é cimwü.*

²⁶ *Wiàna wà Caatana, pwi ukai kà tèpa duée, âna é tü târa pâ duée, â é pipaa dèe còwâ! Â o wànau târa cè pai cimwü wàra é mwaciri kêe?!*

²⁷ *Guwà ina pâ, wà Caatana na é naa tôo é pàtâmee ma go tü târa é pâ duée. Â gona wàilàapà, na naa tà tèpa béewà é pàtâmee, ma rà tü târa pâ duée? Ba é pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgére pitanami naa good.*

²⁸ *«Â napwa wâgo, âna é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é naa tôo é pàtâmee ma go tü târa é pâ duée. Â wiàna wàrapwiri, â jè cau còo bwàti pâ wà Pwiduée, âna é jèe mara tòpò é Mwaciri kêe naa jaawà!*

²⁹ *«Â wiàna nümajè na jè tò naa na é wâ kà pwi âboro na pwa nii kêe, ma jè popa neemuruê, â wâdé na jè mara piié. Â géewê, â jè o mwa bàra pa é pâ muru na tâa na wâ kêe.*

³⁰ *Wà pwina câé caa wâjaao, âna é cicarao. Â wà pwina câé caa pitu tôo ma bu pipanaimari, âna é tédidiri.»*

Popai na èpà naa goro Nyuâaê Pwicîri

^{12:24} Mataio 9.34, 10.25   ‡ ^{12:24} *Caatana*—Grec: *Béelzébul*. Còo *Caatana* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwàadàra tii.   ^{12:28} Apostolo 10.38; 1 Ioane 3.8   ^{12:30} Maréko 9.40; Luka 9.50

³¹ «Go ina tàwà pâ: O pâri ma pwanauri pâ âboro, na rà tùra ba èpà naa goo Pwiduée ma pwa na èpà tà tèpa béerà. Êco na wà pwina é tùra ba èpà naa goo é Nyuâaé Pwicîri, âna o càcaa pwanauri é èpà kêe.

³² Â o pâri ma pwanauri wà pwina é tùra ba èpà naa goo Pwina naîri âboro. Êco na, wiàna é tùra ba èpà naa goro é Nyuâaé Pwicîri, â o càcaa pâri ma pwanaurié, naa na wâro bëeni, ma naa na *wâro dâra gòiri awé.»

Ê upwâra bau ê pwêe

³³ «Ê upwâra na wâdé, âna é nye tòpò pwêe na wâdé [târa uti]. Â é upwâra na èpà, âna é nye tòpò pwêe na èpà. Ba jè o tâmogòori é upwâra gée goo é pwêe.

³⁴ Â wàrapwiri naa goowà. Ba guwà o wànau târa cè pai ina wàra cè muru cèna wâdé, na guwà tèpa nari dòèa ma tèpa pwâ? Ba é pwina tabawâbé é pwâranüma pwi âboro goo, âna wàépwi na o còobé pwêe, na é tùra.

³⁵ Ê pâ muru na wâdé, âna me gée goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â é pâ muru na èpà, âna me gée goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee.

³⁶ «Ûu, nye âjupâra na go ina tàwà pâ: O mwa pwa é Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro ni gòropuu wà Pwiduée. Â ée mwa jèpa pitèirà goo é pâ popai èpà na rà ina imudi.

³⁷ Nye gée goo kaa é pâ popai'gà, na ée mwa tûâri wà Pwiduée pâ pwiri gà o pwa wârimuru, é, gà o udò [ma tâa tâgà é âji wâro].»

Nümarà na rà côo cè câmu kêra pàtâmee

Maréko 8.11-12; Luka 11.24-32

³⁸ Gée na càué, â wà pàra tèpa *dotée goro é Naèa ma wà pàra tèpa Farasaio, âna rà ina tà wà Iésu, pâ: «Pwi a pwa pupûra, paari tâbà cè *câmu kêra pàtâmee na wâgoogà\$.»

³⁹ Â é tòpi târa pâ: «Wâguwà tèpa âboro nabàni, âna guwà dau èpà, â [câguwà caa pitère dà wà Pwiduée. Gorodà na] guwà ciburà ilari jiié cè câmu kêra pàtâmee? O nye ticè câmu na guwà mwa caa côo mwara jii i pwi ia é tèepaa tà péroféta Iona biu.

⁴⁰ Ba wà Iona, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawéa. Â o ipaiwà mwara naa goo Pwina naîri âboro, ba o âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara napuu.

⁴¹ «Â napwa naa goo wà Iona, âna é picémara é popai tà tàpé Ninive. Â rà nye pinünüma ma pitòotéri é wâro kâra. Â guwà côo, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa é Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà!

⁴² «Wà tô ilari ukai naa napô Saba na pàara biu, âna ia é me gée napô kêe na dau wâiti, ba na é tère popai kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà côo, é wâni jaawà pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â wàépwi, na Tòotù na ée mwa pitèi é pâ âboro na, wà Pwiduée, âna wà tô ilari ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà. Â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

12:31 Héberu 6.4-6   **12:32** Luka 12.10   **12:33** Mataio 7.16-20   **12:34** Mataio 3.7, 15.18; Luka 3.7, 6.45   **12:38** Mataio 16.1; Luka 11.16; Ioane 6.30   § **12:38** Nümarà na rà paari pâ cae caa wakè goro pàtâma Pwiduée.   **12:39** Mataio 16.4; Maréko 8.12   **12:40** Jonas 2.1   **12:41** Jonas 3.5   **12:42** 1 Rois 10.1-10

⁴³ «[Guwà tère cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé géé gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na câé caa pâmari.

⁴⁴ Â é niimiri pâ, 'Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kôo.' Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna bwaa nye ticè cèna tâa na, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti.

⁴⁵ Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa! Â o wàrapwiri, cèna o tèepaa medariwà, wâguwà tèpa âboro nabàni! Ba o dau èpà naa goowà nabàni jii béaa.»

Âji tâa kà Iésu

Maréko 3.31-35; Luka 8.19-21

⁴⁶ Ūna é bwaa gére patùra tèpa âboro wà Iésu, â rà tèepaa me wà nyaa kèe ma wà tèpa jiié. Â rà coo boo gòroigé, â rà mudèe, ba na rà pitùra.

⁴⁷ Â é ina tée wà pwi jè âboro pâ: «Gà còo! Rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà*.»

⁴⁸ Â é tòpi tée pâ: «Wàilàapà cè nyaa kôo? Â wàilàapà cè tèpa aéjii kôo?»

⁴⁹ Â é tòcia tèpa câmu kèe, â é ina pâ: «Guwà còo, wàilà-ni pa nyaa kôo ma tèpa aéjii kôo.

⁵⁰ Ba wà pwina é pwa ê câbawâdé kà Pwiduée Caa kôo na é wânidò *napwéretòotù, âna wàé kaa pwiri, ê pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

13

Ucina goo pwi a picâmi

Maréko 4.1-20; Luka 8.4-15

¹ Na tòotù bèepwiri, âna é còobé géé na pwârawâ na é pitâa wê wà Iésu, â é boo naaniboo bàrawià. Â é tâaboo* ba na é pacâmuri pâ âboro.

² Â jèe pâra nau dau wâru ê pâ âboro na rà medarié. Â géé goo pwiri, â é tò naa gòro è jè wànga [na tâa niboo najawé] â é tâaboo, ba na é patùrarà. Â wà tèpa âboro, âna rà tâa nidò bàrawià.

³ Â é pwa ucina wà Iésu na é pacâmurirà, goro ê pâ muru na wâru. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro, â é uri ê arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...]

⁴ Â napwa ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁵ Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê.

⁶ Êco na, na é té ê tòotù, â tòò ê pâ nari arapwüru, â rà marü, ba ticè wàawà kàra.

⁷ Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kàra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà cõtàmwara i arapwüru.

⁸ Â napwa ê pàra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà tòpò pwàrà—pàra pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; â pàra tàpé, na 60; â pàra tàpé, na 30.»

12:45 2 Pétèru 2.20 * **12:47** Ê nee tii bèepwiri, âna nye tiàu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **12:50**
Roma 8.29 * **13:1** É tâaboo—Pai pwa kà tèpa pwa pupûra naa jaa tèpa Juif. **13:2** Luka 5.1-3

⁹ Â é pwa ma ina tàra wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Cina gà mu pwa ucina tàra?

¹⁰ Wà tèpa *câmu kà Iésu, âna rà dau géé medarié, â rà tawèrié pâ: «Cina gà mu pwa ucina tà para tàpé, na gà patùrarà?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà è âji pai pwa goo è Mwaciri kêe. Êco na câé caa paari târa diri è pâ âboro.

¹² Ba wà pwina jée pwa tée [è autâmogòrimuru] âna o nye piâjagò tée còwâ. Â pwa tée muru na pièdò ma piwéna. Â wà pwina kîri pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ è ji dàramuru na tà tée.

¹³ Êkaa pwiri na go pwa ucina tàra na go patùrarà. Ba rà ucâri†, êco na càra caa còoinari, â rà tère, â càra caa tèreinari. Ba nye âji ticè cèna rà tâmogòori.

¹⁴ Â wàépwiri na rà pacoò i pwi ia é ina wà Pwiduée naa goorà, na é naigé mee wà pwi *péroféta kêe, Isaia, pâ:

*Rà tère taaci,
â càra caa tèreina.*

*Ucâri taaci,
â càra caa còoina.*

¹⁵ *Go ina naa goorà—*

goo pwi Ba kòo bèeni:

Pwâranümarà na gòo,

pwâranyürurà na kee,

âraporomeerà na bwi.

Ba péa rà còo

ma còoina bwàti.

Â péa rà tère

ma tèreina diri.

Â péa rà biirà

ma medario còwâ.

Péa nama tiàu

pâ maagé kêra Ba.»

Ésaie 6.9–10

¹⁶ [Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Dau wâdé ba kàwà, ma cidòri nyuâawà, ba guwà còo goro du âraporomeewà, â guwà tère goro du pwâranyüruwà.

¹⁷ Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Wâru tèpa péroféta ma tèpa âboro *târù na dau nùmarà na rà còo è muru na pwényuâa na guwà còo, êco na càra caa còo. Â nùmarà na rà tère è pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹⁸ «Guwà tère cai è ère i ucina goro pwi a picâmi:

¹⁹ Ê para arapwüru na é tü, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo pwi âboro, na é tère popai goro Mwaciri [napwéretòotù] â câé caa tâmogòori. Â é tèepaa me Pwi âboro èpà, wà *Caatana, â é tàu còwâ è popai na câmi naa na pwâranümee.

²⁰ «Â è para arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna pwi âboro na é tère è popai, â é nye nama tòpi naa na ipwàdéé.

^{13:12} Mataio 25.29; Maréko 4.25; Luka 8.18, 19.26 † ^{13:13} *Ucâri—Regarder fixement.* Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Còo cai.* ^{13:14} Ésaie 6.9–10; Ioane 12.40; Apostolo 28.26–27 ^{13:16} Luka 10.23–24

21 Êco na é pwi a tà còmàcò‡, â càcaa wàawà naa gooé, é popai na é tère. Â ûna tèepaa me mariê ê tacai, ma ûna pwa na èpà tée, majoroé [ê pai pitère dâra kêe] é popai, â é nye nama panuâ cèikî.

22 «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daaé. Ê napuu bèepwiri, âna pwi âboro, na é tère é popai. Êco na é còmàcò ba é pidumapiê, goro é pâ namuru, na tèepaa naa na pwi gòropuu bëeni. Â é itâa burâ é pâ neemuru gòropuu, na càcaa âji êkêe. Â câamwara é popai naa gooé, â o câe caa tòpò cè pwêe.

23 «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna pwi âboro na é tère é popai, â é tâmogòori. Â pwa pwâra é popai naa gooé—Pàra pwi, âna rà tòpò 100 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara na 30.»

*Pàra ucina goro é Mwachiri napwéretòtù
Maréko 4.30-34; Luka 13.18-21*

Arapwüru èpà

24 Ê pwa mwara jè ucina târa pâ âboro wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Ê *Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«Ê mwa tâa pwi jè âboro na é pwi a pwa napô. Â é mwa uri é arapwüru na wâdé, naa na i aupwanapô kêe.

25 Êco na, na ne, ûna é puu, â wà pwi a èpàrié, âna é tèepaa me. Â é uri é arapwüru na èpà, naa nabibiu kêra arapwüru na wâdé. Â nabwé, â é pàra.

26 «Â rà cipu pâ arapwüru na wâdé, â rà tòpò é pwârà. Â rà nye cipu mwara i arapwüru na èpà.

27 Ûna rà còo pwiri wà tèpa wakè goro aupwanapô, â rà ina tà pwi apooé pâ: “Gà còo, co pwi ukai, ia gà uri i arapwüru wâdé, naa na i aupwanapô'gà. Â gona me géepà, é pâ arapwüru na èpà na wâna?”

28 «Â é tòpi tàra pâ: “Bwa, wà pwi a pièpàrio na pwa pwiri.”

«Â rà ina tée pâ: “O nye nümaga na bà pâ nau tàu tâjii é pâ arapwüru na èpà?”

29 «Â é tòpi tàra pâ: “Bwa! Ba wiâna guwà tàu é arapwüru na èpà, â guwà péa tà tàu mwara i arapwüru wâdé.

30 Â guwà naarà ma rà picipu naima, tèepaa naa goro cè pai piûnya. Ba na pàara bèepwiri, âna go mwa ina tà tèpa wakè kòo pâ, na rà panaimari é arapwüru na èpà, ma círi. Â rà tòpò é arapwüru wâdé, naa na wâra arapwüru kòo.” Nabwé.»

Pudòro moutarde

31 Ê pwa tàra mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pâ: «Ê Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:

«Ê mwa tâa pwi jè âboro. Ê mwa popa ji pudòro moutarde, â é câmi naa na aupwanapô kêe.

32 Nye ji pwi nara upwâra na dau kîri, jii diri é pâ naramuru na jè câmi. Êco na, na é cipu, â é jèe pâ nau dau maina jii diri pâ pwina jè câmi naa na aupwanapô. Â rà me pâ marü, na pwa wânaîrà§ naa gò pâ na ditèe, ba é jèe pâ nau pé upwâra maina.»

‡ 13:21 Còmàcò—Inconstant. Na jè ciburà pitòotéri auniimiri kâjè. 13:22 Luka 12.16-21; 1 Timotéo 6.9-10,17 § 13:32 Wânaîrà (é, ônaîrà)—Nid. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bawâ.

Nyaa kâra poloa

³³ É pwa tàra mwara jè ucina wà Iésu, â é ina pâ: «Ê Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ni: Wà tô jè ilàri, âna é popa ê nyaa kâra poloa*, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tùu too i poloa!»

Gorodà na é pwa ucina Iésu?

³⁴ Diri é pâ pwiibà, âna é ina tàra goro pâ ucina, wà Iésu. Â é nye ciburà pwa ucina tàra naa nùmee na é patùrarà.

³⁵ É wàrapwiri, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduée, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ:

*Go mwa pwa ucina
na go patùrarà.
Go mwa ina tàra
pâ muru na cârù
gée na autapoo
goro gòropuu.*

Psaume 78.2

Êre ucina goro arapwüru na èpà

³⁶ Rà pâra jii tèpa âboro wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa pwârawâ. Â naawê, â rà ina tée pâ: «Gà ina tâbà cai ê ère i ucina na ia gà ina naa goro arapwüru na èpà.»

³⁷ Â é tòpi tàra pâ: «Wà pwina é câmi i arapwüru na wâdé, âna wâgo *Pwina naîri âboro.

³⁸ Ê aupwanapô, âna pé gòropuu. Napwa é arapwüru na wâdé, âna wà tèpa naîri Mwaciri. Â wà pwi a pièpàri, âna wà Caatana, Pwi âboro èpà. Â é arapwüru na é câmi, âna wà tèpa naîé.

³⁹ Â napwa naa goo ê piûnya, âna pwâadàra gòropuu. Â wà tèpa wakè, âna wà tèpa *angela, tèpa ênawéna kà Pwiduée.

⁴⁰ Â rà mwa tòri arapwüru na èpà, â cîri naa gòro ânye. Â o wàrapwiri [pai pwa goo tèpa naî Caatana] naa pwâadàra gòropuu.

⁴¹ «Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna go mwa cùru me tèpa angela kôo. Â rà mwa patâjii gée na Mwaciri kôo, wà tàpé na rà pwa na èpà—ma diri tàpé na rà nama tubatiâu é cèikî kà pâra tàpé.

⁴² Â rà o mwa türà naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwârà wà tàpéebà [gée goro pai maagé kàra].

⁴³ «Napwa naa goo wà tàpé na rà *târù na ara Pwiduée, âna rà o pwâra pwacèwii i tòtù†, naa na Mwaciri kà Caa kàra. Wà pwi âboro na pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Pâ wâdé na naapwàniri

⁴⁴ «Ê Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii naa goo pâ wâdé na pwàniri naa na jè aupwanapô. Â é pâmari pâ wâdé-bà wà pwi a wakè na aupwanapô. Â é dau ipwàdéé kaa. Â é jèu naapwàniri còwâ. Â é icuri diri é pâ pwina tâa tée, ba na é wâri i aupwanapô-bà.»

Perle na dau wâdé

* **13:33** Nyaa kâra poloa—Levain. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Otùu poloa, otèe poloa, otoo poloa, ère poloa.* **13:35** Psaume 78.2 **13:40** Ioane 15.6 **13:41** Mataio 24.31, 25.31; Maréko 13.27 **13:42** Mataio 8.12 **13:43** Daniel 12.3 † **13:43** Rà o pwâra pwacèwii i tòtù—Pai ina wèe pâ, ée mwa dau pwényunyuarà ma pwamainarà wà Pwiduée. Â rà o tâa ma wâé naa na pai muugère kêe.

45 «Ê Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ê perle na dau wâdé awé, ma dau too wâri wèe. Â pwa pwi jè a pi-icu na é mudàra ê pâ perle.

46 Â é pâmari i perle-bà na dau wâdé. Â é nye icuri diri kaa ê pwina tà tée, â é wâri i perle.»

Puà

47 «Ê Mwachiri napwéretòtù, âna pwacèwii mwara ê puà, na tâa na, na jèpapara ârawéa.

48 Â jè popa too naa namwari. Â jè tòri ê ârawéa na wâdé, â jè tòpò naa na atà. Â jè tütâjii ê ârawéa na èpà.

49 Â o wàrapwiri naa na é pwâadàra gòropuu. Ba ée mwa cùru tèpa angela kèe wà Pwiduée. Â rà o pinaaitiri tàpé na rà tàrù na araé, ma wà tàpé na càra caa pitère dèe.

50 Â rà o mwa tütâjii tàpé na càra caa pitère dèe, naa na ânye na maina. Â naawê, âna rà o i ma tòngüru poropwàrà [gée goro pai maagé kàra].»

Pâ na jèpapara wâdé

51 É tawèeri tèpa câmu kèe wà Iésu, pâ: «Gona guwà nye tâmogòori ê pâ ucina-bà?»

Â rà tòpi tée pâ: «Ûu.»

52 Â é ina tàra pâ: «Jè jèe còo cai ni: Pwiri wà pwi *dotée goro ê Naèa, âna é pâ nau pwi âboro na Mwachiri napwéretòtù. Â wiàna wàrapwiri, â é pwacèwii pwi jè apooro pwârawâ, na é còo ê pâ na wâdé kèe na bwaa âmuê, ma é pâ pwina jèe gòiri jaaé.»

Càra caa cèikî tàpé Nazareth

Maréko 6.1-6; Luka 4.16-30

53 Ûna é ina diri pâ ucina bèepwiri wà Iésu, â é pâra gée na pwi ére-bà.

54 Â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â é pacâmuri pâ âboro [goro é popai kà Pwiduée] wâna *wâra pitapitiri.

Â rà dau pò gooé, â rà [picocoorié ma] pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapà na pacâmuriê? Wàilàapà na naa tée ma é pwa é pâ wakè goro pàtamee?»

55 Ba wàé pwina naî pwi a wakè goro upwâra‡, pé pwina naî wà Maria; pwi cià wà Jacques, ma José, ma Simona, ma Jude!

56 Â wà pa naigé kèe, âna wàilà-ni gére wâro jaajè! Â wàilàapà na naa tée é autâmogòori ma pàtamee bèepwiri?»

57 Â tàutàra na rà cèikî naa gooé. Â é ina tàra pâ: «Wà pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kèe.»

58 Càcaa wâru pâ wakè goro pàtamee na é pwa wà Iésu na Nazareth, ba càra caa cèikî naa gooé.

14

Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa

Maréko 6.14-29; Luka 9.7-9

1 Na pàara-bà, âna wà *Héroda Antipas, pwi ukai naa Galilée, âna é pitère é jèkutà goro [ê pâ pwina é gére pwa ma ina wà] Iésu.

13:50 Mataio 13.42; Luka 13.28   13:54 Ioane 7.15   13:55 Ioane 6.42   ‡ 13:55 Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wâ. (É wakè goro atü mwara, ba wâru pâ pwârawâ naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atü.)   13:57 Ioane 4.44

² Â é ina tà tèpa ênawéna kêe pâ: «Wà pwi Iésu bèepwiri, âna wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é wâro còwâ géé na aubà. Â wàé kaa pwiri é majoroé ma é pwa é pâ câmu bèepwiri kâra é pàtâmee.»

³⁻⁴ Wàéni é jèkutâ goro majoro pai bà kà Ioane. Ba wà Héroda, âna ru piéa ma Hérodiade, tô wâdà Filipino, pwi aéjii kêe. Â é nye tà ciburà ina tà Héroda wà Ioane pâ: «Nye ticè tàrù'gà ma gà popa tô ilàri bèepwiri.»

Â é nama tâjùru wà Ioane wà Héroda, ma piié ma tòpòé naa na karapuu.

⁵ Â nùma Héroda na é pòtâmwereé, êco na wâgotêe goro tèpa âboro, ba wâru géé goorà na rà niimiri pâ é pwi *péroféta [me géé goo Pwiduée].

⁶ [Êco na ticè pai pwa wèe.] Â, na pwi tòotù na rà pwamaina é pai pitèpa Héroda, âna wà tô èpo ilàri kà Hérodiade, âna é câbu ara pâ âboro.

Â po dau wâdé tà Héroda.

⁷ Â é *ipwataâboro tée pâ: «Go naa tâgà diri cè pwina gà o ilari jiio.»

⁸ Â wà tô nyaa kêe, âna é cètùué, ba na é ina tà ukai Héroda pâ: «Gà naa tô ni i pûru wà Ioane naa na cè jè ngapò.»

⁹⁻¹⁰ Â wà Héroda, âna é piwâ* ma pikîri. Êco na é jèe nye ipwataâboro na ara pâ âboro diri. Â é panuâ pwi jè coda naa na karapuu, ba na é tépàgà i nya wà Ioane,

¹¹ ma pame i pûrué, ma naa târa i èpo ilàri.

Â é popa wà tònì, â é naa tà nyaa kêe.

¹² Géé na càùé, âna rà mwa caa me nau popa i naii wà Ioane wà tèpa *câmu kêe, ma rà pwànirié. Â rà pâ nau piwiâ tà Iésu é pwina tèepaa mari Ioane.

É pa-ija pâ âboro na wâru Iésu

Maréko 6.30-44; Luka 9.10-17; Ioane 6.1-15

¹³ Wà Iésu, âna é tère é pwina tèepaa mari Ioane. Â é pâra acari gòro wànga naa na jè ére na wâiti, na ticia wê. Êco na, na rà nye pitère pâ âboro, â rà còobé géé na pâ village, â rà po pâra wiâé wii bàrawià.

¹⁴ Ūna é boo géé na wànga, â é côo i pâ âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau meaarirà. Â é pwa ma rà wâdé còwâ wà tàpé na rà maagé.

¹⁵ Jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Ée jèe duu i tòotù, â na, aupiticia ni. Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village na tâmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra.»

¹⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Bwa, càcaa pâri ma rà pâra. Â guwà naa cè uti kàra.»

¹⁷ Â rà ina tée pâ: «Càcaa pâri, ba nye 5 poloa co ma ârailu ârawéà na wâjaabà!»

¹⁸ Â é ina tàra pâ, na rà pame tée.

¹⁹ Â nabwé, â é ina târa pâ âboro pâ, na rà tâaboo naawê. Â é pa i 5 poloa ma i du ârawéà. Â é tagòtùé too naa napwéretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi târa pâ âboro. [Â é wàrapwiri tàra mwara i du ârawéà.]

²⁰ Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ é dâra uti kàra, â rà pwaai 12 nakébò goo.

²¹ Êdiri jéu tèpa paao na rà ija, âna po 5 000 kaamwara, â càcaa pûra ilàri ma èpo kîri.

*É pâra gòro parawére jawé**Maréko 6.45-52; Ioane 6.16-21*

²² Gée na càùé, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tàmara gée naanigée na ére gée còwâ.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ ê pâ âboro.

²³ Ūna é picijiirà diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwicîri. Â tòpò ne gooé naawê.

²⁴ Napwa tèpa câmu kêe, na rà tâa gò i wànga, âna rà jèe wâiti jii napô. Â é pò me cararà ê pwéretòtù, â jèe pwii wià, naa na i wànga.

²⁵ Na jèe gòropwaa, â é pâra darirà gòro parawére jawé wà Iésu.

²⁶ Â rà cau còoê, â rà kâa too, ba rà niimiri pâ pé duée, â po dau wâgotàra!

²⁷ Êco na é nama patùrarà wà Iésu, ma ina tàra pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba wâgo! Guwà gòo!»

²⁸ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, wiàna wâgà, â gà tûâri tòo pâ go boopaé darigà naa gòro parawére jawé.»

²⁹ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Îgà, boome!»

Â é boo gée gòro wànga wà Pétèru, â é tapoo pâra cara Iésu gòro parawére jawé.

³⁰ Êco na wâgotêe goro i pwéretòtù ma i wià na maina, â é tapoo tàbàtù ma é cònumu boo i najawé. Â é uu ma ina pâ: «Pwi Ukai, gà dàgòtùo!»

³¹ Â é nye tu pâ kaa naa goro îê wà Iésu, â é ina tée pâ: «Nye dau kîri kaa ê cèik'gà! Gorodà na gà pidumapiê?»

³² Ūna ru too naa gòro wànga, â é tûuboo i pwéretòtù.

³³ Â wà diri tàpé na rà wâgòro i wànga, âna rà tùu jùrurà â rà pwamaina Iésu, â rà ina pâ: «Âjupâra pâ wâgà *Pwina naî Pwiduée!»

*É nama wâdé còwâ tèpa maagé wâ Génésareth**Maréko 6.53-56*

³⁴ Rà jèe tapàgà diri i nawià wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa gée naa na ére na tàmwünyabweri Génésareth.

³⁵ Â rà còoina Iésu wà tèpa âboro wê. Â rà pi-ina pai tèepaa kêe pitiri ê ére-bà.

Â rà cau popa medarié diri tèpa maagé.

³⁶ Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Pâri ma rà tu naa goo co é gòobàra ârabwée'gà?»

Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdé kaa.

15*Pai pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif**Maréko 7.1-13*

¹ Gée na càùru pàra tòotù, â wà pàra tèpa *Farasaio ma pàra tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà me gée *Iérusaléma nau pâmari Iésu. Â rà ina tée pâ:

² «Wà tèpa *câmu'gà, âna càra caa pitêre dâra ê nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè, ba càra caa nuwa ê îrà béaari ê pai ija, wàra naa na nyamanya kâjè. Âna gorodà, co pwini?»

³ Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà, âna câguwà caa pitêre dâra câbawâdé kà Pwiduée gée goro é nyamanya kâwà. Âna gorodà?»

⁴ Ba é ina wà Pwiduée pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.* Exode 20.12
 Â é ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kêe, âna guwà nama é bà.* Exode 21.17

⁵ «Èco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kàra pâ: “Nùmoo na go naa tàu cè jè muru târa pitu tàu; èco na càcaa pâri. Ba é pwina nùmoo na go naa tàu, âna é âraimeai pwicîri tà Pwiduée.”

⁶ «Èkaa na, guwà pacâmurirà, ma càra caa papwicîri du nyaa ma caa kàra! Â, na wàrapwiri, na guwà còogai naa napuu é popai kà Pwiduée, goo é pâ nyamanya kàwà!

⁷ Guwà tèpa âboro na câguwà caa *tàrù! É nye âjupâra wà *péroféta Isaia, na ia é naigé mara é popai kà Pwiduée naa goowà, pâ:

⁸ *Tèpa âboro bèepwiri,
 âna rà po ipwamainao co
 goro pwâra ma pwâratùra.*

Â wâiti jiio pwâranümarà.

⁹ *Rà pwapwicîri tôo
 ma pwa *ârapwaaailò tôo,
 â piticèmuru naa goo.*

*Rà pacâmuri pàra tàpé
 ba na rà wârori é naèà.*

*Â càcaa naèà kôo.
 Ba naèà kàra co.»*

Ésaïe 29.13

Ê pwina é miiri goo, pwi âboro

Maréko 7.14-23

¹⁰ Gée na càùé, â é todàra pâ âboro wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Guwà tàmaariô, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà:

¹¹ Càcaa pwina tò, naa pwâ pwi âboro, na o nama é miiri na ara Pwiduée. Ba èco pwina é còobé gée na pwêe, na é *miiri goo.»

¹² Â rà gée paé dà Iésu tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Gà còo, é pâ popai'gà, âna dau tanoori tèpa Farasaio, gà nye tâmogòori?»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Tèpa Farasaio bèepwiri, âna rà pwacèwii é pâ upwâra na câé caa câmi wà Caa kôo nidò *napwéretòtù. Â ée mwa dàtàu.

¹⁴ Guwà naarà! Ba rà tèpa bwi, na rà popa tèpa bwi. Âna rà o cau tûu naa na pwêe!»

¹⁵ Â é ina tà Iésu wà Pétèru pâ: «Gà ina tâbà ère ucina goo é pwina é miiri goo, wà pwi âboro.»

¹⁶ Â é tòpi wà Iésu pâ: «Gona wâguwà mwara, tèpa câmu kôo, âna bwaa càcaa pâji pâri ma guwà tâmogòori pwiri?»

¹⁷ Guwà còo, diri é pwina tò pwâ pwi âboro, âna pâ naa nanaaê, â gée na càùé, â é còobé gée naiié.

¹⁸ Èco na é pâ popai na còobé gée pwâ tèpa âboro, âna rà me gée na pwâranümarà, â èkaa pwiri na rà miiri goo—

¹⁹ é pâ auniimirimuru, ma câbawâdé na èpà. Âna gée goo pwiri kaa, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà tètâmwara âboro;

Rà toomura (rà cîâa jii wâdâra);
 Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;
 Rà mura;
 Rà ina pwina pwâ naa goo pàra tàpé;
 Rà tûra ba èpà naa goorà.

²⁰ «Wàépwiri ê pwina é nama jè miiri goo, na ara Pwiduée. Â câjè caa miiri goro ê pai càcaa nuwa ê ìjè.»

É cèikî tô ilàri na câé caa tô Juive

Maréko 7.24-30

²¹ Gée na càué, â rà pâra gée na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa na ére goro jènere ê du ville Tyr ma Sidon.

²² Â é medari Iésu wà tô jè ilàri gée na ére-bà, ba na é patûra Iésu. Wà tîoni, âna câé caa tô Juive, ba é tô gòobàra tèpa *Kanana, é pwi Ba na rà tèpa pièpàri tèpa *Juif. Â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, *Pwina naî Davita, gà meario ma pitu tô! Ba i èpo kôo, âna pwa duée gooé, â é po dau maagé goo.»

²³ Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu, goro cè caapwi pwâratûra.

Â rà gée paé dèe wà tèpa câmu kêe, â rà tacoo gooé ma ina tée pâ: «Gà nama é pâra pé tô ilàri bèepwiri! Ba é nye tà ciburà to ma nama pikòì na nyürujè!»

²⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é nye panuâo me co tà tèpa âboro *Isaraéla, na rà pwacèwii ê nari mutô na rà imwüru.»

²⁵ Êco na wà i tô ilàri, âna é po me nau tùu jùrué ara Iésu, â é tacoo gooé ma ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pitu tô!»

²⁶ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâdé na jè popa é uti kêra nyi nari èpo ma jè tû târa é pâ 'nari akàna'».

²⁷ Â é ina wà tîoni pâ: «Bwa, Pwi Ukai, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna mwara, âna rà nye ija é muupàra é utimuru, na tûu gée gòro taapà kà pwi caa kàra.»

²⁸ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Tîoni, dau maina é cèikî'gà! Wâdé na wàra ê pwina nûmagà goo!»

Â nye tiàu kaa i maagé kêra i èpo kêe!

É nama tiàu ê maagé kà tàpé na wâru

²⁹ Gée na càué, â é pâra wà Iésu gée na ére bèepwiri. Â é pâra wii bàrawià Galilé. Â géewê, â é too naa gòrojaa, â é tâaboo naawê.

³⁰ Â rà medarié ê pâ âboro na rà dau wâru. Â rà pame tée tàpé na rà bee, wà tàpé na rà bwi, ma wà tèpa pitàbwamwa, ma wà tàpé na rà kûukû, â wâru mwara pàra maagé. Â rà cau naarà me na ara Iésu, â é cau nama tiàu ê pâ na jèpapara maagé kàra.

³¹ Â wà tèpa kûukû, âna rà jèe tûra. Â wà tèpa pitàbwamwa, âna rà jèe pâra. Â wà tèpa bee, âna jèe wâdé ârà. Â wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ. Â rà po pò goo diri ê pâ âboro, â rà ipwamaina Pwiduée kà tèpa Isaraéla!

É jèu pa-ija pàra âboro Iésu

Maréko 8.1-10

15:24 Mataio 10.6 * **15:26** 'Nari akàna'—Wà pàra tèpa Juif, âna rà ina goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif pâ 'akàna'. Êco na câé caa ina pwiri wà Iésu wiàna é gère miirirà. Pwacèwii pai tûra kâjè tà pa kòaa kâjè.

15:31 Maréko 7.37

³² É todà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Go meaari tèpa âboro bèeni! Ba jèe âracié tòotù kâjè ma wàilà, â jèe ticè utimuru. Â càcaa pâri ma go pawâjuérirà, na càra caa ija. Ba péa tà ticè nii kàra wii naigé.»

³³ Â rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Jè o wànau cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia? Ba gà còo, rà po dau wâru awé!»

³⁴ Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa, â pàra nari ârawéa.»

³⁵ Nabwé, â é ina tà tèpa âboro pâ, na rà tâaboo.

³⁶ Â é popa i pâ 7 poloa bau i pâ ârawéa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro.

³⁷ Â rà ija tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â gée na càùé, â wà tèpa câmu, âna rà tòri é dàra bwà, â po 7 nakébò maina na wâbé!

³⁸ Po 4 000 paa na rà ija, â càcaa pûra ilàri ma èpo kîri!

³⁹ Â nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà. Â wà Iésu [ma wà tèpa câmu kêe] âna rà tò naa gò i wànga, â rà pâra naa na ére Magadane.

16

Rà ilari cè câmu wà tèpa pitûâ

Maréko 8.11-13; Luka 12.54-56

¹ Na jè tòotù, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio ma *Sadukaio. Ba nûmarà na rà pitû tââ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà é câmu kêe é pàtamee na wâgoogà.»

[Ba nûmarà na rà paari pâ câe caa wakè goro pàtama Pwiduée.]

² Â é tòpi tàra pâ: «Na é mii napwéretòotù na auduu kêe i tòotù, â guwà ina pâ, o wâdé napô*.

³ «Â wiàna piduu i napô naa dàuru, â guwà ina pâ, o popaa. Ba guwà po dau tâmogòori naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Êco na, na guwà còo é pâ muru na gére tèepaa nabà, â tàutàwà na guwà còoina [é âjupâra].

⁴ Ba tàutàwà na guwà pitère dà Pwiduée, ba guwà tèpa pwa na èpà! Wâguwà tèpa âboro nabà, âna guwà ciburà ilari jiié cè câmu kêe é pàtamee. Êco na nye ticè câmu kêe na guwà mwa caa còo mwara jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona.»

Â é pâra jiiirà wà Iésu.

'Nyaa kêe poloa' kà tèpa Farasaio ma Sadukaio

Maréko 8.14-21

⁵ Rà tapàgà *nawià Galilée wà tèpa *câmu. Ūna rà tèepaa pâ, â rà còo pâ rà ipwanauri na rà popa cè poloa.

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacòowà goro nyaa kêe kàra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio!»

⁷ Â rà pi-ina tàra pâ: «Pwiri gée goro na câjè caa pa poloa?»

⁸ Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Nye dau kîri kaa é cèikî kàwà! Cina guwà pi-ina tàwà pâ, câguwà caa pa poloa?»

⁹ Bwaa nye gére câguwà caa tâmogòori kaa? Gona câguwà caa niimiri i 5 poloa târa i 5 000 âboro? Ê tòotù-bà, âna ia guwà tòri còwâ âradipi nakébò?

15:32 Mataio 14.14   **16:1** Mataio 12.38; Luka 11.16   * **16:2** Ê du nee tii bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec.   **16:4** Mataio 12.39; Luka 11.29   **16:6** Luka 12.1   **16:9** Mataio 14.17-21

10 Â napwa naa goo i 7 poloa kêra i 4 000 âboro, â é tòotù-bà, âna âradipi nakébò na ia guwà tòri còwâ?

11 «Go jèe nye ina tàwà pâ: Guwà ipwacôwà goro nyaa kêra poloa kà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio. Êco na câgo caa ina tàwà poloa na jè ija! Â gona câguwà caa tâmogòori pwiibà?»

12 Â rà mwa bàra tâmogòori tèpa câmu kêe pâ, é ina tàra pâ, na rà còoco é ârapupûra kà tèpa Farasaio ma Sadukaio.

É pwi Mesia wà Iésu

Maréko 8.27-9.1; Luka 9.18-27

13 Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tèepaa naa na ére gée goo é ville Césarée-Filipo. Â é tawèerirà pâ: «Wà tèpa âboro, âna rà ina pâ wâgo wàa, wâgo *Pwina naîri âboro?»

14 Â rà tòpi tée pâ: «Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà péroféta *Élia. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wâgà Iéremia, é, pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

15 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â gona wâguwà na? Guwà ina pâ wâgo wàa?»

16 Â é tòpi tée wà Simona Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée na é wâro†.»

17 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà co Simona, pwina naî Iona‡. Ba càcaa pwi âboro na é nama gà tâmogòori é pwiibà, â nye wà Caa nidò *napwéretòotù.

18 Êkaa na go ina tâgà ni, pâ: Neegà Pétèru, pai ina wèe pâ 'Atù'. Â wâgòro é atù bèepwiri na go bari é wàra pwapwicîri§ kòo. Â é pàtàmara bàutè*, âna ticè nii kêe naa goo.

19 Ê pwina gà papwicîri jii tèpa âboro naaniboo gòropuu, âna wà Pwiduée naa napwéretòotù, âna é papwicîri. Â é pwina gà panuâ†, naani gòropuu, âna wà Pwiduée naa napwéretòotù, âna é panuâ.»

20 Â é papwicîri ba gòo jii tèpa câmu kêe wà Iésu na rà ina târa cè jè âboro pâ, wàe pwi Mesia.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

21 Tapoo na pàara bèepwiri, na é gére inapàpàri tà tèpa câmu kêe wà Iésu, pâ: «Wâdé na go pâra naa *Iérusaléma. Â rà o dau pwa-imudiri tóo ma nama go pwamaagé còo wà tèpa pitûâ ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaillò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracié kêra tòotù gée na càué, âna go o mwa wâro còwâ.»

22 Â é todà Iésu naa na jè ére wà Pétèru, â é pwaé ma ina tée pâ: «Bwa, co Pwi Ukai! O nye ticè cèna tèepaa marigà cèna wàrapwiri!»

23 Â é tabiié Iésu naa goo Pétèru, â é ina pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Gà tàgère pwa na gà tabiio jii é câbawâdé kà Pwiduée, ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée, â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâê

16:10 Mataio 15.34-38   16:14 Mataio 14.1-2; Maréko 6.14-15; Luka 9.7-8   16:16 Ioane 6.69
 † 16:16 Pwiduée na é wâro—é, Pwiduée, wà Pwi anaa wâro.   16:17 Galatia 1.15-16   ‡ 16:17 Iona—é, Ioane.   16:18 Ioane 1.42; Éféso 2.20   § 16:18 Wàra pwapwicîri—Ê picaatâa kà diri tèpa cèikî naa goo Iésu.   * 16:18 Pàtàmara bàutè—é, Pàtàmara é pwâra bà.   16:19 Mataio 18.18; Ioane 20.23   † 16:19 Papwicîri; Panuâ—Grec: Pii; Tipi.

24 Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Wiàna nùma cè pwi jè âboro na é me wiâô [ba na é pwi a câmu kôo] â é cibwaa mwa tà piniimiriê còwâ. Â wâdé na é kâa é *kurucé kêe, â é me wiâô.

25 Ba wà pwina nùmee na é ipwamuru é wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é tubatiâu é wâro kêe ba kôo, âna wà pwiibà, âna ée udò [ma tâa tée é *âji wâro].

26 Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri é pâ wâdé ni gòropuu wiàna é tubatiâu é nyuââé? Gona dà cèna o pâri ma é icuri târa ma é pâmari còwâ é nyuââé?

27-28 «Guwà tère bwàti: Go ina tàwà diri é pwiibà, ba go o mwa wâjué me còwâ naani gòropuu, nau tòpò é pwâra ukai kôo, wâgo Pwina naîri âboro. Â bà mwa me ma wà tèpa *angela kôo, naa na pàtâma Pwiduee ma pai maina ma muugère kêe. Â go o mwa naa pumara wakè tà tèpa âboro wiâra jèpa wakè kàra. Â wà pàra tàpé gée goowà, âna rà o bwaa còo é pai tèepaa me kôo naa na pwâra ukai kôo, béaari cè pai bà kàra.»

17

*Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa
Maréko 9.2-13; Luka 9.28-36*

1 Gée na càuru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétèru, ma wà tupédu aéjii Jacques ma Ioane. Â rà too naa gòrojaa.

2 Géewê, â pitòotéri pai còo Iésu, na ararà. Ba é naporomee, âna pwâra pwacèwii tòotù, â é ârabwée kêe, âna pwaa pwacèwii é dapàra tòotù.

3 Â rà nye còo kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu *péroféta béaa] na rà gère pitùra.

4 Â é ina tà Iésu wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, nye po dau wâdé tâbà, na bà gère tâa ni jaagà. Â wiàna nùmagà, â go pacima âracié wâ imwaano naani, ba na kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

5 Na é bwaa gère tùra, â é tèepaa me é jè nee na é pwâra, â é cajipirà. Â rà tère é pwâratùra gée na i nee na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri wà Pwina naîô [na caapwi co] na go dau meaarié. Wàé kaa na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoo tée. Â guwà pitère dèe!»

6 Â wà tèpa *câmu, âna rà tùu jùrurà ma cigòboo goo pai wâgotàra.

7 Â é medarirà wà Iésu, â é tu naa goorà ma ina tàra pâ: «Guwà cimadò! Â guwà cibwaa nama wâgotàwà!»

8 Ûna rà tagòtùrà wà tèpa câmu, â rà còo pâ jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

9 Ûna rà tàbàtù boo còwâ gée gòrojaa, â é tûâri tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina târa cè jè âboro é pwi na ia guwà còo, tiagoo é tòotù, na go mwa wâro còwâ gée na aubà wâgo *Pwina naîri âboro.»

10 Â rà tawèri Iésu wà tèpa câmu pâ: «Rà ina tèpa *dotée goro é Naèà pâ, wà Élia, âna é pwi a mara pâbéaa [kà pwi *Mesia, *pwi a pa-udò]. Âna gorodà?»

11 Â é tòpi tàra Iésu pâ: «Ûu, é mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê.

12 Êco na go ina tàwà pâ: É jèe nye me wà Élia. Â càra caa còinaê ê pâ âboro, â rà nye pwa tée ê pwina èpà na nùmarà goo. Â wàrapwiri mwara naa good, na go o mwa tà pwamaagé còo goorà, wâgo Pwina naîri âboro.»

13 Â rà pâra nau tâmogòori wà tèpa câmu pâ [na é ina tàra wà Élia] âna é ina wà *Ioane Pwi a piupwaa.

*É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé
Maréko 9.14-32; Luka 9.37-45*

14 [Na rà boome còwâ gée gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa câmu kée, â rà tèepaa mari tèpa âboro.

Â é medari Iésu pwi jè âboro, â é tùu jùrué araé.

15 Â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà meaari pwi naîô. Ba wâgooé duée na é nama é céca, â é po dau maagé goo. Na pâra pâara, âna é tüê naa na ânye ma najawé.

16 Â go jèe popaé me tà tèpa câmu'gà, â càcaa pâri ma rà nama é wâdé.»

17 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «[Go nyi meaariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikî, â guwà tèpa imwüru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!»

18 É pwa i duée wà Iésu, â é ina tée pâ: «Gà còobé!» Â é còobé, â é nye wâdé kaa i pwi nari âboro èpo.

19 Gée na càué, na rà mwa nye tà tâa acari wà Iésu ma tèpa câmu kée, â rà me burée, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

20 Â é tòpi tàra pâ: «Wàrapwiri, ba dau kîri kaa cèikî kàwà. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wiàna é cèikî kàwà, âna é dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu*, â o pâri ma guwà ina târa jaa bèeni pâ: “Gà pâra” â ée pâra! Â o nye ticè cèna mwa caa pwacoé tàwà. {

21 Nye gée goro co é pwapwicîri tà Pwiduée, ma ipwanya†, na o pâri ma jè pacòobé é pwi pwâra duée bèepwiri.}»

É ina mwara pai bà kée

22 Gée na càué, â rà ipitiri naa napô Galilée wà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà mwa tâjùruo,

23 â rà o mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracié kâra tòotù gée na càué, â go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

Ûna rà tère pwiri, â rà nye dau pikîri kaa wà tèpa câmu kée.

Wâripû goro Wâra pwapwicîri

24 Rà tèepaa pâ naa Capernaüm wà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â wà tèpa *tò mwani wâripû goro *Wâra pwapwicîri, âna rà pâmari Pétéru, â rà tawèerié pâ: «Gona wà pwi caa kàwà, âna é nye tòpò mwara é wâripû, târa Wâra pwapwicîri?»

25 Â é tòpi tàra wà Pétéru pâ: «Wè! Ûu! É nye wâri mwara!»

17:12 Mataio 11.14   17:13 Luka 1.17   17:19 Mataio 10.1   17:20 Mataio 21.21; Maréko 11.23; Luka 17.6; 1 Korénito 13.2   * 17:20 Murunyabu—Grec: *Pudôro moutarde (sénevé)*. Muru na dau kîri awé, êco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Mataio 13.32.)   † 17:21 Ipwanya—*Le jeûne*. Còo Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   17:22 Mataio 16.21   17:24 Exode 30.13, 38.26

Gée na càué, â é tò naa wâ [na é tâa wê wâ Iésu]. Â é nye pò ma tùra wâ Iésu, ma ina tée pâ: «Simona, dà cè pai côo'gà? Wàilàapà cè pwina na é wâri ê napuu‡? Wà pwi apooro napô, é, wà pwi pârame?»

²⁶ Â é tòpi tée wâ Pétèru pâ: «Wà pwi pârame.»

Â é ina tée wâ Iésu pâ: «Ûu kaa, â wâ pwi apooro napô, âna cêe caa wâriŠ.

²⁷ Êco na ju cibwaa tanoorirà. Gà pâra nau pwa pwé. Â jè ârawèa na gà téri, âna gà cébòaa pwêe, â gà o pâmari mwani* naa na. Â gà popa ma wâripû kâju târa Wâra pwapwicîri.»

18

*Popai goro ipakîri ma ipwanauri èpà
Maréko 9.33-50; Luka 9.46-48*

Wà pwina é imaina naa na Mwachiri

¹ Na pwi pàara-bà, âna rà medari Iésu wâ tèpa *câmu kêe, â rà tawèeriè pâ: «Gona wàilàapà cè pwi âboro na pwamuru naa gooé naa na *Mwachiri napwéretòotù?»

² Â é todà ji nari èpo, â é tòpòe boo naa nabibiu kàra,

³ â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna câgà caa ipakîrigà, ma gà wâra nyi nari èpo, â o câgà caa tò naa na Mwachiri napwéretòotù.

⁴ Â wiàna gà ipakîrigà pwacèwii ji nari èpo bèeni, â gà pwi âboro imaina naa na Mwachiri napwéretòotù.

⁵ Â wà pwina é tòpigà naa na neeô, âna é tòpio.»

Gà cibwaa tanoori cèikî kêe!

⁶ «Gà cibwaa pwa ma gùmagù é cèikî* kà pwi âboro kôo, na é pwacèwii nari èpo. Ba é wârimuru'gà, âna o pwacèwii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atü cèna maina, â jè tügà naa nanumwiri—â o dau maina jii pwiri!

⁷ O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè naa na gòropuu bèeni. Êco na é tojii wâ pwi âboro na é popa pwi jè bée naa na naigé bèepwiri!

⁸ «Êkaa na, wiàna majoroé é îgà, é, âgà, na gà pwa na èpà, â gà tapàgà, â gà tâjii naaiti jiigà. Ba o wâdé ba kâgà, wiàna gà tò naa na *âji wâro, pa caapwi îgà, ma caapwi âgà. Dau pwaée'gà wiàna gà wéaari é du îgà ma du âgà, â tügà naa na ânye na ticè pwâadèrèè, â gà o pwamaagé côo naawê.

⁹ Â wiàna majoroé é âraporomeegà na gà pwa na èpà, â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tò naa na âji wâro, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari é du âraporomeegà, â tügà naa na ânye, naa na ére na gà pwamaagé côo naawê.»

¹⁰ «Guwà ipwacôowà pâ, guwà péa ipwatétéri imudi tà ji pwi a cèikî naa good! Ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà tèpa *angela na rà jèpa wéaarirà, âna rà nye ciburà tâa jaa Caa kôo naanidò napwéretòotù. {

¹¹ Ba wâgo *Pwina naîri âboro, âna go me nau pa-udò tàpé na jèe tiàurà, ma naa tàra é âji wâro.}

‡ **17:25** Wâri é napuu—Grec: *Wâri é pà jèpapara wâripû* (impôts). Naa jaa tèpa Roma, âna wâ tàpé na rà tâa na tii kàra (citoyens), âna càra caa wâri é mwani wâripû. Wâco tàpé na rà tubatiâu naa goro paa.

Š **17:26** É ina wâ Iésu pâ, wâé, âna wâé pwi âji apooro é wâra pwapwicîri. * **17:27** Mwani—Wâri pwi caapwi âboro naa na ârapàpé tòotù. Pâri târa wâripû kà du ârailu âboro. **18:1** Luka 22.24 **18:3** Mataio 19.14; Maréko 10.15; Luka 18.17 **18:5** Mataio 10.40; Luka 10.16; Ioane 13.20 **18:6** Luka 17.1-2 * **18:6** Pwa ma gùmagù é cèikî—é, Gà cibwaa nama é pwa na èpà. Grec: *Nama é tûu.* **18:8** Mataio 5.29-30 **18:10** Hébéru 1.14 **18:11** Luka 19.10

Ucina goro mutô na tiâué

12 «Guwà jèe tère cai ni:

«Wà pwi jè âboro, âna pwa 100 mutô kêe. Â wiàna tiâu pwi caapwi gée goorà, â é pwa dà? É naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kêe na ia tiâué.

13 Â wiàna é pâmarié, â na pwi tòotù-bà, âna é dau ipwàdée goo i caapwi mutô, jii é 99 na rà nye tà tâa. Êkaa na guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ:

14 O ipaiwà naa goo wà Caa kàwà† na wânidò napwéretòotù. Ba tàutée na tiâu cè jì pwi caapwi a cèikî naa good.»

Pwi a cèikî béegà na é pwa na èpà

15 «Wiàna é pwa {tâgà} cèna èpà wà pwi a cèikî béegà, â gà pâra marié, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée é èpà kêe. Â wiàna é pitère dàgà, â jèe wâdé, ba gà jèe popaé còobé jii é èpà.

16 Â wiàna câe caa teregà, â [gà pwa é pwina wii naa na *Tii Pwicîri]: Gà popa cè caapwi, é, ârailu a cèikî, ma guwà pitùra ma wàé, ba ru mwa *paâjupâra é pwâra pitùra kàwà.

17 Â wiàna tàutée na é tèrewà, â gà ina târa diri é picaatâa. Â nabwé, wiàna [é pitèi é picaatâa pâ gà âjupâra, â] bwaa tàutée na é tère, â guwà cibwaa ipacè naa gooé, ba é pâ nau pwacèwii tàpé na càra caa cèikî, ma tèpa *tò mwani wâripû [na rà pwâ ma iau]‡.

18 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Diri é pâ muru na guwà papwicîri jii tèpa âboro naani gòropuu, âna wà Pwiduée, wâ napwéretòotù, âna é papwicîri mwara. Â êdiri pâ muru na guwà panuâ naani gòropuu, âna wà Pwiduée wâ napwéretòotù, âna é panuâ mwara.»

Guwà pwapwicîri naima!

19 «Jèpwi mwara: Wiàna tupédu ârailu gée goowà, âna ru caapwi naa goro cè pwina ru pwapwicîri naa goo, â wà Caa kôo na é wânidò napwéretòotù, âna ée mwa naa tàru.

20 Ba wiàna ârailu ma âracié na rà papitirirà ma pitêrerà naa na neeô, â na go wânabibiu kàra.»

Pwi ênawéna na câe caa pwanauri pwi béé

21 É medari Iésu wà Pétèru, â é tawèerié pâ: «Pwi Ukai, wiàna é tà ciburà pwa na èpà tóo wà pwi a cèikî béèò, â go pwanaurié tiagoro wiidà? Tiagoro 7?»

22 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Câgo caa ina tâgà pâ tiagoro 7, é, tiagoro 7 000§. Gà nye tà pwanaurié taaci.

23 Ba é Mwaciri napwéretòotù, âna pwacèwii ni:

«É mwa tâa pwi jèe ukai. Â, na jè tòotù, â nùmee na é tâmogòori é jèpa kéredi kà tèpa ênawéna kêe jècaa.

24 Â é tapoo naa goo pwi jèpwi. Â rà cia me tée pwina jèe too naa goro miliô é kéredi kêe, âna pâ miliô*.

25 Â jèe càcaa pâri ma é pitôowâri.

18:12 Luka 15.4–7 † 18:14 Caa kàwà—é, Caa kôo. 18:15 Luka 17.3; Galatia 6.1 18:16 Deutéronome 19.15; Ioane 8.17 ‡ 18:17 Pinaanapô nabibiu kà tèpa cèikî, âna muru na âjimuru. Wiàna wà pwi béèjè na é pwa na èpà, âna tàutée na é biié, â âjupâra pâ, o càcaa tâbawée é pinaanapô nabibiu kâjè ma wàé. Êco na, napàrajè na jè ciburà pwanaurié (còo nee tii 21). Â càcaa pâri ma jè pitèié (còo Mataio 7.1). 18:18 Mataio 16.19; Ioane 20.23 18:19 Maréko 11.24; Ioane 15.7 18:22 Luka 17.4 § 18:22 7 000—Grec: 70 fois 7. Ucina co goro nimaro na dau maina. * 18:24 Pâ miliô—Grec: Dix mille talents. Caapwi talent, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 20 naja.

«Â é tûâri wà pwi ukai pâ: “Icurié pwacèwii pwi âboro na ticè tàrù kêe. Icuri mwara wâdèe, ma wà pa èpo kêe, ma è pâ neemuruê! Icuri diri, ba na pai pitôowâri kêe è kéredi kêe!”

26 «Êco na wà pwini, âna é tùu jùrué ara pwi ukai, â é i, ma ina têe pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo dàpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà diri!”

27 «Â wà pwi ukai, âna é dau meaarié, â é câtùra tâjii i kéredi kêe, â é panuâê ma é pâra.

28 «Â nabwé, â é pâra i pwi ênawéna, â ipitiru ma i pwi bée goro wakè na ia é pa jiié ji caapwi mwani atü†. Â é tâjùru pwiibà, â é cérunyee ma ina têe pâ: “Gà piawài, ma gà pitôowâri i mwani kôo!”

29 «Â é tùu jùrué wà pwiibà na araé, ma ina têe pâ: “Go ilagà pâ, gà tàpo pidàpwicâarigà, ba go mwa nye pitôowâri tâgà!”

30 «Êco na tàu tà wà pwini, â é pwa ma tûê naa na karapuu, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kêe diri i kéredi.

31 «Â wà tèpa wakè béeru, âna rà pò goo, â dau èpà tàra‡. Â rà pâra nau piciapwâ tà pwi ukai kàra.

32 «Â é todà i pwi ênawéna bèeni i pwi ukai, â é ina têe pâ: “Gà pé pwi ênawéna na piticèmuru naa googà! Ba ia go câtùra tâjii diri i kéredi'gà na po dau maina, ba ia gà me nau po i good!”

33 «Â wâgà mwara na pwiri gà nye gére meaari pwi béegà, wàra pai mearigà kôo!”

34 «Â é po dau putàmu wà pwi ukai, â é nama tâjùru i pwi ênawéna, ma tòpòe naa na karapuu. Â é pwa wârimuru têe, tapacîri cè pai o mwa pitôowâri kêe, diri è pâ kéredi kêe.»

35 [Â é tubanabwé è ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «O ipaiwà pwina é pwa tâgà wà Caa kôo nidò napwéretòtù, wiàna câgà caa pwanauri pwi a cèikí béegà, gée na âji pwâranümagà. Nabwé.»

19

Popai goro piéa ma tapàgà piéa

Maréko 10.1-12

1 Ûna é ina diri è pwiibà wà Iésu, â é pâra gée napô Galilée, naa na ére *Judée gée còwâ kàra nairiwâ Ioridano.

2 Â wâru pâ âboro na rà pâra wiâê. Â é pwa ma rà wâdé còwâ wà tàpé gée goorà na rà maagé.

3 Â rà me burée wà pâra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ têe. Â rà tawèerié pâ: «Gona pwa tàrù, kà pwi jè âboro, naa na è *Naèà, na é tû tà tò wâdèe? O dà cè majoroé ma é tû têe?»

4 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra è pwina wii naa na *Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ, naa na autapoo goo, âna é tòpò wà pwi paaò ma wà tô ilàri wà Pwидуée. *Genèse 1.27*

5 Â é ina wà Pwидуée pâ: *Â gée goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paaò, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe. Â, na wàrapwiri, â wàilu âna ru pâra nau caapwi. Genèse 2.24*

† **18:28** Ji caapwi mwani atü—Grec: 100 mwani pwa (deniers). Pai ina wèe pâ, dau kîri awé jii è kéredi kêe (10 000 talents = 60 000 000 deniers). ‡ **18:31** Dau èpà tàra—é, Rà po dau pikîri. **18:34** Mataio 5.25-26 **18:35** Mataio 6.15; Maréko 11.25; Éféso 4.32; Kolosé 3.13 **19:4** Genèse 1.27, 5.2 **19:5** Genèse 2.24; Éféso 5.31

⁶ «Â êkaa, na go ina tàwà pâ: Càcaa mwa caa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro. Â guwà cibwaa tipi còwâ ê pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!»

⁷ Â rà tòpi tée wà tèpa Farasaio pâ: «Wiàna wàrapwiri, â gorodà na é ina wà *Moosé pâ, pwa tàrù kà pwi âboro ma é panuâ còwâ tô wâdèe, wiàna é wii ê tii bétapàgà piéa?»

⁸ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «É naa tàrù tàwà wà Moosé, ba po dau gòo é pûruwà! Êco na, naa na autapoo goo, âna càcaa wàrapwiri.

⁹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà na càcaa tô a toomura* (câe caa ciâa jii gâ). Ba wiàna gâ tü tée, â wiàna gâ jèu éa còwâ, â gâ pâ nau toomura (ba gâ ciâa jii tô wâdàgà béaa).»

Pwa pàra tàpé na càra caa éa

¹⁰ Rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kèe pâ: «Wiàna wàrapwiri, â wâdé na ticè piéa!»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Ê pwi popai-bà, âna o càcaa wàrapwiri ba kâra diri pâ âboro†. Êco na wà Pwiduée, âna é nama wàrapwiri co naa goo pàra tàpé.

¹² Ba nye pwa pàra tàpé na càra caa éa, ba càcaa pâri, gée na aupitèparâ. Â pwa pàra tàpé na càcaa pâri ma rà ipwénaî, gée goro é pwina rà pwa naa na naiirà wà pàra tèpa âboro‡. Â pwa pàra tàpé na càra caa éa goro *Mwaciri napwéretòotù. [Ba nùmarà na rà piênawéna bwàti kà Pwiduée.] Â wà pwina pâri târa ma é tòpi pwâratùra-bà, â wâdé na é tòpi!»

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Maréko 10.13-16; Luka 18.15-17

¹³ Gée na càùé, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro. Â rà cia me tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tòpò îe naa gòrà ma pwapwicîri ba kàra. Êco na wà tèpa câmu kèe, âna rà pwa i tèpa âboro, ma pacoora.

¹⁴ Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba napwa é Mwaciri napwéretòotù, âna o kâra é pâ âboro na rà wàra é nyi nari èpo.»

¹⁵ Â é tòpò îe Iésu naa gò nyi nari èpo, [â é *pwényunyuâarirà]. Â gée na càùé, â é pâra gée na ére bèepwiri.

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Maréko 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ūna bwaa gére wàrapwiri, â é nye tèepaa kaa wà pwi jè âboro èpo dopwa, â é tawèeri Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa cèna o wâdé, ba na o tâa tôo é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée?»

¹⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gorodà na gâ tawèerio goro é pwina wâdé? Nye caapwi co wà Pwina é wâdé. Â wiàna nùmagà na tâa tâgà é *âji wâro, â gâ pitère dàra é pâ Naèa kèe.»

¹⁸ Â é ina tée wà pwiibà, pâ: «Gona dà é pâ naèa kèe?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ:

«Gà cibwaa tètàmwarâ âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

19:7 Deutéronome 24.1-4; Mataio 5.31 **19:9** Mataio 5.32; 1 Korénito 7.10-11 * **19:9** Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà... é, Gà cibwaa tü tà tô wâdàgà, êco wiàna tô ilàri na ia pwicîri ma gàu piéa. † **19:11** Grec: Càcaa êdiri pâ âboro na pâri ma rà tòpi é pwiibà. ‡ **19:12** 2e phrase—Na nyamanya kà pàra tèpa âboro napwiri, âna wà tèpa âboro bèepwiri (na ina goorà pâ eunuque), âna pitòrigarirà ba na rà piênawéna kà tô ilàri ukai.

19:14 Mataio 18.2-3 **19:17** Lévitique 18.5; Luka 10.28 **19:18** Exode 20.12-16; Deutéronome 5.16-20

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro§.

19 Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà;

Gà meaari tèpa âboro *pwacèwii ê pai pimeaarigà còwâ.»

Exode 20.12-16

Lévitique 19.18

²⁰ Â é tòpi tée wà pwiibà, pâ: «Êdiri pâ naèà-bà, âna go jèe pitère dàra kaa. Â o dà cèna go pwa mwara?»

²¹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wiàna nümagà na nye po wâdé bwàti ê pâ tûâ'gà na ara Pwiduée, â gà pâra, â gà nye icuri kaa diri ê neemurugà, â gà naa ê mwani wâri wèe tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà† naa jaa Pwiduée. Â gà me wiâô.»

²² Â wà i pwi âboro, âna é po dau pikîri, ba po dau pwa neemuruê. Â é pâra.

Pai tò naa na Mwaciri

²³ Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kée pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna dau pwacoé târa ma é tò naa na Mwaciri napwéretòotù.

²⁴ Gona ê kaamela‡, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju§? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na dau pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na *Mwaciri kà Pwiduée.»

²⁵ Â rà nye po dau pò wà tèpa câmu kée, â rà ina pâ: «Â gona wàilàapà cè pwina o pâriê ma é udò [ma tâa tée ê âji wâro]?»

²⁶ Â é niârira wà Iésu, â é ina târa pâ: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pâri. Êco na, diri kaa ê pâ muru, âna pâri wà Pwiduée.»

²⁷ Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Gà còo! Wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pâra wiâgà ma bà tèpa câmu'gà. Â gée goo pwiri, â o dà cèna bà tòpi?»

²⁸ Â é tòpi târa wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Ée mwa tòotéri ma âmuê diri ê pâ namuru wà Pwiduée. Â, na pwi tòotù-bà, âna wâgo, *Pwina naîri âboro, âna go o mwa tâa gò ê autâa kôo, naa na pai maina ma muugère kôo. Â wâguwà na pâra wiâô, âna guwà o tâa gò ê pâ 12 autâa, ba na guwà pitûâ kàra ê 12 wâao *Isaraéla.

²⁹ «[O mwa wâru pàra] tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapô kàra, [ba na rà pâra wiâô. Â rà o cau panuâ] tèpa aèjii kàra, ma wà pa naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma èpo kàra, gooò. [Â wà diri tàpé na rà wàrapwiri] âna rà o mwa cau tòpi cè muru na piwéna awé, na dau maina ma dau wâru! Â jèpwi mwara, âna wà Pwiduée, âna ée mwa naa târa ê wâro dàra gòiri jaaé.

³⁰ Wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò widàuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa widàuru.»

20

Ucina goo tèpa wakè na ipaiwà pai wârira

¹ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Ê *Mwaciri napwéretòotù, âna pwacèwii mwara ê pwini:

§ **19:18** *Gà cibwaa ina cè popai na pwâ... Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.* **19:19**

Exode 20.12-16; Lévitique 19.18 * **19:19** *Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwünyabwerigà, é, pwi jèneregà.*

† **19:21** *Cè wâdé'gà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Neaapiâ'gà.* ‡ **19:24** *Kaamela—Chameau.* Pai ina

wèe ni pâ, ê macii na po dau maina. § **19:24** *Kaju—Aiguille.* Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Do.*

19:26 Job 42.2 **19:28** Mataio 25.31; Luka 22.30; Auinapàpari 3.21 **19:30** Mataio 20.16; Luka 13.30

«É mwa tâa wà pwi apooro nadipâa, âna é mwa còobé na bwaa dàuru naa na aupwa jèna, ba na é mudàra cè tèpa wakè kèe.

² Â é pâmari pàra tàpé, â rà jèe pitèrerà pà, na é wârirà, âna wâri wàra caapwi tòotù goro wakè*. Â é panuàrà pà naa na aupwanapô.

³ Wâpâ gòro 9 ineretòotù dàuru, â é còobé mwara naa na aupwa jèna. Â é còo† pàra tàpé na nye ticè na rà pwa.

⁴ Â é ina tàra pà: “Tàpéebà! Guwà pàra mwara, nau wakè na i aupwanapô kôo, â go mwa nye naa cè wâriwà cèna pàri.”

⁵ «Â rà pàra. Â wà pwiibà, âna é còobé còwâ na po gopaé, â é popa me mwara pàra tèpa wakè. Â ipaiwà mwara na âracié ineretòotù na càuru ija.

⁶ «Â nabwé, â é còobé mwara, wâpâ gòro 5 ineretòotù, â é pâmari pàra tàpé mwara na rà nye tàgère pitabéaa cùu‡. Â é tawèerirà pà: “Tàpéebà, gona guwà nye tàgère pwa dà? Nye ticè cèna guwà pwa?”

⁷ «Â rà tòpi tée pà: “Wàrapwiri, ba nye ticè cè pwina é popabà ma bà wakè.”

«Â é ina tàra pà: “Wâguwà mwara, guwà pàra nau wakè na aupwanapô kôo.”

⁸ «Â pà nau bàrane, â é ina tà pwi caa kâra wakè kèe pà: “Gà todà me tèpa wakè, â gà piwârirà jècaa. Â gà mara wâri tàpé na ia rà pwicò goro wakè, â gà mwa tubanabwé naa goo tèpa mara wakè.”

⁹ «Â wà tàpé na ia rà mwa wakè pwicò, âna rà mara me. Â rà tòpi wârirà—wâri wàra caapwi tòotù goro wakè.

¹⁰ Ūna rà còo pwiri wà tàpé na ia rà mara tapoo wakè, â rà tà niimiri pà, ‘Wâdé, ba jè o tòpi cèna piwéna!’

«Éco na rà nye tòpi mwara wârirà, na wâri wàra caapwi tòotù goro wakè, pwacèwii tèpa wakè pwicò.

¹¹ Â rà putàmu naa goro i pwi apooro aupwanapô,

¹² â rà ina tée pà: “Wà tàpéeni, âna rà mwa tèepaa pwicò, â caapwi ineretòotù co na rà wakè na, â gà nama ipaiwà é wâribà! Na wàibà, na bà wakè bamwara tòotù ma cîribà tòotù!”

¹³ «Â é tòpi tà pwi jè ârapàararà wà i pwi apooro aupwanapô. Â é ina tée pà: “Pwi béeò, gà cibwaa niimiri pà go piwâmigà§. Ba ia ju jèe nye pitèreju naa goro i wârigà.

¹⁴ Gà popa mwani'gà, â gà pàra. Ba nùmoo na go naa tà tàpé na rà pwicò'gà, cèna ipaiwà ma wâgà.

¹⁵ Nye pwa tàrù kôo ma go pitûâ naa goro mwani kôo. Cina gà piboo na go pwa na wâdé tà pàra tàpé?”»

¹⁶ [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri Iésu, â é ina pà]: «Wà tàpé na rà pwicò, âna rà o mwa pàbéaa. Â wà tàpé na rà pàbéaa, âna rà o mwa pwicò. Nabwé.»

É jèu ina mwara pai bà ma wâro còwâ kèe

Maréko 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Rà bwaa nye gére too naa *Iéruusaléma wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kèe. Â, na rà gére pàra, â é poparà iti, â é ina tàra pà:

* **20:2** Wâri wàra caapwi tòotù goro wakè—Grec: *Caapwi mwani pwaa (denier)*. Ipaiwà é mwani na é naa tàra naa na pà nee tii 9,10,13. † **20:3** Còo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pà: *Niâ gò*. ‡ **20:6** *Pitabéaa cùu—Traîner, flâner, errer*. **20:8** Lévitique 19.13; Deutéronome 24.15 § **20:13** *Piwâmi (é, ipawâmi, ipaûmi, ipaômi)—Tromper*. **20:16** Mataio 19.30; Maréko 10.31; Luka 13.30

18 «Guwà tère. Nabàni, âna jè too naa Iérusaléma. Â naawê, âna o panuâô, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaîlò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà. Â rà o mwa tèio tiagoro na o tètàmwarâô.

19 Â rà o panuâô tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â wàilà, âna rà o piècaario. Â rà o pâdio goro ubati, â rà o tanamiriô naa goro *kurucé, tiagoro pai bà kôo. Êco na, naa na béaracié kâra tòotù gée na càùé, âna go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

Wâdé na jè tèpa âboro kîri

Maréko 10.35-45

20 Gée na càùru pwiri, â rà medari Iésu wà tô wâdà Zébédée, ma wà tupédu naîê. Â é tùu jùrué araé wà tònî, ma é ilari jiié jè muru.

21 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Dà cèna nümagà goo?»

Â é tòpi tée pâ: «[Bà tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwaciri'gà, ma pitûâ naa goo diri. Â wâdé na gà nama ru tâa goro du jèneregà wà tupédu naîô bèeni—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà?»

22 Â é ina tà i tupédu aéjii wà Iésu pâ: «Câgàu caa tâmogòori ê pwina gàu ilari. Gona nümâu na gàu wâdo ê na wârado na go o wâdo? [Pâri ma gàu tòpi mwara ê pâ aré ma tòina kôo?]

Â ru tòpi tée pâ: «Akaé, o pâribu.»

23 Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo na wârado bèepwiri go wâdo. Êco na o càcaa wâgo na go pitûâ pâ, wàilàapà na o tâa gòro âji îô, ma gòro aèmwü kôo. Â nye wàco Caa kôo, na é jèe nye pwabwàti é autâa bèepwiri, ba kà pâra tàpé na é nye pitòrigarirà.»

24 Ûna rà tère ê pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putâmu naa goo tupédu aéjii bèepwiri.

25 Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée*, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûâ†, ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorà.]

26 Â naa goowà, âna o càcaa wàrapwiri. Ba wà pwina nümee na é pwi âboro imaina, â wâdé na é pâ nau piâboro kîri kàwà.

27 Â wà pwina nümee na é pitûâ kàwà, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà.

28 Wâdé na guwà pwacèwii, wâgo Pwina naîri âboro. Ba câgo caa me, ba na guwà piâboro kîri kôo. Go me, nau piâboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ ê wâro kôo, ba na go wâri ma tipî pâ âboro na wâru.»

É nama ru niâ tupédu a bwi

Maréko 10.46-52; Luka 18.35-43

29 Rà còobé gée na càùru pai pâra kàra naa Iériko wà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â dau wâru tèpa âboro na rà pâra wiârà.

30 Pwa tupédu a bwi na ru tâa bàra naigé, â ûna ru tère pâ é tèepaa wà Iésu, â ru nye tà tomara too pâ: «{Pwi Ukai,} *Pwina naî Davita, gà mearibu, â gà pitu tâbu!»

31 Â rà kànariru ê pâ âboro, ba na rà pacooru. Êco na ru mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwi Ukai, Pwina naî Davita, gà mearibu, â gà pitu tâbu!»

20:18 Mataio 16.21, 17.22-23   20:21 Mataio 19.28; Luka 22.30   20:22 Mataio 26.39; Ioane 18.11

20:25 Luka 22.25-26   * 20:25 Naa jaa wà tàpé... Grec: Naa jaa pâ Ba.   † 20:25 Pitûâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Ipâdipopai.   20:26 Mataio 23.11; Maréko 9.35   20:28 Luka 22.27; Filipi 2.7

³² Â é têreru wà Iésu, â é coo, â é tomara too pâ: «Dà cèna pwina nùmau goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kàu?»

³³ Â ru tòpi têe pâ: «Pwi Ukai, na gà tàpiri du âraporomeebu ma bu niâ.»

³⁴ Â é dau meariru Iésu, â é tu naa goro i du âraporomeeru. Â ru jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â tapoo na tòtù bèepwiri, â ru nye pâra wiâ Iésu kaa.

21

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Maréko 11.1-24; Luka 19.28-48; Ioane 12.12-19

¹ Rà bwaa gére pâra dâra *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà pâmwünyabweri Bethfagé, ê village na wâmwünyabweri ê gòrojaa Élaio*. Â é mara panuâ pâ du ârailu a câmu kêe wà Iésu.

² Â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri na tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê ê jè buriko, na tòoé goro utâpwe, ma ê naîê. Â gàu tipiru, â gàu poparu me tôo.

³ Â wiâna rà tawèeriu goro cèna gàu pwa, â gàu tòpi tàra pâ, na gàu poparu pâdari wà Pwi Ukai, â rà o panuâru.»

⁴ Ê pai pwa wèe bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo i pwi ia é ina wà Pwiduee, na é naigé mee pwi péroféta kêe, pâ:

⁵ *Gà ina târa ville Iérusaléma, pâ:*

*“Gà côo, co tô ilâri *Siona,
é me dàgà wà Pwi Ukai'gà!*

Dau moo pwâranümee,

ba é me na tàbwâti.

É tâa gò buriko,

ma nari buriko,

macii na é pa nakake.”

Ésaïe 62.11; Zakarie 9.9

⁶ Â ru pâra i tupédu a câmu, â ru pwa diri ê pwina é ina tàru wà Iésu.

⁷ Â ru dàti me i nyaa kâra buriko bau i naîê, â ru tòpò pâ ârabwée kàru naa gòru. Â é mwa tâa gò [i nari buriko] wà Iésu, â é papâraê.

Rà pwamainaê tèpa âboro

⁸ Wâru ê pâ âboro na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé ê pâ ârabwée kâra, [ba na rà pwamainaê]. Â wà pâra tàpé, âna rà tépàgà îri upwâra na bwùu, â rà tòpò wii naigé.

⁹ Â wâru pâ âboro na rà pâbéaa ma rà pwicò kà Iésu. Â rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma ipwamaina

tà *Pwina naî Davita!

Cidòri nyuâa pwi âboro,

na é me naa na nee Pwi Ukai!

Psaume 118.26

Hosana ma cidòri!

Pwamaina Pwi Ukai

na é wâdòiti awé!»

* **21:1** Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. **21:5** Zakarie 9.9 **21:9** Psaume 118.25-26

10 Ûna é tèepaa pâ naa Iérusaléma wà Iésu, â po dàpàgà târa diri é pâ âboro na ville, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni?»

11 Â rà tòpi târa pâ âboro na rà pâra wiâê, pâ: «Wà Iésu, gée Nazareth wà Galilée. Wàé kaa i pwi *péroféta [na ia jè tapacîê].»

É pacòobé tèpa pi-icu

12 É tèepaa pâ naa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacòobé tèpa gée pwa jèna, gée na [gòroigé kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori é pâ taapà naa goo tèpa pitòotéri mwani, ma é pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü†.

13 Â é ina târa pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wà kôo, pâ, wà târa pwapwicîri. Ésaïe 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà gée pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

14 Gée na càuru pwiri, â wâru tàpé gée goo tèpa bwi ma tèpa bee, na rà medari Iésu naa na Wâra pwapwicîri, â é nama tiâu maagé kàra.

15 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaïlò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà côo é pâ muru bèepwiri na é pwa wà Iésu—muru na wâdé, na jè pò goo. Â rà côo mwara pâ èpo, na rà gée uu naa na Wâra pwapwicîri ma ina pâ: «Hosana! Pwamaina Pwina naî Davita!»

Â rà putâmu naa gooé wà tèpa pitûâ-bà,

16 â rà ina tée pâ: «Pwiibà, wànau, câgà caa tère é pwina rà gée ina pâ èpo bèeni?»

Â é tòpi târa pâ: «Akaé. Â câguwà caa mu pûra é auwii goo, na wâna Tii Pwicîri? Ba jèè wii pâ:

*Gà nama rà pwamainagà
pâ èpo ma nari èpo.»*

Psaume 8.3

17 Â é pâra jiiirà wà Iésu, â é còobé gée na ville ma é pâra naa na village Bétani. Â é mwa puu wê.

É pinajajai upwâra wâi

18 Na dàuru kée, na bwaa dàuru, â é wâjué me naa na ville wà Iésu. Ûna é pâmwünyabweri i ville, â é copwa.

19 Â é côo jè *upwâra wâi naa bàra naigé. Â é pâra nau coo goo, êco na nye po dooé co‡. Â é pinajajaié, ma ina pâ: «O câgà mwa caa pwâ dàra gòiri!»

Â é nye mwari kaa.

20 Ûna rà côo i upwâra wà tèpa câmu kée, â rà po dau pò, â rà ina tée pâ: «Gorodà na é nye awài goro mwari kaa?»

21 Â é tòpi târa wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wiàna guwà cèikî, â wiàna câguwà caa pidumapié, â o pâri ma guwà pwa é pwina go pwa târa i upwâra bèeni. Â pâri mwara ma guwà ina târa é jaa bèepwiri pâ: “Gà boo naa nawia!” Â o nye wâra.

21:12 Ioane 2.13-22 † **21:12** Tâpé na rà pi-icu marü—Wà tèpa Juif na rà wâro na é pâ napô na tâiti, âna rà mu me naa na Wâra pwapwicîri wà Iérusaléma. Â rà wâri é pâ macii târa pwa ârapwaaïlò. Â rà tòotéri mwara é mwani târa bépitu, ba papwicîri naawê, é mwani kà tèpa Roma. Â wà tèpa pi-icu macii ma wà tèpa pitòotéri mwani, âna rà pa mwani goo pwiri. **21:13** Ésaïe 56.7; Jérémie 7.11 **21:16** Psaume 8.3 ‡ **21:19** Po dooé co—Ité na ticé pwâra pwi wâi bèepwiri, ba du ârailu pâara na naja na rà tòpò pwêe pâ upwâra wâi. Pwiri ucina goo é Ba Isaraéla. Côo *Upwâra wâi* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadâra tii. **21:21** Mataio 17.20; Luka 17.6; Ioane 14.12; 1 Korénito 13.2

22 «Â wiàna guwà pwapwicîri târa ilari ê jè muru, â na guwà cèikî naa goo, â ée mwa pacoò wà Pwiduée.»

*É patêre tèpa pitûâ kà tèpa Juif
Maréko 11.27-12.12; Luka 20.1-19*

23 É tò naa na Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é pacâmuri pâ âboro.

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, âna rà me burée, â rà tawèerie pâ: «Wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gà pwa é pâ muru na gà pwa? Wàilàapà na cùrugà?»

24 Â é tòpi târa pâ: «Wâgo mwara, âna go bwaa nama tawèeriwà goro jì caapwi muru. Â wiàna guwà tòpi tôo bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tôo tàrù ma go pwa. Wàèni:

25 Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

Â rà dau pitùra goo, â rà pi-ina târa pâ: «Wiàna jè tòpi pâ: “Tàrù géee jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo ê pwina é ina tàwà wà Ioane?”

26 Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géee jaa tèpa âboro co” â géewê, âna jè ipwacôjè goo tèpa âboro na rà cèikî naa goo Ioane!»

Ba rà cau cèikî ba gòo wà tèpa âboro pâ é pwi péroféta [na é pame é popai géee jaa wà Pwiduée].

27 Â wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

Â é ina târa wà Iésu pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà pâ, wàilàapà na naa tàrù tôo ma go pwa é pwina go pwa.»

Ucina goro tupédu aéjii

28 [É pwa ucina târa wà Iésu pâ]: «Guwà tère cai ni:

«Rà mwa tâa wà pwi jè âboro ma tupédu naîê. Â é ina tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

29 «Â é tòpi tée pwini pâ: “Tàutôo.”

«Êco na, géee na càué, âna é pinünüma naa goo i pai tòpi kée tée. Â é nye pâra nau wakè na aupwanapô.

30 «Â é ina wà caa kàru tà pwi jèpwi pâ: “Pwina naîô, gà pâ nau wakè na aupwanapô nabà.”

«Â é tòpi tée pâ: “Ûu, wâdé co caa. Go o jèe pâra.” Êco na câé caa pâra.

31 «Â wàilàapà na tupéebà, na pwa é câbawâdé kà caa kàru?»

Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa pitûâ, âna rà tòpi tée, pâ: «Wà pwi a pâbéaa.»

Â é ina târa wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: [Wà tàpé na guwà tétérirà—] wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pa ilàri gòronaigé, âna rà o tâa na autâa kàwà na *Mwaciri kà Pwiduée.

32 Ba é medariwà wà *Ioane Pwi a piupwaa, ba na é paari târa é Ba *Isaraéla é naigé na *tàrù na ara Pwiduée. Â câguwà caa cèikî naa gooé. Êco na wà tèpa tò mwani wâripû, ma wà pa ilàri gòronaigé, âna rà nye cèikî naa gooé. Â, na guwà côo pâ, rà cèikî, â câguwà caa pinünüma naa goo, ma guwà cèikî mwara naa gooé.»

Ucina goo tèpa wéaari nadipâa

33 «Guwà tère jè ucina:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa§. Â é mwa câmi aupwanapô kêe. Â é mwa bariwâri goro é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucòogai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wâra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ, na é pâra nau ipokâa naa jè napô, â] é wâri pâra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kêe. Â é pâra.

³⁴ «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ tèpa ênawéna kêe, ba na rà tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kêe géé goro é piûnya.

³⁵ Êco na rà pâdi pwi jè ênawéna, â rà pôtâmwara pwi jèpwi, â rà èi pwi béâracié goro atü.

³⁶ Â dau wâru cè pâra tèpa ênawéna na é panuârà pâ mwara. Êco na nye ipaiwâ pai pwa kâra târa.

³⁷ Â géewê, â é panuâ pâ pwi naîê, ba é niimiri pâ rà o papwicîriê.

³⁸ «Ûna rà còo i pwi naîê na é tèepaa pâ, â rà pi-ina târa pâ: “Wàé kaa pwiri pwina ée mwa pwi apooro i na aupwanapô na cè jè tòtù! Wâdé na jè tètâmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô kêe!”

³⁹ Â rà tâjùrué, â rà dàtié còobé jii aupwanapô, â rà tètâmwereê.»

⁴⁰ Â wâ Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tère ucina bèepwiri pâ: «Â wiàna é tèepaa me i pwi apooro na aupwanapô, â o dà cèna ée pwa tà tèpa wakè bèepwiri?»

⁴¹ Â rà tòpi tà Iésu wâ tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wâ tèpa pitûa, pâ: «Ée mwa pwa na èpà tà tàpé na rà èpà, â ée pôtâmwararà. Â é naa tà pâra tàpé i aupwanapô, ma rà wéaari. Â, na cè pàara na pétâ pwâra nadipâa na, âna rà o mwa naa tée é pwina kêe.»

⁴² Â é pwa ma ina târa mwara wâ Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra é pwina wii naa na Tii Pwicîri? Ba jèe wii pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wâ tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tâutâra goo
pwi ò kâra wâao!]
Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.
Jè pò goo pwényuâa kêe.*

Psaume 118.22-23

⁴³⁻⁴⁴ «{Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa gòro pwi atü-bà, â o tadidiri é naiié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa gòro pwi jè âboro, â é câgagaié.} Wàépwiri majoroé ma go ina tàwà pâ: Wâ Pwiduée, âna ée pa jiiwâ [é aupwényunyuâari kâra] Mwaciri kêe. Â ée naa târa cè jè Ba, cèna ée mwa naa cè pwâra wakè kà tèpa âji naîri Mwaciri.»

⁴⁵ Wâ tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wâ tèpa *Farasaio, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina wâ Iésu naa goorà.

⁴⁶ Â dau nûmarà na rà tâjùrué. Êco na wâgotâra goro pâ âboro, ba dau wâru tàpé na rà niimiri pâ é pwi péroféta, [pwi a-ipa popai kà Pwiduée].

§ 21:33 Nadipâa–Vignoble. * 21:33 Aucibèri–Tour de guet. (Cibèri–Surveiller d'en haut.) 21:38 Mataio 27.18 21:39 Hébéru 13.12 21:42 Psaume 118.22-23; Roma 9.33; 1 Pétèru 2.6-8

22

Ucina goro pi-ija maina goro piéa

Luka 14.15-24

¹ Wà Iésu, âna é jèu ina còwâ [tà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif] â é ina tàra pâ:

² «Go bwaa piucinari tàwà é *Mwaciri napwéretòotù:

«É mwa tâa pwi jè ukai. Â é mwa pwabwàti é jè pi-ija na dau maina goo pwina naîê, na é piéa.

³ Â é mwa cùru pâ tèpa ênawéna kêe, ma rà todà me tàpé na rà o ija, êco na wà tàpéebà, âna tàutàra dàra me nau ija.

⁴ «Â é mwa cùru mwara pàra tèpa ênawéna nau ina mwara tà tàpéebà pâ: “Go jèe pwabwàti diri. Ba go jèe nama taa é pâ paaci ma macii kôo na patèerà. Â guwà me ma jè pi-ija nyabutùru i piéa!”

⁵ «Éco na càra caa ipacè naa goorà wà tàpé na todàra. Â rà pâra nau pwa jèpa wakè kàra—é pâra naa na aupwanapô wà pwi jèpwi, â é còo mwagacâ kêe pwi jèpwi.

⁶ Â wà pàra tàpé, âna rà tâjùru tèpa ênawéna, â rà tubaèpà tàra, â rà pòtàmwararà.

⁷ Â é nye dau putàmù kaa i pwi ukai. Â é panuâ pâ tèpa ipaa kêe ma rà pòtàmwarà tèpa pòroca-bà, â rà cîri é napô kàra.

⁸ «Â é todà me pàra tèpa ênawéna kêe, â é ina tàra pâ: “Jèe nabwé i utimuru târa piéa, êco na wà i tàpé na ia mara todàra, âna càcaa pâri naa goorà, ba pâ tèpa âboro èpà.

⁹ Guwà pàra diri naa é pâ napô, â guwà todà me diri pâ âboro na guwà pâmarirà.”

¹⁰ «Â rà pâra wii pâ naigé wà tèpa ênawéna, â rà todà diri tèpa âboro na rà pâmarirà—tàpé na rà èpà, ma tàpé na rà wâdé. Â pâra nau po wâbé i wâra pi-ija.

¹¹ «Â é too wà pwi ukai ma é còo tàpé na rà gére ija. Â é còo pwi âboro na câe caa coona i ârabwée târa pi-ija.

¹² Â é ina tée pâ: “Ico pwi béeò, gà wànau târa pai toome'gà naani, na nye ticè ârabwée'gà târa pi-ija?”

«Â câe caa tâmogòori wà pwini cè pai tòpi kêe.

¹³ «Â é ina tà tèpa ênawéna kêe wà pwi ukai pâ: “Guwà pii du îê ma du âê, â guwà tüê còobé naa na bàutê. Â rà o i ma tòngüru poropwàrà wà tèpa âboro [gée goro pai maagé kàra].”»

¹⁴ [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Âjupâra pâ é todàra pâ âboro na wâru wà Pwiduée êco na o pwâco cè tèpa âboro na é pitòrigarirà. Nabwé.»

Wâripû kà tèpa Roma

Maréko 12.13-17; Luka 20.19-26

¹⁵ Na jè tòotù, âna rà ipitiri wà pàra tèpa *Farasaio, ba na rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tü tûâ tà Iésu. Â nùmarà na é pitanami goro é pai tòpi tàra kêe.

¹⁶ Â rà panuâ pàdàrié pàra tèpa *câmu kàra, ma wà pàra tàpé na tâa na ére kà *Héroda. Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà tâmogòori pâ gà ina é

âjupâra. Ba gà nye picémara ba *târù diri ê pâ muru, na nûma Pwiduée na jè pwa. Â nye ticè âboro cèna wâgotâgà gooé, â câgà caa pwaké goro âboro*.

17 Â êkaa, na nûmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

18 Â wà Iésu, âna é jèe tâmogòori ji ipwa tûâ kàra, â é ina tàra pâ: «Tâpéeni, guwà tèpa pwâ! Gorodà na guwà ipawâmiô?

19 Paari tóo cai é mwani wâripû!»

Â rà naa tée jè mwani atü.

20 Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

21 Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa *Roma.»

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai kà tèpa Roma é pwina kée, â guwà pitôowâri tà Pwiduée é kà Pwiduée.»

22 Â rà po dau pò wà tèpa tawèerié, â rà panuê, â rà pâra.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà?

Maréko 12.18-27; Luka 20.27-38

23 Bwaa nye tòotù caapwi, â rà me mwara dari Iésu wà pâra tèpa *Sadukaio. Wàilà, âna jè ditàra pwapwicîri kà tèpa Juif na càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà.

[Â tàra ma rà paari pâ rà âjupâra] â rà tawèeri Iésu pâ:

24 «Pwi a pwa pupûra, é jèe ina wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kée, â wâdé na é popa tô dàpwà kée wà pwi jiié, ma ru piéa. Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

25 «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Wâjaabà, âna pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kée. Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dàpwà.

26 Â ipaiwà ma i pwi ciàra, â gée paé, naa goo pwi béaracié, â tèepaa naa goro diri tèpa aéjii na rà po 7.

27 Â gée na càurà diri, â é mwa bàra bà, wà i tô ilàri.

28 [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàpà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Gà tòpi cai!»

29-31 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà pitanami, làpé! [Cina câguwà caa cèikî pâ, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori é *Tii Pwicîri, â câguwà caa tâmogòori é pàtâma Pwiduée! Ba wiàna rà wâro còwâ wà tèpa bà, â o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà o wâro pwacèwii tèpa *angela naa jaa Pwiduée. Gona câguwà caa pûra é pwina é ina tàwà goo, wà Pwiduée? Ba é ina pâ:

32 *Wâgo Pwiduée kà *Abéaama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6* [Pai ina wèe pâ rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée!] Ba wà Pwiduée, âna câé caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro!»

33 Â rà tère pwiri é pâ âboro na wâru, â rà dau pò goro é pai pacâmurirà kà Iésu.

Naèà na piwéna

Maréko 12.28-34; Luka 10.25-28

* 22:16 Wà Héroda, âna é wakè ba kà tèpa Roma, â wâdé tàra ma tèpa âboro kée é pai wâri mwani wâripû tà tèpa Roma. Napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna càcaa wâdé tàra. Â rà todà tèpa âboro kà Héroda, ba na rà pwa pwârajé tà Iésu. † 22:17 Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa târù kâjè. Pwiri ina é Naèà kàra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. 22:21 Roma 13.7 22:23 Apostolo 23.8 22:24 Deutéronome 25.5 22:32 Exode 3.6; Mataio 8.11

34 Ûna rà tēja wà tēja Farasaio pâ é târi pwâ tēja Sadukaio wà Iésu, â rà pitanaïmarirà, ba na rà côo Iésu.

35 Â wà pwi jè ârapàararà, pwi jè *dotée goro é Naèà, âna nùmee na é tũ tũâ tà Iésu, â é tawèerié pâ:

36 «Pwi a pwa pupûra, gona dà é pwi naèà na é piwéna, naa na diri é pâ naèà?»

37 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàéni: *Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwiduée'gà, géé na diri é pwâranümagâ ma wâro'gà, ma aunünüma'gà.* *Deutéronome 6.5*

38 Wàépwi é pwi naèà na é dau piwéna naa na diri é pâ naèà.

39 Â wàéni béârailu kâra naèà pwacèwii pwi pâbéaa: *Gà meaari tēja âboro‡pwacèwii é pai pimeaarigà côwâ.* *Lévitique 19.18*

40 «Diri é Naèà kà Moosé ma é auina§ kà tēja *péroféta, âna cau me géé goro du ârailu naèà bèépwi.»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Maréko 12.35-37; Luka 20.41-44

41 Wà Iésu, âna é ucâri wà tēja Farasaio na ia rà tâa wê, â é tawèerirà pâ:

42 «Dà cè pai niimiri kàwà naa goo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê]? É pwi gòobàra î?»

Â rà tòpi tēja pâ: «Ée pwi gòobàra *Davita, [pai ina wèe pâ, é pwi âboro kîri jiié].»

43 Â é ina tàra pâ: «Guwà niimiri cai ni: Wà Davita, ûna dipitirié é Nyuââé Pwicîri, âna é ina [goo pwi Mesia] pâ “Pwi Ukai kôo”. Âna gorodà?

44 Ba é ina pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patûra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagâ awé.]
Go nama gà còogai
tēja ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

45 «Ûna é ina pâ, *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà niimiri pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro kîri jiié*? [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpé!]

46 Â nye ticè na tòpi tēja. Â géé na càué, â jèe ipwacoé tà tēja âboro na rà tawèeri wà Iésu goo cè pàra muru.

23

Cibwaa ipwacèwii tēja Farasaio!

Maréko 12.38-40; Luka 11.43-46, 20.45-47

22:37 Deutéronome 6.5 22:39 Lévitique 19.18; Mataio 7.12 † 22:39 Tēja âboro—Grec: *Pwi âboro na é tamwünyaberigà, é, pwi jèneregà.* 22:40 Roma 13.10; Galatia 5.14 § 22:40 Auina—Rà ina mwara wà tēja ijiao pâ: *Ipamogòori.* 22:42 Ioane 7.42 22:44 Psaume 110.1; Mataio 26.64 * 22:45 Grec: *Wà Davita kaa, na é ina gooé pâ ‘Ukai’, â gorodà na é pwina naîé?*

¹ Gée na càùé, â wà Iésu, âna é patùra tèpa *câmu kêe ma wà tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ:

² «Guwà còo, tèpa *dotée goro ê Naèà, ma wà tèpa *Farasaio, âna wakè kàra, na rà pacâmuri tèpa âboro goro ê *Naèà kà Moosé.

³ «Â wâdé na guwà pitêre dâra diri ê pwina rà ina tàwà. Êco na guwà cibwaa ipwacèwiirâ, ba càra caa pwa é pwina rà ina tàwà!

⁴ Ba pâ pitûâ kàra, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na rà nama rà kakeri tèpa âboro. Â tàutàra na rà tu naa goo, goro ji caapwi mangadaîrà.

⁵ «Êdiri pâ tûâ kàra, âna rà pwa, ba na rà paari tà tèpa âboro [pâ rà pâra wiâra é pâ tûâ kà Pwidueé]. Ba rà nama pimaina pâ nyi nari atà pwicîri* na tâa gaadaarâ, ma wâgoro îrà. Â rà nama gòri é pâ cûuru ârabwée kàra†.

⁶ Rà nye mudàra taaci é pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri ma naa na pâ na aupi-ija maina.

⁷ Â wâdé tàra, na rà pwamainarâ wà tèpa âboro, ma ina tàra pâ ‘Pwi ukai’, na diri é pâ ére aupitapitiri na napô.

⁸ «Â wâguwà, âna guwà cibwaa nama rà pi-ina goowà pâ ‘Pwi ukai’, gée goro na nye caapwi co Pwi Ukai. Â wâguwà, âna guwà cau tèpa aéjii.

⁹ Â guwà cibwaa ina goo cè pwi jè âboro ni gòropuu pâ ‘Caa’‡, gée goo na nye caapwi co pwi Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotù.

¹⁰ Â guwà cibwaa nama rà pitunee tàwà pâ ‘Pwi a pitûâ’, gée goo na nye caapwi co Pwi a pitûâ, âna wà Kériso, pwi *Mesia.

¹¹ Ba wà pwi âboro imaina jaawà, âna wâdé na é piâboro kîri kàwà.

¹² Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naae boo. Â wà pwina é ipakîrié, âna o naae too.»

É patêre tèpa Farasaio wà Iésu

¹³ É patùra tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro ê Naèà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa dotée goro ê Naèà ma wâguwà tèpa Farasaio! O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà tèpa ipwacôwârimuru! Ba guwà târi goropwârawâ târa *Mwaciri napwéretòotù jii é pâ âboro. Câguwà caa tò naa na, â guwà pacoò pàra tàpé na nûmarâ na rà tò naa na.

{
¹⁴ «O dau maina wârimuru kàwà! Ba guwà pwa é pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ guwà tèpa âboro wâdé]. Êco na, ûna guwà gére wàrapwiri, â guwà popa diri jii é pa dàpwà é pâ muru na tâa tàra. Â gée goro kaa pwiri, âna mwa pwa tàwà é wârimuru na dau maina jii é wârimuru kà pàra tàpé.»}

¹⁵ «Guwà tèpa ipwacôwârimuru! Ba guwà itàa pitiri ni gòropuu, ma nawia, ba na guwà pâinari cè pwi caapwi âboro, na é tòpi é pwapwicîri kàwà. Ûna guwà jèe popaé, â guwà pwa ma é pwi âboro na dau èpà jiiwà, na pâri ma é pwa wârimuru, dâra gòiri awé, pwacèwiwà!

23:3 Malachie 2.7-8   **23:5** Exode 13.9; Nombres 15.38-39; Deutéronome 6.8; Mataio 6.1   * **23:5** Nyi nari atà pwicîri—Phylactères. Nari atà na pwa goro parawére macii. Â rà tòpò ji noo kâra imwaano na wii naa gò, é popai gée na Tii Pwicîri. Â rà pii naa gaadaarâ, ma wâgoro îrà. Rà wàrapwiri, ba rà niimiri pâ rà pacoò é autûâri kà Pwidueé na Deutéronome 6.4-9.   † **23:5** Cûuru ârabwée kàra—Wà Pwidueé, âna é tûâri tà tèpa Isaraéla pâ, na rà coona ârabwée, na pwa pé cûuê, naa gòbèrèè, ba na rà pitaniimiri êdiri pâ autûâri kêe. (Còo Nombres 15.37-41.)   ‡ **23:9** Cibwaa ina...‘Caa’—Câé caa papwicîri jiié ma jè ina pwiri tà tèpa caa kâjè, é, ukai kâjè. Càcaa wâdé wiâna wà tèpa pitûâ naa na wâra pwapwicîri, âna rà tacoo goojè ma jè dau pwamainarâ.   **23:11** Mataio 20.26; Maréko 9.35; Luka 22.26   **23:12** Job 22.29; Proverbes 29.23; Luka 14.11, 18.14

16 «Guwà ipwacôoco! Guwà tèpa bwi, na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi. [Ba guwà pitanami na guwà pacâmuri tèpa âboro goro ê pâ *aupwataâboro.] Ba guwà ina tàra pâ: “Wiàna gà *ipwataâboro co naa goro neere “*Wâra pwapwicîri’, â o piticèmururu naa goo, â o pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro ‘mwani mii na tâa na Wâra pwapwicîri’, â wâdé na gà pwa ê pwina gà ipwataâboro naa goo.”

17 «Guwà tèpa piwârau, ma tèpa wâu! Dà cè pwina dau piâjimuru? Ê mwani mii, é, é Wâra pwapwicîri? Go ina tàwà pâ: Nye é Wâra pwapwicîri kaa, na é piâjimuru, ba ére na é tâa wê wà Pwiduée!

18 «Â ipaiwà mwara, wiàna guwà ina pâ: “Wiàna gà ipwataâboro co, naa goro ê aupwa ârapwaaailò, â o piticèmururu naa goo, â pâri ma gà pitanami. Êco na, wiàna gà ipwataâboro naa goro ê *ârapwaaailò na tâa gò, â wâdé na gà pacoo ê aupwataâboro bèepwiri.”

19 «Wànau? Gona ticè cèna guwà tâmogòori? Dà ê pwina dau piâjimuru? Ê ârapwaaailò, é, é aupwa ârapwaaailò, na é nama é pwicîri i ârapwaaailò?

20 Guwà còo, wà pwina é ipwataâboro naa goro aupwa ârapwaaailò, âna é ipwataâboro naa goro diri é pwina tòpò naa gò.

21 Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere Wâra pwapwicîri, âna é ipwataâboro naa goro nee Pwiduée, ba autâa kêe.

22 Â wà pwina é ipwataâboro naa goro neere napwéretòotù, âna é ipwataâboro naa goro autâa pwicîri kà Pwiduée, na é tâdòiti.»

Guwà tèpa pwàniri èpà!

23 «Guwà naa tà Pwiduée ji caapwi gée goro 10, gée goro pâ jèpa arapwüru§. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco! Ba câguwà caa pâra wiâra é pwina piâjimuru naa na é Naèà—ê âji cèikí naa goo wà Pwiduée, bau é pai tòimiri tèpa âboro, ma pai meaarirà*. Wâdé na guwà pacoo diri pâ pwiibà, na maina, bau diri é nyi nari naèà na kîri.

24 Guwà tèpa bwi na guwà tòcia naigé tà tèpa bwi! Guwà dàgòtù ê ji nari puutâ gée na i wârado, êco na guwà cîdaée ê kaamela† na guwà namiri.

25 «Guwà nuwa bwàti gòroigé kâra wârado ma ngapò, â é pwâranümawà, âna nye po wâbé kaa goro é pwina èpà. Ba guwà tèpa iau, â guwà ciburà mudàra é pwina wâdé ba kàwà.

26 Guwà tèpa bwi! Guwà mara nuwa béaa nanaara ngapò, ma é pwéelaa. Â géewê, â ée pwéelaa diri ngapò.

27 «Guwà pâ tèpa pwàniri èpà! Guwà pwacèwii é pâ bwàmu na tâmi ba pwa gòroigé, â po wâdé pai còo kâjè. Êco na wânigée na, âna pwa duuru âboro ma é pâ muru na wai.

28 Ba guwà tèpa gòmapwa ma guwà *tàrù na ara tèpa âboro. Êco na wânigée na wâbinyiri, âna guwà tèpa pwâ, ma âboro èpà.

Guwà tèpa taa tèpa péroféta!

29 «O dau maina wârimuru kàwà, co tèpa dotée goro é Naèà ma tèpa Farasaio! Nabàni, âna guwà tòimiri é bwàmu kà tèpa péroféta ma wà tàpé na tàrù na ara Pwiduée.

23:16 Mataio 15.14   23:22 Ésaïe 66.1; Mataio 5.34   23:23 Lévitique 27.30; Michée 6.8   § 23:23 Gée goro pâ jèpa arapwüru—Napéaati naa na grec pâ: *Menthe ma aneth ma cumin*. Pai ina wèe pâ, rà pûra tiagoro nyi nari doromuru, ba na rà paari pâ, rà pitère dàra é Naèà. * 23:23 Pai tòimiri...ma pai meaarirà—*La justice et la miséricorde*. † 23:24 Kaamela—*Chameau*. Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.)   23:25 Maréko 7.4   23:27 Apostolo 23.3   23:28 Luka 16.15

³⁰ Â guwà pi-ina tàwà pâ: “Wiàna ina pâ, jè gére tâa na pàara kà tèpa jojooròjè, â pwiri câjè caa pòtàmwarà pâ péroféta!”

³¹ «Êco na, na guwà ina pwiri, â guwà côoina pâ, guwà nye tèpa âji naî tàpé na rà pòtàmwararà!

³² Â wâdé, â guwà nye tubanabwé ê wakè na rà tapoo wà tèpa jojoorowà!

³³ Guwà tèpa nari dòèa! Wà Pwiduée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà dâra gòiri! Â o câguwà caa udò jii!

³⁴ «Guwà tère bwàti, ba go o panuâ tàwà cè tèpa péroféta, ma tèpa tà manga, ma tèpa pacâmuriwà. Â guwà o tubaèpà tàra. Ba guwà o pâdi pàra tàpé goro ubati, naa na pâ wâra pitapitiri. Â guwà o ipwâri pàra tàpé wii ê pâ napô. Â guwà tanamiri pàra tàpé naa goro upwâra, â guwà pòtàmwarà pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe.

³⁵ «Gée goo kaa pwiri, na ée mwa pitèiwà wà Pwiduée, goro ê pai pòtàmwarà wàra diri tèpa âboro kèe naani gòropuu—tapoo naa goo Abéla, pwi âboro na é *târù; tiagoo Zakaria‡, pwina naî Barakie. Ba guwà§ pòtàmwarà Zakaria, naa nabibiu kâra i aupwa ârapwaailò, ma i ére na dau pwicîri!

³⁶ Â go nye ina tàwà pâ: Wà Pwiduée, âna ée mwa pwa wârimuru tàwà, wâguwà tèpa âboro nabâni, goro diri ê pâ pwiibà, na rà pwa wà tèpa jojoorowà.»

Pimeari kà Iésu goo tàpé Iéusaléma

Luka 13.34-35

³⁷ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Nyi wâriwà co tàpé *Iéusaléma! Guwà catàmwarà tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwiduée—guwà èi pàra tàpé goro atü, â guwà pòtàmwarà pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nümoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kâra ja na é panaimari nyi naîé na aranara itooé. Êco na tàutàwà.

³⁸ Â guwà côo, [go o mwa pâra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wâra pwapwicîri kàwà!

³⁹ Â go ina tàwà pâ: O jèe câguwà caa côô tiagoro ê tòotù na guwà o ina pâ: *Cidòri nyuâa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!* *Psaume 118.26*

24

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

Maréko 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Gée na càùé, â é còobé gée na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â napwa naa goo wà tèpa *câmu kèe, âna [rà gére picâdiri diri ê auba, goo i pâ wâ, â] rà medarié, ba na rà paari tée.

² Â é tòpi tàra pâ: «Guwà côo diri pâ auba bèeni? Âna go ina tàwà ê âjupâra pâ: O mwa téura diri. Â o mwa ticè atü na o mwa pitâgòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrè

Maréko 13.3-37; Luka 21.7-30, 17.26-37

³ [Gée na càùé] â é tâaboo wà Iésu, naa gòrojaa Élaio. Â rà pâra darié tèpa câmu kèe, âna nye wàilà co ma wàé, â rà tawèerié pâ: «Gà ina tâbà pâ o wiidâ cèna o tèepaa ê pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kèe, ma bà o tâmogòri pâ, ê pàara na gà o mwa wâjué còwâ na, ma é cè pwâadàra gòropuu?»

23:31 Apostolo 7.52   **23:33** Mataio 3.7, 12.34; Luka 3.7   **23:35** Genèse 4.8; 2 Chroniques 24.20-21
‡ **23:35** Abéla—Còo 2e note goo Hébéru 12.24. Zakaria—Pwi bénabwé âboro gée goo tàpé na pòtàmwararà naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament). § **23:35** Guwà—Pai ina wèe pâ, tèpa jojoorowà.   **23:38**
1 Rois 9.7-8; Jérémie 22.5   **23:39** Psaume 118.26   **24:2** Luka 19.44

⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà ipwacôowà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruwà.

⁵ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é need. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòwà]”. Â rà o ipa-imwüru é pâ âboro na wâru.

⁶ «Â guwà o tère cè airi paa, na wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa é pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.

⁷ [Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu.] Ba é pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma pwi jè ukai. Â o pâ nau tèepaa é pâ copwa na maina, â o gù napuu*, na pâ pàra ére gòropuu.

⁸ Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii é pâbéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

⁹ «[Na pwi pàara bèepwiri, âna] rà o pièpàriwà gooò wà diri é pâ âboro naa gòropuu. Â rà o tâjùruwà, ma tubaèpà tàwà, tiagoro cè pai pòtàmwarawà, gée goo na guwà tèpa âboro kôo.

¹⁰ «Â o wâru tàpé na rà o panuâ é cèikî kàra. Â rà o pièpàrirà còwâ wà tèpa ibéerà, ma pi-icurirà còwâ.

¹¹ O wâru cè tèpa *péroféta a pwâ, na rà o tèepaa me, â rà o ipa-imwüru pâ âboro na wâru.

¹² Â é èpà, âna o dau pimaina too naa na gòropuu. Â gée goo pwiri, na o wâru cè tàpé na o moo é pimeaari kàra.

¹³ Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòé wà Pwiduée [ma naa tée é *wâro dâra gòiri jaaé].

¹⁴ Â o mwa picémara pitiri é *Picémara Wâdé goro é Mwachiri [napwéretòotù]. Â rà o tèreê édiri pâ Ba naa gòropuu. Â gée na càuru pwiri, â o jèe pwâadàra gòropuu.»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

¹⁵ «Guwà o pâ nau còo é capwi† na é tèepaa me—muru na jè miiri, ma jè pwùkùru goo—na ia é inapàparié béaa wà péroféta Daniéla. Â ée mwa tâa na Wâra pwapwicîri kà Pwiduée.»

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti é pwini!)

¹⁶ «Â, na pàara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gòro é pâ jaa, wà tàpé na rà tâa *Judée!

¹⁷ Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ‡, âna é cibwaa tò còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kêe.

¹⁸ Â wà pwina é tâa na é na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa cè ârabwée kêe.

¹⁹ Au, wârico! Ba, na é pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri mwara na rà pa-di é èpo kàra.

²⁰ «Guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na é pai uru kàwà, âna càcaa tèepaa na pàara na èpà napô, ma na *tòotù pwicîri§.

24:5 Mataio 24.23–24; 1 Ioane 2.18   **24:7** Ésaïe 19.2   * **24:7** *Gù napuu—Tremblement de terre*. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Kakürubwaanu*.   **24:9** Mataio 10.22   **24:11** Mataio 24.5,24; 1 Ioane 4.1   **24:13** Mataio 10.22   **24:14** Mataio 28.19   **24:15** Daniel 9.27, 11.31, 12.11   † **24:15** *Capwi—Destructeur, désolation, mort*. Ê pwina tubaèpà tàra diri kaa é muru.   **24:17** Luka 17.31
‡ **24:17** *Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ*, ba pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pàra gò. Â rà mu nao wè.   § **24:20** *Na tòotù pwicîri—Naa jaa tèpa Juif, âna pwicîri na rà po pàra na tòotù pwicîri*.

21 Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé còo wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna é jèe maagé còo wàrapwiri—tapoo géé na autapoo goo é gòropuu, tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwâ cè pai maagé kêe.

22 «Wiàna câe caa niimiri wà Pwiduée pâ é nama piboo é jéûru tòotù-bà, â pwiri o nye ticè cè pwi jè âboro cèna é upa wâro kêe! Éco na é nye niimiri na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirà.»

Tèpa 'mesia' na rà tèpa pwâ

23 «Wiàna é ina tàwà cè pwi jè âboro pâ: “Guwà còo! É wâni wà pwi Mesia!” é géepà: “É wâna é ére bèepwiri!” â guwà cibwaa cèikî naa goo.

24 Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa 'mesia' ma tèpa 'péroféta' na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà o pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurà. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée.

25 Â êkaa, na go jèe tàmara ina tàwà é pâ muru, na o mwa tèepaa!

26 «Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà còo, wà pwi Mesia, âna é wâ namaré!” â guwà cibwaa pâra. Â wiàna rà ina tàwà pâ: “Guwà còo, é tà cârû ni!” â guwà cibwaa cèikî naa goo.

27 Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [êdiri pâ âboro, âna rà o còo! Ba] o pwacèwii é âra, na ée pwéelaa, na jè o còo pitiri gòropuu.

28 Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wê bwaooré, âna é wêe é macii bà.”»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

29 «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé còo é pâ âboro. Â géé na càuru pwiri, â o tèepaa i pwi ia é ina wà péroféta Isaia. Ba é tàmara ina pâ:

O câé té i tòotù.

O bàutê i parui.

Rà tûu pâ îricò.

Gùmagù pâ pàaé*.

Ésaie 13.10; 34.4

30 «Â géewê, â tèepaa naanidò *napwéretòotù, é câmu kêra pai tèepaa kòo, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o kêa goro pai wâgotàra diri é Ba gòropuu. Ba rà o còo, na go tèepaa boome gòro nee, naa na é pàtàmoo, ma é pai maina ma muugère kòo.

31 Ūna é upi i tutu na maina wà pwi jè *angela, â go o mwa panuâ me tèpa angela kòo, ba na rà panaimari tàpé na go jèe pitòrigarirà pitiri é gòropuu.»

Câmu goro iri wâi

32 «Wâdé na guwà picòo bwàti, é câmu kêra é *iri wâi. Ba, na é tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.

24:21 Daniel 12.1 24:23 Mataio 24.5 24:24 Deutéronome 13.2-4; 2 Tésalonika 2.8-9; Auinapàpari 13.13-14 24:26 Luka 17.23-24 24:27 Mataio 24.37-39 24:28 Job 39.30; Luka 17.37 24:29

Ésaie 13.10, 34.4; Ézékiel 32.7; Joël 2.10, 3.4; 2 Péteru 3.10; Auinapàpari 6.12-13 * 24:29 *Gùmagù pâ pàaé*—Pai ina wêe pâ, o piaraégò pâ îricò; é, o gùmagù pâ mwaciri ma tèpa ukai kêra; é, o gùmagù tèpa duée.

24:30 Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Auinapàpari 1.7 24:31 1 Korénito 15.52; 1 Tésalonika 4.16

³³ «Wàrapwiri na guwà còo pà, gére tèepaa diri pà câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pà, o jèe pacoo diri†.

³⁴ Â go ina tàwà è âjupâra pà: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaari è pai o bà kàra.

³⁵ Ba o tiàu è napwéretòotù ma è gòropuu; â napwa è popai kòo, âna o càcaa tiàu.»

Guwà tà tàcî!

³⁶ «Ba nye ticè pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa è pà muru bèepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwидуée, ma wà tèpa angela kêe. Â nye wàco Caa, na è tâmogòori.

³⁷⁻³⁹ «Â rà o pò goro pai wâjué còwâ kòo, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tùpwùtùru gòropuu, na pàara kà Noa. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari è pa èpo kàra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wànga kêe wà Noa. Â è nye tèepaa me kaa i jawé, â cau poparà diri [wàco Noa ma è tâa kêe].

«Â go ina tàwà pà: O nye ipaiwà mwara, ma è pai tèepaa me còwâ kòo.

⁴⁰ Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wà tupédu âboro, cèna ru wakè na aupwanapô. Âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi.

⁴¹ Â o du ârailu ilàri cèna ru tòbiti blé, âna o popa tô jèpwi, â è tà tâa tô jèpwi.

⁴² Guwà tà tàcî, ba o câguwà caa tâmogòori cè pàara, cèna ée tèepaa me còwâ wâna, wà Pwi Ukai kàwà!

⁴³ Guwà tâmogòori cai è pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câé caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura, na è me naa ne. Ba wiàna è tâmogòori, â pwiri è pacooé.

⁴⁴ Wàé kaa pwiri na go ina tàwà pà: Guwà tà tàcî. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitêre dâra

⁴⁵ «Wàilàpà cè pwi ênawéna pwi a pitêre dâra ma pitòimirié? Wàéni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pà: “Go panuâ tâgà è wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

⁴⁶ «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri wiàna è tèepaa me wà pwi ukai, âna è nye tàgére wakè bwàti!

⁴⁷ Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée è pitûâ naa goo è pà wâdé kêe.

⁴⁸ Êco na, wiàna wà pwi ênawéna, âna è pwi âboro èpà, â è piniimiri pà, ‘O câé caa nama tèepaa me wà wà pwi ukai.’

⁴⁹ Â è tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â è dau ija ma wâdo ma tèpa ipwirié.

⁵⁰ Â, na jè tòotù na câé caa tapacî, â è nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai.

⁵¹ Â ée mwa naa è wârimuru na dau gòo tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa *tàrù. Â rà o i ma tòngùru poropwârà [géé goro pai maagé kàra].»

25

Ucina goo pa 10 èpo ilàri

† 24:33 O jèe pacoo diri—Pwiri pai wâjué còwâ kà Iésu, é, pwiri pai tédidiri è ville Iérusaléma, na pwa na naja 70. (Còo Maréko 13.29.) 24:34 Mataio 16.28 24:35 Mataio 5.18 24:36 Apostolo 1.7; 1 Tésalonika 5.1–2 24:37-39 Genèse 6.5–8; Hébéru 11.7 24:37-39 Genèse 7.21–23 24:42 Mataio 25.13 24:43 Luka 12.39–40; Auinapàpári 16.15 24:47 Mataio 25.21,23

1-2 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Ê *Mwaciri napwéretòtù, âna pwacèwii ni:
«Rà mwa tâa 10 èpo ilàri. Â 5 gée goorà, âna rà tèi bwàti, â 5 gée goorà, âna rà
tàpo imwüru. [Â mwa cau todàra diri naa na jè piéa.] Â rà mwa popa ê wâra
ânye kàra, ba na rà tapacî pwi a piéa. [Ba ée mwa tèepaa me naa bàrane*.]

3-4 Wà i pa èpo na ia rà tèi bwàti âna rà me pa i wâra ânye kàra, bau ê bwà
kàra jawé. Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru, âna rà popa i wâra ânye kàra, êco
na ticè jawé târa.

5 Â jèe bàrane, â rà cau tèepaa me, naa na pwârawâ kà i tô a piéa, ba na rà
tapacîri pwi a piéa. Êco na câe caa tèepaa me wài, â rà cau puu diri. [Rà puu,
rà puu, rà puu...]

6 «Â nabwé, â po nabibiu kàra ne, â rà nye tère kaa ê pwâra uu, ma
pwâratùra, na ina pâ: “Pa èpo! Wàéni i pwi a piéa! Guwà còobé ma jè pâra
caraé!”

7 «Â rà tàcî wài i pa èpo, â rà pwabwàti i ânye kàra.

8 Â wà i pa èpo na ia rà tàpo imwüru âna rà ina tà pa béerà pâ: “Au, jèe ticè
jawé târa ânye kâbà! Guwà naa cè jawé, gée goro dàra jawé kàwà.”

9 «Â rà tòpi tàra pâ: “Bwa! Pa èpo, jèe càcaa pâri. Guwà itàa wài naa na pwi
pwârawâ bèepwiri gée, ma guwà ilari cè jawé.”

10 «Êco na, na pàara na rà tàgère pâra na, â é tèepaa me i pwi a piéa. Â rà cau
pâra diri tèpa âboro ma wà pwi a piéa, naa na wâra piéa. Â wà i pa èpo ilàri na
rà tèi bwàti, âna rà pâra wiâê. Â nabwé, â é târi i goropwârawâ.

11 «Napwa naa goo pa èpo na rà tàpo imwüru, âna rà ipwâ. Â rà mwa itàa me.
Â rà [cùu i goropwârawâ, ma] ina pâ: “Pwi ukai, tàpiri i goropwârawâ!”

12 «Êco na é tòpi tàra i pwi a piéa pâ: “Guwà pâra, ba câgo caa tâmogòoriwà.”»

13 [Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «Guwà tà tàcî, ba
câguwà caa tâmogòori cè tòtù, ma cè ineretòtù, na go o mwa tèepaa me còwâ.
Nabwé.»

Ucina goo tèpa âracié ênawéna

Luka 19.11-27

14 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Ê pai pwa goo é Mwaciri napwéretòtù, âna o
pwacèwii ni:

«Ê mwa tâa pwi jè âboro. Â mwa nümee na é pâra nau ipokâa naa jè napô.
Â é mwa todà tèpa ênawéna kêe. Â é mwa panuâ tàra ê tàrù, naa goro diri é pâ
neemuruê.

15 «Â é jèpa naa tàra jèpa mwani kêe, ba na rà wakèri, wiâra pai tâmogòorirâ
kêe. Â é naa tà pwi jèpwi 5 miliô mwani mii†, â wà pwi jèpwi ârailu miliô, â wà
pwi béaracé, caapwi miliô. Â nabwé, â é pâra jiirâ.

16 Â wà i pwi ia tòpi 5 miliô, âna é nye wakèri kaa i pwi ia naa tée, â é pâmari
5 miliô mwani bèreè.

17 Â wà i pwi ia naa tée ârailu miliô, âna é ipwacèwii mwara, â é pâmari
mwara ârailu miliô bèreè.

18 Â napwa naa goo i pwi ia naa tée caapwi miliô, âna é nye tà pwàniri, â câe
caa pawakèri. Â é câjipi naa napuu i mwani na ia naa tée.»

25:1-2 Luka 12.35; Auinapàpari 19.7 * 25:1-2 Naa jaa tèpa Juif biu, âna é tèepaa me na ne wà pwi
apiéa, ba na é cia me tô wádèe ma wà diri tèpa âboro na todàra, naa jaa pwi caa kêe, ba na ru piéa wê. Â
rà cau popa pâ wâra ânye tèpa todàra. 25:11 Luka 13.25-27 25:12 Mataio 7.23 25:13 Mataio
24.42 25:15 Roma 12.6 † 25:15 5 miliô mwani mii...2 miliô...1 miliô—Grec: 5 talents, 2 talents, 1
talent. Caapwi talent, âna pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na 20 naja.

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

19 «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Jèe gòiri pai pâra kà i pwi apooro i mwani. Â nabwé, â é pâ nau wâjué me còwâ naa pwârawâ kêe. Â é todà tèpa ênawéna kêe, ma tawèerirà goro i jèpa mwani, na ia é jèpa pâdi tàra.

20 «Â é tòpi tée i pwi jè ênawéna pâ: “Pwi ukai, wàéni i 5 miliô mwani na ia gà naa tôo. Â wàéni 5 miliô mwani ârawakè‡ kôo bèrèè.”

21 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tème ma ju pi-ija, ma ipwàdéé naima.”

22 «Â é me wà i pwi béârailu kà tèpa ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàéni i ârailu miliô mwani na ia gà naa tôo. Â wàéni ârailu miliô mwani na go naa dòme.”

23 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra naa na nyi muru na kîri, â go mwa naa tâgà cè muru cèna maina. Â gà tème ma ju pi-ija, ma ipwàdéé naima.”

Gà pwi ênawéna na èpà!

24 «Â é me wà pwi béâracié, [â wâgotée] â é ina tée pâ: “Au, pwi ukai, go nye tâmogòori pâ, gà pwi a putàmu naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti. Ba gà pwi a piûnyari é ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari é pwina câgà caa wakèri.

25 Â wâgotôo, ba go péa tubatiàu i mwani'gà. Â go nye tà naapwàniri. Â wàéni, â gà nye popa còwâ.”

26 «Â é tòpi tée wà i pwi ukai kêe pâ: “Gà pwi ênawéna na èpà, â gà pwi a pwa ciritàu! Wàna? Gà nye tâmogòori pâ, go piûnyari é pwina câgo caa câmi, â go panaimari é pwina câgo caa wakèri.

27 Ûu kaa, â pwiri gà gére tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo. Ba wiàna gà gére wàrapwiri, â pwiri go o mwa gére pa, bau cè naîê, géé na wâra mwani!”

28 «Â é ina tà tèpa pwàliici kêe pâ: “Popa jiié caapwi miliô mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwina wâru mwani kêe!

29 Ba wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â o tà tée muru na piédò ma piwéna§. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.

30 Â wà pwi ênawéna bèeni [na câé caa wakè] âna piticèmururu naa gooé. Â wâdé na tüê naa na bàutê! Â ée mwa i ma é tòngüru poropwêe [géé goro pai maagé còo kêe].” [Nabwé naawê!]

O naaitiri mutô ma nani

31 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, wâna pàtàmoo ma pai maina ma muugère kôo, ma wà diri tèpa *angela kôo. Â go o mwa tâa gòro autâa kôo [ba na go pitûâ].

32 «Â o panaimari na arao diri é pâ Ba. Â go o mwa naaitiri é pâ âboro, pwacèwii pwi a wéaari macii na é naaitiri mutô ma nani*.

‡ 25:20 *Ârawakè (é, ère wakè)—Profit, résultat de son travail.* 25:21 Mataio 24.45–47; Luka 16.10 25:29 Mataio 13.12; Maréko 4.25; Luka 8.18 § 25:29 *Piédò ma piwéna—En abondance.* 25:30 Mataio 8.12; Luka 13.28 25:31 Mataio 16.27, 19.28 25:32 *Ézékiel 34.17; Auinapàpari 20.11–13* * 25:32 *Mutô ma nani—Na pwaa, âna rà tâa naima pâ mutô ma nani. Â, na bàrane, âna naaitirirà, ba pâ nani, âna càra caa pidàpwicàarirà naa goro é moo.*

33 Â go o mwa tòpò tàpé na rà pwa ê câbawâdé kà Pwiduée naa gòro îô étò. Â wà pàra tàpé na càra caa pwa ê câbawâdé kêe, âna go o mwa tòpòrà naa gòro aèmwü kôo.

Cidòri nyuâawà ba guwà tòpio!

34 «Â wâgo pwi ukai, âna go o mwa ina tà tàpé na rà tâa gòro îô étò pâ: “Cidòri nyuâawà, ba é *pwényunyuâariwà wà Pwiduée Caa! Tòme, naa na Mwachiri kà Caa. Â guwà tòpi [èdiri pâ aupwényunyuâari kêe, wâna] ê Mwachiri, na é jèe pwabwàti ba kàwà, gée na autapoo wàra ê gòropuu.

35 Gée goo na, na ia go copwa, â guwà naa uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â guwà naa wâdoò. Â na ia go pwi pârame, â guwà tòpio.

36 Â na ia piticè ârabwée kôo, â guwà naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â guwà meario. Â na ia go tâa na karapuu, â guwà me nau caio.”

37 «Â rà o mwa tà tòpi tôo, wà tàpé na rà *tàrù pâ: “Pwi Ukai, wiidà na bà côogà na gà copwa, â bà naa uti'gà? Ma wiidà na nümagà dàra wâdo, â bà naa wâdoogà?”

38 Â wiidà na gà pwi pârame, â bà tòpigà? Â wiidà na ticè ârabwée'gà, â bà naa ârabwée'gà?

39 Â wiidà na gà maagé, â bà mearigà? Â na gà tâa na karapuu, â bà caigà? [Wiidà na bà pwa tâgà diri pâ pwiibà?]

40 «Â go o mwa tòpi tàra pâ: “Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na diri pâ pàara na guwà pwa ê pâ pwiibà tà tèpa aéjii kôo na rà kîri, âna wâgo na guwà pwa tôo.”

Pâra jiio ba câguwà caa tòpio!

41 «Â napwa naa goo tàpé na rà o tâa gòro aèmwü kôo, âna go o mwa ina tàra pâ: “Guwà pâra jiio, ba é tojiiwà wà Pwiduée! Guwà pâra naa na ânye na é nye tà tòo awé, na é jèe ipwabwàti wà Pwiduée, ba kà *Caatana, wà pwi a cicarajé, ma wà tèpa duée kêe.

42 Gée goo na, na ia go copwa, â câguwà caa naa cè uti kôo. Â na ia nümoo dàra wâdo, â câguwà caa naa cè wâdoò.

43 Â na ia go pwi pârame, â câguwà caa tòpio. Â na ia ticè ârabwée kôo, â câguwà caa naa ârabwée kôo. Â na ia go maagé, â câguwà caa meario. Â na ia go tâa na karapuu, â câguwà caa caio.”

44 «Â rà o tòpi tôo pâ: “Pwi Ukai, wiidà na câbà caa pitu tâgà? Wiidà na gà copwa ma nümagà dàra wâdo, ma gà pwi pârame, ma na ticè ârabwée'gà? Â wiidà na gà maagé, ma gà tâa na karapuu?”

45 «Â go o mwa ina tàra pâ: “Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Na diri ê pâ pàara na tàutàwà na guwà pitu tà tèpa aéjii kôo na rà dau kîri, âna tàutàwà na guwà pitu tôo.”

46 «Â wà tàpéebà, âna rà mwa bàra pâra jiio, nau pwa wârimuru dàra gòiri. Â wà tèpa âboro na rà tàrù, âna rà mwa bàra wârori ê *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée.»

26

Rà mudàra ba na rà tètâmwereê

Maréko 14.1-2; Luka 22.1-2; Ioane 11.45-53

1 Ûna é ina diri ê pâ pwiibà wà Iésu, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ:

² «Tàpéebà, guwà tâmogòori pâ, naa na ârailu tòotù, na o pwa tòotù *Paséka. Â go ina tàwà pâ: O icurio ma tanamiriô naa goro kurucé, wâgo *Pwina naîri âboro.»

³ Na pwi pàara na é ina pwiri wà Iésu, â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna rà gére pitapitirirà naa jaa wà Caïphe, pwi ukai kàra.

⁴ Ba nùmarà na rà pòtàmwarà Iésu. Â rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà pwa tûâ tée, ma tâjùrué pwàniri.

⁵ Ba rà pi-ina tàra pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué na ara pâ âboro, na pàara na pwa i pi-ija maina na. Ba péa rà tà putàmu naa goojè.»

Tô jè ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

Maréko 14.3-9; Ioane 12.1-8

⁶ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârawâ kà Simona, pwi a pwa maga.

⁷ Â, na rà gére ija, â é tèepaa me wà tô jè ilàri, bau é wâra jawé atü, na wâbé goro é jawé ûrea—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é wicèpwiri* naa gòro pûru Iésu.

⁸ Ûna rà côoé wà tèpa câmu kêe, â po dau càcaa wâdé tàra. Â rà pi-ina tàra pâ: «Cina é po dau pwatari i jawé ûrea?»

⁹ Po dau maina é wâri wèe! Gorodà na câe caa icuri, ma é naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra?»

¹⁰ Â é tâmogòori é auniimiri kàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Cina guwà nama é tòina tô ilàri bèeni? Ê pwina é pwa tôo, âna po dau wâdé.

¹¹ Ba rà o nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticè kàra. Â napwa wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.

¹² Â wà tònî, âna é wicèpwiri naa gò-o i jawé. Â wiàna wàrapwiri, â târa ma pwabwàti cawi é pai o boo kôo naa napwèe.

¹³ Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapàpari é *Picémara Wâdé naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara é jèkutâ goo é pwina é pwa wà tô ilàri bèeni. Â o nye tà ciburà niimiriê.»

É icuri Iésu wà Judas

Maréko 14.10-11; Luka 22.3-6

¹⁴ Wà pwi jè ârapàara tèpa 12 *apostolo na nee Judas Iscariote, âna é pâ nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò.

¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Dà cèna guwà o naa tôo, wiàna go naa tàwà Iésu?»

Â rà naa tée 30 mwani pwaa†.

¹⁶ Â tapoo na pàara bèepwiri, â é tapoo imudàra cè ji pàara cèna é icuri wà Iésu tàra na.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Maréko 14.12-42; Luka 22.7-46; Ioane 13.21-38; 1 Korénito 11.23-25

¹⁷ É jèe tèepaa é bétapoo tòotù, kàra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kêe'. Â rà medari Iésu wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti é utimuru târa Paséka. Â wâpà na nùmagà na jè pi-ija wê?»

26:2 Exode 12.1-27; Mataio 20.18   **26:7** Luka 7.37-38   * **26:7** Wicèpwiri (é, pwicèpwiri)—Verser.

26:11 Deutéronome 15.11   **26:15** Zakarie 11.12; Ioane 11.57   † **26:15** 30 mwani pwaa—Wiàra é naèa kà tèpa Juif, âna wàépwiri mwani na naa tà pwi jè âboro, wiàna pwi ênawéna kîri (esclave) kêe, âna tòtàmwerèe paaci. (Còo Exode 21.32.) Pai ina wèe pâ, càra caa nama pwamuru naa goo é wâro kà Iésu.

26:17 Exode 12.14-20

18 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà pâra naa na ville, wâjaa pwi âboro bèeni, â guwà ina tée pâ: “É ina wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o jèe tèepaa é pàara kêe. Â bà mwa ija é utimuru târa Paséka ma wàé, naa jaagà.”»

19 Â rà pâra, â rà pwabwàti i utimuru târa Paséka.

O ipwa tûâ tôo

20 Jèe bàrane, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kêe.

21 Â é ina tàra pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Pwa pwi jè ârapàarawà na ée mwa ipwa tûâ tôo.»

22 Â rà pikîri tèpa câmu kêe, â rà jèpa pitawèerié jècaa pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co Pwi Ukai?»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Akaé, wà pwi jè ârapàarawà, âna wàé kaa na ée mwa pwa tûâ tôo—wà pwina bu capai tuboo, naa na i na ngapò ma wàé‡.

24 «Wâgo Pwina naîri âboro, âna go o pâ nau bà, wàra na é jèe inapàpari é *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Au, wârico! Ba wà pwiibà, âna pwiri nye gére wâdé ba kêe, wiàna càcaa gére pitèpaé!»

25 Wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é tawèerié pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo, co pwi a pwa pupûra?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

I poloa ma dipâa

26 Ūna rà pi-ija naima, â é popa é poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Guwà popa, â guwà ija, ba êni naiio.»

27 Â gée na càué, â é popa i wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é naa tàra. Â é ina pâ: «Guwà cau wâdo.

28 Ba domii kôo, na o jèe joro ba kà tèpa âboro, bépwanauri é pâ èpà kàra; domii na é pacoo é *auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée [na é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàwà ma wàé].

29 «Â go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Jè o mwa wâdo naima cè dipâa cèna bwaa âmué, naa na Mwaciri kà Caa kôo.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

30 Â rà nyabiri é pâ *salamo târa é pwi *tòotù maina-bà, â géewê, â rà too naa gòrojaa Élaio.

31 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Naa na ne nabà, âna guwà o mwa po capai panuâô diri, [gée goo é pwina o mwa tèepaa medario]. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*O mwa pôtâmwara
pwi a wéaari mutô.
O tadidiri pâ mutô.*

Zakarie 13.7

32 «Êco na, wiàna go mwa wâro còwâ gée na aubà, â guwà o mwa pâmariô naa Galilée.»

33 Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Wà tàpèeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!»

26:23 Psaume 41.10 ‡ 26:23 Wiâra é pai pwa kà tèpa Juif, na rà ija naima, â wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi. 26:26 1 Korénito 11.23-25 26:28 Exode 24.8; Jérémie 31.31-34; Zakarie 9.11; 1 Korénito 10.16 26:30 Luka 22.39; Ioane 18.1 26:31 Zakarie 13.7; Ioane 16.32 26:32 Mataio 28.7,16

³⁴ Â é tòpi tée wà Iésu, pâ: «Go ina tâgà ê âjupâra pâ: Naa na ne nabà, béaari ê pai wailu to kâra ê ja, â wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

³⁵ Â é ina wà Pétèru pâ: «Bwa! Wiàna ina pâ, o tètâmwaraju, â câgo caa pitütôowârigà!»

Â wailà diri, âna nye caapwi ê pwina rà ina tée.

É po dau tòina Iésu

³⁶ Géewê, â rà pâra naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâ nau pwapwicîri wâgéebà.»

³⁷ Â é popa wiâe wà Pétèru ma wà tupédu naî Zébédée. Â é tapoo pikîri ma pidumapié wà Iésu.

³⁸ Â é ina tàra pâ: «Po dau tòina ma pikîri ê pwâranümo. Â guwà tàpo tâa ni, â jè cau tà tàcî naima. Guwà cibwaa puu!»

³⁹ Â é tàpo paé jirà, â é tùu jùrué ma cigòboo. Â é pwapwicîri tà Pwiduée, ma ina pâ: «Caa, wiàna pâri, â gà patâjii jiio ê pâ aré ma tòina bèeni! Êco na gà cibwaa pwa ê pwina nümo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

⁴⁰ Â é wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é còo pâ rà tà puu. Â é ina tà Pétèru pâ: «Gona càcaa pâri ma guwà tàpo tàcî naima ma wâgo, wâna ji caapwi ineretòotù?»

⁴¹ «Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà. Ba nümwà na guwà pwa na wâdé, êco na ticè nii kàwà.»

⁴² Ê jèu pâra còwâ wà Iésu jirà, â é jèu pwapwicîri ma ina pâ: «Caa wée, wiàna càcaa pâri ma o popa jiio ê aré ma tòina bèeni, â go ilari jiiigà pâ, gà pitu tôo, ma go pitère dâra câbawâdé'gà.»

⁴³ Ūna é wâjué me còwâ dari tèpa âracié a câmu kêe, â é pâmarirà mwara na rà gére puu. Ba nye po dau oratàra, â rà nye tà puucinga.

⁴⁴ Â é jèu pâra còwâ jirà, â é jèu pwapwicîri, â é ina còwâ ê pwina é jèe ina.

⁴⁵ Ūna é wâjué me còwâ darirà, â é pâmarirà còwâ na rà tàgére puu. Â é ina tàra pâ: «Wànau? Guwà bwaa nye gére nao ma puu mwara? Wâdé ba kàwà! Êco na wâgo, Pwina naîri âboro, âna o jèe panuâo ni tà tèpa pwa na èpà. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjùruo.]

⁴⁶ Guwà cimadò! Ma jè pâra! Ba wà pwina é ipa popai good, âna jèe tà wàépwiri!»

Rà tâjùru Iésu

Maréko 14.43-50; Luka 22.47-53; Ioane 18.3-12

⁴⁷ Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâe pâ âboro na wâru, na rà pa ê pâ tauwa ma gò upwâra. Ba rà panuârà me wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa pitûâ kâra ê Ba kà tèpa Juif.

⁴⁸ Â wà Judas, wà pwina é icuri Iésu, âna é jèe inapàpari tàra ê câmu na ée mwa pwa tée: «Wà pwi âboro na go bwénüüé, âna nye wàé kaa. Â guwà tâjùrué.»

⁴⁹ Â rà tèepaa me, â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pâ: «Bwàcu'gà co pwi a pwa pupûra!» Â é bwénüüé.

⁵⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Îgà, gà pwa ê wakè'gà.»

Â rà nye pò ma tâjùru kaa wà Iésu wà tèpa âboro.

⁵¹ Êco na wà pwi jè a câmu na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càù é tauwa kêe, â é nye tûboo kaa naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò. [Êco na] é tépàgà co é jè doronyüruê.

⁵² Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà tùu boo còwâ i tauwa'gà naa na é wêe! Ba wà tàpé na rà paa goro tauwa, âna rà o nye bà goro tauwa.

⁵³ «Guwà têre, wiàna nûmoo, â go todà caa kôo, ba na é panuâ me tôo, jè wâra coda goro tèpa *angela ma rà pwamuruô, na rà dau wâru awé!

⁵⁴ Êco na, wiàna wàrapwiri, â o càcaa pâri ma coo i pwi ia jèe wii naa na Tii Pwicîri. Bwa. Wâdé na wâra, ba na o nye pacoo i Tii Pwicîri.»

⁵⁵ Â é ina tà tàpé na rà tâjùrué, pâ: «Wànau, guwà me nau popao, goro é pâ tauwa, ma é gò upwâra, pwacèwii na go pwi a pôtâmwara âboro! Êdiri na pâ tòotù, âna go tâa nabibiu kàwà. Â go pacâmuri tèpa âboro, naa na *Wâra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjùruo!

⁵⁶ «Êco na, diri é pwi bèepwiri, âna tèepaa, ba na pacoo é popai kà tèpa *péroféta wâna Tii Pwicîri.»

Â napwa naa goo diri tèpa câmu kêe, âna rà cau panuâê, â rà uru.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

Maréko 14.53-65; Luka 22.54-71; Ioane 18.13-24

⁵⁷ Wà tàpé na rà tâjùru Iésu, âna rà popaé pâdari Caiphe, wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa *dotée goro é Naèà, ma wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif.

⁵⁸ Â napwa wà Pétéru, âna é picâwiâê gée iti. Â é tèepaa pâ naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Â é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa âboro kîri, tèpa wéaa. Ba nûmee na é còo cè pwina o tèepaa tà Iésu.

⁵⁹ Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma diri é pé wâra pitèimuru kà tèpa Juif, âna rà mudàra cè tèpa âboro, na rà tèpa pwâ, ma rà pitòti wà Iésu. Ba nûmarà na rà pwa wârimuru têe ma é bà.

⁶⁰ Â wâru tèpa pwâ, na rà me nau pitòti Iésu, êco na càra caa pâmari é âji majoroé ma rà pôtâmwereê.

Â pâ nau pwâadàra pitèimuru kàra, â ru tèepaa me tupédu ârailu âboro.

⁶¹ Â ru ina pâ: «Ê ji pwi âboro bèepwiri, âna é pi-ina kêe pâ, ée mwa tédidiri é Wâra pwapwicîri kà Pwiduée, â ée mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù.»

⁶² Â é nye cimadò kaa i pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò, â é tawèeri Iésu pâ: «Gona ticè bétòpigà? Càngà caa tère é pwina rà gére pitòtigà goo?»

⁶³ Êco na câe caa tòpi wà Iésu. Â é nye tawèeré còwâ i pwi ukai, pâ: «Naa goro nee Pwiduée na é wâro, â go ilagà pâ gà tòpi. Gona nye wâgà kaa pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée?»

⁶⁴ Â é tòpi têe wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina. Â go ina tàwà pâ: Tapoo nabàni, âna guwà mwa còo wà Pwina naîri âboro, na é tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. Â guwà mwa còoê, wiàna é me naa gòro é pâ nee, gée napwéretòotù.»

Wâdé na é bà!

⁶⁵ [Â po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò, â é nye dau putàmu kaa.] Â é nye tidàpa kaa é ârabwée kêe, â é ina tà tèpa pitèimuru bée pâ: «Ê tûra

ba èpà naa goo Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàé]! Jèè pàri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é nye pitòtié còwâ]! Ba guwà jèè tère è pwina é ina.

⁶⁶ Â dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Â rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà.»

⁶⁷ Â rà èduri è naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â wà pàra tàpé, âna rà tamagérié,

⁶⁸ â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, co pwi dòro 'Mesia', [wiàna gà pwi péroféta na gà tâmogòori diri]!»

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Maréko 14.66-72; Luka 22.56-62; Ioane 18.16-27

⁶⁹ Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâaboo gòroigé. Â é medarié tô jè ênawéna, â é ina tée pâ: «Ée, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu, géé Galilée!»

⁷⁰ Â é tòpi tée na ara diri tèpa âboro, ma ina pâ: «Bwa! Cêgo caa tâmogòori è pwina gà ina!»

⁷¹ Â é nye pâra dàra kaa è goropwârawâ na aucòobé. Â é còoê tô jè ilàri awakè wê, â é ina tà tèpa tàgére tâa wê, pâ: «Wà pwini, âna pwi bée wà Iésu géé Nazareth!»

⁷² Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa! Go ipwataâboro ba cêgo caa tâmogòorié!»

⁷³ Géé na càué, â wà tèpa tâa wê, âna rà medari wà Pétéru, â rà ina tée pâ: «Akaé! Gà pwi jè a câmu kêe! Ba bà tère naa na wéegére pwâratùrà'gà.»

⁷⁴ Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Guwà tère! Cêgo caa tâmogòori wà pwiibà. Wâdé na é pwa wârimuru tôo wà Pwiduée, wiàna go pwâ! Guwà còo, go *ipwataâboro tàwà pâ: Cêgo caa tâmogòori wà pwiibà!»

Ûna é bwaa gére ina pwiri, â é nye to kaa i ja.

⁷⁵ Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari è pai to kêra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, cêgà caa tâmogòorio.»

Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinünü.

27

Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato

Maréko 15.1; Luka 22.66-71

¹ Ûna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ kêra è Ba kà tèpa *Juif. Â rà pitêrerà goro è pai o pòtâmwara Iésu.

² Â rà pwa ma piié, â rà popaé pâdari wà *Pilato, pwi kupénoo kà tèpa Roma.

Pai bà kà Judas

Apostolo 1.18-19

³ Napwa wà Judas, wà i pwi ia icuri wà Iésu, âna é còo pâ rà o jèè pòtâmwereê. Â é mwa tà pinünüma naa goo è pwina é pwa tà Iésu, â é dau pikîri goo. Â é wâjué còwâ naa jaa tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ. Â é naa tàra còwâ i 30 mwani atü na ia rà naa tée.

⁴ Â é ina tàra pâ: «Au, go pwa è pwina èpà. Ba go icuri pwi jè âboro na ticè èpà kêe, ma é bà.»

Â rà tòpi tée pâ: «Ticè cèna bà còo naa goo!»

⁵ Â é tüboo i mwani naa na Wâra pwapwicîri. Â é pâ nau pidàpuna.

⁶ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà tòri i mwani, â rà ina pâ: «Dà cèna jè pwa goro i mwani bèeni? Jè cibwaa tòpò naa jaa i âraimeai târa Wâra pwapwicîri, ba mwani wâri domii.»

⁷ Â rà pitêrerà pâ, na rà wâri napuu na ina goo pâ 'Napuu kà pwi a pwa ilò puu' ba na nacârü ba kà tèpa pârame.

⁸ Êkaa pwiri, wà tèpa âboro, âna rà ina goo è pwi ére-bà pâ 'Napuu wâri domii'. Â rà bwaa nye ina pwiri tiagoro ni.

⁹ Diri è pâ pwiibà, âna tèepaa, ba na pacoo è pâ ucina na ia é pwa wà *péroféta Iéremia*, naa na pâ auwii kêe. Rà popa i 30 mwani atü. Êkaa jéûê na rà niimiri è Ba *Isaraéla na rà wâri ba kêe.

¹⁰ Â rà wâri i napuu kà pwi a pwa ilò puu. Ba wàépwiri è câbawâdé kà Pwi Ukai†.

É pitèi Iésu wà Pilato

Maréko 15.2-20; Luka 23.1-25; Ioane 18.28-19.16

¹¹ Rà popa pâ Iésu na ara Pilato, wà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgère ina.»

¹² Â nabwé, â rà pitòti Iésu wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ kâra è Ba. Â câé caa tòpirà.

¹³ Â é pwa ma ina tée wà Pilato pâ: «Câgà caa tère diri pâ pwina èpà na rà ina naa googà?»

¹⁴ Êco na câé caa tòpi goo cè jè ji caapwi neeremuru wà Iésu. Â é po dau pò gooé wà i pwi kupénoo.

Nümarà goo Barabbas

¹⁵ Napwa i pwi kupénoo, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka, na é pacòbé géé na karapuu, cè pwi jè âboro, na nüma è Ba gooé.

¹⁶ Â, na naja bèepwiri, â pwa pwi jè a pwa karapuu na ina gooé pâ Barabbas‡, na rà dau tâmogòorié wà tèpa âboro.

¹⁷ Â wâru tèpa âboro na rà tèepaa me naa jaa Pilato, â é ina târa pâ: «Gona nümawà na go panuâ còwâ wà pwini Barabbas, é, wà Iésu, na ina gooé pâ 'pwi *Mesia', [pwi ukai kàwâ]?»

¹⁸ Ba é nye tâmogòori pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà panuâ tée wà Iésu, goro pai piboo kâra.

¹⁹ Â nabwé, â é tâa gò i aupitèimuru wà Pilato, ba na é pitèi Iésu. Â, na ji pàara-bà, âna é nye tèepaa me kaa, wà pwi jè âboro, na é pame tà Pilato è popai kà tô wâdèe. Â é ina pâ: «Èruune, âna go pwa naurune naa goo pwi Iésu bèeni. Â go po dau càcaa wâdé goo. Gà panuâê, â gà cibwaa tu naa gooé, ba é pwi âboro pwicîri!»

²⁰⁻²¹ Â é jèu ina tà tèpa âboro wà i pwi kupénoo pâ: «Go o mwa panuâ còwâ tàwà pwi jè a pwa karapuu. Wàilàapà géé goo tupéeni na nümawà gooé?»

Â rà tòpi tée pâ: «Barabbas!» Ba rà cètùurà wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa pitûâ ba na rà ina pwiri, ba na é bà wà Iésu.

27:9 Jérémie 32.6-15, 18.2, 19.1; Zakarie 11.12-13 * **27:9** Wà péroféta Iéremia—Ê pâ popai naa na nee tii 9 ma 10, âna me géé goo tii kà du péroféta Iéremia ma Zakaria (còo Zakarie 11.12-13), èco na wà Mataio, âna é ina nee Iéremia, ba wàé pwi péroféta na dau maina nee. † **27:10** 2e phrase—é, Ba wàépwiri è pwina é jèe nye ina tóo wà Pwi Ukai pâ, na go mwa ina. **27:12** Ésaïe 53.7 ‡ **27:16** Barabbas—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Iésu Barabbas*. Naa jaa tèpa Juif, âna Iésu, âna neere tèpa âboro na wâru, pwacèwii Dui, Bwàé naa jaajè nabà. **27:18** Ioane 11.47-48, 12.19

Tanamiriê naa goro kurucé!

22 Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Â dà cèna go o pwa tà Iésu, na ia ina gooé pâ ‘Mesia’?»

Â rà tòpi têe pâ: «Nama tanamiriê naa goro *kurucé!»

23 Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

Êco na rà tomara too pâ: «Nama tanamiriê naa goro kurucé!»

24 Â é còo wà Pilato pâ, càra caa tèreê, â jèe pâ nau dau maina é pai gù kàra. Â é popa é wàra jawé, â é nuwa îê, na ararà diri, â é ina tàra pâ: «Câgo caa pwi majoro pai bà kà pwi âboro bèeni. Â nye wâguwà co!»

25 Â rà cau tòpi têe diri, pâ: «Ûu, nye wàibà kaa tèpa majoroé, wàibà ma wà tèpa èpo kâbà! Â wâdé kaa na é bà. Wiàna bà pwa na èpà, â o wâdé na bà o tòpi urà pai bà kêe.»

26 Â wà Pilato, âna é panuâ còwâ tàra wà Barabbas. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuâê tà tèpa coda, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà pitaurèe gooé tèpa coda

27 Wà tèpa coda, âna rà popa còobé wà Iésu, naa na gòroigé, kâra é wâ maina kà kupénoo. Â rà todàra diri é wàra coda.

28 Â rà tòpwùtù ârabwée kêe, â rà naagée naa gooé jè ârabwée mii [pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina] ba na rà piècaarié.

29 Â rà pàti é pé bwe korona§ kêe, goro îri upwàra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pûruê. Â rà naa naa na îê étò é jè bàra watü [pwacèwii é tâjò kà pwi ukai]. Â rà tùu jùrurà araé, â rà ina têe pâ: «Cidòri nyuâgà, co ‘Pwi Ukai kà tèpa Juif!’»

30 Â rà nye tà èdurié, â rà popa i bàra watü, â rà nye tà pâdi é pûruê goo.

31 Ûna nabwé é pai piècaarié kàra, â rà tòpwùtù gée gooé i ârabwée mii, â rà nye naagée còwâ naa gooé é ârabwée kêe. Géewé, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Maréko 15.21-32; Luka 23.26-43; Ioane 19.17-27

32 Ûna rà gére còobé gée na ville, â ipitirà ma pwi âboro gée na ville Cyrène, na nee Simona. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa i kurucé kà Iésu.

33 Â rà tèepaa naa na jè ti kâra jaa na ina goo wê pâ Golgota, âna pai ina wèe pâ ‘Goro pwiripûru* âboro’.

34 Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanaimari é dipâa bau é jawé na maga†. Â rà naa tà Iésu, â é tàpo nari, êco na nye tàutêe goo.

35 Nabwé, â rà tanamiriê naa goro i kurucé wà tèpa coda. Â rà pwa ma ipâdi naa goorà é pâ ârabwée kêe. Â rà picàù noo kâra tii, ma rà o tâmogòori pâ o wàilàapà na o popa {i ârabwée gòri kêe}‡.

36 Â rà tâaboo, ba na rà wéaarié.

37 Rà wii naa goro jè ére upwàra, é auwii na wàéni: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

27:24 Deutéronome 21.6-9   27:25 Apostolo 5.28   27:28 Luka 23.11   § 27:29 Bwe korona—Couronne. Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwe câma.   27:30 Ésaïe 50.6

* 27:33 Pwiripûru (é, pwùrupûru)—Crâne.   27:34 Psaume 69.22   † 27:34 Jawé na maga—Pwiri pé wâi târa ma câjè caa tère é maagé.   27:35 Psaume 22.19   ‡ 27:35 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Rà wàrapwiri ba na o pacoo é popai kà pwi péroféta, na ia é ina pâ: “Rà ipâdi naa goorà é pâ ârabwée kôo. Â rà picàù noo kâra tii, naa goro i ârabwée gòri kôo.” (Psaume 22.19)

Wàé kaa pwiri é majoro é pai bà kêe. Â rà ténamiri dòiti kâra pûruê.

³⁸ Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu—wà pwi jèpwi naa goro étò kêe; â wà pwi jèpwi naa goro aèmwü kêe.

³⁹ Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà côo Iésu, â rà ura é pûrurà.

⁴⁰ Â rà tànyiriê, â rà ina pâ: «Gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i Wâra pwapwicîri, ma pagòtù còwâ naa na âracié tòotù? Â wâdé, ba wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome géé goro i kurucé bèepwiri!»

⁴¹ Â wà mwara, tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèa, ma wà tèpa pitûâ, âna rà pitaurée goo Iésu mwara. Â rà ina pâ:

⁴² «É [pi-ina gooé pâ é pwi Mesia] Pwi Ukai kâjè tèpa Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, êco na câé caa tâmogòori ma é ipa-udòé còwâ! Wiàna é boo géé goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikî naa gooé!

⁴³ «É cèikî naa goo Pwiduée, â é ina pâ é Pwina naîê. Â wiàna nûma wà Pwiduée, â wâdé na é pa-udòé ni!»

⁴⁴ Â nye ipaiwà mwara naa goo tupédu a pwa na èpà na tanamiriru naa goro jènere Iésu. Ba ru nye pitaurée gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Maréko 15.33–41; Luka 23.44–49; Ioane 19.28–30

⁴⁵ Ūna po gopaé bwàti, â nye po bàutê pitiri é napô\$, tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija.

⁴⁶ Ūna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éli, Éli, lama sabakthani?* Pai ina wèe pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuâô?

⁴⁷ [Â càra caa tèreê bwàti] wà pàra tàpé, â rà ina pâ: «Gà côo, é todà péroféta *Élia!»

⁴⁸ Â é nye itàtà kaa pwi jè ârapàararà, â é popa jè imwaano, â é nuwa naa na é dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo.

⁴⁹ Â rà ina tée wà pàra tàpé pâ: «Tàpo tâa, co pwini, ba pwiri jè o côo wà *Élia, na é me, nau pa-udòé!»

⁵⁰ Êco na é uu mwara wà Iésu, â nye êgò kaa ôomaa kêe.

Wâru pâ câmu kâra pai bà kêe

⁵¹ Â é pé ciità maina, [na é târiwâri é ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèrèè. Â é gù é napuu, â mabiti pâ atü.

⁵² Â nye cikòmaa kaa pâ auipwàni, â rà wâro còwâ géé na aubà, jè auwâru goo tèpa âboro kà Pwiduée.

⁵³ (Â, na pàara na é wâro còwâ Iésu géé na aubà, âna rà còobé géé na auipwàni. Â rà tò naa *Iéruusaléma, pwi ville pwicîri, â rà ipaarirà târa pâ âboro. Â wâru tàpé na rà côorà.)

⁵⁴ Wà tèpa coda roma na rà wéaari Iésu, bau pwi caa kàra, âna rà pò goro é pai gù wàra i napuu, ma êdiri pâ pwina tèepaa. Â nye dau maina kaa é pai wâgotàra, â rà ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é Pwina naî Pwiduée!»

^{27:38} Ésaïe 53.12   ^{27:39} Psaume 22.8, 109.25   ^{27:40} Mataio 26.61; Ioane 2.19   ^{27:43} Psaume 22.9
 § ^{27:45} Pitiri é napô—é, Pitiri é gòropuu.   ^{27:46} Psaume 22.2   ^{27:48} Psaume 69.22   * ^{27:48} Dipâa na maga—Vinaigre naa na Tii Pwicîri na Popwaalé: Dipâa na càcaa maina wâri wèe, na pinaanimari bau é jawé.   ^{27:51} Exode 26.31–33; Hébéru 10.19–20

55-56 Pwa pàra ilàri, na rà tà coo iti, â rà côo diri pwiri—wà Maria gée Magdala ma wà Maria, nyaa kà Jacques ma José†, ma wà nyaa kà tupédu naî Zébédée. Â wâru mwara pa ilàri, na rà jèe pàra wiâê, gée napô Galilée, ba na rà o piâboro kîri kêe, âna rà tâa wê mwara.

Tòpòé naa na auipwàni

Maréko 15.42-47; Luka 23.50-56; Ioane 19.38-42

57 Na bàrane, âna é tèepaa me pwi jè âboro na nee Ioséfa, wà pwi âboro gée na village Arimathée, na dau pwa neemuruê. Wàé mwara, âna é pwi âboro na é mu pàra wiâ Iésu.

58 Â é pàra naa jaa ukai Pilato, â é ilari i naii Iésu. Â wà Pilato, âna é ina tà tèpa coda pâ, na rà naa tée.

59 Â wà Ioséfa, âna é popa i naii Iésu. Â é cajipié goro jè ciità, na bwaa bwùu.

60 Â é popaé pâ, â é tòpòé naa na é auipwàni na bwaa âmuê, pé pwêe na îri naa na pé atü, ba nye kêe, wàé Ioséfa. Â é pwùru é jè pé atü maina, nau târiwâri i auipwàni. Â nabwé, â é pàra.

61 Napwa naa goo wà Maria gée Magdala ma wà tô jè Maria, âna ru tàgère tâaboo naawê, na ara i auipwàni.

Rà wéaari i auipwàni

62 [Diri é pâ pwi bèepwiri, âna pwa na papwicî, tòotù béaari é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Na papwicî, â rà mu pwabwàti é pi-ija kâra tòotù pwicîri.]‡

Â, na dàuru kêe, na capàto, tòotù pwicîri, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa *Farasaio, âna rà ipitiri naa jaa Pilato.

63 Â rà ina tée pâ: «Gà côo, co pwi ukai, wà i pwi a pa-imwüru tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, âna é ina béaari é pai bà kêe, pâ: “Naa na béaracié kâra tòotù gée na càuru pai bà kôo, âna go o mwa wâro còwâ gée na aubà.”

64 «Â wâdé na gà ina tà tèpa coda pâ, na rà wéaari bwàti i auipwàni naa na âracié tòotù. Ba rà péa mura i naiié wà tèpa *câmu kêe, ma inapàpari pâ, é jèe wâro còwâ gée na aubà! Â wiàna wàrapwiri, â é pwi jèkutâ pwâ bèepwiri, âna o dau maina, jii é pwina pàbéaa!»

65 Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wâdé. Wàilà-ni pàra tèpa coda. Wiàna nümawà, â guwà nama rà wéaari i auipwàni!»

66 Â rà pàra, â rà pwabwàti é pai wéaari é auipwàni. Â rà pugabia§ bwàti i atü opumoori i auipwàni. Â rà tòpò tèpa coda, ba na rà tà wéaari.

28

É wâro còwâ gée na aubà

Maréko 16.1-10; Luka 24.1-12; Ioane 20.1-10

1 Jèe nabwé é *tòotù pwicîri kà tèpa *Juif. Â, na pwapwicîri, na bwaa po dàuru*, béaari é pai ègòdò kâra i tòotù, â wà Maria gée Magdala, ma wà tô jè Maria, âna ru pàra naa na auipwàni.

2 Ûna gére wàrapwiri, â é nye gù kaa i napuu. Ba é tàbàtù gée napwéretòotù jè *angela kà Pwi Ukai, â é pwùru i atü opumoori wàra i pwêe, â é tâaboo naa gò.

3 Âna é pwâra pwacèwii âra, â napwa ârabwée kêe, âna po jajau.

27:55-56 Luka 8.2-3 † 27:55-56 José—Grec: *Joseph*. 27:58 Deutéronome 21.22-23 27:60 Ésaïe 53.9 ‡ 27:62 Pwicîri na rà pwaailò na tòotù pwicîri. 27:63 Mataio 12.40, 16.21; Maréko 9.31, 10.33-34; Luka 9.22, 18.31-33; Ioane 2.19-21 § 27:66 Pugabia—*Coincer par un objet dans le sol*.

* 28:1 Na pwapwicîri, na bwaa po dàuru—é, Na ne. Munaa capàto na ne.

⁴ Â uru nyuâa wà tèpa coda na rà wéaari auipwàni, â rà nye tûuboo kaa naa napuu, pwacèwii tèpa bà. Â rà céca goro pai wâgotàra.

⁵ Â wà i pwi angela, âna é ina târa i du ilàri pâ: «Du èpo, gàu cibwaa nama wâgotàu. Ba go tâmogòori pâ gàu mudà Iésu, wà pwi ia tanamiriê naa goro *kurucé.

⁶ Gàu tère, jèe tiàué ni! Ba é jèe wâro còwâ gée na aubà, wàra na ia é jèe nye ina. Gàu me nau còo é ére, na ia tòpòé naawê.

⁷ Â gàu nama wàcî nau ina tà tèpa *câmu kêe pâ: “É jèe wâro còwâ gée na aubà wà Iésu, â é tà tapacîwà wâ Galilée. Â guwà mwa còoé naawê.” Â wàépwiiri na go ina tà.»

⁸ Â ru nye nama wâjué wà gée na auipwàni. Tàpo wâgotàru, éco na ru dau ipwadée mwara. Â ru itàa nau ina jèkutâ na bwaa âmuê tà tèpa câmu kà Iésu.

⁹ Â wii naigé, â ru pò goo Iésu na ipitirà ma wàé.

Â é ina tàru pâ: «Bwàcu kàu!»

Â ru gée paé, â ru tâaboo naa goro âê, ma ipwamainaê.

¹⁰ Â é ina tàru pâ: «Gàu cibwaa nama wâgotàu. Â gàu pâ nau ina tà tèpa béeò pâ rà pâra naa Galilée, ba rà o mwa còoé naawê.»

Jèkutâ na rà piwiâ tèpa coda

¹¹ Na pàara na ru gére pâra wii naigé i du ilàri, â rà itàa naa na ville wà pàra tèpa coda na ia rà piwéaari i auipwàni. Â rà pâdari tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, â rà piwiâ târa diri pâ pwina tèepaa.

¹² Â wà tàpéebà, âna rà todà diri tèpa béerà, ma wà tèpa pitûâ. Â rà ipitiri, ba na rà pitùra goro é jèkutâ bèepwiri. Â rà niimiri naima pâ, na rà naa jè mwani na dau maina, tà tèpa coda, [ma ina târa pâ rà pwâ, goro é pwina tèepaa].

¹³ Â rà ina târa pâ: «Guwà o ina pâ, wà tèpa câmu kà Iésu, âna rà mura i naiié†, na pàara na guwà tà puu.

¹⁴ Â wiàna é tère pwiri wà kupénoo, pwi ukai kàwà, â wàibà na bà mwa patùraé bwàti, ba na o câe caa putàmu naa goowà.»

¹⁵ Â rà popa i mwani wà tèpa coda, â rà pwa pwina rà ina târa. Â wàépwiiri na é pâpitiri é jèkutâ-bà. Â rà bwaa piwiâ wà tèpa Juif, tiagoo nabàni.

É ipaarié Iésu tà tèpa câmu kêe

Maréko 16.14-18; Luka 24.36-49; Ioane 20.19-23; Apostolo 1.6-8

¹⁶ Rà pâra naa napô Galilée wà tèpa 11 a câmu kà Iésu. Â rà pâra naa gòro é jaa na ia é ina târa Iésu pâ, na rà mwa pâra naawê.

¹⁷ Â é tèepaa marirà Iésu, â rà ipwamainaê. Êco na, napwa pàra tàpé‡, âna rà piwâ na rà cèikî pâ wàé.

¹⁸ Â é gée paé dàra wà Iésu, â é ina târa pâ: «Wà Pwiduée, âna é naa tòo diri é pàtamee, wânidò napwéretòtù ma wâni gòropuu.

¹⁹ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà pâra pitiri é gòropuu. Â guwà pwa ma rà cèikî naa gooò ma pâra wiâô. Â guwà *upwaarà naa goro nee Caa, ma Pwina naiê, ma é Nyuâaê Pwicîri.

²⁰ Â guwà pacâmurirà ma rà pitère dàra diri pâ pitûâ na go jèe naa tàwà. Â go tà wâjaawà, diri na pâ tòotù, tiagoro pwâadàra gòropuu.»

28:6 Mataio 12.40, 16.21   **28:10** Mataio 26.32   † **28:13** Naiié (é, tàpupèe, tépupèe)—Cadavre.   **28:16** Mataio 26.32   ‡ **28:17** Napwa pàra tàpé—é, Wàilà diri.   **28:18** Ioane 13.3; Éfeso 1.20-22   **28:19** Maréko 16.15-16; Apostolo 1.8

Picémara Wâdé na é wii wâ Maréko Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wâ Maréko, na jè nee mwara pâ Ioane, é, Ioane-Maréko. (Còo *Apostolo* 13.5; 15.37–41.) Ru piwakè naima ma Pétéru, pwi jè *apostolo, na é piwiâ tée diri pâ namuru na é ina ma pwa wâ Iésu. Â géé na càùé, â é mwa wii wâ Maréko.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 55 ma 65 (wâmwünyabweri 25–30 naja géé na càùru é pai bà kâ Iésu). *Tii kâ Maréko*, âna pwi tii na tapoo wii naa na tèpa ârapàpé tii (*Mataio*, ma *Maréko*, ma *Luka*, ma *Ioane*), na rà piwiâ é wâro kâ Iésu Kériso. Wâru popai na *Tii kâ Maréko*, âna tâa mwara na *Tii kâ Mataio*, ma *Tii kâ Luka*.

É wii tâi?

Tâ tèpa cèikî naa goo Iésu na càra caa tèpa *Juif, na rà wâro wâgòroigé jii Palestine (napô kâ tèpa Juif). Wâ Maréko, âna é napéaati pâ neere ére, ma pâ popai ma nyamanya kâ tèpa Juif.

Cina é wii?

É inapàpari popai kâ Iésu na é todàjè, ba na jè tèpa âboro kêe. Jè wàrapwiri wiàna jè tâa gooé na diri pâ tòotù, â càcaa géé goo wâro wiàra pâ naèà, é, nyamanya. Wiàna jè tèpa âji âboro kâ Iésu, â jè o mwa picâri pwacèwiié.

Dà ére é tii bèeni?

É paari wâ Maréko pâ wâ Iésu Kériso, âna é *Pwina naî Pwiduée na dau pwa pàtâmee, â jèpwi mwara, âna é pwi âboro pwacèwiijè. É medarijè naa na ipakîri, ba na é piâboro kîri kâjè. É tu pâ naa goro î tèpa âboro (1.31); é tàma nyi nari èpo â é *pwényunyuâarirà (9.36). É tère pai picâri kêra pâ âboro, â é meaarirà (1.41). Â wàé, âna é picâri ba kâjè, â é bà naa goro *kurucé ba kâjè diri âboro gòropuu.

É pwina é pwa wâ Iésu, âna é pwina âjimuru tà Maréko. Wâru pâ wakè kâ Iésu na é pwa goro pàtâmee (*miracles*) na wii naa na tii bèeni. É nama tiâu maagé kâ tèpa âboro. É tü târa pâ duée. É nama rà wâro còwâ tàpé na rà bà. Maina pàtâmara pwâratùra kêe pwacèwii Caa kêe. Diri é pwina é pwa wâ Iésu, âna *paâjupâra é auina kêe pâ: «É *Mwaciri kâ Pwiduée, âna ée jèe wâmwünyabweriwâ.»

Rà pò gooé wâ tèpa âboro, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni?»

Pai tòpi kâ Pétéru tà Iésu naa na Maréko 8.29 «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, pwi ukai na gà me géé goo Pwiduée», âna ére *Tii kâ Maréko*. Ba wâ Iésu, âna é pwi ukai na é me géé goo Pwiduée, ba na é naa tâjè é *âji wâro jaa Pwiduée tapoo nabà, â dàra gòiri.

Pai pitàgoo tii kâ Maréko

Ipwabwàti Iésu târa wakè kêe (1.1–13)

Wakè kâ Iésu naa Galilée (1.14–8.26)

É todà tèpa câmu kêe

É nama tiâu maagé kêra pâ âboro

É tü târa pâ duée; é pacoò pòu

É pwa ucina tà tèpa âboro
 É pacâmuri tèpa câmu kêe (8.27-10.52)
 Rà côo pâ é pwi Mesia
 Paari pai maina ma muugère kêe
 É ina pai bà ma wâro côwâ kêe
 É tò naa Iérusaléma (11.1-13.7)
 É pacâmuri tàpé na rà pâra wiâê
 É ina pwina o tèepaa na pwâadèrèè
 Pai bà ma wâro côwâ kêe (14.1-16.20)

Popai kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-12; Luka 3.1-18; Ioane 1.19-28

¹ Tapoo naani é *Picémara Wâdé goo Iésu *Kériso, *Pwina naî Pwiduée.

² Ba jèe wii naa na tii kà *péroféta Isaia [é popai bèeni kà Pwiduée]:

*Go mwa panuâ paé
 pwi a pa popai kôo.
 Ée mwa pâbéaa'gà
 ma pwabwâti naigé'gà.*

Malachie 3.1

³ Pwa pwi âboro naa namaré
 na é tomara too:
 “Ée me Pwi Ukai!
 Pwabwâti é naigé!
 Pwa ma bàracaari
 pwi ére na ée pâ wê!”

Ésaïe 40.3

⁴ Êkaa na wàrapwiri, na é tèepaa me wà *Ioane Pwi a piupwaa, naa namaré. Â é tomara too pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma *upwaawà, ba na paari pâ pitòotéri é wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée mwa pwanauri tàwà é pâ èpà kàwà wà Pwiduée.»

⁵ Â rà nye tà medari Ioane diri pâ âboro géee napô *Judée ma *Iérusaléma. Â rà inapàpari é pâ èpà kàra, naa naporomara é pâ âboro diri. Â é upwaarà, naa nairiwâ Ioridano.

⁶ É coona é ârabwée, na pwa goro wàra kaamela*. Â é piié goo karapuu parawére macii. Â é uti é pâ kòrée, â é wâdo é narapuutâ.

⁷ Â é inapàpari pâ: «Wà pwi âboro na ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtàmee jiio. Càcaa pâriô ma go cùuo boo, ma go tipi é otàpwe goro é du wâraâê† [ba é Pwi Ukai].

⁸ Â wâgo, âna go upwaawà goro jawé, êco na wàé, âna ée mwa upwaawà goro é *Nyuââ Pwicîri.»

Upwaa Iésu ma tacaié

Mataio 3.13-4.11; Luka 3.21-22, 4.1-13

É upwaa Iésu wà Ioane

1:2 Malachie 3.1   **1:3** Ésaïe 40.3   **1:4** Apostolo 13.24, 19.4   **1:6** 2 Rois 1.8; Mataio 11.8   * **1:6** Kaamela—Chameau. Na é coona é ârabwée bèepwiri wà Ioane, â é pwaduwa kà Élia, pwi péroféta biu, ma pwi âboro imaina kà tèpa Juif.   **1:7** Apostolo 13.25   † **1:7** Tipi é otàpwe goro é du wâraâê—É wakè kà tèpa ênawéna na dau kîri.

⁹ Na pàara bèepwiri, â é tèepaa me wà Iésu, gée Nazareth wà Galilée. Â é upwaaé wà Ioane, naa nairiwâ Ioridano.

¹⁰ Â, na é còobé gée najawé wà Iésu, â wà Ioane, âna é còo é napwéretòotù na tidàpa. Â é nye còo kaa é Nyuââ Pwicîri, na é gére boome naa gò Iésu pwacèwii é déamu.

¹¹ Â é tère é pwâratùra na me gée napwéretòotù, na ina tà Iésu pâ: «Gà Pwina naiô [na caapwi co] na go dau mearigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânùmoo googà.»

É tacai Iésu wà Caatana

¹² Gée na càùé, â é pâra wà Iésu naa namaré, ba é popaé pâ naawê é Nyuââ Pwicîri.

¹³ Â é tâa wê naa na é 40 tòotù. Â é tacaié wà *Caatana. Â é tâa jaa é pâ macii a piugà wà Iésu. Â, na pwi pàara-bà, âna rà ipwa âboro kîri kêe wà tèpa *angela.

É todà tèpa tapoo câmu kêe Iésu

Mataio 4.12-22; Luka 5.1-11

¹⁴ Na jè tòotù, â rà tâjùru wà Ioane, â rà tòpòé naa na karapuu. Â é pâra wà Iésu naa napô Galilée. Â é inapàpari é Picémara Wâdé goo Pwiduée.

¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Jèe tèepaa é pàara, na é jèe pitòrigari wà Pwiduée. Ba é Mwaciri kêe, âna ée jèe wâmwünyabweriwâ! Guwà tòotéri é wâro kàwà, â guwà cèikî naa goo é Picémara Wâdé kêe!»

¹⁶ Â é pâra wii bàrawià Galilée wà Iésu. Â é còo wà Simona Pétèru ma André, tupédu aéjii, na ru tàgére tòpò é puà naa najawé. Ba tupédu a taa ârawéa.

¹⁷ Â é ina tàru wà Iésu pâ: «Gàu me wiâô! Â go o mwa pwa ma gàu tupédu a pwapuàri âboro.»

¹⁸ Â nye géewê kaa, â ru naaco é puà kàru, â ru pâra wiâé.

¹⁹ Â rà tàpo dau paé, â wà Iésu, âna é còo Jacques ma wà pwi aéjii kêe, Ioane, tupédu nai Zébédée, na ru tàgére pwani é puà gòro wànga kàru.

²⁰ Â é nye nama todàru kaa wà Iésu. Â ru panuâ caa kàru, naa gòro i wànga ma wà tèpa wakè kàra. Â ru pâra wiâ Iésu.

É nama wâdé còwâ pâ âboro na wâru

Mataio 8.1-4, 14-17; Luka 4.31-5.16

²¹ Rà tèepaa pâ wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa na village Capernaüm. Â é tò naa na *wâra pitapitiri, na tapoo *tòotù pwicîri. Â é pacâmuri tèpa âboro [goro é popai kà Pwiduée].

²² Â rà pò goo é pai tùra kêe. Ba câé caa pwaduwa kà tèpa *dotée goro é Naèa, [na rà ina é pwina rà ina wà pàra tàpé]. Ba é nye tùra gée gooé.

Pwi âboro na pwa duée gooé

²³ Nye po napwiri kaa, na é tò naa na wâra pitapitiri é pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ:

²⁴ «Ée! Iésu gée Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tâbà? Go tàgére còoinagà, ba wâgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwiduée, â é panuâgà me!»

²⁵ Â é nye kànari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwâgà, â gà còobé gée goo pwi âboro bèepwiri!»

26 Â é nye ngarü pwini kaa i duée, â é còobé burà uu géé gooé.

27 Â nye po dàpàgà târa diri ê pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Dà cèna é gére pwa? Wà pwi âboro bèeni, âna é pacâmurijè goo jè pai pwa na bwaa âmuê. Ba napwa ê pwina é ina, âna pwa pàtamee. Â é pitûâ kâra mwara pâ duée, â rà pitêre dèe!»

28 Â nye pâra kaa é jèkutâ goo Iésu, pitiri ê napô Galilée.

Tô nyaa kà wâdà Simona Pétéru

29 Wà Iésu, âna é còobé géé na wâra pitapitiri. Â é nye nama pâra kaa naa jaa Simona ma wà André. Â ru pâra wiâê wà Jacques ma Ioane.

30 Ūna rà tèepaa naawê, â rà nama ina tà Iésu wà tàpé na rà gére tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é gére puu, ba é pitòoka.

31 Â é medarié wà Iésu, â é tu pâ naa goro îê, â é dàgòtùé ma é tâa. Â nye tiâu kaa é pitòoka kêe! Â é [cimadò â é] naa èrà.

Wâru mwara tèpa maagé

32 Na bàrane‡, â rà popa medari Iésu diri tèpa maagé, â wà mwara tàpé na pwa duée goorà.

33 Â rà pitanaimarirà naa goropwârawâ wà diri tèpa âboro na pwi village-bà.

34 Â é nye pwa ma tiâu diri kaa ê pâ na jèpapara maagé wà Iésu. Â é tü târa mwara ê pâ duée na wâru. Êco na cáe caa panuârà ma rà tûra, ba rà jèe tâmogòorié§.

Wakè kà Iésu naa Galilée

35 Na dàuru kêe, na bwaa ne, â é còobé wà Iésu. Â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Â é pwapwicîri.

36 Â rà pâra nau mudèe wà Simona ma wà tèpa bée.

37 Â rà ina tée pâ: «Rà po mudàgà diri ê pâ âboro.»

38 Â é tòpi târa wà Iésu pâ: «Guwà me, ma jè pâra géeni, naa na pâra village na tàpo wâmwünyabwerijè. Ba wâdé na go inapâpari mwara naawê ê Picémara Wâdé. Ba wàépwiri majoroé ma go boome*.»

39 Â é pâra pitiri wà Galilée, â é picémara ê Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri. Â é tü târa ê pâ duée.

Pwi jè a pwa maga

40 É me burà Iésu wà pwi jè a pwa maga†. Â é tùu jùrué araé, â é ilari jiié pâ: «Au! Wiâna nye nūmagà, â gà o nama tiâu maagé kôo.»

41 Â é dau meaarié wà Iésu‡. Â é tùu pâ îê, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nūmoo! Wâdé na tiâu ê maagé'gà!»

42 Â nye tiâu jiié kaa é maagé kêe, â é jèe wâdé.

43 Â é ina ba gòo tée wà Iésu pâ: «Gà pâra,

44 â gà pwacôoco, â gà cibwaa pwa jèkutâri! Êco na gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaailò, â gà naa tà Pwiduée i pwi *ârapwaailò na ia é ina wà

1:26 Maréko 9.26   1:28 Mataio 4.24   ‡ 1:32 Na bàrane—Grec: Na bàrane, géé na càuru é pai duu kâra é tòotù. Jèe nabwé tòotù pwicîri kâra na capàto na bàrane.   1:34 Maréko 3.10-12   § 1:34 Cáe caa panuârà ma rà tûra... Ba càcaa pâji pàara kêe, ma é pipaarié tà diri tèpa âboro.   1:35 Mataio 14.23; Maréko 6.46   * 1:38 Ma go boome—é, Ma go pâra géé Capernaüm—Grec: Ma go tèepaa me.   1:39 Mataio 4.23, 9.35   † 1:40 Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.   ‡ 1:41 Â é dau meaarié wà Iésu—é, É dau putâmu goo pwiri wà Iésu. Pwiri càcaa wâdé tée, na nama inapâpari pâ, é pwi Mesia.   1:44 Lévitique 14.1-32

*Moosé naa na *Naèà kêe. Ba na wàrapwiri, â rà o còo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

⁴⁵ Â é pâra i pwi âboro, êco na [câe caa pwa i pwi ia é ina tée wà Iésu. Ba] é piwiâ târa diri ê pâ âboro ê pwina tèepaa mariê. Â wàépwiri ê pwi majoroé ma câe caa pipaarié wà Iésu, naa na pâ village. Â é tâa na pâ ére na aupiticia. Â rà nye tâ me mariê naawê ê pâ âboro géee na diri ê pâ ére.

2

*É nama wâdé còwâ pwi a pitàbwamwa
Mataio 9.1-8; Luka 5.17-26*

¹ Géee na càuru ê pâra tòotù, â é wâjué me còwâ naa na village Capernaüm wà Iésu. Â rà tère pâ é wâ pwârawâ.

² Â wâru pâ âboro na ipitirà naawê, â jèe ticè autâa kàra, tia goropwârawâ. Â é inapàpari târa ê popai kà Pwiduée.

³ Â rà tèepaa me ê pâra âboro, na rà popa me ê pwi âboro na é pitàbwamwa. Ârapàpé tàpé géee goorà, na rà pitûrié me.

⁴ Êco na ticè pai pwa wèe ma rà tòpòé na ara Iésu, majoroé ê pai wâru wàra ê âboro. Â rà [tâmee too naa gòrowâ*, â] rà dàgòtù ê jè ére gòrowâ, wâcicima wâna na é tâa wê wà Iésu. Â rà panuâ boo wà i pwi a pitàbwamwa, na é puu gòro ê aupuu kêe.

⁵ Â é pò goo ê cèikî kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Pwina naîô, jèe pwanauri ê pâ èpà'gà.»

⁶ Rà tâa wê mwara ê pâra tèpa *dotée goro ê Naèà, â rà niimiri pâ,

⁷ 'Kaa! É tûra ba èpà naa goo Pwiduée wà pwi âboro bèeni [ba é nama ipaiwâilu ma wàé! Wàilàapà na tâmogòori ma é pwanauri ê pâ èpà? Na nye wàco Pwiduée!'

⁸ Êco na é nye tâmogòori kaa ê pwina rà niimiri wà Iésu, â é ina târa pâ: «Gorodà na wàrapwiri ê pâ pwâranümawà?

⁹ Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri ê pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Cimadò, â gà pa é aupuu'gà, â gà pâra†.”

¹⁰ [Â wiàna pâri ma go nama é pâra na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri ê pâ èpà kà tèpa âboro naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ:

¹¹ «Go ina tâgà nî pâ: Gà cimadò, â gà popa é aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

¹² Â é nye cimadò kaa naa nabibiu kàra i pâ âboro, â é nye popa kaa é aupuu kêe, â é còobé.

Â rà pò wà tèpa âboro, â rà ina pâ: «Ée! Câjè caa mu caa còo cè muru cèna wàrani!» Â rà pwamaina Pwiduée.

*É todà Lévi
Mataio 9.9-13; Luka 5.27-32*

¹³ É wâjué còwâ naa bàrawià Galilée wà Iésu. Â wâru ê pâ âboro na rà picàù wiàrà medarié. Â é pacâmurirà goro ê Popai.

¹⁴ Ūna é pâra wii naigé, â é còo wà Lévi, pwina naî Alphée, na é gére tâa na é wâra *tò mwani wâripû‡. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

* **2:4** Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. Còo Mataio 24.17. † **2:9** Còo note goo Mataio 9.5. ‡ **2:14** Wàra tò mwani wâripû—Bureau des impôts.

Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é pâra wiâê.

15 Gée na càué, â rà pi-ija wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe naa jaa Lévi. Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tàpé na èpà wâro kàra. Ba jèe pâ nau wâru âboro, na rà pâra wiâê.

16 Rà tâa wê mwara wà pâra tèpa dotée goro ê Naèà, gée goo tèpa *Farasaio. Â rà côo pâ rà pi-ija naima wà Iésu, ma wà diri tèpa âboro bèepwiri. Â rà ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na wà pwi caa kàwà, âna rà picaaija ma pibéera ma tàpé na èpà ê wâro kàra, ma wà tèpa tò mwani?»

17 Â é tère wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé. Câgo caa me, nau todà tàpé na rà tà niimiri pâ wâdé ê wâro kàra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tà tâmogòori pâ èpà ê wâro kàra.»

Ucina goro pipwanya

Mataio 9.14-17; Luka 5.33-39

18 Na jè tòotù, â wà tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa ma wà tèpa Farasaio, âna rà gére pipwanya. [Rà panuâ ê ija na jè ji pàara, ba na rà pwapwicîri tà Pwiduée.]

Â rà medari Iésu wà tèpa âboro, â rà ina tée pâ: «Rà tàgére pipwanya wà tèpa câmu kà Ioane, ma wà tèpa câmu kà tèpa Farasaio. Â gorodà na càra caa pipwanya wà tèpa câmu'gà?»

19 Â é tòpi tàra pâ: «Gona rà o pipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro ê piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Rà pi-ija ma wâdo.

20 Êco na o mwa me ê tòotù na ée mwa pâra jiiirà wà pwi a piéa. Â géewê, â rà o mwa bàra pipwanya.

21 «Â nye ticè jè âboro, cèna é popa ê jè noo kâra imwaano na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro ê pwina jèe dòroé. Ba [wiàna é nuwa i imwaano, â] o dàdàpa ê gòbàra ê imwaano na jèe dòroé. Â o mwa dau maina kaa ê aumadàpa goo.

22 «Guwà côo ê *wâra jawé na pwa goro parawére macii§: Câjè caa popa ê dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii ê wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé [ba pwacoé ma é tèe]*. Â o tubatiàu i dipâa bau i wâra jawé. Bwa! Wâdé na jè tòpò ê dipâa na bwaa âmuê, naa na ê wâra jawé na bwaa bwùu!»

Pwi apooro tòotù pwicîri

Mataio 12.1-8; Luka 6.1-5

23 Na jè *tòotù pwicîri, â rà pâra wii ê naigé na tapàgà na aupwanapô wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu.

24 Â rà ina tà Iésu wà pâra tèpa Farasaio pâ: «Pwiini, gona cina rà pwa na wàrapwiri wà tèpa câmu'gà? Âna muru na papwicîri, na ê tòotù pwicîri!»

25-26 Â é tòpi tàra pâ: «Gona bwaa câguwà caa pûra naa na tii ê pwina é pwa wà pwi ukai *Davita, na pàara kà Abiatar, pwi caa kà tèpa pwa *ârapwailò? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticè cèna rà uti. Â é tò naa na i wâra pwapwicîri pwa goro imwaano†. Â é pa ê poloa, na naa tà

2:16 Mataio 11.19 § 2:22 Wâra jawé... Còo ê ânuruu i wâra jawé na Mataio naporomee 9. * 2:22 Pwacoé ma é tèe—É biié i dipâa na bwaa âmuê, â é pitoo ê pwéretòotù. Â wiàna jèe dòroé i wâra jawé, â o taaò, ba pwacoé ma é tèe i parawére macii, ba é jèe igé. 2:24 Deutéronome 23.26 2:25-26 1 Samuel 21.1-6 2:25-26 Lévitique 24.5-9 † 2:25-26 Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wâ kà Pwiduée. Còo Neeremuru (Vocabulaire).

Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na é poloa-bà, âna wàco wà tèpa pwa ârapwaailò, na pwa tàrù kàra ma rà ija.»

²⁷ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «É tòpò é tòotù pwicîri wà Pwiduée, ba wàrapwiri goo wà pwi âboro. Â câé caa tòpò wà pwi âboro, ba na kàra é tòotù pwicîri!

²⁸ «Â wàépwiri é majoroé ma wà Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro é tòotù pwicîri mwara.»

3

É nama tiàu maagé kà pwi âboro na tòotù pwicîri

Mataio 12.9-14; Luka 6.6-11

¹ Gée na càùé, â é wàjué còwâ naa na *wàra pitapitiri wà Iésu. É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é îê.

² Â wà tàpé na rà tâa wê, âna rà còo bwàti wà Iésu pâ, pwiri é pwa ma é wâdé còwâ wà pwi âboro bèepwiri, na *tòotù pwicîri? Ba rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

³ Â é ina wà Iésu tà pwina bà i îê pâ: «Gà me naani.»

⁴ Â é ina tà tàpé na rà tâa wê pâ: «Wànau? Pwa tàrù kâjè na tòotù pwicîri, ma jè pwa na wâdé, é, ma jè pwa pwina èpà? Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâé ma é bà*?»

Êco na càra caa tòpi tée.

⁵ Â é po niârirà burà putàmu wà Iésu. É pikîri, ba bwaa dau gòo pûrurà. Â é ina tà pwi âboro bèeni pâ: «Gà patàrù é îgà.»

Â é patàrù i îê, â é nye wâdé kaa.

⁶ Â rà còobé gée na wàra pitapitiri wà tèpa *Farasaio. Â rà nye pitùra kaa ma tèpa âboro gée na ére kà *Héroda Antipas. [Càra caa mu pitèrerà béaa, êco na] rà pimudàra naima cè pai pwa wèe ba na rà pòtàmwara Iésu.

Wàru âboro na rà medari Iésu

⁷ Rà pâra jìrà wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, dàra bàrawià Galilée. Â wàru é pâ âboro na rà pâra wiàrà—âboro me gée pâ napô Galilée, ma *Judée,

⁸ ma Idumée. Â rà me mwara gée *Iérusaléma, ma gée na ére gée còwâ kàra nairiwâ Ioridano, ma gée na ére wâgoro jènere du ville Tyr ma Sidon. Ba rà pitère é jèkutâ goro é pâ muru na é pwa wà Iésu, â nùmarà na rà còoê.

⁹ Â é ina tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Guwà pwabwàti é jè nari wànga, ba na o càra caa igabia[†] é pâ âboro bèeni.»

¹⁰ Ba rà gére itàa me dèe wà diri tèpa maagé, ba na rà tu naa gooé, ma rà o wâdé. Ba [rà tère pâ] é jèe pawâro é pâ âboro na wàru.

¹¹ Â, na rà còoê é pâ duée [na tâa goo tèpa âboro] â rà tûuboo, â rà tùu jùrurà béaa kêe, â rà tomara too pâ: «Gà *Pwina naî Pwiduée!»

¹² Â é tûâri tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa inapàpario!»

É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.1-4; Luka 6.12-16

¹³ Gée na càùé, â wà Iésu, âna é too naa gòrojaa. Â é todà tèpa âboro na nùmee goorà, â rà medarié.

2:27 Deutéronome 5.14   **3:4** Luka 14.3   * **3:4** Panuâé ma é bà—Grec: *Tanoorié*.   **3:6** Mataio 22.15-16   † **3:9** Igabia—Être serré, pressé. Piti gée goo.   **3:10** Mataio 14.36   **3:11** Luka 4.41   **3:12** Mataio 12.16; Maréko 1.34

14 Â é mwa pitòrigari gée jaarà tèpa 12 âboro, ba na o tèpa bée {â é nama neerà pâ *apostolo}. Â é panuàrà, ba na rà picémara é *Mwaciri kà Pwiduée.

15 Â é naa tàrà ê tàrù ma pàtamee, ba na rà tù târà ê pâ duée.

16 Wailà-ni tèpa 12 apostolo:

Simona (é pitunee tée wà Iésu pâ Pétéru);

17 Jacques, pwina naî Zébédée;

Ioane, pwi aéjii kà Jacques (é pitunee tà tupédu aéjii-bà pâ Boanergès, na pai ina wée pâ 'Tupédu a tòoka')‡;

18 André;

Filipo;

Barthélemy;

Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naî Alphée;

Thaddée§;

Simona, pwi *Zéloté**;

19 Judas Iscariote, wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

20 É wâjué cówâ naa pwârawâ wà Iésu. Â wâru é pâ âboro na rà pitànaima mwara naawê. Â ticè pai pwa wée ma rà ija wà Iésu ma wà tèpa apostolo kée.

21 Â wà tèpa âboro gée na tâa kà Iésu, âna rà me nau popaé jiiirà, ba rà niimiri pâ é jèe piwârau.

É tòpi tà tèpa âboro Iésu

Mataio 12.22-50; Luka 11.14-23, 8.19-21

22 Pwa tèpa *dotée goro é Naèà, na rà boo gée Iérusaléma. Â rà ina pâ: «É wâgoo wà Iésu wà Caatana†, pwi caa kà tèpa duée. Ba wàé kaa, na é naa tée ê pàtamee, ba na é tù târà ê pâ duée.»

23 Â é todàrà wà Iésu, â é tawèerirà pâ: «Gona é wànau târà cè pai pitù tée cówâ wà Caatana?»

Â é ina tàrà ê pâ ucina bèeni:

24 «Wiàna é pipaa dèe cówâ é jè mwaciri, â o pwacoé ma é cimwü.

25 Â wiàna é picicaraé cówâ é caapwi tâa, â o càcaa cimwü.

26 Â wiàna é pipaa dèe cówâ wà Caatana, é, wiàna câé caa pitère dèe cówâ, â o jèe nye càcaa gòiri pâ é pàtamee. Â jèe nye êkaa é pai pitubatiâué.

27 Â wiàna nùmajè na jèe too gòro gòori naa na é wâ kà pwi jèe âboro na é gòo, ma jèe popa é pâ neemuruê, â wâdé na jèe mara piié. Â géewê, â jèe mwa bàra pa é pâ neemuruê na tâa na wâ kée.

Popai na èpà na o càcaa pwanauri

28 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: O pâri ma pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà, â wâpà, wiàna é piècaari Pwiduée.

29 Êco na wà pwina é tûra ba èpà naa goo é Nyuââê Pwicîri, âna o càcaa pwanauri. Ba o jèe nye tà tâa dâra gòiri awé.»

3:16 Ioane 1.42   **3:17** Luka 9.54   ‡ **3:17** 'Tupédu atòoka'—Grec: *Tupédu naîri tikakara*. Nee bèepwiri, âna pai ina wée pâ, ru tupédu aputâmu wâi. Càcaa teeru é tikakara.   § **3:18** *Thaddée*—Nee mwara *Jude*. Pwina naî Jacques. (Còo Ioane 14.22, Apostolo 1.13.)   * **3:18** *Zéloté*—Grec: *Cananite*. Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma gée napô kée.   † **3:22** *Mataio* 9.34, 10.25   † **3:22** *Caatana*—Grec: *Bélelébul*. Còo mwara *Caatana* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadâra tii.   **3:28** Luka 12.10

³⁰ É ina pwiri wà Iésu, ba kà tèpa dotée goro ê Naèa. Ba rà ina pâ pwa duée gooé.

Âji tâa kà Iésu

³¹ Gée na càùé, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié. Â rà tâa boo naa pé gòroigé. Â rà panuâ dò pwi jè âboro naa na i wâ, ba na é todèe.

³² Wâru é pâ âboro na rà tâbèepi Iésu, [naa na i wâ] â rà ina pâ: «Gà côo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà.»

³³ Â é tòpi tàra pâ: «Wàilàapà nyaa kôo? Ma wàilàapà cè tèpa aéjii kôo?»

³⁴ Â é po niâri tèpa âboro na rà gére tâbèepié, â é ina tàra pâ: «Guwà côo, wàilàni wà nyaa kôo, ma wà tèpa aéjii kôo.

³⁵ Ba wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna wàé kaa pwiri, é pwi aéjii kôo, ma tô naigé kôo, ma nyaa kôo.»

4

Ucina goo pwi a picâmi

Mataio 13.1-23; Luka 8.4-15

¹ É jèu pacâmurirà mwara [goro ê Popai] wà Iésu, na bàrawià Galilée. Â dau wâru é pâ âboro na rà medarié. Â gée goo pwiri, â é tò naa gòro é jè wànga na tâa niboo najawé, â é tâaboo, ba na é patùrarà. Â rà tâa nidò gòromwari é pâ âboro.

² Â é pwa ucina ma é pacâmurirà goro é pâ muru na wâru. Â é ina tàra pâ:

³ «Guwà tère! É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa pâra naa na aupwanapô kèe, â é uri é arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...]

⁴ Â napwa é pâra arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô]. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁵ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, ba càcaa wâru puu wê.

⁶ Êco na, na é té é tòotù, â tòo é pâ nari arapwüru, â rà marü, ba ticè wàawà kâra.

⁷ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kâra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwüru, â nye ticè pwêe.

⁸ «Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tòpò pwâra—pâra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pâra tàpé, na 60; â pâra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

⁹ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

Gorodà na é ina ucina?

¹⁰ Ūna rà jèe tà tâa acari wà Iésu, ma wà tèpa 12 *apostolo kèe, ma wà tèpa béerà, â rà tawèerié pâ: «Gorodà na gà ina é pâ ucina bèepwiri?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà é âji pai pwa goo é Mwachiri kèe. Â napwa diri é pâra âboro, âna rà nye po tère co é pâ ucina.

¹² Ba:

*Rà côo taaci,
â càra caa côoina.*

*Rà tère taaci,
â càra caa tèreina.
Ba péa rà biirà;
péa tà pwanauri
pâ èpà na rà pwa.»*

Ésaïe 6.9–10

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹³ Gée na càué, â é ina tà tàpé na rà tâa wê, wà Iésu, pâ: «Gona câguwà caa tâmogòori ê ucina goo pwi a picâmi? Â guwà o mwa wànau târa cè pai tâmogòori wàra êdiri pàra ucina goro ê Mwaciri?»

¹⁴ Wà pwi a picâmi, âna é câmi ê Popai kà Pwiduee.

¹⁵ Â ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé. Ê naigé, âna wà tèpa âboro, na rà tère ê popai, êco na é nye nama tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é pò ma dàgòtù còwâ ê popai, na jèe câmi naa na ê pwâranümarà.

¹⁶ «Â ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tère ê popai, â rà nye nama tòpi naa na ipwàdé.

¹⁷ Êco na rà tèpa còmàcò, â càcaa wàawà naa goorà ê popai na rà tère. Ûna tèepaa me marirà ê tacai, é ûna pwa na èpà tàra, majoroé [ê pai pitère dàra kàra] ê popai kà Pwiduee, â rà nama panuâ cèikí.

¹⁸ «Â ê pàra arapwüru, âna rà tûu naa na ê pâ na nari upwàra na pwa daarà. Ê napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro, na rà tère ê popai,

¹⁹ êco na rà pidumapiê goro ê pâ muru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà ê pâ neemuru gòropuu—muru na càcaa âji êkêe. Â wàru mwara ê pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara ê popai naa goorà, â o câe caa tòpò cè pwêe.

²⁰ «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na ê napuu na wâdé. Ê pwi napuu bèepwiri, âna wà tèpa âboro na rà tère ê popai, â rà tòpi naa na pwâranümarà, â pwa pwàra ê popai naa goorà—pàra pwi, âna rà tòpò 30 pwêe; pàra tàpé na 60; â pàra tàpé mwara, âna rà too tiagoro 100.»

Pàra ucina kà Iésu

Mataio 13.31–32; Luka 8.16–18, 13.18–19

Wàra ânye

²¹ É ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Câjè caa nuri ê wàra ânye, ma jè cajipi goro ê jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti.

²² Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè còo bwàti.]

²³ Wà pwina pwa ê pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!»

²⁴ Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà pwacòoco bwàti ê pwina guwà tère, [ba na pwa tàwà ê autâmogòori goo]! Ba ée mwa pwa tàwà wà Pwiduee, ê pwina guwà pwa tà pàra tàpé. Â ée mwa pwa cèna piwéna jii ê pwina guwà pwa.

²⁵ Ba wà pwina jèe pwa tée [ê autâmogòorimuru] âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri ê pwina tà tée, â o dàgòtù jiié còwâ ê ji dàramuru na tà tée.»

Arapwüru na picipu acari

²⁶ É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa ê *Mwaciri kà Pwiduee, âna é pwacèwii ni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. Na jè tootù, âna é câmi é pâ arapwüru naa na aupwanapô kêe.

²⁷ Â géewê, â é tâpo nao. Â rà cipu i pâ arapwüru, â rà pimaina too. Êco na wà pwini, âna câe caa tâmogòori cè pai cipu kàra. Ba ticè na wakè goo*,

²⁸ ba nye wakè kàra é napuu na é pacipu é pâ arapwüru. Â é nama rà pimaina too, tiagoro na rà pâra tòpò pwêe, ma pudòé†.

²⁹ Ûna jèe gò i aupwanapô, â wà pwi âboro bèepwiri, âna é mwa bàra pipwabwàtié târa piûnya.»

Pudòro upwâra

³⁰ É ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa é Mwaciri kà Pwiduée, âna é pwacèwii dà? Wàeni é pwi ucina, târa ma guwà tâmogòori:

³¹⁻³² «É pwacèwii é jè pudòro upwâra na dau kîri awé na jè câmi. Â, na é cipu, â é jèe pâ nau upwâra na dau maina awé‡. Â maina pâ ditèe, â pâri ma rà pwa wânaîrà naa gò é pâ marü.»

³³ Wâru pâ ucina na wàrapwiri na é ina wà Iésu, ba na é inapàpari târa é pâ âboro é popai kà Pwiduée. É pwa é pai wiâ wèe, ma rà pa cè jèpa kàra géee goo.

³⁴ É ciburà pwa ucina târa. Êco na, naa mwa nye tà wàilà acari ma tèpa *câmu kêe, â é mwa napéaati târa diri.

É pacoo pòu Iésu

Mataio 8.23-27; Luka 8.22-25

³⁵ Na pwi bàrane kàra tootù-bà, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Jè géee naanigée, na ére géee còwâ.»

³⁶ Â rà popaé wà tèpa câmu kêe, naa gòro i wànga na rà tâa gò. Â rà còpò jii tèpa âboro. Êco na rà tâpo pâra wiârà wà pâra tàpé, na pâ pâra wànga.

³⁷ Géee na càùé, â é tapoo uu i pwéretòotù, â jèe pimaina too é pai uu kêe. Â jèe pimaina too wiâ, â jèe pwii naa na i wànga.

³⁸ Êco na wà Iésu, âna é tâa boobà pwâràgòro i wànga, âna é jèe puu, â é pwa pàrapû§.

Â rà patacîe wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jè o jèe mwü! Wânau, càcaa âjimuru tâgà?»

³⁹ Â é tàcî, â é kànari i pwéretòotù. Â é ina târa i nawia pâ: «Gà coo!»

Â é nye po tànana kaa i napô. Â é coo i pòu.

⁴⁰ Â é ina târa pâ: «Gorodà na wâgotàwà? Gona bwaa câguwà caa pâji cèikî kaa?»

⁴¹ Êco na po dau wâgotàra. Â rà pi-ina târa pâ: «Ée! Gona wàilàapà pwi âboro bèeni, na pitère dèe é pwéretòotù ma é nawia?»

5

É tü târa pâ duée géee goo 'Wâràduée'

Mataio 8.28-34; Luka 8.26-39

* **4:27** Ba ticè na wakè goo—Grec: *Wiàna é puu, é, wiàna é tàcî, â rà nye cipu naa ne ma pwaa.* † **4:28** Pudòé (é, pudòé)—Graine. **4:29** Joël 4.13; Auinapàpari 14.15 ‡ **4:31-32** Grec: *É pwacèwii é pudòro moutarde. Na jèe câmi, âna ji pwi naramuru na dau kîri, jii diri é pâ naramuru ni gòropuu.* 32 Â géee na càùé, â é cipu, â é jèe pâ nau dau maina jii diri é pâ muru na jèe câmi. *Moutarde(sénevé)*, âna càcaa upwâra na dau maina, êco na é maina jii pâra muru na câmi naa na aupwanapô. Ucina na wâdé ba kâjè naani na Kalédoni, âna upwâra bwe, ba é dau maina, â é pudòé, âna dau kîri. § **4:38** É pwa pàrapû—Grec: *É pwa pàrapû naa gò jèe pàrapû.*

¹ Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa Gadara*, wâna ére gée cowa kâra i *nawià Galilée.

² Â é boo gée gò i wànga wà Iésu. Â é nye còobé me kaa gée nacârü wà pwi jè âboro na pwa duée gooé, â é me cara Iésu.

³⁻⁴ Wà pwiibà âna é pwi a pitâa nacârü. Â nye ticè pai pwa wèe ma rà tâjurué, ma rà pwa ma pii ê du îê ma du âê; ipaiwà mwara na tòó goro itùpaò. Ba rà nye ciburà piié goo, â é nye taaci pòpàgà kêe. Â nye ticè pwi âboro na pwa nii kêe târa cipaé ma é tàpo tâa.

⁵ Na diri é pàara, ûna ne ma pwaa, â é mu tàmadó ê pâ pwâra wiikau, wâna i nacârü, ma gòro pâ pûru jaa. Â é mu piéié cowa goro ê pâ atü.

⁶⁻⁸ Ûna é còo wà Iésu gée iti, â é itàtà caraé. Â wà Iésu, âna pwa na é tû târa ê duée gée gooé. Â wà pwi âboro, âna é tûu jurué na araé, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naí Pwiduee nidò *napwéretòotù, dà na nûmagà dâra pwa tôo? Go ilagà naa na nee Pwiduee pâ, gà cibwaa pwa tôo cèna èpâ.»

⁹ Â é tawèrié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée†.»

[Â rà ina pâ duée wâgooé pâ: «Ûu kaa] ba dau wâru wàibà!]

¹⁰ Â é ‡ tacoo goo wà Iésu, â é ina tée pâ: «[Na gà pacòobé pâ duée bèeni gée good, â] gà cibwaa tû târa géeni napô!»

¹¹⁻¹² Â wà tèpa duée mwara, âna rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Naabà pâ ma bà too naa na é pâ puàkà bèepwiri!»

Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géeni gopaére jaa.

¹³ Â é naa târa ê pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé, gée goo i pwi âboro, â rà gée naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itàtà kaa i pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo nawià, â rà mwü naawê. Â rà po wâmwünyabweri 2 000.

Pipâra i jèkutâ

¹⁴ Wà tèpa wéaari wâra i pâ puàkà, âna rà itâa pâ, nau wiâ é jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri é napô. Â rà me é pâ âboro, nau còo é pwina gére tèepaa.

¹⁵ Ûna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà còo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tàgére tâaboo. Â é jèe coona é pâ ârabwée, âna é jèe po wâdé é pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà târa, â dau maina é pai wâgotâra.

¹⁶ Â wà tàpé na rà po còo diri é pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé é jèkutâ goro i pwi âboro bèepwiri, ma i pâ puàkà.

¹⁷ Â wà tèpa âboro [gée na napô-bà] âna rà tacoo goo wà Iésu, â rà ina tée pâ: «Bà ilagà pâ, na gà pâra gée na napô kâbâ.»

¹⁸ Â é tò naa gò i wànga wà Iésu. Â wà i pwi a tâa gooé i pâ duée, âna é ilaé pâ: «Nûmoo na go pàra wiâgà.»

¹⁹ Êco na é tòpi tée pâ: «Gà wâjué naa pwârawâ'gà naa jaa tèpa jènerègà. Â gà wiâ é pai mearigà kà Pwi Ukai, ma êdiri é pâ muru na é pwa ba kâgâ.»

²⁰ Â é wâjué cowa wà pwini. Â é wiâ naa na pwi ére, na ina goo wê pâ Dix Villes§, é pâ muru na é pwa ba kêe wà Iésu. Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro.

Pai wâdé cowa kà du ilari Mataio 9.18-26; Luka 8.40-56

* **5:1** Gadara—Nee mwara Gérasène. **5:6-8** Maréko 1.24 † **5:9** É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée». ‡ **5:10** É—é, Rà (tèpa duée). § **5:20** Dix Villes—Nee mwara Décapole. 10 villes na rà caajurirà.

21 É tò naa gò i wànga wà Iésu, â é gée naa na ére gée còwâ. Â wâru ê pâ âboro, na rà tâbèepié na bàrawià.

22 Â é tèepaa me wà pwi jè âboro na nee Jaïrus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é còo Iésu, â é pâra nau tùu jùrué béaa kêe.

23 Â é tacoo gooé, â é ina tée pâ: «[Gà me wài!] Ba wà tô nari èpo kòo, âna ée jèe pwa na é bà. Gà me nau tòpò é du ìgà naa gòé, ba na tiàu é maagé kêe, ba na é wâdé còwâ.»

24 Â é pâra wiâê wà Iésu. Â gée goo na wâru ê pâ âboro na rà pâra mwara, â rà nye po cibèepié ma igabiarà naa gooé.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

25 É tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tô jè ilàri, na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba, mu tèepaa me é pàara na mu itàa domii gooé.

26 Jèe po dau wâru ê pâ dotée na é pâ nau còorà, â rà mwa nye dau tubamaagé kaa. Â é jèe po tubatiàu é mwani kêe, êco na câe caa wâdé; â é mwa nye dau èpà kaa.

27 É tère é jèkutâ goo Iésu wà tòoni. Â é mee ni, càù Iésu. Â é tu naa goo é ârabwée kêe,

28 ba é piniimiri pâ, 'Wiàna go tu naa goo co i ârabwée kêe, â o jèe tiàu acari i maagé kòo.'

29 Ûna é pwa, â nye nama coo kaa é pai joro wàra é domii gooé. Â é tère naa gooé pâ jèe tiàu é maagé kêe.

30 Â wà Iésu, âna é tère pâ, pâra gée gooé é jè jènere nii kêe. Â é tawèeri é pâ âboro pâ: «Wàilàpà na tu naa goo i ârabwée kòo?»

31 Â rà tòpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Gorodà na gà ina pwiri? Ba gà còo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarà naa googà!»

32 Êco na é tà niâ bèepié wà Iésu, ba na é nye mudàra pâ wàilàpà na pwa pwiri.

33 Â napwa i tô ilàri, âna é céca, ba wâgotêe. Ba é tâmogòori é pwina tàgère tèepaa tée. Â é me, â é tùu jùrué na ara Iésu, â é ina tée diri é âjupâra.

34 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâgà, co tòoni! Gà jèe wâdé còwâ goo é cèikí'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà é pinaanapò. Gà jèe piétò!»

Tô èpo kà Jaïrus

35 Na é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â wà pàra tèpa âboro, âna rà tèepaa me, gée jaa Jaïrus—i pwi apooro i wâra pitapitiri. Â rà ina tà pwini pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wà pwi a pwa pupûra.»

36 Êco na câe caa ipacè naa goo é pâ pwâratùra bèepwiri wà Iésu, â é ina tà Jaïrus pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèikí!»

37 Nabwé, â é popa co wà Péteru, ma wà tupédu aéjii—wà Jacques, ma wà Ioane. Ba càcaa nùmee na rà pâra wiâê cè pàra âboro.

38 Rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jaïrus. Â nye dau wâru kaa é pâ pwâratùra wê. Â é còo wà Iésu, na rà gére i ma pijinünü.

39 Â é tò naa na i wâ, â é ina tàra pâ: «Cina guwà po dau wàrapwiri, é pai pikòì kàwà? Â cina guwà i? Napwa tô nari èpo bèepwiri, âna câe caa bà, â é nye po puu.»

40 Â rà pitaurèe gooé.

Â é cau pacòobérà diri wà Iésu, â é popa i du nyaa ma caa kêra i èpo, ma wà tèpa âracié a câmu kêe. Â rà tò naa na é nadiàrawâ, na jèe tòpò i ji nari èpo naawê.

⁴¹ Â é tu pâ naa goro îê, â é ina tée pâ: «*Talitha, koumi*» (na pai ina wèe pâ: Èpo, cimadò, ba go ina tâgà).

⁴² Â é nye cimadò kaa i ji nari èpo, â é pâra! Â rà nye dau pò kaa wà tàpé na rà tâa wê. (Napwa naa goo wà tòoni, âna jèe 12 naja kêe.)

⁴³ Â é ina târa wà Iésu pâ, na rà naa cè uti kêe. Â é pitûâri târa pâ: «Guwà cibwaa ina târa cè âboro é pwina guwà côo.»

6

Càra caa cèikî tàpé Nazareth

Mataio 13.53-58; Luka 4.16-30

¹ É còpòo gée na ére-bà wà Iésu, â é pâra naa Nazareth, wâna na é maina naawê. Â rà pâra wiâê wà tèpa *câmu kêe.

² Â, na *tòotù pwiçiri, â é tò naa na *wâra pitapitiri. Â é pacâmuri tèpa âboro na wâru [goro é popai kà Pwiduée].

Â rà dau pò gooé, â rà [picocoorié, ma] pi-ina târa pâ: «Gona wàilàapà na pacâmurié goo é pâ pwina é ina? Muru me géepà é autâmogòori kêe? Wàilàapà na naa tée ma é pwa é pâ wakè goro pàtâmee?

³ Ba wàé co pwi a wakè goro upwâra*, pé pwina naî Maria, pwi cià wà Jacques, ma José, ma Jude, ma Simona! Â wà pa naigé kêe âna wàilà-ni gére wâro jaajè!»

Ba [rà piboo gooé] wà tàpé Nazareth, â tàutàra na rà cèikî naa gooé.

⁴ Â é ina târa pâ: «Wà pwi *péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napò kêe†.»

⁵ Â nye ticé pai pwa wèe ma é pwa cè wakè goro pàtâmee na Nazareth. (Éco na é tòpò é îê naa gò para tèpa maagé, â rà wâdé còwâ.)

⁶ Â é dau pò, ba nye dau càra caa cèikî é pâ âboro.

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5-15; Luka 9.1-6

Gée na càué, â é pâra wà Iésu nau picémara é Popai, naa na diri é pâ village, na tâbèepi wà Nazareth.

⁷ Â é todà tèpa 12 *apostolo kêe, â é pipanuâra ba ârailu jècaa. Â é naa târa é tarù ba na rà tû târa é pâ duée.

⁸⁻⁹ Â é ina târa pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiàna guwà pâra—guwà cibwaa pa cè poloa ma cèna atà, ma cè mwani naa na wâra mwani kàwà. Guwà pa cè tâjò kàwà, ma wâraâwà, ma caapwi ârabwée kàwà.»

¹⁰ Â é ina târa mwara pâ: «Wiàna tòpiwà naa na cè jè pwârawâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòotù na guwà mwa pâra géee na napô-bà.

¹¹ Éco na, wiàna càcaa nûma wà tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ére, â wiàna tàutàra na rà têrewà, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro du âwà, ba na guwà paari pâ càcaa wâdé é pwina rà pwa.»

¹² Â rà pâra wà tèpa câmu, â rà inapàpari târa pâ âboro pâ: «Guwà pitòotéri é wâro kàwà!»

5:41 Luka 7.14   **6:2** Ioane 7.15   * **6:3** Pwi awakè goro upwâra—é, Pwi aba wâ. É wakè goro atü mwara, ba wâru pâ upwâra naa jaa tèpa Juif, âna bari goro atü.   **6:4** Ioane 4.44   † **6:4** Naa na napô kêe—Grec: Naa napô kêe, ma naa jaa tèpa jènereé, ma naa pwârawâ kêe.   **6:8-9** Luka 10.4-11   **6:11** Apostolo 13.51

13 Â rà tü târa ê pâ duée. Â rà tòpò l'huile naa gò ê pâ âboro na maagé, [â rà pwapwicîri kâra] â rà wâdé.

Pai bà kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 14.1-12; Luka 9.7-9

14 Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tère ê jèkutâ goo Iésu, ba jèe dau pipâra ê jèkutâ gooé. Ba rà ina gooé wà pàra tàpé pâ: «Wàé, âna wàe *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro còwâ géé na aubà. Â êkaa ê majoroé ma é pwa ê pâ câmu bèepwiri kâra pàtamee.»

15 Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ wà péroféta Élia‡. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ: «Pé pwi jè péroféta pwacèwii pàra tèpa péroféta na jè pàara napô.»

16 Ūna é tère pwiri wà Héroda, â é ina pâ: «Ée! É wâro còwâ géé na aubà wà Ioane Pwi a piupwaa, na ia go pwa ma tépàgà nyee!»

17-18 Ba wàéni é jèkutâ goo ê pai bà kèe: Wà Héroda Antipas, âna ru piéa ma Hérodiane, tô wâdà Filipino, pwi aéjii kèe.

Â é ina tà Héroda wà Ioane pâ: «Nye ticè tàrù'gà ma gà popa tô wâdà pwina aéjii'gà!»

Â é nama tâjùru wà Ioane, ma piié, ma tòpòe naa na karapuu.

19-20 Êco na é nye tà tâmogòori pâ é pwi âboro na é *tàrù ma pwicîri, â é papwicîriêš. Â wâdé tée na é tàmaariê, êco na, ûna é tère popai kèe, â jèe cæe caa tâmogòori cè pwina ée pwa.

Napwa naa goo wà tòoni Hérodiane, âna é èpàri wà Ioane. Â nùmee na é pwa ma é bà, êco na ticè naigé mee, ma é pwa, ba wà Héroda, âna é pwamuruê.

Pacoo pai nùma Hérodiane

21 Na pwi tòtù na rà pwamaina ê pai pitèpa wà ukai Héroda, âna nye pacoo pai nùma Hérodiane. Ba é pwa ê jè pé pi-ija na maina wà Héroda. Â é todà diri tèpa kupénoo, ma wà tèpa caa kâra coda, ma wà tèpa âboro imaina wâ napô Galilée.

22 Â wà tô èpo kà Hérodiane, âna é tò naa na ê wâ bèepwiri, â é câbu.

Â rà nye dau ipwàdéee kaa wà pwini Héroda, ma wà tàpé na rà ija ma wàé. Â é ina tà i tô èpo wà ukai Héroda pâ: «Gà ilari jiio cè pwina nùmagà goo, â go o naa tâgà.»

23 Â é *ipwataâboro tée, â é ina tée pâ: «Go o nye naa tâgà cè pwina gà ilari jiio, wiàna jè pàara géé goro mwaciri kôo.»

Naa tôo pûru Ioane

24 É còobé i tô èpo bèeni, â é ina tà nyaa kèe pâ: «Dà cèna go ilari jii pwi ukai?»

Â é tòpi tée pâ: «Gà ilari jiié ê pûru wà Ioane Pwi a piupwaa.»

25 Â é nye piûri kaa goro itàtà wà tô èpo bèeni, â é pâmari ukai Héroda, â é ina tée pâ: «Nùmoo na gà naa tôo ni i pûru wà Ioane, naa na cè jè ngapò.»

26 Â é dau pikîri wà Héroda. Êco na pwacoé tée ma é tajii ê pwina é ina, ba é jèe ipwataâboro, na ara pâ âboro diri.

27 Â é nye nama ina tà pwi jè coda pâ: «Gà pàra, â gà pame tôo ê pûru wà Ioane.»

Â é pàra wà pwi coda naa na karapuu, â é tépàgà i nya Ioane.

28 Â é pame i pûruê naa na ê jè ngapò, â é naa tà i tô èpo ilàri. Â wà tòoni, âna é naa tà nyaa kèe.

6:13 Jacques 5.14   6:14 Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 3.19-20   ‡ 6:15 Élia—Pwi péroféta kà Pwiduée na é wâro 800 naja béaa kà Iésu Kériso.   6:17-18 Lévitique 18.16   § 6:19-20 Papwicîri—Respecter. Tòimiri.

29 Ûna rà tère pwiri wà tèpa câmu kà Ioane, â rà pâra nau popa i naiié. Â rà tòpòé naa na auipwàni.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13-21; Luka 9.10-17; Ioane 6.1-15

30 Rà wâjué còwâ wà tèpa apostolo [na ia é cùrurà pâ wà Iésu] â rà pitapitirirà naa gooé. Â rà piwiâ tée diri é pâ namuru na rà pwa, bau é pwina rà picémara târa diri é pâ âboro.

31 Nabwé, â é ina târa pâ: «Jè pâ naa na jè ére na ticia wê, ma guwà tàpo nao.» Ba jèe nye ticè pàara na rà ija na, ba wâru âboro na rà medarirà.

32 Â rà pâra acari gò jè wànga, naa na jè ére na ticia wê.

33 Êco na wâru é pâ âboro, na rà côorà na rà pâra, â rà côoinarà. Â rà itàa me gée na diri é pâ village, â rà tèepaa béaa kà Iésu ma tèpa câmu kée naanigée.

34 Ûna é boo gée gòro i wànga wà Iésu, â é còo i pâ âboro-bà, na dau wâru wàilà, â é po dau mearirà. Ba rà pwacèwii é pâ mutò na ticè pwi a wéaarirà. Â wàrapwiri, â é tapoo pacâmurirà goo é pâ muru na wâru.

35 Nabwé, jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kée, â rà ina tée pâ: «Ée jèe duu i tòotù, â na, aupiticia ni.

36 Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village na tàmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kàra.»

37 Êco na é tòpi târa wà Iésu pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kàra!»

Â rà tawèerié pâ: «Gona [gà pwa na gà cùrubà, ba na] bà wâri cè utimuru kàra? Auwa! Pwacoé! [Ba rà po dau wâru awé, â] o po dau maina awé é wâri wèe*!»

38 Â é ina târa pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà? Pâra ma guwà còo cai.»

Â rà pitawèerirà, â rà ina tée pâ: «5 poloa, ma ârailu ârawéa.»

39 Â é ina târa pâ: «Guwà ina târa é pâ âboro bèeni, pâ rà pwa nari pubu, â rà tâaboo naawê.»

40 Â rà tâaboo, â rà pwa pubu† goro 100 ma 50.

41 Â é popa i 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùé too napwéretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti é poloa, â é naa tà tèpa câmu kée, â rà pipâdi târa é pâ âboro. Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa.

42 Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri.

43 Â rà panaimari còwâ é dâra noo kâra poloa ma ârawéa. Â rà pwaai 12 nakébò goo.

44 Ê jéù tèpa paa maina na rà ija, âna po 5 000 kaamwara!

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22-33; Ioane 6.16-21

45 Gée na càùé, â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kée pâ: «Guwà tò naa gò i wànga. Â guwà tàmara gée naa Bethsaïda.»

Ba é bwaa tà tâa, ba na é pawâjuéri còwâ é pâ âboro.

46 Ûna é picijiirà diri, â é too naa gòrojaa, ba na é pwapwicîri.

47 Ûna jèe ne, â rà jèe wânabibiu kâra i nawià wà tèpa câmu, naa gò i wànga. Â é tà tâa acari wânidò gòromwari wà Iésu.

6:30 Luka 10.17 6:34 Nombres 27.17; Mataio 9.36 6:35 Maréko 8.1-9 * 6:37 Opo dau maina awé é wâri wèe—Grec: Gona wâdé na bà wâri cè poloa goo 200 mwani pwa? 200 mwani pwa, âna pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui. † 6:40 Pubu—Groupe. 6:46 Luka 5.16

⁴⁸ Â, na jèe gòropwaa, â é côo pâ pwacoé ê pai tapwauru kàra. Ba é po me cararà i pwéretòotù. Â é pâra darirà wà Iésu gòro parawére jawé. Â pwa na é paé jirà.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ûna rà côoê, â rà kâa too goro pai dau wâgotàra, â rà ina pâ: «Ée! Uu! Pé duée!»

Êco na é nye nama patùrarà wà Iésu, â é ina pâ: «Tàpéeni, guwà cibwaa nama wâgotàwà, ba wâgo! Guwà gòo!»

⁵¹ Â é tò darirà naa gòro i wànga. Â é coo i pwéretòotù. Â nye po dàpàgà tà tàpéeni.

⁵² Ba càra caa tâmogòori mwara i pwi ia tèepaa, naa goo i pâ poloa [ma du ârawéà]. Ba nye târiwâri ê pwâranümarà.

É nama wâdé côwâ tèpa maagé wâ Génésareth

Mataio 14.34-36

⁵³ Rà jèe tapàgà diri i nawia wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa géee naa na ére na tâmwünyabweri ê village Génésareth.

⁵⁴ Ûna rà êgò boo, â [rà tòo i wànga. Â] wà tèpa âboro wê, âna rà nama côoina Iésu.

⁵⁵ Â rà itàa pitiri i napô kàra, â rà pame tèpa maagé, naa gò ê pâ aupuu kàra.

⁵⁶ Â wâna diri ê pâ ére na é pâra naawê wà Iésu—wâna ê pâ ville, ma village, ma napô, ma aupwanapô—âna rà popa me tèpa maagé naa na pâ aupitâa kâra âboro diri. Â rà tacoo gooé, â rà ina tée pâ: «Pâri ma rà tu naa goo ârabwée'gà—wiàna êco ê gòobèrèè?» Â wà diri tàpé na rà tu naa goo, âna rà nye wâdé kaa.

7

Pitùra goo nyamanya kà tèpa Juif

Mataio 15.1-9

¹ Rà me géee *Iéruusaléma wà pàra tèpa *Farasaio, ma pàra tèpa *dotée goro ê Naèa. Â rà pitanaimarirà naa goo Iésu.

² Â rà côo pâ wà pàra tèpa *câmu kêe, âna rà pâra nau ija, âna càra caa nuwa* ê îrà pwacèwii ê pai pwa na é nyamanya kàra.

³ Ba wà tèpa *Juif, âna rà nye pâra naa goo ê tûa kà tèpa nyimurà ma upàra. Â wà tèpa Farasaio, âna rà bwaa dau déi goo. Rà mara nuwa bwàti ê du îrà, béaa kàra ê pai ija kàra.

⁴ Â, na rà wâjué me côwâ géee na pâ aupitâa kâra âboro diri, â rà nye ciburà nuwa bwàti ê du îrà, wiàra ê nyamanya kàra béaa kàra cè pai ija kàra. Â wâru ê pâ pàra nyamanya na rà pâra wiàra bwàti mwara—nyamanya na rà pame géee goo tèpa nyimurà ma upàra—wàra ê pai nuwa wàra ê wârado, ma ê wâra jawé, ma ilò.

⁵ Êkaa na wà tèpa Farasaio, ma wà tèpa dotée goro ê Naèa, âna rà ina tà Iésu pâ: «Wà tèpa câmu'gà, âna càra caa wâro wiàra ê nyamanya kà tèpa nyimujè ma upàjè. Ba rà ija pa ê îrà na tòri. Âna gorodà, co pwini?»

⁶ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tèpa âboro na câguwà caa *târù! É nye âjupâra wà *péroféta Isaia, na é naigé mara ê popai kà Pwiduée naa goowà. Ba é wii pâ:

Tèpa âboro bèepwiri,

6:49-50 Luka 24.37   **6:51** Maréko 4.39   **7:2** Luka 11.38   * **7:2** Nuwa—Rà wàrapwiri, ba na rà wâdé na ara Pwiduée, wiàra ê pwapwiciri kàra. Côo mwara *Pinuwa* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   **7:4** Mataio 23.25   **7:6** Ésaïe 29.13

âna rà po ipwamainao co
goro pwâra ma pwâratûra.
Â wâiti jiio pwâranûmarà.
7 Rà pwapwicîri tôo
ma pwa *ârapwaailò tôo,
â piticèmururu naa goo.
Rà pacâmuri pàra tàpé
ba na rà wârori é naèà.
Â càcaa naèà kôo.
Ba naèà kàra co.»

Ésaïe 29.13

8 Â é ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Guwà jèe panuâ é aupitûâri kà Pwiduée. Â guwà jèe pàra naa goo é aupitûâri kàwà, tèpa âboro.

9 Ûu, guwà nye dau wâdé târa tûtâjii é autûâri kêe, â guwà mwa caa wéaari é pwina nye tûâ ma càrawà.

10 Ba é jèe ina wà *Moosé pâ: *Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.* Exode 20.12

É jèe ina mwara pâ: *Wà pwi âboro na é ina ba èpà du nyaa ma caa kêe, âna guwà nama é bà.* Exode 21.17

11 «Éco na wâguwà, âna guwà nye ina tà tèpa âboro pâ, nye wâdé na rà ina tà du nyaa ma caa kàra pâ: “Nùmoo na go naa tàu cè jè muru târa pitu tàu, êco na càcaa pâri. Ba é pwina nùmoo na go naa tàu, âna é âraimeai pwicîri tà Pwiduée.”

12 «Êkaa na, guwà pacâmurirà, ma rà iau tà du nyaa ma caa kàra!

13 Guwà còogai naa napuu† é popai kà Pwiduée, goo é pâ nyamanya kàwà! Â wâru mwara é pâ muru na wârapwiri, na guwà pwa mwara.»

Ê pwina é nama miiri goo, pwi âboro

Mataio 15.10-20

14 Géee na càùé, â é todàra mwara é pâ âboro wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Guwà tàmaariò, â guwà tâmogòori cai é pwina go ina tàwà:

15 Càcaa pwina tò pwâ pwi âboro, na o nama é *miiri na ara Pwiduée. Ba êco pwina é còobé géee na pwâranûmee, na é miiri goo. {

16 Wà pwina pwa é pwâranûruê, âna wâdé na é tère!}»

17 Géewê, â é pàra jii tèpa âboro wà Iésu, â é pàra naa jaaé. Â rà tawèrié wà tèpa câmu kêe, goro é ucina na é géee wiâ diri.

18 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà mwara, âna càcaa pâri ma guwà tâmogòori pwiri? Guwà còo, nye ticé jè muru na tème géee gòroigé, na o nama é miiri na ara Pwiduée cè pwi jè âboro.

19 Ba pâ muru bèepwiri, na me géee gòroigé, âna càra caa tò naa na pwâranûmee. Ba rà tò naa nanaaê co, â géee na càùé, â rà còobé géee na naiié.»

É paari naawê wà Iésu pâ, é jèe nama pâri ma jè uti géee goo diri é pâ utimuru.

20-22 Â é ina tàra mwara pâ: «Ê pwina còobé géee na pwâranûmara pâ âboro, âna wàé kaa pwiri, é pwina rà miiri goo—é pâ auniimirimuru, ma câbawâde na èpà. Â géee goo pwiri, na rà pwa pâ muru na èpà:

Rà wâro imudi;
Rà toomura (rà ciâa jii wâdàra);
Rà ipuu ma tèpa âboro imudi;

Rà ciburà iari pâ muru na nûmarà goo;
 Rà iboo;
 Rà mura;
 Rà ipwamainarà;
 Rà tûra ba èpà naa goo pàra tàpé;
 Rà pwâgàri pàra tàpé;
 Rà pwa na èpà tàra;
 Rà tètâmwarà âboro.

«Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna ticè cèna rà tâmogòori naa goo ê pwina wâdé.
²³ Diri ê pâ èpà bèepwiri, âna còobé gée na pwâranüma pwi âboro. Â wâé kaa
 pwiri ê pwina nama é miiri goo.»

É cèikî tô ilàri na câé caa tô Juive
Mataio 15.21-28

²⁴ Gée na càùé, â é pâra gée na ére bèepwiri wà Iésu. Â é pâra naa na ére
 na tâmwünyabweri ê ville Tyr. Â é tâa na ê jè pwârawâ, â càcaa nûmee na rà
 tâmogòori ê pâ âboro pâ é wêe. Êco na pipâra ê jèkutâ.

²⁵⁻²⁶ Â êkaa, na é pitêre ê popai gooé wà tô jè ilàri. Wà tâoni âna câé caa tô
 Juive, ba tô gòobàra tèpa Phénicie wâ province Syrie. Â napwa wà tô èpo kêe
 âna pwa duée gooé. Â é medari Iésu i tô ilàri, â é tùu jùrué araé. Â é ina tée pâ:
 «Go ilagà pâ gà pacòobé ê duée gée goo tô èpo kôo.»

²⁷ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jè nama rà ija béaa, tèpa nari èpo. Ba càcaa wâdé
 na jè pa é uti kàra, ma jè tütâjii târa ê pâ 'nari akàna'‡.»

²⁸ Â é tòpi tée wà tâoni pâ: «Bwa, gà nye âjupâra. Êco na wà tèpa nari akàna
 mwara, âna rà ija ê muupàra ê utimuru, na rà tubatûu ê pâ nari èpo, gée goro
 taapà.»

²⁹ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gée goo ê pai tòpi'gà, â pâri ma gà wâjué còwâ naa
 jaagà. Ba é jèe còobé i duée, gée goo i èpo'gà.»

³⁰ Â é wâjué còwâ naa pwârawâ kêe wà tâoni. Â é còo i èpo kêe, na é tàgére
 puu gò i aupuu. Ba é jèe wâdé!

É nama tiàu maagé kà pwi a kûukû ma kee

³¹ Géewê, â é pâra gée na ére Tyr wà Iésu, ba na é wâjué còwâ naa bàrawià
 Galilée. Êco na é bwaa tabiié naa pâ ére wâ Sidon ma Dix Villes§.

³² Â rà popa medarié ê pwi âboro na é kûukû ma kee. Â rà tacoo goo wà Iésu,
 ma ilari jiié pâ: «Gà tòpò du îgà naa gòé, ba na é wâdé!»

³³ Â é popaé wà Iésu, â ru pâra iti jii ê pâ âboro. Â é tùu gée ê mangadaîê, naa
 na ê pwâranyüru wà pwini. Â é nama tii ê mangadaîê, goro ê oropwêe. Â é tu
 naa goo ê ûmemee.

³⁴ Â é tagòtùé too naa napwéretòotù wà Iésu, â é ôomaa ba maina. Â é ina tà
 i pwi âboro pâ: «*Effata!*» (Pai ina wèe pâ: Gà tàpirigà!)

³⁵ Â é nye tàpirié kaa ê du nanyüruê; â é nye wâdé kaa i ûmemee, â jèe pâri
 ma é tûra bwàti.

³⁶ Â é ina wà Iésu tà tàpé [na rà còo pwiri] pâ: «Guwà cibwaa pwa jèkutâ
 goo!»

Êco na, ûna é gére ina pwiri tàra, â rà mwa nye dau pwa jèkutâ kaa goo, târa
 ê pâ âboro diri ê pwina é pwa.

‡ **7:27** 'Nari akàna'—Ê pwina rà ina wà tèpa Juif goo pàra tàpé. (Còo note goo Mataio 15.26.) § **7:31**
 Dix Villes—é, Décapole. **7:36** Maréko 1.43-45

³⁷ Ba rà po dau pò, â rà cau ina pâ: «Guwà côo! Nye po dau wâdé kaa ê pâ muru na é pwa! Ba é nama rà tètejè wà tàpé na rà kee; â é nama rà tùra wà tàpé na rà kûukû!»

8

É pa-ija 4 000 âboro Iésu

Mataio 15.32-39

¹ Na pwi pàara bèepwiri, âna rà pitapitirirà naa jaa wà Iésu ê pâ âboro na wâru. Â jèe ticè uti kàra. Â é todà tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ:

² «Au, meari tèpa âboro bèeni! Ba jèe âracié tòtù kâjè ma wàilà, â jèe ticè utimuru.»

³ Â wiàna go pawâjuépirirà, â o ticè nii kàra wii naigé. Ba wâru tàpé na rà me géé iti.»

⁴ Â rà tòpi tée wà tèpa câmu kêe pâ: «A?! Jè o wànau cè pai naa uti kàra diri, naani na pé ére na auticia?»

⁵ Êco na é ina co pâ: «Gona âradipi poloa na wâjaawà?»

Â rà ina tée pâ: «7 poloa.»

⁶ Nabwé, â é ina tàra pâ âboro pâ na rà tâaboo. Â é popa i pâ 7 poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tà tèpa câmu kêe. Â rà ipâdi naa goo tèpa âboro.

⁷ Nye pwa mwara ê nyi pàra ârawéà kàra. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ na rà ipâdi mwara.

⁸ Â rà ija tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â géé na càùé, â wà tèpa câmu, âna rà tòri ê dèrèè, â po 7 nakébò maina na wâbé.

⁹ Po 4 000 âboro na rà ija!

Nabwé, â é ina tàra wà Iésu pâ, na rà wâjué còwâ naa jaarà.

¹⁰ Â wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò naa gò i wànga. Â rà pâra naa na ére Dalmanoutha.

É ina tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 16.1-12

¹¹ Rà tèepaa medari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio, â rà tapoo pitòcia ma wàé. Ba nùmarà na rà pitü tûâ tée. Â rà ina tée pâ: «Paari tâbà cè *câmu kâra pàtâmee na wâgoogà. Â géewê, âna bà o tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é panuâgà medaribà.»

¹² Â é watàu wà Iésu, â é ina pâ: «Gona gorodà na rà ciburà ilari cè câmu kêe wà tèpa âboro nabà? Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: O càra caa côo cè câmu kâra pàtâmee wà tèpa âboro nabà!»

¹³ Â [é picijajai, â] é pâra jiiirà. Â é tò naa gò i wànga, â é géé naanigée na ére géé còwâ.

'Nyaa kâra poloa' na èpà

¹⁴ [Rà tèepaa pâ naa na ére géé còwâ. Â] wà tèpa câmu kêe, âna rà [côo pâ rà] tà ipwanauri na rà pa cè poloa. Â tà dàra caapwi co ji poloa kàra.

¹⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà ipwacòoco ê nyaa kâra poloa kà tèpa Farasaio, ma ê nyaa kâra poloa kà *Héroda.»

¹⁶ Â rà pi-ina tàra wà tèpa câmu pâ: «A! [Pwiri géé goro na] câjè caa pa poloa?»

17 Â é tère, â é ina tàra pâ: «Cina guwà pi-ina tàwà pâ, guwà imwüru cè poloa? Gona bwaa câguwà caa côo ma tâmogòori? Wànau, bwaa gére picânauri tàwà?»

18 Pwa é âraporomeewà, â câguwà caa côo? Â pwa é pwâranyüruwà, â câguwà caa tère?

19 Gona câguwà caa niimiri i pwi tòotù na go ipâdi i pâ 5 poloa tà i pâ 5 000 âboro? Â âradipi nakébò na guwà pawâjué còwâ?»

Â rà ina tère pâ: «12 nakébò.»

20 «Ûna go ipâdi i pâ 7 poloa tà tèpa 4 000 âboro, â âradipi jéüru nakébò na ia guwà popa wâjuéri?»

Â rà tòpi tère pâ: «7 nakébò.»

21 Â é ina tàra pâ: «Â bwaa câguwà caa pâ tâmogòori kaa?»

É nama é niâ còwâ pwi a bwi

22 Rà tèepaa pâ naa na village Bethsaïda. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pame pwi jè a bwi. Â rà ila Iésu pâ na é tu naa gooé.

23 Â é tu naa goro îê wà Iésu, â é popaé còobé jii i village. Â é tòpò é oropwêe naa gò du âraporomara pwi âboro bèepwiri. Â é tòpò é du îê naa gòé, â é tawèeri pâ: «Dà cè pwina gà côo?»

24 Â é tàpìri du âraporomee wà pwi a bwi, â é ina pâ: «Go côo pâ âboro, êco na rà pwacèwii è pâ upwâra na rà pâra.»

25 Â é jèu tòpò mwara è du îê wà Iésu naa gòro âraporomee. Â é mwa bàra niâ bwàti wà pwini. Â é jèe wâdé, â é nye dau niâ tia-iti.

26 Â é ina tère wà Iésu pâ: «Gà wâjué naa jaagà, â gà cibwaa tò naa na village.»

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13-28; Luka 9.18-27

27 Rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa na pâ village na tàmwünyabweri wâ ville Césarée-Filipo. Ûna rà gére pâra wii naigé, â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona dà cèna rà ina gooò wà tèpa âboro? Rà ina pâ wâgo wâa?»

28 Â rà tòpi tère pâ: «Rà ina wà pâra pwi pâ wâgà *Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pâra tàpé pâ wâgà *péroféta Élia. Â rà ina wà pâra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu.»

29 Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tère wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [pwi ukai na gà me gée goo Pwiduée]!»

30 Â é nye âji papwicîri jiiirà kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

31 Gée na càùé, â é tapoo pacâmuri tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é ina pâ: «O tèepaa è pâara, na go mwa dau pwa è maagé côo na, wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa *dotée goro è Naèà, âna o nye tàutàra gooò. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na bêaracié kàra tòotù gée na càùé, âna go o mwa wâro còwâ.»

32 É ina ba pwéelaa tàra è popai bèepwiri. Êco na é todèe naa na jè ère wà Pétèru, â é pwaé.

33 Â é niâri wà tèpa câmu kêe wà Iésu. Â é pwa Pétèru, â é ina tère pâ: «*Caatana, gà tùugà géeni arao! Ba câgà caa niimiri pwacèwii Pwiduée; â gà niimiri pwacèwii tèpa âboro!»

Pai pâra wiâê

³⁴ Géewê, â é todàra ê pâ âboro ma wà tèpa câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Wiàna nüma cè pwi jè âboro na é me wiâô, â é cibwaa mwa tà piniimirié còwâ. Â wâdé na é kâa ê *kurucé kêe, â é me wiâô.

³⁵ Ba wà pwina nümee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, ma é *Picémara Wâdé, âna wà pwiibà, âna ée udò [ma tâa tée ê *âji wâro].

³⁶ Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ wâdé gòropuu, â wiàna é tubatiâu ê nyuâaê*?

³⁷ Gona o dà cèna pâri ma é icuri ma é pâmari còwâ ê nyuâaê?

³⁸ «Napwa wà tèpa âboro nabà, âna rà jèe tèpa pwa na èpà, â càra caa pitère dà Pwiduée. Wà pàra tàpé, âna rà kamu goò ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiàna bà mwa me, ma tèpa *angela kêe†, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari ê pai maina ma muugère ma pai pwicîri kà Pwi Caa kôo.»

9

¹ «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà Pwiduée, âna é gére tòpò naani ê Mwaciri kêe, naa na diri ê pàtamee. Â wà pàra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa còo é pai tèepaa kâra i Mwaciri, béaa kâra cè pai bà kâra.»

*Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa**Mataio 17.1-13; Luka 9.28-36*

² Géee na càuru 6 tòotù, â wà Iésu, âna é popa wà Pétèru, ma Jacques ma Ioane. Â rà too, naa gò ê pé jaa na maina. Â pitòotèri pai còo Iésu, na ararà.

³ Â pâra ma po dau pwaa ê pâ ârabwée kêe, â é pwâra. Â nye ticè cè jè âboro wâni gòropuu na pâri ma é pwa cè ârabwée, cèna pwaa pwacèwii pwiri.

⁴ Â rà nye còo kaa wà Élia ma wà *Moosé, [tupédu *péroféta béaa] na rà tàgére pitùra ma wâé.

⁵⁻⁶ Â po dau wâgo tà wà Pétèru ma wà tupédu bée. Â é ina wà Pétèru tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwii, â kà Élia jèpwii, â kà Moosé jèpwii.»

É ina pwiri, ba câe caa tâmogòori cèna é ina, goo pai wâgotêe.

⁷ Â é tèepaa me ê jè nee, â é cajipirà. Â rà tère ê pwâratùra géee na nee, na ina pâ: «Wà pwini, âna wâé co kaa pwiri, ê Pwina naîô [na caapwi co] na dau wânümoò gooé. Â guwà pitère dèe.»

⁸ Â rà piniâ bèepirà wà tèpa *câmu, êco na jèe nye tà wàilà acari ma Iésu.

⁹ Úna rà tàbàtù géee gòrojaa, â é ina ba gòo tàra wà Iésu pâ: «Guwà cibwaa ina tàra âboro ê pwina guwà còo, tiagoro ê tòotù, na go mwa wâro còwâ géee na aubà, wâgo *Pwina naîri âboro.»

¹⁰ Â rà pitère dàra ê pwâratùra bèepwiri. Êco na rà pitawèerirà pâ: «Gona dà é pai ina wèe bèepwiri pâ, ée mwa wâro còwâ géee na aubà?»

Rà tawèerié goo Élia

8:34 Mataio 10.38-39; Luka 14.27 * **8:36** Nyuâaê—Âji wâro na wâgooé. **8:38** Mataio 10.33 † **8:38** Tèpa angela kêe—Grec: Tèpa angela pwicîri. **9:1** Maréko 13.30 **9:2** Apostolo 3.22; 2 Pétèru 1.17-18

11 Gée na càué, â rà tawèeri Iésu pâ: «Wà tèpa *dotée goro ê Naèà, âna rà ina pâ: “Wà péroféta Élia, âna wàé pwi a mara pâbéaa [kà pwi *Mesia, *pwi a pa-udò].” Âna gorodà?»

12-13 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Ûu kaa. É mara pâbéaa me wà Élia, ba na é tòpò bwàti diri pâ muru, naa na pai tâa wê. Â go ina tàwà pâ, é jèe nye me wà Élia*. Êco na rà jèe pwa tée ê pwina èpà na rà niimiri wà pàra tèpa âboro, pwacèwii na jèe wii naa na *Tii Pwicîri. Â jèe wii mwara goodò, wâgo Pwina naîri âboro pâ, na go o mwa maagé côo, â rà o mwa èpàrio wà tèpa âboro.»

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Mataio 17.14-21; Luka 9.37-43

14 [Na rà boome còwâ gée gòrojaa] wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kêe, â rà pâdari wà pàra tèpa câmu béerà. Â rà côo ê pâ âboro na rà dau wâru na rà tâbèpirà. Ba rà tàgére pitùra ma tèpa dotée goro ê Naèà.

15 Ûna rà côo Iésu wà tèpa âboro, â po dàpàgà tàra. Â rà itàa pâdarié, ba na rà pwabwàcu tée.

16 Â é tawèeri tèpa câmu kêe pâ: «Gona dà cèna guwà pi-ina ma wàilà?»

17 Â é tòpi tée wà pwi jèpwi gée goo tèpa âboro bèepwiri, â é ina pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa na go popa me pwina naîô darigà. Ba pwa pé duée na wâgooé, na é pwa ma caé caa tûra.

18 Â é mu popaé, ma tüê boo naa napuu. Â wà pwina naîô, âna mu còobé ê pâ oropwêe, â é mu tòngüuru ê poropwêe. Â mu po gòo ê naiié. Â go ila tèpa câmu'gà pâ, na rà tü tée, êco na càcaa pâri naa goorà.»

Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Au, [go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà, ba bwaa câguwà caa cèikî! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me i pwi nari âboro èpo!»

20 Â rà popaé me. Ûna é côo Iésu i duée, â é nye nama é po céca diri kaa. Â é tûu, â é biyé naa napuu. Â còobé gée pwêe ê pâ oropwêe.

21 Â wà Iésu, âna é tawèeri pwi caa kêe pâ: «Gona âradipi pàara, na pwa tée ê pwini?»

Â é tòpi tée pâ: «Nye tapoo gée na aukîri kêe.

22 Ê pwi duée bèepwiri, âna é mu tüê naa na ânye, ma naa najawé, ba na é bà. Â gà mearibà, ma pitu tâbà, wiàna pâri ma gà pwa.»

23 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gorodà na gà ina tôo pâ: “Wiàna pâri ma gà pwa?” Nye cau pâri diri tà pwi a cèikî!»

24 Â é nye tomara kaa wà pwiibà pâ: «Go cèikî! Êco na gà pitu tôo, ba càcaa po maina é pai cèikî kôo!»

25 Â é côo wà Iésu pâ, wâru ê pâ âboro, na rà jèe tapoo me naa gooru. Â é nye pwa kaa i duée, â é ina tée pâ: «Wâgà pwini, na gà pwa ma caé caa tûra ma tèrejè, âna go ina tâgà pâ: Gà còobé gée goo pwi âboro èpo bèeni! Â gà cibwaa mwa caa tò còwâ naa gooé!»

9:12-13 Psaume 22.2-19; Ésaïe 53.3; Malachie 3.23   9:12-13 Mataio 11.14   * 9:12-13 É jèe nye me wà Élia—Wà Iésu, âna é ina Ioane Pwi apiupwaa, ba wakè kêe, âna pwacèwii wakè kà péroféta Élia. (Còo Luka 1.17.)   9:23 Mataio 21.21; Maréko 11.23

26 Â é pé wiikau i pé duée bèepwiri, â é nye nama é po céca diri i pwi âboro èpo, â é nye còobé kaa. Êco na, napwa i pwi âboro èpo, âna é pwacèwii na é jèe bà. Â wâru ê pâ âboro na rà ina pâ, é jèe maagé.

27 Êco na é tuboo dèe wà Iésu, â é dàgòtùé [ba é jèe wâdé].

28 Gée na càùé, â é wâjué naa pwârawâ wà Iésu. Ûna rà pitâa acari ma tèpa câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Cina càcaa pâri ma bà pwa ma é còobé i duée?»

29 Â é tòpi tàra pâ: «Nye gée goro co ê pwapwicîri tà Pwiduée, na o pâri ma jè pacòobé ê pwi pwâra duée bèepwiri.»

É pacâmuri tèpa câmu kêe

Mataio 17.22-18.9; Luka 9.44-50

30 Rà còobé gée na ére bèepwiri wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pitapàgà wài napô Galilée. Â càcaa nûma wà Iésu na rà tâmogòori wà tèpa âboro, pâ é tâa wê.

31 Ba é gére pacâmuri tèpa câmu kêe [goro pai o bà kêe].

Go o mwa bà ma wâro còwâ

É ina tàra pâ: «O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracié kâra tòotù gée na càùé, âna go mwa wâro còwâ gée na aubâ.»

32 Êco na càra caa tâmogòori ê pwina é ina tàra. Â wâgotàra na rà tawèerié.

Wàilàapà wà pwina é imaina?

33 Rà tèepaa pâ naa Capernaüm. Ûna rà tò naa na wâ, â é tawèeri tèpa câmu kêe wà Iésu pâ: «Gona dà cèna guwà pi-ina na ia jè gére me?»

34 Êco na càra caa tòpi tée. Ba ûna rà gére me wii naigé, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wàilàapà cè pwina pwamuru naa gooé naa nabibiu kâjé?»

35 Â é tâaboo wà Iésu, â é ina tàra pâ, na rà cibèepié, â é ina tàra pâ: «Wiàna nûmee na é imaina wà pwi jè âboro, â wâdé na é pwi a pwicò ma pwi a piâboro kîri kâra diri pâ âboro.»

36 Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo, naa nabibiu kâra. Â é bwénüuê, â é ina tàra pâ:

37 «Wà pwina é tòpi naa na neeô pwi jè nari èpo pwacèwii ni, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara wà Pwina é cùruo me.»

Naaco pwina câé caa cicarajè

38 É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà còo pwi jè âboro, na é tü tàra ê pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi béejè.»

39 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà cibwaa pacooé! Ba wà pwina é wakè goro pàtâmo, âna o pwacoé ma é ina cè pwina èpà naa gooò.

40 Ba wà pwina câé caa cicarajè, âna é pwi béejè.

41 Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwina é naa tàwà cè jè wârado jawé moo, ba guwà tèpa bée Kériso, âna wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi pumee.»

Guwà pwacôoco!

42 [É ina mwara wà Iésu pâ]: «Gà cibwaa pwa ma gùmagù ê cèikî† kà [pwi âboro kôo, na é pwacèwii] ji pwi nari èpo. Ba wiàna wàrapwiri, â o é wârimuru'gà,

9:26 Maréko 1.26 9:30 Ioane 7.1 9:31 Maréko 8.31, 10.32-34 9:32 Luka 9.45 9:35 Mataio 20.25-27; Maréko 10.43-44; Luka 22.24 9:37 Mataio 10.40 9:40 Mataio 12.30; Luka 11.23 9:41 Mataio 10.42 † 9:42 Pwa ma gùmagù ê cèikî-é, Nama é pwa na èpà-Grec: Nama é tûu.

âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atü cèna maina, ma jè tügà naaniboo najawé.

⁴³ «Wiàna majoroé ê îgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé‡. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tòo naa na *âji wâro, pa caapwi îgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari ê du îgà, â gà pâiti jii Pwiduée§! Ba naa na ére bèepwiri, âna o nye tà ciburà tòogà ê maagé còo, pwacèwii ê na ânye na càcaa bà. {

⁴⁴ Â pwa pâ ûne na uti naiiri âboro, âna càra caa bà naa na pwi ére-bà.}

⁴⁵ «Â wiàna majoroé ê âgà, na gà pwa na èpà; â gà tapàgàé. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tòo naa na âji wâro, pa caapwi âgà. Dau pwaée'gà na gà wéaari ê du âgà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawé! {

⁴⁶ Ba ê ânye na ére-bà, âna càcaa bà. Â pwa pâ ûne na rà uti ê naiiri âboro, â càra caa bà naa na pwi ére-bà.}

⁴⁷ «Â wiàna majoroé ê âraporomeegà, na gà pwa na èpà; â gà èrù tâjii. Ba o wâdé ba kâgà, na gà tòo naa na *Mwaciri kà Pwiduée, pa caapwi âraporomeegà. Dau pwaée'gà na gà wéaari ê du âraporomeegà, â tügà naa na ére na gà pwamaagé còo naawé!

⁴⁸ Â wê, âna càra caa bà ê pâ ûne, na rà iri ê naparawére âboro. Â jè maagé, pwacèwii na tòjè ê ânye.

⁴⁹ «Diri ê pâ âboro, âna o naa tàra ê ânye ma còo*, [tàra ma cèitiri èpà kàra].

⁵⁰ Napwa ê còo, âna jè muru na wâdé [tàra ma pwa nümara ê utimuru]. Êco na, wiàna tubatiàu ê nümee, â jè o wànau tàra ma jè o pwa ma tèepaa còwâ ê nümee? Bwa, pwacoé! Wâdé na é tâa goowà ê còo, â guwà wâro na tàbwàti ma pàra tèpa béewà.»

10

Popai goro piéa ma tapàgà piéa Mataio 19.1-12; Luka 16.18

¹ Géewê, â é pâra géé na ére bèepwiri wà Iésu. Â é tapàgà ê napò *Judée. Â é pâra naa na ére géé còwâ kâra nairiwâ Ioridano. Â, na diri pâ ére na é tâa wê, âna rà me mwara tèpa âboro, â rà tâbèepié. Â é pacâmurirà goro ê Popai, wàra na nye câmaajé tée na é pwa.

² Â rà me burèe wà pàra tèpa *Farasaio, â pwa na rà pwa tûâ tée. Ba rà tawèeré pâ: «Gona pwa tàrù kà pwi jè âboro, [naa na é *Naèa kà Moosé] ma é tü tà tò wâdèe?»

³ Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Gona dà ê popai, na é tûâri tàwà wà *Moosé?»

⁴ Â rà tòpi tée pâ: «Bwa, câé caa papwicîri wà Moosé tà pwi âboro na é pitapàgà piéa, wiàna é wii ê tii, ba na é panuâ còwâ tò wâdèe.»

⁵ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà còo, é wii ba kàwà ê naèa bèepwiri wà Moosé, ba po dau gòo ê pûruwà!

⁶ Êco na, naa na autapoo goo, ûna é tòpò ê gòropuu wà Pwiduée, âna: *É tòpò wà pwi paa ma wà tò îlàri.* *Genèse 1.27*

9:43 Mataio 5.30 † **9:43** Còo note goo Mataio 5.29-30. § **9:43** Gà pâiti jii Pwiduée... Grec: *Gà pâ naa géhenne (l'enfer)*. Ipaiwà naa na pâ nee tii 45 ma 47. **9:47** Mataio 5.29 **9:48** Ésaïe 66.24 * **9:49** *Ânye ma còo*—Naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, âna rà tòpò còo naa gò pâ ârapwaailò na tòo naa goro ânye. (Còo Lévitique 2.13.) Ê ânye, âna ucina goro pai cèitiri èpà kâjè, pwacèwii na jè cîri ê mwani mii, ba na é dau pwéelaa. Ê còo, âna ucina goro napàrajè na jè wârori ê wâro na pwicîri, â na jè tèpa pinaanapò. (Còo nee tii 50.) Pwacèwii pai wéaari ê noo kâra macii goro còo, ba na o càcaa wâbu. (Còo note goo Mataio 5.13.) **9:50** Mataio 5.13; Luka 14.34 **10:4** Deutéronome 24.1-4; Mataio 5.31 **10:6** Genèse 1.27, 5.2

⁷ *Â géé goo kaa pwiri, âna é panuâ du nyaa ma caa kêe wà pwi paa, ba na ru pitâa ma wà tô wâdèe.*

⁸ *Â, na wàrapwiri, â wàilu âna ru pâra nau caapwi.* *Genèse 2.24*

«Â êkaa, [na go ina tàwà pâ] na jèe càcaa ârailu âboro, â ru jèe pwacèwii caapwi âboro.

⁹ *Â guwà cibwaa tipi còwâ é pwina é jèe piinaimari wà Pwiduée!*»

¹⁰ *Â [rà pâra jii] wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Ûna rà wâjué còwâ naa pwârawâ, â rà bwaa nye jèu tawèerié mwara, goro tapàgà piéa.*

¹¹ *Â é ina tàra pâ: «Wiàna é tũ tà wâdèe wà pwi jè âboro, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâ nau toomura (é ciâa jii tô wâdèe béaa).*

¹² *Â wiàna é pâra jii pwi éaé wà tô ilàri, ma é jèu éa còwâ, â é jèe pâra nau toomura.»*

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Mataio 19.13-15; Luka 18.15-17

¹³ *[Na jè tòotù, âna] rà medari Iésu wà tèpa âboro. Â rà pame tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Éco na wà tèpa câmu kêe, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoora.*

¹⁴ *Ûna é còo pwiri wà Iésu, â càcaa wâdé tée, â é ina ba gòo tàra pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoora! Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna o kàra é pâ âboro, na rà wàra é nyi nari èpo.*

¹⁵ *Ûu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na câe caa tòpi é Mwaciri kà Pwiduée wàra ji nari èpo, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»*

¹⁶ *Â é nye popa kaa nyi nari èpo, â é tàmarà. Â é tòpò îe naa gòrà, ba na é pwényunyuâarirà.*

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Mataio 19.16-30; Luka 18.18-30

¹⁷ *Ûna é bwaa pwa na é pâra wà Iésu, â é itàa tèepaa me wà pwi jè âboro. Â é pâ nau tùu jùrué araé. Â é tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tôo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?»*

¹⁸ *Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina good pâ, go pwi âboro wâdé? [Âjupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée.*

¹⁹ *[Â napwa naa goo é pai tawèeri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti é pâ Naèa:*

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa mura;

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ*, naa goo cè pâra âboro;

Gà cibwaa pwa cè tûâ cèna èpà tà pâra tàpé;

Gà papwicîri du nyaa ma caa'gà.»

Exode 20.12-16

²⁰ *Â é ina tée wà pwi âboro pâ: «Pwi a pwa pupûra, go jèe pitère dâra kaa pâ pwiibà, géé na aukîri kôo.»*

²¹ *Â é niârié wà Iésu, â é po dau meaarié, â é ina tée pâ: «Gà tère, nye caapwi co jè muru, na bwaa tiâu jiigà. Wàeni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri é pâ*

10:7 Genèse 2.24; Éféso 5.31-33   **10:11** Mataio 5.32   **10:15** Mataio 18.3   **10:19** Exode 20.12-17;

Deutéronome 5.16-20   * **10:19** *Gà cibwaa ina cè popai na pwâ*—Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.

neemurugà, â gà naa é mwani wâri wèe tà tàpé na ticè kàra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gà naa jaa Pwidueé. Â gà me wiâô!»

²² Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemuruê. Â é pâra.

Pai tò naa na Mwachiri

²³ Wà Iésu, âna é niâri tèpa câmu kêe na rà tâbèpié, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, ma rà tò naa na Mwachiri kà Pwidueé!»

²⁴ Â rà po dau pò goro é pwâra-tùra bèepwiri. Êco na é bwaa ina tàra còwâ pâ: «Tèpa béeò, akaé! Po dau pwacoé tà pwi jè âboro na é tò naa na Mwachiri kà Pwidueé.

²⁵ Gona é kaamela†, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na pwa neemuruê, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwachiri kà Pwidueé.»

²⁶ Â rà mwa nye dau pò kaa, tèpa câmu kêe, â rà nye pi-ina tàra còwâ pâ: «A? Â gona wàilàapà cè pwina o pârié ma é udò [ma tâa tée é *âji wâro]?»

²⁷ Â é niârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Naa goo wà tèpa âboro, âna càcaa pâri. Êco na, diri kaa é pâ muru, âna nye pâri wà Pwidueé.»

²⁸ Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri é pâ muru, ba na bà pâra wiâgà!»

²⁹ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Â o mwa wâru para tàpé na rà o panuâ pwârawâ ma aupwanapô kàra, ba na rà pâra wiâô ma é *Picémara Wâdé. Â rà o cau panuâ tèpa aéjii kàra, ma pa èpo naigé kàra, ma du nyaa ma caa kàra, ma pâ èpo kàra.

«[Â go ina tàwà pâ]:

³⁰ Tapoo nabà, âna rà mwa tòpi cè muru cèna piwéna, na dau maina ma dau wâru. Ba o tâa tàra cè pwârawâ, ma cè aupwanapô kàra. Â o tâa tàra cè aéjii kàra, ma cè èpo naigé kàra, ma cè nyaa ma caa kàra, ma cè èpo kàra! Âjupâra pâ rà o maagé còo, [gée goo na rà tèpa âboro kòo]. Êco na, gée na càué, â rà mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwidueé.

³¹ Wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa pwicò widàuru. Â wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa widàuru.»

É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kêe

Mataio 20.17-19; Luka 18.31-34

³² É gère too naa *Iérusaléma wà Iésu. Â rà pwicò kêe wà tèpa 12 a câmu kêe, ma para âboro. Â rà pâ nau dumapié, â wâgotàra.

Â é popa itiri tèpa câmu kêe ba na rà pitùra. Â é inapàpari tàra mwara é muru na o jèe tèepaa tée:

³³ «Guwà còo, nabàni, âna jèe too naa Iérusaléma. Â naawê, âna o jèe panuâô, wâgo *Pwina naîri âboro, tà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà o tèio tiagoro na o tètâmwaraô. Â rà o panuâô tà tàpé na càra caa tèpa *Juif.

³⁴ Â wà tàpéebà, âna rà o pitaurée gooò, ma èdurio, ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Êco na, naa na béâracié kàra tòotù gée na càué, âna go o mwa wâro còwâ gée na aubà.»

† **10:25** Kaamela—Chameau. Pai ina wèe ni pâ, é macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.) **10:31** Mataio 20.16; Luka 13.30 **10:32** Maréko 8.31, 9.31

*Wâdé na jè tèpa âboro kîri**Mataio 20.20-28*

³⁵ Gée na càùé, âna ru medari Iésu wà Jacques ma wà Ioane, tupédu naî Zébédée, â ru ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, pwa jè muru na bu ilari jiigà.»

³⁶ Â é ina tàru pâ: «Îgàu!»

³⁷ Â ru ina tée pâ: «[Bu tâmogòori pâ] gà mwa tâa gòro autâa'gà, na Mwaciri'gà, naa na muugère'gà, â o tâa tâgà é pitûâ maina awé. Â bu ilari jiigà pâ, na bu tâa goro du jèneregà—pwi jèpwi naa gòro âji îgà, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü'gà.»

³⁸ Â é tòpi tàru pâ: «Câgàu caa tâmogòori é pwina gàu ilari! Gona nùmau na gàu wâdo é na wârado na go o wâdo? Pâri ma gàu tòpi mwara é pâ aré ma tòina kôo‡?»

³⁹ Â ru tòpi tée pâ: «Akaé, o pâribu!»

Â é ina tàru pâ: «Ûu kaa, gàu o wâdo é na wârado na go o wâdo, â gàu maagé ma tòina, pwacèwiiio.

⁴⁰ Êco na càcaa wâgo, na go pitûâ pâ, wàilàpà na o tâa gòro âji îô ma tâa gòro aèmwü kôo. Ba nye wàco Pwiduée [Caa] na é jèe nye pwabwàti é autâa bèepwiri ba kà tàpé na é nye pitòrigarirà.»

⁴¹ Ûna rà tère é pwâratùra bèepwiri wà tèpa 10 a câmu béeru, â rà putàmu naa goo Ioane ma Jacques.

⁴² Â é todàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée§, âna wà tèpa ukai, âna rà pitûâ ba na rà còogai tèpa âboro. Â wà tàpé na rà imaina, âna rà pwa kûu tàra. [Â rà niimiri pâ dau pwamuru naa goorà.]

⁴³ Êco na, napwa naa goowà, âna càcaa wàrapwiri. Ba wà pwi jè ârapàarawà, na nùmee na é pwi âboro imaina, âna wâdé na é ipakîrié jii tèpa ênawéna.

⁴⁴ Â wà pwina nùmee na é pâbéaa, âna wâdé na é pwi ênawéna kâra âboro diri.

⁴⁵ Ba wâgo, Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na guwà pipwa âboro kîri tîo. Go me, nau pipwa âboro kîri kâra pâ âboro. Â go me, ba na go panuâ é wâro kôo, ba na go wâri ma tipî wà tèpa âboro na wâru [gée na èpà kâra].»

*Pai wâdé còwâ kà pwi a bwi**Mataio 20.29-34; Luka 18.35-43*

⁴⁶ [Rà bwaa nye gére pâra naa Iéruusaléma] wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â rà tèepaa pâ naa na village Iériko. Ûna rà còobé géewê, â po dau wâru pâ âboro na rà pâra wiàrà.

Â é nye tà tâa bàra naigé wà pwi a bwi, na nee Bartimée, pwi naî Timée. Wà pwiibà, âna pwi a-ila, ba pwi a ticè kêe.

⁴⁷ Ûna é tère pâ, é tèepaa wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth, â é nye tà tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tîo!»

⁴⁸ Wâru é pâ âboro, na rà kànarié, ba na rà pacooé.

Êco na é mwa nye dau too kaa burà ina pâ: «Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tîo!»

⁴⁹ Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà todèe!»

Â rà todèe, â rà ina tée pâ: «Bwa, gà gòo! Â gà cimadò, ba é todàgà!»

10:38 Maréko 14.36; Luka 12.50 ‡ **10:38** Dernière phrase—Grec: *Pâri ma upwaaupwacèwiiio?* Ucina goro é pai maagé ma tòina kà Iésu. Ipaiwà naa na nee tii 39. **10:39** Apostolo 12.2; Auinapàpari 1.9

10:42 Luka 22.25-26 § **10:42** *Naa jaa wà tàpé...* Grec: *Naa na pé gòropuu bèeni.* **10:43** Mataio 23.11; Maréko 9.35

⁵⁰ Â é pò ma tètâjii ê palito kêe, â é nye pwairi cimadò kaa, â é pâra dari Iésu.

⁵¹ Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Dà cè pwina nūmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi têe pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà pwa ma go niâ ma wàra béaa.»

⁵² Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà pâra, ba gà jèe wâdé cōwâ, goo ê cèikî'gà!»

Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu.

11

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Mataio 21.1-19; Luka 19.28-48; Ioane 12.12-19

¹ Rà bwaa gére too dâra *Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â rà tèepaa mwünyabweri Bétani, ma wâ Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere ê gòrojaa Élaio*.

Â é panuâ pâ ê tupédu a câmu kêe wà Iésu,

² â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, ê ji nari buriko, na tòoé goro otâpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani.

³ Â wiâna rà tawèeriu pâ: “Gorodà na gàu pwa pwiri?” â gàu tòpi tàra pâ, “Bu popaé pâdari Pwi Ukai, â é mwa panuâé me cōwâ wâi.”»

⁴ Â ru pâra, â ru cōo pwi nari buriko, naani bàra naigé, na tòoé mwünyabweri goropwârawâ goo jè wâ. Â ru tipié.

⁵ Â wà pâra tèpa tà tâa wê, âna rà tawèeriru pâ: «Dà na gàu pwa? Gorodà na gàu tipî ê pwi nari buriko bèepwiri?»

⁶ Â ru tòpi tàra, goro i pwi ia é ina tàru wà Iésu, â rà panuâru.

⁷ Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càùé, â é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainâé tèpa âboro

⁸ Wâru é pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé, ê pâ ârabwée kâra, [ba na rà pwamainâé]. Â wà pâra tàpé, âna rà tòpò ê pâ îri upwâra na bwûu, na rà tépâgâ pâ ni, na ê pâ na aupwanapô.

⁹ Â wà tàpé na rà pâbéaa kâ Iésu, ma wà tàpé na rà pwicò kêe, âna rà cau tomara too pâ:

«Hosana ma cidòri!
Ipwamaina Pwiduée!
Cidòri nyuâa pwi âboro
na é me na nee!

Psaume 118.26

¹⁰ *Pwényunyuâari ê mwaciri,
na é bwaa âmu tèepaa—
pwâra ukai kâ *Davita,
pwi jojoorojè!
Hosana ma cidòri!
Pwamaina Pwiduée
na é wâdòiti awé!»

11 Ûna é tèepaa wà Iésu naa Iérusaléma, â é tò naa na é *Wâra pwapwicîri, â é côo bwàti [ê pwina rà gére pwa wà tàpé na rà tâa wê]. Â nabwé, â rà pâra naa Bétani ma wà tèpa 12 *apostolo kêe, ba jèe bàrane.

É pinajajai upwâra wâi

12 Na dàuru kêe, â ûna rà còobé géee Bétani, â é copwa wà Iésu.

13 Â é côo géee iti ê jè *upwâra wâi, na po pwédo. Na pwi pâara-bà, âna càcaa [wâru] pwâra wâi. Êco na é pâra nau mudàra cè pwêe. Â ûna é tèepaa pâ, â nye po dooé co.

14 Â é pinajajai i upwâra, ma ina pâ: «O nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa caa uti cè pwâra wâi'gà, [ba gà o jèe bà]!»

Â rà tère pwiri wà tèpa câmu kêe.

É pacòobé tèpa pi-icu

15 Rà tèepaa pâ naa Iérusaléma, â é tò wà Iésu naa na Wâra pwapwicîri. Â é pacòobé tèpa géee pwa jèna†, géee na [gòroigé‡ kâra] Wâra pwapwicîri. Â é pugòboori ê pâ taapà kà tàpé na rà géee pitòotéri mwani, ma é pâ autâa kà tàpé na rà pi-icu marü.

16 Â é ina pâ: «Guwà cibwaa pa dôme naani ê pâ muru imudi!

17 Guwà jèe nye tâmogòori bwàti ê pwina é ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo é wâ kôo pâ, wâ târa pwapwicîri, kâra diri é pâ Ba. Ésaïe 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà géee pwa ma aucârü kà tèpa mura!»

18 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèa, âna rà tère ê jèkutâ goro i pwi ia é pwa wà Iésu. Â rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê. Ba wâgotàra gooé, ba jèe dau wâru pâ âboro na rà pâra naa gooé. Ba rà câdiri ê pâ popai na é pacâmurirà goo.

19 Ûna bàrane, â rà còobé, géee na pwi ville-bà wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe.

Guwà cèikî naa goo Pwiduée

Mataio 21.21-22

20 Na dàuru kêe, na rà pâra wii naigé, â rà côo i iri wâi, na ia é pinajajaié§ wà Iésu, âna é jèe mwari awé, tia niboo goro wàé.

21 Â wà Pétéru, âna é niimiri, i pwi ia é ina wà Iésu. Â é ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà côo, i upwâra na ia gà pinajajaié géecaa, âna é jèe mwari.»

22 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Wâdé na guwà cèikî naa goo Pwiduée!

23 Ba go ina tàwà é âjupâra pâ: O pâri ma gà ina târa é jaa bèeni pâ: “Gà ègò naaniboo nawià!” Â wà Pwiduée âna é pwa! Êco na wâdé na gà cèikî pâ o tèepaa é pwina gà ina. Â gà cibwaa pidumapiê, naa na pwâranümagà!

24 Êkaa pwiri é majoroé ma go ina tàwà pâ: Wiàna guwà pwapwicîri târa ilari ê jè muru, â wâdé na guwà cèikî pâ guwà jèe tòpi. Â ée mwa paco wà Pwiduée.

25 «Â wiàna guwà cimadò, ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà pwanauri, tà tàpé na rà pwa tàwà na èpà. Â, na wàrapwiri, â wà Caa kàwà, na é wânidò *napwéretòotù, âna é pwanauri tàwà é pâ tojii kàwà. {

11:13 Luka 13.6 † 11:15 Côo note goo Mataio 21.12. ‡ 11:15 Géee na gòroigé—*De la cour extérieure*. Wà tèpa pi-icu, âna rà tâa na gòroigé kâra Wâra pwapwicîri. Côo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 11:17 Ésaïe 56.7; Jérémie 7.11 11:18 Maréko 14.1 § 11:20 Pinajajai (é, pinanyajai)—*Maudir*. 11:23 Mataio 17.20 11:24 Mataio 7.7 11:25 Mataio 6.14-15

²⁶ Êco na, wiàna câguwà caa pwanauri tà pàra tàpé, â wà pwi Caa kàwà, na é wânidò napwéretòtù, âna o câé caa pwanauri tàwà mwara é pâ tojii kàwà.}»

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23-27; Luka 20.1-8

²⁷ Wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, âna rà tò còwâ naa Iérusaléma.

Ûna é gére pâra naa i Wâra pwapwicîri, â rà me burée wà pàra tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaïlò, ma wà tèpa dotée goro é Naèa, ma wà tèpa pitûâ.

²⁸ Â rà tawèerié pâ: «Pwiini, wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gâ pwa é pâ muru bèepwiri? Wàilàapà na cùrugà? Â?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Go bwaa nama tawèeriwà, goro ji caapwi muru co. Â wiàna guwà tòpi tòo bwàti, â go mwa ina tàwà pwi a naa tòo tàrù ma go pwa. Wàéni:

³⁰ Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa âboro?»

³¹ Â rà dau pitùra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa wà Pwiduée” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?”

³² Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù géé jaa tèpa âboro co” â dà [géewê cèna o tèepaa]?»

Ba wâgotàra goo tèpa âboro, na rà cau cèikî ba gòo pâ wà Ioane, âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai géé jaa wà Pwiduée].

³³ Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Ïi, câbà caa tâmogòori.»

Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wàilàapà na naa tàrù tòo ma go pwa é pwina go pwa.»

12

Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa

Mataio 21.33-46; Luka 20.9-18

¹ Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é pâ ucina. Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa pwi apooro nadipâa. Â é mwa câmi aupwanapô kêe. Â é mwa bariwâri goro é auba, â é mwa îri pwêe, ba na aucògai é pwâra dipâa. Â é mwa bari é wâ na dau gòri too, ba na aucibèri* wàra é nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ na é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â] é wâri pàra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kêe. Â é pâra, â é tâa na jè napô.

² «[Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pàara na o pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kêe, ba na é tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kêe géé goro é piûnya.

³ Êco na rà pâdié, â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

⁴ Â géewê, â é panuâ me còwâ pwi jè âboro kîri kêe. Â rà pièié, â rà tanoori é pûruê, â rà pé pidurié.

⁵ «Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béaracié kâra âboro kîri kêe, â rà catâmwereé... Wâru é pàra tèpa âboro kîri kêe na é panuârà mwara. Â rà pâdi pàra pwi, ma tètâmwara pàra tàpé.

⁶ «Nabwé, â jèe nye ticè âboro târa ma é panuârà—jè dâra wàco pwi âji naîê, na dau wânümee gooé. Â é panuâê pâ tà tèpa piwéaari wàra i nadipâa. Ba é nye tà niimiri pâ rà o tòimiriê, ba wà pwina naîê.

⁷ «Êco na wà tèpa âboro èpà bèepwiri, âna rà pitêrerà, â rà ina pâ: “Guwà còo, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòotù. Wâdé na jè tètâmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

⁸ «Â rà tâjùrué, â rà tètâmwereê. Â rà popa i nâiié, â rà tètâjii naaiti jii i na aupwanapô.»

⁹ Â wà Iésu, âna é tawèeri tàpé na rà gére tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa? Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètâmwara i tèpa wéaari wàra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà pàra tàpé, ba na rà wéaari.

¹⁰ Guwà jèe nye gére pûra é popai bèepwiri, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!*

*[Tautàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

¹¹ *Ba nye autûâri kà Pwi Ukai.*

Jè pò goo pwényuâa kêe.»

Psaume 118.22–23

¹² Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa *Juif, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina naa goorà. Â dau nûmarà na rà tâjùrué. Êco na wâgotàra, géé goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaê, â rà pâra.

Wâripû kà tèpa Roma

Mataio 22.15–22; Luka 20.19–26

¹³ Wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà panuâ pàdari Iésu wà pàra tèpa *Farasaio, ma wà pàra tèpa tâa na ére kà *Héroda, ba na rà tû tûâ tée. Ba rà bu naigé ma rà pitòtié, géé goro cè pai mwa tòpi kêe tàra.

¹⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupâra. Â nye ticè âboro cèna wâgotâgà gooé, â câgà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba *târù diri é pâ muru na nûma Pwiduée na bà pwa. Â êkaa, na nûmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé† na jè wâripû‡ tà pwi ukai kà tèpa *Roma? É, o càcaa wâdé?»

¹⁵ Êco na é tâmogòori wà Iésu pâ, tèpa pwâ. Â é ina tàra pâ: «Gorodà na guwà ipawâmiô? Paari tóo é jè mwani atü.»

¹⁶ Â rà pame tée. Â é ina tàra pâ: «Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

¹⁷ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai é pwina kêe; â guwà pitôowâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

Â rà po dau pò goo é pai tòpi kêe.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà

Mataio 22.23–33; Luka 20.27–38

^{12:8} Hébéru 13.12   ^{12:10} Psaume 118.22–23   ^{12:13} Maréko 3.6   † ^{12:14} Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa târù kâjè. Pwiri rà ina é Naèà kâra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif.   ‡ ^{12:14} Wâripû—Impôt.   ^{12:17} Roma 13.7

18 Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, âna [jè ditàra pwapwicîri kà tèpa Juif, na] càra caa cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â wà pàra tàpé géé goorà, âna rà medari Iésu [ba nùmarà na rà paari pâ rà âjupâra]. Â rà tawèerié pâ:

19 «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kêe, â wâdé na é popa tô dàpwà kêe wà pwi jié, ma ru piéa.* *Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.»

20 «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Po 7 tèpa aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kêe.

21 Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dàpwà, êco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru. Â wà pwi béâracié, âna ipaiwà.

22 Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra. Â géé na càurà diri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri.

23 [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wàilàpà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé diri! Â?! [Gà tòpi cai!]

24 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà pitanami, làpé! [Cina câguwà caa cèikî pâ, rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà?] Ba câguwà caa tâmogòori é Tii Pwicîri, â câguwà caa tâmogòori é pàtâma Pwiduée!

25-26 Ba na pàara na rà wâro còwâ wà tèpa bà, âna o càra mwa caa piéa còwâ. Ba rà wâro pwacèwii tèpa *angela, naa jaa Pwiduée.

«Â gona câguwà caa tâmogòori é pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutâ naa na é tii kêe, goro i ji na nari upwâra, na ia tòò gò i ânye. Naawê, âna é ina tée wà Pwiduée pâ: *Wâgo Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo. Exode 3.6*

27 [Pai ina wèe pâ rà nye cau tàgére wâro jaa Pwiduée!] Ba wà Pwiduée, âna câé caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro. Â jè còo naawê pâ, guwà po dau pitanami awé!»

Naèà na piwéna

Mataio 22.34-40; Luka 10.25-28

28 Ûna rà gére pitùra, â é tâmaarirà wà pwi jè *dotée goro é Naèà. Â é còo pâ é po dau tòpi bwàti tà tèpa Sadukaio wà Iésu. Â é me burèe, â é tawèerié pâ: «Gona dà é pwi naèà na é piwéna, naa na diri é pâ naèà?»

29 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wàéni: *Guwà tère, co tèpa *Isaraéla! Wà Pwi Ukai Pwiduée, âna wàé kaa pwiri é pwi âji Ukai kâjè, na é caapwi co!*

30 *Â wâdé na gà meaarié géé na diri é pwâranümagà, ma é wâro'gà, ma é aunünüma'gà, ma é nii'gà.* *Deutéronome 6.4-5*

31 «Â wàéni é béârailu kâra naèà: *Gà meaari tèpa âboro spwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.* *Lévitique 19.18* Â nye ticè cè jè naèà, cèna piwéna jii é du naèà-bà.»

32 Â wà pwi dotée goro é Naèà âna é ina tée pâ: «Ûu kaa! Po dau âjupâra co pwi a pwa pupûra, é pwina gà ina! Wà Pwi Ukai, âna nye wàé kaa é pwi âji Pwiduée kâjè! Â nye ticè pwi jèpwi!

33 Â wâdé na jè meaarié mwara, géé na diri é pwâranümajè, ma é tà manga, ma é nii kâjè. Â wâdé mwara, na jè meaari tèpa âboro, pwacèwii é pai meaarijè

12:18 Apostolo 23.8   12:19 Deutéronome 25.5   12:25-26 Exode 3.2,6   12:28 Luka 10.25-28

12:29 Deutéronome 6.4-5   12:31 Lévitique 19.18   § 12:31 Tèpa âboro—Grec: *Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènegà.*   12:32 Lévitique 19.18; Deutéronome 4.35, 6.4-5; 1 Samuel 15.22; Osée 6.6

côwâ. Nye dau piâjimuru pwiri jii ê pâ *ârapwaaailò tà Pwидуée, ma ê pâ pàra âraimeai.»

³⁴ Â é côo wà Iésu pâ, dau wâdé pai tòpi kêe. Â é ina têe pâ: «Câgà caa wâiti jii ê *Mwaciri kà Pwiduée.»

Â gée na càùé, â nye ticè âboro na tawèeri Iésu goo cè pàra muru.

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

Mataio 22.41-46; Luka 20.41-44

³⁵ Ûna é gére pacâmurirà goo ê Popai naa na *Wâra pwapwicîri, wà Iésu, â é ina tà tàpé na rà tàmaariê, pâ: «Wà tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà pacâmuriwà pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê] âna é pwi âboro kîri jii wà *Davita, ba é pwi gòobèrèè co. Êco na rà pitanami*.

³⁶ Ba nye wà Davita kaa, ûna ia dipitirié ê Nyuââ Pwicîri, na é ina pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patùra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà ê pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

³⁷ «Ûna é ina wà Davita pâ *Pwi Ukai kôo*, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na rà ina pâ, é pwi âboro kîri jii wà Davita*?! [Bwa, é paari wà Davita pâ wà pwi Mesia, âna é pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpé!]

Tèpa dotée goro Naèà ma pa dàpwà

Mataio 23.1-12; Luka 20.45-21.4

Rà tàmaari Iésu ê pâ âboro na wâru, â rà dau ipwàdée.

³⁸ Â é pacâmurirà mwara, â é ina tàra pâ: «Guwà pwacôoco! Guwà cibwaa pwaduwa kà pàra tèpa dotée goro ê Naèà! Ba dau wâdé tàra, na rà pâra na é pâ ârabwée gòri‡. Â wâdé tàra, na rà nye pwabwàcu tàra [ma pwamainarà] pâ âboro, naa na diri ê pâ ére aupitapitiri.

³⁹ Rà nye mudàra taaci ê pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina.

⁴⁰ Â rà pwa ê pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii ê pa dàpwà ê pâ muru na tà tàra. Â gée goro kaa pwiri, âna o mwa pwa tàra ê wârimuru na dau maina jii ê wârimuru kà pàra tàpé.»

Tô dàpwà na ticè neemuruê

⁴¹ [Géewê, â é tò naa na wâra pwapwicîri wà Iésu.] Â é tâa béaa naa na pwi ére na jè tòpò mwani târa Wâra pwapwicîri naawê. Â é côo ê pwina rà gére tòpò wà tèpa âboro. Â napwa wà tàpé na dau wâru neemururà, âna rà tòpò ê mwani na dau wâru.

* **12:35** Grec: «Gorodà na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina naî Davita?» **12:36** Psaume 110.1

† **12:37** Grec: Nye wà Davita kaa, na é ina gooé pâ 'Ukai', â gorodà na é pwina naîê? ‡ **12:38** Árabwée gòri—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa támanga ma tèpa pipapwicîrìrà.

⁴² Â é tèepaa me tô jè dâpwà, na piticè neemuruê. Â é naa ji du ârailu nari mwani atü.

⁴³ Â é todà tèpa *câmu kêe wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà tô dâpwà bèeni na piticè neemuruê, âna po dau wéna awé ê pwina é tòpò, jii pàra tàpé.

⁴⁴ Ba rà tòpò upûuê§ (ba ji ére mwani géé goro aumaina goo wârirà). Âna wàé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri ê mwani na o pâri ma é wâro goo.»

13

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri Mataio 24.1-2; Luka 21.5-6

¹ Géé na càùé, â é còobé géé na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â é ina tée wà pwi jè a *câmu kêe pâ: «Pwi a pwa pupûra, côo ê pâ atü goro ê auba, goo ê pé wà bèeni! Nye dau wâdé kaa! Â po dau pwa kaamwa* kêe!»

² Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà côo ê pâ auba bèeni? Âna go ina tâgà pâ: O mwa téura diri. Â o mwa ticè atü na o mwa pitâgòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrèè Mataio 24.3-44; Luka 21.7-33

³ Rà tâa gòrojaa Élaio wà Iésu, ma wà Pétéru, ma Jacques, ma Ioane, ma wà André, wâcicima i Wâra pwapwicîri. Â rà tawèerié pâ:

⁴ «Gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa ê pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòri pâ, o jèe tèepaa me ê pwi pàara-bà?»

⁵ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôwà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruwà.

⁶ Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa ê neeô. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me géé jaa Pwiduée, na guwà tapacîê]!” Â rà o ipa-imwüru ê pâ âboro na wâru.

⁷ Guwà o tère cè airi paa, cèna wâmwünyabwe, ma jèkutâ goro paa na wâiti. Â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa ê pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.

⁸ «[Â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu]: Ba ê pwi jè Ba, âna ru pipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai. Â o gù napuu, na pâ pàra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa ê pâ copwa na maina. Ê pâ na pai pwa wèe bèepwiri, âna o pwacèwii ê pâbéaari maagé kâra pitèpa èpo.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

⁹ «Guwà tère bwàti ê pwina o mwa tèepaa dariwà: Rà o mwa popawà pâ, naa na pâ wâra pitèimuru. Â rà o pâ nau èiwà, naa na pâ *wâra pitapitiri. Â o dàtiwà pâ, na ara tèpa kupénoo, ma wà tèpa ukai, géé goro na guwà tèpa âboro kôo. Â, na wàrapwiri, â guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararà.

¹⁰ Ba wâdé na jèe mara inapàpari ê Picémara Wâdé târa diri pâ Ba.

¹¹ «Â, na diri ê pâ pàara na rà o mwa tâjüruwà ma pitèiwà, â guwà cibwaa pidumapiè goro cè pai tòpi kàwà tàra. Ba guwà mwa ina co ê popai na é naa tàwà wà Pwiduée, na pwi pàara-bà. Ba o ê Nyuâaê Pwicîri na ée tûra, â o càcaa wâguwà.

12 «[Na pwi pàara bèepwiri, âna] wà pwi jè âboro, âna é panuâ pwi aéjii kêe, ba na tètàmwereê. Â é wàrapwiri mwara wà pwi caa kâra èpo, tà pwina naîê. Â wà tèpa èpo, âna rà o mwa pipaa ma tèpa nyaa ma caa kàra. Â rà o pwa ma rà pwa wârimuru, tiagoro pai pòtàmwararà.

13 «Êdiri pâ âboro, âna rà o pièpàriwà† gooò. Êco na wà pwina é cimwü tia pwâadèrèè, âna ée mwa pa-udòé wà Pwiduée [ma naa tée é *wâro dâra gòiri jaaé].»

O maina pai maagé kà tèpa âboro

14 «Guwà o pâ nau còo é capwi na é tèepaa me naa na ére na càcaa autâa kêe –muru na jè miiri, ma jè pwùkùru goo.»

(Â wà pwina é pûra ni, âna wâdé na é tâmogòori bwàti ê pwini!) «Â, na pàara bèepwiri, âna wâdé na rà uru naa gò pâ jaa, wà tàpé na rà tâa *Judée!

15 Â wà pwina é nao gòroigé jii wâ‡, âna é cibwaa wâjué còwâ, nau mudàra cè jè muru, wâna é wâ kêe.

16 Â wà pwina é tâa na é na aupwanapô, âna é cibwaa wâjué còwâ naa jaaé, ma é popa é ârabwée kêe.

17 Au! Wârico! Ba, na é pâ tòotù bèepwiri, âna o po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri na rà pa-di é èpo kàra.

18 «Â guwà pwapwicîri tà Pwiduée pâ, na càcaa tèepaa mariwà, é pâ muru bèepwiri, na pàara na pièpà napô na!

19 Ba, na pàara bèepwiri, âna rà o dau maagé còo wà tèpa âboro. Ba bwaa nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée jèe maagé còo wàrapwiri—tapoo géé na autapoo goo é gòropuu, ûna é nye tòpò diri é pâ muru wà Pwiduée—tiagoro nabà. Â o jèe nye ticè cè pwi jè âboro, cèna ée mwa wàrapwiri còwâ é pai maagé kêe.

20 «Wiàna wà Pwiduée Pwi Ukai, âna càcaa nùmee na é nama piboo é pâ jéûru tòotù bèepwiri, â pwiri nye ticè cè pwi jè âboro cèna é piupa é wâro kêe. Êco na é niimiri pâ, na é nama piboo, wàrapwiri goo wà tàpé na é jèe pitòrigarirà.»

Tèpa 'mesia' na rà tèpa pwâ

21 «Â wiàna é ina tàwà é pwi jè âboro pâ: “Guwà còo! É wâni wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udòjè]!” é wâpà wiàna é ina pâ: “É wâna é ére bèeni!” â guwà cibwaa cèikî naa gooé.

22 Ba rà o mwa tèepaa me cè tèpa 'mesia' ma tèpa 'péroféta' na rà tèpa pwâ. Â rà o pwa é pâ wakè goro pàtamarà na rà mwa pò goo wà tèpa âboro, târa ma rà ipa-imwürurà. Â rà ipwadàrapwa mwara ma rà ipa-imwüru tàpé na é jèe pitòrigarirà wà Pwiduée.

23 Â, na wàrapwiri, â wâguwà, âna guwà o ipwacôoco! Ba go jèe tàmara ina tàwà é pâ muru na o mwa tèepaa!»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

24 «Na pâ tòotù-bà, â rà o dau maagé còo é pâ âboro. Â géé na càuru pwiri:

O câé té i tòotù.

O bàutê i parui.

25 *Rà o tûu pâ îricò.*

13:12 Mataio 10.21 13:13 Mataio 10.22; Ioane 15.21 † 13:13 Pièpàri—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Miiri. 13:14 Daniel 9.27, 11.31, 12.11 13:15 Luka 17.31 ‡ 13:15 Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17. 13:17 Luka 23.29 13:19 Daniel 12.1; Auinapàpari 7.14 13:22 Auinapàpari 13.13 13:24 Ésaïe 13.10; Joël 2.10, 3.4, 4.15; Auinapàpari 6.12–13

Gùmagù pâ pàae§.

Ésaïe 13.10; 34.4

²⁶ «Â, na pàara bèepwiri, âna o côô, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtamoo, ma é pai maina ma muugère kôo.

²⁷ Â go o panuâ me tèpa *angela, ba na rà popa tàpé na go jèe pitòrigarirà. Â rà panaimarirà, pitiri é gòropuu.»

Câmu goro iri wâi

²⁸ «Wâdé na guwà picòo bwàti é câmu kâra é *iri wâi. Ba, na é bwaa tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me é pàara na ucuu i napô.

²⁹ Wàrapwiri na guwà côo pâ, gére tèepaa é pàra câmu na go gére ina, â guwà o tâmogòori pâ, o jèe pacoo diri*.

³⁰ Â go ina tàwà é âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye côo pwiri, béaa kâra pai o bà kàra.

³¹ Ba o tiâu é napwéretòotù ma é gòropuu; â napwa é popai kôo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî

³² «Nye ticè pwi âboro, cèna tâmogòori cè tòotù ma cè ineretòotù, cèna o tèepaa é pâ muru bèepwiri. Ba câbà caa tâmogòori mwara wâgo Pwina naî Pwiduée, ma wà tèpa angela kêe. Â nye wàco Caa, na é tâmogòori.

³³ Guwà pwacôoco, â guwà cibwaa tà puu! Ba câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna o tèepaa na.

³⁴ «Ba ipwacèwii naa goo pwi âboro na é pâ nau ipokâa jii napô kêe. Â é naa tà tèpa wakè kêe é tàrù, naa goro diri é pâ neemuruê, tiagoro é pwârawâ kêe. Â é ipâdi naa goorà é jèpa wakè kàra. Â é pitûâri tà pwi a wéaari goropwârawâ pâ, na é tà tâa ma tàcî.

³⁵ «Â [ipaiwà naa goowà]—wâdé na guwà tà tàcî! Ba o câguwà caa tâmogòori, cè pàara cèna ée tèepaa me còwâ na, wà pwi apooro pwârawâ. Ba pwiri o bàrane, é pwiri o nabibiu kâra ne, pwiri naa gòropwaa†, pwiri gòro dàuru.

³⁶ Â wiàna é pwairi tèepaa me, â càcaa wâdé na é pâmariwà na guwà gére puu!

³⁷ Ê pwina go ina tàwà, âna popai tà diri tèpa âboro: Wâdé na guwà tà tàcî!»

14

Rà mudàra ba na rà tètàmwereê

Mataio 26.1-5; Luka 22.1-2; Ioane 11.45-53

¹ Dàra ârailu tòotù, â o coo [é du *tòotù maina kà tèpa Juif]—tòotù *Paséka jèpwi, bau tòotù maina kâra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kêe'.

Â nûma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, na rà tètàmwara wà Iésu. Â rà imudàra cè pai pwa wèe, ma rà tü tûâ tée ma tâjùrué pwàniri.

² Ba rà pi-ina tàra pâ: «O po càcaa wâdé na jè tâjùrué pàpari, na pàara na pwa i pi-ija maina wâna. Ba péa rà tà putàmu naa gooje é pâ âboro, ma gùmagù napô.»

§ **13:25** *Gùmagù pâ pàae*—Pai ina wèe pâ, o piaraégò pâ íricò; é, o gùmagù pâ mwaciri ma tèpa ukai kàra; é, o gùmagù tèpa duée. **13:26** Daniel 7.13 **13:27** Mataio 13.41; Maréko 13.32 * **13:29** *O jèe pacoo diri*—é, Go o jèe tèepaa. (Pai wâjué còwâ kà Iésu.) Naa naporomee bëeni, âna wà Iésu, âna é mara ina du ârailu pàara na o mwa tèepaa: Jèpwi, âna, pai tubatiâu é ville Iérusaléma, gée na càuru pai bà kêe, na naja 70. Jèpwi, âna, pâ muru na o mwa tèepaa naa pwâadàra gòropuu, béaa kâra pai o wâjué me còwâ kêe. **13:35** Luka 12.38 † **13:35** *Naa gòropwaa*—Grec: *Na é to i ja*.

Wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu
Mataio 26.6-13; Ioane 12.1-8

³ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa Bétani wà Iésu, wâna pwârâwâ kà Simona, pwi a pwa maga. Â, na rà gére ija, â é tèepaa me é tô jè ilàri, bau é wâra jawé atü, na wâbé goro é jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é tébiti i wâra jawé, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gòro pûru Iésu.

⁴ Ûna rà côoê wà pàra tàpé na rà gére tâa wê, â po dau càcaa wâdé tàra. Â rà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Cina é po dau pwatari i jawé ûrea bèepwiri?»

⁵ Ba é wâri wèe, âna pâ miliô†! Gorodà na càcaa icuri, ma o naa é wâri wèe, tà tàpé na ticè kàra?» Â rà gére dau putàmu naa gooé.

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaê! Gona cina guwà nama é tòina? Ê pwina é pwa wà tōoni, âna muru na po dau wâdé.

⁷ Ba rà o nye tà ciburà wâjaawà wà tàpé na ticè kàra, â o nye pâri ma guwà pwa tàra cè pwina wâdé wiàna âji nūmawà. Â napwa wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.

⁸ Â wà tōoni, âna é jèe pwa kaa é muru na pâri ma é pwa. Ba ûna é wicèpwiri naa gò-o i jawé ûrea, âna é jèe pwabwàti cawi béaa é pai o boo kōo naa napwêe.

⁹ Pwa na go ina tàwà é âjupâra pâ: Na diri pâ ére, na o mwa inapâpari é *Picémara Wâdé naawê—naa na gòropuu diri—â o piwiâ mwara é jèkutâ goo é pwina é pwa wà tô ilàri bèeni. Â o nye tà ciburà niimiriê.»

É icuri Iésu wà Judas
Mataio 26.14-16; Luka 22.3-6

¹⁰ Wà Judas Iscariote—wà pwi ârapàara tèpa 12 *apostolo—âna é pâ nau côo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò. Â é ina tàra pâ, na ée mwa panuâ Iésu tàra.

¹¹ Â rà nye dau ipwàdéee kaa, â rà ina pâ na rà o mwa naa cè mwani tēe. Â tapoo na pàara bèepwiri, â é imudàra cè naigé, ma é icuri wà Iésu tàra.

Pi-ija kà Pwi Ukai
Mataio 26.17-35; Luka 22.7-34; Ioane 13.21-38

¹² É jèe tèepaa é bétapoo tòotù kàra ‘pi-ija poloa na ticè nyaa kēe’—tòotù na rà mu taa é nari mutô târa Paséka. Â rà ina tà Iésu wà tèpa *câmu kēe pâ: «Bà o pâ nau pwabwàti é utimuru târa Paséka. Â wâpà na nūmagà na jè pi-ija wê?»

¹³ Â é panuâ tupédu ârailu géee goorà, â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wâra jawé. Â gàu pâra wiâê.

¹⁴ Â, na é tò naa na jè pwârâwâ, â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà, pâ, o wâpà é naditârawâ, na bà‡ o ija naima é utimuru târa Paséka?”

¹⁵ «Â ée paari tàu é jè naditâra-wâ na wâdditi—pwi naditârawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjè naawê.»

¹⁶ Â ru pâra naa na ville, â ru pâmari, wâra na é ina tàru wà Iésu. Â ru pwabwàti é utimuru târa Paséka.

O ipwa tûâ tôo

¹⁷ Na bàrane, âna rà tèepaa naawê wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kēe.

¹⁸ Â rà tâaboo, â rà ija.

14:3 Luka 7.37-38 * **14:3** Jawé ûrea—Nee nard. † **14:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja. **14:7** Deutéronome 15.11 **14:8** Ioane 19.40 **14:12** Exode 12.6 ‡ **14:14** Bà—Grec: Wâgo (Iésu) ma wà tèpa câmu kōo. **14:18** Psaume 41.10

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Go ina tàwà è âjupâra pâ: Wà pwi jè ârapàarawà, âna ée mwa ipwa tûa tô—pwina jè gére ija naima ma wàé.»

19 Â rà pikîri wà tèpa câmu kêe, â rà jèpa pitawèerié pâ: «Gona pwiri càcaa wâgo?»

20 Â é ina tàra pâ: «Akaé, o wà pwi jè ârapàarawà, wâguwà tèpa 12 apostolo—wà pwina bu capai tuboo naa na i na ngapò ma wàé§.

21 Wâgo *Pwina naîri âboro, âna go o pâra nau bà, wàra na é jèe inapàpari è *Tii Pwicîri. Â napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kêe. Au! Wârico! Ba wà pwiibà, âna pwiri nye gére wâdé ba kêe wiàna càcaa gére pitèpaé!»

I poloa ma i dipâa

22 Ûna rà pi-ija naima, â é popa è poloa wà Iésu. Â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa jècaari tà tèpa câmu kêe, â é ina tàra pâ: «Guwà ija, ba êni, âna naiio.»

23 Â gée na càué, â é popa è wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é naa tàra. Â rà cau wâdo diri.

24 Â é ina tàra pâ: «Êni, âna domii kôo, na o jèe joro ba kà tèpa âboro; domii na é pacoo è *auipwataâboro na é pwa wà Pwiduée, [bétòpò pinaanapò naa nabibiu kàwà ma wàé].

25 Â go ina tàwà è âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo è dipâa na bwaa âmuê, naa na è *Mwaciri kà Pwiduée.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

26 Rà nyabiri è pâ *salamo târa è pwi tòtù maina-bà, â géewê, â rà too naa gòrojaa Élaio.

27 Â é ina wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà o mwa po capai panuâo diri. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*O mwa pòtàmwarà
pwi a wéaari mutô.
O tadidiri pâ mutô.*

Zakarie 13.7

28 «Êco na, wiàna go o mwa wâro còwâ gée na aubà, â go o mwa pâbéaa kàwà naa Galilée.»

29 Â é ina tée wà Pétéru pâ: «Wà tàpéeni âna rà o panuâgà, â o càcaa wâgo!»

30 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà è âjupâra pâ: Naa na ne nabà, béaa kâra è pai wailu to kâra è ja, âna wâgà, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

31 Â é nye ciburà gò wà Pétéru nau ina pâ: «Èkâ! Wiàna ina pâ tètàmwaraju naima ma wâgà, â câgo caa pitütôowârigà!»

Â wàilà diri, âna nye caapwi è pwina rà ina tée.

É pwapwicîri na Gethsémané Mataio 26.36-40; Luka 22.39-46

§ 14:20 Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa âji bée, âna rà nye po tuboo goro îrà naa na i na ngapò na caapwi.
14:22 1 Korénito 11.23-25 14:24 Exode 24.8; Jérémie 31.31-34; Zakarie 9.11; 1 Korénito 10.16; Hébéru 9.20 14:28 Mataio 28.16; Maréko 16.7 14:31 Ioane 11.16

³² Géewê, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe naa na jè ére [na câmi goro upwâra] na ina goo wê pâ Gethsémané. Â é ina tàra pâ: «Guwà tâaboo naani, ba go bwaa pâra nau pwapwicîri.»

³³ Â é popa wiâê wà Pétéru, ma Jacques, ma Ioane. Â é tapoo po dau pidumapiê ma wâgotêe.

³⁴ Â é ina tàra pâ: «Po dau tòina ma pikîri é pwâranümo. Â guwà tàpo tâa ni, â guwà tà tàcî! Guwà cibwaa puu!»

³⁵ Â é tàpo paé jiià, â é tùu jùrué. Â é ilari jii Pwiduee pâ na é patâjii jiié é tòina kâra pwi pâara bèepwiri, wiàna pâri.

³⁶ Â é ina pâ: «*Abba**, Caa, pârigà diri é muru. Gà patâjii jiio é pâ aré ma tòina bèeni! Êco na gà cibwaa pwa é pwina nümo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

Rà puu tèpa câmu kêe

³⁷ É wâjué me cowa dari tèpa âracié a câmu kêe, â é cowa pâ rà tà puu. Â é ina tà Simona Pétéru pâ: «Simona, wànau, gà tà puu? Càcaa pâri ma gà tàpo tàcî, naa na ji caapwi ineretòtù?

³⁸ Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà. Ba nümwà na guwà pwa na wâdé, êco na ticè nii kàwà.»

³⁹ É jèu pâra cowa wà Iésu jiià, â é jèu pwapwicîri, â é jèu ina mwara é pwina é jèe ina.

⁴⁰ Ūna é wâjué me cowa darirà, â é pâmarirà mwara na rà gére puu. Ba nye po dau pwacoé tàra, ma rà tà tàcî. Â càra caa tâmogòori, cè otòpi kàra tée.

⁴¹ Â jèe béwacié mwara é pai pâra kêe jiià, â é wâjué cowa. Â é ina tàra pâ: «Gona guwà bwaa gére nao ma puu? Pâri! Ba o jèe panuâo ni tà tèpa pwa na èpà, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba rà tàgére mee ni, ba na rà tâjùruo.]

⁴² Guwà cimadò! Ma jè pâra! Ba wà pwina é ipa popai good†, âna jèe tà wàéni!»

Rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47-56; Luka 22.47-53; Ioane 18.3-12

⁴³ Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâê pâ âboro na wâru, na rà pa é pâ tauwa, ma gò upwâra. Ba rà panuâra me wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèa, ma wà tèpa pitûa.

⁴⁴ Â wà Judas, wà pwina é pi-icuri Iésu, âna é jèe inapàpari tàra é pwina ée pwa: «Wà pwi âboro na go bwénüuê, âna nye wàé kaa. Guwà tâjùrué, â guwà popaé pâ, â guwà wéaarié bwàti.»

⁴⁵ Â rà tèepaa me, â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é ina tée pâ: «Bwàcu'gà co Pwi a pwa pupûra!» Â é bwénüuê.

⁴⁶ Â rà pò ma tâjùru Iésu.

⁴⁷ Â wà pwi âboro na é tâa jaa Iésu, âna é pò ma càu é tauwa kêe, â é nye tüboo kaa naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò. [Êco na] é tépàgà co i doronyüru.

Gona go pwi a tètãmwara âboro?

⁴⁸ É ina wà Iésu tà tàpéeni pâ: «Wànau? Guwà me nau popao, goro é pâ tauwa, ma é bàra upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtãmwara âboro!

14:32 Ioane 18.1   **14:34** Ioane 12.27   **14:36** Maréko 10.38; Ioane 6.38   * **14:36** *Abba*—Pai ina wèe pâ, caa kôo naa na araméen, pwàratùra kà Iésu.   † **14:42** *Ipa popai good*—*Me trahir*. Icurio.

49 Diri pâ tòtù, âna go tâa nabibiu kàwà. Â go pacâmuri tèpa âboro, naa na *Wâra pwapwicîri. Êco na câguwà caa tâjûruo! Bwa, wâdé na wàrapwiri. Ba nabàni, âna gére pacoo ê pâ muru na jèe inapàpari, naa na Tii Pwicîri.»

50 Â wà diri tèpa câmu kêe, âna rà panuâê, â rà uru.

É uru na é cicàpé pwi âboro èpo

51 Êco na pwa pwi jè âboro èpo‡, âna é pâra wiâê. Â é pòpiié goo ê jè ciità. Ûna rà pwa na rà tâjûrué wà pâra tàpé,

52 â rà tà cipa awé i ciità kêe, â é uru na é cicàpé.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

Mataio 26.57-68; Luka 22.54-71; Ioane 18.19-24

53 Rà popa pâ Iésu naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Ba rà ipitiri naa jaaé wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa pitûâ, ma wà tèpa dotéé goro ê Naèà.

54 Napwa wà Pétèru, âna é picâwiâê géé iti, â é tò naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Â é tâaboo naa na pé gòroigé, naa jaa tèpa âboro kîri, tèpa wéaa, â é pwacârau.

55 Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma diri ê pé wâra pitèimuru kà tèpa Juif, âna rà mudàra cè âboro, târa na rà pitòti Iésu. Ba nûmarà na rà o pwa wârimuru tée ma é bà. Êco na càra caa pâmari.

56 Ba wâru tèpa pitòtié na rà pwâ, êco na càra caa pitèrerà.

57 Â nabwé, â rà cimadò pâra tàpé géé goorà, â rà ina pâ:

58 «Bà jèe nye tèreê na é ina pâ: “Go o tédidiri ê Wâra pwapwicîri bèeni na ia rà bari wà tèpa âboro. Â naa na âracié tòtù, âna go bari còwâ ê jè Wâra pwapwicîri na càcaa bari goro na-araraîri âboro.”»

59 Êco na wà tèpa pitòtié bèepwiri, âna càra caa pitèrerà mwara.

Pai tòpi kà Iésu

60 É cimadò na ara diri tèpa pitûâ wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, â é tawèeri Iésu pâ: «Gona nye ticé bétòpi'gà? Wànau? Cägà caa tère é pâ pwina rà gére pitòtigà goo?»

61 Êco na é nye tàpo tâa wà Iésu, â câé caa tòpi. Â é jèu tawèerié mwara wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, pâ: «Gona nye âjupâra pâ wâgà, âna gà pwi *Mesia, *Pwina naî Pwiduée—wà Pwiduée na jè papwicîrié?»

62 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ûu, âjupâra ê pwina gà ina. Â guwà mwa còo wà Pwina naîri âboro, wiàna é tâa gòro étò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ]. Â guwà mwa còoê, wiàna é me na pâ nee, géé napwéretòtù.»

63 [Â po dau dàpàgà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, â é po dau putàmu.] Â é nye tidàpa kaa ê ârabwée kêe§, â é ina tà tèpa pitèimuru bée pâ: «Jèe pâri! Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]!

64 Ba guwà jèe tèreê, na é ina ba èpà Pwiduée [ba é nama ipaiwàilu ma wàè]. Â dà cèna guwà niimiri naa gooé?»

Â rà cau tòpi diri pâ: «Wâdé na é bà!»

65 Â wà pâra tàpé, âna rà èdurié, â rà târamiri ê naporomee, â rà tòbitié goro îrà. Â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri ê muru]!»

14:49 Luka 19.47, 21.37; Ioane 18.20 ‡ 14:51 Pwi jè âboro èpo—Munaa wà Maréko na é wii tii bèeni.

14:58 Ioane 2.19-21 14:62 Psaume 110.1; Daniel 7.13 § 14:63 Tidàpa...ârabwée kêe—Câmu kâra pai po dau dàpàgà tée, é, pwâra putàmu kêe. 14:64 Lévitique 24.16; Ioane 19.7

Â rà popaé wà tèpa wéaa, â rà pitagégéri pûruê.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69-75; Luka 22.56-65; Ioane 18.16-27

⁶⁶ Napwa wà Pétéru, âna é nye tà tâa niboo gòroigé.

Â é tèepaa me tô jè âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò.

⁶⁷ Â é còo Pétéru na é gére pwacârau. Â é ucâriê, â é ina tée pâ: «Ée, wâgà kaa, âna gà pwi bée Iésu géé Nazareth!»

⁶⁸ Â é tòpi tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, â câgo caa tâmogòori é pwina nūmagà na gà ina.»

Â géewê, â é pâra dàra é goropwârawâ goro i gòroigé. {Â, na wàrapwiri, â é to i ja.}

⁶⁹ Â wà tōoni, âna é ucâri mwara wà Pétéru, â é jèu ina mwara târa pâ âboro na rà tâa wê, pâ: «Akaé! Wà pwini, âna pwi jè ârapàara tèpa câmu kà Iésu!»

⁷⁰ Â é ina mwara wà Pétéru pâ: «Bwa, bwa! Câgo caa tâmogòorié!»

Â géé na càué, â wà tèpa tâa wê, âna rà ina mwara tée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ gà pwi jè a câmu kêe! Ba wâgà mwara, âna gà pwi a me géé Galilée*!»

⁷¹ Â é nye pigòo kaa wà Pétéru ma ina pâ: «Kaa! Guwà tère, go *ipwataâboro tàwà pâ câgo caa tâmogòori wà pwiibà! Wâdé na é pwa wârimuru tōo wà Pwiduée, wiàna go pwâ!»

⁷² Ūna é bwaa gére ina pwiri, â é wailu to i ja. Â é mwa niimiri i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kêra é pai wailu to kêra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Â é i wà Pétéru.

15

Rà popa Iésu pâ naa jaa Pilato

Mataio 27.1-31; Luka 22.66-23.25; Ioane 18.28-19.16

¹ Ūna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri é wâra pitûâ kà tèpa *Juif— wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa *dotée goro é Naèà. Ba nūmarà na rà tâmogòori é pwina rà pwa tà Iésu. Â rà piieé, â rà popaé pâdari *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma].

² Â é tawèerié wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

³ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna wâru é pâ muru na rà pinatòti Iésu goo.

⁴ Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona nye ticè cèna gà tòpi goo? Gà nye gére tère é pâ muru na èpà na rà ina naa googà?»

⁵ Êco na câé mwa caa tòpi wà Iésu, â é po dau pò gooé wà Pilato.

Nūmarà goo Barabbas

⁶ Napwa Pilato, âna câmaajé tée, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka, na é pacòobé géé na karapuu cè pwi jè âboro, na nūma é Ba gooé.

⁷ Â, [na naja bèepwiri, â] pwa pwi jè âboro, na nee Barabbas, na rà pitànaima na karapuu, ma tèpa bée. Ba rà tètâmwara âboro, na pâara na rà cìcara tèpa Roma.

* **14:70** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Ba bà tère naa na wéegére pwâratùra'gà.*
15:1 Luka 22.66   **15:5** Ésaie 53.7; Maréko 14.61

⁸ Â rà tèepaa me naa jaa Pilato pâ âboro na wâru, â rà ilari jiié pâ: «Gà pwa ba kâbà, é muru na jèe nye câmaajé tâgà na gà pwa.»

⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Gona nûmawà na go panuâ cõwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

¹⁰ Ba é nye tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna rà panuâ tée Iésu, goro pai piboo kàra.

¹¹ Êco na wà tàpéebà, âna rà cètùu é pâ âboro, ba na rà ina pâ: «Panuâ tâbà wà Barabbas!»

Tanamiri Iésu naa goro kurucé!

¹² É tawèerirà mwara wà Pilato pâ: «Â gona dà cèna go o pwa tà pwina guwà ina gooé pâ 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

¹³ Â rà uu ma tomara too pâ: «Tanamiriê naa goro *kurucé!»

¹⁴ Â é jèu tawèerirà mwara pâ: «Gona dà cèna é pwa cèna èpà?»

Êco na rà ina wiikauri pâ: «Tanamiriê naa goro kurucé!»

¹⁵ Â é panuâ tàra wà Barabbas wà Pilato, ba nûmee na rà wâdéarié é pâ âboro. Â é pwa ma pâdi Iésu goro ubati. Â é panuâê tà tèpa coda, ba na rà tanamiriê naa goro kurucé.

Rà pitaurée gooé tèpa coda

¹⁶ Wà tèpa coda, âna rà popa còobé Iésu, naa na gòroigé, kâra é wâ maina kà kupénoo. Â rà todàra diri é pé wâra coda.

¹⁷ Â rà piècaarié, â rà pwa ma é coona é pé ârabwée na dau mii—[pwacèwii ârabwée kà pwi âboro imaina]. Â rà pàti é pé bwe korona* kêe, goro îri upwâra na pwa daaé, â rà tòpò boo naa gòro pûruê.

¹⁸ Â rà [cibèepié, â rà tànyiriê, ma] ina tée pâ: «Wée! Cidòri nyuâgà, co 'Pwi ukai kà tèpa Juif'!»

¹⁹ Â rà nye tà pâdi é pûruê goro é bàra watü. Â rà nye tà èdurié, â rà nye tà tùu jùrurà araé.

²⁰ Ûna nabwé é pai piècaarié kàra, â rà tòpwütù gée gooé i ârabwée mii, â rà naagée cõwâ naa gooé é ârabwée kêe. Â géewê, â rà popaé còobé naa gòroigé, ba na rà tanamiriê naa goro i kurucé.

Rà tanamiriê naa goro kurucé

Mataio 27.32-44; Luka 23.26-43; Ioane 19.17-27

²¹ Pwa pwi jè âboro gée na ville Cyrène na nee Simona, pwi caa kà Alexandre ma wà Rufus†, âna é me wê, ba é wâjué cõwâ gée na aupwanapò. Â rà tacoo gooé wà tèpa coda, ba na é kâa é kurucé kà Iésu.

²² Â rà popa Iésu, pâ naa gòro jè ti kâra jaa na ina goo wê pâ Golgota, na pai ina wée pâ 'Goro pwiripûru âboro'.

²³ Â [wà pàra tàpé, âna] rà pinaanaimari é dipâa bau é jawé na maga‡. Â rà naa tà Iésu, êco na nye tàutêe na é wâdo.

²⁴⁻²⁵ Na po 9 ineretòtù na dàuru, âna rà tanamiriê naa goro i *kurucé wà tèpa coda. Â rà càù noo kâra tii, ba na rà tâmogòori pâ, wàilàapà na o popa é pâ ârabwée kêe, ba na rà o pipâdi naa goorà.

^{15:11} Apostolo 3.13-14 * ^{15:17} Bwe korona—COURONNE. Bwe kà pwi ukai. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwe câma. ^{15:21} Roma 16.13 † ^{15:21} Alexandre ma wà Rufus—Pwiri tupédu âboro imaina naa na wâra pwapwicîri na ville Roma. ‡ ^{15:23} Jawé na maga—Nee myrrhe. Pé wâi târa ma câjè caa tère é maagé. ^{15:24-25} Psaume 22.19

26 Â rà popa é ére upwâra, â rà wii naa goo, é majoro é pai bà kêe, pâ: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

27 Â rà tanamiri mwara tupédu a pwa na èpà naa goro jènere wà Iésu—wà pwi jèpwi naa goro étò kêe; â wà pwi jèpwi naa goro aèmwü kêe. {

28 Êkaa na pacoo i pwi ia mara wii naa na *Tii Pwicîri gooé, pâ: *Rà naa wârimuru tée; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà.* *Ésaïe 53.12*

29 Wà tàpé na rà paé ma me na ére bèepwiri, âna rà ura é pûrurà, â rà tànyiri Iésu, â rà ina pâ: «Pwiini, gona càcaa wâgà kaa, na gà o tédidiri i *Wâra pwapwicîri, â gà o pagòtù còwâ naa na âracié tòotù?

30 Â gà pa-udògà còwâ, ma gà boome gée goro i kurucé bèepwiri!»

31-32 Â wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà tèpa dotée goro é Naèà, âna rà pitaurée goo Iésu mwara. Â rà pi-ina tàra jècaa pâ: «É pi-ina gooé pâ é Pwi Ukai kâjè tèpa *Isaraéla. Â é tâmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, éco na câe caa tâmogòori ma é ipa-udòé còwâ! Wiàna é boo gée goro kurucé bèepwiri, â pwiri jè o mwa cèikî naa gooé!»

Â nye ipaiwà mwara naa goo tupé na tanamiriru naa goro kurucé, naa goro jènereê. Ba ru nye pitaurée gooé mwara.

Maagé bà kà Iésu

Mataio 27.45-56; Luka 23.44-49; Ioane 19.28-30

33 Ūna po gopaé bwàti, â nye po bàutê pitiri é napô§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija.

34 Ūna po âracié ineretòotù, â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Éloi, Éloi, lama sabakthani?* Pai ina wèe pâ: Pwiduée kôo, Pwiduée kôo, cina gà panuâô?

35 [Â càra caa tèreê bwàti] wà pàra tàpé na rà tâa wê, â rà ina pâ: «Guwà còo, é todà *péroféta Élia!»

36 Â pwa pwi jè ârapàararà, âna é itàtà, â é popa jè imwaano, â é nuwa naa na é dipâa na maga*. Â é tòpò naa goro bàra upwâra, â é naa tà Iésu, ba na é wâdo. Â é ina [tà tèpa bée] pâ: «Tàpo tâa, ba pwiri jè o còo wà Élia, na é me, nau naaê boo géenidò goro kurucé!»

37 Éco na é dau uu too wà Iésu, â nye ègò kaa ôomaa kêe.

38 Â é pé ciità maina, [na é târiwâri é ére na dau pwicîri] naa na i Wâra pwapwicîri, âna nye tidàpa kaa, tapoo géenidò, tia niboo pwâadèreè.

39 Â wà pwi caa kâra coda roma na é coo ara Iésu, âna é còo é pai bà kêe, â é ina pâ: «Âjupâra, wà pwi âboro bèeni, âna é *Pwina naí Pwiduée!»

Rà còoê wà pa ilàri

40 Pwa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, âna rà tà coo iti, â rà còo pwiri—wàilà ma wà Maria gée Magdala, ma wà Salomé, ma wà Maria, nyaa kà tupédu aéjii José ma Jacques (wà pwina ina gooé pâ 'Pwi dopwa').

41 Wàilà kaa, na rà pàra wiâ Iésu, â na rà pitu tée, ûna é bwaa tâa napô Galilée. Â wâru é pa pàra ilàri, na rà tâa wê mwara, na rà too wiâê mwara, naa *Iéruusaléma.

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57-61; Luka 23.50-56; Ioane 19.38-42

15:28 Ésaïe 53.12   15:29 Psaume 22.8, 109.25; Maréko 14.58   § 15:33 Pitiri é napô—é, Pitiri é gòropuu.
 15:34 Psaume 22.2   15:36 Psaume 69.22   * 15:36 Dipâa na maga—Dipâa na càcaa maina wâri wèe, na pinaanimariê bau é jawé.   15:40 Luka 8.2-3

42-43 Diri ê pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na [papwicî] tòotù béaa kêra ê *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Na papwicî, âna rà pwabwàti ê pi-ija târa tòotù pwicîri.

Na bàrane, âna é tèepaa me wà Ioséfa, pwi âboro géee Arimathée. Wà pwiibà, âna pwi jè âboro imaina, naa na wâra pitèimuru kà tèpa Juif. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri ê pai tèepaa me kêra ê *Mwaciri kà Pwiduée. Â é ipagòorié, ba na é pâra naa jaa ukai Pilato, ma ilari jiié i naii Iésu. Ba nùmee na é popa é naiié béaa kêra ê pai tapoo kêra tòotù pwicîri.

44 Ûna é tère wà Pilato pâ, é jèe bà wà Iésu, â é pò. Â é todà pwi caa kêra coda, â é tawèerié pâ: «Gona jèe gòiri cè pai bà kêe?»

45 Â é piwiâ tée. Â wà Pilato, âna é naa tàrù tà Ioséfa, ba na é popa i naii Iésu.

46 Â wà pwiibà, âna é tapwùtù i naii Iésu géee gòro i kurucé. Â é cajipié goro é ciità na é wâri. Â é popaé, â é tòpòé naa na é auipwàni—pé pwée na îri naa na pé atü. Â nabwé, â é pwùru é jè pé atü maina, â é târiwâri i auipwàni.

47 Â wà Maria géee Magdala, ma wà Maria nyaa kà José [ma Jacques] âna ru côo é ére na tòpò Iésu naawé.

16

É wâro còwâ géee na aubà

Mataio 28.1-8; Luka 24.1-12; Ioane 20.1-10

1 [Na capàto na bàrane] ûna jèe nabwé ê *tòotù pwicîri [kà tèpa *Juif] â wà Maria géee Magdala, ma Salomé, ma wà Maria nyaa kà [José ma] Jacques, âna rà pâ nau wâri é jawé ûrea, ba na rà wicèpwiri naa gòro é naii Iésu.

2 Na pwapwicîri, na bwaa dàuru, na é géere égòdò tòotù, â rà pâra naa na auipwàni.

3-4 Â wii naigé, âna rà géere pi-ina tàra pâ: «Gona wàilàapà na o mwa pwùru i atü goro i pwée? Ba po dau maina!»

Éco na, ûna rà tèepaa pâ, â rà côo pâ jèe pwùru.

5 Â rà tò naa na i pwée auipwàni. Â rà côo pwi âboro èpo na é tâa gòro âji îjè, na é coona é ârabwée gòri na pwaa*. Â rà po dau pò, ma wâgotàra.

6 Éco na é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba [go tâmogòori pâ] guwà me nau mudà Iésu géee Nazareth, wà pwi ia tanamirié naa goro *kurucé. Guwà tère, jèe tiàué ni, ba é jèe tàcî géee na aubà, â é jèe wâro còwâ! Ba wàéni é ére, na ia tòpòé naawé.

7 Â guwà wâjué còwâ wà, â guwà ina tà Pétèru ma tèpa *câmu kà Iésu pâ, é tapacîwà wâ Galilée wà Iésu. Â guwà o mwa côoé naawé, wàra na ia é jèe ina tàwà.»

8 Â rà còobé géee na i auipwàni i pa ilàri, â rà itàa pâ. Â po dau dàpàgà tàra, â rà céca. Â càra caa ina târa âboro imudi, ba po dau wâgotàra.

Nee tii 9-20, âna nye tiàù na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

É pipaarié tà tèpa âboro kêe

Mataio 28.9-20; Luka 24.13-53; Ioane 20.11-23; Apostolo 1.6-11

—Tà Maria géee Magdala

* 16:5 Pwi âboro èpo na é... Pai ina wèe pâ, pwi angela. Côo mwara Angela naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàadàra tii. 16:7 Mataio 26.32; Maréko 14.28

⁹ Na pwapwicîri na bwaa dàuru, âna é wâro cowa gée na aubà wà Iésu. Â é pipaarié béaa tà Maria gée Magdala, wà i tô ilàri, na ia é nama é wâdé na é tü târa ê pâ 7 duée gée gooé.

¹⁰ Â wà ttoni, âna é me, nau piwiâ tà tèpa bée Iésu, ê pwina é còo.

Napwa wailà, âna rà tàgère pijinünü imuru Iésu.

¹¹ Â é ina tàra wà Maria pâ: «É jèe wâro cowa wà Iésu! Ba go còoê!»

Êco na càra caa cèikî naa gooé.

—*Tà tupédu a câmu kêe*

¹² Pwa tupédu a câmu kà Iésu, âna ru pâra wii naigé, â ru còobé gée na ville. Â é cipàpariru wà Iésu, na jèe ité pai còoê.

¹³ Â ru wâjué cowa, ba na ru piwiâ tà pâra tèpa câmu, êco na wailà mwara, âna càra caa cèikî naa gooru!

—*Tà tèpa 11 apostolo kêe*

¹⁴ Â Bénabwé wèe, âna é pipaarié tà tèpa 11 *apostolo kêe, wà Iésu, na rà bwaa gére ija. Â é pwarà, â é ina tàra pâ: «Po dau gòo é pûruwà! Tautàwà na guwà cèikî, na rà ina tàwà pâ, go jèe wâro cowa!»

¹⁵ Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà pâra pitiri ê gòropuu, â guwà inapàpari ê *Picémara Wâdé, târa diri ê pâ âboro.

¹⁶ Â wà pwina é cèikî naa goo, ma *upwaaé, âna ée mwa udò, [â o tâa tée ê *âji wâro]. Â wà pwina câe caa cèikî, âna ée mwa pitèié wà Pwiduée, ma naa wârimuru tée.

¹⁷ Wâéni pâ câmu kêe naa goo tàpé na rà cèikî:

Rà o tü târa ê pâ duée, naa na neeô;

Rà o pwa ê pâ pwâratùra na pâ ité;

¹⁸ Rà o cipa ê pâ dòea naa na îrà;

Rà o wâdo cè jawére bà†, â o càra caa bà goo;

Rà o tòpò ê du îrà naa gò tèpa maagé, â rà o wâdé cowa.»

¹⁹ Gée na càuru ê pai ina kêe tàra pwiri, â dàgòtù too naa napwéretòotù, wà Pwi Ukai Iésu, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na é pitûa wê].

²⁰ Â wà tèpa câmu kêe, âna rà pâpitiri pâ napô, ba na rà inapàpari ê Picémara Wâdé. Â é pitu tàra wà Pwi Ukai. Â é *paâjupâra ê Popai na rà inapàpari, ba é naa tàra ê pátamee, ba na rà pwa ê pâ câmu, na rà pò goo wà tèpa âboro.

16:14 1 Korénito 15.5   **16:15** Apostolo 1.8   **16:16** Apostolo 2.38   **16:17** Apostolo 2.4, 8.7   **16:18** Luka 10.19; Apostolo 28.3-6   † **16:18** Rà o cipa ê pâ dòea...Rà o wâdo cè jawére bà—Pai ina wèe pâ, wiàna rà wâdo... ba càca popai goro ê pwina wâdé na jè pwa. Popai goro ê pwina pâri ma tèepaa tà pâra tèpa câmu kà Iésu. *Jawére bà—Poison.*   **16:19** Apostolo 1.9-11, 2.33-34   **16:20** Apostolo 14.3; Hébéru 2.3-4

Picémara Wâdé na é wii wâ Luka Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Luka, pwi dotée (côo *Kolosé* 4.14), na é pâra wiâ Paulo (côo *Apostolo* 16.10 ma 2 *Timotéo* 4.11). É pwi *Grec. Munaa wàé co pwi âboro na wii naa na *Tii Pwicîri, na câé caa pwi *Juif. É mudàra diri é pwina rà ina ma wii goo Iésu wà tèpa *paâjupâraê, â é wii târa tòimiri. (Côo Luka 1.1–3.) Pai wii tii kêe, âna paari pâ, é pwi âboro na é pwi a *câmu.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 60 ma 65, béaa kêra pai tanoori wàra é ville Iérusaléma na é naja 70.

É wii tâi?

Tà pwi jè âboro na nee Théophile, pwi âboro imaina naa jaa tèpa *Roma, na rà pitûâ naa napô naawê. É jèe pwi a cèikî naa goo wà Iésu *Kériso, â é jèe picòo é pâ muru goro é cèikî (1.4). É nee *Théophile* âna pai ina wèe pâ ‘Wà pwina é meaari Pwiduée’. Pwiri ucina mwara goo diri tèpa cèikî na rà wâru, na càra caa tèpa Juif, â na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée.

Cina é wii?

É paari wà Luka pâ, é pàara cèikî kâjè naa goo Iésu, âna muru na cimwü ma âjupâra.

Dà ère é tii bèeni?

Tii kà Luka, âna tii na tâbawêe goro wâro kà Iésu, jii pàra tii. Wâru pâ nee tii naa naporomee 10–18, na nye tiâu na *Tii kà Mataio*, ma *Maréko*.

Wà Luka, âna é paari pâ, wà Iésu Kériso, âna é pwi âboro na é tâbawêe. É piwiâ é pai tâa kà Iésu ma wà tèpa âboro, ma pimeaari kêe tàra (4.18–19; 19.41).

Wà Iésu, âna é dau meaari tàpé na ticè nii kêra ma tàpé na pipwaée kêra:

- tèpa pwa maga (17.12–19);
- tàpé na ticè kêra (16.19–31);
- pa ilàri (7.43–48);
- pa ilàri dâpwà (7.11–17);
- tèpa tò mwani—tèpa âboro na rà èpàrirà tèpa jènererà (18.9–14);
- tàpé na èpà wâro kêra (7.36–50).

Na pàara kà Iésu, âna piticèmururu naa goo pa ilàri jii tèpa paa. Êco na jè côo naa na *Tii kà Luka* pâ, câé caa niimiri wàrapwiri wà Iésu. Â wà Luka, âna é wii nee pa ilàri na rà pâra wiâ Iésu (8.2–3; 24.10).

É piwiâ mwara wà Luka naa na tii bèeni é pâ pwi bèepwiri:

- é pwapwicîri, âna muru na dau maina naa na wâro kà Iésu (5.16);
- wakè kêra Nyuâaê Pwicîri naa na wâro kà Iésu (côo 1.80) ma tèpa âboro kà Pwiduée;
- wakè kà tèpa angela (naporomee 1, 2).

Pai pitàgoo tii kà Luka

Pitèpa Iésu ma pai maina too kêe (1.1–2.52)

Ipwabwàtié târa wakè (3.1–4.13)

Wakè kà Iésu naa Galilée (4.14–9.50)

Autapoo goo (4.16-5.16)
 Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.17-6.11)
 É pacâmuri tèpa câmu kêe (6.12-49)
 Wailàapà pwi Iésu bèepwiri? (7.1-50)
 É pwa ucina na é pacâmuri tèpa âboro (8.1-21)
 Dau pwa pàtâma Iésu (8.22-56)
 Pai tâa kàra ma tèpa 12 a câmu kêe (9.1-50)
 É tapoo pâra dâra Iérusaléma (9.51-19.27)
 É pacâmuri tèpa âboro kêe
 É patêre tèpa pitûâ na rà cicaraé
 É wacié inapàpari pai o bà kêe
 Wakè kêe naa Iérusaléma (19.28-21.38)
 Pai bà ma wâro còwâ kêe (22.1-24.53)

É inapàpari tii kêe wà Luka

¹⁻³ Bwàcu'gà, co pwi ukai Théophile. Go wii ê tii bèeni, ba na go piwiâ tâgà diri pâ muru na é jèe pwa wà Pwiduée naa jaabà, gée na càuru pai pitèpa wà Iésu*. Wâru tèpa *paâjupâra na rà còo pâ muru bèepwiri, â rà inapàpari, â rà picémara ê *Picémara Wâdé. Â wà pâra tàpé, âna pwa na rà piwiâ naa na tii. Â wâgo mwara, âna go mudàra bwàti, ba na go wii tòimiri é jèkutâ ba kâgà, goro diri pâ muru bèepwiri.

⁴ Ba na wàrapwiri, âna gà o mwa bàra còoina pâ âjupâra ê popai na ia gà tòpi.

Zakaria ma Élisabeth

⁵ Na pàara na é ukai naa *Judée wà Héroda†, âna pwa pwi jè âboro wê, na ina gooé pâ Zakaria. É pwi a pwa ârapwailò, gée na pubu kà Abia. Â napwa tô wâdèe, Élisabeth, âna tô gòobàra *Arona.

⁶ Â cau wàilu, âna ru *târù na ara Pwi Ukai Pwiduée. Ba ru pitêre dâra diri pâ naèà, ma é pâ pitûâ kêe, â nye ticè cèna pâri ma pitèiru goo.

⁷ Êco na nye ticè èpo kàru, ba càcaa pâri ma é pièrù‡ wà Élisabeth. Â jèe cau pwanūmaru.

É cai Zakaria pwi jè angela

⁸ Na jè tòotù, â wà Zakaria, âna é pwa wakè kêe na *Wâra pwapwicîri kà Pwiduée. Ba nye tòotù na rà wakè na i pubu kêe.

⁹ Wiâra é pai pwa kà tèpa pwa *ârapwailò, â rà picàù noo kâra tii, ba na rà pitòrigari pwi âboro gée goorà, na ée tò naa na ére na dau pwicîri, naa na Wâra pwapwicîri. Â naawê, âna é cîri *encens* [pâ dà na ûrea na jè cîri] ba na âraimeai tà Pwiduée.

Â, na tòotù bèepwiri, âna wâru noo kâra tii kà wà Zakaria. Â é too nau pwa é wakè kêe.

¹⁰ Â, na é gére cîri i *encens* [naa gò béreca] â dau wâru tèpa âboro§ na rà gére pwapwicîri boo gòroigé.

¹¹ [Ûna é gére wàrapwiri wà Zakaria] â é nye cipàparié kaa, wà pwi jè *angela kà Pwi Ukai, na é coo gòro étò kâra i béreca.

¹² Â é pò wà Zakaria, â dau wâgotêe, [â é pwùkùru].

1:1-3 Apostolo 1.1 * **1:1-3** Gée na càuru pai pitèpa wà Iésu—Grec: *Gée na autapoo goo.* † **1:5** Héroda—Héroda na nee 'Héroda Maina'. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ **1:7** Càcaa pâri ma é pièrù—Stérile. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Ilàri mwari.* § **1:9** Exode 30.7 § **1:10** Wâru tèpa âboro—Grec: *Diri é Ba {kà Pwiduée}.*

O pwa pwi èpo'gà

¹³ Êco na é ina tée wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co Zakaria! Ba é jèe tée è pwâra pwapwicîri kàu wà Pwiduée. Â wà tô wâdâgà, âna [ée mwa nyarana, â] ée mwa pitâmari pwi èpo'gà, â gà mwa pitunee tée pâ Ioane.

¹⁴ Â gàu mwa puràra, ma ipwàdé. Â o mwa wâru mwara tàpé na rà o ipwàdéé goo.

¹⁵ Ba wà pwina naîgà, âna ée mwa pâ nau pwi âboro na dau imaina na ara Pwi Ukai. Â o pwicîri na é wâdo dipâa ma cè jawé gòo. Ba ée jèe nye dipitirié kaa é *Nyuâaê Pwicîri na é bwaa tâa nanaa nyaa kêe.

¹⁶ «Dau wâru tàpé gée na é Ba *Isaraéla, na ée mwa tòmimirà, ba na rà wâjué còwâ dari Pwi Ukai, Pwiduée kàra.

¹⁷ O tâa gooé é pàtâmara é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii *péroféta Élia biu. Â ée mwa tòmiri ma pwabwàti é Ba kêe, béaa kâra pai tèepaa kà Pwi Ukai. [Ba o càcaa gòiri, â ée jèe tèepaa.] Â gée goo pwina naîgà, âna wà tèpa caa, âna rà o naa nûmarà naa goo tèpa naîrà*. Â wà tàpé na càra caa pitère dà Pwiduée, âna rà o mwa pinünûma, pwacèwii tèpa âboro na rà *tàrù na ara Pwiduée.»

Go wànau târa pai cèikî kôo?

¹⁸ É ina wà Zakaria tà pwi angela pâ: «Go wànau târa pai cèikî kôo, naa goo é pwina gà ina? Ba go jèe po dau ijiao, â wà mwara wâdòo, âna é jèe jiiitamu.»

¹⁹ Â é tòpi tée pâ: «Ico pwini! Wâgo, âna wâgo angela Gabriel, â go pwi a coo ara Pwiduée, ba na go piâboro kîri kêe. Â wàé na é cùruo me, ba na go inapàpari tâgà é popai wâdé bèeni.

²⁰ Wâdé na gà tâmogòori pâ, diri é pâ muru na go ina tâgà, âna o mwa tèepaa, na pàara na é jèe tòpò wà Pwiduée. Êco na wâgà, âna câgà caa cèikî naa goo! Â gà còo, gà o cîô, tiagoro é tòotù na o mwa coo diri é pwina go ina tâgà!»

²¹ Na pàara na ru gére pitùra na, wà Zakaria ma wà pwi angela, âna rà gére tapacîé wà tèpa âboro. Â rà pò [ma pitawèrirà] pâ, cina gòrié dò wâ.

²² Ûna é mwa bàra còobé [géee na ére na dau pwicîri] âna é jèe cîô. Â é po pwa ineremuru tàra, goro îê. Â rà pâra na tâmogòori pâ pwa cè pwina é còo, cèna me géee goo Pwiduée.

²³ Nabwé, â é tubanabwé é wakè kêe wà Zakaria, naa na i Wâra pwapwicîri, â é pâra naa pwârawâ kêe.

É nyarana Élisabeth

²⁴ Géee na càué, â wà tô wâdèe Élisabeth, âna é nyarana. Â é nye tà tâa pwârawâ naa na 5 parui. Â é nye tà niimiri pâ,

²⁵ 'É dau wâdé ba kôo wà Pwi Ukai. Ba ia go po dau kamu, ba nye tô a ticè èpo kôo. Â é meاريو, â é jèe dàgòtù é pwâra kamu kôo.'

Inapàpari pai pitèpa Iésu

²⁶ É jèe nyarana wà Élisabeth naa na 6 parui. Â, na pàara bèepwiri, â wà Pwiduée, âna é panuâ wà pwi angela kêe, wà Gabriel, naa Nazareth wà Galilée,

²⁷ naa jaa tô jè èpo ilàri, na nee Maria. Wà tôobà, âna ru ipwa câbawâdé+ ma wà pwi âboro, na ina gooé pâ Ioséfa, pwi gòobàra pwi ukai *Davita.

1:15 Nombres 6.3   **1:17** Malachie 3.1,24, 4.5-6; Mataio 17.11-13   * **1:17** 4e phrase—é, *O pwa pinaanapô naa nabibiu kà pa nyaa ma caa, ma tèpa naîrà.*   **1:19** Daniel 8.16, 9.21   **1:27** Mataio 1.16,18   † **1:27** *Ipwa câbawâdé*—Wâjaa tèpa Juif, âna càcaa pai ina wèe pâ, ru ipuu naima.

28 Â é piâpâparié‡ pwi angela, â é ina têe pâ: «Cidòri nyuâagà, co Maria! Ba wà Pwi Ukai Pwiduée, âna é jèe *pwényunyuâarigà goro ê pimeari kêe, â é wâjaagà.»

29 Â é pò wà Maria, ba câe caa tâmogòori ê pwina é ina têe. Â é pinünüma ma pitèi pâ: ‘Cina é pacidòri nyuâaô wà Pwiduée?’

30 Â é ina têe wà pwi angela pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà, co tòoni! Ba é ipwàdée googà wà Pwiduée, â é pitòrigarigà.

31 Â gà o nyarana, â gà o pitàmari pwi nari èpo paa, â gà mwa pitunee têe pâ Iésu§.

32 Wàé, âna wàé pwi âboro na dau imaina na ara Pwiduée. Â o pitunee têe pâ ‘*Pwina naî Pwiduée na é dau wâdòiti’. Â wà Pwiduée, Pwi Ukai kêe, âna ée mwa naa têe ê pwâra ukai kà Davita, pwi jojoooré.

33 Â ée pwi ukai kâra Ba Isaraéla dâra gòiri awé. Â é pitûa kêe, âna o nye ticè pwâadèrèe.»

34 Â é ina wà Maria tà pwi angela pâ: «Gona êpwiri, âna o wânau târa cè pai tèepaa wèe?! Ba câbu caa pé ipuu ma pwi éao, ma cè pwi jèe paa!»

O mwa wàrapwiri gée goro Nyuâaê Pwicîri

35 É tòpi têe wà pwi angela pâ: «Ê Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa boome naa gògà, â é pàtâma Pwiduée na é dau wâdòiti, âna ée mwa wâjaagà*. Â é pwi nari èpo na gà o mwa pitàmariê, âna wàé kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, â o mwa ina gooé pâ Pwina naî Pwiduée.

36 «Gà còo, wà tô jèneregà, Élisabeth, na ia jèe mu ina naa gooé pâ: “O jèe càcaa pitàmari!” Êco na ée mwa pitàmari pwi jèe nari èpo. Ba é gére nyarana ni—jèe 6 parui kêe.

37 Ba nye ticè cèna pwacoé tà Pwiduée!»

38 Â é tòpi têe wà Maria pâ: «Go tô ênawéna kà Pwi Ukai. Â go nye pwa co ê câbawâdé kêe!»

Â, na wàrapwiri, â é còpòo jiié i pwi angela.

É cai Élisabeth wà Maria

39-40 Pâra tòotù gée na càùé, â é piwàcî pâ wà Maria, nau cai wà Élisabeth. (É village kêe, âna é tâa gòrojaa na jè ère gée goo Judée.)

41 Ûna é tère pwâra pwabwàcu kà Maria wà Élisabeth, â é nye gù kaa i pwi èpo naa nanaaê. Â wà Élisabeth, âna nye dipitirié kaa ê Nyuâaê Pwicîri,

42 â é tomara too pâ: «Wà Pwiduée, âna é dau pwényunyuâarigà jii diri pa èpo ilàri, â é pwényunyuâari mwara ê èpo bèepwiri gére wâgoogà!

43 Po dau muru na maina ba kôo! Ba gà me naa jaa, wâgà tô nyaa kà Pwi Ukai kôo!

44 «Gà còo co tô béeò, ûna go tère pwâratùra'gà, â é ipwàdée i pwi èpo kôo, â é gù ni nanaaô!

45 Cidòri nyuâagà! Ba gà jèe cèikî pâ, ée mwa pacoo ê pwina é ina tâgà, wà Pwi Ukai.»

Nyabi kà Maria

46 É ina wà Maria pâ:
«Ipwàdée pwâranümo!

‡ 1:28 Piâpâparié—é, Pièpâparié. 1:31 Ésaïe 7.14; Mataio 1.21-23 § 1:31 Iésu—Pai ina wèe naa na hébéru pâ, wà Pwi Ukai, âna é pa-udòjè. 1:32 2 Samuel 7.12,13,16; Ésaïe 9.6 * 1:35 Ée mwa boome naa gògà... Grec: Ée mwa cajipigà pwacèwii ê ânuuê. 1:37 Genèse 18.14 1:46 1 Samuel 2.1-10

Go pwamaina Pwi Ukai!

⁴⁷ Puràra pwâranümmoo!

Ba é upao géé na èpà
wà Pwiduée Caa.

⁴⁸ É câbapwamuru naa goodò,
tô ênawéna kêe,
na go po dau kîri.

Rà o cau ina pâ:
“Pwényunyuâari wà tôoni!”

⁴⁹ É paari nii kêe
wà Pwina é dau maina.
É pitu tôo goro îê étò,
wà Pwina é pwicîri.

⁵⁰ Maina pai wâdé kêe,
dàra gòiri awé,
ba kà tèpa âboro;
tà tàpé na rà papwicîriê.

⁵¹ É wakè goro pàtàmee.
Tadidiri tèpa cuâcâda.

⁵² Téura pwâra ukai,
kà tàpé na rà maina.
Caa pagòtù too
tàpé na rà kîri.

⁵³ É naa neemuru
tàpé na ticè kàra.
É pawâjuépiri
tàpé na pwa kàra,
ma ticè ère îrà.

⁵⁴ É pitu târa Ba kêe,
pwi Ba Isaraéla,
pwi ênawéna kêe.
É ciburà meaarié.

⁵⁵ É ipwataâboro
tà tèpa jojoorjè,
tà *Abéraama,
ma tèpa gòobèreè diri.

É pacoo auina kêe,
dàra gòiri awé. Nabwé!»

⁵⁶ Wà Maria, âna é tàpo tâa jaa Élisabeth, naa na âracié parui. Â géewê, â é wâjué
naa jaaé.

Pai pitèpa Ioane Pwi a piupwaa

⁵⁷ Tèepaa naa na pàara na ée pitàmari† èpo na, wà Élisabeth, â é pitàmari pwi
âboro èpo paao.

⁵⁸ Â wà tèpa tàmwünyabwerié ma wà tèpa jènerèê, âna rà tère pâ é
pwényunyuâariê wà Pwi Ukai. Â rà capai ipwâdéè diri, naima ma wàé.

1:50 Psaume 103.13,17   **1:51** 2 Samuel 22.28   **1:52** Job 12.19, 5.11; Psaume 147.6   **1:53** Psaume 34.11   **1:54** Psaume 98.3   **1:55** Genèse 17.7; Michée 7.20   † **1:57** Pitàmari—Accoucher, donner naissance à (enfant).

⁵⁹ Â géé na càùru caapwi nadàpàra pwapwicîri, â rà me, ba na rà pwa *kamaî tà i pwi nari èpo [wiâra ê *Naèà kà Moosé]. Â nùmarà na rà naa tée i nee caa kée, wà Zakaria,

⁶⁰ êco na é ina tàra wà tô nyaa kée, pâ: «Bwa, o pitunee tée pâ Ioane.»

⁶¹ Â rà ina tée pâ: «Gorodà? Nye ticè jèneregà, cèna é popa é neere âboro bèepwiri.»

⁶² Â rà po pwa ineremuru tà pwi caa kée, Zakaria, ba na rà tawèrié pâ, o nùmee na é picipa nee.

Nee âna o Ioane

⁶³⁻⁶⁵ É pwa ineremuru tàra wà Zakaria, ba na rà naa tée ê noo kâra tii, ba na é pwa tii naa na. Â é wii pâ 'Ioane'. Â géewê, âna é nye tura còwâ kaa, â é pwamaina Pwiduée.

Â rà pò diri [tàpé na rà tèreê] â wâgotàra. Â rà piwiâ ê jèkutâ goo, na diri pâ ére wâ gòrojaa, wâ napô Judée.

⁶⁶ Â wà diri tàpé na rà tère ê popai bèepwiri, âna rà dau pinünüma, â rà ina pâ: «Ée! O po dau maina awé ê pwina ée mwa pwa, wà pwi nari èpo bèepwiri!» Ba wà Pwi Ukai, âna é wâjaaé.

É pwamaina Pwiduée wà Zakaria

⁶⁷ Wà Zakaria, pwi caa kà i pwi nari èpo, âna dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, â é inapàpari ê popai na é naa tée wà Pwiduée. Â é ina pâ:

⁶⁸ «Pwamaina Pwi Ukai,
Pwiduée kâra ê Ba,
ê Ba Isaraéla.
Ba é pa-udòjè,
tipijè jii èpà kâjè.

⁶⁹ Dau pwa pàtàma
wà pwi a-upajè,
pwi gòobàra Davita,
pwi ênawéna kée.

⁷⁰ Jèe nye gòiri
ê pai ina kée pwiri.
Ba rà inapàpari
tèpa péroféta
na é pitòrigarirà.

⁷¹ Ba é jèe ina pâ:
“Go o mwa pa-udòwà
jii tèpa pièpàriwà.”

⁷² Maina pimeaari kée
tà tèpa jojoorojè.

É nye pacoò diri kaa
auipwataâboro kée,

⁷³ na é naa tà Abéraama,
wà pwi jojoorojè,
naa na pimeaari kée.

É gére ina naa goojè, pâ:

⁷⁴ “Go upa tèpa naîgà,

jii tèpa pièpàrirà.
 Rà o piênawéna kôo;
 o càcaa wâgotàra.
⁷⁵ Rà o wâdé na arao,
 â o tàrù pwâranümarà,
 na diri pai wâro kâra
 wâni gòropuu.” Nabwé.»

⁷⁶ Â wà Zakaria, âna é pame é popai bèeni [goo wà pwina naîê, Ioane]: «Wâgà pwi nari âboro èpo bèeni, âna:

Gà o pwi Péroféta:
 Gà o ipa popai
 kà Pwiduée Caa,
 na é tâdòiti.
 Gà o pâbéaa
 kà wà Pwi Ukai;
 pwabwàti naigé kêe.
⁷⁷ Gà o ina târa Ba kêe:
 Ée mwa pa-udòwà,
 [ba na guwà wâro].
 Ée mwa pwanauri
 ê pâ èpà kàwà.
⁷⁸ Maina pai wâdé kêe!
 É tèepaa marijè;
 é pame é pwéelaa,
 pwacèwii pai tèepaa
 kâra dapàra tòotù.
⁷⁹ É èù mari tàpé
 na rà tâa na bàutê,
 bàutê kâra pwâra bà.
 É tòcia tàra naigé
 naa na pinaanapô.
 Nabwé.»

É pimaina too Ioane

⁸⁰ Wà i pwi âboro èpo, Ioane, âna é pimaina too, â pimaina pâ ê pàtàmara Nyuâaê Pwicîri naa gooé. Â é wâro namaré‡, tèepaa naa goro i pwi tòotù, na ée mwa ipaarié târa pwi Ba Isaraéla.

2

Pai pitèpa Iésu

Mataio 1.18-25

¹⁻² Na pàara napô bèepwiri, âna é pwi kupénoo na Syrie wà Quirinius, â wà Auguste, âna é pwi ukai kà tèpa *Roma. Â é tûâri wà Auguste pâ, na pûra diri é jéuru âboro wâna diri pâ napô [na tâa na é pwâra ukai kêe]. (Â mwa nye piêcè kaa na rà pwa pwi bèepwiri.)

³ Â diri é pâ âboro, âna rà jèpa ipiina naa na jèpa village ma ville kà tèpa jojoorà, ba na rà wii ê neerà.

^{1:75} Tito 2.12-14   ^{1:76} Ésaïe 40.3   ^{1:77} Jérémie 31.34   ^{1:78} Ésaïe 60.1-2   ‡ ^{1:80} Namaré—Désert.
 Ére na aupiticia. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa gòromweedà.

4-5 Napwa naa goo wà Ioséfa, âna é còpòo géé Nazareth wâ Galilée, ba na é pâra naa Bétéléma wâ napô *Judée, nau wii ê nee. Ba ia é pitèpa naawê wâ ukai *Davita, wâ pwi jojooroé. Â é popa wiâê wâ Maria, tô wâdèe, na é gére nyarana, ba é tapacî [pwi ciiri] èpo* kêe.

6 Na ru tâa Bétéléma, â tèepaa me pàara, na ée jèe pitàmari èpo wâ Maria.

7 Â é pitàmari pwi ciiri èpo kêe. Â é cajipié naa na pé kupétuu, â é papuué naa na aunaa uti kêra macii, ba ticè autâa kàru† [ba po dau wâru âboro].

Tèpa wéaari mutô

8 Na pwi bàrane-bà, na pwi jè ére gòrojaa géewê, âna pwa tèpa âboro na rà wéaari pâ mutô kàra naawê.

9 Â é nye tèepaa me kaa, pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â é coo ararà. Â nye pwéelaa bèepirà kaa é muugèrè kà Pwi Ukai. Â nye dau wâgotàra kaa.

10 Â é ina tàra wâ pwi angela pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà. Ba go pame tàwà é popai na wâdé; popai na rà o dau ipwàdée goo, wâ diri tèpa âboro!

11 Ba na pwi ne bèeni, âna pitèpa *pwi a pa-udòwà, naa na village kà Davita. Âna wâ pwi *Mesia‡, Pwi Ukai [na ia guwà tapacîé géé na biu].

12 Wâéni câmu, ba na guwà o còoinaê: Guwà o pâmari é ji nari èpo na cajipié goro pé kupétuu, â papuué naa na aunaa uti kêra macii.»

13 Na nye wàrapwiri kaa, â rà nye tèepaa boome kaa géé *napwéretòotù, pâra tèpa angela na rà dau wâru. Â rà cibèepi i pwi angela. Â rà nyabi ma ipwamaina Pwiduée:

14 «Ipwamaina Pwiduée,
nidò naa napwéretòotù!
Bèe ma dàrèbòo
naani gòropuu!
Moo ma awé
ba kà diri tàpé
na wâdé tée wâilà!»

Rà pâra nau cai i èpo

15 Géé na càué, â wâ i tèpa angela, âna rà còpòo jii tèpa wéaari mutô, â rà wâjué too còwâ naa napwéretòotù. Â wâ tèpa wéaari mutô, âna rà pi-ina tàra pâ: «Jè pâra naa Bétéléma, ma jè jèe còo cai é pwina tèepaa, na é gére ina tâjè wâ Pwi Ukai.»

16 Â rà nye piwàcî kaa, â rà pâmari wâ Maria, ma wâ Ioséfa, ma i ji pwi nari èpo na é gére puu na é aunaa uti kêra macii.

17 Úna rà còoê, â rà pâra nau piwiâ târa diri é pâ âboro, i pwi ia é ina tàra wâ i pwi angela.

18 Â wâ diri tàpé na rà tère, âna rà dau pò goo.

19 Â wâ Maria, âna é nye po tàmaari diri é pâ namuru bèepwiri, â é dau pinünüma naa goo.

20 Nabwé, â wâ i tèpa wéaari mutô, âna rà wâjué còwâ [dari é pubu macii kàra]. Â rà dau nyabi ma pwamaina Pwiduée, goro diri é pâ muru na rà còo ma tère. Ba nye po cau coo diri, i pwi ia é ina tàra wâ i pwi angela.

Paari Iésu naa na Wâra pwapwicîri

21 Géé na càuru caapwi nadàpàra pwapwicîri, â wâ Ioséfa ma Maria, âna ru

* 2:4-5 Ciiri èpo (é, ciàra èpo)—Premier-né. † 2:7 Ticè autâa kàru—Grec: Ticè autâa kàru wâna é wâ, na rà mu tâa wê wâ tèpa pârame. ‡ 2:11 Mesia—Kériso naa na pâ Tii Pwicîri naa na popwaaélé. (Còo Ioane 1.41.) 2:14 Luka 19.38 2:19 Luka 2.51 2:21 Luka 1.31

popa pâ i pwi èpo kàru, ba na pwa *kamaî têe, [wiâra ê *Naèà kà Moosé]. Â ru nama nee pâ Iésu, i pwi neere âboro na ia é jèe mara ina i pwi angela, béaa kâra ê pai nyarana kà Maria.

Ru panuâê tà Pwiduée

22-24 Tèepaa me ê pàara, na wà Maria, âna é pwa i *ârapwaaîlò târa pai pinuwa§ [gée na càuru pai pitâmari èpo kêe]. Ba jèe wii naa na Naèà kà Moosé pâ: *Wâdé na é naa du ârailu déamu, é, du ârailu déajée.* Lévitique 12.8 Êkaa

na ru pâ naa na *Wâra pwapwicîri na *Iéruusaléma wà Maria ma wà Ioséfa, ba na ru wàrapwiri. Â ru popa pâ wiâru mwara i èpo kàru, ba na ru naaê tà Pwi Ukai. Ba jèe wii mwara naa na é Naèà kà Pwi Ukai, pâ: *Wà pwi ciàra èpo paaò, âna kà Pwi Ukai.* Exode 13.2

É pwamaina Pwiduée wà Siméon

25 [Na pwi pàara bèepwiri] na Iéruusaléma, âna pwa pwi jèe âboro na nee Siméon, pwi âboro na é târù, ma pitòimiriê na ara Pwiduée, â tâa gòé ê Nyuâaê Pwicîri. Â é nye tà tapacîri ê pai tèepaa kà [pwi Mesia] pwi a pa-udò ê Ba *Isaraéla.

26 Â é ina têe ê Nyuâaê Pwicîri pâ: «Gà tère co Siméon, gà o bwaa nye còo pai tèepaa kà pwi Mesia kà Pwi Ukai Pwiduée, béaa kâra pai bà'gà!»

27 Â é cùrué pâ naa na i Wâra pwapwicîri. Â nye na ji pwi pàara bèepwiri kaa, na wà du nyaa ma caa kà Iésu, âna ru gére popa me i èpo kàru, [ba na ru paarié tà Pwi Ukai] wiâra ê Naèà.

28 Â wà Siméon, âna é tâma i pwi nari èpo, â é pwamaina Pwiduée, ma ina pâ:

29 «Nabàni, co Pwi Ukai, âna [go ipwàdée]

wâgo pwi ênawéna'gà!

Gà popao naa jaagà

naa na pinaanapô'gà.

Ba gà jèe pacoo

auinabéaa'gà.

30-31 Gà cùrué me naa jaabà

pwi a pa-udò diri ê pâ Ba;

Â go jèe còoê, wàé.

32 Pwi pwéelaa kâra ê gòropuu diri.

Pwényuâa kâra ê Ba,

ê Ba'gà, Isaraéla.»

33 Wà du nyaa ma caa kâra i èpo, âna ru pò goo ê pwina é ina naa gooé wà Siméon.

34 Â nabwé, â é *pwényu-nyuâariru, â é ina tà Maria, pâ: «Ê pwi èpo'gà, âna ée mwa pwi câmu kâra ê Ba Isaraéla. Â o wâru tàpé na rà o cicaraé, â rà o pâiti jii Pwiduée. Â o wâru mwara tàpé na rà o cimadò gée gooé ma rà o pâmari Pwiduée*.

2:22-24 Lévitique 12.1-8; Exode 13.2,12 § 2:22-24 Ârapwaaîlò târa pai pinuwa—Wiâra ê pwapwicîri kà tèpa Juif, âna wâdé na é pwa ârapwaaîlò bèepwiri wà tô ilàri, 40 tòotù gée na càuru ê pai pitâmari èpo kêe. Còo mwara Pinuwa naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. 2:30-31 Ésaïe 52.10; Luka 3.6; Tito 2.11 2:32 Ésaïe 42.6, 49.6, 52.10 2:34 Ésaïe 8.14; Mataïo 21.42; 1 Pétèru 2.8 * 2:34 Â o wâru tàpé na rà o cicaraé... Grec: É wâni târa é pai tûu, ma pai dàgòtù tàpé na wâru na Isaraéla.

³⁵ Â o mwa pwéelaa goo ê pâ aunünüma na wâbinyiri kà tèpa âboro. Â napwa naa googà, co tîoni, âna gà o nye dau maagé côo gooé, pwacèwii na tètée pwâranümagà goro tàuwa.»

É pwaolé tà Pwiduée wà Anne

³⁶⁻³⁷ [Na pwi pàara bèepwiri, âna] é tâa na Wâra pwapwicîri wà tô jè ilàri *péroféta, na nee Anne, tô èpo kà Phanuel, géé na wâao kà Asser. (Wà tîoni, âna ru pitâa ma wà pwi éaé naa na 7 naja, â é bà jiié. Â é jèe jiiâmu naa na ê pai dâpwà kêe. Â jèe po 84 naja kêe nabà.) Â é mu nye tà tâa na Wâra pwapwicîri, naa ne ma pwaa. Â é piênawéna tà Pwiduée naa na *ipwanya—é panuâ ija, ba na é pwapwicîri bwàti.

³⁸ Â é tèepaa me, na pwi pàara na rà tâa wê wà Siméon, [ma wà ji pwi nari èpo, ma wà du nyaa ma caa kêe]. Â é pwapwicîri wà Anne, ma pwaolé tà Pwiduée. Â é pwa jèkutâ goo Iésu tà diri tàpé na rà tapacîri ê pai tèepaa me kà pwi [Mesia, ba] na é upa Iérusaléma.

Rà wâjué côwâ naa Nazareth

³⁹ Wà du nyaa ma caa kà Iésu, âna ru pacoo ê pwina ina naa na Naèà kà Pwiduée—[muru na mu pwa naa tèepaa ê nari èpo]. Ûna ru gére pacoo diri, â ru wâjué côwâ naa jaaru, naa Nazareth wâ napô Galilée.

É pimaina too Iésu

⁴⁰ É pimaina too Iésu, i pwi nari èpo, naa na pai tâmogòrimuru, ma tâmanga. Â é *aupwényunyuaâri kà Pwiduée, âna nye tà wâjaaé.

Iésu na 12 naja kêe

⁴¹⁻⁴² Nye câmaajé tà du nyaa ma caa kà Iésu, na ru pâra naa Iérusaléma, na diri ê pâ naja, naa goro pwapwicîri, na tòotù *Paséka. Ûna 12 naja kà Iésu, â é pâra wiâru.

⁴³ Géé na càuru ê pwapwicîri, â ru jèe wâjué côwâ, êco na, napwa naa goo Iésu, âna é tà tâa Iérusaléma. Â tà càru caa côo pâ tiâué,

⁴⁴ ba ru tà niimiri pâ, é wâjaa pâra tèpa béerâ goro pâra wii naigé.

Êco na, géé na càuru caapwi tòotù, â [ru côo pâ tiâué. Â] ru tapoo mudèe, nabibiu kà tèpa jènereru ma tèpa béeru.

⁴⁵ Ûna càru caa pâmariê â ru wâjué côwâ naa Iérusaléma nau mudèe.

⁴⁶ Na béaracié kâra tòotù, â ru mwa pâmariê naa na Wâra pwapwicîri, na é gére tâaboo naa nabibiu kà tèpa pacâmu tèpa *Juif. Ba é gére térerâ ma pitawiârà [goro ê *Tii Pwicîri].

⁴⁷ Â wà diri tàpé na rà tèreê, âna rà po dau pò goo pai tâmanga kêe ma pai tòpi kêe.

Go wakèri neemuru Caa kôo

⁴⁸ Ûna ru côoê wà du nyaa ma caa kêe, â ru nye dau pò kaa gooé, â é ina tée nyaa kêe pâ: «Pwiini, gorodà na gà pwa tâbu na wàrapwiri? Gà côo, wàibu ma caa'gà, âna dau wâgotâbu. Â [bu wâjué côwâ, ba na] bu mudàgà!»

⁴⁹ Â é tòpi tàru pâ: «Gorodà na gàu mudòo? Gona gàu ipwanauri pâ, wâdé na go wakèri ê pâ neemuru Caa kôo? Êkaa na go wâni na wâ kêe.»

⁵⁰ Êco na càru caa tâmogòori ê pwina é pwa na é ina tàru.

⁵¹ Gée na càùé, â rà wâjué còwâ ma wàé naa Nazareth. Â é nye dau pitère dà du nyaa ma caa kèe. Â wà nyaa kèe, âna é nye tà naa nùmee naa goo diri é pâ muru bèepwiri.

⁵² Â é pimaina too wà Iésu, â imaina mwara é autâmogòrimuru kèe. Â rà dau wâdéarié wà Pwidueé, ma wà mwara tèpa âboro.

3

Wakè kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-17; Maréko 1.1-11; Ioane 1.19-28

¹ Jèe 15 naja, na é pwi ukai kà tèpa *Roma wà Tibère. Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà Ioane, âna é tapoo inapàpari é popai kà Pwidueé. Wàilà-ni tèpa kupénoo kà ukai Tibère napwiri:

Wà Ponce Pilato, kupénoo naa napô Judée;

Wà *Héroda Antipas, naa Galilée;

Wà Filipino (pwi aéjii kà Héroda Antipas) naa Iturée ma tia Traconite;

Wà Lysanias, naa Abilène.

² Â wà Hanne ma wà Caïphe, âna ru du *ukai kà tèpa pwa ârapwailò. Â naa na pàara bèepwiri, âna wà Ioane, pwina naî Zakaria, âna é tâa namaré. Â é patùraé wà Pwidueé, [ba na é inapàpari é popai kèe].

É picémara pai pinünüma

³ Wà Ioane, âna é pâ naa na diri é pâ ére gée goo nairiwâ Ioridano. Â é inapàpari tà tèpa âboro pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà pwa ma *upwaawà, ba na paari pâ pitòotéri é wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â ée mwa pwanauri é pâ èpà kàwà wà Pwidueé.»

⁴ Ba jèe wii naa na tii kà *péroféta Isaia pâ:

Pwa pwi âboro naa namaré

na é tomara too:

“Ée me Pwi Ukai!

Pwabwàti é naigé!

Pwa ma bàracaari

pwi ére na ée pâ wé!

⁵ *O pwaai pâ autâgòro;*

téwapuu nyi autoo;

tébatàrù aucùu naigé;

tébabàracaari aupâra kèe.

⁶ *Rà o còo pâ âboro*

pâtâma Pwi Ukai.

É me nau pa-udòjè,

wà Pwidueé Caa.”

Ésaie 40.3-5

O pitèi tèpa âboro!

⁷ Wâru pâ âboro na rà medari Ioane, ba na é upwaarà [naa nairiwâ]. Â é ina [tà pàra tàpé gée goorà] pâ: «Guwà tèpa nari dòèa, ma tèpa pwâ! Wàilàpà na ina tàwà pâ, guwà o udò jii é pitèimuru ma wârimuru, na ée mwa naa tàwà wà Pwidueé?

⁸ Bwa! Guwà mara pwa cè tûâ cèna wâdé, târa ma o paari pâ guwà jèe pitòotéri ê wâro kàwà! Â gona guwà tà niimiri pâ, guwà udò, gée goo na wà *Abérama, âna é pwi jooorowà? Bwa! [Piticémuru naa goo.] Ba [wiàna nùmee, â] o pâri wà Pwiduée ma é bii ê pâ atü bèeni, ma rà o tèpa gòobàra Abérama!

⁹ «É jèe tà pwabwàti ê gi kèe [wà Pwiduée]. Â ée mwa tépàgà naa na wàé diri ê pâ upwàra na càcaa wâdé ê pâ pwêe, â ée mwa cîri naa na ânye!»

Guwà pwa cè tûâ cèna wâdé!

¹⁰ Ê auwâru gée goo tàpé na rà tère Ioane, âna rà tawèerié, pâ: «Dà cèna o pâri ma bà pwa, ma bà o pitòotéri ê wâro kâbà?»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna ârailu ârabwée'gà, â gà naa jèpwi tà pwina ticè tée. Â wiàna pwa utimuru'gà, â gà naa tà pwina ticè tée.»

¹² Â pwa pàra tèpa *tò mwani wâripû, na rà me mwara, ba na é upwaarà wà Ioane. Â rà tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna o pâri ma bà pwa?»

¹³ Â é tòpi tàra pâ: «Na guwà tò mwani wâripû [ba kà tèpa Roma] â guwà cibwaa popa [ba kàwà] cè mwani cèna piwéna jii ê âji wâripû.»

¹⁴ Â wà mwara pàra tèpa coda, âna rà tawèeri Ioane pâ: «Â wàibà, âna o dà cèna bà o pwa?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà naaco pai pwa kàwà na èpà tà tèpa âboro.] Guwà cibwaa pwa kûu tàra, â guwà cibwaa tacoo goorà, ba na rà naa mwani tàwà. Wâdé na guwà ipwàdé co goro é wâriwà.»

É inapàpari pai tèepaa kà Iésu

¹⁵ Ê diri tèpa âboro, âna rà tapacîri naa na ipwàdé cè pwina o tèepaa, â rà pitawèerirà jècaa pâ: «Gona wà Ioane, âna pwiri nye wàé kaa pwi *Mesia [— wà *pwi a pa-udò na jè tapacîe gée na biu]?»

¹⁶ Â wà Ioane, âna é inapàpari tàra diri pâ: «Wâgo, âna go upwaawà goro jawé. Êco na wà pwina ée mwa me pwicò kôo, âna dau pwa pàtamee jiiio. Â càcaa pâriô, ma go tipi ê otàpwe goro é du wâraâ [ba é Pwi Ukai]. Â wàé, âna ée mwa upwaawà goro é Nyuââ Pwicîri ma ânye*.

¹⁷ Â é jèe nye tà pwabwàtié, ba na é [pitèi tèpa âboro. Â ée mwa naaitiri tàpé na rà wâdé jii tàpé na rà èpà, pwacèwii pai] pinaaitiri ê pudòro upwàra jii é parawée. Â é tòimiri ê pudòe, â é cîri parawée naa na ânye na ticè pwâadèrè.»

¹⁸ Wâru pai pwa kà Ioane na wàrapwiri, târa ma é patùra é Ba [kà tèpa *Juif] ma inapàpari tàra é *Picémara Wâdé.

Càcaa wâdé tà Héroda

¹⁹ Wà Ioane, âna é jèe ciburà ina tà kupénoo Héroda pâ, càcaa wâdé ê tûâ kèe. Ba ru ipàra ma Hérodiade, tô wâdà pwi aéjii kèe, â wâru mwara pàra muru na èpà na é pwa.

²⁰ Â [gée goo é pwina é ina wà Ioane, â] é tòpòe naa na karapuu wà Héroda. Â, na wàrapwiri, â wà Héroda, âna é âjagò mwara goro é pâ tûâ kèe na dau èpà.

É upwaa Iésu wà Ioane

²¹ Na pàara na é upwaa wà tèpa âboro na wà Ioane, â wà mwara Iésu, âna upwaaé. Ūna é gére pwapwicîri, â nye tàpiri kaa é napwéretòtù,

3:8 Ioane 8.33,39   **3:9** Mataio 7.19   **3:12** Luka 7.29   **3:16** Apostolo 13.25   * **3:16** Upwaawà goro...ânye—Pitèimuru kà Pwiduée, é, picèitiri ê èpà jijjè. (Còo note goo Mataio 3.11.)   **3:19** Mataio 14.3-4; Maréko 6.17-18

²² â é nye boome kaa naa gòé ê Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii ê déamu. Â é tère ê pwâratùra me géé napwéretòotù, na ina tée pâ: «Gâ Pwina naîô [na caapwi co] na go dau mearigà. Wâgà kaa âna go jèe nye pitòrigarigà, ba dau wânümoogoogà.»

Tèpa jojooro Iésu Kériso

Mataio 1.1-17

²³ Na é gére wâna 30 naja wà Iésu, â é tapoo inapàpari ê Picémara Wâdé. Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna nye pwina naî Ioséfa. [Wàilà-ni tèpa jojooroé]:

Wà Ioséfa,
 âna é pwina naî Héli,
²⁴ na é pwina naî Matat,
 na é pwina naî Lévi,
 na é pwina naî Melki,
 na é pwina naî Jannäi,
 na é pwina naî Ioséfa,
²⁵ na é pwina naî Matatias,
 na é pwina naî Amos,
 na é pwina naî Nahoum,
 na é pwina naî Esli,
 na é pwina naî Nagäi,
²⁶ na é pwina naî Mahath,
 na é pwina naî Matatias,
 na é pwina naî Séméïn,
 na é pwina naî Yosec,
 na é pwina naî Yoda,
²⁷ na é pwina naî Yoanan,
 na é pwina naî Résa,
 na é pwina naî Zorobabel,
 na é pwina naî Chéaltiel,
 na é pwina naî Néri,
²⁸ na é pwina naî Melki,
 na é pwina naî Adi,
 na é pwina naî Kosam,
 na é pwina naî Elmadam,
 na é pwina naî Er,
²⁹ na é pwina naî Yéchoua,
 na é pwina naî Éliézer,
 na é pwina naî Yorim,
 na é pwina naî Matat,
 na é pwina naî Lévi,
³⁰ na é pwina naî Siméon,
 na é pwina naî *Juda,
 na é pwina naî Ioséfa,
 na é pwina naî Yonam,
 na é pwina naî Éliakim,
³¹ na é pwina naî Méléa,
 na é pwina naî Menna,
 na é pwina naî Matata,
 na é pwina naî Natan,

na é pwina naî *Davita,
³² na é pwina naî Jessé,
 na é pwina naî Obed,
 na é pwina naî Booz,
 na é pwina naî Sala,
 na é pwina naî Nachon,
³³ na é pwina naî Aminadab,
 na é pwina naî Admine,
 na é pwina naî Arni,
 na é pwina naî Hesron,
 na é pwina naî Pérès,
 na é pwina naî Juda,
³⁴ na é pwina naî Iakobo,
 na é pwina naî Isaaka,
 na é pwina naî Abéraama,
 na é pwina naî Téra,
 na é pwina naî Nahor,
³⁵ na é pwina naî Seroug,
 na é pwina naî Réou,
 na é pwina naî Péleg,
 na é pwina naî Éber,
 na é pwina naî Chéla,
³⁶ na é pwina naî Quénan,
 na é pwina naî Arpaxad,
 na é pwina naî Sem,
 na é pwina naî Noa,
 na é pwina naî Lémek,
³⁷ na é pwina naî Matusalem,
 na é pwina naî Hénok,
 na é pwina naî Yéred,
 na é pwina naî Malaléel,
 na é pwina naî Quénan,
³⁸ na é pwina naî Énos,
 na é pwina naî Seth,
 na é pwina naî *Adamu,
 na é pwi jojooro âboro, na é tòpò wà Pwiduée naani gòropuu†.

4

É tacai Iésu wà Caatana *Mataio 4.1-11; Maréko 1.12-13*

¹ É wâjué còwâ wà Iésu géé nairiwâ Ioridano. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é tâa gòé, â é popaé pâ naa namaré.

² Â é tâa wê wà Iésu naa na ê 40 tòotù. Â é pwa ma tacaié naawê wà *Caatana, pwi a cicarajè. Â, na pwi pàara-bà, âna câé caa ija wà Iésu, â é dau copwa.

³ Â é pàdarié wà Caatana, â é ina tée pâ: «Wiàna gà *Pwina naî Pwiduée, â gà bii é pwi atü bèeni, ma poloa!»

3:32 Ruth 4.17-22   **3:36** Genèse 11.10-26   **3:38** Genèse 4.25-26   † **3:38** Adamu... Grec: Adamu, na é pwina naî Pwiduée.

4 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Câé caa wâro co goro poloa wà pwi âboro.*» *Deutéronome 8.3*

5 Â é popaé too kaamwara naanidò [gòrojaa] wà Caatana. Â é nye paari tée kaa, na ji pâara bèepwiri, diri é pâ napô ma mwaciri gòropuu.

6 Â é ina tée pâ: «Go o mwa naa tâgà é muugère kâra diri pâ mwaciri bèeni, bau aupitûâri* naa goorà, ba jèe naa tôo. Â pâri ma go naa, wiâra câbawâdé kôo.

7 Â go mwa cau naa tâgà diri, wiâna gà tùu jùrugà arao ma gà ipwamainao.

8 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Jèe nye wii naa na Tii Pwicîri, pâ: *Gà ipwamainao Pwi Ukai Pwiduée'gà, â nye wàé co, na gà ipwa âboro kîri kée.*» *Deutéronome 6.13*

9 Â é nye popa Iésu, pâ naa *Iérusaléma. Â é popaé too naa goro pûru *Wâra pwapwicîri. Â é ina tée pâ: «Wiâna gà Pwina naî Pwiduée, â gà êgò géeni!

10 Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Ée mwa tûâri
tà tèpa *angela kée,
wà Pwi Ukai Pwiduée,
ba na rà wéaarigà.*

11 *Rà mwa tapigà.
O càcaa tanoori âgà
naa gòro atû.»*

Psaume 91.11–12

12 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pigàdà†Pwi Ukai Pwiduée'gà.*» *Deutéronome 6.16*

13 Ūna é jèe tacaié diri wà Caatana, â é pâra jiié. Â é tapacîri mwara cè jè tòotù.

*É tapoo wakè kée Iésu
Mataio 4.12–17; Maréko 1.14–15*

14 Wà Iésu, âna dipitirié é Nyuâaê Pwicîri, â é wâjué còwâ naa napô Galilée. Â rà jèe tapoo pwa jèkutâ gooe naa na diri é pâ ére.

15 É pacâmuri tèpa âboro naa na pâ *wâra pitapitiri, â rà dau inaê ba wâdé‡.

É wâjué me còwâ naa na village kée

16 É wâjué me còwâ wà Iésu naa Nazareth, wâna ia é maina naawê. Â naa [na tapoo] *tòotù pwicîri, âna é tò naa na wâra pitapitiri, wâra na mu nye câmaajé tée. Â é cimadò, ba na é pûra é Tii Pwicîri.

17 Â é ilari jii pwi jè ênawéna§ é tii kà *péroféta Isaia. Â é pwara, â é pitòrigari é pâ popai, [na é pûra târa]:

18 *É wâgò-o Nyuâa Pwi Ukai.*

É pitòrigario;
é panuâô pâ†,*

4:4 Deutéronome 8.3 * 4:6 Aupitûâri—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Aupitûâri. 4:8 Deutéronome 6.13–14 4:10 Psaume 91.11–12 4:12 Deutéronome 6.16; 1 Korénito 10.9 † 4:12 Pigàdà—Provoquer. 4:13 Hébéru 2.18, 4.15 ‡ 4:15 Pi-inaê ba wâdé—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pinabawâdé. 4:17 Ésaïe 61.1–2 § 4:17 Â é ilari jii pwi jè ênawéna—Grec: Â naa tée. * 4:18 Pitòrigari—Grec: Oint. (Oindre, âna wicèpwiri.) Rà wicèpwiri é l'huile naa gò é pûru pwi ukai, târa tòpò pwâra ukai kée, ba na é tòpi é aupwényunyuaari ma nii kà Pwiduée târa wakè kée. † 4:18 É panuâô pâ—Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Ma go nama wâdé còwâ tâpè na tòina pwâranûmarà.

ma go pame Popai Wâdé
 tà tàpé na ticé kâra.
 Go inapàpari ê tàrù‡
 tà tèpa pwa karapuu;
 pai niâ kâ tèpa bwi;
 pai tipi tàpé na piirà.
 19 Wâéni ê pàara kêe
 na o inapàpari ê pimeaari;
 pai wâdé kâ Pwi Ukai.

Ésaïe 61.1–2

20 É pipîri i tii wâ Iésu, â é naa còwâ tà i pwi ênawéna, â é tâaboo. Â rà gére po niâriê diri ê pâ âboro naa na i wâra pitapitiri.

21 Â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye tère ê auinapàpari kâra ê Tii Pwicîri. Â nabàni, âna jèe pacoò [na arawà diri].»

Tàutàra gooé

22 Rà picagòtù Iésu ma pi-inaê ba wâdé, ba rà po dau pò goro ê pâ pwâratùra kêe na pwényuâa. [Êco na, gée na càué] â rà tapoo pi-ina tàra pâ: «[Gorodà na wàrapwiri ê pai tura kêe? Na nye pwi âboro pwacèwiijè.] Ba nye pwina naî Ioséfa!»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe nye tère ê pâ namuru na go pwa na Capernaüm. Â nümawà na go pwa mwara cèna ipaiwà, naani napô kôo.

«Pwiri guwà o ina tîo ê ucina bèeni: “Ico pwi dotée, gà pinama tiâu ê maagé'gà còwâ.”

24 «Êco na go ina tàwà pâ: “Wà pwi péroféta, âna càcaa pitòpié bwàti naa na napô kêe.”

25 «Âjupâra, [ba ipaiwà] na pàara kâ péroféta *Élia. Ba ia càcaa coo boo cè popaa, â pwa copwa na maina, naa na diri ê napô, naa na âracié naja â gòbèrèè. Â po dau wâru ê pa dàpwà na napô *Isaraéla, [na rà copwa].

26 Êco na wâ Pwiduée, âna câe caa panuâ Élia, ba na é pitu târa cè caapwi dàpwà, wâ Isaraéla, [napô kêe]. Â é nye panuâê pâ naa jaa tî jè dàpwà na village Sarepta, naa na jè ére goro Sidon.

27 «Â guwà jèe niimiri cai mwara wâ péroféta Élisée. Ba é pwa ma tiâu maga kâ Naaman co, pwi âboro gée Syrie. Êco na dau wâru wâ tèpa pwa maga na Isaraéla.»

28 Úna rà tère pwiri, wâ tèpa âboro naa na i wâra pitapitiri, â rà po dau putàmu naa goo Iésu.

29 Â rà nye cimadò kaa, â rà dàtié too, naanidò gòro i jaa, na tâa wê i village kâraŞ. Â rà pwa na rà tûê tàbàtù niboo.

30 Êco na é nye pâ nabibiu kâra, â [câé caa ipacè naa goorà. Â] é pâra jiiirà.

É pacâmuri tèpa âboro â é nama rà wâdé còwâ

Mataio 8.14–17; Maréko 1.21–39

31 É tèepaa wâ Iésu naa Capernaüm, village wâ Galilée. Â é tò naa na wâra pitapitiri, na jè tòotù pwicîri. Â é pacâmuri tèpa âboro.

32 Â rà pò goo ê pai tura kêe wâ tàpé na rà gére tèreê. Ba pwa pàtamara ê

‡ 4:18 Tàrù–Pai ina wèe naani pâ: *Liberté* (pai tipi). 4:22 Mataio 13.54–57; Maréko 6.2–6 4:22 Luka 3.23; Ioane 6.42 4:24 Ioane 4.44 4:25 1 Rois 17.1,7 4:26 1 Rois 17.8–16 4:27 2 Rois 5.1–14 § 4:29 Naanidò gòro i jaa... Village na bari naa gòrojaa, goro jènere pé atù na dau catòpàgà. 4:32 Mataio 7.28–29

popai kêe na é pacâmurirà goo.

É tü târa duée

³³ [Na é gère tûra wà Iésu] â é tò naa na wâra pitapitiri é pwi âboro na pwa duée gooé. Â é wiikau burà ina pâ:

³⁴ «Ée! Iésu gée Nazareth, nye ticè cèna gà pwa jaabà! Gà me na tubaèpà tâbà? Go tàgère còoinagà, ba wâgà pwi âboro, na é pitòrigarigà wà Pwiduée, â é panuâgà me!»

³⁵ Â é nye kânari kaa i pé duée, wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà târi pwâgà, â gà còobé gée goo pwi âboro bèeni!»

Â i pwi duée, âna é tüboo i pwi âboro, na ara diri tàpé na rà tâa wê. Â é còobé gée gooé, â câé caa tubaèpà tée.

³⁶ Â nye po dàpàgà târa diri é pâ âboro, â rà pitawèerirà jècaa, ma ina pâ: «Gà còo, wà pwi âboro bèeni, âna pwa pàtàmara é pwina é ina. Â é pitûâ târa mwara pâ duée, â rà pitère dèe, â rà còobé!»

³⁷ Â nye pâra kaa é jèkutâ goo Iésu, pitiri é napô bèepwiri.

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

³⁸ É còobé gée na wâra pitapitiri wà Iésu, â é pâra naa jaa Simona Pétéru. Â rà ina tée wà tàpé na rà gère tâa wê, pâ, wà tô nyaa kà wâdà Simona, âna é dau maagé, ba é pitòoka, â rà ilari jiié pâ, na é pitu tée.

³⁹ Â é medarié wà Iésu, â é cùué boo. Â é pacoo é maagé kêe. Â nye tiâu jiié kaa é pitòoka! Â é cimadò â é naa èrà.

⁴⁰ Na capàto na bàrane*, âna rà popa medari Iésu diri tèpa maagé. Â é tòpò îé naa gòrà diri, â nye tiâu kaa é pâ na jèpapara maagé kàra.

⁴¹ Â rà còobé mwara pâ duée gée goo tàpé na wâru. Â rà tomara too i pâ duée, ma ina pâ: «Wâgà Pwina naî Pwiduée.» Êco na é papwicîri jiièrà ba gòo na rà tûra. Ba rà jèe tâmogòori pâ wâé, âna é pwi *Mesia, [wà *pwi a pa-udò na é cùru me wà Pwiduée].

É inapàpari Picémara Wâdé

⁴² Na dàuru kêe, â é còobé gée na village wà Iésu, â é pâra naa na jè ére na ticia wê. Êco na rà pâra nau mudèe wà tèpa âboro, ba na rà ilari jiié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà.

⁴³ Êco na é tòpi târa pâ: «Bwa. Ba wâdé na go inapàpari é *Picémara Wâdé goro é Mwachiri kà Pwiduée, naa na pàra village. Ba wàépwiri majoroé ma go boome.»

⁴⁴ Â é pâpitiri wâ *Judée†, â é picémara é Picémara Wâdé, naa na pâ wâra pitapitiri.

5

É todà tèpa tapoo câmu kêe

Mataio 4.18-22; Maréko 1.16-20

¹ Na jè tòotù, âna é tâa niboo bàrawià Galilée* wà Iésu. Â é picémara é popai kà Pwiduée. Â wâru pâ âboro na rà cibèepié, ba na rà tèreê.

* **4:40** Na bàrane—Grec: *Gée na càuru é pai duu kâra é tòotù*. Jèe nabwé tòotù pwicîri kàra na capàto na bàrane. **4:41** Mataio 8.29; Maréko 3.11-12 **4:44** Mataio 4.23 † **4:44** Judée—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Galilée*. **5:1** Mataio 13.1-2; Maréko 3.9-10 * **5:1** Galilée—Grec: *Génésareth*. Còo mwara *Nawià Galilée* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*).

² Â é côo ê du wànga, na ru gére tâa niboo najawé mwünyabweri bàrawià. Ba rà gére boo géé gò i tèpa pwa puà, â rà gére nuwa i puà kàra.

³ Â é too naa gò i jè wànga, wànga kà Simona Pétèru. Â é ina tà Simona [ma wà tèpa bée] pâ: «Guwà tàpo cètùu boopaé i wànga.»

Â é tâaboo, â é tapoo pacâmuri mwara tèpa âboro.

⁴ Ūna é gére tūra diri, â é ina tà Simona [ma wà tèpa bée] pâ: «Guwà toome, ba na jè tàpo dau boo naa na numwiri. Â guwà mwa bàra panuâ i pâ puà kàwà.»

⁵ Â é tòpi tée wà Simona pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà côo: Bà jèe nye wakè kaa, diri na pé ne bèeni, â nye ticè cèna bà taa. Êco na, géé goro pai ina'gà tâbà, â go o pwa.»

⁶ Â [rà too naa gòro i wànga, â rà tàpo boopaé] â rà panuâ i pâ puà. Â nye dau wâru kâa ê pâ ârawèa na rà coo na. Â pwa na tidàpa i pâ puà.

⁷ Â rà piara dà tèpa béera na rà tâa gòro i jè wànga, ba na rà pitu tàra. Â pwa na wâbé i du wànga goro ârawèa, â ru pwa na ru mwü.

⁸⁻¹⁰ Â po dau wâgo tà wà Simona ma wà diri tèpa bée—wà Jacques ma wà Ioane, tupédu naî wà Zébédée, ma wà pàra tàpé. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu wà Simona, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa coo jaa! [Ba gà pwi âboro pwicîri] â wâgo, âna go pwi âboro na go èpà!»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà. Ba tapoo nabàni, âna gà o pwi a pwapuàri âboro.»

¹¹ Â rà [wâjué côwâ naa bàrawià, â] rà dàti too naa gòromwari i du wànga. Â géé na càué, â rà naaco diri, â rà pâra wiâ Iésu.

É nama tiâu maagé kà du 2 âboro

Mataio 8.1-4, 9.1-8; Maréko 1.40-2.12

Pwi a pwa maga

¹² Ūna é tâa na jè village wà Iésu, â é tèepaa me wà pwi jè a pwa maga†. Ūna é côo Iésu, â é tùu jùrué ma cigòboo na araé, â é ilari jiié pâ: «Wiàna nye nūmagà, â gà o nama tiâu maagé kôo.»

¹³ Â é tùu pâ îê, â é tu naa gooé, â é ina tée pâ: «Nūmool! Wâdé na tiâu ê maagé'gà!»

Â nye po tiâu jiié kaa ê maagé kêe, â é jèe wâdé.

¹⁴ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cibwaa pwa jèkutâri. Â gà pâra nau ipaarigà tà pwi a pwa ârapwaa ilò, â gà naa [tà Pwîduée] i pwi *ârapwaa ilò na ia é ina wà *Moosé naa na i *Naèa kêe. Ba naa wàrapwiri, â rà o côo diri wà tèpa âboro pâ gà jèe wâdé.»

¹⁵ Êco na dau ipâra pâ ê jèkutâ goo Iésu. Â mu dau wâru tàpé na rà mu me mariê, nau tèreê, ma ilari jiié pâ, na é nama tiâu ê pâ maagé kàra.

¹⁶ Â é mu pâra acari, naa na pâ ére aupiticia, ba na é pwapwicîri.

Pwi a pitâbwamwa

¹⁷ Na jè tòotù, âna é pacâmuri pâ âboro wà Iésu. Â wà pàra tèpa *Farasaio ma *dotée goro ê Naèa, âna rà gére tèreê. Ba rà medarié, géé na pâ village géé Galilée ma *Judée, ma géé *Iérusaléma. Â é pàtâma Pwi Ukai Pwîduée, âna é tâa gò Iésu, ba na é nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

¹⁸ Â rà tèepaa me ê pàra âboro, na rà pitûri me goro aupuu ê pwi âboro na é pitâbwamwa. Ba nūmarà na rà popaé too naa na i wâ, ma tòpòé na ara Iésu.

^{5:5} Ioane 21.3-8   ^{5:11} Mataio 19.27   † ^{5:12} Maga—Lèpre. Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa pwa maga.
^{5:14} Lévitique 14.1-32

19 Êco na ticè pai pwa wèe, majoroé ê pai wâru wâra ê âboro. Â rà tàmee too naa gòrowâ‡, â rà dàgòtù ê jè ére gòrowâ. Â rà panuâê boo gòro ê aupuu kêe, na ara Iésu, ma wà tèpa âboro na rà cibèepié.

20 Â é pò goo ê cèikî kà tèpa âboro bèepwiri, wà Iésu, â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Pwiini, jèe pwanauri ê pâ èpà'gà.»

21 Wà tèpa Farasaio ma tèpa dotée goro ê Naèà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Wàilàapà pwi âboro bèeni, na é [nama ipaiwàilu ma wà Pwiduée ma] pinabaèpà§ ê nee! Wàilàapà na tâmogòori ma é pwanauri ê pâ èpà? Na nye wàco Pwiduée!»

22 Êco na é nye tâmogòori wà Iésu ê pwina rà niimiri, â é ina tàra pâ: «Gorodà na wàrapwiri ê pâ pwâranümawà?»

23 Piticècoé na go ina tée pâ: “Jèe pwanauri ê pâ èpà'gà” jii na go ina tée pâ: “Gà cimadò, â gà pâra*!”

24 [Â wiàna pâri ma go nama é pâra, na arawà diri] â guwà mwa tâmogòori pâ, pwa tàrù kà *Pwina naîri âboro, ma é pwanauri ê pâ èpà naani gòropuu.»

Â é ina tà pwi a pitàbwamwa pâ: «Go ina tâgà ni pâ: Gà cimadò, â gà popa ê aupuu'gà, â gà pâra naa jaagà.»

25 Â é nye cimadò kaa, naa nabibiu kâra i pâ âboro. Â é popa ê aupuu kêe, â é pâra naa pwârawâ kêe, â é pwamaina Pwiduée.

26 Â rà dau pò goo wà diri tàpé na rà còo pwiri. Â nye po dàpàgà tàra, â rà nye pi-ina cùuru pâ: «É! Nye dau ité kaa ê pâ pwina jè còo nabà!»

Â rà pwamaina Pwiduée.

*É todà Lévi (Mataio) wà Iésu
Mataio 9.9-13; Maréko 2.13-17*

27 Gée na càùé, ûna é pâra wii naigé wà Iésu, â é còo wà Lévi, pwi a *tò mwani wâripû, na é tâa na wâra wakè kêe. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô!»

28 Â é pò ma cimadò wà Lévi, â é panuâ diri, â é pâra wiâê.

29 Gée na càùé, â é pwa ê pi-ija na maina wà Lévi, naa jaaé, ba na é pwamaina wà Iésu. [Â é todà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe.] Â wâru pâ âboro na rà pi-ija naima ma wàilà—wà tèpa tò mwani, ma wà pâra tàpé mwara.

30 Â rà tâa wê mwara wà pâra tèpa Farasaio. Â wà pâra tàpé gée goorà, âna rà tèpa dotée goro ê Naèà. Â rà cau pikûuri tèpa câmu kêe, â rà ina tàra pâ: «Kaa! Gorodà na guwà picaaija ma pibéewà ma tàpé na èpà ê wâro kâra, ma wà tèpa tò mwani?»

31 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Càra caa bu dotée wà tàpé na rà wâdé. Â nye wàco tàpé na rà maagé.

32 Câgo caa me, nau todà tàpé na rà niimiri pâ wâdé ê wâro kâra. Bwa! Go me nau todà tàpé na rà tâmogòori pâ èpà ê wâro kâra, ba na rà biirà, ma pitòtéri ê wâro kâra.»

*Popai goro ipwanya
Mataio 9.14-17; Maréko 2.18-22*

33 Rà tapoo patùra Iésu wà tèpa Farasaio, [goro ê *ipwanya—pai panuâ ija na jè ji pàara, ba na jè pwapwicîri]. Â rà ina tée pâ: «Wà tèpa câmu kà *Ioane Pwi a piupwaa, âna rà tàgére ipwanya, ma pwapwicîri. Â ipaiwà naa goo tèpa

‡ 5:19 Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. Còo Mataio 24.17. 5:20 Ésaïe 43.25; Luka 7.48 § 5:21 Pinabaèpà (é, pi-ina ba èpà)—Dire du mal de. * 5:23 Còo note goo Mataio 9.5. 5:24 Ioane 5.8 5:30 Luka 15.1-2

câmu kâbâ. Â wà tèpa câmu'gà, âna rà nye ija ma wâdo. [Gorodà na càra caa ipwanya?]

³⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Gona rà o ipwanya, wà tàpé na jè todàra naa goro é piéa, na é bwaa tâa jaarà wà pwi a piéa? Bwa! Na pàara na é bwaa tâa jaarà, â rà pi-ija ma wâdo.

³⁵ Êco na o mwa me é tòotù na ée mwa pâra jiirà wà pwi a piéa. Â géewê, na rà o mwa bàra ipwanya.»

³⁶ Â é ina tàra mwara é ucina bèni wà Iésu, pâ: «Nye ticè jè âboro, cèna é dàdàpa é gòobàra é ârabwée na bwaa bwùu, ma é taiti naa goro é ârabwée na jèe dòroé. Ba o jèe dànoori i ârabwée na bwùu, â o càcaa ipaiwà i du noo kâra imwaano, naa goro i ârabwée na jèe dòroé.

³⁷ «Guwà còo é *wâra jawé na pwa goro parawére macii†: Câjè caa popa é dipâa na bwaa âmuê, ma jè upwâwii é wâra jawé na jèe dòroé. Ba o taaò i wâra jawé, [ba pwacoé ma é tèe]‡. Â o tubatiàu i dipâa bau i wâra jawé.

³⁸ Bwa! Wâdé na jè tòpò é dipâa na bwaa âmuê, naa na é wâra jawé na bwaa bwùu.

³⁹ Êco na wà tàpé na rà mu wâdo é dipâa na jèe gòiri, âna tàutàra goro é dipâa na bwaa âmuê. Ba rà ina pâ: “Dau wâdé nùmara é dipâa na jèe gòiri§.”»

6

Pwi apooro tòotù pwicîri

Mataio 12.1-14; Maréko 2.23-3.6

¹ Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pâra wii é naigé na tapàgà na aupwanapô wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe. Â wii naigé, â rà tàpo pétâ pâ pwâra blé wà tèpa câmu. Â rà iitiri naa na îrà, â rà uti é pudòé.

² Wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà [còorà, â rà] ina tàra pâ: «Tàpéebà, gona cina guwà pwa na wàrapwiri? Âna muru na papwicîri, na é tòotù pwicîri*!»

³ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona câguwà caa pûra naa na Tii Pwicîri é pwina é pwa wà pwi ukai *Davita? Ba, na jè tòotù, â rà copwa, wàilà ma wà tèpa bée, â nye ticè cèna rà uti.

⁴ Â é tò naa na wâra pwapwicîri pwa goro imwaanot. Â é pa é poloa, na naa tà Pwiduée, â é ija. Â é pa, â é nama rà ija mwara wà tèpa bée. Êco na é poloa-bà, âna nye wàco wà tèpa pwa *ârapwaailò, na pwa tàrù kàra ma rà ija.»

⁵ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Wà *Pwina naîri âboro, âna é pwi apooro é tòotù pwicîri.»

É nama tiàu maagé na pwi tòotù-bà

⁶ Na jè tòotù pwicîri, â é tò naa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é pacâmuri tèpa âboro. É tâa wê mwara wà pwi âboro na bà é îê.

⁷ Â wà tèpa *dotée goro é Naèà ma wà tèpa Farasaio, âna rà còo bwàti wà Iésu, pâ, pwiri é pwa ma é wâdé còwâ wà pwi âboro bèepwiri, na tòotù pwicîri? Ba rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà o mwa pitòtié.

⁸ É tâmogòori é auniimiri kàra, wà Iésu â é ina tà pwina bà i îê pâ: «Gà cimadò, â gà me naani, na ara diri pâ âboro.»

5:34 Ioane 3.29 † **5:37** Wâra jawé... Còo é ânuuru i wâra jawé na Mataio naporomee 9. ‡ **5:37** Pwacoé ma é tèe—Còo note goo Maréko 2.22. § **5:39** Munaa ucina goo wà tèpa pitùâ kà tèpa Juif na tàutàra goo é ârapupûra kà Iésu. **6:1** Deutéronome 23.26 **6:2** Ioane 5.10 * **6:2** Muru na papwicîri... Dau pwicîri tà tèpa Juif na rà wakè na tòotù pwicîri, â rà niimiri pâ iitiri pwiri blé naa na îrà, âna 'wakè'. **6:3** 1 Samuel 21.1-6 **6:4** Lévitique 24.5-9 † **6:4** Wâra pwapwicîri pwa goro imwaano—Grec: Wà kà Pwiduée. Còo Neeremuru (*Vocabulaire*).

Â é cimadò wà pwiibà, [â é me naa jaa Iésu, na ara pâ âboro].

⁹ Â é ina wà Iésu tà tàpé na rà tâa wé pâ: «Wànau? É *tàrù na tòotù pwicîri, na jè pwa pwina wâdé, é na jè pwa pwina èpà? Wâdé na jè pawâro pwi âboro, é, wâdé na jè panuâé ma é bà‡?»

¹⁰ Â é po niârirà diri wà Iésu. Â é ina tà i pwi âboro pâ: «Gà patàrù ê îgà.»

Â é patàrù i îê, â é nye wâdé kaa.

¹¹ Â rà nye dau putàmu kaa wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro ê Naèà. Â rà pitùra goro cè pwina rà o pwa tà Iésu.

É pitòrigari tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.1-4; Maréko 3.13-19

¹² Na jè tòotù, âna é too wà Iésu, naa gòrojaa. Â é pwapwicîri tà Pwiduée, tiagoro pwaa.

¹³ Ūna pwaa, â é todà diri tàpé na rà mu pâra wiâê. Â é mwa pitòrigari géé jaarà tèpa 12 âboro, na é nama neerà pâ *apostolo.

¹⁴ Wàilà-ni:

Simona—é pitunee tée wà Iésu pâ Pétèru;

André, wà pwi jiié;

Jacques;

Ioane;

Filipo;

Barthélemy;

¹⁵ Mataio;

Toma;

Jacques, pwina naî Alphée;

Simona, pwi Zélotè§;

¹⁶ Jude, pwina naî pwi jè âboro na nee Jacques*;

Judas Iscariote, wà pwina ée mwa icuri† Iésu.

Wâru âboro na rà medari Iésu

Mataio 4.23-25

¹⁷ Rà wâjué boo còwâ géé gòrojaa, wà Iésu ma tèpa 12 apostolo kêe. Â rà coo na ére na tàbwàti. Â dau wâru pâ âboro na rà medarirà—wà tàpé na rà mu pâra wiâ Iésu, ma pâra tèpa âboro géé Iéruçaléma ma géé na diri napô *Judée; ma géé na ére bàrawiâ wâgoro jènere du ville Tyr ma Sidon.

¹⁸ Ba rà cau me, ba na rà tère Iésu, â ba na é pwa ma tiàu maagé kàra. Â é tü târa mwara pâ duée na wâru.

¹⁹ Â wâru tàpé na pwa na rà tu naa gooé. Ba pwa ê patàmee na tâa gooé, â nye cau tiàu maagé kàra.

Ipupûra kà Iésu

Mataio 5.1-12, 43-48, 7.1-29

Cidòri nyuâa

²⁰ É tabiié wà Iésu dà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ:

«Cidòri nyuâawà, wâguwà na ticè kàwà, ba o mwa kàwà ê *Mwaciri kà Pwiduée!

²¹ Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà copwa ni, ba guwà o mwa pwàro!

‡ **6:9** Panuâé ma é bà—Grec: *Tanooriê*. § **6:15** Zélotè—Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma géé napô kêe. * **6:16** Jude... Nee mwara Thaddée. (Còo Mataio 10.3; Maréko 3.16-19.)

† **6:16** Icuri—*Trahir*: Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Ipwa tûa tée*. **6:21** Psaume 126.5-6; Ésaïe 61.3; Auinapàpari 7.16-17

Cidòri nyuâawà, wâguwà na guwà i ni, ba guwà o mwa ipwàdéé.

²² Cidòri nyuâawà wiàna rà pièpàriwà, ma tàutàra goowà, ma piècaariwà, ma tobpwâwà, géé goo [na guwà tèpa âboro kôo, wâgo] Pwina naîri âboro.

²³ Ba wà tèpa jooororà, âna rà nye wàrapwiri tà tèpa *péroféta. Â go ina tàwà pâ: Guwà ipwàdéé ma piégòtùru, ba o maina pumara wakè‡ kàwà naanidò *napwéretòotù!»

O pwa aré ma tòina kà pàra tàpé

²⁴ «[Wàeni popai kôo naa goowà] wâguwà na pwa kàwà:

O pwa aré ma tòina kàwà. Ba jèe nye êkaa ê ipwàdéé kàwà ê neemuruwà ni, â o jèe nye êkaa ê jara ipwàdéé kàwà.

²⁵ O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà pwàro. Ba guwà o mwa copwa.

O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na guwà ipwàdéé ni. Ba guwà o mwa i ma pijinünü.

²⁶ O pwa aré ma tòina kàwà, wâguwà na rà pi-inawà ba wâdé wà tèpa âboro. Ba [o dau maina ê wârimuru kàwà jii] wà tèpa péroféta a pwâ, na ia rà nye dau pi-inarà ba maina wà tèpa âboro.»

Gà meaari tèpa èpàrigà!

²⁷ «Guwà tàpo tàmaariô, [wiàna nümawà] na guwà tère: Gà meaari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tà tàpé na rà miirigà.

²⁸ Â gà *pwényunyuâari tàpé na rà pinajajaigà. Â gà pwapwicîri ba kà tàpé na rà pi-inabaèpàgà.

²⁹ Â wiàna é tamagéri jè upwaégà wà pwi jè âboro, â gà panuâ tée mwara jèpwi. Â wiàna é popa cimiici'gà, â gà naa tée mwara ê palito'gà.

³⁰ Wiàna é ilari jiigà cè jè muru, wà pwi jè âboro, â gà naa tée. Â wiàna é popa ê jè neemurugà, â gà cibwaa ilari pâ, na é pitôowâri.

³¹ Üu, go ina tàwà pâ: Gà pwa tà pàra tàpé é pâ muru na nümagà na rà pwa tâgà.»

³² Ba wiàna gà wâdéari co tàpé na rà wâdéarigà, â cina gà tapacîri cè câmagà [jii Pwiduée]? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara ê pwiibà.

³³ Â wiàna gà pwa na wâdé tà tèpa béégà, â cina guwà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara ê pwiibà!

³⁴ Â wiàna gà naa mwani co tà tàpé, na rà o mwa pitôowâri, â cina gà tapacîri cè câmagà? Ba wà tèpa âboro èpà, âna rà nye pwa mwara ê pwiibà!

³⁵ «Guwà tère! Gà meaari tàpé na rà èpàrigà, â gà pwa na wâdé tàra, â gà naa tà tèpa âboro, naa goro piticèmururu naa goo[§]. Ba wiàna gà wàrapwiri, â o dau maina é câmagà na ée mwa naa tâgà wà Pwiduée, na é wâ napwéretòotù. Ba [gà paari goro é càragà bèepwiri pâ] gà pwi âji naîê. Ba wàé, âna é meaari tàpé na càra caa pwaolé tée, ma tàpé na rà pwa na èpà.

³⁶ Êkaa na wâdé na gà pimeaari, pwacèwii pwi Caa'gà na é pwi a pimeaari.»

Gà cibwaa pitèi pàra tàpé!

³⁷ «Gà cibwaa pitèi [ma pitòti] pàra tàpé, â o câé caa pitèigà wà Pwiduée. Â gà pwanaurirà, â wàé, âna ée mwa pwanaurigà.

6:22 Ioane 15.19, 16.2; 1 Pétèru 4.14 † **6:23** Pumara wakè—Récompense. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Câmaê. **6:31** Mataio 7.12 § **6:35** Naa...naa goro piticèmururu naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi. **6:37** Mataio 6.14

38 Â gà naa, [naa goro piticèmururu naa goo] ba gà o tòpi. Ba o nye piâjagò tâgà còwâ. Â guwà o mwa tòpi pâ muru na piédò ma piwéna. Ba o naa tâgà, pwacèwii é pai naa kâgà tà pàra tàpé* .»

39 É ina tàra é ucina bèeni wà Iésu, pâ: «Gona wà pwi a bwi, âna pâri ma é popa pwi jè a bwi? Bwa! Ba ru o cau tûu naa na pwêe!

40 Â go ina tàwà pâ: Wà pwi a câmu, âna câé caa piwéna jii pwi a pacâmuriê. Êco na, wiàna é dau câmu bwàti, â ée pâ nau pwacèwii pwi a pacâmuriê.

41-42 «Gà dau còo bwàti é mapûpûru na wâna âraporomee pwi aéjii'gà. Â gà niâ jai é diopwaa kâra pàara upwâra na âraporomeegà! Â gà wànau pai ina tà pwi aéjii'gà pâ: “Nama go jèe patâjii i mapûpûru bèepwiri na âraporomeegà”?

«Gà pwi a-ipwacôwârimuru! Gà mara patâjii béaa é diopwaa kâra pàara upwâra bèepwiri na âraporomeegà! Â géewê, mwa bàra pwéelaa tâgà cè pai patâjii wàra é mapûpûru na âraporomee pwi aéjii'gà!»

Ê upwâra bau é pwêe

43 «Ê upwâra na wâdé, âna [é nye tòpò pwêe na wâdé târa uti, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na èpà. Â é upwâra na èpà, âna [é nye tòpò pwêe na èpà, â] pwacoé ma é tòpò pwêe na wâdé.

44 Ba jè còoina i upwâra gée goro é pwêe. Ba câjè caa pétâ pwâra î gée goro cè upwâra aru! Â câjè caa pétâ pwâra dipâa gée goro é upwâra na pwa daaé!

45 Ê pâ muru na wâdé, âna me gée goo pwi âboro na é wâdé, ba wâdé pwâranümee. Â é pâ muru na èpà, âna me gée goo wà pwi âboro na é èpà, ba èpà pwâranümee. Ba jè tûra, gée goo é pwina é tâa na pwâranümajè.»

Ucina goo du wâ

46 «Gorodà na guwà po ciburà ina tòo pâ: “Pwi Ukai, Pwi Ukai!” â câguwà caa pitêre ddo?

47 [Guwà tère cai é ucina bèeni]:

«Wà pwi âboro na é tère diri pâ popai kôo, â é pitêre dâra,

48 âna é pwacèwii pwi âboro na é bari é wâ kêe. Â é îri boo tiagòro atü, ba na é tòpò naawê é pàara wâ. Ûna ca é jèpé, â é ti goro i wâ, â câé caa taura, ba bari naa gòro atü.

49 Â wà pwina é tère popai kôo, â câé caa pitêre dâra, âna é pwacèwii pwi âboro, na é pacima é wâ kêe, âna ticè paaé. Â ca i jèpé, â é ti goro i wâ, â é nye tûu kaa i wâ, â nye tanoori diri kaa.»

7

Pai cèikî kà pwi coda roma

Mataio 8.5-13

1 Ûna é gére ina diri pwiri tà tèpa âboro wà Iésu, â é wâjué me còwâ naa Capernaüm.

2-3 Â wà pwi jè caa kâra coda roma, na é tâa wê, âna é tère jèkutâ goo Iésu. Â é panuâ pàdari Iésu pàra tèpa âboro imaina kà tèpa *Juif, ba na rà ilari jiié pâ, na é pwa ma tiâu maagé kà pwi ênawéna kêe. Ba é po dau maagé wà pwiibà, â é pwa na é bà. Â dau wânüma wà pwi caa kâra coda gooé.

6:38 Maréko 4.24 * 6:38 Naa na grec, âna ucina goo é mai (maïs) na jè wâri gée na aupwa jèna. Pwacèwii é mai na wicèpwiri piticèmururu naa goo, naa na pé cio, â gée na càùé, âna jèe ngarü é cio, ba naa pwaaié bwàti, tiagoro na jèe ni pwêe i cio. 6:39 Mataio 15.14 6:40 Mataio 10.24-25 6:41-42 Mataio 7.3 6:41-42 Mataio 7.4-5 6:43 Mataio 12.33-35 6:46 Mataio 7.21

⁴ Â rà pàdari Iésu wà tàpéebà, â rà tacoo gooé pâ, na é pitu tà i pwi caa kâra coda. Â rà ina tée pâ: «Gà còo, co pwi ukai, wà pwiibà, âna é pwi âboro na é dau wâdé. Â wâdé ma gà pitu tée.

⁵ Ba é meaari ê Ba kâjè [wàijè tèpa Juif] tiagoro na é bari ê *wâra pitapitiri kâjè.»

⁶ Â é pâra wiârà wà Iésu. Â ûna rà tèepaa mwünyabweri ê pwârâwâ kà i pwi caa kâra coda, â wà pwiibà, âna é panuâ pàdari Iésu pàra tèpa bée, ba na rà pame tée ê popai bèeni: «Ico pwi ukai, càcaa pâri naa goodò ma gà tèepaa naa pwârâwâ kôo.

⁷ Â càcaa pâri naa goodò mwara na go pàdarigà. Wâdé na gà nye po tûra co, â o tiâu maagè kà pwi ênawéna kôo.

⁸ Ba wâgo, âna go pitère dâra pwi a pitûâ kôo, â go pitûâ kà tèpa coda. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà pâra!” â é pâra. Â, na go ina tà pwi jèpwi pâ: “Gà me!” â é me. Â, na go ina tà tèpa ênawéna kôo pâ: “Guwà pwa ni!” â rà nye pwa.»

⁹ Â wà Iésu, âna é [dau pò ma] picâdiri i pwi caa kâra coda. Â é tabèrèè, â é patûra tèpa âboro na wâru, na rà gére pâra wiâê. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti: Câgo caa pâmari cè pwi âboro cèna maina cèikí kêe, pwacèwii pwini, tia na [mwara ê âji Ba kà Pwiduée] *Isaraéla.»

¹⁰ Ûna rà wâjué còwâ naa jaa i pwi coda wà tèpa bée, â rà pâmari i pwi ênawéna kêe, âna é jèe nye wâdé còwâ.

É nama é wâro còwâ pwi âboro

¹¹ Géee na càué, â é pâra wà Iésu naa na village na ina goo wê pâ Nain. Â rà pâra wiâê wà tèpa *câmu kêe, ma pàra tèpa âboro na wâru.

¹² Ûna rà gére tèepaa pâ naa na goropwârâwâ naa na i village, â rà pâmari tèpa âboro, na rà po cia pâ pwi jè a bà naa na auipwàni. Nye wàé co tà nyaa kêe, â wâru âboro na pâra wiâ wà tòobà.

¹³ Ûna é còoè wà Pwi Ukai, â po dau maina ê pai meaarié kêe, â é ina tée pâ: «Tòoni, gà cibwaa i.»

¹⁴ Â é géee paé, â é tu naa goo i bòkòci*. Â wà i tèpa kâa wèe, âna rà coo. Â é ina tà i pwi a bà pâ: «Pwiibà, gà tàcî. Ba go ina tâgà.»

¹⁵ Â é nye cimadò nau tâa kaa†, â é tûra! Â é naaê boo wà Iésu, ma naaê tà nyaa kêe.

¹⁶ Â dau wâgo tà diri tàpé na rà tâa wê, â rà picâdiri Pwiduée. Â rà pi-ina tàra pâ: «É boome na wakè jaajè wà Pwiduée! Ba é cùru me marijè wà pwi jè *péroféta kêe na dau imaina.»

¹⁷ Â rà pijèkutâri ê pwina é pwa wà Iésu, naa na diri ê pâ ére wâ *Judée ma wâbèepi.

É pwi Mesia na rà tapacîé

Mataio 11.1-6

¹⁸ Wà tèpa câmu kà *Ioane [Pwi a piupwaa] âna rà piwiâ tée diri ê pâ pwina é pwa wà Iésu. Â é todà tupédu ârailu wà Ioane,

¹⁹ â é panuâru pàdari Pwi Ukai, ba na ru tawèerié pâ: «Pwiri nye wâgà kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na ée mwa tèepaa? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

* 7:14 Bòkòci (é, bòoci)—Cercueil. 7:15 1 Rois 17.23; 2 Rois 4.36 † 7:15 Ticè târa bòkòci. 7:16 Luka 1.68 7:19 Psaume 40.8; Malachie 3.1; Auinapàpari 1.8

20-21 Â ru pâra, â na pwi pâara na ru pàdari Iésu na, â ru côo pâ é pwa ma tiâu maagé kà tèpa âboro na wâru. Â é tü târa pâ duée, â é pwa ma rà niâ côwâ, wà pâra tàpé na rà bwi. Â ru ina tée pâ: «É panuâbu medarigà wà Ioane, ba na bu tawèerigà pâ: Pwiri nye wâgà kaa pwi Mesia? É, na bà bwaa nye tapacîri cè pwi jèpwi?»

22 Â é tòpi tàru pâ: «Gàu wâjué côwâ nau piwiâ tà Ioane é pwina gàu côo, ma é pwina gàu tère. Ba wà tèpa bwi, âna rà jèe niâ; wà tàpé na rà bee, âna rà jèe pâra bwàti; wà tàpé na rà pwa maga, âna rà jèe wâdé; wà tèpa kee, âna rà jèe tèrejè; â wà tèpa bà, âna rà jèe wâro côwâ; â wà tàpé na ticè kàra, âna rà jèe tòpi é *Picémara Wâdé.

23 Cidòri nyuâa pwina é côoinaô, ma cèikî naa goodè!»

*É ina Ioane wà Iésu
Mataio 11.7-19*

24 Ūna ru jèe wâjué côwâ wà tupédu a câmu kà Ioane, â é ina wà Iésu târa pâ âboro na rà gére tâa wê, pâ: «Na ia guwà pâra naa namaré [nau tère Ioane] â dà cèna guwà pâra nau ucâri? [Pwi âboro na ipwaée kêe na é pwacèwii] é bàra watü na pòbagù pwéretòtù?

25 Bwa! Â gona dà na guwà pâra nau côo? Pwi jè âboro na é coona pâ ârabwée na po wâdé? Bwa! Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà tâa na é wâra ukai, â dau wâru neemururà!

26 Nye dà cèna guwà pâra nau côo? Pwi jè péroféta? Ūu kaa, â go ina tàwà pâ: Wà pwiibà, âna é pwi péroféta maina!

27 Ba nye wà kaa Ioane, na é inaé wà Pwiduée, naa na *Tii Pwicîri, pâ:

*Go mwa panuâ paé
pwi a pa popai kôo.
Ée mwa pâbéaa'gà
ma pwabwàti naigé'gà.*

Malachie 3.1

28 «Guwà tère bwàti: Nye ticè pwi jè âboro gòropuu, cèna é piwéna jii Ioane Pwi a piupwaa. Êco na go ina tàwà pâ: Wà pwina ée dau kiriwi naa na *Mwaciri kà Pwiduée, âna o [tâa tée é pwina] mwa piwéna jii wà Ioane.»

29 Wà tèpa âboro na rà tère pwiri, ma tèpa *tò mwani wâripûš, âna rà jèe cau côo pâ, é wâdé ma *tàrù wà Pwiduée. Â rà pâra dari Ioane, ba na é *upwaarà*.

30 Êco na, napwa naa goo wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna càra caa pitère dàra é câbawâdé kà Pwiduée, ba tàutàra na rà pâra dari wà Ioane ma é upwaarà.

Rà picocooribu ma Ioane

31 É ina mwara wà Iésu pâ: «Go ipwacèwii naa goro dà é pâ âboro nabà?

32 Rà pwacèwii pâ narì èpo na rà gére ipuburirà naa na aupitapitiri, â [tàutàra dàra kòcò ma wà tèpa béerà na rà pitakàna] ma ina tàra pâ:

“Bà tòjò† tàwà,
â tàutàwà dàra câbu.

7:22 Ésaïe 35.5-6, 61.1; Luka 4.18 † 7:23 Grec: Cidòri nyuâa pwina càcaa tanoorié goodè, é...na câé caa tètâjii. 7:26 Luka 1.76 7:27 Malachie 3.1 7:29 Luka 3.12 § 7:29 Tò mwani wâripû—Pai ina wèe pâ, tàpé na èpà é wâro kàra. Côo Neeremuru (*Vocabulaire*). * 7:29 Nee tii 29 ma 30, âna munaa popai kà Luka, wà pwi awii tii bèeni. Êco na, pwiri gòbàra popai kà Iésu. 7:30 Mataio 21.32 † 7:32 Tòjò—Grec: *Upi kuruò*.

Bà nyabiri tàwà
nyabi târa ipwàni,
â tàutàwà dâra i!”

³³ «Ba é tèepaa me wà Ioane Pwi a piupwaa, â câé caa ija poloa, â câé caa wâdo dipâa, â guwà ina pâ: “Pwa duée gooé!”

³⁴ «Ûna é jèe tèepaa me, wà *Pwina naîri âboro, â é ija ma wâdo [pwacèwii pàra tàpè]. Â guwà ina pâ: “Wà pwini, âna é dau pwi a wâdo ma pwi a-ija! Â é pabée tèpa tò mwani, ma wà pàra tèpa âboro èpà.”

³⁵ «Êco na [âjupâra é pwina jè mu ina pâ]: “Ê tàmanga‡, âna jè côo taaci naa na pwâra wakè kêe.”»

Tô ilàri na é wicèpwiri jawé ûrea naa gò Iésu

³⁶ Na jè tòotù, âna é todà Iésu wà pwi jè Farasaio, ba na rà picaaija. Â rà tâaboo naa goro i taapà§, â rà tapoo ija.

³⁷ Â é tèepaa me wà tô jè ilàri gòronaigé*, ba é jèe tère pâ é wêe wà Iésu. Â é pame é wâra jawé atù na dau wâdé, na wâbé goro é jawé ûrea.

³⁸ Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, â é i. Â é pâ nûru i kêe, âna rà tûuboo naa gò du â Iésu. Â é câtura goro wàrapûrué, ma bwénüu é du âê, â é wicèpwiri i jawé ûrea naa gò du âê.

³⁹ Wà i pwi apooro pwârawâ, wà i pwi Farasaio, âna é côo pwiri, â dau èpà tée, â é niimiri pâ, ‘Wiàna wà pwini, âna é pwi jè péroféta [na é cùrué me wà Pwiduée] â pwiri é tâmogòori pâ wà tô ilàri bèeni, âna é tô ilàri gòronaigé. Êco na é nama é tu naa gooé wà tòoni.’

⁴⁰ [Êco na é nye tâmogòori kaa é auniimiri kêe] wà Iésu, â é ina tée pâ: «Pwini Simona, gà tère, ba pwa pwina nûmoo na go ina tâgà.»

Â é tòpi tée wà pwini pâ: «Îgà.»

⁴¹ Â é ina tée wà Iésu [é ucina bèeni]:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â ârailu tupédu âboro na ru pwa kéredi tée—pwi jèpwi, âna 500 000, â wà pwi jèpwi 50 000†.

⁴² «Êco na càcaa pâri ma ru wâri wà tupéeni. Â é ina tàru pâ: “Jèe wâdé! Guwà naaco i kéredi kàu.” Â é cau pwanauriru goo diri i mwani bèepwiri.»

[É tubanabwé i ucina kêe wà Iésu, â é tawèeri wà Simona, wà i pwi Farasaio, pâ]: «Wàilàpà géé goo tupéebà, na dau côoina é pai wâdé kà i pwi apooro i mwani‡? Gà niimiri pâ wàilàpà?»

⁴³ Â é tòpi tée wà Simona pâ: «Munaa wà i pwi a maina kéredi kêe.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà âjupâra.»

⁴⁴⁻⁴⁶ Â é tabiié wà Iésu dà i tô ilàri, â é ina tà Simona pâ: «Pwiini, na go tòme naani pwârawâ'gà, â câgà caa pwabwàti tîo, [wiâra é nyamanya kâjè]. Ba câgà caa naa tîo cè jawé, ba na go nuwa du âô. Â câgà caa naa tîo é l'huile târa é pûruô. Â gà côo i tô ilàri bèeni, âna câé caa nao goro [pwa é pwina wâdé. Ba é] nuwa é du âô goro é nûru i kêe, â é câtura goro wàrapûrué. Â é wicèpwiri é jawé ûrea na dau maina wâri wèe, naa gòro é du âô.

7:34 Luka 15.2 ‡ **7:35** Ê tàmanga kà pwi âboro—é, Ê tàmanga kà Pwiduée. § **7:36** Tâaboo naa goro i taapà—Còo note goo Luka 14.15. ¶ **7:37** Mataio 26.7; Maréko 14.3; Ioane 12.3 * **7:37** Tô jè ilàri gòronaigé—Grec: Tô jè ilàri na èpà é wâro kêe. † **7:41** 500 000...50 000—Grec: 500 deniers...50 deniers. Caapwi *denier*, âna wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi tòotù. ‡ **7:42** Côoina é pai wâdé kà i pwi apooro... Grec: *Meaari i pwi apooro i mwani*.

⁴⁷ Ba dau maina ê pimeaari kêe, ba dau wâru ê pâ èpà kêe na jèe pwanauri. Â gà tère, wà pwi âboro na càcaa pwanauri tée pâ èpà kêe na wâru, âna o càcaa maina ê pimeaari kêe.»

⁴⁸ Â é ina tà i tô ilàri pâ: «Tôoni, jèe pwanauri ê pâ èpà'gà.»

⁴⁹ Â wà tàpé na rà gére picaatâa ma wàé goro taapà, âna rà pi-ina tàra pâ: «Wàilàapà pwi âboro bèeni, na pâri ma é pwanauri ê pâ èpà?»

⁵⁰ Â é ina tà i tô ilàri wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà co tôoni! Gà udò [ma tâa tâgà ê *âji wâro] géee goo ê cèikí'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà ê pinaanapô.»

8

É pacâmuri pa âboro na rà pâra wiâê
Mataio 12.46-13.23; Maréko 3.31-4.25

¹⁻² Géee na càùé, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa 12 a *câmu kêe, naa na pâ village. Â é picémara naawê ê *Picémara Wâdé goo ê *Mwaciri kà Pwiduée.

Pa ilàri na rà pâra wiâê

Pwa mwara pa ilàri na rà pâra wiârà—wà pa ilàri na ia é nama tiâu maagé kâra, ma tû tàra pâ duée géee goorà:

Wà Maria géee Magdala na ia é tû tàra pâ 7 duée géee gooé;

³ Wà Jeanne, tô wâdà Chuza, pwi caa kà tèpa ênawéna kà ukai *Héroda;

Wà Suzanne;

Wâru mwara pâra ilàri na rà mu naa mwani ma neemururà, ba na rà pitu tà Iésu ma tèpa câmu kêe.

Ucina goo pwi a picâmi

⁴ Dau wâru ê pâ âboro na rà medari Iésu, géee na pâ village. Â é ina tàra ê ucina bèeni:

⁵ «É mwa tâa wà pwi jèe âboro. Â é mwa còobé, na jèe tòotù, ba na é uri é arapwüru. [Â é uri, â é uri, â é uri...] Â napwa é pâra arapwüru, âna rà tûu naa gòro nyi nari naigé [na aupwanapô] â rà còogai tèpa âboro. Â rà me pâ marü, â rà uti diri.

⁶ Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa gòrotàrarà. Â rà pò ma cipu, êco na rà marü, ba ticè jawé wê.

⁷ Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa nabibiu kâra pâ nari upwâra na pwa daarà. Â, na rà cipu i pâ nari upwâra bèepwiri, â rà câtâmwara i arapwüru.

⁸ Â napwa é pâra pwi, âna rà tûu naa na napuu na wâdé. Â rà cipu, â rà imaina too, â rà tòpò pwârà na po dau wâru awé—tiagoro 100.»

[Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu] â é tomara too pâ: «Wà pwina pwa pwâranyürüê, âna wâdé na é tère!»

Tàpé na rà tère â càra caa pitère dâra

⁹ Wà tèpa câmu kêe, âna rà tawèeri Iésu goo ê pai ina wâra ê ucina bèepwiri.

¹⁰ Â é tòpi tàra pâ: «Wà Pwiduée, âna é paari tàwà ê âji pai pwa goo ê Mwaciri kêe. Êco na, napwa naa goo diri é pâra âboro, âna rà o nye po tère co é pâ ucina {ba na: Rà côo taaci, â càra caa côoina; rà tère taaci, â càra caa tèreina *Ésaïe 6.9*}.»

Êre i ucina goo pwi a picâmi

¹¹ É ina tàra mwara wà Iésu, pâ: «Wàéni é pai ina wâra ê ucina bèepwiri: Ê arapwüru, âna é Popai kà Pwiduée.

12 «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòro naigé.] Ê naigé, âna é ipwacèwii naa goo wà tèpa âboro, na rà tère é popai, êco na é tèepaa me còwâ wà *Caatana. Â é dàgòtù còwâ é popai, gée na é pwâranümarà. Ba péa rà tà cèikî naa goo, â rà udò [ma tâa tàra é *âji wâro].

13 «[Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa gòrotàrarà.] Ê gòrotàrarà, âna wà tèpa âboro na rà tòpi é popai naa na ipwadéé, â rà tàpo cèikî na jè pàara. Êco na càcaa wàawà naa goorà é popai na rà tère. Â ûna tèepaa me marirà é tacai, â rà nama panuâ cèikî.

14 «Â é pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é pâ na nari upwâra na pwa daarà. [Ê napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà tère é popai, êco na, ûna rà pâra, â rà tapoo pidumapiê goro é pâ namuru na tèepaa naa na gòropuu bèeni. Â rà itàa burà é pâ neemuru gòropuu, bau é pâ muru na rà wâdéari. Â câamwara é popai naa goorà, â o càra caa tòpò cè pwêe na tâa.

15 «Êco na, napwa naa goo pàra arapwüru, âna rà tûu naa na é napuu na wâdé. [Â é pwi napuu bèepwiri] âna wà tèpa âboro na rà *târù ma âjupâra, ma wâdé é pwâranümarà. Â ûna rà tère é popai, â rà tòpi, â rà pitère dàra. Â rà pidàpwicâarirà, â pwa pwâra é popai naa goorà.»

Ucina goro wâra ânye

16 [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Câjè caa nuri é wâra ânye*, ma jè cajipi goro é jè cio, é wâpà wiàna jè tòpò na aranara aupuu! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpé na rà tò naawé.

17 Êdiri pâ muru na jèe naapwàniri, âna o mwa paari naa na pwéelaa. [Â o pâri ma jè còo bwàti.]

18 Guwà pwacôoco bwàti é popai na guwà tère, [târa ma pimaina too é pwina guwà tâmogòori]! Ba wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, âna o dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.»

Âji tâa kà Iésu

19 Gée na càué, â rà tèepaa me wà nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jiié, ba na rà còoé. Êco na càcaa pâri ma rà medarié, gée goro é pai wâru wâra pâ âboro na rà tâbèepié.

20 Â é ina tà Iésu wà pwi jè âboro, pâ: «Gà còo, rà wâboo gòroigé wà nyaa'gà ma wà tèpa aéjii'gà. Â rà mudàgà.»

21 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère, wà tàpé na rà tère é popai kà Pwiduée, â rà wârori, âna wàilà kaa pwiri tô nyaa kòo, ma wà tèpa aéjii kòo.»

É pacoo pòu Iésu

Mataio 8.23-27; Maréko 4.35-41

22 Na jè tòotù, â rà tò naa gòro é jè wànga wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe. Â é ina tàra pâ: «Jè gée naanigée, na ére gée còwâ kâra nawia.» Â rà còpòo.

23 Â, na rà pâra, â é puu wà Iésu. Â é tapoo uu ba maina i pwéretòotù naa nawia. Â jèe pimaina too wià, â jèe pwii naa na i wànga.

24 Â rà patàcî Iésu, â rà ina tée pâ: «Pwi a pwa pupûra, jè o jèe mwü!»

Â é pwa i pwéretòotù bau i nawia. Â é nye coo kaa i pòu, â é nye po tànana kaa i napô.

25 Â é ina tàra pâ: «Gona câguwà caa cèikî?»

Êco na dau wâgotàra. Â rà pò gooé, â rà pi-ina tàra pâ: «É! Gona wàilàapà pwi âboro bèeni, na é pitûâ kêra é pwéretòotù ma é nawià, â ru pitêre dèe?»

É tû tàra pâ duée gée goo 'Wâraduée'

Mataio 8.28-34; Maréko 5.1-20

²⁶ Rà tèepaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, naa Gadara†, wâna ére gée cowa kêra napô Galilée.

²⁷⁻²⁹ Na napô bèepwiri, âna pwa pwi jè âboro na pwa pâ duée gooé. Jèe gòiri na é pitâa nacârû, â é cicâpé. Â wâru pâ pàara, na rà ipa-imwûruê é pâ duée, ma é pwa-imudirimuru. Â wà tèpa âboro wê, âna rà pwa ma pii é du îê ma du âê ma tòóé goro itùpaò. Êco na é nye taaci pòpàgà kêe. Â rà cètùué pâ naa namaré i pâ duée.

Ûna é boo gée gò i wànga wà Iésu [naa napô kà pwi âboro-bà] â wà pwiibà, âna é nye tèepaa me caraé kaa. Â wà Iésu, âna pwa na é tû târa pâ duée gée gooé.

Êco na é tûu jûrué ma cigòboo na araé wà pwiibà, â é tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Pwiduée nidò *napwéretòotù! Dà na nûmagà dâra pwa tôo? Go ilari jûigà pâ, gà cibwaa pwa tôo cè pwina èpà.»

³⁰ Â é tawèerié wà Iésu pâ: «Gona dà neegà?»

Â é tòpi tée pâ: «Wâraduée‡.»

Ba rà dau wâru tèpa duée na wâgoóé.

³¹ Â rà tacoo goo wà Iésu, ma ina tée pâ: «Gà cibwaa tûbà naa na i Oolaa§!

³² Êco na gà naabà pâ ma bà too naa na é pâ puàkà bèepwiri.» Ba pwa é pé pubu puàkà na dau maina, na rà tàgére ija géeni gopaére jaa.

³³ Â é naa tàra é pwina rà ilari wà Iésu. Â rà còobé gée goo i pwi âboro, â rà gée naa goo i pâ puàkà. Â rà nye itâa kaa i pâ puàkà, géenidò gòro i jaa, boo naaniboo najawé, â rà mwü naawê.

Pipâra i jèkutâ

³⁴ Wà tèpa wéaari wàra i pâ puàkà, âna rà itâa pâ, nau wiâ é jèkutâ bèepwiri, naaniboo na village, ma pitiri é napô.

³⁵ Â rà me é pâ âboro, nau còo é pwina gére tèepaa. Ûna rà tèepaa mwünyabweri Iésu, â rà còo i pwi âboro na ia pwa duée gooé, na é tàgére tâaboo na ara Iésu. Â é jèe coona é pâ ârabwée, âna jèe po wâdé é pai tâa kêe. Â nye po dàpàgà tàra, â dau maina é pai wâgotàra.

³⁶ Â wà tàpé na rà po còo diri é pwina tèepaa, âna rà piwiâ tà pàra tàpé, é jèkutâ goro i pai wâdé cowa kêe.

³⁷ Â wâgo tà tèpa âboro naa napô bèepwiri wâ Gadara. Â rà ina tà Iésu pâ, na é pàra jiiirà. Â é tò naa gò i wànga, ba na é wâjué cowa naa na ére gée cowa kêra nawià.

³⁸ [Pwa na é pàra] â i pwi âboro, âna é me nau ilari jiié pâ, na é pàra wiâê. Êco na é tòpi tée pâ:

³⁹ «Bwa. Gà wâjué naa pwârawà'gà, â gà wiâ tàra diri é pâ muru, na é pwa ba kâgà wà Pwiduée.»

Â é wâjué cowa wà pwini. Â é wiâ pitiri naa na i village, é muru [na dau pwényuâa] na é pwa ba kêe wà Iésu.

† 8:26 Gadara—Nee mwara Gérasène. ‡ 8:30 É tòpi tée pâ: «Wâraduée»—é, Rà tòpi tée tèpa duée pâ: «Aupò goro duée.» § 8:31 Oolaa—Pwêe na dau wâgòro ('Abîme'). Karapuu kêra pâ duée. (Còo Auinapàpari naporomee 9.)

Pai wâdé cōwâ kà du ilàri
Mataio 9.18-26; Maréko 5.21-43

⁴⁰ É tèepaa me wà Iésu naa na ére gée cōwâ kâra nawià. Â rà tòpié [naa na ipwàdé] wà tèpa âboro wê, ba rà tàgére tapaciê.

⁴¹ Â é tèepaa medarié pwi jè âboro na nee Jaïrus, pwi jè caa kâra *wâra pitapitiri. Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu. Â é tacoo gooé pâ, na é nama pâra wiâê, naa na pwârawâ kêe.

⁴² Ba wà tô nari èpo kêe, âna ée jèe pwa na é bà. Jèe 12 naja kêe, â nye wàé co tà du nyaa ma caa kêe. Â é pâra wiâê wà Iésu.

Tô ilàri na 12 naja kêe goro maagé

[Na é gère pâra wà Iésu, â] wâru é pâ âboro na rà po cibèepié, â rà dau pi-gabiarà.

⁴³ Â é tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri, tô jè ilàri, na jèe po 12 naja kêe goro maagé, ba mu tèepaa me é pàara na mu itàa domii gooé. Â é jèe po tubatiâu é mwani kêe* naa goro pâ dotée, êco na càcaa pâri ma rà nama tiâu maagé kêe.

⁴⁴ Â é mee ni càù Iésu, â é tu naa goro é gòobàra ârabwée kêe. Â nye nama coo kaa é pai joro wâra é domii gooé.

⁴⁵ É ina wà Iésu pâ: «Wàilàapà na tu naa goo i ârabwée kôo?»

Â rà cau tòpi tée pâ: «Càcaa wàibà!» Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Pwi a pwa pupûra, gorodà na gà ina pwiri? Ba gà còo, po dau wâru pâ âboro ni, â rà cibèepijè, â rà cau igabiarà naa googà!»

⁴⁶ Êco na é ina mwara wà Iésu pâ: «Bwa. Pwa pwi jè âboro na é tu naa goo i ârabwée kôo. Ba go tère pâ é pâra gée gooé é jè jènere nii kôo.»

⁴⁷ Napwa naa goo wà tô ilàri, âna é céca, goro pai wâgotêe. Ba é còo pâ é tâmogòori é pwina tàgére tèepaa wà Iésu. Â é tùu jùrué ma cigòboo na araé. Â é ina tée, na ara diri tèpa âboro, é majoroé ma é tu naa gooé, ma é pai nama tiâu é maagé kêe.

⁴⁸ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâagà, co tòoni! Gà jèe wâdé cōwâ goo é cèikí'gà! Â gà pâra, â ée mwa tâa jaagà é pinaanapô.»

Tô èpo kà Jaïrus

⁴⁹ Na é bwaa gère ina pwiri wà Iésu, â é tèepaa me wà pwi jè âboro, gée jaa Jaïrus, i pwi apooro i wâra pitapitiri. Â é ina tà Jaïrus, pâ: «Au! É jèe bà i èpo'gà. Â gà cibwaa cèpo tà pi-iluuri wà pwi a pwa pupûra.»

⁵⁰ Â é tère é pâ pwâratùra bèepwiri wà Iésu, â é ina tà Jaïrus, pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà! Â gà cèikí, ba ée mwa wâro!»

⁵¹ Ûna rà tèepaa pâ naa pwârawâ kà Jaïrus, â [pwa na é tò wà Iésu, nau còo i tô nari èpo. Â] é papwicîri jii tèpa âboro na rà tò naa na i wâ; wàco Pétèru, ma wà Ioane, ma Jacques, bau du nyaa ma caa kâra i èpo.

⁵² Ba rà cau gère i ma pijinünü goo wà tô èpo.

Â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa i, ba câe caa bà; â é nye po puu.»

⁵³ Â rà pitaurée gooé, ba rà tâmogòori bwàti pâ é jèe bà.

⁵⁴ [Â é tò naa na i wâ.] Â é tu pâ naa goro î tô èpo, â é ina too pâ: «Tòoni, gà cimadò!»

⁵⁵ Â é nye wâro cōwâ kaa, â é cimadò! Â é ina wà Iésu tà tèpa âboro pâ: «Guwà naa cè uti kêe.»

* **8:43** Â é jèe po tubatiâu é mwani kêe—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **8:48** Luka 7.50

⁵⁶ Â ru nye dau pò kaa wà du nyaa ma caa kêe. Êco na é ina tàru wà Iésu pâ, na ru cibwaa pwa jèkutâ goo é pwina tèepaa marirà.

9

É cùru pâ tèpa 12 apostolo kêe

Mataio 10.5-15; Maréko 6.7-13

¹⁻² Wà Iésu, âna é todà tèpa 12 *apostolo kêe me naa jaaé. Â é panuârà pâ, ba na rà picémara târa pâ âboro é *Mwaciri kà Pwiduée. Â é naa târa é tàrù ma pàtâmee, ba na rà tũ târa é pâ duée, ma nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

³ Â é ina târa pâ: «Guwà cibwaa pa cè muru wiàna guwà pâra—wiàna cè tâjò, ma cè atà, ma cè poloa, ma cè mwani. Â guwà nye coona co caapwi ârabwée.

⁴ «Â wiàna tòpiwà naa na cè jè pwârawâ, â wâdé na guwà tâa wê, tiagoro cè tòotù cèna guwà mwa pâra [gée na napô-bà].

⁵ Â wiàna càcaa nùma tèpa âboro na rà tòpiwà naa na cè jè ére, â guwà pâra géewê. Â guwà tauri é dàuru puu goro âwà, ba na guwà paari pâ, càcaa wâdé é pwina rà pwa.»

⁶ Â rà pâra wà tèpa *câmu naa na pâ village, â rà picémara é *Picémara Wâdé, â rà nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

É tère jèkutâ gooé wà Héroda

Mataio 14.1-12; Maréko 6.14-29

⁷⁻⁹ Wà pwi ukai *Héroda Antipas âna é tère é jèkutâ [goro pâ *câmu kâra pàtâmee na é pwa wà Iésu].

Â é ina pâ: «Go pwa ma tépàgà nya* Ioane Pwi a piupwaa. Â wàilàapà pwi âboro bèeni, na go tère pâ jèkutâ gooé?»

Â é tapoo dumapiê, ba rà ina gooé wà pâra tàpé pâ: «Wàé, âna wàé *Ioane Pwi a piupwaa na é wâro còwâ gée na aubà.» Â wà pâra tàpé, âna rà ina pâ wà *péroféta Élia†, é, pwi jè péroféta na jè pàara napô, na é wâro còwâ.

Â wà Héroda, âna pwa na é còo mwara wà Iésu.

É pa-ija 5 000 âboro Iésu

Mataio 14.13-21; Maréko 6.30-44; Ioane 6.1-15

¹⁰ Rà wâjué còwâ wà tèpa apostolo [gée na pâ village, â rà pitapitirirà] naa jaa Iésu. Â rà piwiâ tée diri é pâ namuru na rà pwa. Â é poparà pâ naa na jè ére na wâmwünyabweri é village Bethsaïda, ba na rà tâa acari wê.

¹¹ Êco na wâru é pâ âboro, na rà tère pâ rà pâra naawê, â rà pâra wiârà. Â é tòpirà wà Iésu, â é pacâmurirà goro é Mwaciri kà Pwiduée, â é nama tiâu maagé kâra.

¹² Jèe pwa na é duu i tòotù, â rà medarié wà tèpa câmu kêe, â rà ina tée pâ: «Gà panuâ pâ é pâ âboro bèeni naa na pâ village ma pâ pwârawâ na tàmwünyabwe, ba na rà o pa cè uti kâra, ma puu wê. Ba aupiticia ni.»

¹³ Â é tòpi târa pâ: «Bwa, guwà naa cè uti kâra!»

Â rà ina tée pâ: «Auwa! Nye 5 poloa co, ma ârailu ârawéà na wâjaabà! Gona nùmagà na bà pâra nau wâri cè utimuru ba kâra diri? Ba o nye êco kaa pwiri cè pai naa cè uti kâra!»

¹⁴ (Ba é jéu tèpa paa maina na rà tâa wê, âna po 5 000 kaamwara.)

9:3 Luka 10.4-11   **9:7-9** Mataio 16.14; Maréko 8.28; Luka 9.19   **9:7-9** Luka 23.8   * **9:7-9** Nya (é, nyiâ)—Cou.   † **9:7-9** Élia—Pwi péroféta kà Pwiduée na é wâro 800 naja béaa kà Iésu Kériso.

Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Bwa. Guwà ina târa ê pâ âboro bèeni pâ, rà pwa nari pubu goro 50 jècaa, â rà tâaboo.»

15 Â rà cau tâaboo tèpa âboro.

16 Â é popa i pâ 5 poloa ma i du ârawéa wà Iésu. Â é tagòtùé too *napwèretòotù, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti i poloa, â é naa tà tèpa câmu kêe, â rà ipâdi târa ê pâ âboro. Â é wàrapwiri târa mwara i du ârawéa.

17 Â rà cau ija diri, tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri. Â rà panaimari còwâ ê dâra noo kêra poloa. Â ê dèrèè, âna rà pwaai 12 nakébò goo.

É pwi Mesia wà Iésu

Mataio 16.13-28; Maréko 8.27-9.1

18 Na jè tòotù, â é pwapwicîri acari wà Iésu. [Ûna é nabwé] â é medari tèpa câmu kêe, â é tawèerirà pâ: «Gona dà na rà ina good wà tèpa âboro? Rà ina pâ gona wâgo wàa?»

19 Â rà tòpi tée pâ: «Rà ina wà pàra pwi pâ wâgà Ioane Pwi a piupwaa. Â rà ina wà pàra tàpé pâ wâgà péroféta *Élia. Â rà ina wà pàra tàpé mwara pâ gà pwi jè ârapàara tèpa péroféta biu, na é wâro còwâ géé na aubà.»

20 Â é tawèerirà wà Iésu pâ: «Â, na wâguwà na?»

Â é tòpi tée wà Pétèru pâ: «Wâgà, âna gà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò] na gà me géé jaa Pwiduée!»

21 Êco na é nye âji papwicîri jìirà kaa na rà inapàpari pwiri.

Ée mwa bà ma wâro còwâ

22 É ina tàra pâ: «O tèepaa é pàara, na go mwa dau pwa é maagé còo na wâgo *Pwina naîri âboro. Ba wà tèpa pitûâ; ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaillò; ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna o nye tàutàra good. Â rà mwa pwa ma go bà. Êco na, naa na béaracîé kêra tòotù géé na càùé, âna go mwa wâro còwâ.»

Pai pâra wiâê

23 É ina tà diri tèpa âboro wà Iésu pâ: «Wiàna nüma cè pwi jè âboro na é me wiâô, â é cibwaa mwa tà piniimiriê còwâ. Â, diri na pâ tòotù, âna wâdé na é kâa é *kurucé kêe, â é me wiâô.

24 Ba wà pwina nümee na é ipwamuru ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe ba kôo, âna wà pwiibà, âna ée udò [â o tâa tée é *âji wâro].

25 Â târa dà kà pwi âboro na é tòpi diri ê pâ neemuru gòropuu, wiàna é tubatiâu é nyuâaê?

26 «Wà pàra tàpé, âna rà kamu good ma é popai kôo na ara pâ âboro. Â, na wàrapwiri, â wâgo, Pwina naîri âboro, âna go o mwa kamu goorà, wiàna go o mwa me, [naa na pwi tòotù kôo. Na pwi tòotù-bà] â o paari é pai maina ma muugère ma pai pwicîri kâbà, ma Caa kôo ma wà tèpa *angela kêe‡.

27 Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pàra tèpa gére wâni nabà, âna rà bwaa còo é pai tèepaa kêra i Mwaciri kà Pwiduée, béaa kêra cè pai bà kêra.»

Paari pai maina ma muugère kà Iésu naa gòrojaa

Mataio 17.1-8; Maréko 9.2-8

28 Wâpâ na 8 tòotù géé na càùru é pai ina kà Iésu pwiri, â é popa wà Pétèru, ma Ioane, ma Jacques. Â rà too, naa gòrojaa, ba na rà pwapwicîri wê.

9:19 Luka 9.7-8   9:20 Ioane 6.68-69   9:22 Luka 9.44, 18.32-33   9:23 Mataio 10.38; Luka 14.27
9:24 Mataio 10.39; Luka 17.33; Ioane 12.25   9:26 Mataio 10.33; Luka 12.9   ‡ 9:26 Angela kêe—Grec:

Tèpa angela pwicîri.

²⁹ Ûna é gére pwapwicîri wà Iésu, â pitòotéri pai côo é naporomee. Â pâra ma po dau pwaa é pâ ârabwée kêe, â é pwâra.

³⁰⁻³¹ Â ru nye tèepaa kaa wà *Moosé ma wà Élia, [tupédu péroféta béaa]. Â po dau maina awé é muugère kà Pwiduee naa goorà. Â rà pitùra ma wà Iésu goro é pai o bà kêe na *Iérusaléma. Ba o wàrapwiri é pai o pacoo [ê auniimiri kà Pwiduee gée na biu].

³² Ûna rà gére wàrapwiri, âna rà tàgére puu wà Pétéru ma wà tupédu a câmu bée, goro pai oratàra. Ûna rà tàcî, â rà côo é pai muugère kà Iésu, â rà côo wà tupédu péroféta,

³³ na pwa na ru pâra jiiirà.

Â é nye ina kaa wà Pétéru pâ: «Pwi a pwa pupûra, nye po dau wâdé tâbà, na bà gére tâa ni jaagà. Â wâdé na bà pacima cè tèpa âracié nacapè—ba kâgà jèpwi, â kà Moosé jèpwi, â kà Élia jèpwi.»

É ina pwiri, ba câé caa tâmogòori cèna é ina, [goo pai dàpàgà tée].

³⁴ Na é bwaa gére tûra, â é nye tèepaa me kaa é jè nee, â é cajipirà. Â po dau wâgotàra ma wà tupédu a câmu bée.

³⁵ Â rà tère é pwâratùra gée na nee, na ina pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri, wà Pwina naiô [na caapwi co] na go pitòrigarié. Â guwà pitère dèe.»

³⁶ Ûna é nabwé i pwâratùra, â jèe nye tà wàilà acari ma wà Iésu. Â càra caa pwa jèkutà goo, naa na pâ parui na wâru§.

É nama wâdé còwâ pwi jè èpo na pwa duée gooé

Mataio 17.14-18; Maréko 9.14-27

³⁷ Na dàuru kêe, â rà boome còwâ gée gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa âracié a câmu kêe. Â rà medarirà pâ âboro na dau wâru.

³⁸ Â pwi jè ârapàrarà, âna é tomara too, ma ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, go ilari jiiigà pâ, gà pitu tà pwina naiô, na é caapwi co.

³⁹ Ba é mu popaé é duée, â é mu nama é uu, ma tûu ma pòtata pâ napuu, â é nama còobé é pâ oropwêe. Â é mu po dau pwatarié, ma tubaèpà tée, béaa kâra pai còobé kêe gée gooé.

⁴⁰ Â go ilari jii tèpa câmu'gà pâ, na rà tü târa i duée, êco na càcaa pâri naa goorà.»

⁴¹ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Au, [go nyi meariwà] wâguwà tèpa âboro nabà! Ba bwaa câguwà caa cèikî, â guwà tèpa imwûru! Tiagoro wiidà na go o bwaa nye tà tâa jaawà, ma pidàpwicâariô naa goowà? Popa me cai naani i pwi nari âboro èpo!»

⁴² Ûna rà gére popaé me, â i duée, âna é tüê boo naa napuu, â é nama é céca. Â é nye pwa kaa i duée wà Iésu. Â é nye nama tiàu maagé kà pwini, â é naaé tà caa kêe.

⁴³ Â rà po dau pò wà diri tèpa âboro, na rà côo é câmu bèepwiri kâra é pàtâma Pwiduee na dau maina.

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kêe

Mataio 17.22-18.6; Maréko 9.30-41

Rà o pwa ma go bà

Wà tèpa âboro, âna rà picâdiri diri é pwina é pwa wà Iésu. Â é ina tà tèpa câmu kêe pâ:

9:30-31 Luka 9.22   **9:32** 2 Pétéru 1.16-18   **9:35** Luka 3.22   § **9:36** Naa na pâ parui na wâru—Grec: Na pâ tòotù-bà.

44 «Guwà tère bwàti, ma tà niimiri ê pwina go ina tàwà: O mwa icurio tà tèpa âboro, wâgo Pwina naîri âboro. Â rà o tâjùruo, â rà o pwa ma go bà.»

45 Êco na càra caa tâmogòori ê pwina é ina. Ba cârû tàra ê pai ina wèe. Â wâgotàra na rà tawèerié goo.

Wà pwina é imaina naa na Mwaciri

46 Gée na càué, â rà tapoo pitòcia wà tèpa câmu. Rà pitawèerirà pâ, o wàilàapà gée goorà cè pwina pwamuru naa gooé.

47 Êco na é tâmogòori ê pwâra-nümarà wà Iésu. Â é popa ji nari èpo, â é tòpòé boo naa goro jènereê.

48 Â é ina tàra pâ: «Wà pwina é tòpi naa na neeô pwi jè nari èpo pwacèwii pwini, âna é tòpio. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara Pwina é cùruo me. Ba wà pwina é dau ipakîrié, naa nabibiu kàwà, âna wàé kaa pwiri, wà pwi âboro na é imaina.»

Naaco pwina câé caa cicarajè

49 É ina wà Ioane tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, bà côo pwi jè âboro, na é tü tàra ê pâ duée, naa na neegà. Â pwa na bà ina tée pâ, na é cibwaa pwa, ba câé caa pwi béjè.»

50 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà cibwaa pacoóé! Ba wà pwina câé caa cicarajè, âna é pwi béjè.»

Tàutàra gooé naa Samaria

51 O jèe tèepaa é pàara na o mwa dàgòtù còwâ wà Iésu naa napwéretòtù. Â é nye ipagòorié, ba na é pâra naa Iérusaléma.

52 Â é cùru béaa tèpa ipa popai kée pâ, na rà pâra naa na jè village na napô *Samaria, ba na rà o pwabwàti ê pai o tèepaa pâ kée.

53 Êco na wà tèpa âboro wê, âna tàutàra gooé*. Ba [rà tère pâ] ée mwa caa pâra géewê naa Iérusaléma, [ville wâ napô *Judée].

54 Ūna ru tère ê pwiibà wà tupédu a câmu kée, wà Jacques, ma wà Ioane, â ru ina tée pâ: «Kaa! Pwi Ukai, jè mwa ilari é ânye napwéretòtù, ba na cîri tàpéeni!»

55 Â é tabiié Iésu, â é nye pwaru kaa: {«Câgàu caa tâmogòori pâ po dau èpà pwâranümau!

56 Ba wâgo Pwina naîri âboro, âna câgo caa me, ba na rà bà wà tèpa âboro. Â go me, ba na rà udò.}»

Â rà pâra naa na jè village.

Tàpé na nümarà na rà pâra wiâ Iésu

Mataio 8.19-22

57 Na rà pâra wii naigé, â é medari Iésu wà pwi jè âboro, â é ina tée pâ: «[Nümoò na go pwi a câmu'gà] â go o pâra wiâgà, naa na diri cè ére cèna gâ o pâ wê.»

58 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ macii a piugà, âna pwa aucârû kàra, â pâ marü, âna pwa na wânaîrà. Â napwa naa gooò, Pwina naîri âboro, âna nye ticè aunao kôo.»

59 Â ipaiwà naa goo pwi jè âboro. Ba é ina tée wà Iésu pâ: «Gà me wiâô.» Êco na é ina tée wà pwini pâ: «Tàpo coo. Ma go jèe mara pâra nau ipwàniri caa kôo.»

⁶⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Bwa, gà naaco tèpa bà, ma rà nye ipwànrirà còwâ! Â wâgà, âna gà pâra, â gà inapàri ê Mwaciri kà Pwiduée.»

⁶¹ Napwa naa goo pwi jè âboro, âna é ina tà Iésu pâ: «Ûu, co Pwi Ukai, go o mwa pâra wiâgà. Êco na gà naaô ma go mara picijii ê tâa kôo.»

⁶² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wà pwina é tòpò îê naa goro é béû, â é ciburà niâ wâjué còwâ, âna wà pwiibà, âna o càcaa pâri ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.»

10

É cùru pâ tèpa 70 âboro Iésu Mataio 11.20-24, 13.16-17

¹ Wà Pwi Ukai, âna é pitòrigari 70* âboro, â é ipanuâra ba ârailu, béaa kêe, naa na pâ village ma pâ ére na é niimiri pâ é pâra naawê.

² Â é ina tàra pâ: «Dau maina é ârapiûnya na o pwa†. Êco na càcaa wâru a wakè. Guwà pwapwicîri ma ilari cai jii pwi apooro aupwanapô, ma é panuâ me mwara cè pâra tèpa wakè, ba na rà o pitu.

³ Guwà pâra, [â guwà ipwacôoco]! Ba go cùruwà pwacèwii ê pâ nari mutô naa nabibiu kêra macii a piuti.

⁴ Â, na guwà pâra, â guwà cibwaa pa cè mwani, ma cè atà. Â guwà popa co du wâraâwà. Â guwà cibwaa tà pwa jèkutâ‡ ma cè jè âboro wii naigé.»

⁵ «Â, na guwà tò naa na jè pwârawâ, â guwà ilari jii Pwiduée ê [aupwényunyuâari ma] pinaanapô kêe, naa gò tàpé na rà tâa wê.

⁶ Â wiàna rà tèpa âboro na rà jèe tâa na é pinaanapô, â o mwa tâa tàra é aupwényunyuâari. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â o nye wâjué còwâ naa gòwà é aupwényunyuâari kàwà.

⁷ Na guwà tâa na cè jè village, â wâdé na guwà tâa na caapwi pwârawâ. Â guwà cibwaa piwâ na guwà tòpi jii è utimuru, ba wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi è uti kêe.

⁸ «Wiàna rà tòpiwà wà tèpa âboro naa na village, â guwà tòpi è utimuru na rà naa tàwà.

⁹ Â guwà nama tiâu é maagé kà tèpa âboro wê. Â guwà ina tàra jècaa pâ: “É tàgère tòpò è Mwaciri kêe wà Pwiduée, â gà jèe tàmwünyabwerié!”»

Tàpé na tàutàra goro popai

¹⁰ «Wiàna càra caa tòpiwà naa na jè village, â guwà pâra naa na aupitapitiri kà tèpa âboro, â guwà inapàri tàra pâ:

¹¹ “Bà cåtùra é dàuru puu kêra è napô kàwà, gée goo âbà, [ba naa câmu kêra è pitèimuru kà Pwiduée]! Â guwà ipwacôoco, ba jèe tàmwünyabweri è Mwaciri kêe!”

¹² «Â go ina tàwà è âjupâra pâ: Ée mwa pwa wârimuru tàra wà Pwiduée, na Tòotù na ée mwa pitèi pâ âboro. Â o dau maina è wârimuru kêra, jii tàpé gée *Sodoma.

¹³ «Guwà ipwacôoco, wâguwà tèpa âboro wâ Korazine ma Bethsaïda§! Ba o naa wârimuru tàwà! Ba go jèe pwa pâ muru na dau maina naa jaawà, â câguwà

9:61 1 Rois 19.20   **10:1** Maréko 6.7   * **10:1** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec.   **10:2** Mataio 9.37-38; Ioane 4.35   † **10:2** *Dau maina è ârapiûnya na o pwa*—Pai ina wèe pâ, dau wâru tàpé na càra caa tère è Picémara Wâdé.   **10:3** Mataio 10.16   **10:4** Mataio 10.7-14; Maréko 6.8-11; Luka 9.3-5   ‡ **10:4** *Tàpwa jèkutâ*—Grec: *Ipwabwàcu*. Ba péa o gòrirà, â càra caa pwa è wakè na é cùruwà goo.   **10:7** Lévitique 19.13; 1 Korénito 9.6-14; 1 Timotéo 5.18   **10:8** 1 Korénito 10.27   **10:11** Apostolo 13.51, 18.6   **10:12** Genèse 19.24-25; Mataio 10.15, 11.24   § **10:13** *Korazine ma Bethsaïda*—Du ville na wâmwünyabweri è nawià Galilée.

caa cèikî! Niimiri cai du ville Tyr ma Sidon biu, [âna dau èpà è tûâ kà tèpa âboro wê]. Êco na, wiàna rà còo è pwina go pwa naa jaawà, â pwiri jèe gòiri cè pai pitòotéri è wâro kàra. Â pwiri rà paari naa goro cè pai coona dodà kàra, ma pitâmirà goro dà*!

14 Â o dau maina è wârimuru kàwà, jii tàpé Tyr ma Sidon.

15 «Â ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa âboro naa na village Capernaüm. Ba guwà niimiri pâ pwamuru naa goowà, â guwà pwacèwii Pwiduée†. Bwa! [Nye piticèmuru naa goowà, â ée] mwa naawà boo dari tèpa bà!»

16 Â é ina mwara wà Iésu tà tèpa âboro kèe pâ: «Wiàna é pitère dàwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na é pitère dòo. Â wiàna câé caa tòpiwà cè pwi jè âboro, âna wâgo na câé caa tòpio. Â wiàna câé caa tòpio, âna câé caa tòpi Pwina é cùruo me.»

[Â rà pâra pâ wà tèpa 70‡.]

Rà wâjué me còwâ

17 Ūna rà wâjué me còwâ, âna po dau maina pai ipwàdée kàra, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, gà còo, wà mwara tèpa duée, âna rà pitère dàbà, na bà tü tàra§ naa na neegà!»

18 Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère! Go còo wà *Caatana, na é tûuboo géé napwéretòotù pwacèwii è âra!

19 Â go jèe naa tàwà è tàrù ma pàtâmee, naa gò Caatana. Â guwà o pâra gòro cè dòèa, ma cè keecii*, â o nye ticè cèna còwâriwà.

20 Êco na guwà cibwaa ipwàdée co, géé goro na rà pitère dàwà è pâ duée! Â wâdé na guwà dau ipwàdée, géé goro na é jèe wii è neewà wà Pwiduée, naa na Tii kèe, naa *napwéretòotù.»

É pwaolé tà Pwiduée wà Iésu

21 Ūna é ina pwiri wà Iésu, â é nye dau ipwàdée kaa goro è Nyuâaê Pwicîri. Â é ina tà Pwiduée pâ: «Go ipwaolé tâgà, co Caa, wâgà na gà Pwi Ukai kàra napwéretòotù ma gòropuu! Ba gà naapwàniri pâ muru bèepwiri, jii tèpa tâmogòorimuru ma wà tèpa tà manga, â gà paari tà tàpé na càra caa câmu†. Ba nye wiâra è câbawâdé'gà.»

22 [Â é ina tà tàpé na rà tèreê pâ]: «Êdiri è pwina tâa tà Caa kòo, âna é jèe naa tôo. Nye wàé co na é tâmogòorio, wâgo Pwina naiê. Â nye wâgo co na go tâmogòorie. Â go paarié tà pâra tàpé, ba na rà tâmogòorie mwara.»

23 Ūna rà tâa acari ma wà tèpa *câmu kèe, â é ina tàra wà Iésu pâ: «Dau wâdé ba kàwà, ma cidòri nyuâawà, ba wâguwà na guwà còo pâ muru [na dau pwényuâa]!»

24 Ba go ina tàwà pâ: Wâru tèpa *péroféta ma tèpa ukai na dau nûmarà na rà còo è pwina guwà còo, êco na càra caa còo. Â nûmarà na rà tère è pâ popai na guwà tère, êco na càra caa tère.»

Ê pimeari âna é Naèè na piwéna

* **10:13** Coona dodà...pitâmirà—Pai pwa kà tèpa Juif na rà pinünüma, é, na rà pijinünü. † **10:15** 2e phrase—Grec: *Gona guwà too naa napwéretòotù?* **10:16** Mataio 10.40; Luka 9.48; Ioane 5.23 ‡ **10:16** 70—é, 72 na pâra Tii Pwicîri naa na grec. § **10:17** Tü tàra—Grec: *Patûrara*. **10:18** Ioane 12.31; Auinapâpari 12.8-9 **10:19** Psaume 91.13; Maréko 16.18 * **10:19** Keecii—Scorpion. Gòowaa. **10:20** Filipi 4.3; Auinapâpari 3.5 † **10:21** Tâpé na càra caa câmu—Grec: *Tèpa nari èpo*. **10:22** Ioane 3.35, 10.15

25 [Na jè tòotù, âna] é tèepaa medari Iésu wà pwi jè *dotée goro é Naèà. Ba nùmee na é tacaié. Â é tawèerié pâ: «Pwi a pwa pupûra, dà cèna go pwa, ma o tâa tôo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?»

26 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Dà cèna wii naa na é *Naèà? Dà cè pai tâmogòori'gà?»

27 Â é ina tée i pwi âboro pâ: «*Wâdé na gà meaari Pwi Ukai Pwiduée'gà, géé na diri é pwâranümagà, ma é wâro'gà, ma é nii'gà, ma é pai tâmogòori'gà. Deutéronome 6.5* Â gà meaari tèpa âboro †pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.» *Lévitique 19.18*

28 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ûu kaa. Gà po tòpi bwàti. Â gà wàrapwiri cè pai pwa'gà, ba na o tâa tâgà é *âji wâro.»

29 Êco na wà i pwi âboro, âna nùmee na é paari pâ é *târù. Â é tawèerié mwara pâ: «Â gona wàilàpà pwi âboro, na wâdé na go meaarié?»

30 [Â é pwa ucina wà Iésu, ba na bétòpi tée.]

Ucina goo pwi Samaria

É ina pâ: «É mwa tâa wà pwi jè âboro, [pwi jè jènerejè, tèpa *Juif. Â, na jè tòotù] â é mwa boo géé *Iéusaléma naa Iériko. Â, na é pâra wii naigé, â rà èié ma pwatarié wà tèpa mura. Â rà popa diri pâ mwani kée ma pâ ârabwée kée. Â rà panuê na pwa na é jèe bà.

31 «Â nabwé, â é me wii naigé [wà pwi jè jènerejè] wà pwi jè a pwa *ârapwaailò. Ûna é pâmari i pwi âboro, â é nye pàgà kaa gooé, â é nye pâra wii naigé kée.

32 Â é tèepaa me wà pwi jè ênawéna kâra *Wâra pwapwicîri§. Â é nye pwacèwii pwi a pâbéaa, â é nye wiâ naigé kée.

33 «Â nabwé, â é tèepaa me pwi jè ârapàara tàpé *Samaria—[wàilà na guwà pièpà ma wàilà]. Â é còo i pwi âboro, â nye dau maina kaa pai meaarié kée.

34 Â é tuboo naa gooé, â é wicèpwiri é wâi*, naa gòro pâ aurumuru kée, â é târamiri. Â é tàmee too naa gòro i buriko kée. Â é popaé pâ naa na wâ kà tèpa pârame, â é wéaarié naawê.

35 «Na dàuru kée, âna [é ipwa-bwàtié, ba na é wiâ còwâ é naigé kée. Â] é naa mwani† târa i pwi apooro i pwârawâ ma ina tée pâ: “Gà wéaari bwàti wà pwini. Â wiàna càcaa pâri é mwani bèeni, â go mwa wâri cè dèrèè, wiàna go wâjué me còwâ.”

«Â nabwé, â é pâra wii naigé kée.»

36 [Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é tawèeri pwi dotée goro é Naèà pâ]: «Wàilàpà, géé goo tèpa âracié âboro bèepwiri, [na é âji meaari wà i pwi âboro na pwatarié? Wàilàpà] na é pwi âji jènereé? Dà cè auniimiri'gà?»

37 Â é tòpi i pwi dotée goro é Naèà pâ: «Wà pwi na ia é pwa na wâdé tée ma pitu tée.»

Â é ina tée Iésu pâ: «Gà pâra, â gà ipwacèwii!»

Ru tòpi Iésu wà Marthe ma Maria

38 Rà pâra wii naigé [dâra Iéusaléma] wà Iésu ma tèpa câmu kée. Â rà tèepaa naa na jè village, na é tâa wê tô ilàri na nee Marthe. Â é tòpirà na pwârawâ kée.

10:25 Mataio 22.35-40; Luka 18.18   10:27 Lévitique 19.18; Deutéronome 6.5   † 10:27 Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwünyabwèrigà, é, pwi jèneregà.   10:28 Lévitique 18.5   § 10:32 Ênawéna kâra Wâra pwapwicîri—Grec: Lévitè. Wakè kâra é wâao kà Lévi.   * 10:34 Wâi—L'huile ma dipâa.   † 10:35 Mwani—Grec: Ârailu mwani pwa (deniers), pwacèwii wâri pwi caapwi âboro naa na ârailu tòotù.

³⁹ Â pwa tô jiié, na nee Maria, na é tâaboo naa jaa Iésu, ba na é tàmaari diri ê popai kêe.

⁴⁰ Â wà Marthe, âna é nye gére pâracùu goro pwaailò, â é putàmu naa goo tô jiié, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, wà tô jiio, âna é nye tà panuâô ma go wakè acari! Â pwiri nye wâdé ba kâgà? Gà ina tée pâ é me, ma é pitu tô!»

⁴¹ Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Au, tôoni, gà po dau géaa nabà, goro pâ muru [na piticèmururu naa goo].

⁴² Â gà còo, nye caapwi co ji muru na pwamuru naa goo. Â wà Maria, âna é jèe pâmari. Â o câ mwa caa pa jiié.»

11

Popai goro pai pwapwicîri

Mataio 6.9-13, 7.7-11

¹ Na jè tòotù, â é pwapwicîri na jè ére wà Iésu. Â gée na càué, â wà pwi jè ârapàara tèpa *câmu kêe, âna é ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà pacâmuribà goro pwapwicîri, ba é wàrapwiri wà *Ioane Pwi a piupwaa tà tèpa câmu kêe.»

Pwi Caa kâbà...

² É tòpi tée pâ: «Wàéni cè pai pwapwicîri kàwà:

“Pwi Caa kâbà,
Wâdé naa papwicîri ê neegà.
Wâdé naa coo ê Mwaciri'gà.

³ Gà naa tâbà cè utimuru cèna pâribà diri na pâ tòotù.

⁴ Gà pwanauri pâ èpà kâbà, pwacèwii na bà pwanauri tàra ê pâ èpà na rà pwa tâbà.

Gà cibwaa panuâbà naa na tacai.”»

Ucina goro pai pwapwicîri

⁵⁻⁶ Wà Iésu, âna [é pacâmuri mwara tèpa câmu kêe goro ê pai pwapwicîri] â é ina tàra ê ucina bèeni: «Guwà jèe niimiri cai ni: É tèepaa me wà pwi jè âboro naa jaagà, na po nabibiu kâra ne. Â ticè utimuru wà pwârawâ'gà. Â gà itàa naa jaa pwi jè béegà, â gà ilari jiié ê âracié poloa.

⁷ «Êco na é jèe puu wà pwini, â câé caa còobé naa googà, â é po ina boo co pâ: “Naaô! Bà jèe cau puu ma tèpa nari èpo kôo. Â jèe kiiri i goropwârawâ, â tàutôo dâra còobé!”»

⁸ [Â é ina wà Iésu pâ]: «Pwiri o câé caa pitu tâgà géee goo na é pwi béegà. Êco na ée mwa pitu tâgà, [wiàna gà tà cùu taaci. Â] géee goo pai pidâpwicâarigà ma wàrakee'gà*, â ée mwa naa tâgà ê pwina nûmagà goo.

Guwà ilari jii Caa â o naa tàwà

⁹ «Êkaa na go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà nye tà ilari taaci [jii wà Pwiduée] ba ée mwa naa tàwà. Â guwà nye tà mudàra taaci, ba guwà o mwa pâmari. Â guwà nye tà cùu taaci ê goropwârawâ, ba o mwa tàpiri tàwà.

¹⁰ Ûu, ba wà pwina é ilari, âna o naa tée. Â wà pwina é mudàra, âna é pâmari. Â wà pwina é cùu ê goropwârawâ, âna o tàpiri tée.

¹¹ «{Â o wàilàapà nawà, na o naa cè atü târa cè èpo kêe, wiàna é ilari jiié cè poloa?} O wàilàapà na o naa cè dòèa, târa cè èpo kêe, wiàna é ilari cè ârawèa?

¹² Â o wàilàapà na o naa tée cè wàramiida† wiàna é ilari cè narija?

10:39 Ioane 11.1, 12.2-3   **10:42** Mataio 6.33   * **11:8** Wàrakee (é, wàrakee)—Insistance, obstination.

† **11:12** Wàramiida—Grec: Keecii (scorpion).

¹³ Ba wâguwà, tèpa âboro èpà, âna guwà tâmogòori naa é pwina wâdé tà tèpa nari èpo kàwà. Â wà Pwiduée Caa kàwà nidò napwéretòotù, na é wâdé, âna ée mwa naa, [naa goro piticèmururu naa goo] é Nyuââê Pwicîri, tà tàpé na rà ilari jiié.»

É cicara Caatana ma tèpa duée

Mataio 12.22-30,43-45; Maréko 3.22-27

¹⁴ Na jè tòotù, â wà Iésu, âna é tũ târa é duée géee goo pwi âboro na é kũukũ. Ûna é còobé i duée, â é nye tũra kaa i pwi a kũukũ. Â rà pò gooé diri pâ âboro na rà tâa wê.

¹⁵ Êco na wà pàra tàpé géee goorà, âna rà ina pâ: «É tũ târa é pâ duée goro é pàtâma *Caatana‡, pwi ukai kà tèpa duée!»

¹⁶ Wà pàra tàpé, âna nũmarà na rà pitũ tũâ tõe. Â rà ina tõe pâ: «Paari tâbà é *câmu kâra pàtâma Pwiduée na wâgoogà.» [Ba nũmarà na rà paari pâ câe caa wakè goro pàtâma Pwiduée.]

Go wakè goro pàtâma Pwiduée

¹⁷ Â é tâmogòori auniimiri kàra wà Iésu. Â é ina târa pâ: «Wiàna é ipaa dèe còwâ é jè mwaciri, â o tédidiriéS.

¹⁸ Wiàna é ipaa dèe còwâ wà Caatana, â o wànau târa cè pai cimwũ wàra é mwaciri kêe?! Guwà ina pâ, go tũ târa pâ duée goro é pàtâma Caatana.

¹⁹ Êco na, wiàna wàrapwiri, â wàilàpà, na naa tà tèpa béewà é pàtâmee, ma rà tũ târa pâ duée? Bwa! Ê pwina rà pwa, âna paari tàwà pâ guwà tàgère pitanami naa gooò.

²⁰ Ba wâgo, âna go tũ târa pâ duée, goro é pàtâma Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â [jè cau còo bwàti pâ] é jèe mara tòpò é Mwaciri kêe naa jaawà!

²¹ «Â guwà jèe niimiri cai ni: Wà pwi âboro na pwa nii kêe, âna pwa gò ma da kêe, â o pâri ma é wéaari é wâ kêe ma neemurué.

²² Â càcaa wâgotêe, ba é pũra naa goo pâ neemuru paa kêe. Êco na, wiàna é me nau ipaa dèe pwi jè âboro na dau pwa nii kêe, â ée piétò jiié. Â ée mwa popa jiié diri pâ neemuru paa kêe, bau diri pâ muru na tâa na wâ kêe.

²³ «Guwà tõe, wà pwina câe caa wâjaa, âna é cicarao. Â wà pwina câe caa pitu tõe ma bu panaimari, âna é tédidiri.»

Pai pâra ma wâjué kà tèpa duée

²⁴ «[Guwà tõe cai ni]: Wiàna pwa duée, goo pwi jè âboro; â wiàna é còobé géee gooé, â gona é pâ naapà? É paé ma me, na pâ ére na aupiticia. Ba é mudàra cè ére cèna é tâa wê. Êco na câe caa pâmari. Â é niimiri pâ, ‘Go wâjué pâ còwâ, naa na i pwârawâ kòo.’

²⁵ «Â é wâjué, â é pâmari i wâ, âna nye po baléri bwàti, ma pitòimiri bwàti.

²⁶ Â é wâjué nau mudàra tèpa 7 duée bée, na rà dau èpà jiié. Â rà tò nau pitâa na i wâ. Â wà pwi âboro-bà, âna é mwa dau èpà kaa jii béaa!»

Pàra pai tòpi kà Iésu târa pâ âboro

Mataio 12.38-42

11:15 Mataio 9.34, 10.25 ‡ **11:15** Caatana—Grec: *Béelzébul*. Còo mwara Caatana naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. **11:16** Mataio 12.38 § **11:17** Tédidiri—Casser en morceaux. Grec: *Á* o mwa tũu naa gòrà é pâ wâ kêe. **11:22** Kolosé 2.15 **11:23** Luka 9.50

27 Ûna é gére tûra wà Iésu, â é nye tomara too kaa tô jè ilàri—tô jè ârapàara tèpa âboro na rà tàmaari Iésu. Â é ina pâ: «Cidòri nyuâa tô ilàri na é pitàmarigà, ma pa-digà!»

28 Â é tòpi wà Iésu pâ: «Cidòri nyuâa tàpé na rà tère ê popai kà Pwiduée, ma pitère dàra!»

Cibwaa mudàra cè jè câmu kêe

29 Wâru tèpa âboro na rà pâmari wà Iésu, [ba na rà tàmaariê] â rà tapoo igabiarà naa gooé.

Â é ina tàra mwara pâ: «Wà tèpa âboro nabà, âna rà dau èpà, ba [càra caa pitère dà wà Pwiduée. Â] rà ciburà ilari jiié cè câmu kâra pàtâmee. O nye ticè câmu na rà mwa caa còo mwara, jii i pwi ia é tèepaa tà *péroféta Iona*.

30 Ba wàépwi è câmu kêe tà tèpa âboro wâ Ninive [pâ, nye wà Pwiduée na ia é cùrué pâdarirà]. Â wàrapwiri [è pwina o tèepaa tô] *Pwina naîri âboro, na o câmu tà tèpa âboro nabà.»

31-32 «Wà tèpa âboro wâ Ninive, âna rà tère ê pupûra kà péroféta Iona, â rà nye pinünüma ma pitòtèri ê càrarà. Â guwà còo, é wâni, pwi jè âboro na é dau piwéna jii Iona. Â o tèepaa è Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée. Â, na tòotù-bà, âna wà tàpé Ninive, âna rà o cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabàni, â rà o piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà tère.]

«Â guwà jèe niimiri cai wà tô ilàri ukai naa napô Saba† na pàara biu, âna ia é me gée napô kêe na dau wâiti, ba na é tère pwâratùra kà ukai *Solomona na tâbawêe goro autâmogòori kêe. Â guwà còo, é tà wâni jaawà pwi jè âboro na é dau piwéna jii Solomona. Â, na Tòotù na ée mwa pitèi è pâ âboro na, wà Pwiduée, â wà tô ilàri ukai-bà, âna ée mwa cimadò na arawà, wâguwà tèpa âboro nabà, â ée mwa piciapwâ goowà. [Ba tàutàwà na guwà pinünüma ma guwà biiwà!]

Guwà wâro na pwéelaa

Mataio 5.15, 6.22-23

33 «Câjè caa nuri è wâra ânye, ma jè cajipi goro è jè cio, é wâpà wiàna jè naapwàniri naa na jè ére! Bwa! Jè nye tòpò dòiti, ba na rà o còo bwàti wà tàpé na rà tò naa wâ.

34 Guwà tère, è âraporomeejè, âna è pwéelaa kâra naiijè. Â wiàna nye wâdé è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na pwéelaa. Â wiàna èpà è âraporomeejè, â diri è naiijè, âna é tâa na bàutê.

35 Guwà ipwacòoco, ba péa è pwéelaa naa wâgoowà, âna é péa pâra nau bàutê.

36 Wiàna é tâa googà è pwéelaa, â o ticè jè ére gée googà cèna o tâa na bàutê. Ba é pwacèwii è ânye na é èùrugà goro è pwéelaa kêe.»

É patère tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 23.1-36; Maréko 12.38-40

37 É tubanabwé è pupûra bèepwiri wà Iésu. Â é me wà pwi jè *Farasaio, â é todà Iésu, ba na rà pi-ija na pwârawâ kêe [ma wà tèpa Farasaio bée]. Â rà tèepaa naa pwârawâ, â rà tâaboo naa goro taapà.

11:27 Luka 1.28,42,48   11:29 Mataio 16.4   * 11:29 Iona—Péroféta na pàara biu, âna ia âracié tòotù ma âracié ne kêe, nanaara i ârawéa (Mataio 12.40). Ucina goo pai tâa na aubà kà Iésu, béaa kâra pai wâro còwâ kêe.   11:31-32 1 Rois 10.1-10   11:31-32 Jonas 3.5-10   † 11:31-32 Naa napô Saba—Grec: *Du sud*.   11:33 Maréko 4.21; Luka 8.16

38 Â wà Iésu, âna câé caa nuwa é du îê béaa kêra é pai ija [wàra naa na nyamanya kà tèpa *Juif]. Â é pò wà pwi Farasaio [â càcaa wâdé tée].

39 Â é ina tée wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Wâguwà tèpa Farasaio, âna guwà nuwa bwàti gòroigé kêra wârado ma ngapò. Êco na é pwâranümawà, âna nye po wâbé kaa goro é pwina èpà, â guwà tèpa iau ma pwa kûu!

40 Guwà tèpa imwûru! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, wà Pwiduée na é pwa é gòrocàuru ngapò, âna nye wâé kaa mwara, na é pwa é nanaara ngapò?

41 Wâdé na guwà naa tà tàpé na ticé kêra é pwina tâa na pâ ngapò ma wârado kàwà. Ba na wàrapwiri, â o po pwéelaa bwàti é du îwà bau é pwâranümawà!»

42 «Guwà naa tà Pwiduée ji caapwi géé goro 10, géé goro pâ jèpa arapwûru‡. [Â nye wâdé.] Guwà ipwacôoco, làpé! Ba câguwà caa pâra wiâra [é pwina piâjimuru naa na é *Naèà]—é pai tòimiri tèpa âboro, ma pai meaarirà wiâra é câbawâdé kà Pwiduée§. Wâdé na guwà pacoò diri pâ pwiibà, na maina, bau diri é nyi nari naèà na kîri.

43 «O dau maina wârimuru kàwà, wâguwà tèpa Farasaio! Ba guwà nye mudàra é pâ autâa na tâa béaa, na pâ *wâra pitapitiri. Â dau wâdé tàwà, na rà nye pwabwàcu tàwà, ma pwamainawà, na ara diri tèpa âboro.

44 «Guwà pwacèwii é pâ bwàmu na càcaa tòimiri*. Ba, na jè pâra naa gò, â câjé caa tâmogòori pâ jè gére pâra gò cè bwàmu.»

45 Wà pwi jè *dotée goro é Naèà, âna [é tère é popai kà Iésu bèepwiri, goo wà tèpa Farasaio. Â] é ina tée pâ: «Pwi Ukai, na gà ina pwiri, â gà pi-inabà ba èpà mwara, wàibà tèpa dotée goro é Naèà!»

46 Â é tòpi tée pâ: «Ipaiwà naa goowà mwara! Guwà ipwacôowà, co tèpa dotée goro é Naèà! Ba o dau maina mwara é wârimuru kàwà. Ba pâ pitûa kàwà, âna pwacèwii pâ nakake na dau tòina, na guwà nama rà kakeri wà tèpa âboro. Â tàutàwà na guwà tu naa goo, goro ji caapwi mangadaîwà!

47-48 «Ûu! O dau maina wârimuru kàwà. Ba wà tèpa jooorowà, âna rà pòtâmwara tèpa péroféta [kà Pwiduée]. Â nabàni, âna guwà bari é bwàmu kà tàpé na rà pòtâmwararà! Â, na wàrapwiri, â guwà paari pâ, guwà wâgoo é pwina rà pwa wà tèpa nyimuwà ma upàwà!

49 Ba wàéni é pwina é ina goowà wà Pwiduée, wà Pwina é tâmogòori diri: “Go o mwa panuâ pâ tàwà tèpa péroféta kôo, ma tèpa *apostolo kôo. Â guwà o tubaèpà tàra, tiagoo na guwà o tètâmwara pàra tàpé.”

50 «Â ée mwa pitèiwà wà Pwiduée, goro é pai pòtâmwara diri tèpa péroféta kée, géé na autapoo goro gòropuu—

51 tapoo naa goo Abéla, tiagoo Zakaria†, pwina naî Barakie. Ba wâé na ia rà pòtâmwereê, naa nabibiu kêra i aupwa *ârapwaaîlò, ma i ére na dau pwicîri! Â go ina tàwà pâ: O wâguwà, tèpa âboro nabà, na o pitèiwà goo‡!

52 «Wâguwà tèpa dotée goro é Naèà, âna napârawà ma guwà tàpiri tà tèpa âboro é autâmogòorimuru naa na *Tii Pwicîri. Êco na guwà naapwàniri jiiirà§! Tàutàwà na guwà tò naa na *Mwaciri kà Pwiduée. Â guwà pacoò pàra tàpé, na nûmarà na rà tò naa na. Êkaa na go ina tàwà pâ: O dau maina wârimuru kàwà!»

‡ 11:42 Géé goro pâ jèpa arapwûru—Napéaati naa na grec pâ: *Menthe ma rue ma diri pàra doromuru.*

§ 11:42 Ê pai tòimiri...wiâra é câbawâdé kà Pwiduée—Grec: Ê tàrù ma pimeari kà Pwiduée. Ê tàrù (justice), âna, na jè pitòimiri jè ma pacoò é napârajè tà pàra tàpé, ma naa tàra é pwina wâdé. * 11:44 Bwàmu na càcaa tòimiri—é, Bwàmu na câjé caa còoé.

† 11:51 Zakaria—Pwi bènabwé âboro géé goo tàpé na pòtâmwararà naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament). ‡ 11:51 É ina wà Iésu pâ, ipaiwà naa goorà, ba rà o jèe pòtâmwereê, âna é pwi péroféta mwara. § 11:52 Napârawà ma guwà tàpiri... Grec: *Guwà patâjii é kii târa autâmogòorimuru.*

⁵³ [É tubanabwé ê pwina é ina wà Iésu, â] é còobé gée na wâ [kà i pwi Farasaio]. Â rà nye dau putàmu kaa, wà tèpa Farasaio ma wà tèpa dotée goro ê Naèà. Â tapoo gée goo ê pwi pàara-bà, âna rà ciburà tacaié, ba na rà tère cè pwina é ina.

⁵⁴ Ba rà bu naigé ma rà pitòtié gée goro cè pai mwa tòpi kêe.

12

Ê pagòo tèpa câmu kêe wà Iésu

Mataio 10.19-33

¹ Na pàara na é gére patùra tèpa *Farasaio wà Iésu, âna jèe pâra na dau piwâru too ê pâ âboro, na rà me [nau tèreê]. Â rà tapoo pi-igabiarà.

Â béaa kâra ê pai patùrarà kêe, âna é pacâmuri tèpa *câmu kêe.

Ê pwina cârû âna o inapàpari

É ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco ê 'nyaa kâra poloa' kà tèpa Farasaio—ba rà paari ê pwina wâdé, â rà pwàniri ê èpà kàra.

² Ba diri ê pwina jèe naapwàniri nabà, âna o mwa paari naa na pwéelaa widàuru. Â o pâri ma jèe còo bwàti!

³ Â ê muru na guwà ina pwàniri naa na bàutê, âna o inapàpari naa na pwéelaa. Â ê muru na guwà pitànunuuri, naa na naditàrawâ, âna o mwa tomara too, naa na gomu kâra âboro.»

Dau pwamuru naa goowà

⁴ «Â guwà cibwaa nama wâgotàwà goro pâ âboro, co tèpa béeò. Ba wiàna rà pòtàmwara naiiwà, â o nye ticè jèe muru, cèna o piwéna mwara jii pwiri.

⁵ Êco na guwà ipwacôowà. Wâdé na guwà nama wâgotàwà goo Pwiduée! Ba wàé na pâri ma é pòtàmwara é naiiwà, ma tûwà naa na ére, na o maagé ma tòina naawê é nyuâawà.

⁶ «Guwà jèe còo cai pâ marü na kîri: Jèe icuri 5 marü naa goro ârailu mwani. Êco na nye ticè gée goorà cèna é imwüru jiié wà Pwiduée.

⁷ Â wâguwà, âna é nye cau tâmogòoriwà bamwara, tiagoro mwara jéûru wàrapûruwà. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba dau pwamuru naa goowà na ara Pwiduée, jii ê pâ marü na dau wâru!»

Guwà gòo â guwà inapàpario

⁸ «Go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na é ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o ina pâ, é pwi âboro kôo, na ara tèpa angela kà Pwiduée.

⁹ Â wà pwi âboro na é pitütôowâriô, na ara pâ âboro, â wâgo mwara, âna go o pitütôowârié, na ara tèpa angela kà Pwiduée.

¹⁰ Â o pwanauri diri tàpé na rà tûra ba èpà naa goo *Pwina naîri âboro. Êco na wà pwi âboro na é tûra ba èpà naa goro é Nyuâaê Pwicîri, âna o càcaa pâri ma pwanaurié.

Êe pitu tàwà Nyuâaê Pwicîri

¹¹ «Guwà tère, rà o mwa tâjûruwà, ba na rà pitèiwà naa na *wâra pitapitiri, ma na ara tèpa ukai, ma tèpa kupénoo. Â, na diri pâ pàara bèepwiri, â guwà cibwaa pidumapié goro cè pai tòpi kàwà tàra.

¹² Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà, cè pwina guwà mwa ina na guwà coo ararà.»

*Popai goro mwani ma neemurujè**Mataio 6.19-34*

¹³ É ina tà Iésu wà pwi jè ârapàara tàpé na rà tà bèepié, pâ: «Pwi a pwa pupûra, é jèe bà wà pwi caa kôo jii é neemuruê. Â câé caa ipâdi naa goobu wà pwi ciòo. Gà ina tée pâ é naa tôo pwina kôo!»

¹⁴ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Pwiini, wailàapà na nama go pwi a pitèi ma ipâdi é neemuru-u?»

¹⁵ Â é ina târa pâ âboro pâ: «Guwà ipwacôowà, ma guwà cibwaa ciburà mudàra ma wâru tàwà é pâ muru! Ba é *âji wâro kà pwi âboro, âna càcaa géé goro é pâ muru na tâa tée.»

Ucina goo neemurujè

¹⁶ É piwiâ târa é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro na dau pwa neemuruê. Dau wâru tée é arapwûru na é piûnyari géé na napuu kée.

¹⁷ Â é mwa pitawèeri pâ: “O dà cèna go o pwa? Ba o càcaa pâri i napié kôo, ma go tòpò i ârawakè kôo.”

¹⁸ «Â é pi-ina tée pâ: “Wâdé na go tédàpa i na autòpò arapwûru na wâdòiti, â go o tapoo còwâ cè jèpwi cèna maina. Â go o tòpò naawé diri é pâ ârawakè kôo, ma édiri pâ neemuruô.

¹⁹ Â géé na càùé, â o mwa tâa tôo pâ utimuru ma neemuruô na wâru, târa pâ naja na wâru. Â go o mwa tâpo nao, ma ija, ma wâdo, ma ipwàdéé.”

²⁰ «Éco na é ina tée wà Pwiduée pâ: “Gà piwârau*! Naa ne nabà, âna go o pacôwâri jii gâ é wâro'gâ. Â diri é pâ neemurugà na gà iauri, âna o mwa kâi?”»

²¹ Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ: «Guwà ipwacôoco! Ba wàépwiri é pwina o tèepaa mari diri tàpé na rà iauri pâ wâdé kàra naani gòropuu. Ba nye ticé âji wâdé kàra naa jaa Pwiduée!»

Ê pwina âjimuru jii neemurujè

²² É tabiié wà Iésu naa goo tèpa câmu kée, â é ina târa pâ: «Wàépwiri é majoroé ma go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa géaa goro é wâro kàwà, ma é naiiwà. Guwà cibwaa pitawèeri pâ: “Jè o mwa ija dà?” ma “Jè o mwa coona dà?”

²³ Ba é wâro kàwà, âna é âjimuru jii é utimuru; â é naiiwà, âna é âjimuru jii ârabwée!

²⁴ Guwà jèe còo cai é pâ marü. Ba càra caa picâmi ma piûnya, ma càra caa tòpò cè bwà târa pâ tòotù. Éco na wà Pwiduée, âna é nye pa-ijarà. Â gona câguwà caa dau piwéna jii é pâ marü? Akaé!

²⁵ Càcaa géé goro pai géaa goro ija ma wâdo, ma picoona ârabwée, na guwà tâpo nama gòri é wâro kàwà!

²⁶ Ê pidumapié kàwà, âna o pwacoé ma é tòotéri é ji caapwi muru. Êkaa na guwà cibwaa pidumapié!

²⁷ «Guwà jèe còo cai pâ murubuké na-araé. Ba rà cipu, â càra caa pàti, ma càra caa ta ârabwée. Â go ina tàwà pâ: Wà pwi ukai *Solomona, naa na diri é muugère kée, âna é pâ ârabwée kée, âna càcaa dau wâdé jii é pwi caapwi murubuké.

²⁸ Â guwà jèe còo cai é aramwatò: É cipu nabà, â o cîri widàuru naa gòro ânye. Â wà Pwiduée, âna é naa ârabwée kàra. Â gona o câé caa naa ârabwée kàwà na piwéna jii? Nye dau kîri kaa é cèikî kàwà!

29 «Ûu kaa, go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa dumapiê ma géaa, goro cè pwina guwà o ija ma wâdo!

30 Ba wà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, âna càra caa nao goro mudàra ê pâ pwiibà. Êco na wâguwà, âna wà Pwiduée Caa kàwà, âna é nye tâmogòori ê pwina nùmawà goo.

31 Guwà mudàra béaa ê Mwachiri kêe Â ée mwa âjagò tàwà mwara goro diri pâ pàra muru bèepwiri.»

Âji wâdé naa napwéretòotù

32 «Guwà cibwaa nama wâgotàwà, co tèpa âji béeò, wâguwà na guwà pubu âboro kôo. Ba é jèe pacoò wà Caa kàwà pâ, na ée naa tàwà ê Mwachiri kêe!

33 Guwà icuri pâ wâdé kàwà, â guwà naa tà tàpé na ticè kàra. Â, na wàrapwiri, â guwà o wéaari ê pâ âji wâdé na rà wâ *napwéretòotù, na o tà tâa awé. Ba ticè a mura wê, na ée popa. Â ticè madé na uti, ma ticè waaca† na iri. Â o càcaa wai ma botére.

34 Ba é pwâranümagà, âna é wâna é wêe é wâdé'gà.»

Popai goro pai tà tàcî ma pitêre dâra Mataio 24.45-51; Maréko 13.33-37

35-36 [É ina mwara tà tèpa câmu kêe wà Iésu pâ]: «Guwà tà tàcî, pwacèwii tèpa ênawéna, na rà tapacîri ê pai wâjué còwâ kà pwi ukai kàra. Ba rà o ipwabwàtirà, â rà coona bwàti pâ ârabwée na wâdé, â rà popa é wâra ânye kàra. Â wiàna ée wâjué còwâ gée goro pwa-ija goro piéa, â ée mwa cùu goropwârawâ. Â rà o pò ma tàpiri tée.

37 Â o dau wâdé ba kà tàpé na é pâmarirà, wiàna rà tà tàcî ma tapacîe.

«Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà i pwi ukai, âna ée mwa coona é ârabwée kàra ênawéna. Â ée mwa patâaboorirà naa goro taapà, â ée mwa naa èrà.

38 Ûu, [na pàara na rà tapacîe, âna càra caa tâmogòori wiidà na ée mwa tèepaa me]—wiàna naa nabibiu kàra ne, é, wiàna too i tòotù. [Êco na] o cidòri nyuâarà, wiàna é tèepaa me, âna é pâmarirà na rà tà tàcî ma ipwabwàtirà!

39 «Guwà jèe niimiri cai ê pwini: Wà pwi apooro pwârawâ, âna câe caa tâmogòori cè ineretòotù na ée mwa tò naa na wâ kêe, wà pwi a mura na é me naa ne. Ba wiàna é tâmogòori, â pwiri é pacoóe.

40 Wâé kaa pwiri na go ina tàwà pâ: Guwà tà tàcî. Ba go o mwa tèepaa me còwâ, wâgo Pwina naîri âboro. Êco na o câguwà caa tâmogòori cè pàara cèna go o mwa tèepaa na.»

Pwi ênawéna pwi a pitêre dâra

41 É tawèeri Iésu wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, gona é ucina bèepwiri na gà ina, âna ba kâbà co [wàibà tèpa câmu'gà] é, kàra diri pâ âboro?»

42 Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «[Kàra diri] tèpa ênawéna na rà pitêre dâra ma pitòimirà. Â wàilàapà pwi ênawéna bèepwiri? Wàéni: I pwi ia é ina tée wà pwi ukai kêe pâ: “Go panuâ tâgà é wakè bèeni: Gà pa-ija pàra tèpa ênawéna, naa na pàara na o pâri.”

43 «Â o dau wâdé ba kà pwi ênawéna bèepwiri, wiàna é tèepaa me wà pwi ukai, âna é nye tàgére wakè bwàti!

44 Guwà còo, wà pwi ukai, âna ée naa tée é pitûa naa goo é pâ wâdé kêe.

45 Êco na, wiàna wà i pwi ênawéna, âna [é pwi âboro èpà, â] é piniimiri pâ, ‘O câé caa nama tèepaa me wài wà pwi ukai.’ Â é tapoo èi tèpa bée goro wakè. Â é dau ija ma wâdo ma ipwirié.

46 Â, na jè tòotù na é tàpilée‡, â é nye wâjué me còwâ kaa wà pwi ukai. Â ée mwa naa é wârimuru na dau gòò tà i pwi ênawéna bèepwiri, wàilà diri ma pàra tèpa ênawéna, na càra caa pitère dàra.

47 «Ûu, o dau maina é wârimuru kêe, gée goo na é tâmogòori é câbawâdé kà pwi ukai kêe, â câé caa pacoò, â ticè na é pwabwàti ba kêe.

48 Êco na o càcaa dau maina é wârimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori pâ èpà é pwina rà pwa. Ba wà pwina naa tée ba wâru, âna o ilari jiié na wâru. Â wà pwina jèu âjagò tée còwâ, âna o jèu ilari jiié mwara.»

Rà pitadàrùrà pâ âboro good

49 «Guwà tère, go tèepaa me, ba na go pame é ânye naa gòropuu. Â po dau nùmoo na jèe tubanabwé é wakè bèepwiri§!

50 Ba o upwaaò goro pwi *piupwaa [goro maagé còo na dau maina]. Â go bwaa nye tàgére tapacîri naa na picâri.

51 Guwà cibwaa niimiri pâ go tèepaa me naani gòropuu, ba na go pame pinaanapô. Èkâ! Ba rà mwa pitadàrùrà é pâ âboro good.

52 Tapoo nabà, âna rà o pitadàrù pâ pwârawâ. Ba pwiri o ârailu âboro gée goorà na ru wâgoò, â âracié na rà o cicarao*, é, pwiri o âracié na rà wâgoò, â o ârailu na ru cicarao.

53 Â o pitadàrù wà tupédu aénaí, ma du duanaí, ma du duatâa.»

Côoinari pwina tàrù, â guwà pwa!

54 É ina mwara wà Iésu târa pâ âboro na wâru, pâ: «Wiàna guwà còo pâ nee na dau duu, na rà me gée nawia†, â guwà nye nama ina pâ, “O popaa” â nye popaa kaa.

55 Â wiàna é cima é dàré‡, â guwà ina pâ, “O wâdé napô” â nye wàra.

56-57 Ûu, guwà po dau tâmogòori ina naa wâdé napô, é, naa èpà napô. Â gorodà na câguwà caa côoinari é âjupâra, naa na pâ muru na gére tèepaa nabà? Guwà tèpa gòmapwa! [Ba wiàna guwà gére côoinari, â pwiri guwà tâmogòori é pwina tàrù ma guwà pwa. Êco na tàutàwà.

58 «Wàéni é pwina tàrù]: Wiàna é piciapwâ googà wà pwi jèpwi, â gàu mara pinaanapô ma wàé, wiàna gàu bwaa gére wâ naigé pâ naa na aupitèimuru. Ba é péa panuâgà tà pwi a pitèimuru, na ée mwa panuâgà târa pwàliici ma tòpògà naa na karapuu.

59 Â go ina tâgà é âjupâra pâ: O câgà caa còobé gée na karapuu, wiàna ina pâ, bwaa câgà caa pé wâri diri é wârimuru'gà!»

13

Guwà tòotéri wâro kàwà!

1 Na pàara bèepwiri, âna rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro, â rà ina tée pâ: «Wà ukai *Pilato, âna é nama tètâmwara pàra tèpa âboro gée Galilée, na pàara na rà pwa *ârapwaaìlò tà Pwiduée, naa na *Wâra pwapwicîri wâ *Iérusaléma.»

‡ 12:46 Najè tòotù na é tàpilée—Grec: Na tòotù na câé caa tapacié na, ma na ineretòotù na câé caa tâmogòori.

§ 12:47 Jacques 4.17 § 12:49 Jèe tubanabwé é wakè bèepwiri—Grec: Jèe udàrù i ânye. 12:50 Maréko

10.38-39 12:51 Mataio 10.34-36 * 12:52 Na ru wâgoò, â âracié na rà o cicarao—Grec: Na ru cicara âracié gée goorà. 12:53 Michée 7.6 12:54 Mataio 16.2-3 † 12:54 Gée nawia—Grec: Gée na auduu kâra tòotù.

‡ 12:55 Dàré—Grec: Vent du sud. 12:58 Mataio 5.25-26

² Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Gona guwà niimiri pâ, rà bà, ba rà dau tèpa pwa na èpà, jii pàra tàpé?

³ Bwa! Â go ina tàwà pâ: Guwà ipwacôowà, â guwà biiwà ma pitòotéri è wâro kàwà. Ba câguwà caa tâmogòori cè pwi pàara na guwà o bà na*!

⁴ Â guwà jèe niimiri cai wà tèpa 18 âboro, na ia tûu naa gòrà i auba na Siloé, â caagairà. Gona rà dau tèpa âboro èpà jii pàra tèpa âboro Iérusaléma?

⁵ Bwa! Â go ina tàwà mwara pâ: Wâdé na guwà pinünüma ma guwà biiwà. Ba guwà péa tà cau bà wài, pwacèwiirà!»

Upwâra wâi na ticè pwêe

⁶ Ê ina tàra è ucina bèeni wà Iésu:
«Ê mwa tâa wà pwi jè âboro. Â é mwa [pwa wâru] pâra naa na aupwanapô kêe, ba na é côo è *upwâra wâi kêe, ma pwa ma mudàra cè pwêe. Êco na mu nye ticè.

⁷ «Â é pwa ma ina tà pwi a wakè kêe pâ: “Gà côo! Po âracié naja na go me nau mudàra cè pwêe, â nye ticè. Tépàgàé tâjii! Ba càcaa wâdé na é cèpo tà pi cipu naa goro piticèmuru naa goo, naa ticè pwêe!”

⁸ «Â é tòpi tée i pwi a wakè kêe pâ: “Pwi ukai, tàpo naaê, ba na go bwaa pwabwàti goo. Go o mwa îri tabéaa gooé, ma naa wai kêra upwâra ma pwa puu naa goo. Â ju mwa côo na naja noowê†.

⁹ Â wiàna pwa pwêe, â nye wâdé. Â wiàna ticè, â gà o mwa bàra tépàgàé.”»

É nama tiâu maagé kà tô ilàri na tòotù pwicîri

¹⁰ Na jè *tòotù pwicîri, âna é tâa na *wâra pitapitiri wà Iésu. Â é gére pacâmuri tèpa âboro.

¹¹ Â é tâa wê mwara tô jè ilàri, na é maagé naa na 18 naja. Ba tâa gooé è duée, â too è càùé, â càcaa pâri ma é citàrù.

¹² Â é todèe wà Iésu, â é ina tée pâ: «Tôoni, é jèe tiâu ni i maagé'gà!»

¹³ Â é tòpò îê naa gòé. Â é nye citàrù kaa, â é dau ipwamaina Pwiduée!

¹⁴ Êco na é po dau putàmu wà pwi a pitûâ kêra na wâra pitapitiri, géee goo na tòotù pwicîri. Â é pwa tèpa âboro, ma ina tàra pâ: «Kaa! Tàpéeni, 6 tòotù na jè wakè na. Wiàna nûmawà na tiâu maagé kàwà, â guwà me naa nadàpara pwapwicîri! Â guwà naaco è tòotù pwicîri!»

¹⁵ Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Wàéco! Gà ina, â gà tère còwâ! Gona câguwà caa tipi è macii kàwà ma pawâdoorà, na tòotù pwicîri? Â?

¹⁶ Â wà tô ilàri bèeni, âna é tô gòobàra *Abérama, pwi jojooorjè. Â é piié wà *Caatana naa na 18 naja. Â wànau, o nye ticè tàrù kôo ma go tipi è maagé kêe na tòotù pwicîri?»

¹⁷ Â rà kamu diri tàpé na rà cicara Iésu. Êco na è auwâru géee goo tèpa âboro, âna rà dau ipwàdéee goro pâ muru na muugère na é pwa.

Du nari ucina goro Mwachiri

Mataio 13.31-33; Maréko 4.30-32

¹⁸ Ê ina mwara wà Iésu pâ: «Napwa è *Mwachiri kà Pwiduée, âna é pwacèwii dà? Wàéni è pwi ucina, târa ma guwà tâmogòori:

Pudòro moutarde

13:2 Ioane 9.2 * **13:3** Dernière phrase—Grec: *Ba guwà péa tà cau bà pwacèwiirà.* **13:7** Luka 3.9
13:8 2 Pétéru 3.9,15 † **13:8** Noowê—*Na wâwê.* **13:14** Exode 20.9-10; Deutéronome 5.13-14 **13:15**
Luka 14.5

19 «Ê Mwachiri kà Pwiduée, âna é pwacèwii ê jè pudòro moutarde [na dau kîri]. Wà pwi jè âboro, âna é câmi, â é cipu. Â é jèe pâ nau dau maina. Â pâri ma rà pwa wânaîrà, naa gò pâ ditèe, ê pâ marü.»

Nyaa kêra poloa

20 «Ê Mwachiri, âna o pwacèwii mwara ni:

21 Wà tô jè ilàri, âna é popa ê nyaa kêra poloa, â é biinaimari bau 25 kilo goro dàuru poloa. Â é tü tiagoro na é tùu too‡ i poloa!»

Goropwârawâ na picu

Mataio 7.13-14, 21-23

22 É gére pâra dàra Iérusaléma wà Iésu. Â é pwa ma pacâmuri tèpa âboro naa na pâ village ma napô, wii naigé.

23 Â é tawèerié wà pwi jè âboro pâ: «Pwi Ukai, gona o dau pwâco wà tàpé na rà o udò [ba na tâa târa ê *âji wâro]?»

Â é ina tà tèpa âboro wà Iésu pâ:

24 «Guwà côo, nye dau picu kaa ê goropwârawâ, [pâ naa na ê âji wâro]. Â guwà ipwadàrapwa cai ma guwà tò naa na. Ba wâru tàpé na nûmarà na rà tò, êco na o pwacoé târa.

25 Ba, na ée târi ma kiiri ê goropwârawâ, wà pwi apooro pwârawâ, â o càcaa pâri ma guwà tò. Guwà o tà coo boo gòroigé, ma cùu taaci i goropwârawâ, ma ina tée pâ: “Pwi ukai, gà tàpiri tâbà!”

«Â ée mwa tòpi tàwà pâ: “Bwa. Guwà pâra, ba câgo caa tâmogòoriwà.”

26 «Â guwà o mwa ina tée pâ: “Bwa. Nye wàibà kaa, na ia jè mu pi-ija ma wâdo ma wâgà. Â wàibà na ia gà mu pacâmuri pâ ni jaabà!”

27 «Â ée mwa po ina tàwà gée pâ: “Bwa! Câgo caa tâmogòoriwà! [Guwà tèpa còobé géepà?] Guwà pâra jiio, ba guwà tèpa pwa ê pâ tûâ na èpà! [Ba câguwà mu caa pwa ê câbawâdé kôo.]”

28 «Â o mwa tüwà naa gòroigé. Â guwà o mwa i ma tòngüru poropwâwà, [goro pai tòina kàwà]. Ba guwà mwa côo [tèpa jojoorowà]—wà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo—ma wà diri tèpa *péroféta, na rà cau tâa diri na ê Mwachiri kà Pwiduée.

29 Â o mwa wâru diri cè tàpé cèna rà o mwa me, gée na diri ê gòropuu§. Â o pwa autâa kàra, na ê pi-ija maina, naanidò na Mwachiri kà Pwiduée.

30 Â guwà côo, wâru tàpé na rà pwicò nabà, na rà o mwa caa pâbéaa na pwi pâara-bà. Â wâru tàpé na rà pâbéaa nabà, na rà o mwa caa pwicò.»

Pimeaari kà Iésu goo tàpé Iérusaléma

Mataio 23.37-39

31 Úna é gére ina pwiri wà Iésu, â rà nye tèepaa me kaa wà pâra tèpa *Farasaio, â rà ina tée pâ: «Pwiini, bà tée pâ, ée pwa na é tètâmwaragà wà ukai *Héroda Antipas! Â wâdé na gà uru géeni!»

32 Â é tòpi târa pâ: «Guwà ina tà pwi macii a piugà bèepwiri pâ, nabà ma widàuru, âna [go o bwaa mara pwa é waké kôo ni—ba] go o bwaa tü târa pâ duée, â go o bwaa nama tiàu maagé kà tèpa âboro. Â naa na béaracié kêra tòotù gée na càué, âna go mwa tubanabwé diri.

‡ 13:21 Tùu too—Gonfler. Pâ nau maina. 13:25 Mataio 25.10-12 13:27 Psaume 6.9 13:28 Mataio 8.11-12 13:29 Psaume 107.3 § 13:29 Gée na diri ê gòropuu—Grec: *De l'est, de l'ouest, du nord et du sud.* 13:30 Mataio 19.30

³³ Êco na go o mwa coo gòobàra ê naigé kôo [pâ naa Iérusaléma]. Ba o càcaa wâdé wiàna o tètàmwarà pwi jè péroféta [kà Pwiduée] wâgòroigé jii Iérusaléma [ê ville pwicîri kêe]!

³⁴ «Au! Nyi wâriwà co tàpé Iérusaléma! Guwà catàmwarà tèpa péroféta na é cùrurà medariwà wà Pwiduée, ba guwà èi pàra tàpé goro atü, â guwà pòtàmwarà pàra tàpé goro cè jè pai pwa wèe. Nye ciburà nùmoo na go panaimariwà, pwacèwii jè nyaa kâra ja, na é panaimari nyi naîê, na aranara itooé. Êco na tàutàwà.

³⁵ Â guwà còo, [go o mwa pàra jiiwà, â] o jèe ticia na é Wàra pwapwicîri kàwà! Â go ina tàwà pâ: O jèe câguwà caa còo, tiagoro é tòotù na guwà o ina pâ: *Cidòri nyuûa pwi âboro na é me naa na nee Pwi Ukai!* *Psaume 118.26*

14

É patêre tèpa Farasaio wà Iésu

Mataio 22.1-14

¹⁻² Na jè *tòotù pwicîri, âna rà pi-ija wà Iésu, na pwârawâ kà pwi jè *Farasaio. Â é tâa wê mwara wà pwi jè âboro, na é maagé, ba tèe naparawée. Â wà diri tèpa âboro, âna rà tà wéaa goo Iésu, [ba na rà còo pâ pwiri é nama tiâu maagé kêe].

³ Â é tawèeri tèpa *dotée goro é Naèa ma wà tèpa Farasaio pâ: «Gona muru pwicîri, é, nye pwa tàrù ma jè nama tiâu maagé kà pwi jè âboro, na tòotù pwicîri?»

⁴ Â càra caa tòpi tée. Â é tabiié pâ dàra i pwi a maagé, â é nama tiâu i maagé kêe, â é ina tée pâ, na é wâjué còwâ naa jaaé.

⁵ Â é tawèeri diri pàra âboro pâ: «Wiàna é tûu naa na pwârajawé wà pwi naîgà, é wiàna macii'gà, na tòotù pwicîri, â gà o pwa dà? Gona o câgà caa pò ma dàtié dò wài géé na pwêe?»

⁶ Â càcaa pâri ma rà tòpi tée.

Gà cibwaa ipwamainagà

⁷ Wà pàra tàpé na todàra naa na pi-ija, âna rà pwa na rà pitòri é autâa na tâa béaa. Ûna é còo pwiri wà Iésu, â é ina tàra pâ:

⁸ «Guwà ipwacòoco! Ba wiàna todàgà naa goro cè jè pi-ija goro piéa, â gà cibwaa pàra nau tâa gòro autâa kà tèpa âboro imaina. Ba é péa tà todà cè pwi âboro cèna é piwéna jiiigà

⁹ wà i pwi apooro pi-ija! Â é péa tà ina tâgà pâ: “[Gà cimadò, â] gà pàra géé na autâa bèepwiri.” Â o maina kamu'gà na gà pàra na mudàra cè autâa'gà.

¹⁰ «Bwa! Wâdé na gà tâa boobà càùru tâa. Â ée mwa ina tâgà wà pwina é todàgà, pâ: “Pwi béèò, gà me, â gà tâa gò autâa kà tèpa âboro imaina.” Â rà o còo naawé é pai ipwamainagà kà pwi apooro pi-ija, na ara diri tèpa âboro!

¹¹ Ba wà pwina é ipwamainae, âna o naae boo. Â wà pwina é ipakîrié, âna o naae too.»

Gà todà tàpé na ticè kàra

¹² Géewê, â é ina wà Iésu tà pwina é todèe pâ: «Wiàna gà ipwabwàti cè jè pi-ija [na wàrani] â gà cibwaa todà co tàpé na rà o pitòowâri tâgà—wiàna wà tèpa béégà, ma tèpa jènerégà, ma wà tàpé na dau pwa neemururà.

¹³ «Bwa! Wâdé na gà todà tàpé na ticè neemururà, ma wà tèpa maagé, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa bwi.

14 Â o cidòri nyuâagà, ba wailà diri, âna càcaa pâri ma rà pitôowâri tâgà. Â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tâgà è pumara wakè'gà, naa na è tòotù na ée mwa pawâro còwâ géee na aubà, wà tàpé na rà pwa na wâdé. Â o dau maina è aupwényunyuâari na ée mwa naa tâgà.»

Tàutàra goro pi-ija kà Pwi Ukai

15 Pwa pwi jè âboro na ru tâa goro taapà* ma wà Iésu, â ûna é tère è pai pwa pupûra kée, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, o po dau cidòri nyuâa tàpé na rà tâa na pwi pi-ija maina naa na *Mwaciri kà Pwiduée!»

16 Â é pwa ucina wà Iésu, târa ma é tòpi tée. Â é ina pâ:

«É mwa tâa pwi jè âboro. Â é mwa pwabwàti è jè pi-ija na dau maina. Â é mwa todà tàpé na dau wâru, ma rà ija.

17 Â nabwé, â po coo i tòotù kâra pi-ija. Â é cùru pâ pwi ênawéna kée, ma é todà me tàpé na rà o pi-ija ma wâé.

18 «Â é tèepaa naa goo pwi jè ârapàararà. Êco na é tòpi tée wà pwini pâ: “Au, gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâri ma go me nau pi-ija. Ba go me géee auwâri è aupwanapô, â wâdé na go bwaa pâra nau cai.”

19 «Â nabwé, â é pâmari pwi béârailu kà tàpé na todàra. Â é tòpi tée wà pwini pâ: “Au! Gà ina tà pwi ukai pâ, na é pwanaurio, ba càcaa pâriô ma go me. Ba go me géee auwâri è 10 paaci târa û, â wâdé na go nama tacairà jècaa.”

20 «Â nabwé, â é pâmari è pwi béâracié kà tèpa âboro. Â é tòpi tée pâ: “Go pwi a bwaa tàgère piéa, â càcaa pâri ma go me. [Au! Gà ina tà pwi ukai pâ è pwanaurio.]”

«Cau tàutàra diri na rà me, ba rà cau ina pâ, pwa wakè kàra†.»

É todà pâra tàpé

21 «Â é wâjué còwâ wà pwi ênawéna, â é wiâ tà pwi ukai kée è pai tòpi kà tèpa âboro bèepwiri.

«Â é nye dau putàmu kaa wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Gà pâra wài, pitiri pâ napô, â gà todà me tàpé na tice kâra, ma wà tèpa bee, ma wà tèpa pitàbwamwa, ma wà tèpa bwi.”

22 «[Â è pâra i pwi ênawéna.] Ûna é wâjué me còwâ, â é ina tà pwi ukai kée pâ: “Go jèe todàra diri, pwacèwii pai ina'gà tôo, êco na bwaa nye pwa dâra autâa.”

23 «Â é tòpi tée pâ: “Gà pâra naa na pâ ére na tàpo wâiti jii ni, â gà todà tèpa âboro na gà pâmarirà, ba na o wâbé i wâra pi-ija!

24 Â napwa naa goo wà tàpé na ia go mara todàra, âna o càra mwa caa ija cè ji noo kâra utimuru, géee gòro taapà kôo.” [Nabwé naawê!]

Pai pâra wiâ Iésu

Mataio 10.37-38

25 Na pwi pâara bèepwiri, â wâru pâ âboro na rà géee pâra wiâ Iésu.

Â é tabiié naa goorà, â ina târa pâ:

26 «Wà pwina nùmee na é me wiâô, âna wâdé na é meario, jii du nyaa ma caa kée, ma wà wâdèe, ma pâ èpo kée, ma tèpa aéjii kée, ma wà pa naigé kée, tiagoro è wâro kée, wâé còwâ. Ba, na càcaa wàrapwiri, â càcaa pâri ma é pwi a *câmu kôo.

27 Wà pwina câe caa kâa è *kurucé kée, ma é me wiâô, âna wà pwiibà, âna càcaa pârié ma é pwi a câmu kôo.»

14:14 Ioane 5.29   14:15 Luka 13.29   * 14:15 Tâa goro taapà—Càra caa tâaboo naa goro taapà pwacèwiijè. Rà tàpo puu gòro jènererà.   14:20 1 Korénito 7.33   † 14:20 Dernière phrase—Popai géee na nee tii 18.   14:26 Luka 9.23

Guwà mara nünümari bwàti

²⁸ «[Â wâdé na é mara nünümari bwàti naa goo ê pwina ée mwa pwa.] Ba wà pwi jè âboro na é niimiri na é pacima é wâ na maina, â é mara pwa kilo naa goo cè wâri wèe, wiâra é mwani na wâjaaé, pâ, pwiri o pâri.

²⁹ «Ba é péa tòpò é pàara wâ, â càcaa pâri [é mwani kêe] ma é tubanabwé.

«Â rà picocoorié,

³⁰ ma ina pâ: “Gà còo wà pwiibà—nye wàé kaa, na é tapoo bari i wâ, â câe caa tubamwara!”

³¹ «Â jèpwi mwara, âna guwà jèe niimiri cai pwi jè ukai, na po 10 000 coda kêe, na ée pwa paa ma pwi jè ukai, na po 20 000 coda kêe. Ba wâdé na é mara nünümari bwàti béaa kâra cè pai paa kêe!

³² «Ba wiàna càcaa pârié, â wâdé na é cùru pâ cè pwi a-ipa popai kêe, dari pwi jè ukai, na é bwaa wâiti, ba na é ilari jiié é pinaanapô.»

³³ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «Êkaa na go ina pâ: Wiàna nümagà na gà pwi a câmu kôo, â wâdé na gà mara panuâ diri pâ muru ba kôo.

Còo na ticè nümee

³⁴ «Guwà jèe niimiri cai é còo‡, âna muru na wâdé, [târa ma pwa nümara é utimuru]. Êco na, wiàna tubatiâu é nümee, â jè o wànau târa ma jè o pwa ma tèepaa còwâ é nümee? Bwa, pwacoé!

³⁵ Â càcaa mwa caa wâdé târa utimuru, â càcaa wâdé târa tòpò naa na aupwanapô mwara. Â jè o tâjii naa gòroigé. Wà pwina pwa pwâranyürué, âna wâdé na é tère!»

15*É meaari tèpa âboro na èpà**Mataio 18.12-14*

¹ Wâru tèpa âboro na èpà é wâro kâra—wà tèpa *tò mwani wâripû, ma wà pàra tàpé—na rà medari Iésu, ba na rà tère é pai pwa pupûra kêe.

² Â dau càcaa wâdé tà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *dotée goro é Naèà. Â rà picocoorié, ma pi-ina târa pâ: «Kaa! Wà pwini, âna rà picaatâa ma tàpé na èpà é wâro kâra, tiagoro na rà picaaija ma wàé!»

Ucina goro mutô na tiâué

³ É ina târa wà Iésu é ucina bèeni:

⁴ «Guwà jèe tère cai é pwini: Wà pwi jè ârapàarawà, âna pwa 100 mutô kêe. Â wiàna tiâu naa namwatò é pwi caapwi géee goorà, â ée pwa dà? Ée naaco i 99 mutô, â é pâ nau mudàra i mutô kêe na ia tiâué.

⁵ Â wiàna é pâmarié, â ée dau ipwàdéee, â ée mwa kâaé [ma popaé me còwâ, mari i pubu mutô].

⁶ «Â wiàna é tèepaa me naa pwârawâ, â ée todà tèpa bée, â é ina târa pâ: “Tàpéebà, guwà me, ba na jè ipwàdéee naima! Ba go jèe pâmari i mutô na ia tiâué!”»

⁷ Â é tubanabwé é ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ: «Â guwà còo, o ipaiwà naanidò *napwéretòotù. Ba [wà Pwiduée ma wà tèpa âboro kêe, âna rà] o dau ipwàdéee, goo ji pwi caapwi âboro èpà, na é pitòotéri é wâro kêe, jii é pâ 99 na [rà niimiri pâ] wâdé é wâro kâra.»

Ucina goro mwani na pâmari còwâ

⁸ [É pwa jè ucina wà Iésu, â é ina târa pâ]:

«É mwa tâa wà tô ilàri, na pwa 10 mwani atü* kêe. Â, na jè tòotù, â é tubatiàu caapwi géé goo. Â é mwa nuri wâra ânye, â é dau baléri ê wâ, â é mudàra bwàti i mwani kêe. [Â é mudàra, mudàra, mudàra...] tiagoro na é pâmari!

⁹ «Â é todà tèpa bée, â é ina tàra pâ: “Guwà me, ma jè ipwàdéé ma wâgo! Ba go jèe pâmari còwâ i mwani atü kôo!”

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O po dau maina ê ipwàdéé kà tèpa *angela kà Pwiduée, goo ê pwi caapwi âboro na é èpà, na é pitòotéri ê wâro kêe.»

Ucina goo pwi âboro èpo dopwa na é wâjué còwâ naa jaa caa kêe

¹¹ É wiâ tàra mwara ê jè ucina wà Iésu:

«Rà mwa tâa wà paénaî.

¹² Â wà pwi pwèedi, âna é ina tà caa kàru pâ: “Gà naa tôo ê wâdé kôo, géé goro ê neemurugà†.”

«Â wà pwi caa kàru, âna é nye naa tée.

¹³ «Nabwé, â wà pwini, âna é popa diri ê wâdé kêe, â é icuri. Â é popa i mwani goo, â é pâra naa na jè napô na wâiti. Â é mudàra ê wâro na wâdé tée, â é ipwa-imudiri i mwani kêe.

¹⁴ [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] Â é pâra na po tubatiàu diri i mwani kêe. Â tèepaa ê copwa na dau maina naa na i napô bèepwiri. Â é dau copwa.

¹⁵ Â é mudàra cè wakè kêe, ba na é ija. Â é pâ nau wéaari pâ puàkà‡ kà pwi jè âboro naa napô bèepwiri.

¹⁶ Êco na é jèe dau copwa tiagoro na dau nümee na é ija géé goro i uti kêra i pâ puàkà. Ba nye ticè âboro wê, cèna é naa cè uti kêe.

É niimiri pâ ée mwa wâjué còwâ

¹⁷ «Â tèepaa naa na jè pàara, â é pinünüma, ma niimiri pâ, ‘Wâjaa caa, âna dau pwa utimuru, ba kà diri tèpa âboro, tiagoo tèpa ênawéna kêe na rà dau kîri. Â pwa ma nye wâru mwara jirrà! Â wâgo, naani, âna go bàtiri copwa!

¹⁸ Jèe pâri! Go wâjué còwâ dari caa, â go ina tée pâ: Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduée ma na aragà.

¹⁹ Jèe càcaa pâri ma go pwi naîgà. Â gà pwa ma go pwacèwii pwi jè ênawéna'gà.’

²⁰ Â é cimadò, â é pâra.»

É dau meaarié caa kêe

«Üna é gére me wii naigé, â é côoinaê wà caa kêe, â é dau meaarié. Â é itàa caraé, â é ta-imwüê ma bwénüüê.

²¹ Â é ina tà caa kêe pâ: “Caa, gà pwanaurio, ba go pitanami, na ara Pwiduée ma na aragà. Jèe càcaa pâri ma gà ina gooò pâ go pwina naîgà...”

²² «Êco na [câe caa pâji tùra diri] â é jèe ina caa kêe tà tèpa ênawéna kêe pâ: “Guwà wàcî! Guwà pame jè ârabwée na dau wâdé, ma é coona wà pwina naîô. Â guwà naagéé naa goro îê jè pwiâ, â é du wâraâ naa goro âê.

²³ Â guwà taa i nari paaci na ia jè gére pa-ijaé bwàti târa jè tòotù. Ba nabà, âna jè o pi-ija naima ma ipwàdéé!

* **15:8** 10 mwani atü—Caapwi mwani atü (denier), âna wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi tòotù.

† **15:12** Ilari ê neemuru caa kêe, béaa kêra pai bà kêe, âna càcaa muru apwa, naa na nyamanyi kà tèpa Juif. Paari pâ, é pwi acuácâda ma iau wà pwi pwèedi. ‡ **15:15** Wéaari pâ puàkà—Wiâra ê auniimiri kà tèpa Juif, âna é pa-ija puàkà, âna pwi wakè na dau miiri, ba rà niimiri pâ é puàkà, âna macii na dau miiri, â càra caa uti. **15:18** Psaume 51.6

24 Ba guwà còo, wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jèe pâmarié còwâ!”

«Â rà tapoo é pi-ija kàra.»

É putàmu pwi cièe

25 «Na rà gére wàrapwiri, â wà pwi cièe, âna é tà wakè na aupwanapô. Ûna é wâjué me còwâ naa pwârawâ, â é tère é pwâra nyabi ma airi câbu.

26 Â é todà pwi jè ênawéna, â é ina tée pâ: “Wànau? [Cina guwà po dau ipwàdéé?]”

27 «Â é tòpi tée pâ: “Gà còo, é jèe wâjué còwâ i pwi jiigà. Â é nye dau ipwàdéé kaa wà caa kàu na é piégòtùru. Â é nama bà taa i paaci, [ba na jè pi-ija ma ipwàdéé]!”

28 «Ëco na é putàmu wà pwi cièe, â tàutèe na é tò naa pwârawâ. Â é còobé wà caa kèe, â é tacoo gooé pâ, na é tò darirà.

29 «Ëco na é tòpi tée pâ: “Gà tère, co caa, jèe wâru é pâ naja na go po dau wakè'gà. Â câgo caa pâji pwa ciritàu, ma tàutôo na go pitère dàgà. Â câgà caa pâji naa tôo cè ji nari nani ma bà ipwa-ija ma tèpa béeò!

30 Â wà pwi bèepwiri, âna é jèe tubatiàu é mwani'gà naa goro pa ilàri gòronaigé. Ûna é wâjué me còwâ, â gà nye nama taa é paaci na dau tèe, ba kèe!”»

Jè ipwàdéé ba jè pâmarié còwâ

31 «Â é tòpi tée wà caa kèe pâ: “Gà tère, co pwina naîô, [nye dau wânümo mwara googà! Go ipwàdéé na] gà nye tà ciburà tâa jaa, ba diri é pwina kôo, âna kâgà.

32 Ëco na wâdé na jè pwa pi-ija nabà, ma ipwàdéé. Ba wà pwi naîô bèeni, âna pwacèwii na é jèe pwi a bà, â é jèe wâro còwâ. Â jèe pwi a tiàué, â jèe pâmarié còwâ.” [Nabwé naawê!]

16

Ucina goo pwi ênawéna na é pwi a-ipwacôoé

1 É pacâmuri tèpa *câmu kèe wà Iésu, â é ina tàra é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi ênawéna kà pwi jè âboro na pwa neemuruê. Ba é pwi a piwéaari é mwani kèe ma neemuruê.

«Â na jè tòotù, âna wà para tèpa âboro, âna rà me na piciapwâ tà pwi ukai kèe, â rà ina tée pâ: “Wà pwi ênawéna'gà, âna é po pwa-imudiri é mwani'gà.”

2 «Â é todèe wà pwi ukai, â é ina tée pâ: “Pwiini! Rà piciapwâ tôo googà! Nabàni, âna o câgà mwa caa pwi a wakè kôo. Ëco na gà inapàpari tôo cai cè pwina gà pwa goro i mwani ma neemuruô. Ba o câgà mwa caa tà wéaari!”

3 «Â é pi-ina tée còwâ wà i pwi ênawéna pâ: “[Go po nabwé diri!] Â go o pwa dà? Jèe ticè nii kôo ma go wakè napuu. Â go kamu na go ila.”

4 «Â é nye niimiri kaa é pwina ée pwa, ba na o wâru cè tèpa bée na rà o pitu tée*, wiàna ticè wakè kèe.

5 «Â é pitodà jècaa tàpé na pwa kéredi kàra, jaa pwi ukai kèe. Â é tawèeri pwi a pâbéaa pâ: “Âradipi kéredi'gà?”

6 «Â é tòpi tée pâ: “100 pwirijawé goro l'huile.”

«Â é ina tée i pwi ênawéna pâ: “Bwa. Gà pitôowâri co 50, co pwi béeò. Wàéni noo kêra tii bépaâjupâra wèe. Â jèe nabwé awé ê kéredi'gà.”

⁷ «Â nabwé, â é todà pwi jèpwi, â é tawèerié pâ: “Â wâgà, co pwini, âna âradipi kéredi'gà?”

«Â é tòpi tée pâ: “Auwa! Po 100 baikè blé.”

«Â é ina tée i pwi ênawéna pâ: “Bwa. Wâdé. Wàéni noo kêra tii'gà, â gà tàpo wii co 80, [â jèe nabwé awé ê kéredi'gà].”

⁸ «Â nabwé, â [ûna é tère pwiri] wà pwi ukai, â é pò, â é picâdiri i pwi âboro bèeni goo ê pai ipwacôôe, wiàna nye âjupâra pâ, é pwi a pwa tûâ.»

[Â é tubanabwé ê ucina bèepwiri wà Iésu, â é ina pâ]: «Guwà còo, wà tèpa âboro ni gòropuu, âna rà dau tâmogòori ipwacôorà, jii tèpa âboro kà Pwiduée na *tàrù ma âjupâra ê pâ tûâ kàrà†.

⁹ Â go ina tàwà pâ: Ê mwani, âna pwi a-ipa-imwürujè! Â wâdé na gà popa mwani'gà‡, ba na gà pitu tà pàra tàpé goo, naani gòropuu, ba na o pwa béegà. Ba gée na càué, na gà jèe pâra jii ê mwani, â wà Pwiduée, âna é nye tòpigà bwàti naa na pwârawâ kée, [naa *napwéretòotù] dàra gòiri awé!»

Pàra popai kà Iésu naa goro mwani

¹⁰ [É patùrarà mwara wà Iésu goro mwani, â é ina pâ]: «Wiàna gà tâmogòori tòimiri jì muru na kîri, â gà o nye tâmogòori tòimiri ê pâ muru na maina mwara. Â wiàna câgà caa tâmogòori tòimiri jì muru na kîri, â o câgà caa tâmogòori tòimiri ê pâ muru na maina.

¹¹⁻¹² Üu, wiàna câgà caa tâmogòori tòimiri ê pâ muru imudi naani gòropuu, â gorodà na gà niimiri pâ [wà Pwiduée, âna ée] mwa naa tâgà, ba na gà wakèri ê pâ wâdé na dau âjimuru [wâ napwéretòotù]? Â gorodà na gà niimiri pâ, ée mwa naa tâgà é pwina é wéaari ba kâgà?

¹³ «Nye ticè âboro cèna pâri ma é piênawéna bwàti kêra ârailu ukai. Ba ée mwa tà piênawéna bwàti kà pwi jèpwi, â ée pwa-imudiri tà pwi jèpwi. Üu, o càcaa pâri ma guwà cau piênawéna kà Pwiduée ma é mwani!»

¹⁴ Wà pàra tèpa Farasaio, âna rà tère ê popai bèepwiri. Â rà ipwaêrea gooé, ba rà wâdéari mwani.

¹⁵ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacôoco, làpé! Guwà tèpa ipaariwà na ara tèpa âboro, êco na é tâmogòori pwâranümawà wà Pwiduée. Ê pwina rà pwamaina wà tèpa âboro, âna muru na miiri na ara Pwiduée.»

Pàra popai goro Naèa ma Mwachiri

¹⁶ [É pacâmuri tèpa âboro wà Iésu goro pàra popai. Â é ina tàra pâ]: «Ê *Naèa kà Moosé, ma é pâ popai kà tèpa *péroféta, âna [rà pitûâ kâjè] tiagoo [na é tapoo pwa pupûra] wà *Ioane Pwi a piupwaa. Êco na nabàni, âna [go tàgére] picémara ê *Picémara Wâdé goro ê *Mwachiri kà Pwiduée. Â dau wâru tèpa âboro na rà dau ipwadàra§, ma rà tò naa na, [ba na rà tèpa âboro kà Pwiduée].

¹⁷ Êco na, ûna bwaa tâa é napwéretòotù ma gòropuu, â o nye ticè cè jì caapwi âmu na o câtùra gée goro é Naèa.

† **16:8** Tèpa âboro kà Pwiduée... Grec: Tèpa nari pwéelaa. ‡ **16:9** Mwani'gà—é, Mwani na gà tòpi goro ipwa tûâ. **16:10** Luka 19.17-26 **16:13** Mataio 6.24 **16:15** Mataio 23.28; Luka 18.9-14 **16:16** Mataio 11.12-13 § **16:16** Rà dau ipwadàra—é, Rà mudàra ma rà tòpò é Mwachiri goro nii kêra. Grec: Rà tò goro nii. **16:17** Mataio 5.18

18 «Êkaa na go ina pâ: Wiàna gà tù tà tô wâdàgà, ma gà jèu éa còwâ, â gà jèe pâ nau toomura*, ba gà cîâa jii tô wâdàgà béaa. Â ipaiwà wiàna gàu piéa ma wà tô jè ilàri na ia é jèe tapàgà piéa béaa.»

Pwi a pwa neemuruê ma Lacaro

19 É ina wà Iésu é ucina bèeni:

«[Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro.] Wà pwi jèpwi, âna pwi âboro na dau pwa neemuruê. Â é mwa coona pâ ârabwée na dau wâdé ma dau too wâri wée. Diri tòotù, âna é pwa é pwina wâdé tée, â é pwa pâ pi-ija na dau maina.»

20-21 «Â wà Lacaro, âna ticè neemuruê, â é pwi diibéret†, ma pwi a-ila. Â dau wâru aurumuru kêe, ba é pwa tonga, â rà dipi aurumuru kêe é pâ akàna. É nye tà puu goropwârawâ goro i babé goro wâ kà pwi a pwa neemuruê. Â dau nümee na é ija é dàra utimuru, na é tâjii gée gòro taapà kêe wà pwi a pwa neemuruê.

22 «Â nabwé, â ru jèe bà wà i tupédu âboro bèepwiri. Â rà me wà tèpa *angela, â rà popa wà Lacaro pàdari *Abéraama, [naa napwéretòtù]. Â napwa naa go i pwi a pwa neemuruê,

23 âna popaé boo naa jaa tèpa bà. Â é dau maagé ma picâri naawê.

«Â é tagòtùe too, â é còo wà Lacaro ma wà Abéraama na ru dau wâiti jiié.

24 Â é tomara too tà Abéraama, pâ: “Au, caa wée, gà meaario! Gà panuâ boome Lacaro, ba na é pitu tôo. Wâdé na é tùu boo naa na jawé ji gòobàra mangadaîe co, ma é tòpò naa gòro ûmemeeô. Ba go po dau tòoka goro ânye.”

25 «Â é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Pwina naîô, gà nye niimiri na pàara na gà bwaa wâro [wà gòropuu]. Âna nye ticè cèna tiàu tâgà, â gà wâro na ipwàdé. Â wà Lacaro, âna ia é tâa na aré ma tòina. Â gà còo, nabà, âna é ipwàdé, â wâgà, âna gà tâa na aré ma tòina.

26 Jèpwi mwara, âna pwa pé pwêe na dau maina awé, na é wânabibiu kâjè. Â pwacoé ma bu boopaé géeni dariwà, â pwacoé ma gà toome gée pwiri, daribà.”

27 «Â wà i pwi a pwa neemuruê, âna é tòpi tée pâ: “Na wàrapwiri, co caa. Â go ilagà pâ, gà cùru pâ wà Lacaro naa pwârawâ kà caa kôo.

28 Ba rà wée tèpa 5 aéjii kôo, â wâdé na é patùrarà goro é pwi ére bèeni, na go tâa na. Ba rà péa boome naani, naa na aré ma tòina.”

29 «Â é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Bwa! Ba jèe nye wâjaara é popai kà Moosé ma tèpa péroféta. Â wâdé co na rà nye pitère dàra!”

30 «Â é ina tée wà pwiibà pâ: “Caa, bwa. Ba o dau wâdé na é wâjué còwâ gée na aubà wà pwi jè âboro, ma é patùrarà, ba na rà o pinünüma ma rà biirà.”

31 «Êco na é tòpi tée wà Abéraama pâ: “Na càra caa pitère dà Moosé ma wà tèpa péroféta, â o càra caa pitère dà pwi âboro na é wâjué còwâ gée na aubà!” [Nabwé naawé!]

17

Pàra popai kà Iésu tà tèpa câmu kêe

Mataio 18.6-7, 21-22; Maréko 9.42

1 [Na jè tòotù, â] é ina tà tèpa *câmu kêe wà Iésu pâ: «O nye ciburà wâru pâ naigé mara èpà na o paari tâjè [naa na gòropuu bèeni]. Êco na é tojii, âna é tatée pwi âboro na é popa pwi jè bée, naa na naigé bèepwiri!»

* 16:18 Toomura—Adultère. † 16:20-21 Diibéret—Indigent, mendiant. Pwi âboro na pwi a-ila, ba ticè neemuruê, â ticè tâa kêe.

Gà cibwaa ténoori cèikî kê!

² «Gà ipwacôoco. Gà cibwaa pwa ma gùmagù ê cèikî* kà [pwi jè âboro kôo, na é pwacèwii] ji pwi nari èpo. Ba é wârimuru'gà, âna o dau maina jii na jè tòo naa goro nyagà cè pé atù cèna maina, ma jè tûgà naa najawé!

³ Â gà tère, wiàna é pwa cèna èpà [tâgà] wà pwi a cèikî béégà, â gàu mara pitùra bwàti, â gà paari tée è èpà kèe. Â wiàna é pinünüma ma é biié, â gà pwanaurié.

⁴ Â wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà, na diri pâ tòotù†, â wiàna é biié ma picigòboo tâgà taaci, â gà pwanaurié taaci.»

Pâri naa goo ji cèikî na dau kîri

⁵ [Na jè tòotù, â] rà ina tà Iésu wà tèpa câmu kèe, pâ: «Gà naa tâbà cèikî na dau maina.»

⁶ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna é cèikî kàwà, âna dau kîri pwacèwii ji nari murunyabu‡, â o pâri ma guwà ina târa é upwâra bèeni pâ: “Càùgà ma câmigà naa nawià!” â o nye wàra!»

Guwà wakè naa na ipakîri

⁷ [É pacâmurirà mwara wà Iésu, â é ina tàra pâ]: «Guwà jèe còo cai pwi ênawéna na é ûmwari aupwanapô, é, é wéaari macii. Wiàna é wâjué còwâ gée na aupwanapô, âna câé caa tâaboo wà naa goro taapà, ba na é mara ija, béaa kà pwi ukai kèe!

⁸ Bwa! É pitòotéri wà àrabwée kèe, ba na é mara piênawéna kà pwi ukai. Â é pwabwàti é utimuru kèe, â é tòpò tée naa goro taapà.

⁹ Â càcaa pâri ma é pwaolé tée wà pwi ukai, ba é pwina é pwa, âna nye wakè kèe.

¹⁰ «Ipaìwà naa goowà. Ba wiàna guwà pwa diri wakè na é naa tàwà wà Pwiduée, â wâdé na guwà ina tée pâ: “Bà tèpa ênawéna'gà na piticèmururu naa goobà. Â bà nye pwa co é wakè na gà naa tâbà.”»

É nama tiàu maagé kà tèpa 10 a pwa maga

¹¹ É gére pâra gée napô Galilée dàra *Iéruusaléma wà Iésu, â é tèepaa naa na ére na wâmwünyabweri é napô *Samaria.

¹² Â é pàgà naa na jè village.

Ûna é tèepaa pâ, â pwa na rà pime marié tèpa 10 âboro na rà pwa maga.

¹³ Ûna rà bwaa wâiti jiié§, â rà uu too ma ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà mearibà [ma pwa ma tiàu maagé kâbà]!»

¹⁴ Â é ucârirà wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Guwà pâra nau ipaariwà tà tèpa pwa *ârapwaailò.»

Ûna rà bwaa gére pâra, â nye tiàu kaa i pai maga kàra.

¹⁵ Â é còo wà pwi jè ârapàrarà pâ, jèe tiàu i maga kèe. Â é nye itàa wâjué me còwâ kaa, â é tomara naa na pai ipwàdé kèe, pâ: «Pwamaina Pwiduée!»

¹⁶ Â é tùu jùrué ma cigòboo na ara Iésu, ba na é pwaolé tée. Napwa naa goo wà pwi âboro bèepwiri, âna pwi âboro gée Samaria*.

* **17:2** Gùmagù é cèikî—é, Nama é pwa na èpà. Grec: Nama é tûu. **17:3** Mataio 18.15 † **17:4** Wiàna é tà ciburà pwa na èpà tâgà... Grec: Wiàna é pwa 7 pwa na èpà tâgà naa na caapwi tòotù. **17:6** Mataio 17.20, 21.21 ‡ **17:6** Murunyabu—Grec: Pudòro moutarde (é, sénevé). Muru na dau kîri awé, êco na, na é cipu, â é pâ nau maina. (Còo Luka 13.19.) **17:13** Lévitique 13.45–46 § **17:13** Ûna rà bwaa wâiti jiié—Wà tèpa pwa maga, âna pwicîri ma rà dau me burà pâra tèpa âboro. **17:14** Lévitique 14.2–3; Ioane 3.3, 18.36 * **17:16** Samaria—Wà tèpa Juif, âna rà miiri tèpa Samaria, ba càra caa niimiri pâ, rà tèpa âji âboro kà Pwiduée pwacèwiira. Còo mwara Samaria naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.

17 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ico pwini, wâpà tèpa 9 béegà?

18 Gorodà na câguwà caa capai wâjué còwâ ma guwà pwamaina Pwiduée?
Â wàco wâgà, na gà pwi a pârame!

19 Gà cimadò, â gà pâra, ba gà jèe wâdé còwâ goo ê cèikî'gà.»

Pai tèepaa kà Pwina naîri âboro ma Mwachiri kêe

Mataio 24.23-28,37-41

20 [Na jè tòotù] â wà pâra tèpa *Farasaio, âna rà tawèeri Iésu pâ: «Wiidà cèna ée mwa tòpò ê Mwachiri kêe wà Pwiduée?»

Mwachiri âna é jèe wâni

Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa muru na guwà o còo goro âraporomeewà! Â o càcaa pâri ma [guwà tà tapacîri ê câmu kêe,

21 ba na] guwà o pi-ina tàwà pâ: “É wâni” é, “É wâpwiri”. Ba ê *Mwachiri kà Pwiduée, âna é jèe wânabibiu kàwà†!»

Rà mwa cau còo pai wâjué kòo

22 Géee na càué, â [ûna rà tâa acari] wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â é ina tàra mwara pâ: «O mwa tèepaa ê pâara na o dau nûmawà na guwà còo ê pai wâjué còwâ kòo, ma jè o piwâro naima, wiàna na ji caapwi tòotù‡. Êco na o càcaa pâri.

23 Â [guwà ipwacòowà, ba pwiri] rà o ina tàwà pâ, go tâa ni, é, go tâa na jè ére. Â guwà cibwaa cèikî naa goorà, â guwà cibwaa pâra nau mudòo wê.

24 Ba wiàna go tèepaa boome còwâ, wâgo *Pwina naîri âboro, â [o ticè âboro cèna é cîdaée! Ba] o pwacèwii ê âra na ée pwéelaa, na jè o còo pitiri gòropuu.

25 Êco na, béaa kêra ê pwiibà, âna wâdé na go dau pwamaagé còo, â wâdé na rà tütâjiiio wà tèpa âboro nabà.

O tabapò tèpa âboro

26-27 «Â go ina tàwà pâ: Rà o pò goro pai wâjué còwâ kòo wà tèpa âboro, pwacèwii tàpé na ia rà pò goro i jawé, na ia tûpwütùru gòropuu, na pâara kà Noa§. Ba rà nye tà pi-ija ma wâdo; â rà piéa, ma paéari ê pa èpo kàra. Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro i tòotù, na é tò naa na i wànga kêe wà Noa. Â é nye tèepaa me kaa i jawé, â cau tubatiàurà diri [wàco Noa ma ê tâa kêe na rà wâro].

28 «Â ipaiwà mwara bau i pwi ia tèepaa [naa *Sodoma] na pâara kà Lota*. Ba rà tà pi-ija ma wâdo, â rà pi-icu ma wâri, â rà pwa napô, ma ba wâ.

29 [Â ticè cèna rà tâmogòori, tèepaa naa goro] i tòotù, na é uru jii ê ville kàra wà Lota. Â é nye tèepaa me kaa ê ânye ma dà na tò†, na é tûu naa gòrà géee napwéretòotù, [pwacèwii ê popaa]. Â cau tubatiàurà diri‡.

30 Â o nye ipaiwà mwara, naa goo ê pai tèepaa me còwâ kòo, wâgo Pwina naîri âboro. [Ba o tabapò wà tèpa âboro.]»

O popa pwi jèpwi

† 17:21 É jèe wânabibiu kàwà—é, É jèe wâgoowà jècaa. Ba é tâa jaarà wà Iésu, â wàé na é pame è Mwachiri kà Pwiduée. ‡ 17:22 Guwà còo ê pai wâjué còwâ kòo... Grec: Guwà còo Pwina naîri âboro. 17:23 Maréko 13.21; Luka 21.8 § 17:26-27 Hébéru 11.7 § 17:26-27 Rà o pò goro pai wâjué còwâ kòo... Grec: Ê pwina ia tèepaa na pâara kà Noa, âna o tèepaa na tòotù kà Pwina naîri âboro. 17:28 Genèse 18.20, 19.25 * 17:28 Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama na ia é pâra wiâé naa napô na ia é naa tà Abéraama wà Pwiduée. (Còo Genèse naporomee 18 ma 19.) † 17:29 Dà na tò—Soufre. ‡ 17:29 Cau tubatiàurà diri—Wàco Lota ma du èpo ilàri kêe, na rà wâro.

31 «Na pwi tòotù-bà, â wà pwina é nao gòroigé jii wâ[§], âna o càcaa pâri ma é tò naa na wâ, nau popa cè jè muru. Â wà pwina é wakè na é na aupwanapô, âna o càcaa pâri ma é bwaa wâjué còwâ naa jaaé.

32 Â guwà niimiri ê pwina é tèepaa naa goo wâdà Lota, [na ia é niâ wâjué còwâ. Ba ia tiàué ma wà tàpé Sodoma].

33 «Ba wà pwina nūmee na é wéaari ê wâro kêe, âna ée mwa tubatiâu. Â wà pwina é panuâ ê wâro kêe, âna wà pwiibà, âna ée udò [â o tâa têe ê *âji wâro].

34 Na go o mwa wâjué còwâ, [â go mwa popa tèpa âboro kôo]. Ba gée goo wà tupédu âboro cèna ru puu na caapwi naditârawâ, âna o popa pwi jèpwi, â o naaco pwi jèpwi.

35 Â gée goo du ilàri cèna ru tòbiti blé naima, âna o popa tô jèpwi, â é tà tâa tô jèpwi.

{
36 «Â gée goo wà tupédu âboro cèna ru wakè na aupwanapô, âna o popa pwi jèpwi, â é tà tâa pwi jèpwi.»

37 [Ûna rà tère ê popai bèepwiri] wà tèpa câmu kêe, â rà tawèerié pâ: «Gona wiidà na o mwa tèepaa pwiri, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi tàra pâ: «[Guwà tàcî, â guwà còo pâ câmu kêe. Ba pwacèwii na jè mu ina pâ]: “Wâna é tâ tabéaa wê bwaooré*, âna é wêe ê macii bà.”»

18

Tô dâpwà na é tà ila taaci

1 É ina é ucina bèeni wà Iésu tà tèpa *câmu kêe, ba na é paari tàra pâ, wâdé na jè ciburà pwapwicîri, â jè cibwaa nama oratâjè.

2-3 Â é ina tàra pâ:

«É mwa tâa wà tô jè dâpwà* [na ticè kêe]. Â, na jè tòotù, â é pâra dari pwi jè a pitèimuru, [pwi âboro na dau imaina] nau ilari jiié pâ, na é tèi pwi jè âboro na ia é pwa na èpà têe. Â é ina têe wà tîoni pâ: “Pwi ukai, gà pitu tô!”

«Éco na wà pwi a pitèimuru, âna câé caa pwi a papwicîri wà Pwiduée, â câé caa papwicîri tèpa âboro mwara.

4-5 Â tàutêe, â é pawâjuépiri wà tô dâpwà†. Éco na é ciburà medarié diri pâ tòotù wà tîoni, tiagoro na ée mwa tèreê.

«Â nabwé, â é pi-ina têe wà pwi a pitèimuru pâ: “Auwa! Po dau oratôo goo wà tîoni! Ticè cèna go còo naa goo Pwiduée. Â ticè cèna go còo naa goo tèpa nari âboro na pwacèwii tîoni. Éco na go o jèe naa têe tàrù, ba na o câé mwa caa me nau ciburà iluurio.”»

6 Â é ina mwara wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Guwà jèe còo cai ê pwina tèepaa!

7 É pitu têe wà pwi a pitèimuru bèepwiri na é èpà. Â gona wà Pwiduée, âna o câé caa tère tèpa âboro kêe, ma pitu tàra, wiàna rà todèe ûna ne ma pwaa?

8 Akaé! É nye nama tère dàra wài. Éco na, ûna go o mwa wâjué còwâ [naani gòropuu] wâgo *Pwina naîri âboro, â gona go bwaa pâmari tèpa âboro na rà cèikí?»

Pwi Farasaio ma pwi a tò mwani wâripû

17:31 Mataio 24.17-18 § 17:31 Nao gòroigé jii wâ—Grec: Tâa gòrowâ. Còo Mataio 24.17. 17:33 Luka 9.24 * 17:37 Bwaooré (é, bwaawàré)—Aigle pêcheur (ici pour aigle). 18:1 Kolosé 4.2; 1 Tésalonika 5.17 * 18:2-3 É mwa tâa wà tô jè dâpwà... Grec: Pwa pwi jè apitèimuru...Pwa mwara tô jè dâpwà. † 18:4-5 1re phrase—Grec: Jèe gòiri na tàutêe.

⁹ Pwa pàra tèpa âboro na rà niimiri pâ rà *târù na ara Pwiduée, â rà pitaurée goo wà pàra tàpé. É ina jè ucina wà Iésu, ba kàra:

¹⁰ «Ru mwa tâa wà tupédu ârailu âboro. É pwi *Farasaio pwi jèpwi—[pwi a ciburà pwapwicîri tà Pwiduée]. Â é pwi a *tò mwani wâripû pwi jèpwi—[pwi a pwa tûa goro é mwani wâripû]. Â, na jè tòotù, â ru pâra nau pwapwicîri na *Wâra pwapwicîri.

¹¹ «Â é cimadò wà pwi Farasaio, â é ina naa na pwâranümee pâ: “Pwiduée kôo, go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wàra pàra tàpé, na èpà é wâro kàra. Ba càra caa *târù, â rà tèpa mura, â rà tèpa piwâmi pa wâdàra. Â câgo caa wàrapwiri! Â go ipwaolé tâgà, ba câgo caa wàra pwi a tò mwani wâripû bèeni.

¹² Â [go pâra wiâra bwàti é naèa kâra pwapwicîri. Ba] go mu naaco é utimuru na jè ji pàara, ba na go pwapwicîri tâgà‡, naa na ârailu tòotù, naa na nadàpàra pwapwicîri. Â go tòpò tâgà caapwi ére géé goro 10, géé goro é ârawakè kôo.”

¹³ «Â napwa naa goo wà i pwi a tò mwani wâripû, âna càcaa pâri ma é tagòtùè dò naa napwèretòotù, na é pwapwicîri. Â é cùu é nawâaè ba é ipakîriè, â é ina tà Pwiduée pâ: “Pwiduée wée, gà meaario! Ba go pwi âboro èpà.”»

¹⁴ Â é ina wà Iésu pâ: «Gona wàilàpà géé goo tupédu âboro bèepwiri, na é nama wâdé pwâranümee wà Pwiduée? Wàilàpà na é târù na araé? Nye wàco pwi a tò mwani wâripû, â càcaa wà pwi Farasaio. Ba wà pwina é ipwamainâè, âna o naaè boo. Â wà pwina é ipakîriè, âna o naaè too.»

É pwényunyuâari nyi nari èpo

Mataio 19.13-15; Maréko 10.13-16

¹⁵ [Na jè tòotù, âna] rà medari Iésu wà pàra tèpa âboro. Â rà pame tée é nyi nari èpo kàra, ba na é tu naa goorà, [ma é *pwényunyuâarirà]. Êco na wà tèpa câmu kée, âna rà pwa tèpa âboro, ma pacoorà.

¹⁶ Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà naaco nyi tèpa nari èpo, ma rà medario! Guwà cibwaa pacoorà! Ba é *Mwaciri kà Pwiduée, âna o kâra é pâ âboro na rà wàra é nyi nari èpo.

¹⁷ Ûu, âjupâra é pwina go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na câé caa tòpi é Mwaciri kà Pwiduée pwacèwii é nari èpo, âna wà pwiibà, âna o pwacoé tée ma é tò naa na.»

Pwi âboro na po dau pwa neemurué

Mataio 19.16-30; Maréko 10.17-31

¹⁸ Wà pwi jè a pitûa [kâra é pwapwicîri] kà tèpa *Juif, âna é tawèri Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, gà nye dau pwi âboro wâdé kaa. O dà cèna go pwa, ma o tâa tôo é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?»

¹⁹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona cina gà ina goodè pâ, go pwi âboro wâdé? [Âjupâra pai ina'gà.] Ba nye ticè pwi âboro na wâdé; â nye caapwi co—wà Pwiduée.

²⁰ [Â napwa naa goo é pai tawèri'gà, âna] gà tâmogòori bwàti é pâ *Naèa:

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa mura;

18:12 Ésaïe 58.2-3; Mataio 23.23   ‡ **18:12** Go mu naaco é utimuru... Go ipwanya (jeûner).   **18:13** Psaume 51.3   **18:14** Mataio 23.12   **18:17** Mataio 18.3   **18:18** Luka 10.25   **18:20** Exode 20.12-16; Deutéronome 5.17-20

Gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro§;
Gà papwicîri du nyaa ma caa'gâ.»

Exode 20.12-16

21 Â é tòpi tée wà pwi âboro-bà pâ: «Ûu kaa, go jèe pitère dâra kaa pâ pwiibà géé na aukîri kôo.»

22 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà tère, nye caapwi co jèe muru, na bwaa tiâu jiiigà. Wàeni: Gà pâra, â gà nye icuri kaa diri ê pâ neemurugà, â gà naa ê mwani wâri wèe tà tàpé na ticé kâra. Ba na wàrapwiri, âna o pwa cè wâdé'gâ naa jaa Pwidueé. Â gà me wiâô!»

23 Êco na é po dau pikîri wà pwini, ba po dau pwa neemurué.

24 Â é niâ wiâé wà Iésu, [na é gére pâra]. Â é ina tà tèpa câmu kée pâ: «Guwà còo, wà tàpé na dau pwa neemururà, âna dau pwacoé tàra, na rà tò naa na Mwachiri kà Pwidueé!

25 «Gona ê kaamela*, âna pâri ma é tò na é pwêe goro kaju? Bwa, pwacoé! Â go ina tàwà pâ: Wà pwi âboro na pwa neemurué, âna mwa nye dau pwacoé tée awé, ma é tò naa na Mwachiri kà Pwidueé.»

26 Â rà mwa nye dau pò kaa, tàpé na rà tèreé, â rà nye ina pâ: «A? Â gona wàilàapà cè pwina o pârié ma é udò [ma tâa tée ê *âji wâro]?»

27 Â é tòpi tàra pâ: «Ê pwina pwacoé tà pwi âboro na é pwa, âna pâri wà Pwidueé.»

28 Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Gà còo, wàibà, âna bà jèe nye po panuâ diri, ba na bà pâra wiâgâ!»

29 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Wàépwiri. Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wâru tàpé na rà o mwa panuâ ê pwârawâ kâra†, ba na rà piênawéna kâra ê Mwachiri kà Pwidueé. Â rà o panuâ pâ wâdâra ma pâ èpo kâra, ma du nyaa ma caa kâra ma wà tèpa aéjii kâra, [ba na rà pâra wiâô. Êco na go ina pâ: Wà tàpé na rà wàrapwiri]

30 âna rà mwa tòpi tapoo nabà, cè muru na piwéna, na dau maina ma dau wâru. Â géé na càué, â rà mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwidueé.»

É jèu ina pai bà ma wâro còwâ kée

Mataio 20.17-19; Maréko 10.32-34

31 Càcaa gòiri é pai tèepaa dò naa *Iéruusaléma kà Iésu ma wà tèpa câmu kée. Â é poparà iti, ba na é patùrarà goro pâ muru na o jèe tèepaa tée. Â é ina tàra pâ: «Wà tèpa *péroféta biu, âna wâru pâ popai na rà wii naa gooò, wâgo Pwina naîri âboro. Â guwà còo, naa Iéruusaléma, âna o jèe cau coo diri.

32 «Ba o jèe panuâo tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pitaurée gooò, ma tubaèpà tóo, ma èdurio,

33 ma pâdio goro ubati. Â rà o nama go bà. Â, naa na béâracié kâra tòotù géé na càué, âna go o mwa wâro còwâ géé na aubà.»

34 Êco na càra caa tâmogòori é pwina é ina wà tèpa câmu kée—wiâna ji caapwi popai. Ba naapwàniri jiiirà é pai ina wèe ma autâmogòori goo.

É nama wâdé còwâ pwi a bwi

Mataio 20.29-34; Maréko 10.46-52

§ 18:20 *Gà cibwaa ina cè popai na pwâ...* Pai ina wèe pâ, gà cibwaa wàrapwiri naa na aupitèimuru.

* 18:25 *Kaamela—Chameau.* Pai ina wèe ni pâ, ê macii na po dau maina. (Còo Mataio 19.24.) † 18:29 *Wâru tàpé na rà o mwa panuâ ê pwârawâ kâra...* Grec: *Wiâna pwi jèe âboro...* 18:31 Luka 24.44 18:32 Luka 9.22,44 18:34 Maréko 9.32

35 [Rà bwaa nye gére pâra naa Iérusaléma wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe.] Â rà tèepaa pâ naa Iériko. Â [wâru mwara tèpa âboro na rà gére pâra wiâê. Â naa na autò goro é pwi village-bà, âna] pwa pwi jè a bwi, na é tà tâa bàra naigé, âna é gére îla, ba pwi a ticè kêe.

36 Ûna é tère é pwâratùra kêra diri pâ âboro na rà pâra wiâ Iésu, â é ina tàra pâ: «Wànau, co tàpéebà?»

37 Â rà tòpi tée pâ é gére paé wà Iésu, pwi âboro gé Nazareth.

38 Â é nye tà tomara too pâ: «Iésu, *Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tò!»

39 Wà tàpé na rà pâbéaa kà Iésu, âna rà kànariê, ba na rà pacoóé.

Êco na é mwa nye dau to too kaa burà ina pâ: «Pwina naî Davita, gà meاريو, â gà pitu tò!»

40 Â é tàpo coo wà Iésu, â é ina tàra pâ, na rà popaé medarié. Â é ina tée pâ:

41 «Dà cè pwina nûmagà goo? Dà cèna pâri ma go pwa ba kâgà?»

Â é tòpi tée pâ: «Gà pwa ma go niâ ma wàra béaa, co Pwi Ukai.»

42 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà niâ còwâ! Gà jèe wâdé còwâ, goo é cèikî'gà!»

43 Â é jèe nye niâ kaa, wàra béaa. Â é pâra wiâ Iésu, âna é gére pwamaina Pwiduée. Â wà mwara diri tàpé na rà còo pwiri, âna rà cau pwamaina Pwiduée goo!

19

Iésu ma Zakaio

1 É tèepaa pâ naa Iériko wà Iésu, â é gére tapàgà i village-bà.

2 É tâa wê wà pwi âboro na nee Zakaio, na é pwi caa kà tèpa *tò mwani wâripû. É pwi âboro imaina, â dau pwa mwani kêe.

3 Â é imudàra cè pai còo kêe wà Iésu, êco na càcaa pâri, ba ji pwi âboro ûgé. Â po dau wâru pâ âboro na rà cibéaa kêe, [ba na rà me nau còo wà Iésu].

4 Â é itàa béaa kêra é pâ âboro, â é too wii jè upwâra, ba na é còo Iésu wiàna é me niboo aranaê.

Nabà âna ju pi-ija naima jaagà

5 Ûna é tèepaa pâ naa jaaé wà Iésu, â é tagòtùé too, â é ina tée pâ: «Pwi ukai Zakaio, gà boo wàì géé gò é upwâra bèepwiri. Â gà wàcî! Ba nabà, âna pâri ma ju pi-ija naima jaagà.»

6 Â é dau ipwàdéé wà pwini Zakaio, â é nye tàbàtù boo kaa, â é popa Iésu pâ naa jaaé.

7 Â wà tèpa âboro, âna rà putàmu, â rà ina pâ: «Kaa! Po èpà na é pâra naa jaa pwi âboro èpà* bèepwiri!»

8 Êco na é coo ara Iésu wà Zakaio, â é ina tée pâ: «Tère co Pwi Ukai, go o mwa naa tà tèpa ticè kàra jè ére mwani kòo. Â wiàna go popa ba kòo cè mwani cèna piwéna [jii é âji wâripû] â go pitòowâri tà pwi âboro cè pwina go mura jiié. Â go o mwa naa tée cèna dau piwéna†.»

9 Â é tòpi tée, na ara tèpa âboro, wà Iésu pâ: «Wà Pwiduée, âna é pa-udògà‡, bau é pwârawâ'gà! Ba [gà paari pâ] gà pwi âji gòobàra *Abérama!

19:7 Luka 15.2 * 19:7 Pwi âboro èpà—Wà tèpa tò mwani, âna wâru pâ mwani na rà mura jii tèpa jènererà. Còo mwara Tò mwani naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 19:8 Exode 21.37; Nombres 5.6-7 † 19:8 Cèna dau piwéna—Grec: 4 fois. 19:9 Luka 13.16; Apostolo 16.31 ‡ 19:9 Pa-udògà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pa-udòwà géé goo na rà wâru (wàé ma pwârawâ kêe).

10 Ba é cùruo me wà Pwiduée, wâgo *Pwina naîri âboro, ba na go mudà tàpé na rà imwüru pwacèwiigà. Â go mwa pa-udòrà, [ma naa tàrà é *âji wâro].»

*Ucina goo tèpa âracié ênawéna
Mataio 25.14-30*

11 Wâru pâ âboro na rà gére tàmaari é pwâratùra kà Iésu. Â é ina tàrà é ucina, [ba na rà tâmogòori é âji pai pwa goo é pai tèepaa kâra *Mwaciri kà Pwiduée]. Ba é tàmwünyabweri *Iérusaléma, â rà niimiri pâ pwiri ée jèe tòpò é Mwaciri, ûna é tò naa na ville.

12 Â é ina tàrà pâ:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro géé na jè wâao na imaina. [Â rà mwa todèe, ba na ée pwi ukai naa napô kêe.] Â é mwa pwabwàti pai pâra kêe, naa na jè napô na wâiti, ba na é [côo pwi ukai maina naawê, ma] tòpi pwâra ukai kêe.

13 Â é todà tèpa 10 ênawéna kêe. Â é jèpa ipâdi tàrà jèpa mwani na wâru§, â é ina tàrà pâ: “Guwà wakèri i mwani kàwà ba na o piwâru too—guwà wakèri tiagoro cè tòotù na go mwa wâjué me còwâ!”

14 [Â nabwé, â é pâra, ba na é tòpi pwâra ukai kêe.]

«Éco na wâru tàpé naa napô kêe na rà èpàrié, â rà cùru tèpa âboro wiâê, naa na napô na é pâra naawê, ba na rà ina [tà pwi ukai maina] pâ: “Tàutâbà goo pwi âboro bèeni! Tàutâbà na é pwi ukai kâbâ.”

Wâdé ba gà pwi a wakè bwàti!

15 «É jèe nye nama é pwi ukai. Â nabwé, â é jèe nye wâjué còwâ. Â é todà me tèpa ênawéna kêe, na ia é pâdi tàrà i mwani kêe, ba na é côo cè pwina piwéna géé goo.

16 Â wà pwi jèpwi géé goorà, âna é tòpi tée pâ: “Pwi ukai, wàèni i caapwi miliô mwani* na gà naa tôo. Â wàèni mwara 10 miliô na go naa dòme!”

17 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Po dau wâdé, ba gà pwi a wakè bwàti. Ba gà pitère dàra, naa na nyi muru na kîri, â [go mwa naa tâgà é pumara wakè'gà. Wàèni]: Gà mwa pwi kupénoo kôo, naa na pâ 10 ville!”

18 «Â é me wà pwi jè ênawéna, â é ina tà pwi ukai kêe pâ: “Pwi ukai, wàèni i caapwi miliô na gà naa tôo. Â wàèni mwara 5 miliô na go naa dòme!”

19 «Â é ina tée i pwi ukai pâ: “Wâdé! [Wàèni é pumara wakè'gà]: Gà mwa pwi kupénoo kôo naa na pâ 5 ville!”»

Gà pwi ênawéna na èpà!

20 «Â nabwé, â é me wà pwi jèpwi, â é ina tée pâ: “Au, pwi ukai, gà popa còwâ i mwani'gà. Â [nye ticè mwani na go naa dòme, ba] go nye tà naapwàniri,

21 ba wâgotôo [na go tubatiâu]. Ba [go nye tâmogòori pâ] gà pwi a putâmu [naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti]. Ba gà pwi a piûnyari é ârawakè na câgà caa câmi, â gà panaimari é pwina câgà caa wakèri.”

22 «Â é tòpi tée wà i pwi ukai kêe pâ: “Ò! Pwiini! Gà pwi ênawéna èpà! Gà pitòtigà còwâ goro é pwina gà ina! Wànau, [gà ina pâ] gà tâmogòori pâ, go pwi a putâmu naa goo tàpé na càra caa wakè bwàti? Â gà tâmogòori pâ, go piûnyari é pwina câgo caa câmi, â go panaimari é pwina câgo caa wakèri?”

19:10 Luka 15.4; Ioane 3.17; 1 Timotéo 1.15 § 19:13 Mwani na wâru—Grec: 10 mines. Pai ina wèe pâ, caapwi mine jècaa. Caapwi mine, âna wâri pwi caapwi âboro naa na 3-4 parui. * 19:16 Caapwi miliô mwani—Grec: Caapwi mine. Ipaiwà naa na nee tii 18. (Còo note goo nee tii 13.) 19:17 Luka 16.10

23 Â gorodà na câgà caa tòpò naa na cè wâra mwani i mwani kôo?! Ba wiàna gà gére wàrapwiri, â pwiri go o mwa gére pa còwâ gée na wâra mwani, bau cè naîê†!”

24 «Â é ina tà tèpa pwàliici kêe‡, wà i pwi ukai pâ: “Popa jiié i mwani bèepwiri, â guwà naa tà pwi ênawéna na ia wâru mwani kêe!”

O jèu âjagò còwâ tà pwi a wakè bwàti

25 «Èco na rà tòpi tée pâ: “Jèe po dau pâra na wâru mwani kà pwiibà!”

26 «Â é ina tàra wà pwi ukai pâ: “Guwà còo, [é wakèri bwàti i pwi ia naa tée, ba na pwa cè naîê.] Â wà pwina jèe pwa tée, âna o jèu âjagò tée còwâ. Â wà pwina kîri é pwina tà tée, âna o nye dàgòtù jiié còwâ é ji dàramuru na tà tée.

27 Â ni, na wâpà tèpa âboro na rà cicarao, â tàutàra na go pwi ukai kàra? Guwà tâjùrurà, â guwà poparà me naani. Â guwà tètàmwararà na arao!” [Nabwé naawê!]

É tò naa Iérusaléma wà Iésu

Mataio 21.1-17; Maréko 11.1-19; Ioane 12.12-19

28 Ūna é ina diri é ucina bèepwiri wà Iésu, â é tabiié, â é coo gòobàra é naigé kêe pâ naa Iérusaléma. Â rà pwicò kêe wà tèpa *câmu kêe.

29 Â rà tèepaa mwünyabweri Bétani, ma wâ Bethfagé, du village na ru tâa goro jènere é gòrojaa Élaio§.

Â é panuâ pâ é tupédu a câmu kêe wà Iésu,

30 â é ina tàru pâ: «Gàu pâra naa na village bèepwiri, tâa béaa kâjè. Â gàu o pâmari naawê, é ji nari buriko, na tòoé goro otâpwe, na bwaa nye ticè âboro cèna mu caa tâa gòé. Â gàu tipié, â gàu popaé me naani.

31 Â wiàna rà tawèeriu pâ: “Gorodà na gàu tipié?” â gàu tòpi tàra pâ, “Bu popaé pàdari Pwi Ukai.”»

32 Â ru pâra, â ru pâmari i nari buriko, pwacèwii na ia é ina tàru.

33 Ūna ru gére tipié, â wà tèpa apooé, âna rà ina tàru pâ: «Gorodà na gàu tipí é pwi nari buriko bèepwiri?»

34 Â ru tòpi tàra pâ: «É ina tâbu pwi ukai pâ, na bu popaé pàdarié, ba pwa wakè kêe.»

35 Â ru popa me i nari buriko dari Iésu. Â ru tòpò pâ ârabwée, naa gòro càùé, â rà nama é tâa gòé wà Iésu.

Rà pwamainâê tèpa âboro

36 É tâa gò pâ i buriko, [naa Iérusaléma] wà Iésu. Â wâru é pâ âboro, na rà pòpwara béaa kêe naa gòro naigé é pâ ârabwée kàra, [ba na rà pwamainâê].

37 Â rà tèepaa naa na pwi ére, na i naigé, âna é tapoo boo gée gò i gòrojaa Élaio, â é boo dàra Iérusaléma. Â wà diri tèpa âboro na rà gére pâra wiâ Iésu, âna rà tapoo uu too ma pwamaina Pwiduée. Â rà picàdirié gée goro diri é pâ câmu kàra pàtamee, na dau muugère, na ia rà jèe còo na é pwa.

38 Â rà cau tomara too pâ:

«Cidòri nyuâa Pwi Ukai bèeni!

É me na nee Pwiduée,
nee Pwi Ukai maina!

† 19:23 Mwani; Naîê—L'argent; Son intérêt. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Mwani bèrèè. ‡ 19:24 Tèpa pwàliici kêe—Grec: Tâpé na rà tâa wê. 19:26 Mataio 13.12; Luka 8.18 § 19:29 Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. 19:38 Psaume 118.26; Luka 2.14

Pinaanapô ma ipwamaina
wânidò napwéretòtù;
Cidòri ma tòbuari
naa na autâa kêe!»

39 Êco na wà pàra tèpa *Farasaio na rà tâa wê, âna rà pwa Iésu, â rà ina têe pâ:
«Pwiini, [dau càcaa wâdé ê pwina rà ina wà tèpa béegà bèeni. Â] gà ina tàra pâ
rà târi pwârà!»

40 Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna pâri ma târi pwârà, â rà o pwamaina Pwiduée ê pâ
atü bèeni!»

É imuru Iérusaléma

41 É pâmwyabweri Iérusaléma wà Iésu, â ûna é còo i ville na coo béaa kêe, â
é imuruê.

42 Â é ina pâ: «Au! Wârico! Ico Iérusaléma, dau nümo na wâgà mwara, âna
gà pâmari ê pinaanapô nabà. Êco na tàutâgà, â o càcaa mwa caa pâri ma tèepaa
nabàni!

43 Ba o càcaa gòiri, â rà o mwa tèepaa medarigà tèpa pièpàrigà. Â rà o
cibèepigà ma cuwârigà, naa na diri ê pâ ére. Rà o pwa bèepigà pâ auba wârugu*,
â rà o ipaa dàgà.

44 Â [rà o tédidiri ê auba babé wâri'gà, â] o mwa ticè atü na o mwa pitâagòrà
too wê. Â rà o còogaiwà, ma êdiri tèpa âboro'gà. Wàrapwiri ba câgà caa còoinari
ê pwi pàara na é medarigà na, wà Pwiduée, ba na é pa-udògà.»

É pacòobé tèpa pi-icu

45 [Rà tèepaa pâ naa Iérusaléma, â] é tò wà Iésu naa na *Wâra pwapwicîri. Â
é pacòobé tèpa gére pwa jèna†, géé na [gòroigé kêra] Wâra pwapwicîri.

46 Â é ina tàra pâ: «É ina wà Pwiduée naa na *Tii Pwicîri, pâ: *O mwa ina goo
ê wâ kòo pâ, wâ tàra pwapwicîri. Ésaïe 56.7* Êco na wâguwà, âna guwà gére pwa
ma aucârü kà tèpa mura!»

47 Géé na càùé, â wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro, naa na Wâra pwapwicîri,
na diri pâ tòotù. Napwa naa goo wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà
tèpa *dotée goro ê Naèà, ma wà tèpa pitûâ [kà tèpa Juif] âna rà tapoo mudàra
cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwereê.

48 Êco na càra caa pâmari, ba po dau wâru tèpa âboro, na rà câdiri ê pâ popai
na é pacâmurirà goo.

20

Dà tàrù na é wakè goo wà Iésu?

Mataio 21.23-27; Maréko 11.27-33

1 Wà Iésu, âna é pacâmuri tèpa âboro naa na *Wâra pwapwicîri, â é picémara
tàra ê *Picémara Wâdé.

Na jè tòotù, ûna é gére wàrapwiri, â rà me burèe wà pàra tèpa caa kà tèpa pwa
*ârapwaailò, ma wà tèpa *dotée goro ê Naèà, ma wà tèpa pitûâ.

2 Â rà tawèerié pâ: «Pwiini, wàilàapà na naa tàrù tâgà, ma gà pwa ê pâ muru
bèepwiri? Wàilàapà na cùrugà?»

3 Â é ina tàra pâ: «Go bwaa nama tawèeriwà, goro ji caapwi muru. Wàèni:

4 Wàilàapà na naa tàrù tà Ioane ma é *piupwaa? Wà Pwiduée, é, wà tèpa
âboro?»

* 19:43 Wârugu—Refuge. 19:44 Luka 21.6 † 19:45 Còo note goo Mataio 21.12. 19:47 Luka 21.37

⁵ Â rà dau pitùra goo, â rà pi-ina tàra pâ: «Wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa wà Pwidueé” â ée mwa ina tâjè pâ: “Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo é pwina é ina tàwà wà Ioane?”»

⁶ Â wiàna jè tòpi tée pâ: “Tàrù gée jaa tèpa âboro” â rà o péa èijè goro atü wà tèpa âboro. Ba rà cau cèikî ba gòo pâ wà Ioane âna é pwi *péroféta, [na é pame é popai gée jaa wà Pwidueé].»

⁷ Â êkaa, na rà tòpi tà Iésu pâ: «Îi, câbà caa tâmogòori.»

⁸ Â é ina tàra pâ: «Â wâgo mwara, âna o câgo caa ina tàwà, wàilàapà na naa tàrù tóo ma go pwa é pwina go pwa.»

*Ucina naa goo tèpa wéaari nadipâa
Mataio 21.33-46; Maréko 12.1-12*

⁹ Wà Iésu, âna é piwiâ tà tèpa âboro é ucina bèeni:

«É mwa tâa wà pwi jè âboro. É mwa câmi jè nadipâa. Â nabwé, â [é niimiri pâ é pâra nau ipokâa naa jè napô. Â] é wâri pâra tèpa âboro, ba na rà wéaari i na aupwanapô kée. Â é pâra, â tàpo gòiri pai tâa kée naa napô bèepwiri.

¹⁰ [Paé pâ parui, paé, paé, paé...] tèepaa naa na pâara na jè pétâ pwâra dipâa na. Â é panuâ pâ pwi jè âboro kîri kée, ba na é tòpi jii tèpa wéaari nadipâa cè kée gée goro é piûnya. Êco na rà pâdié, â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

¹¹ «Â géewê, â é panuâ me còwâ pwi jè âboro kîri kée. Â rà èié mwara, â rà pé pidurié. Â rà panuâê pâ còwâ, â nye ticè cèna rà naa tée.

¹² Â nabwé, â é panuâ pâ mwara é pwi béaracié kà tèpa âboro kîri kée, â rà tanoorié, â rà tû tée.

¹³ «Â nabwé, â é pi-ina tée wà pwi apooro nadipâa pâ: “Dà cèna go o mwa pwa? Go o mwa panuâ pâ pwi âji naiô, na dau wânümoò gooé. Ba pwiri rà o mwa tòmirié.”

¹⁴ «Êco na, ûna rà còoê wà tèpa âboro èpà bèepwiri, â rà pitêrerà, â rà ina pâ: “Guwà còo, wàé kaa ni wà pwi ia ée mwa pwi apooro i na aupwanapô, na cè jè tòotù. Wâdé na jè tètâmwereê cawi, ba na o mwa tà kâjè i na aupwanapô!”

¹⁵ «Â rà dàtié còobé jii i na aupwanapô. Â rà tètâmwereê.»

Â wà Iésu, âna é tawèri tàpé na rà gére tèreê, pâ: «Â o dà cèna ée pwa wà pwi apooro i nadipâa?

¹⁶ Ée mwa po me wàé, â ée mwa nama tètâmwara i tèpa wéaari wàra i na aupwanapô. Â ée mwa caa naa é nadipâa bèepwiri tà pâra tàpé, ba na rà wéaari. Nabwé!»

Êco na wà tàpé na rà gére tère é ucina bèepwiri, âna rà pò, â rà ina pâ: «Bwa! Pwacoé! O càcaa wàrapwiri!»

¹⁷ Â é niârirà wà Iésu, â é tòpi tàra pâ: «Guwà jèe niimiri cai i pwi ia wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tautàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

18 «Wiàna é tûu cè pwi jè âboro naa gòro pwi atü-bà, â o tadidiri é naiié. Â wiàna é tûu i pwi atü-bà naa gòro pwi jè âboro, â é câgagaié.»

Wâripû kà tèpa Roma

Mataio 22.15-22; Maréko 12.13-17

19-20 Wà tèpa dotée goro é Naèà, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò, âna rà tâmogòori pâ é tàgére pwa ucina wà Iésu naa goorà. Â dau nûmarà na rà tâjurué wài, ba na rà icurié tà pwi kupénoo kà tèpa *Roma. Êco na wâgotàra, gée goo na wâru tèpa âboro na rà wâdéarié, â rà naaê. Â rà gère piwéaa gooé.

Na jè tòotù, â rà panuâ pàdarié tèpa âboro, ba na rà tawèerié goo pàra muru. Â wailà, âna rà ina tée pâ, nûmarà na rà tâmogòori é âjupâra. Êco na rà mudàra cè pai pitòtié, naa na pai tòpi kée tàra.

21 Wàéni pwâra pitûra kàra ma wàé: «Pwi a pwa pupûra, bà nye tâmogòori pâ, gà ina é âjupâra, â câgà caa ipwaké goro âboro. Ba gà nye picémara ba tàrù òri é pâ muru na nûma Pwiduée na bà pwa.

22 Â êkaa, na nûmabà na bà tawèerigà pâ: Pwiri wâdé* na jè wâripû† tà pwi ukai kà tèpa Roma? É, o càcaa wâdé?»

23 Êco na é tâmogòori ji ipwa tûâ kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ:

24 «Paari tóo é jè mwani atü. Naporomee î ma nee î, na wâgòro é mwani bèeni?»

Â rà tòpi tée pâ: «Kà pwi ukai kà tèpa Roma.»

25 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Â jèe wâdé, guwà pitôowâri tà pwi ukai é pwina kée; â guwà pitôowâri tà Pwiduée é pwina kà Pwiduée.»

26 Â rà po dau pò goo é pai tòpi kée, ba càcaa pâri ma rà pwa tûâ tée na ara tèpa âboro. Â nye ticè cèna rà tòpi tée goo.

Pai o wâro còwâ kà tèpa bà

Mataio 22.23-33; Maréko 12.18-27

27 Napwa naa goo wà tèpa *Sadukaio, [jè ditàra pwapwicîri kà tèpa *Juif] âna càra caa cèikí pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà. Â wà pàra tàpé gée goorà, âna rà medari Iésu. [Â târa ma rà paari pâ rà âjupâra] â rà tawèerié pâ:

28 «Ico pwi a pwa pupûra, é jèe wii tâjè wà *Moosé naa na é *Naèà pâ: *Wiàna é bà wà pwi âboro, na ticè èpo kée, â wâdé na é popa tô dàpwà kée wà pwi jié, ma ru piéa.* *Deutéronome 25.5* Â, na wàrapwiri, â é naa cè gòobàra pwi a bà.

29 «Â wâdé. Êco na gà jèe niimiri cai ni: Pwa tèpa 7 aéjii. Â é piéa wà pwina ciàra, êco na é bà, â nye ticè èpo kée.

30 Â pwi a pâ wê, âna ru piéa ma tô dàpwà, êco na é bà mwara wà pwini, â nye ticè èpo kàru.

31 Â wà pwi béaracié, âna ipaiwà. Â wàrapwiri naa goo wà tèpa 7 aéjii bèepwiri. Ba rà cau bà, â nye ticè èpo kàra.

32 Â gée na càurà òri, â é mwa bàra bà wà i tô ilàri.

33 [Gà ina pâ] rà o mwa wâro còwâ wà tèpa bà, na jè tòotù. Â wiàna wàrapwiri, â wailàpà narà, na o pwi éa tô ilàri-bà, na tòotù bèepwiri? Ba rà nye cau tèpa éaé òri! Â?! Gà tòpi cai!»

Pai tòpi kà Iésu

34 É tòpi tàra wà Iésu pâ: «[Guwà pitanami.] Ba jè piéa co naa na pàara bèeni na jè bwaa wâro naa gòropuu.

20:18 Ésaïe 8.14-15   20:19-20 Luka 11.54   * 20:22 Pwiri wâdé... é, Pwiri pwa tàrù kâjè. Pwiri rà ina é Naèà kàra Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif.   † 20:22 Wâripû—Impôt.

35-36 Â o càcaa wàrapwiri naa na pàara noowê. Ba wà Pwiduée, âna ée mwa pitòrigari tèpa naiê—tàpé na é niimiri pâ pâri ma rà picaatâa ma wàé. Â nye wàilà kaa na ée mwa pawârorà còwâ géé na aubà, â rà o pwacèwii tèpa *angela kêe. Ba o càra mwa caa bà còwâ. Â o càra mwa caa piéa còwâ.

37 «[Guwà tawèerio] naa goo ê pai wâro còwâ géé na aubà. Â gona câguwà caa tâmogòori ê pwina é ina wà Moosé? Ba é pwa jèkutâ [naa na é tii kêe] goro i ji na nari upwâra, na ia tòò gò i ânye. Ba é ina goo Pwi Ukai Pwiduée pâ, é Pwiduée kà *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo. *Exode 3.6*

38 [Pai ina wèe pâ] rà nye cau tàgére *wâro jaa Pwiduée! Ba wà Pwiduée, âna cáe caa Pwiduée kà tèpa bà, â é Pwiduée kà tàpé na rà wâro.»

Pai tòpi kêe tà tèpa dotée goro Naèa

Mataio 22.41-23.12; Maréko 12.35-40

39 Wà pàra tèpa dotée goro ê Naèa, âna rà tère ê pwina é ina wà Iésu tà tèpa Sadukaio, â rà ina tée pâ: «Aipaa! Nye dau wâdé kaa ê pai tòpi'gà, co pwi a pwa pupûra!»

40 Ba ipwacoé tàra, na rà tawèeri wà Iésu goo cè pàra muru.

41 Â é ina tàra pâ: «Gorodà na rà ina wà tèpa âboro pâ, wà pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapacîê] âna é pwi âboro kîri jii *Davita, géé goo na é pwi gòobèrèe co#?»

Dau pwamuru naa goo pwi Mesia

42-43 «Bwa, càcaa wàrapwiri, ba nye wà Davita kaa, na é ina naa na tii Salamo, pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwiduée
na é patûra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îò étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

44 «Ba ûna é ina pâ, Pwi Ukai kôo, âna é tàgére ina wà pwi Mesia. Â é paari pâ, wà pwi Mesia, âna pwi âboro na é piwéna jii diri pàra tàpéS!»

Cibwaa ipwacèwii tèpa dotée-bà!

45 Wâru pâ âboro na rà gére tàmaari ê pwina é ina wà Iésu. Â, na ararà diri, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ:

46 «Guwà pwacòoco! Guwà cibwaa pwaduwa kà pàra tèpa dotée goro ê Naèa! Ba dau wâdé tàra, na rà pâra na é pâ ârabwée gòri*. Â wâdé tàra, na rà nye pwabwàcu tàra, ma pwamainarà pâ âboro, naa na diri ê pâ ére aupitapitiri. Â rà nye mudàra taaci ê pâ autâa na tâa béaa, na *wâra pitapitiri, ma naa na pâ na aupi-ija maina.

47 Â rà pwa ê pâ nyakâra pwapwicîri [ba na jè o niimiri pâ rà tèpa âboro na rà wâdé]. Êco na, ûna rà gére wàrapwiri, â rà popa diri jii ê pa dàpwà ê pâ muru

‡ 20:41 Grec: «Gorodà na rà ina pâ, wà pwi Mesia, âna é pwina nai Davita?» 20:42-43 Psaume 110.1

§ 20:44 Grec: Wà Davita kaa, na é ina gooé pâ 'Ukai', â gorodà na é pwina naiê? * 20:46 Ârabwée gòri—Naa jaa tèpa Juif biu, âna câmu kà tèpa tâmanga ma tèpa pipapwicîrîrà.

na tà tàra. Â géé goro kaa pwiri, âna o mwa pwa tàra ê wârimuru na dau maina jii ê wârimuru kâ pàra tàpé.»

21

Iésu naa na Wâra pwapwicîri
Mataio 24.1-2; Maréko 12.41-13.2

Tô dàpwà na ticè neemuruê

¹ É tâa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu. Â é gére còo tèpa âboro na dau pwa neemururà na rà tòpò mwani târa Wâra pwapwicîri.

² Â é tèepaa me tô jè dàpwà, na piticè neemuruê. Â é naa ji du ârailu nari mwani atü.

³ Â é ina wà Iésu tà tèpa *câmu kêe pâ: «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà tô dàpwà bèeni na piticè neemuruê, âna po dau wéna awé ê pwina é tòpò, jii pàra tàpé.

⁴ Ba rà tòpò upûê (ba ji ére mwani géé goro aumaina goo wârirà). Â, na wàé, âna jèe nye piticè neemuruê kaa. Êco na é nye naa kaa diri ê mwani na o pâri ma é wâro goo.»

O mwa tédidiri Wâra pwapwicîri

⁵ Géé na càué, â rà picâdiri i Wâra pwapwicîri wà pàra tèpa âboro, pâ: «Nye dau wâdé kaa é pâ atü goro é auba, goo é pé wâ bèeni! Po dau pwa kaamwa kêe. Â dau muugère pâ cûuê* na rà naa tèpa âboro, ba na uràpâra tà Pwидуée!»

⁶ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà còo diri pâ pwiibà? Âna go ina tàwà pâ: O mwa tèepaa ê tòtù na o téura diri. Â o mwa ticè atü na o mwa pitâgòrà too wê.»

Ê pwina o tèepaa na pwâadèrèè
Mataio 24.3-35; Maréko 13.3-31

⁷ Rà tawèeri Iésu wà tèpa câmu kêe pâ: «Ico pwi a pwa pupûra, gà ina tâbà pâ o wiidà cèna o tèepaa é pwina gà gére ina. Â o dà cè câmu kêe ma bà o tâmogòri pâ, o jèe tèepaa me é pwi pàara-bà?»

⁸ Â é ina tàra pâ: «Guwà ipwacòwà, â guwà cibwaa pwa ma ipa-imwüruwa. Ba o wâru tàpé na rà o tèepaa me, â rà o pa é neeô. Â rà o ina tàwà pâ: “Wâgo pwi Mesia [na go me géé jaa Pwидуée, na guwà tapacîê]!” â “Jèe wâni é pàara kôo.” Êco na guwà cibwaa pâra wiârà!

⁹ Wiàna guwà tère jèkutâ goro pâ paa, ma pâ pai èpà wèè é gòropuu, â guwà cibwaa nama wâgotàwà! Ba o nye mara tèepaa é pâ pwiibà, êco na o càcaa pâji pwâadàra gòropuu.»

¹⁰ Â é ina mwara wà Iésu pâ: «[Na pwi pàara-bà, â o wâru pâ ipaa pitiri gòropuu: Ba] é pwi jè Ba, âna ru ipaa ma pwi jè Ba. Â wà pwi jè ukai, âna ru pipaa ma cè pwi jè ukai.

¹¹ Â o gù napuu, na pâ pàra ére gòropuu, â o pâ nau tèepaa é pâ copwa na maina, ma pâ pwécapa†. Â o wâru pâ muru na jè pwùkùru goo, â o wâru pâ câmu kêe, naanidò napwéretòtù.»

O tubaèpà tà tèpa cèikî

¹² «Béaa kâra diri pâ pwiibà, âna o dau tubaèpà tàwà, wâguwà tèpa câmu kôo. Ba rà o tâjùruwà, â rà o mwa popawà pâ, naa na pâ *wâra pitapitiri, ma naa

21:3 2 Korénito 8.12 * **21:5** Cûuê—Décoration. **21:6** Luka 19.44 † **21:11** Pwécapa—Épidémie. Pâ maagé na pâpitiri napô.

na pâ wâra karapuu. Â rà o dàtiwà na ara tèpa kupénoo, ma wà tèpa ukai, géé goro na guwà tèpa âboro kôo.

¹³ Â, na pwi pàara-bà, âna o naa tàwà, ba na guwà o tèpa *paâjupâraô, na ararâ.

¹⁴ Â guwà cibwaa dau nünüma ma pidumapié goro pai tòpi kàwà tàra.

¹⁵ Ba go o mwa naa tàwà ê pâ popai na guwà o ina, bau ê autâmogòdorimuru. Â o càcaa pâri ma rà tòpi tàwà wà tèpa pièpàriwà!

¹⁶ «Rà o icuriwà wà du nyaa ma caa kàwà, ma wà tèpa aéjii kàwà, ma wà tèpa jènerewà, ma wà tèpa béewà, tiagoro na o tètâmwara pàra tàpé géé goowà.

¹⁷ Â rà o pièpàriwà goodè diri ê pâ âboro.

¹⁸⁻¹⁹ Êco na wà pwina é cimwü, âna ée mwa udò, â o tà tée ê *âji wâro. Â o nye ticè na rà pwa, na o tigée goro ê wâro bèepwiri na wâgoowà‡.»

O dau pwaée kà tàpé Iérusaléma

²⁰ «Na guwà côo pâ pwâra paa§ na rà cibèepi *Iérusaléma, â wàé kaa pwiri na guwà o tâmogòori pâ o jèe tédidiri i auba.

²¹ Wà tàpé na rà wâgòroigé jii i ville, âna rà cibwaa tò naa na! Â wà tàpé na rà tâa na i ville, âna rà uru wài! Üu, wâdé na rà cau uru wài naa gò pâ jaa, wà diri tàpé na rà tâa napô *Judée!

²²⁻²³ Au! Wârico! Ba, naa na pâ tòotù bèepwiri, âna po dau pwaée kâra pa ilàri na rà nyarana, ma pa ilàri na rà pa-di ê èpo kàra. Ba wàépwiri ê pàara na wà Pwiduée, âna ée mwa naa wârimuru târa ê Ba kêe, [wà tèpa *Juif]. Êkaa na wàrapwiri cè pai pacoo diri pâ popai kà tèpa *péroféta wâna *Tii Pwicîri.

«Â o po dau maina ê pwâra putâmu kêe, â rà o dau pwamaagé côo tèpa âboro wê, na pwi pàara-bà.

²⁴ Â o dau wâru tàpé na o tètâmwara goro ê tauwa. Â o wâru mwara tàpé na o piirà ma poparâ pâ, naa na pâ napô na wâru, ba na rà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro wê. Ba é pwi pàara bèepwiri, âna o pàara kà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â rà o pwatari diri Iérusaléma. Â rà o mwa còogai ê napuu kêe bau ê Ba kêe, tiagoro ê tòotù na ée mwa pacoo pwiri [wà Pwiduée].»

Pai wâjué me còwâ kà Iésu

²⁵⁻²⁶ «[Gée na càuru pwiri] â o pwa pâ câmu na ité naa na i tòotù, ma é parui, ma é pâ îricò. Ba o gùmagù ê pàara napwéretòotù. Â [o nye ité mwara i nawia, â] o pwa pâ diopwaa kâra pàri wià*, â o dau maina airà. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà o pò goo diri pwiri, â o dau wâgotàra, â rà o pwùkùru. Ba rà o côo pâ, o jèe tèepaa ê pàara na po dau èpà awé naa gòropuu.

²⁷ Â nabwé, â rà o mwa bàra côoô, wâgo *Pwina naîri âboro, wiàna go tèepaa me na nee, naa na é pàtâmoò, ma é pai maina ma muugère kôo.

²⁸ Êkaa na go ina tàwà pâ: Wiàna guwà côo pâ, jèe tapoo coo é pâ muru bèepwiri, â guwà gòo ma ipwàdé! Ba o jèe càcaa gòiri ê tòotù, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée!»

Câmu goro iri wâi

²⁹ Wà Iésu, âna [é patùrarà mwara goro ê pwina o tèepaa. Â] é ina tàra é ucina bèeni pâ: «Guwà côo ê *iri wâi, é, pwi jè upwâra.

21:14 Luka 12.11-12   **21:15** Apostolo 6.10   **21:16** Mataio 10.21-22   ‡ **21:18-19** Â o nye ticè..

Grec: Â o nye ticè jì caapwi wàrapûruê na o tiâu. § **21:20** Pwâra paa—Armée.   **21:22-23** Jérémie 5.29,

46.10; Osée 9.7   **21:24** Psaume 79.1; Auinapàpari 11.2   **21:25-26** Ésaïe 13.10; Ézékiel 32.7; Joël 3.4;

Auinapàpari 6.12-13   * **21:25-26** Pàri wià—Les grands brisants.   **21:27** Daniel 7.13; Mataio 26.64;

Auinapàpari 1.7

³⁰ Ba, na é tapoo ti, â guwà tâmogòori pâ, ée jèe tèepaa me ê pàara na ucuu i napô.

³¹ Wàrapwiri na guwà còo pâ, gére tèepaa ê pâ pwi bèepwiri, na ia go ina, â guwà o tâmogòori pâ, ée jèe tapoo tòpò ê Mwaciri kée wà Pwiduée.

³² Â go ina tàwà ê âjupâra pâ: [O càcaa gòiri.] Ba wà pàra tèpa âboro nabà, âna rà o bwaa nye còo pwiri, béaa kâra pai o bà kàra.

³³ Ba o tiâu ê napwéretòtù ma ê gòropuu; â napwa ê popai kôo, âna o càcaa tiâu.»

Guwà tà tàcî!

³⁴ «Guwà ipwacôoco! Guwà cibwaa wârori ê wâro imudi; guwà cibwaa dau wâdo ma ija! Â guwà cibwaa géaa goo ê pâ muru [na o tubatiâu wà naa goo] naani gòropuu. Ba wiàna guwà tà èrà goo pâ muru bèepwiri, â péa guwà mwa tà pò, ma piticè càrawà, na go tèepaa me còwâ,

³⁵ pwacèwii diri pàra âboro gòropuu. Ba go o mwa cau papòrà diri, pwacèwii [pwi a pwa puà, na é tü] puà kée naa gòro é pu ârawèa.

³⁶ Êkaa na guwà tà tàcî! Â wâdé na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ma ilari jiié pâ, na é wéaariwà jii diri pâ muru na èpà na o mwa tèepaa. Â [go o mwa ipwàdéé goowà] wâgo Pwina naîri âboro, na guwà cima arao. Nabwé!»

³⁷⁻³⁸ [Na pàara na é tâa Iérusaléma na wà Iésu] â é tò naa na Wâra pwapwicîri na diri pâ tòotù, ba na é pacâmuri tèpa âboro. Ba mu ipitirirà naawê, naa diri pâ dàuru, ba na rà tèreê. Â, na bàrane, â é mu wâjué còwâ naa gòrojaa Élaio, â é tâa wê naa ne.

22

É icuri Iésu wà Judas

Mataio 26.1-16; Maréko 14.1-2; Ioane 11.45-53

¹ Jèe pâmwünyabweri ê *tòotù maina kà tèpa *Juif, na ina goo pâ tòotù Paséka —pwi tòotù na rà ija poloa na ticè nyaa kée.

² Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò, ma wà tèpa *dotée goro é Naèa, âna rà imudàra cè pai pwa wèe, ba na rà tètâmwara wà Iésu. Êco na wâgotàra goo wà tèpa âboro. [Ba dau wâru tàpé na rà wâgoo Iésu.]

³ Â, na pwi pàara bèepwiri, âna wà *Caatana, âna é nye too kaa naa goo wà Judas Iscariote, wà pwi jè ârapàara tèpa 12 *apostolo kà Iésu.

⁴ Â é pâra wà Judas, nau còo tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaailò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari é *Wâra pwapwicîri. Â é ina tàra pâ, na ée mwa panuâ Iésu tàra.

⁵ Â rà nye dau ipwàdéé kaa, â rà ina tée pâ, na rà o mwa naa cè mwani tée.

⁶ Â géé na càué, âna é imudàra cè naigé, ba na é icuri pwàniri tàra wà Iésu.

Pi-ija kà Pwi Ukai

Mataio 26.17-30; Maréko 14.12-26; 1 Korénito 11.23-25

⁷ É jèe tèepaa ê bétapoo tòotù kâra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kée'—tòotù na rà mu taa é nari mutô târa Paséka.

⁸ Â wà Iésu, âna é panuâ pâ naa *Iérusaléma wà Pétéru ma Ioane, â é ina tàru pâ: «Gàu pâra béaa naa na ville, â gàu pwabwàti é utimuru kâjè, târa é tòotù Paséka.»

⁹ Â ru tawèerié pâ: «Wâpà na nûmagà na jè pi-ija wê?»

¹⁰ Â é tòpi tàru pâ: «Na gàu tò naa na ville, â o ipitiwà ma pwi âboro, na é popa é wâra jawé. Â gàu pâra wiâê. Â, na é tò naa na jè pwârawâ,

11 â gàu ina tà pwi apooro wê pâ: “É tawèeri me wà pwi a pwa pupûra kâbà pâ, o wâpà ê nadiàrawâ, na bà o ija naima ê utimuru târa Paséka?”

12 «Â ée paari tàu ê jè nadiàrawâ na wâdòiti—pwi nadiàrawâ maina na jèe ipwabwàti. Â gàu pwabwàti i uti kâjè naawê.»

13 Â nabwé, â ru pâra wà Ioane ma Pétèru, â ru pâmari wàra na é ina tàru wà Iésu. Â ru pwabwàti ê utimuru târa Paséka.

I poloa ma i dipâa

14 Na bàrane, ûna jèe tèepaa ê pàara na rà pi-ija na, â rà tâa goro taapà wà Iésu ma i tèpa 12 apostolo kèe.

15 Â é ina tàra pâ: «Jèe gòiri na go tapacîri ê ji pwi pàara bèeni, na jè pi-ija naima ê utimuru târa Paséka, béaa kâra pai picâri kôo.

16 Ba go ina tàwà pâ: O câgo mwa caa ija ê utimuru bèeni ma wâguwà, [naani gòropuu]. Go o mwa ija còwâ na go o mwa bàra tubanabwé ê wakè [kâra âji Paséka] na pàara na é tòpò Mwachiri kèe wà Pwiduée* .»

17 Â é popa ê wârado dipâa. Â é pwaolé tà Pwiduée, â é ina tàra pâ: «Guwà popa, â guwà cau wâdo jècaa.

18 Ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: O câgo mwa caa wâdo cè dipâa [naani gòropuu]. Go o mwa wâdo ê dipâa na bwaa âmuê, naa na pàara na é tòpò Mwachiri kèe wà Pwiduée.»

19 Â é popa ê poloa, â é pwaolé tà Pwiduée. Â é tubiti, â é naa tàra, â é ina tàra pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Â, na wàrapwiri, â guwà o mwa nye tà pitaniimiri ê pwina go pwa tàwà.»

20 Gée na càuru ê pi-ija, â é pa i wârado dipâa†, â é ina tàra mwara pâ: «Êni, âna *câmu kâra *auipwataâboro na bwaa âmuê, na é pwa wà Pwiduée goro ê domii kôo na o jèe joro. [Ba o wàrapwiri pai tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé.]»

É patûrarà mwara na rà pi-ija

Mataio 26.20-35; Maréko 14.17-31; Ioane 13.21-38

21-22 [É ina tàra mwara pâ]: «Wâdé na go bà, wâgo *Pwina naîri âboro, ba na pacoo ê auniimiri kà Pwiduée gée na biu. Êco na, napwa naa goo wà pwi âboro na é pi-icurio, âna po dau pwaée kèe. Â guwà còo, co tèpa béeò, é tâa jaajè ni, wà i pwi âboro bèepwiri, ba jè gère ija ma wàé.»

23 Â wà tèpa câmu kèe, âna [rà pò goo pâ popai bèepwiri, â] rà pitànunuu, â rà pitawèerirà pâ: «Wàilàpà na o pwa pwiri?»

Guwà ipakîriwà pwacèwiio

24 Rà tapoo pitòocia wà tèpa câmu. Ba rà imudàra cè pwi âboro na é imaina naa jaarà.

25 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà còo, naa jaa wà tàpé na càra caa tèpa âboro kà Pwiduée‡, âna wà tèpa ukai ma wà tèpa pitûa, âna rà còogai tèpa âboro. Â nûmarà na jè tà pwamainarà ma pwaolé tàra taaci§.

* 22:16 Dernière phrase—Grec: *Tiagoro na o pacoo, naa na Mwachiri kà Pwiduée.* † 22:20 *É pa i wârado dipâa*—Munaa é wàrapwiri na é naa tàra ê wârado na caapwi (nee tii 17), é, munaa é wàrapwiri gée na càué, ba wiàra ê nyamanya kà tèpa Juif, âna rà wacié wâdo i wârado dipâa, na tòotù Paséka. 22:21-22 Psaume 41.10; Ioane 13.21-22 22:24 Luka 9.46 22:25 Mataio 20.25-27; Maréko 10.42-45 ‡ 22:25 *Naa jaa wà tàpé...* Grec: *Naa jaa pâ Ba.* § 22:25 Dernière phrase—Grec: *Â rà nama jè ina goorà pâ 'Tèpa pwa na wâdé'.*

26 Â wâguwà, âna guwà cibwaa pwacèwiirà! Ba wà pwi âboro imaina nabibiu kàwà, âna wâdé na é pwacèwii pwi nari èpo. Â wà pwi a pitûâ, âna wâdé na é pwacèwii pwi ênawéna.

27 «Ba [naa jaa tèpa âboro gòropuu, âna] wà pwi ukai, âna é tâa goro taapà; â wà tèpa ênawéna kêe, âna rà naa èe. Â guwà côo, nye càcaa wàrapwiri naa nabibiu kâjè. Ba go jèe pâ nau pwi ênawéna kàwà.

28 «Â wâguwà, na guwà tâa jaa na go tâa na aré ma tòina,

29 âna go mwa naa tàwà [é autâa na] é Mwaciri, na é jèe naa tôo wà Caa kôo.

30 Â jèe o mwa pi-ija naima ma wâgo. Â guwà o mwa tâaboo naa gòro autâa kà tèpa ukai, ba guwà o pitûâ kà tèpa 12 wâao *Isaraéla.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétéru

31 Wà Iésu, âna é tabiié naa goo Simona Pétéru, â é ina pâ: «Têre! Wà Caatana, âna é ilari pâ, na é jèpa tacaiwà. Â ée mwa nama gùmagù é pwâranümawà, naa na jèe ji pâara*.

32 [Â ée mwa dau tacaigà co Simona, pwi âji béeò! Au, meaarigà! Ba gà o mwa tûu.] Êco na go jèe pwapwicîri ba kâgà, ba na gà mwa cimadò côwâ. Â wiàna gà o mwa wâjué me côwâ dario, â [pâragà, na] gà pagòo tèpa aéjii'gà bèeni.»

33 Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Bwa! Bwa, co Pwi Ukai! Nye pâriô mwara ma go picâri pwacèwiigà, wiàna naa na karapuu, é ju capai bà!»

34 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Bwa, go ina tâgà é âjupâra, co pwini, pâ: Naa na ne nabà, âna béaa kêra cè pai to kêra i ja, âna gà o wacié pitütôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

Guwà ipwabwàtiwà târa ipaa!

35 É ina mwara wà Iésu tà tèpa câmu kêe pâ: «Na ia, âna go cùruwà [ba na guwà Picémara é *Picémara Wâdé] âna ticè mwani, ma atà, ma wâraâwà na guwà popa wiâwà. Â wànau, gona nye tiâu jiiwà cè muru?»

Â rà tòpi tée pâ: «Bwa.»

36 Â é ina tàra pâ: «Êco na nabàni, âna go ina tàwà pâ, wâdé na guwà popa cè mwani ma atà kàwà! Â wiàna ticè tàuwa kàwà, â wâdé na guwà icuri ârabwée kàwà, ba na o wâri wée.

37 [Ba rà o jèe tubaèpà tôo pwacèwii na go pwi âboro èpà.] Ba pwa jèe popai good, na wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Rà naa wârimuru tée; ba rà ina pâ, é pwi a pwa na èpà.* *Ésaïe 53.12* Â o jèe nye coo é popai bèepwiri.»

38 Â rà ina tée wà tèpa câmu kêe pâ: «Wàeni é du ârailu tàuwa, co Pwi Ukai!»

Â é tòpi tàra pâ: «Jèe pâri†!»

É pwapwicîri wâ gòrojaa Élaio

Mataio 26.36-46; Maréko 14.32-42

39 Rà còobé géee na wâ wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà pâra naa gòrojaa Élaio. Ba mu nye câmaajé tàra [na rà puu wê].

40 Ūna rà tèepaa naawê, â é ina tàra pâ: «Guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà.»

41 Â é tàpo paé jiià, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri tà Pwiduée.

22:26 Mataio 23.11; Maréko 9.35   22:27 Ioane 13.12-15   22:30 Mataio 19.28   * 22:31 Pwa ucina naa na grec goo é pai ura pwâra blé târa ma pinaaitiri é pudòro blé ma é parawée.   22:32 Ioane 17.15
22:35 Luka 9.3, 10.4   22:37 Ésaïe 53.12   † 22:38 Jèe pâri—Munaa pai ina wée pâ: *Jèe nabwé na jèe tùra.*

42 Â é ina pâ: «Caa, wiàna nümagà, â gà patâjii jiio ê pâ aré ma tòina bèeni. Êco na gà cibwaa pwa ê pwina nümoo goo, â gà nye pwa câbawâdé'gà.»

43 Â é nye tèepaa kaa pwi jè *angela, me géé *napwéretòotù, â é pagòoé.

44 Â é nye pwapwicîri mwara wà Iésu, â jèe po dau maina ê aré ma tòina kêe. Â ê wètàu kêe, âna jèe pâra nau domii, â joro naa napuu pwacèwii ê pwâra jawé.

45 Â nabwé, â é cimadò, â é wâjué me còwâ dari tèpa câmu kêe. Êco na é còo pâ rà puu. Ba dau oratàra géé goo pai pikîri kàra.

46 Â é ina tàra pâ: «Cina guwà puu? Guwà tà tàcî, â guwà pwapwicîri ba na o pwa cè nii ma gòo kàwà, wiàna tacaiwà.»

Rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47-56; Maréko 14.43-52; Ioane 18.3-12

47 Ūna é bwaa gére ina pwiri wà Iésu, â é po tèepaa me wà Judas, wà i pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo kêe. Â rà tèepaa me wiâê pâ âboro na wâru, [ba na rà tâjùru Iésu]. Â é nye pâra dà Iésu kaa wà Judas, â é pwabwàcu tée, ma bwénüüé.

48 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Wànau, co Judas? Gà wàrapwiri târa pai pi-icurio, wâgo Pwina naîri âboro, goro ê pai bwénüüô'gà?»

49 Wà tèpa câmu kà Iésu, âna rà còo pâ rà o jèe tâjùrué wà tèpa âboro. Â rà pò ma ina tée pâ: «Wâdé co Pwi Ukai, na jè piokée! Wàéni tauwa!»

50 Â wà pwi jè ârapàararà, âna é nye tüboo kaa ê tauwa kêe naa gòro pûru pwi âboro kîri kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò. [Êco na] é tépàgà co i doronyürué.

51 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Bwa! Jèe pâri! Guwà cibwaa cicararà!»

Â é tu naa goo i doronyürué, â nye wâdé còwâ kaa.

52 Â é patùra tèpa pitûâ kà tàpé na rà me nau tâjùrué—tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaîlò, ma wà tèpa caa kà tèpa wéaari ê Wâra pwapwicîri. Â é ina tàra pâ: «Wànau? Guwà me nau popao, goro ê pâ tauwa, ma ê bàra upwâra, pwacèwii na go pwi a pòtàmwara âboro!

53 Diri é pâ tootù, âna go tâa nabibiu kàwà, naa na Wâra pwapwicîri, êco na câguwà caa tâjùruo! Bwa, wâdé na wàrapwiri. Ba ni, âna jèe pàara kàwà—pàara na é pitûâ ê pàtàmara ê bàutê.»

54 Â rà tâjùru Iésu.

É pitütôowâri Iésu wà Pétéru

Mataio 26.69-75; Maréko 14.66-72; Ioane 18.16-27

Rà popa pâ Iésu naa pwârawâ kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaîlò. Napwa wà Pétéru, âna é picâwiâê géé iti.

55 Â é pâmari pâra tèpa wéaa, naa na gòroigé kâra pwârawâ. Ba rà pwa ê pé na ânye, â rà pwacârau. Â é coo burà pwacârau jaarà wà Pétéru.

56 Â wà tô jè ênawéna, âna é còoê naa na pwéelaa kâra ânye. Â é ciburà ucâriê, â é còoinaê, â é ina [tà tèpa âboro na rà tâa wê] pâ: «É! Wà pwini, âna é pwi jè bée Iésu géé Nazareth!»

57 Êco na é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina tée pâ: «Bwa! Câgo caa tâmogòorié, co tòoni.»

58 Â géé na càuru ê ji pàara bèepwiri, â wà pwi jè âboro, âna é còoinaê mwara, â é ina tée pâ: «Pwiini, gona câgà caa pwi jè bée Iésu?»

Â é tòpi tée wà Pétéru, pâ: «Bwa!»

⁵⁹ Â wâna caapwi ineretòotù, â wà pwi jè âboro, âna é nye gòo goro ina tà tèpa bée pâ: «Akaé! Âjupâra pâ é pwi jè bée! Ba wàé mwara, âna é pwi a me géé Galiléé!»

⁶⁰ Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Kaa! Gà tère, co pwini! Câgo caa tâmogòori é pwina nūmagà na gà ina!»

Ūna é bwaa gére ina pwiri, â é to i ja.

⁶¹ Â wà Pwi Ukai Iésu [na rà tàgére pitèié naa na jè ére gòroigé] âna é nye tabiié kaa, â é ucâri wà Pétéru. Â é nye niimiri kaa wà Pétéru i pwi ia é ina tée wà Iésu pâ: «Béaa kêra é pai to kêra i ja, âna gà o wacié pitûtôowâri pâ, câgà caa tâmogòorio.»

⁶² Â é còobé naa gòroigé wà Pétéru, â é dau i pijinūnū.

Rà tubaèpà tà Iésu ma pitèié

Mataio 26.63-27.2; Maréko 14.53-15.1; Ioane 18.13-14,19-24

⁶³ Wà tèpa âboro na rà wéaari Iésu, âna rà pitaurée gooé, â rà éié.

⁶⁴ Â rà târamiri é naporomee, â ûna rà tòbitié, â rà ina tée pâ: «Wàilàapà na èigà? Gà pinadàra cai, [wiàna gà pwi *péroféta na gà tâmogòori diri é muru]!»

⁶⁵ Â rà dau tànyirié, ma ina tée pâ muru na po dau èpà.

Wâra pitèimuru kà tèpa Juif

⁶⁶ Ūna po dàuru moo, â rà pitapitirirà naima diri é wâra pitûâ kà tèpa Juif—wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaílò, ma wà tèpa pitûâ, ma tèpa dotée goro é Naèà. Â rà ina [tà tèpa wéaa] pâ, na rà popa me Iésu na ararà.

⁶⁷ Â rà ina tée pâ: «Wiàna wâgà wà pwi *Mesia, â gà ina tâbà!»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ina tàwà é âjupâra, â o câguwà caa cèikí naa gooò.

⁶⁸ «Â wiàna go tawèeriwà goro cè jè muru, â o câguwà caa tòpi tóo.

⁶⁹ Êco na o jèe tèepaa é pàara, na wà Pwina naîri âboro, âna ée mwa tâa gòro ètò kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, [â ée mwa pitûâ].»

⁷⁰ [Ūna rà tère pwiri, â rà nye dau putàmu kaa] â rà ina pâ: «Ico pwini! Gona gà ina pâ wâgà, âna gà *Pwina naî Pwiduée?»

Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà jèe nye tàgére ina!»

⁷¹ Â rà pi-ina pâ: «Jèe pâri! Guwà nye tère é pwina é ina. Naaco cè tèpa pitòtié, [ba é jèe ipitòtié còwâ]!»

23

Iésu na ara Pilato ma Héroda

Mataio 27.11-26; Maréko 15.2-15; Ioane 18.28-19.16

¹ Rà cau cimadò diri tèpa *wâratûâ kà tèpa Juif, â rà cia Iésu dari wà *Pilato, [pwi kupénoo kà tèpa Roma].

² Â rà pitòti Iésu, ma ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é pitoo naa na pûru é Ba kêbà [tèpa Juif] ba na rà cicara César, pwi ukai. Ba é ticia jjiirà, na rà wâri mwani wâripû tée, â é ina pâ wàé pwi *Mesia, pwi jè ukai maina.»

³ Â é tawèeri Iésu wà Pilato pâ: «Gona nye wâgà kaa, na gà Pwi Ukai kà tèpa Juif?»

É tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà jèe nye tàgére ina.»

Ticè pwina é pwa na èpà!

⁴ É tabiié wà Pilato naa goo tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà pàra tèpa âboro na rà tâa wê. Â é ina tàra pâ: «Câgo caa pâmari cè majoro wârimuru kêe.»

⁵ Êco na rà ina ba gòo tée pâ: «Bwa! Gà còo, é nama gùmagù napô pitiri, goro ê pai pwa pupûra kêe—tapoo na Galilée, tia ni *Iérusaléma!»

⁶ Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Wà nau? Guwà ina pâ, é pwi âboro gée Galilée?»

⁷ Ūna rà tòpi tée pâ «Ūu», â é panuâ pâ Iésu naa jaa *Héroda Antipas. Ba wàé na é pwi kupénoo na Galilée. Â, na pwi pàara-bà, âna é tàgére tâa Iérusaléma.

É coo ara Héroda Antipas

⁸ É nye dau ipwàdée kaa wà Héroda na é còo Iésu, ba jèe nye dau gòiri pai tée kêe ê jèkutâ gooé. Â nye dau nümee na é còo cè jè *câmu kêra pàtamee cèna é pwa.

⁹ Â é tawèerié mwara goro pâ muru na wâru. Êco na câé caa tòpi tée wà Iésu.

¹⁰ Â [naa na diri é pàara na ru gére wàrapwiri, â] wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa *dotée goro é Naèà, âna rà tàgére tâa wê, â rà dau tura too ma pitòtié.

¹¹ [Jèe pâ nau ora tà Héroda gooé] â rà tànyirié ma piècaarié, wàé ma wà tèpa coda kêe. Â rà pwa ma é coona é pé ârabwée kêra ukai. Â rà panuâê còwâ pàdari Pilato.

¹² Tapoo na pwi tòotù-bà, âna ru pitèreru wà Héroda ma Pilato. Ba béaa, âna nye tupèdu a pièpà.

É coo còwâ ara Pilato

¹³ Wà Pilato, âna é panaimari ê napô, bau tèpa pitûa kêra, ma tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò.

¹⁴ Â é ina tàra pâ: «Guwà pame pwi âboro bèeni, na guwà gére ina pâ: “É pitoo naa na pûru tèpa âboro, ba naa gùmagù ê napô.” Â go tawèerié goo, na arawà. Êco na câgo caa pâmari cèna èpà na pâri ma pwa wârimuru tée goo.

¹⁵ «Â wà ukai Héroda Antipas mwara, âna câé caa pâmari cè èpà cèna é pwa, â é panuâê còwâ me naani. Â nye ticè majoroé ma naa wârimuru tée, ma é bà.

¹⁶ Na wàrapwiri, â go o nye pwa ma pâdié co, â go o nye panuâê còwâ.» {

¹⁷ Ba pâra Pilato na é pacòobé ê pwi jè âboro gée na karapuu, na diri pâ naja, na tòotù *Paséka.}

Nümarà goo Barabbas

¹⁸ [Ūna é ina pwiri wà Pilato] â rà nye cau wiikau too kaa ê pâ âboro, ma ina pâ: «Nama é bà wà pwi âboro bèepwiri! Gà panuâ wà Barabbas!»

¹⁹ (Wà pwini Barabbas, âna é tâa na karapuu, ba é pwi a tètâmwara âboro. Â é pwi jè ârapàara mwara tàpé na pwa na rà cicara tèpa *Roma, naa Iérusaléma.)

Tanamirié naa goro kurucé!

²⁰ Wà Pilato, âna nümee na é panuâ Iésu, â pwa na é patùra tèpa âboro, [ba na é pacoora].

²¹ Êco na rà mwa nye dau uu ma tomara too kaa pâ: «Tanamirié! Tanamirié naa goro *kurucé!»

²² É bwaa wacié tawèerirà wà Pilato pâ: «Dà cè èpà cèna é pwa pwi âboro bèeni? Na nye ticè majoroé ma é bà. Go o nye nama pâdié co, ma panuâê còwâ.»

²³ Êco na rà mwa nye dau pwatàngürurà* ma uu too ma ina pâ: «Tanamirié!»

24 Â é nye niimiri bamwara wà Pilato pâ, na é pwa é pwina nùmarà goo.

25 Â é panuâ wà Barabbas, wà i pwi pòroca†, â é panuâ wà Iésu tà tèpa coda kêe, ba na rà tètàmwereê‡.

Rà popa pâ Iésu ma rà nama é bà

Mataio 27.32-34; Maréko 15.21-24; Ioane 19.17

26 Wà tèpa coda roma, âna rà popa pâ Iésu, [âna é kâa i kurucé kêe]. Â ipitirà ma pwi jè âboro géé na ville Cyrène, na nee Simona, na é wâjué me géé na aupwanapô. Â rà tacoo gooé, ba na é kâa pwicò i kurucé kà Iésu.

27 Â dau wâru pâ âboro na rà pâra wiâ Iésu. Â wà pa ilàri, âna rà imurué ma pijinünü.

28 Â é tabiié Iésu naa goorà, â é ina tàra pâ: «Pa èpo géé Iérusaléma, guwà cibwaa imuruô! Guwà imuruwà còwâ, ma pâ èpo kàwâ.

29 Ba o jèe tèepaa é pàara na [o dau gò. Ba] o mwa ina pâ: “Rà ipwàdée pa ilàri na càcaa pâri ma rà ipièrù, ma wàilà na càra caa pâji pitàmari èpo, ma wàilà na càra caa pâji pa-di èpo!”

30 «Â [o dau maina é pai picâri kà tèpa âboro, tiagoro na] o nùmarà na tûu naa gòrà é pâ jaa\$, ba na naapwànrirà [jii é pé tòina bèepwiri]!

31 «Ba “Wiàna rà cîri i upwâra na bwaa bwùu*, â rà o mwa wànau târa é upwâra na jèe mwari?” [Ba rà tubaèpà tóo nabà, â rà o mwa tubaèpà tàwà géé na càùé.]»

32 Â wà tèpa coda, âna rà capai popa Iésu ma wà tupédu a pwa na èpà, ma capai tanamirirà.

Rà tanamirié naa goro kurucé

Mataio 27.35-44; Maréko 15.25-32; Ioane 19.18-27

33 Rà popa Iésu pâ, tèepaa naa na ére na ina goo pâ ‘Napwiripûru âboro’. Â rà tanamirié naa goro *kurucé. Â rà tanamiri mwara i tupédu a pwa na èpà; pwi jèpwi naa gòro étò kêe, â pwi jèpwi naa gòro aèmwü.

34 Â wà Iésu, âna é ina tà Pwiduée pâ: «Caa, gà pwanaurirà, ba càra caa tàmogòori é pwina rà pwa.»

Â wà tèpa coda, âna rà picàù noo kâra tii, naa goro é ârabwée kêe.

35 Wâru pâ âboro na rà coo wê, â rà gére ucâri diri é pwina tèepaa. Â wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna rà pitaurée goo Iésu, â rà ina pâ: «É pi-ina gooé pâ é pwi Mesia, [*pwi a pa-udò na é cùrué me wà Pwiduée]! Â é tàmogòori ma é pa-udò pàra tàpé, êco na câé caa tàmogòori ma é ipa-udòé còwâ!»

36-37 Wà tèpa coda, âna rà pitaurée mwara gooé. Ba rà nye tà pame darié dipâa na maga, â rà nye tà ina tée pâ: «É! Pwiini, wiàna gà pwi ukai kà tèpa Juif, â gà nye ipa-udògà còwâ!»

38 Â rà ténamiri dòiti kâra pûrué jè ére upwâra na wii naa goo é aupwa tii na ina pâ: IÉSU, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

39 Â wà i pwi jè bâadi na ia tanamirié naa goro jè jènere Iésu, âna é dau tànyirié, â é ina tée pâ: «A! Wànau co pwini? Gà ina pâ, wâgà pé pwi Mesia. Â gà upagà ni, â gà cau upajè naima!»

† 23:25 Pwi pòroca—Meurtrier. ‡ 23:25 Ba na rà tètàmwereê—Grec: Ba na rà pwa tée é pwina nùma tèpa âboro goo. 23:29 Luka 21.23 23:30 Osée 10.8; Auinapàpari 6.16 § 23:30 O nùmarà na tûu naa gòrà é pâ jaa—Grec: Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà câjipibà! Rà mwa ina târa nari jaa: Guwà tûu naa gòbà. (Còo Osée 10.8.) * 23:31 Wiàna rà cîri i upwâra... Pai ina wèe pâ, wiàna é picâri wà Iésu, wàé, na câé mu caa pwa na èpà, â rà o mwa dau picâri kaa wà tèpa jènereé, tèpa Juif, na rà pwa na èpà. 23:34 Psaume 22.19; Ésaïe 53.12 23:35 Psaume 22.8-9 23:36-37 Psaume 69.22

40 Êco na é tòpi tée wà pwi bée, na ia é tâa goro jè jènere Iésu, ma ina tée pâ: «Pwiibà, gorodà na càcaa wâgotâgà goo Pwiduée, wâgà na gà o jèe tàpo bà†, [â gà o mwa coo araé]?

41 Gà côo, nye *târù ê pai pwa wârimuru kâju, ba ju dau tupédu a pwa na èpà. Â napwa wàé, âna nye ticè èpà na é pwa!»

42 Â é ina tà Iésu pâ: «Au, Iésu, gà nyi niimiriô, wiàna gà mwa tâa na é Mwaciri'gà.»

43 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà ê âjupâra pâ: Nabàni, âna gà o tâa jaa, naa napô kôo na tâa wê pinaanapô‡.»

Maagé bà kà Iésu

Mataio 27.45-56; Maréko 15.33-41; Ioane 19.28-30

44-45 Ûna po gopaé bwàti, â câé mwa caa té i tòotù, â nye po bàutê pitiri ê napô§ tiagoro na âracié ineretòotù na càuru ija. Â é pé ciità maina, [na é târiwâri ê ére na dau pwicîri] naa na i *Wâra pwapwicîri, âna nye tidâpa kaa.

46 Â é tomara ba maina wà Iésu pâ: *Caa, go panuâ tâgà côwâ é nyuâaô!* *Psaume 31.6* Â nye êgò kaa ôomaa kêe.

47 Ûna é côo pai bà kêe, wà pwi caa kâra coda roma, â é pwamaina Pwiduée, â é ina pâ: «Nye âjupâra pâ, wà pwi âboro bèeni, âna nye ticè èpà na é pwa!»

48 Â wà diri tèpa âboro na ia rà tâa wê, âna rà wâjué côwâ naa jaarà, â dau tòina pwâranümarà.

49 Napwa naa goo wà tèpa bée Iésu, ma wà mwara pa ilàri na ia rà pâra wiâé géé Galilée, âna rà tà coo iti ma côo pwiri.

Tòpòé naa na auipwàni

Mataio 27.57-61; Maréko 15.42-47; Ioane 19.38-42

50-51 Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée wâ napô *Judée. É pwi âboro na é pitòimiriê, ma é pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée. Â é pwi a nye tà gòo goro tapacîri ê pai tèepaa me kâra ê *Mwaciri kà Pwiduée. Â é pwi jè a tâa na wâratûâ kà tèpa Juif, êco na dau càcaa wâdé tée ê pwina rà pwa tà Iésu wà tèpa wâratûâ bée.

52 Â wà pwiibà, âna é pâra naa jaa ukai Pilato, â é ilari jiié i naii Iésu, [â é naa tàrù tée wà Pilato].

53 Â é tapwùtù i naii Iésu géé gòro i *kurucé. Â é târamiri goro imwaano na gòri. Â é popaé, â é tòpòé naa na é auipwàni na bwaa âmué, pé pwêe na îri naa na pé atù, na bwaa nye ticè âboro bà na tòpòé naa na.

54 Diri ê pâ namuru bèepwiri, âna pacoo na papwicî, tòotù béaa kâra ê *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. (Na papwicî, âna rà pwabwàti ê pi-ija târa tòotù pwicîri.)

55 [Ûna é gére popa i naii Iésu géé goro kurucé wà Ioséfa, â] wà i pa ilàri géé Galilée, âna rà côoê, â rà pâra wiâé. Â rà côo i auipwàni, na tòpò Iésu naawê.

56 Â nabwé, â rà wâjué côwâ naa pwârawâ, â rà pwabwàti ê pâ wâi ma jawé ûrea, ba na rà wicèpwiri naa gòro é naii Iésu. Êco na, [ûna bàrane, â] rà tàpo coo, ba jèe tapoo i tòotù pwicîri. Â pwicîri na rà wakè na pwi tòotù-bà.

† 23:40 Wâgà na gà o jèe tàpo bà—Grec: *Wâgà na ipaiwâ é wârimuru kâu.* ‡ 23:43 Napô kôo na tâa wê pinaanapô—Grec: *Paradis.* Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Paradaiso.* 23:44-45 Luka 8.2-3 § 23:44-45 Pitiri ê napô—é, Pitiri ê gòropuu. 23:56 Exode 20.10; Deutéronome 5.14

24

É wâro cōwâ géé na aubà

Mataio 28.1-10; Maréko 16.1-8; Ioane 20.1-10

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kêra *tòotù pwicîri kêra] na bwaa gòropwaa, â rà pâra naa na auipwàni wà i pa ilàri. Â rà popa pâ i jawé ûrea na ia rà pwabwàti.

² Â rà cōo i atù, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii.

³⁻⁴ Â rà tò, â rà dau pò, ba càra caa pâmari i naii Iésu. Na rà gére pitawèerirà goro ê pwina gére tèepaa, â ru nye piâpâparirà kaa tupédu âboro, na ru coona ê ârabwée na dau pwaa, ma pwâra*.

⁵ Â rà cigòboo i pa ilàri, ba po dau wâgotàra.

Êco na ru ina tàra pâ: «Gorodà na guwà mudàra nacârü, pwi âboro na é jèe wâro [cōwâ]?

⁶ Jèe tiàu Iésu ni! Ba é jèe wâro cōwâ géé na aubà†! Gona câguwà caa niimiri i pwi ia é ina tàwà, na guwà bwaa tâa ma wàé na Galilée?

⁷ Ba ia é ina pâ, o mwa panuâê tà tèpa âboro èpà, wàé *Pwina naîri âboro. Â rà o mwa tanamiriê naa goro *kurucé. Â, naa na béaracié kêra tòotù géé na càué, âna ée mwa wâro cōwâ géé na aubà.»

⁸ Â wà i pa ilàri, âna rà nye niimiri kaa pâ, ia é jèe nye ina pwiri tàra wà Iésu.

⁹ Â rà nye itaa kaa géé na auipwàni, ba na rà piwiâ tà tèpa *câmu kêe, ma êdiri pâra tèpa âboro ê pwina tèepaa marirà.

¹⁰ Napwa naa goo wà pa ilàri bèepwiri, âna wà Maria géé Magdala, ma Jeanne, ma Maria tô nyaa kà Jacques, ma wà pâra ilàri mwara.

Â rà pwa jèkutâ tà tèpa *apostolo.

¹¹ Êco na càra caa cèikî naa goorà, ba rà niimiri pâ rà piwâmirà.

¹² Êco na wà Pétèru, âna é cimadò, â é itaa naa na auipwàni, [ba na é cōo. Â câé caa tò] â é nye po cùué boo co, â é niâ dò naadò wâ, â é pò na é cōo ê pâ imwaano co na gére tâaboo naani napuu. Â é wâjué cōwâ naa pwârawâ, â é dau pinünüma naa goro ê pwina gére tèepaa.

É ipaarié naa gòro naigé Emmaüs

Maréko 16.12-13

¹³ Na tòotù bèepwiri, âna ru pâra wà tupédu ârailu bée Iésu, naa Emmaüs, pwi village, wâpâ na 11 kilomètres géé *Iéruusaléma.

¹⁴⁻¹⁵ Â wii naigé, âna ru gére pwa jèkutâ goro ê pâ pwina gére tèepaa. Â é pâmwünyabweriru wà pwi jè âboro, â rà picaapâra. Nye wà Iésu kaa,

¹⁶ êco na càru caa cōoinaê.

¹⁷ Â é tawèeriru pâ: «Dà ê pwina gàu gére pwa jèkutâ goo, co tupéeni?»

Â ru coo, na ru nye dau pikîri.

¹⁸ Â wà pwi jèpwi (na nee Cléopas), âna é tòpi tée pâ: «Wànau, co pwini? Gona câgà caa tâmogòori ê pwina gére tèepaa na pâ tòotù bèeni? Diri ê pâ âboro wà Iéruusaléma, âna rà nye tâmogòori, â nye wâgà co?»

¹⁹ Â é tòpi tàru pâ: «Gona dà?»

Â ru ina tée pâ: «Ê pwina tèepaa dari Iésu géé Nazareth, pwi *péroféta na é piwéna! Ba dau pwa pàtàmara ê pwâratùra kêe, ma ê pwina é pwa. Â é dau wâdé na ara Pwiduée, â wâru tèpa âboro mwara na rà picâdirié.

* **24:3-4** *Tupédu âboro...* Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Cōo mwara *Angela* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **24:6** Luka 9.22 † **24:6** *Jèe tiàu Iésu...* Pâ popai bèepwiri, âna nye tiàu na pâra Tii Pwicîri naa na grec.

20 Â wà tèpa pitûâ kâjè, ma tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaïlò, âna rà tâjùrué, ma panuâé [tà tèpa *Roma] ba na rà pwa wârimuru tée, ma é bà. Â rà nama tanamirié naa goro *kurucé.

21 Â [wàibà-ni, âna bà nye po dau pikîri kaa] ba bà nye tà wâari pâ, wàé kaa [pwi *Mesia, na é] *pwi a pa-udò ê Ba kâjè *Isaraéla. Â ni, âna jèe âracié tòotù géé na càuru pai bà kêe.

22 «Â èri, âna wà pàra ilàri géé jaabà, âna rà dau papòbà kaa [goro jèkutâ kàra]. Ba, na bwaa po dàuru, âna rà pàra naa na auipwàni.

23 Â càra caa pâmari i naiié, â rà ina pâ rà côo du *angela, na ru ina tàra pâ, é jèe wâro còwâ wà Iésu!

24 Â wà pàra tèpa paao géé goobà, âna rà itàa pâ naa na auipwàni, ba na rà côo, â nye âjupâra pâ, tiâu naii Iésu! [Nye dau ité kaa!]

É tòpi tàru

25 É ina tàru wà pwini pâ: «Au, meariwà! Ba nye ticè cèna guwà tâmogòori! Po dau ipwâ ma guwà cèikî naa goro é pâ pwi ia rà wii wà tèpa péroféta biu!

26 Ba rà ina pâ: Wâdé na é pwamaagé côo wà pwi Mesia naa na pai pwa wèe bèepwiri, béaa kâra pai o paari é pai maina ma muugère kêe.»

27 Â, [na rà gére pàra wii naigé, â] é napéaati tàru wà pwini, êdiri pâ jèkutâ gooé na wii naa na *Tii Pwicîri—tapoo naa goro pâ tii kà *Moosé, tèepaa naa goro pâ tii kà tèpa péroféta.

28 Â nabwé, â rà tèepaa pâ naa na village na ru pàra naawê wà tupédu âboro. Â wà pwiibà, âna pwa na é pàra jiiru.

29 Êco na ru tacoo gooé, â ru ina tée pâ: «Bwa, gà tàpo tâa jaabu‡, ba jèe bàrane.»

Â rà pàgà naa pwârawâ, â rà tâa wê.

Ru côoinaé na é tubiti poloa

30 Nabwé, ûna rà tâa goro taapà, â é popa é poloa wà pwini, â é pwaolé tà Pwiduée, â é tubiti i poloa, â é ipâdi tàru.

31 Êna wàrapwiri, â ru nye côoina kaa pâ wà Iésu, êco na, na ji pàara bèepwiri, âna é nye pò ma tiàué jiiru kaa.

32 Â ru pi-ina naa gooru pâ: «Nye dau ité kaa é pé ipwàdéé, na tâa na pwâranümaju, na ia é tâgére patùraju me wii naigé, goro é Tii Pwicîri!»

33 Ru cimadò, â ru wâjué còwâ wà naa Iérusaléma, ba na ru ina tà tèpa 11 a câmu na rà gére caatâa wê, ma pàra tèpa bée Iésu.

34 Êco na rà mara ina tàru pâ: «Nye âjupâra kaa pâ, é jèe wâro géé na aubà wà Pwi Ukai! Ba é côoé wà Simona Pétéru!»

35 Â wà i tupédu âboro, âna ru piwiâ é pwina tèepaa mariru wii naigé. Â ru ina mwara pâ: «Bu nye côoinaé kaa, na é tubiti é poloa.»

É ipaarié tà tèpa câmu kêe

Mataio 28.16-20; Maréko 16.14-18; Apostolo 1.6-8

36 Wà tèpa câmu kà Iésu ma wà tèpa béerà, âna rà pwa jèkutâ [goro pai wâro còwâ kêe géé na aubà]. Na rà bwaa gére pi-ina pwiri, â é nye coo kaa nabibi kàra wà Iésu, â é ina tàra pâ: «Bwàcu kàwà! Cidòri nyuâawà!»

37 Â rà cau pò ma po dau wâgotàra, ba rà niimiri pâ pé duée.

38 Êco na é ina tàra wà Iésu pâ: «Cina wâgotàwà ma gùmagù pwâranümawà? Gorodà na câguwà caa cèikî pâ wâgo?»

39-40 Â é paari tàra ê du îê ma i du âê, â é ina tàra pâ: «Guwà côo ê du îô, ma ê du âô. Nye wâgo kaa! Guwà côo naiio, â guwà tu naa goo! Ba ê duée, âna nye ticè naiié!»

41 Â rà po dau pò wà tèpa câmu kêe. Â rà ipwàdéé, [ba nùmarà na rà cèikî] êco na rà piwâ, ba càra caa pâji cèikî bwàti. Â é pwa ma tawèerirà Iésu pâ: «Nye pwa cè uti kêjè?»

42 Â rà naa tée jè noo kêra ârawéa na cîri,

43 â é uti na ararà.

É tàpiri pai côoina kêra ê Tii Pwicîri

44 É pwa ma ina tàra pâ: «Guwà niimiri, na jè bwaa tâa ma wâgo, â ia go ina tàwà pâ: O mwa coo diri ê pâ pwina rà wii naa good, wà Moosé, ma wà tèpa péroféta, ma naa na tii *Salamo.»

45 Â é tàpiri pai côoina kêra ma pai tâmogòori kêra ê Tii Pwicîri.

46 Ba é ina pâ: «Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, wà pwi Mesia, âna wâdé na é pwamaagé côo, ma bà. Â naa na béaracîé kêra tòotù§, â ée mwa wâro còwâ géé na aubà.

47 «Â [go panuâwà, ba na guwà] picémara târa diri ê Ba, tapoo na Iérusaléma, ê popai goro pai pinünüma. [Â guwà ina tàra] naa na neeô pâ: “Guwà biiwà ma pitòotéri ê wâro kàwà, â ée mwa pwanauri tàwà ê pâ èpà kàwà wà Pwiduée!”

48 «Ba nye wâguwà, na guwà tèpa *paâjupâra ê pwiibà!

49 Êco na guwà bwaa tàpo tâa ni, na ville, tapacîri cè pai tòpi kàwà ê pàtama Pwiduée. Ba go o mwa panuâ me tàwà ê [Nyuâaê Pwicîri] âraimeai na ia é ina béaa wà Caa.»

É too jiià naa napwéretòtù

Maréko 16.19-20; Apostolo 1.9-11

50 Wà Iésu, âna é popa tèpa câmu kêe, naa na jè ére na wâmwünyabweri Bétani. Â é tòpò naa gòrà ê du îê, â é *pwényunyuâarirà.

51 Úna é gére wàrapwiri, â dàgòtùé too jiià naa napwéretòtù.

52 Â rà dau pwamainâê. Â nabwé, â rà wâjué còwâ naa Iérusaléma, â nye dau maina kaa ê ipwàdéé kêra.

53 Â rà gòo goro picâdiri Pwiduée taaci naa na *Wâra pwapwicîri.

24:44 Luka 9.22   24:46 Psaume 16.10; Ésaïe 49.6, 53.10-11   § 24:46 Naa na béaracîé kêra tòotù—É bà wà Iésu na papwicî, â é wâro còwâ na pwapwicîri. Nabà, âna jè ina pâ, ârailu tòotù géé na càué. Êco na wiâra ê pai pûra tòotù kà tèpa Juif, âna papwicî, âna pwi pâbéaa kêra tòotù; â capàto, âna pwi béarailu kêe; â pwapwicîri, âna pwi béaracîé kêe.   24:48 Ioane 15.27; Apostolo 1.8   24:49 Ioane 14.16, 15.26; Apostolo 1.4

Picémara Wâdé na é wii wâ Ioane Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Wà Ioane, pwi *apostolo. Êco na câé caa ina ê nee naa na ê tii bèeni. Â nye po ina co pâ 'pwi jè a *câmu', ma 'wà pwi na ia dau wânüma Iésu gooé'. (Còo 13.23; 19.26; 21.24.)

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 70 ma 100 (munaa 80–85), na pàara na wà Ioane, âna é tâa na province Asia (naa napô Turquie nabà). É wii géé na càù wà Mataio, ma Maréko ma Luka.

É wii tâi?

Tà diri tàpé na rà mudàra ê naigé, ma ê âjupâra, ma ê wâro (14.6).

Cina é wii?

Nüma wà Ioane na é popa me tèpa âboro na rà tère ê popai, ba na rà tâmogòori pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia, wà *Pwina naî Pwiduée, na ia rà jèè inapàpari biu wà tèpa *péroféta.

Dà ère é tii bèeni?

Câé caa ipaiwâ pai wiâ kà Ioane bau ê pai wiâ kà Mataio, ma Maréko, ma Luka. Ba câé caa wiâ diri ê pâ popai ma wakè kà Iésu. Â é inapàpari co ê pâ muru, na tâa na wâbinyiri, wâna ê pâ popai ma wakè kà Iésu. Wàèni ère é tii: Wà Iésu Kériso, âna é pwi Popai na é wâjaa Pwiduée, béaa kêra pai tapoo diri pâ muru. Â é biyé ma é âboro, â é wâro nabibiu kêjè naani gòropuu. Wàé, âna wàé ê âji pwéelaa; wàé na é pwi naigé, ma ê goropwârawâ târa ê *âji wâro jaa Pwiduée. Â wàé mwara 'pwi a wéaari mutô', na é popajè tèpa âboro pàdari wà Caa.

7 câmu ma 7 pai ina wèe naa na Tii kà Ioane

Wà Ioane, âna é popa ê nimaro 7 (na câmu kêe goo ê pwina tâbawêe) ba na é paari pâ wà Iésu, âna é Pwina naî Pwiduée:

7 câmu kêra pàtâma Iésu

É bii jawé ba na dipâa (2.1–12)

É nama tiâu maagé kà pwi âboro (4.43–54)

É pwa ma é wâdé pwi a pitâbwamwa na tòotù pwicîri (5.1–18)

É pa-ija pâ âboro na wâru (6.1–15)

É pâra gòro parawére jawé (6.16–21)

É nama é niâ pwi a bwi (9.1–7)

É nama é wâro còwâ Lacaro (11.1–44)

7 ucina còwâ naa gooé na é ina wà Iésu

É ina wà Iésu pâ: *WÂGO, âna go:

Poloa târa wâro (6.35,51)

Pwéelaa kêra gòropuu (8.12)

Goropwârawâ kêra ê pâ mutô (10.7,9)

A piwéaari ê pâ mutô (10.11,14)

Pwina é naa é wâro, ma pawâro còwâ tèpa âboro géé na aubà (11.25)

Naigé, ma *ÂJUPÂRA, ma Wâro (14.6)

Âji majoro vigne (15.1,5)

Jè wârani târa pai wii wèe «WÂGO» ba târa paari pâ, wà Iésu, âna é popa ê nee Pwiduée, «WÂGO pwi a tâa napwiri, nabà, â dâra gòiri awé.» (Còo *Ioane* naporomee 8 ma 13, ma *Exode* 3.14.) É wàrapwiri ba na é paari tâjè pâ, câe caa pwi âboro co, ba é me gée goo Pwiduée Caa.

Pai pitàgoo tii kà Ioane

Iésu, âna é pwi Popai na me gée goo Pwiduée (1.1-18)

Opaâjupâra ma ipwabwàti (1.19-51)

Wakè kêe naa jaa tèpa âboro (2.1-12.50)

Wakè kêe naa Judée ma Samaria (2.13-4.54)

Rà tapoo cicaraé wà tèpa pitûâ (5.1-6.71)

Wakè kêe naa Iérusaléma (7.1-12.50)

Ipicijii ma ipagòo kêe tèpa câmu (13.1-17.26)

Bénabwé pi-ija (13.1-30)

Bénabwé ipagòo (13.31-16.33)

Bénabwé pwâra pwapwicîri (17.1-26)

Pai bà ma wâro còwâ kêe (18.1-21.25)

Rà tâjûrué ma nama é bà (18.1-19.42)

É wâro còwâ gée na aubà (20.1-21.25)

Pwi Popai na é tâa jaa Pwiduée

¹ É jèe nye tâa ê Popai
naa na autapoo goo
[ê gòropuu].

É tâa jaa Pwiduée.
Ba nye tàgére wàé
Pwiduée.

² É nye wâjaa Pwiduée
naa na autapoo goo.

³ É nama é pwa diri
pâ namuru wà Pwiduée.

Diri é pâ muru,
âna wàé na pwa.

⁴ É wâjaaé *âji wâro,
na nama rà wâro
na pwéelaa pâ âboro.

⁵ É pwéelaa, âna é èù
naa nanaara ê bàutê.

Â ê bàutê, âna câe caa
câtàmwereê*.

Pai paâjupâra pwéelaa

⁶ Wà Pwiduée, âna é cùru me pwi jè âboro na nee Ioane.

⁷ É pwi a *paâjupâra ê pwéelaa, ba na é pwi naigé mara ê cèikî kà tèpa âboro diri.

⁸ Càcaa wàé ê pwéelaa, â é tèepaa, ba na é *paâjupâra ê pwéelaa.

1:1 Ioane 17.5; 1 Ioane 1.1-2; Auinapàpari 19.13   **1:3** 1 Korénito 8.6; Kolosé 1.16-17; Hébéru 1.2   **1:4**

Ioane 5.26   **1:5** Ioane 3.19   * **1:5** Câe caa câtàmwereê-é, Câe caa tâmogòorié, é, câe caa tòpié.   **1:6**
Mataio 3.1; Luka 1.13-17,76

⁹ Wàépwiri ê âji pwéelaa, na é tèepaa naa gòropuu, ba na é nama pwéelaa goo tèpa âboro diri.

¹⁰ É jèe nye tâa gòropuu ê Popai, â é tòpò ê gòropuu wà Pwiduée goo ê Popai. Êco na càra caa câmogòorié wà tèpa âboro gòropuu†.

¹¹ É jèe tèepaa [naa napô kêe] naa jaa tèpa bée; â càra caa tòpié wà tèpa jènereê.

¹² Êco na wà tàpé na rà tòpié ma cèikî naa gooé, âna é nama rà tèpa naî Pwiduée.

¹³ Wà tèpa naîê, âna càra caa tèepaa gée goro ê câbawâdé kâra âboro. Ba rà nye tèepaa gée goro ê câbawâdé kà Pwiduée.

É pa naiiri âboro ê Popai

¹⁴ É pa naiiri âboro ê Popai, â é wâro nabibiu kâjè. Po tâbawêe naa gooé ê *pimeaari imudi, ma ê *ÂJUPÂRA. Â bà jèe còo ê pai maina ma muugère kà Pwina naîê, na é caapwi co, na é tòpi jii Caa.

¹⁵ É tomara too wà Ioane, ba na é pamogòorié tà tèpa âboro, â é ina pâ: «Wàè kaa pwiri i pwi âboro na ia go jèe picémaraé tàwà, na ia go ina pâ, é bwaa pwicò kôo wà pwi âboro na dau pwamuru naa gooé jiio, ba é jèe nye wâro béaario‡.»

¹⁶ Jè pitòpi naa gò ê pâ wâdé ma *aupwényunyuaari, gée goo pimeaari imudi kêe.

¹⁷ Béaa, âna é pinaigé mara ê *Naèà wà *Moosé. Â nabàni, âna é pinaigé mara ê pimeaari imudi ma *ÂJUPÂRA, wà Iésu *Kériso.

¹⁸ Nye ticè pwi jè âboro cèna é mu jèe còo Pwiduée. Êco na wà Pwina naîê na caapwi co, âna wàè kaa na pamogòorié tâjè. Ba é nye tà tâa jaa Pwiduée, â nye tàgère wàè còwâ mwara Pwiduée.

Opaâjupâra kà Ioane Pwi a piupwaa

Mataio 3.1-12; Maréko 1.1-8; Luka 3.1-18

¹⁹⁻²⁰ Wà tèpa caa kà tèpa *Juif[§] gée *Iéruusaléma, âna rà panuâ pâ pàra tèpa ênawéna kâra Wâra pwapwicîri*, ma pàra tèpa pwa *ârapwaaïlò dari Ioane. Â rà tawèrié pâ: «Wâgà wàa?»

Â nye ticè na é naapwàniri goorà, ba é ina ba pwéelaa tàra pâ: «Càcaa wâgo pwi *Mesia, [na ée mwa pa-udò ê Ba].»

²¹ Â rà tawèrié pâ: «Â gona wâgà wàa? Gona càcaa wâgà Élia, pwi *péroféta [na ée mwa pâbéaa kêe]?»

«Bwa†.»

«Â gona câgà caa i pwi Péroféta [na é inaê wà Moosé]‡?»

«Bwa.»

²² «Â gona wâgà wàa? Gà ina tâbà, ba na bà ina tà tàpé na rà panuâbà me.»

1:9 Ioane 8.12 † **1:10** Tèpa âboro gòropuu—Grec: Gòropuu. Wà Ioane (pwi awii tii bèeni), âna é ina diri tèpa âboro na tàutàra goo wà Pwiduée, â na rà cicara Iésu ma wà tàpé na rà pâra wiâê. **1:13** Ioane 2.11, 3.3-6; Filipi 2.7; 1 Péteru 1.23 ‡ **1:15** Béaario—Béaa kôo. **1:17** Exode 34.28; Roma 6.14 **1:18**

Exode 33.20; Ioane 6.46; 1 Timotéo 6.16 § **1:19-20** Tèpa caa kà tèpa Juif—Wà Ioane, âna é pwa wâru wii pâ, tèpa Juif, naa na tii bèeni, âna pai ina wèè pâ, tèpa pitûâ kà tèpa Juif. É, na pàra pwi, âna pai ina wèè pâ, diri tèpa âboro na rà gére tàmaari Iésu (par ex. naa na pâ nee tii 6.41, ma 8.22, ma 12.9). Â bà wii pâ, tèpa âboro naawê. * **1:19-20** Ênawéna kâra Wâra pwapwicîri—Lévite. Pwi âboro gée na wâao kà Lévi na é pitu tà tèpa pwa ârapwaaïlò. **1:21** Deutéronome 18.15,18; Malachie 3.23; Mataio 11.14 † **1:21**

Câe caa pâji tâmogòori wà Ioane é pai maina kâra é wakè kêe. Ba é ina wà Iésu naa na Mataio 11.14 pâ, nye wà Ioane kaa, na é pwa é wakè kà Élia. Còo mwara Mesia ma Élia naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ **1:21** Pwi Péroféta na é inaê wà Moosé—Pwi Péroféta na dau imaina, na ée mwa pwi apa popai nabibiu kà Pwiduée ma tèpa âboro. Càra caa tâmogòori wà tèpa Juif pâ, wà pwi âboro bèepwiri, âna wàè kaa pwi Mesia na rà tapaciê. Â càra caa tâmogòori pâ, tàgère wà Iésu Kériso. Còo Péroféta naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

23 Â é tòpi tàra pâ: «Wâgo wà pwi âboro na ia é inaô wà Isaia, pwi péroféta, na ia é wii pâ:

*Pwi âboro naa namaré
na é tomara too:
“Ée me Pwi Ukai!
Patârù naigé kêe!”»*

Ésaïe 40.3

24 Rà tâa nabibiu kà tèpa âboro bèepwiri cùrurà, pàra tèpa *Farasaio.

25 Â rà tawèerié mwara pâ: «Wiàna càcaa wâgà pwi Mesia, é, Élia, é, pwi Péroféta, â gorodà na gà *piupwaa?»

26 Â é tòpi tàra wà Ioane pâ: «Wâgo, âna go piupwaa goro jawé. Êco na é wânabibiu kàwà, ê pwi âboro na câguwà caa câmogòorié.

27 Wàé, âna ée mwa pwicò kôo. Êco na po dau càcaa pâriô, ma go tipi ê otàpwe goro du wâraâê§, [ba é Pwi Ukai].»

28 Ê pwâra pitùra kàra bèepwiri, âna rà pwa na Bétani, pwi village na wâdò còwâ kàra nairiwâ Ioridano, wâna na é piupwaa naawê wà Ioane.

É Pwina naî Pwiduée wà Iésu

29 Na dàuru kêe, â é còo Iésu wà Ioane, na é me burèe, â é ina pâ: «Wàéni i *Pwi nari mutô kà Pwiduée! Wàé na é patâjii ê èpà kàra pâ âboro gòropuu!

30 Wà i pwi âboro, na ia go inaê tàwà napwiri pâ: É bwaa pwicò kôo wà pwi âboro, na dau pwamuru naa gooé jiio, ba é jèe nye wâro béaario.

31 «Béaa, âna câgo caa câmogòori* pâ wàilàapà pwi âboro na ia go picémaraê tàwà. Â go me nau piupwaa goro jawé, ba na rà o câmogòorié wà tàpé *Isaraéla.»

32 Â é paâjupâra mwara wà Ioane pâ: «Go còo ê *Nyuâaê Pwicîri, na é boo géé napwéretòotù, wàra déamu, â é boo naa gòé.

33 Béaa, âna bwaa câgo caa pâji câmogòori pâ pwiri wàilàapà. Êco na wà Pwiduée, na é cùruo me, nau piupwaa goro jawé, âna é jèe ina tôo béaa pâ: “Gà mwa còo ê Nyuâaê Pwicîri, na boo naa gò pwi jè âboro, â é mwa tâa gooé. Âna wàé kaa, pwi âboro na ée mwa piupwaa goro Nyuâaê Pwicîri.”

34 «Â wàé kaa pwiri ê pwina go còo, â go nye paâjupâra pâ, wà pwi âboro bèepwiri, âna Pwina naî Pwiduée.»

É tapoo todà tèpa câmu

35 Na dàuru kêe, âna rà tâa wê còwâ wà Ioane ma tupédu âboro ârailu a *câmu kêe.

36 Â é còo Iésu na é paé, â é ina pâ: «Wàéni i Pwi nari mutô kà Pwiduée!»

37 Â ru tèreê, â ru pâra wiâ Iésu.

38 Â é tabèrèe wà Iésu, â é còoru, na ru gére pâra wiâê, â é ina tàru pâ: «Gàu mudà î?»

Â ru tòpi tée pâ: «Gà pitâa pà, co pwi Rabbi?» (Ê popai *Rabbi*, âna pai ina wèe pâ ‘Pwi a pwa pupûra’.)

39 Â é ina tàru pâ: «Gàu me, ba na gàu o còo.»

Jèe ârapàpè ineretòotù na càùru ija. Â rà pâra naima, nau còo na é pitâa wê, â rà jèe tà burà tâa wê.

1:23 Ésaïe 40.3   1:27 Ioane 1.15   § 1:27 Tipi ê otàpwe goro du wâraâê—Ê wakè kà tèpa ênawéna na dau kîri.   1:29 Ésaïe 53.6–7; 1 Pétèru 1.18–19   1:30 Ioane 1.15   * 1:31 Câmogòori—Reconnâitre (cf tâmogòori, còoina).   1:32 Mataio 3.16   1:34 Mataio 3.17   1:36 Ioane 1.29

40 Wà pwi jèpwi gée gooru, âna wà André, pwi aėjii kà Simona Pétéru.

41 Â é pò ma pâmari pwi aėjii kêe, â é ina tée pâ: «Bu jèe pâmari pwi Mesia!» (Ê popai 'Mesia', âna pai ina wèe pâ 'Kériso'.)

42 Â é popaé pàdari Iésu. Â é còo wà Simona wà Iésu, â é ina tée pâ: «Wâgà Simona, pwina naî Iona†. O mwa pituneegà pâ Céphas‡, é, Pétéru.» (Ê pwi neere âboro bèeni, âna pai ina wèe pâ 'Atü'.)

É todà Filipino ma Natanaël

43-44 Na dàuru kêe, â nūma Iésu na é wājué còwâ naa napô Galilée. Ūna é pâra, â ipitiru ma Filipino, pwi âboro gée Bethsaïda, village kà André ma Pétéru. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Me wiâô!»

45 Â wà Filipino, âna ipitiru ma Natanaël§, â é ina tée pâ: «Gà còo, bà jèe còo pwi âboro, na ia é inaê wà Moosé naa na i Naèa kêe—wà pwi âboro na ia rà picémaraé mwara wà pàra tèpa péroféta. Wà pwiibà, âna wà Iésu, pwi âboro gée Nazareth, pwina naî Ioséfa.»

46 Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Gona nye pâri ma me gée Nazareth, cè jè muru cèna wâdé? Auwa!»

Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Me, ma gà còo!»

47 Ūna é gére medari Iésu wà Natanaël, â é còoê wà Iésu, â é ina pâ: «Wàèni ê pwi âji Isaraéla, ba é pwi âboro na é *târù ma âjupâra!»

48 Â [é pò wà pwiibà, â] é ina tée pâ: «Gà tâmogòorio géepà?»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Béaari ê pai todàgà kà Filipino, âna go jèe tà còogà na aranara i *upwâra wâi.»

49 Â é ina tée wà Natanaël pâ: «Pwi a pwa pupûra, wâgà Pwina naî Pwiduée, â gà Pwi Ukai naa Isaraéla!»

50 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà cèikî, gée goo na go ina tâgà pâ, go còogà na aranara i upwâra wâi? Tàpo coo, ba gà o mwa còo ê pâ namuru na dau maina jii pwiri!»

51 Â é ina [tàra diri] pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Guwà o mwa còo ê napwéretòtù, wiàna tàpirié. Â guwà o mwa còo wà tèpa *angela kà Pwiduée, na rà too ma tàbàtù, wâgò-o *Pwina naîri âboro.»

2

É tâa goro piéa na Kana wà Iésu

1 Gée na càuru ârailu tòotù, âna pwa jè piéa na Kana, jè village gée Galilée. Â é tâa goo wà nyaa kà Iésu.

2 Â rà todà mwara Iésu ma tèpa *câmu kêe, naa goro piéa.

3 [Bwaa càcaa pâji pwâadàra i tòotù, â] jèe pâ nau ticè dipâa*. Â é todà Iésu wà nyaa kêe, â é ina tée pâ: «Au, meaarirà, ba jèe ticè dipâa kàra.»

4 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Naa càcaa wâgà, na pitûâri tôo, cè pwina go o pwa†. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa me ê pàara kôo‡.»

5 Â é ina wà nyaa kêe tà tèpa ênawéna pâ: «Guwà pwa diri ê pwina ée mwa ina tàwà.»

1:40 Mataio 4.18-20 1:42 Mataio 16.18 † 1:42 Iona—é, Ioane. ‡ 1:42 Céphas—Nee naa na araméen, Pétéru naa na grec. 1:45 Deutéronome 18.18; Ésaïe 7.14, 9.5; Jérémie 23.5; Ézékiel 34.23 § 1:45 Natanaël—Nee Barthélemy naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka. 1:49 Mataio 14.33, 16.16; Maréko 3.11 1:51 Genèse 28.12 * 2:3 Ticè dipâa—Dau maina kamu kà tèpa apooro é tòotù. 2:4 Ioane 7.30, 8.20 † 2:4 Naa càcaa wâgà, na pitûâri tôo... é, Dà cèna pwina nūmagà goo? Grec: Târa dà'gà é pwina kôo? ‡ 2:4 Pàara kôo—Ê pàara na o mwa paari ê pai muugère ma maina kà Iésu.

⁶ Â tâa wê ê tèpa wâra jawé atü na po 6, na piwâpâ na 100 litres. Wà tèpa *Juif, âna rà mu pa ê jawé géé na, târa ê 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', wiâra ê nyamanya kàra.

⁷ Â é ina tà tèpa ênawéna wà Iésu pâ: «Pwaai ma wâbé tèpa wâra jawé bèepwiri, goro jawé.»

Â rà pwaai ma wâbé diri.

⁸ Â é pwa ma ina tàra còwâ pâ: «Guwà cia còwâ, â guwà popa pàdari wà pwi apooro pi-ija.»

Â rà cia pàdarié.

⁹ Nabwé, â é nacai i jawé wà pwini [â é pò, ba] jèe pâra nau dipâa. Â câé caa tâmogòori wâna na me géewê, i dipâa bèepwiri. (Êco na wà tèpa ênawéna, âna rà nye tâmogòori.) Â é todà pwi a piéa,

¹⁰ â é ina tée pâ: «Naa na ê pai pwa kâjè, âna jè ipâdi béaa ê dipâa na dau wâdé. Ûna rà jèe dau wâdo, â jè mwa pâdi ê dipâa na câé caa po dau wâdé. Êco na wâgà, âna gà nye tàgére wéaari dipâa na wâdé, tiagoo ni!»

¹¹ Wâé kaa pwiri tapoo pàtamara wakè, na é tapoo wà Iésu na Kana wà Galilée. Ba ê câmu bèepwiri, âna é paari ê pai maina ma muugère kêe. Â rà cèikî naa gooé wà tèpa câmu kêe.

¹² Géé na càué, â é boo naa Capernaüm wà Iésu, wàilà ma wà nyaa kêe, ma tèpa aéjii kêe, ma wà tèpa câmu kêe. Â càcaa wâru pâ tòotù na rà tâa wê na.

*É tü tà tèpa pi-icu géé na Wâra pwapwicîri
Mataio 21.12; Maréko 11.15; Luka 19.45*

¹³ Jèe tàpo wâmwünyabwe ê tòotù *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif. Â é too naa *Iéruusaléma wà IésuŒ.

¹⁴ Â ûna é tò naa na [gòroigé kâra] ê *Wâra pwapwicîri, â é pàdari ê pâ âboro, na rà gére pi-icu paaci ma mutô ma déa, â é còo mwara tèpa pitòotéri mwani*, na rà tâaboo naa goro taapà kàra.

¹⁵ Â é bàpi ê otàpwe, ba na ubati, â é cau tütürà† géé na Wâra pwapwicîri—cau wàilà mara pâ mutô ma paaci kàra. Â é tawicèpwiri tâjii ê pâ mwani atü kà tèpa pitòotéri mwani, ma pugòboori ê pâ taapà kàra.

¹⁶ Â é tûâri tà tèpa pi-icu marü, pâ: «Guwà patâjii géeni ê pâ muru bèeni! Â guwà nabwé na guwà pwa ma wâra pi-icu ê wâ kà Caa kòo!»

¹⁷ Â wà tèpa câmu kêe, âna rà mwa niimiri ê jè auwii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Dau maina ê pwâranümoò goo ê Wâra pwapwicîri'gà. Psaume 69.10*

Ucina goo pai wâro còwâ kêe

¹⁸ Rà ina tée wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif pâ: «Dà cè câmu kêe, na gà pwa, târa paari tâbà pâ ê pwina gà pwa, âna muru me géé jaa Pwiduée?»

¹⁹ Â é ina tàra pâ: «Téura tâjii ê wâra pwapwicîri bèeni, â go mwa pacima còwâ naa na âracié tòotù!»

²⁰ Â rà ina tée pâ: «A?! Po 46 naja goro pai bari wâra ê Wâra pwapwicîri bèeni! Â wànau? Wâgà, âna gà ina pâ gà o pacima còwâ naa na âracié tòotù?!»

²¹ Êco na é 'wâra pwapwicîri' na é ina wà Iésu, âna é ina ê naiié.

²² Ûna ée mwa wâro còwâ géé na aubà, â rà mwa niimiri wà tèpa câmu kêe,

2:12 Mataio 4.13   **2:13** Exode 12.1–27   **Œ 2:13** Munaa wà Iésu, âna é wailu pacòobé tèpa pi-icu géé na Wâra pwapwicîri—naa na pai tapoo tâa kêe na Iéruusaléma, na wii ni na Ioane 2.13–22; ma naa na béaracé kâra pai tâa kêe wê, na wii na Mataio 21, ma Maréko 11, ma Luka 19.   * **2:14** Pitòotéri mwani—Còo note goo Mataio 21.12.   † **2:15** Tütürà—Tü tàra.   **2:17** Psaume 69.10   **2:19** Mataio 26.61, 27.40   **2:21** 1 Korénito 6.19   **2:22** Luka 24.6–8; Ioane 12.16

pâ, é mu jèe nye [pwa wâru] ina tàra ê pwi bèepwiri. Â rà cèikî naa goo ê Tii Pwicîri, ma pâ pwina é jèe nabwé ina wà Iésu.

É tâmogòori pwâranümarà âboro

²³ Ūna é bwaa tâa Iéruusaléma wà Iésu, na tòotù Paséka, â dau wâru âboro na rà cèikî naa gooé. Ba rà jèe côo pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na é pwa.

²⁴ Êco na câe caa po cèikî naa goorà, ba é jèe nye cau câmogòorirà diri.

²⁵ Ba càcaa âjimuru tée, wiàna ina tée é pai pwa kâra âboro, ba é nye tâmogòori pwâranümarà.

3

Pitùra kà Iésu ma Nicodème

¹ Pwa pwi jèe âboro na nee Nicodème, pwi jèe ârapàara [tèpa pwapwicîri géee jaa] tèpa *Farasaio. Â é pwi âboro imaina kà tèpa *Juif.

² Â é pâra dari Iésu na jèe ne, â é ina tée pâ: «Pwi ukai, bà jèe tâmogòori pâ, gà pwi a pwa pupùra na gà me géee goo Pwiduée. Ba nye ticé pwi âboro, na pâri ma é pwa é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée na gà pwa, wiàna câe caa wâjaaé wà Pwiduée.»

Wâdé na jèu pitèpawà còwâ

³ É tòpi tée pâ: «Gà tère bwàti, ba go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ* wà pwi âboro, â o càcaa pâri ma é côo é *Mwaciri kà Pwiduée.»

⁴ Â é ina tée wà Nicodème pâ: «A? É wànau târa cèe pai pitèpaé còwâ, wà pwi jèe âboro na é jèe maina? Gona nye pâri ma é tò còwâ naa nanaa nyaa kée, ma o mwa jèu pitèpaé còwâ?»

⁵ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Go ina tâgà é âjupâra pâ: Wiàna càcaa jèu pitèpa còwâ wà pwi âboro, goro jawé ma é Nyuâaé Pwicîri, â o càcaa pâri ma é tò naa na Mwaciri kà Pwiduée.

⁶ Wà pwina pitèpaé géee goro âboro, âna nye pwi âboro. Â wà pwina pitèpaé géee goo é Nyuâaé Pwicîri, âna nye pwi âboro kà Pwiduée.

⁷ Gà cibwaa pò, na go géee ina tâgà pâ, wâdé na jèu pitèpawà còwâ.

⁸ Gà côo, é pwéretòotù, âna é nye pâ naa, na nye nümee na é pâ wê. Â gà tère aié, â câgà caa tâmogòori na é me géewé, ma wâna é pâ naawê. É wàrapwiri mwara naa goo pwi âboro na pitèpaé naa na é Nyuâaé Pwicîri.»

O cipa too wà Pwina naîri âboro

⁹ É ina tée wà Nicodème pâ: «[É 'pitèpa bèeni naa na é Nyuâaé Pwicîri' na gà ina, âna] o wànau târa cèe pai pwa wée?»

¹⁰ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gà pwi *dotée goro é Naèà, â gà pwi âboro imaina na *Isaraéla. Â gona câgà caa tâmogòori é pâ pwi bèepwiri?

¹¹ Go ina tâgà é âjupâra pâ: Bà† ina pâ pwina bà tâmogòori, â bà *paâjupâra é pwina bà côo. Â câguwà caa tòpi é pwina bà paâjupâra.

¹² Na go ina tàwà pwina tèepaa naa na gòropuu, â câguwà caa cèikî naa goo. Â guwà mwa wànau târa cèe pai cèikî kàwà, wiàna go ina tàwà é pâ muru na wânidò *napwéretòotù?

¹³ Nye ticé pwi jèe âboro cèna é too naa napwéretòotù; â wâdé co wâgo *Pwina naîri âboro‡, na go boome géee napwéretòotù.

2:23 Ioane 7.31   **3:1** Ioane 7.50, 19.39   **3:3** Mataio 18.3; 1 Pétèru 1.23   * **3:3** Pitèpa còwâ—é, Pitèpa géee goo Pwiduée na é wânidò.   **3:5** Ézékiel 36.25–27   **3:6** Ioane 1.13   † **3:11** Bà—Munaa wà Ioane, âna é popa é popai kà Iésu, ba na popai kâra diri é wâra pwapwicîri.   ‡ **3:13** Pwina naîri âboro—Pwina naîri âboro na é wânidò napwéretòotù na pâra Tii Pwicîri naa na grec.

14 «[Gà pitaniimiri ê pai pwa kà] *Moosé, naa namaré. Ba é cipa too naa goro ê bàra upwâra, ê dòèa na pwa goro paò. Â o wàrapwiri ê pai cipa too wà *Pwina naîri âboro§,

15 ba na wà pwina é cèikî naa gooé, âna o tà têe ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

Dau wânüma Pwiduée gooje

16 «Ba po dau wânüma Pwiduée goo ê pâ âboro gòropuu, êkaa na é panuâ me wà Pwina naîe na é caapwi co, ba na wà pwina é cèikî naa gooé, âna câe caa bà, êco na o tà têe ê wâro dâra gòiri.

17 Ba câe caa cùru me Pwina naîe, wà Pwiduée, ba na é pitèi tèpa âboro gòropuu. Â é cùrué me, ba na rà udò ê pâ âboro gée gooé, [ma tâa târa ê *âji wâro jaaé].

18 Wà pwina é cèikî naa goo wà Pwina naîe, âna càcaa pitèié; â wà pwina câe caa cèikî naa gooé, âna jèe pitèié. Wàrapwiri, ba câe caa cèikî naa goro *Pwina naî Pwiduée, na é caapwi co.

19 «Â é aupitèi bèepwiri, âna êni: É jèe tèepaa me ê pwéelaa naa gòropuu, êco na wà tèpa âboro, âna wâdé târa ê bàutè jii ê pwéelaa. Ba é pâ càrarà ma tûa kâra, âna nye taaci èpà.

20 Ba wà pwina é pwa taaci na èpà, âna é èpàri ê pwéelaa. Â câe caa me naa na pwéelaa. Ba péa o côo ê pâ tûa kêe na èpà.

21 Â wà pwi âboro na é wakè na *ÂJUPÂRA, âna é me naa na ê pwéelaa, ba na inapàpari diri pâ wakè kêe, na me gée goo Pwiduée.»

É inapàpari Iésu wà Ioane

22 Gée na càué, â rà pâra wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe, naa napô *Judée. Â rà tàpo tâa wê, â é *upwaa tèpa âboro.

23 Â wà Ioane mwara, âna é *piupwaa naa na ére wâ Énon, wâmwünyabweri Salim, gée goro na wâru najawé wê. Â rà pâra wiâê ê pâ âboro, ba na é upwaarà naawê.

24 (Ba bwaa câe caa pâ pwa karapuu, na pàara bèepwiri.)

25 Na jè tòotù, âna wà pwi jè Juif, âna é tapoo pitùra ma wà tèpa câmu kà Ioane. Â rà pâ nau pitòocia goro é 'pwapwicîri târa *pinuwa' wiâra é nyamanya kâra.

26 Â rà pâdari Ioane, â rà ina têe pâ: «Pwi ukai, gà niimiri i pwi âboro na ia gà paâjupâraê, na ia gàu caatâa na ére gée côwâ kâra Ioridano? Â gà côo, nabâni, âna é jèe gére piupwaa! Â jèe po dau wâru ê pâ âboro na rà gére pâra darié!»

27 Â é tòpi târa wà Ioane pâ: «Nye ticè jè muru cèna é tòpi wà pwi âboro, wiâna câe caa naa têe wà Pwiduée.

28 Ba wâguwâ kaa, âna guwâ jèe nye tèreô, na go ina pâ, càcaa wâgo *Mesia [na ée mwa pa-udò ê Ba]. Ba wâgo, âna cùruo me, ba na go pâbéaa kêe.

29 «Guwâ côo, wà pwina é tâa jaa wà tô a piéa, âna wà pwi a piéa. Â napwa naa goo wà pwi bée pwi a piéa; âna é tà coo goro jènerèê, â é tâmaariê. Â é dau ipwâdée goro é pwâratùra kêe. Â ipaiwâ naa gooò, ba nye tâbawêe nabà é ipwâdée kôo.

30 Â wâdé na é pimaina too; â go pikîri boo.»

3:14 Nombres 21.9; Ioane 8.28, 12.32 § 3:14 Pwiri popai kà Iésu, é, pwiri popai kà Ioane. 3:15 Ioane 20.31 3:16 Ioane 3.36, 10.28; Roma 5.8, 8.32; 1 Ioane 4.9-10 3:17 Luka 19.10 3:18 Ioane 5.24 3:19 Ioane 1.5,9, 8.12 3:22 Ioane 4.1-2 3:28 Mataio 11.10; Ioane 1.20

Wà Pwina é me géenidò napwéretòtù

³¹ Wà pwi âboro géé gòropuu, âna é nye géé gòropuu. Â é nye tura pwacèwii pwi âboro géé gòropuu. Êco na wà pwina é me géenidò napwéretòtù, âna é nye wâjajè diri. Üu, é wâjajè diri kaa*.

³² Â é nye paâjupâra ê pâ muru na é jèe còo ma tère. Â nye ticè âboro cèna é tòpi ê pâ muru na é ina.

³³ Â wà pwi âboro na é tòpi ê pipaâjupâra kèe, âna é inapàpari pâ, wà Pwiduée, âna é ina é âjupâra.

³⁴ Ba wà pwi âboro na é cùrué wà Pwiduée, âna é ina é popai kà Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna é naa bamwara tée ê Nyuâaê Pwicîri.

³⁵ Wà Pwiduée Caa, âna wânümee goo Pwina naîê, â é naa tée pitûâ naa goro diri pâ muru.

³⁶ Wà pwi âboro na é cèikî naa goo Pwina naîê, âna tà tée ê wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Â wà pwi âboro na tàutée na é cèikî, âna o cæe caa wâro. Â é pwâra putâmu kà Pwiduée, âna o nye tà tâa gooé.

4

Pwâra pwa jèkutâ kà Iésu ma tô jè ilàri géé Samaria

¹⁻³ Rà tère wà tèpa *Farasaio pâ, wâru ê pâ âboro na é todàra wà Iésu, ma *upwaarà, jii wà Ioane. (Êco na cæe caa *piupwaa wà Iésu; â wà tèpa *câmu kèe co na piupwaa.) Ûna é tère pwiri wà Iésu, â é pâra géé napô *Judée, naa Galilée.

⁴ Â é pitapàgà pâ napô *Samaria.

⁵ Â é tèepaa naawê, â é pâra naa na pwi jè village, na nee Sikar, na é wâmwünyabweri ê napuu, na ia é jèe naa wà Iakobo* tà pwina naîê Ioséfa, [na pàara biu].

⁶ É tâa wê ê pwârajawé kà Iakobo†. Â é tàpo tâaboo naawê wà Iésu, ba dau oratée, goro ê pai pâra kèe, â jèe gopaé.

Pwârajawé târa wâro

⁷⁻⁸ Wà tèpa câmu kèe, âna rà pâra naa na village nau wâri cè èrà. É tèepaa naa goro pwârajawé wà tô jè ilàri géé Samaria, nau cia jawé. Â é ina tée wà Iésu pâ: «Tòoni, go ilagà na gà naa cè wâdooò.»

⁹ Â é tòpi tée i tò ilàri pâ: «Ée! Cina gà ila jawé jii, wâgà pwi *Juif? Ba wâgo, âna go tô Samaria.» (Ba càra caa piwâdé wà tèpa Juif ma tèpa Samaria‡.)

¹⁰ Â é tòpi tée pâ: «Câgà caa câmogòorio, wâgo pwi a gére ila jawé jii. Â câgà caa câmogòori mwara é uràpâra kà Pwiduée. Ba wiàna gà còoinari, â pwiri gére wâgà na ila jawé jii; â pwiri go gére naa tâgà cè jawé târa wâro!»

¹¹ Â é ina tée wà tòobà pâ: «Gà o wànau târa cè pai pa wàra i jawé târa wâro, na gà gére ina? Ba nye ticè wàra cia, â é po dau tâgòro i pwârajawé.

¹² Wànau? Gà piwéna jii Iakobo, pwi caa kâbà§? Ba wàé na naa tâbà i

3:31 Ioane 8.23 * **3:31** Pwiri popai kà Ioane Pwi apiupwaa, é pwiri Iésu, é pwiri Ioane pwi awii é tii bèeni. **3:32** Ioane 3.11 **3:35** Mataio 11.27; Ioane 5.20 **3:36** Ioane 3.16–18; 1 Ioane 5.12 **4:1–3** Ioane 3.22 **4:5** Genèse 33.19; Josué 24.32 * **4:5** Iakobo—Pwi jooro diri tèpa Juif. Còo mwara *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. † **4:6** *Pwârajawé kà Iakobo*—É dau tâgòro, â jè panuâ boo é cio na tòo goro otâpwe, târa cia jawé. **4:9** Esdras 4.1–5 ‡ **4:9** *Ba càra caa piwâdé... é, Wà tèpa Juif, âna càra caa ija ma wâdo na é ngapò ma wârado na rà jèe ija na, tèpa Samaria.* **4:10** Ioane 7.37–38; Auinapàpari 21.6 **4:12** Ioane 8.53 § **4:12** *Kâbà—é, Kâjè.* Ba wà Iakobo, âna é pwi jooro Iésu ma diri tèpa Juif. Êco na wà i tò ilàri, âna nümee na é pinadàrù é nyamanya kà tèpa Samaria, jii é nyamanya kà tèpa Juif.

pwârajawé bèeni. Â rà wâdo ni, ma tèpa naîê, ma ê pâ macii kêe diri.»

13 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Ê pâ âboro na rà wâdo na pwârajawé bèeni, âna o bwaa nye tà nûmarà dâra wâdo còwâ.

14 Êco na wà pwi âboro na é wâdo ê jawé na go naa tée, âna o càcaa mwa caa nûmee dâra wâdo. Ba ê jawé na go o mwa naa tée, âna ée mwa pâra nau pwârapò gooé—pwi pwârapò na ée mwa tà ciburà pò, tia naa na é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée!»

15 Â é ina tée wà tîoni pâ: «Naa tîo ê jawé bèepwiri! Naa tîo, ba na o câ mwa caa nûmoo dâra wâdo còwâ! Â o câgo mwa caa me còwâ nau cia jawé wâni!»

Wâgo pwi Mesia na patùragà

16 É tòpi tée pâ: «Pâra nau todà pwi éagà; â gàu me naani.»

17 «Nye ticè éao.»

«Nye âjupâra ê pai ina'gà pâ nye ticè éagà.

18 Ba jèe po 5 éagà. Â wà pwina gàu gére pitâa ma wàéni, âna càcaa pwi éagà mwara. Ûu, nye âjupâra kaa ê pai tòpi'gà!»

19 Â é ina tée wà tî ilàri pâ: «Go còo pâ gà pwi *péroféta, [na gà pame ê popai me gée jaa wà Pwiduée]!

20 Wà tèpa ijiao kâbà, âna rà pwamaina Pwiduée gòro ê jaa bèeni. Â napwa naa goowà tèpa Juif, âna guwà ina pâ ê ére na jè pwamainâe naawê, âna wà *Iéruusaléma.»

21 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Tîoni, gà cèikî naa good, na go ina pâ: O mwa tèepaa me ê pwi pâara, na o jèe nabwé na pwamaina Caa, naa gò pwi jaa bèeni, ma wà Iéruusaléma mwara.

22 Ba wâguwà tèpa Samaria, âna câguwà caa tâmogòori wà Pwina guwà pwamainâe. Wâdé wàibà tèpa Juif, ba bà nye tâmogòorié. Ba ê pai udò kâ tèpa âboro, âna me gée goo tèpa Juif.

23 Êco na o mwa tèepaa ê pwi pâara, â jèe wàé kaa ni, na rà o mwa pwamaina wà Caa wà tèpa âboro, naa na nyuâa* ma na *ÂJUPÂRA. Ba wàé kaa pwiri ê pai pwamaina, na é ilari wà Caa.

24 Ba wà Pwiduée, âna é nyuâa. Â wâdé na wà tèpa âboro na rà pwamainâe, âna rà pwamainâe naa na nyuâa ma na *ÂJUPÂRA.»

25 Â é ina tée wà tî ilàri pâ: «Go tâmogòori pâ ée mwa tèepaa wà pwi *Mesia, jè nee mwara Kériso. Â wiàna ée mwa tèepaa, â ée mwa inapàpari tâjè diri ê pâ muru.»

26 Â é ina tée wà Iésu pâ: «*WÂGO pwini na tàgére patùragà!»

É inaé tà pâra tàpé wà tî ilàri

27 Ûna ru bwaa gére pitùra, â rà tèepaa me còwâ wà tèpa câmu kêe. Â rà dau pò, na rà còoê na ru ipwa jèkutâ ma tî jè ilàri. Êco na nye ticè gée goorà cèna tawèeri tî ilàri pâ: «Dà cè pwina na gà ina tà pwini?» Â ticè na tawèeri Iésu pâ: «Cina gà pwa jèkutâ ma wà tîoni?»

28 Â é panuâ naawê i wâra cia jawé kêe wà tî ilàri. Â é pâra còwâ naa na village, â é ina târa ê pâ âboro pâ:

29 «Ée! Guwà me nau còo pwi âboro na é cau inapàpari tîo diri ê pâ muru na go pwa! [Pwiri wàilàapà?] Pwiri wà Mesia?»

30 Â rà cau pâra diri nau còo Iésu.

4:14 Ioane 6.35   4:20 Deutéronome 12.5–14; Psaume 122.1–5   4:22 2 Rois 17.29–41; Ésaïe 2.3; Roma 9.4–5   * 4:23 Nyuâa—Pai ina wèe pâ, é Nyuâaê Pwicîri.   4:24 Roma 12.1; 2 Korénito 3.17; Filipi 3.3
4:26 Maréko 14.61–62

Âji utimuru âna pai pitêre dà Caa

31 Na pwi pàara-bà, â rà tàgére tacoo goo wà Iésu wà tèpa câmu kêe pâ, na é pa cè uti kêe: «Pwi Ukai, gà jèe tàpo ija!»

32 Êco na é ina tàra pâ: «Wâgo, na pwa é uti kôo, na câguwà caa tâmogòori.»

33 Â rà pitawèerirà pâ: «Pwiri jèe pwa cè âboro cèna pame cè uti kêe?»

34 Â é tòpi tàra pâ: «Ê uti kôo, âna, na go pwa é câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â go tubanabwé diri é pâ wakè† na é naa tôo.

35 «Guwà [tâmogòori é auina na] ina pâ: “Bwaa dàra ârapàpé parui târa piûnya.” Êco na go ina tàwà pâ: Còo bwàti é pâ aupwanapô, ba jèe pàara târa piûnya‡!

36 «É tàgére tòpi é wârié wà pwina é piûnya, ba é piûnya dàra é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Êkaa na ru cau ipwadée, wà pwina é câmi, ma wà pwina é piûnya.

37 Â éna âjupâra é pai ina wèe pâ: “Jè âboro, âna é câmi, â jèpwi, âna é piûnya.”

38 «Wâgo na go cùruwà nau piûnya é pwina câguwà caa câmi. Ba wà pàra tàpé, âna rà wakèri, â wâguwà, âna guwà mwa caa piûnya.»

Wâru tàpé na rà cèikî naa gooé

39 Wâru tèpa Samaria gée na village Sikar, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goo jèkutâ kà tô ilàri, na ia é ina tàra pâ: «É po cau ina tôo diri é pâ muru na go pwa.»

40 Â rà pâmari Iésu, â rà tacoo gooé pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà. Â é tâa jaarà naa na ârailu tòotù.

41 Mwa dau wâru âboro còwâ, na rà cèikî naa goo Iésu, gée goro é pai tùra kêe.

42 Â rà ina tà tô ilàri pâ: «Câbà caa cèikî gée goro é jèkutâ'gà co. Ba nabàni, âna bà jèe tèreé. Â bà tâmogòori pâ wàé kaa, âna é *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuu!»

É nama tiàu maagé kà pwi naî pwi jè âboro imaina

43 Gée na càuru du tòotù bèepwiri [na napô Samaria] â é wâjué còwâ wà Iésu naa Galilée.

44 É nye tàmara ina béaa pâ: «Wà pwi péroféta, âna càra caa papwicîrié, naa na é âji napô kêe.»

45 Êco na, ûna é tèepaa naa Galilée, â rà tòpié bwàti. Ba rà jèe còo é pâ muru na é pwa na Iéruusaléma, na rà tâa wè ma wàé naa goro i *Paséka.

46 Â é wâjué còwâ naa Kana, i pwi village gée Galilée, wâ na ia é bii i jawé ma dipâa. É tâa wè é pwi jè âboro imaina kà ukai *Héroda, na é maagé é pwi naîé, naa na village Capernaüm.

47 Â é tère pâ é jèe tèepaa wà Iésu naa Galilée, me gée Judée. Â é pàdarié, â é tacoo gooé, ma é boo naa Capernaüm, nau pwa ma é wâdé pwina naîé. Ba jèe tòina maagé kêe.

48 Â é ina wà Iésu [tà tàpé na rà tâa wè] pâ: «Wiàna câguwà caa còo é pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa goò na guwà pò goo, â o câguwà caa cèikî!»

49 Â é ina tée wà pwi âboro pâ: «Gà wàcî, co Pwi Ukai, â gà me naa jaa, ba ée jèe pwa na é bà wà pwi naîô!»

50 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâjué còwâ, ba é jèe wâdé i pwi naîgà.»

Â é cèikî wà pwiibà naa goro i popai kà Iésu, â é pâra.

4:34 Ioane 6.38 † 4:34 Wakè—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pwâranyere*. 4:35 Luka 10.2 ‡ 4:35 *Aupwanapô; Piûnya*—Pai ina wèe pâ, édiri pâ âboro na jè naarà too naa na Mwaciri kà Pwiduée. 4:42 1 Ioane 4.14 4:44 Mataio 13.57 4:45 Ioane 2.23 4:46 Ioane 2.1–11 4:47 Mataio 8.5–6 4:48 Ioane 2.18; 1 Korénito 1.22 4:50 Mataio 8.13

É jèe wâdé còwâ pwina naîê

⁵¹ Ûna é bwaa gére pâra, â ipitirà ma tèpa ênawéna kêe, â rà ina tée pâ, é jèe wâdé i pwi naîê.

⁵² Â é tawèerirà goro ê ineretòotù na tiàu i maagé kêe na. Â rà ina tée pâ: «Tiàu ê pai pitòoka kêe, géecaa na caapwi ineretòotù na càuru ija.»

⁵³ Â é còo pâ, wàé kaa pwiri i pwi ineretòotù na ia é ina tée wà Iésu pâ: «É jèe wâdé ni i pwi naîgà.» Â rà cèikî naa goo Iésu, wàilà ma êdiri pwârawâ kêe.

⁵⁴ Wàépwiri é béarailu kâra câmu kâra pàtâma Pwiduée, na é pwa wà Iésu naa napô Galilée, na é me géee Judée.

5

É nama é wâdé pwi a pitàbwamwa na tòotù pwiçîri

¹ Géee na càùé, â rà pwa é pi-ija na *Iéusaléma wà tèpa *Juif. Â é too naawé wà Iésu.

² Â, naa Iéusaléma, âna pwa é jèe na auipitoo, na nee Béthesda* naa na *hébèru. Â é wâmwünyabweri ê pwi jèe goropwârawâ goro ê ville, na rà ina goo pâ Goropwârawâ kâra mutô. Â naa goo é pwi auipitoo-bà, âna pwa 5 goropwârawâ. Â naa na jèpa goropwârawâ, âna jèe pâra nabibiu kâra du nee âra wâ.

³ Â po dau wâru tèpa maagé na rà tà puu wê na curuu—wà tèpa bwi, ma wà tèpa bee, ma tèpa pitàbwamwa. {Ba rà tà tapacîri é pai gù kâra i jawé.

⁴ Ba é boome na pâra pàara ê jèe *angela kà Pwi Ukai, nau gù na i jawé. Â wà pwi âboro maagé na é ègò boo béaa naa na auipitoo, géee na càuru pai gù kâra jawé, âna jèe tiàu é maagé kêe.}

⁵ É tâa wê wà pwi jèe âboro, na jèe po 38 naja kêe goro maagé.

⁶ Â é còoê wà Iésu, na é géee puu. Â é jèe tâmogòori pâ jèe po dau gòiri é pai maagé kêe. Â é ina tée pâ: «Nümagà na tiàu é maagé'gà?»

⁷ Â é tòpi tée pâ: «Ûu kaa! Êco na ticè âboro cèna tüô boo naa najawé, na é bwaa géee gù! Ba ûna go pwa ma go ègò boo, â é jèe ègò béaario wà pwi jèpwi.»

⁸ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà cimadò, â gà pa aupuu'gà, â gà pâra!»

⁹ É nye wâdé kaa. Â é pa é aupuu kêe, â é pâra.

Càcaa wâdé tà tèpa pitûu

Napwa tòotù bèepwiri, âna *tòotù pwiçîri [kà tèpa Juif].

¹⁰ Â rà ina tée wà tèpa caa kà tèpa Juif pâ: «Ée! Tòotù pwiçîri nabà, â [wiâra é *Naèà] âna pwiçîri na gà pa aupuu'gà!»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, wà pwina é pwa ma go wâdé, âna é ina tôo pâ, na go popa aupuu kôo, ma go pâra.»

¹² Â rà ina pâ: «Kaa! Wàilàapà cè pwi a géee ina tâgà pwiri?»

¹³ Êco na cæe caa tâmogòori pâ pwiri wàilàapà. Â càcaa pâri ma é paari tàra Iésu, naa nabibiu kâra pâ âboro, ba rà po dau wâru†.

¹⁴ Mwa géee na càùé, â wà Iésu, âna é còo wà pwi âboro-bà naa na *Wâra pwapwiçîri, â é ina tée pâ: «Gà còo, jèe tiàu é maagé'gà. Gà cibwaa pwa còwâ é pwina èpà. Ba o péa tèepaa darigà cè pwina o po dau èpà na dau maina.»

¹⁵ Â é wâjué còwâ wà pwiibà dari tèpa caa kà tèpa Juif, â é ina tàra pâ wà Iésu na é pwa ma é wâdé.

4:54 Ioane 2.11 * **5:2** Béthesda—é, Bethzatha. **5:8** Mataio 9.6 **5:10** Néhémie 13.19; Jérémie 17.21

† **5:13** Rà po dau wâru—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Rà dau wâru wàilà.

16 Â géewê, â rà mudàra ma rà tubaèpà tà Iésu, gée goro ê pai pwa ma tiàu ê maagé, na tòotù pwicîri.

17 Êco na é ina tàra pâ: «Wà Caa kôo, âna é nye tà ciburà wakè. Tèepaa naa goro tòotù nabà, â o câé caa coo. Â go nye wàrapwiri mwara wâgo.»

18 Â gée goo ê pai ina kêe pwiri, âna rà nye dau pibu naigé kaa ma rà pòtàmwereê. Càcaa gée goro co pai êgòjai é tòotù pwicîri, â gée goo mwara ê pai ina kêe pâ, wà Pwidueé, âna é pwi âji Caa kêe. Ba ûna é wàrapwiri pai ina kêe, â é nama ipaiwàilu ma Pwidueé.

É tòpi tà tèpa pitòtié wà Iésu

Pwidueé na é naa tée tàrù

19 É ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Go côo ê pwina é pwa wà Caa kôo, â go pwa, ba càcaa pâri ma go pwa jè muru gée good. Üu, é pâ muru na é pwa wà Caa, âna go pwa mwara wâgo, Pwina naîê.

20 Ba wânüma Caa good, â é paari tõe diri pâ muru na é pwa‡. Â ée mwa paari tõe mwara ê pâ pàra muru na dau maina, na go o mwa pwa. Â o dau dápàgà tàwà wiàna guwà mwa côo.

21 Ba wà Caa, âna é pacimadò cõwâ wà tàpé na rà jèe bà, ma pawârorà cõwâ. Â go wàrapwiri mwara, wâgo Pwina naîê, ba go naa é *âji wâro tà tàpé na nümoo na go pawârorà.

22 «Napwa wà Caa, âna câé caa pitèi tèpa âboro. Â é nye naa tõe, Pwina naîê, diri é tàrù ma go pitèira.

23 Â, na wàrapwiri, â rà o cau pwamainao diri é pâ âboro wàra ê pai pwamainà kâra wà Caa. Ba wà pwina câé caa ipwamainao, Pwina naîê, âna câé caa ipwamainà mwara wà Caa na é cùruo me.

24 «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dâra é popai kôo, â é cèikî naa goo wà Pwina é cùruo me, âna é jèe tòpi é *wâro dâra gòiri jaa Pwidueé. Â o jèe càcaa pwa wârimuru tée, ba é jèe pâra gée na bà, naa na wâro.

Rà o pitère dòo wà tèpa bà

25 «Go ina tàwà ê âjupâra pâ: O mwa tèepaa é jèe tòotù, â jèe wàeni kaa, na rà tère é pwâratùra kôo, wâgo *Pwina naî Pwidueé, wà tàpé na rà bwaa bà. Â wà tàpé na rà pitère dòo, âna o tâa tàra é âji wâro.

26 Ba wà Caa, âna tà tée é pàtama târa ma é naa wâro, â é naa tõe mwara, wâgo Pwina naîê.

27 Â é naa tõe mwara é tàrù, ba na go pwi a pitèimuru, gée goo na go Pwina naîri âboro.

28 Guwà cibwaa pò na go ina tàwà pâ: O mwa me é tòotù, na rà o tère é pwâratùra kôo wà diri tàpé na rà jèe bà.

29 Â rà o cau wâro cõwâ gée na aubà. Â wà tàpé na rà pwa na wâdé, âna rà o cimadò cõwâ naa na âji wâro. Â wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà o cimadò cõwâ nau pwa wârimuru.»

Tèpa paâjupâra Pwina naîri âboro

30 [É ina tàra mwara wà Iésu pâ]: «Càcaa pâri ma go pwa cè jèe muru gée good. Â go pitèi wiàra na é ina tõe wà Caa. Â napwa pitèimuru kôo, âna *tàrù. Ba câgo

5:18 Mataio 26.4; Ioane 7.1, 10.30   5:19 Ioane 5.30   ‡ 5:20 Muru na é pwa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pwâranyere*.   5:22 Ioane 5.27; Apostolo 10.42   5:23 Filipi 2.10–11; 1 Ioane 2.23   5:24 Ioane 3.15–18   5:29 Daniel 12.2; Mataio 16.27; Apostolo 24.15   5:30 Ioane 5.19, 6.38

caa mudàra ma go pwa ê câbawâdé kôo. Â go pwa ê câbawâdé kà Pwina é cùruo me.

³¹ «Wiàna wâgo na go pipa-âjupâraô cômâ, â o ticèmuru naa goo ê pwina go ina.

³² Êco na nye pwa mwara Pwi jèpwi na é *paâjupâraô§. Â go tâmogòori pâ nye âjupâra ê pwina é ina naa goodò.

Ioane

³³ «Guwà cùru pâ tèpa âboro dari *Ioane Pwi a piupwaa, â ê jèkutâ goodò na é wiâ tàwà, âna âjupâra.

³⁴ «Wâgo, âna càcaa âjimuru tôo ê pai paâjupâra kà pwi âboro. Êco na go ina tàwà ê pâ muru bèepwiri, ba na guwà udò, [ma tâa tàwà ê âji wâro].

³⁵ Ba wà Ioane, âna é wàra ê ânye na udàrù, â pwa pwéelaa kêe. Â guwà ipwàdé naa na pwéelaa kêe ê pâ popai kêe, naa na jè ji pàara na càcaa gòiri.»

Wakè kà Iésu

³⁶ «Êco na pwa ê bépaâjupâraô, na piwéna jii Ioane. Ba ê pâ namuru na é nama go pwa wà Caa, âna rà paâjupâraô, â rà paari pâ é cùruo me.»

Pwiduée Caa

³⁷ «Wà Caa, na é cùruo me, âna é jèe paâjupâraô diri. Â câguwà caa pâji tère ê pwâratùra kêe, ma còo mwara ê naporomee.

³⁸ Â câguwà caa tòpi ê popai kêe naa na pwâranümawà. Ba câguwà caa cèikî naa goodò, wâgo na é cùruo me.

Tii Pwicîri

³⁹ «Guwà mudàra na é *Tii Pwicîri, ba guwà niimiri pâ, guwà o pâmari ê wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â êkaa pâ popai bèepwiri, na rà paâjupâraô!

⁴⁰ Êco na tàutàwà na guwà me mariô, ma guwà tòpi ê âji wâro!

⁴¹ «Câgo caa mudàra ma rà pwamainao wà tèpa âboro.

⁴² Â go nye tâmogòori pâ, nye càcaa wânümawà goo Pwiduée.

⁴³ Go jèe me na nee Caa kôo, â câguwà caa tòpio. Êco na, wiàna é tèepaa cè pwi jè âboro na é nye me na nee, wàe pwi âboro, â guwà nye tòpié!

⁴⁴ Guwà ipwamainawà gée goowà cômâ, wâguwà tèpa âboro. Â câguwà caa mudàra ê âji ipwamaina, na me gée goo Pwiduée na é caapwi co. Guwà mwa wànau târa cè pai cèikî kàwà?

⁴⁵ Êco na guwà cibwaa niimiri pâ go o mwa pitòtiwà*, na ara wà Caa. Bwa, càcaa wâgo, â nye wà *Moosé, wà pwina guwà wâari pâ ée mwa pitu tàwà!

⁴⁶ «Wiàna âjupâra pâ, guwà cèikî naa goodò, â pwiri guwà gére cèikî naa goodò mwara! Ba é wii ê popai goodò naa na é pâ tii kêe.

⁴⁷ Â wàra na jèe câguwà caa cèikî naa goo ê auwii kêe, â guwà o mwa wànau târa pai cèikî kàwà, naa goo ê pâ popai kôo?»

6

É pa-ija pâ âboro na wâru

Mataio 14.13-21; Maréko 6.30-44; Luka 9.10-17

¹ Tâpo pwa ji pàara, â gée na càué, â rà tapàgà é *nawià Galilée, wà Iésu [ma wà tèpa *câmu kêe]. (Ê nawià bèepwiri, âna jèe nee mwara Tibériade.)

² Â rà nye tà pâra wiâê ê pâ âboro na wâru, ba rà còo *câmu kêe pàtâma Pwiduée naa goodò na é nama tiâu maagé kà tèpa âboro.

§ 5:32 Paâjupâra—Témoigner, attester. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 5:36
Ioane 3.2, 14.11 5:37 Mataio 3.17; Ioane 5.32, 8.18 5:39 Luka 24.27 * 5:45 Pitòti (é, pitòtiri, tòti)—Accuser. 5:46 Apostolo 3.22

³ Â rà too naa gòrojaa wà Iésu ma wà tèpa câmu kêe, â rà tâaboo.

⁴⁻⁵ Â ûna é tagòtùé wà Iésu, â é côo diri tèpa âboro bèepwiri na rà gére me burée. [É tâmogòori pâ] jèe tàpo wâmwünyabwe ê *Paséka, tòotù kêra pi-ija kà tèpa *Juif. Â é ina tà Filipino pâ: «Jè o mwa wâri géepà cè poloa, târa ma jè pa-ijarà diri?»

⁶ (É ina pwiri, ba na é tère cè pwina é ina wà Filipino. Ba wà Iésu, âna é jèe nye tà tâmogòori ê pwina ée pwa.)

⁷ Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Wiàna pwa tâjè pâ miliô*, ma jè wâri poloa goo, â o càcaa pâri ma jè naa tàra diri cè nyi nari noo kêra poloa!»

⁸ Êco na é medari Iésu wà pwi jè a câmu kêe, wà André, pwi aéjii kà Simona Pétèru. Â é ina tée pâ:

⁹ «É wâni pwi nari âboro èpo, na wâjaaé 5 poloa†, ma ârailu ârawéa. Êco na o târa dà, naa goro pé jéûru âboro bèeni?»

É patâaboorirà â é pa-ijarà

¹⁰ É ina wà Iésu pâ: «Guwà patâaboorirà.»

Â rà tâaboo wà tèpa âboro naa gòro nuruga. Â é jéu tèpa paa maina na rà ija, âna wâmwünyabweri 5 000.

¹¹ Â é popa i pâ poloa wà Iésu, â é pwaolé tà Pwiduée goo. Â é pwa ma rà ipâdi, târa diri ê pâ âboro na rà tâaboo. Â é wàrapwiri naa goo i du ârawéa mwara. [Â é pâdi naa goorà diri, â rà nye ija] tiagoro na rà jèe po cau pwàro diri.

¹² Â nabwé, â é ina tà tèpa câmu kêe pâ: «Guwà panaimari ê dâra utimuru, ba na o nye ticè cèna tà pwatèreri târa.»

¹³ Â rà panaimari ê pâ dâra uti kêra. Â rà pwaai é 12 nakébò goro ê dâra noo kêra i tèpa 5 poloa!

¹⁴ Ûna rà côo ê pàtâma Pwiduée naa goo Iésu, â rà ina pâ: «Âjupâra pâ wàè kaa i pwi Péroféta, na ia [ina pâ] ée mwa tèepaa me naani gòropuu!»

¹⁵ Â é jèe tà tâmogòori wà Iésu pâ, rà o me nau popaé, ba na rà pacimaé ma é pwi ukai kêra. Êkaa na é pâra còwâ acari naa gòrojaa.

É pâra gòro parawére jawé

Mataio 14.22-33; Maréko 6.45-52

¹⁶ Na bàrane, â rà boo naa bàrawià wà tèpa câmu kà Iésu.

¹⁷ Â rà pa wànga, â rà tapàgà i nawià, â rà pâra cima Capernaüm, na ére géé còwâ. Ûna ne, â bwaa câe caa tèepaa darirà wà Iésu.

¹⁸ Â é uu ba maina é pwéretòtù, â maina wià.

¹⁹ Ûna rà tapwauru naa na 5 é 6 kilomètes, â rà côo Iésu, na é câwiârà na é po pâra gòro parawére jawé. Â é pâmwünyabweri i wànga. Â po dau wâgotàra.

²⁰ Êco na é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pwa ma wâgotàwà, ba *WÂGO!»

²¹ Â pwa na rà nama é too darirà naa gòro wànga. Êco na rà jèe pò ma tèepaa géé, wâna na rà géé naawê.

Iésu âna poloa târa wâro

²²⁻²⁴ Napwa naa goo wà tèpa âboro na ia é pa-ijarà wà Iésu, âna rà nye tà tâa bàrawià, na ére géé còwâ kêra nawià. Na dàuru kêe, âna rà pò na tiâu Iésu jaarà‡.

* **6:7** Pâ miliô—Grec: 200 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na 8 parui. † **6:9** Poloa—Poloa na pwa goro orge. (Orge, âna pwacèwii é pwâra mai.) **6:15** Ioane 18.36 ‡ **6:22-24** Na dàuru kêe... Ina mwara naa na grec pâ: Rà côo pâ, nye caapwi co wànga.

Ba rà tâmogòori pâ, câé caa pâra wiâ tèpa câmu kêe gòro i pwi wànga. Â, [na rà gére mudèe, â] rà tèepaa me pâra wànga na rà me géé na ville Tibériade, â rà tâdòò§ naawê. Â wà tèpa âboro, âna rà tò naa gò, ba na rà pâ naa Capernaüm, nau mudà Iésu naawê.

Mudàra poloa na tâa cawi

²⁵ Rà pâmari Iésu wà tèpa âboro, na ére nawià géé còwâ. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà tèepaa naani wiidà?»

²⁶ Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà è âjupâra pâ: Câguwà caa mudòo, géé goo i pwina go pwa [goro è pàtâma Pwiduée]. Bwa. Guwà medario ba ia go naa èwà na ia guwà copwa!

²⁷ Éco na go ina tàwà pâ, guwà cibwaa wakè târa utimuru na o wai tiâu. Wâdé na guwà wakè dâra è utimuru na tâa cawi—utimuru na é naa è *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â nye wâgo, *Pwina naîri âboro, na go naa tàwà è utimuru bèepwiri. Ba é naa tóo è tàrù kêe ma pàtâmee wà Pwiduée Caa.»

²⁸ Â rà ina tée pâ: «Dà cè pâ wakè na bà pwa, ba na bà pacoo è câbawâdé kà Pwiduée?»

²⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Wàéni co è wakè na nümee na guwà pwa: Na guwà cèikî naa goo pwina é cùrué me.»

Poloa târa wâro géé goo Caa

³⁰ Rà tawèerié mwara pâ: «Dà cè câmu kêe, cèna gà o pwa, ma bà còo è pàtâma Pwiduée naa googà, â na bà o cèikî naa googà?

³¹ Napwa wà tèpa jojoorojè, âna rà ija *manne** naa namaré. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *É naa tàra poloa me géé napwéretòotù, ba na rà ija.*» *Psaume 78.24*

³² Â é tòpi tàra pâ: «Go ina tàwà è âjupâra pâ: Càcaa wà *Moosé na é naa tàwà è poloa na me géé napwéretòotù. Â wà Caa kôo.

³³ Ba è âji poloa kà Pwiduée, âna wà Pwina é boome géé *napwéretòotù. Â é naa è *âji wâro tà diri tèpa âboro gòropuu.»

³⁴ Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai, gà ciburà naa tâbà è poloa bèepwiri!»

Wâgo âna go pwi poloa

³⁵ É tòpi tàra wà Iésu pâ: «*WÂGO âna go pwi poloa târa wâro! Wà pwi âboro na é medario ma cèikî naa goodò, âna o câ mwa caa nümee dâra ija ma wâdo.

³⁶ Éco na, ia go jèe nabwé ina tàwà pâ: Guwà jèe còoò, éco na câguwà caa cèikî naa goodò.

³⁷ Â rà o medario diri è pâ âboro na é naa tóo wà Caa, â câgo caa naa còobé wà pwina é medario.

³⁸ «Ba go boome géé napwéretòotù, nau pwa è câbawâdé kà Pwina é cùruo me, â càcaa è câbawâdé kôo.

³⁹ Â wàéni è câbawâdé kêe: Na go cibwaa caa tubatiâu cè pwi jèpwi, géé goo tàpé na é jèe naarà tóo; â na go mwa pawâroé còwâ géé na aubà na Tòotù pwicò†.

§ **6:22-24** *Tâdòo—Accoster (bateau)*. **6:27** Ioane 6.48-58 **6:29** 1 Ioane 3.23 **6:30** Mataio 16.1; Ioane 2.18 **6:31** Exode 16.14-15; Nombres 11.7-9; Psaume 78.24 * **6:31** *Manne—Utimuru na pwacèwii nyi nara mwünyaté, na é naa wà Pwiduée tà tèpa Juif naa namaré.* **6:35** Ioane 4.14 **6:39** Ioane 10.28-29, 17.12 † **6:39** *Tòotù pwicò—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu Kériso. (Còo note goo 1 Pétèru 1.5.)*

40 Â wàéni é câbawâdé kà Caa kôo: Wà pwi âboro na é côô, wâgo *Pwina naî Pwiduée, ma cèikî naa good, âna ée mwa tòpi é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé gée na aubà na Tòotù pwicò.»

Càcaa wâdé tà tèpa pitûâ

41 Wà tèpa âboro, âna rà jèe tapoo picocoori Iésu, gée goro é pai ina kêe pâ: «Wâgo é pwi poloa na é boome gée napwéretòotù.»

42 Â rà bwaa nye tà pi-ina tàra pâ: «Kaa! Gona câé caa wà Iésu, pwina naî Ioséfa? Ba jè tagére tâmogòori du nyaa ma caa kêe! Â gorodà na é ina pâ é boome gée napwéretòotù?»

43 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Tâpéeni, guwà cibwaa ipicocoo.

44 Nye ticè pwi jè âboro cèna é medario, wiàna câé caa todèe me wà Caa, wà pwi a cùruo me. Â go mwa pawâroé côwâ gée na aubà na Tòotù pwicò.

45 Â jèe wii naa na tii kà pwi jè *péroféta pâ: *Rà o cau picò jii Pwiduée. Ésaïe 54.13* Â êdiri pâ âboro na rà tòpi é pwina é ina tàra wà Caa, âna rà cau medario.

46 Nye ticè pwi âboro cèna é mu côo wà Caa; wàco wà Pwina é me gée jaa Pwiduée.»

Wà pwina é cèikî âna tà tée wâro

47 «Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikî naa good, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

48 WÂGO é poloa târa wâro.

49 Rà ija *manne* wà tèpa jooorowà, naa namaré. Êco na rà jèe bà.

50 Â napwa é poloa na é boome gée napwéretòotù, âna wiàna é ija pwi jè âboro, â o câé caa bà.

51 WÂGO é pwi poloa târa wâro, na go boome gée napwéretòotù. Wiàna é ija poloa bèepwiri wà pwi jè âboro, â é wâro dâra gòiri awé. Â é poloa na go mwa naa, âna é naiio, na go naa tà tèpa âboro gòropuu, ba na rà wâro.»

Naiio âna âji utimuru

52 Géewê, âna rà pitòocia wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà pwini, âna é wànau târa cè pai naa tâjè é naiié, ma jè ija?»

53 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwâti: Wiàna câguwà caa ija é naii Pwina naîri âboro, ma wâdo é domii kêe, â o nye ticè âji wâro wâgoowà.

54 Â wà pwina é ija é naiio, ma wâdo é domii kôo, âna o mwa tà tée é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â go mwa pawâroé côwâ gée na aubà na Tòotù pwicò.

55 Ba é naiio, âna é âji utimuru; â é domii kôo, âna é âji jawé.

56 Â wà pwi âboro na é ija é naiio, ma wâdo é domii kôo, âna é wâro good, â go wâro gooé.

57 «Wà Caa na é cùruo me, âna é wâro, [â wàé, âna é Pwina é naa é wâro]. Â wâgo, âna go wâro gée gooé. Â wàra mwara pwina é ija naiio, âna é wâro gée good.

58 Wàéni é pwi poloa na é boome gée napwéretòotù. Càcaa wàra é poloa na ia rà ija wà tèpa jooorowà—ba rà cau bà. Â wà pwi âboro na é ija é pwi poloa bèeni, âna é wâro dâra gòiri awé.»

59 É ina é pâ popai bèepwiri wà Iésu, na é pwa pupûra naa na *wâra pitapitiri wâ Capernaüm.

Pàra tàpé âna rà pâra jii Iésu

⁶⁰ Ûna rà tère ê pwina é ina wà Iésu, â ê auwâru gée goo tàpé na rà mu ciburà pâra wiâê, âna rà pi-ina pâ: «Auwa! Po dau gòo ê popai bèepwiri! O wailàapà cèna pâriê ma é tòpi?»

⁶¹ Â é tère naa gooé pâ, rà tàgére picocoorié goo, â é ina tàra pâ: «Wànau? Po dau tanooriwà ê popai bèepwiri?»

⁶² Â wiàna guwà côô, wâgo Pwina naîri âboro, na go too còwâ naa na autâa kôo béaa, â o dà cè pwina guwà niimiri?

⁶³ Ba nye êkaa gée goo pâ popai kôo, na é me ê Nyuâaê Pwicîri, wàé na é naa wâro. Ba napwa [pâ wakè kà] tèpa âboro, âna càcaa pâri [ma rà naa wâro].

⁶⁴ Êco na rà wânabibiu kàwà pàra tèpa âboro na càra caa cèikî naa goo ê pâ popai kôo.»

Ba é nye tâmogòori wà Iésu, gée na autapoo tàpé na càra caa cèikî, ma wà pwina é ipwa tûâ tée.

⁶⁵ Â é ina tàra mwara pâ: «Wàépwiri ê majoroé ma go jèe ina tàwà pâ: Nye ticè pwi jè âboro cèna é me wiâô, wiàna câe caa todèe medario wà Caa.»

⁶⁶ Â tapoo napwiri, âna wâru pàra tèpa âboro kèe âna rà coo jiié, â jèe càra caa pâra còwâ wiâê.

Rà tà cimwü wà tèpa apostolo

⁶⁷ É ina wà Iésu tà tèpa 12 a câmu kèe, pâ: «Â wâguwà, âna nûmawà mwara na guwà wâjué còwâ?»

⁶⁸ Â é tòpi tée wà Simona Pétèru pâ: «Pwi Ukai, na bà pâra wiâ î? Ba nye wâjaagà ê pâ popai târa wâro dàra gòiri jaa Pwiduée.

⁶⁹ Ba bà nye côoina pâ, wâgà Kériso, wà Pwina é jèe pitòrigarigà ma cùrugà me wà Pwiduée. Â bà jèe cèikî naa googà.»

⁷⁰ Â é ina tàra pâ: «Wâgo na ia pitòrigariwà, wâguwà tèpa 12 a câmu kôo. Êco na pwi jè ârapàarawà, âna pé pwi naî *Caatana‡!»

⁷¹ É ina pwiri naa goo wà Judas, pwina naî Simona Iscariote. Ba wàé, gée goo tèpa 12 *apostolo, âna ée mwa ipwa tûâ tà Iésu.

7

É too naa goro tòotù maina naa Iéusaléma

¹ Gée na càué, â é pâpitiri napô Galilée wà Iésu. Ba nye càcaa nûmee dàra pâpitiri wâ *Judée. Ba rà pibu naigé wà tèpa caa kà tèpa *Juif, ba na rà pôtâmwereé.

² Jèe pâmwünyabwe ê *tòotù maina kà tèpa Juif. Â, na pâ tòotù bèepwiri, âna rà tâa nacapè*.

³ Â wà tèpa aéjii kà Iésu, âna rà ina tée pâ: «Gà pâra géeni naa Judée, [ba na gà too naa goro i tòotù maina]. Ba wâdé na rà côo mwara é pâ muru na gà pwa wà tèpa âboro'gà [na tâa Judée].

⁴ Ba nye ticè pwi âboro cèna é naapwàniri ê pwina é pwa, wiàna nûmee na picagòtùé. Â wiàna gà pwa é pâ muru bèepwiri [goro é pàtâma Pwiduée] â gà ipaarigà, ba na rà còogà wà tèpa âboro.»

⁵ Ba wà tèpa aéjii kèe, wailà mwara, âna bwaa càra caa pâji cèikî naa gooé.

Càcaa pâji pàara kôo

6:64 Ioane 13.11   **6:65** Ioane 6.44   **6:68** Mataio 16.16   ‡ **6:70** Pwi naî Caatana—Grec: *Pé duée*.

7:1 Ioane 5.18   **7:2** Lévitique 23.34   * **7:2** *Rà tâa nacapè—Fête des huttes. Côo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (Vocabulaire).*   **7:5** Apostolo 1.14

6 É tòpi tàra pâ: «Wâdé naa goowà, ba nye pâri ma guwà nye tà pâra imudi. Â napwa naa goodò, âna càcaa pâji pàara kôo.

7 Ba tèpa âboro gòropuu, âna ticè pai pwa wèe ma rà èpàriwà. Â napwa naa goodò, âna rà nye èpàrio, ba go inapàpari ê pâ tûâ kàra na èpà.

8 Bwa, guwà too naa goro pi-ija, wâguwà. Â wâgo, âna câgo caa too, ba càcaa pâji tèepaa ê pàara kôo.»

9 Ûna é jèe ina pwiri tàra, â é bwaa tàpo tâa Galilée.

10 Êco na, ûna rà jèe too naa goro tòotù maina, â ée mwa tà pwicò kàra, â câé caa pipaarié.

Rà mudèe tèpa caa kà tèpa Juif

11 Napwa wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna rà imudà Iésu na aupwa-ija. Â rà pitawèeri pâ: «Wâpèe?»

12 Â rà dau pwa jèkutâ gooé wà tèpa âboro. Ba rà ina pàra pwi pâ: «É pwi âboro wâdé.»

Â rà ina pàra tàpé pâ: «Bwa, é pwi a pwa ma rà imwüru tèpa âboro.»

13 Êco na nye ticè âboro cèna inapàparié, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kàra.

É ipaarié â é pwa pupûra

14 Na po nabibiu kàra pwa-ija, â é too naa na *Wâra pwapwicîri wà Iésu, â é tapoo ipupûra tà tèpa âboro wê.

15 Â rà dau pò gooé wà tèpa Juif, â rà pi-ina tàra pâ: «É tâmogòori géepà ê pâ *Naèa wà pwini, na nye ticè caa kàra câmu kêe?»

É cùruo wà Pwiduée

16 É ina tàra pâ: «Ê pwina go ina tàwà, âna càcaa muru me gée goodò, â gée goo Pwiduée na é cùruo me.

17 Ba wiàna nùmawà na guwà pwa ê câbawâdé kà Pwiduée, â guwà mwa tâmogòori pâ, wiàna é pwina go ina, âna me gée jaa Pwiduée, é, me gée goodò.

18 Wà pwina é ina é pwina é nye niimiri wàé, âna é mudàra pai pwa wèe ma picâdirié. Â wà pwina é imudàra ma é ipwamaina pwina é cùrué me, âna é *tàrù, ba é nye ina co pwina âjupâra.

Wâdé na guwà tèi wiâra tàrù!

19 «Gona câé caa naa tàwà ê Naèa wà *Moosé? Â nye ticè pwi jè âboro cèna é pâra wiâra! Cina nùmawà na guwà pòtàmwarâ?»

20 Â rà ina tée pâ: «Kaa! Pwa duée wâgoogà! Wàilàapà na mudàra ma pòtàmwaragà?»

21 Â é tòpi tàra pâ: «Nye caapwi co ji muru na go pwa [goro pàtâma Pwiduée na *tòotù pwicîri] â guwà dau pò goo.

22 Êco na wâguwà mwara, âna [guwà wakè] na tòotù pwicîri, na guwà pwa *kamaî tà pwi nari èpo. Ba [guwà ina pâ] é pwa kamaî, âna me gée goo wà Moosé. (Êco na càcaa me gée gooé, â wà tèpa jojooorjè béaa kêe, na rà pwa.)

23 Ûu, guwà pwa kamaî na tòotù pwicîri, ba na câguwà caa êgòjai é Naèa kà Moosé. Â wâgo, âna go pwa ma tiâu awé maagé kà pwi jè âboro, na tòotù pwicîri. Â cina guwà putâmu naa goodò?

24 Guwà cibwaa tèi wiâra é pai côo kàwà. Wâdé na guwà tèi wiâra tàrù!»

Pwiri é pwi Mesia wà Iésu?

25 Rà ina pàra âboro géé *Iérusaléma pâ: «Gona càcaa wà i pwi ia rà mudàra ma rà pòtàmwereê?

26 Guwà côo! Caa caa picârü, â rà nye tàgére pitùra ma pàra tàpé, â nye gére ticè na rà ina tée wà tèpa pitûâ! Gona pwiri rà côoinaê pâ wàé pwi *Mesia, [pwi ukai na jè tapacîê]?

27 Êco na, wà pwi Iésu bèeni, âna jè tâmogòori wâna na é me géewê. Â napwa wà pwi Mesia, âna nye ticè jè âboro cèna o tâmogòori wâna na ée me géewê†.»

28 Ûna é bwaa gére pwa pupûra wà Iésu, naa na Wâra pwapwicîri, â é tomara too pâ: «Gona guwà nye niimiri kaa pâ guwà jèe tâmogòorio? Â guwà tâmogòori wâna na go me géewê? Bwa! Ba câgo caa me géé gooò. Â wà Pwi a cùruo me, âna pwina pârié ma guwà tòpò naa gooé é cèikî kàwà. Êco na guwà nye âji càcaa tâmogòorie.

29 Â wâgo, âna go nye tâmogòorie, ba go me jiié, â wàé na é cùruo me.»

30 Â wà tèpa âboro, âna rà imudàra cè naigé ma rà tâjùrué, êco na nye ticè pai pwa wèe. Ba bwaa càcaa pâji tèepaa é pàara.

31 Êco na rà jèe dau wâru géé goo tàpé na rà tèreê, na rà cèikî naa gooé. Â rà ina pâ: «[Munaa wàé pwi Mesia. Ba] nye dau wâru kaa pâ câmu kâra pàtâma Pwidueé na é pwa. Â wiàna càcaa wàé pwi Mesia, â pwiri càcaa wàrapwiri‡.»

Rà bu naigé ba na rà tâjùrué

32 Wà pàra tèpa *Farasaio, âna rà tère é pai picocoo naa goo Iésu. Â rà pitêrerà ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò, ba na rà cùru wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri nau tâjùrué.

33 Â é ina tàra wà Iésu pâ: «O càcaa gòrio jaawà, â go o mwa pàra còwâ naa jaa Pwina é cùruo me.

34 Â guwà o mwa pimudòo, â o câguwà caa pàdario, ba càcaa pâri ma guwà pàra naa na, na go pâ naawê.»

35 Â rà pi-ina tàra pâ: «Gona wâpà na, na é pàra naawê, ma o càcaa pâri ma jè o pâmariê? Wâna? Gona é còobé jii é napò kâjè, târa ma é pacâmuri tèpa jènerejè, na rà wâro naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif?

36 Dà é pwina é pwa na é ina tâjè, na é gére ina pâ: “Guwà o mwa pimudòo, â o câguwà caa pàdario, ba càcaa pâri ma guwà pàra naa, na go pâ naawê”?»

Go naa tàwà jawé târa wâro

37 Jèe pwi bénabwé tòotù kâra pi-ija kà tèpa Juif, pwi tòotù na dau pwamuru naa goo. Â é cimadò wà Iésu, na ara diri é pâ âboro. Â é tomara too pâ: «Wiàna pwa cè pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é medario ma é wâdo!

38 Ba wà pwina é cèikî naa gooò, âna o mwa pò géé gooé é pwârajawé târa wâro, wâra é pai ina naa na *Tii Pwicîri.»

39 É ina pwiri goo é Nyuâaê Pwicîri, na rà o mwa tòpi é pâ âboro na rà o mwa cèikî naa gooé. Êco na, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji naa é Nyuâaê Pwicîri, ba bwaa caa caa pâ too naa na muugère kèe wà Iésu.

Càra caa pitêrerà gooé

7:27 Ioane 7.41, 9.29 † 7:27 Rà pitanami wà tèpa âboro-bà, ba ia é inapàpari wà Michée, pwi péroféta, pâ, wà pwi Mesia, âna ée mwa me géé na village Bétéléma. (Còo nee tii 42 ma Michée 5.1 ma Mataio 2.6.)

7:28 Mataio 11.27; Ioane 8.55 7:30 Ioane 7.44 ‡ 7:31 Dernière phrase—Grec: «Wiàna ée mwa tèepaa cè pwi Mesia, â pwiri ée mwa pwa cè pâ câmu kâra pàtâmee na wâru, jii é pâ pwina é pwa wà pwini?» 7:34

Ioane 8.21, 13.36 7:37 Lévitique 23.36; Ésaïe 55.1; Ioane 4.14 7:38 Ésaïe 58.11 7:39 Ioane 16.7, 20.22; Apostolo 2.4

40 Ûna rà tère ê pâ popai bèepwiri, â wâru ê pâ âboro na rà ina pâ: «Âjupâra pâ wà pwini, âna nye wàé kaa i Pwi Péroféta na jè tapacîê!»

41 Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wàé kaa wà pwi Mesia!»

Êco na rà ina wà pàra tàpé pâ: «Gona ée mwa me géee Galilée wà pwi Mesia? Bwa!

42 Ba jèe wii naa na ê Tii Pwicîri pâ, ée mwa tèepaa wà pwi Mesia géee na wâao kà pwi ukai *Davita. Â ée mwa me géee Bétéléma, village kà Davita§.»

43 Êkaa na rà pitadârùrà goo Iésu.

44 Â nûma pàra tàpé na rà tâjùrué, êco na nye ticè pai pwa wèe.

Càra caa cèikî tèpa pitûâ

45 Napwa wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri [na ia cùrurà pâ, ba na rà tâjùrué] âna rà wâjué còwâ. Â rà tèepaa dari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò ma tèpa Farasaio. Â wà tàpéebà, âna rà tawèerirà pâ: «Gorodà na câguwà caa popa me Iésu?»

46 Â rà tòpi tàra pâ: «Nye ticè âboro cèna mu tùra bwàti pwacèwiié!»

47 Â rà ina tàra wà tèpa Farasaio pâ: «Wànau, é ipa-imwüruwà mwara?

48 Nye ticè pwi jè ârapàarajè, wàijè tèpa pitûâ ma tèpa Farasaio, na cèikî naa gooé.

49 Â napwa diri ê nyi tèpa âboro bèeni na rà cèikî naa gooé, âna càra caa tâmogòori ê Naèa kà Moosé. Â jèe tojiirà!»

50 Êco na wà Nicodème, pwi jè béerà—wà i pwi a pâmari Iésu [na ne]—âna é ina tàra pâ:

51 «Pwicîri naa na ê Naèa kâjè, na jè pwa wârimuru tà wà pwi âboro, béaari ê pai [pitèié. Wâdé na jè mara] tâmaari ê pwina é ina târa ipwamurué.»

52 Â [rà tapàgà tée, â] rà ina pâ: «Kaa! Gà pwi âboro me géee Galilée, wâgà mwara? Mudàra cai na ê Tii Pwicîri, â gà o pâ nau còo pâ, nye ticè *péroféta cèna me géee Galilée!»

{
53 Â nabwé, â rà jèpa ipiina naa na jèpa pwârawâ kàra.}

Naporomee 8.1–11, âna nye tiàa na pâ Tii Pwicîri naa na grec na muru béaa.

8

Tô a mura paa

1 Â é pâra wà Iésu, naa gòrojaa Élaio*.

2 Â, na dàuru kêe, na bwaa dau dàuru, â é wâjué còwâ naa na *Wâra pwapwicîri. Â rà medarié, ê pâ âboro na wâru. Â é tâaboo†, â é tapoo pacâmurirà.

3 Â wà pàra tèpa *dotée goro ê Naèa, ma wà pàra tèpa *Farasaio, âna rà dàti medarié ê tô jè ilàri. Ba rà pâmariê, na ru géee ipuu ma pwina càcaa pwi éaa. Â rà popaé me, na ara diri ê pâ âboro.

4 Â rà ina tà Iésu pâ: «Pwi a pwa pupûra, wà tòoni, âna tâjùrué na é bwaa géee mura paa.

7:40 Ioane 6.14 7:41 Ioane 1.46 7:42 2 Samuel 7.12; Psaume 89.4–5; Michée 5.1–2 § 7:42 Càra caa tâmogòori pâ, wà Iésu, âna pitèpaé naa Bétéléma. 7:46 Maréko 1.22 7:48 Ioane 12.42 7:50 Ioane 3.1–2 7:52 Ioane 7.41–42 * 8:1 Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers. † 8:2 Â é tâaboo—Naa jaa wà tèpa Juif, âna rà tâaboo wà tèpa pwa pupûra na rà pacâmuri âboro.

⁵ Jèe wii naa na é *Naèà kà Moosé, pâ, o caamwara goro atü é tô ilàri na é wàrapwiri. Â wâgà, âna dà cèna gà ina naa goo?»

⁶ Rà ina pwiri tée, ba na rà tacaié. Ba nūmarà na rà pa é pai tòpi kée, ma bépiciapwâ gooé. Êco na é cūué boo wà Iésu, â é pwa tii goro é mangadaîê, naa napuu.

Wàilàpà pwina ticè èpà kée?

⁷ Ūna rà nye tà ciburà tawèerié, â é cimadò, â é ina tàra pâ: «Wâdé na wà pwi âboro, na mu nye ticè èpà na é pwa, âna é tapoo èié goro atü.»

⁸ Â é jèu cūué boo cōwâ, ma pwa tii na napuu.

⁹ Â rà jèpa ipiina, tapoo géé goo tèpa ijiao, tèepaa naa goo tèpa âboro kîri. Â ru mwa tà tâa acari, wà Iésu ma wà i tô ilàri.

¹⁰ Â é tagòtùé wà Iésu, â é ina tée pâ: «Tôoni, rà wâpà, tàpé na ia rà pitòtigà? Gona nye ticè âboro cèna é tâa, ma é naa cè wârimuru tâgà?»

¹¹ Â é tòpi tée pâ: «Nye ticè.» Â é ina tée wà Iésu pâ: «Â wâgo mwara, âna câgo caa naa cè wârimuru tâgà. Gà pâra, â gà cibwaa pwa cōwâ cè tûâ cèna èpà!»

Iésu âna é pwi pwéelaa kâra gòropuu

¹² É ina mwara tà tèpa âboro wà Iésu pâ: «*WÂGO kaa é pwéelaa kâra gòropuu. Â wà pwi âboro na é me wiâô, âna o mwa pwa é pwéelaa na wâgooé na naa tée é âji wâro. Â o câé mwa caa pâ naa é bàutê.»

¹³ Â rà ina tée wà tèpa Farasaio pâ: «Nye piticèmururu naa goo é pwina gà ina, ba gà nye pipaâjupâragà cōwâ‡!»

¹⁴ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa. Wiàna go nye pipaâjupâraô cōwâ, â nye âjupâra é pai pipaâjupâraô kôo. Ba go tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pâra naawê. Â napwa wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori wâna na go me géewê, ma wâna na go pâra naawê.

¹⁵ Ba guwà pitèi wiàra é tûâ kà tèpa âboro. Â wâgo, âna nye ticè pwina go tèié.

¹⁶ Êco na, wiàna go nye tèi, â o nye âjupâra é pai tèi kôo. Ba càcaa wâgo co, â nye wàibu naima ma Pwiduée Caa, na é cūruo me.

¹⁷ Ba ia wii naa na é Naèà kàwà pâ, é aupaâjupâra kâra ârailu âboro, âna nye âjupâra kaa.

¹⁸ Â *WÂGO, âna go nye *paâjupâraô, â é nye paâjupâraô mwara wà Caa, Pwina é cūruo me.»

¹⁹ Â rà tawèerié pâ: «Gona wâpà Caa'gà?»

Â é tòpi tàra pâ: «Câguwà caa tâmogòoribu ma Caa kôo. Ba wiàna guwà gére tâmogòorio, â pwiri guwà gére tâmogòori mwara wà Caa kôo.»

²⁰ É ina é pâ popai bèepwiri wà Iésu, ûna é bwaa gére pwa pupûra wâna Wâra pwapwicîri, wâna autòpò âraimeai tà Pwiduée. Â nye ticè jè âboro cèna é tâjùrué, ba bwaa càcaa tèepaa é pâara kée.

É inapàpari pai còpòdo kée dari Caa

²¹ É ina mwara wà Iésu pâ: «Go o jèe pâra, â guwà o mwa mudòo. Â guwà o bà naa na èpà kàwà. Ba wâna na go pâra naawê, âna o càcaa pâri ma guwà pâra naawê.»

8:5 Lévitique 20.10; Deutéronome 22.22-24   **8:7** Deutéronome 17.7   **8:11** Ioane 5.14   **8:12** Ésaïe 49.6; Ioane 1.4-9, 9.5, 12.46   ‡ **8:13** Pipaâjupâragà cōwâ—Rendre témoignage de toi-même. Cōo mwara Paâjupâra naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.   **8:14** Ioane 5.31-32, 7.28   **8:15** Ioane 12.47   **8:16** Ioane 5.30, 8.29   **8:17** Deutéronome 19.15   **8:18** 1 Ioane 5.9   **8:20** Ioane 7.30   **8:21** Ioane 7.34, 13.33

22 Â rà pi-ina tàra wà tèpa âboro pâ: «[Dà pai ina wèe ni?] Pwiri ée mwa pipòtàmwereê còwâ? Ba é ina pâ càcaa pâri ma jè pâra naa na é pâra naawê.»

23 Â é tòpi tàra pâ: «Wâguwà âna guwà tèpa âboro géeniboo, â wâgo, âna go me géenidò. Ba guwà tèpa âboro gòropuu, â câgo caa pwi âboro géeni gòropuu.

24 Gée goro pwiri, na ia go ina tàwà pâ, guwà o bà naa na èpà kàwà, wiàna câguwà caa cèikî pâ, ‘*WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé].’»

25 Â rà ina tée pâ: «Gona wâgà wâa?»

Â é tòpi pâ: «I pwi ia go jèe ina tàwà, gée na autapoo goo§.

26 Â wâru pâ muru na pâri ma go ina naa goowà, ma pitèiwà goo. Êco na go inapàpari [tàwà co] é pwina go tère jii wà Pwina é cùruo me naa jaawà. Ba wàe na é ina é âjupâra.»

27 Êco na càra caa tèreina pâ é pwa jèkutâ goo [wà Pwiduée] Caa.

28 Â é ina tàra pâ: «Wiàna guwà mwa naaô too naanidò*, wâgo *Pwina naîri âboro, â guwà o mwa còoinari pâ, ‘WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé].’ Â guwà o mwa còoina mwara pâ, câgo caa po pwa cè jè muru gée good. Ba go ina co é pwina é ina tõe wà Caa.

29 Â wà Pwina é panuâo me, âna é nye tà wâjaa, â càcaa mu nama tà wâgo acari. Ba go pwa taaci é pâ muru na wâdé tée.»

30 Ûna é wàrapwiri pai tùra kée tàra, â wâru tàpé na rà cèikî naa gooé.

ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà!

31 É ina wà Iésu tà tèpa Juif na rà cèikî naa gooé, pâ: «Guwà tèpa âji a *câmu kôo, wiàna guwà tà cimwü goo é popai kôo.

32 Â géewê, na guwà mwa tâmogòori é *ÂJUPÂRA, â é ÂJUPÂRA âna ée mwa tipiwà.»

33 Â rà ina tée [wà pàra tàpé] pâ: «Cina gà ina pâ, o mwa tipibà? Ba wàibà, âna bà tèpa gòobàra *Abéaama, â nye ticè pwi âboro cèna é mu caa nama bà tèpa *ênawéna kîri kée!»

34 Â é tòpi tàra pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pipanuâe târa èpà, âna é pwi ênawéna kîri kâra èpà.

35 Â wà pwi ênawéna kîri, âna càcaa pwâraê naa na tâa kà pwi a pitûa kée. Â wâdé co naa goo é pwi èpo naa pwârawâ.

36 Â wiàna go tipiwà, wâgo Pwina naîri âboro, â o nye ticè kaa cèna câguwà mwa caa èrà goo.

37 Go tâmogòori pâ guwà tèpa gòobàra Abéaama. Êco na guwà pimudàra ma guwà pòtàmwarâo, ba câguwà caa tòpi é popai kôo.

38 Go ina é pâ muru na go còo naa jaa wà Caa kôo. Â wâguwà, âna guwà nye pwa é pwina guwà tère jii pwi caa kàwà.»

39 Â rà tòpi tée pâ: «Nye pwi âji caa kâbà, âna wà Abéaama!»

Â é ina pâ: «Wiàna guwà tèpa âji naîe, â pwiri guwà gère pwa pâ wakè na ia é pwa.

40 Â nabà, âna guwà pimudàra ba na guwà pòtàmwarâo, wâgo na go ina tàwà é âjupâra na go tère jii Pwiduée! Wà Abéaama âna câe caa mu pwa na wàrapwiri!

41 Bwa, guwà nye pwa é pâ wakè kà pwi caa kàwà.»

8:23 Ioane 3.31 § **8:25** *I pwi ia go jèe ina tàwà, gée na autapoo goo—é, Gorodà na go tòpi tàwà?* **8:28**

Ioane 3.14 * **8:28** *Naaô too naanidò—É ina wà Iésu goro é pai ténamiriê naa goro satauro, â goro é pai wâjué còwâ kée naa jaa wà Pwiduée naa napwéretòotù.* **8:33** Mataio 3.9 **8:34** Roma 6.16,20

8:39 Mataio 3.9 **8:41** Ésaie 63.16

Â rà ina tée pâ: «Câbà caa tèpa èbwi! Ba nye caapwi co pwi caa kâbà, âna wà Pwiduée!»

Câguwà caa tèpa naí Pwiduée

⁴² É tòpi tàra pâ: «Wiàna é pwi caa kàwà wà Pwiduée, â pwiri gére wânümawà gooò. Ba go me géé jaa Pwiduée, â go wâni géé gooé. Ba câgo caa me imudi, â é cùruo me.

⁴³ Gorodà na câguwà caa tâmogòori é pwina go ina tàwà? Ba nye tàutàwà na guwà tòpi é popai kôo.

⁴⁴ «Bwa, wà pwi caa kàwà, âna wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà! Êkaa na nye nümawà na guwà pwa é câbawâdé kêe. Wà pwiibà, âna é pwi a pòtàmwara âboro, géé na autapoo goo. Â câé caa tâa na ÂJUPÂRA, ba nye ticé ÂJUPÂRA gooé. Ba é nye tà pwâ, ba é nye pwi a wàrapwiri, ba é pwi caa kà tèpa pwâ.

⁴⁵ «Â wâgo, âna go ina é âjupâra, êkaa na câguwà caa cèikí naa goo.

⁴⁶ Wàilàapà géé goowà cèna ée paari pâ pwa cè èpà na go pwa? Â wiàna go ina tàwà é âjupâra, â cina câguwà caa cèikí naa gooò?

⁴⁷ Wà tèpa âboro na rà me géé goo Pwiduée, âna rà tère é popai kà Pwiduée. Êco na câguwà caa tère é popai kêe, ba câguwà caa me géé goo Pwiduée.»

Iésu ma Abéraama

⁴⁸ Rà ina tà Iésu wà pàra tèpa Juif pâ: «Bà nye âjupâra pâ gà pé pwi *Samaria, â pé pwi a pwa duée googà!»

⁴⁹ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, càcaa pwa duée gooò! Êco na go pitòimiri Caa kôo, â wâguwà, âna câguwà caa pitòimiriô.

⁵⁰ Câgo caa pimudàra cè pai pwamainàô. Êco na pwa Pwi a pitèimuru, na é pwi a-imudàra ba kôo.

⁵¹ Go ina tàwà é âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é pitère dâra é popai kôo, âna o càcaa pâri ma é bà [dâra gòiri].»

⁵² Â rà ina tée pâ: «Bà jèe tâmogòori ni, pâ, gà pé wâra duée! Ba é jèe bà wà Abéraama, â rà jèe bà mwara wà tèpa *péroféta. Â wâgà âna gà ina pâ: “Wà pwi âboro na é pitère dâra bwàti é popai kôo, âna o câé caa bà.”

⁵³ «Pwiini, wâgà ilàapà?! Gona gà maina jii Abéraama, pwi caa kâbà? Wàé na é jèe bà, â rà jèe bà mwara wà tèpa péroféta!»

Go mara tâa béaa kà Abéraama

⁵⁴ É tòpi tàra wà Iésu pâ: «Wiàna go ipwamainàô, â napwa é pâ popai kôo, âna piticèimuru naa goo. Êco na wà Caa kôo, âna é nye ipwamainàô ma paari é pai muugère kôo. Wàé na guwà ina gooé pâ é Pwiduée kàwà!

⁵⁵ Êco na câguwà caa tâmogòorié, â wâgo, âna go tâmogòorié. Ba wiàna go ina tàwà pâ câgo caa tâmogòorié, â go pwi a pwâ, pwacèwiiwà. Êco na go nye tâmogòorié, êkaa na go pâra wiâra é popai kêe.

⁵⁶ Wà Abéraama, pwi caa kàwà, âna é jèe tàmara còo é pwi pàara kôo, â é dau ipwadée, goo pai mwa tèepaa me kôo.»

⁵⁷ Â rà ina pâ: «A? Bwaa càcaa pâ 50 naja'gà, â gà jèe còo Abéraama?!»

⁵⁸ Â é tòpi tàra wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra pâ: Na bwaa nye tiâu Abéraama, âna go jèe tâa, ba ‘WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé].»

⁵⁹ Â ûna rà tère [pâ, é nama ipaiwàilu ma wà Pwiduée] â rà nye tòri kaa pâ atü, ba na rà èié goo. Êco na é picârü goorà, â é còobé géé na Wâra pwapwicîri.

9

É nama é niâ pwi a bwi

¹ Ūna é pâra wii naigé wà Iésu, â é côo pwi jè âboro, na é pwi a bwi géé na aukîri kêe*.

² Â rà tawèerié wà tèpa *câmu kêe pâ: «Pwi ukai, cina é bwi wà pwini? Pwiri géé goro cè èpà kêe, é, géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe?»

³ Â é tòpi tàra pâ: «Bwa, càcaa géé goro èpà kêe, â càcaa géé goro cè èpà kà du nyaa ma caa kêe. Ê pai bwi kêe, âna pwa, ba na paari ê pàtâma Pwiduée naa gooé.

⁴ Ba, na pàara naa bwaa pwaa, âna wâdé na jè pacoo é pâ wakè kà Pwina é cùruo me. Ba é wâmwünyabwe ê bàutê, â o jèe nye ticè âboro na pâri ma é wakè na bàutê.

⁵ Ba, na go bwaa wâni gòropuu, âna go pwéelaa kêe é gòropuu.»

⁶ Â é èdu boo naa napuu, â é biinaimari ê nûru èdu kêe ma puu. Â é tâmi ê du parawére âraporomee i pwi a bwi.

⁷ Â é ina têe pâ: «Gà pâra nau nuwagà naa najawé Siloé.» (Siloé, âna pai ina wèe pâ 'Cùrué'.)

Â é pwa wà pwini, â ūna é wâjué me côwâ [naa pwârawâ] â é jèe nye niâ!

Rà pò gooé tèpa âboro

⁸ Wà tèpa âboro na rà wâro goro jènereê, ma wà tàpé na rà mu côoê na é mu ila, âna rà pò ma pi-ina tàra pâ: «Gona càcaa wà i pwi âboro na ia é mu nye tà tâaboo burà ila?»

⁹ Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Akaé.» Êco na rà ina wà pàra tàpé mwara pâ: «Bwa! Pwacèwii naa wàé.»

Â wà pwiibà, âna é tòpi tàra pâ: «Bwa, nye wâgo kaa.»

¹⁰ Â rà tawèerié pâ: «Ico pwini, gà wànau târa ê pai pwa wèe ma gà côojè?!»

¹¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wà pwi jè âboro na nee Iésu, âna é pwa ma go côojè. Ba é bii ê puu, â é tâmi ê du parawére âraporomeeô goo. Â é ina tôo pâ, na go nuwao naa najawé Siloé. Ūna go wàrapwiri, â go nye niâ kaa!»

¹² Â rà ina têe pâ: «Â é wâpà wà pwi âboro-bà?»

Â é tòpi pâ: «Îi, câgo caa tâmogòori.»

Rà tawèerié tèpa Farasaio

¹³ Rà popa wà i pwi a bwi, pâdari tèpa *Farasaio.

¹⁴ Ba napwa ê tòotù bèepwiri ia é bii i puu na† wà Iésu, ma é pwa ma é niâ, âna tòotù pwicîri.

¹⁵ Â rà tawèerié mwara wà tèpa Farasaio, goro é pai niâ kêe.

Â é tòpi tàra pâ: «É tâmi i du parawére âraporomeeô goro dùuru, â go nuwa, êkaa na go niâ.»

¹⁶ Â jèe pâra nau pitadàrù ê pai tâa kàra. Ba rà ina wà pàra tàpé pâ: «Wà pwi âboro na é pwa pwiri, âna câe caa me géé goo Pwiduée! Ba câe caa papwicîri ê *tòotù pwicîri!»

Â rà ina wà pàra tàpé pâ: «Bwa, wiàna é pwi âboro èpà, â pwiri càcaa pâri ma é pwa ê pâ *câmu kêe pàtâma Pwiduée.»

* **9:1** Aukîri kêe—*Sa naissance*. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pai pitèpaé*. **9:2** Ézékiel 18.20; Luka 13.2,4 **9:3** Ioane 11.4 **9:5** Mataio 5.14; Ioane 8.12 **9:6** Maréko 8.23 † **9:14** Ê tòotù...ia é bii i puu na—Rà ina pâ, pai bii ê puu, âna 'wakè', â pwicîri na tòotù pwicîri.

17 Â rà tawèeri mwara i pwi âboro a bwi pâ: «Dà cè pai niimiri'gà naa gooé, na é nama gà niâ?»

Â é tòpi tàra pâ: «É pwi *péroféta [na é me gée goo wà Pwiduée].»

Rà todà du nyaa ma caa kêe

18 Wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif, âna càcaa nûmarà na rà cèikî pâ, wà pwiibà, âna pwi a bwi béaa. Â rà bwaa nye pwa mwara ma ru me, wà du nyaa ma caa kêe.

19 Â rà tawèeriru pâ: «Pwi naîu wà pwini? Â âjupâra pâ é bwi gée na aupitèpaé? Â gorodà na é niâ nabà?»

20 Â ru tòpi tàra pâ: «Ûu kaa, é pwi naîbu. Â é pwi a bwi gée na aupitèpaé.

21 Â é jèe niâ nabà, êco na câbu caa tâmogòori cè majoroé. Â câbu caa tâmogòori mwara cè pwi âboro, cèna é nama wâdé ê du âraporomee. Wâdé na guwà nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina, â jèe nye pâri ma é ina tàwà!»

22 Ru ina pwiri, ba wâgotàru goo tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Ba rà jèe pitèrerà pâ na rà o pacoo gée na *wâra pitapitiri kàra, êdiri pâ âboro na rà ina pâ wà Iésu, âna é pwi *Mesia [na é me nau pa-udò ê Ba].

23 Wâépwiri ê majoroé ma ru ina wà du nyaa ma caa kêe pâ: «Guwà jèe nye tawèerié cai, ba jèe nye pwi âboro maina.»

Rà jèu tawèeri pwi a bwi

24 Rà jèu todà còwâ wà i pwi a bwi wà tèpa Farasaio. Â rà ina tée pâ: «Gà ina é âjupâra na ara Pwiduée! Ba bà tâmogòori pâ wà pwi âboro na é nama gà wâdé, âna é pwi âboro èpà.»

25 Â é tòpi tàra pâ: «Câgo caa tâmogòori pâ, pwiri pwi âboro èpà. Â caapwi co é pwina go tâmogòori, âna, béaa, âna go pwi a bwi, â nabàni, âna go jèe niâ.»

26 Â rà ina tée mwara pâ: «Gona dà na é pwa tâgà? É wànau târa ê pai pwa wèe, ma gà niâ?»

27 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe ina tàwà, â tàutàwà na guwà tère! Â gorodà na guwà bwaa jèu tawèeri mwara? Pwiri nûmawà na guwà tèpa âboro kêe mwara?»

28 Â rà pwaé, ma ina tée pâ: «É! Pwiini! Nye wâgà na gà pwi âboro kêe! Ba wàibà, âna bà tèpa pâra naa goo wà *Moosé!

29 Bà nye tâmogòori pâ é patùra Moosé wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ji pwi a me géepà?!»

É paâjupâra tàra pàtâma Iésu

30 É ina tàra wà pwiibà pâ: «Nye ité, ba é nama go niâ, êco na wâguwà, âna câguwà caa tâmogòori na é me géewê!

31 Â jè jèe cau tâmogòori pâ, câé caa tère tèpa âboro èpà wà Pwiduée. Â é tère tàpé na rà papwicîrié, â na rà pwa ê câbawâdé kêe.

32 Mu nye ticè âboro na é nama é niâ cè pwi jè âboro, na é bwi gée na aupitèpaé!

33 Â wiàna câé caa me jii Pwiduée wà pwi âboro bèepwiri, â pwiri càcaa pârié ma é pwa cèna wàrapwiri.»

34 Â rà putàmurié wà tèpa Farasaio ma ina tée pâ: «Pwiini! Gà pwa na gà pacàmuribà, wâgà na gà pé pwi a pwa na èpà, gée na aupitèpagà?»

Â rà tû tée‡ gée na wâra pitapitiri.

É cèikî naa goo Iésu

³⁵ É tère wà Iésu pâ rà tü tà i pwi ia é bwi, â é pâmariê. Â é ina tée pâ: «Gà nye cèikî naa goo wà *Pwina naîri âboro?»

³⁶ «Pwi ukai, wàilàpà pwiri, ba na go cèikî naa gooé?»

³⁷ «Gà jèe tàgére côôê, ba wàé na é tàgére patùragà!»

³⁸ «Ûu, co Pwi Ukai, go cèikî naa googà!»

Â é cigòboo ma tùu jùrué na ara Iésu.

Tàpé na tàutàra na rà côo

³⁹ É ina wà Iésu pâ: «Go tèepaa me naani gòropuu, na pinaaitiri tèpa âboro—ba na rà niâ tèpa âboro na rà bwi; â na rà bwi tèpa âboro na rà niâ.»

⁴⁰ Na rà tère pwiri wà pàra tèpa Farasaio, na rà gére tâa wê, â rà ina tée pâ: «Wà nau? Wàibà mwara âna bà tèpa bwi?»

⁴¹ Â é tòpi tàra pâ: «Wiàna guwà gére tèpa bwi, â pwiri nye gére ticè èpà kàwà. Êco na guwà ina pâ guwà niâ. Êkaa na guwà tà tâa na é èpà kàwà.»

10*Iésu âna é pwi âji a wéaari mutô*

¹ É ina tàra mwara wà Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é âjupâra: Wà pwi âboro na é too wii iti jii é goropwiinawâ goo nababé kâra mutô, âna é pé pwi a mura, ma pé pwi bâadi. Ba câé caa tò naa é goropwârawâ.

² Â napwa wà pwina é tò naa é goropwârawâ, âna wàé na é pwi âji a piwéaari mutô.

³ [Â, naa dàuru, âna] wà pwi âboro na é wéaari goropwârawâ [naa ne] âna é tàpiri tée. Â wà diri tèpa mutô kêe, âna rà nye tèreina é pwâratùra kà pwi âji a piwéaari mutô*. Â é ina jèpa neerà, â é pacòobérà naa gòroigé.

⁴ Ûna é cau pacòobérà diri, â é pâbéaa kàra. Â rà nye cau pwicò kêe, ba rà tèreina é pwâratùra kêe.

⁵ Pwacoé ma rà pàra wiàra cè pwi jèpwi. Ba càra caa tèreina pwâratùra kêe. Â rà o upié.»

⁶ Êco na wà tàpé na rà tère é ucina bèepwiri kà Iésu, âna càra caa tâmogòori é pai ina wèe.

Go pwi goropwârawâ

⁷ É ina tàra mwara pâ: «Go ina tàwà é âjupâra pâ: *WÂGO pwi goropwârawâ kâra é pâ mutô.

⁸ Wâru tàpé na rà tèepaa me béaario, na rà tèpa mura, ma tèpa bâadi. Â wà tèpa mutô âna càra caa pitère dàra.

⁹ *WÂGO pwi goropwârawâ. Wà pwi âboro na é tòme good, âna ée udò, [â o tâa tée é *âji wâro]. Â o pâri ma é pàra naa na nùmee goo wê†, â ée mwa tà pàdari uti kêe.

¹⁰ «Napwa wà pwi a mura, âna é nye tèepaa co, ba na é mura, ma pòtâmwara, ma ténoori. Â wâgo, âna go me, ba na rà wâro wà tèpa âboro, wàilà tèpa mutô kôo. Â o tà tàra é âji wâro na tâbawêe.»

Go pwi âji a wéaari mutô

9:40 Mataio 15.14 * **10:3** Tèpa mutô kêe, âna rà nye tèreina... Naa jaa tèpa Juif, âna pâ mutô kà tèpa âboro na wâru, âna rà pitànaima naa na caapwi nababé naa ne. **10:8** Jérémie 23.1-2; Ézékiel 34.2-3 † **10:9** É pàra naa na nùmee goo wê—Grec: É tà tò ma còobé.

11 «WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari ê pâ mutô. Â wà pwi âji a piwéaari ê mutô, âna é panuâ ê wâro kêe ba kâra.

12 Â wà pwi âboro na é nye po wakè co târa mwani, âna câé caa pwi âji a piwéaari mutô. Ba wiàna é còo è *loup* na é tèepaa me, â é panuâ i pâ mutô, â é uru, ba càcaa mutô kêe. Â o utirà ma tadidirirà.

13 Â é uru wà pwi âboro bèepwiri, ba é pwi a wakè târa mwani co, â càcaa wânümee goo ê pâ mutô.»

Go panuâ wâro kôo ba kâra

14 «Ûu, WÂGO, âna go pwi âji a piwéaari mutô. Â go nye tâmogòori ê pâ mutô kôo, â rà nye tâmogòorio mwara.

15 Ipaìwà naa goobu ma Caa. Ba wà Caa, âna é tâmogòorio, â wâgo, âna go tâmogòori wà Caa. Â go panuâ ê wâro kôo, ba kâra ê pâ mutô kôo.

16 Â bwaa pwa mwara ê pàra mutô kôo‡, na càra caa pâ toome naa na é nababé bèeni. Â wâdé na go mudàra mwara. Â rà o mwa tère è pwâratùra kôo. Â o mwa caapwi pubu goorà diri, ma caapwi cè pwi a piwéaarirà.

17 «Dau wânüma Caa gooò, ba go panuâ ê wâro kôo. Go panuâ, ba go o mwa nye tòpi còwâ.

18 Nye ticè pwi jè âboro cèna é popa jiio, â go nye naa, gée gooò. Ba pwa tàrù kôo ma go naa é wâro kôo, â nye pwa tàrù kôo ma go nye popa còwâ. Ba wàépwi è aupitûari kà Caa kôo.»

Rà pitadàrùrà mwara gooé

19 Rà pitadàrùrà mwara wà tèpa *Juif, gée goro ê pâ popai bèepwiri.

20 Ba wâru gée goorà na rà ina pâ: «Pwa duée gooé, â é pigù! Cina guwà gére pitère dèe?!»

21 Êco na rà ina wà pàra tàpé pâ: «Bwa, ba càcaa wàrapwiri è pai tura kà pwi âboro na pwa duée gooé! Ê duée, âna càcaa pâri ma é pwa ma rà niâ§ è pâ âboro na rà bwi!»

Tàutàra na rà cèikî naa goo Iésu

22 Pwa è pwi *tòotù maina na *Iéruusaléma—pwi tòotù na pitaniimiri è pai tàpiri còwâ è *Wâra pwapwicîri, na pàara aumoo.

23 Â é tâa goo wà Iésu, â é nye tàgére ipokâa na i Wâra pwapwicîri, naa na 'Wâ kà *Solomona'*, wâ cikòmaa.

24 Â rà tapitirirà naa gooé wà pàra tèpa Juif, â rà ina tée pâ: «Gà tà ciburà nama bà pibu âboro naa googà, tiagoro wiidà? Wiàna wâgâ wà pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na bà tapacîê] â wâdé na gà inapàpari tâbà!»

25 Â é tòpi tàra pâ: «Ia go jèe nye ina tàwâ, â câguwà caa tòpi. Rà *paâjupâraò è pâ muru, na ia go pwa naa na nee Caa kôo.

26 Êco na tàutàwà na guwà cèikî naa gooò, ba câguwà caa tèpa mutô kôo.

Rà còoinaò tèpa mutô kôo

27 «Ba rà nye tère è pwâratùra kôo wà tèpa mutô kôo, â go nye còoinarà, â rà nye pàra wiâò.

28 Â go naa tàra è *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée. Â o càra caa tâmogòori ma rà o bà. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna o pâriè ma é poparà gée na-araraî†.

10:11 Psaume 23.1; Auinapàpari 7.17 10:12 Apostolo 20.29 10:15 Mataio 11.27; 1 Ioane 3.16

10:16 Ésaïe 56.8; Ézékiel 34.23 ‡ 10:16 Â bwaa pwa mwara è pàra mutô kôo—Tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif. 10:17 Filipi 2.8-9 § 10:21 Pwa ma rà niâ—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Paniâ*. * 10:23 'Wâ kà Solomona'—Pé wâ cikòmaa na dau maina è pâ àè. (Còo note goo Apostolo 3.11.) 10:28 Ioane 3.16, 6.39 † 10:28 Na-araraî (é, na-araî)—Paume.

²⁹ Ba wà Caa kôo na é panuârà tôo, âna é dau maina awé jii diri é pâ muru. Â nye ticè pwi jè âboro cèna o pârié ma é popa cè jè muru, géé na-araraí Caa.

³⁰ Â napwa wàibu ma Caa, âna bu nye caapwi.»

Pwa na rà èié

³¹ [Úna rà tère pwiri] wà tèpa âboro, â rà jèu tòri còwâ é pâ atü, ba na rà catàmwereê goo.

³² Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Dau wâru é pâ muru na wâdé, na go pwa na arawà—muru na me géé goo wà Caa. Â gona dà cè pwina gére nümawà dàra catàmwaraô goo?»

³³ Â rà tòpi tée pâ: «Pwiini, càcaa goo cè wakè na wâdé na gà pwa. Nye géé goo co na gà inabaèpà wà Pwiduée. Ba gà nye pwi âboro, â nümagà naa wâgà Pwiduée!»

Go wâgoo Caa â é wâgooò

³⁴ É ina tàra pâ: «Jèe wii naa na *Naèà kà Pwiduée pâ: *Guwà tèpa 'pwiduée'*‡. *Psaume 82.6*

³⁵ Â é ina pwiri [tà tèpa jojoorowà] na rà tòpi é Naèà! Â jè tàmogòori diri pâ càcaa pâri ma cätùra é pwina jèe wii naa na é Naèà.

³⁶ Napwa wâgo, âna é pitòrigario wà Pwiduée Caa, â é cùruo me naa gòropuu, â go ina pâ, go Pwina naiê. [Â wiàna é ina wà Pwiduée Caa tà tèpa âboro pâ, rà tèpa 'pwiduée'] â cina guwà putàmu naa gooò§, wiàna go ina pâ wâgo Pwina naiê?

³⁷ «Wiàna câgo caa pwa é pâ wakè kà Caa kôo, â guwà cibwaa cèikî naa gooò!

³⁸ Êco na go nye tàgére pwa; â wâdé na guwà cèikî. Ba wiàna pwacoé tàwà ma guwà cèikî naa gooò; â guwà cèikî naa gooò géé goo é pâ muru na go pwa. Â, na wàrapwiri, â guwà tàmogòori bwàti pâ go wâgoo Caa, â é wâgooò.»

³⁹ Géé goo pwiri, â rà pimudàra mwara cè naigé ba na rà tâjùrué. Êco na é nye uru taaci.

⁴⁰ Géewê, â é jèu pâra còwâ wà Iésu, naa na ére géé còwâ kâra nairiwâ Ioridano, wâna na ia é *piupwaa béaa naawê wà Ioane. Â é tàpo tâa wê.

⁴¹ Â rà medarié pâ âboro na wâru, â rà pi-ina tàra pâ: «Wà Ioane, âna câé caa pwa cè jè *câmu kâra pàtâma Pwiduée, êco na po coo diri é pâ popai, na ia é ina naa goo pwi âboro bèeni!»

⁴² Â dau wâru é pâ âboro wê, na rà cèikî naa goo Iésu.

11

Pai bà kà Lacaro

¹⁻² Pwa pwi jè âboro, na nee Lacaro. Â rà tâa Bétani ma du naigé kêe, wà Maria ma Marthe. (Wà Maria, âna wà i tô ilàri na ia é wicèpwiri é jawé ûrea naa gòro â wà Pwi Ukai Iésu, â cätùra* goro wàrapûruê.)

É dau maagé wà Lacaro,

³ â wà du duajii ilàri, âna ru panuâ pâ pwi jè âboro dà Iésu, nau ina tée pâ: «Pwi Ukai, [gà me wài, ba] wà i pwi âji béégà, âna é maagé!»

Câé caa pò ma pâra

10:33 Lévitique 24.16   **10:34** Psaume 82.6   ‡ **10:34** Tèpa 'pwiduée'—Élohim naa na hébéru. Du ârailu pai ina wàra pwi popai bèepwiri: *Pwiduée, é, pwi apitèimuru*. Naa na tii Salamo, âna popai goo wà tèpa pitèimuru kà tèpa Juif.   § **10:36** Cina guwà putàmu naa gooò—Grec: *Cina guwà ina pâ, go inaê ba èpà?*

10:38 Ioane 14.10-11   **10:40** Ioane 1.28   **11:1-2** Luka 10.38-39   **11:1-2** Ioane 12.3   * **11:1-2** Cätùra (é, cätùra)—Essuyer.

4-5 Wà Iésu, âna é dau wânümee goo wà Marthe ma Maria, ma Lacaro. Êco na, ûna é tère ê popai, [â câé caa pò ma pâra]. Â é ina pâ: «Ê maagé kà Lacaro, âna o câé caa bà goo. Géé goo pwiri, â o pwamaina Pwiduée, ma paari é pai muugère kêe. Â o paari é pai muugère kôo mwara, Pwina naîê.»

6 Â é bwaa nye tâa wê, naa na ârailu tòotù mwara.

7 Géé na càùé, â é ina tà tèpa *câmu kêe pâ: «Wâdé na jè pâra còwâ naa *Judée.»

8 Â rà tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, bwaa càcaa pé gòiri, na rà pibu naigé wà pâra tèpa *Juif naa Judée, ba na rà catâmwara. Â nûmagà dàra wâjué còwâ naawê?»

9 Â é ina tàra pâ: «Wânau, càcaa 12 ineretòotù na é té na tòotù? Wà pwi âboro na é pâra na bwaa pwaa, âna o câé caa cigòtù âê, ba bwaa pwéelaa.

10 Êco na, wiàna é pâra na ne, â o cigòtù âê, ba bàutê.»

É maagé bà Lacaro

11 Géé na càùé, â é ina tàra pâ: «É jèe puu wà Lacaro, pwi béejè, â go o pâra nau patâciê.»

12 Â rà ina tée pâ: «Wâdé, co Pwi Ukai, ba wiàna é gére puu co, â ée nye wâdé!»

13 Ba càra caa tâmogòori pâ, é ina tàra pâ é bà wà Lacaro. Rà niimiri pâ é nye âji puu.

14 Â é inapàpari tàra pâ: «Bwa, é jèe maagé.

15 Êco na go ipwâdéé goowà, na câgo caa tâa jaaé napwiri. Ba na wàrapwiri â guwà o mwa [còo ê pwina go pwa, â guwà mwa] cèikî naa goodò. Guwà me! Ma jè pâra darié!»

16 Â é ina wà Toma (jè nee 'Bérepidu') tà tèpa câmu bée pâ: «Jè pâra mwara, ba na jè cau bà naima ma wà Pwi Ukai†.»

Ru dau tòina du naigé kêe

17 Ûna é pâmwünyabweri Bétani wà Iésu, â é tère pâ jèe ârapapé tòotù kà Lacaro na auipwâni.

18-19 Â ru imuru pwi bàraru wà Marthe ma Maria, â dau wâru tèpa âboro géé *Iéusaléma, na rà medariru ba na rà patâmarù-ru. (Ba Bétani, village kâru, âna wâmwünyabweri Iéusaléma, wâpâ na âracié kilomètes.)

20 É tère wà Marthe pâ é jèe tèepaa wà Iésu, â é cimadò, â é pâra caraé [naa gòro naigé]. Â wà Maria, âna é nye tà tâa wâ.

21 Â é ina tà Iésu wà Marthe pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câé caa gére bà wà pwi bàrao!

22 Êco na go tâmogòori pâ é nye naa tâgà wà Pwiduée êdiri pâ muru na gà o mwa ilari jiié ni.»

Wâgo pwina é naa wâro

23 É tòpi tée pâ: «Ée jèe wâro còwâ géé na aubà wà pwi bàragà.»

24 Â é ina tée wà Marthe pâ: «Ûu, go cèikî pâ ée mwa wâro còwâ géé na aubà, na rà wâro còwâ wà tèpa bà, na pwi Tòotù pwicò.»

25 Â é ina tée wà Iésu pâ: «*Wâgo [pwina é naa] ê wâro, ma pawâro còwâ tèpa âboro. Wà pwi âboro na é cèikî naa goodò, âna wiàna é bà, â ée mwa nye wâro còwâ.

11:4-5 Ioane 9.3   11:16 Maréko 14.31   † 11:16 É tâmogòori wà Toma pâ, wiàna rà pâ naa Iéusaléma, â péa rà catâmwara Iésu wà tèpa Juif.   11:24 Ioane 6.40

26 Â wà pwi âboro na é wâro ma cèikî naa goodò, âna o câé mwa caa bà [dàra gòiri]. Gona gà nye cèikî naa goro é popai bèepwiri?»

27 Â é tòpi tée pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, go nye cèikî pâ, wâgà pwi *Mesia, wà *Pwina naî Pwiduée, na ée mwa tèepaa naani gòropuu.»

Ru pitùra ma Maria

28 Nabwé, â wà Marthe, âna é pâra nau pitodà pwàniri Maria, tô jiié. Â é ina tée pâ: «É jèe tèepaa wà pwi a pwa pupûra, â é todàgà.»

29 Â é nye cimadò kaa wà Maria, â é pàdari Iésu.

30 Ba bwaa câé caa pâ tèepaa me naa na village, â é bwaa tâa, wâna na ipitiru naawê ma Marthe.

31 Wà tèpa Juif na rà tâa wâ, na rà patàmarù Maria, âna rà côoê na é piwàcî còobé. Â rà pâra wiâê. Ba rà niimiri pâ é pâra nau i, nacârü.

32 Ûna é tèepaa medari Iésu wà Maria, â é cigòboo ma tùu jùrué na araé, â é ina tée pâ: «Au! Pwi Ukai, wiàna gà nye gére tâa ni, â pwiri câé caa gére bà wà pwi bàrao!»

É imuru pwi bée

33 É côoê wà Iésu, na rà gére i ma tèpa Juif na rà pâra wiâê. Â dau gùmagù pwâranümee, â é wataù‡.

34 Â é tawèerirà pâ: «Guwà pwàniriê naapà?»

Â rà ina tée pâ: «Pwi Ukai, me ma gà côo.»

35 Â é i wà Iésu.

36 Â rà ina wà tèpa Juif pâ: «Au! Guwà côo, é po dau niimiri wà Lacaro!»

37 Êco na rà picocoorié wà pâra tàpé ma pi-ina tàra pâ: «Wà pwiibà, âna é pwi a nama é niâ wà pwi a bwi. Â gona càcaa pâriê ma é pwa ma câé caa bà wà Lacaro, pwi bée?»

É pawâroé côwâ géé na aubà

38-39 Dau gùmagù pwâra-nüma Iésu. Â é pâra naa goo pé pwâramara-atü, wâna na ia ipwàniri wà Lacaro naawê. Â é ina tàra pâ: «Pwùru tâjii ê atü.» Ba i pwâramara-atü, âna târi goro atü.

Êco na é ina wà Marthe, wà tô naigé kà pwi a bà, pâ: «Ai! É jèe gére wâbu, co pwi ukai, ba jèe ârapàpé tòotù kée wê!»

40 Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gona câgo caa ina tâgà pâ, wiàna gà cèikî, â gà o côo é pai maina ma muugère kà Pwiduée?»

41 Â rà pwùru tâjii i atü. Â é niâ too naa napwéretòotù wà Iésu, â é ina pâ: «Caa wée, go ipwaolé tâgà, ba gà tèreô!»

42 Wâgo, âna go nye tâmogòori pâ gà nye tèreô taaci. Â go ina pwiri, goo tàpé na rà cibèepio, ba na rà o cèikî pâ, wâgà pwi a cùruo me.»

43 Â é tomara too pâ: «Lacaro, còobé boome!»

44 Â é còobé wà i pwi a bà! Â napwa ê du îê ma du âê, âna pii târamiri goro noo kêra imwaano na gòri. Â é naporomee, âna târamiri goro pwi jè imwaano. Â wà Iésu, âna é ina tà tèpa âboro wê pâ: «Guwà tipié ma panuê, ma é pâra.»

Rà pitérerà ma rà pòtàmwereê

11:27 Ioane 6.69 ‡ 11:33 Dau gùmagù pwâranümee, â é wataù—Grec: É putàmu. Pwiri é putàmu goo wà tèpa Juif na tàutàra na rà cèikî (nee tii 37), é, pwiri é putàmu goo é pwâra bà na tatée tèpa âboro. 11:37 Ioane 9.6

⁴⁵ Wà tèpa Juif na rà tèepaa dari Maria, âna rà côo ê pwina é pwa wà Iésu. Â wâru géé goorà na rà cèikí naa gooé.

⁴⁶ Êco na wà pàra tàpé, âna rà pàdari tèpa *Farasaio, â rà piwiâ tàra ê pwina é pwa.

⁴⁷ Â wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwailò ma wà tèpa Farasaio, âna rà panaimari ê *wâratûâ maina, â rà pi-ina tàra pâ: «Jè o pwa dà? Gà côo, jèe po dau wâru ê pâ *câmu kâra pàtâmee na é pwa wà pwini.

⁴⁸ «Â wiàna jè nye tà panuâê, â rà jèe nye po cèikí diri naa gooé ê pâ âboro. Â rà o tèepaa wà tèpa coda *roma, â rà o ténoori ê *Wâra pwapwicîri kâjè, ma ê Ba kâjè!»

Wâdé na é bà pwi caapwi âboro

⁴⁹ Â é tapoo tùra wà pwi jè âboro géé goorà, na nee Caïphe. Wàé na é pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò na naja bèepwiri. Â é ina tàra pâ: «Tàpéeni! Po dau ticè na guwà tâmogòori!

⁵⁰ Wânaui? Câguwà caa côoina é pwina é âjimuru ba kâjè? Wâdé na é bà pwi caapwi âboro, ba kâra ê Ba, ba na o cibwaa ténoori diri ê Ba kâjè!»

⁵¹ (Ûna é ina pwiri, âna [câé caa tâmogòori pâ] é nye tàmara ina béaa pâ, ée mwa bà wà Iésu ba kâra ê Ba. Ba [nye wà Pwiduée kaa na é tùra gooé] géé goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò na naja bèepwiri.

⁵² Â jèpwi mwara, âna é pai bà kà Iésu, âna càcaa ba kâra ê Ba kà tèpa Juif co. É bà, ba na é dànimari ma rà caapwi, êdiri wà tèpa naí Pwiduée, na rà jèpa tâa pâ.)

⁵³ Géé na càuru é ipitiri kàra bèepwiri, âna rà tapoo pibu naigé wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, ba na rà pòtâmwara Iésu.

⁵⁴ Â géewê, â é tàpo coo, goro pàra naa nabibiu kà tèpa âboro. Â é pàra naa Éfraïm, wâmwünyabweri namaré. Â rà caatâa wê ma tèpa câmu kêe.

Rà tapacîé naa Iérusaléma

⁵⁵ Ûna jèe wâmwünyabwe ê *Paséka, tòotù maina kà tèpa Juif, â dau wâru ê pâ âboro na rà me géé na pâ jèpa ére, naa Iérusaléma. Ba nûmarà na rà pwa ê pâ 'pwapwicîri târa pai *pinuwa', béaari i tòotù maina.

⁵⁶ Ûna rà tâa na Wâra pwapwicîri, â rà mudà Iésu, [êco na càra caa pâmariê] â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna guwà niimiri? Gona ée mwa me naa goro i *tòotù maina, é...?»

⁵⁷ Ba wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwailò ma wà tèpa Farasaio, âna rà ina ba gòo tà diri tèpa âboro pâ: «Wiàna guwà côo na é wêe wà Iésu, â guwà nama inapàpari tâbà, ba na bà tâjùrué.»

12

É nuwa du â Iésu wà Maria Mataio 26.6-13; Maréko 14.3-9

¹ Bwaa 6 tòotù béaari ê *Paséka, tòotù maina kà tèpa *Juif. Â é pàra wà Iésu naa Bétani. Bétani, âna village kà Lacaro, wà pwi ia é pawâroé côwâ géé na aubà wà Iésu.

² Â rà ija wê ma wà Lacaro, na é pwi bée tèpa tâa goro taapà. Â wà Marthe, âna é tô a picia èrà ma wâdoorà.

11:45 Ioane 7.31   **11:46** Luka 16.31   **§ 11:48** Wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, âna wâgotàra pâ wà tèpa cèikí naa goo wà Iésu, âna rà cicara tèpa Roma, wàilà na rà pitûâ naa napô kâra.   **11:52** Ioane 10.16
11:53 Ioane 5.18   **12:1** Ioane 11.1,43   **12:2** Luka 10.40

³ Â napwa naa goo wà Maria, âna é popa jè wâra jawé, na pwaai goro jawé ûrea*—pwi jawé na dau maina é wâri wèe. Â é wicèpwiri naa gòro ê du â Iésu, â é câtura goro wàrapûruê. Â po dipitiri i wâ i ûraaê.

⁴ Â càcaa wâdé tà Judas Iscariote, pwi jè ârapàara tèpa *câmu kà Iésu—wà pwina ée mwa ipwa tûâ tà Iésu. Â é ina pâ:

⁵ «Gorodà na càcaa icuri i jawé ûrea bèeni, ma o naa é wâri wèe tà tàpé na ticè kàra? Ba wâri wèe, âna pâ miliô†!»

⁶ Câé caa ina pwiri gée goro cè pai meaari kêe tàpé na ticè kàra. Â é ina ba pé pwi a mura. Ba é pwi a tà pa wâra i wâra mwani kàra, â é mu nye tàpo pa gée goro ê mwani na tòpò naa na.

⁷ Â é ina wà Iésu pâ: «Naaê! Ba é jèe tàmara pwa é pwi bèepwiri, târa é pwi tòotù na o ipwànririô na.

⁸ Guwà o nye tà ciburà tâa ma tàpé na ticè kàra, êco na wâgo, âna o câgo caa tà ciburà tâa jaawà.»

Nümarà na rà pòtàmwara Lacaro

⁹ Dau wâru tèpa âboro na rà tère pâ é tâa Bétani wà Iésu, â rà pâra naawê, ba nümarà na rà côoê. Â rà pâra mwara ba na rà côo Lacaro, wà pwi ia é pawâroé côwâ gée na aubà.

¹⁰ Â rà pitùra wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò, ba na rà pwa ma pòtàmwara mwara wà Lacaro.

¹¹ Ba wàrapwiri gooé, â jèe dau wâru wà tèpa Juif, na rà pâra jiià, â rà cèikî naa goo Iésu.

Rà pwamaina Iésu na é tò naa Iérusaléma

Mataio 21.4-9; Maréko 11.7-10; Luka 19.38-38

¹² Na dàuru kêe, âna wà tèpa âboro na rà me naa *Iérusaléma naa goro é pwapwicîri kâra Paséka, âna rà tère pâ wà Iésu âna é gére toome mwara.

¹³ Â rà còobé jii é ville, â rà dàciò é pâ îri upwâra‡ [ba na rà pwamainaê] â rà pâra caraé. Â rà uu ma ina pâ:

«Hosana§ ma cidòri!
Pwamaina Pwiduée!
Cidòri nyuâa pwi âboro,
na é me na nee

Psaume 118.26

—wà Pwi Ukai naa *Isaraéla!»

¹⁴ Â é popa é nari buriko wà Iésu, â é tâa gòé. Wâra na jèe wii naa na é *Tii Pwicîri pâ:

¹⁵ Cibwaa nama wâgotâgà,
co tô èpo *Siona,
[ville Iérusaléma]!
É tèepaa me wà Pwi Ukai'gà.
É tâa gò ji nari buriko.

12:3 Luka 7.37-38 * **12:3** Jawé ûrea—Nee nard. † **12:5** Pâ miliô—Grec: 300 mwani pwa (deniers). Wâri pwi caapwi âboro naa na caapwi naja. **12:8** Deutéronome 15.11 **12:11** Ioane 11.45 **12:13** Psaume 118.25-26; Ioane 1.49 ‡ **12:13** Îri upwâra—Îri upwâra na pwacèwii nu. Rà tòpò naa gòro naigé na ara Iésu wiâra pai pwa kàra na rà pwamaina é jè ukai kàra. (Còo Mataio 21.9.) § **12:13** Hosana—Popai naa na hébéru, na rà ina wà tèpa Juif na rà pwapwicîri. Wâni, âna pai ina wèe pâ: Jè pwamaina Pwiduée! **12:14** Zakarie 9.9

Zakarie 9.9

¹⁶ Ba diri ê pâ muru-bà, na rà pacoo [wà tèpa âboro] ba kà Iésu, âna jèe tàmarà ina béaa naa na Tii Pwicîri. Êco na, na pwi tòotù-bà, âna càra caa tâmogòori wà tèpa câmu kêe. Â rà mwa nye tà tâmogòori gée na càué—na pàara na é wâro còwâ wà Iésu gée na aubà, ma paari ê pai maina ma muugère kêe.

¹⁷⁻¹⁸ Dau wâru tèpa âboro na rà pâra mariê [na pwi tòotù-bà]. Ba wà tàpé na rà còôe na ia é pawâro còwâ wà Lacaro, âna rà nye dau pwa jèkutâ goo.

¹⁹ Napwa naa goo wà tèpa *Farasaio, âna rà pi-ina tàra pâ: «Gà còo, o jèe nye ticè cè pwina pâri ma jè pwa. Ba rà jèe nye pâra wiâê diri ê pâ âboro!»

Pwi âji ênawéna kà Iésu

²⁰ Na Iérusaléma, âna pwa pàra tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe tòpi ê pwapwicîri kà tèpa Juif. Â rà me nau pwamaina wà Pwiduée na pwi tòotù Paséka.

²¹ Â rà me burà wà Filipo, pwi âboro gée Bethsaïda, wâ Galilée. Â rà ina tée pâ: «Pwi ukai, nümabà na bà còo Iésu.»

²² Â é pâra wà Filipo, â é ina tà André, â ru pâra nau ina tà Iésu.

²³ Â é ina tàra diri wà Iésu pâ: «O jèe tèepaa ê tòotù na ipwamaina *Pwina naîri âboro.

²⁴ Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Ê pwi pwâra blé na é tûuboo naa napuu, âna wâdé na é wai, ba na é naa cè pwâra blé na wâru. Ba wiàna càcaa wai, â o nye tà wàé co.

²⁵ «Wà pwi âboro na wânümee târa ê wâro kêe, âna é tubatiâu. Â wà pwi âboro na dau wânümee goo Pwiduée, jii ê wâro kêe naani gòropuu, âna wà pwiibà, âna cáe caa tubatiâu ê wâro kêe. Â o mwa tâa tée ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

²⁶ «Wà pwi âboro na nümee na é piênawéna kòo, âna wâdé na é me wiâô. Â wâna na go tâa wê, âna bu caatâa wê ma wàé. Â ée mwa nye tòpi ê pumara wakè kêe jii Caa.»

É ina pai bà kêe wà Iésu

²⁷ [É ina mwara wà Iésu pâ]: «É pikîri nabà ê pwâranümo. Gona go mwa ina pâ: “Caa, upao jii ê picâri kâra ê tòotù bèeni”? Bwa, ba go jèe tèepaa naani gòropuu, ba na go pacoo ê pwi tòotù bèeni.

²⁸⁻²⁹ Caa, paari pâ wâgà Pwiduée na gâ maina!»

Wà tàpé na rà tâa wê, âna rà tère ê pwâratùra gée napwéretòotù na ina pâ: «Go jèe paari pâ, wâgo Pwiduée naa na pai maina ma muugère kòo. Â go bwaa nye tà wàrapwiri mwara.» Â rà niimiri wà pàra pwi pâ, é kûu i tikakara. Êco na rà ina pàra tàpé pâ: «Bwa! É patùraé ê jè *angela!»

³⁰ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «I pwâratùra bèepwiri, âna càcaa me ba kòo, â wàrapwiri goowà.

³¹ O jèe nabàni, na é pitèi pâ âboro gòropuu bèeni wà Pwiduée. Â é tü còobé naaboo gòroigé wà *Caatana, pwi ukai kâra gòropuu bèeni.

³² Â wiàna naaô too géeni gòropuu, â go mwa dàti medario ê pâ âboro diri.»

³³ Ūna é ina pwiri, â é jèe gére inapàpâri tàra ê pai pwa kâra tée, ma rà o nama é bà.

Tòpi pwéelaa

³⁴ Rà ina tée ê pâ âboro pâ: «Ina naa na pâ tii goro *Naèà pâ wà pwi *Mesia, âna é nye tà wâro dâra gòiri awé. Â cina gà ina pâ, o wâdé naa naatoo géeni gòropuu wà Pwina naîri âboro? Â gére wàilàapà ê Pwina naîri âboro bèepwiri?»

³⁵ Â é tòpi tàra pâ: «O jèe càcaa tà gòiri, na bwaa tà tâa jaawà i pwéelaa. Â wâdé na guwà pâra, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na o câé caa papòwà* é bàutê. Ba wà pwi âboro na é pâra na é bàutê, âna câé caa tâmogòori wâna na é pâ naawê.

³⁶ Tòpi ê pwéelaa, ûna é bwaa tâa jaawà, ba na guwà tèpa âboro kêra pwéelaa.»
 Ûna é ina pwiri wà Iésu, â é pâra jìrà, â é picârü goorà.

Càra caa cèikî naa gooé tèpa Juif

³⁷ Wâru pâ *câmu kêra pàtâma Pwiduee na é pwa wà Iésu, na ara tèpa Juif. Êco na càcaa wâru tàpé na rà cèikî naa gooé.

³⁸ Â jèe coo ê popai na é ina biu wà Isaia, pwi *péroféta, pâ:

*Pwi Ukai, Pwiduee,
 wàilàapà na cèikî
 naa goo popai kêbà?
 Gà paari tâi
 pàtâma'gà ma nii'gà?*

Ésaïe 53.1

³⁹ Â o pwacoé mwara ma rà cèikî, ba é jèe nabwé ina wà Isaia, pâ:

*Âraporomeerà na bwi;
 pwâranümarà na gòo.
 Ba wakè kà Pwi Ukai
 –Pwi Ukai Pwiduee
 na nama rà wàrapwiri.
 Ba péa rà biirà,
 ma medarié còwâ.
 Péa nama tiâu
 pâ maagé kêra Ba.*

Ésaïe 6.10

⁴¹ É ina pwiri wà Isaia goo Iésu, ba é jèe tàmara còo ê pai maina ma muugère kêe.

⁴² Êco na pwa pâra tàpé na rà cèikî naa gooé, tiagoo pâra tèpa pitûâ kà tèpa Juif mwara. Caapwi co na càra caa inapàparirà, ba wâgotàra goo tèpa Farasaïo. Ba rà péa pacòobèrà géé na *wâra pitapitiri.

⁴³ Ba wâdé tàra, ê pai pwamainarà kà tèpa âboro, jii ê pai pwamainarà kà Pwiduee.

O pitèi tèpa âboro goro pâ popai kà Iésu

⁴⁴ É tomara too wà Iésu pâ: «Wà pwina é cèikî naa goò, âna câé caa cèikî naa goò co, â é cèikî mwara naa goo Pwina é cùruo me.

⁴⁵ Â wà pwi âboro na é còoò, âna é còo mwara Pwina é cùruo me.

⁴⁶ Wâgo, âna go pwi pwéelaa, na go me naa na gòropuu, ba na câé caa tâa na bàutê cè pwi jèpwi cèna é cèikî naa goò.

⁴⁷ «O càcaa wâgo na go pwa wârimuru tà tàpé na rà tère ê popai kôo, â càra caa pâra wiâra. Ba câgo caa me nau pwa wârimuru târa pâ âboro gòropuu. Â go me nau pa-udòrà [ma naa târa ê *âji wâro].

⁴⁸ «Wà pwi âboro na tàutêe good, ma câe caa tòpi ê pâ popai kôo, âna o pitèié na Bénabwé tòotù†, gée goro ê pâ popai na go ina.

⁴⁹ Ba câgo caa po ina gée good ê pâ popai-bà. Â wà Caa na é cùruo me, âna é nye dàbacoo‡ tõe pâ namuru, na go me nau ina ma picémara.

⁵⁰ Â go nye tâmogòori pâ ê aupitûâri kêe, âna naa ê wâro dâra gòiri jaaé. Üu, ê pâ popai na go ina, âna é pwina é ina tõe wà Caa.»

13

É nuwa â tèpa câmu kêe

¹⁻² Jèe pwi bénabwé tòotù béaari ê tòotù *Paséka. Â rà ija na bàrane wà Iésu ma wà tèpa *câmu kêe.

É jèe tâmogòori wà Iésu pâ, é jèe tèepaa ê pàara na na é pâra na, géeni gòropuu naa jaa [wà Pwiduée] Caa. Â mu nye dau wânümee goo pâ âboro kêe na rà tâa ni gòropuu. Ba nye tà wânümee goorà tia pwâadèrè.

Napwa naa goo wà Judas Iscariote, pwina naî Simona, âna wà *Caatana, âna é jèe nabwé tòpò naa na pwâranümee jè auniimiri târa ma é pwa tûâ tà Iésu.

³ Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori pâ é nye me gée jaa Caa, â ée mwa wâjué cõwâ naa jaaé. Â é tâmogòori mwara pâ é jèe tòpi jii Pwiduée ê pitûâ naa goro diri ê pâ muru.

⁴ Na rà bwaa gére ija, â é cimadò, â é tòpwùtù ê ârabwée kêe [na tâa géeme cõwâ] â é pa é jè imwaano, â é piié goo.

⁵ Â é wicèpwiri ê jawé naa na wâra jawé, â é pwa ma nuwa ê â* tèpa câmu kêe. Â é câbaigé goro i imwaano na ia é piié goo.

Go nuwa â pwina pwa kêe jaa

⁶ Ûna é tèepaa pâ naa jaa Simona Pétèru, â é ina tõe wà Pétèru pâ: «Bwa, Pwi Ukai, càcaa pâri naa good na gà nuwa é du âô.»

⁷ Â é tòpi tõe pâ: «Câgà caa tâmogòori nabà ê pwina go pwa tâgà, êco na gà o mwa nye tà tâmogòori.»

⁸ «Bwa! O câgà mwa caa nuwa é du âô!»

«Wiàna câgo caa nuwa é du âgà, â o nye ticè kâgà jaa.»

⁹ «Wiàna wârapwiri, co Pwi Ukai, â càcaa êco é du âô na gà nuwa, â wâdè mwara na é du îô, ma pûruô mwara!»

¹⁰ Â é tòpi tõe wà Iésu pâ: «Wà pwi âboro na é jèe ipitoo, âna é jèe pwéelaa diri, â càcaa pâri ma jè nuwaé diri. Jè po nuwa co é du âê†. Â wâguwà âna guwà jèe pwéelaa diri. Êco na càcaa wâguwà diri.»

¹¹ Ba é jèe tâmogòori wà pwina ée mwa ipwa tûâ tõe. Êkaa na é ina pâ: «Câguwà caa cau pwéelaa diri.»

Guwà piênawéna kàwà

12:47 Ioane 3.17 † **12:48** Bénabwé tòotù—Cõo note goo 1 Pétèru 1.5. ‡ **12:49** Dàbacoo—Décider, définir.

13:1-2 Luka 22.3; Ioane 13.27 **13:3** Ioane 3.35, 16.28 * **13:5** Nuwa é â—Wakè kâra ênawéna na dau kîri naa jaa wà tèpa Juif. **13:10** Ioane 6.64,70–71, 15.3 † **13:10** Jè po nuwa co é du âê—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec.

12 Ûna é jèe cau nuwa diri ê pâ ârà, â é coona còwâ ê ârabwée kêe, â é tâaboo còwâ naa goro taapà, â é ina tàra pâ: «Gona guwà nye câmogòori ê pwina go pwa tàwà?»

13 Ba guwà ina tôo pâ 'pwi a pwa pupûra' ma 'Pwi Ukai', â guwà nye âjupâra, ba nye wâgo kaa.

14 Â wiàna go nuwa ê âwà, wâgo Pwi Ukai ma pwi a pwa pupûra, â wâdé mwara na guwà mwa tà pinuwa ê âwà jècaa.

15 Ba go naa tàwà nabà ê câmu, ba na guwà ipwacèwii ê pwina go paari tàwà.

16 Guwà tère bwàti: Wà pwi ênawéna âna câé caa piwéna jii pwi ukai kêe. Â càcaa pwamuru naa goo wà pwi âboro na cùrué, jii wà pwi a cùrué.

17 «Â nabà, âna guwà jèe tâmogòori ê pâ pwi bèepwiri. Â wâdé na guwà wârori, â guwà o ipwàdé.»

Càcaa cau wâguwà diri

18 «Câgo caa ina pwiri naa goowà diri, ba go nye câmogòori tàpé na go nye càwairà‡. Êco na wâdé na é coo é auwii naa na é Tii Pwicîri, pâ: *Wà pwina bu pi-ija naima ma wàè i poloa, âna wàè na é jèe cicarao*§. *Psaume 41.10*

19 «Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa càcaa pâji tèepaa. Ba wiàna coo, âna guwà o cèikî pâ, '*WÂGO [na go napwiri, nabà, â dâra gòiri awé]'.

20 Go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwina é tòpi pwi âboro na go cùrué, âna é tòpio mwara. Â wà pwina é tòpio, âna é tòpi mwara Pwina é cùruo me.»

É inapàpari pai icurié kà Judas

Mataio 26.20-25; Maréko 14.17-21; Luka 22.14-23

21 Ûna é ina diri pwiri wà Iésu, â dau gùmagù ê pwâranümee. Â é ina tàra pâ: «Guwà tère bwàti: Wà pwi jè ârapàarawà âna ée mwa pwa tûâ tôo.»

22 Â rà piucârirà wà tèpa câmu kêe, â rà pitawèerirà pâ wàilàapà na é inaê.

23-24 Â wà Simona Pétèru, âna é pwa ineremuru tà pwi a câmu na wânüma Iésu gooé*, ba na é tawèeri Iésu pâ, wàilàapà na é inaê. Ba wà pwiibà âna é tâa goro jènere Iésu, naa goro taapà.

25 Â é tabiié pâ dà Iésu, wà pwi a câmu bèepwiri, â é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilàapà?»

26 Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na go o naa tée ê noo kâra poloa na go nuwa.»

Â é pa i noo kâra poloa, â é nuwa, â é naa tà Judas, pwi naî Simona Iscariote.

27 Ûna é pa i noo kâra poloa wà Judas, â é nye tò kaa naa gooé wà Caatana.

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Ê pwina gà pwa, âna gà pwa wà!»

28 Â nye ticè ârapàararà, cèna é tâmogòori pâ cina é ina wàrapwiri tà Judas.

29 Ba rà niimiri wà pàra tàpé pâ é ina tée wà Iésu pâ: «Gà wâri cè muru cèna pârijè târa i *tòotù maina» é, «Gà pa é mwani, â gà naa tà tàpé na ticè kâra.» Ba wà Judas, âna pwi a tà pa wàra ê wâra mwani kâra.

30 Ûna é ija diri i noo kâra poloa na ia é naa tée wà Iésu, â é nye còobé kaa wà Judas, na jèe bàutê.

bénabwé ipagòo tèpa câmu kêe

(Naporomee 14-16)

13:14 Mataio 20.28; Luka 22.27   13:15 Filipi 2.5; Kolosé 3.13; 1 Pétèru 2.21   13:16 Mataio 10.24

13:18 Psaume 41.10   ‡ 13:18 Càwai—Choisir: Pitòrigari.   § 13:18 Cicarao—Naa na hébéru ma grec, âna ina pâ: *Épagòtù è waraaé târa cicarao*.   13:19 Ioane 14.29, 16.4   13:20 Mataio 10.40   * 13:23-24 *Tà pwi acâmu na wânüma Iésu gooé*—Munaa wà Ioane, pwi awii tii bèeni. (Còo mwara Ioane 19.26; 20.2; 21.7,20.)   13:27 Ioane 13.2

31-32 Ûna é còobé wà Judas, â é ina tàra wà Iésu pâ: «Nabàni, âna o jèe paari ê pai maina ma muugère kôo, wâgo, *Pwina naîri âboro, â o côo naa goodê ê pwényuâa† kà Pwiduée. Â wiàna wàrapwiri, â nye wà Pwiduée kaa, na ée mwa paari ê pwényuâa kôo. Â ée jèe nye tapoo paari.»

Guwà pimeariwà

33 «Tèpa âji naîô, jèe càcaa gòiri ji pàara na go bwaa tâa jaawâ. Â guwà o mudòo, êco na càcaa pâri ma guwà tèepaa pâ naa na go pâra naawê. Êkaa pwiri i pwi ia go jèe ina mwara tà tèpa *Juif.

34 Go naa tàwâ é naèa na bwaa âmuê, pâ, guwà pimeariwà, pwacèwii é pai mu meariwâ kôo.

35 Ba wiàna guwà pimeariwà, â rà mwa tâmogòori diri é pâ âboro pâ, guwà tèpa câmu kôo.»

Gà mwa pitütôowâriô, co Pétèru

36 É ina tée wà Simona Pétèru pâ: «Pwi Ukai, gona gà pâ naapà?»

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wâna go pâra naawê, âna càcaa pâ pâri nabà, ma ju capai pâra naawê. Êco na gà mwa nye tà me wiâô na cè jèe pàara.»

37 Â é ina mwara wà Pétèru pâ: «Pwi Ukai, gorodà na càcaa pâri ma go pâra wiâgà nabàni? Ba o câgo caa piwâ na go panuâ wâro kôo ba kâgâ.»

38 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Gona gà o panuâ wâro'gà ba kôo? Go ina tâgâ é âjupâra pâ: Wiàna bwaa câe caa to é ja, âna gà o jèe wacié pigòo pâ, câgâ caa tâmogòorio.»

14

Go pwabwàti cè autâa kàwâ

1 É ina mwara wà Iésu tà tèpa *câmu kèe pâ: «Guwà cibwaa nama gùmagù é pwâranümawâ. Wâdé na guwà cèikî naa goo Pwiduée, â guwà cèikî naa goodê mwara.

2 Ba dau wâru pâ wâ wânidò na pwârawâ kà Caa kôo. Â go pâ nau pwabwàti cè autâa kàwâ. Ba wiàna càcaa gére âjupâra, â pwiri câgo caa gére ina tàwâ.

3 «Wiàna go jèe pwabwàti cè autâa kàwâ, â go mwa me còwâ. Â go mwa popawâ, ba na guwà caatâa ma wâgo, wâna na go tâa wê.

4 Â guwà jèe tâmogòori é naigé pâ naawê.»

Wâgo naigé, ÂJUPÂRA ma wâro

5 É ina wà Toma pâ: «Bwa, Pwi Ukai, câbâ caa tâmogòori wâna, na gà pâra naawê. Â bà o wànau târa cè pai tâmogòori é naigé pâ naawê?»

6 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «*WÂGO é naigé, ma *ÂJUPÂRA, ma wâro. Â nye ticè pai pwa kà pwi âboro ma é pâdari wà Caa, wiàna câe caa me jao.

7 Â wiàna guwà jèe câmogòorio, â guwà jèe câmogòori mwara wà Caa kôo. Â tapoo nabàni, âna guwà jèe tâmogòorié, â guwà jèe còoê.»

Wà pwina é còoô âna é còo Caa

8 É ina tée wà Filipino pâ: «Pwi Ukai, gà paari tâbâ wà Caa, â bà o ipwàdée*!»

13:31-32 Ioane 12.23   13:31-32 Ioane 17.5   † 13:31-32 Pwényuâa—Gloire. Pai maina ma muugère.
13:33 Ioane 7.33-34   13:34 Ioane 15.12,17; 1 Ioane 3.23; 2 Ioane 1.5   14:3 Ioane 12.26   14:6
Ioane 11.25; Roma 5.1-2   14:7 Ioane 8.19   * 14:8 Bà o ipwàdée—é, O pâri.

⁹ Â é tòpi tée pâ: «Jèe nye gòrio kaa jaawà, â câgà caa pâji câmogòorio kaa, co Filipino? Â cina gà bwaa ina pâ: “Nama bà còo wà Pwiduee Caa”? Ba wà pwi âboro na é còo, âna é còo mwara wà Caa.

¹⁰ Gona bwaa câgà caa cèikí pâ, go wâro goo Caa, â é wâro goodò? Napwa ê pâ popai kôo, âna câgo caa ina gée goodò. Ba wà Caa na é wâgoodò, â wàé na é gère wakè.

¹¹ Cèikí naa goo ê pwina go ina tàwà pâ go wâro wâni goo wà Caa, â é wâro wâni goodò wà Caa. Wiàna câguwà caa cèikí goo ê pâ popai bèepwiri, â wâdé na guwà cèikí goo ê pâ muru na go pwa.»

O dau maina pâ wakè kàwà

¹² «Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà ê âjupâra pâ: Wà pwi âboro na é cèikí naa goodò, âna ée mwa pwa ê pâ wakè [goro ê pàtâma Pwiduee] na go pwa. Â jèpwi mwara, âna o mwa wârú† ê pwina ée pwa, jii ê pwina go pwa. Ba wâgo, âna go pâra dari wà Caa.

¹³ Â diri ê pâ muru cèna guwà ilari naa na neeô, âna go mwa pwa, ba na go paari ê pai maina ma muugère kà Caa, wâgo Pwina naiê.

¹⁴ Üu, wiàna guwà ilari cè muru naa na neeô, â go o pwa.»

O naa tàwà Nyuâaê Pwicîri

¹⁵ «Wiàna wânümawà goodò, â guwà o pâra wiâra ê pâ aupitûâri na go ina tàwà.

¹⁶ Â go o mwa ilari jii Caa cè pwi Bèpitu tàwà, ba na é tà tâa jaawà, diri na pâ tootù, dàra gòiri kaamwara.

¹⁷ Ê pwi bèpitu-bà, âna ê Nyuâaê Pwicîri; wà pwi Nyuâaê na é paari ê ÂJUPÂRA. Càra caa tâmogòori tòpié pâ âboro gòropuu, ba càra caa còoinaê ma tâmogòorie. Êco na wâguwà, âna guwà câmogòorie, ba é tâa jaawà, â é nye tà wâro awé wâgoodò.

É pitêre dòo pwi âboro kôo

¹⁸ «Â o câgo caa nama tà wâguwà acari. Ba go o mwa me mariwà còwâ.

¹⁹ Càcaa gòiri, â o jèe càra mwa caa còo wà tèpa âboro gòropuu. Êco na wâguwà, âna guwà mwa còo na go mwa wâro [còwâ]. Â guwà o wâro mwara.

²⁰ Wiàna mwa tèepaa ê pwi tootù-bà, â guwà o mwa tâmogòori pâ go wâro goo wà Caa kôo. Â wâguwà âna guwà wâro goodò, â go wâro goodò wà mwara.

²¹ Wà pwi âboro na é tòpi ê pâ aupitûâri kôo, ma pâra wiâra, âna wàé kaa pwiri pwina wânümeé goodò. Â wà pwina é wânümeé goodò, âna o mwa wânüma Caa kôo goodò. Â o mwa wânümoé goodò, â go o mwa ipaario tée.»

²² Â é tawèerie wà Jude‡ (càcaa wà Judas Iscariote, â nye pwi jèpwi), â é ina pâ: «Pwi Ukai, wiàna gà o ipaarigà tâbà, â gorodà na càra caa còogà mwara, wà pâra tèpa âboro?»

²³ Â é tòpi tée pâ: «Wà pwi âboro na wânümeé goodò, âna é pâra wiâra ê pâ popai kôo. Â wânüma wà Caa goodò. Â bu mwa me mariê wàibu ma Caa. Â bu mwa pitâa jaaé.

14:9 Ioane 12.45; Kolosé 1.15; Héberu 1.3 **14:10** Ioane 12.49 **14:11** Ioane 10.38 **14:12** Maréko 16.19-20 † **14:12** O mwa wârú—é, O mwa maina. **14:13** Mataio 7.7; Ioane 15.16 **14:15** Ioane 15.10; 1 Ioane 5.3 **14:16** Ioane 14.26, 15.26, 16.7 **14:17** Ioane 16.13 **14:20** Ioane 17.21-23 ‡ **14:22** Jude—Du nee Judas ma Jude, âna ipaiwà naa na grec. Pwi Jude bèeni, âna munaa nee mwara Thaddée. (Còo Luka 6.16.) § **14:22** O càra caa còogà mwara, wà pâra tèpa âboro—Grec: Càcaa {ipaarigà} târa é gòropuu.

²⁴ Â wà pwi âboro na càcaa wânümeé goòò, âna câé caa pâra wiâra pâ popai kôo. Napwa ê pwina na go ina tàwà, âna càcaa popai kôo; â popai me géé jaa Caa na é cùruo me.

Go naa tàwà pinaanapô

²⁵ «Go jèe nye tàmara ina tàwà pwiri, na go bwaa tâa jaawà.

²⁶ Â ée mwa cùru me ê Nyuâaê Pwicîri wà Caa, ba na é pwa ê wakè kôo*. Â ée mwa pitu tàwà ê Nyuâaê Pwicîri, â ée mwa pacâmuriwà goo diri pâ namuru. Â ée mwa taniimiri tàwà diri ê pâ popai na ia go jèe ina tàwà.

²⁷ «Go tòpò naa jaawà ê pinaa- napô; üu, go naa tàwà ê pinaanapô kôo. Cãgo caa naa pwacèwii ê pai naa kà tèpa âboro gòropuu. Êkaa na guwà cibwaa pidumapiê ma wâgotàwà [goo cè pwina o tèepaa].

²⁸ Ba guwà jèe tère ê pai ina kôo tàwà pâ: Go o jèe pâra, â go o mwa me mariwà còwâ.

«Wiàna âji wânümawà goòò, â guwà o dau ipwadéé na go pàdari Caa. Ba [wàé, na ia é cùruo medariwà, ba] é dau maina jiio.

²⁹ Nabàni, âna go ina pwiri tàwà, na bwaa càcaa pâji tèepaa, ba, wiàna coo, âna guwà o cèikí naa goo.

³⁰ O jèe càcaa wâru ê pwina go ina tàwà. Ba ée jèe tèepaa me wà *Caatana, pwi ukai kâra gòropuu bèeni. Napwa wâgo, âna nye ticè pwina pâri ma é pwa tîo.

³¹ Êco na [ê pwina tèepaa mariô, âna, naa] kâra pâ âboro gòropuu, ba na rà tâmogòori pâ, wânümoo goo Caa. Â ê pwina go pwa, âna go pwa ê pwina é tûâri tîo. Nabwé.

«Â ni, cimadò, ma jè pâra géeni!»

15

Wâgo âji majoro vigne

¹ [Géé na càué, âna é ina tàra wà Iésu pâ]: «*WÂGO ê pwi âji majoro vigne, â wà pwina é pwabwàti é vigne, âna wà Caa kôo.

² Êdiri pâ ditàra upwâra âna rà wâgoòò. Â wiàna câé caa pwâ ê ditèe, â é tapàgà tâjii wà Caa kôo. Â wiàna é pwâ, â é tédità pâra ditèe wà Caa kôo, â é tòmiri pâra pwi, ba na o dau wâru ê pwêe.

³ «Wâguwà, âna guwà pwacèwii pâ ditàra vigne na tòmiri, [ba jèe patâjii èpà géé na pwâranümawà] goro ê pâ popai na go jèe ina tàwà.

⁴ Wâdé na guwà tà tâa goòò, pwacèwii na go tà tâa goowà. Ba pwacoé ma é pwâ ê ditàra upwâra, wiàna câé caa tâa goo ê majoroé. Â wàrapwiri mwara naa goowà, âna o nye ticè pwâra wakè kàwà*, wiàna câguwà caa tà tâa goòò.

⁵ «*WÂGO, âji majoro vigne, â guwà pâ ditèe. Â wà pwi âboro na é tà tâa goòò, â go tà tâa gooé, âna o dau wâru pwêe. Ba càcaa pâri ma guwà pwa cè jè muru, wiàna tiàuo jiiwà.

⁶ Wà pwina câé caa tâa goòò, âna o tûê còobé, pwacèwii pwi ditàra upwâra na tapàgà. Â é mwari, â jè tòri, â jè tûê naa na ânye, â tîo.»

Wâdé na guwà tâa goòò

⁷ «Wiàna guwà tâa goòò, â wiàna é pâ popai kôo âna tâa goowà, â guwà ilari diri cè pwina nümawà goo, â o naa tàwà.

14:24 Ioane 7.16 * **14:26** Ba na é pwa wakè kôo—é, Géé goo na guwà tèpa âboro kôo, é, Géé goo na go ilari jii Caa. Grec: Naa na neeò. **14:28** Ioane 20.17 **14:29** Ioane 13.19 **15:2** Mataio 3.10 * **15:4** Pwâra wakè kàwà—Résultat de votre travail, fruit de votre travail. **15:6** Mataio 7.19, 13.42

⁸ Wâdé na dau pwa pwâra wakè kàwà. Â wiàna wàrapwiri, â guwà paari pâ guwà tèpa *câmu kôo. Â guwà paari mwara ê pai maina ma muugère kà Caa.

⁹ «Wânũmoo goowà pwacèwii pai wânũma Caa good. Wâdé na guwà tà mwü naa na pimeaari kôo.

¹⁰ Â wiàna guwà pitêre dâra ê pâ aupitûâri kôo, âna guwà tà mwü na pimeaari kôo. Guwà pwacèwii, ba go pitêre dâra ê pâ popai kà Caa kôo. Â go tà mwü naa na pimeaari kêe.

¹¹ «Go ina tàwà ê pâ namuru bèepwiri, ba naa tâa goowà ê ipwàdé kôo, â na o tâbawêe ê ipwàdé kàwà.»

Guwà mwa tà pimeaariwà

¹² «Wâéni ê aupitûâri kôo: Guwà mwa tà pimeaariwà, pwacèwii ê pai jèe meariwà kôo.

¹³ Â wâéni ê pimeaari na dau imaina: Na é panuâ ê wâro kêe wà pwi jè âboro ba kà tèpa bée.

¹⁴ Guwà tèpa béeò, wiàna guwà pitêre dâra pâ muru na go ina tàwà.

¹⁵ Â o câgo mwa caa ina goowà còwâ pâ guwà tèpa ênawéna kôo. Ba pwi ênawéna, âna câe caa tâmogòori ê pwina é pwa wà pwi ukai kêe. Â go ina goowà nabà pâ, guwà tèpa béeò.

«Ba go jèe pwa ma guwà tâmogòori diri pâ muru na é ina tôo wà Caa kôo.

¹⁶ Ba càcaa wâguwà na pitòrigario. Â wâgo na pitòrigariwà. Â go cùruwà, ba na o pwa pwâra wakè kàwà—ê pwâra wakè na o tà tâa. Êkaa na ée mwa naa tàwà wà Caa êdiri pâ namuru na guwà ilari jiié, naa na neeò.

¹⁷ Wâéni ê aupitûâri kôo tàwà: Na guwà pimeaariwà.»

Rà o mwa èpàriwà gée good

¹⁸ «Wiàna rà èpàriwà tèpa âboro gòropuu, â wâdé na guwà mwa tà niimiri pâ, rà jèe mara èpàrio.

¹⁹ Ba wiàna guwà bwaa tâa jaarà, â rà nye wâdéariwà. Êco na câguwà caa tâa jaarà, ba go jèe pitòrigariwà jii ê gòropuu. Êkaa na rà èpàriwà.

²⁰ Guwà pitaniimiri ê popai na ia go jèe ina tàwà pâ: Wà pwi ênawéna âna càcaa piwéna jii pwi ukai kêe.

«Â wiàna rà tubaèpà tôo, â rà o nye tubaèpà tàwà mwara. Ba càra caa tòpi ê popai kôo, â o càra caa tòpi mwara ê popai kàwà.

²¹ «Rà o pwa tàwà ê pâ muru [na èpà] ba wàrapwiri good, â wàrapwiri mwara ba càra caa tâmogòori wà Pwina é cùruo me.

²² Wiàna câgo caa gére ina tàra ê pâ namuru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na go jèe me kaa, â go jèe ina tàra. Â gée goo kaa pwiri, â o ticè pai tòpi kàra, [na tòotù na o pitèirà] goro ê muru na èpà na rà pwa.

²³ «Wà tèpa âboro na rà èpàrio, âna rà nye èpàri mwara wà Caa kôo.

²⁴ Go pwa naa naporomeerà ê pâ muru, na câe caa pâji pwa cè pwi jèpwi. Ba wiàna câgo caa pwa ê pâ muru bèepwiri, â pwiri nye gére ticè èpà kàra. Êco na rà jèe còo, â rà èpàribu ma wà Caa kôo.

²⁵ Â rà wàrapwiri, ba na o coo ê auwii naa na tii goro *Naèà kàra, pâ: *Rà èpàrio, âna nye ticè majoroé.*

Psaume 35.19

Go panuâ me pwi a pitu tàwà

26 «Napwa naa goowà, âna go o mwa panuâ me pwi a pitu tàwà na é me géé jaa wà Caa—âna é Nyuâaê Pwicîri, na é [paari ê] Âjupâra. Ba, ûna é tèepaa medariwà, â ée mwa paâjupâraô.

27 Â wâguwà mwara âna guwà o mwa paâjupâraô, ba guwà mu tèpa tâa jaa géé na autapoo.»

16

Go ina tàwà ba na guwà cimwü

1 «Go jèe ina tàwà é pâ muru bèepwiri, târa ma guwà cibwaa pwa ma tiâu cèikî kàwà.

2 Ba o pacoowà géé na pâ *wâra pitapitiri. Â o me cè pàara na rà o pòtâmwarawà tèpa âboro. Ba rà niimiri pâ rà piênawéna tà Pwiduée.

3 Rà o wàrapwiri tàwà, ba càra caa câmogòribu ma Caa.

4 Â go ina tàwà é pâ muru bèepwiri, ba wiàna o mwa tèepaa é pwiibà, â guwà mwa tà niimiri, ba go jèe tâmara ina tàwà.»

Wâdé na go pâra jiiwà

«Câgo caa inapàpari tàwà é popai bèepwiri, na ia go tapoo todàwà, ba go bwaa tâa jaawà.

5 Â nabà, âna go o jèe pâra dari Pwina é cùruo me, â nye ticè pwi jè ârapàarawà cèna é [niimiriô na é] tawèerio pâ: “Gona gà pâ naapà?”

6 «Â po dau pikîri é pwâranümawà, géé goro é pwina go gére ina tàwà.

7 Êco na go ina tàwà é âjupâra pâ: Wâdé ba kàwà na go pâra. Ba wiàna câgo caa pâra, â o câé caa tèepaa medariwà wà pwi a pitu tàwà. Ba go pâra, â go o mwa cùrué medariwà.

Wakè kâra Nyuâaê Pwicîri

8 «Wiàna ée mwa tèepaa me, â ée mwa paari târa pâ âboro gòropuu pâ, rà pitanami [naa na pai tâmogòori kàra. Ba càra caa tâmogòori é pai pwa] goo é èpà ma é *tàrù*, bau é pitèimuru kà Pwiduée [na o mwa tèepaa].

9 Rà pitanami naa goo é èpà; ba é èpà kàra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kàra naa good†.

10 Â rà pitanami naa goo é tàrù; ba go o jèe pâra mari wà Caa, [wâgo é Tàrù]. Â o jèe câguwà mwa caa côô côwâ.

11 Â rà pitanami mwara, naa goo é pitèimuru kà Pwiduée. Ba wà Pwiduée, âna ée jèe pitèi diri [wà *Caatana] pwi ukai kâra gòropuu bèeni.

12 «Bwaa nye dau wâru é pâ muru na nümoo na go ina tàwà mwara. Êco na o bwaa dau tòina tàwà‡ wiàna guwà tère ni.

13 Wiàna ée mwa tèepaa wà Nyuâaê Pwicîri§ na é [paari ê] *ÂJUPÂRA, â ée mwa pwa ma guwà tâmogòori diri é ÂJUPÂRA. Ba o câé caa po ina cè pâ muru cèna me géé gooé, êco na ée mwa ina tàwà diri é pâ pwina é tère [jiibu ma wà Caa]. Â ée mwa inapàpari tàwà é pâ muru na o mwa tèepaa.

14 Â ée mwa paari é pai maina bau é muugère kôo. Ba ée mwa inapàpari tàwà é pâ pwina go ina tée.

15:26 Ioane 14.26 16:2 Mataio 24.9; Luka 6.22; Ioane 9.22 16:3 Ioane 15.21 16:7 Ioane 14.16

* 16:8 Tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. † 16:9 Ê èpà kàra na dau maina, âna pai càcaa cèikî kàra naa good—Grec: Càra caa cèikî naa good. 16:11 Ioane 12.31 16:12 1 Korénito 3.1-2 ‡ 16:12 O bwaa dau tòina tàwà—é, Ticè nii kàwà. § 16:13 Wà Nyuâaê Pwicîri—Wiàra é naèa goro é pai ina wèe naa na grec (la grammair), âna wâdé na jèe wii pâ é Nyuâaê Pwicîri. Êco na wà Ioane, âna é wii ni pâ, wà Nyuâaê Pwicîri, ba na é paari tâjè pâ é Nyuâaê Pwicîri, âna é pwacèwii Pwiduée, ma Iésu, â pwa pwâranümee.

15 Ba diri ê pâ pwina kà Caa âna kôo. Â wàé kaa pwiri na go ina pâ: Ê Nyuâaê Pwicîri âna ée mwa inapàpari tàwà diri ê pâ pwina go ina têe*.»

Ê pikîri âna o pâra nau ipwàdéé

16 «Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géé na càùé, â guwà o mwa côoô côwâ†.»

17-18 Â rà pi-ina tàra wà pàra tèpa *câmu kêe pâ: «Gona cina é ina pwiri? Â cina é ina mwara pâ càcaa tà gòiri â o câjè caa côoê, â o càcaa gòiri côwâ géé na càùé, â é pâra dari wà Caa kêe? Gona dà ê pwina nùmee na é ina tâjè, na é gére ina tâjè pâ: “Càcaa gòiri”?»

19-20 É jèe tâmogòori wà Iésu pâ nùmarà na rà tawèerié, â é ina tàra pâ: «Tàpéebà, guwà gére pitawèeriwà goro é pwina go ina tàwà. [Guwà tère bwàti, ba] nye âjupâra pâ: Càcaa tà gòiri, â o jèe câguwà caa côoô. Â càcaa gòiri mwara géé na càùé, â guwà o mwa côoô côwâ. Â guwà o i ma pijinünü, êco na pâ âboro gòropuu, âna rà mwa ipwàdéé. Â guwà o pikîri, êco na é pikîri kàwà âna o mwa pâra nau ipwàdéé.

21 «Wàra ê jè ilàri na ée jèe picôo èpo. Ba ûna é tapacîri ê tòotù kêe, â é dau maagé. Â wiàna é jèe picôo èpo, â jèe cáé caa niimiri côwâ ê pai maagé kêe. Ba é jèe ipwàdéé goro é pai tèepaa kàra pwi nari èpo, naa gòropuu.

22 Â wàrapwiri, na guwà o bwaa pikîri nabà. Êco na go o mwa tèepaa me mariwà côwâ, â o mwa ipwàdéé é pwâranümawà. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna é popa jiiwà é ipwàdéé kàwà.

Guwà ilari, ba guwà o tòpi

23 «Na pwi tòotù bèepwiri, âna o jèe câguwà caa me nau tawèerio goo cè jè muru. [Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa pacâmuriwà]. Â go ina tàwà é âjupâra pâ: Diri ê pâ muru na guwà o ilari naa na neeô, âna é naa tàwà wà Caa.

24 Tiagoo ni, âna bwaa nye ticè jè muru cèna guwà ilari naa na neeô. Wâdé na guwà ilari, ba guwà o tòpi, â o tâbawêe é ipwàdéé kàwà.»

Go o jèe pâra côwâ dari Caa

25 «Go mu pwa ucina tàwà na ia go patùrawà. Êco na o mwa tèepaa me é tòotù, na o câgo caa pwa ucina côwâ tàwà. Ba go o nye inapàpari tàwà é popai goo Caa.

26 Na tòotù bèepwiri, âna guwà o pwapwicîri tà Caa naa na neeô.

«Câgo caa ina tàwà pâ go o pwapwicîri tà Caa ba kàwà.

27 Ba wà Caa âna dau wânümee goowà, géé goro é pai wânümawà good ma pai cèikî kàwà pâ go me jiié.

28 Go nye me jii Caa, â go tèepaa me naani gòropuu. Â nabàni, âna go o jèe pâra côwâ géeni gòropuu, dari wà Caa.»

Go jèe piétò jii gòropuu!

29 Rà ina têe wà tèpa câmu kêe pâ: «Gà côo, gà jèe po inapàpari nabà, â jèe câgà caa pwa ucina.

30 Nabà, âna bà jèe côoinari pâ, gà tâmogòori diri pâ muru. Â câgà caa tapacîri ma bà tawèerigà goo cè jè muru, [ba gà mara tâmogòori é auniimiri kâbà]. Êkaa na bà nye cèikî kaa pâ gà me jii wà Pwiduée.»

31 Â é tòpi tàra pâ: «Gona guwà cèikî ni?

* 16:15 Ê pâ pwina go ina têe—é, Ê pâ pwina tâa tôo. 16:16 Ioane 14.19 † 16:16 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéé pâ popai bèeni: Ba go wâjué côwâ naa jaa Caa. 16:23 Mataio 7.7 16:27 Ioane 14.21,23

³² Guwà còo, o mwa tèepaa ê pàara, â é jèe tàgére tèepaa, na o mwa nama guwà jèpa ipiina jiio, â o mwa tà wâgo acari. Êco na càcaa wâgo acari, ba wàibu ma Caa.

³³ Go ina tàwà pwiri, ba na tâa goowà ê pinaanapô, wiàna guwà tà tâa goodò. Ba guwà mwa dau picâri naani gòropuu. Êco na guwà gòo, ba go jèe piétò jii ê gòropuu.»

17

Pwâra pwapwicîri kà Iésu

¹ Ūna é nabwé ina pwiri wà Iésu, â é niâ too naa napwéretòtù, â é ina pâ: «Caa wée, jèe wàéni i pwi pàara kôo. Paari ê pai maina ma muugère kôo, Pwina naigà, ba na go paari mwara ê pai maina ma muugère'gà.

² Ba gà jèe naa tôo ê pitûâ naa gò diri tèpa âboro. Êkaa na go naa ê *wâro dâra gòiri, tà diri tàpé na gà panuârà tôo.

³ Â wàéni ê wâro: Na rà câmogòorigà, wâgà Pwiduée, na gà nye caapwi co; â na rà câmogòorio, wâgo Iésu Kériso, na gà cùruo me.

⁴ «Go jèe paari ê pai maina ma muugère'gà naani gòropuu. Ba go jèe tubamwara diri pâ wakè, na gà panuâ tôo ba na go pwa.

⁵ Êni, co Caa, âna gà naa tôo còwâ ê pai maina ma muugère kôo, pwacèwii na nye tà tôo béaa na go bwaa wâjaagà béaari ê pai tòpò ê gòropuu*.»

É pwapwicîri ba kà tèpa câmu kèe

⁶ «Go jèe inapàparigà tà tèpa âboro—tà tàpé na ia gà pitòrigarirà gée na ê gòropuu, â gà naarà tôo. Ba rà nye tèpa âboro'gà, â gà jèe panuârà tôo. Â rà jèe pâra wiâra ê pâ popai'gà.

⁷ Â rà jèe tâmogòori nabà pâ, êdiri pâ muru na tâa tôo, âna nye muru me gée jaagà.

⁸ Ba go naa târa ê pâ popai na gà naa tôo, â rà jèe cau tòpi. Â rà jèe nye câmogòorio bwàti pâ go nye me jiigà, ba rà cèikí pâ wâgà na gà cùruo me.

⁹ «Go pwapwicîri ni ba kàra, â càcaa ba kà tèpa âboro gòropuu. Ūu, go nye pwapwicîri ba kà tàpé na gà naarà tôo, ba rà nye tèpa âboro'gà.

¹⁰ Ba diri ê pwina kâgà, âna kôo mwara. Â ipaiwà mwara naa goo ê pwina kôo, âna kâgà. Â naa goorà, âna gére paari ê pai maina ma muugère kôo.

¹¹ «Nabà, âna jèe câgo caa tâa na ê gòropuu bèeni, ba go o jèe tòpaé darigà. Êco na wàilà, âna rà o tà tâa ni. Caa, wâgà na gà dau maina awé†, go ilari pâ gà wéaarirà, naa na ê pàtamara neegà, i pwi neegà na gà naa tôo. Ūu, gà wéaarirà, ba na rà o caapwi pwacèwiiju na ju caapwi.

¹² Na go bwaa tâa jaarà, â go wéaarirà, naa na i neegà na gà naa tôo. Â go jèe nye wéaarirà, â càcaa pwa cè pwi jèpwi cèna tiâué jiià, êco, wà pwi âboro caapwi. Ba wàé, âna pitòrigarié‡, ba na o tiâué [dâra gòiri awé] ba na o coo ê auwii naa na *Tii Pwicîri.»

Gà wéaarirà na rà tâa gòropuu

¹³ «Caa wée, go o jèe paé darigà. Â go ina ê pâ popai bèeni, na go bwaa tâa ni gòropuu. Go ina pwiri, ba na tâa goorà ê ipwàdée kôo, pwi ipwàdée na tâbawêe.

¹⁴ Go jèe naa târa ê popai'gà.

16:32 Mataio 26.31,56   **16:33** Ioane 14.27; Roma 5.1; 1 Ioane 5.4   **17:3** 1 Ioane 5.20   **17:4**

Ioane 4.34   **17:5** Ioane 1.1   * **17:5** Pai tòpò ê gòropuu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pai tòpò wàra ê gòropuu.   † **17:11** Caa, wâgà na gà dau maina awé—é, Caa na gà pwicîri.   **17:12** Ioane 6.39, 13.18

‡ **17:12** Pitòrigarié—é, É pitòrigari naigé kèe.

«Wà tèpa âboro gòropuu, âna rà èpàrirà [ba càra caa pwacèwiirà]. Ba è gòropuu bèeni, âna càcaa âji napô kàra. Ba rà pwacèwiio, ba câgo caa pwi âboro ni gòropuu.

¹⁵ Êco na câgo caa ilari jiigà pâ, na gà poparà géeni gòropuu. Go ilari jiigà pâ, na gà piwéaarirà jii wà Pwi âboro èpà, wà *Caatana.

¹⁶ Ûu, ba càcaa tèpa âboro ni gòropuu, ba rà pwacèwiio, na câgo caa pwi âboro ni.

¹⁷ «Pacâmurirà goro è popai'gà, ba na rà wâgoogà bwàti. Ba è popai'gà, âna é ÂJUPÂRAS̄.

¹⁸ «Go cùrurà pâ naa na gòropuu, pwacèwii na gà jèe cùruo me naa na gòropuu.

¹⁹ Â go nye ipanuâô tâgà bwàti, ba na rà tèpa âji âboro'gà mwara goro è popai'gà na âjupâra.»

É ila ba kà diri tàpé na rà o cèikî

²⁰ «Câgo caa pwapwicîri ba kàra co, â ba kâra mwara è pâ âboro na rà o mwa tà cèikî naa good, géé goro è popai kàra.

²¹ Wâdé na rà caapwi. Ba ju caapwi, co Caa, ba gà wâro good, â go wâro googà. Â go pi-ila ba kàra diri, pâ, wâdé na rà caapwi naa gooju. Êkaa na rà mwa cèikî pâ âboro gòropuu pâ, gà cùruo me naa jaarà.

²² «Go jèe naa tà tèpa âboro'gà è pai maina ma muugère na gà naa tôo. Êkaa na rà o caapwi, wàra pai caapwi kâju—

²³ wâgo naa goorà, ma wâgà naa good—ba na rà o caapwi bwàti. Â wà tèpa âboro gòropuu, âna rà mwa tâmogòori pâ gà cùruo me, â wânümagà goo tèpa âboro kôo, pwacèwii è pai wânümagà good.

²⁴ «Caa, gà jèe naarà tôo. Â nümoo na rà tâa na è pwi ére na go o tâa wê, ba na rà o côo è pai maina ma muugère na gà naa tôo. Ba wânümagà good na bwaa càcaa tòpò è gòropuu.

²⁵ Caa, wâgà na gà *târù, âna càra caa câmogòorigà è pâ âboro gòropuu. Êco na wâgo âna go câmogòorigà. Â wà tèpa *câmu kôo, âna rà tâmogòori pâ gà cùruo me.

²⁶ Â go jèe inapàparigà tàra, â go bwaa inapàparigà tàra mwara. Wàépwiri, ba na o wâgoorà è pwi pimeaari na gà meaario goo, â go wâgoorà mwara.»

18

É popa tèpa coda wà Judas ba na rà tâjùru Iésu

Mataio 26.47-56; Maréko 14.43-52; Luka 22.47-53

¹ Ûna é pwapwicîri diri wà Iésu, â rà tapàgà napwé Cédron, wàilà ma tèpa *câmu kèe. Â rà pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, â rà tò naawê.

² Â wà Judas, wà pwina ée mwa pwa tûa tà Iésu, âna é nye tâmogòori bwàti è pwi ére-bà. Ba rà mu nye ciburà pâra naawê ma wà Iésu.

³ Â é popa me naawê è pâ coda na wâru, wàilà bau pâra tèpa wéaari *Wâra pwapwicîri. Ba rà cùrurà wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa *Farasaio. Â rà popa pâ è pâ wâra ânye, bau pâ uèù, bau pâ neemuru paa.

Wâgo Iésu géé Nazareth

⁴ Wà Iésu, âna é jèe nye tâmogòori diri è pâ muru, na o tèepaa mariê. Â é pâra cararà, â é ina tàra pâ: «Wàilàapà na guwà mudèe?»

⁵⁻⁶ «Wà Iésu, pwi âboro géé Nazareth.»

«*WÂGO kaa.»

Â rà ti còwâ*, ma tûuboo naa napuu. Napwa naa goo wà Judas, âna é bwaa tâa jaarà.

⁷ Â é tawèerirà mwara wà Iésu pâ:

«Wàilàapà na guwà mudèe?»

«Wà Iésu géé Nazareth.»

⁸ Â é tòpi tàrà pâ: «Go jèe ina tàwà èri pâ wâgo kaa. Â wiàna nye wâgo kaa na guwà mudòo, â wâdé na guwà panuâ tàpéeni, ma rà pâra.»

⁹ É ina pwiri, ba na pâ nau coo é popai, na ia é jèe tàmara ina pâ: «O càcaa tiàu cè pwi jè âboro géé goo tàpé na gà naarà tôo.»

¹⁰ Â wà Simona Pétèru, âna pwa é tàuwa kêe, â é càù dò géé na wêe. Â é pwa na é tûuboo kaa naa gòro pûru Malkus, pwi ênawéna kà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò. [Èco na] é tépàgà co i doronyüruê étò.

¹¹ Â é ina tà Pétèru wà Iésu pâ: «Gà tùu boo còwâ i tàuwa'gà naa na i wêe! Gona gà niimiri pâ, o tàutòo na go wâdo é na wârado kêra maagé còo, na é pwabwàti ba kòo wà Caa?»

Naa jaa pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò

Mataio 26.57-75; Maréko 14.55-72; Luka 22.54-71

¹² Rà tâjùru Iésu wà tèpa coda—wà tèpa coda kà tèpa *Roma, ma wà pwi caa kêra; wàilà ma wà tèpa coda kà tèpa *Juif. Â rà piié goro é pâ utàpwe†.

¹³ Â rà popaé béaa pâdari Hanne, pwi caa kà wâdà Caïphe. (Wà Caïphe âna é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò, na pwi naja-bà.

¹⁴ Â wàé kaa, na ia é ina tà tèpa Juif pâ: «Wâdé na é bà wà pwi caapwi âboro ba kêra é Ba.»)

Ru picâwiâê tupédu a câmu kêe

¹⁵ Ru picâwiâ Iésu wà Simona Pétèru, ma pwi jè a câmu mwara. Wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò, âna é tâmogòori bwàti wà pwi a câmu bèepwiri. Êkaa na, ûna é tò wà Iésu, â é jèe nye tò mwara wà pwini naanidò gòroigé kà pwi ukai.

É pitütôowâriê Pétèru

¹⁶ Wà Pétèru âna é jèe tà coo boo gòroigé, goro goropwârawâ. Â é còobé còwâ i pwi jèpwi. Â é patùra i tò ilàri na é piwéaari goropwârawâ, ba na é nama é tò mwara wà Pétèru.

¹⁷ Â é ina tà Pétèru wà tòoni pâ: «É! Pwiini, gà pwi jè bée Iésu?»

Â é ina pâ: «Bwa, bwa.»

¹⁸ Rà tà tâa wê wà pâra tèpa ênawéna, ma wà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri. Â rà pwa é pé na ânye, â rà pwacârau, ba dau maina kaa é moo. Â é tà coo burà pwacârau jaarà wà Pétèru.

É pitawiâ Iésu wà Hanne

¹⁹ Wà [Iésu, âna é coo ara Hanne] pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò [béaa. Â wà Hanne] âna é pitawiâê naa goo tèpa câmu kêe ma pai pwa pupûra kêe.

²⁰ Â é ina tée wà Iésu pâ: «Go mu nye tùra na ara diri é pâ âboro. Â go mu ipupûra na é Wâra pwapwicîri, ma wâna é pâ *wâra pitapitiri. Â nye ticè jè popai cèna go pinaapwâniri.

²¹ Â gorodà na gà bwaa pitawiâô? Wâdé na gà tawèeri é pâ âboro na rà tère é popai kòo. Ba rà tâmogòori é pâ muru na go ina.»

* **18:5-6** *Ti còwâ—Reculer.* **18:9** Ioane 17.12 **18:11** Mataio 26.39 † **18:12** *Utàpwe—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Otàpwe.* **18:14** Ioane 11.49-51

22 Â é tamagérié wà pwi jè a wéaari Wâra pwapwicîri, na é cimwünyabwerié, â é ina tée pâ: «Kaa! Gà wàrapwiri târa pai tòpi'gà tà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò?!»

23 Â é ina tà Hanne wà Iésu pâ: «Wiàna èpà cè pai tòpi kôo, â gà paari tîo cai cè popai èpà na go ina. Â wiàna *tàrù, â cina gà nama tamagério?»

24 Â é panuâê pâ wà Hanne, dari wà Caïphe, géé goo na é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, na pwi pàara-bà. Â bwaa nye tàgére pii wà Iésu.

É jèu pitütôowârié Pétéru

25 Na bwaa gére wàrapwiri, â rà tàgére pwacârau wà Simona Pétéru ma wà pàra tàpé. Â rà jèu ina tée pâ: «Pwiini, gà pwi jè a câmu kà Iésu mwara?»

Â é pitütôowâri wà Pétéru, â é ina pâ: «Bwa, [câgo caa tâmogòori pwiibà].»

26 Â é tâa jaarà mwara wà pwi jè ârapàara tèpa ênawéna kà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò. Wà pwi ênawéna-bà, âna pijènereru ma wà i pwi ia é tépàgà i doronyüruê wà Pétéru. Â é ina tée pâ: «Pwiini, akaé! Wâgà kaa na go côogà naa jaa wà Iésu, na i ére na câmi goro upwâra.»

27 Â é pitütôowâri mwara wà Pétéru. Â é nye to kaa i ja.

Iésu naa jaa Pilato

Mataio 27.11-31; Maréko 15.2-20; Luka 23.1-25

28 Bwaa nye dau dàuru kaa, â rà popa Iésu wà tèpa coda, jii wà Caïphe. Â rà dàtié pâ naa na pwârawâ kà *Pilato, pwi kupénoo roma. Â wà tèpa caa kà tèpa Juif, âna càra caa too naa na i pwârawâ; [wàrapwiri ba câé caa pwi Juif wà Pilato]. Ba péa rà tà piwâtàmurirà‡, [wiâra ê naèà kâra pwapwicîri kàra] â o càcaa pâri ma rà ija é utimuru pwicîri na tòotù *Paséka.

29 Êkaa na é còobé cararà wà pwi kupénoo Pilato. Â é ina tàra pâ: «Gona dà cè pwina èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni, na guwà me nau piciapwâ gooé?»

30 Â rà ina tée pâ: «Wiàna ticè cè pwina é pwa na èpà, â gona gà niimiri kaa pâ bà o popaé medarigà?»

31 Â é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Guwà popaé còwâ, â guwà pitèié wiâra ê naèà kàwà.»

Â rà ina tée pâ: «Nye ticè tàrù kâbà [wiâra ê naèà kàwà] ma bà pòtâmwara cè pwi jè âboro.»

32 Tèepaa me ê pâ bèepwiri, târa ma coo é popai na é jèe ina wà Iésu, na é inapàpari ê pai o bà kêe§.

Càcaa wâni Mwachiri kôo

33 É tò còwâ wà Pilato naa na i wâ. Â é todà Iésu, â é tawèerié pâ: «Gona gà pwi ukai kà tèpa Juif?»

34 Â é tòpi tée pâ: «Gà ina géé googà ê popai bèepwiri, é, pwa cè jè âboro cèna é inaô tâgà?»

35 Â é ina tée wà Pilato pâ: «Gona go pwi Juif mwara, wâgo? Rà panuâgà tîo wà tèpa jènerégà, ma wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò. Ba dà cèna gà pwa?»

36 Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Càcaa wâni gòropuu ê Mwachiri kôo. Ba wiàna wâni gòropuu, â pwiri rà gére ipwamuruô wà tèpa ênawéna kôo, ma càcaa panuâô tà tèpa pitúâ kà tèpa Juif. Bwa, càcaa wâni gòropuu ê Mwachiri kôo.»

37 Â é tawèerié mwara wà Pilato pâ: «Gona gà pwi jè ukai?»

18:27 Ioane 13.38 ‡ 18:28 Piwâtàmuri—Devenir impur. 18:31 Ioane 19.6-7 18:32 Ioane 3.14, 12.33 § 18:32 Pai o bà kêe—Ténamirié naa goro satauro (kurucé), wiâra pai pòtâmwara âboro kà tèpa Roma. 18:35 Ioane 1.11

Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Âjupâra ê pai ina'gà! Ba go Pwi Ukai. Â go tèepaa naani gòropuu, ba na go picémara ê *ÂJUPÂRA. Â wà diri tàpé na rà tâa na ê ÂJUPÂRA, âna rà tàmaari ê pâ popai kôo.»

³⁸ Â é ina wà Pilato pâ: «Â gona dà 'âjupâra'?»

Nümarà goo Barabbas

É còobé còwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa Juif pâ: «Câgo caa pâmari cè pwina pâri ma é pwa wârimuru goo, ê pwi âboro bëeni.

³⁹ Nye câmaajé tâjè, na go panuâ còwâ tàwâ ê pwi jè a pwa wârimuru, na tòotù Paséka. Â wànau, nümawâ na go panuâ còwâ Iésu, 'pwi ukai kà tèpa Juif'?»

⁴⁰ Â rà nye cau ina too kaa pâ: «Bwa! Càcaa wàé! Gà panuâ Barabbas!» (Napwa wà pwini Barabbas, âna pwi a mura*.)

19

Rà tubaèpà tée

¹ Wà *Pilato âna é panuâ Iésu ma pâdié goro ubati.

² Â wà tèpa coda, âna [rà piècaarié]. Rà pàti ê bwe goro ê îri upwâra na dau pwa daaé. Â rà tòpò naa gòro pûru Iésu, wàra pé bwe korona [kà pwi jè ukai]. Â rà pwa ma é coona é pé ârabwée na dau mii*.

³ Â rà pime burée, â rà pitaurée gooé ma ina tée pâ: «Wée! Cidòri nyuâgà, co pwi ukai kà tàpé Juif!» Â rà dau tamagérié.

Ténamirié naa goro satauro!

⁴ É còobé còwâ wà Pilato, â é ina tà tèpa âboro pâ: «Guwà còo, go jèe panuâê tàwâ, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticè pwina é pwa na pâri ma é pwa wârimuru goo.»

⁵ Â é pacòobé wà Iésu, âna é bweri i bwe kée na pwa daaé, â jèe wâgoóé i ârabwée mii. Â wà Pilato, âna é ina tàra pâ: «Wàépwiri i ji pwi âboro.»

⁶ Ûna rà còoê wà tèpa pitûâ kà tèpa Juif, â rà uu ma tomara too pâ: «Ténamirié naa goro *satauro! Ténamirié naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Tàpéebà, [wiàna nümawâ na] guwà ténamirié, â guwà nye popaé còwâ. Ba wâgo, âna nye ticè èpà kée cèna go còo.»

⁷ Êco na rà tòpi tée pâ: «É ina pâ é *Pwina naí Pwiduée, muru na dau pwicîri wiàra ê naèà kâbà. Â wâdé na é bà!»

É tawèerié mwara Pilato

⁸ Na é tère bëepwiri wà Pilato, â dau wâgotêe.

⁹ Â é too còwâ naa na i wâ, â é tawèeri Iésu pâ: «Gà pwi a me géepà, co pwini?» Êco na câé mwa caa tòpi tée wà Iésu.

¹⁰ Â é ina tée mwara wà Pilato pâ: «Pwini, câgà caa tòpi tóo? Gona câgà caa tâmogòori pâ, tà tóo pitûâ ma go panuâgà, é, ma go pwa ma ténamirigà naa goro satauro?»

¹¹ Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «O nye ticè tàrù'gà naa goòò, wiàna câé caa panuâ tâgà wà Pwiduée géenidò. Napwa naa goo wà pwi âboro na ia é icurio tâgà, âna é dau pwa na èpà jiigà.»

Nümee na é panuâê còwâ

* **18:40** Pwi amura—Pwiri wà Barabbas, âna é pwi apaa dà tèpa Roma (tèpa pârame na rà pwa kûu tà tèpa apooro napò). Êkaa na wâdé tà tèpa âboro-bà wàé. **19:2** Luka 23.11 * **19:2** Ârabwée na dau mii—Na pâara bëepwiri, âna rà coona ârabwée mii wà tèpa ukai. **19:9** Mataio 27.12 **19:11** Ioane 10.18; Apostolo 2.23; Roma 13.1

12 Wà Pilato, âna é tàgére bu naigé ba na é panuâ Iésu còwâ. Êco na wà [tèpa pitûâ kà] tèpa Juif, âna rà ina tée pâ: «Wiàna gà panuâ pwi âboro bèeni, â câgà caa pwi bée wà César, ukai'gà. Ba wà pwi âboro na é ina pâ é pwi ukai, âna é pwi a cicara César.»

13 Â wà Pilato, âna é pacòbé wà Iésu naa gòroigé. Â é tâaboo naa gòro é autâa kà pwi a pitèimuru, naa na ji ére na ina goo pâ Gabbatha naa na *hébèru (pai ina wèe pâ 'Naigé na pwa goro atù').

14 Napwa é tòotù bèepwiri, âna tòotù na pibwéka târa tòotù *Paséka, â po gopaé. Â é ina wà Pilato tà tèpa âboro pâ: «Wàéni i pwi ukai kàwà!»

15 Â rà tomara too pâ: «Caamwereê! Caamwereê! Ténamiriê naa goro satauro!»

Â é ina tàra wà Pilato pâ: «Gona nùmawà na go pwa ma ténamiri wà pwi ukai kàwà?»

Â rà tòpi tée wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò pâ: «Nye caapwi co, wà César, pwi ukai kâbà! Nye ticè pwi jèpwi mwara!»

16 Â é panuâê târa ma ténamiriê naa goro satauro. Â rà popa Iésu wà tèpa coda.

Rà ténamiriê naa goro satauro

Mataio 27.33-50; Maréko 15.22-37; Luka 23.33-46

17 Wà Iésu, âna é nye kâa i satauro kêe, â é còbé jii i ville. Â é pâra dàra é pwi ti kâra jaa, na ina goo wê pâ Golgota naa na hébèru, âna pai ina wèe pâ 'Goro pwiripûru âboro'.

18 Â rà ténamiriê† naa goro satauro naawê. Â rà ténamiri mwara é tupédu ârailu âboro, naa goro du jènereê.

19 É nama rà wii é jè aupwa tii wà Pilato, â rà tòpò naa goro i satauro kà Iésu. Â wàéni é pwina wii naa gò: IÉSU, PWI ÂBORO GÉE NAZARETH, PWI UKAI KÀ TÈPA JUIF.

20 Âna wii goro pwa hébèru, ma roma, ma grec. Wâru tèpa âboro na rà pûra, ba é ére na rà ténamiri Iésu naawê, âna é tàmwünyabweri é ville.

21 Wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò, âna rà pwa ma ina tà Pilato pâ: «Gà cibwaa wii pâ: "Pwi ukai kà tèpa Juif". Â gà wii pâ: "É INA PÂ é pwi ukai kà tèpa Juif."»

22 Êco na é tòpi tàra wà Pilato pâ: «Ê pwina go wii, âna o jèe càcaa tòotéri.»

Rà ipâdi ârabwée kêe

23 Wà tèpa ârapapé coda, na ia rà ténamiri Iésu, âna rà popa é pâ ârabwée kêe. Â rà ipâdi naa goorà ma ipârirà. Â rà popa mwara i ârabwée kêe na gòri, na nye ticè autaa‡ na.

24 Â rà pi-ina tàra pâ: «Jè cibwaa pidàdàrù. Wâdé na jè picàù noo kâra tii naa goo, ba na jè tâmogòori cè pwina kêe.»

Êkaa na jèe pâra nau coo é auina naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

Rà ipâdi ârabwée kôo.

Rà picàù noo kâra tii

naa goro ârabwée gòri.

Psaume 22.19

Ba wàépwiri é tûâ kà tèpa coda.

19:12 Luka 23.2; Apostolo 17.7 † 19:18 Ténamiri (é, pònamiri, tanamiri)—Clouer. ‡ 19:23 Ticè autaa na—Sans couture. 19:24 Psaume 22.19

Rà côoê pa âboro kêe

²⁵ Pwa ârapàpé ilàri na rà cimwünyabweri i satauro—wà nyaa kà Iésu, ma tô ilàri aéjii kà nyaa kêe, ma wà Maria, tô wâdà Cléopas, ma wà Maria géé Magdala.

²⁶ Â é tâa wê mwara wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé§. Âna é coo goro jènere nyaa kà Iésu.

Ûna é côoru wà Iésu, â é ina tà nyaa kêe pâ: «Nyaa, wàépwiri é pwina naîgà.»

²⁷ Â é ina mwara tà pwi a câmu kêe pâ: «Wàéni wà nyaa'gà.»

Â tapoo napwiri, â é popaé pâ naa na pwârawâ kêe wà pwi a câmu kêe bèeni.

É maagé bà Iésu

²⁸ É tâmogòori wà Iésu pâ é jèe tubamwara diri é wakè kêe, â é ina pâ: «Nümoò dàra wâdo.» Êkaa na pacoo é auina naa na Tii Pwicîri.

²⁹ Â tâa wê jè wâra jawé, na pwa dipâa na maga na. Â wà tèpa coda, âna rà popa jè imwaano, â rà tòo naa goro pé bàra upwâra *hysope*. Â rà tùu boo naa na i dipâa, â rà cipa too na pwâ Iésu.

³⁰ Â é nacai.

Â nabwé, â é ina pâ: «Go jèe po cau pacoo diri.»

Â é cigòboo, â êgò ôomaa kêe.

É tòté jènereê pwi jè coda

³¹ Bwaa papwicî, tòotù béaa kâra é *tòotù pwicîri kà tèpa Juif. Â rà ilari jii wà Pilato wà tèpa pitûâ kâra pâ na rà teciò é pâ duuru â tàpé na rà tâa goro i satauro [ba na o wâcî pai bà kâra]. Ba nûmarâ na tapwùtùrà, ba na o càra caa tà utòtòro goro satauro*, na tòotù pwicîri. Ba wà pwi tòotù pwicîri-bà, âna pwi tòotù na dau ipwamuru naa goo.

³² Â [é cùru pâ pàra tèpa] coda, â rà teciò du duuru â wà tupédu ârailu âboro na ru tâa goro jènere Iésu.

³³ Êco na, ûna rà tèepaa pâ naa goo wà Iésu, â rà côo pâ é jèe bà, â càra caa burà teciò âê.

³⁴ Êco na wà pwi jè coda, âna é tòté i jènereê†, goro da, â nye joro kaa domii ma jawé.

³⁵ (Wâgo, [pwi a wii é tii bèeni] âna go wiâ é pwina go côo, â jèkutâ na âjupâra. Â go wiâ, ba na guwà cèikî naa goo, wâguwà mwara.)

³⁶⁻³⁷ Jèe pâra nau tèepaa é pâ muru bèépwiri, ba na coo é du auina naa na Tii Pwicîri, pâ: *O nye ticè duué na o teciò. Exode 12.46 Â: Rà mwa côo wà pwina rà tòté goro da. Zakarie 12.10*

*Tòpòé naa na auipwàni**Mataio 27.57-61; Maréko 15.42-47; Luka 23.50-56*

³⁸ Pwa pwi jè âboro na nee Ioséfa, pwi âboro géé Arimathée. Wà pwiibà âna é wâgoo wà Iésu, êco na câé caa pâra wiâê pàpari, ba wâgotée goo tèpa pitûâ kà tèpa Juif. Â é ilari jii wà Pilato i naii wà Iésu, â é naa tàrù tée wà Pilato. Â é pâra wà Ioséfa, ba na é popaé.

³⁹ Â é pâra wiâê wà Nicodème, wà i pwi âboro na ia é pâra dari Iésu na ne. Â

19:25 Mataio 27.55-56   **19:26** Ioane 13.23   § **19:26** Pwi jè acâmu na dau wânüma Iésu gooé—Munaa wà Ioane. (Còo note goo Ioane 13.23.)   **19:28** Psaume 22.16   **19:29** Psaume 69.22   **19:31** Deutéronome 21.22-23   * **19:31** Utòtòro goro satauro—Muru na miiri wiâra é naèà kà tèpa Juif. (Còo Deutéronome 21.22-23.) Utòtòro—Accrocher: † **19:34** Jènereê—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Gòrowâaê. **19:35** Ioane 21.24   **19:36-37** Exode 12.46; Nombres 9.12; Psaume 34.21   **19:36-37** Zakarie 12.10; Auinapàpari 1.7   **19:39** Ioane 3.1-2

é pwa ma pame ê jawé ûrea, na pwa goro *aloès* ma *myrrhe*, na wâna 30 kilo.

⁴⁰ Ru popa ê naini Iésu, â ru târamiri goro imwaano na gòri. Â ru *upwaaé goro i jawé ûrea, wiâra ê nyamanya kà tèpa Juif, na rà ipwàni.

⁴¹⁻⁴² Â ru popaé pâ naa na jè ére na câmi goro upwâra, na wâmwünyabweri i ére na ténamiri Iésu naawê. Â ru tòpòé naa na pé pwi diopwaa kâra pwâramara-atü, na bwaa nye ticè âboro bà na tòpòé naa na. Ru pwàniriê naawê, géé goo na, o jèe tapoo tòotù pwicîri [naa bàrane, â pwicîri na rà pwàniri âboro bà, na pwi tòotù-bà].

20

Jèe tiâu Iésu na auipwàni

Mataio 28.1-7; Maréko 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Na pwapwicîri, [na dàuru kâra *tòotù pwicîri* kâra] na bwaa gòropwaa, âna é pâra naa na auipwàni wà Maria géé Magdala. Â é côo i diopwaa kâra atü, bécamoori i pwêe, âna jèe pwùru tâjii.

² Â é itàa† wâjué còwâ, nau pâmari Simona Pétéru, ma wà pwi jè a *câmu na dau wânüma Iésu gooé. Â é ina târu pâ: «Rà jèe popa wà Pwi Ukai géé na auipwàni, â câbà caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

³⁻⁴ Â ru pò ma pâra wà Pétéru ma pwi bée, â ru itàa naa na auipwàni. Â é dau awài wà pwini jii wà Pétéru, â é mara tèepaa pâ.

⁵ Â câé caa tò, â é nye po cùué boo, â é niâ dò naadò wâ, â é côo ê pâ imwaano co na gére tâaboo naani napuu.

⁶ Ûna é tèepaa pâ wà Simona Pétéru, â é nye tò kaa naadò wâ na auipwàni. Â é côo pâ imwaano na tàgére tâaboo naani napuu.

⁷ Napwa naa goo é imwaano bépii pûruê, âna càcaa pitànaima bau é pâ imwaano-bà. É nye pwa-ité tâa naa na jè ére, na nye cùu bwàti.

⁸ Â ée mwa caa pwicò kà Pétéru wà pwi bée. Â é côo, â é cèikí [pâ wà Iésu, âna é jèe wâro còwâ géé na aubà].

⁹ (Éco na càru caa pâji po tâmogòori bwàti ê pâ auina naa na *Tii Pwicîri, naa goro pai wâro còwâ kà Iésu.)

¹⁰ Nabwé, â ru pâra còwâ wà tupéeni naa pwârawâ na ru pitâa na.

É ipaarié wà Iésu tà tèpa âboro kêe

Mataio 28.9-10; Maréko 16.9-11; Luka 24.35-49

—Tà Maria géé Magdala

¹¹ Napwa naa goo wà Maria, âna é tà coo boo goo i pwâramara-atü, âna é nye tà i wê. Â é cùué boo, ba na é niâ dò naadò wâ.

¹² Â é nye côo kaa du *angela, na ru coona ârabwée pwaa. Wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i pûru wà Iésu; â wà pwi jèpwi, âna é tâa na na ia tâa wê i du âê.

¹³ Â ru tawèerié pâ: «Tòoni, cina gà i?»

Â é ina târu pâ: «Go imuru Pwi Ukai kôo, ba rà jèe popaé, â câgo caa tâmogòori cèna rà tòpòé naawê.»

¹⁴ É ina pwiri, â é tabiié, â é côo wà Iésu na é tàgére coo wê, êco na câé caa còoinaê.

¹⁵ Â é ina tée pâ: «Tòobà, cina gà i? Gà mudà î?»

* **20:1** Tòotù pwicîri—Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. † **20:2** Itàa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Itàtà*. **20:9** Apostolo 2.24-32; 1 Korénito 15.4 **20:14** Luka 24.16; Ioane 21.4

Êco na é tà niimiri wà Maria pâ, wà pwiibà âna wà pwi âboro na é tòmiri i na upwâra. Â é ina têe pâ: «Wiàna wâgà pwi a popa [nâi Pwi Ukai Iésu] â gà paari tóo na gà tòpòe naawê, ba na go pâ nau popaé.»

¹⁶ Â é ina têe wà Iésu pâ: «Maria!»

Â é tabèrèe wà Maria, â é nye côoinaê kaa, â é ina têe naa na pwâratùra *hébéru, pâ: «Au, *Rabbouni!*» (Pai ina wèe pâ 'Pwi a pwa pupûra'.)

¹⁷ Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà cibwaa tu naa goò, ba bwaa câgo caa too dari Caa. Â gà pâra naa jaa tèpa béeò. Â gà ina tàra pâ, go o jèe too dari Caa kôo, wà pwi Caa kâwà mwara; wà Pwiduee kôo, ma wà pwi Pwiduee kâwà mwara.»

¹⁸ Â é pâra wà Maria, â é pâdari tèpa câmu. Â é ina tàra pâ: «Tàpéebà! Go jèe côo wà Pwi Ukai!» Â é piwiâ tàra ê pwâra pitùra kàru.

—*Tà tèpa câmu kêe*

¹⁹ Na bàrane kâra pwi pwapwicîri-bà, âna rà pitànaima na jè pwârawâ wà tèpa câmu. Â rà kiiri ê pâ goropwârawâ, ba wâgotàra goo tèpa pitûâ kà tèpa *Juif. Â é nye tèepaa kaa naa nabibiu kàra wà Iésu. Â é ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà!»

²⁰ Â é paari tàra du na-araraîê ma é jènereê. Â rà nye dau ipwadée kaa na rà côo wà Pwi Ukai.

²¹ Â é jèu ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà! É cùruo me wà Caa naa na gòropuu; â nabàni, âna go cùruwà pwacèwii pai pwa kêe tóo.»

²² Â é upirà, ma ina tàra pâ: «Guwà tòpi ê Nyuâaê Pwicîri!

²³ Wiàna guwà pwanauri ê pâ èpà kâra ê pâ âboro, â é pwanaurirà wà Pwiduee. Â wiàna câguwà caa pwanaurirà, â é pâ èpà kàra âna o nye tà tâa.»

—*Tà Toma*

²⁴ Napwa naa goo wà Toma (pwi ârapàara tèpa 12 a câmu, jè nee mwara 'Bérepidu'), âna tà tiâué jaarà na é pwi tóotù na é tèepaa marirà wà Iésu.

²⁵ Â rà mwa tà ina têe wà pâra tèpa câmu pâ: «É cipàparibà wà Pwi Ukai.»

Êco na é tòpi tàra pâ: «Auwa! Pwacoé na go cèikî [pâ é wâro còwâ]! Wâdé co wiàna go côo ê auru paò goro du na-araraîê. Â wiàna go tùu gée goo ê mangadaîô naa na é auru paò, ma tòpò mwara é na-araraîô naa goo i jènereê!»

²⁶ Géee na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â rà pitànaima mwara wà tèpa câmu naa na i wâ, â jèe wailà ma Toma. Â rà kiiri ê pâ goropwârawâ, êco na é tèepaa marirà wà Iésu. Â é coo nabibiu kàra, â é ina tàra pâ: «Cidòri nyuâawà!»

²⁷ Â é ina tà Toma pâ: «Gà côo i du na-araraîô. Â gà tòpò i mangadaîgà naa na. Â gà pame i na-araraîgà, â gà tòpò naa goo i jènereô. Â gà cibwaa pidumapiê, â gà cèikî!»

²⁸ Â é tòpi têe wà Toma pâ: «Pwi Ukai kôo ma Pwiduee kôo!»

²⁹ Â é ina têe wà Iésu pâ: «Gà mwa cèikî ba gà còo. Cidòri nyuâa tèpa âboro na rà cèikî, na càra caa còo.»

Gorodà na wii pwi tii bèeni?

³⁰ Dau wâru ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduee na é pwa wà Iésu, na ara tèpa câmu kêe. Càcaa wii diri naa na é tii bèeni.

³¹ Êco na é pâ popai bèeni géee wii, âna wii, ba na guwà cèikî pâ, wà Iésu âna é pwi *Mesia, *Pwina naí Pwiduee. Â wiàna guwà cèikî naa gooé, â o tà tàwà é *âji wâro na wâgooé.

21

Na bàrawià Galilée

¹ Gée na càuru pàra tòotù, â é ipaarié mwara wà Iésu, tà tèpa *câmu kêe, na bàrawià Galilée*. Â wàéni é pai ipaarié tàra:

² Rà picaatâa [wà pàra tèpa câmu kêe]—wà Simona Pétéru, ma Toma (jè nee mwara 'Bérepidu'), ma Natanaël† (pwi âboro gée Kana wâ Galilée), ma wà tupédu naî Zébédée, ma tupédu ârailu mwara.

³ Â é ina tàra wà Simona Pétéru pâ: «Go bwaa pàra nau pwa puà.»

Â rà ina tée pâ: «O wàijè.»

Â rà pàra, â rà too naa na i wànga, â rà pàra nau pwa puà. Êco na, na pwi ne-bà, âna nye ticè ârapokâa kàra.

⁴ Na pàra nau pwaa dòme, âna wà Iésu, âna é nye tà tâa nidò bàrawià. Êco na bwaa càra caa còoinaê.

⁵ Â é ina tàra pâ: «Ico tàpéeni, nye pwa cè ârawéa kàwà?»

Â rà tòpi tée pâ: «Auwa, nye âji ticè.»

Rà còoina Iésu

⁶ É ina tàra pâ: «Guwà tòpò i puà naa gòro étò kàwà, ma o pwa cè ârawéa kàwà!»

Â rà tòpò, â jèe càcaa pàri ma rà dàgòtù, ba dau tòina goro é pai wâru wàra pâ ârawéa.

⁷ Â wà i pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu gooé, âna é ina tà Pétéru, pâ: «Êe! Wà Pwi Ukai pwiri!»

Â wà Pétéru, âna é nye nama pòpii i ârabwée kêe goro opiié, â é nye êgò kaa naa nawià, [â é éoo too dari Iésu].

⁸ Â rà gére me mariru wà pàra tèpa câmu bée gòro i wànga. Â rà jèe po tadàti i puà, goro é pai wâru wàra é ârawéa na. Ba rà jèe tà wâmwünyabweri é bàrawià‡.

⁹ Â rà tâdò, â rà boo gée na i wànga, [â rà tòpaé]. Â rà pâmari é poloa bau é pâ ârawéa na tâa na dàuru ânye.

¹⁰ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Pame cè pàra ârawéa gée goro é pwina guwà bwaa taa.»

¹¹ Â wà Simona Pétéru, âna é wâjué còwâ naa na i wànga ba na é dàti dò naa gòmowari i puà. Â po 153 ârawéa maina na tâa na i puà, êco na càcaa madàpa i puà.

¹²⁻¹³ Â é ina tàra wà Iésu pâ: «Jè ija.» Â é popa i poloa ma i ârawéa, â é jèpa naa tàra jècaa.

Â nye ticè pwi jèpwi gée goorà, cèna é tawèerié pâ «Gona wâgà wàa?» Ba rà jèe nye tâmogòori pâ wà Pwi Ukai.

¹⁴ Wàépwiri béâracié kàra pai ipaarié kêe tà tèpa câmu kêe, gée na càuru é pai wâro còwâ kêe gée na aubà.

Ru pitùra Iésu ma Pétéru

¹⁵ Gée na càuru é pai pi-ija kàra, â wà Iésu, âna é tawèeri Simona Pétéru pâ: «Simona, pwina naî Iona§, gona dau pimaina é pwâranümagà goodò, jii é pwâranüma wà tàpéeni goodò?»

* **21:1** Galilée—Grec: *Tibériade*. Còo mwara *Nawià Galilée* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*). † **21:2** *Natanaël*—Nee *Barthélemy* naa na pâ tii kà Mataio, Maréko ma Luka. **21:3** Luka 5.4-7 **21:7** Mataio 14.29; Ioane 13.23 ‡ **21:8** *Wâmwünyabweri*... Napéaati naa na grec pâ: *Wâpâ na 100 mètres*. **21:11** Luka 5.6 **21:14** Ioane 20.19,26 § **21:15** *Iona*—é, *Ioane*.

Â é tòpi tée wà Pétéru pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, gà jèe nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ nari mutô kôo.»

¹⁶ Â é wailu tawèerié pâ: «Simona, pwina naî Iona, gona dau wânümagà gooo?»

Â é tòpi tée mwara pâ: «Ûu kaa, co Pwi Ukai, ba gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà wéaari i pâ mutô kôo.»

¹⁷ Â é wacié tawèerié pâ: «Gona gà nye pwi gòrobéè?»

Â é nye dau pikîri kaa wà Pétéru, géé goro na é jèe po wacié tawèerié.

Â é tòpi tée pâ: «Pwi Ukai, gà nye tâmogòori diri ê pâ muru, â gà nye tâmogòori pâ go pwi gòrobéegà.»

Â é ina tée wà Iésu pâ: «Gà mwa tà pa-ija i pâ mutô kôo.»

¹⁸ Gà tère bwàti, ba go ina tâgà ê âjupâra pâ: Na pàara na gà bwaa dopwa na, âna gà nye ipii acari ê karapuu'gà. Â gà nye pâra naa na ére na gà câbawâdé. Êco na, wiàna gà mwa ijiao, â gà o mwa patàrù è du îgà, â ée mwa pii ê karapuu'gà cè pwi jèpwi. Â ée mwa popagà pâ naa na ére na càcaa nümaga na gà pâ naawê.»

¹⁹ (É ina pwiri, ba na é inapàpari ê pai o bà kà Pétéru*, târa ma o pwamaina wà Pwiduée.)

Ûna é jèe ina pwiri, â é ina tée wà Iésu mwara pâ: «Gà me wiâô!»

Wà pwina wânüma Iésu gooé

²⁰ [Na gére wàrapwiri, â] wà pwi a câmu na ia dau wânüma Iésu gooé, âna é gére me wiâru. (Wà pwiiibà, âna i pwi ia é tâa goro jènere wà Iésu, na i pwi bénabwé pi-ija kàra, na ia é ina tée pâ: «Pwi Ukai, wàilàapà na o ipwa tûâ tâgà?»)

Â é tabiié wà Pétéru

²¹ â é côoé, â é ina tà Iésu pâ: «Pwi Ukai, âna wà pwini na?»

²² Â é tòpi tée wà Iésu pâ: «Wiàna nümoo na câé caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo còwâ; â é pwiiibà âna târa dà'gà? Wàéni ê pwina go ina tâgà: Gà me wiâô!»

²³ Géé goo pwiri, na ipâra ê jèkutâ wânabibiu kà tèpa pâra wiâ Iésu, pâ, pwiri o câé caa bà wà pwi a câmu-bà. Caapwi co, na câé caa ina wà Iésu pâ, o câé caa bà. Â é nye po ina co pâ: «Wiàna nümoo na câé caa bà, tiagoro cè pai wâjué kôo còwâ, â târa dà'gà?»

²⁴ Napwa naa goo wà pwi a câmu-bà, âna wàé na é *paâjupâra ê pâ muru bèepwiri, ma wii naa na tii. Â bà jèe nye tâmogòori pâ âjupâra ê pai ina kée.

²⁵ Nye dau wâru awé ê pàra muru na é pwa wà Iésu. Êco na, wiàna jè cau wii diri, â go niimiri pâ, ê gòropuu âna é po dau kîri târa ma tâa na! Nabwé!

^{21:16} Apostolo 20.28   ^{21:19} Mataio 16.24–25; 2 Pétéru 1.14   * ^{21:19} Pai o bà kà Pétéru—Pai ina wèe pâ, rà o tètâmwara Pétéru wà tèpa cicaraé.   ^{21:20} Ioane 13.23–25   ^{21:24} Ioane 19.35   ^{21:25} Ioane 20.30

Wakè kà tèpa Apostolo Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Nye wà Luka, wà pwina é wii ê *Tii kà Luka*. É tapoo pâra wiâ *apostolo Paulo naa nabibiu kêra béârailu kêra pai pâra kà Paulo. Tapoo géé gorò nee tii 16.10, âna é wii pâ «Bà pâra...»

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 61 ma 65, géé na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. (Còu naporomee 27–28.)

É wii tâi?

Tà pwi jè âboro na nee Théophile, pwi jè âboro imaina naa jaa tèpa Roma. Còu naa na autapoo goo ê *Tii kà Luka*.

Cina é wii?

É tòobàra bétapoo tii kêe. Naa na *Tii kà Luka*, âna é piwiâ wâro kà Iésu, ma pai bà ma wâro còwâ kêe. Â naa na tii bèeni, tii *Apostolo*, âna é piwiâ pâ, é pibwiari pâ, ê *Picémara Wâdé géé *Iérusaléma, tia diri napô Judée, ma Samaria, ma tia Roma, pwi ville na dau maina naa gòropuu na pwi pàara bèepwiri. Ba é tâa gò tèpa apostolo é pàtàmara Nyuââ Pwicîri, ba na rà pwa i pwi ia é pwa wà Iésu.

Munaa nùma Luka na é paari mwara tà tèpa Roma (na rà tèpa pitûa na pâ napô na wâru) pâ, wà tèpa cèikî naa goo Iésu, âna rà tèpa âboro na pitòimiri wâro kêra, â càcaa nùmarà na rà pagù é napô.

Dà ère é tii bèeni?

É tapoo gorò pai boome kêra Nyuââ Pwicîri, naa gò tèpa apostolo (naporomee 2). Naa naporomee 3–12, âna é piwiâ wakè kà Pétèru ma pàra tèpa bée naa na ville Iérusaléma, ma napô *Judée, tiagoro napô na tàmwünyabwerié, wâ *Samaria.

Naa na autapoo goo, âna wà tèpa cèikî naa goo Iésu, âna rà cau tèpa *Juif. Â càcaa nùmarà na rà piwiâ popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é paari tà Pétèru pâ, é Popai Wâdé, âna kêra diri pâ Ba wâ gòropuu (naporomee 10–11, ma 15).

Jé pûra naa naporomee 9 é pai todà Paulo, pwi âboro na ia dau tubaèpà tà tèpa cèikî béaa. Â é biié, â é pâra wiâ Iésu. Naa naporomee 13–28, âna wà Luka, âna é piwiâ wakè kà Paulo, naa na âracié pai pâra kêe na pâ napô na wâru. É picémara é Picémara Wâdé, ma tapoo pâ wâra pwapwicîri, ma pagò tèpa cèikî wê, tèepaa naa na ville Roma, naa naporomee 28, na é naja 62.

É pâ tii kà Paulo (*Roma—Philémon*), âna é wii tà tèpa cèikî na pâ ère-bà na ia é mara tâa wê. Êkaa na, é tii bèeni, *Apostolo*, âna târa pitòobàra diri pâ tii bèepwiri. Na é naja 51, é, 52, âna é tâa Korénito naa napô Grèce (*Apostolo 18.1–18*). Â géé na càué, na naja 53–55, âna é wii tii *1 Korénito* tà tèpa cèikî wê, na pàara na é tâa na ville Éféso. (Còu *Apostolo 19.8–10*.) Â géé na càué mwara, na é tâa Roma (piwiâ na *Apostolo* naporomee 28), â é wii tà tàpé Éféso.

É piwiâ mwara wà Luka naa na tii bèeni é pâ pwi bèepwiri:

- Ê wâro na wâdé, ma é picaatâa ma pai pwapwicîri kà tèpa tapoo a cèikî;

- Ê pai tubaèpà tà tèpa cèikî naa Iérusaléma. Géé goo pwiri na rà ipiina ma picémara pitiri ê popai;
- Ê pâ ipwa pupûra kà Pétèru, ma Paulo, ma Étienne.

Pai pitàgoo tii Apostolo

É cùru tèpa cèikî wà Iésu ba na rà paâjupâraê pitiri (1.1-2.13)

Ipwabwàtirà (1.1-26)

Rà tòpi Nyuâaê Pwicîri (2.1-13)

Paâjupâra Iésu naa Iérusaléma (2.14-7.59)

Pétèru (2.14-5.42)

Étienne (6.1-7.59)

Paâjupâra Iésu naa Judée ma Samaria (8.1-9.43)

Todà Paulo (8.1-9.31)

Paâjupâra Iésu tà tàpé na càra caa tèpa Juif (10.1-12.25)

Pétèru (10.1-11.18)

Tubaèpà tàra (12.1-25)

Pai pâra kà Paulo (13.1-21.26)

Paâjupâra Iésu tiagoo tèpa Roma (21.27-28.31)

Tâjûru Paulo (21.27-23.35)

Paulo naa Césarée ma Roma (24.1-28.31)

Géé na càùru pai wâro còwâ kà Iésu

¹ Théophile*, naa na é tapoo tii kôo, âna go piwiâ tâgà diri é pwina é pwa wà Iésu, ma é pacâmuri géé na autapoo goo,

² tiagoro é tòotù na dàgòtùé too naa *napwéretòotù. Béaa kêra é pai too kêe, âna é naa tà tèpa âboro é pâ naèa kêe, goro é pàtàmara é Nyuâaê Pwicîri. Wà tèpa âboro bèepwiri, âna é jèe pitòrigarirà, ba naa tèpa *apostolo kêe.

É ina pai me kêra Nyuâaê Pwicîri

³ Géé na càùru é pai bà kêe, â é piâpâparié tàra. Â wâru é pâ muru na é pwa, ba na é paari tàra pâ é jèe wâro còwâ. Â é pipaarié tàra na pàra pàara naa na 40 tòotù, â é picémara é *Mwaciri kà Pwiduée.

⁴ Ūna é bwaa tâa jaarà, â é ina tàra pâ: «Guwà cibwaa pâra géé *Iérusaléma, ba na guwà tapacîri i pwi, na ia é jèe ina béaa wà Caa, â ia go jèe ina tàwà mwara.

⁵ Ba wà Ioane, âna é *piupwaa goro jawé. Â napwa naa goowà, âna càcaa dàra wâru cè pâ tòotù, â o *upwaawà goro é Nyuâaê Pwicîri.»

É too naa napwéretòotù

⁶ Ūna rà caatâa wà tèpa apostolo ma wà Iésu, â rà tawèrié pâ: «Pwi Ukai, o napwiri na gà o tòpò còwâ é mwaciri wâ *Isaraéla?»

⁷ Â é tòpi tàra pâ: «Càcaa wâguwà na, na guwà tâmogòori é pâ pàara ma tòotù na é tòpò wà Caa wiâra é câbawâdé kêe.

⁸ Êco na guwà o tòpi é pàtàmara é *Nyuâaê Pwicîri, na ée mwa me naa gòwà, ba na guwà o mwa tèpa *paâjupâraô na Iérusaléma, ma naa na diri é pâ ére wà napô *Judée ma Samaria, ma tia pwâadàra é gòropuu.»

⁹ Géé na càùru na é ina tàra pwiri, â càùé too jiià naa napwéretòotù. Â tiàué naa na pé nee.

1:1 Luka 1.3 * **1:1** Théophile—É wii é tii bèeni wà Luka tà pwi jè âboro imaina na nee Théophile. **1:2** Maréko 16.19; Luka 24.49-51 **1:3** Luka 24.36-49; Apostolo 10.41 **1:4** Luka 24.49; Ioane 14.16-17; Apostolo 2.33 **1:5** Mataio 3.11 **1:6** Luka 24.21 **1:7** Maréko 13.32 **1:8** Mataio 28.19; Luka 24.48

¹⁰ Ūna rà bwaa nye tàgére niâ too wiâê, â rà pò goo tupédu âboro na ru coona ârabwée pwaa†,

¹¹ â ru ina tàra pâ: «I tàpé Galilée, cina guwà tàgére coo awé? Cina guwà tàgére còo é napwéretòotù? Guwà nye còo é pai too kà Iésu bèeni naa napwéretòotù, â na o mwa wàrapwiri cè pai wâjué còwâ kêe‡.»

Pai tòotéri Judas

¹² Wà tèpa apostolo, âna rà wâjué còwâ gée gòrojaa Élaio§, pâ naa Iérusaléma, tàpo wâna caapwi kilomètre.

¹³ Ūna rà tèepaa pâ, â rà too naa na é pwi naditàrawâ na tâdòiti wâna é pwàrawâ na rà mu ciburà tâa wê. Wà tàpéebà, âna wà Pétéru, Ioane, Jacques ma André, Filipino ma Toma, Barthélemy ma Mataio, Jacques pwina naî Alphée, Simona pwi Zélote*, ma wà Jude pwina naî wà Jacques.

¹⁴ Â rà caajurirà, â rà nye tà pwapwicîri taaci, wàilà ma pa ilàri, ma wà Maria nyaa kà Iésu, ma wà tèpa jii Iésu.

É patùra tèpa cèikî wà Pétéru

¹⁵ Na pwi jè tòotù, âna po 120 wàilà tèpa cèikî na rà picaatâa, â é cimadò gée nabibiu kàra wà Pétéru, â é ina tàra pâ:

¹⁶⁻¹⁷ «Tèpa aèjii kòo, wâdé na coo é auinapopai naa na Tii Pwicîri, na é pinaigé mee é Nyuâaê Pwicîri na ia é tura goo wà *Davita. Ba é jèe ina béaa pâ wà Judas—pwi jè apostolo béebà—âna ée mwa pwi naigé mee, ma rà tâjùru wà Iésu.»

¹⁸ (Napwa naa goo wà Judas, âna é pa é napuu goo wâri wàra pai icuri kêe wà Iésu, â é tûu, â tabòaa é naaê, â tabaègò é pâ wâgooé.

¹⁹ Ê pwi jèkutâ bèepwiri, âna rà capai tâmogòori diri wà tèpa âboro na ville Iérusaléma, â rà pwa ma neere é pwi ére-bà pâ Hakeldama, na pai ina wèe naa na pairà pâ ‘napuu na pwa domii na’.)

²⁰ [Â é tòobàra pâ wà Pétéru, â é ina pâ]: «Ba jèe wii naa na tii Salamo pâ:

O ticia pwàrawâ kêe.

O ticè cèna ée mwa tâa wê.

Psaume 69.26

«Â jèe wii mwara pâ:

É tòotérié pwi jèpwi.

É popa wakè kêe.

Â wâdé na wàra.

Psaume 109.8

²¹⁻²² «Êkaa na wâdé na pwa cè pwi jè béebà, ba na pwi jè a *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Iésu. Wâdé na wà pwi âboro-bà, âna pwi jè ârapàara tàpé na rà mu nye ciburà pâra wiâjè, naa na pàara na é bwaa tâa jaajè wà Pwi Ukai kâjè—tapoo na é piupwaa wà Ioane; tiagoro é pai too kà Iésu naa napwéretòotù.»

Rà pitòrigari Matthias

† **1:10** *Tupédu âboro...* Pai ina wèe pâ, tupédu angela. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*). **1:11** Mataio 26.64; Luka 21.27 ‡ **1:11** *Pai wâjué còwâ kêe*—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pai wâjué kêe còwâ.* **1:12** Luka 24.50-53 § **1:12** *Gòrojaa Élaio—Mont des Oliviers.* **1:13** Mataio 10.2-4 * **1:13** *Zélote*—Pwi âji âboro Judée na nùmee na é paègò tèpa Roma gée napò kêe. Còo mwara *Judée, Roma* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwàadàra tii. **1:16-17** Psaume 41.10 **1:18** Mataio 27.3-8 **1:20** Psaume 69.26, 109.8 **1:21-22** Mataio 16.19; Maréko 1.9; Ioane 15.27

²³ Rà pitòrigari tupédu ârailu—wà Ioséfa na nee Barsabbas, jè nee mwara Justus, ma wà Matthias.

²⁴ Â rà capai pwapwicîri, â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na gà tâmogòori è pwâranümara diri è pâ âboro; gà paari tâbà cè pwi âboro na gà jèe pitòrigarié naa na tupédu âboro bèeni,

²⁵ ma é pa wakè kà Judas ma pwi apostolo. Ba é jèe panuâ è wakè kêe wà Judas, â é jèe pâra naa na è pwi ére kêe. [Ba é jèe tòpi è pumara wakè kêe na èpà.]»

²⁶ Â rà càù noo kâra tii† naa gooru, â wâru noo kâra tii kà wà Matthias, â rà naaê géé, ma pwi bée wà tèpa 11 apostolo.

2

É me Nyuâaê Pwicîri naa gò tèpa cèikî

¹ Na tòotù kâra Pentecôte, [*tòotù maina kâra piûnya] âna rà pitànaima na jè ére wà tèpa cèikî.

² Â rà nye tère kaa è pwina é boome géé napwéretòotù na pwa aié na pwacèwii è airi pwéretòotù na dau maina. Â é nye pwaai kaa è wâ na rà tâa na.

³ Â rà côo na tèepaa me è pâ pwina pwacèwii è doromara ânye, â jèpa ti gòrà jècaa.

⁴ Â è Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà diri, â rà tûra na è na jèpapara pwâratûra, wiâra na é naa tàra è Nyuâaê Pwicîri.

Wâru tàpé na tère na jèpa pairà

⁵ Na pwi pàara bèepwiri, âna rà wâro wâ *Iérusaléma wà tèpa *Juif na dau wânümarà tàra è pwapwicîri, âna rà me géé na diri è gòropuu pitiri.

⁶ Â wà tàpéebà, âna rà cau itàa, ma caatâa naa, na rà tère pâ naawê i pwi airimuru. Â po tabaticè nûmarà, ba rà tère tèpa cèikî na rà tûra naa na jèpapara pwâratûra.

⁷ Po dàpàgà tàra, â rà pitawèerirà pâ: «Gona wà tèpa âboro bèeni na rà gére tûra, âna càcaa tèpa âboro diri géé Galilée?

⁸ Â gorodà na jè térerà, na rà gére tûra na jèpa pajjè jècaa*?»

⁹ Ba géé nabibiu kàra, âna pwa tèpa âboro na rà me géé napô *Judée. Â pwa pàra tàpé na rà me géé na pâ napô—géé Parthes, ma Médie, ma Élam ma Mésopotamie. Â pwa pàra tàpé na rà me géé na jè province kà tèpa *Roma—Cappadoce, ma Pont, ma Asia,

¹⁰ â géé na ére mwara wâ Phrygie ma Pamphylie†. Â wà pàra tàpé, âna rà me géé napô *Aigupito, â géé na nyi nari napô géé goo na ville Cyrène wâ Libye. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà me géé Roma,

¹¹ â géé gòropô wâ Crète; â géé napô Arabie. Â pwa pàra tàpé géé jaarà, âna rà nye tèpa âji Juif; ma wà tàpé na rà cèikî naa goro è pwapwicîri kà tèpa Juif.

Â rà pitawèerirà pâ: «Gona dà majoroé ma jè tère wà tèpa âboro Galilée bèepwiri na rà gére ina naa na è jèpa pajjè è pâ muru na maina na é pwa wà Pwiduée?»

† **1:26** Noo kâra tii—*Tirage au sort*. Wâni Kalédoni, âna jè pwa goro noo kâra tii, êco na wà tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà pwa goro atü. **2:1** Lévitique 23.15–21; Deutéronome 16.9–11 **2:3** Mataio 3.11 **2:4** Maréko 16.17; Apostolo 4.31, 10.44–46, 19.6 * **2:8** Nee tii 9–11 naa na grec, âna gòobàra popai na rà ina wà tèpa âboro naa na nee tii 7 ma 8. † **2:10** *Cappadoce, Pont, Asia...Phrygie ma Pamphylie*—Rà tâa napô na ina goo pâ Turquie nabà.

12 Â rà dau pò diri, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri, â rà pi-ina tàra pâ: «Dà pai ina wèe ni?»

13 Êco na pwa pàra tàpé na rà piècaari tèpa cèikî, â rà ina pâ: «Bwa! Rà nye dau ipwirié kaa goro dipâa!»

É patùra ê Ba wà Pétéru

14 É cimadò wà Pétéru ma wà tèpa 11 *apostolo bée, â é mwa patùrarà, ba na rà tâmogòori bwàti. «Bwa; guwà tère, co tèpa jènereô‡, ma wâguwà diri na guwà wâni Iérusaléma. Guwà tàpo tàmaa ma go ina bwàti tàwà ê pwina gére tèepaa.

15 Wà tèpa âboro bèeni, âna càra caa ipwirié pwacèwii ê pai niimiri kàwà, ba mwa nye gére 9h§ dàuru kaa.

16 Bwa! Wàeni kaa i popai kà [Pwiduée, na é naigé mee wà] *péroféta Joël:

17 *Go o mwa naa boopaé*

ê Nyuâaê kôo

naa gò tèpa Ba,

na tòotù pwicò.

Go o mwa naa popai kôo

tà pa èpo paa

ma èpo kàwà.

Rà mwa tomara too

tàra inapàpari.

Go o mwa paari

pâ muru na nyuâa

tà pa èpo dopwa kàwà.

Go o mwa patùra

tèpa ijiao kàwà

naa na naurune.

18 *Go o naaboo Nyuâaô,*

na pwi pàara-bà,

naa goo pâ ênawéna kôo,

pa ilàri ma paa.

Rà mwa picémara popai kôo.

19-20 *Go o nama tèepaa*

pâ muru na ité

na càcaa mu còo

naa gopaérenao

ma naa gòropuu.

Too ânye ma mu.

O câé caa té tòotù.

Ba é bié ma bàuté

O mi parui

pwacèwii domii.

O cau coo diri

béaa kàra pwi tòotù

—tòotù kà Pwi Ukai.

Nyamu ma pwényuâa

pwi tòotù kôo-bà.

21 *Ée mwa udò awé*

wà pwina ée mwa todòo

‡ 2:14 Tèpa jènereô—Tèpa Juif. § 2:15 9h—Wà tèpa Juif, âna rà mwa ija ma wâdo na 10h dàuru géé na càuru pwapwicîri. 2:17 Joël 3.1-5

na pwi tòotù-bà!»

Joël 3.1-5

É jèe wâro còwâ Iésu

²² [É ina mwara wà Pétéru pâ]: «Tèpa âboro *Isaraéla, tàpo tàmaari é popai na go ina tàwà: Wà Iésu pwi âboro Nazareth, âna wà pwi âboro na é jèe tàmara pitòrigarié wà Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna é jèe paarié tàwà, ba é nama é pwa é pâ *câmu kâra pàtâmee naa nabibiu kâwà, na guwà pò goo.

²³ Wà pwiibà, âna pinaaé tàwà, â guwà pwa ma é bà, ma guwà nama rà tanamirié naa goro *kurucé wà tèpa âboro èpà. Êco na é mara tâmogòori diri pwiibà wà Pwiduée, â nye câbawâdé kêe na wàrapwiri.

²⁴ [Â gée na càuru é maagé còo kà Iésu] â é upaé jii é pwâra bà, â é pawâroé còwâ. Ba nye ticè pàtâmara é pwâra bà naa gooé.

²⁵ Ba é jèe tàmara picémaraé wà *Davita na é ina pâ:

*Go nye tà còo taaci
wà Pwi Ukai béaa kòo.*

*É tâa gòro âji îô,
â câgo caa gùmagù.*

²⁶ *Go ipwâdéé ma picagòtùé!*

*Ba wiâna go bà,
â o nye tà wâdé naa gooò.*

²⁷ *[Go ina tée pâ]:*

*Gà jèe pitòrigario
ma go pwi ênawéna'gà.*

*O câgà caa panuâ nyuâaô
ma é tâa na aubâ*.*

*O câgà caa panuâ naiio
ma o wai ma botére.*

²⁸ *Gà jèe paari tòo
é naigé mara wâro.*

*Go o mwa ipwâdéé,
ba gà tà wâjaaol!»*

Psaume 16.8-11

²⁹ [É tòobàra pâ wà Pétéru, â é ina tàra pâ]: «Tèpa jènereô, câgo caa piwâ† na go ina ba pwéelaa tàwà pâ: Wà pwi jojooròjè Davita, âna é bà, â pwànirié, ba jèe bwaa tà còo nabàni é bwàmu kêe, naa jaajè.

³⁰ Êco na é nye pwi péroféta, [ba é pame é popai géé jaa Pwiduée] â é nye tâmogòori é *auipwataâboro kà Pwiduée na é ina tée pâ:

*Go o mwa pitòrigari
cè pwi âboro caapwi
gée goo wà tèpa gòobàragà.
Ée mwa tâa na autâ'gà.
Ba wâgo na go o mwa pwa.*

Psaume 132.11

^{2:25} Psaume 16.8-11   * ^{2:27} Aubâ-é, Napô kà tèpa bà.   ^{2:29} 1 Rois 2.10   † ^{2:29} Piwâ-Hésiter.
^{2:30} 2 Samuel 7.12; Psaume 89.4-5, 132.11

31 «Ûna é ina pwiri wà Davita, â é mara ina wà pwi *Mesia na ée mwa me. Ûna é ina pâ, o câé caa panuâê naa na aubà, â o càcaa wai ma botére é naiié, â é inapàpari é pai wâro còwâ kà pwi Mesia.

32 Â wà pwi Iésu na go gére ina tàwà, âna wàé kaa pwiri, ba wà Pwidueé, âna é jèe pawâroé còwâ géé na aubà. Â nye wàibà kaa tèpa *paâjupâraê diri.

33 «Â é naaê too wà Pwidueé Caa naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru] â é naa tée é Nyuââê Pwicîri, na é jèe nabwé ina béaa. Êkaa na naa boome naa gòbà é Nyuââê Pwicîri, wâra na guwà gére còo ma tère nabà.

34-35 Ba wà Davita, âna câé caa too naa napwéretòotù, êco na é ina pâ:

*Popai kà Pwi Ukai,
Pwi Ukai Pwidueé
na é patûra Pwi Ukai kôo:
“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”*

Psaume 110.1

36 «Wâdé na wâguwà é Ba Isaraéla, âna guwà câbaâjupâra‡ pâ, wà i pwi Iésu na ia guwà tanamiriê naa goro kurucé, âna é nama é pwi Mesia ma Pwi Ukai wà Pwidueé.»

Dau wâru tàpé na rà cèikî

37 Na rà tère é popai bèepwiri, â cau tatée ma tabagéaa diri é pwâranümarà, â rà ina tà Pétèru ma tèpa apostolo bée pâ: «Tèpa jènerebà, na bà pwa dà?»

38 Â é ina tàra wà Pétèru pâ: «Guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà nama *upwaawà jècaa, naa na nee wà Iésu *Kériso, ba na o pwanauri é pâ èpà kàwà, â na guwà o tòpi é âraimeai, i Nyuââê Pwicîri.

39 Ba é auinabéaa bèepwiri, âna kàwà ma tèpa naiwà ma diri é pâ âboro na rà wâiti awé§ na ée mwa todàra wà Pwidueé, Pwi Ukai kâjè.»

40 Dau wâru mwara é pâ popai na é paâjupâra tàra ma pagòora goo wà Pétèru. Â é ina tàra mwara pâ: «Guwà upiri é pâ naneeâboro na èpà tûâ kâra, [ba na o tâa tàwà é *âji wâro].»

41 Nye wâpâ na 3 000 âboro kaa, na rà tòpi é popai kà Pétèru na pwi tòotù bèepwiri. Â rà cèikî naa goo wà Iésu, â *upwaarà. Â mwa tèpa bée tàpé na rà cèikî béaa.

Pai wâro kà tèpa cèikî

42 Wà tèpa cèikî, âna rà nye tà ciburà pitànaima ma tèpa apostolo, ba na rà tère bwàti é pupûra kâra. Â rà pitubiti naima é poloa*, ma pwapwicîri naima.

43 Wâru pâ câmu kâra pàtâma Pwidueé na rà pwa wà tèpa apostolo. Â wà tèpa âboro, âna rà pò goo, â rà pitòimirà ma piaabòrirà.

2:31 Psaume 16.10   2:33 Apostolo 5.32, 7.55–56   2:34-35 Psaume 110.1   2:36 Apostolo 5.30–31

‡ 2:36 Câbaâjupâra—Reconnaître la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori).   2:39 Ésaïe 57.19   § 2:39 Êpà âboro na rà wâiti awé—Wàijè diri tèpa âboro na câjè caa tèpa Juif.   2:41 Apostolo 2.47, 4.4   2:42

Apostolo 20.7   * 2:42 Pitubiti naima é poloa—Pi-ija kà Pwi Ukai. Jè ina mwara nabà pâ Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie). Pi-ija bépitanimiri i bènabwé pi-ija kà Iésu ma wà tèpa 12 apostolo kèe, béaa kâra é pai bà kèe. (Còo Mataio 26.26–29.)

⁴⁴ Wà diri tèpa cèikî âna caapwi pwâranümarà, â rà pwa ma ê jèpa neemu-rurà, âna capai kàra.

⁴⁵ Rà icuri ê pâ napuu kàra ma ê pâ wâdé kàra, â rà ipâdi naa goorà ê wâri wèe, wiâra ê pwina tiâu jiiirà.

⁴⁶ Na diri ê pâ tòotù, âna rà capai pwapwicîri naima wâna *Wâra pwapwicîri. Â rà pi-ija naima naa na ê pâ pwârawâ kàra, naa na ipwâdé ma ipakîri.

⁴⁷ Â rà pwamaina wà Pwiduée, â rà ipwâdé goorà wà tèpa âboro. Â wà Pwi Ukai, na diri ê pâ tòotù, âna é nama piwâru too tàpé na rà udò.

3

Pai wâdé kà pwi a pitàbwamwa

¹ Na pàara kàra pwapwicîri na, na âracié ineretòotù na càuru ija, â ru too naa na *Wâra pwapwicîri wà Pétèru ma wà Ioane.

² Wâgoro ê Wâra pwapwicîri bèepwiri, âna pwa pwina é pitàbwamwa gée na ê pai pitèpaé. Â popaé me, na diri ê pâ tòotù, â tòpòé naa goro é goropwârawâ, na ina goo pâ Goropwârawâ Wâdé. Â é ila mwani jii tèpa âboro na rà tò naadò wâ.

³ Ūna é còu wà Pétèru ma Ioane na pwa na ru tò naa na Wâra pwapwicîri, â é ilaru.

⁴ Â ru nye po ucâriê kaa, â é ina tée wà Pétèru pâ: «Niâribu!»

⁵ Â é nye po niâriru kaa, tapacîri cè pwina ru naa tée.

Gà cimadò naa na nee Iésu!

⁶ Êco na é ina tée còwâ wà Pétèru pâ: «Ticè mwani mii ma mwani pwaa* kòu, êco na é pwina tà tòu, âna go o naa tâgà. Naa na nee wà Iésu Kériso gée Nazareth, gà cimadò, â gà pâra!»

⁷ Â é tuboo naa goro îê étò wà Pétèru, â é dàgòtùé. Â nye wâdé kaa ê du âê.

⁸ Â é too na coo, â é jèe pâra. Â rà tò ma wâé naa na Wâra pwapwicîri. Â é ipwâdé, â é êgò ma pwamaina Pwiduée.

⁹ Diri ê pâ âboro na rà còu na é pâra, âna rà ipwamaina Pwiduée.

¹⁰ Ba rà còuina pâ, wà i pwi ia é mu nye tà tâaboo goro Goropwârawâ Wâdé, ba na é ila mwani. Â cau dàpàgà tàra goo é pwina tèepaa mariê.

Popai kà Pétèru tà tèpa Isaraéla

¹¹ Wà pwi âboro bèeni, âna é tàgère tâa goo wà Pétèru ma wà Ioane, â wà tèpa âboro na rà pò gooé, âna rà itàa medarirà naa na pwi wâ cikòmaa na ina goo pâ 'Wâ kà *Solomona'†.

¹² Ūna é còu pwiri wà Pétèru, â é ina tàra pâ:

«I tàpé *Isaraéla, gorodà na guwà pò goo é pai wâdé kà pwini? Cina guwà gére còobu, pwacèwii na wàibu na pwa? Caa caa pâra wà pwi âboro bèeni, gée goo cè pàtamabu, ma cè aupitòimiri kâbu!

¹³ «Wà Pwiduée kà *Abérama, ma Isaaka, ma Iakobo, wà Pwiduée kà tèpa jooorojè, âna é paari pâ é dau maina, â é dau muugère wà pwi ênawéna‡ kée, wà Iésu. Â wâguwà na guwà icurié tà tèpa ukai kàwà, â guwà pitütôowâriê na ara wà pwi kupénoo *Pilato. Wà Pilato, âna é jèe nye niimiri pâ, na é panuê còwâ,

2:44 Apostolo 4.32-35   **2:47** Apostolo 6.7, 11.21   **3:4** Apostolo 14.9   **3:6** Apostolo 4.10, 16.18

* **3:6** *Mwani mii ma mwani pwaa—Or ma argent.*   † **3:11** 'Wâ kà Solomona'—Pé wâ cikòmaa na dau maina é pâ âê, â pwa naigé na, tàra ipokâa. Pwiri wà ukai Solomona na é nama bari é wâ bèepwiri.

3:13 Exode 3.6,15; Luka 23.13-25; Apostolo 2.23   ‡ **3:13** *Ênawéna (kà Pwiduée)—Wà pwi Mesia. Còu mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii.*

14 Êco na tàutàwà na panuâ pwi âboro *târù na ia é pitòrigarié wà Pwidueé, â guwà mwa nye nama panuâ pwi a catàmwara âboro!

15 «Êkaa na guwà pwa ma é bà wà Pwi Ukai kâra wâro. Êco na wà Pwidueé, âna é pawâroé còwâ jii tàpé na rà jèè bà. Â wàibà kaa na *paâjupâra.

16 «Â nabàni, âna guwà cau còo é pwina tèepaa tà pwi a pitàbwamwa bèeni, pwi âboro na guwà tâmogòorié. Ba é jèè wâdé na arawà diri, goro é nee wà Iésu, ba bu cèikî naa gooé. [Ûu, go ina tàwà pâ]: Ê cèikî naa goo wà Iésu na é nama é wâdé.

Guwà biiwà medari Pwidueé!

17 «Êco, co tèpa jènereô, na go tâmogòori pâ i pwi ia guwà pwa tà Iésu, wâguwà ma tèpa ukai kàwà, âna guwà pwa na câguwà caa tâmogòori.

18 Êco na wà Pwidueé, âna é pacoò wàrapwiri é auinabéaa kà tèpa *péroféta kêe pâ, wà Pwi *Mesia, âna ée mwa wâro na é picâri.

19 «Guwà pinünüma ma guwà biiwà medari Pwidueé, ba na o câtùra é pâ èpà kàwà.

20 Ba ée mwa naa tàwà é pinaanapô kêe, â ée mwa panuâ medariwà wà Iésu, pwi Mesia kêe, na é jèè pitòrigarié béaa, ba kàwà.

21 «Êco na, ni, âna é bwaa wâ *napwéretòotù tiagoro é pàara na o tòpò còwâ diri é pâ namuru. Wà Pwidueé, âna é jèè cùru biu wà tèpa péroféta, ba na rà picémara pwiri.

22 Ba é ina wà *Moosé pâ: *Wà Pwidueé ma Pwi Ukai kàwà, âna ée mwa pacima gée nabibiu kàwà cè pwi péroféta na é pwacèwiio. Wâdé na guwà mwa tà pitère dèe naa na diri é pâ pwina é ina tàwàš.*

Deutéronome 18.15

23 *Wà pwina câe caa pitère dâra pwi péroféta bèepwiri, âna o naaé còobé jii é Ba, â o catàmwereé.*

Deutéronome 18.19

24 «Wà diri tèpa péroféta na tapoo gée goo wà Samuêla, âna rà pitòté goro inapàpari é pwina tèepaa nabàni.

25 «Guwà tèpa naì tèpa péroféta, â é pwi auina bèeni, âna kàwà mwara. Ba wà Pwidueé, âna é jèè pwa é *aupwataâboro kêe tà tèpa caa kâjè, na é ina tà Abérama pâ: *Gée goo tèpa gòobàragà, âna go mwa *pwényunyuâari diri é pâ wâao ma tâa, na wâna é gòropuu.*

Genèse 22.18

26 «Ba nye mara kàwà béaa, na é panuâ me pwi ênawéna kêe wà Pwidueé. Ba nùmee na é naa tàwà é *aupwényunyuâari, ma dàbiiwà jècaa gée na é pâ èpà kàwà.»

4

Pétèru ma Ioane na ara wâratûa kà tèpa Juif

1 Na ru gére patùra é pâ âboro bèepwiri wà Pétèru ma Ioane, â rà nye tèepaa me kaa wà pàra tèpa pwa *ârapwaailò, ma wà pwi caa kà tèpa wéaari *Wâra pwapwicîri, ma pàra tèpa *Sadukaio.

2 Â rà po dau putàmu, ba ru gére pacâmuri é pâ âboro pâ, é wâro còwâ wà Iésu. [Ba càra caa cèikî naa] goo é pai wâro còwâ.

3 Â rà nye tâjùruru kaa, â rà tòpòru naa na karapuu, tiagoro dàuru, ba jèè bàrane.

4 Êco na dau wâru gée goo tèpa tère é popai na rà cèikî, â é jéu tèpa cèikî, âna é pitoo wâmwünyabweri 5 000 âboro.

⁵ Na dàuru kêe, âna wà tèpa *wâratûâ kà tèpa *Juif—wà tèpa ukai, ma tèpa ijiao, ma tèpa *dotée goro ê *Naèà—âna rà pitapitirirà na *Iérsaléma,

⁶ wàilà ma Hanne*, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, ma diri tèpa âboro naa ê tâa kêe—wà Caïphe, Jean, ma Alexandre, ma pàra tàpé mwara.

⁷ Â rà tòpò Pétèru ma Ioane naa nabibiu kàra, â rà tawèeriru pâ: «Gée goro pàtama î, ma naa na nee î, na gàu pwa ma é wâdé còwâ wà pwi ia maagé?»

⁸ Â wà Pétèru, âna nye dipitirié kaa ê Nyuâaê Pwicîri, â é ina tàra pâ: «Tèpa ukai ma tèpa ijiao kâra Ba *Isaraéla,

⁹ bu pwa na wâdé tà pwi âboro na é pitàbwamwa, â nabàni, âna guwà gére tawèeribu goro ê majoro é pai tiàu wàra é maagé kêe.

¹⁰ «Wâdé na guwà cau tâmogòori, wâguwà ê Ba Isaraéla, pâ: Wà pwi âboro bèeni na é jèe wâdé, âna é gére coo arawà géé goro ê nee Iésu Kériso géé Nazareth, i pwi na ia guwà tanamiriê naa goro *kurucé, êco na é mwa pawâroé còwâ wà Pwiduée.

¹¹ É ina naa na Tii Pwicîri pâ:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

«Wà pwi atü bèepwiri, âna wà Iésu. Â wâguwà tèpa ba wâ na tètâjiié.

¹² Êco na nye ticè cè pwi neere âboro wâni gòropuu, ma wânidò *napwèretòotù, cèna naa tâjè tèpa âboro, ba na jè udò goo. Nye géé goo Iésu co, [na naa tâjè é *âji wâro].»

Ticè pai tòpi kàra

¹³ Ūna rà còo wà tèpa wâratûâ é pai cimwü kà Pétèru ma Ioane, â rà dau pò, ba rà tâmogòori pâ wàilu, âna tupédu âboro géé na é Ba, â càru caa dau câmu. Â rà còoinari pâ mu tupédu bée wà Iésu.

¹⁴ Êco na, ūna rà còo naa jaaru i pwi âboro na ia é jèe wâdé, â jèe ticè pai tùra kàra.

¹⁵ Â rà nye ina tàru kaa pâ, na ru còobé jii é wâra pitùra, ba na rà bwaa pitùra.

¹⁶ Â rà pi-ina tàra pâ: «Dà cèna jè pwa tà tupédu âboro bèeni? Ba jèe po dau tàpàpaa na ara tèpa âboro wâ Iérsaléma é pàtàmara i pwi ia ru pwa. Â nye ticè pai pwa wèe ma jè ina pâ pwâ.

¹⁷ Êco na càcaa wâdé na é dau ipâra pâ i jèkutâ gooru. Wâdé na jè papwicîri jiiru na ru pwa jèkutâ còwâ goo wà Iésu Kériso.»

¹⁸ Â rà todàru còwâ, â rà ina ba gòò tàru pâ, na ru cibwaa mwa caa tùra goo é nee Iésu, ma pacâmuri tèpa âboro gooé.

¹⁹ Êco na ru tòpi tàra pâ: «Guwà jèe pwadàra pitèi cai na ara Pwiduée pâ, pwiri *tàrù na bu pitère dàwà, é, na bu pitère dèe?

²⁰ Ba wàibu, âna càcaa pâri ma câbu caa ina é muru na bu còo, ma é muru na bu tère.»

* **4:6** Hanne; Caïphe—Wà Caïphe, âna pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò na pàra bèepwiri. Wà Hanne, âna pwi caa kà wâdà Caïphe. Wà Hanne, âna é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò béaa kêe. **4:10** Apostolo 3.6,13-16 **4:11** Psaume 118.22 **4:12** Mataio 1.21 **4:18** Apostolo 5.28 **4:19** Apostolo 5.29

21 Â rà jèu pwaru còwâ, êco na rà panuâru, ba càra caa tâmogòori cè pai pwa ma ru pwa wârimuru, wàrapwiri goo ê Ba, ba rà capai pwamaina Pwiduée goo ê pwina tèepaa.

22 Ba wà pwi âboro bèepwiri ia é wâdé, âna é jèe wâdò còwâ kâra 40 naja.

Pwapwicîri kà tèpa cèikî

23 Panuâ Pétèru ma Ioane, â ru nama pâra dari tèpa béeru, â ru piwiâ tàra diri ê pâ pwina rà ina tàru wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa ijiao.

24 Â wà tèpa cèikî, âna rà capai pwamaina Pwiduée naa na é caapwi pwâranüma. Â rà ina pâ: «Pwi Ukai, wâgà na tòpò ê napwéretòotù ma gòropuu, ma nawià, ma diri ê pâ pwina wâna.

25 Wâgà na cùru me ê Nyuââ Pwicîri, ma é tûra goo pwi caa kâbà, pwi ênawéna'gà *Davita pâ:

*Cina rà putâmu pâ Ba?
Gorodà na rà bu tûâ
na piticémuru naa goo?
26 Rà paa dà Pwiduée
tèpa ukai maina;
rà caajurirà
tèpa ukai kîri—
cicara Pwi Ukai
ma pwi *Mesia†kêe.*

Psaume 2.1–2

27 «Âjupâra, ba wà ukai *Héroda Antipas ma wà kupénoo Ponce *Pilato, âna rà picinaima ma tèpa âboro, ma é pâ wâao Isaraéla, na napô bèeni. Â rà cicara pwi ênawéna, wà Iésu, na gà pitòrigarié, ba na é pwi Mesia.

28 Êco na, na wàrapwiri, â rà pacoo diri ê pwina gà jèe tòpò béaa, wiâra ê câbawâdé'gà ma pàtamagà.

29 «Â êni co Pwi Ukai, âna gà còo é pai pwa kûu kàra, â bà ilari jiiigà pâ, na gà nama bà gòo, wàibà tèpa ênawéna'gà, ba na o câbà caa piwâ na bà ina é popai'gà.

30 Wâdé na gà naame é pàtamagà, ba na rà wâdé tèpa maagé. Â gà pwa cè pâ *câmu kêe na rà o pò goo wà tèpa âboro; naa na nee Iésu, pwi ênawéna na gà pitòrigarié.»

31 Na rà pwapwicîri diri, â nye céca kaa é ére na rà tâa wê. Â é Nyuââ Pwicîri, âna é nye tûu kaa naa gòrà, â jèe càra caa piwâ na rà picémara é popai kà Pwiduée.

Pimeaari kà tèpa cèikî

32 Nye êdiri kaa tèpa cèikî na caapwi pwâranümarà ma caapwi auniimiri kàra. Nye ticè pwi jè ârapàrarà na é ina pâ, napwa é pâ wâdé kêe, âna nye kêe acari; â capai kàra diri.

33 Rà picémara ba gòo wà tèpa *apostolo ma *paâjupâra é pai wâro còwâ kà Ukai Iésu. Â é panuâ boo naa gòrà diri é *aupwényunyuâari kêe wà Pwiduée.

34 Nye ticè pwi jèpwi géé nabibiu kàra, na pwa cè pwina tiâu jiié. Ba wà diri tàpé na pwa na aupwanapô kàra, â pwa wâ kàra, âna rà icuri. Â rà pame mwani goo,

4:24 Exode 20.11; Néhémie 9.6; Psaume 146.6   4:25 Psaume 2.1–2 † 4:26 Mesia—Grec: Oint. Pwina é pitòrigarié wà Pwiduée. (Còo note goo Luka 4.18.)   4:27 Mataio 27.1–2; Luka 23.7–11; Apostolo 3.13
4:28 Apostolo 2.23   4:29 Éféso 6.19   4:32 Apostolo 2.44   4:34 Apostolo 2.45

³⁵ â rà naa tà tèpa apostolo, â rà mwa jèpa pâdi tàra, wiâra pwina tiâu jiià.

³⁶ Pwacèwii naa goo wà Ioséfa pwi Lévíte‡ na pitèpaé naa gòropô Chypre. Wà pwi âboro-bà, âna rà pitunee tée wà tèpa apostolo pâ, Barnabas, na pai ina wèe pâ 'Pwi a pagòjè'.

³⁷ Wà pwiibà, âna é icuri na aupwanapô kêe, â é pame é mwani goo, â é naa tà tèpa apostolo.

5

Ru pwâ Ananias ma Saphira

¹ Pwa du duadà na ru icuri é napuu kàru—wà pwi paaò âna nee Ananias, â wà wâdèe âna nee Saphira.

² Â ru niimiri pâ, na ru naa é mwani tà tèpa *apostolo. Êco na ru pitêreru pâ, na ru cègòtù é jè jènere mwani gée goo, [â càru caa tà inapàpari tàra].

³ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Ananias, cina gà pitêre dà wà *Caatana ma gà pwâgàri é Nyuâaê Pwicîri? Cina gà cipa é jè ére gée goo é wâri wàra i napuu?»

⁴ Béaa kêra é pai icuri'gà i napuu, âna, nye kâgà! Â gée na càuru é pai icuri'gà, âna bwaa nye kâgà mwara é mwani goo! Cina gà wàrapwiri é pai niimiri'gà? Ba càcaa wà tèpa âboro na gà pwâgàrirà, â gà pwâgàri wà Pwiduée.»

⁵ Ûna é tère pâ na popai bèepwiri wà Ananias, â ègò é ôomaa kêe, â é tûuboo. Â nye dau maina kaa é pai wâgo tà tèpa tère wàra é pwi jèkutâ-bà.

⁶ Â rà me wà tèpa âboro èpo â rà târamiriê, â rà pwa ma popaé còobé nau pwàniriê.

Ipaiwà naa goo tô wâdèe

⁷ Wâpâ na âracié ineretòotù gée na càùé, â é tèepaa me wà wâdà Ananias, â na nye ticè na é tâmogòori gée goo i pwi ia tàgère tèepaa.

⁸ Â é tawèerié wà Pétèru pâ: «Nye êkaa ni wâri wèe i napuu na gàu icuri?»

Â é tòpi tée pâ: «Ûu, nye êkaa.»

⁹ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Gàu wànau târa é pai pitêreu, ma gàu bumuru goo é Nyuâaê Pwicîri kà Pwi Ukai? Gà còo, wà tàpé na rà me gée aupwàniri pwi éagà, âna wàilà-ni goropwârawâ, â rà o popagà mwara.»

¹⁰ Â nye ègò kaa é ôomaa kêe, â é nye tûuboo kaa naa goro â Pétèru. Rà toome i tèpa âboro èpo, â rà pâmariê na é jèe bà. Â rà popaé pâ nau pwàniriê naa jaa wà pwi éaé.

¹¹ Nye dau maina kaa é pai wâgo tà tèpa cèikî, ma wà diri pàra tàpé na rà tère é jèkutâ bèepwiri.

Maina pàtâma Pwiduée naa goo tèpa apostolo

¹² Wâru é pâ *câmu kêra pàtâma Pwiduée na rà pwa wà tèpa apostolo naa nabibiu kà tèpa âboro. Â rà pò goo é pwina rà còo. Napwa naa goo wà tèpa cèikî, âna rà pitànaima na wâ cikòmaa 'Wâ kà Solomona'.

¹³ Nye ticè gée jaa tàpé na càra caa cèikî, na nùmee na é pâdarirà. Êco na rà dau pwamainarà wà pàra tèpa âboro.

¹⁴ Â é nye tà pitoo pâ é jéú tèpa paaò ma ilàri na rà cèikî naa goo Pwi Ukai, â rà pâdari wà tàpé na rà jèe cèikî.

¹⁵ Wà tèpa âboro [na Iérusaléma] âna rà popa me tèpa maagé naa gòro naigé, â tòpòrà naa gòro aupuu tâdòiti ma aupuu pipîri, ba wiàna é me wà Pétèru, â, na o tii goo cè pàararà é ânuuê.

‡ 4:36 Lévíte—Pwi âboro gée na wâao kà Lévi, na é pitu tà tèpa pwa ârapwaailò. 5:2 Apostolo 4.34–35
5:3 Ioane 13.2 5:12 Apostolo 2.43, 14.3

16 Dau wâru mwara ê pâ âboro na rà me gée pàra village, naa *Iéruusaléma. Â rà popa me tàpé na rà maagé, ma pwa duée goorà. Â rà po capai wâdé diri.

Wà tèpa apostolo âna tâjùrurà

17 Na gére wàrapwiri, â wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò ma wà tèpa bée (ê gére pàra kà tèpa *Sadukaio), âna rà nye dau piboo goo tèpa apostolo, â rà cau cimadò.

18 Â rà nye tâjùrurà kaa, â rà türà dò naa na karapuu na ara diri ê pâ âboro*.

19 Êco na, na ne, âna wà pwi *angela kà Pwi Ukai, âna é tàpiri diri ê pâ goropwârawâ kâra i na karapuu, â é pacòbérà. Â é ina tàra pâ:

20 «Guwà pàra nau tâa na *Wâra pwapwicîri, â guwà picémara êdiri pâ na popai goo ê pwi *âji wâro bèeni.»

21-22 Â rà pò ma too naa na Wâra pwapwicîri na bwaa po dàuru, â rà pacâmuri tèpa âboro.

Tiàurà naa na karapuu!

Na gére wàrapwiri, â wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò ma tèpa bée, âna rà todà diri tèpa *wâratûâ, wà tèpa ijiao kâra Ba *Isaraéla, ba na rà ipitiri. Â rà panuâ pâ tèpa wéaa, ba na rà popa me tèpa apostolo, gée na karapuu.

Êco na, na rà tèepaa pâ naa na karapuu, â càra caa pâmarirà. Â rà wâjué còwâ, â rà ina tàra wâratûâ pâ:

23 «Bà pâmari i na karapuu, âna nye po târi bwâti ê pâ goropwârawâ goo, â wà tèpa wéaari wèe, âna rà nye jèpa coo na é auwéaa kâra. Êco na, na bà tàpiri pâ goropwârawâ, âna jèe ticé âboro na!»

24 Ûna rà tère pwiri wà pwi caa kà tèpa wéaari Wâra pwapwicîri ma wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, â càra caa tâmogòori cèna rà niimiri naa goo ê pai tiâu tèpa apostolo, ma cè pwi cèna o tèepaa.

25 Na bwaa gére wàrapwiri, â é tèepaa me pwi jè âboro na ina tàra pâ: «Tàpéeni! Wà i tèpa âboro na ia guwà tòpòrà naa na karapuu, âna rà wâna Wâra pwapwicîri ni, â rà gére pacâmuri ê pâ âboro!»

26 Â rà nye pàra kaa naa na Wâra pwapwicîri wà tèpa wéaa ma wà pwi caa kâra, ba na rà tâjùru tèpa apostolo. Êco na rà nye poparà me bwâti, ba wâgotàra goo i Ba, ba é péa tà èirà goro atü.

Na ara wâratûâ kà tèpa Juif

27 Rà popa me tèpa apostolo, â rà poparà pâdari ê wâratûâ maina. Â é tawèerirà wà pwi ukai kà tèpa pwa ârapwaailò pâ:

28 «Tàpéeni! Gona ia câbà caa dau papwicîri jiiwà na guwà pacâmuri naa na pwi neere âboro bèepwiri? Â còo, nabàni, âna guwà nama pàra pitiri Iéruusaléma ê câmu kàwà! Â guwà inapàpari pâ nye wàibà kaa na bà tèpa majoro ê pai bà kêe†.»

Bà pitère dà Pwiduee co!

29 É tòpi tàra wà Pétèru, na wàilà ma wà tèpa apostolo bée, pâ: «Bà pitère dà wà Pwiduee, â càcaa tèpa âboro!

30 Wâguwà kaa na tètâmwara wà Iésu, ba guwà nama é utòtòro goro *kurucé. Êco na é pawâroé‡ còwâ wà Pwiduee kà tèpa caa kâjè.

31 Â é naatoo Iésu naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru]. Â é tòpòé

* 5:18 Türà dò naa na karapuu na ara diri ê pâ âboro—é, Türà dò naa na karapuu kâra napô. 5:19 Apostolo 12.7-10 5:28 Mataio 27.25 † 5:28 Dernière phrase—Grec: «Nümawà na guwà nama tûu naa gòbà é domii kà pwi âboro-bà?» 5:29 Apostolo 4.19 ‡ 5:30 Pawâro—Faire vivre. 5:31 Apostolo 2.33-34; Éfeso 1.20; Hébéru 2.10, 12.2

ma é Pwi Ukai, ma é *pwi a pa-udò. É wàrapwiri, ba na é tâmogòori ê Ba Isaraéla pâ, pâri ma é pinünüma ma o pwanauri ê èpà kêe.

³² Â wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri é pâ namuru bèepwiri, wàibà ma é Nyuâaê Pwicîri, na é naa wà Pwiduée tà tàpé na rà pitère dèe.»

³³ Ûna rà tère pwiri wà tèpa wâratûâ, â rà dau putâmu, â rà pwa na rà tètâmwara wà tèpa apostolo.

É patère tèpa bée wà Gamaliel

³⁴ Êco na é cimadò gée nabibiù kàra ê pwi *Farasaio na nee Gamaliel (na é pwi jè *dotée goro ê Naèà mwara), na rà dau picâdirié diri ê Ba. Â é ilari pâ, na rà tàpo pacòobé tèpa apostolo.

³⁵ Â é ina tà tèpa wâratûâ bée pâ: «Ico tèpa béeò Isaraéla, guwà ipwacôowà bwàti goo cè pwina guwà niimiri pâ na guwà pwa tà tèpa âboro bèepwiri.

³⁶ Càcaa pâ gòiri é pàara na é tèepaa na wà Theudas, pwi âboro na é nye niimiri pâ dau pwamuru naa gooé. Â wâpâ goro 400 âboro na rà pâra wiâê. Êco na, ûna caamwereê, â rà jèe ipiina diri, â jèe ticè airà.

³⁷ Gée na càué, na pàara na pûra jéuru âboro na, â é cimadò wà Judas§, wà pwi âboro me gée Galilée. Â wâru tèpa âboro na rà pâra wiâê. Êco na, na é bà, wàé mwara, â wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà jèpa ipiina mwara.

³⁸ Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa kairi tàpé bèepwiri. Bwa, guwà nama rà pâra, ba wiàna é pwina rà pwa, âna me co gée jaa tèpa âboro, â o tiâu.

³⁹ Êco na, naa muru me gée jaa wà Pwiduée, â o càcaa pâri ma guwà paco. Guwà cibwaa ipwaji ma guwà cicara Pwiduée!»

Â wà tèpa pitûâ, âna rà pâra naa goo é pai ina kà wà Gamaliel.

⁴⁰ Â rà todà còwâ tèpa apostolo, â rà nama pâdirà. Â rà panuârà, â rà tûâri tàra pâ, na rà cibwaa mwa caa tûra na nee Iésu.

⁴¹ Wà tèpa apostolo, âna rà còobé jii é wâratûâ, â rà dau ipwàdée, ba wà Pwiduée, âna é tèi pâ, pâri ma pâdirà goo é nee Iésu.

⁴² Â êdiri na tòotù, naa na Wâra pwapwicîri, ma é pâ pwârawâ, âna rà nye taaci pacâmuri tèpa âboro. Â rà picémara é *Picémara Wâdé goo Iésu, pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè].

6

Tèpa pitu tà tèpa apostolo

¹ Na pwi pàara-bà, âna jèe pitoo é jéù tèpa cèikî. Â wà tàpé na rà pwa grec*, âna rà pikûuri wà tèpa âboro *Juif na rà pwa *hébéru. Ba wà pa dâpwà kàra, âna po dau càcaa wâdé pai pwa tàra, naa na ipâdimuru na rà pwa na diri é pâ tòotù.

² Wà tèpa 12 *apostolo, âna rà todà diri tèpa cèikî, â rà ina tàra pâ: «Càcaa wâdé na bà coo jii é picémara popai kà Pwiduée, ma bà pâdi é utimuru.

³ Êni co tèpa cèikî béeò, âna guwà pitòrigari cè tèpa 7 âboro gée jaawà, tèpa âboro na guwà còo pâ, nye wâdé kaa é càrarà ma tûâ kàra, na dipitirirà é Nyuâaê Pwicîri ma autâmogòorimuru kà Pwiduée. Â bà o nama wakè kàra pwiri.

5:36 Apostolo 21.38 § **5:37** Judas—Càcaa wà Judas, pwi acâmu kà Iésu, na ia é icurié (1.16-18). **5:40**

Apostolo 4.18 **5:41** Mataio 5.10-12; 1 Pétèru 4.13 **6:1** Apostolo 4.35 * **6:1** Tàpé na rà pwa grec—Tèpa cèikî na rà tèpa Juif, â na rà pitâa gòroigé jii napò Judée.

⁴ Ba wàibà, âna bà o jèe nye po tâa co kaa naa goo ê pwapwicîri, ma picémara ê popai.»

⁵ Â wâdé târa diri tèpa cèikî, â rà pitòrigari tèpa âboro bèeni:

Étienne (na dau maina ê cèikî kêe, â dau tâa gòé ê Nyuââê Pwicîri);

Filipo;

Procure;

Nicanor;

Timon;

Parménas;

Nicolas gée na ville Antioche. (Ia é biié naa goro pwapwicîri kà tèpa Juif.)

⁶ Â rà poparà medari tèpa apostolo, â rà pwapwicîri kàra wà tèpa apostolo ma tòpò ìrà naa gòrà.

⁷ Â napwa ê popai kà Pwiduée, âna nye pâra ba maina kaa, â é jèe dau pitoo ê jéu tèpa cèikî na *Iéruusaléma. Â wâru tèpa pwa *ârapwaailò na rà cèikî.

Rà tâjùru Étienne

⁸ Wà Étienne, âna pwi âboro na dau maina naa gòé ê *aupwényunyuâari kà Pwiduée. Â é pwa ê pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée naa nabibiu kâra pâ âboro—muru na maina, na rà pò goo.

⁹ Êco na pwa pâra tèpa âboro na rà cicaraé—pâra tèpa Juif gée na du ville Cyrène ma Alexandrie na rà me gée na *wâra pitapitiri kà tèpa *ênawéna kîri na jèe tipirà còwâ. Â pwa mwara tèpa Juif gée na du province Cilicie ma Asia na rà cicara Étienne. Â rà pitùra ma wàè [ma pwaé].

¹⁰ Êco na ticè na rà wà tée†, ba é tûra na autâmogòrimuru na é naa tée ê Nyuââê Pwicîri.

¹¹ Wà tâpéebà, âna rà wâri tèpa âboro, ba na rà piciapwâ gooé ma ina pâ: «Bà tère na é ina pâ popai na èpà naa goo wà *Moosé ma wà Pwiduée.»

¹² Â rà tubagùra nüma tèpa âboro ma wà tèpa pitûâ kàra. Â rà ègò gée paé, â rà tâjùru wà Étienne, â rà popaé pâ naa na *wâratûâ maina.

¹³ Rà tòpò mwara tèpa âboro na rà pwâ, na rà ina pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna câé caa nao goro dàbaèpà ê *Wâra pwapwicîri ma ê *Naèâ.

¹⁴ Â bà tère na é gére ina pâ, wà Iésu, é pé pwi Nazareth bèepwiri, âna ée mwa ténoori ê Wâra pwapwicîri bèeni, â ée mwa tòotéri ê pâ nyamanya na é naa tâjè wà Moosé!»

¹⁵ Wà diri tèpa wâratûâ, âna rà niâri pâ wà Étienne. Ba pé pwâra é naporomee, pwacèwii naporomara *angela.

7

Pai pupûra kà Étienne

¹ É tawèeri wà Étienne wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò pâ: «Nye âjupâra kaa ê pwina rà gére ina naa googà?»

É piwiâ jèkutâ goo tèpa Isaraéla —Abéraama

² Â é tòpi tée pâ: «Tèpa jènereô ma tèpa caa, guwà tère, wà Pwiduée na é maina ma muugère, âna é pièpàparié tà pwi caa kâjè *Abéraama, na é bwaa tâa napò Mésopotamie, béaa kâra é pai pâra kêe nau tâa na ville Haran.

6:7 Apostolo 2.41, 16.5   6:10 Luka 21.15   † 6:10 Ticè na rà wà tée—Ils ne pouvaient rien faire contre lui.   7:2 Genèse 11.31, 12.1

³ «Â é ina tée wà Pwiduee pâ: *Gà pâra jii é tâa'gà ma é napô'gà, â gà pâra naa na é pwi napô na go mwa tòcia tâgà.* *Genèse 12.1*

⁴ «Â é còobé wà Abéraama géé napô kà tèpa Kaldé, â é tâa Haran. Géé na càué, â é bà wà caa kêe. Â wà Pwiduee, âna é popaé me, naa na é pwi napô bèeni, na jè gére tâa na nabà.

⁵ «É tàmara ina tée wà Pwiduee pâ: *Go o mwa naa tâgà, ma wà tèpa gòobàragà, é pwi napô bèeni.* *Genèse 17.8* Na pwi pàara bèepwiri, âna é bwaa càcaa pâ pipièrù wà Abéraama! Â ticé caapwi ére na pwacèwii auduu goro pwùrùjè, na é naa tà Abéraama wà Pwiduee.

⁶ «Â é ina tée mwara wà Pwiduee pâ: *Wà tèpa gòobàragà, âna rà o mwa pwa pârame naa na pwi jè napô, â rà o mwa piâboro kîri, â o mwa tubaèpà târa naa na 400 naja.*

⁷ *Êco na go o mwa pwa wârimuru târa é pwi Ba, na é pwa ma rà tèpa piâboro kîri kêe. Â géé na càué, â rà mwa còobé wà tèpa gòobàragà, â rà o mwa pwamainâo, naa na pwi ére bèeni.»* *Genèse 15.13-14*

Isaaka ma Iakobo

⁸ «Géé na càué, â wà Pwiduee, âna é pacoo é *ipwataâboro kàru ma Abéraama. Â é nama câmu kêe—é pwa *kamaî. Â wà Abéraama, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Isaaka, na caapwi nadàpara pwapwicîri kêe. Â wà Isaaka, âna é pwa kamaî tà pwi naîê Iakobo, â wà Iakobo, âna é pwa tà tèpa 12 naîê, wà tàpé na rà mwa pâra nau tèpa jojooro 12 wâao *Isaraéla.»

Ioséfa

⁹ «Wà tèpa aéjii-bà, âna rà piboo goo wà Ioséfa, pwi jè aéjii kàra. Â rà icurié, â é pâra nau piâboro kîri wâ napô *Aigupito. Êco na é nye tà wâjaaé wà Pwiduee,

¹⁰ â é nye popaé jii é pâ aré ma tòina. Â é naa tée é autâmogòrimuru, â é nama é wâdèari wà Ioséfa wà Faraô, pwi ukai naa Aigupito. Wà Faraô, âna é pwa ma é pwi a pitûâ naa napô Aigupito, tèepaa naa goro é pwârawâ kêe.

¹¹ «Tèepaa me é copwa na maina, naa na diri é napô Aigupito ma *Kanana*. Â dau pwaée kà tèpa âboro. Â wà tèpa caa kâjè, âna jèe ticé uti kàra.

¹² Ũna é tâmogòori pâ, pwa utimuru wâ Aigupito wà Iakobo, â é tapoo panuâ boo [tèpa naîê] wà tèpa caa kâjè.

¹³ «Naa na béwailu boo kàra, â wà Ioséfa, âna é nama rà côoinaé wà tèpa cièe. Gééwê, â wà Faraô, âna é mwa bàra tâmogòori é tâa kà Ioséfa.

¹⁴ Â wà Ioséfa, âna é nama popa me wà caa kêe Iakobo, ma diri é tâa kêe, na rà po 75 diri.

¹⁵ Â é boo naa Aigupito wà Iakobo, â é mwa bà naawê, wàilà ma tèpa caa kâjè.

¹⁶ Â nye popa dò còwâ é napwùrudòrà naa na ville Sikem. Â tòpòrà naa na nacârù na é wâri goro mwani wà Abéraama târa é wâao kà Hamor.

¹⁷ «Â jèe pâmwünyabweri pwi pàara na o jèe coo i auinabéaa na é ina wà Pwiduee tà Abéraama. Ba wà tèpa Isaraéla, âna rà pimaina ma ipwénaî na Aigupito.

7:4 Genèse 11.31–12.5   **7:5** Genèse 12.7, 15.18, 17.8   **7:6** Genèse 15.13–14; Exode 12.40   **7:7** Exode 3.12   **7:8** Genèse 17.9–14, 21.4   **7:9** Genèse 37.11,28, 39.2,21–23   **7:10** Genèse 41.37–44   **7:11** Genèse 41.54, 42.1–2   * **7:11** Kanana—Napô na ia é naa tà Abéraama ma tèpa gòobèrèè wà Pwiduee. (Còo nee tii 4.) Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.   **7:13** Genèse 45.1–4,16   **7:14** Genèse 45.9–11, 46.27   **7:15** Genèse 46.1–7, 49.33   **7:16** Genèse 23.2–20, 33.19; Josué 24.32   **7:17** Exode 1.7

18 Êco na é pâra nau cimadò ê pwi jè ukai naa Aigupito, na é câbapiticèmuru naa goo ê wakè kà Ioséfa.

19 Wà pwi ukai-bà, âna é ipwa tûâ târa i Ba kâjè, â é pwa ma tubaèpà târa. Â é tacoo goorà ma rà pâra jii ê tèpa nari èpo kàra, ma panuârà, ba na rà bà.»

Moose

20 «Na pwi pâara-bà, âna pitèpa wà *Moosé, pwi nari èpo na dau wâdé pai côôê, â wâdé tà Pwiduée wâé. Â ipièrù gooé naa na âracié parui naa jaa du nyaa ma caa kêe.

21 Â ûna ru panuâê [wiâra ê autûâri] â é pâmariê wà tô na naî wà ukai Faraô. Â é popaé ma pwi naîê.

22 Â rà pacâmuriê naa na diri ê tà manga kà tèpa Aigupito, â pwi a tûra bwàti, ma pwi a wakè bwàti.

23 «Ûna 40 naja kêe, â me naa na pwâranümee pâ, na é cai wà tèpa aéjii kêe, ê Ba Isaraéla.

24 Â é pâmari pwi jè Aigupito na é gére èi pwi jè âboro Isaraéla. Â é pwamuruê jii pwi a èié, â é tètâmwarà wà pwi Aigupito.

25 É tà niimiri pâ wà tèpa aéjii kêe, âna rà o tâmogòori pâ, wà kaa Pwiduée na é cùrué pâ, ba na pwi a pa-udòrà, êco na càra caa tâmogòori.

26 «Â, na pwi tootù géé paé côwâ, âna é côo wà tupédu âboro Isaraéla na ru gére piokée. Â é picoo nadàparu, â é ina târu pâ: “Du âboro èpo, gàu tàgére tupédu aéjii, cina gàu pipwa tàu na èpà?”

27 Êco na wà pwi âboro na é pwa na èpà tà pwi bée âna é cètùu wà Moosé. Â é ina tée pâ: *Wàilàpà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru?*

28 *Wà nau? Pwa na gà tètâmwarà pwacèwii pai tètâmwaragà, géecaa, wà pwi Aigupito?* *Exode 2.14*

29 Ûna é tère pwiri wà Moosé, â é nye uru kaa. Â é pâra na pwa pârame naa na napô Madian. Â pitèpa naawê wà tupédu naîê.

30 «Gée na càuru 40 naja, â é tâa wà Moosé naa namaré, wâmwünyabweri gòrojaa Sinaï. Â é côo ê nari upwâra na tò. Â wà pwi jè *angela, âna é nye cipàparié kaa na doromara ânye.

31 É nye dau pò kaa wà Moosé, â é me mwünyabweri, ba na é côo bwàti. Â é tère ê pwâratûra kà Pwi Ukai, na é ina tée pâ:

32 *Wâgo Pwiduée kà tèpa caa'gà, wà Pwiduée kà *Abéraama, ma Isaaka, ma Iakobo.* *Exode 3.6* Â é nye pwùkùru† kaa wà Moosé goo ê pai wâgotêe, â pwacoé tée ma é niâri.

33 «Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: *Gà tòpwütù du wâraâgà, ba napwa é pwi ére bèepwiri na gà gére coo wê, âna ére na pwicîri.*

34 *Go jèe côo i aré ma tòina kâra i Ba kôo Isaraéla, na Aigupito, â go tère é pwâra càwé kêe. Â go boome, ba na go pacòbée. Êni, âna gà pâra, ba go o mwa nama gà pâ naa Aigupito.* *Exode 3.5-10*

35 «[É naa tà Moosé ê tàrù bèepwiri wà Pwiduée] êco na càra caa côoinaê wà tèpa jènereê, â rà ina pâ: *Wàilàpà na pacimagà ma gà pwi ukai ma gà pwi a pitèimuru?* *Exode 2.14* Wàé kaa na é panuâê wà Pwiduée ma pwi a pitûâ, ma pwi a pipoparà‡. Ba wàé na ia é pitòrigarié wà pwi angela kà Pwiduée na é cipàparié naa na i na nari upwâra.

7:18 Exode 1.8-22 7:20 Exode 2.2 7:21 Exode 2.3-10 7:24 Exode 2.11-15 7:29 Exode 2.21-22, 18.3-4 7:30 Exode 3.1-10 † 7:32 Pwùkùru—Avoir la chair de poule, trembler de peur. ‡ 7:35 Apipoparà—Leur dirigeant (a-pi-popa-rà).

³⁶ «Â wà Moosé na é nama còobé ê Ba kêe géee Aigupito. Naa na 40 naja, âna é pwa ê pâ *câmu kêra pàtâma Pwiduee naa napô Aigupito, naa nawiâ Mii, ma naa namaré. Â rà pò goo wà tèpa âboro.

³⁷ Wà kaa pwi Moosé bèepwiri na é ina târa ê Ba Isaraéla pâ: *Wà Pwiduee, âna ée mwa pacimadò géee nabibiu kàwà cè pwi *péroféta na é pwacèwiiio.* *Deutéronome 18.15*

³⁸ Nye wà mwara wà Moosé na é tâa jaa tèpa caa kêjè, na rà caatâa namaré. Â nye wàe mwara na ia é patùraé i pwi angela, naa gòrojaa Sinai, â na ia é naa tée ê pâ popai târa wâro, ba na ée mwa naa tâjè.»

Tàutàra goo Moosé

³⁹ «Éco napwa wà tèpa caa kêjè, âna tàutàra na rà pitère dèe, â tàutàra gooé, â nùmarà dàra wâjué còwâ naa Aigupito.

⁴⁰ Â rà ina tà wà *Arona [pwi cièe] pâ: *Gà pwa cè pâ ânuuru duée kêjè cèna rà pâbéaa kêjè. Ba pé pwi Moosé bèepwiri, wà pwi a pacòobéjè géee napô Aigupito, âna câjè caa tâmogòori cèna géere tèepaa mariê.* *Exode 32.1*

⁴¹ Na tòotù-bà, âna rà pwa ê pé nari paaci, ba na pé ânuuru duée kêra, â rà pwa ma pwa *ârapwailò tée. Â rà dau ipwadée kaa goo pwina rà pwa.

⁴² Napwa naa goo Pwiduee, âna é panuàrà ma rà pwapwicîri târa [ê tòotù ma parui ma] ê pâ îricò. Ba jèe wii naa na ê tii kà tèpa péroféta, pâ:

*Tòpi tòo co, Isaraéla!
Guwà pwapwicîri tâi
na guwà tâa namaré?
Guwà pwa ârapwailò tâi
naa na 40 naja?
⁴³ Nye càcaa wâgo!
Guwà popa wâ imwaano
kâra duée Molok\$!
Guwà popa é îricò
kâra duée Réphan*!
Guwà ipwamainaru
goro *ânuurumuru
na ia guwà pwa goro îwà.
Êkaa na guwà tère:
Go nama guwà còobé awé
jii napô kàwà.
Guwà o pwa karapuu
naa napô *Babulona.»*

Amos 5.25-27

Wâra pwapwicîri goro imwaano

⁴⁴ «Wà tèpa caa kêjè, âna rà pwa ê wâra pwapwicîri goro imwaano, ba na é wâjaara wà Pwiduee. Rà pagòtù i wâ-bà wiâra é pai câmuri kà Pwiduee, na ia é paari tà Moosé.

⁴⁵ Géee na càurà, â wà tèpa naîrà, âna rà tòpi é pwi wâra pwapwicîri-bà. Â rà popa wiâra na rà pâra wiâ wà Iosua. Â rà pa goro paa ê napô [Kanana] â rà tâaboo naawê. Ba wà Pwiduee, âna é pwâri tèpa Ba na rà tâa wê béaa kêra. Â i wâra pwapwicîri-bà, âna é tâa wê tiagoro é pàara kà ukai *Davita.

7:36 Exode 7.3, 14.21; Nombres 14.33   **7:38** Exode 19.3   **7:40** Exode 32.1   **7:41** Exode 32.2-6
7:42 Amos 5.25-27   § **7:43** Molok—Pwi jèe duée kà tèpa Kanana.   * **7:43** Réphan—Pwi jèe duée kà tèpa Babulona.   **7:45** Josué 3.14-17

46 Â napwa wà Davita, âna wâdé tà Pwiduée wàé. Â é ilari jiié pâ, na é pacima cê Wâra pwapwicîri kâra ê Ba Isaraéla†.

47 Â wà *Solomona na é mwa bari ê wâ kà Pwiduée.

48 «Êco na wà Pwiduée na é tâjaijè, âna câé caa tâa na é wâ na pwa goro nararaîri âboro. Ba wàéni ê pwina é ina, na é naigé mee wà pwi péroféta kêe:

49 Ê napwéretòtù,
âna autâa kôo;
Ê gòropuu diri,
aucò kîri kôo.
Wâpà cè wâ
na guwà bari,
na pâri ma go tâa na?
Wâpà cè wâao
cèna go tâa wê?
50 Ba nye wâgo kaa,
na go tòpò diri,
goo du na-araîô.»

Ésaie 66.1–2

Guwà tèpa cicara Pwiduée!

51 É ina mwara wà Étienne tà tèpa pitûâ pâ: «Po dau gò è pâ pûruwà! Ba tàutàwà na guwà tère ê popai kà Pwiduée! Guwà nye ciburà cicara ê Nyuââ Pwicîri, pwacèwii wà tèpa caa kàwà.

52 Ba rà tubaèpà ma pòtâmwara tèpa péroféta diri, wàilà na rà tàmara‡ inapàpari ê pai tèppaa kà Pwina é *tàrù.

«[Wà pwiibà, âna é pitòrigarié wà Pwiduée] êco na guwà icurié, â guwà tèpa pòtâmwereê.

53 Wâguwà tàpé na guwà tòpi ê Naèà kà Pwiduée na rà pinaigé mee tàwà ê pâ angela§, â câguwà caa pâra wiâra.»

Rà tètâmwara Étienne

54 Na rà tère ê popai-bà wà tèpa pitûâ, â rà nye dau putâmu kaa, â rà pitòngüru poropwàrà, naa goo wà Étienne.

55 Êco na é boo naa gòé ê Nyuââ Pwicîri, â é niâ too naanidò *napwéretòtù wà Étienne, â é côo ê muugère kà Pwiduée, â é côo wà Iésu na é coo gòro étò kà Pwiduée*.

56 Â é ina pâ: «Guwà tère! Go côo ê napwéretòtù na é tàpirié, â wà *Pwina naîri âboro na é coo gòro étò kà Pwiduée!»

57 Â rà nye uu too kaa wà tèpa pitûâ, burà cémoori ê pwâranyürurà, â rà nye itàa me kaa naa gòé.

58 Â rà bèerié boo naa gòroigé jii ê ville, â rà tòpwùtù ârabwée kàra, ma tòpò naa goro majoro â é pwi âboro èpo, na nee Saulo. Â rà èi Étienne goro atü, ba na rà catâmwereê.

59 Â é pwapwicîri burà ina pâ: «Pwi Ukai Iésu, gà tòpi ê nyuââo.»

7:46 Exode 25.40; 2 Samuel 7.1–16 † 7:46 Ba Isaraéla—Grec: Pwârawâ kà Iakobo. 7:47 1 Rois 6.1–38

7:51 Ésaie 63.10 7:52 Mataio 23.31 ‡ 7:52 Tâmara—En avance. Tà-mara. § 7:53 Ê pâ angela—Rà ina wà pâra tèpa Juif pâ, ê Naèà, âna rà pinaigé mee wà tèpa angela. 7:55 Psaume 110.1 * 7:55 Gòro étò kà Pwiduée—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Gòro âji î wà Pwiduée. 7:56 Kolosé 3.1

60 Â é tùu jùrué, â é tomara too pâ: «Pwi Ukai, gà cibwaa pitôowâri tàra ê pwi èpà bèeni rà pwa tôo!» Â é bà.

8

1 Wà Saulo, âna é wâgoo ê pai tètâmwara wà Étienne.

É tubaèpà tà tèpa cèikî wà Saulo

Nye na kaa pwi tòotù-bà, na nye maina pâ kaa ê pai tubaèpà tà tèpa cèikî wà *Iéruusaléma. Â rà jèpa ipiina pâ naa pâ ére gée goo *Judée ma Samaria. Â wàco tèpa *apostolo na rà nye tà tâa Iéruusaléma.

2 Wà tèpa âboro na rà dau pitòimirà naa goro ê pwapwicîri, âna rà pwàniri wà Étienne, â rà dau imuruê ba maina.

3 Êco napwa naa goo wà Saulo, âna é nye dau tubaèpà kaa tà tèpa cèikî, â é tédidirirà. Â é ipâra wii pâ pwârawâ kàra, â é pwa ma dàti còobé ê pao ma ilàri, â naarà dò naa na karapuu.

Wakè kà Filipino na Samaria

4 Wà tèpa cèikî na ia rà ipiina, âna rà jèpa pâra naa ê pâ napô, â rà picémara ê *Picémara Wâdé.

5 É pâra wà Filipino* naa na pwi ville gée goo Samaria, â é picémara tà tèpa âboro naawê [pâ, wà Iésu, âna é] pwi *Mesia, [pwi a pa-udòjè].

6 Â rà nye po cau tâmaari bwàti ê pwina é ina tàra, [na pâ tòotù] ba rà tère ma côo ê pâ câmu na é pwa, goro ê pàtâma Pwiduée.

7 Ba é pâ duée, âna rà uu too, na rà còobé gée goo tàpé na rà wâru. Â wâru mwara tèpa pitâbwamwa ma tàpé na rà bee na rà capai wâdé diri.

8 Â dau maina ê ipwâdé na é pwi ville-bà.

Simona pwi a pwa tutê

9 É nye mara tâa na é pwi ville-bà ê pwi âboro na ina gooé pâ Simona. É pwi a pwa tutê, â é nama dau pwamuru naa gooé. Â wà tèpa âboro na napô Samaria, âna rà dau pò goo ê pwina é pwa.

10 Wàilà diri, tapoo gée goo tèpa nari èpo tiagoo tèpa ijiao, âna rà mu nye po tâmaariê bwàti, â rà nye cau ina diri kaa pâ: «Wà pwini, âna nye tâa gooé kaa ê pàtâma wà Pwiduée, na dau maina awé!»

11 Rà nye dau tâmaariê bwàti kaa, ba jèe dau gòiri ê pàara, na é pwa ma rà pò goro ê pai pwa tutê kée.

12 Êco na, [ûna é tèepaa me] wà Filipino, â rà cau tèreê, na é picémara tàra ê Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso, ma é *Mwaciri kà Pwiduée. Â rà cèikî naa goo, â rà nama *upwaarà—wà tèpa pao ma pa ilàri mwara.

13 Napwa naa goo wà Simona, âna é cèikî mwara, â *upwaaé. Gée na càùé, â jèe caé caa pâra jii wà Filipino. Â é côo ê pâ *câmu na maina kàra pàtâma Pwiduée na gére coo, â po dàpàgà tée, wàé mwara.

14 Wà tèpa apostolo, na rà tâa Iéruusaléma, âna rà tère pâ rà jèe tòpi é popai kà Pwiduée wà tèpa âboro Samaria. Â rà panuâ pâ wà Pétéru ma Ioane.

15 Ûna ru tèepaa pâ naa jaarà, â ru pwapwicîri kàra, ma rà tòpi é Nyuâaê Pwicîri.

16 Ba caé caa pâji boo naa gò cè pwi jè ârapàararà, ba bwaa nye po upwaarà co naa na nee Pwi Ukai Iésu.

17-18 Â ru tòpò îru naa gòrà, â rà tòpi é Nyuâaê Pwicîri.

Ûna é côo pwiri wà Simona, [â é pò]

19 â é ina tà tupédu apostolo pâ: «Gàu naa tîo mwara é pwi pàtama bèepwiri, ba na go tòpò é îô naa gò pâ âboro, ba na rà tòpi é Nyuâaê Pwicîri.»

Â pwa na é naa mwani tàru.

20 Êco na é ina tîe wà Pétéru pâ: «Pwiini! Wâdé na tiàugà bau é mwani'gà! Wà nau? Gà tà niimiri pâ, é âraimeai kà Pwiduée, âna muru wâri goro mwani?

21 O nye ticè kâgà géé goo é waké kâbu! Ba po dau èpà é pwâranümagà!

22 Biigà jii é pâ auniimiri'gà na èpà, â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai, ba na é pwanauri tâgà é auniimiri'gà.

23 Ba go côo pâ jèe dipitirigà é èpà, â gà dau pwi a piboo. Ba é èpà, âna é pii é pwâranümagà ma auniimirigà.»

24 Â é tòpi tàru wà Simona pâ: «Tupéeni, gàu pwapwicîri ba kôo, ba na o càcaa tèepaa mariô é pâ namuru na gàu gére ina!»

25 Ru picémara é popai kà Pwi Ukai wà Pétéru ma Ioane. Â géé na càùé, â ru wâjué côwâ naa Iéruusaléma. Â wii naigé, âna ru picémara é Picémara Wâdé naa na é pâ village na wâru, géé goo Samaria.

É cèikî pwi âboro géé Éthiopie

26 Napwa naa goo wà Filipino, âna é patùraé é pwi *angela kà Pwi Ukai, â é ina tîe pâ: «Gà cimadò, â gà pâra wii naigé na é boo géé Iéruusaléma naa Gaza, pwi naigé na càra caa ciburà wédò na.»

27 Â é nye cimadò kaa wà Filipino, â é pâra. Ûna é pâra wii é naigé, â ipitiru ma pwi jèe âboro géé napô Éthiopie†. Wà pwiibà, âna pwi âboro imaina‡ naa na pitûa goo é pâ mwani kà tô ilàri ukai naa Éthiopie. Ba é wâjué côwâ géé goro aupwamaina Pwiduée na Iéruusaléma.

28 Â é gére pûra é tii na é wii wà *péroféta Isaia, na é na wàtio kêe.

29 É ina tà Filipino é Nyuâaê Pwicîri pâ: «Gà paé, ba na gà cimwünyabweri é pwi na wàtio bèepwiri gére me.»

É patùraé goo Iésu

30 É itàa pâ wà Filipino, â é tîe wà pwi Éthiopie na é gére pûra é tii kà péroféta Isaia. Â é tawèerié wà Filipino pâ: «Gà nye tâmogòori é pwina gà gére pûra?»

31 Â é tòpi tîe pâ: «Na o wà nau târa cè pai tâmogòori kôo, wiàna nye ticè na paari tîo?» Â é ila wà Filipino pâ, na é too ma é tâa jaaé.

32-33 Napwa pwi ére na tii na é gére pûra, âna wàéni:

*Rà popaé pâ,
pwacèwii pwi mutô
na tapàgà na wàé.
É tà tâa, é tà ciô
na rà pwa tîe na èpà.
Nye dau ticè *tàrù
kâra é pwina rà pwa.
Rà dàtié pâ
dâra pwâra bà kêe,
pwacèwii pwi mutô
naa na wâra taa macii.
Rà wâpà pâ nâiê?*

† 8:27 Éthiopie—Napô wâ Afrique, wâboo iti kâra Aigupito (Égypte). ‡ 8:27 Pwi âboro imaina—Grec: Pwi eunuque, pwi âboro imaina. (Còo Mataio 19.12.) 8:32-33 Ésaïe 53.7-8

Â dà cè jèkutâ
 na piwiâ goorà?
 Au, bwa, ba nye ticè!
 Ba jèe patâjii
 é wâro kêe ni
 na é tâa gòropuu.

Ésaïe 53.7–8

34 Â é tawèeri Filipino wà pwi a pitûâ, pâ: «Pâri ma gà ina tôo, pâ, wàilàapà na é inaê naani wà pwi péroféta? É nye pi-inaê còwâ, é, é ina cè pwi jèpwi?»

35 Â, tapoo géee goo pwi auinapopai-bà, â é inapàpari tée wà Filipino é Picémara Wâdé goo wà Iésu.

É cèikî ma upwaaé

36 Na ru pâra wii naigé, â ru pâmari é najawé, â é ina tà Filipino pâ: «Dà cè pwina o pacoo wiàna upwaaoo na jèe wàéni i najawé.»

{
37 Â é tòpi tée wà Filipino pâ: «Wiàna gà cèikî géee na âji pwâranümagà, â pâri ma upwaaagà.»

Â é tòpi tée pâ: «Go cèikî pâ, wà Iésu Kériseo âna *Pwina naî Pwiduée.»}

38 Â é nama pacoo i na wàtio, â ru boo ma wà Filipino naa najawé, â é upwaaé.

39 Na ru tò còwâ géee najawé, â é nye dàgòtù wà Filipino kaa é Nyuâaê kà Pwi Ukai, â câe mwa caa còoê còwâ wà pwi a pitûâ. Êco na é dau ipwàdéee kaa, â é nye pâra wii naigé kêe.

40 É mwa tòpò wà Filipino naa na ville Azot é Nyuâaê kà Pwi Ukai. Â géewê, â é pâra naa Césarée wà Filipino. Â wii naigé, â é picémara é Picémara Wâdé naa na diri é pâ ére.

9

É todà Saulo Pwi Ukai Iésu

1 Na pwi pâara-bà, âna é dau putàmù wà Saulo naa goo wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Dau nümee na é pòtàmwararà, â é mudàra cè pai pwa wèe. Â é pâra nau còo wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaillò.

2 Â é ilari jiié pâ, na é wii cè tii, tà tèpa pitûâ kâra pâ *wâra pitapitiri na ville Damas. Ê tii-bà, âna é naa é tàrù kêe ma é tâjùru diri tèpa cèikî na é pâdarirà—wà tèpa paaoo ma ilàri na rà wâgoo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai—ba na é poparà me naa *Iérusaléma.

3 Â, na é géere pâra wii naigé pâ naa Damas, â ûna é pâmwünyabweri wê, â nye me kaa géenidò *napwéretòotù é pwi pwéelaa, â é pwéelaa bèepié.

4 É nye tûboo kaa naa napuu, â é tère pwi pwâratùra na ina tée pâ: «Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tôo?»

5 [Nye dau wâgo tà Saulo kaa] â é tawèeri pâ: «É?! Wâgà wàa, co Pwi Ukai?»

Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Wâgo Iésu, na gà géere tubaèpà tôo*».

6 Gà cimadò, â gà tò naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawê, cè pwina gà pwa.»

7 Wà tèpa âboro na rà pâra wiâê, âna nye po dàpàgà tàra, â càra caa tâmogòori cèna rà ina. Ba rà nye tère é pwâratùra, êco na nye ticè âboro cèna rà còo.

8:36 Apostolo 10.47   8:40 Apostolo 21.8   9:1 Apostolo 8.3   * 9:5 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: «O dau gòo naa googà, na gà cicara Pwiduée.» Po dau dàpàgà tà Saulo, â é dau céca. Â é ina pâ: «Pwi ukai, dà na nümagà na go pwa?» Â é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ..

⁸ Ūna é cimadò géé napuu wà Saulo, â é niâ, êco na jèe caé caa côojè. Â rà mwa po tu naa goro îê, â rà popaé pâ naa Damas.

⁹ Â âracié tòotù na é tâa, â caé caa côojè, â caé caa ija ma wâdo.

É cùru Ananias pâdari Saulo

¹⁰ É tâa Damas pwi jè a cèikî na nee Ananias. Â é pièpàparié tée wà Pwi Ukai, â é ina tée pâ: «Ananias!»

Â é tòpi tée pâ: «Wânau?»

¹¹ Â é ina tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà cimadò, â gà pâra naa na pwi naigé na nee 'Tàrù' â gà mudàra na pwârawâ kà Judas, wà pwi âboro géé na ville Tarse, na nee Saulo. Ba é gére pwapwicîri, â go nama é côo naa na nyuâa

¹² Ê pwi âboro na nee Ananias na é gére tòme. Â é tòpò du îê naa gòé, ba na é côojè còwâ.»

¹³ Â é tòpi tée wà Ananias pâ: «Au, Pwi Ukai, wà pwi âboro-bà, âna wâru tèpa âboro na rà inaé ba èpà tîo. Ba rà ina pâ: "Po dau wâru pâ muru na èpà, na é pwa tà tèpa âboro kà Pwiduée—tèpa cèikî naa goo wà Iésu—na Iérusaléma."»

¹⁴ Â é gére wâni pa ê tàrù, na rà naa tée wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaillò, ba na é tâjùru diri wà tèpa âboro na rà ipwamainagà.»

¹⁵ Êco na é tòpi tée wà Pwi Ukai pâ: «Gà pâra, ba go jèe pitòrigari wà pwi âboro bèepwiri, ba na é pwi neemuru wakè kôo. Ba ée mwa pamogòori ê neeô na ara ê pâ Ba ma tèpa ukai kàra, ma na ara mwara ê Ba *Isaraéla.

¹⁶ Â go o mwa paari tée diri ê pwina, na ée pwa naa na aré ma tòina, ba kôo.»

¹⁷ Â é nye còobé kaa wà Ananias, â é pâra.

É pwapwicîri kée Ananias

É tò wà Ananias naa na pwârawâ na é tâa wê wà Saulo. Â é tòpò du îê naa gòé, â é ina tée pâ: «Saulo, pwi a cèikî béedò, é cùruo wà Pwi Ukai Iésu—wà Pwi Ukai na ia é pièpàparié tâgà na naigé Damas. Â é panuô me, ba na gà côojè còwâ, â, ba na dipitirigà ê Nyuâaê Pwicîri.»

¹⁸ Â nye tûu kaa géeni na âraporomee Saulo ê pâ pwina pwacèwii ê upàra ârawéà, â é côojè còwâ. Â é cimadò, â pwa ma *upwaaé.

¹⁹ Â é ija, â me còwâ ê nii kée.

É tapoo inapàpari Iésu wà Saulo

Bwaa tàpo pwa tòotù kà Saulo na Damas jaa tèpa cèikî.

²⁰ Â géewê, âna é nye picémara kaa ê popai, pâ naa ê pâ wâra pitapitiri. Â é inapàpari tàra pâ wà Iésu, âna nye wàé kaa *Pwina naî wà Pwiduée.

²¹ Wà diri tàpé na rà gére tâmaariê, âna rà dau pò. Â rà ina pâ: «É! Gona càcaa wàé kaa, na ia é dau gòo goro tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu, na Iérusaléma? Â é me mwara naani nau tâjùrurà ma poparà pâdari tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaillò!»

²² Êco na pimaina too ê pàtâma Pwiduée naa goo ê pai tûra kà Saulo. Â é pamogòori tà wà tèpa *Juif géé Damas pâ, wà Iésu, âna é Pwi *Mesia, [pwi a pa-udò na rà tapacîé géé na biu]. Â càra caa tâmogòori cè pwina rà tòpi tée.

É uru jii tèpa pièpàrié

²³ Jèe tàpo pwa pàara kà Saulo wâjaarà, â rà ipitiri wà tèpa Juif, â rà pitêrerà, ba na rà tètâmwerê.

²⁴ Â, na diri ê pâ ne ma pwaa, âna rà wéaa dèe goo ê pâ goropwârawâ goro napô, ba na rà catâmwereê. Êco na é pâra nau tâmogòori pwiri Saulo.

²⁵ Â, na jè ne, âna rà nama é uru wà tèpa bée. Ba rà tòpòé naa na pé na ai, â rà panuâê boo wii ê pé goropwiinawâ babé wâri napô.

É pitu tée Barnabas

²⁶ É pâra naa Iérusaléma wà Saulo, â é mudàra cè pai pwa wèe, ba na é pâra mari tèpa cèikî. Êco na wâgotàra diri gooé, ba càra caa wâari pâ é jèe pwi jè a cèikî.

²⁷ Êco na é pitu tée wà Barnabas†. Ba é popaé pàdari wà tèpa *apostolo, â é piwiâ tàra pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é piâpàparié tà pwiibà naa gòro naigé, â é patùraé. Â ni, âna câe caa piwâ na é picémara naa na nee Iésu na Damas.»

²⁸ Tapoo géewê, âna é jèe tâa jaarà wà Saulo, â é pâra ma me naa Iérusaléma, â é picémara ba gòo naawê, naa na nee Pwi Ukai.

²⁹ Â é patùra mwara wà tèpa Juif na rà pwa grec. Êco na rà pwaé goro pwina é ina tàra, â wàilà mwara, âna rà mudàra cè pai pwa wèe, ba na rà catâmwereê.

³⁰ Ûna rà tâmogòori pwiri wà tèpa cèikî, â rà popaé pâ naa na ville Césarée. Â géewê, âna rà pwa ma é pâra naa Tarse.

³¹ Na pwi pàara-bà, âna rà wâro na é tàbwàti wà tèpa cèikî wâna diri ê pâ napô *Judée, Galilée ma *Samaria. Rà pipagòora, â rà papwicîri wà Pwiduée. Â dau pitoo é jéùrà ba é pitu tàra é Nyuâê Pwicîri.

Wakè kà Pétèru na Lydda ma Joppé

É pâra còwâ wà Énéé

³² Wà Pétèru, âna é cai pâ mwara tèpa âboro kà Pwiduée na diri ê pâ napô, â é pwa ma boo tia jaa wà tàpé na rà tâa na village Lydda.

³³ Â é pâmari naawê pwi jè âboro na nee Énéé, na jèe 8 naja kêe goro puu gòro aupuu kêe, ba é pitâbwamwa.

³⁴ Â é ina tée wà Pétèru pâ: «Énéé, é pwa ma gà wâdé ni wà Iésu Kériso! Cimadò, â gà pipîri é aupuugà!» Â é nye cimadò kaa.

³⁵ Ûna rà còoê [na é pâra] â rà cèikî naa goo wà Pwi Ukai wà diri tèpa âboro Lydda, ma Saron‡.

É pawâro còwâ Tabitha

³⁶ Wâjaa tèpa cèikî na ville Joppé, âna pwa é tô ilàri, na nee Tabitha [naa na *héberu] ma Dorcas naa na grec. É tô a nye po wakè kêe pwa pwina wâdé. Ba é pitu tà tàpé na piticè neemururà.

³⁷ Êco na, na pàara-bà, âna é maagé, â é bà. Géee na càuru na rà papitooé, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti.

³⁸ Ûna rà tâmogòori wà tèpa cèikî wê pâ, wà Pétèru âna é tâa Lydda, â rà cùru pâ tupédu ârailu béera nau ina tée pâ, na é wâcî medarirà. (Ba càcaa wâiti Lydda pâ naa Joppé.)

³⁹ Â é nye pâra kaa wiâru wà Pétèru. Ûna é tèepaa pâ, â rà popaé too naa na pwi narawâ na tâdòiti. Â wà diri é pa ilàri dàpwà, âna rà cibèepié burà i, â rà paari tée na jèpapara ârabwée na é pwa wà Tabitha, na é bwaa wâro.

⁴⁰ Â é pacòobérà diri wà Pétèru, â é tùu jùrué, â é pwapwicîri; â é tabiié dàra i naiiri âboro bà, â é ina tée pâ: «Tabitha, cimadò!»

9:25 2 Korénito 11.32-33 9:26 Galatia 1.17-19 9:27 1 Korénito 9.1 † 9:27 Barnabas—Còo Apostolo 4.36-37. ‡ 9:35 Saron—Nacê na maina, 80 km pai gòri wèe, ma 15 km pai maina wèe.

Â é nye niâ kaa wà tôobà, â ûna é còo wà Pétéru, â é nye too kaa nau tâa!

⁴¹ Â é tu pâ dèe wà Pétéru, â é pacimaddè. Â nabwé, â é todà pa ilàri dâpwà ma diri pàra âboro kà Pwiduée, â é paari tàra wà Tabitha, na é jèe wâro còwâ!

⁴² Diri tèpa âboro wà Joppé, âna rà tère é pwi jèkutâ-bà, â dau wâru tàpé na rà cèikî naa goo wà Pwi Ukai.

⁴³ Tàpo gòiri wà Pétéru wê, â é pitâa jaa pwi âboro na nee Simona, pwi a wakè goro parawére macii.

10

Pétéru ma Corneille

¹ Pwa pwi âboro na é tâa Césarée na nee Corneille, pwi *Roma. Wà pwiibà âna é pwi jè caa kâra 100 coda, gée nabibiu kâra wâra coda kà tèpa Italie.

² Wà pwi âboro-bà, âna wâdè tée é pwapwicîri kà tèpa *Juif, wàé mara é pwârawâ kêe. É dau pwi a pimeai tèpa Juif na ticè kâra, â é pwi a nye tà pwapwicîri tà Pwiduée.

É patùra Corneille pwi angela

³ Na jè tòotù, na âracié inere-tòotù na càuru ija, â é pwapwicîri, â é nye po còo bwàti kaa pwi *angela kà Pwiduée na é tò marié naa wâ, â é ina tée pâ: «Corneille!»

⁴ Â é nye po còoê kaa wà Corneille, â dau wâgotêe, â é ina pâ: «Dà, co Pwi Ukai?»

Â é ina pwi angela pâ: «Napwa é pâ pwâra pwapwicîri'gà, âna é tère wà Pwiduée, â é còo é pai imeaigà, â câé caa imwüru jii.

⁵ Gà naa pâ ni naa Joppé cè tèpa âboro, ba na rà pâ nau todà me wà Simona, na ina gooé mwara pâ Pétéru.

⁶ É pitâa jaa wà Simona, pwi a wakè goro parawére macii. Ê pwârawâ kà pwiibà, âna tâa bàrawià.»

⁷ Na é pâra còwâ i pwi angela, â wà Corneille, âna é todà tupédu ârailu âboro gée jaa tèpa ênawéna kêe. Â é todà mwara pwi jè coda kêe, gée nabibiu kà tèpa coda na é pitûa kâra—pwi coda na jèe dau gòrié jaaé, â pwi a pitòimirié naa goro pwapwicîri.

⁸ Gée na càuru na é wiâ tàra diri é pâ pwina tèepaa marié, â é cùrurà pâ naa Joppé.

É patùra Pétéru é Nyuâaé Pwicîri

⁹ Na tòotù gée paé còwâ, na po gopaé bwàti, âna rà pâmwünyabweri Joppé. Na pwi pàara-bà, âna é too wà Pétéru naanidò gòrowâ*, nau pwapwicîri,

¹⁰ na rà pwabwàti é uti kêe [wà tèpa âboro wà pwârawâ]. Na é gére pwapwicîri, â me marié pwâra copwa, â nùmee dâra ija. Â wà Pwiduée, âna é paari tée naa na nyuâa é pâ muru.

¹¹ É nye còo kaa é napwéretòotù na é tàpirié, â é boome géewê é pwina pwacèwii é pwérela na dau maina na cipa pâ ârapàpé naûruê. Â é tàbàtù boome naa gòropuu.

¹² Â tâa na, diri é pâ na pwâra macii na ârapàpé ârà, ma êdiri pâ âgòri ma âûtòo ma dòèa, ma êdiri pâ marü mwara.

¹³ Â é ina tée pwi pwâratùra pâ: «Gà cimadò co Pétéru, â gà taa, â gà uti.»

¹⁴ Êco na é ina wà Pétéru pâ: «Bwa! Tàutòo co Pwi Ukai, ba câgo caa mu uti é pwina papwicîri [é *Naèà kâbà].»

* **10:9** Gòrowâ—Pwa goro puu, â po bàracaari bwàti, â pâri ma jè pâra gò. **10:14** Lévitique 11.1–47; Ézékiel 4.14

15 É jèu tère mwara i pwâratùra, na é ina tée pâ: «Gà cibwaa câbaèpà é pwina é ina wà Pwiduee pâ muru na wâdé.»

16 É wacié tèepaa é pâ namuru bèepwiri, â géé na càùé, â càù too còwâ naa napwéretòtù.

17 Â, na gére wàrapwiri, â wà i tèpa âboro na ia é cùrurà wà Corneille, âna rà jèe pitawèeri cèna é wèe i pwârawâ kà Simona, â tòcia tàra i pwârawâ. Â rà tèepaa pâ naa goropwârawâ, na pàara na wà Pétèru na é bwaa gére pimudàra cè pai ina wàra i pwi na ia é paari tée wà Pwiduee.

18 Â rà to, â rà tawèeri pâ: «Gona nye wâni kaa na é pitâa wê wà Simona, pwina nee Pétèru?»

Rà pâmarié wà tèpa âboro kà Corneille

19 Na é bwaa gére pinünüma wà Pétèru naa goo i pwi na ia é còo, â é ina tée é Nyuâaê Pwicîri pâ: «Pwiini, rà wâni wà tèpa âracié âboro na rà mudàgà.

20 Cimadò ma gà boo, â gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà, ba wâgo na naara me.»

21 Â é boo wà Pétèru, â é ina tà tèpa âboro bèeni pâ: «Wà pwi âboro na guwà gére mudèe, âna wâgo kaa. Dà cè majoroé ma guwà me?»

22 Â rà tòpi tée pâ: «É cùrubà me wà Corneille, pwi caa kâra coda, pwi âboro na é *tàrù, â wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa Juif. Wà diri mwara tèpa Juif, âna rà pi-inaê ba wâdé. É piâpâparié wà pwi angela kà Pwiduee, â é ina tée pâ, na é pwa ma gà me naa pwârawâ kèe, ba na é tère cè pwina gà ina tée.»

23 Nabwé, â é ticiarà wà Pétèru ma rà bwaa puu.

É pâra wiârà naa jaa Corneille

Na dàuru kèe, âna é jèe pâra wiâ tèpa âracié âboro bèeni wà Pétèru. Â rà pâra wiâe mwara wà pâra tèpa cèikî na tâa Joppé.

24 Na pwi tòotù géé paé còwâ, â rà tèepaa pâ naa Césarée. Â é tà tapacîrà wê wà Corneille, ma wà tèpa âboro géé na tâa kèe ma tèpa âji bée, na é nye todàra me.

25 Na é tò wà Pétèru, â é pâra caraé wà Corneille, â é tùu jùrué burà cùué boo naa goro â wà Pétèru.

26 Éco na é dàgòtùé wà Pétèru, â é ina tée pâ: «Gà cimadò, ba go nye pwi âboro pwacèwiigà!»

27 É nye gére tùra burà too naa na wâ wà Pétèru, â é pâmari pâ âboro na wâru, na rà jèe tàgére tâa wê.

28 Â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye tâmogòori pâ muru pwicîri tà tèpa Juif, na rà pabée tàpé na càra caa tèpa Juif. Â papwicîri jiiirà mwara na rà tò naa jaarà. Éco na é jèe paari tóo wà Pwiduee pâ, na go cibwaa câbaèpà pwi âboro ma go cibwaa miirié.

29 Ékaa na, na guwà todòo me, â nye ticè pwina na go bwaa èrà goo.»

«Â go tawèeriwà pâ: Dà cè majoroé ma guwà nama go me?»

30 Â é ina tée wà Corneille pâ: «Jèe âracié tòotù nabà, géé na càùru pwi tòotù na go pwapwicîri ni, na âracié ineretòtù. Â pwi tòotù-bà, âna é piâpâpario pwi âboro na pwâra é ârabwée kèe†, â é ina tóo pâ:

31 “Corneille, wà Pwiduee, âna é jèe tòpi é pwâra pwapwicîri'gà. Â câe caa imwüru é pai imeigà.

10:15 Maréko 7.15,19 10:26 Apostolo 14.13–15; Auinapàpari 19.10 † 10:30 Pwi âboro na pwâra é ârabwée kèe—Pai ina wèe pâ, pwi jè angela. (Còo Apostolo 1.10.)

32 Â ni, âna gà cùru pâ naa Joppé cè tèpa âboro nau todà me wà Simona, pwina nee mwara Pétèru, na é pitâa na pwârawâ kà Simona, pwi a wakè goro parawére macii. Napwa pwârawâ kêe, âna tâa bàrawià.”

33 Êkaa na go panuâ wâi paé tèpa âboro, ba na rà todàgà, â nye dau wâdé kaa na gà me. Êni, âna bà jèe wâdiri ara Pwiduée, ba na bà tère diri ê pâ namuru na é jèe naa tâgà wà Pwi Ukai, ba na gà ina tâbà.»

É patùra tàpé na càra caa tèpa Juif

34 É inapàpari tàra wà Pétèru pâ: «Go mwa nye tàgère tâmogòori kaa pâ napwa wà Pwiduée, âna câé caa pwaké goro âboro.

35 Ba, naa na diri ê pâ napô, âna wà pwi âboro na é papwicîri wà Pwiduée ma pwa é pwina wâdé, ma imeai, âna é wâdéarié wà Pwiduée.

36 É jèe panuâ ê popai târa ê Ba *Isaraéla—ê Picémara Wâdé târa ê pinaanapô na é naigé mee wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kêra diri ê pâ âboro.

37 «Guwà jèe tâmogòori ê pwina tèepaa béaa na Galilée, géewê, tia na diri ê napô *Judée, géé na càuru ê pai picémara ê *piupwaa kà Ioane.

38 Ba wà Pwiduée, âna é naaboo‡ ê pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri naa gò wà Iésu, pwi âboro géé Nazareth. É pâra diri naa pâ ére, â é pwa na wâdé tà tèpa âboro, ba é wâjaaé wà Pwiduée. Â é nama rà wâdé còwâ wà [tàpé na rà maagé, ma] êdiri wà tàpé na wâgoorà ê pàtàma wà *Caatana.

39 «Wàibà kaa tèpa *paâjupâra wàra diri ê pâ pwina é pwa, na *Iéruusaléma, tia na pâra ére napô géé goro Judée§. Êco na rà tanamiriê naa goro *kurucé, â é bà.

40 «Êco na wà Pwiduée, âna é nama é wâro còwâ, na pwi béaracié kêra tòotù géé na càué. Â é pwa ma é piâpàparié tâbà co.

41 Wàibà tàpé na pitòrigaribà béaa, ba na bà mwa tèpa paâjupâraê. Wàibà tàpé na bà picaaija ma wâdo ma wâé, géé na càuru na é wâro còwâ jii tèpa bà. Ba câé caa pwa ma piâpàparié târa diri ê pâ âboro.

42 Â nye wà Iésu kaa na é jèe cùrubà pâ, ba na bà pâra nau picémara ê *Picémara Wâdé târa ê Ba, ma inapàpari pâ, jèe wâé kaa pwina é jèe tòpòé wà Pwiduée, ba na ée mwa pwi a pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà.

43 «Â wà diri tèpa *péroféta, âna rà jèe tàmara ina pâ, cè pwina é cèikî naa goo Iésu, âna o pwanauri ê èpà kêe, naa na nee.»

É boo Nyuâaê Pwicîri naa gòrà

44 Ûna é bwaa gére tùra wà Pétèru, â é nye boome kaa ê Nyuâaê Pwicîri naa gò diri tàpé na rà tàmaari ê popai kà Pwiduée.

45 Wà tèpa Juif na rà cèikî, na ia rà me wiâ wà Pétèru*, âna rà pò, na naa boome mwara é Nyuâaê Pwicîri naa gò tàpé na càra caa tèpa Juif.

46 Ba rà térerà na rà tùra naa ê pâ pwâratùra na ité, ma pwamaina Pwiduée. Â é ina wà Pétèru pâ:

47 «Wànau, o nye pâri ma câjè caa *upwaa tàpé na rà jèe tòpi ê Nyuâaê Pwicîri, pwacèwiijé?»

48 Â é naa tàrù wà Pétèru, ba na upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu.

Géé na càué, â rà ilaé pâ, na é bwaa tàpo pwa cè pâra tòotù wâjaarà.

10:34 Deutéronome 10.17; Roma 2.11   10:37 Mataio 4.12-17   10:38 Mataio 3.16; Luka 4.17-20

‡ 10:38 Naaboo... Grec: Oint. Còo note goo Luka 4.18.   § 10:39 Pàra ére napô géé goro Judée—Grec: Napô kà tèpa Juif.   10:41 Luka 24.42-43; Apostolo 1.8   10:42 Apostolo 17.31; 1 Pétèru 4.5   10:43

Ésaïe 53.5-6; Jérémie 31.34   10:44 Apostolo 11.15, 15.8   * 10:45 Wà tèpa...cèikî na ia rà me wiâ wà Pétèru—Còo nee tii 23.   10:46 Apostolo 2.4, 19.6   10:48 Apostolo 2.38

11

É piwiâ tà tèpa apostolo wà Pétéru

¹ Wà tèpa *apostolo ma tèpa cèikî, na rà tâa napô *Judée, âna rà tère pâ wà pàra tàpé na càra caa tèpa *Juif, âna rà jèe cèikî mwara naa goro é popai kà Pwiduée.

² Ûna é too naa *Iéruusaléma wà Pétéru, â wà tèpa cèikî na rà tèpa Juif*, âna rà cagòtù tée é pwina é pwa, â rà ina tée pâ:

³ «Cina gà too naa jaa tàpé na càra caa tèpa Juif, ma guwà pi-ija naima ma wàilà?»

É patùrao Pwiduée

⁴ Â wà Pétéru, âna é piwiâ tàra bwàti é pâ namuru na tèepaa mariê, gée na autapoo goo é pwi jèkutâ-bà. Â é ina pâ:

⁵ «Go tâa Joppé, â na pàara na go bwaa gére pwapwicîri na, âna go côo jè muru, na é paari tóo naa na nyuâa wà Pwiduée—pé pwina pwacèwii é pwérela na dau maina, na cipa é pâ ârapàpé naûruê. Â é boome gée napwéretòotù tia jaa.

⁶ Ûna go ucâri é pé pwérela bèepwiri, â go côo naa na, pâ macii âraèrù, ma macii a piugà, ma pâ âgòri, ma pâ âûtòo, ma pâ dòea, ma pâ marü mwara.

⁷ Â go tère é pwâratùra, na ina tóo pâ: “Gà cimadò co Pétéru, â gà taa, â gà uti.”

⁸ «Èco na go ina pâ: “Bwa! Tàutòo co Pwi Ukai, ba muru pwicîri [naa na é *Naèà kâbà]. Â câgo caa mu uti gée goo!”

⁹ «Â go jèu tère mwara i pwâra-tùra na me gée napwéretòotù, na ina pâ: “Gà cibwaa câbaèpà é pwina é ina wà Pwiduée pâ muru na wâdé.”

¹⁰ É wacié tèepaa é pâ namuru bèepwiri, â gée na càùé, â càùrà too còwâ naa napwéretòotù.

Go pâra wiârà naa Césarée

¹¹ «Â rà nye tèepaa medario kaa wà tèpa âracié âboro me gée Césarée naa na pwârawâ na bà tâa na.

¹² Â é ina tóo é Nyuâaê Pwicîri pâ: “Gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà†.” Â wà tèpa 6 béèjè na wàilà-ni‡, âna rà me wiâô naa Césarée, â bà capai too naa na é pwârawâ kà Corneille.

¹³ «Â é piwiâ tâbà wà Corneille é pai côo kée pwi *angela naa pwârawâ na é ipaarié tée, ma ina tée pâ: “Panuâ pâ cè âboro naa Joppé nau mudà Simona, pwina ina gooé mwara pâ Pétéru,

¹⁴ ba ée mwa ina tâgà pâ, na popai na gà o udò goo, wâgà ma diri é pwârawâ'gà, [ba na o tâa tàwà é *âji wâro.]”

É boome Nyuâaê Pwicîri

¹⁵ «Ûna go tapoo tùra, â é boome naa gòrà é Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii naa gòjè naa na autapoo goo.

¹⁶ Â go nye tà niimiri é pwi popai kà Pwi Ukai, na é ina pâ: “Wà Ioane, âna é *piupwaa goro jawé, èco na wâguwà, âna o mwa *upwaa wà goro é Nyuâaê Pwicîri.”

* **11:2** Tèpa Juif—Grec: Tápé na pwa kamaî tàra. Ipaiwà naa na nee tii 3. **11:3** Apostolo 10.28; Galatia 2.12 **11:5** Apostolo 10.9–48 † **11:12** Gà cibwaa piwâ na gà pâra wiârà—é, Pâra wiârà, â gà cibwaa pwaké goro âboro. ‡ **11:12** Tèpa 6 béèjè na wàilà-ni—Tápé na rà me wiâ Pétéru gée Joppé. (Còo Apostolo 10.23,45.) **11:14** Apostolo 16.31 **11:15** Apostolo 2.4 **11:16** Apostolo 1.5

17 «Wà Pwiduée, âna é nye naa tàra mwara é âraimeai, i Nyuââê Pwicîri, ma pwacèwiijè, na jè cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso. Â go pwi wàa, ma go cicara wà Pwiduée?»

18 Gée na càuru é pai tère kàra pwiri, â rà jèe nabwé na rà putàmu, â rà pwamaina Pwiduée, â rà ina pâ: «Ûu kaa! Âjupâra pâ wà Pwiduée, âna é naa mwara é âji wâro tà tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà pinünüma ma biirà dèe.»

Tèpa cèikî wà Antioche na Syrie

19 Gée na càuru é pai bà kà Étienne, â tapoo pwa-imudiri tà tèpa cèikî, â rà jèpa ipiina pâ naa é pâ napô, naa Phénicie, ma naa na ville Antioche ma gòropô Chypre. Â rà picémara é popai naawê; êco na rà nye picémara co tà tèpa Juif.

20 Êco na wà pàra tàpé gée jaarà, tèpa âboro gée Chypre ma na ville Cyrène, âna rà me naa Antioche. Â rà picémara é *Picémara Wádé kà Pwi Ukai Iésu tà tàpé na càra caa tèpa Juif.

21 Nye tâa gòrà é nii kà Pwiduée, â wâru tèpa âboro, na rà biirà naa goo wà Pwi Ukai, â rà cèikî.

22 Ûna rà tère pwiri wà tèpa cèikî na wâra pwapwicîri§ Iéusaléma, â rà panuâ pâ wà Barnabas naa Antioche.

23 Ûna é tèepaa pâ, â é côo é *aupwényunyuâari kà Pwiduée naa gò tèpa âboro, â é dau ipwadée. Â é pagòrà diri ma rà cimwü bwàti naa goo Pwi Ukai.

24 Ba wà Barnabas, âna pwi âboro na é dau wádé, â maina é cèikî kêe. Â dau tâa gòè é Nyuââê Pwicîri. Â wâru mwara tàpé na rà cèikî naa goo Pwi Ukai.

25 Géewê, â é pâra naa na ville Tarse, ba na é mudà wà Saulo.

26 Ûna é pâmariê, â é popaé me naa Antioche. Ru tâa wê naa na caapwi naja. Ru pâra taaci naa na pâ ipitiri kâra wâra pwapwicîri, â rà pacâmuri pâ âboro na wâru. Nye tapoo kaa na Antioche, na tapoo ina goo tèpa cèikî pâ *chrétiens*, [pai ina wèe pâ 'tèpa cèikî naa goo wà Kériso'].

Rà pitu tà tèpa cèikî naa Judée

27 Na pàara bèepwiri, âna rà boome gée Iéusaléma naa Antioche pâ tèpa *péroféta [na rà pame é popai gée jaa wà Pwiduée].

28 Pwi jè ârapàrarà, âna nee Agabus. Â wâgooé é pàtàmara Nyuââê Pwicîri. Â é cimadò, â é ina tàra pâ: «O mwa pwa cè copwa na dau maina pitiri gòropuu.» (Â nye coo pwi auina-bà na pàara kà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma.)

29 Napwa naa goo wà tèpa cèikî, âna rà pitèrerà, ba na rà panuâ pâ cè bépitu kàra tà tèpa cèikî na rà tâa Judée. Rà nye jèpa naa é pwina pâri ma rà naa [wiâra é pumara wakè kàra].

30 Â wà Barnabas ma Saulo, âna ru pa pâ i âraimeai dari tèpa pituâ kâra wâra pwapwicîri.

12

Rà tòtàmwara Jacques ma tâjùru Pétèru

1 Na pàara-bà, âna é tubaèpà tà pàra tèpa cèikî wà ukai *Héroda Agrippa I.

2 Â é naa tàrù, ba na tòtàmwara goro tàuwa wà Jacques, pwi aéjii kà Ioane.

11:18 Apostolo 13.48, 14.27   11:19 Apostolo 8.1-4   11:22 Apostolo 4.36   § 11:22 Tapoo gée na nee tii bëeni, â tiagoro tii Auinapàpari, âna é popai wâra pwapwicîri, âna pai ina wèe pâ, é picaatâa kà tàpé na rà cèikî naa goo Iésu, â càcaa é auba maina na Iéusaléma na é pwi Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. Côo mwara Wâra pwapwicîri naa na Neeremuru (*Vocabulaire*).   11:25 Apostolo 9.30   11:28 Apostolo 21.10   11:30 Apostolo 12.25

³ Ûna é côo pâ wâdé tà tèpa *Juif, â é nama tâjùru mwara wà Pétéru, na pwi jè *tòotù maina kàra, pwi tòotù na pi-ija poloa na ticè nyaa kêe.

⁴ Â é pwa ma tüê naa na karapuu, â é nama wéaarié ê ârapàpé gomu na piârapàpé coda naa na. Ba nùmee na pitèi Pétéru na ara diri ê pâ âboro, gée na càuru tòotù *Paséka.

⁵ Â rà wéaari wà Pétéru naa na karapuu. Â napwa wà tèpa cèikî, âna rà gòro goro pwapwicîri taaci ba kêe.

É pacòobé Pétéru pwi angela

⁶ Na pwi bàrane béaa kàra ê pai pitèié, âna wà Pétéru, âna é puu nabibiu kàra ârailu coda. Â tòoé goro itùpaò, naa goo tupédu coda. Â pwa mwara tèpa coda, na rà wéaari ê goropwârawâ goro karapuu.

⁷ Êco na é nye pwairi tèepaa kaa pwi jè *angela kà Pwi Ukai, â nye po pwéelaa kaa na karapuu. Â wà pwi angela, âna é pitaci* gòro jènere wà Pétéru. Â é ina tée pâ: «Gà cimadò wài!» Â nye tûu kaa gée goro é du î wà Pétéru i pâ itùpaò.

⁸ Â é jèu ina tée còwâ wà pwi angela pâ: «Gà piigà goro i karapuu'gà, â gà coona i du wâraâgà.» Â é nye pitère dèe wà Pétéru.

Â é ina tée mwara wà pwi angela pâ: «Wâdé. Â gà coona i palito'gà, â gà me wiâô.»

⁹ Â é pâra wiâê gée na karapuu wà Pétéru. Êco na câé caa tâmogòori pâ é pâ pwina é pwa tée wà pwi angela, âna nye tàgére âjupâra. Ba é niimiri pâ é pwa âcòwâ.

¹⁰ Â ru wénari ê tèpa coda na rà wéaa béaa, â ru wénari mwara wà tàpé na rà coo wê. Â ru tèepaa pâ naa goo é goropwârawâ paò na babé wâri ê ville. Â é nye pitâpirié acari béaa kàru, â ru còobé, â ru pâ naa jè naigé. Gée pwiri, â nye tàpo tiâu kaa i pwi angela.

¹¹ Â pitâmogòo nùma wà Pétéru, â é ina pâ: «Nye âjupâra kaa! Wà Pwi Ukai, âna é nye panuâ me pwi angela kêe, ba na é upao gée na-araraî wà Héroda! Â é upao jii ê pâ pwina èpà na rà pwa na rà pwa tôo tèpa Juif [na rà cicarabà].»

É pâra naa jaa tèpa cèikî bé

¹² É pâra wà Pétéru naa na pwârawâ kà Maria, nyaa kà Ioane (na jè nee mwara Maréko). Rà tàgére tâa wê é jè auwâru goro tèpa cèikî, â rà nye tàgére pwapwicîri.

¹³ Â é cùu é goropwârawâ na autò wà Pétéru, â é me wà Rhode nau tàpiri. (Wà tòoni, âna tô ênawéna na pwi pwârawâ-bà.)

¹⁴ Â é tèreina é pwâratùra kà Pétéru, â naa na pai wâdé tée, â é itàa pâ, na ina pâ: «É! Wà Pétéru na é wâboo gòroigé!» Â é imwüru na é tàpiri i goropwârawâ!

¹⁵ Â rà ina tée pâ: «Gà ipwirié co tòoni!» Êco na é nye gòro goro ina pâ: «Akaé! Go nye âjupâra.» Â rà ina mwara tée pâ: «Bwa! O gére nyuâaê†.»

¹⁶ Na rà gére wârapwiri pai tûra kàra, âna wà Pétéru, âna é nye tàgére gòro goro cùu taaci i goropwârawâ! Â rà mwa tàpiri, â rà nye dau pò kaa.

¹⁷ Â é pwa ineremuru tàra pâ, na rà cibwaa tûra. Â é piwiâ tàra é pai pacòobé gée na karapuu. Â é ina tàra pâ: «Guwâ mwa ina tà Jacques‡ ma pâra tèpa cèikî béejè.» Â é còobé jiiirà, â é pâra naa na jè ére.

* **12:7** Pitaci—Toucher sur le côté. **12:10** Apostolo 5.19 † **12:15** Nyuâaê—é, Pwi angela kêe. Rà cèikî wà tèpa Juif pâ, rà wéaarijè jècaa è pâ angela. ‡ **12:17** Jacques—Pwi jii wà Iésu. (Còo note goo Apostolo 15.13.)

18 Ûna pwaa dòme, â rà paé ma me wà tèpa coda. Â rà dau géaa, ba càra caa tâmogòori cèna é wêe wà Pétéru, â dau wâgotàra.

19 Â é nama rà mudèe bwàti wà Héroda, éco na càra caa pâmariê. Â é pitawiâ wà tèpa wéaa, â é nama catàmwararà.

Gée na càùé, â é boo wà Héroda gée napô *Judée naa Césarée, ba na é pitâa wê.

É bà ukai Héroda Agrippa I

20 É dau putàmu wà ukai Héroda naa goo wà tèpa âboro gée Tyr ma Sidon. Êco na rà me nau côoê, ba na rà ilari jiié é pinaanapô. (Ba é du ville kàra, âna ru wâro goo é napô kà Héroda.) Â rà nama é pwi naigé mee wà Blastus, pwi ênawéna kà pwi ukai, pwi a wéaari é pwârawâ maina kée.

21 Na pwi tòotù na é jèe dàbacoò na wà Héroda, â é coona é ârabwée kàra ukai kée. Â é too naa gòro é autâa kée, â é patùra tèpa âboro.

22 Â rà nye dau picâdirié, ma ina pâ: «É! Càcaa pwi âboro na gére tura! Â pwi jè pwiduée!»

23 Â wâdé tée na rà pwamainâé jii wà Pwiduée. Êkaa na é nye èié kaa é pwi angela kà Pwi Ukai, â rà iri é naparawée é pâ âgù, â é bà.

24 Napwa naa goo é popai kà Pwi Ukai, âna jèe dau picémara ba maina pâ, â é pitoo é jéù tèpa cèikî.

25 Gée na càùru é pai wakè kà Barnabas ma Saulo, â rà wâjué còwâ gée§ *Iéruusaléma, wàilà ma Ioane-Maréko.

bétapoo pai pâra kà paulo

13

(Naporomee 13.1-14.28)

Rà pitòrigari Barnabas ma Saulo

1 Naa na wâra pwapwicîri naa Antioche wâna province Syrie, âna pwa pàra tèpa *péroféta, ma tèpa ipacâmu—wà Barnabas, wà Siméon pwina ina gooé pâ 'Pwi âboro duu'; Lucius gée na ville Cyrène; Manaën na ia ru pimaina naima ma pwi kupénoo *Héroda Antipas; ma wà Saulo.

2 Pwa pwi pàara na rà gére ipwanya—ba rà panuâ é ija, ba na rà gére pwapwicîri tà Pwi Ukai.

Â é ina tàra é Nyuâaé Pwicîri pâ: «Guwà pitòpò naaiti wà Barnabas ma wà Saulo, târa é wakè na go todàru naa goo.»

3 Gée na càùru é ipwanya ma pwapwicîri kàra, â rà tòpò îrà naa gòru [ba na pwényunyuâariru] â rà panuâru pâ.

Ru pâra naa gòropô Chypre

4-5 É cùru pâ Barnabas ma Saulo é Nyuâaé Pwicîri. Â é pâra wiâru wà Ioane-Maréko, ba na é pitu tàru. Rà boo naa na ville Séleucie, â géewê, â rà pâ gòro wànga naa gòropô Chypre. Ûna rà tèepaa pâ naa na ville Salamine, â ru picémara é popai kà Pwiduée wà Barnabas ma Saulo, naa na pâ *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif.

É cicararu Élymas

12:18 Apostolo 5.22-24   12:23 Daniel 5.20   12:24 Ésaïe 55.11   12:25 Apostolo 11.29-30, 15.37

§ 12:25 Gée Iéruusaléma—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Naa Iéruusaléma*.   13:2 Apostolo 9.15

13:3 Apostolo 6.6   13:4-5 Apostolo 12.12, 15.39

⁶ Ûna ru jèe pâra pitiri ê pô, tia na ville Paphos, â ru pâmari pwi jè Juif na nee Bar-Jésus (Élymas naa na grec)*. Wà pwi âboro-bà, âna pwi a pwa tutê, â é ina pâ wàé pwi péroféta kà Pwiduée [na é pame popai kée].

⁷ Wà pwiibà, âna pwi bée Sergius Paulus, pwi kupénoo kâra pô-bà, na pwi a tàmanga. Wà pwi kupénoo-bà, âna é todà wà Barnabas ma Saulo, ba dau nümee na é tère ê popai kà Pwiduée.

⁸ Êco na wà Élymas, âna é mudàra, ba na é dàbii ê aucèikî kà pwi kupénoo.

⁹ Wà Saulo (na ina gooé mwara pâ Paulo)†, âna dipitirié ê Nyuâaê Pwicîri, â é ucâri Élymas burà ina tée pâ:

¹⁰ «Pwina naî *Caatana! Gà pwi a cicara ê pwina *târù! Dau pwi a maina kaa ê pwa tûâ naa googà! Wànau? Bwaa caa pâ nabwé kaa ê pai cicaragà ê pâ naigé na târù kà Pwi Ukai?

¹¹ Ée tatéegà wà Pwi Ukai, â gà o bwi ni, â o tàpo pwa pàara na o câgà caa côjè.»

Â nye me kaa ê bàutê naa gò wà Élymas, â jèe câé caa côjè. Â é mudàra ma cèi dàra pâ âboro, ba na rà pipopaé.

¹² Napwa naa goo wà pwi kupénoo, âna é pò goro ê pwina gére tèepaa, ma é pàtàmara ê popai kà Pwiduée, â é nye cèikî kaa.

Na Antioche goro jènere Pisidie

¹³ Gée na càùé, â wà Paulo ma tèpa bée, âna rà pa wànga gée Paphos, pâ naa na ville Perge gée goo province Pamphylie. Â é pâra jiiru naawê wà Ioane-Maréko, â é wâjué còwâ naa *Iérusaléma.

¹⁴ Â gée Perge, âna ru pâra wà Paulo ma Barnabas, â ru pâra wii ê naigé pâ naa Antioche goro jènere pwi ére napô Pisidie.

Ûna ru tèepaa pâ naawê, â ru tò naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, na *tòotù pwicîri.

¹⁵ Wà tèpa âboro na rà pwapwicîri wê, âna rà gére pûra i tii goro *Naèa kà Moosé, ma i tii kà tèpa péroféta. Â rà ina târu wà tèpa pitûâ pâ: «Tupédu jènerebà, wiàna pwa cè popai kàu, târa pagòjè, â gàu cimadò ma gàu tûra.»

É patûra tèpa jènereê Paulo

¹⁶ É cimadò wà Paulo, â é pwa ineremuru, ba na rà cibwaa tûra, â é ina pâ: «Bwa; guwà tère diri, i tàpé *Isaraéla, ma wâguwà mwara na guwà gére pwapwicîri naima.

¹⁷ Wà Pwiduée kâra ê pwi Ba kâjè Isaraéla, âna é pitòrigari wà tèpa caa kâjè. Â é pwa ma é pimaina too ê Ba, na pwi pàara na rà bwaa pwa pârame naa napô *Aigupito. Â é pwa ma rà còobé, goro é nii ma pàtamee.

¹⁸ Â é pa-ijarà‡ na wâpâ na 40 naja, naa namaré.

¹⁹ «É pwa ma rà pwâri ma catàmwara é 7 mwaciri naa napô *Kanana, â é panuâ târa ê napô, ba na tèpa âji apooé.

²⁰ Ê pwi pàara-bà, âna wâmwünyabweri 450 naja [gée na càùru pai pitòrigarirâ kée na Aigupito]. Â é naa târa wà tèpa ukai juges, târa pipoparâ tiagoro é pàara kà péroféta Samuéla.

* **13:6** Élymas naa na grec—Popai gée na nee tii 8. † **13:9** Saulo; Paulo—Nee naa na hébéru pâ: Saulo, nee naa na grec pâ: Paulo. **13:11** Apostolo 9.8 **13:13** Apostolo 15.38 **13:17** Exode 1.7, 6.6, 12.51 **13:18** Nombres 14.34; Deutéronome 1.31 ‡ **13:18** É pa-ijarà—é, É pidâpwicâarié naa goorâ. **13:19** Deutéronome 7.1; Josué 14.1 **13:20** Juges 2.16; 1 Samuel 3.20

21 «Nye, na pwi pàara-bà, na wà tèpa ijiao kâjè, âna rà ilari jii Pwiduée cè pwi ukai kàra. Â é naa tàra wà Saül, pwina naî Kis gée na wâao kà *Benjamin. Â wà Saül âna é pwi ukai kàra naa na 40 naja.

É pwi a pa-udòjè Iésu

22 «Gée na càué, â é tapwùtù Saül wà Pwiduée, â é naa târa ê Ba wà pwi ukai *Davita. É ina wà Pwiduée gooé pâ: *Go jèe pâmari wà Davita pwina naî Jessé, pwi âboro na wânümoò gooé, na ée mwa pacoo diri câbawâdé kôo. 1 Samuel 13.14*

23 «Â é autûâri kà Pwiduée, âna na ée mwa còobé gée na ê tâa kà Davita, wà Iésu pwi a-upa Isaraéla.

24 «Béaa kâra ê pai tèepaa kà wà Iésu, âna é me wà *Ioane Pwi a piupwaa, â é picémara tà tèpa Isaraéla. Â é ina tàra pâ: “Guwà pinünüma ma guwà biiwà ma *upwawà.”

25 Ûna é pwa na é tubanabwé ê wakè kêe, â é mu nye tà ciburà ina tàra wà Ioane pâ: “Gona guwà gére niimiri pâ wâgo wàa? Ba càcaa wâgo pwi *Mesia, [pwi ukai na guwà tapaciê gée na biu]. Guwà còo, ée mwa pwicò kôo wà pwiibà, na po dau càcaa pâri ma go tipi ê otâpwe goro du wâraâê.”»

Càra caa còoinaé tèpa pitûâ

26 [É ina mwara wà Paulo pâ]: «Tâpo tâmaariô, co tèpa jènereô, tèpa gòobàra *Abéaraama, ma wâguwà mwara na papwicîri wà Pwiduée. Jèe panuâ medarijè diri ê pwi popai bèeni, ba na jè udò, [ma tâa tâjè ê *âji wâro].

27 Êco na wà tèpa âboro Iéusaléma ma tèpa ukai kàra, âna càra caa câmogòori pâ, wà Iésu, âna é me, ba na jè udò. Càra caa tâmogòori ê popai na rà ina béaa wà tèpa péroféta; ê popai na rà mu pûra diri na é pâ tòotù pwicîri! Êco na rà pacoo é popai-bà, na rà pwa ma é bà wà Iésu.

28 «Â rà nye tâmogòori pâ, nye ticè na é pwa wà Iésu na pâri ma tètâmwereé goo. Êco na rà nye ilari jii wà *Pilato pâ, wâdé na é bà [naa goro *kurucé].

29 Ba rà pacoo diri ê pâ namuru na ina naa gooé. Â gée na càué, â rà naaé boo gée goro kurucé, â rà tòpòé naa na auipwàni.»

É pawâroé còwâ Pwiduée

30 «Êco na wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ, gée nabibiu kà tèpa bà.

31 Â naa na pâ tòotù na dau wâru, â é ipaarié taaci wà Iésu tà tèpa âboro na ia rà too ma wàé gée Galilée naa Iéusaléma. Â nabàni, âna rà jèe tèpa *paâjupâraé naa nabibiu kâra ê Ba Isaraéla.

32 «Â wàibà, âna bà picémara tàwà ê pwi *Picémara Wâdé bèepwiri. Ba é jèe mara ina béaa wà Pwiduée tà tèpa jojoorojè pâ ée mwa pwa jè muru.

33 Â nabàni, âna é pwa ba kâjè tèpa naîrà§ [ma pàra tàpé mwara]. Ba é pwa ma é wâro còwâ wà Iésu.

«Jèe wii gooé, naa na béârailu kâra salamo kà Davita pâ:

*[Wàéni popai kôo,
na go ina] nabà:
Gà pwina naîô,*

13:21 1 Samuel 8.5,19, 10.20-24   13:22 1 Samuel 13.14, 16.12; Psaume 89.21   13:23 2 Samuel 7.12-16   13:24 Mataio 3.1-2   13:25 Ioane 1.20,27   13:28 Mataio 27.22-23   13:29 Mataio 27.59-60   13:31 Apostolo 1.3,8   13:33 Psaume 2.7   § 13:33 Kâjè tèpa naîrà—é, Kà tèpa naîrà.

â go pwi caa'gà*.

Psaume 2.7

³⁴ «Â wà Pwiduée, âna é pawâroé cowa, gee nabibiu kà tēpa bà, ba na é cibwaa wājué cowa naa na auipwàni, â é cibwaa wai ma botére. Ba ée jèe mara ina wà Pwiduée pà: *Go mwa naa tàwà é *aupwényunyuâari na go jèe mara ina tà Davita.*

Ésaïe 55.3

³⁵ «Â âjupâra, ba é wii mwara wà Davita, naa na jèe ére pà:

*Gà jèe pitòrigario
ma go pwi ênawéna'gà.
O câgà caa panuâ nyuâaô
ma é tâa na aubà.
O câgà caa panuâ naiio
ma o wai ma botére.*

Psaume 16.10

³⁶ «Wà ukai Davita, âna é nye tà piēnawéna kà Pwiduée, tiagoro ê pai bà kêe, â é pacoo ê câbawadé kà Pwiduée. Êco na é bà, â pwàniriê pwacèwii diri tēpa caa kêe, â é jèe wai ma botére naa na auipwàni.

³⁷ Êco na wà pwina é jèe pawâroé wà Pwiduée, âna câe caa wai ma botére.»

É pame pai pwanauri èpà kâjè

³⁸⁻³⁹ «Wâdé na guwà tâmogòori bwàti, co tēpa jènereô, pà, bà picémara tàwà nabà é pai pwanauri èpà naa na nee Iésu. Â nye gee gooé kaa, na tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée†, ba na jè tēpa âboro na jè tàrù na araé. Ba càcaa pâri, é Naèà kà Moosé ma pwanauri é èpà, ma nama jè tàrù.

⁴⁰ Â guwà pwacôoco, ba péa tà tèepaa mariwà é pwina rà jèe ina tēpa péroféta:

*41 Guwà pwacôowà,
wâguwà tēpa ipwamainawà!
Go mwa papòwà,
â guwà jèpa ipiina!
Go o mwa pwa wakè kôo
na guwà bwaa wâro;
wakè na muugère
ma dau maina awé.
Â wiâna wiâ tàwà,
â câguwà caa wâari.»*

Habakuk 1.5

⁴²⁻⁴³ [Â ûna é ina diri pwiri wà Paulo, â] jèe nabwé ê ipitiri, â ru còobé ma Barnabas gee na i wâra pitapitiri. Â rà ilari jiiru wà tēpa âboro pà, na ru mwa tòpò cè gòobàra é popai kàru, na é tòtù pwicîri noowê. Â wâru tàpé na rà pâra wiâru—wà tēpa Juif, ma tàpé na rà biirà naa goro é pwapwicîri kà tēpa Juif. Â rà ipwa jèkutâ naima, â ru pagòrà ba na rà cimwù naa na *pimeaari imudi kà Pwiduée.

* **13:33** Wàeni popai kôo na go ina nabà... Grec: Nabà, âna gà jèe pwi naîô, â go jèe pwi caa'gà. Naa na tii Salamo (Psaumes), âna é ina wà Pwiduée é popai bèepwiri tà pwi Mesia kêe, ûna é pwa ma é Pwi Ukai kâra diri é pà muru. (Wà Paulo, âna é paari pà wà Iésu Kériso, âna pwi Mesia.) **13:34** Ésaïe 55.3

13:35 Psaume 16.10 **13:38-39** Roma 10.4 † **13:38-39** Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduée—Còo note goo Roma 1.17. **13:41** Habakuk 1.5

Ru pàdari tàpé na càra caa tèpa Juif

⁴⁴ Na pwi tòotù pwicîri pâ còwâ, âna ipiti êdiri tèpa âboro na ville Antioche wâ Pisidie, ba na rà tère é popai kâ Pwi Ukai.

⁴⁵ Ûna rà còo pwiri wâ [tèpa pitûâ kâ] tèpa Juif, â rà iboo goo wâ Paulo, â rà tobapwâê ma inaê ba èpà.

⁴⁶ Êco na ru ina ba gòo tàra wâ Paulo ma Barnabas pâ: «Bu mara me mariwâ ba wâguwâ tàpé na, na guwâ mara tère é popai kâ Pwiduée. Ûna guwâ tûma, êkaa na, bu o biibu dà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba munaa càcaa kâwâ é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée?!»

⁴⁷ Ba wâéni é pwina é jèe ina tâbâ wâ Pwi Ukai pâ:

Go tòpògâ ma cùrugâ.

Gà mwa pwéelaa kâra pâ Ba.

Ina târa gòropuu:

“É jèe me wâ Pwi Ukai;

me nau pa-udòwâ!”»

Ésaïe 49.6

Dau wâru tàpé na rà cèikî

⁴⁸ Ûna rà tère pwiri wâ tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà dau ipwàdée. Â rà ina pâ: «Nye dau wâdé kaa é popai kâ Pwi Ukai!» Â rà cèikî wâ tàpé na é jèe pitòrigarirà wâ Pwiduée, ba na tà tàra é wâro dâra gòiri jaaé.

⁴⁹ Â napwa naa goo é popai kâ Pwi Ukai, âna é pâpitiri napô.

⁵⁰ Êco na wâ tèpa cicara Paulo ma Barnabas, âna rà pinaa ârapûru wâ tèpa âboro, ba na rà tubaèpâ tàru ma pacòobéru. Wâilâ âna tèpa ijiao kâra napô, ma pâra ilâri na wâdé tàra é pwapwicîri kâ tèpa Juif, â na pi-inarâ ba wâdé na pwi napô-bâ. Â rà pacòobéru géé napô kâra.

⁵¹ Â ru tauri é dâuru puu goro âru‡, â ru pâra naa na ville Iconium.

⁵² Â wâ tèpa cèikî na rà tâa Antioche, âna dipitirirà é Nyuâaê Pwicîri, â é nama rà dau ipwàdée.

14

Paulo ma Barnabas na Iconium

¹ Ipaiwâ é pwina tèepaa na Iconium ma wâ Antioche. Ba ru too wâ Paulo ma Barnabas naa na *wâra pitapitiri kâ tèpa *Juif; â ru picémara é popai kâ Pwiduée; â wâru tèpa âboro na rà cèikî—wâ tèpa Juif, ma wâ tàpé na càra caa tèpa Juif mwara.

² Napwa naa goo wâ pâra tèpa Juif, âna tàutâra dâra cèikî naa goo é popai na ru ina; â rà pitoo naa na pûru wâ pâra tèpa tâa wê, ba na rà putâmu naa goo wâ Paulo ma Barnabas.

³ Êco na càru caa pò ma pâra, â ru bwaa nye tàpo tâa wê. Â càru caa piwâ na ru picémara é *pimeaari imudi kâ Pwi Ukai, ba tupédu a cèikî naa gooé. Â é *paâjupâra é pâ popai na ru ina wâ Pwiduée, na é nama ru pwa é pâ *câmu kâra pátamee na rà pò goo wâ tèpa âboro.

⁴ Â rà pitadârùrà wâ tèpa âboro na napô bèepwiri. Ba é jè éré géé goorâ, âna é pâra wiâ [tèpa caa kâ] tèpa Juif; â jè éré, âna é pâra wiâ wâ tupédu *apostolo.

13:46 Apostolo 3.26, 18.6   **13:47** Ésaïe 49.6   **13:51** Mataio 10.14; Apostolo 18.6   ‡ **13:51** Tauri é dâuru puu goro âru—Pai ina wèe pâ, o càcaa pûra naa gooru cè pwina o tèepaa marirà.   **14:3** Maréko 16.20; Hébéru 2.4

⁵ Pwa mwara pàra tàpé na càra caa tèpa Juif [na rà cicara Paulo ma Barnabas]. Â rà pitêrera ma wà tèpa Juif, ma wà tèpa caa kàra*, ba na rà catàmwararu goro atü.

⁶ Êco na, ûna ru tâmogòori pwiri, â ru uru pâ naa napô Lycaonie—naa na du ville Lystre, ma Derbe, ma é pâ na ére goro jènereru.

⁷ Â ru picémara naawê é *Picémara Wâdé.

Na Lystre ma Derbe

⁸ Na pàara bèepwiri, âna é tâa Lystre é pwi a pitàbwamwa. Géé na aukîri kêe, âna càcaa pâri ma é cimadò ma é pàra.

⁹ Â, na jè tòotù, âna é tàmaari wà Paulo na é gére picémara é popai. Â é nye po ucârié kaa wà Paulo, ba é còo pâ é cèikî wà pwiibà pâ o mwa wâdé du âé.

¹⁰ Â é dau tûra too wà Paulo, â é ina tée pâ: «Gà cimadò, â gà citàrù!»

Â é nye ègò kaa, â é too na citàrù, â é pàra!

¹¹ Wâru é pâ âboro géé Lycaonie na rà còo pwiri, â rà uu burà ina naa na pwâratûra kàra pâ: «É! Wà tèpa duée kâjè, âna rà jèe pipwârürà† naa goo tèpa âboro, â rà boome darijè!»

¹² Â rà naa tàru é nee tèpa duée kàra. Ba rà ina goo Barnabas pâ Zeus, nee pwi ukai kà tèpa duée; â wà Paulo pâ Hermès‡ ba nye wâé na é pwi a pame é popai.

¹³ Pwa é wâra pwapwicîri kà Zeus, âna é wâni na jè tapoo tò naa na ville§. Â wà pwi a pwa ârapwaailò kêe, âna é pame é pâ paaci bau pâ buké, â é tòpò boo naa goro é pâ goropwârawâ. Ba nûmarâ ma wà tèpa âboro na rà pwa *ârapwaailò tà tupédu apostolo.

Caapwi co pwi âji Pwidueé!

¹⁴ Êco na, ûna ru tère pwiri, â dau càcaa wâdé tàru, â ru tidàpa é ârabwée kàru*. Â ru itàa pâ naa nabibiu kàra pâ âboro, â ru tomara too pâ:

¹⁵ «Bwa! Tèpa béebu, dà na guwà pwa? Wàibu, âna bu nye tupédu âboro pwacèwiiwà! Â bu me nau picémara tàwà é Picémara Wâdé. Wâdé na guwà panuâ é pâ duée kàwà na ticémuru naa goorà. Guwà biiwà naa goo wà Pwidueé na é wâro. Ba wâé na é pwa é napwéretòtù ma gòropuu ma nawiâ, ma diri é pâ namuru na wâna.

¹⁶ «Â wà pwi Pwidueé-bà, naa na pâ pàara biu, âna é panuâ é pâ Ba, ma rà pwa é pâ câbawâdé kàra.

¹⁷ Êco na é mu nye tà paari tâjè é pimeaari kêe, na é pwa é pâ muru na wâdé ba kâjè. Ba é naa tâjè é popaa me géé napwéretòtù, ma é pàara na piûnya na. Â wâé na é naa tâjè é pâ utimuru na dau wâru, â é naa mwara ma jè dau ipwâdéé.»

¹⁸ Â ru jèe nye ina tàra é pâ popai bèepwiri wà Paulo ma Barnabas, êco na ru bwaa nye tàpo paa goro ticia jiirâ pâ, na rà cibwaa pwa ârapwaailò tàru.

Rà èi Paulo goro atü

14:5 Apostolo 14.19 * **14:5** Tèpa caa kàra—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Tèpa naporomeerà*. **14:11** Apostolo 28.6 † **14:11** Pipwârürà—*Se transformer*. ‡ **14:12** Zeus; Hermès—Biu, âna wà tèpa Grec bëeni, âna dau wâru tèpa duée kàra. § **14:13** Wâni na jè tapoo tò naa na ville—*À l'entrée*. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Wâna autò na ville*. * **14:14** Tidàpa é ârabwée kàru—Rà tidàpa é ârabwée kàra wà tèpa Juif na rà po dau pikîri. É, na po dau dàpàgâ tàra goo cè jè muru, pwacèwii na rà pwa cèna èpà tà Pwidueé. **14:15** Psaume 146.6; Apostolo 10.26 **14:16** Apostolo 17.30 **14:17** Jérémie 5.24

¹⁹ Êco na rà tèepaa me naawê wà tèpa Juif na ia rà cicara Paulo ma Barnabas naa Antioche ma Iconium. Â rà too naa na pûru wà pàra tèpa âboro, ba na rà catàmwara Paulo. Â rà dau èié goro atü, â rà bèerié còobé géé na napô, ba rà tà niimiri pâ é jèe bà.

²⁰ Êco na rà cibèepié wà tèpa cèikî, â é cimadò â é tò naa na ville. Na pwi tòotù géé paé còwâ, â ru pàra ma Barnabas naa na ville Derbe.

Ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie

²¹ Géewê, âna ru picémara ê Picémara Wâdé na Derbe, wà Paulo ma Barnabas. Â wâru tèpa âboro na rà cèikî. Â ru wâjué me còwâ naa Lystre, ma Iconium, ma Antioche wâ Pisidie.

²² Ru pagòo tèpa cèikî, ba na rà cimwü naa na cèikî kàra naa goo wà Pwi Ukai. Â ru ina tàra pâ: «Jè wâro na é pâ picâri, na jè pàra wii é naigé pâ naa na é *Mwaciri kà Pwiduée.»

²³ Ru pitòrigari wà pàra tèpa âboro, ba na rà tèpa pitûâ naa na jèpa wâra pwapwicîri. Â ru ipwanya—ru panuâ é ija na jè pàara, ba na ru pwapwicîri kàra bwati.

²⁴ Â nabwé, [â ru picijirâ] â ru tapàgà boo Pisidie, â ru tèepaa naa na province Pamphylie.

²⁵ Â ru picémara ê popai kà Pwiduée naa na du ville wê—naa Perge, ma Attalie.

²⁶ Géewê, â ru pa wànga ba na ru wâjué còwâ naa Antioche wâ Syrie. Ba nye wà tèpa cèikî na pwi ére-bà, na ia rà panuâru na aranara é pimeaari imudi kà Pwiduée, târa pwi wakè na ru gére tubamwara.

²⁷ Ûna ru tèepaa pâ, â ru panaimari tèpa cèikî. Â ru piwiâ tàra diri é pâ namuru na é nama ru pwa wà Pwiduée. Â ru piwiâ mwara é pai tàpiri é goropwârawâ tà tàpé na càra caa tèpa Juif, ma rà cèikî.

²⁸ Â bwaa tàpo gòiriru goro tâa wê.

15

Pwâra pitùra goro Naèà kà Moosé

¹ Pwa pàra tèpa âboro, na rà me géé napô *Judée, na rà pacâmuri tèpa cèikî pâ: «Wiàna câguwà caa pipwa *kamaî tàwâ wiâra é *Naèà kà Moosé, â o câguwà caa udò.»

² Êco na wà Paulo ma Barnabas, âna ru dau pitakàna ma wàilà goro é pwi auniimiri-bà. Â rà pâ nau pitêrerâ pâ, wâdé na rà too naa *Iérusaléma, wàilu ma wà pàra tàpé géé goorà, ba na rà o pitùra wà tèpa *apostolo ma wà tèpa pitûâ kàra wâra pwapwicîri, goo é pwi auinapopai bèepwiri.

³ Â êkaa, na é panuârà pâ é wâra pwapwicîri. Â rà pàra wà tàpéeni, â rà tapàgà du ére napô Phénicie ma *Samaria. Â rà piwiâ tà tèpa cèikî wê é pai cèikî kà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Â rà dau ipwàdéé goo, wà tàpé na rà tère é pwi jèkutâ-bà.

Ipitiri na Iérusaléma

⁴ Ûna rà tèepaa pâ naa Iérusaléma wà Paulo ma Barnabas ma wà tèpa béeru, â é tòpirâ é wâra pwapwicîri—êdiri wà tèpa cèikî ma tèpa apostolo ma tèpa pitûâ kàra wâra pwapwicîri. Â rà piwiâ tàra diri é pâ muru na é nama rà pwa wà Pwiduée.

⁵ Êco na rà wâjaara wà pàra tèpa *Farasaio na rà jèe cèikî naa goo wà Iésu. Â rà cimadò, â rà ina tàra pâ: «Wâdé na rà pwa kamaî tà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif, â wâdé na rà pàra wiâ bwàti ê Naèa kà Moosé.»

⁶ Rà ipitiri wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ, ba na rà pitùra goo ê popai bèepwiri.

É patùrarà Pétèru

⁷ Rà dau pièi popai goo, â jè pàara, â é cimadò wà Pétèru â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa cèikî béèò, guwà tâmogòori pâ, jèe gòiri na é pitòrigario wà Pwiduée géé nabibiu kàwà, ba na go picémara ê popai tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nùmee na rà tère ê popai goro wâro, â na rà o cèikî naa goo.

⁸ Wà Pwiduée, âna é tâmogòori ê pwâranüma tèpa âboro. Â é naa tàra mwara ê Nyuâaê Pwicîri pwacèwii naa gooje. É nye tàgére paari tâjè pâ, é nye tòpirà mwara.

⁹ Caa caa ipwaké gooje ma wàilà. É cèitiri* é èpà kàra, â é nama wâdé ê pwâranümarà na araé, ba rà cèikî naa gooé.

¹⁰ «Â nabàni, âna guwà bwaa gére bumuru goo Pwiduée? Gorodà na guwà tòpò naa gò tèpa cèikî ê jè nakake, na càcaa pâri ma rà kakeri wà tèpa jojoorjè, ma wàijè mwara?

¹¹ Bwa! Jè cèikî pâ, jè udò géé goo ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai Iésu, ipaiwàijè ma wàilà.»

¹² Â po tèpeaa me ê tànana naa na i ipitiri. Â rà tàmaari wà Barnabas ma wà Paulo, na ru piwiâ tàra ê pâ *câmu kàra pàtâma Pwiduée, na é nama ru pwa, naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif.

Aupitèi kà Jacques

¹³ Ūna ru jèe tura diri, â é tura wà Jacques†, â é ina pâ: «Bwa; tèpa cèikî béèò, guwà tàmaariô.

¹⁴ É piwiâ wà Simona Pétèru ê pai tapoo pitòrigari kà Pwiduée cè Ba kêe, géé nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif, ba na é pwi Ba kêe.

¹⁵ Ba jèe pwacèwii ê pwina é ina wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa *péroféta kêe. Ba jèe wii pâ:

¹⁶ *Gée na càuru pwiri,
â go o mwa me còwâ.
Go o mwa bari còwâ
pwârawâ kà *Davita‡,
pwâra ukai na jèe tûu.
Go mwa pacimadò còwâ.*

¹⁷ *Rà o mwa mudòo
tèpa âboro diri;
pâmariô pâ Ba,
tàpé na go todàra,
ba na o pwi Ba kôo.*

¹⁸ *Wàépwiri popai kôo,
wâgo Pwi Ukai.
Go jèe tàmara ina;*

15:7 Apostolo 10.1–43 **15:8** Apostolo 10.44, 11.15 * **15:9** Cèitiri—Patâjii, purifier de, éliminer. **15:10** Mataio 11.30; Galatia 3.10 **15:11** Galatia 2.16; Éféso 2.5–8 **15:13** Galatia 2.9 † **15:13** Jacques—Pwi jii wà Iésu. (Còo Maréko 6.3.) Caa caa pwi jè ârapàara tèpa 12 apostolo, êco na é pâ nau pwi apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikî wà Iérusaléma. (Còo Galatia 1.19; 2.9.) **15:16** Amos 9.11–12 ‡ **15:16** Pwârawâ kà Davita—Ê Ba Isaraéla, wà tèpa Juif.

pacoo géé na biu.»

Amos 9.11–12

¹⁹ É ina mwara wà Jacques pâ: «Go niimiri pâ, na cibwaa naa mwara cè jè nakake kà tàpé na càra caa tèpa Juif na rà jèe cèikî naa goo wà Pwидуée.

²⁰ Wâdé na jè pwa tii pâdarirà ma jè ina tàra pâ, na rà cibwaa uti é pâ macii na pwa *ârapwaaìlò goo târa pâ ânuuru duée. Â rà cibwaa ipuu imudi§. Â rà cibwaa uti é domii, ma uti é pâ macii na dàûru nyarà* (ba jèe càcaa còobé é domii kàra).

²¹ [Diri é pâ pwiibà, âna rà tâmogòori] ba jèe gòiri na picémara é Naèà kà Moosé, naa na pâ napô. Â wà tèpa Juif, âna rà pûra i Naèà naa na é pâ *wâra pitapitiri, diri é pâ *tòotù pwicîri.»

Rà wii tii tà tèpa cèikî na Antioche

²² Wà tèpa apostolo, ma wà tèpa pitûâ, ma diri é wâra pwapwicîri, âna rà pitêrerà ma rà wii tà tèpa cèikî naa Antioche. Â rà pitòrigari wà Silas, ma wà Jude, na ina gooé pâ Barsabbas—tupédu âboro na rà cèikî naa gooru—ba na ru pâra wiâ Paulo ma Barnabas ma popa pâ i tii.

²³ Wàéni é pwina rà wii:

Bwâcu kâwâ co tèpa cèikî wâ Antioche, ma Syrie, ma Cilicie! Wàibà—wà tèpa apostolo ma tèpa pitûâ—na wii é tii bèeni. Câguwâ caa tèpa Juif, êco na [guwâ cèikî naa goo wà Kériso, êkaa na] guwâ tèpa aéjii kâbâ naa na nee.

²⁴ Bà tère pâ, pwa pâra tàpé na rà pâra géé jaabà, â rà paé nau tuba-imwüruwâ goro é pâ popai kàra, â rà jèe nama gù é pwâranümawâ. Êco na càcaa wàibà na naa tàrù tàra.

²⁵ Êkaa na bà pitapitiri, â bà niimiri pâ, wâdé na bà pitòrigari cè tupédu âboro géé jaabà, ma bà panuâru paé dariwâ. Â ru paé wiâ tupédu a cèikî béebâ, tupé na dau wânümabâ gooru, wà Paulo ma Barnabas.

²⁶ Ba ru panuâ wâro kâru, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso.

²⁷ Bà naa paé wà Jude ma Silas, ba na ru mwa po ina tàwâ goro pwâru ma napéaati é pwina wii naa na tii bèeni.

²⁸ Ba bà pitêrebâ, wàibâ ma é Nyuââé Pwicîri, pâ, càcaa wâdé na bà tòpò còwâ naa gòwâ cè nakake. Êco na wàéni é pwina âjimuru:

²⁹ Guwâ cibwaa uti é pâ macii na pwa *ârapwaaìlò goo târa é pâ ânuuru duée; Guwâ cibwaa uti é domii, ma é pâ macii na dàûru nyarà (ba jèe càcaa còobé é domii kàra);

Guwâ cibwaa ipuu imudi.

Ê pâ namuru bèepwiri, âna wâdé na guwâ nabwé jii.

Topai tàwâ.

Dau pagòo tèpa cèikî

³⁰ Êkaa na rà pâra naa Antioche wà Paulo, Barnabas, Jude ma Silas. Â rà papitiri diri tèpa cèikî, ba na rà naa tàra i tii.

³¹ Ūna rà pûra i tii wà tèpa cèikî, â nye dau piwâdé nûmarâ kaa.

³² Napwa naa goo wà Jude ma Silas, âna ru tupédu péroféta, â tàpo gòriru jaarà. Â ru pame é popai kà Pwидуée tà tèpa cèikî, â ru dau pagòorâ.

³³ Géé na càûru é jè pâara, â rà picijiiru wà tèpa cèikî wâ Antioche, ba na ru wâjué còwâ dari tàpé na rà naaru me. {

15:20 Exode 34.15–17; Lévitique 17.10–16   § **15:20** Rà cibwaa ipuu imudi—é, Rà cibwaa pwa é wârogòronaigé (prostitution).   * **15:20** Dâûru nya (é, dâûru nye)—Étrangler.   **15:28** Mataio 23.4

34 Êco na é niimiri wà Silas pâ wâdé na é bwaa tà tâa.}

35 Wà Paulo ma Barnabas, âna ru nye tà tâa Antioche. Â rà pacâmuri tèpa âboro ma inapàpari é popai kà Pwi Ukai, wàilu ma pâ âboro na wâru.

béârailu kêra pai pâra kà paulo

(Naporomee 15.36-18.22)

Ru ipiina Paulo ma Barnabas

36 Gée na càuru é jè pàara, â é ina wà Paulo tà Barnabas, pâ: «Ju wâjué còwâ naa na é pâ napô na ia ju picémara pâ wê é popai kà Pwi Ukai. Wâdé na ju cai tèpa cèikî na rà jèpa wâna, ba na ju còo pâ, pwiri rà gére wànau.»

37 Nüma wà Barnabas na é popa mwara wà Ioane-Maréko.

38 Êco na tàu tà wà Paulo, ba é nye pwa-itépâra jiiru wà pwiibà, tapoo gée na province Pamphylie. Â câé caa pitu tàru tiagoro é pwâadàra wakè kàru.

39 Ru dau pitùra, â ru iputàmu, tiagoro na ru ipiina. Â é popa Ioane-Maréko wà Barnabas, â ru pâra gòro wànga naa gòropô Chypre.

40 Napwa naa goo wà Paulo, âna é popa Silas. Â wà tèpa cèikî, âna rà panuâru, na aranara é pimeaari imudi kà Pwi Ukai, â ru pâra.

41 Â ru tapàgà é du province Syrie ma Cilicie, â ru pagòo pâ é pâ wâra pwapwicîri.

16

É pâra wiâ Paulo wà Timotéo

1 É pâra wà Paulo géewê naa Derbe, ma naa Lystre (du ârailu ville). Naa Lystre, âna é pâmari pwi a cèikî na nee Timotéo, pwi naîri tô ilàri Juive, na tô a cèikî naa goo wà Iésu. Â napwa naa goo wà caa kêe, âna câé caa pwi *Juif.

2 Wà tèpa cèikî gée na du ville Lystre ma Iconium, âna rà ina pâ, é dau pwi âboro wâdé wà Timotéo.

3 Â é todèe wà Paulo, ba na é pâra wiâê. É mara pwa *kamaî tée, ba naa wâdé tà tèpa Juif na rà tâa na ére bèepwiri. Ba rà nye tâmogòori diri pâ, wà caa kêe, âna câé caa pwi Juif*.

4 Na pâ napô na rà pâ naa, âna ru ina tà tèpa cèikî, wà Paulo ma Silas, na rà pâra wiâra bwàti é pâ aupitûâri kà tèpa *apostolo ma tèpa pitûâ gée *Iérusaléma.

5 Wà tèpa âboro kà Pwiduée, âna rà pimaina too naa na cèikî, â é pitoo mwara é jéùrà diri na pâ tòotù.

Todà Paulo naa Macédoine

6 É Nyuâaê Pwicîri, âna é còwâri wà Paulo ma Silas, na ru pwa na ru picémara é popai kà Pwiduée naa na province Asia. Â rà tapàgà pwi ére naa nadàpàra Phrygie ma Galatia [ma wà tèpa béeru].

7 Ûna rà tèepaa pâ naa gòobàra napô Mysie, â rà pwa na rà too naa na province Bithynie, êco na câé caa tàpiri tàra é Nyuâaê Pwicîri kà Iésu.

8 Êkaa na rà tapàgà Mysie, â rà tèepaa boo naa Troas, pwi aucoo kêra wànga†.

9 Ûna ne, â wà Paulo, âna é còo naa na nyuâa, pwi âboro gée na province Macédoine, na é coo, â é gére tacoo gooé burà ina tée pâ: «Gà me naa Macédoine nau pitu tâbà.»

15:37 Apostolo 12.12,25   15:38 Apostolo 13.13; Kolosé 4.10   16:1 Apostolo 14.6; 2 Timotéo 1.5

16:2 Filipi 2.19-22   * 16:3 Nüma Paulo na é pa pâ é Picémara Wâdé dari tèpa Juif. Êco na o càra caa tòpié bwàti goo wà Timotéo, ba bwaa càcaa pâ pwa kamaî tée. Ba wà caa kà Timotéo, âna câé caa pwi Juif.   16:4 Apostolo 15.23-29   16:6 Apostolo 18.23   † 16:8 Aucoo kêra wànga—Port. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Aucoo wànga.

¹⁰ Gée na càuru pwina paari tée, â bà‡ mudàra ma bà piwàcî pâ naa Macédoine, ba bà jèe tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai na é todàbà ba na bà picémara ê *Picémara Wâdé naawê.

Na Filipi

¹¹ Bà tò naa gòro wànga na Troas, â bà itàa dàra ê pô Samothrace. Â, na dàuru kée, â bà ègò boo naa Néapolis, pwi aucoo kàra wànga.

¹² Géewê, â bà pâra naa Filipi, pwi ville gée na province Macédoine§ (pwi colonie kà tèpa *Roma). Bwaa tàpo pwa tòotù kâbà naa na pwi napô bèepwiri.

É cèikî Lydie

¹³ Na *tòotù pwicîri, â bà còobé jii ê napô, â bà pâra naa bàra nairiwâ, ba bà niimiri pâ tâa wê, cè ére cèna rà mu pwapwicîri wê wà tèpa Juif. Bà tâaboo, â bà patùra pa ilàri na rà gére pitapitirirà naawê.

¹⁴ Wà tô jèpwi, na nee Lydie, tô âboro gée na ville Thyatire, âna tô a pi-icu imwaano mii, na dau maina é wâri wèe. Caa caa tô Juive, êco na wâdé tée é pwapwicîri kà tèpa Juif. Â é tàmaari bwàti é popai kâbà. Â é tàpiri é pwâranümee wà Pwi Ukai.

¹⁵ Â *upwaaé bau ê tèpa âboro na rà tâa pwârawâ kée.

Â gée na càué, â é ina tâbà pâ: «Wiàna guwà câbaâjupâra pâ, go âji cèikî naa goo Pwi Ukai, â guwà me wiâô naa pwârawâ kôo.» Â é tacoo goobà, ba na bà pâra wiâê.

É pacòobé duée gée goo tô ilàri

¹⁶ Na jè tòotù, na bà gére pâra naa na aupwapwicîri, â é me carabà tô jè ilàri na pwa duée gooé. Wà pwi duée-bà, âna é cètùué nau ina tà tèpa âboro é pâ namuru na o mwa tèepaa. Â dau wâru mwani na rà tòpi gée goo é pâ pwina é ina wà tàpé na é piwakè kàra.

¹⁷ Â é me wiâbà, na wàibà ma Paulo, â é tomara pâ: «Wà tèpa âboro bèeni, âna tèpa ênawéna kà Pwiduée na é tâjajjè, â rà picémara tàwà é pai udò kâjè [naa na *âji wâro].»

¹⁸ É nye tà wàrapwiri diri na pâ tòotù, â jèe tubagùra nùma wà Paulo. Â é nye tabiié kaa, â é ina târa i duée pâ: «Gà còobé gée goo tô ilàri bèeni naa na nee Iésu Kérisol!»

Â é nye còobé kaa gée gooé.

Tâjùru Paulo ma Silas

¹⁹ Ūna rà côo wà tèpa pitûâ kée pâ, jèe tiàu é opamwani kàra, â rà nye tâjùru kaa wà Paulo ma wà Silas, â rà dàturu boo naa na aupitèimuru, na ara tèpa pitûâ kàra napô.

²⁰ Rà paaruru tà tèpa pitèimuru kà tèpa Roma, â rà ina tàra pâ: «Wà tupédu âboro bèeni, âna ru tubagù é napô.

²¹ Ba tupédu Juif, â ru gére picémara é pâ tûâ na càcaa pâri ma jè tòpi ma wârori, wàijè tèpa Roma.»

²² Â rà nye putàmu kaa naa gooru wà tèpa âboro. Â wà tèpa pitèimuru, âna rà nama dàdàpa é ârabwée kàru, â rà pwa ma pâdiru goro bàra upwâra.

²³ Â rà tòpòru naa na wâra pwa karapuu, â rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é wéaaruru bwàti.

‡ **16:10** Bà—Wà Luka, pwi awii é tii bèeni, âna é tapoo pâra wiâ wà Paulo géeni. § **16:12** Province Macédoine—é, É bécaapwi ére gée goo wà Macédoine. **16:17** Maréko 1.24 **16:20** Maréko 13.9 **16:22** 2 Korénito 11.25; 1 Tésalonika 2.2

24 Êkaa na é tòpòru naa na pwi Bénabwé nadiñarawâ na wâra pwa karapuu, â é pwa ma dàgabia ê du âru naa na ê pâ upwâra.

Gù napuu

25 Naa nabibiu kêra ne, âna wâ Paulo ma Silas, âna ru nye tà pwapwicîri ma nyabi, â ru tòbuari Pwiduée. Â rà tàgére tâmaariru wâ pàra tèpa pwa karapuu béeru.

26 Â nye tèepaa kaa ê pé gù napuu na dau maina, â é tébagù ê pâ pàara wâ wâna wâra pwa karapuu. Â rà cau tàpirirà diri ê pâ goropwârawâ, â tûu mwara ê pâ itùpaò na tòo diri tèpa pwa karapuu goo.

27 Ûna é pò tàcî wâ pwi a wéaa, â nye dau dàpàgà tée kaa. Â é côo ê pâ goropwârawâ maina kêra na karapuu na tàpirirà, â é nye càù kaa ê tàuwa kée, ba na é pitaé còwâ, ba é niimiri pâ rà jèe uru wâ tèpa pwa karapuu*.

28 Êco na é kànariê wâ Paulo, â é ina tée pâ: «Pwiini, gà cibwaa pipwa tâgà cèna èpà, ba bà cau wâni diri!»

29 Â é nye ilari kaa cè ânye wâ pwi a wéaa, ma wàcî dò naa na wâra pwa karapuu, â é tûu jùrué burà céca naa goro â wâ Paulo ma Silas, goo ê pai wâgotêe.

É cèikî pwi a wéaa

30 É pacòobéru, â é ina tàru pâ: «Tupédu ukai, dà cè pwina na go pwa ba na go o udò [ba na o tâa tôo ê âji wâro].»

31 Â ru tòpi tée pâ: «Gà cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu, â gà o udò, wâgà ma ê pwârawâ'gà.»

32-34 Â é poparu wiâê, naa na pwârawâ kée, na bwaa ne, â é nuwa aurumuru kàru, â é naa uti kàru. Â ru picémara tàra ma tèpa âboro na ê pwârawâ kée, ê popai kà Pwi Ukai. Â rà cèikî naa goo, â ru *upwaarà. Â rà dau ipwàdée.

Rà panuâ Paulo ma Silas

35 Ûna pwaa, â rà cùru tèpa pipa popai wâ tèpa pitûâ kàra, ba na rà ina tà pwi a wéaa pâ, na é panuâru.

36 Â é ina tà Paulo pwiibà pâ: «Wâ tèpa pitûâ, âna rà panuâ popai me, pâ, o jèe panuâru, â gàu pâra na ê pitàbwàti.»

37 Â é ina wâ Paulo tà tèpa pipa popai pâ: «Tàpéeni, wàibu, âna bu tupédu Roma†. Êco na rà pitèibu wâ tèpa pitûâ kàwâ, â rà nama pàdibu, na ara ê pâ âboro diri, â rà tûbu naa na karapuu! Â gona pwa na rà pacòobébu ni pwàniri? Bwa! O càcaa wàrapwiri! Wâdé na rà nye me wàilà ma rà panuâbu.»

38 Rà pawâjué ê pai ina kà Paulo wâ tèpa pipa popai, â dau wâgo tà tèpa pitèimuru na rà tère pâ ru tupédu Roma.

39 Â rà me nau picigòboo tàru. Â rà pacòobéru, â rà tacoo gooru pâ, na ru pâra géee na napô.

40 Ru pâra wâ Paulo ma Silas, â ru too dari Lydie. Géee na càùru ê pai côo tèpa cèikî, â ru pagòorà, â ru pâra.

17

Wâ Paulo ma Silas na Tésalonika

16:27 Apostolo 12.18-19 * 16:27 Naa na é naèà kà tèpa Roma, âna wâ pwi awéaari na karapuu, âna é nye tòpi ê wàrimuru kà pwi âboro na é pwa karapuu, wiàna é uru wâ pwini. Nye ciburà pwâra bà ê wàrimuru. 16:30 Apostolo 2.37 † 16:37 Tupédu Roma—Wâ Paulo ma Silas, âna ru me géee na pâ napô na rà popa wâ tèpa Roma. Naa na naèà kà tèpa Roma, âna pwicîri na rà pâdi pwi âboro na tâa na tii kàra.

¹ Ru pâ naa du ville Amphipolis ma Apollonie wà Paulo ma Silas, â ru tèepaa naa Tésalonika, wâna tâa wê pwi jè *wâra pitapitiri kà tèpa *Juif.

² Â é tò naa na wâra pitapitiri wà Paulo, wiâra ê nye pai pwa kêe. Â âracié tòotù pwicîri na é pwa pupûra goo ê popai na é pa gée na *Tii Pwicîri.

³ É paari tàra diri pâ auinapopai goo pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na rà tapaciê]. Ba wii pâ, ée mwa maagé còo, â [ée mwa bà. Êco na] ée mwa wâro còwâ gée na aubà. Â é ina tàra wà Paulo pâ: «Guwà còo, wà pwi Iésu na go picémaraê tàwà, âna wàè kaa pwi Mesia.»

⁴ Wà pàra tàpé gée goorà, âna rà cèikî, â rà pàra wiâ Paulo ma Silas. Dau wâru tàpé gée goo tèpa *Grec na rà pàra wiâru—tàpé na wâdé tàra ê pwapwicîri kà tèpa Juif—wàrapwiri mwara gée jaa ê pa ilàri imaina.

⁵ Êco na rà dau iboo wà pàra tèpa Juif, â rà todà tèpa âboro na nye ticè na wâdé naa goorà, ma rà pinaa ârapûru tèpa âboro na ville, ba na rà putàmu naa gooru. Â rà itàa pâ nau mudàru naa na pwârawâ kà pwi âboro na nee Jason, ba na rà poparu pâ naaniboo gòro naigé, na ara diri ê pâ âboro, [ba na pitèiru].

⁶⁻⁷ Êco na càra caa pâmariru, â rà dàti pâ wà Jason ma pàra tèpa cèikî naa jaa tèpa pitûâ kâra napô, â rà tomara pâ: «Wà pwini, âna é tòpi tupédu âboro èpà, wà Paulo ma Silas, na ru tubagù ê gòropuu diri, â nabàni, âna ru tèepaa naani! Wà tàpéeni ma wà tèpa béera, âna rà cicara ê naèa kà César, pwi ukai kà tèpa *Roma. Ba rà ina pâ, nye caapwi co é pwi ukai, â wà pwiibà, âna wà Iésu.»

⁸ Ûna rà tère pwiri wà tèpa âboro ma wà tèpa pitûâ, â nye dau céepwâa* tàra kaa.

⁹ Â rà mwa panuâ cawi wà Jason ma wà pàra tèpa bée, na rà wâri i wârimuru kâra.

Na Bérée

¹⁰ Ûna ne, â wà tèpa cèikî, âna rà pitu tà Paulo ma Silas, ba na ru pàra pwàniri [gée Tésalonika. Â ru pàra] naa na ville Bérée.

Ûna ru tèepaa pâ, â ru too naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif.

¹¹ Wà tèpa Juif na tâa Bérée, âna rà dau wâdé jii tèpa Juif na rà tâa Tésalonika. Ba rà tòpi é popai naa na ipwadée. Â diri na pâ tòotù, âna rà còo bwàti é Tii Pwicîri kâra, ba na rà còo pâ pwiri nye âjupâra kaa é pâ popai na é ina tàra wà Paulo.

¹² Wâru gée goorà na rà cèikî, â wâru mwara gée jaa tèpa Grec—pa ilàri imaina, ma tèpa paao.

¹³ Êco na rà tère wà tèpa Juif gée Tésalonika pâ, wà Paulo, âna é picémara ê popai kà Pwiduée mwara na Bérée. Â rà me nau naa ârapûru tèpa âboro wê, ba na rà putàmu naa gooé.

¹⁴ Êco na rà nye ègò kaa mwara wà tèpa cèikî, â rà popa Paulo naa na aucoo kâra wànga. Â napwa naa goo wà Silas ma Timotéo, âna ru bwaa nye tà tâa Bérée.

¹⁵ Wà tàpé na rà picia wà Paulo, âna rà ciaé tia na ville Athènes. Â é cùrurà còwâ naa Bérée, ba na rà ina tà wà Silas ma wà Timotéo pâ, na ru piawài goro medarié.

Paulo na Athènes

¹⁶ Wà Paulo, âna é bwaa tàpo cipacî Silas ma Timotéo wà Athènes. Â é còo pâ wà tèpa âboro na pwi napô-bà, âna nye itémuru kaa é pâ ânuuru duée na rà pwamaina. Â nye dau tòina kaa é pwâranümee.

^{17:6-7} Luka 23.2; Ioane 19.12 * ^{17:8} Céepwâa—Inquiet, être dans l'affliction.

17 Â é pâra naa na wâra pitapitiri kà tèpa Juif, â é patùrarà, wàilà ma wà tàpé na wâdé tàra é pwapwicîri kàra. Â diri na pâ tòotù, âna é patùra mwara wà tàpé na é pâdarirà naa na aupwa jèna.

18 Rà pitùra mwara ma wàé wà pâra tèpa pacâmuri âboro gée goo wà tàpé na ina goorà pâ, tèpa *épicurien* ma tèpa *stoïcien*[†]. Wà pâra tàpé gée goorà, âna rà ina pâ: «Gona dà na é gére tòri ma uti tâjè wà pwi bèepwiri?»

Â wà pâra tàpé mwara, âna rà ina pâ: «Wâra munaa é picémara cè pâ duée na nye ité[‡].» Ba rà tère wà Paulo na é picémara wà Iésu ma é pai wâro còwâ.

19 Â rà ciaé naa jaa é wâratûâ kâra napô, na nee Aréopage, â rà ina tée pâ: «Nùmabà na bà tâmogòori bwàti é pâ namuru bèepwiri bwaa âmuê, na gà gére ina tâbâ.

20 Ba gà pwa ma bà tère é pâ muru na ité, â nùmabà na bà tâmogòori é pai ina wèe.»

21 (Ba wà diri tèpa âboro géeni Athènes, ma wà tàpé na tèpa pârame na rà wâro wâni, âna rà nye tà tâa goo é pâ jèkutâ na bwaa âmuê.)

22 Â é cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; tàpé Athènes, go còo pâ guwà tèpa dau tòimiri é pâ duée.

23 Ba, na go gére tabéaa na é ville kàwà, â go còo é pâ auba na guwà pwamaina ma pwapwicîri naa goo. Â go pwa ma pâmari mwara é pwi aupwa *ârapwaaailò na wii naa goo pâ: *Tà pwi jè duée na câjè caa tâmogòorié.*

«Guwà còo, wà Pwina guwà pwamainaé na câguwà caa tâmogòorié, âna wàé kaa, na go me nau picémaraê tàwà.

24 Wà Pwiduée na é pwa é gòropuu, ma diri é pâ namuru na tâa na, âna wàé Pwi Ukai kâra napwéretòotù ma é gòropuu. Â câé caa tâa na é pâ wâra pwapwicîri na rà bari wà tèpa âboro.

25 Â càcaa pâri ma jè pitu tée, wàijè tèpa âboro, pwacèwii na nùmee goo cè jè muru jijjè!

«Ba wàé na é naa tâjè diri é wâro ma ôomaa, ma diri é pâ namuru.

26 Â é pwa ma wà tèpa âboro diri, âna rà còobé gée goo é pwi caapwi âboro, ba na rà wâro pitiri wâna é gòropuu. Â é jèe nabwé tòpò tàra é jèpa pàara na naja, ma é pwâadàra é jèpa napô.

27 «É wàrapwiri é pai tòpò kèe wà Pwiduée, ba na rà o mudèe wà tèpa âboro. Ba câé caa wâiti jijjè. Â wiàna rà mudèe imudi wà tèpa âboro, â péa rà nye tà pâmariê.

28 Ba jèe nabwé ina pâ: “Jè wâro gée gooé, â jè gù gée gooé, â jè tèpa âboro gée gooé.” Wâra na rà ina mwara pâra tèpa pwa tii kàwà pâ: “Jè tèpa naîê mwara[§].”

29 «Gée goro na jè tèpa naîê, â jè cibwaa niimiri pâ wà Pwiduée, âna é pwacèwii é duée na pwa goro atü, é, na pwa goro mwani mii ma mwani pwa, wiàra é auniimiri kà tèpa âboro!

30 Rà wàrapwiri wà tèpa âboro na jè pàara, éco na wà Pwiduée, âna é dau pidàpwicâarié goorà, ba ticè na rà tâmogòori.

17:17 Apostolo 18.19 † 17:18 *Tèpa épicurien ma tèpa stoïcien*—Wà tàpé na rà câwiâ wà Épicure, é Zénon, tupédu philosophe kà tèpa Grec biu. É ina wà Épicure pâ, é muru na dau piwéna tà tèpa âboro, âna é ‘wâdé na maina’. É ina wà Zénon (pwi caa kà tèpa stoïcien) pâ, jè wâro wâna é ‘wâdé na maina’ wiàna jèe câjè caa tâmogòori é maagé, ma é ipwàdé, â wiàna jè jèe nye dàpàgàjè jii wà tèpa âboro. ‡ 17:18 *Cè pâ duée na nye ité*—Wâru tèpa duée kà tàpé Athènes. Â rà niimiri pâ wà Paulo, âna é tura goo tupédu duée na bwaa âmuê. Jèpwi, âna wà pwi duée paa na nee Iésu; â jèpwi, âna tô duée ilàri na nee *Wâro Còwâ*. 17:24 1 Rois 8.27; Apostolo 7.48 17:25 Psaume 50.12 17:27 Psaume 145.18; Jérémie 23.23 § 17:28 *Jè tèpa naîê mwara*—Wà Paulo, âna é ina é popai na ru wii tupédu poète grec. 17:29 Ésaïe 40.18–20, 44.10–17; Apostolo 19.26

«Êco na nabàni, âna é tacoo goorà, ba na rà pinünüma, ba na o tòotéri ê wâro kàra.

³¹ Ba é jèe nabwé tòpò ê Tòotù na ée mwa pitèi diri ê pâ âboro naa gòropuu, â é aupitèi kèe, âna o *tàrù. Ée mwa pinaigé mee ê pwi âboro, na é jèe nabwé pitòrigarié târa pwi tòotù-bà. Â é pawâroé còwâ gée na aubà, ba na é paari tâjè diri pâ wàé kaa pwiri, ê pwi a pitèimuru na ia é jèe pitòrigarié.»

Rà pitadàrùrà goo ê popai

³² Ūna rà tèreê na é gére tura goro ê wâro còwâ gée na aubà, â [rà pitadàrùrà wà tèpa âboro-bà]. Wà pàra tàpé, âna rà pitaurèe gooé; â wà pàra pwi, âna rà ina pâ: «Bà o mwa tèregà còwâ goo pwiri, na cè jè tòotù.»

³³ Â é còobé jìirà wà Paulo.

³⁴ Êco na, pwa pàra tàpé mwara, na rà tâa gooé, â rà cèikî naa goo ê popai kèe. Wàrapwiri naa goo wà Denys, pwi jè a tâa na wâratûâ kà tàpé Athènes, ma tô jè ilàri na nee Damaris, ma pâ pàra âboro mwara.

18

Na Korénito

¹ É pâra wà Paulo gée Athènes, naa na ville Korénito.

² Â é pâmari naawê pwi jè *Juif na nee Aquilas, pwi âboro gée na province Pont, na ru bwaa tàgére tèepaa me gée Italie, ma wà Priscille, tô wâdèe. Ba wà Claude, pwi ukai kà tèpa *Roma, âna é jèe nabwé ina tà diri tèpa Juif pâ, na rà còobé gée Roma.

Wà Paulo, âna é pâra nau cairu.

³ Â é pâra nau pitâa jaaru ma rà piwakè naima. Ba po caapwi bwàti ê wakè kàra—rà tèpa pwa wâ imwaano*.

⁴ Â, diri pâ tòotù pwicîri, â é picémara ê popai wà Paulo, naa na ê pâ *wâra pitapitiri. Â é patùra tèpa Juif ma tèpa *Grec, â é mudàra ma rà cèikî naa goo ê popai na é ina.

É biié dà tàpé na càra caa tèpa Juif

⁵ Na ru mwa tèepaa me gée na province Macédoine wà Silas ma Timotéo, â wà Paulo, âna é nye po tâa goo kaa ê picémara ê popai. Â é ina tà tèpa Juif pâ: «Wà Iésu, âna nye wàé kaa pwi *Mesia, [*pwi a pa-udò na guwà tapaciê gée na biu].»

⁶ Êco na rà cicaraé, â rà pi-inaê ba èpà. Â é tauri tètâjii ê dàuru puu† gée goro ârabwée kèe wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Wiàna tiàuwà jii ê wâro kà Pwiduée, âna mwa nye gée goowà, â câgo caa pwi majoroé. Nabàni, âna go pàra dari tàpé na càra caa tèpa Juif.»

⁷ Â é còpò jìirà, â é pâra naa jaa pwi jèpwi na nee Titius Justus, pwi âboro na wâdé tée ê pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê pwârawâ kèe, âna é tàpo wâmwünyabweri ê wâra pitapitiri.

⁸ Â wà Crispus, pwi ukai kàra wâra pitapitiri, âna é cèikî naa goo wà Pwi Ukai, cau wàilà diri mara ê pwârawâ kèe. Â wâru mwara tèpa Korénito na rà tère Paulo, â rà cèikî, â *upwaarà.

⁹ Naa jè ne, â é pipaarié naa na nyuâa wà Pwi Ukai tà Paulo, â é ina tée pâ: «Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà, â gà cibwaa pwacimarù‡, â gà nye tà coo goo é

17:31 Psaume 96.13   **18:2** Roma 16.3   **18:3** Apostolo 20.34   * **18:3** Tèpa pwa wâ imwaano—é, Tèpa wakè goro parawére macii.   **18:5** Apostolo 17.14-15   **18:6** Apostolo 13.46,51, 20.26   † **18:6** Tauri tètâjii ê dàuru puu—Pai ina wèe pâ, o càcaa pûra naa gooé cè pwina o tèepaa marirà.   ‡ **18:9** Pwacimarù—Être silencieux.

picémara ê popai kôo.

¹⁰ Ba go nye tà wâjaagà, â o nye tice pwi jè âboro cèna é tâjùrugà, ma o pwa tâgà cèna èpà. Gà nye tà ina ê popai, ba wâru ê pâ âboro kôo na rà wâna ê ville bèepwiri.»

¹¹ Â é tâa wê wà Paulo naa na caapwi naja, â 6 parui. Â é pacâmuri tàpé Korénito goro ê popai kà Pwiduée.

Dàtié na ara pwi kupénoo roma

¹² Na pàara na wà Gallion, âna pwi kupénoo naa na province Akaïe[§], â rà cau cinaïma wà tèpa Juif, â rà tâjùru wà Paulo, â rà popaé pâ naa na aupitèimuru [na ara pwi kupénoo].

¹³ Â rà ina tée pâ: «Wà pwi âboro bèeni, âna é tacoo goo tèpa âboro, ba na rà pwamaina wà Pwiduée, naa na pai pwa na pi-ité jii ê *Naèà [kâra pwapwicîri kâbà].»

¹⁴ Bwaa câé caa pâji tùra wà Paulo, â é tòpi tàra wà Gallion pâ: «Tàpéeni, wiàna wà pwi âboro bèeni, âna [é pòtàmwara âboro, é wiàna] é gére pwa cè pwina dau èpà, â pwiri go gére tâmaariwà.

¹⁵ Êco na guwà pitòocia goro ê pâ popai, ma ê pâ neere âboro, ma ê naèà kàwà. Â èpwiri, âna nye pikàwà. Càcaa nūmoo na go pwi a pitèi ê pâ namuru bèepwiri.»

¹⁶ Â é pwa ma tū tàra géé na é aupitèimuru.

¹⁷ Â rà ègò, cau wàilà diri, â rà tâjùru wà Sostène, pwi ukai kâra wâra pitapitiri, â rà pièié na ara ê wâra pitèimuru. Êco na nye tice na é còo naa goo wà Gallion.

Pai wâjué còwâ naa Antioche

¹⁸ Bwaa nye tàpo gòiri ê pai tâa kà Paulo wà Korénito. Â géewê, â é picijii tèpa cèikî. Â é popa wiâé wà Priscille ma Aquilas, â rà pâra naa Cenrées. Rà tò naa gò jè wànga, pâ naa na province Syrie. Na é bwaa tâa Cenrées wà Paulo, â é pwa ê jè *ipwataâboro. Â é pwa ma pwârü diri ê pûruê, wiâra ê naèà kà tèpa Juif.

¹⁹ Nabwé, â rà pâra géewê gòro wànga. Â rà tèepaa naa na ville Éféso. Â é tò wà Paulo naa na wâra pitapitiri, â rà pitùra ma wà tèpa Juif.

²⁰ Â rà ilari jiié pâ, na é bwaa tàpo tâa jaarà.

²¹ Â é ina tàra pâ: «Bwa*, êco na, wiàna câbawâdé kà Pwiduée, â go o mwa wâjué còwâ medariwà.» Â é pâra jiiirà.

Â é còpòo gòro wànga géé Éféso, [â ru jèè tà tâa wê wà Priscille ma Aquilas].

²² Ūna é ti wà Césarée wà Paulo, â é too [naa Iérusaléma] nau pwabwàcu tà tèpa cèikî. Â nabwé, â é wâjué còwâ naa Antioche wà Syrie [na ia é tapoo i pâra kèe géewê].

béâracié kâra pai pâra kà paulo

(Naporomee 18.23-21.16)

²³ Bwaa nye tàpo gòiri ê pai tâa kà Paulo wà Antioche. Géé na càùé, â é pâra còwâ mwara. Â é pâra pitiri Galatia ma Phrygie, nau pagòo tèpa cèikî.

Wakè kà Apollos na Éféso

---

^{18:10} Josué 1.9; Ésaïe 41.10   § ^{18:12} Akaïe—Napô Grèce nabà.   ^{18:18} Nombres 6.18; Apostolo 21.24
* ^{18:21} Pâra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Ba nūmoo na go tâa goo é tòotù maina na Iérusaléma.*

24 Na pàara bèepwiri, âna é me naa Éféso wà pwi jè Juif na nee Apollos, pwi âboro gée na ville Alexandrie. Wà pwiibà, âna pwi âboro na é tura bwàti ma tâmogòori bwàti é *Tii Pwicîri.

25 Â jèe pacâmuriê naa goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, â é pwi a tàcî. Â é picémara tà tèpa âboro é *Picémara Wâdé kà Kériso. Â é pacâmurirà ma napéaati bwàti é popai gooé. Êco na é nye tâmogòori co é *piupwaa kà Ioane.

26 Â é tapoo tura na é wâra pitapitiri, â nye ticè na wâgotêe goo. Â ru tèreé wà Aquilas ma Priscille, â ru popaé naa jaaru, â ru ina tée bwàti é naigé kà Pwiduée.

27 Ûna nûmee na é pâra naa Akaïe, â rà pagòoé wà tèpa cèikî, â rà pwa tii pâdari tèpa cèikî wê, ba na rà tòpié bwàti.

Ûna é tèepaa pâ naawê, â é pwi jè bépitu na maina, ba kà tàpé na rà jèe cèikî gée goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée.

28 Â rà pitura ma wà tèpa Juif na ara diri âboro, â po ticè na rà wà tée, ba é *paâjupâra tàra goro é Tii Pwicîri pâ, wà Iésu âna wàé kaa pwi Mesia.

19

Paulo na Éféso

1 Na é bwaa tàgére tâa Korénito wà Apollos, â wà Paulo, âna é tapàgà pâ é pâ ére na tâa gòrojaa*, â é tèepaa naa Éféso.

Â é pâmari naawê pâra tèpa cèikî, â é tawèerirà pâ:

2 «Ûna na ia guwà cèikî, â é nye boome naa gòwà é Nyuâaê Pwicîri?»

«Câbà caa tâmogòori pâ pwa cè nyuâaê pwicîri!»

3 «Âna dà *piupwaa cèna *upwawà goo?»

«Goo é piupwaa kà Ioane.»

4 Â é ina tàra wà Paulo pâ: «Wà Ioane, âna é upwaa tàpé na rà pinünüma ma rà biirà naa goo wà Pwiduée. Â é ina tà tèpa *Juif pâ, na rà cèikî naa goo wà pwi âboro na ée mwa pwicò kèe—wà Iésu.»

Rà tòpi Nyuâaê Pwicîri

5 Wà tèpa cèikî, âna rà nama upwaarà naa na nee Pwi Ukai Iésu.

6 Ûna é tòpò du îê naa gòrà wà Paulo, â é boome naa gòrà é Nyuâaê Pwicîri, â rà tura na pâ pwâratùra na ité, â rà inapàpari é pâ popai na é naa tàra wà Pwiduée.

7 Wà tèpa âboro-bà, âna rà jèe wâpâ na 12 ma.

É picémara popai naawê

8 Géewê, â é ciburà too naa na *wâra pitapitiri wà Paulo naa na âracié parui. Â câé caa piwâ na é picémara é popai goo é *Mwaciri kà Pwiduée, â é dau mudàra ma rà cèikî wà tèpa âboro naa goo é pwina é ina tàra.

9 Êco na wâru tàpé na rà pagòo pûrurà ma tàutàra na rà cèikî. Â rà pitaurèe goo é pai *pâra wiâ Pwi Ukai, na ara diri é pâ âboro. Â é pâra jirà wà Paulo, â é popa tèpa cèikî, â é pacâmurirà diri na pâ tòotù, naa na é jè wâra ipitiri kà Tyrannus†.

18:28 Apostolo 9.22 19:1 1 Korénito 3.6 * 19:1 Ê pâ ére na tâa gòrojaa—Na Phrygie ma na province Asia. 19:2 Apostolo 8.16 19:4 Mataio 3.11 19:6 Apostolo 8.17; 10.44,46 † 19:9 Wâra ipitiri kà Tyrannus—Pwiri é mu pacâmuri tèpa âboro naawê wà pwina nee Tyrannus.

¹⁰ É piwàrapwiri ê pai pwa kêe wà Paulo naa na ârailu naja, êkaa na rà tète ê popai kà Pwi Ukai diri wà tàpé na rà tâa na province Asia—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara.

Tèpa naî Scéva

¹¹ Wà Pwiduée, âna é pwa ma é pinaigé mee wà Paulo ê pâ câmu kêra pàtamee na nye dau wâdé kaa, na rà pò goo wà tèpa âboro.

¹² Â wà tèpa âboro, âna rà popa ê pâ ârabwée ma pâ noo kêra imwaano, ba na é tigée goo wà Paulo. Â rà popa pàdari tèpa maagé, â rà jèe nye wâdé kaa! Â wà tèpa duée, âna rà còobé, â rà pâra.

¹³ Pwa mwara pàra tèpa Juif, na rà nye tà pipâra wii napô, ba na rà tü còobé ê pâ duée gée goo ê pâ âboro. Â rà pimudàra ma rà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â rà ina tàra pâ: «Naa na nee wà Pwi Ukai Iésu na é picémaraê wà Paulo, â guwà còobé!»

¹⁴ Wà tàpéebà, âna wà tèpa 7 naî Scéva, pwi jè caa kà tèpa pwa *ârapwaaailò.

Go tâmogòori Iésu. Wâguwà wàa?

¹⁵ Êco na é tòpi tàra i pé duée pâ: «Go tâmogòori wà Iésu, â go tâmogòori mwara wà Paulo. Â gona wâguwà, âna guwà tèpa wàa?»

¹⁶ Â wà pwi âboro bèepwiri na tâa gooe i duée, âna é ègò gée paé, â é tâjùrurà‡, â é dau èirà. Â rà mwa uru pa é aurumuru kàra gée pwârawâ kêe, âna rà jèe cicapé!

¹⁷ Ūna rà tâmogòori ê jèkutâ bèepwiri wà tàpé Éféso—wà tèpa Juif ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif mwara—â nye dau maina kaa ê pai wâgotàra, â rà cau papwicîri é nee Pwi Ukai Iésu.

¹⁸ Wâru gée goo tàpé na rà jèe cèikî, na rà me nau inapàpari na ara diri ê âboro ê pâ muru na rà pwa pwàniri.

¹⁹ Ê jè auwâru goo tàpé na rà tèpa patùra pâ duée, âna rà pame ê pâ tii kàra, â rà cîri na ara ê pâ âboro. Â é jéuru wâri wàra diri ê pâ tii bèepwiri, âna dau maina awé. Ba é tèepaa naa goro 50 000 mwani atü kàra§.

²⁰ Êkaa na é jèe pipâra pâ ê popai kà Pwi Ukai, â é pwa ma pimaina mwara ê pàtamee.

Rà cicara Paulo tèpa wakè wâ Éféso

²¹ Gée na càuru ê pâ muru bèepwiri, â é niimiri wà Paulo pâ, na é tapàgà pâ ê du province Macédoine ma Akaïe, ba na é pâra naa *Iéusaléma. Â é ina mwara pâ: «Wiàna go tèepaa pâ, â wâdé mwara na go pâ naa *Roma.»

²² Â é panuâ pâ béaa kêe naa Macédoine wà Timotéo ma Éraste, tupédu ârailu âboro gée goo tèpa pitu tète. Â wàé, âna é bwaa tà tâa na province Asia na jè pàara.

É ina ba èpà Paulo wà Démétrius

²³ Na pàara bèepwiri, âna gùmagù ba maina ê napô [gée goro ê popai kà Paulo] goo ê pai pâra wiâ Pwi Ukai.

19:11 Apostolo 14.3   **19:12** Apostolo 5.15   ‡ **19:16** Tâjùrurà—Pàra Tii Pwicîri naa na latin, âna rà ina pâ: Tâjùru tupédu ârailu gée goorà.   **19:17** Apostolo 5.11   § **19:19** 50 000 mwani atü kàra—Po dau maina awé wâri wèe. Wâri pwi caapwi âboro naa na wâro kêe.   **19:21** Apostolo 23.11; Roma 1.13
19:23 2 Korénito 1.8

24 Ba pwa pwi jè âboro na nee Démétrius na pwi a wakè goo ê pâ paò pwa. Â é pwa ê pâ nari wâra pwapwicîri kà Artémis*, tô jè duée. Â dau maina é mwani na rà tîpi ma wà tèpa bée.

25 Â é cau panaimarirà diri, â é ina tàra pâ: «I tàpé wée, guwà tâmogòori pâ ê wâdé kâjè, âna é me gée goro ê pwâra wakè kâjè bèeni.

26-27 Ba po dau wâru tèpa âboro ni na province Asia, ma pitiri gòropuu, na rà pwamaina Artémis. Êco na guwà jèe tàgère còo ma tère ê pwina é pwa ê ji pwi Paulo bèepwiri. Ba é gére inapàpari pâ, ticèmuru naa goo ânuuru duée, ba muru na pwa goro na-araraîri âboro. Â rà pâ nau wâru wà tàpé na rà cèikî é pwiibâ, càcaa wâco wâni Éféso, â jèe wâpitiri Asia.

«Po dau èpà, ba o péa o ina ba èpà é wakè kâjè, bau imara† i wâra pwapwicîri kà Artémis, â péa o nabwé na jè pwamainâ!»

Gùmagù napô

28 Rà nye dau putàmu kaa tèpa wakè goro paò, â rà tomara too pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éféso, âna é tâjaijè diri!»

29 Â pâ nau gùmagù é pé napô diri, ba cau tèpa âboro diri, âna rà piwacî pâ naa na aupitapitiri. Â rà dàti wiâra wà Gaius ma Aristarque, tupédu âboro gée na province Macédoine, tupédu bée wà Paulo goro picémara é popai.

30 Nüma wà Paulo na é pâra mari é pâ âboro, ba na rà pitùra, êco na rà pacoóé wà tèpa cèikî.

31 Â wà pâra tèpa bée mwara, tèpa âboro imaina me gée Asia, âna rà panuâ popai tée pâ, na é cibwaa cipàpari é pâ âboro naa na wâra ipitiri.

32 Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna jèe càra caa pitàmarirà, ba wà pâra tàpé, âna rà tomara pâ, wàrani. Â wà pâra pwi, âna rà tomara é jè pai ina wèe. Â wâru tàpé na càra caa gére tâmogòori pâ gée goro dà na rà gére ipitirà.

33 Wà pâra tèpa Juif, âna rà popa pwi jè âboro na nee Alexandre, â rà piwiâ tée é majoro é pitapitiri kà tèpa âboro bèepwiri. Â rà cètùué, ba na é pwi a pitùra kàra na ara pâ âboro. Â é cimadò, â é pagòtù é îê, ba na é ilari jii tèpa âboro pâ, na é tura.

34 Êco na, na rà tâmogòori pâ é pwi Juif [na é cèikî naa goo wà Pwiduée] â rà cau tomara too diri pâ: «Wà Artémis kâjè tàpé Éféso, âna é tâjaijè diri!» Â po ârailu ineretòtù kàra goro tomara pwiri.

É pacoora pwi jè a pitûa

35 É mwa bàra pâra nau pacoora wà pwi a pwa tii kàra wâratûâ kàra napô. Â é ina tàra pâ: «Bwa; i tàpé gée Éféso! Jè tâmogòori diri pâ é napô bèeni, âna é pwi a piwéaari é wâra pwapwicîri kà Artémis, ma é ânuuê pwicîri—é ânuuê na pwa goro atü, â na tûu boome gée napwéretòtù! Wàilàapà pwina cãe caa tâmogòori pwiri?

36 Nye ticè pwi jèpwi cèna é tobapwâ. Wâdé na guwà moo, â guwà cibwaa ûri imudi.

37 Ba guwà pame naani wà tèpa âboro bèeni. Êco na nye ticè na rà mura gée na é wâra pwapwicîri, ma ticè na èpà na rà ina naa goo Artémis, tô duée ilâri kâjè.

* 19:24 Artémis—Tô duée kà tèpa Grec, târa pwaapà ma ipwénaî. Nee naa na latin pâ Diana.

† 19:26-27 Imara (imee)—Sentiment de respect, de crainte, qui se dégage de splendeur. 19:29 Apostolo 20.4, 27.2; Kolosé 4.10; Philémon 1.24

³⁸ «Wà Démétrius ma tèpa bére wakè kêe, âna munaa nûmarà na rà bu èpà, naa goo cè pwi jèpwi. Wâdé, êco na nye pwa tèpa pitèimuru, â nye pwa mwara ê pâ tòotù kâra pitèimuru. Wâépwi wâna na, na rà pâra nau piciapwâ naawê.

³⁹ Wiàna bwaa pwa cè muru cèna nûmawà na guwà tawèeri, â jè mwa pitùra goo naima, na pai pwa wèe na wâdé, na cè tòotù kâra wâratûâ.

⁴⁰ Ba péa rà niimiri wà tèpa Roma pâ, jè nama gûmagù napô, gée goo ê pwina tèepaa nabà. Â wiàna rà tawèerijè goro majoro ê pitapitirijè, â o ticè na jè tòpi tàra goo.»

Â gée na càuru ê pai tùra kêe, â é ina tàra pâ, na rà ipiina.

20

Paulo na Macédoine ma na Grèce

¹ Ūna jèe nabwé ê pai pipwa kâra, â é papitiri tèpa cèikî wà Paulo, â é pagòorà. Gée na càuru ê jè pàara, â é picijiirà, â é pâra naa na province Macédoine.

² Â é tapàgà ê pâ napô Macédoine, â é dau pagòo tèpa cèikî na rà tâa wê goro ê pâ popai na wâru. Â géewê, â é pâra naa Grèce.

³ Â é bwaa tà tâa wê, naa na âracié parui. Â gée na càué, â é pwa na é tò naa gòro wànga pâ naa na province Syrie. Êco na é tère pâ, pwa na rà pwa tûa tée wà tèpa *Juif. Â é niimiri pâ, na é wâjué, ma é pâ naa Macédoine.

⁴ Wâru tèpa âboro na rà pâra wiâê gée na pâ jèpa ville—wà Sopater gée Bérée, pwina naî wà Pyrus; wà Aristarque ma Secundus gée Tésalonika; wà Gaius gée Derbe; â âracié âboro mwara gée na province Asia—wà Timotéo, ma Tychique, ma Trophime.

⁵ Rà pâra béaa kâbà*, â rà mwa tà tapacibà wâna ville Troas.

⁶ Â napwa naa goobà, âna bà pa wànga gée na ville Filipi, gée na càuru ê pâ *tòotù maina kâra 'pi-ija poloa na ticè nyaa kêe'. Â gée na càuru ê 5 tòotù, â bà mwa pâdarirà naa Troas. Â bà bwaa tà tâa wê naa na caapwi nadàpara pwapwicîri.

Paulo na Troas

⁷ Na bàrane kâra *tòotù pwicîri, â bà caatâa naima târa pa utimuru, ma tubiti ê poloa†. Â é patùra tèpa cèikî wà Paulo, tiagoro nabibiu kâra ne, ba ée jèe pâra jiirà, na dàuru.

⁸ Bà picaatâa na é pwi naditàrawâ na tâdòiti. Â dau wâru ê pâ ânye na tâa wê.

É pawâro còwâ Eutyque

⁹ Pwa pwi âboro èpo, na nee Eutyque, âna é tâa na goropwârawâ kîri‡. Â, na é gére pwa nyakâra tùra wà Paulo, â é puuia wà pwini, â é tûu gée na âracié narawâ tâdòiti. Â, na rà pipagòtùé, âna é jèe bà.

¹⁰ Â é boo wà Paulo, â é cùué boo, â é tòtòopié, â é ina pâ: «Guwà cibwaa nama wâgotàwà, ba é bwaa nye wâro.»

¹¹ Ūna é too còwâ wà Paulo, â é tubiti ê poloa, â rà ija. Â é bwaa tùra ba gòiri mwara tiagoro pwârapwaa. Â gée na càuru pwiri, â é pâra jiirà.

¹² Â wà tèpa cèikî, âna rà pâra wiâ i pwi âboro èpo [naa jaaé]. Â rà nye dau ipwadée diri kaa.

É tapoo pai wâjué còwâ kêe

* **20:5** Kâbà—Wà Luka, pwi awii i tii bèeni, âna é bwaa tà tâa jaa wà Paulo. † **20:7** Tubiti é poloa—Sainte-Cène, eucharistie. Còo note goo Apostolo 2.42. ‡ **20:9** Tâa na goropwârawâ kîri—Càca muru pwicîri naa na pai pwa kâra.

¹³ Bà pâra béaa kà Paulo gòro wànga, ba nùmee na é pâ napô tia na ville Assos, â na bà mwa popaé géewê.

¹⁴ Â é tòmè daribà naa gòro wànga naa Assos, â bà pâra naa na ville Mytilène.

¹⁵ Géewê, na tòotù gée paé còwâ, âna bà pâ goro jènere gòropô Kio. Â, na dàuru kêe, â bà coo na gòropô Samos. Â, na tòotù gée paé còwâ, â bà tèepaa naa na ville Milet.

¹⁶ Ba é jèe nye tûâri wà Paulo pâ, o câé caa coo na Éféso, târa na o câé caa tà èrà wâna province Asia. Ba é wàcî, târa na é tèepaa naa *Iérusaléma, wiàna pâri, na tòotù kêra Pentecôte, [*tòotù maina kêra piûnya].

É picijii tèpa cèikî na Éféso

¹⁷ Ūna bà tèepaa naa Milet, â é panuâ popai wà Paulo pâ naa Éféso, jaa tèpa pitûâ kêra wâra pwapwicîri, ba na rà me mariê naa Milet.

¹⁸ Ūna rà pitànaima, â é ina tàra pâ: «Guwà jèe nye còo ê pai wâro kôo naa nabibiu kàwà, tapoo na tòotù na go tèepaa medariwà naa na province Asia.

¹⁹ Â go piênawéna kà Pwiduée, na ê ipakîri. Â, na pâra tòotù, âna go mu i, â go mu dau pidàpwicâariô goo ê pâ tûâ na èpâ, na rà pwa tôo wà tèpa Juif.

²⁰ Guwà tâmogòori pâ go jèe ina tàwà diri ê pâ pwina wâdé ba kàwà, â nye ticè na go naapwàniri goowà. Ba go picémara ma pacâmuriwà, béaa kêra diri ê pâ âboro, ma naa na mwara ê pâ pwàrawâ kàwà.

²¹ Go ina ba gòo tà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif mwara pâ, na rà pinünüma ma rà biirà naa goo Pwiduée, â na rà cèikî naa goo Pwi Ukai kâjé Iésu Kériso.»

O câjè mwa caa picôojè còwâ

²² «Â èni, âna é tacoo gooo ê Nyuâaê Pwicîri, ba na go pâra naa Iérusaléma, â câgo caa tâmogòori cè pwina o tèepaa mariô.

²³ É mu nye tà patèrèo naa na ê pâ napô ê Nyuâaê Pwicîri pâ, ê karapuu, ma ê maagé còo, âna rà nye tàgère tapacîo.

²⁴ Êco na pé piticèmururu naa goo, na go bà, é, na go wâro. Ba wàeni ê pwina dau pwamuru naa goo: Na go tubamwara^S ê wakè na é naa tôo wà Pwi Ukai Iésu, na go picémara ê *Picémara Wâdé, goo ê *pimeaari imudi kà Pwiduée.

²⁵ «Ia go picémara pâ jaawà ê *Mwaciri kà Pwiduée. Â nabàni, âna go tâmogòori pâ o câjè mwa caa picôojè còwâ.

²⁶ Êkaa pwiri, na go ina ba gòo tàwà nabàni, pâ: Wiàna cè pwi jè ârapàarawà, âna o tiàué jaa Pwiduée, â câgo caa pwi majoroé.

²⁷ Ba go jèe picémara tàwà, diri ê pâ pwina, na guwà tâmogòori, naa goo ê auniimiri kà Pwiduée. Â nye ticè cèna go pwàniri goowà.»

Tòimiri bwàti tèpa cèikî

²⁸ «Guwà ipwacòowà, â guwà tòimiri bwàti mwara ê wâra pwapwicîri kêe, ba tèpa âboro kà Pwiduée. Ba ê Nyuâaê Pwicîri, âna é naarà tàwà, ba na guwà wéaarirà, wàilà na é jèe wàrirà wà Pwiduée, goro ê pai bà kà Pwina naîê Iésu*.

²⁹ Ba go nye tâmogòori pâ gée na càuru ê pai pâra kôo, â rà o tèepaa me wà tèpa âboro na tèpa pwâ. Â rà pwacèwii tèpa macii a piuti na rà o tòdidiri ê na gomuu goowà.

20:17 Apostolo 18.21   **20:18** Apostolo 18.19   **20:23** Apostolo 9.16, 21.11   **20:24** Apostolo 21.13; 2 Timotéo 4.7   § **20:24** Na go tubamwara—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagéè pâ popai bèeni: Naa na ipwàdé.   **20:28** 1 Timotéo 4.16; 1 Péturu 5.2–4   * **20:28** Goro ê pai bà kà Pwina naîê Iésu—é, Goro ê pai bà kêe {Pwiduée}. Grec: Goro ê pai joro domii kêe.   **20:29** Mataio 7.15; Ioane 10.12

30 Â nye géé nabibiu kàwà mwara, na rà o cimadò géewê wà tàpé na rà pwâ, ba na rà dàti tèpa cèikî wiârà.»

Guwà ipwacèwiio

31 «Guwà tà tàcî, â guwà tà niimiri pâ po âracié naja na go tâa jaawà. Â pwa ê pàra pàara na, mu tûu ê pwâra jawé kôo na go mu pagòowà jècaa, naa ne ma pwaa.

32 Â nabàni, âna go naawà tà Pwiduée, ma ê popai goro ê pimeaari imudi kêe. Ba wàé na tà tée ê pàtème, târa ma é pagòowà, ma naa tàwà ê pâ *aupwényunyuarî na é jèe nabwé ipwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe.

33 «Ûna go bwaa tâa jaawà, â càcaa nûmoo goo cè mwani pwaa, ma cè mwani mii, ma cè ârabwée kâra cè pwi jèpwi.

34 Ba guwà nye tâmogòori pâ go nye wakè goro é du na-araraîô bèeni, ba târa ê pwina nûmabà goo, ma wà tèpa béeò.

35 Â go jèe paari tàwà mwara pâ, na jè wakè, târa ma jè pitu tà tàpé na rà maagé ma piticè kàra. Na jè wàrapwiri, â jè niimiri ê popai kà Pwi Ukai Iésu na é ina pâ: “Dau maina ipwadée kà pwina é naa, jii pwina é tòpi.»

36 Â géé na càuru ê pai tûra kêe bèepwiri, â é tûu jûrué wà Paulo, â rà capai pwapwicîri naima.

37 Â rà ibwénüu, ba na rà picijiié, â rà nye po cau i diri.

38 Ba po dau pikîri ê pwâranûmarà, géé goro na é ina tàra pâ, o càra mwa caa picôora còwâ. Â géewê, â rà ciaé boo tiagoro é wànga.

21

Gòobàra pâra kà Paulo naa Iérusaléma

1 Bà ipicijii ma tèpa pitûa kâra wâra pwapwicîri na Éféso, â bà tò naa gòro wànga. Â bà itàa ba tàrù naa gòropô Cos*. Ûna dàuru, â bà too naa gòropô Rhodes, â géewê, â bà pâra naa na ville Patara.

2 Naawé, âna bà pâmari pwi wànga pâ naa na ére napô Phénicie, â bà tò naa gò, â bà pâra.

3 Â bà pâra, â ûna bà niâ pâ, â bà côo é pô Chypre, â bà tòpòé naa gòro aèmwü. Â bà itàa dàra province Syrie, â bà ti wâna pwi jè ville wê, na nee Tyr, wâna na na kai naawé é wànga.

4 Ûna bà pâmari tèpa cèikî wê, â bà tà tâa jaarà naa na caapwi nadàpara pwapwicîri. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é naa tàra ê popai goo Paulo. Â rà ina tée pâ, na é cibwaa too naa *Iérusaléma†.

5 Êco na, géé na càuru caapwi nadàpara pwapwicîri, â bà coo gòobàra pâra kâbà. Â rà piciabà wà tèpa tâa wê, wàilà mara wâdàra, ma èpo kàra. Rà ciabà tia bàrawià, â na bà tèepaa boo, â bà tûu jûrubà, â bà pwapwicîri.

6 Nabwé, â bà tò naa gòro wànga, â rà wâjué còwâ naa jaarà wà tèpa cèikî.

Patêre Paulo pâ o tâjûrué

7 Bà còpòo géé Tyr, â bà pâra naa Ptolémaïs, pwi aucoo kâra wànga. Â bà tubanabwé naawé é pâra kâbà gòro wànga. Géewê, â bà pâra nau pwabwàcu tà tèpa cèikî, â bà bwaa tàpo tâa caapwi tòotù wâjaarà.

20:31 1 Tésalonika 2.11   20:33 1 Korénito 9.11-12   20:34 Apostolo 18.3; 1 Tésalonika 2.9   * 21:1 Cos; Rhodes—Àrailu pô na nawià Méditerranée naa goro jènere napô Turquie. (Wà Turquie, âna é province Asia naa na pàara kà Paulo.)   21:4 Apostolo 20.23   † 21:4 Munaa é ina é Nyuâaê Pwicîri pâ, o tubaèpà tà Paulo, wiàna é pâra naa Iérusaléma. Pwiri wàilà tèpa âboro na rà pame popai-bà, âna rà niimiri pâ, pai ina wèe pâ, na é cibwaa pâra naawé.

⁸ Bà còpòo pà naa Césarée na dàuru. Ûna bà tèepaa naawê, â bà pitâa jaa wà Filipino, pwi a picémara ê *Picémara Wâdé, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 dikona na ia pitòrigarirà na Iérusaléma.

⁹ Wà pwiibà, âna ârapàpé ê pa èpo dopwa kêe, na rà pa *péroféta. [Ba rà inapàpari ê pà popai na cùrurà goo Pwiduée.]

¹⁰ Â jèe dau wâru ê tòotù kâbà naa na pwi ére-bà.

Â, na pàara-bà, âna é tèepaa boome gée napô *Judée wà pwi jè péroféta, na nee Agabus.

¹¹ Â ûna é pâmaribà, â é pa karapuu kà Paulo, â é ipii còwâ ê du âê ma du îe goo, â é ina pà: «Wâèni ê pwina é ina ê Nyuâaê Pwicîri: “Wà pwi âboro na kêe ê karapuu bèeni, âna rà wàrani târa cè pai piie wà tèpa *Juif na Iérusaléma. Â rà o mwa naaê tà tàpé na càra caa tèpa Juif‡.”»

¹² Ûna bà tere pwiri, wàibà ma tèpa tâa wê, â bà tacoo goo wà Paulo pà, na é cibwaa too naa Iérusaléma.

¹³ Êco na é tòpi tâbà pà: «Cina guwà gére i, ma pwa ma pikîri ê pwâranümo? Wiàna tò-o ma pòtâmwarâo naa goo nee Iésu na Iérusaléma, âna go jèe pipwabwàtio.»

¹⁴ Ûna càcaa pâri ma bà tubatûu ê pwâranümee, â bà nabwé na bà tacoo gooé, â bà ina pà: «Wâdé na coo ê câbawâdé kà Pwi Ukai.»

¹⁵ Géee na càuru ê pà tòotù-bà, â bà too naa Iérusaléma.

¹⁶ Â rà me wiâbà wà pàra tèpa cèikî géee Césarée, â rà popabà pàdari pwi âboro na nee Mnason, ba na bà pitâa jaaé. Wà pwiibà, âna pwi âboro géee gòropò Chypre, â pwina jèe gòrié na ê cèikî.

Paulo ma tèpa pitûu géee Iérusaléma

¹⁷ Ûna bà tèepaa naa Iérusaléma, â rà tòpibà naa na ipwadée wà tèpa cèikî.

¹⁸ Na tòotù géee paé còwâ, âna bà pàra wiâ Paulo naa jaa wà Jacques§. Â rà cau ipitiri naawê wà tèpa pitûu kâra wâra pwapwicîri.

¹⁹ Ûna é pwabwàcu tàra diri wà Paulo, â é piwiâ tàra diri ê pà namuru na é pwa wà Pwiduée, naa nabibiu kà tàpé na càra caa tèpa Juif, na pàara na é picémara tàra ê popai.

²⁰ Ûna rà tere pwiri, â rà dau pwamaina Pwiduée.

Tèpa cèikî na rà tèpa Juif

Â rà ina tée pà: «Gà còo, co pwi béebà, jèe po dau wâru tèpa Juif na rà cèikî [naa goo Iésu] âna rà bwaa dau déi goo é *Naèa kà Moosé.

²¹ Â rà tere pà wâgà, na picòo tà pàra tèpa Juif—wàilà na rà piwâro naima ma pàra tèpa âboro ité—pà, na rà biirà jii é Naèa kà Moosé. Â rà tere mwara pà gà ina tàra pà, na rà cibwaa pwa *kamaî tà tèpa nari èpo kàra, â na rà cibwaa pàra wiâra é nyamanya kà tèpa Juif.

²² O mwa wànau? Ba rà mwa tere pà gà wâni.

²³ «Géee goro pwiri, â wâdé na gà pwa pwina bà ina tâgà. Ba rà wâni nabibiu kâbà ârapàpé âboro na rà pwa é *ipwataâboro tà Pwiduée.

21:8 Apostolo 6.5, 8.40   **21:10** Apostolo 11.28   **21:11** Apostolo 20.23, 21.33   ‡ **21:11** Tàpé na càra caa tèpa Juif—Wà tèpa coda roma na rà tanamiri Iésu naa goro kurucé.   **21:13** Apostolo 20.24   § **21:18** Jacques—Còo note goo Apostolo 15.13.   **21:19** Apostolo 15.12   **21:20** Apostolo 15.1,5   **21:23** Nombres 6.1-20; Apostolo 18.18

24 Wâdé na gà poparà wiâgà, ba na guwà pwa ma wàilà ê 'pwapwicîri târa pai pinuwa'*. Â gà wâri ê pwina tiâu jîrà goro ê wakè bèepwiri, ba na rà o pwârü ê pûrurà. Â rà o tâmogòori wà tèpa âboro pâ, ê pwina rà tère naa googà, âna pwâ. Â nye wâgà mwara, âna gà o paari pâ gà pwi a pitòimirigà mwara, naa goro ê Naèà.

Tii tà tàpé na càra caa tèpa Juif

25 «Â napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa Juif, na rà jèe cèikî, âna bà jèe pwa tii darirà. Â bà ina tàra ê aupitûâri kâbà: “Guwà cibwaa uti ê pâ macii na pwa *ârapwaa ilò goo târa pâ ânuuru duée. Guwà cibwaa uti ê domii, ma ê pâ macii na dàuru nyarà (ba jèe càcaa còobé ê domii kàra). Â guwà cibwaa ipuu imudi.”»

26 Â é wâgoo ê auniimiri kàra wà Paulo, â é popa tèpa ârapàpé âboro bèepwiri. Â, na tòotù géeme còwâ, â rà tapoo ma wàé ê 'pwapwicîri târa pai pinuwa' wiâra ê naèà kà tèpa Juif. Â géee na càué, â é too naa na *Wâra pwapwicîri wà Paulo, â é inapàpari ê tòotù na rà o mwa jèpa pwa ârapwaa ilò na; ba na rà paari pâ, rà jèe tubanabwé ê *auipwataâboro kàra.

Rà tâjùru Paulo pàra tèpa Juif

27 Naa pwâadàra ê caapwi nadàpàra pwapwicîri, âna wà tèpa Juif géee na province Asia, âna rà còo wà Paulo naa na Wâra pwapwicîri, â rà pinaa ârapûru wà tèpa âboro, ba na rà tâjùrué.

28 Â rà ina pâ: «Tèpa *Isaraéla, guwà me nau pitu tâbà! Wàéni ê pwi âboro na é picémara pitiri pâ, naa cicara ê Ba kâjè, ma ê Naèà kà Moosé, ma ê Wâra pwapwicîri bèeni! Â nabà, âna é jèe còbèedari† mwara ê pwi ére pwicîri bèeni, ba é jèe pwa ma naadò naawê wà tàpé na càra caa tèpa Juif!»

29 (Rà ina pwiri, ba rà còoru naima ma Trophime, pwi âboro géee Éféso, naawê na Iérusaléma, â rà niimiri pâ é popaé dò naa na Wâra pwapwicîri wà Paulo.)

30 Â diri ê ville, âna é pikòì, â rà itàa me diri ê pâ âboro, â rà tâjùru wà Paulo. Â rà dàtié còobé géee na Wâra pwapwicîri, â rà nye pò ma târi kaa é pâ goropwârawâ‡.

31 Â rà jèe pimudàra, ba na rà tètâmwereé.

Rà pacoora tèpa coda roma

Êco na é pâ nau tère wà pwi caa kâra coda *roma pâ, rà gùmagù diri tàpé Iérusaléma.

32 Â é nye pò ma popa kaa tèpa coda ma tèpa caa kàra, â rà itàa pâ dàra. Úna rà còora wà tèpa âboro, â rà nye nabwé kaa na rà èi wà Paulo.

33 É nye pâra kaa wà pwi caa kâra coda, â é tâjùru Paulo, â é pwa ma piié goro ârailu itùpaò. Â é tawèeri tèpa âboro pâ: «Wàilàapà pwini, â dà cè pwina é pwa?»

* **21:24** *Pai pinuwa; Pwârü ê pûrurà*—Còo mwara *Ipwataâboro* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Pwiri wà tàpé na rà pwa é auipwataâboro bèepwiri, âna rà tà pitanami, â wâdé na rà pwa é 'pwapwicîri târa pai pinuwa' ba na rà wâdé mwara na ara Pwiduée. **21:25** Apostolo 15.29 **21:26** 1 Korénito 9.20 † **21:28** *Còbèedari—Profaner*. Pwicîri na popa too é pwi âboro na câé caa pwi Juif naa na Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif. Ê wârimuru kèe, âna pwâra bà. **21:29** Apostolo 20.4 ‡ **21:30** *Rà...târi kaa é pâ goropwârawâ*—Rà pwa pwiri, ba pwicîri na jè pwa é pwina èpà naa na, â pwi ére na pâri ma jè cârù wâwê. Â càcaa nùmarà na wà Paulo, âna é uru too naawê.

³⁴ Â rà ina wà pàra tàpé pâ wàrani, â rà ina pàra tàpé pâ wàrana. Â câé caa tàmogòori wà pwiibà pâ, wàilàapà cèna âjupâra ba rà po dau pikòì. Â é ina pâ, na popa Paulo too naa na wâra coda.

³⁵ Â rà popaé wà tèpa coda. Ûna rà tèepaa naa gòro aucò too, â rà jèe po tàmee, ba rà po dau putàmu wà tèpa âboro, â nye nùmarà na rà èié.

³⁶ Ba rà cau pâra diri wiâé burà tomara pâ: «Naaé, ba na bà pòtàmwereé!»

É patùra tèpa Juif Paulo

³⁷ Wà tèpa coda, âna pwa na rà naadò wà Paulo naa na wâra coda, â é ina tà pwi caa kàra [naa na pwâratùra grec] pâ: «Pwiri o nye pâri ma go ina tâgà cè jè muru?»

Â é pò wà pwini, â é tòpi tée pâ: «Gona gà pwa grec?

³⁸ Gona càcaa wâgà pwi *Aigupito§, pwi a pwa ma gùmagù é napô?—wà pwi a pa pâ naanigée namaré é 4 000 âboro târa tü paa dâra é pwâra ukai kâbà?»

³⁹ Â é tòpi tée wà Paulo pâ: «Bwa! Wâgo, âna go pwi Juif, â go pwi a tèpa naa Tarse, napô géé na province Cilicie, pwi napô na dau maina. Â go ilari jiigà pâ, càcaa pâri ma go patùra é pâ âboro bèeni?»

⁴⁰ Â é ina wà pwiibà pâ: «Îgà!»

Â é coo gò i aucò wà Paulo, â é pwa ineremuru târa é pâ âboro goro îê. Ûna nye po ticè pwâratùra kaa, â é patùrarà, goro *hébèru, pwâratùra kà tèpa Juif.

22

¹ Â é ina pâ: «Bwa; tèpa jènereô ma tèpa caa, guwà tère pwina go ina tàwà ni, ba târa béipwamuruô.»

² Ûna rà tère na é patùrarà naa na é pwâratùra kàra, â mwa dau ticè airà kaa.

Go pwi âji Juif

É ina tàra wà Paulo pâ:

³ «Go pwi *Juif, pitèpao naa Tarse wâna province Cilicie, êco na èrùo naani *Iéruusaléma. Â wà Gamaliel* na é pacâmuriô, pwi âboro imaina naa jaa wà tèpa caa kâra câmu. Â é còo tòo bwàti é *Naèà kà tèpa jojoorojè. Go pwi a tàcí ba kà Pwiduée pwacèwiiwà diri nabà.

⁴ Go tubaèpà tà tàpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai Iésu. Ba go pwa ma tâjùrurà ma piirà—tèpa paa ma ilàri mwara—â go türà naa na karapuu. Â go pwa ma tètàmwara pàra tàpé géé goorà.

⁵ «Wà pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaaìlò ma é *wâratûâ kà tèpa ijiao, âna rà o *paâjupâraô. Ba go tòpi jiirà é pâ tii, ba na go naa tà tèpa jènerejè, tèpa Juif na rà tâa Damas. Ê pâ tii-bà, âna rà naa é tàrù kôo, ma go pâra naawê, nau tâjùru tèpa cèikî naa goo Iésu, ma poparà me naa Iéruusaléma, ba na pwa wârimuru tàra. Â go pwa diri é pâ muru bèepwiri.»

É piwiâ pwâra to kà Pwi Ukai

⁶ «Êco na, ûna go gére pâra wii naigé, ûna po gopaé bwàti, na go pâra mwünyabweri Damas, â é nye me kaa géenidò napwéretòtù é pwi pwéelaa na dau maina, â é èùruo.

⁷ Go nye tûboo kaa naa napuu, â go tère é pwâratùra na ina pâ: “Saulo, Saulo, cina gà tubaèpà tòo?”

⁸ «Â go tòpi tée pâ: “Wâgà wàa, co pwi ukai?”

21:36 Luka 23.18   **21:38** Apostolo 5.36-37   § **21:38** Pwi Aigupito na é pwi Juif, na nùmee na rà paègò tèpa Roma géé napô Judée. (Còo é popai goro *Zélate* na 1.13.)   **22:3** Apostolo 5.34   * **22:3** *Gamaliel*—Còo Apostolo 5.34.   **22:4** Apostolo 8.3

«Â é tòpi tõe pâ: “Wâgo Iésu gé Nazareth, na gà gére tubaèpà tõe.”

⁹ «Wà tàpé na rà pâra wiâô, âna rà cõe é pwéelaa, êco na càra caa tõe é pwâratùra kà pwina é patùrao.

¹⁰ «Â go ina pâ: “O dà cèna go pwa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tõe wà Pwi Ukai pâ: “Gà cimadò, â gà pâra naa Damas, ba o mwa ina tâgà naawê, cè pwina gà o pwa.”

¹¹ «Ûna go niâ, â jèe câgo caa cõe. Â rà mwa po tu naa goro îô wà tèpa béeò, â rà popao pâ naa Damas.

¹² «Pwa pwi jè âboro wê, na nee Ananias. Wà pwiibà, âna pwi âboro na é dau pwi a pitòmiriê, ma pâra wiâra é Naèa kà *Moosé. Â rà dau inaé ba wâdé wà diri tèpa Juif na rà tâa Damas.

¹³ Â é me mariô wà pwiibà, â é ina tõe pâ: “Saulo, pwi a cèikî béeò, gà niâ cõwâ!”

«Â go nye niâ cõwâ kaa, â go cõe.

¹⁴ Â é ina tõe pâ: “É jèe pitòrigarigà wà Pwiduée kà tèpa jojoorojè, ba na gà tâmogòori é câbawâdé kèe, ba na gà cõe wà pwina é *târù, wà Iésu; ba na gà tõe é pâ popai na é ina tâgà.

¹⁵ Ba gà mwa pwi a paâjupâraê, naa jaa tèpa âboro diri, goo é pâ namuru na gà cõe ma tõe.

¹⁶ Â êni, âna dà na gà cipacîri? Gà cimadò ma *upwaagà. Â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai†, ba na o pwanauri é pâ èpà'gà.”

Pâdari tàpé na càra caa tèpa Juif

¹⁷ «Gée na càuè, â go jèe wâjué cõwâ naa Iérusaléma. Â, na jè tòotù, na go bwaa gére pwapwicîri wâna *Wâra pwapwicîri, â é pipaarié tõe naa na nyuâa wà Pwi Ukai.

¹⁸ Â é ina tõe pâ: “Gà piwâcî, â gà cõe wà gée Iérusaléma, ba wà tèpa âboro wâni, âna o càra caa tòpi é pai paâjupâraô kâgà.”

¹⁹ «Â go tòpi tõe pâ: “Pwi Ukai, rà nye tâmogòori pâ béaa, âna go pâra naa na *wâra pitapitiri, â go pwa ma tâjuru wà tàpé na rà cèikî naa googà. Â go nama pâdirà, ma naarà dò naa na karapuu.

²⁰ Ûna nama catâmwara wà Étienne, pwi ênawéna'gà, âna go tâa wê mwara. Ba go pwi jè a wâgõ é auniimiri kà tàpé na rà catâmwereê, â go wéaari mwara é ârabwée kàra.”

²¹ «Êco na é ina tõe wà Pwi Ukai pâ: “Gà cõe [gée Iérusaléma] ba go mwa nama gà pâ naa na, na wâiti wê, dari tàpé na càra caa tèpa Juif.”»

Pwa na rà pâdié tèpa coda

²² Rà tâmaari wà Paulo tia wê wà tèpa Juif. Êco na, ûna é ina pâ, na é pâra dari tàpé na càra caa tèpa Juif, [â rà nye putâmu kaa] â rà tomara too pâ: «Kaa! Jè gére wéaari târa dà, é pwâra âboro na wârani?! Catâmwereê! Ba càcaa pâri ma é wâro!»

²³ Â rà nye wiikau kaa, â rà tòpwùtù ma tâjii é pâ ârabwée kàra, â rà tũ too é dàuru puu‡.

† **22:16** Â gà pwapwicîri tà Pwi Ukai—Grec: Naa na nee. **22:18** Apostolo 9.29–30 **22:19** Apostolo 8.3, 26.9–11 **22:20** Apostolo 8.1 **22:21** Apostolo 9.15 ‡ **22:23** Tòpwùtù ma tâjii é pâ ârabwée... Rà wârapwiri na rà miiri é jè muru, é, na rà putâmu. Rà niimiri pâ, é ina wà Paulo pâ: «É tütâjii tèpa Juif wà Pwiduée, â é pitòrigari tèpa Ba.»

24 Wà pwi a pitûâ kâra coda *roma, âna é ina tà tèpa coda kêe pâ, na rà popa dò wà Paulo naa na wâra coda. Â pwa na rà pâdié goro ubati§, ba na é ina tàra ê majoroé ma rà uu [ma putâmu naa gooé] wà tèpa Juif.

Neêô âna tâa na tii kàwà

25 Êco na, ûna rà tòoé, ba na rà pâdié, â é ina wà Paulo tà pwi jè caa kâra coda na é tâa wê, pâ: «Gona nye pwa tàrù kàwà ma guwà pâdi pwina é tâa na tii kàwà, tèpa Roma, na bwaa càcaa pâji pitèié?»

26 Â [é pò] wà pwi caa kâra coda, na é tere pwiri, â é pâra nau patêre pwi a pitûâ maina kâra pâ: «O dà cèna gà pwa tà pwi âboro bèeni? Ba é pwi Roma!»

27 Â é me wà pwi a pitûâ dari wà Paulo, â é tawèerié pâ: «Ico pwini, gà pwi a tâa na tii kâjè tèpa Roma?»

«Ûu.»

28 «Gà còo, wâgo, âna po dau wâru mwani na go tòpò târa ma go pwi Roma!»
«Wâgo âna na pitèpao, âna go jèpwi Roma.»

29 Ûna é tere pwiri wà pwi a pitûâ, â nye dau wâgotêe kaa. [Ba pwicîri] na rà pii wà pwi a tâa na tii kâra. Â napwa naa goo wà tèpa coda na ia rà pwa na rà pâdié, âna rà panuâe kaa!

Paulo na ara wâratûâ maina

30 Wà pwi a pitûâ kà tèpa coda, âna nûmee na é tâmogòori bwàti cè majoroé ma rà pitòti* Paulo wà tèpa Juif. Â, na dàuru, âna é tûâri tà tèpa pwa *ârapwailò, ma diri é wâratûâ maina kà tèpa Juif pâ, na rà ipitiri. Â é nama tapwùtù é pâ itùpaò géee goo Paulo, â popaé me, ma tòpòé naa nabibiu kâra.

23

1 É nye po niâri tèpa wâratûâ wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Tèpa jènereô, càcaa gûmagù é pwâranûmoo na ara Pwiduée, goo é wâro kôo tiagoro nabàni.»

2 Â ûna é tere pwiri wà Ananias, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwailò, â [é putâmu. Â] é cùru tàpé na rà cimwûnyabweri wà Paulo pâ, na rà tamoori pwêe.

3 Â é ina tée wà Paulo pâ: «Êe mwa wâri tâgà wà Pwiduée! Ba nûmagà na gà tèio goro é *Naèà, êco na gà gére còbèedari é Naèà, ba gà pwa ma rà èio! Wâgà na po dau wâdé pwâgà, êco na, napwa naa goo é pwâranûmagà, âna po dau bauté na!»

4 Â wà tàpé na rà tâa goro jènere wà Paulo, âna rà ina tée pâ: «É! Gà tàgéere ina ba èpà wà pwi ukai kà tèpa pwa *ârapwailò kà Pwiduée!»

5 Â é tòpi tàra wà Paulo pâ: «[Pwaurio] co tèpa jènereô, ba câgo caa tâmogòori, pâ, é pwi ukai kà tèpa pwa ârapwailò! Âjupâra pâ é ina é *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa tûra ba èpà naa goo pwi a pitûâ kâra é Ba'gà.*» *Exode 22.27*

Rà pitadârùrà tèpa wâratûâ

6 É nye tà tâmogòori wà Paulo pâ wà tèpa tâa na é wâratûâ, âna [tèpa tâa na, du ârailu ére goro pwapwicîri]—wà tèpa *Farasaio ma wà tèpa *Sadukaio. Â é ina tàra pâ: «Tèpa jènereô! Go pwi Farasaio, â wà caa kôo, âna pwi Farasaio, â go cèikî naa goo é pai o wâro còwâ kà tèpa bà. Êkaa na rà tèio!»

7 Ûna é ina pwiri, â wà tèpa Farasaio ma tèpa Sadukaio, âna [rà nye iputâmu kaa] â rà pitadârùrà.

§ 22:24 Ubatì—Dau èpà, ba pwa noo kâra duuru macii, târa ma dàpàgà é naparawére âboro. 22:25 Apostolo 16.37 22:29 Apostolo 16.38 * 22:30 Pitòti (é, pitòtiri, tòti)—Accuser. 23:2 Ioane 18.22–23 23:3 Mataio 23.27 23:5 Exode 22.27 23:6 Apostolo 26.5

8 (Ba rà ina wà tèpa Sadukaio pâ, nye ticè wâro còwâ kà tèpa bà, â nye ticè *angela, â nye ticè duée. Â napwa naa goo wà tèpa Farasaio, âna rà cèikî naa goo diri ê pâ pwi bèepwiri.)

9 Ûna rà jèe gére dau pitùra too, â rà nye cimadò kaa wà pàra tèpa *dotée goro ê *Naèà, gée nabibiu kà tèpa Farasaio. Â rà ina pâ: «Nye ticè cèna bà còo cèna èpà cèna é pwa wà pwi âboro bèeni. Pwiri é patùraé cè angela?»

10 Ûna jèe pàra nau pimaina too ê pai iputàmu kàra, â é niimiri wà pwi a pitûâ kà tèpa coda pâ, péa rà tà ténoori wà Paulo, â é ina tà tèpa coda kèe pâ, na rà popaé dò còwâ, naa na wâra coda.

11 Na ne, âna é pièpàparié tà Paulo wà Pwi Ukai, â é ina tée pâ: «Gà gòo, ba gà jèe *paâjupâraô naani *Iéruusaléma, â o wâdé mwara na gà paâjupâraô na *Roma.»

Rà ipwa tûâ ba na rà catàmwereê

12 Na dàuru kèe, âna rà pitòpò tûâ wà pàra tèpa *Juif, â rà *ipwataâboro pâ o càra caa ija ma wâdo béaa kàra cè pai caamwara wà Paulo.

13 Wà tàpéebà, âna rà wâdò còwâ kàra 40 âboro.

14 Â rà pàdari tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaaìlò ma tèpa ijiao, â rà ina tàra pâ: «Bà jèe ipwataâboro pâ o câbà caa ija, tiagoro na bà mwa tètàmwara wà Paulo.

15 Êkaa na, wâdé na guwà nama ilari jii wà pwi a pitûâ kàra coda pâ, na é popa me wà Paulo dariwà, wâguwà ma diri ê *wâratûâ maina. Â guwà ina tée pâ nùmawà na guwà jèu còo bwàti còwâ ê pai gére pwa wârimuru kèe. Â wàibà, âna bà o caamwereê béaa kàra cè pai tèepaa me kèe naani.»

É patêre Paulo pwi niaa gooé

16 Êco na wà pwina niaa goo Paulo, âna é tère pâ pwa na rà ipwa tûâ tà Paulo. Â é too nau patêreê naa na wâra coda.

17 Â wà Paulo, âna é todà pwi jè caa kàra coda, â é ina tée pâ: «Gà popa pâ pwi âboro èpo bèeni dari pwi a pitûâ kàwà, ba pwa jè muru na nùmee na é ina tée.»

18 Â é popa wà pwini, â é ciaé pàdari pwi a pitûâ kèe, â é ina tée pâ: «É todò wà Paulo, pwi a pwa karapuu, â é cùruo pâ, na go cia medarigà wà pwi âboro èpo bèeni, ba pwa jè muru na nùmee na é ina tâgà.»

19 Â é dàti i pwi nari âboro èpo wà pwi a pitûâ, â ru tàpo gée paé nau coo, â é tawèerié pâ: «Dà cèna nùmagà na gà ina tòo?»

20 Â é tòpi tée pâ: «Rà pitêrerà wà tèpa Juif, ba na rà ilari jiigà pâ, na gà nama é me widàuru wà Paulo, naa na wâratûâ maina kàra. Ba rà o ina pâ nùmarà na rà tâmogòori bwàti cè pwina é pwa.

21 Êco na gà cibwaa pitêre dâra! Ba rà o ipwa tûâ tée. Ba rà wâdò còwâ kàra 40 wà tàpé na rà jèe ipwataâboro pâ o càra caa ija ma wâdo, tiagoro cèna rà o pòtàmwereê. Â êni, na rà jèe nabwé ipwabwàtirà, â rà tapacîri co cèna gà ina.»

22 Â é tòpi tée wà pwi a pitûâ pâ: «Gà cibwaa wiâ ê pwâra pitùra kâju!» Â é panuâê.

Rà popa Paulo pàdari pwi kupénoo

23 Wà pwi a pitûâ, âna é todà tupédu caa kàra coda kèe, â é ina tàru pâ: «Gàu ipwabwàti 200 coda [na rà pa tâuwa] ma 70 coda na tâa gòro òoci, â 200 coda na rà tèpa tò da, ba na rà pâ naa Césarée na 9h bàrane.

²⁴ Guwà pwabwàti mwara cè tèpa òoci, ba na cia pâ wà Paulo naa jaa wà pwi kupénoo Félix. Â guwà wéaarié bwàti, ba na càcaa tèepaa tée cè pwina èpà.»

²⁵ Â nabwé, â é wii ê tii bèeni:

²⁶ Tii kà Claude Lysias tà kupénoo Félix. Bwàcu'gà.

²⁷ Go panuâ paé darigà wà pwi âboro bèepwiri. Ba wà tèpa Juif, âna rà popaé, ba na rà tètàmwereê. Êco na, ûna go tère pâ pwi âratii kâjè tèpa Roma, â bà pâra ma tèpa coda kôo nau upaé jiiirà.

²⁸ Â nümoo na go tâmogòori cè majoroé ma rà pitòtié goo, â go popaé pâ, naa na wâratûâ kàra.

²⁹ Â go pàdari pâ nye ticé èpà cèna é pwa na pâri ma pòtàmwereê goo, é, ma é pwa karapuu goo. Ba é pâ pwina rà pitòtié goo, âna nye êco, pâ popai goro naèà kàra.

³⁰ Ûna patêreô pâ rà pitù tûâ tée wà pâra tèpa Juif, â go nye pò ma panuâê paé darigà. Â go ina mwara tà tàpé na rà pitòtié pâ, na rà mwa nye ina tâgà, cèna rà ina naa gooé.

Topai tâgà.

³¹ Â wà tèpa coda, âna rà pwa ê pwina é ina tàra wà pwi a pitûâ kàra. Ba, na ne, âna rà popa pâ wà Paulo, naa na ville Antipatris.

³² Na dàuru kée, âna rà wâjué còwâ [wà tèpa po pâra] naa na wâra coda. Â wà tàpé na rà tâa gòro òoci, âna rà tà pâra co ma wà Paulo.

³³ Â rà tèepaa pâ naa Césarée, â rà naa i tii tà pwi kupénoo, â rà panuâ Paulo tée.

³⁴ Gée na càuru ê pai pûra kée i tii, â é tawèeri wà Paulo pâ: «Gona gà pwi âboro gée na dà province?»

Â é tòpi tée pâ: «Gée Cilicie.»

³⁵ Â é ina tée wà pwi kupénoo pâ: «Go mwa tawiâgà, wiàna rà tèepaa me wà tèpa pitòtigà.» Â é tûâri tàra pâ, na wéaari wà Paulo naa na pwârawâ maina na é nama bari wà ukai *Héroda Maina.

24

Paulo na ara pwi kupénoo Félix

¹ Po 5 tòtù gée na càùé, âna rà tèepaa boo naa Césarée wà Ananias, pwi *ukai kà tèpa pwa ârapwaailò, ma wà pâra tèpa ijiao kà tèpa *Juif, ma wà pwi apoka* na nee Tertullus. Â rà pàdari wà pwi kupénoo Félix, ba na rà picipwâ tée goo wà Paulo.

² Â é todà me wà Paulo i pwi kupénoo [ba na é coo araé].

É pitòti Paulo wà Tertullus

É pitòti Paulo wà Tertullus [na ara pwi kupénoo] â é ina pâ: «Bwa; Kupénoo Félix, wiàna bà wâro na ê tàbwàti ma é pinaanapô, â na wàrapwiri gée googà, â gée goro ê pai tûârigà, ma ê pai pa'gà bwàti ê napô kâbà.

³ Bà pwaolé tâgà, gée na âji pwâranümabà, goo é pâ namuru bèepwiri.

⁴ Càcaa nümoo dàra popa jiiigà cè pâara cèna gòri, êkaa na go ilari jiiigà pâ, gà pidâpwicâarigà na ji pâara, ba na gà tère cè pwina go o ina tâgà.

⁵ «Bà còo pâ wà pwi âboro bèeni, âna é nye dau pwi âboro èpà kaa, ba é tò dii ma bara, naa nabibiu kà tèpa Juif, wâ gòropuu pitiri, â é pwi caa kà tèpa *Nazaréen* (neere pé pwi jè pwapwicîri).

⁶ Wàé mwara na é mudàra ba na é còbèedari ê *Wàra pwapwicîri, êkaa na bà tâjùrué {ba nùmabà na bà tèié wiàra ê *Naèà kâbà.

⁷ «Êco na wà pwi a pitûâ kâra wâra coda, Lysias, âna é me, â é nye pò ma popaé imudi jiiibà.

⁸ Â é ina tà tèpa pitòti Paulo pâ, na rà medarigà, ma rà ina tâgà è pâ namuru na bà pitòtié goo.} Â wiàna nùmagà, â gà tawèeri Paulo, ba wâdé na é nye ina tâgà è pwina bà pitòtié goo. Nabwé.»

⁹ Â wà tèpa Juif, âna rà ina pâ è pwina é ina wà pwini apoka Tertullus, âna âjupâra.

É ipwamurué Paulo

¹⁰ Wà pwi kupénoo, âna é pwa ineremuru tà Paulo pâ, na é tùra.

É cimadò wà Paulo, â é ina pâ: «Bwa; go tâmogòori pâ gà pwi a [pitûâ ma] tèi è napô kâbà tèpa Juif, naa na pâ naja na jèe wâru, â câgo caa dumapié na go ipwamuruô naa naporomeegà.

¹¹ «Gà pitawèeri paé, ba càcaa pâji wénari 12 tòotù na go tèepaa me naa *Iérusaléma, nau pwamaina Pwiduée.

¹² Â câgo caa pitaèkâa ma cètùu tèpa âboro, naa na Wàra pwapwicîri, ma na wâra ipitiri, ma na ville. Nye ticè âboro cèna é ina pâ é còo na go pwa è pâ pwiibà.

¹³ Â wà tèpa âboro bèeni, âna càcaa pâri ma rà *paâjupâra tâgà, è pwina rà pitòtio goo.

¹⁴ «Âjupâra pâ go pwi a *pâra wiâ Pwi Ukai, [wiàra è naigé na bwaa âmuê] ba na go piênawéna kà Pwiduée kà tèpa jojoorojè. Â âjupâra pâ, wà tèpa pitòtio bèeni, âna rà ina pâ, i naigé-bà, âna pwâ. Êco na go cèikî naa goo diri è Naèà kà *Moosé, ma diri è pâ tii kà wà tèpa *péroféta.

¹⁵ Ba bà capai cèikî ma tèpa âboro bèeni pâ, wà tèpa bà, naa na wâdé ma èpà, âna rà o mwà wâro còwâ.

¹⁶ Êkaa na go nye pimudàra taaci, ba na é nye tànana è pwâranümoo, na ara Pwiduée, ma tèpa âboro, â nye ticè cèna pâri ma pitòtio goo.

Ticè èpà na rà còo naa gooò!

¹⁷ «Gée na càùru è pâ naja na wâru, na tiàuo gée Iérusaléma, â go wâjué pâ còwâ naawê, ba na go pa pâ è mwani, bépitu târa è Ba kôo, â târa mwara ma go ipwa *ârapwaaailò tà Pwiduée.

¹⁸ Êkaa pwiri na go tà tâa goo, naa na Wàra pwapwicîri, ûna rà pâmariô, ba go gére tubanabwé è 'pwapwicîri târa pai *pinuwa'. Nye ticè cè jè âboro na go pame naawê, â nye ticè pwâra pikòni wê.

¹⁹ «Êco na rà tâa wê wà pâra tèpa Juif gée na province Asia. Â wiàna go pwa cèna èpà na tòotù-bà, â gorodà na càra caa tâa ni nabà wà tàpéebà, ba na rà pitòtio?

²⁰ Â wà mwara tèpa âboro bèeni, âna nye ticè èpà na ia rà còo naa gooò, na ia rà popao na ara è wâratûâ maina.

²¹ É, pwiri nùmarà na tèio, goo i ji popai na ia go ina, naa nabibiu kàra pâ: “Go cèikî pâ, rà o wâro còwâ wà tèpa bà”? Êkaa na go gére tâa ni, nabà na arawà. Nabwé.»

Picàù too còwâ pai pitèi Paulo

²² Napwa naa goo wà kupénoo Félix, âna é dau tère ê pâ popai goro ê pai pâra wiâ Pwi Ukai. É picàù too còwâ ê pai tèi wà Paulo, â é ina tà tèpa Juif pâ: «O mwa tèi cawi wà Paulo, wiàna é tèepaa me wà Lysias, wà pwi a pitûâ kâra wâra coda.»

²³ Â é ina tà pwi jè caa kâra coda pâ, na é wéaari Paulo naa na karapuu, â na é cibwaa tòoé ma pwa-imudiri tée, â na nye panuâ tà tèpa bée mwara, ma rà me nau caié. [Â é pâra wà Félix.]

²⁴ Pàra tòotù gée na càùé, â ru tèepaa me còwâ wà Félix, ma Drusille† tò wâdèe, tò ilàri Juive. Â ru pwa ma é me wà Paulo, â ru tèreê, na é tûra goo ê cèikí naa goo Iésu Kériso.

²⁵ Êco na, ûna é tûra goro ê wâro na *târù na ara Pwi Ukai, ma ê pai pidàpwicârijè naa na diri ê muru, ma ê pitèimuru kà Pwiduée na o mwa me, â wâgo tà wà Félix. Â é ina tà Paulo pâ: «Êni, jè o bwaa tàpo pacoo i ipitiri kâjè. Wâdé na gà pâra jiio ni, êco na, wiàna mwa pwa cè pàara kôo, â go mwa todàgà còwâ.»

²⁶ Ba é nye tà wâari mwara pâ, é péa tà naa cè mwani kêe wà Paulo. Â é pwa ma rà nye tà ciburà popa me wà Paulo darié, ba na ru pitûra.

Paulo na ara kupénoo Festus

²⁷ Paé ârailu naja, â é tòotéri wà pwi kupénoo Félix wà Porcius Festus. Êco na wà Félix, âna câé caa panuâ Paulo, â é pwa ma é nye tà tâa na karapuu, ba na o wâdé tà tèpa Juif wâé.

25

¹ Wà Festus, âna é tèepaa naa na province *Judée, â âracié tòotù gée na càùé, â é too gée Césarée naa *Iéusaléma.

Rà jèu pitòti Paulo

² Wà tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò, ma tèpa âboro imaina gée jaa tèpa *Juif, âna rà piciapwâ tée goo wà Paulo.

³ Rà tacoo gooé, ma ilari jiié pâ, na é pwa ma é me naa Iéusaléma wà Paulo. Ba wà tàpèeni, âna rà tà pwa ê jè tûâ, ba na rà o mwa caamwereê naa naigé.

⁴ Â é tòpi wà Festus pâ: «Bwa, ba wà Paulo, âna wéaarié na Césarée, â wâgo, âna càcaa gòirio wâ Iéusaléma, ba go o pâra còwâ.

⁵ Â wà tèpa pitûâ kàwà, âna wâdé na rà boome wiâô naa Césarée. Â wiàna pwa cè muru cèna èpà cèna é pwa pwi âboro-bà, â rà mwa ina naawê.»

Paulo naa na wâra pitèimuru

⁶ Wà Festus, âna é tâa jaarà co naa na 8, é, na 10 tòotù, â é boo còwâ naa Césarée. Â, na dàuru kêe, âna é pwi a pitèimuru, â é tûâri tàra pâ, na rà popa me wà Paulo.

⁷ Êna é tèepaa me wà Paulo, â rà cibèepié wà tèpa Juif na rà boome gée Iéusaléma. Â wâru ê pâ pwina dau èpà na rà ina naa gooé, ma rà pitòtié goo. Êco na càcaa pâri ma rà *paâjupâra.

⁸ Â é tòpi wà Paulo ma é ipwamuruê, â é ina pâ: «Nye ticè èpà na go pwa naa goo ê *Naèà kâbà tèpa Juif, ma naa goo ê *Wâra pwapwicîri, ma naa goo wà César, [pwi ukai kà tèpa *Roma].»

⁹ Wà Festus, âna nûmee na rà wâdéarié wà tèpa Juif, â é tòpi tà Paulo pâ: «Nûmagà na gà too naa Iéusaléma, ba na go pitèigà goo pwiri, naawê?»

Go to pàdari César!

¹⁰ É ina tée wà Paulo pà: «Bwa. Go coo ara é wàra pitèimuru kà César, â o mwa nye pitèio naawê. Ba gà nye tàgére tâmogòori bwàti pà, nye ticè èpà na go pwa tà tèpa Juif.

¹¹ Â wiàna go pwa cèna càcaa tàrù, cèna pàri ma caamwaraô goo, â wâdé na caamwaraô. Êco na, wiàna é pwina rà ina naa gooò, âna pwâ, â nye ticè pwi âboro cèna pwa *tàrù kèe, ma é popao darirà. Bwa! Go to pàdari wà César*!»

¹² Â rà tàpo pitùra wà Festus ma tèpa pwa ipitiri, â nabwé, â é ina tà Paulo pà: «Wâdé. Ûna gà to pàdari wà César, â gà o nye pàdari!»

Piwiâ jèkutâ goo Paulo tà Agrippa

¹³ Gée na càuru é pà tòotù na wàru, âna wà pwi ukai *Agrippa ma wà Bérenice, tô naigé kèe, âna ru tèepaa naa Césarée nau pwabwàcu tà Festus.

¹⁴ Bwaa wàru tòotù na rà bwaa tâa wê na, â wà Festus, âna é piwiâ tà Agrippa, é pai pwa goo wà Paulo, â é ina tée pà: «Wà Félix na é nama é pwa karapuu wà Paulo.

¹⁵ Na pàara na go tâa Iérusaléma, âna wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaaìlò, ma tèpa ijiao kà tèpa Juif, âna rà piciapwâ, ma ilari pà, na é pwa wârimuru.

¹⁶ «Â go tòpi tàra pà: “Wâjaabà tèpa Roma, âna càcaa wàrapwiri é pai pwa kâbà. Ba câbà caa pwa wârimuru tà pwi âboro, béaa kêra é pai pitèié. Ba wâdé na bà nye pitùra ma wà tèpa pitòtié, ba na é nye ina cè popai târa pipwamuruê.”

¹⁷ Êkaa na rà capai tèepaa me naani dario. Â câgo caa bwaa tapacîri, â na dàuru, â go tâa na aupitèimuru, â go ina pà, na popa me wà pwi âboro bèepwiri.»

Pitaèkâa goo pwapwicîri kàra

¹⁸ «Go gére niimiri pà, pwiri o dau maina é èpà na é pwa. Êco na é pwina rà pitòtié goo, âna ticèmuru naa goo.

¹⁹ Ba rà nye pitaèkâa goo é pwina wâna é pwapwicîri kàra, naa goo cè pwi Iésu cèna é bà, â na wà Paulo, âna é ina pà é wâro còwâ.

²⁰ «Â câgo caa tâmogòori cè pwina go pwa, naa na pai pitùra kàra. Â go tawèeri wà Paulo pà, pwiri nùmee dàra pà naa Iérusaléma, ma o pitèié naawê goo é pà namuru bèepwiri.

²¹ Êco na é to pàdari wà César, ba na é pitèié. Â go naa tàrù ma wéaarié tiagoro é pai panuâê kòo dari wà César.»

²² Â é ina wà Agrippa tà Festus pà: «Wâgo mwara, âna nùmoo na go tère pwi âboro-bà.»

Â é tòpi tée wà Festus pà: «Widàuru, âna gà o mwa tèreê.»

Rà too naa na wàra pitèimuru

²³ Na dàuru kèe, â wà Agrippa ma Bérenice, âna ru tèepaa naa na wàra pitèimuru, wàilà ma tèpa pitûâ kêra coda, ma tèpa âboro imaina na napô. [Â rà dau pwamainaru wà tèpa âboro wiâra é pai pwa kàra.] Â é naa tàrù wà Festus ma popa me wà Paulo.

²⁴ Â é coo wà Festus, â é ina pà: «Bwa; Ukai Agrippa ma cau wâguwà diri na guwà wâni jaabà, guwà còo pwi âboro bèeni. É pwi majoro tûra kà diri tèpa Juif, na Iérusaléma ma wâni, â rà jèe me nau còoô gooé. Â rà capai ina too diri pà, wâdé na caamwereê.

* **25:11** *Go to pàdari wà César*—Wà pwi atâa na tii kà tèpa Roma, âna pàri ma é to pàdari wà César, pwi ukai kà tèpa Roma, ba na é pitèié, wàra *Cour d'Appel*. **25:14** *Apostolo 24.27*

²⁵ «Naa goodò, âna câgo caa pâmari cè èpà cèna o pâri ma caamwereê goo, êco na nye wàé còwâ na é ilari pâ, na é pâra dari wà pwi ukai César. Â go niimiri pâ, na go panuâê pâ.

²⁶ «Êco na câgo caa tâmogòori cèna go wii pâdari wà ukai naa gooé. Â êkaa majoroé ma go pwa ma é coo aragà, co Ukai Agrippa, ma arawà diri. Guwà pitawiâê diri, ma ina tôo, cèna go o wii tà pwi ukai.

²⁷ Ba càcaa tàrù tôo na go panuâ pâ tée cè pwi a pwa wârimuru, wiàna càcaa po pwéelaa bwàti cè majoroé.»

26

É ipwamuruê Paulo na ara Agrippa

¹ É mwa ina wà ukai *Agrippa tà Paulo pâ: «Pwiibà, go panuâ tâgà ma gà tùra, ma gà ipwamurugà.»

Â é naatoo ê îê wà Paulo, â é ina pâ:

² «Bwa; go nye dau ipwadéee kaa, co Ukai Agrippa, na go tùra na aragà nabà, ma go tobapwâ ê pwina rà pitòtio goo wà tèpa *Juif.

³ Ba gà dau tâmogòori bwàti ê nyamanya kâjè tèpa Juif*, ma ê pâ namuru na jè mu pitùra goo, â go ilagà pâ gà jèe tàpo pidàpwicâarigà, ma gà tèreô.»

Rà cau tâmogòori pai wâro kôo

⁴ «Wà diri tèpa Juif, âna rà tâmogòori ê wâro kôo, géee na autapoo goo, na go bwaa pwi âboro èpo, naa nabibiù kâra ê Ba kôo [na province Cilicie] tia *Iérusaléma.

⁵ Jèe gòiri ê pai tâmogòori kâra pâ go pwi a wâro wâna *Farasaio, pwi jè ére kâra pwapwicîri na nye dau tâa goo diri pâ naèa. O pâri ma rà *paâjupâra wiàna nûmarà.

⁶ «Â nabàni, âna jèe pitèio, ba go cèikî pâ o coo ê auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa caa kâjè.

⁷ Êco na, nye muru na rà cau cèikî naa goo, wà diri tèpa 12 wâao kâjè, na rà piênawéna kà Pwiduée, naa ne ma pwaa.

«Êkaa na rà tèio, co Ukai Agrippa, wà tèpa Juif bèepwiri.

⁸ Â wâguwà tèpa Juif nabàni, âna gona dau pwacoé tà Pwiduée, ma é pawâro còwâ tèpa bà? Â gorodà na câguwà caa cèikî naa goo?»

Béaa âna go cicara Iésu

⁹ «Béaa, âna go niimiri pâ, napâraô âna na go cicara ba gòo ê nee Iésu géee Nazareth.

¹⁰ Â go tòpi jii tèpa caa kà tèpa pwa *ârapwaailò ê tàrù, ba na go naa wârimuru tà tèpa âboro kêe. Dau wâru tàpé na go nama tòpòrà naa na karapuu naa Iérusaléma. Â go pwi a wâgoo mwara ê pai catâmwararà.

¹¹ Go nye taaci kaa èirà naa na ê pâ *wâra pitapitiri, â pwa na go nama rà ina ba èpà ê nee Iésu. Üu kaa, ba ia go dau pwi a putàmu naa goorà, â go dau pwa tàra na èpà, tia na ê pâ napô na wâiti.»

É jèu piwiâ pai todèe kà Pwi Ukai

¹² «Êkaa pwiri ê majoroé ma go pâ naa Damas, wiâra ê tàrù, na rà naa tôo wà tèpa caa kà tèpa pwa ârapwaailò.

* **26:3** Nyamanya kâjè tèpa Juif—Ê wâao kà tèpa Héroda, âna càra caa tèpa âji Juif. Jèe gòiri na rà biirà dàra pwapwicîri kà tèpa Juif. Êco na càra caa dau tâa goo ê pai pwa kâra pwapwicîri. **26:5** Filipi 3.5-6
26:6 Apostolo 23.6, 28.20 **26:9** Apostolo 8.3

13 Bà pâra wii naigé, co pwi Ukai Agrippa, â, na po gopaé bwàti, â go nye còo kaa ê pwi pwéelaa na é me géé napwéretòotù, naa gòbà ma wà tèpa béeò. Â é dau pwéelaa jii é tòotù.

14 Bà capai tûu diri naa napuu, â go tère ê pwâratùra na é ina tòo naa na *héberu pâ: “Saulo, Saulo, gorodà na gà pwa tòo na èpà? O dau gòo naa googà, na gà cicara Pwidueé†.”

15 «Â go tawèeri pâ: “Wâgà wàa, co Pwi Ukai?”

«Â é tòpi tòo pâ: “Wâgo Iésu na gà gére pwa tòo na èpà.

16 Cimadò, ba go âpàparigà, ba na gà pwi ênawéna kôo. Â gà o pwi a paâjupâraô, â gà mwa piwiâ ê pwina gà còo nabà, bau ê pâ pwina go o mwa paari tâgà.

17 Go panuâgà pàdari ê Ba'gà, tèpa Juif, bau ê pàra Ba mwara, â go o mwa pwi a wéaarigà.

18 Go cùrugà, ba na gà tàpiri ê du âraporomeerà, ba na rà o còobé géé na ê bautê, pâ naa na é pwéelaa—géé na pàtâma *Caatana, naa jaa Pwidueé. Ba wiàna rà cèikî naa gooò, â o pwanauri ê pâ èpà kàra, â o pwa autâa kàra ma wà diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwidueé.”»

Ni, âna go inapàpari Iésu pitiri

19 «Wàrapwiri co Ukai Agrippa, â po dau pwacoé tòo ma câgo caa pitère dàra ê pwina go còo, ba é muru na me géé jaa wà Pwidueé.

20 Â go picémara ê popai—tapoo na Damas, ma wâ Iérusaléma, ma wâdiri na é pâ napô kà tèpa Juif, ma wâjaa mwara tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ: “Guwà pinünüma ma guwà biiwà naa goo wà Pwidueé. Â guwà paari naa na é càrawà pâ guwà jèe pinünüma.”

21 «Wàépwiri kaa é majoroé ma rà tâjùruo wà tèpa Juif naa na *Wâra pwapwicîri, â rà pwa na rà pòtâmwaraô.

22 Êco na wà Pwidueé, âna é wéaario tiagoo ni. Êkaa na go nye tà paâjupâraê na ara tèpa âboro kîri ma maina.

«Â napwa ê pwina go ina, âna càcaa pi-ité jii i pwi ia rà mara ina wà tèpa *péroféta ma wà *Moosé, pâ:

23 [Wà Pwidueé, âna é cùru medarijè] wà Pwi *Mesia. Â wâdé na é pwamaagé còo, â na é pâbéaa nau wâro còwâ géé nabibiu kà tèpa bà, ba na o picémara ê pwéelaa târa ê Ba kôo, wà tèpa Juif, ma wà tàpé mwara na càra caa tèpa Juif.»

Wâdé na gà cèikî, co pwi ukai!

24 Na é wàrapwiri pai ipwamuruê kêe wà Paulo, â é ina too wà Festus pâ: «Pigù é pûrugà co pwini! Gà po dau câmu, â gà jèe pimwüru goro é tàmanga'gà!»

25 Â é tòpi tée wà Paulo, pâ: «Bwa, càcaa wàrapwiri, co Kupénoo, ba nye êkaa popai na âjupâra ma pitâmogòo na go ina.

26 Wà ukai Agrippa, âna é jèe nye tâmogòori ê pâ namuru bèepwiri, ba càcaa ê cè muru cèna ipwa pwàniri, â câgo caa piwâ na go piwiâ tée.»

27 [Â é tabiié wà Paulo dà ukai Agrippa, â é tawèerié pâ]: «Ico pwi ukai, gona gà nye cèikî naa goo tèpa péroféta? Go tâmogòori pâ gà nye cèikî naa goorà...»

28 Â é tapàgà tée wà Agrippa: «Ico pwini, gà nye niimiri kaa pâ, na go pò ma cèikî naa goo Iésu Kériso ni?!»

† 26:14 Na gà cicara Pwidueé—Ucina naa na grec goo é òoci na tàutêe na é pitère dà pwi atâa gòé. 26:18 Ésaie 42.16; Éféso 2.2; Kolosé 1.13 26:23 Luka 24.44–47; 1 Korénito 15.20

²⁹ Â é tòpi têe wà Paulo pà: «Naa pò ma ni, é, naa mwa tàpo pwiri, wiâra ê câbawâdé kà Pwидуée! Ba nümoo na guwà pwacèwiiio, co Ukai Agrippa, ma wâguwà diri tàpé na guwà gére tãmaariô ni. Êco na, na càcaa piiwà goro itùpaò pwacèwiiio.»

Ticè èpà na é pwa wà Paulo

³⁰ Nabwé, â rà cau cimadò diri wà pwi ukai, ma wà pwi kupénoo, ma wà Bérenice, ma wà diri tàpé na rà gére tãa wê.

³¹ Â rà còobé, â rà pi-ina tàra pà: «Wà pwi âboro bèeni, âna nye ticè cèna èpà cèna é pwa, na pâri ma é pwa karapuu goo, ma o mwa pòtãmwereê goo.»

³² Â é ina wà ukai Agrippa tà wà Festus pà: «Ûu kaa. Â wiàna câé caa gére to pâdari César, â jèe tà pâri ma panuâê còwã.»

27

Panuâ Paulo naa Roma

¹ Pidàbacco tòotù na é pâra naa Roma* [wà Paulo]. Â bà pâra wiâê. [Wà tèpa coda, âna] rà naa Paulo ma wà pâra tèpa pwa wârimuru, tà Julius, wà pwi jè caa kêra coda gée na é pâ coda na rà wéaari wà pwi ukai César.

² Â [wà Julius, âna é nama] bà tò naa gòro ê wànga gée na ville Adramytte, na é pâra dàra pâ aucoo kêra wànga wâ province Asia. Â bà picaapâra ma wà Aristarque, pwi âboro gée na ville Tésalonika, wâna province Macédoine.

³ Na dàuru kêe, âna bà tèepaa pâ naa na ville Sidon. Â wà Julius, âna é wâdé naa goo wà Paulo, â é nye panuâê ma é pâra dari wà tèpa bée naawê, nau pa jiià é pwina tiàu jiié.

⁴ Bà pâra géewê, â bà itàa mwünyabweri é pô Chypre, â bà po pi-itàa na ânuuê, ba é uu carabà ê pwéretòotù.

⁵ Gée na càuru ê pai tapàgà kâbà ê nawià Cilicie ma Pamphylie, â bà tèepaa naa na ville Myra wâna province Lycie.

⁶ Â naawê, âna wà pwi caa kêra coda, âna é pâmari ê pwi wànga gée na ville Alexandrie, na é pâra naa Italie, â é nama bà tò naa gò.

⁷ Jèe nye tàpo wâru tòotù kâbà goro nye tà pi-itàa ba cîâa, â nye dau gòo târa kaa ma bà tèepaa mwünyabweri Cnide, pwi aucoo kêra wànga. Â càcaa pâri ma bà ti wê goro ê pwéretòotù, â bà itàa na ânuuru i pô Crète, pâ goro i goromee Salmoné.

⁸ Bà tàpo itàa wii i pô, â po dau gòo ê pai tapàgà kâbà wê, â bà tèepaa naa Bons Ports, pwi aucoo kêra wànga, na wãmwünyabweri é ville Lasée.

Jèe pàara kêra èpà napô

⁹ Jèe dau wâru ê pàara na bà tubatiâu, â càcaa wâdé târa tòobàra i pâra kâbà, ba jèe pàara kêra èpà napô, ba jèe paé é *tòotù maina kêra parui septembre†.

¹⁰ Êkaa na é patêrerà wà Paulo, â é ina tàra pà: «Guwà còo, co tèpa béeò, go tãmogòori pâ wiàna jèe pâra, â jèe pâmari cèna èpà. O tanoori i wànga bau é éreé, â péa jèe tà mwü mwara.»

¹¹⁻¹² Êco na wà tèpa tãa gòro i wànga, âna càcaa wâdé tàra na rà tòpò wànga naawê, na pwi pàara kêra èpà napô. Â nùmarà na rà tàpo paé naa na aucoo kêra wànga Phénix wâ Crète, ba cîimiri wê‡. Â wà pwi caa kêra coda, âna nye

* **27:1** Roma—Grec: *Italie*. Roma, âna ville na maina naawê. Còo naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. **27:2** Apostolo 19.29 † **27:9** Tòotù maina kêra parui septembre—Grec: *Tòotù kêra ipwanya*. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. ‡ **27:11-12** Ba cîimiri wê—Ba é ti co wâna sud-ouest ma nord-ouest i pwéretòotù.

dau piâjimuru têe ê pwina ru ina têe wà pwi a pa wànga, ma wà pwi apooé, jii ê popai kà Paulo.

¹³ É tàpo uu ba kîri ê pwéretòotù, na toome niboo nawià, â rà niimiri pâ wâdé, â rà càù jinu, â bà itàa wii ê gòropô Crète [pâ naa Phénix].

Pòu na nawià

¹⁴ Bwaa càcaa gòiri ê pai pâra kâbà, â nye uu kaa ba maina ê pé dàré gòro jaa, pé dàré na ina goo pâ Euraquilon. Â pâ nau pòu,

¹⁵ â jèe càcaa pâri ma bà itàa caraé, ba é jèe pòtò i wànga, â bà po ipanuâbà ma é popabà.

¹⁶ Bà pâ naa ânuuru Cauda, ji pwi nari pô. Â dau gòo târa ma bà naatoo medaribà i nari wànga na bà tadàti.

¹⁷ Êco na bà mwà bàra càùé dôme.

Wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pa ê pâ otàpwe, â rà dàgabié bwàti naa goo i wànga maina. Ba dau wâgotàra na citàwé naa pâ namarawâ wâ Libye. Â rà naaboo i noo, â rà panuâ ma é pòtòbà i pwéretòotù.

¹⁸ Na dàuru kêe, ûna jèe dau maina ê pai uu kêra i pwéretòotù, â rà tütâjii ê pâ ère i wànga naa nawià.

¹⁹ Â, na béaracié kêra tòotù, â rà tâjii mwara ê pâ neemuru wànga.

²⁰ Jèe wâru tòotù na é nye uu taaci i pwéretòotù, â câbà caa côo ê tòotù ma îricò§. Â bà jèe pâra nau càcaa wâari pâ bà o udò.

²¹ Â jèe wâru tòotù mwara na câbà caa ija na.

É pagòo tèpa bée wà Paulo

É cimadò wà Paulo naa nabibiu kâbà, â é ina pâ: «Tèpa béeò, wiàna guwà gére pitère dàra i pwi ia go ina pâ na jèe cibwaa pâra géee Crète, â pwiri caé caa gére tèepaa marijè cè pwina èpà wàrani.

²² Êco na go ina tàwà pâ: Guwà gòo! Ba o nye ticè cè pwi jèe ârapàarajè cèna é bà, êco i wànga na o tiàu.

²³ «Go pwi ênawéna kà Pwiduée, â èruune, âna é cùru me pwi jèe *angela kêe,

²⁴ na é ina tôo pâ: “Gà cibwaa pwa ma wâgotâgà co Paulo, ba gà o nye tèepaa pâdari wà César, [pwi ukai kà tèpa *Roma]. Ba wà Pwiduée na pwi a pimeaari, âna é nama rà wâro diri wà tàpé na rà pâra wiâgà. É wàrapwiri googà.”

²⁵ «Géee goro pwiri co tèpa béeò, â guwà gòo, ba go nye cèikî naa goo Pwiduée pâ, o wàra ê pwina é ina tôo.

²⁶ Êco na jèe o citàwé gò cè jèe pô.»

Rà pâmwünyabweri napô

²⁷ Géee na càùru ê pâ tòotù na wâru, na bé 14 kêra ne, â é nye popabà taaci i pòu naa nawià Méditerranée*. Â nabibiu kêra ne, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pitère naa goorà pâ, bà pâra mwünyabweri cè napô.

²⁸ Â rà tòcai ê najawé goro otàpwe, ba na rà côo ê pai numwiri wèe, â rà timari pâ 37 mètres. Nabwé, â bà tàpo paé, â rà jèu tòcai mwara, â rà timari co 28 mètres.

²⁹ Wâgotàra pâ bà o tatée cè gòoràwé, â rà tũboo ê ârapàpé pàiri jinu géee pwâragòro wànga. Â géewê, âna bà tâa, â jèe dau nũmarà na awài gòropwaa.

³⁰ Nabwé, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna rà pwa na rà uru. Ba rà naaboo ê nari wànga naa najawé, â rà gòma-ina pâ na rà pâra nau tũboo cè pâra pàiri jinu naadòbà naporomara wànga.

§ 27:20 Câbà caa côo ê tòotù ma îricò—Ticè pai pwa wèe ma rà pa cè câmu kêra naa goro îricò. 27:24 Apostolo 23.11 27:26 Apostolo 28.1 * 27:27 Méditerranée—Grec: Adriatique.

31 Êco na é ina wà Paulo tà tèpa coda ma pwi caa kàra pâ: «Wiàna rà pâra géé gòro wànga wà tèpa âboro bèepwiri, â o capai tiàuwà diri.»

32 Â rà nye êgò kaa wà tèpa coda, â rà tapàgà ê pâ otàpwe na cipa i nari wànga, â rà panuâê naa nawià ma é wâri.

É pagòrò mwara Paulo

33 Na bwaa pwa dâra ne, â é ina tâbà† diri wà Paulo pâ: «Wâdé na jè pa cè uti kêjè. Ba jèe ârâilu nadàpara pwapwicîri na jè po tâa, â câjè caa ija.

34 Â êni, âna go âji ilawà pâ, na guwà pa cè èwà, ba na o pwa nii kàwà târa ma guwà udò. Ba o nye ticè jè ârapàarawà cèna o tiàu cè ji caapwi wàrapûruê.»

35 Â é pa ê poloa, â é pwaolé tà Pwiduée béaa kàra, â é tubiti, â é ija.

36 Â bà po capai piêgòtùru diri, â bà ija.

37 (Po 276 kaamwara wàibà naa gòro i wànga.)

38 Ûna bà jèe pwàro, â rà tètâjii pâ baikè blé naa nawià, ba na puràra i wànga.

Rà citàwé naa na namarawâ

39 Na pwaa, â wà tèpa wakè gòro wànga, âna càra caa côoina ê napô, êco na rà côo too ê namarawâ naa bàrawià, wâna pwi jè nanarawé. Â rà niimiri pâ na rà naadò wê i wànga, wiàna pâri.

40 Â rà tipi tâjii ê pâ pàiri jinu naa nawià, â rà tipi mwara ê pâ otàpwe na cipa pâ ârawànga‡ goo. Â rà càù too ê pwi noo na tâa naporomara wànga, â pipòtòbà too dâra bàrawià.

41 Êco na, na bà too, â bà citàwé naa na namarawâ, ba é kàrù i naporomara wànga, â câé mwa caa gù. Â napwa naa goo ê pwâragòro wànga, âna tabòaa goro é pai maina wàra é wià.

Rà cau udò diri

42 Rà niimiri wà tèpa coda pâ, na catàmwara diri tèpa pwa wârimuru, ba wâgotàra pâ rà péa tà uru géé gòro wànga.

43 Êco na wà pwi caa kàra, âna nümee na é wâro wà Paulo, â é pacoora, â é ina tà tèpa tâmogòori éoo pâ, na rà êgò béaa ma rà mara éoo too naa gòropô.

44 Â é ina tà para tàpé pâ, na rà pa cè ére upwâra, é cè noo kâra wànga, ma rà éoo gò. Â [bà éoo diri, â] nabwé, â bà capai tâdòo diri napô, â bà capai udò diri.

28

Paulo naa gòropô Malte

1 Bà pâra na tâmogòori pâ ê pwi pô bèepwiri, âna nee Malte.

2 Â wà tèpa âboro wê, âna rà dau tòpibà ma pitu tâbà bwàti. Ûna dau maina ê popaa ma moo, â rà pwa é na ânye na dau maina, â rà nama bà pwacârau.

3 Ê pa na údòro upwâra wà Paulo ma é tü dò naa gòro ânye, â pwa é dòèa na é còobé géé na, goro tòoka, â é uti î wà Paulo.

4 Ûna rà côo pwiri wà tèpa âboro naa napô bèepwiri, â rà pi-ina tàra pâ: «É! Guwà côo, é pwi a pòtâmwara âboro wà pwini, ba é udò jii nawià, êco na é pwa wârimuru tée i pwiduée kêjè, â é nama é bà.»

5 Êco na é ura i îê wà Paulo, â é tûu naa na ânye i dòèa, â câé caa tà pimaagé goo wà Paulo.

6 Â rà ucâriê wà tèpa âboro, ba rà niimiri pâ é tée, é, pwiri é tàpo tûuboo ma

† 27:33 Tâbà—Grec: Târa. Ipaiwà naa na pâ nee tii 36 ma 38. É wâjaara wà Luka, pwi awii tii bèeni.

‡ 27:40 Ârawànga—Gouvernail. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Poé, é, pòé. 28:2 2 Korénito 11.27 28:5 Maréko 16.18 28:6 Apostolo 14.11

é bà. Â jèe gòiri é pai ucâriê kàra, â ûna rà côo pâ câé caa maagé, â pitòotéri i auniimiri kàra, â rà ina pâ: «Bwa! Pé duée!»

É nama tiâu maagé kà tèpa âboro

⁷ Wâna pwi ére-bà, âna pwa é napuu kà Publius, pwi âboro pimaina naa gò pô-bà. Wà pwini, âna é tòpibà bwàti, â bà pitâa jaaé naa na âracié tòotù.

⁸ Napwa wà caa kêe, âna é dau maagé, ba é pitòoka ma coori domii. Â é tàgére puu gòro aupuu. Â é pâra wà Paulo nau côoê, â é tòpò é îê naa gòé, â é pwapwicîri kêe, â tiâu i maagé kêe.

⁹ Géee na càùé, â rà mwa tà me mwara wà pâra tèpa maagé géee na napô bèepwiri, â é pwa ma tiâu é maagé kàra.

¹⁰ Â rà dau pwabwàti tâbà, â rà naa tâbà é pwina tiâu jiibà târa pâra.

É coo gòobàra pâra kêe naa Roma

¹¹ Po âracié parui é pai tâa kâbà [na gòropô wà Malte]. Â nabwé, â bà tò naa gò é pwi wànga géee na ville Alexandrie, na nee Castor ma Pollux*, pwi wànga na é tà tâa wê na pâara na èpà napô.

¹² Â [bà pâra, â] bà tâdòo wâna ville Syracuse, â bà tà tâa wê naa na âracié tòotù.

¹³ Géewê, â bà itàa wii i napô, tèepaa naa na ville Reggio. Na dàuru kêe, âna é uu i pwéretòotù, â ârailu tòotù kâbà pâ naa Pouzzoles, pwi aucoo kâra wànga.

¹⁴ Â bà pâmari tèpa cèikî naawê, â rà ilari jiibà pâ, na bà tàpo tâa jaarà, naa na caapwi nadàpara pwapwicîri, â bà bwaa tàpo tâa jaarà. Â bà mwa bàra pâra naa *Roma.

¹⁵ Na rà tère é jèkutâ goobà wà tèpa cèikî na rà tâa Roma, â rà me carabà naa na Aupwa jèna kà Appius ma naa na é pâ Âracié Wâra ija. Â, na é côora wà Paulo, â nye dau piwâdé nùmee kaa, â é ipwaolé tà Pwiduée.

Paulo âna é patùra tèpa Juif na Roma

¹⁶ Na bà tèepaa pâ naa Roma, â rà naa tàrù tà Paulo ma é tâa na jè pwârawâ, â caapwi pwi codà na é wéaarié.

¹⁷ Géee na càuru é âracié tòotù, â wà Paulo, âna é papitiri wà tèpa pitûâ kà tèpa *Juif na tâa Roma. Â é ina tàra pâ: «Bwa; tèpa jènereô, nye ticè na go pwa na èpà târa é Ba kâjè, ma é pâ nyamanya kà tèpa ijiao kâjè. Êco na rà tâjùruo ma tòpò-o naa na karapuu, na *Iérusaléma. Â rà popao, â rà naaô tà tèpa Roma.

¹⁸ Â rà pitawiâô wà tèpa Roma, â nùmarà na rà panuâô còwâ, ba nye ticè na rà pâmari naa good cèna pâri ma rà catâmwaraô goo.

¹⁹ «Êco na wà tèpa Juif, âna tàutàra. Êkaa na go jèe po ilari pâ, na go to pâ naa jaa wà César, pwi ukai. Êco na càcaa nùmoo na go pinatòti é Ba kôo.

²⁰ Êkaa na go todàwà ba na jè pitùra. Ba wàijè tèpa Juif, âna jè cèikî naa goo pwi [*Mesia, *pwi a pa-udòjè] na é me [géee goo Pwiduée]. Êkaa na géere pwa jinu good nabà.»

²¹ Â rà tòpi tée pâ: «Bwa. Câbà caa tòpi cè tii googà géee napô *Judée, â nye ticè cè pwi jènerejè mwara cèna é me nau pipwa jèkutâ googà tâbà, é wâpà na é inagà ba èpà.

²² Êco na wâdé na gà napéaati tâbà bwàti é pwi ditàra pwapwicîri bèepwiri, ba bà tère pâ, dau pi-inawà ba èpà pitiri.»

* **28:11** Castor ma Pollux—Neere tupédu duée najawé bérepidu kà tèpa Grec. Nee mwara pâ les Dioscures. **28:18** Apostolo 26.31 **28:19** Apostolo 25.11 **28:20** Apostolo 26.6–7 **28:22** Apostolo 24.14

É picémara Iésu tàra

²³ Rà càù tée ê jè tòotù, â wâru tàpé na rà medarié, naa na i wâ na é pitâa na. Â é pinapéaati tàra bwàti [ê pwina é cèikî naa goo] â é picémara tàra ê *Mwaciri kà Pwiduée. É *paâjupâra Iésu tàra goro ê *Naèà kà Moosé, ma ê pâ auina kà tèpa *péroféta. Â rà pitùra, tapoo na dàuru tiagoro bàrane. Ba é imudàra na é tàpiri ê pwâranümarà naa goo Iésu.

²⁴ Wà pàra tàpé, âna rà tèreina ê pwina é ina, â wà pàra pwi, âna tàutàra dàra cèikî naa goo.

²⁵ Jèe pwa na rà ipiina, â càra caa pitèrerà, â é ina tàra wà Paulo pâ: «É nye âjupâra ê Nyuâaê Pwicîri na ia é ina tà tèpa jooorowà na é naigé mee wà péroféta Isaia, na é ina pâ:

²⁶ Gà pâra co pwini

ma ina tà pwi Ba:

“Guwà tère taaci,
â câguwà caa tèreina.

Ucâri taaci,
â câguwà caa côo.”

²⁷ [Go ina naa goorà—

goo pwi Ba kôo bèeni]:

Pwâranümarà na gòo,

pwâranyürurà na kee,

[âraporomeerà na bwi].

Ba péa rà côo

ma côoina bwàti

Â péa rà tère

ma tèreina diri.

Â péa rà biirà

ma medario côwâ.

Péa nama tiâu

pâ maagé kâra Ba.»

Ésaïe 6.9–10

²⁸ Â é tubanabwé wà Paulo, â é ina tàra pâ: «Wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà Pwiduée âna é jèe panuâ ê *Picémara Wâdé kèe pàdari tàpé na càra caa tèpa Juif, â rà o tère, â rà o udò, [â o tâa tàra ê *âji wâro].»

{

²⁹ Â nabwé, â rà pâra wà tèpa Juif, â rà dau pitaèkâa goo ê pwina é ina tàra.}

É pacâmuri diri tàpé na rà medarié

³⁰ Napwa wà Paulo, âna é tâa na ê wâ na é pa, naa na du ârailu naja†. Â é tòpi diri ê pâ âboro na rà me nau côoê.

³¹ Â câé caa piwâ na é picémara tàra ê Mwaciri kà Pwiduée, ma pipacâmurirà goo diri ê pâ namuru goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â nye ticè jè muru, cèna pipaèràé naa na é pai tura kèe.

† **28:30** Munaa rà panuâ Paulo wà tèpa Roma, géé na càuru ârailu naja. Â é mwa pwa béarapàpé kâra pai pâra kèe, na càcaa piwiâ naa na Tii Pwicîri. Munaa é cai tèpa cèikî wâ Akaïe (Grèce). Â pwiri é pâra tia Espagne mwara. (Còo Roma 15.24 ma 28.) É wii bétapoo kâra tii kèe tà Timotéo ma tii tà Tito na pàara bèepwiri. Â géé na càùé, â wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma, âna é nama jèu tâjùrué mwara. Â rà tètâmwereê wâpâ na naja 67 naa Roma.

Tii kà Paulo tà tàpé Roma Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Wâru tèpa cèikî na rà tâa jaaé, na rà panuâ pâ bwàcu kàra tà tèpa béera naa *Roma (naporomee 16).

É wii wiidà?

Na é *naja 57. Wà Paulo, âna é wii géé na ville Korénito, naa na béâracié kàra pai pâra kêe, béaa kàra pai wâjué kêe còwâ naa *Iéruusaléma. (Còo *Apostolo* 15.25–31.)

É wii tâi?

Tà tèpa âboro naa na ville wâ Roma, na ia rà tère é *Picémara Wâdé, â ia rà cèikî naa goo. (Càcaa wà Paulo na é picémara tàra.) Wâru géé goorà, âna càra caa tèpa *Juif. (Còo 1.13; 11.13,30,31.) Êco na pwa pâra tàpé na rà tèpa Juif. (Còo 2.17; 7.1.) Rà ipitiri wà tèpa cèikî, naa na pâ pwârawâ. (Còo naporomee 16.)

Cina é wii?

Wà Paulo, âna é napéaati é ère cèikî kâjè, naa goo Iésu Kériso, ma pai pwa goo, na é pa-udòjè wà Pwiduée, ma naa tâjè é *wâro dâra gòiri jaaé.

Pwiri pwa pitaèkâa nabibiu kà tèpa cèikî na rà tèpa Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. É paari wà Paulo pâ, tâa tà tèpa Juif é *aamwari na pwicîri géé goo Pwiduée, êco na nabà, âna é tòpi diri tèpa âboro na medarié, â câé caa pwaké goro âboro.

É pwa pupûra tà tèpa cèikî, ba na rà wârori é wâro na *tàrù ma âjupâra.

Jèpwi mwara, âna é patère tèpa cèikî naa Roma pâ, ée mwa tâa jaarà wiàna é pâra naa Espagne (1.10–13; 15.22–28).

Dà ère é tii bèeni?

É tii bèeni, âna tii na é napéaati bwàti é pai pa-udòjè kà Pwiduée:

Béaa, âna jè cau tèpa pwa na èpà, â jè tapacîri é wârimuru na dau gòo jii Pwiduée (naporomee 2–3). Êco na dau maina *pimeaari imudi kêe ba kâjè, â é pa-udòjè tèpa âboro jii pâ èpà kâjè, wiàna jè cèikî naa gooé. Wàépwiri auniimiri kêe géé na biu. É pacoo nabà pwi auniimiri kêe-bà. Â é nama é pinaigé mee wà Iésu Kériso, na é pipanuâê, ba na é wâri é wârimuru kâjè, na é bà naa goro *satauro (3.23). Géé goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *tàrù na araé, â é nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà. Wàrapwiri co géé goo é pwina é pwa wà Kériso, â jè tòpi wiàna jè cèikî naa gooé. Càcaa géé goo cè pwina wâdé na jè pwa, é, pai pitère dâra kâjè cè jè naèa.

Wà *Abéraama, pwi âboro imaina kà tèpa Juif, âna é câmu tâjè. Ê wâro kêe, âna *paâjupâra é pwina é ina wà Paulo. Ba wà Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na tàrù na araé (naporomee 4).

Géé goo é pwina é pwa wà Kériso, â wà Pwiduée, âna é tapàgà é pàtàmara èpà naa na wâro kâjè, â é jèe tipijè, ba na jè wârori é wâro na tàrù. O càcaa mwa caa pitèjè. Ba wà Pwiduée, âna é jèe inapàpari pâ, jè tèpa âboro kêe na jè wâdé na araé (8.1). Â ticè muru na pâri ma pinaaitirijè jii é pimeaari kêe (8.38).

Gée goo kaa pwiri, â wâdé na jè pipanuâjè bamwara têe, ba na jè pwacèwii ê *ârapwaaílò na wâro, na dau wâdé têe. Ba wàé kaa pwiri ê âji pwapwicîri, na pâri ma jè naa têe (12.1).

Jè wârori pâ wâro na pitòimiri—jè pitêre dà tàpé na tâa gòrà ê pitûâ naa na napô (13.1); jè cibwaa pitèi ma pi-ina tèpa cèikî béejè (14.4). Jè pidàpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü ê cèikî kàra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra (15.1).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Roma

Ipwabwàcu ma pwâranüma Paulo (1.1-17)

Jè cau tèpa pwa na èpà (1.18-3.20)

Pai nama jè tàrù na ara Pwiduée goro cèikî kâjè (3.21-5.21)

Pai wâro kâjè na bwaa âmuê (6.1-8.39)

Ba Isaraéla ma pàra Ba (9.1-11.36)

Câmu goro pai wâro kâjè (12.1-15.13)

Bénabwé popai ma ipwabwàcu (15.14-16.27)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Paulo, pwi ênawéna kà *Kériso Iésu, âna go pwa tii [tàwà, tèpa cèikî naa *Roma]. É todòo wà Pwiduée, ba na go pwi *apostolo. Â é pitòrigario, ba na go inapàpari ê *Picémara Wâdé kêe,

² na é jèe mara inapàpari béaa—ba é nama rà pinaigé mara ê pwiibà wà tèpa *péroféta kêe, na rà wii naa na Tii Pwicîri—

³ Picémara Wâdé goo Pwina naîê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Wàé, âna pwi gòobàra pwi ukai *Davita*.

⁴ Â wà Pwiduée, âna é paari pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro còwâ gée na aubà, goro pàtàmara ê *Nyuâaê Pwicîri.

⁵ É pacimaô wà Pwiduée, ba na go† pwi apostolo kà Kériso. Â é wakè kôo, âna, na go inapàparié târa diri ê pâ Ba, ba na rà cèikî naa gooé, ma pitêre dèe.

⁶⁻⁷ Wâguwà mwara tàpé Roma, âna guwà tèpa bée tàpéebà. Ba dau wânüma wà Pwiduée tàwà. Â é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kà Iésu Kériso, ma guwà tèpa âji Ba kà Pwiduée. Wâdé na tà tàwà é pimeaari imudi ma pinaanapô na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Nüma Paulo na é cairà

⁸ Go tapoo goro pwaolé tà Pwiduée kôo goowà diri, naa na nee Iésu Kériso, ba jèe po jèkutâri pitiri gòropuu ê cèikî kàwà.

⁹ Â go nye tà niimiriwà naa na pwâra pwapwicîri kôo—üu, pâri ma é *paâjupâra ê pwiibà wà Pwiduée. Wàé na go piênawéna kêe gée na diri ê pwâranümo, na go inapàpari ê Picémara Wâdé goo Pwina naîê.

¹⁰ Go nye ciburà ilari jiié pâ, na go caiwà, wiàna câbawâdé kêe.

¹¹ Ba nye dau nümo na go pagòowà, ma jè ipâdi ma wâguwà ê *aupwényunyuâari me gée goo ê Nyuâaê Pwicîri.

¹² Â jè mwa pipagòojè goro cèikî kâjè naa goo Kériso.

¹³ Tèepaa naa goro nabà, âna càcaa pâri ma go paé dariwà. Êco na wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béeò naa na nee Kériso, pâ, jèe dau wâru pai niimiri

1:1 Apostolo 9.15   1:2 Roma 16.25-26   * 1:3 É, ...Pwi gòobàra pwi ukai Davita naa na naiiri âboro...

4Â napwa naa goo âji èrèè na pwicîri, âna wà Pwiduée, âna é paari goro pàtàmee pâ, é Pwina naîê, na é nama é wâro còwâ gée na aubà. É, ...âna é paari pâ, é Pwina naîê na dau pwa pàtàmee...   1:5 Apostolo 26.16-18;

Galatia 2.7-9   † 1:5 Go—Grec: Bà. Còo note goo 2 Korénito 1.6.   1:6-7 Nombres 6.25-26   1:10 Apostolo 19.21; Roma 15.23   1:13 Apostolo 19.21

kôo pâ, na go pwa. Ba wâdé tôo na go côo ê pwâra wakè kôo naa jaawâ, pwacèwii ê pai côo kôo, naa [jaa tàpé na càra caa tèpa *Juif] na pàra napô.

¹⁴ Ba go dau niimiri [diri tèpa âboro]—tàpé na rà pwacèwii, ma wà pàra tàpé na pi-itè ê nyamanya kâjè ma wàilà‡; â wà tèpa âboro na rà câmu, ma wà tàpé na bwaa càra caa câmu.

¹⁵ Êkaa na dau nûmoo na go caiwà na Roma, ba na go picémara ê Picémara Wâdé naa jaawâ.

Êre Picémara Wâdé

¹⁶ Go cèikî ba mwü§ naa goro ê Picémara Wâdé. Ba wàépwiri pwi neemuru wakè kà Pwiduée na dau pwa nii kêe* târa ma é pa-udò tàpé na rà cèikî naa goo Kériso [ma naa târa ê *âji wâro jaaé]—tapoo géé goo wà tèpa Juif béaa, ma tubanabwé naa goo pàra tàpé.

¹⁷ Ba é Picémara Wâdé, âna é paari tâjè tèpa âboro pâ, wà Pwiduée âna é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé†, â é nama jè tèpa âboro na jè târù na araé‡. É wàrapwiri tâjè goro ê cèikî kâjè. Ba é ina [wà Pwiduée] naa na Tii Pwicîri, pâ, *Wà pwina é cèikî, âna é târù na arao. Â o tâa tée é wâro.* **Habakuk 2.4**

jè cau tèpa pwa na èpà

(Naporomee 1.18-3.20)

¹⁸ Wà Pwiduée, âna é paari, géenidò *napwéretòotù, é pwâra putàmu kêe tà tèpa âboro na èpà. [Â ée mwa tèirà ma naa wârimuru târa] wiâra pwâranümarà ma é pâ tûâ kàra na èpà. Ba rà pâiti jii é âjupâra, â rà pwa ma càra caa côo Pwiduée wà pàra tàpé.

¹⁹ Êco na nye pâri ma rà tâmogòori Pwiduée, wiàna nûmarà. Ba é jèe nye tòpò [naa na pwâranümajè, wàijè tèpa âboro] ê pai pwa wèe ma jè tâmogòorié.

²⁰ Ba wiàna câjè caa côoé goro du âraporomeejè, â é pipaarié bwàti naa na è pâ pwina é pwa géé na autapoo goo. Ba é tòpò é gòropuu, ma napwéretòotù, ma diri é pâ namuru na tâa na. Â pâri ma jè côo pâ, é tâjaijè awé, â pwa pàtamee dàra gòiri.

²¹ Êkaa na, rà o mwa wànau târa pai ipwamururà wà tàpé na rà naa càurà naa gooé?

Wà tàpéebà, âna rà nye tâmogòori pâ, nye pwa cè Pwiduée, êco na càra caa pwamainâe ma pwaolé tée, wàra na nûmee goo. Ba rà imwüru naa na è bàutè, â piticèmururu naa goo é auniimiri kàra.

²² Rà niimiri pâ rà tâmanga, êco na rà piwârau.

²³ Ba rà naa càurà naa goo Pwiduée na é tâa dàra gòiri na muugère kêe, ba na rà ipwamainâa ê pâ *ânuurumuru na o tiàurà—ânuuru âboro, ma marü, ma macii, ma dòèa.

É panuârà wà Pwiduée

²⁴ Géé goo kaa pwiri, na é panuâ tèpa âboro wà Pwiduée, ma rà pwa pâ tûâ na èpà na nûmarà goo. Â rà tubaèpà é naiirà, â rà pitubakamurà còwâ.

‡ **1:14** Tàpé na rà pwacèwii, ma wà pàra tàpé... Grec: Tèpa Grec ma tèpa Barbare. **1:16** Maréko 8.38;

Apostolo 13.46; 1 Korénito 1.18-24 § **1:16** Go cèikî ba mwü—Grec: Câgo caa kamu. * **1:16** Neemuru wakè kà Pwiduée, na dau pwa nii kêe—Grec: Ê jè pàtama Pwiduée. **1:17** Habakuk 2.4; Roma 3.21-22

† **1:17** Tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé—Il nous a réconciliés. Ê popai bèepwiri, âna pàra wiâra é auina pâ: Ê nama jè tèpa âboro na jè târù na araé (justifiés), êkaa na napéaati naa na tii bèeni. Còo mwara Târù naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. ‡ **1:17** 1re phrase—Grec: Ba é târù kà Pwiduée, âna naa {tà pwi âboro} goro é cèikî kêe, ba kà {tàpé na} rà cèikî. **1:19** Apostolo 14.15-17, 17.24-28 **1:20** Job 12.7-9; Psaume 19.2 **1:21** Éfeso 4.17-18 **1:22** Jérémie 10.14; 1 Korénito 1.20 **1:23** Deutéronome 4.15-19; Psaume 106.20

²⁵ Rà pâ na naaco Pwidueé na é âjupâra, â rà itàari é nyi duée imudi§. Â rà ipwamaina é pwina é tòpò jii na rà ipwamaina wà Pwina é tòpò diri! (Êco na [wàijè, âna] wâdé na jè ipwamaina Pwidueé na é âjupâra dâra gòiri! Wâdé na wâra!)

²⁶ Wâé kaa pwiri, na wà Pwidueé, âna é panuâ tèpa âboro, ba na rà pwa é tûâ na jè kamu goo. Ba wà pa ilàri kàra, âna jèe càra caa puu ma tèpa paaò, â rà puu ma pàra ilàri. Â jèe càcaa wàra é pai pwa goo!

²⁷ Ipaiwà naa goo tèpa paaò, ba jèe càra caa ipuu ma wà pa ilàri; ba rà nama dâtirâ é pâ câbawâdé kàra na miiri, â rà ipuu ma pàra paaò! Â êkaa pwiri, na rà tòpi naa na naiirà é wârimuru kàra jèpa èpà na rà pwa.

²⁸ Ûna rà naa càurâ naa goo wà Pwidueé, â é panuârâ wiâra é pâ auniimiri kàra na èpà, â rà pwa é pâ namuru na càcaa muru a pwa na jè miiri goo.

²⁹⁻³¹ Rà pâ nau po dau èpà naa na diri pai pwa wèe, â jèe piaraégò é tûâ kàra:

Rà tèpa iau;

Rà tèpa iputâmu;

Rà tèpa ipwamainarâ;

Rà tèpa ipwa tûâ;

Rà tèpa ipwagoo;

Rà tèpa ipawâmi;

Rà tèpa pi-ina kàra;

Rà tèpa picocoo;

Rà tèpa pièpà;

Rà tèpa pitânyiri;

Rà tèpa piokée, tiagoo na;

Rà pâ nau tèpa pipòtâmwara âboro.

Càra caa pinûnûma naa goo é èpà na rà pwa, ba gòo pûrurâ.

Càra caa pitu tà pàra tàpé, ba ticè imeaari goorâ.

Càra caa pacoo ipwataâboro kàra, ba rà tèpa pwâ.

Càra caa pitère dâra pa nyaa ma caa kàra.

Càra caa papwicîri Pwidueé, â rà pâ nau tèpa cicaraé.

Rà ciburâ pâmari é pâ na jèpapara tûâ târa pwa pwina èpà.

³² Wàépwiri kaa! Rà dau tâmogòori bwàti é pitûâ kà Pwidueé, â càra caa ipacè naa goo. Jèpwi mwara, âna rà pagòo mwara tàpé na rà pwaduwa kàra. Wâdé na rà bà wà tèpa âboro na wàrapwiri càrarâ!

2

Pitèimuru kà Pwidueé

¹ [Pwiri gà gére pi-ina tâgà pâ: «Rà nye dau èpà kaa wà tèpa âboro bèeni!»] Wàéco, na gà nye tàgére pwa mwara é càrarâ! Â o po dau pwacoé tâgà na gà ipwamurugà còwâ. Ba wiàna gà pitèirâ, â gà pipwa wârimuru còwâ tâgà.

² Ba jè nye tâmogòori bwàti pâ, é *târù wà Pwidueé na é pitèi wà tàpé na rà wàrapwiri.

³ Â wâgà, pwi a gére pwacèwiirâ, âna gà gére tèirâ. Â wànau? Gà gére niimiri pâ, gà uru jii é pitèimuru kà Pwidueé?

⁴ Càngà caa gére còo pâ, é dau pidâpwicâariê naa googà wà Pwidueé, â é nye dau wâdé naa googà? Gà nye gére pa ma piticèmururu naa goo pwiri? É wàrapwiri wà Pwidueé, ba nûmee na gà pitòtèri é wâro'gà.

§ 1:25 Duée imudi—Grec: Êpwina pwâ. 1:27 Lévitique 18.22, 20.13; 1 Korénito 6.9 2:1 Mataio 7.1-2; Ioane 8.7 2:4 Éféso 1.7; 2 Péteru 3.15

⁵ Êco na tàutâgà goo, ba po dau gòo pûrugà! Â gà nye tà piâjagò é wârimuru'gà. Ba o tèepaa pwi Tòotù na ée mwa paari é pwâra putàmu kêe wà Pwiduée tà tàpé na rà pwa na èpà. Â ée mwa paari é pai tàrù kâra é pitèimuru kêe.

⁶ «Ba wà tèpa âboro, âna rà jèpa tòpi é jèpa câmarà*, wiâra jèpa wakè kâra.»

⁷ Wà pàra tàpé, âna rà ipwadàra ma rà pwa é pwina wâdé, ba na é wâdéarirà wà Pwiduée†. Â rà mudàra é aupwényunyuâari kêe, ma é wâro na ticè pwâadèrèè na wâjaaé. Â wà Pwiduée, âna ée mwa nama rà wâro awé jaaé.

⁸ Êco na wà pàra tàpé, âna rà cicaraé, â càra caa pitère dâra é âjupâra, â rà nye tà ciburà pwa é tûâ na èpà. Â wà Pwiduée, âna ée mwa putàmurirà, â ée mwa naa wârimuru tàra.

⁹ Wà diri tàpé na rà pwa na èpà—wà tèpa *Juif ma pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna o pwaée kâra, â rà o mwa tâa na aré ma tòina.

¹⁰ Â wà diri tàpé na rà pwa pwina wâdé—wà tèpa Juif ma wà mwara pàra tàpé na càra caa tèpa Juif—âna rà mwa tòpi jii wà Pwiduée é pwényuâa ma muugère, ma ipwamaina ma pinaanapô.

¹¹ Ba caé caa ipwaké goro âboro.

Ipaiwà wiàna pwa Naèà, é ticè Naèà

¹² Wà tèpa Juif, âna tâa tàra é *Naèà kà Moosé, â wà pàra tàpé, âna tiàu jaarà é Naèà. [Êco na ipaiwà wàilà. Ba] na rà pwa na èpà, â ée mwa tèirà ma pwa wârimuru tàra wà Pwiduée. Â é pitèimuru kêe tà tèpa Juif, âna o pàra wiâra é Naèà.

¹³ Wiàna tâa tâjè é Naèà, â wiàna câjè caa pitère dâra, â o [coo é wârimuru kêjè]. Êco na, wiàna jè pitère dâra, â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kêjè ma wâé, â] é nama jè tèpa âboro na jè *tàrù na araé.

¹⁴ Wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa tâmogòori é Naèà. Êco na, ûna rà wâro wiâra *pwâratùra-nigée-goorà, âna, pwacèwii na rà wâro wiâra é Naèà‡.

¹⁵ Â rà nye tà paari pâ, é nye tâa na pwâranümarà é Naèà. Â é pwâratùra-nigée-goorà, âna é *paâjupâra pwiri. Ba, na pàra pàara, âna rà pitòtirà còwâ, â na pàra pàara, âna rà ipwamururà còwâ.

¹⁶ Jè o mwa còo bwàti na Tòotù kâra Pitèimuru. Ba wà Pwiduée, âna é nama é pitèi é pwina cârù na pwâranüma diri tèpa âboro wà Kériso Iésu. Â wàépwiri pwi *Picémara Wâdé na go inapàpari.

Ba Isaraéla ma Naèà

¹⁷ Wâgâ, pwina gà pwi Juif, gà nama pàagà é Naèà, â gà pi-ina kâgâ, ba gà pwi âboro kà Pwiduée.

¹⁸ Â gà ina pâ gà tâmogòori é câbawâdé kêe; â é pitu tâgâ é Naèà, ma gà tâmogòori cè pai pàra'gà na wâdé.

¹⁹ Â gà niimiri pâ gà pwi a pipopa tèpa bwi, â gà pwi pwéelaa kà tàpé na rà tâa na bàutê.

²⁰⁻²¹ Â gà pwi a picòo tàpé na càra caa tâmogòori pwa pwina wâdé. Â gà pwi a pacâmuri tàpé na bwaa càra caa gòo§. Ba gà niimiri pâ, tâa tâgâ é autâmogòorimuru ma é âjupâra, me gée goro é Naèà.

Pwiini! Gorodà na câgâ caa picòogâ còwâ? Ba gà ina tà pàra tàpé pâ, na rà cibwaa mura, â wâgâ, âna gà pwi a mura!

^{2:6} Psaume 62.13; Proverbes 24.12; Mataio 16.27; 2 Korénito 5.10 * ^{2:6} Câma—Récompense. Pumara wakè. † ^{2:7} Ba na é wâdéarirà wà Pwiduée—Grec: Rà mudàra é muugère. ^{2:8} 2 Tésalonika 1.8 ^{2:14} Apostolo 10.35 ‡ ^{2:14} 2e phrase—Grec: Úna rà pwa, gée goorà, é pwina é ina é Naèà, â rà pâ nau {tèpa} naèà kâra, wàilà còwâ. ^{2:20-21} 2 Timotéo 3.5 ^{2:20-21} Mataio 23.3-4 § ^{2:20-21} Tàpé na bwaa càra caa gòo—Grec: Tèpa nari èpo.

22 Â gà papwicîri ê toomura, â wâgà, na gà pwi a toomura! Â gà èpàri ê pâ duée imudi, êco na gà mura [pâ ânuurà] gée na pâ wâra pwapwicîri kàra*!

23 Gà pi-ina kâgà, ba tâa jaagà i Naèà, êco na câgà caa pitêre dâra! Â gà gére tubaèpà tà Pwiduée goro ê tûâ'gà.

24 Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Â gà pwi majoroé ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pi-ina ba èpà ê nee Pwiduée.* *Ésaïe 52.5*

Âji kamaî

25 [Wâgà na gà pwi Juif, âna pwa *kamaî tâgà.] Â wiàna gà pacoo ê Naèà, â ê pai pwa kamaî'gà, âna piâjimuru. Êco na, wiàna câgà caa pitêre dâra ê Naèà, â o piticèmururu naa goo ê pai pwa kamaî'gà.

26 Wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càcaa pwa kamaî târa. Êco na, wiàna rà pitêre dâra ê Naèà kà Pwiduée, â wà Pwiduée, âna é côorà ma rà pwacèwii tàpé na pwa kamaî târa.

27 O wailà na rà pitèigà, wâgà, pwi Juif, na pwa kamaî tâgà. Â gà o tòpi ê wârimuru na dau maina. Ba gà tàgère tâmogòori ê Naèà, êco na tàutâgà na gà pitêre dâra.

28 Gona wailàapà tèpa âji Juif? Câjè caa tèpa Juif, gée goro ê pâ muru na jè côo goro âraporomeejè. Â ê âji kamaî, âna càcaa ê câmu kêe na pwa naa na naiijè tèpa âboro.

29 Jè tèpa âji naî Pwiduée†, gée goro ê wakè kâra Nyuâaê Pwicîri naa na pwâranümajè. Â càcaa ê naèà na pwa pwiri. Â wiàna wàrapwiri, â dau pwacooé naa gooje tèpa âboro ma jè ipwamainajè mwara. Â nye wàco wà Pwiduée na pâri ma é ipwamainajè.

3

Dau tàrù pwina é pwa wà Pwiduée

1 Wiàna wà pwi jè âboro, âna é pwi *Juif, â gona muru na wâdé, é, muru na càcaa wâdé? Â ê pwa *kamaî, âna pwamuru naa goo pwiri?

2 Ũu, nye dau wâdé ba kêe naa na pâ muru na wâru. Ba wà Pwiduée, âna é naa tà tèpa Juif ê popai kêe, ba na rà wéaari.

3 Wiàna wà pàra tàpé gée goorà, âna càra caa wéaari ê pâ auinabéaa kàra têe, â gona wà Pwiduée, âna o câé caa wéaari ê pâ auinabéaa kêe târa?

4 Akaé! Ba wiàna rà pwâ wà tèpa âboro, â wà Pwiduée, âna wàé Pwiduée na é *tàrù, â é nye wakè na âjupâra. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Na gà tùra, co Pwiduée,
â gà tàrù ma âjupâra.
Tèpa âboro diri,
âna rà côoina popai'gà.
Â gà nye ciburà piétò,
jii tàpé na rà pitòtigà.*

Psaume 51.6

* 2:22 Gà mura...gée na pâ wâra pwapwicîri kàra—é, Câgà caa tòimiri é neemuru na pwicîri. Pwiri wà pàra tèpa Juif, âna rà icuri pâ ânuuru duée, na me gée na pâ wâra pwapwicîri kà tàpé na càra caa cèikí naa goo Pwiduée. Muru na pwicîri naa na Naèà. (Còo Deutéronome 7.25.) 2:24 Ésaïe 52.5 2:26 Galatia 5.6

2:29 Deutéronome 30.6; Kolosé 2.11 † 2:29 Tèpa âji naî Pwiduée—Grec: Tèpa Juif, tàpé na pwa kamaî târa. 3:4 Psaume 51.6

⁵ Napwa naa goo pâ tûâ kêjè na èpà, âna rà paari pâ, nye ticè èpà goo Pwiduée. Â géé goo kaa pwiri, â rà ina pàra tàpé* pâ: «Càcaa wâdé wiàna é pwa wârimuru tâjè wà Pwiduée, [ba pâ tûâ kêjè na èpà, âna paari pai wâdé kêe]!»

⁶ Akaé! Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri càcaa tàrù é pai pwa kà Pwiduée, â pwiri o wànau târa cè pai tèi kêe tèpa âboro ni gòropuu?

⁷ [Â wâgà, pwiri gà pwacèwii tàpéebà, â gà gére niimiri pâ] ‘Ê pâ tûâ kôo na èpà, âna paari pâ, piwéna jiijè é pwina é pwa wà Pwiduée. Â jè còoinari pai muugère kêe goo. Êkaa na càcaa tàrù na é pwa wârimuru tóo goo wà Pwiduée.’

⁸ [Bwa. Gà cibwaa ina pwiri. Ba nye ipaiwà] na jè ina pâ: «Wâdé na jè pwa na èpà, ba na o tèepaa é pwina wâdé!» (Â pwa pàra tèpa pwâ na rà ina pâ, go ina pwiri. Â wà tàpéebà, âna pâri ma pwa wârimuru târa.)

Ticè âboro na é tàrù na ara Pwiduée

⁹ Jè ina pâ wànau naa goobà, wàibà tèpa Juif? Gona bà piwéna jii wà pàra tàpé na ara Pwiduée? Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba go jèe nye ina pâ: Êdiri pâ âboro, âna rà jèe cau piênawéna kâra é [auniimiri kâra na] èpà—wà tèpa Juif ma wà mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

¹⁰ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Nye ticè pwi jè âboro
cèna é tàrù na ara Pwiduée.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

¹¹ *Nye ticè jè âboro
cèna é wâro naa âjupâra.
Nye ticè pwina é mudà Pwiduée!*

¹² *Rà nye cau naa càùrà
naa goo Pwiduée.
Rà cau tèpa âboro na rà èpà.
Nye ticè na pwa na wâdé.
Nye ticè ji pwina caapwi wàé!*

Psaume 14.1–3

¹³ *Na rà tùra, âna pimo;
piârailu ûmemeerà.
Ba rà pigòé ma tubé.*

Psaume 5.10

*Popai kàra, âna pwacèwii aru.
Rà utijè pwacèwii dòèa.*

Psaume 140.4

¹⁴ *Maina tojii na pwârà.
Jè maagé goo pwâratùra kàra.*

Psaume 10.7

¹⁵ *Rà nye itàa co, nau ipòtàmwara.
¹⁶ Wâna rà pâ wé, na rà tòdidiri.
Rà câmi é aré ma tojii.*

¹⁷ *Càra caa tâmogòori
é naigé mara pinaanapô.*

Ésaie 59.7–8

¹⁸ *Ba càra caa papwicîri Pwiduée.*

Psaume 36.2

* **3:5** *Rà ina pàra tàpé—Grec: Go tùra pwacèwii tèpa âboro.* **3:9** Roma 1.18–2.24, 3.23 **3:10** Psaume 14.1–3, 53.2–4 **3:13** Psaume 5.10, 140.4 **3:14** Psaume 10.7 **3:15** Ésaie 59.7–8 **3:18** Psaume 36.2

19 Napwa naa goro ê *Naèà, ma é pâ popai na wâna, âna mara tatée wà tàpé na é naa ba kàra ê Naèà [wà tèpa Juif]. É paari diri pâ tûâ kà tèpa âboro na càcaa *tàrù na ara Pwidueé, â na ée mwa pitèirà goo. Â nye ticè jè âboro naa gòropuu diri cèna pâri ma é ipwamuruê.

20 Ba nye ticè jè âboro cèna é ina pâ é pwi âboro na é tàrù na ara Pwidueé goro cè pai pitère dâra kèe ê Naèà. Ba é wakè kâra ê Naèà, âna, na rà tâmogòori tèpa âboro pâ, rà tèpa âboro na rà èpâ.

pai nama jè tàrù na ara pwidueé goro cèikî kâjè

(Naporomee 3.21-5.21)

21 Nabàni, âna é jèe paari wà Pwidueé é pai pwa goo, ma jè o tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â, na é nye pwa, âna nye ticè Naèà. Ba é Naèà kà *Moosé ma é pâ popai kà tèpa *péroféta, âna rà nye po *paâjupâra co é pwina é pwa wà Pwidueé.

22 Ba wà Pwidueé, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tàrù na araé, wiâra é cèikî kâjè. Â é pwa tà diri tèpa âboro na rà cèikî naa goo Kériso, â nye ticè ipwaké goo.

23 Ba jè cau pwa na èpâ diri, â jè wâiti jii é pwényuâa ma muugère kà Pwidueé.

24 Â wà Pwidueé, gée goro é *pimeaari imudi kèe, âna é naa tâjè é âraimeai na wàrapwiri—[é pinaanapô, na é tòpò naa nabibiu kâjè ma wàé. Â é nama pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpâ] ba na jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Ê pwiibà, âna âraimeai kèe tâjè, na é naigé mee wà Kériso Iésu, na é tipijè jii é pâ na èpâ.

25-26 Wà Pwidueé, âna é naa wà Kériso, ba na é pwi *ârapwaailò ba kâjè. Gée goo é domii kèe, â wà Pwidueé, âna é pwanauri é pâ èpâ kâjè tèpa cèikî naa gooé. Â wàépwiri na é paari pâ, tàrù é pai pwa kèe. Ba béaa, âna é pidàpwicâarié naa gooje, â câé caa pwa wârimuru tâjè goro èpâ kâjè. Â nabà, âna é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, na jè cèikî naa goo Iésu.

É paâjupâra Naèà é cèikî kâjè

27 Géewê, âna o ticè majoroé ma jè pi-ina kâjè. Â piticèmururu naa goro é pai pitère dâra ê Naèà. Ba é pwina é âjimuru, âna cèikî.

28 Ba go ina tàwà pâ: Wà Pwidueé, âna [é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé, wiâra cèikî kâjè. Â càcaa gée goo é pai pacoo kâjè é Naèà.

29 Wànau, gà niimiri pâ, wà Pwidueé, âna é nye Pwidueé kà tèpa Juif co? Â gona câé caa Pwidueé kà pàra tàpé mwara? Akaé, ba é Pwidueé kâra gòropuu diri†!

30 Ba é nye caapwi co wà Pwidueé. Ba wàé na ée mwa nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé wà tèpa Juif, wiâra cèikî kàra. Â wàé mwara na ée mwa nama rà tàrù na araé pàra Ba, wiâra cèikî kàra.

31 Êco na jè cibwaa niimiri pâ, piticèmururu naa goo é Naèà, wàrapwiri goro é cèikî kâjè. Bwa! Càcaa wàrapwiri! Ba é cèikî kâjè, âna é paâjupâra é Naèà.

4

É pwi a cèikî wà Abéraama

3:20 Psaume 143.2; Roma 7.7; Galatia 2.16   **3:22** Galatia 2.16   **3:24** Roma 5.1   **3:29** Roma 10.12

† **3:29** Gòropuu diri—Grec: *Pàra tèpa Ba (les païens)*.   **3:30** Deutéronome 6.4; Galatia 3.20   **3:31** Mataiao 5.17

¹ Jè o ina pâ wànau naa goo wà *Abéaraama, pwi jojoorojè*? Dà cè câmaê géé goro ê wakè na é pwa?

² [Nye ticè.] Càcaa géé goo ê pwina é pwa, na é jèe pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée. Â càcaa pâri ma é pi-ina kêe.

³ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: Wà Abéaraama, âna é cèikî naa goo Pwiduée, â géé goro ê cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é târù na araé. *Genèse 15.6*

⁴ Napwa naa goo wà pwi jè âboro na é pwi a wakè, âna é mwani na é tîpi, âna wâriê goro wakè kêe, â càcaa po mwani naa wârapwiri.

⁵⁻⁶ Êco na càcaa ipaiwà naa goo wà pwi âboro na nûmee na é wâdé na ara Pwiduée, ba ticè wakè na pâri ma é pwa. Â wâdé co é cèikî kêe naa goo Pwiduée. Géé goo ê cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna [é tîpò pinaanapô naa nabibiu kàru ma wàé, â] é nama é pwi âboro na é târù na araé.

Wà ukai *Davita, âna é nyabiri é ipwàdé kà pwi âboro na wârapwiri, na é ina pâ:

7-8 Rà nye ipwàdé kaa

wà tàpé na nuwarà.

É pa jîrà tojii

wà Pwiduée Caa.

Rà puràra wàilà,

ba pwanauri awé

diri pâ èpà.

Câé mwa caa côo

é pwina rà pwa!

Psaume 32.1-2

Càcaa kamaî na nama jè wâdé

⁹ Ê ipwàdé [na é ina wà Davita] âna gona nye kà tèpa *Juif co? Bwa. Nye kêra diri é pâ Ba. Ba ia go jèe nye mara ina pâ: Wà Abéaraama, âna é cèikî naa goo Pwiduée, â géé goro ê cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é târù na araé. *Genèse 15.6*

¹⁰ Ba wiidà na wà Pwiduée, âna é nama târù wà Abéaraama na araé? Pwiri géé na càuru é *kamaî kêe? Bwa, càcaa géé na càué, â nye béaa.

¹¹ Ba wà Pwiduée, âna é nye nama é târù na araé, na bwaa càcaa pwa kamaî tée, géé goro ê cèikî kêe naa goo Pwiduée. Â géé na càué, â é tîpi é câmu wà Abéaraama goro ê kamaî kêe, na paari pâ, ée mwa bàra târù na ara Pwiduée géé goro ê cèikî kêe.

Â, na wârapwiri, â wà Abéaraama, âna é jèe pâ nau caa kà diri tèpa cèikî naa goo Pwiduée na càcaa pwa kamaî târa. Â wà diri tàpéba, âna wà Pwiduée, âna é nye nama rà tèpa âboro na rà târù na araé.

¹² Wà Abéaraama, âna é nye pwi caa kà tàpé na pwa kamaî târa, [âna wà tèpa Juif] wiàna rà pâra na cèikî, wiàra naigé na ia é pwa. Ba wàé, âna é cèikî naa goo Pwiduée, béaa kêra é pai pwa kamaî tée.

Auinabéaa kà Pwiduée tà tèpa cèikî

* **4:1** Abéaraama, pwi jojoorojè—Grec: Abéaraama, pwi jojoorojè wiàra é naiiri âboro. Wà Abéaraama, âna é pwi jojooro tèpa Juif. Êco na é pâ nau pwi jojooro mwara, diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée. (Cò du nee tii 11 ma 12.) **4:3** Genèse 15.6; Galatia 3.6 **4:7-8** Psaume 32.1-2 **4:11** Genèse 17.10-11

¹³ Wà Pwiduée, âna é ina tà Abéraama ma wà tèpa gòobèrèè, pâ, ée mwa naa tàra é gòropuu diri. Càcaa géé goro na é pitère dàra é *Naèa wà Abéraama. É wàrapwiri tée wà Pwiduée, ba é jée nama é pwi âboro na é tàrù goro cèikí kée.

¹⁴ Ba wiàna pwi aupwényunyuâari bèepwiri, âna kà tàpé na rà pitère dàra é Naèa kà *Moosé, â pwiri piticèmuru naa goo é cèikí bau i pwi ia é ina wà Pwiduée.

¹⁵ Bwa! É Naèa, âna é pame co é wârimuru [tà tàpé na pwa na rà wârori é Naèa. Ba pwacoé na rà pâra wiâra diri]. Â wiàna nye ticè naèa, â pwiri [nye ticè napârajè na jè wârori. Â] nye ticè pai pitanami kâjè.

¹⁶ É aupwényunyuâari [na é ina wà Pwiduée] âna me géé goro é *pimeaari imudi kée, â géé goro mwara é cèikí kà Abéraama. Â rà pâra na tâa na tèpa gòobèrèè. Â càcaa kà tàpé co na rà pâra wiâra é naèa; â kà pâra tàpé mwara na rà cèikí naa goo Pwiduée, pwacèwii Abéraama, pwi caa kâjè diri.

¹⁷ Ba jée nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Go pwa ma gà pwi caa kâra é pâ Ba na wâru.* *Genèse 17.5* Ékaa na é pwi caa kâjè wà Abéraama, ba é cèikí naa goo wà Pwiduée. [Ba é tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna pâri ma é pacoo é auinabéaa kée.] Ba wà Pwiduée, âna wàé na é pawâro còwâ tèpa bà. Â wàé mwara na é tòpò é pwina bwaa âmué, na câjè caa pâji pâmari naani gòropuu.

¹⁸⁻¹⁹ Ûu, é nye wâari wà Abéraama naa goro i pwi ia é ina tée wà Pwiduée, â é pidàpwicâarié goro tapacîri. Ba é cèikí naa goo Pwiduée na ia é ina tée pâ: *O dau wâru awé tèpa gòobàragà.* *Genèse 15.5* Â êkaa pwiri, na é pâ nau *pwi caa kâra é pâ Ba na wâru.* *Genèse 17.5*

É cèikí kà Abéraama, âna é cimwü. Éco na jè muru na pwacoé, ba jée po 100 naja kà Abéraama, â é jée pâmwünyabweri na é bà. Â wà Sara, tô wâdèè, âna jée càcaa pâri ma é ipièrù.

²⁰ Éco na câé caa pidumapié, â é nye cèikí naa goro é auinabéaa kà Pwiduée. Â é cèikí kée, âna é pagòoé, â é nye ipwamaina Pwiduée.

²¹ Ba é tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna dau pwa pàtâmee, ma é pacoo i pwi ia é mara ina tée.

²² Â wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é *nama é pwi âboro na é tàrù Abéraama na araé.* *Genèse 15.6*

Popai ba kâjè mwara

²³ É pâ popai bèepwiri, âna càcaa kà wà Abéraama co,

²⁴⁻²⁵ â popai ba kâjè mwara. Ba é jèpa còo é cèikí kâjè wà Pwiduée, â ée mwa tòpijè. Wàé na é naa Iésu, Pwi Ukai kâjè, ba na é pwa wârimuru goro é pâ èpà kâjè, [tiagoro é pai bà kée]. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ géé na aubà, ba na [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé.

5

Pinaanapô naa nabibiu kâjè ma Pwiduée

¹ Wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jè *tàrù géé goro é cèikí kâjè. Â nabàni, âna jè tâa na é pinaanapô ma wà Pwiduée na é naigé mee wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso.

² Gée goro ê cèikî kâjè naa gooé, â jèè pâri ma jè pâdari Pwiduée, ba é naigé kâjè wà Iésu. Â jè jèè tòpi ê *pimeaari imudi kêe, â jè wârori nabà. Â jè jèè ipwàdéé, ba jè cimwü naa na ê cèikî kâjè, pâ, jè o tòpi ê câmajè—pai tâa kâjè na ê pai maina ma muugère kà Pwiduée*.

³ Jèpwi mwara, âna jè ipwàdéé na pâ aré kâjè, ba jè tâmogòori pâ, é aré, âna é nama jè pidàpwicâarijè.

⁴ Â, na jè pidàpwicâarijè, â jè cimwü naa na pâ tacai. Â, na jè cimwü, â o pimaina too ê cèikî kâjè, na jè tapacîri [ê auinabéaa kà Pwiduée].

⁵ Â é cimwü ê cèikî kâjè naa gooé, ba o câe mwa caa panuâjè wà Pwiduée. Ba jèè dipitiri pwâranümajè ê pimeaari kêe na dau maina awé, na é pinaigé mee ê Nyuâaê Pwicîri, na jèè naa tâjè.

É bà ba kâjè na jè bwaa èpà

⁶ Ba, na bwaa nye càcaa pâri [ma jè ipa-udòjè] â wà Kériso, âna é jèè bà ba kâjè, wàijè tèpa âboro na jè èpà, na pwi pâara, na é jèè nye dâbacoò wà Pwiduée.

⁷ [Â jè pinünüma cai naa goo ni]: Po dau pwacoé ma jè bà ba kà pwi âboro na *târù ê wâro kêe. Â matâra pâ, pwa nii ma gòo kâjè ma jè bà ba kà pwi âboro na é dau meaari pâra tàpé†.

⁸ Êco na wà Kériso, âna é bà ba kâjè na jè bwaa tèpa âboro èpà. Wàé kaa pwiri, na wà Pwiduée, âna é paari ê pimeaari kêe ba kâjè.

⁹ Â nabàni, âna é jèè nama jè târù na araé goro é pai pwa *ârapwailò kêe—[ê pai bà kà Kériso]. Â wiàna é pwa ê muru na maina na wàrapwiri, â wà Kériso, âna ée mwa pa-udòjè jii ê wârimuru [na Tòotù na ée mwa pitèi tèpa âboro na wà Pwiduée].

¹⁰ Ba, na pâara na jè bwaa tèpa cicara wà Pwiduée, â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kâjè ma wàé goro pai bà kà Pwina naîê. Â wiàna é wàrapwiri tà tèpa cicaraé, â ée mwa upajè goro pai wâro [côwâ] kà Pwina naîê, nabàni na jè jèè tèpa bée.

¹¹ Â jè ipwàdéé ma ipwamainaê, gée goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, na é jèè tòpò ê pinaanapò bèepwiri.

Adamu ma Iésu Kériso

¹² [Wàéni é pwina tèepaa]: Ê Èpà‡, âna jèè tèepaa me naa gòropuu, é majoroé pwi caapwi âboro, wà *Adamu. Â ê Èpà, âna é pwa ma jè bà, wàijè diri tèpa âboro. Ba jè cau pwa na èpà, â jè o cau bà.

¹³ Ba jèè wâni gòropuu ê Èpà, béaa kêra é pai naa ê Naèà kà Pwiduée tà *Moosé. (Êco na, na bwaa ticè naèà, â câjè caa naa nümajè naa goro é pâ èpà na jè pwa.)

¹⁴ Êkaa na, tapoo na pâara kà Adamu, tèepaa naa goo wà Moosé, â pwa nii kêra é pwâra bà naa goro tèpa âboro. [Ba rà cau bà.] Ipaiwà wiàna càra caa pwa é pwi èpà na ia é pwa wà Adamu. (Ba wàé, âna é pwa é pwina é papwicîri jiié wà Pwiduée.)

Napwa naa goo wà Adamu, âna é pwi ânuuru Pwina ée mwa tèepaa.

* **5:2** Grec: *Ba gée gooé na tàpiri tâjè ê pimeaari imudi bèepwiri, â jè cimwü naa na, â jè ipwàdéé, naa na auwâari, goro é pai maina ma muugère kà Pwiduée.* **5:3** Jacques 1.2-3; 1 Pétèru 1.5-7 † **5:7** Na é dau meaari pâra tàpé—Grec: *Na é wâdé.* **5:8** Ioane 3.16; 1 Ioane 4.10 **5:9** Roma 1.18, 2.5 **5:12** Genèse 3.6; Roma 6.23 ‡ **5:12** Ê Èpà—*Le péché, le mal.* Ê câbawâdé na tâa na pwâranüma diri tèpa âboro, âna cètùjè, ba na jè pwa é pâ na jèpapara muru na èpà. **5:13** Roma 4.15

15-16 Êco na càru caa ipaiwà. Ba ê èpà na é pwa wà pwi caapwi âboro, wà Adamu, âna po dau pi-ité jii ê âraimeai na é naa naa goro piticèmuru naa goo§ wà Pwiduee na é naigé mee pwi caapwi âboro, Iésu Kériso. Gée goo é èpà kà Adamu, âna rà cau bà diri ê pâ âboro. Â gée goro ê pwina é pwa wà Kériso, âna rà cau tòpi ê pâ aupwényunyuâari na é naa wà Pwiduee naa na pimeaari imudi kêe.

Ba ê èpà kà Adamu, âna é pame ê pitèimuru ma wârimuru. Â ê âraimeai na é nye naa naa goro piticèmuru naa goo wà Pwiduee, âna é pame pai tipijè, wàijè pâ âboro na jè wâru. Â ipaiwà, wiàna dau wâru pâ èpà kâjè. Ba dau pwa pàtamara ê pimeaari imudi kà Pwiduee jii i èpà kà Adamu.

17 Ba gée goro é èpà kà pwi caapwi âboro, wà Adamu, â ê pwâra bà, âna é piétò jii diri pâ âboro. Êco na wà Pwiduee, âna é naa tâjè naa goro piticèmuru naa goo é aupwényunyuâari kêe na é naigé mee pwi caapwi âboro, wà Iésu Kériso. Â é nama [pwacèwii na câjè mu caa pwa na èpà, ba na] jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â é nama jè piétò naa na *âji wâro.

18 [Go ina mwara pâ]: Gée goro é tûa na èpà kà pwi caapwi âboro, â êdiri pâ âboro, âna cau tèira ma pwa wârimuru tàra. Â gée goro é tûa na wâdé kà pwi caapwi âboro, â wà Pwiduee, âna é tipi diri tèpa âboro, ma rà wâro. Â é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

19 Ba wà pwi âboro na é caapwi, wà Adamu, âna câe caa pitère dà Pwiduee. Â gée goo kaa pwiri, âna êdiri pâ âboro, âna rà jèe pâ nau tèpa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é caapwi, wà Iésu Kériso, âna é nye pitère dà Pwiduee. Â gée goo pwiri, na wà Pwiduee, âna [ée mwa tòpò pinaanapô naa nabibiu kêra diri pâ âboro ma wàé, â] é nama rà tèpa âboro na rà tàrù na araé.

É piétò é pimeaari kà Pwiduee

20 Ûna é tèepaa me ê Naèa, â rà pâ nau dau pimaina too é èpà. Êco na é aupwényunyuâari kà Pwiduee, âna o nye dau pimaina too awé.

21 [Â go tubanabwé naawé ê auniimiri bèeni]: Na pàara béaa, âna é piétò é Èpà. Ba é pame ê pwâra bà [naa goo diri pâ âboro gòropuu]. Â nabàni, âna piétò é pimeaari imudi kà Pwiduee. Ba é pame tâjè é pinaanapô ma tàrù na é naigé mee Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Â é naa tâjè é *wâro dâra gòiri jaa Pwiduee.

pai wâro kâjè na bwaa âmuê

6

(Naporomee 6-9)

Na upwaajè â jè bà â jè wâro còwâ ma Kériso

1 O dà cèna jè ina? Gona jè o bwaa ciburà pwa na èpà, ba na wà Pwiduee, âna ée mwa paari tâjè é *pimeaari imudi kêe na maina awé?

2 Bwa. Jè cibwaa pwa na wàrapwiri! Ba jèe nye ticè pàtamara pwâra bà naa goojè. Â gorodà na jè bwaa nye tà ciburà pwa na èpà?

3-4 Ba guwà tâmogòori bwàti pâ, gée goo é pai *upwaajè naa najawé, â jè caapwi ma wà Kériso Iésu. Pai ina wèe pâ, na ia upwaajè, â pwacèwii na jè bà, [â pwànirijè ma wàé]. Êco na wà Pwiduee Caa na é maina ma muugère ma pwa pàtamee, âna é pawâro wà Kériso gée na aubà, ba na o wàijè mwara, âna jè o wârori é wâro na bwaa âmuê.

§ 5:15-16 Naa, naa goro piticèmuru naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi. 5:18 1 Korénito 15.22 5:19 Ésaie 53.11 5:21 Roma 6.23 6:3-4 Galatia 3.27 6:3-4 Kolosé 2.12

Wâro kâjè ba kà Pwiduée

⁵ Ba jè jè caapwi ma wàé, géé goro é pai bà kâjè. Â jè o caapwi ma wàé naa na pai o wâro còwâ kâjè géé na aubà.

⁶ Wâdé na guwà tâmogòori bwàti ni, pâ: Ê wâro kâjè béaa, âna é jèè bà naa goro *satauro ma wà Kériso. Â jèè tubatiàu é pàtàmara Èpà na tâa na pwâranümajè. Â jèè câjè caa tèpa *ênawéna kîri kâra Èpà*.

⁷ Ba wà pwina é bà, âna jèè dàgòtùé jii é pàtàmara é Èpà.

⁸ Â wiàna jèè bà ma wà Kériso, â jèè cèikî mwara pâ, jèè o wâro còwâ ma wàé.

⁹ Ba jèè tâmogòori pâ, na tòotù na é wâro còwâ géé na aubà wà Kériso, â o jèè câé mwa caa bà còwâ. Ba é Maagé Bà, âna jèè ticè nii kèe naa gooé.

¹⁰ Ba ûna é bà wà Kériso, â é jèè dàgòtù é pàtàmara é Èpà dàra gòiri awé. Â nabàni, âna é wârori é wâro kèe ba kà Pwiduée.

¹¹ Â wâguwà mwara, âna wâdé na guwà tâmogòori pâ, pwacèwii na guwà jèè bà, â jèè ticè pàtàmara Èpà naa goowà. Â guwà wâro, ba guwà caapwi ma Kériso Iésu. Â é wâro kàwà, âna guwà wârori ba kà Pwiduée.

¹² Â wâdé na guwà wâro pwacèwii na ticè pàtàmara é Èpà naa na naiiwà na ée mwa bà na cè jèè tòotù. Êkaa na guwà cibwaa pitère dàra é aunünüma na èpà kâra naiiwà.

¹³ Guwà cibwaa naa cè ére géé goro naiiwà, ma é piênawéna kâra Èpà, wàra pâ neemuru wakè târa pwa na èpà. Bwa. Guwà ipanuâwà tà Pwiduée, ba na guwà tèpa ênawéna kèe. Ba guwà pwacèwii tèpa âboro na wâro còwâ géé na aubà.

¹⁴ Ba jèè càcaa é *Naèà na é pitûâ kàwà, â jèè nye é pimeaari imudi kà Pwiduée. Â êkaa pwiri, na guwà cibwaa pwa ma é pitûâ kàwà é Èpà.

Jèè tèpa ênawéna kà Pwiduée

¹⁵ Guwà cibwaa ina pâ: «Wâdé na jèè pwa na èpà, ba é pimeaari imudi kà Pwiduée, na é pitûâ kâjè, â càcaa é Naèà.»

¹⁶ Bwa! Gona câguwà caa tâmogòori pâ, wiàna guwà pipanuâwà tà pwi jèè âboro, ba na guwà tèpa ênawéna kîri kèe, â guwà pitère dèe. Wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kâra èpà, é, wâpà wiàna guwà tèpa ênawéna kà Pwiduée. Wiàna guwà pitère dàra é èpà, â guwà o bà. Â wiàna guwà pitère dà wà Pwiduée, [â é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé] â é nama guwà tèpa âboro na guwà *tàrù na araé.

¹⁷ Jèè capai pwaolé tà Pwiduée kâjè. Ba béaa, âna guwà tèpa ênawéna kâra èpà. Â nabàni, âna guwà pitère dàra é pâ popai na guwà tòpi, géé na diri pwâranümawà.

¹⁸ Â nabàni, âna jèè tipiwà jii é Èpà. Â guwà tèpa ênawéna kà [Pwiduée, ba na guwà pwa] é pwina *tàrù ma wâdé.

¹⁹ Go tâmogòori pâ, po dau pwacoé tàwà, ma guwà tâmogòori bwàti†. Â go napéaati, na go pwa ucina goro é wâro kâjè na diri pâ tòotù. Béaa, âna pwacèwii na guwà tèpa ênawéna kîri kâra Èpà. Â guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà wârori é wâro na èpà ma miiri. Â nabàni, âna guwà tèpa ênawéna kîri [kà Pwiduée]. Â wâdé na guwà panuâ bamwara é naiiwà, ba na guwà piênawéna tà [Pwiduée, â guwà pwa] é pwina wâdé. Êkaa na, guwà piaabòriwà, ba na o wâdé tà Pwiduée wâguwà.

6:6 Galatia 5.24 * **6:6** Èpà–Péché. Còo note goo Roma 5.12. **6:11** 2 Korénito 5.15; Galatia 2.19
6:12 Genèse 4.7 **6:13** Roma 12.1 **6:14** 1 Ioane 3.6 **6:16** Ioane 8.34; 2 Péteru 2.19 † **6:19** 1re e
 phrase–Grec: *Gée goo é pai ticè nii kàwà.*

²⁰ Na pàara na guwà pwa âboro kîri kâra Èpà, â câguwà caa pitacoo goowà, ma guwà pàra wiâra ê autûâri kà Pwiduée.

²¹ Â dà ê pwâra wakè kàwà? Guwà kamu, na guwà niimiri nabàni! Ba ê pâ muru bèepwiri, âna pame ê pwâra bà.

²² Nabàni, âna tipiwà jii ê Èpà, â guwà jèe pâ nau pwa âboro kîri kà Pwiduée. Â ê pwâra wakè kàwà, âna, na guwà piaabòriwà, ba na wâdé tà Pwiduée wâguwà. Â gée goo pwiri, â tâa tàwà ê wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

²³ Ba ê wâri wâra ê èpà, âna ê pwâra bà. Â wà Pwiduée, âna é nye po naa tâjè wàrapwiri ê *wâro dâra gòiri, na é naigé mee Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

7

Tipijè jii ê Naèà

¹ Tèpa béeò naa na nee Kériso, go niimiri pâ guwà tàpo tâmogòori pai pwa goro ê pâ naèà. Ê *Naèà, âna é pitûâ kâjè tèpa âboro, na pàara na jè bwaa wâro.

² Pwacèwii wà tô ilâri na é jèe piéa, âna piié naa goo pwi éaé goo ê Naèà na pàara co na é bwaa wâro na wà pwiibà. Â wiàna é bà wà pwi éaé, â jèe pâri, ma é pwa còwâ ê câbawâdé kêe*.

³ Â wiàna é tâa wà tòoni ma wà pwi jè âboro, na pàara na é bwaa wâro na wà pwi éaé, â jè ina pâ é toomura (é ciâa jiié), [ba câe caa pitère dâra ê Naèà]. Êco na, wiàna é tâa ma wà pwi jè paaò, gée na càuru pai bà kà pwi éaé, â jèe câe caa toomura, ba câe caa êgòjai ê Naèà.

⁴ Ico tèpa béeò, jèe ipaiwà naa goojè, tèpa cèikî. Ba ê Naèà, âna jèe câe caa piijè còwâ†. Â jè tèpa âboro kà pwi jèpwi, wà Kériso, na é bà ba kâjè‡, â é wâro còwâ gée na aubà. Â gée goo pwiri, âna wâdé na é wâro kâjè, âna naa cè pwâra wakè na wâdé ba kà Pwiduée.

⁵ Ba béaa, âna jè wâro wiâra ê pâ câbawâdé kâjè. Â ê Naèà, âna é pwa ma pimaina too ê auniimiri na èpà na naijè. Â gée goro pwiri, âna jè o bà.

⁶ Êco na nabà, âna wà Pwiduée, âna é tipijè jii ê Naèà, na pwa wârimuru tâjè§. Â jè piênawéna kà Pwiduée goro pai pwa na bwaa âmuê. Ba jè pitère dâra ê Nyuââê Pwicîri, â càcaa ê Naèà kà *Moosé.

Jè cicara èpà na wâgoojè

⁷ Gona jè ina pâ, é naèà âna é èpà? Bwa! Ba nye gée goro co é naèà, na go còoina é pwina èpà. Ba wiàna ticè naèà, â càcaa pâri, ma go tâmogòori pâ, é auniimiri kòo, âna èpà*.

⁸ [Go o tûra goo ê Èpà, pwacèwii na é pwi jè âboro]: Ê Èpà†, âna é mudàra naa good è pai pwa wèe goro ê Naèà, ba na é pawâro diri ê pâ na jèpapara auniimirimuru na èpà na wâgood. Â é tòpò naa na pwâranümoo pâ câbawâdé na èpà. Ba wiàna ticè Naèà, â pwacèwii na nye ticè pàtàmara ê Èpà.

⁹ Béaa, âna câgo caa tâmogòori ê pâ naèà, na rà papwicîri jiiò na go pwa ê pàra muru. Â go nye wâro. Êco na, ûna go tâmogòori pâ pwa é autûâri, â é nye wâro good kaa, ê Èpà, â é pitûâ kâra pwâranümoo‡.

6:23 Roma 5.12,15 * **7:2** Jèe pâri, ma é pwa còwâ ê câbawâdé kêe—Grec: Jèe tipié jii ê naèà na é piié naa goo pwi éaé. **7:4** Roma 6.2,11 † **7:4** Ba ê Naèà, âna câe caa piijè còwâ—Grec: Jè bà naa goro ê Naèà. ‡ **7:4** Na é bà ba kâjè—é, Ba é jèe caajurijè naa na é naiié, âna é wâra pwapwicîri. **7:6** Roma 8.2, 6.4 § **7:6** Na pwa wârimuru tâjè—Grec: Ba jè bà naa goo i pwi ia tâjûrujè. **7:7** Exode 20.17; Deutéronome 5.21 * **7:7** Dernière phrase—Grec: Wiàna ticè naèà na ina pâ: «Gà cibwaa iari muru», â pwiri o câgo caa tâmogòori iari muru. † **7:8** Ê Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12. ‡ **7:9** Grec: Béaa, na ticè naèà, âna go wâro; êco na, na é tèepaa me é aupitûâri, â é nye wâro {good} kaa ê Èpà, â go jèe bà.

¹⁰ [Â pitèio ma go pwa wârimuru tiagoro pwâra bà.] Guwà côo pâ, é naa é autûâri [kêe wà Pwiduée] ba na go wâro goo. Êco na é autûâri, âna é pwa ma go bà.

¹¹ Ba é Èpà, âna é pa é autûâri, ba na é pa-imwüruô, â é nama go bà.

¹² Napwa naa goo é Naèà, âna muru na pwicîri, ba é me géee goo Pwiduée. Â é jèpa autûâri, na tâa na é Naèà, âna muru na pwicîri, ma *târù, â wâdé ba kâjè.

¹³ Gona é muru na wâdé, âna é pwa ma go bà? Bwa, càcaa wàrapwiri. Ba nye é Èpà, na é pa é pwina wâdé, ba na é pwa ma go bà. Â, na é pwa pwiri, â é paari pâ, é po dau èpà. [Napwa naa goo é autûâri, âna é papwicîri jiijè na jè pwa na èpà.] Â é Èpà, âna é pa é autûâri, ma jè dau pwa na èpà jii béaa§!

Ipa na dau gò

¹⁴ Jè nye tâmogòori bwàti pâ, é naèà âna é me géee goo Pwiduée. Êco na wâgo, âna go pwi âboro na ticè nii kôo. Â go pâ nau pwi *ênawéna kîri kâra é Èpà.

¹⁵⁻¹⁶ Â câgo caa tâmogòori awé cè pwina go pwa. Ba câgo caa pwa é pwina nûmoo goo, â go pwa é pwina tàutôo goo. Â êpwiri na go mwa tâmogòori pâ, é naèà, âna muru na wâdé.

¹⁷ Ba càcaa wâgo na pwa pwiibà, â é Èpà, na é wâna pwâranûmoo.

¹⁸ Go tâmogòori bwàti pâ, càcaa tâa goo è wâdé, géee goro na go pwi âboro na ticè nii kôo. Â wiàna nûmoo na go pwa é pwina wâdé, â pwacoé.

¹⁹⁻²⁰ Ûu, câgo caa pwa é pwina wâdé, na nûmoo goo. Â go pwa pwina èpà, na càcaa nûmoo goo. Â wiàna wàrapwiri, â [pwacèwii na] càcaa wâgo, na go pwa pwiri, â é Èpà, na wâna pwâranûmoo.

O wàilàapà na upao?

²¹ Êkaa na go tâmogòori pâ, pwa pé 'naèà' [na wâgoò] âna, na nûmoo na go pwa na wâdé, â càcaa pâri. Â go nye ciburà pwa co é pwina èpà.

²² Guwà côo pâ wâna âji pwâranûmoo, âna wâdé tôo é naèà kà Pwiduée.

²³ Êco na pwa é jè 'naèà' na é wâna naiio—naèà kâra Èpà. Â ru nye ipaa ma é naèà kà Pwiduée. Â é pwi naèà bèepwiri na é wâgoò, âna pwacèwii na é popao, ma tòpò-o naa na karapuu.

²⁴ Au, wârico! O wàilàapà na upao jii, é pwâranûmoo na èpà*, na é popao dâra é pwâra bà?

²⁵ Wàco Pwiduée, na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso†! Wâdé na jè picagòtùé!

[Wàéni é ère pwina go ina]: Nûmoo na go pitère dâra, é naèà kà Pwiduée, êco na ticè nii kôo, â go nye pitère dâra, é naèà kâra Èpà.

8

É tipijè jii èpà é Nyuâaé Pwicîri

¹ Wà tàpé na rà tâa goo Kériso Iésu, âna nye ticè pitèimuru ma wârimuru kâra*.

7:11 Genèse 3.13   **7:12** 1 Timotéo 1.8   § **7:13** Dernière phrase—Grec: *Goo é aupitûâri, âna é Èpà âna é pipaarié, pâ po dau èpà awé.*   **7:15-16** Galatia 5.17   **7:23** Galatia 5.17; 1 Péteru 2.11   * **7:24** *Pwâranûmoo na èpà*—Grec: *Naiiri âboro.*   **7:25** 1 Korénito 15.57   † **7:25** 1re phrase—Grec: *Êco na {jè} pwaolé tà Pwiduée goo Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè.*   * **8:1** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bëeni: *Ba rà wâro wiâra é Nyuâaé Pwicîri, â càcaa wiâra é pâ câbawâdé kâra na èpà.*

² Ba, na go wâgoo wà Kériso Iésu, â é Nyuââê Pwicîri, âna é naa tôo ê wâro naa wâjaaé. Â é pâ nau pwi naèà kôo na bwaa âmuê. Â é tipio jii ê pwi naèà na é popao naa na Èpà† ma ê pwâra bà‡.

³ Napwa naa goo ê *Naèà kà Moosé, âna pwacoé ma é tipijè gée goro ê pai ora kâra pwâranümajè. [Ba ticè nii kêe, ma pitòotéri ê pwâranümajè na èpà.] Êco na wà Pwiduée, âna é jèe tipijè. Ba é jèe panuâ me Pwina naîê, na é pa naiiri âboro pwacèwiijè—wàijè tèpa pwa na èpà—ba na é tipijè jii ê Èpà. Â é jèe tubatiàu ê pwi Èpà bèepwiri, na pitûâ naa na naiiri âboro,

⁴ ba na jè wâro wiâra ê naèà na é *târù. Ba câjè caa wâro wiâra ê auniimiri kâra naiiri âboro. Â jè wâro wiâra ê Nyuââê Pwicîri.

⁵⁻⁶ Ba wà tàpé na rà pâra wiâra auniimiri kâra naiiri âboro, âna rà nye pitère dâra ê câbawâdé kâra. Â rà pâra dâra pwâra bà. Êco na wà tàpé na rà wâro wiâra ê Nyuââê Pwicîri, âna rà nye pitère dâra ê câbawâdé kêe. Â, â tâa târa ê *âji wâro ma pinaanapô.

⁷ Wiâna jè pâra wiâra ê pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, â o nye pwacoé ma jè pitère dâra, ê naèà kà Pwiduée. Â jè pâ nau tèpa cicara Pwiduée, ma tèpa pièpàrié.

⁸ Êkaa na wà tàpé na rà pâra wiâra ê pâ câbawâdé-bà, âna pwacoé ma rà wâdé na ara Pwiduée.

Jè pâra wiâra Nyuââê Pwicîri

⁹ Êco na wâguwà, âna jèe câguwà caa pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàwà bèepwiri. Ba guwà pitère dâra ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée, na é tâa goowà. Wà pwi âboro na câe caa tâa gooé ê Nyuââê Pwicîri kà Kériso, âna câe caa pwi âboro kà Kériso.

¹⁰ Êco na wâguwà, âna é wâgoowà wà Kériso. Â wiâna ée mwa bà ê naiiwà majoroé ê Èpà, â âjupâra mwara pâ wà Pwiduée, âna é nama pwacèwii na câguwà mu caa pwa na èpà, ba na guwà tèpa âboro na guwà *târù na araé. Â é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé. Â é Nyuââê Pwicîri kêe, âna é nama guwà wâro§.

¹¹ Üu, ée mwa bà ê naiiwà, êco na, wiâna é wâgoowà ê Nyuââê Pwicîri, â ée mwa pawârowà wà Pwiduée, pwacèwii ê pai pawâro kêe wà Kériso Iésu, gée na aubà.

É nama jè tèpa naî Pwiduée

¹² Êkaa pwiri, co tèpa béed naa na nee Kériso, âna pwacèwii na pwa kéredi kâjè. Ba napârajè [na jè wâro na é Nyuââê Pwicîri] na jè cibwaa wâro wiâra ê câbawâdé kâra naiiri âboro.

¹³ Ba wiâna guwà wâro wiâra ê pâ câbawâdé bèepwiri, â guwà o bà [dâra gòiri awé]. Êco na, wiâna guwà nama bà ê pâ câbawâdé bèepwiri, gée goo é Nyuââê Pwicîri, â o tâa tâwà ê âji wâro.

¹⁴ Ba wà tàpé na rà wâro wiâra ê câbawâdé kâra ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée, âna tèpa naî Pwiduée.

† **8:2** Èpà—Péché. Còo note goo Roma 5.12. ‡ **8:2** Grec: Ba é naèà kâra Nyuââê {Pwicîri na é naa} wâro naa goo Iésu Kériso, âna é jèe tipio jii ê naèà kâra Èpà ma ê Pwâra bà. **8:4** Galatia 5.16,25 **8:9** 1 Korénito 3.16, 12.3 **8:10** Galatia 2.20 § **8:10** Grec: Â, wiâna é wâgoowà wà Kériso, â âjupâra pâ, é bà ê naiiri âboro gée goo é Èpà; êco na é Nyuââê, âna {é naa} é wâro, gée goo é pai târù {kà Pwiduée}. **8:13** Galatia 6.8; Kolosé 3.5

15 Â, na jè tòpi ê Nyuââê Pwicîri, âna câé caa piijè ma nama wâgotâjè. Â é nama jè tèpa naî Pwiduée. Â é pitu tâjè ma jè tomara too tà Pwiduée, ma ina tée pâ: «Pwi Caa kôo!»

16 Â é Nyuââê Pwicîri, âna é *paâjupâra târa nyuâajè pâ, jè tèpa naî Pwiduée*.

17 Â wiâna jè tèpa naî Pwiduée, â jè o tòpi ê aupwényunyuâari na é jèe ina béaa, pâ, ée mwa naa târa ê Ba kêe. Â jè o mwa cau tòpi ma wà Kériso. Ba wiâna jè tâa na é aré ma tòina pwacèwiié, â jè tòpi mwara pwényuâa ma muugère pwacèwiié.

Aupwényunyuâari kêjè noowé

18 Guwà tère, ê pâ aré kêjè nabà, âna po dau kîri awé, jii é muugère na maina na ée mwa naa tâjè wà Pwiduée!

19 Ba diri ê pâ namuru na é jèe tapoo [wà Pwiduée—ê gòropuu bau diri pâ muru na wâna, ma diri ê napwéretòotù ma pâ îricò]—âna rà tapacîri naa pidâpwicâari, ba na rà còo é pàara na ée mwa paari ê pai maina ma muugère kà tèpa naîê wà Pwiduée.

20 Ba diri ê pwina é tapoo wà Pwiduée, âna jèe càcaa pâri ma rà tâbawêe, ba rà jèe tanami. Â wàrapwiri, wiâra é auniimiri béaa kà Pwiduée†,

21 tapacîri é tòotù na [ia é jèe pacoo gée na biu. Na tòotù bèepwiri] âna ée mwa cau tipi tèpa naîê, gée na wai ma botère. Â o muru na dau wâdé ma pwényuâa awé‡.

22 Â jè cau tâmogòori pâ, diri ê pâ muru bèepwiri na é tapoo wà Pwiduée, âna rà càwé goro pai maagé còo kàra, pwacèwii tò ilàri na ée pitâmari èpo.

23 Â wàijè mwara, tèpa naî Pwiduée, âna jè gére càwé wâna pwâranümajè, na jè pitapacîri i pàara na ée mwa tipijè wà Pwiduée, â na jè mwa bàra picaatâa ma wàé dàra gòiri awé§. Êco na é jèe naa tâjè ê Nyuââê Pwicîri kêe, na é pâbéaa kàra âraimeai, na é jèe ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

24 Ba é jèe pa-udòjè, gée goro pai cèikî kêjè naa gooé, [â é naa tâjè ê âji wâro jaaé]. Â jè tapacîri [ma jè mwa bàra tòpi diri ê wâro kêjè ma wàé]. Â guwà còo, wiâna jè jèe còo é pwina jè wâari naa goo, â é cèikî kêjè, âna càcaa âji cèikî. Ba câjè caa tapacîri é muru na jèe tâa tâjè.

25 Â wiâna jè cèikî naa goo é pwina câjè caa còo, â jè o mwa dau pidâpwicâarijè goro tapacîri.

É pitu tâjè Nyuââê Pwicîri

26 Jèpwi mwara, âna é Nyuââê Pwicîri, âna é me nau pitu tâjè, wàijè na piticè nii kêjè, [ma kîri cèikî kêjè]. Ba câjè caa tâmogòori pai pwapwicîri bwàti. Â é Nyuââê Pwicîri, âna é càwé ma pwapwicîri tà Pwiduée ba kêjè. Â é pwâra pwapwicîri kêe, âna piwéna jii é pâ pwâratùra.

27 Â wà Pwiduée, âna é còo é pwina wâna pwâranüma pwi âboro, â é tâmogòori é pwina nüma é Nyuââê Pwicîri goo. Ba é Nyuââê Pwicîri, âna é pwapwicîri wiâra é câbawâdé kà Pwiduée, ba kà tèpa âboro kêe.

8:15 Maréko 14.36; 2 Timotéo 1.7   8:15 Galatia 4.5-7; Auinapàpari 21.7   8:16 2 Korénito 1.22

* 8:16 É, É Nyuââê Pwicîri, âna ru paâjupâra, naima ma nyuâajè pâ, jè tèpa naî Pwiduée.   8:20 Genèse 3.17-19   † 8:20 Grec: Ba é pwina é tòpò {naa gòropuu, wà Pwiduée}, âna tâa aranara é pitûâ kàra pàra muru na piticèmuru naa goo.   ‡ 8:21 O muru na dau wâdé... é, O pwa câmarà—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kêe.   § 8:23 2 Korénito 5.2-4   § 8:23 Na jè mwa bàra picaatâa ma wàé, dàra gòiri awé—Grec: Na jè o tèpa naîê (l'adoption).   8:27 Psaume 139.1

28 Ba jè tâmogòori mwara ê pwini, pâ: Êdiri pâ muru, âna tèepaa, ba na béwâdé kâjè*, wàijè na wânümajè goo wà Pwiduée. Ba é todàjè wiâra câbawâdé kêe, nau pacoo é pwina wâdé ba kâjè.

29 Ba é jèe mara pitòrigarijè béaa. Â é jèe nye mara tûâri béaa, pâ, na jè o pwacèwii Pwina naiê, na ée pwi ciâra tèpa aéjii kêe na dau wâru.

30 Â wàilà na é tâmara pitòrigarirâ béaa wà Pwiduée, â na é jèe nye todàra mwara. Â wàilà na é jèe todàra [â é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà târù na araé. Â ée mwa nye naa târa mwara ê câmarâ—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kêe.

Nye ticè na ipapiinarijè jii pimeaari kà Pwiduée

31 O dà cèna jè ina cèna piwéna? Wiâna wàijè naima ma Pwiduée, â wàilàapà na cicarajè [ma piwéna jiijè]? Nye ticè!

32 Ba é nye panuâ pwi âji Naiê [ma é pwi *ârapwaailò] ba kâjè diri, â câe caa upaé jii é maagé côo. Ûna wàrapwiri, â gona wàilu ma wà Pwina naiê, âna gona câru caa naa tâjè imudi diri é pâ muru? Akaé!

33 Â o wàilàapà na o pitòti tàpé na é pitòrigarirâ wà Pwiduée? Nye ticè! Ba wà Pwiduée, âna é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàra ma wàé.

34 Â o wàilàapà na pitèirâ ma pwa wârimuru târa? Nye ticè! Ba wà Kériso Iésu, âna é jèe bà ba kàra.

Â jèpwi mwara, âna é nye wâro còwâ gée na aubâ. Â é jèe wâgòro étò kà Pwiduée [â jèe tâa tée diri é pitûâ]. Â é pwapwicîri ba kâjè.

35 Â o dà mwara cèna ipapiinarijè jii é pimeaari kà Kériso? Nye ticè! Càcaa pâ aré ma tòina, ma pai pidumapié kâjè, ma pâ maagé, ma pai tubaèpà tâjè, ma copwa, ma pai ticè neemurujè, ma pâ pwécapa, ma diri na jèpapara muru na èpà na papòjè. Â càcaa mwara é pwâra bà na pâri ma é ipapiinarijè jii é pimeaari kà Kériso.

36 Âna jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Wàrapwiri googà,
â rà pwa kûu tâbà,
rà tètâmwàrabà,
na diri pâ tòotù.
Â rà pwa-imudi tâbà,
pwacèwii pâ mutô,
na gére poparâ pâ,
naa na autaa macii.*

Psaume 44.23

37 Êco na, na diri é pâ pwina tèepaa maribâ, âna bà dau piétò awé, majoroé wà Pwina é jèe meaaribâ.

38-39 Ba go nye cèikí ba mwü, pâ:

*Tâbawêe é pimeaari
kà Pwiduée ba kâjè!
Ticè cèna pâri
ma ipapiinarijè jii.
Càcaa é pwâra bà.*

8:28 Éfeso 1.11 * 8:28 Êdiri pâ muru... é, Na diri pâ namuru, âna wà Pwiduée, âna jèe picaawakè ma wàé.
8:29 Kolosé 1.18; Hébéru 1.6 8:31 Psaume 118.6 8:33 Ésaïe 50.8-9 8:36 Psaume 44.23

Càcaa ê wâro.
 Càcaa pâ *angela.
 Càcaa pâ duée.
 Càcaa pâ pàtama na èpà.
 Ticè cè muru—
 muru na gére nabà,
 muru na o widàuru,
 muru nidò,
 muru niboo,
 muru naa gòropuu diri.
 Ticè muru na pâri
 ma pinaaitirijè
 jii pimeaari kêe
 naa goo Kériso Iésu,
 Pwi Ukai kâjè!

ba isaraéla ma pàra ba

9

(Naporomee 9-12)

É imuru tèpa jènereê Paulo

¹ Go patùrawà ni géee na âji pwâranümoo, â ê pwina go ina, âna nye âjupâra, â câgo caa pwâ. Ba bu nye caapwi ma wà Kériso. Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é pitûâ kâra é pwâranümoo. Â wàé na é *paâjupâra é pwina go ina tàwà.

²⁻³ Êni: Go po dau pikîri, â tòina é pwâranümoo, goo tèpa jènereô, é Ba *Isaraéla. Ba wiàna pâri ma go pitu tàra [ma rà udò] â pwiri go panuâô, ma é tojiio wà Pwiduée, ma ipapiinariô jii Kériso.

⁴ Ba é nye pitòrigari é Ba kôo wà Pwiduée, ba na Ba kêe, ma tèpa naiê. Â é jèe nye paari tàra é pai maina ma muugère kêe. Â é pwa *ipwataâboro tàra, â é naa tàra é *Naèà. Â é naa tàra mwara é tàrù, ba na rà pwapwicîri tée, [na pai pwa wèe na âjupâra]. Â wàilà, na rà jèe nye tòpi é pâ aupwényunyuâari kêe, na é jèe mara ina tàra béaa.

⁵ Ba wà tèpa jooororà, âna rà tèpa âboro, na tèpa pwamuru naa goorà, na araé. Â é té géee goorà wà Kériso, naa na naiiri âboro. Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru*!

Tèpa âji nai Pwiduée

⁶ Wiàna wàrapwiri, â gona jè o niimiri pâ, câé caa pacoo é auinabéaa kêe wà Pwiduée? Akaé! É jèe nye pacoo, ba, é âji Ba kà Pwiduée, âna é dau maina jii é Ba Isaraéla†.

⁷ Jèpwi mwara, âna câé caa [niimiri wà Pwiduée pâ] wà tèpa cau té géee goo *Abéraama, âna rà jèe tèpa âji naiê. Ba é ina tà Abéraama, pâ: *Wà tèpa gòobàragà na ia go inarà, âna o mwa pitèparà géee goo Isaaka, pwina naiâgà. Genèse 21.12*

⁸ [Wà Abéraama, âna nye pwa mwara pàra tèpa naiê.] Pai ina wèe pâ, càcaa tàpé na rà tèepaa, géee goro é câbawâdé kâra âboro, na rà o tèpa nai Pwiduée. Ba wà tèpa âji naiê, âna wà tàpé na tèepaa, géee goro é auinabéaa kà Pwiduée.

9:2-3 Exode 32.32   **9:4** Exode 9.4   * **9:5** Wâdé na jè cau ipwamaina dâra gòiri, wà Pwiduée, na é wâjai diri pâ muru—é, { Wà Kériso }, na é wâjai diri pâ muru, ba é Pwiduée na, naa pwamainaê dâra gòiri awé.
 † **9:6** Grec: Êco na câé caa pitanami é popai kà Pwiduée. Ba { é Ba } Isaraéla, âna càcaa wà diri tàpé na rà té géee goo Isaraéla.   **9:7** Genèse 21.12   **9:8** Galatia 4.23

⁹ Â wàéni é pwina é ina wà Pwiduée, tà Abéraama, [na é ipwataâboro tée]: *Na go o mwa wâjué còwâ, naa na caapwi naja, â wà Sara, tô wâdàgà, âna ée mwa pitàmari pwi nari èpo paa.* *Genèse 18.10*

¹⁰ Â nye coo pwacèwii pai ina kêe. Â napwa naa goo wà pwi âboro èpo bèepwiri, âna wà kaa, Isaaka, pwi jojooro tèpa *Juif. Â gée na càué, â ru piéa ma Rébéka. Â Rébéka, âna é pitàmari du bérepidu‡.

¹¹⁻¹³ Â é ina tée wà Pwiduée pâ, wà pwi ciàra èpo, wà Ésaü, âna ée mwa piâboro kîri kà pwi jiié, Iakobo. Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Go wâdéari wà Iakobo, jii wà Ésaü.* *Malachie 1.2-3* Â é tàmara ina pwiri, na bwaa càru caa tèepaa, wà tupédu bérepidu. Â bwaa nye ticé èpà ma wâdé, na ru pwa. Â é wàrapwiri pai pitòrigari kêe wà Pwiduée, ba naa coo ma wàra é auniimiri kêe. Ba é nye pitòrigari wà tèpa âboro, wiàra é câbawâdé kêe, â càcaa goro é pâ wakè kàra.

Pwiduée co na é pitòrigari

¹⁴ Gona jè ina pâ, câe caa *tàrù wà Pwiduée? Bwa!

¹⁵ Ba é jèe ina tà *Moosé, pâ: *Wiàna wâdé tôo, â go meaari pwi jèpwi. Â wiàna wâdé tôo, â go pwa na wâdé, ba kà pwi jèpwi.* *Exode 33.19*

¹⁶ Ba nye wà Pwiduée na é niimiri pâ, é pwa na wâdé ba kâjè. Â càcaa gée goro cè câbawâdé kâjè, ma wakè kâjè.

¹⁷ Jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ, é ina wà Pwiduée, tà Faraô, pwi ukai naa *Aigupito, pâ: *Wâgo na go pwa ma gà pwi ukai, ba na paari é pàtàmoo naa googà, ma rà o tâmogòori é need, diri é gòropuu.* *Exode 9.16*

¹⁸ Ba wiàna nüma wà Pwiduée, â é meaari wà pàra tàpé. Â wiàna nümee, â é nama gòo pûru pàra tàpé.

É pwa pwina nümee goo

¹⁹ Pwiri gà o ina tôo, pâ: «Wiàna wà Pwiduée, na é nama jè pwa diri é pâ tûa kâjè, â cina é pa-icòojè? Ba càcaa pârijè, ma jè pagòo pûrujè tée!»

[Â go tòpi tâgà, pâ]: Gona wâgà wàa, na gà cicaraé?

²⁰ Ba gona é muru na pwa\$, âna é ina tà pwina é tòpòé, pâ: «Gorodà na gà tòpò-o, ma go wàrani?»

Bwa!

²¹ Ba wà pwi a pwa é ilò puu, âna é pwa é pwina nümee goro i puu kêe. Â wiàna nümee, â é nye pwa goro i puu bèepwiri, é ngapò târa diri pâ tòotù, bau jè ngapò na dau wâdé.

²² Wàrapwiri mwara naa goo Pwiduée. Ba wiàna nümee, â pâri, ma é paari é pwàra putàmù kêe, ma é pàtàmee, ma é ténoori tèpa âboro èpà*. Êco na é dau dâpwicâarié ba kàra, [ba wâé na é pitûâ].

²³ Â wâé na é pitòrigari, na é meaari pàra tàpé, ba wâdé tée na rà tòpi é câmarà—pai tâa kàra na é pai maina ma muugère kêe.

Câe caa todà tèpa Juif co

²⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna wàijè. Câe caa todàjè co, gée nabibiu kà tèpa Juif, ba nye gée nabibiu kà mwara tàpé na càra caa tèpa Juif.

9:9 Genèse 18.14 ‡ **9:10** Grec: *Jèpwi mwara, wà Rébéka, ba é pitàmari {du} naî Isaaka, pwi caa kâjè.*

9:11-13 Genèse 25.23 **9:11-13** Malachie 1.2-3 **9:15** Exode 33.19 **9:16** Éféso 2.8 **9:17** Exode

9.16 **9:20** Ésaïe 29.16, 45.9 § **9:20** Muru na pwa—Grec: *Pala na pwa {goro puu}*. **9:21** Jérémie

18.6 * **9:22** Tèpa âboro èpà—Grec: *Tàpé na wâdé na ténoorirà.*

²⁵ Ba wà Pwidueé, âna é ina naa goorà, naa na tii kà *péroféta Osée, pâ: *Ê Ba, na càcaa pwi Ba kôo, âna go jèe ina goorà nabàni pâ “Ba kôo”. Â é Ba, na câgo caa meaarié, âna go o jèe meaarié.* *Osée 2.25*

²⁶ Béaa, âna go ina tàra pâ: *“Câguwà caa pwi Ba kôo.” Â go ina goorà nabàni pâ: “Guwà tèpa naî Pwidueé na é wâro.”* *Osée 2.1*

²⁷ Napwa naa goo wà tèpa Juif, âna é tomara too wà péroféta Isaia, â é ina pâ: *Wà tèpa Isaraéla, âna rà o mwa wâru, pwacèwii é marawâ niboo bàrawià. Êco na o pwâco géee goorà, cèna rà o udò, [ma rà wâro awé].*

²⁸ Ba wà Pwi Ukai, âna ée awài, goro tèi é gòropuu diri. *Ésaïe 10.22-23*

²⁹ Â é nye tàmara ina béaa mwara, wà Isaia, pâ: *Wà Pwidueé, na dau pwa pàtamee awé naa goro diri pâ muru, âna é nye panuâ pàra tèpa gòobàrajè, ba na rà wâro. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â o cau tiàujè, pwacèwii du ville *Sodoma ma Gomora.* *Ésaïe 1.9*

Càra caa cèikî tèpa Juif

³⁰ Dà pai ina wèe diri é pâ pwi bèepwiri? Ba jèe còo pâ, wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna càra caa mudà wà Pwidueé. Êco na, na rà jèe pâ nau cèikî naa gooé [â é tòpò pinaanapò naa nabibiu kàra ma wàé] â é nama rà tèpa âboro na rà *tàrù na araé.

³¹ Napwa naa goo tèpa âboro kàra é Ba Isaraéla, âna rà mudàra é naèà, ba na é nama rà tàrù na ara Pwidueé. Êco na càra caa pâmari.

³² Â gorodà? Ba rà imudàra ma rà tàrù, géee goro é pâ na wakè kàra, â càcaa géee goo é cèikî kàra [naa goo Pwidueé]. Â cigòtù àrà, naa goro i atü, pwi a nama jèe tûu.

³³ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri é popai bèeni kà Pwidueé:

*Gà còo ma gà tère!
Go tòpò naa *Siona,
[naa napò pwicîri]
pwi Atü na wâdé,
pwi Atü na mwü.
O cigòtù â
tèpa cicarao.
Rà tûuboo awé
géee goo Atü kôo-bà!
Rà piétò awé†
tàpé na cèikî;
na pûra naa goo
pwi Atü kôo-bà.*

Ésaïe 8.14; 28.16

10

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, dau nümoo na rà udò wà tèpa *Juif, é Ba kôo, [ma tâa tàra é *âji wâro]. Â wàé kaa pwiri é pwâra pwapwicîri kôo tà Pwidueé.

²⁻³ Ba go tâmogòori bwàti pâ, nùmarà na rà pâra wiâ Pwidueé. Êco na càra caa tâmogòori é naigé kà Pwidueé, târa ma é tòpò pinaanapò naa nabibiu kà tèpa

9:25 Osée 2.25   **9:26** Osée 2.1   **9:27** Ésaïe 10.22-23   **9:29** Ésaïe 1.9   **9:32** Ésaïe 8.14   **9:33** Ésaïe 28.16; 1 Péteru 2.6   † **9:33** Rà piétò awé—é, O câgo caa panuârà. Grec: O càra caa kamu.

âboro ma wàé. Â tàutàra goro ê naigé kêe, â rà nye pâra wiâra, ê naigé kàra. Â rà ipwadàra [ba na rà pitêre dàra ê *Naèà kà Moosé.]

⁴ Êco na nabàni, âna jèe piticèmuru naa goo ê Naèà. Wàrapwiri, gée goo wà Kériso. Ba wà tàpé na rà cèikî naa gooé, âna [é tòpò pinaanapô wà Pwiduée, naa nabibiu kàra ma wàé, â] é cau nama rà tèpa âboro na rà *tàrù na araé.

Rà udò diri tàpé na rà todà Pwi Ukai

⁵ Béaa, âna ê naigé ma jèe tàrù na ara Pwiduée, âna, na jèe pâra wiâra ê Naèà. Â é ina wà Moosé, pâ: *Ê Naèà, âna é naa wâro, tà pwina é pitêre dàra diri é pâ na autûâri, na wâna.* *Lévitique 18.5*

⁶ Êco na nabàni, âna jèe *tàrù na ara Pwiduée gée goro ê cèikî kâjè [naa goo wà Kériso]. Â o càcaa mwa caa pâri ma jèe pitawèerijè pâ: «Wàilàapà, na o too naa *napwéretòtù?» ba na é naa boome darijè [*pwi a pa-udòjè. Ba é jèe nye boome] wà Kériso.

⁷ Â o câjè caa pitawèerijè mwara pâ, «O wàilàapà, na boo naa na aubà*?» ba na pawâro còwâ wà Kériso. Ba é jèe nye too.

⁸ [Â é pame darijè ê pai udò kâjè.] Â wâdé co na jèe cèikî naa gooé. Wàé kaa ê popai na bà picémara. Ba é jèe nye ina Moosé mwara, naa na *Tii Pwicîri pâ: *Napwa é popai, âna é tàmwünyabwerigà. É tâa pwâgà, â é wâna pwâranümagà.* *Deutéronome 30.14*

⁹ Ba wiàna gà inapàpari goro pwâgà, pâ, wà Iésu Kériso, âna é Pwi Ukai, â wiàna gà cèikî, gée na âji pwâranümagà, pâ, é pawâroé còwâ wà Pwiduée gée na aubà, â gà o udò. [Â o tâa tâgà ê *wâro dàra gòiri jaaé.]

¹⁰ Ba wiàna gà âji cèikî naa gooé, ma inapàparié, â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàu ma wàé, â] é nama gà pwi âboro na gà tàrù na araé, â é pa-udògà.

¹¹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Rà mwa piétò† wà tèpa âboro na rà cèikî naa gooé.* *Ésaïe 28.16*

¹² Â [wâna é popai bèepwiri, âna] nye ticè nadàpà wà tèpa Juif, ma tàpé na càra caa tèpa Juif. Ba nye caapwi co Pwi Ukai kâjè diri, â é naa, naa goro piticèmuru naa goo, ê aupwényunyuâari kêe, ba kà diri tàpé na rà todèe.

¹³ Ba wàra na jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà diri tàpé na rà todà Pwi Ukai, âna rà o udò.* *Joël 3.5*

Picémara é Picémara Wâdé

¹⁴ O wànau târa cè pai todà wà Pwi Ukai, wiàna câjè caa cèikî naa gooé? Â o wànau târa cè pai cèikî naa gooé, wiàna câjè caa tère cè popai gooé? Â o wànau târa cè pai tère, wiàna ticè na inapàparié?

¹⁵ Â o wànau târa cè pai inapàparié, wiàna ticè cèna cùrué ma é ina? Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Pwényuâa é pai tèpaa kà tàpé na rà inapàpari é pinaanapô, wàilà na rà picémara é picémara na wâdé.* *Ésaïe 52.7*

¹⁶ Â càcaa po wàilà diri [tèpa Juif] na rà pitêre dàra ê *Picémara Wâdé. Ba é ina wà *péroféta Isaia, pâ: *Pwi Ukai, Pwiduée, wàilàapà na cèikî naa goo popai kâbà?* *Ésaïe 53.1*

¹⁷ Ûu, jèe cèikî, naa goo pai tère kâjè ê Picémara Wâdé goo wà Kériso. Â jèe cèikî naa goo, ûna rà picémara.

¹⁸ Â napwa mwara naa goo tèpa Juif, âna gona càra caa tère é popai bèepwiri?

10:5 Lévitique 18.5   **10:6** Deutéronome 30.12-14   * **10:7** Aubà—Grec: *Oolaa* ('Abîme'). Còo Auinapàpari naporomee 9.   **10:11** Ésaïe 28.16   † **10:11** *Rà mwa piétò—é, O câgo caa panuàrà.* Grec: *O càra caa kamu.*   **10:12** Apostolo 15.9   **10:13** Joël 3.5   **10:15** Ésaïe 52.7   **10:16** Ésaïe 53.1   **10:18** Psaume 19.5

Akaé. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Jèe nye picémara pitiri
ê popai bèepwiri.
Rà tère pitiri gòropuu diri.*

Psaume 19.5

¹⁹ É, gona càra caa tâmogòori i popai? Akaé! Ba wà Pwiduée, âna jèe tàmara ina béaa, na é naigé mee wà Moosé, pâ:

*Go nama guwà piboo,
goo pàra tàpé.
[Go paari wâdé kôo
tà pàra tèpa Ba.]
Càra caa Ba kôo.
Â càra tâmogòorio.
Guwà o putàmu
naa goo tàpéebà.*

Deutéronome 32.21

²⁰ Â wà Isaia, âna câé caa piwâ, na é ina é popai bèeni, me gée jaa Pwiduée, pâ:

*Càra caa mudòo,
â rà jèe pâmariô.
Càra caa todòo,
â go jèe ipaarrio tàra.*

Ésaïe 65.1

²¹ Â wà Pwiduée, âna é ina mwara goo tèpa *Isaraéla, pâ:

*Go tu pâ goro du îô,
dàra ê Ba bèepwiri,
diri pâ tòotù.
[Go paari pwâranümmoo.
Â càra caa medario.]
Ba dau gòo pûrurà.
Càra caa pitère dòo.*

Ésaïe 65.2

11

Câé caa naa càùé tà tèpa Juif

¹ Pwiri na jèe ina pâ wànau? Gona wà Pwiduée, âna é nye naa càùé târa ê Ba kêe, wà tèpa *Juif? Bwa! Ba wâgo, âna go pwi Juif, pwi gòobàra *Abéraama, gée na wâao kâ *Benjamin.

² Bwa, câé caa naa càùé târa ê Ba kêe, wà Pwiduée, na é jèe nye mara pitòrigari béaa.

Ba guwà nye tâmogòori bwàti, ê pwina é ina wà *péroféta Élia, naa goo pwiibà. Ba jèe pûra naa na *Tii Pwicîri pâ, é piciapwâ tà Pwiduée, goro ê Ba *Isaraéla.

³ Â é ina pâ: *Au, Pwi Ukai! Rà jè tètàmwarà tèpa péroféta'gà. Â rà ténoori é pâ aupwa *ârapwaailò tâgà. Â wâgo co, [na go pwi dâra péroféta] na go tà tâa. Â nūmarà mwara, na rà pòtàmwaràô.* 1 Rois 19.10

⁴ Â dà na é tòpi tée goo, wà Pwiduée? É ina tée pâ: *Akaé, rà bwaa nye tà tâa 7 000 tèpa âboro kôo, na càra caa tùu jùrurà, na ara pwi nari duée, Baal*.* 1 Rois 19.18

⁵ Â nye tà ipaiwà nabàni. Ba pwa jè dâra é Ba Isaraéla, na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na kée, wiâra é *pimeaari imudi kée.

⁶ Â câé caa pitòrigarirà, géé goro é pâ tûâ kàra. Ba wiàna wàrapwiri, â é pimeaari kà Pwiduée, âna o càcaa é pimeaari, na é naa naa goro piticèmuru naa goo†.

⁷ Pai ina wèe pâ wànau, é pwi bèepwiri? Wà tèpa Juif, âna rà mudàra [é pinaanapô kàra ma wà Pwiduée] êco na [é aumaina goorà] âna càra caa pâmarié, ba gò pûrurà; â êco tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée.

⁸ Ba jèe nye wii naa na é Tii Pwicîri pâ:

*É papuurà wà Pwiduée,
ba na ticè na rà tâmogòori.
Â é nama rà bwi, ma rà kee.
Â rà nye tà ciburà wàrapwiri.*

Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10

⁹ É ina mwara wà ukai *Davita, tà Pwiduée, pâ:

*Gà naa wârimuru
tà tàpé na rà èpà.
Rà pi-ija ma wâdo.
[Rà iauri pâ wâdé.]
O wâdé naa bii
diri pâ pwiibà,
ba na o pwéé
naa na naigé,
ba na rà tûu naa na.
¹⁰ Gà nama rà bwi
ba na ticè na rà côo!
[Gà naa tàra diri
pâ aré ma tòina.]
O càcaa pa jiirà.
Rà o tòcùurà‡goo
pai kakeri wèe!*

Psaume 69.23-24

Tàpiri tà pàra Ba

¹¹ Ūna jè tère pwiri§, â jè péa niimiri pâ, pwiri wà tèpa Juif, âna rà tûu dâra gòiri awé? Bwa; nye tàpo wàrapwiri naa na jè ji pàara co, ba na rà udò é pàra Ba, [ma tâa tàra é *âji wâro jaa Pwiduée]. Â é pâ nau piboo é Ba Isaraéla.

11:3 2 Rois 19.10,14 **11:4** 1 Rois 19.18 * **11:4** Baal—Pwi jè duée kà tèpa âboro na rà tâa napô Kanana, napô na rà popa wà tèpa Isaraéla. Â wà pàra tèpa Isaraéla, âna rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà pwapwicîri tà Baal. **11:6** Galatia 3.18 † **11:6** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: Â wiàna géé goo pâ wakè, â càcaa muru na naa wàrapwiri. Ba du ârailu muru na nye pi-ité. **11:8** Deutéronome 29.3; Ésaïe 29.10 **11:9** Psaume 69.23-24 ‡ **11:10** Tòcùu—Dos courbé. **11:11** Apostolo 13.46 § **11:11** Ūna jè tère pwiri... Grec: Go tawèeri pâ...

12 Ba, na càra caa pitère dà wà Pwidueé, â [càra caa tòpi diri ê pâ aupwényunyuâari kêe. Â] gée goo pwiri, â é dau *pwényunyuâari tàpé na càra caa tèpa Juif. Êco na, na rà mwa cau cimadò còwâ wà tèpa Juif. Â, na pwi tòotù-bà, âna o dau maina awé ê aupwényunyuâari [ba kâjè diri].

13 Napwa naa goowà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif, âna [wà Pwidueé, âna é cùruo me, ba na] go pwi *apostolo ba kàwà. Â é wakè bèepwiri, âna dau wâdé tîo.

14 Â, na go gére wàrapwiri, â o wâdé, ba rà o piboo tèpa jènereô, tèpa Juif, ba na rà o udò wà pàra tàpé gée goorà.

15 Ba ûna é naa càùè tàra wà Pwidueé, â é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâra pàra Ba, naani gòropuu, ma wâé. Â wiàna ée mwa tòpi còwâ tèpa Juif, â rà o pwacèwii tèpa bà, na rà wâro còwâ.

Naagà gée naa goro Ba kêe

16 [Wiàna wà tèpa jojooro tèpa Juif, âna rà tèpa âboro kà Pwidueé, â nye ipaiwà mwara naa goo tèpa gòbàrarà. Ba pwacèwii ê poloa.] Ba wiàna pwi jè ére na pàbéaa gée goo i poloa, âna naa tà Pwidueé, â diri ê poloa, âna nye kêe. Â nye pwacèwii mwara ê upwâra. Ba wiàna é wâé, âna kà Pwidueé, â é ditèe, âna kêe mwara.

17 Ba é Ba Isaraéla, âna pwacèwii jè upwâra, na tòimiri goo, naa na aupwanapô kà Pwidueé. Â é jèe tépàgà pàra ditèe. Â wâgà, na câgà caa pwi Juif, âna gà pwacèwii ditàra upwâra còpaaci. Â é naagà gée, naa goro upwâra na tòimiri goo. Ûna wàrapwiri, â wâgà mwara, âna gà wâdo, é nûru ê pwi upwâra bèepwiri. Â pwa câmagà, gée na aupwényunyuâari kà Pwidueé, na é ina béaa, na é *ipwataâboro tà Abéraama*.

18 Êkaa na gà cibwaa pi-ina kâgà! Gà cibwaa niimiri pâ, gà wâdé jii ê ditèe na tapàgà. Ba càcaa wâgà, na pa i pâ wâé, â é pâ wâé na rà popagà!

19-21 Âjupâra pâ, é tépàgà pàra tàpé, ba càra caa cèikî. Â wâgà, âna, é naagà gée, naa goro i upwâra, gée goro na gà cèikî. Â pwiri gà mwa ina pâ: «É jèe tépàgà i ditèe, ba na wâgo, âna naaô gée, naa goro i upwâra.» Êco na gà ipwacòoco! Ba wiàna é tépàgà é âji ditèe, â é péa pwacèwii mwara, naa googà. Êkaa na go ina pâ, gà cibwaa pi-ina kâgà!

22 Gà còo, wà Pwidueé, âna é nye wâdé ba kâjè. Êco na é pitèi ba gò tòpé na càra caa pitère dèe. Â é wâdé naa googà, wiàna gà nye ciburà pàra wiâra é pai wâdé kêe. Â wiàna càcaa wàrapwiri, â é péa tépàgàgà, gée goo i upwâra.

23 Pwiri wà tèpa Juif, âna rà o mwa wâjué còwâ, â rà cèikî naa goo Pwidueé. Â wiàna wàrapwiri, â pwa pàtamee, ma é naarà gée còwâ naa goro i upwâra.

24 Ba ûna é naagà gée, naa goro i upwâra na tòimiri goo, âna càcaa muru a pwa. Ba wâgà, âna gà pwi ditàra upwâra còpaaci. Â napwa naa goo wà tèpa Juif, âna rà tèpa âji ditàra, é upwâra, na nye tòimiri goo. Â dau ticècoé tà Pwidueé, ma é naarà gée còwâ naa goro i upwâra.

Ée mwa udò é Ba Isaraéla

25 Ûu, co tèpa béeò naa na nee Kériso, guwà cibwaa pi-ina kàwà! Ba dau wâru pâ namuru, na câguwà caa tâmogòori. Â nûmoo na guwà tâmogòori, é âji pai pwa goo wà tèpa Juif, é muru na ia tàbinyiri† béaa.

11:17 Éfésò 2.11-19 * 11:17 Dernière phrase—Grec: Pwa kâgà gée goo é wâé. 11:22 Ioane 15.2,4

† 11:25 Tàbinyiri—Secret.

Wàéni: Wiàna pàra tàpé, âna tàutàra na rà cèikî, êco na o càra caa ciburà wàrapwiri. Ba wiàra ê câbawâdé kà Pwiduée, â wà pàra tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà o medarié. Â, na rà cau me còwâ wà tàpéebà, â wà mwara tèpa âji Juif, âna rà o tapoo cèikî còwâ‡.

²⁶ Â, na pàara-bà, âna ê Ba Isaraéla, âna ée mwa udò. Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri ê popai bèeni kà Pwiduée, pâ:

*Ée mwa me géé *Siona
wà pwi a pa-udòjè.*

*Ée me ba na é tipi
tèpa gòobàra Iakobo§.*

²⁷ *Go pacoo ma wàilà
auipwataâboro.*

*Go pwanauri pâ èpà,
pâ tûâ na rà pwa.*

Ésaie 59.20; 27.9

²⁸ Âjupâra pâ, wâru tèpa Juif na tàutàra goo ê *Picémara Wâdé. Â rà jèe pâ nau tèpa cicara wà Pwiduée. Â ê pwiibà, âna pâ nau wâdé ba kàwà, wâguwà na câguwà caa tèpa Juif. Êco na wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigari tèpa Juif, ba na rà pwi Ba kêe. Â é ipwataâboro tà tèpa jojoororà. Â dau wânümee tàra.

²⁹ Ba câe caa pa còwâ ê pwina é naa. Â câe caa naa càué tà tàpé na é jèe todàra.
³⁰⁻³¹ Béaa, âna wâguwà, [na câguwà caa tèpa Juif] âna càcaa nümawà goo Pwiduée. Úna tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi ê pâ wâdé kêe*, â é naa tàwà. Êco na, [na jè tòotù, âna] ée mwa nye naa tàra còwâ, ê pâ wâdé kêe.

³² Â é jèe nama wàrapwiri, ba na é paari tâjè diri ê pimeaari kêe.

Dau maina pimeaari kà Pwiduée

³³ Wà Pwiduée, âna é dau maina ma pwényuâa awé! Â po dau maina ê pimeaari kêe, ma ê pâ wâdé na é pwa! Dau wâgòro ma wâdòiti jiijè, é autâmogòorimuru, ma auniimiri kêe! Wàilàapà, na tâmogòori ê pâ autûâri kêe? Â wàilàapà, na tâmogòori ê pai pwa goro pai wakè kêe?

³⁴ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Wàilàapà na tâmogòori
auniimiri kà Pwi Ukai?
Wàilàapà na ina tée
cè pwina é pwa?*

Ésaie 40.13

³⁵ *Wàilàapà na naa tée cè muru,
ba na é pitòowâri tée
wà Pwiduée Caa?*

Job 41.3

‡ **11:25** Grec: Càcaa nümoo na guwà niimiri pâ guwà tèpa tâmogòorimuru. Wâdé na guwà tâmogòori é auniimiri na tàbinyiri bèeni: O gòo pûru é auwâru géé goo tèpa Isaraéla, tiagoo na rà tòme diri tàpé na càra caa tèpa Juif. **11:26** Ésaie 59.20-21 § **11:26** Iakobo—Pwi jojooro diri tèpa Juif. Còo mwara Abéaama, ma Isaaka, ma Iakobo naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwàadàra tii. **11:27** Jérémie 31.33-34

* **11:30-31** Tàu tà tèpa Juif, na rà tòpi ê pâ wâdé kêe—Grec: Càra caa pitère dèe. **11:33** Ésaie 55.8-9
11:34 Ésaie 40.13; 1 Korénito 2.16 **11:35** Job 41.3

³⁶ Ba diri ê pâ namuru, âna nye me géé gooé. Â nye wàé, na é pwa diri ê pâ muru, ba kêe. Wâjaaé ê pai maina ma muugère, dâra gòiri awé! Amen!

câmu goro pai wâro kâjè

12

(Naporomee 12.1-15.13)

Ârapwaaïlò na wâro

¹ Tèpa béèd naa na nee Kériso, é dau mearijè wà Pwiduée, â é pwa pâ pwina wâdé ba kâjè. Géé goo pwiri, â go ilari jiiwà, géé na âji pwâranümoo, pâ, guwà pipanuâwà bamwara têe, ba na guwà pwacèwii ê *ârapwaaïlò na wâro, na dau wâdé têe. Â wàé kaa pwiri ê âji pwapwicîri, na pâri ma guwà naa têe.

² Guwà cibwaa ipwacèwii tèpa âboro gòropuu. Â guwà panuâwà tà Pwiduée, ba na é tòotéri ê pwâranümawà, [ma ê auniimiri kàwà, ma ê càrawà]. Êpwiri, âna guwà o tâmogòori ê câbawâdé kêe, na pâri ma guwà pwa—na âjupâra, ma wâdé, ma tâbawêe.

Jèpa naa tâjè jèpa âraimeai

³ Napwa naa gooò, âna é naa tôo, naa goro piticèmuru naa goo, ê pâ wâdé kêe, wà Pwiduée, [ûna é pitòrigario, ba na go pwi *apostolo kêe. Êkaa na, o pâri ma] go jèpa ina tàwà jècaa, pâ: Gà cibwaa niimiri pâ pwamuru naa googà. Bwa, gà ipakîrigà, â gà pinünüma bwàti. Â gà pitèigà bwàti, wiâra ê pai cèikî, na é naa tâgà wà Pwiduée.

⁴ Gà còo, wâna naiijè, âna wâru ê pâ na ére. Â ê jèpa ére bèepwiri, âna nye jèpa pi-itè wakè kàra.

⁵ Â wàrapwiri naa goojà, wàijè na jè wâru. Ba caapwi naiijè, na jèe caapwi ma wà Kériso. Â jèpa pwa ê jèpa wakè kâjè.

⁶ Ba wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè ê jèpa âraimeai, [ba na jè piênawéna kêe]. Êkaa na wiàna é naa tâgà ê wakè goro *péroféta, â wâdé na gà pwi a pa popai kêe, wiâra ê câmu goo cèikî'gà.

⁷ Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pitu tà pàra tàpé*, â wâdé na gà pitu tàra. Â wiàna é naa tâgà, ma gà pwi a pacâmuri, â gà pacâmuri.

⁸ Â wiàna gà pwi a pagòo pàra tàpé, â gà pagòora. Â wiàna gà pwi a-imeai, â gà naa, â gà cibwaa câmuri. Â wiàna gà pwi a-ipopa ba, â gà pwa, géé na âji pwâranümagà. Â wiàna gà pwi a pwa na wâdé ba kà pàra tàpé ma pitu tàra, â gà pwa naa na ipwàdé.

Câmu kâra wâro kà pwi a cèikî

⁹ Napwa é pimeaari kàwà, âna wâdé na âji pimeaari. Guwà cibwaa gòmapwa. Â wâdé na guwà èpàri ma miiri diri ê pwina èpà, â guwà ciburà tâa goo ê pwina wâdé.

¹⁰ Â guwà pimeariwà, goro ê âji pwâranümawà, ba guwà tèpa aèjii, naa na nee Kériso. Â guwà pipapwicîriwà.

¹¹ Guwà cibwaa pwaora, na guwà piênawéna kà Pwi Ukai. Â guwà tà tàcî, â guwà wakè ba kêe, géé na diri ê nii kàwà ma pwâranümawà.

11:36 1 Korénito 8.6   **12:1** Roma 6.11,13; 1 Péturu 2.5   **12:3** 1 Korénito 12.11; Éféso 4.7   **12:4** 1 Korénito 12.12,27   **12:6** 1 Korénito 12.4-11; 1 Péturu 4.10-11   * **12:7** Gà pwi apitu tà pàra tàpé—Wàépwiri pai ina wàra *Dikona*.   **12:10** 1 Péturu 1.22

¹² Guwà ipwàdéé, géé goo cèikî kàwà, naa goo ê pwina é pwa, ba kàwà, wà Pwiduée. Â wiàna é tèepaa mariwà é aré, â guwà pidàpwicâariwà, â guwà ciburà pwapwicîri.

¹³ Â wiàna wà tèpa cèikî béewà, âna ticè tàra cè jè muru, â guwà naa tàra. Â guwà tòpi bwàti, tàpé na rà me mariwà.

¹⁴ Napwa naa goo wà tàpé na rà pwa tàwà na èpà, â guwà ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâarirà. Ûu, guwà ilari é aupwényunyuâari kêe, â guwà cibwaa tojiirà.

¹⁵ Guwà ipwàdéé, ma wà tàpé na rà ipwàdéé, â guwà i, ma tàpé na rà i.

¹⁶ Guwà cibwaa pinadàrù tèpa âboro. Â guwà pwa ma caapwi, é pai mearirà kàwà, pwacèwii na, cau tèpa âboro na pwamuru naa goorà. Â guwà cibwaa ipwamainawà. Â guwà cibwaa niimiri pâ, guwà tèpa dau tâmogòrimuru†.

Tûâ kêjè naa jaa pâ âboro diri

¹⁷⁻¹⁹ Wiàna pâri, â guwà mudàra, ma guwà wâro na pinaanapô, ma wàilà diri. Â guwà mudàra, ma guwà pwa é pwina wâdé, na ara diri pâ âboro. Tèpa âji béèò, guwà cibwaa pitôowâri tà pàra tàpé. Wiàna rà pwa tàwà na èpà, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra còwâ é èpà na rà pwa tàwà. Â guwà panuâ tà Pwiduée é pwiibà, ba wàé, na ée mwa tèi, ma pwa wârimuru tàra. Ba é ina wà Pwi Ukai, naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri,
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara é tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

²⁰ Â jèe wii mwara naa na é jè ére na Tii Pwicîri pâ:

*Wiàna é copwa
wà pwi a pièpàrigà,
â gà naa cè èe.
Na nümee na é wâdo,
â gà naa cè wâdooe.
[Â é pai kamu kêe]
âna o dâuru ânye tòò,
na tâa gòro pûruê.*

Proverbes 25.21-22

[Â wâguwà, âna wâdé na guwà pwa é pwiibà.]

²¹ Â guwà cibwaa nama pièdò é èpà. Â wâdé na guwà pièdò jii é èpà, goro é pwina wâdé.

12:12 1 Tésalonika 5.16-18   **12:13** Hébéru 13.2   **12:14** Mataio 5.44; 1 Korénito 4.12   **12:16** Proverbes 3.7   † **12:16** É, Â wâdé na guwà caapwi. Guwà ipakîriwà. Guwà pwa é pâ wakè, na càcaa nüma wà pàra tàpé, na rà pwa. Guwà cibwaa ipwamainawà, â guwà cibwaa niimiri pâ guwà tèpa dau tâmogòrimuru.   **12:17-19** 1 Tésalonika 5.15   **12:17-19** Deutéronome 32.35; Mataio 5.39   **12:20** Proverbes 25.21-22; Mataio 5.44

13

Pitêre dà tèpa pitûâ kâra napô

¹ Guwà pitêre dà tàpé na tâa gòrà ê pitûâ naa na napô. Ba wiàna rà pitûâ, âna wà Pwiduée, na é tòpòrà. Ba nye tice na é pitûâ, wiàna câé caa naa tàrù têe, wà Pwiduée.

² Wà pwina tàutêe dàra pitêre dàra ê pâ naèa, âna é cicara ê pwina é tòpò wà Pwiduée. Â wà pwiibà, âna ée mwa tòpi ê wârimuru kêe.

³ Wiàna jè pwa ê pwina wâdé, â o càcaa wâgotâjè, goo tàpé na rà pitûâ kâjè. Êco na, wiàna jè pwa na èpà, â o nye wâgotâjè goorà. Êkaa na, gà pwa na wâdé, ba na o wâdé tàra wâgà.

⁴ Ba wà tèpa pitûâ, âna rà pwacèwii tèpa ênawéna kà Pwiduée. Â ê wakè kâra, âna, na rà pitu tâgà ma gà pwa na wâdé. Â pwa tàrù kâra, ma rà pwa wârimuru tâgà. Ba wàépwiri mwara pwi wakè na é naa tàra wà Pwiduée.

⁵ Êkaa na, wâdé na gà pitêre dàra, ba na o câé caa putàmu naa googà, wà Pwiduée. Â jèpwi mwara: Gà tâmogòori, naa na *pwâratùra-nigée-googà, pâ, ê pitêre dàra, âna wâdé ma *tàrù.

⁶ Wâdé mwara, na gà naa ê mwani wâripû. Ba wà tàpé na rà tòri ê mwani, âna wà Pwiduée, na é naa tàra ê wakè bèepwiri.

⁷ Â gà naa tà pàra tàpé ê pwina gà nye pitôowâri tàra. Wiàna ê wâripû, â gà wâri. Â wiàna ê pitêre dàra, â gà pitêre dàra. Â wiàna ê ipakîri, â gà ipakîrigà.

Pimeaari âna Naèa kâjè

⁸ Wiàna pwa kéredi'gà, â wâdé na gà wâri wài. Êco na nye pwa jè caapwi muru na càcaa pâri ma gà wâri diri—âna ê pimeaari! Ba wâdé na gà cibura meari pàra tàpé. Â wiàna gà wàrapwiri, â gà nye pitêre dàra bwàti, ê *Naèa.

⁹ Wâru ê pâ autûâri, wâna ê Naèa. [Wâilâ-ni pàra pwi]:

Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, é, wà pwi éagà);

Gà cibwaa tètâmwara âboro;

Gà cibwaa mura*;

Gà cibwaa iari ê neemuru pàra tàpé.

Exode 20.13-17

Ê ère diri ê pâ autûâri bèeni, bau diri ê pàra pwi, âna caatâa, naa na ê caapwi popai bèeni, pâ:

Gà meaari tèpa âboro†, pwacèwii ê pai pimeaarigà còwâ.

Lévitique 19.18

¹⁰ Ba wiàna jè meaari cè pwi jèpwi, â jèe nye po dau pwacoé ma jè pwa têe ê pwina èpà! Êkaa na, wiàna jè meaarirà, â jè pitêre dàra bwàti ê Naèa.

Wârori wâro na ê pwéelaa

¹¹ Guwà tàcî, [â guwà wârori bwàti ê pwina go tàgére ina tàwà]. Guwà tâmogòori bwàti ê pàara na jè gére wâro na. Ba ée jèe pâmwünyabwerijè ê tòotù, na ée mwa bàra pa-udòjè na wà Pwiduée, [â é naa tâjè ê *âji wâro jaaé].

Béaa, na jè mara cèikî naa goo Kériso, â ê tòotù bèepwiri, âna é bwaa wâiti. Â nabàni, diri na pâ tòotù, âna ée jèe dau pime mwünyabwerijè.

13:1 Proverbes 8.15; Tito 3.1   **13:3** 1 Péteru 2.13-14   **13:6** Mataio 22.21   **13:8** Mataio 22.39-40; Jacques 2.8   **13:9** Exode 20.13-15,17; Deutéronome 5.17-19,21   * **13:9** *Gà cibwaa mura*—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà naagée pâ popai bèeni: *Â gà cibwaa ina cè popai na pwâ, naa goo cè pàra âboro.* † **13:9** *Tèpa âboro*—Grec: *Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jèneregà.*   **13:10** 1 Korénito 13.4-7
13:11 Éféso 5.14; 1 Tésalonika 5.6-7

¹² Ba é ne, âna ée jèe nabwé, â ée jèe êgòdò i tòotù.

Êkaa na, wâdé na jè patâjii é pâ tûâ na èpà, na jè pwa naa ne. Â jè popa é neemuru paa, târa wakè na pwaa.

¹³ Wâdé na guwà wârori é wâro na târù ma wâdé, naa na pwéelaa. Guwà cibwaa dau wâdo ma ija; â guwà cibwaa ipuu imudi ma pàra tàpé; â guwà cibwaa piêbà, ma iputàmu.

¹⁴ Â wâdé na guwà caapwi ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma é pwacèwii é ârabwée na é wâgoowà. [Guwà ciburà pitèrè dèe] â guwà cibwaa nama popawà é pâ câbawâdé kâwà, ba na guwà pwa pâ tûâ na èpà.

14

Jè meari tèpa béjè na càcaa mwü cèikî kàra

Cibwaa pitèirà

¹ Gà tòpi diri tàpé na rà *pâra wiâ Pwi Ukai. Ipaiwà mwara naa goo wà tàpé na càcaa mwü bwàti é cèikî kàra. Â gà cibwaa pitèirà ma pi-inarà.

² Pwiri wâgà, âna péa wâdé tâgà diri é pâ utimuru. Êco na wà pwina càcaa mwü é cèikî kêe, âna pwiri cáe caa uti é noo kâra macii*.

³ Â gà cibwaa pi-inaé ba èpà. Â wà pwiibà, âna é cibwaa pitèigà mwara. Ba wà Pwiduée, âna é nye cau tòpiwà diri.

⁴ Wâgà wâa, ma gà pitèi é pwi ênawéna kà pwi jèpwi? Ba nye wàco pwi ukai kêe, na ée mwa pitèié, wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà†. Â ée mwa nye pitu tée, ba na é pwa pwina wâdé.

⁵ Wàrapwiri naa goo tàpé na rà niimiri pâ, nye pwa jè tòotù na pwicîri. Â wà pàra tàpé mwara, na rà niimiri pâ, êdiri pâ tòotù, âna ipaiwà. Ba wâdé na rà nye jèpa piwéaari, é jèpa auniimiri kàra; â na rà jèpa cimwü naa goo.

⁶ Wà tàpé na rà picâdârù‡ é tòotù, âna rà wàrapwiri, ba na rà papwicîri Pwi Ukai Pwiduée. Â wà tàpé na rà ija diri é pâ utimuru, âna rà nye wàrapwiri mwara, ba na rà papwicîriê. Â rà ipwaolé tée diri goo. Â wà tàpé na càra caa uti é noo kâra macii, âna rà pwa mwara bèepwiri, ba na rà papwicîri wà Pwiduée. Â wàilà mwara, âna rà pwaolé tée.

Jè wâro ba kà Pwi Ukai

⁷ Câjè caa piwâro ba kâjè co, â câjè caa bà ba kâjè co.

⁸ Ba wiàna jè wâro, â wâdé na jè wâro ba kà Pwi Ukai: Â wiàna jè bà, â jè bà ba kêe. Ba naa na wâro, ma naa na é bà, âna jè tèpa ênawéna kà Pwi Ukai.

⁹ Ba wà Kériso, âna é bà, â é wâro còwâ gée na aubà, ba na é pwi ukai kà tèpa bà, ma tèpa wâro.

¹⁰ Êkaa na, wà tàpé gée goowà, na rà pitèi tèpa cèikî béerà, â wâdé na rà coo! Â ipaiwà naa goo tàpé na rà niimiri pâ mwü é cèikî kàra—na rà cibwaa ipwatétéri tà pàra tàpé. Üu, guwà nabwé! Ba jè mwa cau cima diri, ara Pwiduée, naa na é aupitèimuru kêe§.

¹¹ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

13:12 1 Ioane 2.8   **13:13** Luka 21.34; Éféso 5.18   **13:14** Éféso 5.11   **14:1** Roma 15.7   **14:2** Genèse 9.3-4   * **14:2** *Câe caa uti noo kâra macii*—Grec: *É ija doromuru co.* (Còo nee tii 21.) Wâru pâ naèa kà tèpa Juif naa goro é utimuru. Êco na é tipijè wà Kériso gée goo diri é pâ pwiibà.   **14:3** Kolosé 2.16
14:4 Mataio 7.1; Jacques 4.11-12   † **14:4** *Wiàna é wâdé, é, wiàna é èpà*—Grec: *Wiàna é coo, é wiàna é tûu.*
14:5 Galatia 4.10-11   ‡ **14:6** *Picâdârù*—*Faire une distinction.*   **14:8** Galatia 2.20   **14:10** 2 Korénito 5.10   § **14:10** Grec: *Â wâgà, âna gorodà na gà pitèi tèpa aèjii'gà? É, wâgà, âna gorodà na gà ipwatétéri tà tèpa aèjii'gà? Ba jè mwa cau coo naa na aupitèimuru kà Pwiduée.*   **14:11** Ésaïe 45.23; Filipi 2.10-11

Wàéni popai kôo,
wâgo Pwi Ukai
na go naa wâro.
Go ina ba gòo:
Rà o cau me dòo
tùu jùrurà arao,
pwamaina needô,
wâgo Pwiduée.

Ésaïe 45.23

¹² Ba [o mwa pwa ê tòotù, na] ée mwa todàjè wà Pwiduée, ba na jè jèpa ina tée jècaa ê àjupâra kâra ê pâ tûâ kâjè jècaa.

Cibwaa nama rà pwa na èpà

¹³ Jè cibwaa tà ciburà pitèi ma pi-ina pwi jèpwi. Wâdé na gà tâa goo pai niimiri bèepwiri, pâ, ticè jè muru cèna gà pwa, cèna ténoori ê cèikî kà pwi béegà, ma nama é pwa na èpà.

¹⁴ Napwa naa goodò, âna é jèe nye inapàpari tòo wà Pwi Ukai Iésu, pâ, nye ticè utimuru na pwicîri tâjè. Êco na wà pwi jèpwi, âna wiàna é niimiri pâ, pwicîri é jè utimuru, â nye pwicîri ba kêe.

¹⁵ Â wiàna gà tubaèpà tà pwi a cèikî béegà, goro é utimuru na gà ija, â jèe câgà caa wâro wiâra é pimeaari; â é pai ija'gà, âna càcaa wâdé. Ba wà Kériso, âna é bà ba kêe mwara.

¹⁶ Pwiri gà tâmogòori pâ, é pwina gà pwa, âna muru na càcaa pwicîri. Êco, na càcaa wâdé na pinabaèpà [ê nee Kériso]*, gée goo é pâ tûâ'gà.

¹⁷ Ê ija ma wâdo, âna càcaa àjimuru, [ba kâjè tèpa ênawéna] naa na *Mwaciri kà Pwiduée. Ê pwina àjimuru, âna é wâro na *târù [na ara Pwiduée] bau é pinaanapô ma ipwàdé, na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri.

¹⁸ Wiàna gà wàrapwiri, pai piênawéna'gà, ba kà Kériso, â o wâdé tà Pwiduée wâgà. Â o wâdé tà tèpa âboro mwara wâgà.

É pame pinaanapô

¹⁹ Gà pwa é pâ muru na o pame é pinaanapô, bau é pâ muru na o pagòo é cèikî kà tèpa béegà.

²⁰ Â gà cibwaa tubaèpà é wakè kà Pwiduée, goro é utimuru'gà! Àjupâra pâ, go tàgère ina pâ, diri é pâ utimuru, âna wâdé ba kâjè. Êco na càcaa wâdé, wiàna diri é pâ utimuru na gà ija, âna ténoori é cèikî kà pàra tàpé, ma nama rà pwa na èpà.

²¹ Êkaa na, wâdé na gà câmuri, cè pai ija ma wâdo'gà. Gà cibwaa ténoori é cèikî kà pwi béegà goo cè pwina gà ija ma wâdo—wiàna noo kâra macii, é wiàna dipâa.

²² Â gà cibwaa inapàpari imudi, é auniimiri'gà naa goo pwiri. Gà pwàniri pwiri, ba na o nye wâco Pwiduée na còo.

Napwa naa googà, â o cidòri nyuâagà, wiàna ticè na piigà†, naa na pâ tûâ'gà ma auniimiri'gà.

²³ Êco na, wiàna gà piwâ naa goo pai ija'gà é jè muru, â [wâdé na câgà caa ija. Ba] wiàna gà ija, â gà jèe còobé jii é aucèikî'gà. Â gà pwa na èpà, â ée mwa tèigà wà Pwiduée.

^{14:14} Apostolo 10.15; Tito 1.15   ^{14:15} 1 Korénito 8.11-13   * ^{14:16} Pinabaèpà é nee Kériso—é, Pinabaèpàgà.   ^{14:19} Roma 12.18, 15.2   ^{14:20} 1 Korénito 8.13   † ^{14:22} Ticè na piigà—é, Ticè na pitòtigà goo, é pwàratùra-nigée-googà.

15

Jè ipwacèwii Kériso

¹⁻² Jè cibwaa wâro ba kâjè co. Wàijè na mwü ê cèikî kâjè, âna wâdé na jè pidâpwicâarijè goo pàra tàpé na càcaa mwü ê cèikî kàra. Â jè ipwadàra ma jè pwa cè muru na wâdé tàra, â jè pitu tàra, ma pagòo cèikî kàra.

³ Ba [jè pâra wiâ] Kériso, na câé caa wâro ba kêe co. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Na rà tànyirigà, âna rà tànyiriô.* *Psaume 69.10*

⁴ Êdiri pâ popai naa na Tii Pwicîri, âna jèe tàmara wii, ba na pacâmurijè. Ba rà pagòojè, ba na maina cèikî kâjè, na pàara na jè bwaa pitapacîri, naa na pidâpwicâarijè, i pâ auinabéaa kâ Pwiduée.

⁵ Ba ê pidâpwicâari bau ê ipagòo, âna me géee goo Pwiduée. Â wâdé na é nama guwà caapwi, naa na pwâranüma ma auniimiri kàwà, pwacèwii ê tûâ kâ Kériso Iésu.

⁶ Â géee goo kaa pwiri, â guwà o capai pwamaina Pwiduée, wà pwi caa kâ Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso.

⁷ Guwà pitòpiwà bwàti, wàra pai tòpiwà kâ Kériso. Â wàrapwiri, â [wà tèpa âboro, âna rà] o pwamaina wà Pwiduée.

É me wà Kériso ba kâ diri tèpa Ba

⁸ Go ina tàwà pâ: Wà Kériso, âna é me naani gòropuu, ba na é pwi ênawéna kâ tèpa *Juif. Â é paari pâ, wà Pwiduée, âna é pacoo ê pâ auinabéaa kêe tà tèpa jojoorjè.

⁹ Â wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà pwamaina Pwiduée mwara, géee goro ê pai wâdé kêe ba kàra. Ba jèe nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Go o nyabiri dò;
pwamaina neegà
naa nabibiu kâra pâ Ba.*

Psaume 18.50

¹⁰ Â jèe wii mwara naa na jè ére, pâ:
*Guwà cau ipwàdéé,
wâguwà pâ Ba.
Guwà cau nyabiri
mara Ba kêe,
pwi Ba kâ Pwiduée.*

Deutéronome 32.43

¹¹ Â jèpwi mwara, âna:
*Pwamaina Pwi Ukai,
tèpa âboro diri.
Guwà nyabiri dò
ê pwényuâa kêe,
wâguwà pâ Ba!*

Psaume 117.1

¹² Â é ina mwara wà *péroféta Isaia, pâ:
*Ée mwa cimadò
pwi gòobàra Jessé*.*

15:1-2 1 Korénito 10.24,33   **15:3** Psaume 69.10   **15:4** 2 Timotéo 3.16   **15:7** Roma 14.1   **15:8** Mataio 15.24   **15:9** Psaume 18.50; Apostolo 3.25   **15:10** Deutéronome 32.43   **15:11** Psaume 117.1
15:12 Ésaïe 11.10; Auinapàpari 5.5   * **15:12** Jessé—Caa kâ ukai Davita, pwi jojooro Iésu Kériso. (Còo Mataio 1.1-6 ma Apostolo 13.22.)

*É mwa pitûâ wâé
kâra diri pâ Ba.
[Nye géé gooé kaa,
pâ aupwényunyuâari,
na me géé goo Pwi Ukai.]
Nye majoroé wâé
na rà cèikî naa goo.*

Ésaïe 11.10

¹³ Ba wâ Pwiduée na é naa tâjè ê cèikî, na jè bwaa tapacîri diri pâ wâdé na é mwa naa tâjè. Wâdé na é nama guwâ tâbawêe, naa na pinaanapô ma ipwâdéé, géé goro ê cèikî kâwâ naa gooé. Â, na wârapwiri, â o maina too ê cèikî kâwâ, naa na pai tapacîri kâwâ, géé goro ê pâtâmara ê Nyuââê Pwicîri.

É piênawéna kâ Kériso wâ Paulo

¹⁴ Ico tèpa béeò naa goo Kériso, âna go tâmogòori pâ, guwâ tèpa âboro na guwâ wâdé. Â guwâ tâmogòori bwâti [ê pai wârori ê wâro na *târù]. Â pâriwâ ma guwâ pipacâmuriwâ naa na.

¹⁵ Êco na, naa na ê tii bèeni, âna câgo caa piwâ, na go taniimiri tàwâ ê pâ pwina guwâ jèe picòo. Ba wâ Pwiduée, géé goro ê *pimeaari imudi kêe,

¹⁶ âna é pwa ma go pwi ênawéna kâ Kériso Iésu, ba kâwâ, wâguwâ na câguwâ caa tèpa Juif. Go jèe pame tàwâ ê *Picémara Wâdé, ba na guwâ tèpa urâpâra tà Pwiduée, na wâdé ba kêe. Â é pitòrigariwâ, ba na guwâ tèpa âboro kêe, goro ê Nyuââê Pwicîri†.

¹⁷⁻¹⁸ Â go nye dau ipwâdéé kaa, géé goo ê wakè kôo ba kâ Pwiduée. Â câgo caa pi-ina kôo goro cè para muru, â go nye ina co ê pwina é nama go pwa wâ Kériso, ba bu caapwi ma wâé. Â é nama rà pitère dà Pwiduée, wâ tàpé na càra caa tèpa Juif, géé goro ê pwâratùra ma tûâ kôo.

¹⁹ [É pwa ma tèepaa gooè] ê pâ câmu kêe, naa na ê pâtâmara ê Nyuââê Pwicîri —ê pâ muru na rà pò goo wâ tèpa âboro. Â tapoo géé *Iéruusaléma, tèepaa naa na ére Illyrie, âna go jèe picémara pitiri ê Picémara Wâdé goo Kériso.

²⁰ Êpwiri ê wakè kôo na dau wâdé tôo—ê pai picémara kôo ê Picémara Wâdé, naa na pâ ére napô, na càra caa mu tère ê popai goo Kériso. Ba câgo caa bari naa goro ê paaé na é jèe tòpò pwi jèpwi‡.

²¹ Ba go pâra wiâra ê pwina wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Jèe càra caa tère
cè popai gooé;
Jèe càcaa piwiâ tàra
[Picémara Wâdé].
Rà mwa cau côoê,
ma tâmogòori [Pwi Ukai].*

Ésaïe 52.15

Gére pâra kâ Paulo

²²⁻²³ Wâru pâ pâara na nümoo na go pâ na caiwâ, êco na é ciburâ paèràò ê wakè bèepwiri. Â nabàni, âna go jèe tubanabwé ê wakè kôo naa na napô bèeni.

^{15:16} Roma 1.5, 11.13 † ^{15:16} Dernière phrase—é, Â ê Nyuââê Pwicîri, âna é nama é pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, ê pwi ârapwaaillò-bâ. ^{15:20} 2 Korénito 10.15-16 ‡ ^{15:20} 2e phrase—Ba càcaa nûma Paulo, na é pa ba kêe, ê wakè kâ pwi jèpwi. ^{15:21} Ésaïe 52.15 ^{15:22-23} Roma 1.13

²⁴ Â go jèe niimiri pâ, wiàna go o jèe pâra naa Espagne, â go bwaa tàpo coo jaawà [na *Roma]. Ba o wâdé tîo na wàrapwiri. Â géé na càùé, â guwà o mwa pitu tîo, naa na gére pâra kôo.

²⁵⁻²⁶ Nabàni, âna go pâra naa Iérusaléma, ba go pame ê âraimeai, na rà naa wà tèpa cèikî wâ Macédoine ma Akaïe, na càra caa tèpa Juif. Ba [rà ilari jiio pâ, na go pame ê] âraimeai kàra tà tèpa Juif na rà cèikî naa goo Iésu, na rà wâ Iérusaléma. Ba wâjaa tàpéebà, âna bwaa wâru na ticè neemururà.

²⁷ Rà nye dau ipwàdéé kaa wà tèpa Macédoine ma Akaïe, na rà pitu tàra goro pâ neemururà. Ba rà jèe dau tîpi ê pâ aupwényunyuâari, naa na pwâranümarà, géé goorà.

²⁸ Wiàna go naa diri tàra [i mwani] â go mwa pâ jaawà, na go pâra naa Espagne.

²⁹ Â go jèe tâmogòori pâ, go o papaé tàwà, ê aupwényunyuâari na tâbawêe, géé goo Kériso.

Guwà pwapwicîri kôo

³⁰ Tèpa béèò naa goo Kériso, go pi-ilawà, pâ, na guwà ciburà gòo goro pwapwicîri tà Pwiduée ba kôo. Ba jè pitànaima naa na cèikî, naa goo Pwi Ukai Iésu Kériso, â naa na é pimeari, na é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri.

³¹ Guwà pwapwicîri, ba na rà o cibwaa tubaèpà tîo wà tàpé *Judée na tàutàra dàra cèikî naa goo Kériso. Â guwà pwapwicîri mwara ba kà tèpa cèikî naa Iérusaléma, ba na rà o tîpi bwàti ê bépitu na go pa pâdarirà.

³² Â géé na càùé, â wiàna nüma Pwiduée, â go o medariwà naa na ipwàdéé. Â o pâri ma go tàpo nao jaawà.

³³ Wâdé na wà Pwiduée, wàé na é naa pinaanapô, âna é tâa jaawà diri! Amen!

16

Ipwabwàcu kà Paulo

¹ [Guwà tîpi bwàti] wà Fébé*, tî aéjii kâjè naa na nee Kériso. É tî dikona kàra wàra pwapwicîri wâ Cenrées†, â é tî ilari na wâdé.

² Â, guwà tîpié bwàti, naa na nee Pwi Ukai, wàra pai pwa kâjè, wàijè tèpa cèikî. Â guwà pitu tîe, naa na diri pâ muru, ba, wàé, âna po dau wâru tàpé na é pitu tàra, tiagooò mwara.

³ [Wâru tàpé naa jaawà, na nümoò na] guwà ina tàra mwara ê bwàcu kôo:

Tà [du duadà] Priscille ma Aquilas, na bà wakè naima ma wâgo ba kà Kériso Iésu.

⁴ Wà du ê-bà, âna càru caa piwâ, na ru naa diri, tiagoro na ru naa ê wâro kàru, ma ru pitu tîo, â dau wânümoò tàru. Â rà nye côoinaru mwara diri pâ wàra pwapwicîri, kà tàpé na càra caa tèpa *Juif;

⁵ Tàra diri tèpa cèikî na rà gére ipitiri naa na pwârawâ kàru;

Tà pwi béèò, Épénète, na é pwi a mara cèikî naa goo Kériso, na province Asia;

⁶ Tà Maria, na é po dau wakè ba maina, ba kàwà;

⁷ Tà Andronicus ma Junias, tupédu jènereô, na bà tâa na karapuu naima. Ru tupédu *apostolo na dau pwamuru naa gooru, â ru tupédu a mara cèikî jiio;

15:25-26 1 Korénito 16.1-4   **15:25-26** Apostolo 24.17; 1 Korénito 16.1; 2 Korénito 8.1, 9.2,12   **15:27**

1 Korénito 9.11   **15:29** Roma 1.11   **15:30** 2 Korénito 1.11; Kolosé 4.3; 2 Tésalonika 3.1   * **16:1** Fébé—Pwiri wàé na é popa pâ ê tii bëeni kà Paulo tà tèpa cèikî wâ Roma.   † **16:1** Cenrées—È ville na é pwi aucoo wànga kàra ville Korénito.   **16:3** Apostolo 18.2

- 8 Tà Ampliatus, pwi âji béèò, naa na nee Pwi Ukai;
 9 Tà Urbain, na bu piwakè naima ba kà Kériso;
 Tà pwi âji béèò Stakis;
 10 Tà Apellès, na é paari bwàti pâ, pwi âboro *târù, kà Kériso;
 Tà tàpé na pwârâwâ kà Aristobule;
 11 Tà pwi jènereô, wà Hérodione;
 Tà tàpé na pwârâwâ kà Narcisse, na rà cèikî naa goo Pwi Ukai;
 12 Tà du ilàri Trifène ma Trifose, na ru dau wakè ba maina ba kà Pwi Ukai;
 Tà tô âji béèò Perside, ba wà tòobà mwara, âna é po dau wakè ba maina, ba kà Pwi Ukai;
 13 Tà Rufus, pwi ênawéna kà Pwiduée na pwamuru naa gooé, ma tà tô nyaa kée, na é pwacéwii na é tóo nyaa kôo;
 14 Tà Asincrite, ma Flégon, ma Hermès, ma Patrobas, ma Hermas, ma wà pàra tèpa béèjè naa goo Kériso, na rà wâjaara;
 15 Tà Filologue ma Julius;
 Tà Néré ma tô naigé kée, Olimpás, ma wàilà diri tèpa cèikî, na wâjaaru.

16 Wâguwà diri, âna wâdé na guwà pipwabwàcu tàwà, wàra pai pwa kà tèpa aéjii naa na nee Kériso. Â wàilà diri tèpa wàra pwapwicîri kà Kériso, âna rà panuâ paé mwara é bwàcu kàra tàwà.

Bénabwé popai

17 Tèpa béèò naa na nee Kériso, [pwa jè muru na nümoo na go bwaa ina tàwà]: Guwà ipwacôoco wà tàpé na rà tadârù é picaatâa kàwà, â na rà cicara é popai na guwà jèè tòpi. Â rà pwa ma ténoori é cèikî kà pàra tàpé. Guwà cibwaa picaatâa ma wàilà.

18 Ba wà tàpéebà, âna càra caa piênawéna kà Kériso, Pwi Ukai kâjè. Ba rà pàra wiàra é câbawâdé kàra‡, ma pâ naèà kàra. Â rà pwa cuka tà tèpa âboro, ba na rà ipa-imwüru tàpé na càra caa gòo naa na cèikî, tàpé na rà bwaa càcaa pâri ma rà côoina bwàti é pai pwa goro é èpà.

19 Napwa naa goowà, âna go ipwàdé, ba rà côo diri pâ âboro, pâ, guwà pitêre dà wà Pwi Ukai. Â wâdé na guwà picôoina bwàti, ba na guwà pwa é pwina wâdé, â guwà upiri é èpà.

20 Â wà Pwiduée, pwi a naa pinaanapô, âna ée nama guwà còogai *Caatana. Wâdé na wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna é *pwényunyuâariwà goro é *pimeaari imudi kée. Cidòri nyuâawà!

Ipwabwàcu kà pàra tàpé

21 Rà ina bwàcu kàwà mwara wà Timotéo, pwi béèò goro wakè, wàilà ma tèpa jènereô, Lucius, ma Jason ma Sosipater.

22 (Â wâgo mwara, wà Tertius, na go wii é tii bèeni, naa na nee wà Paulo, âna go pwabwàcu tàwà naa na nee Pwi Ukai, na é caajurijè.)

23 Â wà Gaius mwara, na go pitâa jaaé, âna é pwabwàcu tàwà. Â wâjaaé kaa, na rà pitapitirirà na diri é wàra pwapwicîri ni. Wàilu mwara, âna ru pwabwàcu tàwà, wà Éraсте, pwi a wéaari mwani kàra ville, ma wà Quartus, pwi béèjè naa na nee Kériso. {

24 Wâdé na é pwényunyuâariwà diri wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro é pimeaari imudi kée na dau maina. Amen.}

16:13 Maréko 15.21   16:16 1 Korénito 16.20; 1 Péteru 5.14   16:17 Mataio 7.15; Tito 3.10   16:18 Filipi 3.19; 2 Péteru 2.3   ‡ 16:18 Câbawâdé kàra—Grec: Nanaarà.   16:19 Roma 1.8; 1 Korénito 14.20
 16:20 Genèse 3.15   16:21 Apostolo 16.1-2, 19.22, 20.4   16:23 Apostolo 19.9; 1 Korénito 1.14

Ipwamaina Pwiduée

²⁵⁻²⁶ Jè pwamaina Pwiduée, na é tâa napwiri, nabàni, ma dâra gòiri awé. Wàé na mwa nama cimwü ê cèikî kàwà, naa goro ê *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Ba êkaa pwiri, ê câbawâdé kêe, na tàbinyiri géé na autapoo goo. Â nabàni, âna é tûâri pâ, ê pwi popai bèepwiri, âna inapàpari, târa diri ê pâ Ba, na càra caa tèpa Juif. Êkaa na rà o cèikî naa gooé, ma pitère dèe. Â wàépwiri na o coo, ê pwina rà jèe tàmara ina béaa wà tèpa *péroféta.

²⁷ Üu, jè pwamaina Pwiduée na é caapwi co, wàé na tâbawêe ê autâmogòrimuru kêe. Wâdé na jè pwamaina ê muugère kêe, na jè côo géé goo Iésu Kériso, dâra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà tàpé Korénito Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Sostène.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 53 ma 55, na pàara na é tâa Éféso wà Paulo. (Còo *Apostolo* 19.8–10.)

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Korénito, ville wâ napô Grèce. Wà Paulo, âna é tapoo é wâra pwapwicîri wê, na ia é picémara târa é *Picémara Wâdé goo Iésu, na naja 51, é, 52. (Còo *Apostolo* 1.1–18.) É wii ârapàpé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, êco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, *1 Korénito*, âna béârailu kâra tii kêe târa. (Còo *1 Korénito* 5.9.)

Cina é wii?

Korénito, âna ville na maina na é wâmwünyabweri é bàrawià, â wâru pâ âboro na rà mu tèepaa naawê, géé na pâ napô na wâiti. Â rà popa me wiârà pâ nyamanya kâra, géé na pâ pwapwicîri kâra béaa, na ité jii é âji cèikî naa goo Iésu Kériso. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, nye êco é nyuâajè na piâjimuru, â càcaa naiijè; êkaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè.

Wâru tèpa cèikî na rà tapoo pâra wiâra pâ nyamanya bèepwiri. Â rà niimiri pâ, tâa târa é autâmogòrimuru na wâgòro, jii pàra tàpé, â rà ipwamainarà goo. Â càra caa pitêrerà, â pitadàrù é wâra pwapwicîri. Â wà Paulo, âna é wii, ba na é ina târa pâ, na rà cibwaa wàrapwiri pai pwa kâra. É wii mwara, ba na é ina târa pâ muru na rà tawèerié goo (7.1,25; 8.1; 12.1; 16.1,12).

Dà ère é tii bèeni?

É ina wà Paulo pâ, wâdé na caapwi pwâranüma tèpa cèikî (1.10–17). Càcaa wâdé na jè piputâmu, ma popa tèpa cèikî bééjè naa na aupitèimuru (naporomee 6). Jè cibwaa ipuu imudi, ma wârori é wâro imudi (naporomee 5).

Jè cibwaa ipwamainajè goro é autâmogòrimuru kâjè. Ba âji autâmogòrimuru, âna me géé goo Pwiduée, â càra caa côoina wà tèpa âboro gòropuu. É pai bà kà Iésu, ma pai wâro còwâ kêe géé na aubà, âna muru na dau pwamuru naa goo, naa na cèikî kâjè (1.18–2.14; ma naporomee 5).

É pacâmurijè wà Paulo goro é pai wâro na pwicîri kà pwi âji a cèikî naa goo wà Iésu, naa nabibiu kà tèpa âboro na ité é pwapwicîri ma nyamanya kâra. É jèe tipijè wà Kériso, â ticè na papwicîri jijjè. Êco na jè ipwacòoco, ba càcaa diri pâ muru na wâdé ba kâjè, â wà Paulo, âna é tacoo goojè, ba na jè cibwaa pwa cè muru na tanoori é cèikî kà pwi jè bééjè (naporomee 8–10).

É ina pai pwa wàra picaatâa. É napéaati pâ âraimeai na é naa tâjè wà Pwiduée, ba na jè ipagòjè naa na wâra pwapwicîri. Jè cibwaa pwa-imudirimuru goro pâ âraimeai. Wâdé naa pitòimiri é pai pwa kâjè na jè pwapwicîri (naporomee 11–12).

Pwi muru na âjimuru jii diri pàra muru, âna é pimeaari. Wâdé na êdiri é pwina jè pwa, âna me géé goo pimeaari (naporomee 13).

É ina wà Paulo pai pwa goo ê pai wâro cowa kâjè gée na aubà (naporomee 15). Ê pai wâro cowa kà Iésu, âna é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â é mwa cau pawârojè wà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii 1 Korénito

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1-9)

Càra caa pitêrerà tèpa cèikî wâ Korénito (1.10-4.21)

Autâmogòrimuru kà Pwiduée, âna ité jii auniimiri kà tèpa âboro (1.18-2.16)

Jè pâra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro (3.1-23)

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kériso (4.1-21)

Tûa na èpà naa na wâra pwapwicîri (5.1-6.20)

Pai tîpi kà Paulo tà tàpé Korénito (7.1-11.1)

Popai goro piéa (7.1-24)

Pa âboro dopwa (7.25-40)

Noo kâra macii na pwa ârapwailò goo, târa ânuurumuru (8.1-11.1)

Tûa kâjè na jè pwapwicîri naima (11.2-14.40)

Pai târamiri pûrujè (11.2-16)

Caanilo—Pa-utimuru (11.17-34)

Âraimeai gée goo Nyuâaê Pwicîri ma pimeaari (12.1-14.40)

Pai wâro cowa gée na aubà (15.1-58)

Pàra aupitûari kà Paulo ma ipicijii (16.1-24)

Ipwabwàcu

1-2 Wâgo* Paulo na pwa tii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée, wâna ville Korénito. Tâgère wàibu ma wà Sostène, pwi béejè, pwi jè a cèikî naa goo wà *Kériso Iésu. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] É todòo wà Pwiduée, ba na go pwi *apostolo kà Kériso Iésu, [â é cùruo pâ, ba na go picémara ê popai kêe]. Â wâguwà, âna é pitòrigariwà wà Pwiduée, ba na guwà tèpa âboro kêe, ba guwà tâa goo wà Kériso. Â é todàwà, ba na guwà wâro ba kêe. Ba é wàrapwiri tà diri tèpa âboro, na diri pâ ére, na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainâ†. Ba wàé na é Pwi Ukai kâjè.

3 Wâdé naa tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pwényunyuâarijè Pwiduée na é naigé mee Iésu Kériso

4 Go ciburà pipwaolé tà Pwiduée, goro pâ *aupwényunyuâari na dau wâru, na é jèe naa tàwà, na é naigé mee wà Kériso Iésu.

5 Ba gée goo pai tâa kàwà gooé, âna tâa tàwà diri pâ na jèpapara wâdé. Ba wà Pwiduée, âna é nama guwà tèpa tâmogòori ina popai, ma naa tàwà ê autâmogòrimuru na dau maina.

6 Ba go‡ jèe *paâjupâra tàwà ê popai goo Kériso, â guwà jèe cèikî naa goo. Â ê popai bèepwiri, âna é jèe wàawà goowà.

7 Â gée goo kaa pwiri, âna tâa tàwà diri ê pâ âraimeai kà Pwiduée, na pàara bèeni, na guwà tà tapacîri, ê pai wâjué me cowa kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

8 Ba nye wàé kaa, na é nama cimwü ê cèikî kàwà tia pwâadèrèè. Â, na wàrapwiri, â nye ticè na o pitèiwà goo, na Tòotù na ée wâjué cowa.

* 1:1-2 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Sostène na é tâa jaaé. † 1:1-2 Na rà cèikî naa goo Iésu Kériso, ma ipwamainâ—Grec: Na rà todà nee Iésu Kériso. ‡ 1:6 Go—Grec: Bà. É pi-inaê cowa wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito 1.6.) 1:8 1 Tésalonika 3.13, 5.23

⁹ Â jè tâmogòori ba mwü pâ, ée mwa pacoo diri ê pâ pwiibà wà Pwiduée, pwacèwii auinabéaa kêe§. Ba nye wàé na é todàwà, ba na guwà piwâro naima ma wà Pwi Naiê, wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè.

càra caa pitêrerà tèpa cèikî

(Naporomee 1-4)

¹⁰ Tèpa cèikî béeò, go ilari ba gò jiiwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà pitêrewà, naa na caapwi pwâranüma, ma caapwi aunünüma. Wâdé naa ticè muru nabibiu kàwà, na guwà pitadàrùwà goo!

¹¹ Ba rà ina tóo wà pàra tèpa béejè na rà tâa pwârawâ kà Cloé, pâ, guwà pitòocia.

¹² Ba pwa pàra tàpé gée jaawà, âna rà ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Paulo.» Â napwa pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Apollos. Â wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, rà pàra wiâ Pétéru. Â napwa pàra tàpé, âna rà [pi-ina kàra ma] ina pâ: «Wàibà, âna bà pàra wiâ Kériso.»

¹³ Wànau? Wà Kériso, âna pitadàrùé? Gona wâgo Paulo, âna tanamiriô naa goro *satauro ba kàwà? Â gona guwà *piupwaa naa na neeò? Bwa!

¹⁴ Go pwaolé tà Pwiduée, ba câgo caa upwaa pwi jèpwi gée goowà, wàco Crispus ma wà Gaius.

¹⁵ Â, na wàrapwiri, â nye ticè pwi jè âboro, cèna é ina pâ é piupwaa naa na neeò.

¹⁶ (Akaé, ba go mwa tà niimiri pâ, go piupwaa mwara wà Stéphanas ma diri ê pwârawâ kêe. Êco na go niimiri pâ, nye ticè pàra tàpé na go *upwaarà.)

¹⁷ Ba wà Kériso, âna câe caa cùruo, ba na go piupwaa. Â é nye cùruo pâ co, ba na go inapàpari ê *Picémara Wâdé. Â câgo caa wàrapwiri, goro pâ popai na me gée goro ê tàmanga kà tèpa âboro. Bwa, go paari bwàti ê pàtàmara ê pai bà kà Kériso naa goro satauro.

Autâmogòorimuru kà Pwiduée

¹⁸ Ê popai goro [ê pai bà kà Iésu naa goro] é satauro, âna piwârau* tà tàpé na rà o tubatiàu ê wâro kàra dâra gòiri awé. Êco napwa naa gooje, âna popai na jèe pa-udòjè, ba é wâna ê pàtàmara Pwiduée.

¹⁹ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Go o mwa nama tiàu
autâmogòorimuru
kà tèpa tâmogòorimuru.
Go o mwa patâjii
tàmanga ma nîi
kà tèpa tàmanga.*

Ésaïe 29.14

²⁰ Â rà mwa ina pâ wànau, wà tàpé na rà tàmanga, ma wà tàpé na rà câmu, ma wà tàpé na rà tùra bwàti? Ba wà Pwiduée, âna é jèe paari pâ, ê autâmogòorimuru kàra é gòropuu bèeni, âna piwârau.

Kériso âna autâmogòorimuru kêe

1:9 1 Tésalonika 5.24; 1 Ioane 1.3 § **1:9** 1^r e phrase—Grec: *É tàrù wà Pwiduée.* **1:10** Filipi 2.2 **1:12** Apostolo 18.24-28; 1 Korénito 3.4 **1:14** Apostolo 18.8; Roma 16.23 **1:16** 1 Korénito 16.15 **1:18** Roma 1.16 * **1:18** Piwârau—Folie. **1:19** Ésaïe 29.14 **1:20** Job 12.17; Ésaïe 19.12, 33.18, 44.25

21 Càra caa tâmogòori Pwiduée wà tèpa âboro gòropuu, goro ê pwi autâmogòorimuru kàra bèepwiri. Êco na é popa é pwâratùra kâbà—popai na rà ina goo pâ 'piwârau'—ba na é pa-udò diri tàpé na rà cèikî naa gooé, [ma naa tàra ê *âji wâro jaaé]. Â wàépwiri na é paari ê âji autâmogòorimuru kêe†!

22 [Ê popai kâbà, âna piwârau tà] tèpa *Juif, ba rà ciburà mudàra cè pâ *câmu kâra pàtâma Pwiduée, na rà o pò goo. Â [piwârau tà] tàpé na càra caa tèpa Juif, ba rà ciburà mudàra ê 'tàmanga' ma 'autâmogòorimuru' [na me gée goo ê auniimiri kà tèpa âboro].

23 Êco na wâgo, âna go inapàpari pâ, wà Kériso, [wà pwi *Mesia na ia é cùrué me wà Pwiduée] âna é bà naa goro satauro. Ê popai-bà, âna tanoori tèpa Juif; â popai na pimwüru, ma ticè êreé, tà pàra tàpé.

24 Êco na wà Kériso, âna wàè kaa na é paari ê pàtâma, ma autâmogòorimuru kà Pwiduée, tà tàpé na é todàra—wiàna rà tèpa Juif, ma wiàna càra caa tèpa Juif.

25 [Wà pàra tèpa âboro, âna rà niimiri pâ, pimwüru] ê pwina é pwa wà Pwiduée. Êco na muru na dau piédò jii ê tàmanga kà tèpa âboro. [Â rà niimiri mwara pâ, ticè nii kâra ê pwina é pwa.] Êco na muru na dau piédò jii ê nii kà tèpa âboro.

É pitòrigari pwina ticè nii kêe

26 Tèpa béeò, guwà jèe côo cai pâ, wâguwà wàa, béaa kâra pai todàwà kà Pwiduée. Ba càcaa wâru gée goowà, cè tèpa tàmanga, naa na pai côo kà tèpa âboro. Â càcaa wâru tàpé cèna pwa pàtamarà. Â càcaa wâru tàpé cèna pwamuru naa goorà.

27 Êco na wà Pwiduée, âna é pitòrigari ê pwina rà niimiri wà tèpa âboro pâ piwârau, târa ma é tubakamu tèpa 'tàmanga'. Â é pitòrigari ê pwina ticè nii kêe naani gòropuu, târa ma é tubakamu tàpé na pwa nii kâra.

28 Â é pitòrigari ê pwina kîri tàra, bau ê pwina rà niimiri pâ piticèmururu naa goo, bau ê pwina rà miiri, târa ma é tanoori ê pwina pwamuru naa goo tàra.

29 É wàrapwiri wà Pwiduée, ba na o nye ticè âboro cèna é pi-ina kêe, na araaé.

30 Â napwa naa goowà, âna nye wà Pwiduée, na é dànaimariwà naa goo wà Kériso Iésu. Gée goo wà Kériso, âna é nama jè tèpa tâmogòorimuru; â é nama jè *tàrù na araaé; â é nama jè pwi Ba kêe; â é dàgòtùjè jii ê pàtàmara èpà.

31 Êkaa na, wà pwina nümee na é pi-ina kêe, âna wâdé na é ina co nee Pwi Ukai Jérémie 9.23 pwacèwii auwii naa na Tii Pwicîri.

2

Popai kôo âna pai bà kà Iésu

1 Na ia go tèepaa medariwà, co tèpa béeò, â go inapàpari tàwà ê auniimiri kà Pwiduée, na pwàniri béaa*. Â câgo caa ina ê pâ popai na maina ma wâgòro, ba na go paari ê tàmanga ma autâmogòorimuru kôo.

2 Ba câgo caa pame tàwà cè jè pai tâmogòori wèe, â êco é popai goo Iésu Kériso, na é bà naa goro *satauro.

3 Â, na go medariwà, âna ticè nii kôo, â wâgotôo, â go pwùkùru.

1:21 Mataio 11.25 † 1:21 Grec: Ê gòropuu, âna câe caa tâmogòori Pwiduée, naa na autâmogòorimuru kêe. Â wâdé tée, na é pa-udò tàpé na rà cèikî, gée goo é popai na piwârau. 1:23 Roma 9.32; 1 Korénito 2.14

1:24 Kolosé 2.3 1:25 2 Korénito 13.4 1:26 Mataio 11.25; Jacques 2.5 1:29 Éfeso 2.9 1:30 Jérémie 23.5-6 1:31 Jérémie 9.23 * 2:1 Auniimiri kà Pwiduée na pwàniri béaa-é, Ê popai goo wà Pwiduée. 2:3 Apostolo 18.9; 2 Korénito 10.1

⁴ Â câgo caa picémara tàwà goro ê 'autâmogòorimuru' kâra âboro. Ba ê *Nyuââê Pwicîri, âna é *paâjupâra tàwà ê popai kôo goro pàtâmee.

⁵ Â êkaa pwiri, na é cèikî kàwà [naa goo Kériso] âna é pâra goro ê pàtâma Pwiduée, â càcaa goo cè autâmogòorimuru kâra âboro.

Càra caa tâmogòori tèpa âboro

⁶ Na go† tâa jaa tàpé na jèe mwü ê cèikî kàra naa goo wà Kériso, â go tùra na autâmogòorimuru [kà Pwiduée, ba na go napéaati tàra ê popai gooé]. Â càcaa é pé autâmogòorimuru kâra ê gòropuu bèeni, ma wà tèpa pitûâ‡, ba o cau tubatiàurà.

⁷ Ba é pwina go napéaati, âna é auniimiri kà Pwiduée, ma autâmogòori kêe. Ba béaa kâra é pai tapoo wàra ê gòropuu, âna é niimiri pâ, ée mwa nama jè tâa jaaé, naa na é pai maina ma muugère kêe. Êco na tàbinyiri é auniimiri kêe bèepwiri tiagoro nabàni, â bwaa nye tàbinyiri tà pâra tàpés.

⁸ Ba càra caa tâmogòori é autâmogòorimuru kêe, wà tèpa pitûâ kâra gòropuu. Ba wiàna ina pâ, rà tâmogòori, â pwiri càra caa gére tanamiri naa goro satauro, wà Pwi Ukai na é po dau maina ma muugère.

⁹ Êkaa pwiri é ère é auwii naa na *Tii Pwicîri, na ina pâ:

*Câ mu caa côo
muru na wàrani.
Câ mu caa tère
[pwényuâa bèepwiri];
Câ mu caa niimiri
pai wâdé na maina
jii pwina é pwa
wà Pwiduée Pwi Ukai;
pâ wâdé na é pwabwàti
ba kâjè diri,
wàijè na jè meaarié.*

Ésaïe 64.3

Pwéelaa tâjè aunünüma kà Kériso

¹⁰ Wàijè, âna jè tâmogòori é pwi bèepwiri nabà. Ba é jèe paari tâjè wà Pwiduée, goo é Nyuââê Pwicîri. Ba é Nyuââê Pwicîri, âna é nye côo diri é pâ muru, tiagoo pwina tâa na aubinyiri na pwâranüma Pwiduée.

¹¹ Càcaa pâri ma jè tâmogòori é auniimiri kà pwi jè âboro. Ba jè tâmogòori co é pwina wâgoojè. Â nye wàrapwiri mwara naa goo wà Pwiduée. Ba nye ticé na tâmogòori auniimiri kêe, êco é Nyuââê Pwicîri kêe*.

¹² Â é jèe naa tâjè é Nyuââê Pwicîri wà Pwiduée, â o câjè mwa caa niimiri pwacèwii tèpa âboro gòropuu†.

Pâri ma jè tâmogòori é pâ âraimeai [na dau wâdé] na ia é jèe naa tâjè, goro é *pimeaari imudi kêe.

2:4 1 Tésalonika 1.5 † **2:6** Go—Grec: Bà. É pi-inaé còwâ wà Paulo naa na pâ nee tii 6 ma 7 ma 13.
‡ **2:6** Pitûâ—Pwiri tèpa âboro, é, pwiri pâ duée na rà poparà. § **2:7** Grec: Bà ina é autâmogòorimuru kà Pwiduée, na tàbinyiri ma naapwàniri, êna é pwabwàti béaa kâra autapoo wàra é gòropuu, ba na jè o maina ma muugère. **2:9** Ésaïe 64.3 * **2:11** Grec: Napwa naa goo pwi jè âboro, â pwiri é tâmogòori é aunünüma kà pwi jèpwi, géé goo na ru cau tupédu âboro, â tâa târu é nyuâa kâra âboro. Êco na nye ticé na tâmogòori é aunünüma kà Pwiduée, êco é Nyuââê Pwicîri kêe. † **2:12** Câjè...âboro gòropuu—Grec: Â càcaa é nyuâara gòropuu.

¹³ Â, na go patùrawà goro pâ âraimeai bèepwiri, â câgo caa wàrapwiri, gée na ê autâmogòori kâra âboro. Bwa, go ina ê pwina é picòo tóo ê Nyuâaê Pwicîri. Ba nye wàrapwiri é pai pacâmuri tàpé na é tâa goorà ê Nyuâaê Pwicîri‡.

¹⁴ Wà pàra tàpé§, âna càra caa tâmogòori ê pwina me gée goo ê Nyuâaê kà Pwiduée. Â rà niimiri pâ muru na imwüru. Ba nye êco ê Nyuâaê Pwicîri, na é pwa ma jè côoinari ê pâ namuru bèepwiri.

¹⁵ Â wà pwina é tâa gooé ê Nyuâaê Pwicîri, âna pâriê, ma é tèi ê êre diri pâ muru. Napwa naa goo wà pàra tàpé, âna càcaa pâri ma rà côoina é pwina tâa na pwâranümee*.

¹⁶ Ba jèe wii naa na Tii Pwicîri, pâ:

*Wàilàapà na tâmogòori
auniimiri kà Pwi Ukai?
Wàilàapà na ina tée
cè pwina é pwa?*

Ésaie 40.13

Â wàijè, âna jèe pwéelaa tâjè ê aunünüma kà Kériso.

3

Jè pàra wiâ Kériso, càcaa pwi jè âboro

¹ Tèpa béeò naa na nee Kériso, guwà gére pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu [na càra caa tâmogòori Kériso]! Êkaa na, na ia go tâa jaawà, â go patùrawà, pwacèwii pâ nari èpo. Ba càcaa cimwü é cèikî kàwà naa gooé.

² [Na ia go pacâmuriwà, â] câgo caa naa tàwà ê utimuru cèna gòo, ba pwacòe na guwà ija. Go naa tàwà dilé, ba na guwà wâdo. Â bwaa nye ipaiwà tiagoro nabàni,

³ ba guwà nama dàtiwà ê pâ auniimiri kàwà na èpà. Â guwà piboo goowà, â guwà iputàmuriwà. Êkaa na go ina pâ, guwà ipwacèwii tèpa âboro gòropuu, [na càra caa tâmogòori Kériso].

⁴ Ba wiàna guwà ina pâ: «Wâgo, âna go pâra wiâ Paulo» é, «Wâgo, âna go pâra wiâ Apollos», â guwà paari pâ, ipaiwàguwà ma tèpa âboro gòropuu.

Bu tupédu ênawéna co

⁵ Wàilàapà Apollos? Â wàilàapà Paulo? Bu nye po tupédu ênawéna co kà Pwiduée. Â é wakè goobu, ba na guwà cèikî [naa goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso]. Â wàibu jècaa, âna bu jèpa pwa é wakè, na é naa tâbu.

⁶ Wâgo, âna go câmi [ê popai] â wà Apollos, âna é *upwaa. Êco na nye wà Pwiduée na é pwa ma cipu.

⁷ Wà pwina é picâmi, ma wà pwina é upwaa, âna càcaa pwamuru naa gooru. Wà pwina é dau piâjimuru, âna wà Pwiduée, ba é pwa ma cipu.

⁸ Â câe caa pwaké goo wà pwina é câmi, ma wà pwina é upwaa. Ba é tòpò tàru jècaa é pumara wakè kàru, wiâra é jèpa wakè kàru.

‡ **2:13** Wàrapwiri é pai pacâmuri... é, Ba wiàna jè pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru goo é Nyuâaê Pwicîri, â jè wàrapwiri goro pâ popai na é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri. § **2:14** Pàra tàpé—Grec: Tàpé na rà nünüma goro é pai nünüma kâra âboro co ('l'homme naturel'). *

2:15 2e phrase—Grec: Â ticè âboro na pâri ma é pitèié.
2:16 Ésaie 40.13   **3:2** Hébéru 5.12-13; 1 Pétéru 2.2   **3:3** 1 Korénito 1.10-11   **3:4** 1 Korénito 1.12
3:5 Apostolo 18.4,11   **3:8** Mataio 13.3-9; Éféso 2.20-22

⁹ Ba wàibu ma Apollos, âna bu piwakè naima ba kà Pwiduée*. Â wâguwà, âna guwà pwacèwii ê aupwanapô kêe.

Guwà wâ kà Pwiduée

Guwà pwacèwii mwara ê wâ kêe [na gére bari].

¹⁰ Â go pwacèwii pwi a ba wâ na é pwabwàti ê pàaé, wiâra ê âraimeai†, na é naa tôo wà Pwiduée. Â mwa wà pàra tàpé na rà mwa bari naa gò. Â wàilà jècaa, âna wâdé na rà pwacôoco bwàti, cè pai bari kàra naa gò.

¹¹ Ba é pàaé na jèe tòpò, âna wà Iésu Kériso. Â o nye ticè pwi jè âboro cèna ée mwa caa tòpò cè jè pàaé.

¹² [O wâru na rà bari, naa gòro é pàaé bèepwiri.] Wà pàra tàpé, âna rà o tòpò mwani mii, ma mwani pwaa, ma atù na dau maina wâri wèè‡. Â wà pàra pwi, âna rà o tòpò pâ upwâra ma jò, ma murumwatò§.

¹³ Êco na, na cè jè tòtù, âna o nye paari bwàti wiàna wâdé, é, wiàna èpà é jèpa wakè kàra jècaa. Ba jè tapacîri é Tòotù na ée mwa [tèepaa me na wà Kériso, ba na é] tèi tèpa âboro. [Â é pitèimuru kêe, âna o] pwacèwii ê ânye.

¹⁴ Â wiàna é wakè kà pwi jè âboro, âna càcaa tòo é ânye, â wà pwi bèepwiri, âna ée mwa tòpi é pumara wakè kêe.

¹⁵ Â wiàna é wakè kêe, âna tòo, â é tubatiàu diri*. Â wà pwiibà, âna pwacèwii pwi âboro, na càué gée gòro ânye, ba na é udò.

É tâa goowà é Nyuâaé Pwicîri

¹⁶ Wâguwà, co tèpa béeò, âna guwà pwi wâ kà Pwiduée, â é Nyuâaé Pwicîri kêe, âna é tâa goowà. Â gona câguwà caa tâmogòori pwiri?

¹⁷ Â wiàna é nama tòri† é wâ kà Pwiduée wà pwi jè âboro, â ée mwa nama tiàué wà Pwiduée. Ba é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, âna é pwicîri, â é wâ bèepwiri, âna wâguwà [tèpa cèikî].

Guwà wâgoo Kériso

¹⁸ Guwà ipwacôoco, ba guwà péa ipa-imwüruwà! Ba gona guwà niimiri pâ, tâa tâwà é autâmogòorimuru na wâgòro wiâra é autâmogòori kàra pâ âboro gòropuu? Guwà naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri‡, ba na o tâa tâwà é âji autâmogòorimuru!

¹⁹ Ba napwa é autâmogòori kàra pâ âboro gòropuu, âna pâra ma imwüru na ara Pwiduée. Â jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà Pwiduée, âna ée mwa nama rà coo goropwiinawâ§, tèpa tàmana, goro é tàmana kàra.* **Job 5.13**

²⁰ Â jèe wii mwara pâ: *Napwa wà Pwi Ukai, âna é tâmogòori, é pâ aunünüma kà tèpa tàmana.* **Ba nye ticèmururu naa goo.** **Psaume 94.11**

²¹⁻²² Êkaa na guwà cibwaa pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa âboro kà Paulo, é, wà Apollos, é, wà Pétèru. Ba guwà còo, wà diri tàpéebà, âna rà [me na wakè ba] kàwà—wâgo Paulo, ma Apollos, ma wà Pétèru. Â cau kàwà diri pâ muru [na é tòpò wà Pwiduée]—é gòropuu, ma é wâro, ma é pwâra bà, ma é tòotù nabà, ma é pâ tòotù na o bwaa wâ naigé!

* **3:9** Bu piwakè naima ba kà Pwiduée—é, Bà piwakè naima ma wà Pwiduée. † **3:10** Âraimeai—Nii bau é autâmogòorimuru târa wakè kà Pwiduée. (Còo note goo 1 Korénito 12.4.) **3:11** Ésaie 28.16; 1 Pétèru 2.4-6 ‡ **3:12** Mwani mii... Ucina goo pâ muru na pâri târa é wakè kà Pwiduée, ba muru na o tâa awé. § **3:12** Pâ upwâra...ma murumwatò—Popai na càcaa pwéelaa naa na grec. Ucina goo muru na càcaa pâri, ba o tòo naa na ânye. **3:13** 1 Korénito 4.5 * **3:15** Tubatiàu diri—é, Tubatiàu é pumara wakè kêe. **3:16** 1 Korénito 6.19; 2 Korénito 6.16 † **3:17** Nama tòri—Grec: Nama tiàu (détruire). ‡ **3:18** Naaco pâ autâmogòorimuru bèepwiri—Grec: Wâdé na guwà pâ nau pimwüruwà. **3:19** Job 5.13 § **3:19** Ée mwa nama rà coo goropwiinawâ—Grec: É tâjùru. **3:20** Psaume 94.11

23 Â wâguwà, âna guwà wâgoo wà Kériso, â wà Kériso, âna é wâgoo wà Pwiduée.

4

Tèpa apostolo âna rà tèpa ênawéna kà Kériso

1 Wâdé na guwà côoinari pâ, wàibu [ma wà Apollos]*, âna bu tupédu ênawéna kà Kériso. Â cùrubu, ba na bu inapàpari é auniimiri na dau pwényuâa kà Pwiduée, na é gére paco—muru na ia tàbinyiri jii tèpa âboro.

2 Â napâra pwi jè ênawéna kêe, âna, na é wakè bwàti ba kêe, ma pitêre dèe.

3-4 Â câgo caa ipacè naa goo é pai pitèio kà tèpa âboro co—wiàna wâguwà, é, wiàna é jè wâra pitèimuru. Â piticèmururu mwara, naa goo é pai pitèio còwâ. Go niimiri pâ, nye ticè èpà na go pwa, éco na o càcaa wâgo na go ina pâ, go *târù na ara Pwi Ukai. Nye wàé co na ée mwa tèio.

5 Êkaa na guwà tère co tèpa béeò! Guwà cibwaa mara pitèi pwi jè âboro, béaa kâra cè pai mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai! Ba wàé co, na ée mwa papwéelaari é pâ muru na tà cârù na bàutê. Â ée mwa paari pâ aunünüma na rà pwàniri wà tèpa âboro. Â, na wàrapwiri, â wà Pwiduée, âna ée mwa naa tà tèpa âboro, é pumara wakè kâra†.

Cina guwà pi-ina kàwà?

6 Tèpa béeò, [go wâjué còwâ] naa goobu ma wà Apollos. Diri é pâ pwina go gére ina naa goobu, âna wâdé na câmu ba kàwà, ba na guwà còo. [Ba jè mu ina é auina bèeni pâ]: «Jè cibwaa pâiti jii é pwina wii.» Â wiàna guwà pitêre dâra co é pwina wii [naa na *Tii Pwicîri] pwacèwiibu, â o câguwà mwa caa pi-ina kàwà pâ, guwà pâra wiâ pwi jè a pitûâ. Â o câguwà mwa caa pinabaèpà pàra tèpa pitûâ.

7 Ba gona wàilàapà cèna é pwa ma guwà piétò jii cè pàra tàpé? Ba diri é pwina tâa tàwà, âna nye wà Pwiduée na é naa tàwà. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà pi-ina kàwà, pwacèwii na muru na me gée goowà?

8 Ba pwiri guwà niimiri pâ guwà jèe tòpi diri é aupwényunyûari kà Pwiduée, â guwà ina pâ guwà jèe wâbé goo! Â guwà pâ nau tèpa ukai naa na cèikî! Auwa! Ba wàibà, tèpa *apostolo kà Kériso, âna câbà caa tèpa wàrapwiri! Ba wiàna gére âjupâra, â wàibà, âna pwiri bà tèpa ukai mwara‡!

9 [Éco na, na guwà còo é wâro kâbà, â càcaa wàrapwiri.] Ba pwacèwii na wà Pwiduée, âna é nama bà dau kîri jii diri tèpa âboro. Â bà pwacèwii [tèpa tubatiàu i paa] na poparà na ara diri tèpa âboro, béaa kâra pai o tètâmwararà. Â é gòropuu diri, âna é còo [pwâra kamu kâbà]—wà tèpa âboro, ma wà mwara tèpa *angela.

10 [Naa na auniimiri kà tèpa âboro, âna] bà piwârau, majoroé é cèikî kâbà naa goo Kériso. Éco na wâguwà, [âna guwà pi-ina kàwà pâ] tâa tàwà é autâmogòrimuru, majoroé é cèikî kàwà! Wàibà, âna ticè nii kâbà; â wâguwà, âna pwa nii kàwà. Â wàibà, âna càra caa papwicîribà; â wâguwà, âna ipwainawà.

* 4:1 Wàibu ma wà Apollos—é, Wàibà. Pwiri é niimiri wà Apollos ma Pétèru ma wà pàra tàpé. (Còo 1 Korénito 3.22.) 4:2 Luka 12.42 4:5 1 Korénito 3.8 † 4:5 Pumara wakè kâra—Grec: Ê pai picâdirirâ. 4:6 Roma 12.3 4:7 Roma 12.6 ‡ 4:8 Grec: Guwà jèe pwâro; jèe tà tàwà diri pâ muru; â guwà jèe tèpa ukai, {â càcaa wàibà}. Wâdé tòo wiàna wàrapwiri, ba na o wâjè diri, âna jè o capai tèpa ukai ma wâguwà.

11-12 Ûu, tiagoro nabàni mwara, âna bà bwaa ciburà copwa, â bwaa ciburà nùmabà dâra wâdo. Â ticè ârabwée kâbà. Â bà piwâro itâa. Â jèe oratâbà goro wakè goro du îbà. Â wà tèpa âboro, âna rà tànyiribà ma tamagèribà. Êco na, ûna rà wàrapwiri tâbà, â bà *pwényunyuâarirà. Ûna rà tubaèpà tâbà, â bà pidâpwicâaribà.

13 Â, na rà pi-inabà ba èpà, â bà tòpi naa na pidâpwicâari, â bà pimudàra, ba na bà pinaanapô ma wàilà. Tiagoro ni, âna rà bwaa nye tàgèrè pwa tâbà, pwacèwii na bà tèpa teepâ na rà tètâjii, ma è pâ muru na tòri, na rà miiri goo.

Tèpa naiô naa na cèikî

14 Câgo caa ina pwiri tàwà, ba na guwà kamu. Ba guwà pwacèwii tèpa èpo kôo [naa na cèikî] â po dau wânümoo tàwà. Â nümoo na go pwa pupûra tàwà bwàti.

15 Ba wiàna pwa cè 10 000 âboro cèna pacâmuriwà goro è cèikî nabà, â nye caapwi co pwi caa kàwà. Ba nye wâgo kaa, na ia go mara picémara tàwà è *Picémara Wâdé, ma pame tàwà è *âji wâro naa goo wà Kériso.

16 Gée goo kaa pwiri, â go ilari jiiwà ba gò, pâ, guwà ipwacèwii.

17 Wàèpwiri è majoroé ma go panuâ paé tàwà wà Timotéo, na è pwacèwii wà pwi âji naiô. É wakè kôo bwàti§ naa na nee Pwi Ukai, â dau wânümoo tée. Â ée mwa taniimiri tàwà è pwina go pacâmuri na diri tèpa wâra pwapwicîri, goro è pai wâro kâjè naa goo wà Kériso.

Ipwacôoco!

18-19 [Go tère pâ] wà pàra tàpé gée goowà, âna rà pâ nau tèpa pwamainarà. Â rà pi-ina kàra [goro diri pâ muru na wâdé na rà pwa]. Â rà tà niimiri pâ, o câgo mwa caa tà wâjué medariwà. [Wâdé na rà ipwacôoco!] Ba go mwa tèepaa paé, wiàna è câbawâdé kà Pwi Ukai. Â go o mwa còo wiàna pwa cè âji pàtâmara diri pâ pwâratùra kàra, é, wiàna nye po popai co.

20 Ba è *Mwaciri kà Pwiduée, âna càcaa muru goro pwâratùra co, â goro nii kèe ma pàtamee.

21 Dâ cèna nùmawà goo? Na go tèepaa medariwà pa pimeari, é, pa cè ubati?

tûa na èpà naa na wâra pwapwicîri

5

(Naporomee 5-6)

Rà puu imudi pàra tèpa cèikî

1 Tàpèeni, go tère è jè jèkutâ na dau èpà naa goowà. Ba go tère pâ, pwi jè ârapàarawà, âna ru ipuu mara tô béârailu wâdâ wà caa kèe. Guwà còo, dau pwicîri naa jaa tàpé na càra caa papwicîri Pwiduée! Â naa jaajè tèpa cèikî, âna mwa nye dau pwicîri awé.

2 Â gorodà na guwà gèrè pi-ina kàwà [na gèrè wàrapwiri na wâjaawà]? Bwa, wâdé na guwà kamu ma pikîri goo. Â guwà tù tà pwi âboro-bà, gèe na picaatâa kàwà!

3 Wâgo na go jèe nye mara tèié, naa na nee Pwi Ukai Iésu. Â wiàna go nye wâiti jiiwà, â go nye tà wâjaawà naa na nyuâaô.

4:11-12 2 Korénito 11.23-27 4:11-12 Mataio 5.44; Apostolo 18.3; 2 Tésalonika 3.8 4:15 Galatia 4.19
4:16 Filipi 3.17 4:17 Apostolo 19.22 § 4:17 É wakè kôo bwàti—É pitère dâra. 4:20 1 Korénito 2.4
5:1 Lévitique 18.7-8; Deutéronome 23.1 5:3 Kolosé 2.5

4-5 Wâdé na guwà pitànaima naa na nee Pwi Ukai Iésu—â o wàijè naima naa na aunünüma—â guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà **Caatana**, [na jè ju pàara]. Â o tubatiàu ê pâ câbawâdé na èpà kâra âboro, â ée mwa udò, na Tòotù na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai. [Â o tâa tée ê **âji wâro jaaé**].

6 Üu, càcaa wâdé ê pai pi-ina kàwà! Ba gona câguwà caa tâmogòori pâ, [ji caapwi âboro na é pwa na èpà, âna é nama tòdidiri ê picaatâa? Ba pwacèwii ê ucina kâjè, na ina pâ]: «Ê ji nari nyaa kâra poloa, âna é pwa ma é tùu too ê poloa.»

7 Guwà cèitiri wài ê pwina tòri géé goowà. Â guwà o pwacèwii ê poloa na bwaa âmuê, na ticè nyaa kêe, târa tòotù **Paséka**. Ba nye ê pai bà kà Kériso, na é nama guwà wàrapwiri. Ba nye wàé kaa, ê **ârapwaaílò**, na é nama dàgòtù ê èpà kâjè, pwacèwii ê nari mutò na tètàmwereê târa tòotù **Paséka†**.

8 Ba [na bà] pwamaina ê tòotù **Paséka**, [wàibà tèpa **Juif‡**, â bà] pa ê poloa na bwaa âmuê na ticè nyaa kêe, â bà naaco ê poloa béaa na èpà. [Wàépwiri ê câmu ba kâjè diri]: Jè naaco ê pâ tûa na èpà, â jè pâra na é âjupâra.

Cibwaa pabéerà!

9 Go jèe inapàpari tàwà naa na jè tii, ba na guwà cibwaa pitànaima ma tàpé na rà ipuu imudi.

10-11 [Wiàna go ina pwiri, â] câgo caa ina diri tèpa âboro, na càra caa papwicîri Pwiduée. [Ba rà wânabibiu kâjè] wà tèpa âboro na rà ipuu imudi. Â ipaiwà mwara naa goo wà tèpa mura, ma tèpa iau, ma tèpa pwamaina pâ duée imudi, ma tèpa pitányiri, ma wà tèpa ipwirié. Â o nye pwacoé ma guwà pâiti jiiirà, na guwà nye tàgére piwâro naima ma wàilà§! Bwa. Go ina ni pwi âboro, na é ina pâ é pwi jè a cèikî béejè. Ba wiàna é pwaduwa kà tèpa âboro gòropuu, goro pwa pâ tûa bèepwiri na èpà, â guwà cibwaa pabée, ma pi-ija naima ma wàé.

12-13 Napwa naa goo wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna càcaa wâgo na go pitèirà, â nye wà Pwiduée. Â wâguwà, âna pârawà na guwà pitèi ê picaatâa kàwà. Ba jèe wii naa na **Tii Pwicîri**, pâ: *Guwà pacòobée géé jaawà wà pwi âboro na é èpà.* *Deutéronome 17.7*

6

Rà pitòocia pâra tèpa cèikî naa na wâra pitèimuru

1 [Go tère pâ] câguwà caa pitèrewà, â guwà pâra naa na wâra pitèimuru kà tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée. Càcaa pâri ma guwà wàrapwiri! Wâdé na guwà nama pitùra goo, na ara [tèpa cèikî béewà, ba wàépwiri] ê Ba kà Pwiduée.

2 Gona câguwà caa tâmogòori pâ, jè o mwa pitèi ê gòropuu diri, wàijè tèpa naí Pwiduée? Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na càcaa pâriwà ma guwà pitèi ê nyi nari muru, na càcaa pwamuru naa goo?

5:4-5 1 Timotéo 1.20 * 5:4-5 *Guwà panuâ pwi âboro bèepwiri tà Caatana*—Munaa rà pacòobée géé na é wâra pwapwicîri, tapacîri é pàara na é pitòotéri ê wâro kêe. (Còo 1 Timotéo 1.20.) 5:6 Galatia 5.9 5:7 Ésaïe 53.7; 1 Pétèru 1.19 † 5:7 Grec: *Guwà cèitiri géé goowà é nyaa kâra poloa béaa; ba na guwà pwi jè poloa na bwaa âmuê. Ba wà Kériso, pwi Paséka kâjè, âna panuâé, ba na é pwi ârapwaaílò. Ê nyaa kâra poloa (levain), âna ucina goro é èpà na pwàniri naa goo. (Còo Luka 12.1.)* 5:8 Deutéronome 16.3 ‡ 5:8 *Wàibà tèpa Juif*—Wà Paulo, âna é pwi Juif na é pâra wià Iésu. Êco na wâru tàpé Korénito na càra caa tèpa Juif. 5:10-11 2 Tésalonika 3.6; Tito 3.10 § 5:10-11 4e phrase—Grec: *Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri guwà gére pâra, géé na gòropuu bèeni.* 5:12-13 Deutéronome 13.6, 17.7 6:2 Auinapàpari 3.21

³ Â gona câguwà caa tâmogòori pâ wàijè kaa, âna jè mwa tèi tèpa *angela*? Â wiàna wàrapwiri, â o nye pârijè mwara ma jè tèi è pâ nari muru na wâro kâjè ni gòropuu.

⁴ [Êkaa na guwà nabwé na] guwà pa pâ è pâ pitòocia kàwà bèepwiri, naa na wâra pitèimuru. Ba wà tàpé na rà pitèiwà, âna piticèmuru naa goorà naa na è wâra pwapwicîri.

⁵ Gona nye ticè jè ârapàarawà cèna é tàpo tàmanga, ma é pinapéaati bwàti tà tèpa cèikî béewà? Â po dau kamu ba kàwà!

⁶ Ba [wiàna càcaa wâdé na] ru pitòocia tupédu a cèikî, â [nye dau èpà kaa, na] rà wàrapwiri, na ara tàpé na càra caa cèikî!

Guwà cibwaa wàrapwiri!

⁷ Jèpwi mwara, wiàna guwà pitòocia naa na wâra pitèimuru, â paari pâ guwà tàgére pitanami [naa goo è pai wârori kàwà è wâro na wâdé tà Kériso. Â go ina tàwà pâ]: Wiàna rà pwa tàwà cèna èpà, â wâdé na guwà pidàpwicâariwà! Â wiàna rà mura jiiwà è jè muru, â guwà cibwaa putàmu!

⁸ Ê pwina dau èpà, âna nye piwâguwà còwâ, na pwa na èpà tà tèpa cèikî béewà, ba guwà murarà!

⁹⁻¹⁰ Guwà ipwacòoco! Wà tàpé na èpà è wâro kàra, âna o ticè kàra naa na *Mwaciri kà Pwидуée:

Wà tèpa ipwirié;

Wà tèpa pitànyiri;

Wà tèpa iau;

Wà tèpa mura;

Wà tàpé na rà pwamaina pâ duée imudi;

Wà tàpé na rà pwa-imudiri muru goro pâ naiirà (tèpa ipuu imudi ma wà pàra tàpé, ma wà tèpa toomura, ma wà tèpa paa na rà ipuu ma tèpa paa, naa na pai pwa na càcaa wâdé).

Diri tàpé na wàrapwiri è wâro kàra, âna o ticè autâa kàra na Mwaciri kà Pwидуée.

¹¹ Béaa, âna rà wàrapwiri wà pàra tàpé géé goowà. Êco na wà Pwидуée kâjè, âna é jèè pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro pwicîri kèe. Â é jèè nuwa tâjii è èpà kàwà, [â é jèè tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé] â é jèè nama guwà *tàrù na araé. Â é cau wàrapwiri diri, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, â na é naigé mee è Nyuâaê Pwicîri.

Jè papwicîri naiijè

¹² Pwiri guwà mwa tòpi pâ: «Nye ticè na papwicîri jiiio.» Â nye âjupâra. Êco na càcaa êdiri pâ muru na wâdé ba kâjè. Â jè cibwaa nama jè tèpa *ênawéna kîri kâra muru [na jè pwa].

¹³ Guwà ina mwara pâ: «Ê utimuru, âna târa nanaajè, â è nanaajè, âna târa è utimuru. Â è du pwiibà, âna wà Pwидуée, âna ée mwa nama tiâu†.» Êco na [go ina tàwà pâ]: Jè cibwaa pwa-imudiri è naiijè. Ba è naiijè, âna kà Pwi Ukai, â wà Pwi Ukai, âna [é pitûâ] kâra è naiijè.

* **6:3** Jè mwa tèi tèpa angela—é, Jè mwa pitûâ naa goo wà tèpa angela, é, Jè mwa pitûâ naa goo pâ duée, ma pitèirà. Ê popai angela naa na grec, âna pwiri tèpa angela kà Pwiduée, é, tèpa duée. **6:9-10** Galatia 5.19-21; Éféso 5.5; Auinapàpari 22.15 **6:11** Tito 3.3-7 **6:12** 1 Korénito 10.23 **6:13** 1 Tésalonika 4.3-5 † **6:13** Ê utimuru, âna târa nanaajè... Pai ina wèe pâ, rà niimiri pâ, ticèmuru naa goo è pwina rà pwa goro è naiirà. Êco na, pwiri è popai bèepwiri, âna popai kà Paulo.

14 Â wà Pwiduée, âna ée mwa nama é wâro cowa ê naijè géé na aubà, goro ê pátamee, pwacèwii na ia é pwa tà Pwi Ukai kâjè.

15 Gona câguwà caa tâmogòori pâ, ê naijè, âna ére géé goo ê nâi Kériso? Â câjè caa tòpò ê nâi Kériso naima ma ê nâiri ê ilàri gòronaigé. Bwa! Nye po dau pwacoé na wàrapwiri.

16 Wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà pwi âboro na ru pitâa ma tô jè ilàri gòronaigé, âna jèe pâ nau caapwi ê nâiru. Ba jèe wii [naa goro ê du duadà] naa na é *Tii Pwicîri pâ: *Wàilu, âna ru pâra nau caapwi.* *Genèse 2:24*

17 Â wà pwi âboro na é wâgoo wà Pwi Ukai, âna ru pâ nau caapwi ma wâé.

18 Wiàna gà pwa-imudiri naiigà, ma pipuu ma cè âboro imudi, â gà tubamiiri ê naiigà cowa. Â nye ticè cè jè èpà, cèna wàrapwiri‡. Â wâdé na gà upiri!

19 Gona gà jèe ipwanauri pâ, wà Pwiduée, âna é jèe naa tâgà ê Nyuââê Pwicîri, na é wâro googà§? Â câgà caa pwi âboro'gà cowa, ba é naiigà, âna wà kâra ê Nyuââê Pwicîri.

20 Ba [é jèe pipanuâê wà Kériso, ba na gà pwi âboro kèe—ba] dau maina wârigà. Êkaa na gà papwicîri ê naiigà, ba na gà pwamaina wà Kériso*!

pai tòpi kà paulo tà tàpé korénito

7

(Naporomee 7-14)

Popai goro piéa

1 Go tòpi tàwà ni, goro pâ muru na ia guwà pwa tii tôo. [Ia, guwà mara tawèerio pâ] pwiri wâdé na wà pwi paaò, âna ticè wâdèe*? [Â go ina pâ]: Üu, nye wâdé.

2 Êco na, târa ma câe caa ipuu imudi, â wâdé na é pa cè wâdèe. Â ipaiwà naa goo wà tô ilàri†.

3 Wà pwi paaò, âna wâdé na cibwaa tàutêe, na ru ipuu ma wâdèe. Â wàrapwiri mwara naa goo tô ilàri.

4 Â wàilu jècaa, âna nye ticè tàrù kàru, naa goro nâiru. Ba é nâi pwi paaò, âna kà tô wâdèe; â é nâi tô ilàri, âna kà pwi éaé.

5-6 Gàu cibwaa piwâ na gàu ipuu du duadà. Êco na, pâri ma gàu tàpo naaco naa na jè ji pâara, wiàna gàu pitèreu, ba na gàu pwapwicîri. Nye wâgàu naawê‡. Â géé na càué, â wâdé na gàu wâjué cowa, ba péa câgàu caa piaabòriu, â péa é tà tacaiu wà *Caatana.

7 Napwa naa good, âna nye ticè wâdòo. Â wâdé tôo wiàna pâri ma guwà cau wàrapwiri diri. Êco na [càcaa ipaiwàjè. Â] wà Pwiduée, âna é jèpa naa tâjè jècaa ê bépitu kèe.

Jèpa aupitûâri tà jèpa âboro

8 Wiàna câgà caa piéa§, é wiàna gà tô dàpwà, â wâdé na gà pwacèwii, â câgà mwa caa piéa cowa.

6:14 Roma 8.11; 1 Korénito 15.20; 2 Korénito 4.14   **6:15** Éféso 5.30   **6:16** Mataio 19.5   **6:17** Ioane 17.21-23; Roma 8.9-11   ‡ **6:18** 2e phrase—Grec: *Pàra èpà na jè pwa, âna wâgòroigé jii é nâijè.*   § **6:19** 1re phrase—Grec: *Gona câguwà caa tâmogòori pâ, é nâiwà, âna é wâra pwapwicîri kâra Nyuââê Pwicîri?*

6:20 1 Korénito 7.23; 1 Pétèru 1.18-19   * **6:20** 2e phrase—é, *Gà pwamainâe goro é naiigà bau é pwâranîmagà, ba du muru na kà Pwiduée.*   † **7:1** Ticè wâdèe—é, *Càru caa ipuu ma wà tô jè ilàri.*   † **7:2** Na pâra nee tii naa naporomee 7, âna bà naanaimari popai kà Paulo tà pwi paaò, ma popai na ipaiwà tà tô ilàri, ba naa wâdé pai ina wèe naa na cí.   ‡ **7:5-6** Nye wâgàu naawê—Grec: *Go ina pwiri, ba na go naa tàrù tà; â càcaa autûâri kòo tà.*

§ **7:8** Wiàna câgà caa piéa—é, *Wiàna gà pwi dàpwà.*

⁹ Êco na, wiàna pwacoé ma gà pitòimirigà, â wâdé na gà piéa, ba na o càcaa dau maina naa googà, ê pâ câbawâdé kâra naiiri âboro.

¹⁰⁻¹¹ Tà tàpé na guwà jèe piéa—wiàna gà pwi paa, é, tô ilàri—â go ina tàwà pâ: Guwà cibwaa tapàgà piéa. Â càcaa wâgo, âna wà Pwi Ukai na é pitûâ. Â wiàna gà tô ilàri, na gà jèe pâra jii pwi éagà, â wâdé na gà tâa acari. É, wâdé na gà wâjué còwâ, ba na gàu pinaanapô ma wàé.

¹² Wiàna câé caa tô a cèikî wà tô wâdàgà, â wàéni ê popai kôo tâgà (â càcaa Pwi Ukai na é ina pwiri, â nye wâgo): Wiàna nùmee na gàu pitànaima wà tôoni, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu.

¹³ Â ipaiwà wiàna gà tô ilàri, â câé caa pwi a cèikî wà pwi éagà. Ba wiàna nùmee na gàu piéa, â gà cibwaa tapàgà piéa kàu.

¹⁴ Ba nye géé googà kaa, na é pwi âboro kà Pwidueé*. Â ipaiwà naa goo tô wâdà pwi a cèikî. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri wà tèpa èpo kàu, âna rà gére wâgòroigé jii ê tâa kà Pwidueé†, êco na jè tâmogòori pâ, é jèe tòpirà naa na tâa kêe.

¹⁵ Wiàna nùmee na é pâra jiigà wà pwi éagà, na câé caa pwi a cèikî, â gà naaé ma é pâra. Â o jèe ticè na piigà naa gooé. Â wàrapwiri naa goo tô wâdàgà na câé caa tô a cèikî. Ba wâdé tà Pwidueé na ru pitêreru wà du duadà‡.

¹⁶ Â gona gà tâmogòori pâ, pâri ma é udò, [ma tâa têe ê *âji wâro, wiàna câgàu caa pitâiti]§?

Jè tâa na pai tâa kêjè na é naa tâjè Pwi Ukai

¹⁷ Wàéni ê jè autûari kôo, târa diri pâ wâra pwapwicîri: Wâdé na gà tà tâa na ê pai tâa'gà, na ia é naa tâgà wà Pwi Ukai Iésu, béaa kâra ê pai todàgà kà Pwidueé.

¹⁸ Wiàna [gà pwi *Juif, na] pwa *kamaî tâgà béaa, â gà nye tâa na ê pai pwa-bà. Â wiàna câgà caa pwi Juif, â gà cibwaa nama gà pwa kamaî tâgà.

¹⁹ Ba ê pai pwa kamaî, ma ê pai câ pwa kamaî, âna piticèmuru naa goo. Ê pwina âjimuru âna, na gà pitêre dâra pâ aupitûari kà Pwidueé.

²⁰ Üu, [go ina mwara pâ]: Gà tâa na ê pai tâa'gà, béaa kâra pai todàgà kà Pwidueé.

²¹ Wiàna gà pwi *ênawéna kîri kà pwi jè âboro, â gà cibwaa géaa goo ê pwiibà. Ba nye piticèmuru naa goo. (Êco na, wiàna ina pâ, tèepaa marigà cè pai tòpi ê tàrù'gà, â gà popa.)

²² Ba ûna é todàgà wà Pwi Ukai, âna é jèe tipigà, ba na gà pwi âboro kêe.

Â wiàna câgà caa pwi ênawéna kîri kà pwi jè âboro béaa, â gà jèe pâ nau pwi ênawéna kîri kà Kériso.

²³ Ba [é jèe pipanuâê, ba na] é wârigà, goro ê wâri wèe na dau maina. Â gà cibwaa nama gà pwi ênawéna kîri kâra pâ âboro.

²⁴ [Go tubanabwé ê auniimiri kôo bèepwiri, â go ina mwara pâ: Guwà wârori ê wâro kàwà na ara Pwidueé. Â] guwà jèpa tâa na ê pai tâa kàwà jècaa, béaa kâra ê pai todàwà kà Pwidueé.

Pa âboro dopwa

7:9 1 Timotéo 5.14   **7:10-11** Mataio 5.32, 19.9   * **7:14** É pwi âboro kà Pwidueé; É jèe tòpirà naa na tâa kêe—Grec: Papwicîriê; Papwicîrîrà.   † **7:14** Wâgòroigé jii ê tâa kà Pwidueé—Grec: Tôri.   **7:15** Roma 14.19   ‡ **7:15** Ba wâdé tà Pwidueé na ru pitêreru... é, Êco na, wiàna pâriu, âna gàu pitànaima. Ba wà Pwidueé, âna é todàu, ba na gàu pitêreu.   § **7:16** 1 Pétêru 3.1   § **7:16** Pwiri pai ina wèe pâ, wâdé na gàu pitànaima, ba na ée mwa udò géé googà, pwi béegà. É, pwiri wâdé na gàu pitâiti, ba o câé mwa caa udò, wiàna gàu ciburà iputâmu.   **7:19** Roma 2.25; Galatia 5.6, 6.15   **7:22** Philémon 1.16; 1 Pétêru 2.16

²⁵ Jèpwi mwara [na ia guwà tawèerio goo] âna wà pa âboro dopwa. [Â wàèni ê pai tòpi kôo tàwà.] Nye auniimiri kôo co, ba nye ticè popai cèna é ina tóo wà Pwi Ukai naa goo pwiri. Êco na, pâri ma guwà cèikî naa goo, ba é nama go pwi a pitûâ*, géé goo ê pai wâdé kêe.

²⁶⁻²⁷ Wiàna gà pwi dopwa, â go niimiri pâ, wâdé na o câgà caa piéa, géé goo pâ maagé còo, na gére tèepaa marijè na pwi pàara bèeni. Êco na, wiàna pwa cè wâdàgà, â câgo caa ina pâ, na gà mudàra ba na gà tapàgà piéa.

²⁸ Êco na, wiàna nümagà na gà piéa, â càcaa muru na èpà. Â ipaiwà naa goo wà tô èpo dopwa na nümee na é piéa. Go ina co pâ, o wâru pâ géaa ma tacai† na wâro kà du duadà‡, â wâdé tóo na guwà udò jii.

²⁹ Ê pwina go ina tàwà, co tèpa gòrobéè, âna: Càcaa gòiri é pàara na tâa tâjè [ma jè wakè ba kà Pwi Ukai]. Â tapoo nabàni, âna wâdé na jè cau wâro [ba kêe] pwacèwii tàpé na càra caa piéa.

³⁰ Ipaiwà wiàna jè ipwàdé, é, wiàna jè pikîri; â wiàna pwa neemurujè, é wiàna ticè. Ba, naa na diri pâ muru, âna wâdé na jè wâro ma wakè, ba kà Pwi Ukai co§.

³¹ Ba wiàna jè wârori é wâro-bà naani gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na, â jè cibwaa nama rà piâjimuru tâjè. Ba o cau tiàurà diri.

Tâa coo naa goo wakè kà Iésu

³² Nye tàutôo na guwà ipacè naa goro pâ pwi bèepwiri. Wà pwi a cèikî na ticè wâdèe, âna é naa nümee naa goro é wakè kà Pwi Ukai. Â é mudàra é pwina wâdé tà Pwi Ukai.

³³ Êco na, wiàna pwa wâdàgà, â gà o dau naa nümagà naa goo ê wâro ni gòropuu. Ba gà o pwa é pwina o wâdé tà tô wâdàgà,

³⁴ â o pitadàrù é pwâranümagà.

Â ipaiwà naa goo wà tô a cèikî na é tô dopwa*, ba é naa nümee co naa goro é wakè kà Pwi Ukai. É papwicîrié, â é ipanuâe bamwara tée. Êco na wà tô a cèikî na é pwa éaé, âna ée mwa naa nümee naa goro é wâro ni gòropuu. Ba ée mudàra cè pai wâdéarié kà pwi éaé.

³⁵ Go ina tàwà diri pâ pwiibà, ba na go pitu tàwà, â càcaa na go naa tàwà cè jè naèà. Ba nümoo na guwà wârori é wâro na wâdé, â na guwà nye po tâa goo co kaa, é wakè kà Pwi Ukai.

Tàpé na rà tapacîri na rà piéa

³⁶ Jèpwi, âna [wàèni é popai kôo] goo tèpa âboro èpo ma pa èpo ilàri, na rà tapacîri na rà piéa†: Wiàna é dau câbawâdé tô èpo ilàri wà pwi dopwa, â é niimiri pâ, péa ru ipuu ma wà tóobà‡, â wâdé na ru piéa. Êkaa na o càru caa pwa na èpà.

* **7:25** Pwi apitûâ—Grec: Pwi âboro na go pitère dàra. † **7:28** Géaa ma tacai—Difficulté, problème. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pipaèrà. ‡ **7:28** O wâru pâ géaa ma tacai na wâro kà du duadà—é, O dau gòo tà du duadà, naa na pâ aré na o jèe tèepaa. § **7:30** Grec: Â wà tàpé na rà i, âna wâdé na pwacèwii tàpé na càra caa i. Â wà tàpé na rà ipwàdé, âna wâdé na rà pwacèwii tàpé na càra caa ipwàdé. Â wà tàpé na rà wâri pâ neemururà, âna wâdé na rà pwacèwii wiàna ticè neemururà. **7:31** 1 Ioane 2.17 * **7:34** Tô dopwa—Grec: Tô èpo dopwa, é, tô dopwa na é jèe jiiâmú, é, Tô dopwa, é, tô dâpwà. † **7:36** 1re phrase—é, Jèpwi, napwa naa goo pwi caa kà tô ilàri dopwa, na é jèe tâpo jiiâmú. Wiàna wàrapwiri, â o wàrani nee tii 36-38: **36** Wiàna é niimiri pâ, càcaa wâdé na é bwaa wéaarié naa pwârawâ, â wâdé na é naaé, ba na é piéa, â càcaa muru na èpà. **37** Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, o câe caa nama é piéa wà tóoni, â nye wâdé, wiàna nye ticè pitacoo goo é pwina nümee goo. **38** Êkaa na, wiàna é naa tô èpo kêe, ba na é piéa, â tâpo wâdé. Â wiàna câe caa nama é piéa, â nye dau wâdé kaa. ‡ **7:36** Péa ru ipuu ma wà tóobà—Grec: O pwa kamu kà tóobà.

³⁷ Êco na, wiàna é niimiri ba gòo naa na pwâranümee, pâ, wâdé na càru caa piéa, â [gona ée mwa pwa dà? Go ina pâ]: Nye wâdé na wàrapwiri, wiàna nye ticè pitacoo goo é pwina nümee goo, â wiàna càru caa ipuu.

³⁸ Êkaa na, wiàna ru piéa ma i tô èpo, â tàpo wâdé. Â wiàna càru caa piéa, â nye dau wâdé awé.

Pa dàpwà

³⁹ [Târa tubanabwé, âna wàéni é popai kôo naa goo pa dàpwà]: Wà tô ilàri na pwa éaé, âna wâdé na ru pitâa, na pàara na é bwaa wâro na wà pwiibà. Â wiàna é bà, â pwa tàrù kà tōoni, ma é piéa cōwâ, ma wà pwi jèpwi. Êco na wâdé na é pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai.

⁴⁰ Êco na go niimiri pâ, pwiri o wâdé ba kêe, wiàna é tà tâa acari. Nye uniimiri kôo pwiri, êco na é wâgòò mwara é Nyuâaé Pwicîri.

8

Ârapwaaailò târa ânuurumuru

¹ Wàéni popai kôo goro é pâ noo kâra macii na pwa *ârapwaaailò goo, târa pâ ânuurumuru*. Pwiri guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori bwàti pwiibà†. [Guwà ipwacôoco, ba] é autâmogòorimuru na wàrapwiri, âna é péa nama maina nümawà! Êco na é pimeaari, âna é pagòo tèpa béejè.

² Ba wà tàpé na rà ina pâ rà tâmogòori diri é muru, âna nye âji ticè na rà tâmogòori.

³ Â wà tàpé na rà meaari Pwiduée, âna é tâmogòorirà wà Pwiduée.

⁴⁻⁶ Napwa naa goo é noo kâra macii na naa târa pâ *ânuurumuru: Âjupâra pâ, naa na pai cōo kà pàra tèpa âboro, âna wâru pâ muru ni gòropuu ma naa napwéretòotù, na ina goorà pâ ‘pwiduée’ ma ‘pwi ukai’. [Â rà pwamururà ma pwamainarà, â rà pwa ârapwaaailò târa.]

Êco na jè tâmogòori pâ, nye caapwi co Pwiduée, pwi Caa. Nye géé gooé co, na tapoo diri pâ namuru. Â wiàna jè wâro, â jè wâro ba kêe. Â nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, âna wà Iésu Kériso. Â nye géé gooé co, na cau tèppaa diri pâ muru. Â nye géé gooé co, na jè tòpi é *âji wâro.

Niimiri tàpé na càcaa gòo cèikî kàra

Âjupâra pâ, nye dau piticèmururu naa goo pàra ‘pwiduée’ Â géé goo kaa pwiri, na [guwà niimiri pâ]‡ pwa tàrù kâjè ma jè uti é noo kâra macii na pwa ârapwaaailò goo târa.

[Â go tòpi tàwà pâ]: Âjupâra pâ ticèmururu naa goorà, [â càcaa pwicîri tâjè. Êco na jè ipwacôoco.]

⁷ Ba pwa pàra tèpa [cèikî béejè] na càra caa tâmogòori bwàti pwiri. Ba béaa, âna rà mu pwapwicîri târa pâ ânuuru duée. Â nabàni, â wiàna rà uti é noo kâra

7:39 Roma 7.2-3   **8:1** Apostolo 15.29   * **8:1** *Ânuurumuru—Idole.* Cōo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Rà icuri é noo kâra macii wà tèpa âboro naa na aupwa jèna. Â càra caa pwaké goro é noo kâra macii na pwa ârapwaaailò goo, ma jè noo kâra macii. Pwacoé ma é tâmogòori wà pwi âboro na é wâri. † **8:1** *Guwà niimiri pâ, guwà cau tâmogòori...* Grec: *Âjupâra pâ, cau tà tâjè diri é autâmogòorimuru.* Rà pi-ina kàra wà tàpé Korénito pâ, rà tâmogòori diri. Â rà niimiri pâ, rà mwù naa na cèikî kàra. **8:2** Galatia 6.3   **8:4-6** Deutéronome 4.39, 6.4; Galatia 4.8   **8:4-6** Éféso 4.5,6   ‡ **8:4-6** *Guwà niimiri pâ*—Nye wà tàpé Korénito na rà mara ina pâ, pwa tàrù kàra ma rà uti é noo kâra macii bèepwiri, géé goo na ticè pàra ‘pwiduée’. Â wà Paulo, âna é üuri é pwina rà ina, êco na é pa-icòrà mwara goro é pwina rà pwa ma é pwina rà niimiri. (Cōo 1 Korénito 10.19-20.)

macii na pwa ârapwaaailò goo, â o càra caa pitêre dâra ê *pwâratùra-nigée-goorà, â rà tubaèpà târa pwâranümarà.

Ba rà niimiri pâ rà gére pwamaina pâ muru bèepwiri, géé goo na càcaa pâji gòo ê aunünüma kâra.

⁸ Êco na càcaa géé goo ê utimuru, na é tòpijè wà Pwiduée. Wiàna jè uti, é, wiàna câjè caa uti, â nye ticèmururu naa goo.

⁹ Êkaa na pwa tàrù'gà [ma gà uti, é, câgà caa uti]. Êco na gà niimiri wà pwi jè a cèikî béégà, na càcaa gòo ê cèikî kêe. Ba gà péa nama tûu ê cèikî kêe, ma nama é pwa na èpà.

¹⁰ Ba wiàna é côogà na gà gére ija naa na ére pwicîri kâra, na ara é ânuuru pâ 'pwiduée' â é niimiri pâ, wâdé na é pwaduwa'gà. Â wâgà, âna gà tâmogòori pâ, càcaa pwicîri tâgà. Êco na wâé, âna càcaa gòo ê aunünüma kêe. Â wiàna é uti, â o câé caa pitêre dâra bwâti ê pwâratùra-nigée-gooé.

¹¹⁻¹² Â gà côo, nye géé goro ê autâmogòori'gà, na gà tubaèpà§ tà pwi béégà, na kîri ê cèikî kêe. Â wiàna gà wârapwiri, â gà pwa mwara tà Kériso, na ia é jèè bà ba kà pwi béégà.

¹³ Êkaa na, wiàna é pai uti kôo ê noo kâra macii, âna o nama é pwa na èpà wà pwi jè a cèikî bééò, â wâdé na câgo caa uti.

9

É ipwamuruê wà Paulo

¹ Napwa wâgo, âna pwa tàrù kôo [ma go ilari jiiwà cè bépitu]. Ba go pwi *apostolo, â go jèè côo wà Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè, goo du âraporomeeò. Â go jèè wakè goro nii kêe. Â wâguwà, âna guwà tèpa pwâra wakè kôo.

² Â wiàna rà ina wà pàra tàpé pâ, càcaa wârapwiri, êco na wâguwà, âna guwà tâmogòori pâ nye âjupâra. Ba é wâro kâwà, âna *paâjupâra pâ, go pwi apostolo kà Pwi Ukai*.

Pwa tàrù kôo ba go pwi a wakè

³ Wàeni béipwamuruô ma otòpi tà tàpé na rà inaô ba èpà:

⁴ Gona nye wàibu co [ma wà Barnabas] na ticè tàrù kâbu, ma bu tòpi é utimuru géé goro ê wakè kâbu?

⁵ Gona ticè tàrù kâbu, ma bu piéa ma du ilàri a cèikî, ma poparu wiâbu, na bu wakè? Ba rà nye cau wârapwiri wà Pétéru† ma wà tèpa jii Pwi Ukai Iésu, ma diri pàra tèpa apostolo.

⁶ Â gona nye wàibu co, na bu wakè dâra mwani, târa ma bu wâro?

⁷ Ba wà pwi coda, âna câé caa wâri [ê neemuru paa kêe. Bwa, wâé, âna wâriê naa goro ê wakè kêe.] Â wà pwina é câmi jè upwâra, âna é nye uti é pwêe. Â wà pwina é wéaari macii, âna é wâdo é dilé géé goo.

⁸⁻⁹ Â jèè côo pâ wârapwiri naa na wâro kâjè na diri pâ tòtù. Êco na câgo caa ina géé goò co. Ba jèè nye wii naa na é *Naèà kà Moosé pâ: *Gà cibwaa pacoo é paaci, ma é uti é pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà, é u mwatò goro blé.* Deutéronome 25.4

Wiàna é ina pwiri wà Pwiduée, â gona é ina co é macii?

8:9 Roma 14.13–15; Galatia 5.13   **8:11-12** Roma 14.15,20   § **8:11-12** Tubaèpà—Grec: *Tanoori é cèikî kêe.*   **8:13** Roma 14.21   **9:1** Apostolo 22.17–18, 26.16; 1 Korénito 15.8–9   **9:2** 2 Korénito 3.2–3   * **9:2** Ba é wâro kâwà, âna paâjupâra pâ... é, Ba é wâro kâwà naa goo Pwi Ukai, âna paâjupâra pâ, go pwi apostolo. **9:4** Luka 10.8   † **9:5** Pétéru—Grec: *Céphas.*   **9:8-9** Deutéronome 25.4; 1 Timotéo 5.18

¹⁰ Bwa! É ina ba kâjè mwara, tèpa âboro. Ba wiàna jè û, ma pétâ, â jè tapacîri é jè ére na kâjè, gée goro ârapiûnya.

¹¹ [Naa goobu ma wà Barnabas‡, na ia bu jèe picémara tàwà é popai] â bu nye câmi é arapwûru naa na pwâranûmawà, târa *napwéretòtù. Â gona muru na dau maina tàwà, ma bu tòpi é pwina pâri, târa pai wâro kâbu, gée goo é pâ neemuruwà naani gòropuu§?

¹² Â wiàna pwa tàrù kà pàra tàpé ma rà tòpi jiiwà, â o nye dau wâdé, wiàna guwà naa tâbu mwara!

Bu jèe caa tacoo goowà

Êco na jèe nye câbu mu caa tacoo goowà pâ, na guwà wàrapwiri, â bu naaco, ba na o ticè na rà èrà goo [wà tèpa âboro, na rà tòpi] é *Picémara Wâdé goo wà Kériso.

¹³ Guwà tâmogòori bwàti pâ, wà tèpa pwa *ârapwaailò, âna rà nye tòpi é ére gée goro ârapwaailò naa na wâra pwapwicîri. Â wà tèpa ênawéna kàra, âna rà tòpi é ére gée goo pâ âraimeai.

¹⁴ Â nye ipaiwà naa goo wà tàpé na rà picémara é Picémara Wâdé. Ba é ina wà Pwi Ukai pâ, wâdé na rà wâro gée goo é popai kàra.

¹⁵ Êco na wâgo, âna nye câgo caa tòpi gée goo, â càcaa majoroé ma go wii tàwà tii bèeni. Bwa, o wâdé na go bà, jii na wàrapwiri! Ba go ipwàdé na càcaa pâri ma ina, wà pwi jè âboro pâ, go tòpi mwani jii tàpé na go picémara tàra é Picémara Wâdé*.

¹⁶ Câgo caa pi-ina kôo, naa goro pai picémara kôo é Picémara Wâdé. Ba nye wakè na é naa tôo [wà Pwiduée] ma go pwa. Â ée mwa pitèio ba gòo† wiàna câgo caa pwa.

¹⁷ Wiàna wâgo na pitòrigari i wakè bèepwiri, â o wâdé na go tòpi é mwani goo. Êco na [nye wà Pwiduée, na é] pitòrigario, â é cùruo pâ. Â câgo caa tapacîri naa wâriô goro mwani.

¹⁸ O dà cè câmaô? Wàèni: Na go picémara é Picémara Wâdé, wiàna nye ticè wâriô naa goo. Â go ipwàdé, ba nye pwa tàrù kôo, ma go ilari cè wâriô, êco na câgo caa ilari.

Go piênawéna kâra âboro diri

¹⁹ Gée goo kaa pwiri, â nye ticè âboro na pitûâ kôo. Êco na go piênawéna kâra diri tèpa âboro, ba na o dau wâru gée goorà, na go poparà dari Kériso.

²⁰ Wiàna go tâa jaa tèpa *Juif, â go nye pwacèwirà, ba na go poparà dari Kériso. Jèe tipio jii é Naèà kà Moosé, êco na go nye pitère dàra, goorà, ba wàilà, âna rà pitère dàra.

²¹ Â wiàna go tâa jaa tàpé [na càra caa tèpa Juif] na càra caa tâmogòori é Naèà kà Moosé, â go pwacèwirà, â câgo caa po tâa co naa goo é Naèà. Â go nye wàrapwiri, ba na go poparà dari Kériso. (Êco na é tâa gooè é naèà kà Pwiduée, ba go nye ciburà wârori é naèà kà Kériso.)

²² Â wiàna go tâa jaa tàpé na càcaa gòo é cèikî kàra, â go wâro pwacèwirà, ma go pagòorà, ba na rà wâro wiâ Kériso‡. Üu, go nye wâro pwacèwii tàpé na go tâa

9:10 2 Timotéo 2.6   **9:11** Roma 15.27   ‡ **9:11** Naa goobu ma wà Barnabas—é, Naa goobà ma wà pàra tèpa apostolo. Popai Nous naa na grec.   § **9:11** Naa na pwâranûmawà, târa napwéretòtù; Pâ neemuruwà, naani gòropuu—Spirituel; Matériel.   **9:12** Apostolo 20.34; 2 Korénito 11.9   **9:13** Deutéronome 18.1-3

9:14 Mataio 10.10; Luka 10.7; Galatia 6.6   * **9:15** Dernière phrase—Grec: O nye ticè âboro cèna é patâjii jii é ipwàdé kôo bèepwiri.   **9:16** Jérémie 20.9   † **9:16** Ée mwa pitèio ba gòo—Grec: O dau pwaée kôo.

9:20 Apostolo 21.20-26   **9:22** 2 Korénito 11.29   ‡ **9:22** Ma go pagòorà... Grec: Ma go poparà dari Kériso.

jaarà, na diri pai pwa wèe, ba na o pwa tèpa âboro gée goorà, na rà o medari Kériso§.

²³ Diri ê pwiibà, âna go pwa, ba na é pâra pâ* ê Picémara Wâdé. Â, naa wàrapwiri, â o tà tõe ê pâ aupwényunyuâari kêe.

Go tà itàa ba na go piétò

²⁴ Guwà tâmogòori pâ, wà pwina é piétò, naa na é pi-itàa, âna é tòpi ê câmaê. Â càcaa wà diri tèpa itàa na rà tòpi. Êkaa na wâdé na guwà itàa, ba na guwà tòpi ê câmawà!

²⁵ Wà tèpa itàa ma tèpa ipaa, âna rà dau ipwabwàtirà, ma piaabòrirà, ba na rà o piétò. Napwa naa goo ê câmarà, âna o càcaa tâa dâra gòiri.

Êco na é câmajè, [wàijè tèpa cèikî] âna ée mwa tâa dâra gòiri awé.

²⁶ Êkaa pwiri na go itàa bwàti, ba na go tèepaa naa na é pwâadèrèè. Â, na go piokée, â go tò bwàti îò, târa ma coogée.

²⁷ Â go piaabòrio, â go wakè, ba na go ipwabwàti ê naiio, târa ma é pacoo ê câbawâdé kôo. Ba o càcaa wâdé, wiàna câé caa tòpio wà Pwiduée†, gée na càùru ê pai picémara kôo ê popai kêe tà pàra tàpé.

10

Cibwaa ipwamaina duée imudi

¹ Tèpa cèikî béed, go taniimiri tàwà, ê pwina tèepaa mari tèpa jooorojè*, wà tèpa *Isaraéla biu. [Ba wà Pwiduée, âna é tòcia tàra ê naigé naa namaré.] Ba é nama é pâra béaa kàra ê jè nee, ba na é wéaarirà. Â rà cau jépàgà diri ê nawià Mii.

² Â [pwacèwii na] cau *upwaarà, naa na i nee, ma nawià, ba na rà o caapwi ma wà *Moosé [pwi a pitûâ kàra].

³ Â rà cau ija diri ê utimuru me géenidò napwéretòotù†, na é naa tàra wà Pwiduée.

⁴ Â rà cau wâdo mwara ê jawé na é naa tàra. Ba nye goro kaa ê pàtamee, na é nama joro i jawé, gée goro pwi atü na pâra wiârà. Â ê pwi atü bèepwiri, âna wà Kériso.

⁵ Êco na, [gée na càùru diri pâ pwi bèepwiri, âna] wâru gée goorà, na càcaa wâdé tûâ kàra tà Pwiduée, â é nama rà bà, â é tòdidirirà naa namaré.

Cibwaa ipwacèwii Ba Isaraéla biu

⁶ Diri ê pâ pwi bèepwiri, âna târa câmu tâjè, ba na jè cibwaa pwaduwa kàra. Â jè cibwaa niimiri pâ, jè pwa na èpà, pwacèwiirà:

⁷ Jè cibwaa pwamaina tèpa duée imudi, pwacèwii pai pwa kà pàra tàpé gée goorà. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Rà tâaboo naa na pi-ija. Â rà câbu imudi. [Â rà pwamaina ê pâ duée imudi.]* *Exode 32.6*

§ 9:22 Na rà o medari Kériso—Grec: Na go pa-udòrà. * 9:23 Pâra pâ—Se répandre. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Bwiari pâ. 9:25 Filipi 3.14; 2 Timotéo 2.4-5, 4.7-8 9:27 Roma 8.13, 13.14 † 9:27 Caa caa tòpio wà Pwiduée—Grec: Tòpò-o naa goro jènerèè (disqualifié). Papwicîri jiié na é itàa naa na pi-itàa.

10:1 Exode 13.21-22, 14.22-29 * 10:1 Jooorojè—Wâru tèpa cèikî naa Korénito na càra caa tèpa Juif (tèpa Isaraéla). Êco na é ina wà Paulo pâ, jooorojè, ba, é ina wà Pwiduée pâ, na wàijè diri tèpa cèikî naa goo wà Kériso, âna jè pwacèwii tèpa gòobàra Abéraama, pwi joooro tèpa Isaraéla. (Còo Galatia 3.29.)

10:3 Exode 16.35 † 10:3 Me géenidò napwéretòotù—Grec: Spirituel. Ipaiwà mwara naa goo pâ popai nye gée goro kaa ê pàtamee na nee tii 4. 10:4 Exode 17.6; Nombres 20.11 10:5 Nombres 14.29-30

10:6 Nombres 11.4,34; 1 Korénito 10.11 10:7 Exode 32.6

⁸ Jè cibwaa ipuu imudi, pwacèwii pàra tàpé. Ba géé goo kaa pwiri, â rà po 23 000 tàpé na rà bà, naa na caapwi tòotù.

⁹ Jè cibwaa gàdà Pwi Ukai‡, pwacèwii pàra tàpé, na utirà dòèa, â rà bà.

¹⁰ Jè cibwaa pikûu, pwacèwii pàra tàpé. Ba wà Pwidueé, âna é cùru pâ pwi jè *angela kèe na pôtamwararà.

¹¹ Diri é pâ aré-bà, âna tèepaa mari wà tèpa Isaraéla biu, ba na câmu tâjè. Â jèè wii diri, ba na jè ipwacôoco. Ba o tàpo tèepaa é pwâadàra é pàara bèeni.

¹² Wàépwiri, wà pwina é niimiri pâ gòo é cèikî kèe, âna é ipwacôoco, ba é péa tà tûu!

¹³ [Êco na wâdé na guwà tâmogòori pâ]: Diri é pâ tacai na tèepaa mariwà, âna pwacèwii pâ tacai kà pàra tàpé. Â wà Pwidueé, âna ée pwi a pacoo é auinabéaa kèe, â o câé caa nama é wénari é nii kàwà i tacai. Â ée mwa paari tàwà é pai udò jii, ba na guwà o nye tà cimwü naa na tacai.

¹⁴ Êkaa, co tèpa âji béèò, wâdé na guwà upiri é ipwamaina duée imudi.

Jè caapwi ma Kériso

¹⁵ Guwà pi-ina kàwà pâ, guwà tèpa tàmanga§, ma guwà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru. Wiàna wàrapwiri, â guwà pitèi cai é pwina go ina tàwà ni:

¹⁶ [Na jè ija é utimuru kà Pwi Ukai] â jè pwaolé tà Pwidueé goo é wârado goro dipâa—pai ina wèe pâ, domii kà Kériso, [na joro, na ia é bà ba kâjè]. Â é poloa na jè ipâdi, âna é naii Kériso. Úna jè wâdo, ma ija, â jè caapwi ma wà Kériso.

¹⁷ Â cau wàijè diri na jè ija i poloa, â jè tàgére caapwi naiiri âboro. Ba jè cau ija géé goro é poloa na caapwi.

Cibwaa pitànaima ma pâ duée!

¹⁸ Guwà niimiri cai [é pai pwapwicîri kà] tèpa Isaraéla. Wà tàpé na rà uti é *ârapwailò na naa tà Pwidueé, âna rà pâ nau caapwi ma wàè.

¹⁹ Â càcaa ipaiwà naa goo wà tàpé na rà pwa ârapwailò târa pâ ânuuru [muru na rà ina goorà pâ] ‘pwidueé’! Ba piticèmururu naa goo pâ pàra ‘pwidueé’, â piticèmururu naa goo pâ ârapwailò na naa târa.

²⁰ Êco na guwà ipwacôoco. Ba pwa pâ duée [na rà cicara wà Pwidueé]. Â nye wàilà kaa na rà tòpi é pâ ârapwailò bèepwiri. Â é utimuru na naa târa pâ duée, âna càcaa naa tà Pwidueé, na é caapwi co. Â càcaa wâdé tîo, na guwà pitànaima ma é pâ duée*.

²¹ Guwà tère, làpé! Càcaa pâri ma guwà picapai wâdo é wârado kà Pwi Ukai, bau é wârado kâra pâ duée imudi! Â càcaa pâri ma guwà picapai ija é utimuru kà Pwi Ukai, bau é utimuru kâra pâ duée imudi!

²² Wànau, nümawà na guwà nama é putàmu wà Pwidueé? É, pwiri guwà niimiri pâ dau pwa nii kàwà jiié?

Jè pwa diri ba na o ipwamaina Pwidueé

²³ [Jè wâjué còwâ] naa goo auina kàwà, pâ «Nye ticè muru na papwicîri jiiio.» Â go ina mwara pâ, càcaa êdiri pâ muru na wâdé. Nye âjupâra pâ, nye ticè na

10:8 Nombres 25.1-9   **10:9** Nombres 21.5-6   ‡ **10:9** Pwi Ukai—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Wà Kériso.   **10:10** Nombres 16.41-49   § **10:15** Guwà pi-ina...guwà tèpa tàmanga—Grec: Go patùrawà, pwacèwii wiàna guwà tèpa tàmanga.   **10:16** Mataio 26.26-28   **10:17** Roma 12.5   **10:18** Lévitique 7.6   **10:19** 1 Korénito 8.4   **10:20** Deutéronome 32.17; Auinapàpari 9.20   * **10:20** Pwa tàrù kâjè ma jè uti é noo kâra macii na pwa ârapwailò goo, êco na jè ipwacôoco, na jè cibwaa pwapwicîri târa pâ duée.   **10:21** 2 Korénito 6.15-16   **10:22** Deutéronome 32.21   **10:23** 1 Korénito 6.12

papwicîri jiijë, [tèpa naî Pwiduée] êco na càcaa êdiri pâ muru na pagòo tèpa béejè.

²⁴ Wâdé wiàna jè cibwaa po mudàra co é pwina wâdé ba kâjè; jè mudàra mwara pwina wâdé ba kà pàra tàpé.

²⁵ [Wàéni é pwina gà mwa pwa]: Wiàna gà wâri é noo kêra macii naa na aupwa jèna, â gà cibwaa pitawèerigà [pâ, pwiri utimuru târa pwa ârapwaaailò]. Â, na wàrapwiri, â o càcaa tubagù é *pwâratùra-nigée-googà. [Ba napwa naa goo é utimuru, âna nye ticè na pwicîri tâjè.]

²⁶ Ba: *Ê gòropuu diri, bau diri é pwina tâa na, âna kà Pwi Ukai. Psaume 24.1*

²⁷ Ipaiwà na rà todàgà wà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â gà pâra, â gà cibwaa piwâ na gà ija. Â gà cibwaa tawèerirà goro é utimuru, ba na o càcaa tubagù é pwâratùra-nigée-googà.

²⁸⁻²⁹ Êco na, wiàna é ina tâgà wà pwi âboro pâ: «Wàéni utimuru na naa târa duée», â gà cibwaa ija. Â càcaa wàrapwiri googà, â wàrapwiri gooé, ba na gà cibwaa tubagù é pwâratùra-nigée-gooé.

[Pwiri guwà o tòpi tôo pâ]: «Gorodà na go pitère dâra é aunünüma kà pwi jèpwi?»

³⁰ Ba wiàna go pwaolé tà Pwiduée goro é utimuru, â gorodà na o pitèio goro pai uti kôo?»

³¹ [Â go ina pâ]: Na gà ija, â na gà wâdo, â gà cau pwa, ba na béipwamaina Pwiduée. Â ipaiwà naa goro diri pâ muru na gà pwa.

³² Â gà ipwacôoco goro pâ tûâgà, ba gà péa tanoori é pwâratùra-nigée-goo pwi jè âboro—wiàna ina pâ, pwi jè *Juif, é, wà pwi âboro na câé caa pwi Juif, é, wiàna pwi jè âboro géé na wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

³³ Â napwa naa goodò, âna go wàrapwiri†. Ba câgo caa imudàra cè wâdé kôo acari. Â go o imudàra cèna wâdé ba kà diri tèpa âboro, ba na o wâru géé goorà, na rà o udò, [ma tâa târa é *âji wâro].

11

¹ Üu, guwà ipwacèwiio, ba go ipwacèwii Kériso.

tûâ kâjè na jè pwapwicîri naima

(Naporomee 11-14)

Pai târamiri pûrujè

² Go jèe naa tàwà pâ nyamanya ma pâ ârapupûra [na ia go jèe tòpi]. Â go ipwàdéé goowà, â go picâdiriwà, ba guwà nye tà niimiri, â guwà wâro wiâra*.

³ Â pwa mwara jè muru na nûmoo na guwà tâmogòori. Wàéni: Wà Kériso, âna é pwi a pitûâ† kà pwi paa; â wà pwi paa, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdèe. Â wà Pwiduée, âna é pwi a pitûâ kà Kériso, [pwacèwii na é pûrujè, âna pwi a pitûâ kêra naiiri âboro kâjè].

⁴ Wà pwi âboro na é târamiri é pûruê na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée, âna câé caa papwicîri wà Kériso, na é pwi a pitûâ kêe.

10:24 Roma 15.1–2   **10:26** Psaume 24.1   **10:28-29** 1 Korénito 8.7   **10:30** 1 Timotéo 4.4   **10:31** Kolosé 3.17   **10:32** Roma 14.13   **10:33** 1 Korénito 9.20–22   † **10:33** 1re phrase—é, *Guwà ipwacèwiio*. (Còo 1 Korénito 11.1.)   **11:1** 1 Korénito 4.16   * **11:2** Jèpa pi-itè pâ jèpa nyamanya, naa na pâ jèpa napô ma jèpa pàara. Na pàara kà Paulo, âna càcaa wâdé, na gòri wàrapûru pwi paa; â càcaa wâdé na pwârû pûru tô ilâri. Wâdé na tòmiri pai pwa kâjè, wiâra nyamanya kêra Ba kâjè, â na càcaa tanoori wà tèpa jènerèjè.   **11:3** Genèse 3.16; Éféso 5.23   † **11:3** *Pwi apitûâ—Grec: Pwi pûru*.

5-6 Êco na, napwa naa goo wà tô ilàri, âna wâdé na é târamiri ê pûruê, na é pwapwicîri, é, na é ipa popai naa na nee Pwiduée. É wàrapwiri, ba na é paari pai pitòimiri kêe wà pwi éaé, na é pwi a pitûâ kêe. Wiàna câé caa wàrapwiri, âna pwacèwii na tàpi pûruê, muru na kamu‡ ba kà tô ilàri§ [naa jaajè].

7 Napwa naa goo wà pwi paa, âna é cibwaa târamiri ê pûruê* [na é pwapwicîri]. Ba wà pwi paa, âna é pwacèwii ê ânuuru muugère kà Pwiduée†. Êco na wà tô ilàri, âna é pwényuâa ma muugère kà pwi paa.

8 Ba wà Pwiduée, âna câé caa tapoo ê paa gée goro ê nài tô ilàri. Â é tapoo ê ilàri gée goro ê nài pwi paa.

9 Â câé caa tapoo ê paa ba kà tô ilàri, â é nye tapoo ê ilàri ba kà pwi paa.

10 Wàépwiri é majoroé ma é târamiri ê pûruê wà tô ilàri. Ba wàrapwiri goo wà tèpa *angela‡.

11 Êco na, naa na pai tòpò kà Pwi Ukai§, âna, wiàna ticè ilàri, â o nye ticè paa. Â wiàna ticè paa, â o ticè ilàri.

12 Ba wiàna é tapoo ilàri gée goro nài pwi paa wà Pwiduée, â âjupâra mwara pâ, wà pwi paa, âna pitèpaé gée goo tô ilàri. Â wàilu, âna ru cau me gée goo wà Pwiduée, ba wà Pwiduée na é tapoo diri pâ muru.

13 Gona guwà niimiri pâ, wâdé wiàna câé caa târamiri ê pûruê wà tô ilàri, na é pwapwicîri tà Pwiduée? Wâdé na guwà pinünüma cai bwàti naa goo, ma pitèi cai.

14 Wà pwi paa na dau gòri é wàrapûruê, âna po dau kamu ba kâjè. Ba nye càcaa wàrapwiri wiâra é càra na naa tâjè*.

15 Â wà tô ilàri, âna nye naa tée, ba na gòri wàrapûruê, bétâramiri ê pûruê, ba pwényuâa ma muugère kêe.

16 Â wiàna pwi càra âboro-bà, âna câé caa wâdé tà wà pwi jèpwi, â go ina co pâ nye câmaajé tâbà†. Â ipaiwà pai pwa bèepwiri naa na pàra wâra pwapwicîri.

Caanilo—Pa-utimuru

17 Go patùrawà ni, goro pâ tûâ kàwà na càcaa wâdé tó. Ba, na guwà mu picaatâa [nau pwapwicîri] â guwà dau pitubaèpà tàwà [gée goro ê pâ càrawà na èpà].

18 Ba jèpwi, âna go tère pâ, na guwà ipitiri, â guwà pitadàrùwà. Â go niimiri pâ, âjupâra é pwâratùra bèepwiri.

19 (Êco na péa wâdé wiàna pwa cè pitadàrù wânabibiu kàwà, ba na jè tâmogòori tàpé na rà âjupâra.)

20 Jèpwi: Na guwà pitànaima, â guwà niimiri pâ, na guwà pi-ija é utimuru kà Pwi Ukai‡.

‡ 11:5-6 Kamu—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Pitubaâraakée. § 11:5-6 Muru na kamu ba kà tô ilàri—Wà tèpa Juif béaa, âna rà tàpi pûru tô ilàri na é pwa pâ tûâ na èpà. Tàpi pûru pa ilàri gòronaigé mwara. Grec: Â wiàna tàutê na é târamiri ê pûruê, â wâdé naa tàpi! 11:7 Genèse 1.26-27 * 11:7 É cibwaa târamiri ê pûruê—é, Ticè pitacoo gooé na é târamiri ê pûruê. † 11:7 Pwacèwii...Pwiduée—É jè tèpò pwi âboro wà Pwiduée, ba na é pwacèwiié, wà Pwiduée. 11:8 Genèse 2.18-23 ‡ 11:10 Ba wàrapwiri goo wà tèpa angela—Càcaa pwélaa pai ina wèe. Wàèni pàra auniimiri kà pàra tèpa dotée goro ê Tii Pwicîri: • Wà tô ilàri, âna é paari tà tèpa angela pâ, pwa tàrù kêe, ba na é pwapwicîri ma ipa popai naa na nee Pwiduée. Â é tàrù bèepwiri, âna é me gée goo wà Pwiduée. É, • É paari tà tèpa angela pâ, é papwicîri pwi éaé. É, • É pipwamurué jii wà tèpa angela kà Caatana (tèpa duée), ûna é gère pwapwicîri. É, • O pwa pàtamee jii pâ duée, ba na é piétò jiià. § 11:11 Naa na pai tòpò kà Pwi Ukai—é, Naa na wâro kâjè naa goo Pwi Ukai. * 11:14 Ê càra na naa tâjè—Grec: La nature. Munaa pai ina wèe ni pâ, tèpa nyamanya kà tèpa âboro. † 11:16 Câmaajé tâbà—é, Câmaajé tó. 11:18 1 Korénito 1.10-12 ‡ 11:20 Utimuru kà Pwi Ukai—Naa na bétapoo wâra pwapwicîri, âna nye ticè Caanilo, é, Pa-utimuru (Sainte-Cène, eucharistie) pwacèwiiè. Rà nye ija pwacèwii pai ija kâjè diri tòtù.

21 Êco na guwà pitòri, ba wà pàra tàpé, âna rà copwa, â wà pàra tàpé, âna rà ipwirié.

22 Wànau? Nye ticè pwârawâ kàwà ma guwà ija ma wâdo wê? Gona càcaa âjimuru tàwà é wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Â nümawà na guwà tubakamu tàpé na ticè kàra? Go mwa inaanau§ tàwà? Pwiri guwà niimiri pâ go mwa picâdiriwà? Bwa!

Êre Caanilo—Pa-utimuru

23 Guwà tère! Wàéni mwara é nyamanya, na ia go tòpi jii wà Pwi Ukai, âna go pacâmuriwà goo: Na bàrane, na icuri wà Pwi Ukai Iésu na, âna é popa é poloa.

24 Â é pwaolé tà Pwiduée goo, â é tubiti ma ipâdi, â é ina pâ: «Êni, âna naiio, na go panuâ ba kàwà. Wiàna guwà ija, â guwà pitaniimiri é pwina go pwa tàwà.»

25 Gée na càuru é pi-ija, â wà Pwi Ukai, âna é popa mwara é wârado dipâa, â é ina pâ: «Êni, âna câmu kâra *auiPWATAâBORO na bwaa âmuê—auiPWATAâBORO na é pwa wà Pwiduée goro é domii kôo [na joro, ba na é tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé]. Wiàna guwà wâdo, â guwà pitaniimiri é pwina go pwa tàwà.»

[Wàépwiri é popai kà Pwi Ukai Iésu.]

26 Êkaa na, wiàna jè ija ma wâdo, â târa inapàpari é pai bà kà Pwi Ukai ba kâjè, tèepaa naa goro cè pai wâjué me còwâ kêe.

Jè pwapwicîri Caanilo—Pa-utimuru

27 Wiàna gà tòpi imudi é poloa ma é wârado dipâa kà Pwi Ukai, â gà còbèedari é naiié bau é domii kêe.

28 Êkaa na, gà nye mara pinünüma bwàti, béaa kâra é pai ija ma wâdo'gà.

29 Ba wiàna gà ija ma wâdo, âna câgà caa còoina é naii Pwi Ukai*, â ée mwa pitèigà wà Pwiduée, â ée mwa naa wârimuru'gà.

30 Wàépwiri kaa, na wâru gée goowà, na rà tâa na aré ma maagé, tiagoro na rà bà.

31 Wiàna jè mara pitèi bwàti é càrajè, â pwiri o câé caa pitèijè wà Pwi Ukai [ma naa wârimuru kâjè].

32 (Êco na, wiàna é tèijè ma patàrùjè, âna târa ma o câjè caa dau pwa wârimuru, ma tèpa âboro gòropuu.)

33 Êpwiri co tèpa cèikî béèò, wiàna guwà picaatâa goro é pi-ija kà Pwi Ukai, â guwà pitapaciwà.

34 Ba wiàna guwà po dau copwa, â wâdé na guwà mara ija béaa naa pwârawâ kàwà. Ba na wàrapwiri, â wiàna guwà ipitiri, â o câé caa naa wârimuru kàwà wà Pwiduée.

[Nabwé naawê.] Napwa naa goo pàra pwina guwà ilari jiio, âna go o mwa ina tàwà, wiàna go mwa wâjué me còwâ dariwà.

12

Âraimeai gée goo Nyuâaé Pwicîri

1 Tèpa cèikî béèò, go patùrawà ni, goro pâ âraimeai, na me gée goo é Nyuâaé Pwicîri. Ba wâdé na guwà tâmogòori bwàti é pai pwa goo.

§ 11:22 Inaanau—Ina pâ wànau. 11:24 Mataio 26.26–28; Maréko 14.22–24; Luka 22.19–20 11:25 Exode 24.6–8; Hébéru 8.8–13 11:27 Hébéru 10.29 * 11:29 Câgà caa còoina é naii Pwi Ukai—Ârailu pai ina wèe: Jèpwi âna, Câgà caa còoina pâ, guwà caapwi ma wà tèpa cèikî béégà na rà ija ma wâdo, ba guwà cau caapwi naiiri âboro, é naii Kériso. Jèpwi âna, Câgà caa còoina pâ é pwina gà wâdo ma ija, âna {câmu kâra} é naii Kériso ma domii kêe, na é bà ba kâgà; âna muru na dau pwicîri. 11:32 Hébéru 12.5–6

² Béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Pwiduée, âna guwà pwamaina pâ *ânuurumuru na guwà ina pâ 'pwiduée', na ticè wâro goorà. Â, na guwà wàrapwiri, â rà pa-imwüruwà pâ duée imudi. Â càcaa pâri ma guwà cicararà*.

³ [Êco na nabà, âna é popawà ê Nyuââê Pwicîri kà Pwiduée]. Â nûmoo na guwà câmogòori ê pwina me gée gooé. Ba wiàna é tûra gée goo ê Nyuââê Pwicîri, wà pwi jè âboro, â o càcaa pâri ma é pinajajai Iésu. Â wiàna é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai, â nye gée goo kaa ê Nyuââê Pwicîri.

Caapwi co Nyuââê Pwicîri na é naa

⁴⁻⁵ Ê Nyuââê Pwicîri, âna é jèpa naa tâjè jècaa pâ âraimeai† na pi-ité. Â wiàna wâru pâ jèpa pai piênawéna kâjè, êco na jè piênawéna kà Pwi Ukai na é caapwi co.

⁶ Â wâru pâ jèpa wakè kâjè, êco na caapwi co Pwiduée na é wakè goojè diri.

⁷ Â ê Nyuââê Pwicîri, âna é paari ê pai tâa goojè kêe, ûna é naa tâjè jècaa ê jèpa âraimeai, ba na o pagòo diri [ê wâra pwapwicîri].

⁸⁻¹⁰ É naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai, â é naa tà pwi jèpwi, jè âraimeai. Âna nye pwi caapwi Nyuââê Pwicîri na é naa. [Wàeni para pwi]‡:

Ê pai tâmogòori tèi bwàti pâ muru;

Ê popai goro autâmogòorimuru;

Ê cèikî na maina;

Ê pai nama tiàu maagé;

Ê pai wakè goro pàtâmee;

Ê pai ipa popai naa na nee Pwiduée (*péroféta);

Ê pai nadârù ê pwina me gée goo wà Pwiduée, ma ê pwina càcaa me gée gooé;

Ê pai tûra na pâ pwâratûra na ité§;

Ê pai bii ê pâ pwâratûra bèepwiri.

¹¹ Êdiri pâ pwiibà, âna nye ê Nyuââê Pwicîri na é ipâdi tâjè jècaa wiâra câbawâdé kêe.

Wâguwà naima âna guwà naii Kériso

¹² Guwà jèe côo cai é naiijè [wàijè tèpa âboro]: Nye caapwi naiiri âboro, êco na nye dau wâru é nyi ére gée goo. Â ipaiwà naa goo é naii Kériso, [pai ina wèe pâ, é wâra pwapwicîri kêe].

¹³ Ba jèe cau *upwaajè naa goo ê Nyuââê Pwicîri na é caapwi, ba na jè o caapwi naiiri âboro. [Âjupâra naa goojè diri tèpa cèikî] wiàna jè tèpa *Juif, é, câjè caa tèpa Juif; â wiàna jè tèpa *ênawéna kîri kâra pâ âboro, é, wiàna pwa tàrù kâjè. Ba jèe cau tòpi ê Nyuââê Pwicîri naa na é pwâranümajè.

¹⁴ Â napwa naa goo é naiiri âboro, âna wâru pâ ére gée goo.

12:2 Habakuk 2.18-19 * **12:2** Grec: *Guwà tâmogòori pâ, na pàara na guwà bwaa tèpa pâiens (tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée), âna ipa-imwüruwà goro pâ idoles (ânuuru pâ 'pwiduée') na càcaa pâri ma rà tûra. Êco na rà pitûa kàwà.* **12:3** 1 Ioane 4.2-3 **12:4-5** Roma 12.6 † **12:4-5** Âraimeai—Pai ina wèe ni pâ, é nii bau é autâmogòorimuru na naa tâjè, ba na jè wakè kà Pwiduée, ma ipagòo é wâra pwapwicîri kêe (*talent, aptitude, capacité*). ‡ **12:8-10** Na para nee tii na é naporomee bèeni, âna wâru pâ popai na caapwi pai ina wèe, naa na paicî. Â câba caa ciburà ina còwâ é pwina caapwi. § **12:8-10** *Pwâratûra na ité*—Ê pwâratûra na câjè caa câmu goo, na jè pwamaina Pwiduée goo. Pwiri é âji pai tèpa âboro, pwiri é pai tèpa angela (còo 1 Korénito 13.1), pwiri càcaa âji paijè. **12:11** 1 Korénito 7.7 **12:12** 1 Korénito 10.17 **12:13** Galatia 3.28

15 Â câé caa ina ê âjè pâ: «Gée goo na câgo caa îjè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.»

16 Â câé caa ina ê pwâranyürujè pâ: «Gée goo na câgo caa âraporomeejè, â câgo caa tâa na naiiri âboro.»

17 Ba wiàna ina pâ, nye po êco ê âraporomeejè naa na naiijè, â jè o mwa wànau târa cè pai tère kâjè? Â wiàna ina pâ, nye po êco pwâranyürujè naa na naiijè, â jè o mwa wànau târa pai tère ûraara muru?

Wà Pwiduée na é jèpa tòpòjè

18 Ba wà Pwiduée, âna é jèpa tòpò jèpa ére, naa na naiiri âboro, wiàra é nye pai niimiri kèe.

19 Â wiàna ina pâ, nye po êco caapwi ére, â o càcaa naiiri âboro na tâbawêe.

20 Üu, ba wâru diri é pâ jèpa ére gée goro ê naiiri âboro.

21 Wàépwiri na, càcaa pâri ma é ina ê âraporomeejè târa îjè pâ: «Càcaa pwamuru naa googà.» Â càcaa pâri ma é ina ê pûrujè târa du âjè pâ: «Càcaa pwamuru naa goou.»

22 Jèpwi mwara, âna pwa pàra ére gée goro ê naiijè, na jè niimiri pâ, ticè nii kàra. Êco na nye wàilà kaa na dau pwamuru naa goorà.

23 Â é pâ ére na jè pinaapwàniri, âna jè nye dau pipapwicîrira. Â é pâ ére na câjè caa còo, âna jè dau piwéaarira,

24 jii é pàra ére. Ba nye wàrapwiri, pai tòpò kà Pwiduée ê naiijè.

25 Â êkaa, na càcaa pâri ma pitadàrù ê naiijè. Â êdiri pâ ére bèepwiri, âna rà nye pitòimirira còwâ.

26 Ba wiàna é tâa na aré pwi jè ére, â êdiri pàra ére, âna rà cau tâa na aré ma wàé. Â wiàna ipwamaina jè ére, â wàilà diri, âna rà cau ipwàdéé ma wàé.

Pàra wakè naa na wâra pwapwicîri

27 Wâguwà naima, âna guwà naii Kériso, é wâra pwapwicîri kèe. Â wâguwà jècaa, âna guwà jèpa ére gée gooé.

28 Â wàéni [pàra tèpa wakè] na é jèe tòpò wà Pwiduée naa na wâra pwapwicîri:

Tèpa apostolo, na rà tèpa pâbéaa;

Tèpa ipa popai (péroféta);

Tèpa picémara popai;

Â wàéni pàra tàpé mwara:

Tèpa wakè goro pàtâmee;

Tèpa nama tiàu maagé;

Tèpa pitu tà pàra tàpé;

Tèpa pitûâ;

Tèpa pwa pâ pwâratùra na ité.

29 Gona [guwà niimiri pâ] jè cau tèpa *apostolo diri? Bwa! Â câjè caa capai tèpa péroféta diri, ma tèpa picémara popai, ma tèpa wakè goro pàtâmee.

30 Â gona jè cau tèpa nama tiàu maagé, ma tèpa pwa pâ pwâratùra na ité, ma tèpa bii pâ pwâratùra bèepwiri? Bwa. [Ba jèe naa tâjè jècaa é jèpa âraimeai.]

31 Â wâguwà, âna wâdé na guwà iari é pâ âraimeai na pwamuru naa goo.

Êco na go o mwa paari tàwà é naigé na dau piwéna ma wâdé awé.

13

Pimeaari

- ¹ Wiàna go pwa
 pâ pairi pâ âboro diri,
 ma pâ pai tèpa *angela,
 â wiàna ticè pimeaari goodò,
 â nye po pwa aio co,
 pwacèwii kilo,
 é, târa ilò na é tûu*.
- ² Wiàna go pame
 popai kà Pwiduée;
 wiàna go tâmogòori diri
 pâ muru ni gòropuu,
 pâ muru na tâa na wâbinyiri;
 â wiàna ticè pimeaari goodò,
 â nye piticèmuru naa goodò.
 Wiàna dau maina cèikí kôo,
 ma go pagù pâ jaa,
 â wiàna ticè pimeaari goodò,
 â nye piticèmuru naa goodò.
- ³ Wiàna go naa
 diri pâ neemuruô
 tà tàpé na ticè kàra;
 â wiàna go panuâ naiio
 ba na go pi-ina kôo†,
 â wiàna ticè pimeaari goodò,
 â nye piticèmuru naa goodò.

Wàéni pai pwa wàra pimeaari

- ⁴ Wàéni ê pai pwa
 wàra ê pimeaari:
 Jè pidàpwicâarijè.
 Jè pitu tà pàra tàpé.
 Câjè caa tèpa piboo.
 Câjè caa pi-ina kâjè.
 Câjè caa tèpa maina nūma.
⁵ Câjè caa pwa-imudiri muru.
 Câjè caa piniimirijè co.
 Câjè caa tèpa putàmu.
 Câjè caa tèpa tà niimiri na èpà
 naa na pwâranūmajè.
- ⁶ Wàéni ê pimeaari:
 Na jè ipwàdée
 goro ê âjupâra;
 â jè pikîri goro
 ê pwina càcaa *târù.
⁷ Jè nye ciburà cèikî.
 Jè nye ciburà tapacîri.
 Jè nye ciburà kakeri.

* **13:1** *Târa ilò na é tûu*—Grec: *Sinebalo (cymbale) na pwa aié.* **13:2** Mataio 17.20 † **13:3** *Ba na go pi-ina kôo—é, Ba na o cîri.* Càcaa pwéelaa naa na grec. **13:6** Roma 12.9 **13:7** 1 Pétèru 4.8

Â càcaa oratâjè goo.

Ée mwa tâa dâra gòiri awé

⁸ Dâ na ée mwa tâa
dâra gòiri awé?

Nye ê pimeaari!

[O nye cau tiâu
pâ âraimeai]:
O nye tiâu
tèpa *péroféta.
O nye tiâu
pai pipa popai
naa pwâratûra na ité.
O nye tiâu
pai tâmogòrimuru.

⁹ Càcaa tâbawêe
ê autâmogòrimuru
na naa tâjè.

Càcaa tâbawêe
ê popai kâjè
naa na nee Pwiduée.

¹⁰ O tiâu diri
ê pwina càcaa tâbawêe,
ba ée mwa tèepaa me
pwina tâbawêe!

¹¹ Na go bwaa èpo,
â go tûra pwacèwii nari èpo,
â go niimiri pwacèwii nari èpo.

Ûna go jèe maina,
â go naaco diri
pai pwa kêra nari èpo.

¹² Bwaa câjè pâji côo bwàti;
jè niâ naa na garaaci [na tòri].

Êco na, na jè tòotù,
âna jè o mwa bàra côoê
naa na pai tâa kêe.

Bwaa câjè caa tâmogòori diri.

Êco na, na jè tòotù,
â jè mwa bàra tâmogòori bwàti‡,
pwacèwii Pwiduée,
na é tâmogòorijè bwàti.

¹³ Tâa tâjè pâ muru na âracié:
Ê cèikî, ê pitapacîri,
bau ê pimeaari.

Â wà pimeaari,
na dau maina naa nadâpàra.

Nabwé!

‡ **13:12** Jè mwa bàra tâmogòori bwàti—Jè mwa bàra côo Pwiduée ma tâmogòorié bwàti. Grec: Jè mwa côo{ê} naa na naporomee. **13:13** 1 Tésalonika 1.3

14

Pai pwa goo du âraimeai

¹ Guwà imudàra béaa ê pimeaari, naa na diri ê pwina guwà pwa. Â wâdé na guwà iari ê pâ âraimeai géé goo ê Nyuââê Pwicîri.

Dau wâdé wà pwini ipa popai naa na nee Pwидуée.

² Ba wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité goo ê Nyuââê Pwicîri, â gà nye patùra co wà Pwидуée. Ba wà pàra tàpé, âna càra caa tâmogòori ê pwina gà ina. Ba gà ina pâ muru na tàbinyiri tàra.

³ Êco na, wiàna gà ipa popai naa na nee Pwидуée, â gà patùra pâ âboro. Â gà pagòora, ma patàmarùrà. Â gà pitu tàra diri ê wâra pwapwicîri.

⁴ Ba wà pwina é tùra na pâ pwâratùra na ité, âna é nye ipagòoé còwâ. Â wà pwina é ipa popai naa na nee Pwидуée, âna é pagòo diri ê wâra pwapwicîri.

⁵ Wâdé tôo na guwà cau tùra na pâ pwâratùra na ité. Êco na nye dau wâdé tôo jii pwiri, wiàna guwà pame ê popai naa na nee Pwидуée, [naa na pwâratùra na jè cau tâmogòori diri]. Ba wàépwiri ê muru na piwéna. Êco na, wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité, â wiàna wà pwi jèpwi, âna é bii popai na gà ina, â nye wâdé mwara. Ba wiàna wàrapwiri, â [ê popai'gà, âna ée] pagòo diri ê wâra pwapwicîri.

Pwa na gà pagòo tèpa cèikî

⁶ Wiàna ina pâ, go tèepaa mariwà, co tèpa cèikî béèò, â go patùrawà co naa na ê pwâratùra na ité, â o mwa wànau tàra ma pagòowà? Bwa, wâdé na go pame ê popai na guwà tâmogòori—naa na pai pupùra kòo, é, naa na popai goro autâmogòorimuru, é, naa na popai na go pame tàwà naa na nee Pwiduée, é, naa na popai goro ê pwina é paari tôo wà Pwiduée naa na nyuâa. Ba êdiri pâ pwi bèepwiri, âna tàra pitu tàwà.

⁷⁻⁸ [Guwà jèe niimiri cai pâ neemuru nyabi] pwacèwii ê kuruò, ma kitara. Wiàna càcaa pwéelaa ê aié, â jè o mwa wànau tàra cè pai tâmogòori ê wéégére nyabi*? Â wiàna càcaa pwéelaa cè airi ê tutu, â o wàilàpà na o pitapitirirà ma pwabwàtirà tàra ipaa? [Â wiàna wàrapwiri naa goo] pâ muru bèepwiri, na ticè wâro goorà,

⁹ â o nye ipaiwà naa goowà! Ba wiàna càcaa pwéelaa tâjè ê pwina gà ina, â o wànau tàra ma jè tâmogòori ê éreè? Ba gà tùra pwacèwii pâ marù.

¹⁰ Dau wâru pâ pwâratùra kà tèpa âboro gòropuu. Â rà nye jèpa tâmogòori ê jèpa pwâratùra kàra jècaa.

¹¹ Êco na wâgo, âna câgo caa tâmogòori ê pairà. [Â wàilà, âna càra caa tâmogòori ê paio.] Â go pwi pârame ba kàra, â rà tèpa pârame ba kòo.

¹² Â ipaiwà naa goowà [wiàna guwà tùra co na pwâratùra na ité]. Êkaa na wâdé na guwà mudàra pâ âraimeai, tàra pagòo ê wâra pwapwicîri, [â càcaa muru na kàwà co].

Bii popai ba na rà tâmogòori

¹³ Wàépwiri, wiàna gà tùra na ê pwâratùra na ité, â wâdé na gà pwapwicîri, ma o naa tâgà ê âraimeai tàra bii popai. [Â, na wàrapwiri, â jè o cau tâmogòori ê popai na gà pame.]

¹⁴ Ba, na go pwapwicîri na ê pwâratùra na ité, â nye ticè na go tâmogòori naa na ê pâ pwina go gére ina. Ba nye ê Nyuââê Pwicîri† na é gére pwapwicîri wâgood.

14:1 1 Korénito 12.31, 14.39 * **14:7-8** Cè pai tâmogòori ê wéégére nyabi—é, Cè pai picàdàrù-ru wèe.

† **14:14** Ê Nyuââê Pwicîri—é, Ê nyuââô.

15 Â dà cèna go pwa? Wâdé na go pwapwicîri ma nyabi naa na nyuâa; â wâdé mwara na go pwapwicîri ma nyabi goro autâmogòorimuru kôo.

16 Wiàna guwà picaatâa târa ma guwà pwapwicîri, â wâdé na guwà niimiri tàpé na càra caa tâmogòori ê pai pwa goo ê pâ âraimeai géé goo ê Nyuâaê Pwicîri. Ba wiàna gà pwaolé tà Pwiduée, co, naa na ê pwâratùra na ité, na é naa tâgà ê Nyuâaê Pwicîri, â rà mwa o wànau târa ma rà pâra wiâgà, naa na pwâra pwapwicîri'gà? Ba o càra caa tâmogòori ê pâ pwina gà ina‡.

17 Péa po dau wâdé pai pwapwicîri'gà. Êco na càcaa pitu ma pagòo tàpé na rà gére tère.

18 Napwa naa good, âna go pwi a tura na pâ pwâratùra na ité—â go dau pwa awé jiiwà. Â go pwaolé tà Pwiduée goo.

19 Êco na wâna ê ipitiri kà tèpa cèikî, âna nümoo na go ina co 5 popai na pwéelaa, ba na go pacâmurirà, jii ê pâ 10 000 popai, na ina naa na jè pwâratùra na càra caa tâmogòori.

Pwâratùra na ité âna câmu kêe

20 Tèpa cèikî béeò, napwa naa goo ê pâ tûâ na èpà, âna wâdé na guwà pwacèwii nyi nari èpo, na ticè na rà tâmogòori. Êco na, naa na diri pâra muru, âna wâdé na guwà pinünüma pwacèwii tèpa âboro maina.

21 Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ é ina wà Pwi Ukai pâ:

*Go o mwa patùra ê Ba kôo,
naa na jè pwâratùra na ité.
Go o mwa pacâmurirà,
naa na pai tèpa pârame.
Â o càra caa pitère dòo.*

Ésaie 28.11–12

22-23 Êkaa na, wiàna jè tura na pwâratùra na ité, âna càcaa muru na wâdé§ ba kà tàpé na càra caa cèikî. Ba wiàna rà tèepaa naa na wâra pwapwicîri wiàna guwà gére jèpa tura na jèpa pwâratùra na ité, â rà mwa ina pâ, gù pûruwà!

Êco na, wiàna jè ipa popai naa na nee Pwiduée, â o muru na wâdé ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî*, [ba o tàpiri pwâranümarà].

24 Ba wiàna rà tèepaa, na guwà gére jèpa pame ê popai naa na nee Pwiduée, naa na pwâratùra na rà tâmogòori, â rà o mwa côoina pâ tûâ kàra na èpà, â rà o pinünüma ma rà biirà†.

25 Ba o papwéelaari ê pâ muru na tâa na wâbinyiri na pwâranümarà. Â rà o mwa tùu jürurà, ma pwamaina Pwiduée. Â rà o mwa ina pâ: «Âjupâra pâ wà Pwiduée, âna é wâjaawà!»

Càrajè na pitòimiri naa na wâra pwapwicîri

26 Tèpa cèikî béeò, jè o wànau, târa pai pwa kâjè na jè ipitiri? Wàèni:

Wà pwi jèpwi, âna é nyabi târa ma pwamaina Pwiduée.

‡ 14:16 Grec: *Wiàna gà pwaolé goro ê nyuâa, â wà pwina é tâa wé wà pwi âboro na é tâmaari...âna ée mwa wànau târa ma é tòpi pâ «Amen» târa pwâra pipwaolé kâgà? Ba câe caa tâmogòori ê pwina gà ina.* 14:20

Éféso 4.14 14:21 Ésaie 28.11–12 14:22-23 Apostolo 2.13 § 14:22-23 Càcaa muru na wâdé—Grec: *Câmu kêe; na pai ina wèe pâ, ê aupitèi kà Pwiduée—wiàna pwâra putàmu kêe naa goo tàpé na tàutàra na rà cèikî, é, ipwàdée kêe goo tàpé na tàpiri pwâranümarà.* * 14:22-23 *Muru na wâdé, ba kà tàpé na bwaa càra caa pâji cèikî—Grec: Câmu ba kà tèpa cèikî.* 14:24 Ioane 16.8 † 14:24 *Rà o pinünüma ma rà biirà—Grec: O pitèrà, é, rà pitèrà.* 14:26 1 Korénito 12.8–10

Wà pwi jèpwi, âna é ipacâmuri‡.

Wà pwi jèpwi, âna é pame ê popai goro ê pwina é paari têe wà Pwiduée naa na nyuâa;

Wà pwi jèpwi, âna é tûra na ê pwâratûra na ité;

Wà pwi jèpwi, âna é bii ê popai bèepwiri.

Â diri ê pâ pwiibà, âna târa ma pagòo ê wâra pwapwicîri diri.

²⁷ Wâdé na ârailu, é, âracié âboro co, na tûra na pâ pwâratûra na ité; â rà pitapacîrà. Â wâdé na pwa pwi a bii pwâratûra kàra.

²⁸ Ba wiàna ticè, â rà cibwaa tûra. Â rà nye jèpa patûra co wà Pwiduée.

²⁹ Napwa naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée, âna wâdé na ârailu, é âracié. Â wà pâra tàpé, âna rà o tère ê popai na rà pame, ma pitèi ê pwina o pwa§.

³⁰ Â wiàna é naa ê popai kêe wà Pwiduée tà pwi jèpwi, â wà pwina é gére tûra, âna wâdé na é coo.

³¹ Â, na wàrapwiri, â wà diri tàpé na rà tòpi ê popai géee goo wà Pwiduée, âna o pâri ma rà jèpa pame tàwà. Â o pacâmuriwà ma pagòowà.

³² Ba wâdé na rà tâmogòori pai pitòimirà.

³³⁻³⁴ Ba càcaa wâdé tà Pwiduée na jè pwa-imudiri muru naa na wâra pwapwicîri; â wâdé têe na jè pitòimirijè, ma wakè na tàbwàti.

Càra pa ilàri

Napwa naa goo wà pa ilàri, âna rà cibwaa tûra imudi*, naa na ipitiri kàwà. Ba ticè tarù kàra ma rà wàrapwiri. Ipaiwà naa na diri pâra wâra pwapwicîri†. Â wâdé na rà papwicîri [tèpa pitûâ] wâra na jèe wii naa na ê Naèa kà *Moosé.

³⁵ Wiàna nûmarà na rà tâmogòori bwàti, â wâdé na rà tawèeri tèpa éarà naa pwârawâ kàra. Ba càcaa wâdé na rà tûra [imudi] naa na picaatâa.

³⁶⁻³⁷ Êdiri pâ pwiibà, âna autûâri kà Pwi Ukai, [â tacoo goowà pâ, na guwà pitère dâra]. É, gona guwà tà niimiri pâ ê popai kà Pwiduée, âna é me géee jaawà? É, pwiri nye wâguwà co na guwà tòpi? Wiàna dau tâa gòwà ê Nyuâaê Pwicîri, [pwacèwii na guwà ina] â wâdé na guwà còoina pâ, go patûrawâ naa na nee Pwi Ukai. Ipaiwà mwara wiàna guwà ina pâ guwà tèpa pame popai kêe.

³⁸ Ba wà tàpé na tàutàra na rà còoina pwiri, âna o càcaa còoinarà‡.

³⁹ [Go tubanabwé goro ê auniimiri bèeni] co tèpa cèikí béèò: Wâdé na guwà iari na guwà ipa popai naa na nee Pwiduée. Â guwà cibwaa pacoo tàpé na rà tûra na ê pwâratûra na ité.

⁴⁰ Êco na wâdé na guwà pwa diri naa na pitòimiri ma tàbwàti.

pai wâro còwâ géee na aubà

15

(Naporomee 15)

‡ **14:26** *Ipacâmuri*—Pwiri pai ina wèe pâ, ipa popai naa na nee Pwiduée goro ê pàtâma Nyuâaê Pwicîri (prophétiser). Ba jè wàrapwiri na jè pwa pupûra, wiàna é popajè ê Nyuâaê Pwicîri. **14:29** 1 Tésalonika

5.21 § **14:29** *Pitèi ê pwina o pwa*—Pai ina wèe pâ, pitûra goo cè pai wârori wèe. É, *Pitèi*. **14:33-34**

1 Korénito 11.3; 1 Timotéo 2.12 * **14:33-34** *Tûra imudi*—Grec: *Tûra*. Naa na nee tii 11.5, âna é ina wà Paulo pâ, pwa tarù kà pa ilàri ma rà ipa popai naa na nee Pwiduée. Càcaa wâdé tà Paulo na rà pacoo ê pwapwicîri na rà tawèeri ère pai pwa pupûra, é, na rà pwa jèkutâ co. (Còo mwara *note* goo 1 Timotéo 2.11-12.) † **14:33-34** *Ipaiwà naa na...* Pwiri pâ popai bèepwiri, âna rà tâa goro pâ popai naa na nee tii

32. **14:36-37** 1 Ioane 4.6 ‡ **14:38** *O càcaa còoinarà*—*O cêe caa còoinarà wà Pwiduée, é, Â câguwà caa ipacè naa goorà.*

É jèe wâro còwâ wà Kériso

¹ Tèpa cèikí béeò, go taniimiri tàwà ê *Picémara Wâdé na ia go jèe inapàpari tàwà. Ba guwà jèe tòpi, â nabàni mwara, âna guwà bwaa nye tà tâa goo.

² Ê picémara bèepwiri, âna ée mwa pa-udòwà, [ma naa tàwà ê *âji wâro] wiàna guwà tà cimwù naa goo, wàra pai ina kôo tàwà. Êco na, wiàna càcaa wàrapwiri, â o piticèmuru naa goro ê cèikí kàwà!

³ Go jèe naa tàwà ê ârapupûra na ia go jèe tòpi. Wàéni ê pwina dau pwamuru naa goo:

Wà Kériso, âna é bà,
ba na o tipijè
jii é pâ èpà kâjè,
wàra pai jèe ina
naa na Tii Pwicîri.

⁴ Tòpòé naa na auipwàni.
Pawâroé còwâ géé na aubà,
naa na béâracié kâra tòtù,
wàra pai jèe ina
naa na Tii Pwicîri.

⁵ Â é ipaarié [tà tèpa âboro kêe]:
tà Pétéru * pwi a pâbéaa;
tà tèpa 12 *apostolo;
⁶⁻⁷ tà tèpa cèikí na rà wâna 500;
tà Jacques;
tà diri pàra tèpa apostolo.

Wà pàra tàpé géé goo tèpa 500 âboro-bà, âna rà jèe bà. Êco na dau wâru tàpé na rà bwaa tàgére wâro nabàni.

É ipaarié tà Paulo

⁸ Géé na càùru diri pâ pwi bèepwiri, â é ipaarié tôo, wâgo, pwi 'pwèedi'†.

⁹ Ba po dau piticèmuru naa good jii diri tèpa apostolo béeò. Â càcaa pâriò ma rà ina good pâ, na go pwi apostolo, géé goo ê pai tubaèpà kôo târa ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée béaa.

¹⁰ Êco na, géé goro ê *pimeaari imudi kà Pwiduée, â gére wâgo ni. Ba é pimeaari imudi bèepwiri, âna é jèe tòpò ê pwâra wakè kêe naa good. Ba go jèe dau wakè jii pàra tèpa apostolo. Â nye càcaa wâgo na wakè, â nye wà Pwiduée, goro ê pimeaari imudi kêe.

¹¹ Â wiàna nye wâgo [na go picémara ê popai tàwà] é, wiàna wà tèpa apostolo béeò, â wàé kaa pwiri ê Picémara Wâdé, na ia bà picémara tàwà, â na ia guwà cèikí naa goo.

Ée mwa pawârojè Pwiduée

¹² Wà Kériso, âna é jèe wâro còwâ géé na aubà—wàépwiri ê popai na bà picémara. Â gorodà na rà ina pàra pàarawà‡ pâ, o càra caa wâro còwâ wà tèpa bà?

15:3 Ésaïe 53.5–12   **15:4** Mataio 12.40; Apostolo 2.24–32   **15:5** Mataio 28.16–17; Luka 24.34   * **15:5** Pétéru—Grec: *Céphas*. (Âna jèe nee Pétéru. Còo Ioane 1.42.)   **15:6-7** Luka 24.50   **15:8** Apostolo 9.3–6
† **15:8** Wâgo, pwi 'pwèedi'—Grec: *Pwacèwii na pitèpao béaa kâra parui kôo*. Pwiri rà pitunee tà Paulo, géé goo ê pai tubaèpà kêe tà tèpa cèikí, béaa kâra pai cèikí naa goo wà Kériso.   **15:9** Éféso 3.8; 1 Timotéo 1.15   **15:10** 2 Korénito 11.23   ‡ **15:12** Pàra pàarawà—Pwa tèpa pacâmu na rà ina pâ, wà Iésu, âna câe caa wâro còwâ géé na aubà.

13 Ba wiàna wàrapwiri, â wà mwara Kériso, âna pwiri câé caa wâro cowa gée na aubà!

14 Â pwiri piticèmururu naa goo ê Picémara Wâdé kâbà, â ipaiwà mwara naa goro ê cèikî kàwà.

15 Â pwiri bà tèpa pwâ, ba bà jèe picémara tàwà pâ, wà Pwiduée, âna é pawâroé cowa.

16 [Go ina mwara pâ]: Wiàna âjupâra pâ, càra caa wâro cowa wà tèpa bà, â wà Kériso, âna pwiri câé caa wâro cowa.

17 Â napwa é cèikî kàwà, âna pwiri piticèmururu naa goo. Â pwiri é bwaa piiwà é pàtàmara é pwina èpà, â pwiri càcaa pwanauri é pâ tûâ kàwà na èpà§.

18 Â pwiri wà tèpa cèikî, na rà jèe bà, âna rà wâiti jii Pwiduée.

19 Ba wiàna é cèikî kâjè naa goo Kériso, âna nye târa co é pwi wâro ni gòropuu, â pwiri nye wàijè kaa tàpé na dau ipwaée kâjè naa na diri tèpa âboro!

'Pwi autapoo kâra piûnya'

20 Êco na càcaa wàrapwiri! Ba é jèe nye wâro cowa wà Kériso, â é pwacèwii pwi autapoo kâra piûnya. Â o wâru wàijè na jè o mwa pwicò kèe.

21 Ba jèe cau bà diri, goo pwi caapwi âboro, wà *Adamu, na ia me gooé é pwâra bà. Â jèe o mwa wâro cowa gée na aubà, goo pwi âboro, wà Kériso.

22 Êdiri pâ âboro, âna rà cau bà, ba rà caapwi ma Adamu. Â wàijè diri*, âna jèe o mwa wâro cowa gée na aubà, gée goo na jèe caapwi ma wà Kériso.

23 Wà Pwiduée, âna é jèe mara pawâro wà Kériso, ba é pwi a pâbéaa. Â ée mwa caa pawârojè mwara, na tòotù na ée mwa wâjué me cowa naani gòropuu wà Kériso†.

24 Â gée na càuru pwiri, âna o pwâadàra pâ muru. Â wà Kériso, âna ée mwa tédidiri awé é pàtàmara diri pâ duée, ma pâ u, ma pâ pitûâ na èpà. Â nabwé, â ée mwa panuâ cowa tà Pwiduée Caa, é pitûâ kèe ma pwâra ukai kèe.

25 Ba [é jèe tàmara pacoo wà Pwiduée pâ] na ée mwa pitûâ wà Kériso, tiagoro na ée mwa còogai diri tàpé na rà ipaa dèe.

26 Â wà pwi bénabwé, âna é pwâra bà. Â ée mwa pwa ma tiàué awé wà Kériso.

27 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ, wà Pwiduée, âna é jèe nye nama é *pitûâ naa gòro diri é pâ muru.*

Psaume 8.7

28 Â, na ée piétò, wà Pwina naîê, naa goro diri pâ muru, â ée mwa ipakîriê na ara Pwiduée. Â wà Pwiduée, âna ée mwa pitûâ bamwara, kâra diri pâ muru, ma wà diri tèpa âboro.

Êkaa na guwà tàcî!

29 [Go wâjué cowa naa goo é pai wâro cowa gée na aubà.] Ba pwa jèepwi mwara: Gorodà na rà *piupwaa wà pàra tàpé ba kà tèpa bà kàra, wiàna o càra mwa caa wâro cowa wà tèpa bà‡?

30 Â jèepwi mwara, âna wàibà [ma wà tèpa apostolo béeò] âna cina bà nye tà ciburà pipanuâbà, [ba na bà picémara é pâ popai-bà, wiàna ticè wâro cowa gée na aubà]? Ba dau wâru pâ muru na èpà na tèepaa maribà, na diri pâ tòotù.

§ 15:17 2e phrase—Grec: *Â pwiri guwà bwaa tâa na pâ èpà kàwà.* 15:21 Roma 5.12 * 15:22 Wàijè diri—Grec: *Wà diri tèpa âboro.* Pai ina wèe pâ, wàijè tèpa cèikî naa goo wà Kériso. 15:23 1 Tésalonika 4.16; Auinapàpari 20.5 † 15:23 Napéaati naa na grec pâ: *O mwa jèpa pwa tà diri tèpa âboro, naa na jèpa autâa kâra jècaa.* 15:25 Mataio 22.44 15:26 Auinapàpari 20.14 15:27 Psaume 8.7 ‡ 15:29 Piupwaa...ba kà tèpa bà—Pwiri rà wàrapwiri wà pàra tèpa cèikî, na pàara kà Paulo. Êco na ticè popai goro é pai pwa wèe bèepwiri naa na jè ére na Tii Pwicîri. 15:30 Roma 8.36

³¹ [Gona câguwà caa tâmogòori] co tèpa cèikî béèò, pâ go côo ê pwâra bà na arao na diri pâ tòotù? Go nye *ipwataâboro pâ, nye âjupâra pwiri, pwacèwii na nye âjupâra pâ, go dau inawà ba wâdé tà pàra tàpé, goo [ê pwina é pwa tàwà] wà Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu.

³² Ba dau gòò ê ipaa kôo dà tàpé [na rà cicarao] naa na ville Éféso, ba rà pwacèwii pâ macii a piugà. Â wiàna ticè wâro còwâ géè na aubà, â pwiri piticèmururu naa goo ipaa kôo. Â pwiri wâdé na jè [pwa é pwina rà ina wà pàra tàpé, pâ]: *Ija ma wâdo, ba widàuru, âna jè o bà.* *Ésaïe 22.13*

³³ [Bwa! Càcaa wàrapwiri.] Â guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà wà pàra tàpé. Ba [âjupâra mwara é auina bèeni, pâ]: «Wà tèpa béèjè na èpà, âna rà o mwa tubaèpà é càrajè na wâdé.»

³⁴ Êkaa na guwà tà tàcî! Guwà niimiri bwàti. Â guwà pitòotéri é càrawà na èpà ba na o wâdé*! Ba go ina tàwà pâ: Pwa pàra tàpé géè goowà, na càra caa tâmogòori Pwiduée! Â wâdé na guwà kamu goo.

Naiiri âboro na bwaa âmué

³⁵ Gà péa tawèerio pâ: «O wànau cè pai pwa goo ê pai wâro còwâ kà tèpa bà? Ê pâ naiirà, âna o pwacèwii dà?»

³⁶ Gà pinünüma cai! Na jè câmi pudòro upwâra, â é mara wai naa napuu, béaa kâra cè pai cipu kêe. Â wâdé na wàrapwiri.

³⁷ Â câjè caa câmi é upwâra na jèè maina, â jè câmi co pudòé, wiàna pwâra blé, é, wiàna jèpwi.

³⁸ Â, na é cipu, â pwa é naiié, na é naa wà Pwiduée. Ba é nye jèpa ipâdi târa jèpa pudòro upwâra é jèpa naiirà, wiàra câbawâdé kêe.

³⁹ Â nye pi-itè mwara é naiiri âboro, ma é naiiri macii, ma é naiiri marü, ma é naiiri ârawèa.

⁴⁰ Nye ipaiwà naa goo pâ muru gòropuu, ma é pâ muru nidò napwéretòotù. Po dau pwényuâa é pai còora diri, êco na nye jèpa pi-itè é pwényuâa kâra.

⁴¹ Jèpwi mwara, âna jèpa pi-itè é pwéelaa kâra tòotù, ma é pwéelaa kâra parui, ma é pwéelaa kâra pâ îricò. Â é pâ jèpa îricò mwara, âna nye jèpa pi-itè é pwéelaa kâra.

Èjipi naiijè ma o pwa pwi jèpwi

⁴² Nye wàrapwiri naa goo pai wâro còwâ kâjè géè na aubà. Ba é naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna pwacèwii é pudòro upwâra. Ba ée mwa wai ma botére naawè. Êco na é naiijè na é wâro còwâ géè na aubà, âna câé caa mwa caa wai ma botére. Ba ée jèè *wâro dàra gòiri awé.

⁴³ Ê naiiri âboro na jè èjipi naa napuu, âna càcaa wâdé pai côo wèè. Êco na, na é wâro còwâ géè na aubà, â é nye dau pwényuâa kaa. Na jè èjipié, â piticè nii kêe. Êco na, na é wâro còwâ, âna nye dau pwa nii kêe kaa.

⁴⁴ Jè nye èjipi co é naiiri âboro. Â géè na càùé, âna o naiiri âboro na bwaa âmué, na é nama é wâro còwâ é Nyuâaè Pwicîri. Ba wiàna pwa naiiri âboro naani gòropuu, â âjupâra pâ, pwa é âji naiiri âboro na bwaa âmué, na ée mwa naa tâjè é Nyuâaè Pwicîri.

Du naiiri âboro na pi-itè

⁴⁵ Ba jèè wii naa na Tii Pwicîri pâ: *Wà Pwiduée, âna é naa wâro, tà Adamu, pwi jojooro diri tèpa âboro.* *Genèse 2.7* Â pwa pwi jèpwi na jè tuneè

§ 15:31 Goo...Kériso Iésu—é, Naa na nee Pwi Ukai kâjè Kériso Iésu. 15:32 Ésaïe 22.13 * 15:34 Guwà pitòotéri é càrawà na èpà, ba na o wâdé—é, Nabwé na guwà pwa na èpà. 15:36 Ioane 12.24 15:43 Filipi 3.20-21 15:45 Genèse 2.7

têe pâ 'Wà Pwi Bénabwé Adamu', [âna wà Kériso]. Â tâa gooé ê Nyuâaê Pwicîri, â wâé, Kériso, na é naa é âji wâro.

⁴⁶ Ê pwina mara tèepaa, âna muru géé goro ê naiiri âboro [naani gòropuu]. Â ê pwina é pwicò, âna muru géé goo ê Nyuâaê Pwicîri.

⁴⁷ Wà Pwiduée, âna é tapoo pwi jojooro âboro, wà Adamu, géé goro puu. Â wà Kériso, 'wà Pwi Bénabwé Adamu', âna é me géé *napwéretòotù.

⁴⁸ Ê naiijè naani gòropuu, âna pwacèwii naii wà Adamu, na ia pwa goro puu. Â ê naiijè naanidò napwéretòotù, âna o pwacèwii naii wà Kériso, na é me géenidò napwéretòotù.

⁴⁹ Ûu, nabàni, âna jè pwacèwii Adamu, â na tòotù na bwaa wâ naigé, âna jè o pwacèwii Kériso†.

Piétò jii pwâra bà

⁵⁰ Tèpa cèikî béèò, go nye ina tàwà pâ: Nye ticè autâa wâna *Mwaciri kà Pwiduée, kâra naiijè nabà, na pwa goro pièe ma domii. Ba ê pwina o wai ma botére, âna o càcaa tâa tée cè wâro dâra gòiri awé.

⁵¹ Guwà tère bwàti, ba go ina tàwà é pwina dau pwényuâa kaa—ê pwina tàbinyiri béaa, êna é jèe paari tâjè wà Pwiduée. Â wàeni: O câjè caa capai bà, êco na o capai pitòotérijè‡.

⁵² Â o nye piawài kaa. Ba o upi é tutu, â wà diri tèpa [cèikî na rà jèe] bà, âna rà o wâro còwâ dâra gòiri awé. Â wàijè, âna o nye pitòotéri kaa é naiijè [â o câ mwa caa wai ma botére].

⁵³⁻⁵⁴ Ûu kaa, é naiijè naani gòropuu, âna é muru na câe caa gòiri, ba é pâ nau bà, ma wai§. Â o wâdé na pitòotérié, ma é naiiri âboro na é wâro dâra gòiri awé. Ûna wàrapwiri, â o coo é auwii naa na Tii Pwicîri, na ina pâ:

*É piétò bamwara
jii ê pwâra bà.
É tubatiâué awé!*

Ésaïe 25.8

⁵⁵ *Wâpà piétò'gà, co pwâra bà?
Wâpà é nii ma gò'o'gà?
Gà o mwa wânau
târa cè pai tubaèpà tâbà còwâ*?*

Osée 13.14

⁵⁶ (Ba é pàtàmara ê pwâra bà naa goojè, âna é me géé goo pâ èpà [na jè pwa]. Â ê pàtàmara ê pâ èpà, âna é me géé goo [pai càcaa wârori kâjè bwàti] ê Naèà kà *Moosé.)

⁵⁷ Êco na nabà, âna jè pwaolé tà Pwiduée, ba é nama jè piétò awé, géé goo Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

⁵⁸ Êpwiri co tèpa âji béèò, wâdé na guwà gòo, ma cimwü! Â guwà tà tâa taaci goo é wakè kà Pwi Ukai. Ba diri é pwina guwà pwa, goro é nii kàwà na é naa, âna o pwamuru naa goo.

† **15:49** Adamu; Kériso—Grec: *Wà pwina é me géé gòropuu; Wà pwina é me géé napwéretòotù.* **15:51** 1 Tésalonika 4.15–17 **15:51** Mataio 24.31 ‡ **15:51** Pwiri é niimiri wà Paulo pâ, ée mwa wâjué me còwâ wai wà Kériso, na rà bwaa tà wâro wà para tèpa cèikî béé. (Còo 1 Tésalonika 4.15–17.) **15:53-54** 2 Korénito 5.4 **15:53-54** Ésaïe 25.8 § **15:53-54** ^re phrase—Grec: *Wâdé na, ê pwina é wai, âna é coona é pwina câe caa wai; â wâdé na, ê pwina é bà, âna é coona é pwina câe caa bà.* **15:55** Osée 13.14 * **15:55** Gà o mwa wânau... Grec: *Wâpà da'gà?* **15:56** Roma 7.13

16

Pâra aupitûâri kà Paulo

Bépitù ba kà tàpé Iérusaléma

¹ [Wàéni é autûâri kôo] naa goo é mwani na guwà o mwa tòri, ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma: Wâdé na guwà pâra wiâra é pwina go ina tà tèpa wâra pwapwicîri wâ Galatia.

² Wàéni: Diri pâ pwapwicîri, âna guwà jèpa tòpò naa jaawà, jè ére gée goro é mwani kàwà. Ba na wàrapwiri, â guwà naanaimari diri é mwani, béaa kâra pai tèpaa kôo dariwà.

³ Â guwà pitòrigari pâra tàpé, ba na rà pa pâ é bépitù kàwà bèepwiri naa Iérusaléma. Â wiàna go o mwa tèpaa paé dariwà, â go* o mwa wii cè tii, cèna rà o pa pâdari tèpa wâra pwapwicîri naawê, ba na o *paâjupâra tàra pâ, nye wàjè kaa, na jè panuâra.

⁴ Â wiàna go mwa còo pâ pâri ma go pâra wiâra, â go o mwa piciarà.

É pwabwàti pai pâra kèe

⁵ [Napwa é pé pâra kôo, âna] go o jèe tapàgà é province Macédoine, â géewê, âna go o mwa me mariwà còwâ.

⁶⁻⁷ Dau nùmoo na tàpo gòiri é pai tâa kôo jaawà, wiàna é câbawâdé wà Pwi Ukai. Â pwiri go o mwa tâa jaawà, naa na diri é pâara na pièpà napô na. Â wiàna wàrapwiri, â guwà o mwa pitu tôo, ma go pâra naa na cè jè ére.

⁸ Â ni, âna go nye tà tâa ni Éféso, tèpaa naa goro tòotù Pentecôte†.

⁹ Ba jèe pâara, na go pwa cè wakè na maina naani. [Ba nye dau wâru kaa, tàpé na rà tòpi é Picémara Wâdé.] Êco na dau wâru mwara tàpé na rà cicarao.

¹⁰ Wiàna é medariwà wà Timotéo, â guwà ipwabwàti tée. Ba é piênawéna kà Pwi Ukai, pwacèwii.

¹¹ Â guwà cibwaa ipwatétéri tée. Â [wiàna jèe nabwé pai tâa kèe jaawà] â guwà pacidòri nyuâaé, ma pitu tée, ba na é wâjué me mariô. Ba go tà tapacîrà ni, wàilà ma cè pâra tèpa bée.

¹² Napwa naa goo pwi aéjii kêjè, wà Apollos, âna go dau tacoo gooé, ma é pâra wiâ pâra tèpa cèikî béejè na rà paé dariwà. Êco na tàutée na é nama pâra‡. Â ée mwa nye tà pâdariwà wiàna pâri.

Bénabwé popai

¹³ Wâdé na guwà tà tàcî, â guwà cimwü naa na é cèikî kàwà! Â guwà gòo, â guwà piégòtùru!

¹⁴ Â guwà wârori é wâro kàwà naa na pimeaari.

¹⁵⁻¹⁶ Jèpwi, co tèpa béeò: Go tacoo goowà pâ, na guwà pitêre dà tèpa pitûâ kàwà naa na cèikî, na rà wakè ba gòo, ba na rà piênawéna kàwà. Â go niimiri tàpé na rà pwacèwii Stéphanas. Ba guwà tâmogòori pâ, wàilà ma é tâa kèe, âna rà tèpa mara cèikî naa na province Akaïe. Â rà dau ipanuâra, ma rà pitu tà tèpa cèikî.

¹⁷⁻¹⁸ Go dau ipwàdé na rà jèe me naani, wà Stéphanas, ma Fortunatus ma Akaïcus. Ba rà dau pagòo-o, na pwi pâara bèeni, na guwà wâiti jiio. (Â go

16:1 Roma 15.25-26; 2 Korénito 8.1-9 * **16:3** Go—é, Guwà. **16:5** Apostolo 19.21 **16:6-7** Roma 15.24 † **16:8** Tòotù Pentecôte—Tòotù kâra piûnya. Còo mwara Tòotù maina naa na Neeremuru (Vocabulaire). **16:9** Apostolo 19.8-10; 2 Korénito 2.12 **16:10** 1 Korénito 4.17 **16:11** 1 Timotéo 4.12 **16:12** 1 Korénito 3.6 ‡ **16:12** Tàutée na é nama pâra—Pwiri pai ina wèe pâ, càcaa câbawâdé kà Pwiduée na é pò ma pâra. **16:15-16** 1 Korénito 1.16

niimiri pâ, o pagòowà mwara, na guwà tère pâ nye wàrapwiri.) Wâdé na guwà papwicîri tàpé na rà wàrapwiri, ma pwamainarà.

Ipicijii

¹⁹ Tèpa wâra pwapwicîri na province ni Asia, âna rà naa paé bwàcu kàwà. Â wà Aquilas ma Priscille, ma wà pàra tàpé na rà ipitiri jaaru, âna rà naa paé bwàcu kàwà mwara, naa na nee Pwi Ukai.

²⁰ Â wà mwara diri tèpa cèikî na rà wâni, âna rà naa bwàcu kàwà.

Â wâguwà, na guwà ipitiri, âna wâdé na guwà tà ipwabwàcu tàwà, wàra pai pwa kà tèpa naî Pwi Ukai.

²¹ Wâgo, Paulo, âna go popa i opwa tii, ba na go tubanabwé ê tii bèeni.

²² Wiàna câé caa meari Pwi Ukai, wà pwi jè [ârapàarawà] â guwà naaê iti jii ê picaatâa kàwà§.

Maranatha—Wâdé na gà me, co Pwi Ukai kâjè!

²³ Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu, goro ê *pimeari imudi kêe! Amen! Wâdé na wàra!

²⁴ Dau wânümoo tàwà naa na nee Kériso Iésu!

16:19 Apostolo 18.2,18,26   **16:22** Galatia 1.8–9   § **16:22** Guwà naaê iti jii ê picaatâa kàwà—Grec: *O tojiie, o pinajajaié (maudit).*

Béârailu kâra tii kà Paulo tà tàpé Korénito Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 55 ma 57, é tâa Macédoine wà Paulo. (Còo *Apostolo* 16.6–17.15.) É wii tii bèeni caapwi naja géé na càùru na é wii 1 Korénito.

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Korénito. Còo *1 Korénito* Bétapoo popai. É wii ârapàpé tii tà tàpé Korénito wà Paulo, êco na ârailu co na tâa na *Tii Pwicîri. Pwi tii bèeni, *2 Korénito*, âna béârapàpé kâra tii kêe târa.

Cina é wii?

Wâna jè tii na ia é wii târa béaa (na pitubatiâu), âna é pwa tàpé Korénito wà Paulo. É patêrerà goro pai pwa kâra na èpà (2.3). Wâru tàpé géé goorà, na rà biirà (7.8–13). Êco na pwa pàra tèpa maina nüma na rà ina pâ, ticè tàrù kêe ma é patùrarà. Ba rà tòpi pàra tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wà tàpéebà, âna rà ina pâ wàilà co na rà tèpa âji apostolo, â rà inabaèpà wà Paulo (naporomee 10–11). É wii tii bèeni wà Paulo, ba na é ipwamuruê, ma paari é pimeaari kêe ba kà tèpa cèikî wâ Korénito (2.4; 6.11), ma é pimeaari kà Pwiduée ba kâra (5.14–15). Nümee naa é naa târa cè jè pàara, ba na rà pinünüma béaa kâra pai wâjué còwâ kêe (13.10).

É wii mwara, ba na é pwa pupûra târa, ba na rà pacoo é auinabéaa kâra pâ, na rà tòri mwani ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma, na pàara na pwa copwa wê (naporomee 8).

Dà êre é tii bèeni?

Rà ina tèpa pitòti Paulo pâ, câé caa pwi âji apostolo, â càcaa tâa gòé ê pàtàmara Nyuâaê Pwicîri, géé goo na é pwi âboro na é picâri ma ticè nii kêe.

Êco na é paari wà Paulo pâ, wiàna jè âji ênawéna kà Kériso, â jè o mwa tâa na aré ma tòina pwacèwii Kériso, â wâdé na jè tòpi naa na ipakîri ma pidàpwicâarijè. Wiàna jè tâa na aré nabà, âna târa ipwabwàtijè, ba na o tâa tâjè é muugère, na o dau maina awé, dàra gòiri awé (4.17).

Wiàna ticè nii kâjè, â pâri é pàtàma Pwiduée ma é wakè goojè, ma biijè, ba na jè pwacèwii Iésu. Â jè o paari naa goojè tà tèpa âboro gòropuu, é pàtàma Pwiduée ma pai maina ma muugère kêe.

É paari wà Paulo pâ, wà tàpé na rà pitòtié, âna càra caa tèpa âji ênawéna kà Kériso, ba rà tèpa maina nüma, â tàutàra na rà picâri ba kêe.

É ina mwara pâ, wiàna jè pwa na èpà, â wâdé na jè pinünüma ma jè biijè, ma tòotéri é pwina jè pwa na càcaa wâdé. Wiàna wàrapwiri, â jè o mwa tèpa pitère dà Pwiduée, ma tèpa meari âboro, â o pwicîri ma *tàrù wâro kâjè. Êco na càcaa wàrapwiri é wâro kà tàpé na rà pitòti Paulo.

Naa na tii bèeni, âna wà Paulo, âna é dau paari é pwâranümee tà tàpé Korénito. É dau mearirà, â é putàmurirà mwara géé goo é èpà na rà ina naa gooé. Â é po dau putàmu goo tèpa âboro na rà ipa-imwürurà.

Pai pitàgoo tii 2 Korénito

Ipwabwàcu ma bétapoo popai (1.1-11)

Pai tâa kà Paulo ma tàpé Korénito (1.12-7.16)

Tàrù pâ tûâ kêe tàra (1.12-2.17)

É pame auipwataâboro târa wâro (3.1-18)

Picémara Wâdé, âna é pagòoé na é tâa na aré goo wà Kériso (4.1-6.13)

Autûari kêe tàra (6.14-7.16)

Bépitù ba kà tèpa cèikî wâ Iérusaléma (8.1-9.15)

Ipwamurué kà Paulo jii tèpa pitòtié (10.1-13.10)

Paulo ma tèpa apostolo a pwâ (11.1-15)

É tâa na aré goo wà Kériso (11.16-33)

Ê pwina é côo Paulo naa na nyuâa (12.1-10)

É pidumapiê goo tàpé Korénito (12.11-21)

Bénabwé popai (13.1-10)

Ipicijii (13.11-14)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii, wâgo pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, wiâra é câbawâdé kà Pwидуée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Go wii tàwà, wâguwà é wâra pwapwicîri kêe, na tâa na ville Korénito, â tâa mwara pâ âboro kêe, na province Akaïe. Tàgére wàibu ma wà Timotéo, pwi a cèikî bééjè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.]

² Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwидуée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pagòojè Pwидуée na jè tâa na aré

³ Jè ipwamaina Pwiduée, wà pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Ba é pwi caa kâjè mwara, na dau wânümee tâjè. Â é nye tà ciburà pwa na wâdé tâjè. Â wâé na é pwi Pwiduée, na é ciburà patàmarù é pwâranümajè ma pagòojè.

⁴⁻⁵ É wàrapwiri, na jè‡ tâa na é aré, ba jè wâro na pâ aré kà Kériso. Â wiàna dau wâru pâ aré kâjè, â o dau maina awé é pai patàmarù pwâranümajè kêe, goo Kériso. Â é wàrapwiri tâjè, ba na jè mwa caa patàmarù pwâranüma pàra tàpé na rà tâa na aré.

⁶ Êkaa na, wiàna go§ tâa na aré, wâgo, â tâa ma patàmarù pwâranümawà, â tâa ma guwà udò, [ma tâa tàwà é *âji wâro]. Ba é pagò-o wà Pwiduée, ba na go pagòowà, na pàara na guwà tâa na pâ aré, pwacèwiio.

⁷ Â go tâmogòori pâ, guwà o tà cimwü [naa na é cèikî kàwà]. Ba, na guwà tâa na aré pwacèwiio, â ée patàmarù pwâranümawà [wà Pwiduée] pwacèwiio.

Dau tubaèpà tà Paulo na Asia

⁸ Wâdé na guwà tâmogòori, co tèpa béèò, pâ, jèe dau tubaèpà tôo naa na province Asia. Â jèe pwa na câgo caa udò gée na. Ji pwiina ma é pa-urao ma é popao, â jèe pwa na go bà.

* **1:1** Wâgo—Grec: *Wàibu*. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:3** Roma 15.5 † **1:3** Pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè... é, Wà Pwидуée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. **1:4-5** Psaume 34.20 ‡ **1:4-5** Jè—é, Go. Munaa Paulo co, é, pwiri wàe ma Timotéo.

Grec: *Nous*. § **1:6** Go—Grec: *Bà, é, Bu (nous)*. Na diri é tii bèeni, âna wà Paulo, âna é ina pâ, *bà (nous)*, ba na é pi-inaé còwâ. Na paicî, âna jè wii pâ go ba na dau pwéelaa. (Naa na pâ *note*, âna bà wii pâ: Grec: *+Go...*) Na pàra pàara, âna pwiri é inaru ma wà Timotéo mwara; â na pàra pàara, âna pwiri é inarà ma wà pàra tàpé mwara. **1:8** Apostolo 19.23; 1 Korénito 15.32

9 Pwacèwii na jèe pitèio, ma pwa wârimuru tôo, tiagoro bà. Â wiàna wàrapwiri, â na târa na câgo caa tà cèikî naa good cowa; â ba na go pipanuâô tà Pwiduée, na é pawâro cowa tèpa bà.

10 Â é jèe nye upao jii é pwâra bà, â é bwaa nye tà upao mwara ni. Â go cèikî ba gòo pâ, ée bwaa nye tà ciburà upao mwara, na pâ tòotù na bwaa wâ naigé.

11 Â wâguwà, âna guwà pitu tôo, goro é pwâra pwapwicîri kàwà. Ba é tère wà Pwiduée, â é [upao ma] *pwényunyuâariô. Â o wâru tèpa âboro, na rà o pwaolé tère goo pwiri.

pai tâa kà paulo ma tàpé korénito

(Naporomee 1-7)

Tàrù pâ tûâ kêe târa

12 [Wâdé na guwà tâmogòori pâ] diri é pwina go pwa naani gòropuu, âna go pwa naa na âjupâra, â gée na âji pwâranümo*. Â ipaiwà naa goo é pâ tûâ kôo tàwà [ba nye ticè èpà na]. Â é *pwâratûra-nigée-gooò, âna é *paâjupâraô, na go ina pwiri. Ba go pâra wiâ Pwiduée, càcaa wiâra é tà manga kà tèpa âboro.

13-14 Ba, na go mu wii tàwà, âna [nye ticè na go pinaapwàniri goowà. Ba] é pwina guwà pûra, âna âji pai pwa goo. Êkaa na [o câguwà caa kamu good] na cè tòotù na ée mwa wâjué me cowa na wà Pwi Ukai kâjè Iésu. Bwa, guwà o ipwadée good, wàra pai ipwadée kôo goowà. Guwà jèe tàpo tâmogòori pwiri, co tèpa béeò. Â nümo na guwà tâmogòori bamwara.

Dau nümee na é cairà

15 Béaa, âna go niimiri pâ, guwà tâmogòori bwàti [é pwâranümo]. Â êkaa pwiri, na ia go niimiri pâ, [na go wailu caiwà] ba na é wailu pwényunyuâariwà wà Pwiduée good—

16 jèpwi, na pai pâra kôo naa na province Macédoine; â jèpwi, na pai wâjué kôo cowa naa *Judée. Â ia go niimiri pâ, pwiri guwà o pitu tôo, goro pai wâjué kôo cowa naawê.

17 Wàépwiri auniimiri kôo béaa. [Â gorodà na câgo caa wâjué me cowa dariwà]†? Pwiri guwà gére niimiri pâ câgo caa nünüma bwàti? Pwiri go pwaduwà kà tàpé na rà ina pâ «üu» naa nûmarà na rà ina pâ «bwa»?

18 Bwa. Câgo caa wàrapwiri. Â é nye paâjupâraô wà Pwiduée. Ba wiàna é tà mwü, â wâgo mwara, âna go tà mwü. Â wiàna go ina tàwà pâ «üu», âna pai ina wèe pâ «üu»‡!

19 Guwà tère, wà pwi Kériso Iésu, na bà picémara tàwà ma wà Silas ma wà Timotéo, âna wàe kaa *Pwina naî Pwiduée [na é âjupâra. Ba wàe, âna é popai gée jaa Pwiduée] na é ina tâjè pâ «Üu, wâdé na wàra!» Â câe caa pwi a-ina pâ «Matâra...»§.

1:10 2 Timotéo 4.18 * **1:12** Pwiri wà pâra tàpé na Korénito, âna rà pitòti wà Paulo pâ, càcaa âjupâra na ia é ina târa pâ ée mwa wailu cairà. Â é wii, ba na é ipwamurué. **1:13-14** 2 Korénito 5.12; Filipi 2.16

1:16 1 Korénito 16.5-6 † **1:17** 2e phrase—Wà tèpa èpàri Paulo, âna rà ina pâ, é pwi apwâ, ba câe caa cairà wiâra auinabéaa kêe. É ipwamurué ni wà Paulo, ma ina pwi majoro pwina é pwa: Dau nümee na é cairà, èco na, gée na càuru pai tère kêe pâ, bwaa càcaa wâdé pâ tûâ kàra, â é pitòtèri auniimiri kêe. Ba wiàna é cairà wài, â péa tà tòina pai pitâa kàra ma wàe, â o càcaa wâdé tère. Êkaa na é pwa tii târa, ba na é pwarà ma patèrerà. (Còo 2 Korénito 2.3.) Â é niimiri pâ, ée mwa cairà, gée na càué, naa na ipwadée. (Còo 2 Korénito 13.10.) ‡ **1:18** Grec: Wà Pwiduée, âna é tâa na pai tâa kêe, ba na é popai +kôo tàwà, âna càcaa «üu» ma «bwa». § **1:19** Apostolo 18.5 § **1:19** Matâra... Grec: «Üu» ma «bwa».

20 Â é ina pâ «üu» ba na jè tòpi diri ê pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée, na é jèe nye mara ina. Â nye géee goo Kériso, na jè cau pwamaina Pwiduée ma ina diri pâ: «Üu! Amen! Wâdé na wâra!»

21 Â nye wà Pwiduée, na é nama jè cimwü [wâgo ma wâguwà] naa goo Kériso. Ba wàé na é pitòrigarijè* ba kêe.

22 Â é jèe nye naa tâjè ê *Nyuââê Pwicîri, naa na pwâranümajè, ba na câmu kêe [pâ, jè tèpa âboro kêe]. Wâépwiri ê bétapoo *aupwényunyuâari, na naa tâjè.

Majoroé ma câé caa me

23 Go nye âjupâra†, â é paâjupâraô mwara wà Pwiduée, na go ina pâ: Wâéni é majoroé ma câgo caa wâjué cõwâ medariwà naa Korénito. Ba càcaa nümoo na guwà tòina [goro pâ popai kôo tàwà na gòo].

24 Ba càcaa nümoo na go pitûâ jaiwà. Ba guwà jèe nye cimwü naa na é cèikî kàwà. Â nümoo na jè piwakè naima, ba na jè cau ipwàdéé.

2

1-3 Wiàna go ipwàdéé, â wâguwà mwara, âna guwà ipwàdéé. Â mu nye tà wâguwà, na mu dau pagòo-; â wâdé na wârapwiri. Êco na, wiàna guwà tòina, â o wàilàapà na o mwa nama go ipwàdéé? Êkaa na jèe càcaa nümoo na go patùrawà ba gòo mwara goo cè pwina go pâmari naa jaawà*. Wàé kaa pwiri é majoroé ma go pitòotéri auniimiri kôo,

4 â go po pwa tii paé dariwà†. Êco na po dau tòina ma pikîri é pwâranümoo, â go dau i, ba go tâmogòori pâ guwà o tòina goro é pwina go ina‡. Dau wâdé tôo co, na go paari tàwà é pimeari kôo, na dau maina ba kàwà.

Pwanauri pwi âboro na é pwa na èpà tàwà

5 Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tôo§, âna dau maina é èpà na é pwa tàwà, jiio. Wâépwiri é majoroé ma jè cau tòina. Êco na câgo caa dàbamaina*, ba càcaa muru na dau maina.

6 Ba guwà jèe nye pitèié†, â guwà nye paari tée é èpà kêe. Â jèe nye pâri.

7 Â nabàni, âna wâdé na guwà pwanaurié, ma pagòoé mwara. Ba é péa panuâ [é cèikî kêe] géee goro é pai tòina kêe, na dau maina.

8 Â go tacoo goowà pâ, na [guwà nama caapwi pwâranümawà, ma] guwà paari tée cõwâ é pimeari kàwà‡.

9 Â, na ia go wii, âna târa ma cõo [é pwâranümawà] pâ, pwiri guwà pitère dòo, naa na diri pâ ére.

10 Â wiàna guwà pwanauri wà pwi âboro bèepwiri, â wâgo mwara, âna go o pwanaurié. Â nye âjupâra pâ, go jèe pwanaurié, ba kàwà, naa na nee Kériso. Â go niimiri pâ, é èpà na é pwa tôo, âna càcaa dau maina§.

1:20 Auinapàpari 3.14 * 1:21 Pitòrigarijè—Grec: Oint. Cõo note goo Luka 4.18. 1:22 2 Korénito 5.5; Éféso 1.13-14 † 1:23 Go nye âjupâra—Grec: {Go ipwataâboro} naa goro é wâro kôo. 1:24 1 Pétèru 5.3 2:1-3 1 Korénito 4.21 * 2:1-3 4e phrase—Grec: Êkaa na go niimiri pâ, o câgo caa wâjué cõwâ naa jaawà, ma go nama guwà pikîri. 2:4 Apostolo 20.31 † 2:4 Go po pwa tii paé dariwà—Ê tii bèepwiri, âna pitubatiàu. (Câé caa ina é bétapoo tii tà tàpé Korénito, na tâa na Tii Pwicîri.) ‡ 2:4 Ba go tâmogòori pâ, guwà o tòina goro é pwina go ina—Grec: Càcaa târa ma guwà pikîri. § 2:5 Wà pwi âboro na é wâjaawà, na ia é tubaèpà tôo—Grec: Wiàna é nama {jè} pikîri wà pwi jè âboro. * 2:5 Dàbamaina—Exagéer. † 2:6 Guwà jèe nye pitèié—Grec: Ê auwâru géee goowà, âna rà jèe pitèié. Pwiri é pai pitèi kà tèpa cèikî na rà ipitiri. ‡ 2:8 Paari tée cõwâ é pimeari kàwà—Pwiri pai ina wèe pâ, rà tòpié cõwâ naa na picaatâa kàra. § 2:10 Dernière phrase—Grec: Wiàna go pwanaurié goo cè jè muru.

11 Wiàna jè wàrapwiri, â o ticè naigé kà *Caatana, ma é piwâmijè. Ba jè tâmogòori bwàti é pâ tûâ kêe.

Jè piétò géé goo Iésu Kériso

12 Go jèe pâra naa Troas, ba na go picémara é *Picémara Wâdé kà Kériso. Â, na ia go tèepaa pâ, â go pâmari pâ, é jèe nye pwabwàti é naigé kôo wà Pwiduée.

13 Êco na go po dau pidumapié goo pwi béèò Tito. Ba go tapacîê, â câe caa tèepaa. Â go jèe picijii tàpé Troas, â go wâjué me còwâ naani, Macédoine, [ba na go mudèe].

14 Êco na jè ipwaolé tà Pwiduée! Ba é jèe piétò wà Kériso. Â é popajè*, na ara tèpa âboro diri, pwacèwii é pwâra paa kêe na é piétò. Â jè paarié naa na diri pâ ére, pwacèwii jè ûraara muru na wâdé, na é pâra pitiri pâ ére.

15-16 Üu, jè pwacèwii é jawé ûrea, é pwi âraimeai, na é naa tà Pwiduée, wà Kériso. Â wà pâra tàpé na é gére pa-udòrà mwara, âna rà tère pwi jawé ûrea-bà na dau wâdé awé, â é naa tàra é *âji wâro [dàra gòiri jaaé]. Â napwa naa goo wà tàpé na rà gére tubatiâu é wâro kâra, wâiti jiié, âna rà tère co é ûraara muru na bà, na wâbu, na pame tàra é pwâra bà.

O wàilàapà na pâri ma é pwa é wakè bèepwiri, [wakè kâra *apostolo? O nye ticè, êco pwi âboro na é pitu tée wà Pwiduée].

17 Po dau wâru tàpé na rà pa popai kà Pwiduée, ba na rà bu mwani ma bu neemururà goo. Â câgo caa pwacèwiirà. Ba wâgo, âna go pwi ênawéna kà Kériso, na go ina é âjupâra, na ara Pwiduée. Ba wàé pwi a cùruo.

3

Go picémara auipwataâboro târa wâro

1 Gona [guwà niimiri pâ] go tapoo pi-ina kôo mwara? Bwa. Ba câgo caa pwaduwà kà tèpa pwa pupûra, na rà nama guwà wii é pâ popai na wâdé naa goorà, ba na rà paari târa pâra wâra pwapwicîri. Bwa; câgo caa wàrapwiri!

2 Ba é tii kôo, âna wâguwà, na jèe nye wii naa na pwâranümo. Â pâri ma rà pûra diri tèpa âboro, [na rà còoina é wakè kôo naa jaawà].

3 Ba wà Kériso, âna wàé na é jèe nye wii é tii bèepwiri. Â wâgo, âna go nye po pwi a-ipa popai—popai naa na tii na càcaa wii goro bépwa tii, â wii goro é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é wâro*. Tii na càcaa wii mwara, naa gòro atü†, â wii naa na pwâranümara âboro.

4 Go cimwü [na go ina pwiri] géé goo na go cèikî ba gòo naa goo Pwiduée, ba go tâa goo Kériso.

5 Â câgo caa niimiri pâ go ipwa acari, é wakè na é naa tôo. Â nye wà Pwiduée, na é nama pâriô ma go pwa.

6 Â wàé na é nama go pwi a pame é *auipwataâboro kêe na bwaa âmuê, [na é pwa ba kâjè, wàijè é Ba kêe].

Ê auipwataâboro bèepwiri, âna càcaa me géé goro é naèà na wii; ba muru me goro é Nyuâaê Pwicîri. Ê naèà na wii, âna é nama jè bà. Êco na é Nyuâaê Pwicîri, âna é nama jè wâro.

2:11 Luka 22.31   2:12 Apostolo 14.27; 1 Korénito 16.9   2:13 Apostolo 20.1   * 2:14 Popajè—é, Popabà. Pwiri é inaé ma pâra tèpa apostolo.   2:15-16 Luka 2.34; 2 Korénito 3.5-6   3:1 Apostolo 18.27; 2 Korénito 5.12   3:2 1 Korénito 9.2   3:3 Exode 24.12; Jérémie 31.33; Ézékiel 36.26-27   * 3:3 Pwiduée, na é wâro—é, Pwiduée, na é naa é wâro.   † 3:3 Wii...naa gòro atü—Ê ina wà Paulo é Naèà kà Moosé. (Còo Exode 24.12.) Â é mara inapàpari béaa wà i péroféta Iéremia pâ, é naèà na bwaa âmuê, âna o wii naa na pwâranüma tèpa âboro (Còo Jérémie 31.33; Ézékiel 11.19; 36.26-27.)   3:6 Jérémie 31.31; Ioane 6.63; 1 Korénito 11.25

Dau maina awé muugère

⁷ Wà *Moosé, âna ia é pame ê naèà, na wii naa gòro atü. Â ê naèà bèepwiri, âna é pame co é pwâra bà. Âjupâra pâ, na ia é tèepaa, â é tèepaa naa na muugère kà Pwiduée. Ba ê naporomee wà Moosé, âna dau pwâra goo, â càcaa pâri ma rà ucâri wà tèpa *Isaraéla. Êco na é muugère bèepwiri âna càcaa gòiri.

⁸ Â napwa naa goo ê auipwata-âboro‡ na é pawârojè, na é pame ê Nyuââê Pwicîri, âna dau maina awé ê muugère kêe.

⁹ Â wiàna é naèà na é naa wârimuru tâjè, âna muugère, â o mwa wànau cè pai maina awé ê muugère kâra auipwata-âboro, na é nama jè *târù [na ara Pwiduée]?

¹⁰ Üu, é muugère [kâra é naèà] âna muru na dau kîri, naa goro jènere é muugère [kâra auipwataâboro na bwaa âmuê].

¹¹ Ba wiàna jèe pwa muugère kâra é pwina càcaa gòiri, â o mwa wànau cè pai dau muugère kâra é pwina tâa dâra gòiri?

Jè côo muugère kà Pwi Ukai

¹² É nama jè gòo é auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwiduée§. Â câjè caa piwâ, [na jè piênawéna kêe].

¹³ Â câjè mu caa pwaduwa kà Moosé, na ia é cajipi é naporomee, na ia é coo ara é Ba kêe, tèpa Isaraéla. Ba tàutêe na rà côo é muugère na tâa gòé, na é gére pitiaù boo.

¹⁴ Â napwa naa goo wà tèpa Isaraéla, âna nye dau câmoori kaa é pwâranümarà, tèepaa naa goro nabà. Ba, naa rà pûra ma tère é pâ tii goro é naèà*—tii goro é auipwataâboro béaa—[â càra caa côoina é âjupâra na tâa na. Ba pwacèwii na] târamiri é naporomeerà goro cè imwaano. Â càcaa [pâri ma rà] dàgòtù é imwaano bèepwiri, êco wiàna rà tâa goo Kériso.

¹⁵ Üu, âjupâra pâ, tiagoo nabani, âna pwacèwii naa târamiri aunünüma kà tèpa Isaraéla, na rà mu pûra é tii kà Moosé.

¹⁶ Êco na, wiàna é biié dà Pwi Ukai wà pwi jè âboro, â o tûu é ocajipi naporomee.

¹⁷ Ba wà Pwi Ukai, âna wàè é Nyuââê. Â é Nyuââê kà Pwi Ukai, âna é tipijè géé goo é pâ pwina tòojè, â jèe nye ticè na cipajè.

¹⁸ Â jèe cau dàgòtù géé naporomeejè é ocajipi wèe, ba na jè pwacèwii é garaaci na pwâra, goro é muugère kà Pwiduée. Ba é Nyuââê kà Pwi Ukai, âna é gére pitòotérjè, ba na jè pwacèwiié, â ba na jè tâa na é muugère, na pimaina too.

4*Picémara Wâdé âna pwéelaa naa na bàutê*

¹ Wà Pwiduée, âna é panuâ tôo é wakè bèepwiri, naa na pai wâdé kêe. Wàépwiri é majoroé ma câgo caa pidumapié, â càcaa oratôo [goo é pâ aré ma tòina na go tâa na].

² Â go jèe mara niimiri pâ, [wiàna go picémara târa pâ âboro] â o câgo caa ina cè ji caapwi popai na pwâ. Â câgo caa naapwâniri cè ji caapwi muru, [ba na go nama puràra é wakè kôo]. Bwa! Tàutôo goo é pwâra càra âboro, na jè kamu

3:7 Exode 34.29 ‡ **3:8** Auipwataâboro—Grec: *Wakè (ministère)*. Ipaiwà naa na pâ nee tii 9 ma 10. **3:9** Deutéronome 27.26; Roma 1.17 § **3:12** É auipwataâboro bèepwiri, na é pwa ba kâjè wà Pwiduée—Grec: *Espérance*. **3:13** Exode 34.33 * **3:14** É pâ tii goro é naèà—Aamwari Béaa (*L'Ancien Testament*). **3:16** Exode 34.34 **3:17** Ioane 8.36; Roma 8.2 **4:2** 2 Korénito 2.17; 1 Tésalonika 2.5

goo. Ba go wakè na âjupâra. Â câgo caa ébii ê Popai kà Pwiduée; â go paari bwàti ê âjupâra naa naporomee Pwiduée. Â wà tèpa âboro, âna rà o tâmogòori naa na *pwâratùra-nigée-goorà [pâ, go pwi âboro na câgo caa piwâmirà].

³ Ba ê Picémara Wâdé na go inapàpari, âna pwéelaa. Â pâri ma rà tâmogòori ê èreê.

Êco naa goo tàpé na rà tubatiâu ê wâro kàra, wâiti jii Pwiduée, ba cârû tàra*.

⁴ Ba wà *Caatana, pwi ukai kâra ê gòropuu bèeni, âna é nama rà bwî, ba na o càra caa tâmogòori, ma càra caa cèikî. Êkaa na càra caa côo ê pwéelaa—ba càra caa tâmogòori ê *Picémara Wâdé, goo ê pai muugère kà Kériso. Ba wà Kériso, âna wàé kaa, na é paari tâjè wà Pwiduée, ba na jè tâmogòorié bwàti†.

⁵ Ba, na go pwa pupûra, â câgo caa pi-inapàpario còwâ tàwà. Â go inapàpari co wà Kériso Iésu, Pwi Ukai. Â géé gooé, âna go pwi ênawéna kàwà.

⁶ Bîu, âna é ina wà Pwiduée pâ: *Wâdé na é tèepaa ê pwéelaa naa nabîbiu kâra ê bàutê. Genèse 1.3* Â wà pwi Pwiduée-bà, âna wàé kaa, na é nama tèepaa ê pwéelaa kêe, naa na pwâranûmoo, ba na go o tâmogòori pâ, ê muugère kêe, âna é tâa goo Kériso‡.

Cimwü cèikî kà Paulo naa na aré

⁷ [Ê pwi pwéelaa bèepwiri na é wâgoojè, âna é pwacèwii] ê pâ wâdé, na dau maina é wâri wèe. Êco na jè pwacèwii ê wâra jawé puu [na càcaa gòo]. Â êkaa pwiri, na rà nye tâmogòori pâ âboro, pâ, càcaa me géé goojè, ê pàtamee na dau maina awé na tâa goojè; â nye me géé goo wà Pwiduée.

⁸ Üu, go§ nye dau tâa na aré ma tòina na diri pâ ére, êco na càcaa còogaio. Â nye ciburà pwa na go pidumapiê, êco na go nye tà cimwü.

⁹ Rà nye ciburà pwa ê pwina èpà tôo, êco na wà Pwiduée, âna câé caa panuâô. Â rà nye téurao naa napuu, êco na go nye cimadò còwâ.

¹⁰⁻¹¹ Êdiri pâ tòotù, âna go nye pipwabwàtio târa bà, ba kà Iésu. Ba pwacèwii na go tàgére pa naa na naiio pai bà kêe—ê naiio na ée mwa bà. Êco na go nye popa mwara naa good ê pai wâro kêe còwâ. Â wà tèpa âboro, âna rà o côo pwiri.

¹² Â wiàna go pibwéka târa ma go bà, â târa ma tâa tàwà ê *âji wâro*.

¹³ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri, pâ: *Go cèikî naa goo Pwiduée. Êkaa na go tùra. Psaume 116.10* Â ê cèikî bèepwiri, âna ê cèikî kôo. Â êkaa pwiri na go picémara ê popai kêe.

É pawâroò còwâ ba go tâa gooé

¹⁴ Ba go tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna é pawâroò còwâ Pwi Ukai Iésu géé na aubà. Â ée mwa pawâroò còwâ, ba go tâa goo Iésu. Â ée mwa popajè naima ma wâguwà, ma jè cima araé.

¹⁵ Êkaa na *pwényunyuâariwà, na go tâa na aré. Â, na wàrapwiri, â ê pâ wâdé kà Pwiduée, âna pibwiari† pâ. Â o wâru cè tèpa âboro, na rà o tâmogòori ê pâ

* **4:3** Grec: *Nye târamiri ê Picémara Wâdé +kôo, tà tàpé na rà gére bà.* **4:4** Éféso 2.2; Kolosé 1.15; Hébéru 1.3 † **4:4** Dernière phrase—Grec: *Ba é pwi ânuuru Pwiduée.* **4:6** Genèse 1.3; Ésaïe 9.1; 2 Korénito 3.18 ‡ **4:6** Ê muugère kêe, âna é tâa goo Kériso—Grec: *Ê muugère kà Pwiduée, naa goro naporomee Kériso.* **4:7** 2 Korénito 5.1 **4:8** 2 Korénito 1.8, 7.5 § **4:8** Go—Grec: *Nous (pwacèwii bu, bà, é, jè naa na paicî).* Êco na wà Paulo, âna é ina pâ muru na tèepaa tée, pwi apostolo. Ipaiwà naa na pâ nee tii 8-15. (Còo mwara note goo 2 Korénito 1.6.) **4:10-11** 1 Korénito 15.31 **4:10-11** Roma 8.36 * **4:12** Grec: *Êkaa na é wakè pwâra bà, naa +good; â ê wâro, âna é {tâa} goowà.* **4:13** Psaume 116.10 **4:14** 1 Korénito 6.14 † **4:15** Pibwiari—*Se répandre, s'élargir.* Pipâra pâ.

aupwényunyuâari kêe, na me gée goo ê *pimeaari imudi kêe. Â rà o ipwaolé ma ipwamainaê. Â o pimaina pâ ê muugère kêe, ma ê pai maina kêe‡.

Càcaa gòiri aré kâjè nabà

¹⁶ Gée goro diri [pâ aupwényu-nyuâari-bà] â o càcaa oratâjè. Ba wiàna jèe pitàbàtù§ boo còwâ ê naiijè [ma ée pâra dâra ê pwâra bà]; â napwa naa goo ê âji wâro na wâgoojè, âna é pimaina too.

¹⁷ Â wiàna jèe tâa na aré na pâ tòotù bèeni, âna càcaa maina, â o càcaa târa gòiri. Ba ê pâ pwiibà, âna târa ipwabwâtijè, ba na o tâa tâjè ê muugère. Â ê muugère-bà, âna o dau maina awé, jii ê pai tâa na aré kâjè nabà. Â é tà tâa jaajè dâra gòiri awé.

¹⁸ Êkaa na, jè cibwaa nama piâjimuru tâjè ê pâ pwina jè còo goro du âraporomeejè. Ba o càra caa tà tâa awé. Â jèe dau naa nümajè naa goro pâ muru na câjè caa còo goro du âraporomeejè. Ba pâ muru na rà o tâa dâra gòiri awé.

5

Naiiri âboro na bwaa âmuê

¹ Ûna jèe gére wâro ni gòropuu, â ê naiijè, âna pwacèwii ê wâ imwaano, na o mwa ténoori na jè tòotù. Êco na jèe tâmogòori pâ, pwa ê pwi wâ kâjè, na é wânidò *napwéretòotù. Ê pwi wâ-bà, âna é nye tà tâa awé, ba wâ bari kâ Pwiduée, â càcaa muru bari kâra âboro. [Ê pwi wâ bèepwiri, âna é naiijè na bwaa âmuê].

² Nabàni, âna jèe maagé còo, â jèe càwé. Ba jèe dau gòo tâjè, ma jèe tapacîri ê naiijè* na o mwa naa tâjè, naanidò napwéretòotù.

³ [Ê naiiri âboro bèepwiri, âna é pwacèwii ê jèe ârabwée, na o mwa naa tâjè.] Â wiàna jèe coona, â o câjè caa cicàpé na ara Pwiduée. Ba o naa târa ê nyuâajè ê naiié na bwaa âmuê.

⁴ Ûu kaa. Ba ûna jèe wâro ni gòropuu, â jèe nye dau càwé kaa, goro pai maagé kâjè. Â wiàna càcaa nümajè naa tiâu ârabwée kâjè, êco na o mwa dau wâdé tâjè, na jèe o tòpwütù ê dòro ârabwée, ma jèe coona jèe ârabwée na bwaa jajau—[naiiri âboro] na o câ mwa caa bà!

⁵ Â nye wâ Pwiduée, na é jèe pwabwâtijè, târa ê wâro bèepwiri. Â é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri, ba na é pwi pâbéaa kâra ê pâ aupwényunyuâari na é naa, â târa ma é *paâjupâra mwara pâ, jèe o mwa cau tòpi diri ê pâra pwi†.

⁶ Êkaa na wâdé na jèe ciburâ piégòtùru ma ipwàdé!

Jèe wâro na cèikî

Âjupâra pâ, na pâara na jèe gére wâro na naiijè, naani gòropuu, â bwaa câjè caa pâji pitànaima ma Pwi Ukai.

⁷ Êco na jèe wâro na ê cèikî, â câjè caa wâro wiâra ê pwina jèe còo goro ê du âraporomeejè.

⁸ Â wâépwi è majoroé ma jèe ciburâ piégòtùru ma ipwàdé. Ba wâdé tâjè na jèe pâra gée na é pwi naiiri âboro bèeni, ba na jèe pitànaima ma wâ Pwi Ukai.

‡ 4:15 Grec: *Ba diri pâ pwi bèepwiri, âna tèepaa gée goowâ, ba na é pipâra pâ ê pimeaari imudi. Â o wâru tàpé na rà o pwamaina Pwiduée, naa na pwényuâa kêe.* 4:16 Éféso 3.16 § 4:16 Pitàbàtù—*Descendre, diminuer.* Boo. 4:17 Roma 8.17-18 4:18 Kolosé 1.16 5:1 2 Korénito 4.7 5:2 Roma 8.23

* 5:2 *Jèe tapacîri ê naiijè*—Grec: *Nümajè na jèe coona ê wâ bèepwiri.* Naa na pâ nee tii 2-5, âna wâ Paulo, âna é naanaimari du ucina goo ê naiijè—ucina goo wâ imwaano, ma ucina goo ârabwée kâjè. † 5:5 2e phrase—Ê popai grec, âna pai ina wèe pâ, *prémices* ma *garantie.* 5:6 Hébéru 11.13-16 5:8 Filipi 1.23

⁹ Â é pwina piâjimuru tâjè, âna, na jè mudàra ma wâdé tà wà Pwiduée wàijè—wiàna jè bwaa wâro [ni gòropuu] na naiiri âboro bèeni, é, wiàna jè pâra gée na.

¹⁰ Ba jè o cau coo ara Iésu Kériso, ba na é pitèijè. Â ée mwa ipâdi tâjè, wiàra é pwina jè pwa naani gòropuu, wiàna wâdé, é, wiàna èpà.

Go pame popai goro pinaanapô

¹¹ Pârajè na jè piaabòrijè na ara Pwi Ukai, ma dau papwicîriê. Napwa naa good‡, âna go tà ciburà niimiri é pwiibà. Â wàé kaa pwiri, na go dau patùra pâ âboro, ba na rà pibiirà dèe. Â é tâmogòori é pwâranümoo wà Pwiduée. Â go wâari pâ, wâguwà mwara, âna guwà tâmogòorio bwàti.

¹² Guwà cibwaa niimiri pâ go ciburà pi-ina kôo. Nümoo co, na guwà ipwadée good. Â go naa tàwà mwara, é bétòpi tà tèpa ipwamainarà—wàilà na rà pi-ina kàra, goro pâ muru na jè còo goro du âraporomeejè, â càcaa gée goo pâ muru na wâna pwâranümajè.

¹³ Pwiri [rà o ina pâ] go pigù, na go ina pwiri. Â wiàna wàrapwiri, â go pigù ba kà Pwiduée. Â wiàna go pwa goro tà manga ma goro autâmogòorimuru, â go wàrapwiri, ba na guwà tòpi é popai kôo§!

¹⁴ [Napwa naa goo é pwina go pwa, âna] go nye pitère dâra é pimeaari kà Kériso, [naa na diri pâ ére]. Ba go tâmogòori pâ, caapwi pwi âboro, [wà Kériso] âna é bà ba kâjè diri. Êkaa na wàijè, âna jè jèe bà [naa goro é wâro kâjè béaa].

¹⁵ Â jè cibwaa tà wâro ba kâjè co. Ba wiàna é bà wà Kériso ma pawâroé còwâ, â wiàna é pawârojè, â wâdé na jè wâro ba kêe.

Pinaanapô na é naigé mee Kériso

¹⁶ Êkaa na jèe câgo caa còo wà tèpa âboro, goro pai còo kà tàpé na càra caa tâmogòori wà Pwiduée* Béaa, âna go† mu wàrapwiri târa pai còo kôo wà Kériso, êco na nabàni, âna jèe câgo mwa caa wàrapwiri.

¹⁷ Ba wiàna é tâa goo Kériso wà pwi jè âboro, â [wà Pwiduée, âna é] tòpò naa gooé é wâro na bwaa âmuê. Â jèe tiàu diri pâ muru béaa. Êdiri pâ muru na wâni, âna bwaa po âmuê diri.

¹⁸⁻¹⁹ Ba wà Pwiduée, âna é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, na é naigé mee Kériso. Â é pwanauri é pâ èpà kâjè. Ba wàépwiri kaa é aunünüma kêe gée na biu, na é gére naame goo Kériso, naa jaajè tèpa âboro‡. Â wàé kaa pwiri é wakè kôo, ba na go pame târa pâ âboro é popai goro é pinaanapô bèepwiri,

²⁰ naa na nee Kériso. Â wâguwà, âna guwà tère é popai, ba é todàwà wà Pwiduée, ba na o tâa tàwà é pinaanapô bèepwiri, naa nabibiu kàwà ma wàé.

Â go tacoo goowà, naa na nee Kériso, ba na guwà tòpi é popai§.

²¹ Ba wâdé tà Pwiduée na jè *tàrù na araé. Â é jèe pwa ma jè tàrù, gée goo Kériso. Guwà tère é pwina é pwa ba kâjè wà Kériso. Ba pwi a ticé èpà kêe, êco

5:9 Kolosé 1.10; 1 Tésalonika 4.1   **5:10** Ecclésiaste 12.14   ‡ **5:11** Good—Grec: *Goobà*. Êco na munaa é pi-inaê còwâ wà Paulo, naa na pâ nee tii 10 tiagoro nee tii 15. (Còo mwara note goo 2 Korénito 1.6.)
 § **5:13** Ba na guwà tòpi é popai kôo—Grec: *Ba kàwà*.   **5:15** Roma 14.7-8   * **5:16** Goro pai còo... Grec: *Wiàra é naiiri âboro*.   † **5:16** Go—é, Jè, é, Bà. Còo note goo 2 Korénito 1.6.   **5:17** Roma 8.1; Galatia 6.15
5:18-19 Roma 5.10   **5:18-19** Roma 3.23-25   ‡ **5:18-19** 3e phrase—Grec: *Wà Pwiduée âna é tâa goo Kériso, ba na é wàrapwiri tà tèpa âboro*.   § **5:20** Grec: *+Go pwi a-ipa popai naa na nee Kériso, ba pwacèwii na wà Pwiduée, na é patèrewà good*. Êkaa na go tacoo goowà naa na nee Kériso, pâ, na guwà pinaanapô ma wà Pwiduée.   **5:21** Hébéru 4.15

na wà Pwiduée, âna é tòpò naa gòé, diri ê pâ èpà kâjè, ba na é tòpò naa goojè diri ê *târù ma pai wâdé kà Kériso*.

6

Tòpi pimeaari kêe nabàni!

¹ Wâgo, âna bu wakè naima ma wà Pwiduée*. Êkaa na go tacoo goowà pâ, na guwà cibwaa ipwa-imudiri ê pwina é naa tàwà wà Pwiduée, naa na *pimeaari imudi kêe.

² Ba é jèe nye ina pâ:

*Na pwi pàara,
na go o pitòrigari,
âna go o teregà.
Â go o pitu tâgà,
na tòotù na go pacoo.
Â go o pa-udògà
na pwi tòotù
na go o mwa pitapwâina†.*

Ésaïe 49.8

Â guwà tère, jèe tèepaa pwi tòotù-bà! Jèe nabà, na é upajè wà Pwiduée, [â é naa tâjè ê *âji wâro jaaé]!

Aré kà Paulo goo wà Kériso

³ Càcaa nümoo na go nama tanoori ê pâ âboro goro cè càrao, ba na rà cibwaa ina ba èpà ê wakè kôo.

⁴⁻⁵ Bwa. Go nye paari, na diri pâ ére, pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduée. Â wàépwiri na go dau gòo naa na pidàpwicâari, naa na pâ muru na èpà na wâru, na tèepaa mariô—ê aré, ma ora, ma copwa, ma pai wâgotôo. Ba rà pâdio tèpa âboro, â rà tüô naa na karapuu. Â go mu uru géé nabibiu kâra pâ pubu âboro, na rà putàmu naa good. Â go nye tà ciburà wakè ba gòo, tiagoo na ticè nii kôo.

É pidàpwicâariê, â é tà wakè

⁶⁻⁷ Naa na diri ê pâ pwiibà, âna go nye tà ciburà paari pâ, go pwi âji ênawéna kà Pwiduée, goro pai pitòimiriô, ma pai tâmogòorimuru kôo, ma pai pidàpwicâariô. Â go nye tà ciburà pitu târa pâ âboro, ma meaarirà, géé na âji pwâranümoo. Â go nye tà wakè goro ê pàtàmara ê Nyuâaê Pwicîri. Â nye târù na go picémara pâ ê Popai kêe. Üu, ê càrao bèepwiri na *târù, âna pwacèwii ê neemuru paa kôo, târa ipwamuruô, â târa nama pipâra pâ ê *Picémara Wâdé.

⁸ [Na go wakè ba kà Pwi Ukai, â câgo caa ipacè naa goo ê pwina rà niimiri wà tèpa âboro.] Ba wà pàra tàpé, âna rà inaô ba wâdé; â wà pàra tàpé mwara, âna rà inaô ba èpà. Â wà pàra tàpé, âna rà picagòtù; â wà pàra tàpé, âna rà piècaario. Â wà pàra tàpé mwara, âna rà ina pâ, go pwi a pwâ; éco na go nye ina é âjupâra.

* **5:21** Grec: *Wà pwina câe caa tâmogòori ê èpà, âna é pâ nau pwi èpà, ba na jèe pâ nau târù na ara Pwiduée.*

* **6:1** ¹ e phrase—Grec: *Wàibà, âna bà wakè naima ma wà Pwiduée.* Munaa é pi-inaê còwà wà Paulo. Éco na matâra pâ, é pi-inarà ma wà pàra tèpa apostolo bée. Ipaivà naa na pâ nee tii 1–13. (Còo mwara *note* goo 2 Korénito 1.6.) **6:2** Ésaïe 49.8 † **6:2** *Pitapwâina—Choisir; déterminer.* **6:4-5** 2 Korénito 11.23–27 **6:6-7** 1 Timotéo 4.12

⁹ Â rà ina pàra tàpé pâ, càra caa tâmogòorio. Êco na dau wâru tàpé na rà tâmogòorio bwàti‡. Â pwa wârimuru tôo ba gòo, â pwa na go bà§. Êco na bwaa nye wâgo-ni, tàgére wâro.

¹⁰ Ûu, go nye dau tâa na aré, êco na go nye tà ipwàdée. Â wiàna ticè wâdé kôo ni gòropuu, â dau wâru pâ wâdé, na go tòpò naa na pâ pwâranümara âboro. Ba wiàna nye ticè kôo, â âjupâra pâ, kôo diri ê pâ muru.

¹¹ Ico tèpa béèò Korénito, go tàpiri tàwà ni ê pwâranümoò. Â nye ticè na go naapwàniri goowà, naa na diri ê pwina go ina tàwà.

¹² Ba dau wânümoò tàwà. Â [wiàna pwa cè pwina pitâa nabibiu kâjè, â munaa] câguwà caa wâdéario géé na âji pwâranümawà?

¹³ Go patùrawà ni, pwacèwii na guwà tèpa âji naîô. Â wâguwà, âna wâdé na guwà ipwacèwii, ma tòpio bwàti naa na âji pwâranüma!

Pâra jii tàpé na rà pwa na èpà

¹⁴ Guwà cibwaa ipiiwà, naa goo tàpé na càra caa cèikî naa goo Pwiduée. Ba càcaa pâri ma guwà wârori ê wâro kàra. Wànau? Pâri ma ru picaatâa ê wâdé ma èpà? Pâri ma ru picaatâa ê pwéelaa ma bàutê?

¹⁵ Pâri ma ru picaatâa wà Kériso ma wà Béliat [*Caatana]? Pâri ma caapwi pai côo kà pwi a cèikî naa goo Pwiduée, ma wà pwina câé caa cèikî?

¹⁶ Dà cè pwina ipaiwà naa goo ê pâ ânuuru duée*, ma ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée? Bwa! Ba wàijè, âna jè wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Ba é jèe ina pâ:

Go tâa jaa pwi Ba bèeni.

Â bu picaapâra.

Go o mwa pwi Pwiduée kée.

Â ée mwa pwi Ba kôo.

Lévitique 26.12; Ézékiel 37.27

¹⁷ Â é ina mwara wà Pwi Ukai Pwiduée pâ:

Guwà pâra jiiirà.

Guwà pwa-ité tâa.

Naaco pâ tûa kàra,

tûa na dau miiri.

Â go o mwa tòpiwà.

Ésaïe 52.11

¹⁸ *Go o mwa pwi caa kàwà,*

â guwà o mwa tèpa naîô†,

paaò ma ilàri.

Wâgo Pwiduée

na dau pwa nii kôo,

naa gòro diri pâ muru. Nabwé!

2 Samuel 7.8,14

6:9 2 Korénito 4.10 ‡ **6:9** 2e phrase—é, Wà Pwiduée, âna é tâmogòorio bwàti. § **6:9** 3e phrase—Grec: {Rà niimiri pâ go} gére bà. **6:13** 1 Korénito 4.14 **6:14** Éféso 5.11 **6:16** Lévitique 26.12; 1 Korénito

3.16 * **6:16** Ânuuru duée—Idole. Côo Ânuurumuru naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii.

6:17 Ésaïe 52.11; Auinapàpari 18.4 **6:18** 2 Samuel 7.14; Jérémie 31.9 † **6:18** *Guwà o mwa tèpa naîô*—Popai na é mara ina wà Pwiduée goo pwi Mesia co. (Côo 2 Samuel 7.14.) Êco na wà Paulo, âna é naanaimari ê popai bèepwiri, bau ê popai na me géé na Ésaïe 43.6–7 *tèpa naîô, paaò ma ilàri*, ba na é paari pâ, wàijè diri na jè cèikî naa goo Iésu, pwi Mesia, âna jè cau tèpa naî Pwiduée, â tâa tâjè diri pâ aupwényunyuaari kà tèpa âji naîé.

7

¹ [Wà Pwидуée, âna é] ina pâ muru bèepwiri, co tèpa gòrobéeò, ba kâjè [wàijè tèpa naifê]. Êkaa na, wâdé na jè pitâiti jii é pâ muru, na tubaèpà é naiijè ma pwâranümajè. Wâdé na jè cèitiri é èpà géè na wâro kâjè, ma jè dau papwicîrié.

Ipwàdéè kà Paulo goo tàpé Korénito

² Guwà naa cè autâa kôo, naa na pwâranümawà. Ba câgo mu caa piwâmi cè jè ârapàarawà. Â câgo mu caa ipa-imwüru cè jè âboro jii é cèikî kêe. Â câgo mu caa pwâgàriwà, ba na go popa cè muru jiiwà.

³ Wiàna go ina pwiri, âna càcaa târa pitòtiwà. Ba âjupâra na go jèe nye ina pâ, guwà tâa na pwâranümoo. Â o nye ciburà wàrapwiri, wiàna jè bwaa wâro, é wiàna jè jèe bà.

⁴ Dau maina é cèikî kôo, naa goowà. Ba dau wâdé tóo é wâro kàwà, â go pwamainawà [goo é cèikî kàwà]. Â guwà dau pagòo-o naa na diri pâ aré kôo, êkaa na go dau ipwàdéè.

⁵ [Go wâjué còwâ naa goo i pwi ia go ina]: Na ia go tèepaa naa na province Macédoine, â nye ticè nao kôo. Ba wâru pâ wià ma pwéretòotù béaa kôo. Ba wâgòroigé, âna go pâmari tàpé na rà cicarao. Â wâna pwâranümoo, âna maina pai wâgotôo.

⁶ Êco na wà Pwiduée, âna é pwi a dau pagòo wà pwi âboro na ticè nii kêe. Â é nye pagòo-o, ba é panuâ medario wà Tito.

⁷ Go ipwàdéè goro pai tèepaa kêe medario, â go dau ipwàdéè goro é jèkutâ kêe goowà. Ba é piwiâ tóo pâ, guwà dau pagòoé. Â é ina mwara pâ, dau nümawà na guwà còoò còwâ, â guwà tà tapacîô. Â guwà po dau tòina [goro é pâ muru na tèepaa tóo naa jaawà]*. Â é pwa jèkutâ tóo goro é pimeaari kàwà ba kôo, â dau nümawà na guwà pitu tóo ma pwamuruô. Â dau imaina pâ é ipwàdéè kôo.

Go ipwàdéè ba guwà biiwà

⁸ Tèpa béeò wée, go tâmogòori pâ, guwà tàpo tòina, goo i tii kôo†, naa na jè ji pàara. Â wâgo mwara, âna go tàpo pinünüma còwâ, na jè ji pàara. Êco na nabàni, âna câgo mwa caa niimiri còwâ.

⁹ Bwa, go ipwàdéè. Â càcaa géè goo pai tòina kàwà, â nye géè goo na guwà jèe pinünüma ma guwà biiwà còwâ. Ba muru na dau wâdé tà Pwiduée. Â go còo pâ, i pwi ia go wii, âna càcaa èpà tàwà.

¹⁰ Ba [câjè caa tà niimiri còwâ] é tòina na wàrapwiri, na é naa tâjè wà Pwiduée. Ba é naa, ba na jè pinünüma ma pitòotéri é wâro kâjè. Â é tòina bèepwiri, âna é pame pai udò kâjè [naa na *âji wâro]. Êco na, wiàna jè tòina, â câjè caa biijè, âna muru na èpà‡. Ba jè tà ciburà pâra dàra bà, dàra gòiri, iti jii Pwiduée.

¹¹ Tèpa béeò wée, guwà jèe còo cai é pwina é pwa wà Pwiduée ba kàwà, goro pai tòina kàwà. Wàéni: Guwà ègò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaô ba èpà§! Jèpwi: Guwà putàmu naa gooé! Jèpwi: Nümawà na guwà pwa wârimuru tée! Jèpwi: Wâgotàwà, ba guwà péa pwa jè muru na càcaa wâdé! Jèpwi: Dau

7:5 2 Korénito 2.13 * 7:7 Ê pâ muru na tèepaa tóo naa jaawà—Wà pwi jè ârapàara tàpé Korénito, âna é dau picocoori wà Paulo. (Còo 2 Korénito 10.7.) 7:8 2 Korénito 2.4 † 7:8 I tii kôo—Tii na ia é pwa, ba na é patùrarà ba gòo. Câe caa ina bétapoo tii tà tàpé Korénito, na tâa na Tii Pwicîri. (Còo 2 Korénito 2.1-3.) 7:10 Mataio 27.3-5; Hébéru 12.16-17 ‡ 7:10 4e phrase—Grec: Ê pikîri na me géè goo {pâ géaa kâjè naani} gòropuu. § 7:11 Guwà ègò, ba na guwà coo iti jii wà pwina é inaô ba èpà—Grec: Guwà ipamuruwà.

nümawà na guwà côô [ba na guwà patàmarù pwâranümoo]. Jèpwi: Guwà paari pâ, càcaa wâguwà na guwà pwa na èpà, na pwi pàara-bà.

¹² Na ia go wii tàwà i tii bèepwiri, âna càcaa târa ma go pitòti wà pwina é pwa na èpà, é, târa ma go pwamuru pwi jè âboro*. Â nye nümoo na é nye paari tàwà wà Pwidueé, pâ, go âji tâa na pwâranümawà. Ba guwà nye pò ma ipwamuruô kaa.

¹³ Â wàé kaa pwiri é pwina pagò-o.

Go ipwàdéé géé goo Tito

Jèpwi mwara, co tèpa béeò: Go dau ipwàdéé, ba guwà nama é ipwàdéé wà Tito. Ba guwà [cau tòpié bwàti, â guwà] pagòé ma patàmarù é pwâranümee.

¹⁴ Ia go pi-inawà ba wâdé tée. Â câguwà caa pwa ma go pitòotéri auniimiri kôo, naa goowà. Êkaa na i pwi ia go ina tée, âna popai na âjupâra, pwacèwii na go nye ciburà ina tàwà é âjupâra.

¹⁵ Napwa naa goo wà Tito, âna dau wânümee tée wâguwà. Ba é ina pâ, guwà tòpié, naa na tòmiri ma ipakîri, â guwà dau pitère dèe. Wàé kaa pwiri é majoroé ma dau maina too é pimeari kée ba kàwà.

¹⁶ Ûu, go nye dau ipwàdéé kaa, co tèpa béeò, ba pâri ma go pûra naa goowà, naa na diri pâ muru.

bépitu ba kà tèpa cèikî wâ iérusaléma

8

(Naporomee 8-9)

Rà dau naa tèpa Macédoine

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, wâdé na guwà tâmogòori é wakè na é pwa wà Pwidueé géé goro é *pimeari imudi kée, naa na pâ wâra pwapwicîri, wâna province Macédoine*.

² Ba rà po dau tâa na aré wà tèpa cèikî wê, â po dau ticè kàra. Êco na rà tà tâa na é ipwàdéé, â rà nye tà naa, naa goro piticèmuru naa goo [é wâdé kàra].

³ Â wâgo âna go *paâjupâra pâ, rà naa é pwina tà tàra. Â rà naa piwéna jii. Âna nye ticè âboro cèna é tacoo goorà pâ, na rà naa.

⁴ Pwa jèpwi mwara: Nye wàilà na rà tacoo gooò, ba na pwa cè kàra géé goo é bépitu na jè naa, ba kà tèpa cèikî wâ *Iérusaléma.

⁵ Â é pwina rà naa, âna o dau wénari é pwina go cipacîri géé goorà. Ba rà nye pipanuârà diri tà Pwi Ukai. Â géé na càùé, â rà pipanuârà còwâ tóo, ba rà pitère dâra é câbawâdé kà Pwidueé.

⁶ [Napwa naa goo é bépitu ba kà tàpé Iérusaléma, âna] nye wà Tito, na é tapoo é wakè bèepwiri. [Â wàé na é pagòowà mwara, na guwà pa cè nakake kàwà géé goo.] Êkaa na, go ina tée pâ, wâdé na é pagòowà mwara, ba na guwà tubanabwé é auniimiri kàwà.

⁷ Ba [wà Pwidueé, âna é] dau imeaiwà, goro pâ wâdé na wâru, naa diri pâ ére —é cèikî, ma é pwâratùra, ma é aupicôoina, ma é nii, ma é pimeari. Â guwà tà tàcî; â dau maina é pimeari kàwà ba kôo†. Â wâdé mwara na guwà dau imeai pàra tàpé, ma naa, naa goro piticèmuru naa goo.

* **7:12** Pwi jè âboro—Pai ina wèe pâ wàé, Paulo. **8:1** Roma 15.26; 2 Korénito 9.1-2 * **8:1** Pâ wâra pwapwicîri... Pâ wâra pwapwicîri na é tòpò wà Paulo naa na du ville Filipi ma Tésalonika, ma pwiri wà Bérée mwara. (Còo Apostolo 16-17.) **8:7** 1 Korénito 16.1-2 † **8:7** Dau maina é pimeari kàwà ba kôo—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: *Dau maina é pimeari kôo ba kàwà.*

⁸ Wiàna go ina pwiri, â câgo caa tacoo goowà. Â go nye ina tàwà co pâ: Ê pàra wâra pwapwicîri, âna nye bura tàra na rà pitu naa na ipwàdé. Â go naa tàwà è pai pwa wèe bèepwiri târa ma paari pâ, è pimeaari kàwà, âna âjupâra.

⁹ Ba guwà mwa tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna é nye ipanuâê imudi tàwà. Ba dau wâru pâ wâdé kêe [naa *napwéretòotù]. Â é panuâ diri, ba na tâa tàwà è pâ wâdé na wâru [na ara Pwiduée].

Naa wiâra pwina tâa tàwà

¹⁰⁻¹¹ Naja géeilu, âna wâguwà na guwà tèpa mara niimiri pâ, na guwà pitu tà tàpé Iérusaléma. Ba caapwi pwâranümawà naa goo. Ûu, guwà jèe niimiri, â guwà pò ma pwa. Â wàéni è auniimiri kôo: Wâdé na guwà awà, ma guwà tubanabwé è pwina guwà jèe tapoo, wiâra è pwina tâa tàwà.

¹² Ba wiàna jèe naa, géee na âji pwâranümajè, â è pwina jèe naa, âna wâdé tà Pwiduée. [Ipaìwà wiàna maina, é, wiàna kîri.] Ba câe caa ina tâjè pâ, jèe naa è pwina tiàu jaajè.

¹³ Câgo caa ina pâ, guwà nama gòo ma tòina è wâro kàwà târa ma ticècoé è pai wâro kà pàra tàpé. Wâdé co, na pwa cè kàwà, â pwa kàra mwara.

¹⁴ Ba nabàni, âna wâru tàwà pâ muru; â wàilà, âna nye ticè. Â wâdé na guwà pitu tàra, ba, na jèe tòotù, âna o ticè kàwà, â o wàilà na rà o mwa pitu tàwà. [Â, na tòotù bèepwiri, â o cai pwa kàwà.]

¹⁵ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Wà pwina é dau piûnya, âna o ticè upûuê‡; â wà pwina é tàpo piûnya ba kîri, â o câe caa copwa.* *Exode 16.18*

É tà pa i âraimeai wà Tito

¹⁶ Go pwaolé tà Pwiduée [goro è pimeaari imudi kêe]. Ba é tòpò naa na pwâranüma wà Tito, è pimeaari ba kàwà, na é pwacèwii è pimeaari kôo ba kàwà. Ba dau nümee na é pitu tàwà.

¹⁷ Ûna go ilari jiié pâ, na é pâ nau caiwà, â é tòpi naa na ipwàdé, ba dau wâdé tée.

¹⁸ Â go mwa panuâê paé, ma pwi jèe a cèikî bée. Wà pwiibà, âna pwi âboro na rà inaé ba wâdé diri tèpa wâra pwapwicîri, géee goo è wakè kêe, na é picémara è *Picémara Wâdé.

¹⁹ Â rà jèe pitòrigarié, ba na ée mwa pàra wiâô naa Iérusaléma, na go popa paé è âraimeai. Â wàépwiri è pai piênawéna kôo, tà Pwi Ukai, târa ma o pwamainâé. Â wàépwiri mwara, na go paari è âji pwâranümo.

²⁰ Dau wâru è mwani bèepwiri [géee goo na rà jèe naa, naa goro piticèmuru naa goo]. Â go o ipwacôoco, ba o péa pitòtio goo, è mwani-bà.

²¹ Ba go mudàra è pwina wâdé tà Pwiduée, ma tèpa âboro mwara.

²² Napwa naa goo pwi jèe béeò na go panuâê paé ma tupéeni, âna dau pwi a pitu tâjè [â è pwi a pitêre dàra]. Â go dau cèikî naa gooé. Â wàé, âna é cèikî naa goowà, â po dau wâdé tée, na é pitu tâjè diri.

²³ Napwa naa goo wà Tito, âna é pwi bére wakè kôo ba kàwà. Â wà tupédu ârailu, âna wà tèpa wâra pwapwicîri na rà panuâru paé. Â rà cau wakè târa ma o pwamainâ wà Kériso.

²⁴ Â [guwà tòpirà bwàti, â] guwà paari tàra è pimeaari kàwà. Ba go jèe pinawà ba maina târa pâ wâra pwapwicîri. Â wâdé na rà tâmogòori è âjupâra goo pwiibà.

8:9 Mataio 8.20; Filipi 2.6-7   **8:12** Maréko 12.43-44
Bwà, dèrèe, utimuru na maina jii è pwina pâri ma é ija.

8:15 Exode 16.18   ‡ **8:15** *Upûuê—Surplus.*
8:24 2 Korénito 7.13-14

9

Go dau inawà ba wâdé tàra

¹ Âjupâra pâ, càcaa pâri ma go wii tàwà goro ê âraimeai ba kà tèpa cèikî wâ *Iéruusaléma.

² Ba go tâmogòori pwâranümawà. Â go jèe pi-inawà ba wâdé tà tàpé Macédoine. Ba go ina tàra pâ, wâguwà, tèpa cèikî gée na province Akaïe, âna guwà mara ipwabwàtiwà, â guwà jèe tapoo naa bépitu kàwà, naa naja géeilu. Â wâru gée goorà, na dau pagòorà, târa ma rà ipwacèwiiwà.

³ Êco na go panuâ paé tàwà i tèpa âracié béeò, ba na rà pitu tàwà, ba na guwà dau pibwéka. Ba go jèe nye ina tà pàra tàpé [pâ, guwà jèe ipwabwàtiwà]. Â càcaa wâdé wiàna piticèmuru naa goo ê pai pi-inawà kôo ba wâdé!

⁴ Ba gée na càué, â rà o pâra wiâô naa jaawà, wà pàra tèpa Macédoine. Â wiàna rà pâmari pâ, câguwà caa pibwéka, â go o kamu, â o dau maina pwâra kamu kàwà mwara.

⁵ Wàé kaa pwiri, na go mara panuâ paé tàwà i tèpa âracié bére wakè kôo. Â rà o mwa pa é pâ âraimeai kàwà, na guwà jèe mara ipwabwàti. Â [wiàna bà me ma wà tèpa Macédoine, â] rà o còo pâ, é âraimeai kàwà âna me gée na âji pwâranümawà, â càcaa gée goo cè pai tacoo goowà kôo.

Naa, naa na ipwàdé

⁶ Wàépwiri é pwina go tàgére ina tàwà: Wà pwina é picâmi ba kîri, â é nye piûnya ba kîri. Â wà pwina é picâmi ba maina, â é nye piûnya ba maina.

⁷ Wâdé na jèe naa, gée na âji pwâranümajè, ba na o nye ticè pitacoo goojè, â ticè iau. Ba wâdé tà Pwiduée, wà pwina é naa, naa na ipwàdé.

⁸ Ba wàé, âna ée mwa naa tàwà é pâ na jèpapara wâdé kêe. Â é naa, naa goro piticèmuru naa goo. Â o ciburà tâa tàwà, diri pâ muru na pâri târa é wâro kàwà. Â o dau wâru tàwà jii pwiri, ba na o âraimeai kàwà, ba kà pàra tàpé*.

⁹ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo pwi âboro, na é papwicîri wà Pwiduée] pâ:

É naa imudi

tà tàpé na ticè kàra.

É dau uri arapwüru.

É pai wâdé kêe,

âna dâra gòiri.

Psaume 112.9

O mwa pwényunyuâariwà

¹⁰ Ê arapwüru kà pwi a picâmi, âna me gée goo Pwiduée. Â nye wàé, na é naa tâjè é utimuru kâjè. Â ée mwa naa tàwà cè arapwüru, â ée mwa pacipu. Êpwiri na o dau nama wâru cè pwâra wakè na wâdé.

¹¹ Ûu, ée mwa naa tàwà, naa goro piticèmuru naa goo†, é pâ na jèpapara wâdé. Â guwà o mwa caa naa cè kà pàra tàpé. Â o wâru cè tèpa cèikî [gée Iéruusaléma] na rà o ipwaolé tà Pwiduée, goro é pâ âraimeai kàwà, na bà pa pâ tàra.

¹² Wàé kaa pwiri é pai pwa wèe, ma guwà piênawéna kàra. Ba guwà naa tàra é pwina tiàu jiià.

Muru na piwéna pwiri, â guwà o pagòorà, ba na rà dau ipwaolé tà Pwiduée.

9:1 2 Korénito 8.1-7   9:6 Proverbes 11.24-25   * 9:8 Ba na o âraimeai kàwà, ba kà pàra tàpé—Grec: Târa pâ wakè na wâdé.   9:9 Psaume 112.9   9:10 Ésaïe 55.10   9:11 2 Korénito 1.11, 4.15   † 9:11 Naa...naa goro piticèmuru naa goo—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Naa imudi.

13 Â guwà paari ê pai pitêre dâra kâwâ ê *Picémara Wâdé kâ Kérîso. Ba guwâ ipâdi imudi ê pwina tâa tâwâ, tâ têpa cèikî wâ Iérusaléma, ma wâ diri pâra tâpé mwara.

Ûu, rà o côo mwara pâ dau pwamuru naa goo ê pai piênawéna kâwâ, ba kâra. Â rà o pwamaina Pwîduée goo,

14 ma pwaolé têe, géee goro ê wâdé kêe na dau maina, na é jêe naa tâwâ, naa goro piticèmururu naa goo. Â rà o dau pwapwicîri têe, ba kâwâ, ba dau wânûmarâ tâwâ.

15 Wâdé na jêe pwamaina Pwîduée, goro Pwî âraimeai kêe‡, na piêdò ma wéna, na pwacoé na jêe ina!

ipwamuruê kâ paulo jii têpa pitòtié

10

(Naporomee 10-12)

1 Pwa pâra tâpé [géee goowâ] na rà ina pâ, po dau gòo ê pwina go tûâri tâwâ, na pâara na jêe piwâiti na; â go po dau pwi a piwâ, â ticè nii kôo, na go tâa jaawâ! Â ni, âna wâgo Paulo, âna go popa ê pai pipakîri, ma pai moo kâ Kérîso, ba na go tacoo goowâ [pâ, na guwâ tâpo tâmaariô].

2 Tâpéebâ! Guwâ têe, ba go péa tâ dau tûra ba gòo, ûna go tèepaa mariwâ! Wâ pâra tâpé géee jaawâ, âna rà niimiri pâ ê wâro kôo, âna câe caa pi-ité* jii têpa âboro gòropuu na càra caa tâmogòori Pwîduée. [Rà ipwacôoco, ba rà o mwa tâmogòori bwâti pâ] go po dau pwi âboro gòo!

3 Wiâna go nye pwi âboro gòropuu, âna câgo caa pwaduwa kâ pâra tâpé.

4 [Ba go wakè ba kâ Pwîduée, â ê wakè kôo, âna pwacèwii ê paa.] Â ê pâ neemuru paa na go cipa, âna càcaa neemuru paa kâra âboro. Ba ê nii kâra, âna me géee goo wâ Pwîduée, ba naa ténoori ê wârâgu [kâ Caatana]. Â, naa tédidiri ê pâ auniimirimuru na pwâ

5 kâ tâpé na maina nûmarâ—auniimiri na câmoorirâ, ba na càra caa tâmogòori Pwîduée. Â go ipaa, târa ma o tòotéri ê pwâranûmara âboro, ba na rà o pitêre dà Kérîso.

6 Wâru tâpé jaawâ, na rà jêe pitêre dà Kérîso. Êco na nye wâru mwara, tâpé na tàutâra na rà pitêre dèe. Â wâ tâpé bèepwiri, âna go o jêe tâpo pwa wârimuru târa†.

Jêe naa tôo pitûa naa gòwâ

7 Wâdé na guwâ côo bwâti pâ muru‡! Pwa pwi jêe âboro§ jaawâ, na [é picocoorio, â é dau pi-ina kêe, â] é ina pâ é pwi âboro kâ Kérîso. Â jêe wâdé. Êco na wâdé na é niimiri pâ wâgo mwara, âna go pwi âboro kâ Kérîso.

8 Â wâgo, âna tâa tôo ê pitûa naa gòwâ, na me géee goo wâ Pwî Ukai.

Pwiri [guwâ niimiri pâ] go po dau pi-ina kôo goo pwiri? Êco na câgo caa kamu goo. Ba ê pitûa bèepwiri, âna târa ma go pitu tâwâ ma pagòowâ, â càcaa târa ma go tubaèpâ tâwâ.

9 Â guwâ cibwaa niimiri pâ, wâdé tôo na wâgotâwâ, na go wii tâwâ.

‡ 9:15 Pwî âraimeai kêe—Wâ Iésu Kérîso, é, ê pai caajuri têpa Juif ma wâ tâpé na càra caa têpa Juif. Wâéni èrèe: Wâ Pwîduée, âna é pwi anaa, ma pwi apimeai, â wiâna rà pimeai ma naa, naa goro piticèmururu naa goo, wâ têpa âboro, â na wârapwiri goo Pwîduée. 10:1 1 Korénito 2.3 10:2 1 Korénito 4.21 * 10:2 Ê wâro kôo, âna câe caa pi-ité... Grec: *Go pâra wiâra ê naiiri âboro.* 10:4 Êfêso 6.13-17 † 10:6 Grec: *+Go pipwabwâti, ba na go naa wârimuru tâ tâpé na càra caa pitêre dâra.* ‡ 10:7 Wâdé na guwâ côo bwâti pâ muru—é, Guwâ pitèi wiâra ê pwina guwâ côo goo du âraporomeewa. § 10:7 Pwî jêe âboro—é, Pâra tâpé. Pwiri pâ nee tii 7-11 âna rà ina pwi caapwi âboro, na é pwi apacâmuri pwina apwâ, é pwiri rà ina pâra têpa âboro. 10:8 2 Korénito 13.10

¹⁰ Napwa naa goo wà pwi âboro-bà, âna é ina pâ: «Ê pâ tii kà Paulo, âna nye dau gò kaa, êco na, na é wânabibiu kâjè, âna é pwaduwà kâra mimi, ba câé caa tâmogòori ina popai.»

¹¹ Ipwacôoco, co pwiini! Ba wiàna go mwa wâjaawà, âna go o dau gò, pwacèwii é tii kôo!

Go pi-ina co wakè kà Pwidueé

¹² Wà tèpa âboro na wàrapwiri, âna rà niimiri pâ po dau pwamuru naa goorà. Â gona rà niimiri pâ ticèmuru naa gooè*? Â wâdé. Ba rà tèpa pigù, ba rà picâmurirà còwâ. [Â càra caa ucâri é wâro kà tàpé na pwamuru naa goorà.]

¹³ Rà pi-ina kàra†, naa na pâ ére na wâru, na ticè tàrù kàra naawê.

Â wâgo, âna go pi-ina kôo co, goro é wakè na é naa tôo wà Pwidueé‡. Â wàé na é jèe naawà tôo, ba na go wakè nabibiu kàwà.

¹⁴ Nye pwa tàrù kôo, ma go pi-ina kôo§. Ba wâgo, na go mara pame tàwà é *Picémara Wâdé goo Kériso.

¹⁵ Â wâguwà na guwà aupwanapô kôo, â câgo caa pi-ina kôo, géé goo é aupwanapô na é wakèri wà pwi jèpwi. Â go wâari pâ, guwà o inaô too*, wiàna é pimaina too é cèikí kàwà.

¹⁶ Â géé pwiri, â go o picémara pâ, é Picémara Wâdé, naa na pâ pàra ére na wâiti jiiwà. Â o ticè pai pwa wèe, ma o pitòtio pâ, go wakè co, naa na aupwanapô kà pwi jèpwi.

¹⁷ Wà pwina nümee na é pi-ina kêe, â wâdé na é ina co nee Pwi Ukai. *Jérémie 9.23*

¹⁸ Wàilàapà wà pwina pwamuru naa gooé? Càcaa pwina é po pi-ina kêe co! Â nye wà pwina é ina wà Pwi Ukai pâ, pwamuru naa gooé.

11

Paulo ma tèpa apostolo a pwâ

¹ Pwiri [guwà tà niimiri pâ] go tùra pwacèwii pwi a pigù? Â wâdé, â guwà pidâpwicâriwà naa gooè!

² [Â pwiri guwà niimiri pâ] go piboo goo cè pàra tàpé, goowà? Â wiàna wàrapwiri, â go pwacèwii Pwidueé. Ba guwà pwacèwii tô èpo ilàri dopwa, ma dau jajau. Â go jèe mara ina tà Kériso pâ, go mwa panuâwà tée, ba na guwà piéa ma wàé. Êni, âna guwà piiwà naa gooé [ba guwà tèpa âboro kêe] â câguwà caa tèpa âboro kà pwi jèpwi.

³ [Tiagoro nabà, âna *tàrù ma âjupâra é pai pàra kàwà wiâ Kériso.] Guwà ipwawaiwà! Ba o péa ipa-imwüruwà, ma wâiti jii Kériso é pwâranümawà. Ba [wà *Caatana] i Dòèa biu, âna é pwâgàri wà Éva*, â é ipa-imwüruê.

⁴ Na ia, go picémara tàwà Iésu [Kériso, â guwà tòpi popai kôo]. Êco na nabà, âna guwà dau awà, goro tòpi pwi jè 'Iésu', na rà picémara wà pàra tàpé. Â guwà itàa, ba na guwà tòpi cè jè 'nyuâa' na é pi-itè jii é âji Nyuâaê Pwicîri, na ia guwà jèe mara tòpi jiio. Â pwacèwii é pai tòpi kàwà é pwi 'picémara wâdé', na câé caa âji *Picémara Wâdé.

* 10:12 2e phrase—Grec: +Câgo caa picâmuribà ma wàilà. 10:13 Roma 12.3 † 10:13 Rà pi-ina kàra—Grec: +Â câgo caa pi-ina kôo... ‡ 10:13 2e phrase—Grec: +Go popa, ba na câmu kôo, é picée na ia é tòpò wà Pwidueé {naa goro wakè kôo}. § 10:14 1re phrase—Grec: Â câgo caa pâiti jii é picée, pwacèwii naa +câgo caa tèpaa me dariwà. * 10:15 Guwà o inaô too—é, O pimaina too é wakè kôo jaawà. 10:17 1 Korénito 1.31 10:18 1 Korénito 4.4 11:2 Éféso 5.26–27 11:3 Genèse 3.4,13 * 11:3 Éva—Tò wàdà Adamu, pwi apâbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. (Còo 1 Timotéo 2.13–15.) 11:4 Galatia 1.8–9

5 Wà tàpé na rà inapàpari ê pâ pwiibà, âna rà ina pâ rà tèpa “*Apostolo maina’. Â gona wâgo wàa†?

6 Pwiri âjupâra pâ, câgo caa pwi a tûra bwàti. Êco na go pwi a tâmogòori wà Pwiduée [bau ê pâ wâdé kêe]. Â go ciburà paari ba pwéelaa ê pâ pwiibà, naa na diri pâ muru na go pwa.

Câgo caa iluuriwà

7-8 Ûna go picémara tàwà ê Picémara Wâdé me gée jaa Pwiduée, â câgo caa ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tóo goro cè mwani. Ba nye pàra wâra pwapwicîri na rà naa mwani kôo. Â, na go wakè jaawà, âna pwacèwii na go popa jiiirà, ba na go naa tàwà. Go wàrapwiri târa ma ipakîriô na arawà, ba na o ipwamainawà. Â wànau? Pwiri guwà niimiri pâ èpà ê pai pwa kôo tàwà?

9 Nye pwa pàra pàara na ticè mwani kôo, â câgo caa iluuriwà goo. Â nye wà tèpa cèikî béejè wâ Macédoine, na rà pame bépitu tóo. Ûu, câgo caa mu ilari jiiwà cè muru. Â o câgo mwa caa ilari còwâ.

10 Â câgo caa piwâ na go pi-ina kôo, goo ê pwiibà, na diri ê ére gée goo Akaie. Ûna go ina pwiri, â é *paâjupâraô wà Kériso.

11 Â gona guwà niimiri pâ, câgo caa meaariwà, [gée goo cè pai càcaa ilari cè jè muru jiiwà]? Guwà cibwaa niimiri pwiri! Ba wà Pwiduée, âna é nye tâmogòori pâ, go po dau meaariwà.

Rà tèpa ênawéna kà Caatana

12 Wàépwiri ê majoroé ma o câgo caa tòpi cè jè muru jiiwà‡. Ba câgo caa panuâ tà tèpa pwâ, cè pai pwa wèe, ma rà ina pâ, go ipwacèwiirà.

13 Ba wà tàpéebà, âna rà ina pâ, wà Kériso, âna é panuârà pâ, ba na rà tèpa apostolo kêe, ma tèpa ênawéna kêe. Êco na rà tèpa ipawâmi ma tèpa pwâ. Â rà nye po gòmapwa co.

14 Guwà cibwaa pò goo pwiibà! Ba wà pwini Caatana, wà pwi a pwâ, âna é gòmapwa ma é pwi *angela na é pwéelaa.

15 Â wà tèpa ênawéna kêe, âna rà gòmapwa mwara, ma rà pwa ê pwina wâdé. Êco na, [na jè tòotù, âna] rà o tòpi ê wârimuru, wiâra ê pâ tûâ kàra [na èpà].

É tâa na aré goo wà Kériso

16-19 Go ina tàwà mwara pâ: Guwà cibwaa niimiri pâ go pigù, na go patùrawà. Êco na, wiàna wàrapwiri ê auniimiri kàwà, â wâdé, ba guwà naa tóo ê pai pwa wèe, ma go tàpo pi-ina kôo, pwacèwii pwi jè a pigù. Ba wâru tàpé na rà wàrapwiri, â ni, âna go pwacèwiirà mwara. Êco na, wiàna go pwa, â é popai kôo ni, âna popai kà pwi a pigù, â càcaa popai na me gée goo Pwi Ukai. Â wâdé na guwà pidâpwicâariwà good, ma tòpi ê pwina go ina, wâguwà na [guwà niimiri pâ] guwà tèpa tâmogòorimuru—wâguwà, na ia guwà po dau wàcî goro tòpi [é popai] kà tèpa âji a pigù.

20 [Ba wà pwi jè ârapàrarà, âna é piwâmiwà goro ê pâ popai na é pame dariwà.] Â guwà panuâe ma é pitûâ kàwà, â é piiwà, ba na guwà tèpa *ênawéna kîri kêe. Â é pa mwani kàwà, â é uti ê pwâra wakè kàwà. Â, [na é wàrapwiri tàwà, âna] é tàgère piècaariwà, ba maina nümee. Â é [dau pwawà, pwacèwii

11:5 1 Korénito 15.10; 2 Korénito 12.11 † 11:5 Â gona wâgo wàa?—Grec: Â go niimiri pâ, pwamuru naa good wâgo mwara. 11:6 1 Korénito 2.1,13 11:7-8 1 Korénito 9.18 11:7-8 2 Korénito 12.13; Filipi 4.15-16 ‡ 11:12 1re phrase—Grec: Ê pwina go pwa, âna go o mwa tà coo gòbèrèè.

na é] tamagéri upwaéwà goro popai kêe. Êco na guwà nye ipwàdéé goo wà pwiibà!

²¹ Â wâgo, âna câgo caa wàrapwiri. Pwiri wâdé na go kamu goo? Ba guwà ina gooò pâ, ticè nii kôo. Â nye wâdé. Guwà jèe niimiri cai§.

Wà pwiibà ma wà tèpa bée, âna rà gòo goro pi-ina kàra*. Â, na wàrapwiri, wâdé na go gòo, ma go tàpo pi-ina kôo. [Â wiàna go pwa, â go tâmogòori pâ, go] pwacèwii pwi a pigù.

Go dau piênawéna kêe jiirà

²² Gona [rà pi-ina kàra pâ] rà tèpa âboro géé goo ê Ba kà tèpa *Hébéru? Wâgo mwara. Â [tâa târa ê pwapwicîri kà] tèpa *Isaraéla? Wâgo mwara. Rà tèpa gòobàra *Abéraama? Wâgo mwara.

²³ Rà [ina pâ rà] tèpa ênawéna kà Kériso? Wâgo mwara, ba dau maina ê pai piênawéna kôo jiirà. (Na go ina pwiri, âna go tùra pwacèwii pwi a piwârau.) Ûu, go jèe dau wakè jiirà, ba kà Kériso. Jèe ciburà tòpò-o naa na karapuu. Jèe ciburà dau pâdio jiirà. Wâru mwara pâ pàara na pwa na go bà na, [géé goo pai piênawéna kôo ba kà Kériso].

²⁴ [Napwa naa goo ê âji Ba kôo] wà tèpa *Juif, âna rà naa tôo 5 [pwa wârimuru na nye dau gòo kaa—rà] pwa 39 pâdio goro ubati†, naa na caapwi pwa wârimuru.

²⁵ Â naa goo tèpa *Roma, âna rà wacié pâdio goro bàra upwâra. Ba, naa jèpwi, âna rà èio goro atü, ba na rà catàmwaraô. Â jèpwi mwara, âna go wacié tâa gòro wànga, na é mwü. Â, na jè pàara, âna caapwi tòotù ma caapwi ne, na go tâa nawià.

²⁶ Wâru pâ aupâra kôo, naa na pâ napô na pi-ité. Â go pâmari ê pâ na jèpapara muru ma tacai—pâ jèpé; ma wà tàpé na rà mura gòro gòori; ma [wà tàpé na rà cicarao]—tàpé géé goo tèpa jènereô, tèpa Juif, ma tàpé géé goo pàra Ba; tiagoro mwara tàpé na rà ina pâ rà tèpa cèikî naa goo Iésu! Â go dau tâa na aré, naa na pâ ville, ma naa namaré, ma naa nawià—[naa na diri pâ ére].

²⁷ Â po dau gòo ê pai wakè kôo. Â, na pàra pwi, âna ticè nao kôo, â dau oratôo. Na pàra pwi, âna ticè utimuru ma wâdoò, â go copwa. Â, na pàra pwi, âna ticè palito ma kupétuu kôo, â go dau moo.

²⁸ Â jèpwi mwara: Wâna pwâra-nümoo, âna go mu pidumapiê goro diri tèpa wâra pwapwicîri, â go nye tà niimirirà, taaci. Â jèe pâ nau pwacèwii ê nakake, na po dau tòina tôo.

²⁹ Ba wiàna ticè nii kà pwi jè a cèikî béeò, â wâgo mwara, âna go tère mwara. Â wiàna [wà pwi jèpwi, âna é] ipa-imwüruê, ba na é pwa cè jè èpà‡, â go tòina gooé, [â go putàmu naa goo pwina é ipa-imwüruê].

Go pi-ina kôo co goo pai ticè nii kôo

³⁰ Wiàna go pi-ina kôo, â go nye pi-ina kôo co, goro pai ticè nii kôo.

³¹ Â câgo caa pwâ na go ina pwiri. Ba wà Pwiduée, wà pwi Caa kà Pwi Ukai Iésu, âna é paâjupâraô—Wà Pwina jè pwamainâê dàra gòiri awé.

11:21 Filipi 3.5 § **11:21** Â wâgo...guwà jè niimiri cai—Grec: *Go kamu, géé goo na ticè nii +kôo.* * **11:21** Wà pwiibà ma wà tèpa bée... Grec: *Wiàna pâri {ma é pi-ina kêe} wà pwi jè âboro...* **11:23** Apostolo 16.23

11:24 Deutéronome 25.3 † **11:24** 39 pâdio goro ubati—Wârimuru na maina ba pwicîri, naa na naèà kàra, na wénari é 40 pai pâdi âboro. (Còo Deutéronome 25.3.) **11:25** Apostolo 16.22, 14.19 **11:26** Apostolo 9.23, 14.5 ‡ **11:29** Ba na é pwa cè jè èpà—é, Ba na é panuâ é cèikî kêe.

³² Na ia go tâa na ville Damas, â rà ipwadàrapwa ma rà tâjùruo. Ba wà pwi kupénoo wê, na é pwi a wakè kà ukai Arétas, âna é nama rà wéaa goo é pâ goropwârawâ goo é ville, wà tèpa coda kêe.

³³ Â [wà tèpa béeò goro wakè, âna] rà tòpò-o naa na pé na ai, â rà panuâô boo, naa goropwârawâ kîri, wii é pé goropwiinawâ babé wâri napô. Â wàépwiri, é pai udò kôo.

12

Ê pwina é côo Paulo naa na nyuâa

¹ Âjupâra pâ, dau piticè-muru naa goo, na go tà ciburà pi-ina kôo mwara. Êco na go nye ina tàwà, é pâ pwina é paari tîo wà Pwi Ukai, naa na nyuâa.

² [Tàpo tère cai jèkutâ kôo]:

Pwa pwi jè âboro na é pwi a cèikî naa goo Kériso. Na jè tòotù, na jèe po 14 naja nabà, âna é dàgòtùé wà Pwiduée, naa na ére na é dau wâdòiti wâ *napwéretòotù. Â pwiri é nye gére naaco é naiié. É, pwiri é tàgére tâa na é naiié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduée na tâmogòori.

³⁻⁴ Â wà Pwiduée, âna é popaé too naa napwéretòotù, pwi ére na dau wâdé awé. Naa na napô bèepwiri, âna wà tèpa bée Pwiduée, âna rà nye nao na pinaanapô*. Pwiri wà pwi âboro-bà, âna pwiri é tàgére naaco naiié. É, pwiri é tàgére tâa na é naiié. Â câgo caa tâmogòori, wâgo, â nye wàco Pwiduée na tâmogòori. Â wâna é ére bèepwiri, âna é tère pâ popai na po dau wâdé awé, na pwacoé na jè ina naa na popai kà tèpa âboro. Nabwé.

⁵⁻⁶ [Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo.]† Â câgo caa pwi a piwârau, ba nye âjupâra. [Pwiri guwà niimiri pâ] pâri ma go pi-ina kôo goo é pwiibà, êco na go nye ina co pâ: Go pwi âboro na dau ticè nii kôo. Ba càcaa wâdé na guwà niimiri pâ, pwamuru naa gooò, géé goo pwiri. Wâdé na guwà pitèio co, wiâra é pâ tûâ kôo, ma é popai na go inapàpari tàwà.

'Dara upwâra' naa na naiié

⁷ Po dau wâdé é pwina go côo naa na nyuâa, na tòotù-bà. Êco na géé na càùé, âna naa tîo é aré, na é tubaèpà tîo‡, ba na o câgo caa ipwamainâô, â na o câgo caa pi-ina kôo, goo é pwina go côo. Â é pwi aré bèepwiri, âna pwacèwii é jè dara upwâra naa na naiio, â pwacèwii mwara pwi jè a picia popai, me géé jaa *Caatana.

⁸ Â go wacié pwapwicîri tà Pwiduée, ba na é popa jiio.

⁹ Êco na é ina tîo pâ: «Jara kâgà é *pimeaari imudi kôo. Â wiâna piticè nii'gà, â o tâbawêe é pàtâmoo naa googà.»

Êkaa na, go pi-ina kôo co, na piticè nii kôo, ba na o tâa gooò é pàtâma Kériso.

¹⁰ Géé goo kaa pwiri, â wâdé na piticè nii kôo, ma go tâa na aré ma tîina, géé goo pai tâa kôo goo Kériso. Â wâdé mwara na rà pinabaèpào wà pàra tàpé, ma tubaèpà tîo. Â go cau tòpi é pwiibà naa na ipwâdé. Ba, na pàara na ticè nii kôo na, â wàé kaa pwiri é pàara na go dau gòo na.

Ê pidumapiê goo tàpé Korénito

11:32 Apostolo 9.23-25 * **12:3-4** Naa na napô bèepwiri...âna rà nye nao na pinaanapô—Paradis. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Paradaiso*. † **12:5-6** Guwà côo, pwi âboro-bà, âna wâgo—Còo nee tii 7. **12:7** Job 2.6 ‡ **12:7** Ê aré na é tubaèpà tîo—Pwiri é maagé naa na naiié; pwiri pai tubaèpà tîe kà tàpé na rà cicaraé. **12:9** Filipi 4.11-13

¹¹ Pwiri go tàgére tûra pwacèwii pwi a pigù, na go ina pwiri. Êco na, wiàna wàrapwiri, â gée goo na wâguwà, âna câguwà caa inaô ba wâdé! Â wiàna [guwà niimiri pâ] piticèmuru naa gooò, wâgo, â wailà mwara, wà tàpé na rà ina pâ rà tèpa ‘*Apostolo maina’, âna wà tàpéebà, âna piticèmuru naa goorà mwara!

¹² Na ia go tâa jaawà, â guwà còo pai pidàpwicâariô. Â guwà pò goo ê pâ câmu kâra pàtâma Pwiduée na ia go pwa—câmu kêe, na paari pâ go pwi âji apostolo [na é cùruo me wà Pwiduée].

¹³ Â guwà tòpi diri ê pwina go naa tà pàra wâra pwapwicîri. Caapwi co ji muru. Ba câgo caa ilari jiiwà cè bépitu tîo. Âna wànau? Gona guwà niimiri§ pâ, èpà ê pwina go pwa? Gona guwà niimiri pâ, wâdé na go picigòboo tàwà goo pwiibà?

Ticè na go ilari jiiwà

¹⁴ Guwà tère, co tèpa béeò. Ba go o jèe tàpo wacié pàdariwà. Â o câgo mwa caa ilari jiiwà. Ba càcaa ê mwani [ma cè pàra muru] na nùmoo goo jiiwà—â nye êco pwâranùmawà! Ba [guwà pwacèwii tèpa âji naiô, â] càcaa tèpa nari èpo na rà wakè, ba na rà picigòtù pa nyaa ma caa kâra. Â nye wà pa nyaa ma caa, na rà picigòtù tèpa èpo kâra.

¹⁵ Êkaa pwiri na go ipwadéee, na go naa tàwà ê pwina tâa gooò—êdiri pâ neemuruô, ma diri pwâranùmoo mwara. Â gona ê pimeaari kàwà ba kôo, âna o pikîri pâ, wiàna é pimaina pâ ê pimeaari kôo ba kàwà?

¹⁶ [Go niimiri pâ, go jèe dau paari bwàti tàwà, â] câgo caa mu tòpò naa gòwà cè nakake. Êco na wà pàra tàpé, âna rà picocoorio pâ, go pwi a piwâmi. Ba rà ina pâ, wiàna câgo caa ilari cè jèe muru, na pàara na go tâa jaawà na, âna go gòmapwa, ba go jèe tà pâmari cè pai pwa wèe, na go o mwa pwa tàwà*.

¹⁷ Êco na guwà jèe tàpo niimiri bwàti cai, wà tàpé na go panuârà pàdariwà. Gona go cùru pwi caapwi gée goorà, ba na go popa jiiwà cè jèe muru? Bwa!

¹⁸ Â [guwà jèe niimiri cai] wà Tito, na go cùrué paé dariwà, ma wà pwi jèe béeò. Â gona é piwâmiwà wà Tito? Bwa, ba wàibu, âna caapwi pwâranùmabu, ma pai pàra kâbu.

Go patùrawà târa pagòowà

¹⁹ Gona guwà niimiri, [co tèpa gòrobéeò] pâ, go tàgére ipwamuruô, na go ina pwiri? Bwa. Go patùrawà, na ara Pwiduée, gée goo na jèe cau tâa goo Kériso. Â diri ê pwina go ina tàwà, ma pwa tàwà, âna târa ma pagòowà.

²⁰ Ba wâgotôo wiàna go tèepaa paé dariwà, â péa go tà pâmari cè muru naa jaawà, na càcaa wâdé tîo. Â o péa càcaa wâdé tàwà cè pai tòpi kôo tàwà mwara. Péa go tà pâmari naa jaawà cè pitòocia, ma ipwagoo, ma iputâmu, ma piècaa, ma picocoo, ma pâ ipwamaina? Péa go tà pâmari cè tûâ na èpà, naa na picaatâa kàwà?

²¹ Ba ûna ia go tâa jaawà béaa, â wâru gée goowà, na rà tàgére ipuu imudi ma pàra tàpé, ma pwa pâ tûâ na miiri, goro naiiri âboro.

Â wâgotôo ni, ba péa go tà tèepaa paé, â bwaa câguwà caa pâji pinünüma ma guwà biiwà. Â ée péa nama go kamu goowà, wà Pwiduée, â go péa imuruwà.

13

Bénabwé popai

12:11 2 Korénito 11.5   **12:12** Roma 15.19   **12:13** 2 Korénito 11.9   § **12:13** Âna wànau? Gona guwà niimiri... Grec: Guwà ipwanaurio goro ê pwina càcaa tàrù. * **12:16** Dernière phrase—Grec: Â go tâjùruwà.   **12:18** 2 Korénito 8.6,16–18, 17.11   **12:21** 2 Korénito 13.2

1-2 Wâna béwailu caiwà kôo, âna ia go nye ina tàwà pâ, guwà ipwacôoco. Ba wà pàra ârapàarawà, âna rà pwa pwina càcaa wâdé. Â nabàni, na go bwaa wâiti jiiwà na, âna go ina tàwà mwara pâ, guwà ipwacôoco. Ba go o jèe wacié tèepaa dariwà. Â jèe wii pâ: *Wiàna pitòti pwi jèpwi goro ê èpà, â o càcaa pâri ma caapwi co pwi a *paâjupâra wèe. Â nye wâdé wiàna ârailu ma âracié. Deutéronome 19.15* Â go o péa tà dau gòo naa goowà, na go tèepaa dariwà.

3 Guwà mudàra na go paari tàwà pâ, go tura naa na nee Kériso? [Go o mwa paari tàwà bwàti pâ] é dau pwi a pwa nii kêe, â dau pwi a pwa pàtamee târa ma é wakè goòo naa jaawà.

4 Na ia é bà naa goro *satauro, naa na naiiri âboro, â ticè nii kêe. Êco na é nye wâro còwà gée na aubà, goro é pàtama Pwiduée.

Â wâgo mwara, âna ticè nii kôo naa naiiri âboro, êco na go tâa goo Kériso, â go piwâro naima ma wâé. Â tâa goòo é pàtama Pwiduée gée gooé. Â guwà o mwa còo é pwiibà.

5 Guwà jèe pinünüma cai, wiàna é wâro kàwà, âna *âji wâro kà tèpa cèikî [naa goo Kériso]. Â wiàna guwà pâmari pâ, câé caa tâa jaawà wà Kériso, â guwà jèe nye pitanami!

6 Â go wâari pâ, guwà tâmogòori pâ, wâgo, âna é jèe pitèio [Pwiduée, â dau wâdé tée wâgo] â câgo caa pitanami.

7 Â go pwapwicîri tà Pwiduée ba kàwà, ba na guwà nabwé na guwà pwa na èpà. Â càcaa târa ma go paari pâ, câgo caa pitanami [goro é wakè kôo naa jaawà]. Ba wâdé tóo co, na guwà pwa na wâdé.

Â ticèmururu naa goo, wiàna rà pitèi [pàra tàpé] pâ, èpà wakè kôo.

8 Ba go pwi ênawéna kâra é popai na âjupâra. Â go nye wakè co, ba na é imaina pâ é wakè. Â càcaa pâri ma go pacoóé.

9 Â go ipwàdéé, goro pai ticè nii kôo, wiàna guwà gòo. Â go pwapwicîri, ba na o wâdé còwà é pwâranümawà na ara Pwiduée*.

10 Wàépwi é majoroé ma go wii é tii bèeni, na go bwaa wâiti. Ba tàutôo na go tura ba gòo, wiàna go tâa jaawà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe naa pitûâ tóo, ba na go pagòowà, â nye càcaa târa ma go tubaèpà tàwà.

Ipiciji

11 Go tubanabwé naani, co tèpa cèikî bééò, â go ina tàwà pâ: Guwà ipwàdéé†! Guwà biiwà gée na pâ èpà kàwà. Â guwà ipagòowà naima. Â wâdé na caapwi é pwâranümawà. Wâro na pinaanapô, â ée mwa wâjaawà, wà Pwiduée, pwi a mearijè, ma pwi a naa pinaanapô.

12 Guwà pipwabwàcu, wàra pai pwa kà diri tèpa âji a cèikî bééjè.

Wà diri tèpa cèikî ni, âna rà naa bwàcu kàwà.

13 Wâdé na é *pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro é *pimeaari imudi kêe. Wâdé na tâa tàwà diri é pimeaari kà Pwiduée. Wâdé na é caajuriwà é Nyuââ Pwicîri!

Cidòri nyuâawà!

13:1-2 Mataio 18.16; 1 Timotéo 5.19 13:4 Filipi 2.7-8 13:5 1 Korénito 11.28 * 13:9 Ba na o wâdé còwà é pwâranümawà, na ara Pwiduée—Grec: Ba na guwà tâbawé. 13:10 2 Korénito 10.8 † 13:11 Guwà ipwàdéé...guwà ipagòowà naima—é, Topai tàwà...guwà pitère dòo.

Tii kà Paulo tà tàpé Galatia Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Munaa nabibiuru kàra *naja 48 ma 49, na é tâa Antioche wà Paulo, béaa kàra ê ipitiri maina kà tèpa pitûâ kàra wâra pwapwicîri kà Kériso wâ *Iéruusaléma na naja 50. (Còo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kàra tii na é wii wà Paulo.

É wii tâi?
Târa pâ wâra pwapwicîri na ére Galatia, naa nakakò kàra napô Turquie nabà. Munaa ê province Galatia, wâna tâa wê pâ ville Iconium, ma Lystre, ma Derbe. Â wà Paulo ma wà Barnabas, âna ru picémara ê *Picémara Wâdé naawê na naja 46–47 (còo *Apostolo* naporomee 14), po ârailu naja béaa kàra na é wii tii târa.

Cina é wii?
Wâru tàpé Galatia na càra caa tèpa *Juif. Â géé na càuru pai cèikî kàra naa goo wà Iésu, â rà me wà pàra tèpa ipacâmuri âboro, na rà tacoo goorà pâ, na rà pâra wiâra diri pâ naèà kàra pwapwicîri kà tèpa Juif, pwacèwii ê pai pwa *kamaî, ma ê pâ papwicîri pàra tòotù. É dau putâmu wà Paulo naa goo wà tàpé na rà ina pwiri. Â é putâmu naa goo tèpa Galatia mwara, ba rà nama ipa-imwürurà jii ê âji cèikî (1.6–9; 3.1–3). É dau meaarirà, ba rà pwacèwii tèpa âji naîê, naa na nee Iésu Kériso (4.19).

Dà ére é tii bèeni?
Wà Kériso, âna é jèe tipijè, ba na ticè na piijè (6.1). Piticèmururu naa goo diri pâ naèà kàra pwapwicîri béaa. Ba pwacoé ma jè *târù na ara Pwiduée, géé goro pai pitère dâra kâjè ê pâ naèà. Â nye êco géé goo ê cèikî kâjè naa goo wà Iésu Kériso (2.16). Â wà Pwiduée, âna é pwa ma jè tèpa âboro na bwaa âmuê (6.15). Â câ mwa caa wàijè na jè wârori ê wâro kâjè, â nye wà Kériso, na é wâro goojè (2.20).

Pai pitàgoo tii tà tàpé Galatia

Ipwabwàcu (1.1–5)

Caapwi co âji Picémara Wâdé (1.6–21)

Todà Paulo ba na é picémara (1.11–24)

Rà tòpié pàra tèpa apostolo (2.1–14)

Ère Picémara Wâdé (2.15–21)

É tipijè jii Naèà ê Picémara Wâdé (3.1–6.18)

Càcaa pâri ê Naèà (3.10–25)

Tèpa naî Pwiduée géé goro ê cèikî (3.26–29)

Cibwaa nama piiwà còwâ (4.8–20)

Du ârailu auipwataâboro (4.21–31)

É jèe tipijè Kériso (5.1–12)

Pitère dâra Nyuâaê Pwicîri (5.13–26)

Bénabwé popai ma ipicijii (6.1–18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Go pwi *apostolo, ba ru pitòrigario wà Iésu *Kériso, ma wà Pwiduee Caa—wà Pwina é pawâro cowa wà Iésu géé na aubà. [Â ru cùruo pâ, ba na go picémara é popai kàru.] Â câgo caa wàrapwiri géé goo é auina kà tèpa âboro, ba càcaa tèpa âboro na rà nama go pwi apostolo!

² Go wii tàwà, wâguwà diri tèpa wâra pwapwicîri wâna province Galatia. Â [rà naa bwàcu kàwà mwara wà] diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso na rà wâni.

³ Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduee kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

⁴ Wà Pwi Ukai Iésu, âna é panuâ wâro kêe, â é bà, ba na é tipijè jii é pâ èpà kâjè, ma upajè jii é [pai wâro na] èpà kâra pwi gòropuu bèeni. Ba wàèpwiri é câbawâdé kà Pwiduee Caa kâjè.

⁵ Ê pwényuâa ma muugèrè, âna kà Pwiduee co, dâra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

caapwi co âji picémara wâdé!*(Naporomee 1-2)*

⁶ Wà Pwiduee, âna é jèe todàjè, géé goro é pimeaari imudi kêe {na é pinaigé mee wà Iésu Kériso}†. Â go pò goowà, na guwà bujèjai wâi, ba na guwà pâ nau tère pwi jè *Picémara Wâdé' [na rà pame dariwà wà pàra tàpé].

⁷ Êco na càcaa wàrapwiri! Ba nye caapwi co é Picémara Wâdé kà Kériso. Â wà tèpa pwâ na rà picémara jè popai, âna rà ébii é âji Picémara Wâdé. Â rà tubagù é pwâranümawà, ma ipa-imwüruwà.

⁸ Wâdé naa pinajajairi wà pwi âboro na é picémara cè jè popai, na pi-itè jii é âji popai na ia bà jèe mara inapàpari tàwà! Â nye ipaiwà mwara wiâna wàibà‡, é, wiâna pwi jè *angela géé napwéretòotù!

⁹ GoŞ jèe ina tàwà kaa, [na ia go tâa jaawà] â go ina mwara ni, pâ: Wà tàpé na rà picémara é popai na pi-itè jii é Picémara Wâdé na ia guwà jèe tòpi, âna wâdé na é tètâjiirà wà Pwiduee!

¹⁰ [Rà ina wà tàpéebà pâ, na] bà mudàra ma bà pitèrebà ma wà tèpa âboro. Bwa! Go piênawéna kà Kériso co. Câgo mu caa mudàra ma rà wâdéario wà tèpa âboro; â go nye mudàra co ma é wâdéario wà Pwiduee!

Todà Paulo ba na é picémara

¹¹ Tèpa cèikî béèò, wâdé na guwà tâmogòori pâ, é Picémara Wâdé na go gére picémara, âna càcaa muru me géé goo tèpa âboro.

¹² Ba câgo caa tòpi jii pwi jè âboro, â nye ticè âboro na é pacâmuriô goo. Ba nye jè muru na é paari tóo [wà Pwiduee] goo wà Iésu Kériso*.

¹³ Ba guwà tâmogòori bwàti é càrao béaa, na ia go bwaa tâa na é pwapwicîri kà [tèpa jènereô, wà] tèpa *Juif. Ba go dau pwi a putàmu naa goo wà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Â go nama rà picâri, ma dau tubaèpà tàra. Â go pwa na go tédidiri é wâra pwapwicîri kà Pwiduee.

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümarà ma wà tèpa cèikî béè na rà tâa jaaé. **1:4** Galatia 2.20 † **1:6** Géé goro é pimeaari imudi kêe... é, Naigé mee é pimeaari imudi kà Kériso. **1:7** Apostolo 15.1,24 **1:8** 1 Korénito 16.22 ‡ **1:8** Wàibà—é, Wâgo. Munaa é pi-inaé cowa wà Paulo. § **1:9** Go—Grec: Bà. É pi-inaé cowa wà Paulo. (Còo note goo 2 Korénito 1.6.) **1:10** 1 Tésalonika 2.4 **1:11** Mataio 16.17 * **1:12** Jè muru na é paari tóo...goo wà Iésu—é, Wà Iésu Kériso na é pwa ma go tâmogòori, é, Wà Iésu Kériso na ia é pipaarié tóo. **1:13** Apostolo 8.3

¹⁴ Na pàara-bà, âna go dau pitoo paé naa na pwapwicîri kà tèpa Juif, jii tèpa jènereô na pinee kâbà ma wàilà. Â go wénarirà, ba go dau pâra wiâra bwàti diri pâ tûa ma nyamanya kà tèpa jooorobà.

Go côo Pwina naî Pwiduée

¹⁵ Êco na wà Pwiduée, âna ia é jèe mara pitòrigario, na ia go bwaa tâa nanaa nyaa kôo, â é todòo gée goro é pimeaari imudi kée.

¹⁶ Â, na tòotù na wâdé tée, â é paari tóo wà Pwina naîê, ba na go tâmogòorié. [Â é cùruo pâ] ba na go inapàparié tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â, na wàrapwiri, â câgo caa ilari autâmogòorimuru jii pwi jèpwi.

¹⁷ Ba câgo caa too naa *Iérusaléma, ma bà pipâmaribà ma tèpa mara apostolo béaa kôo. Ba go pâra wà naa napô Arabie. Â géewê, â go wâjué côwâ naa na ville Damas.

¹⁸ Gée na càuru âracié naja, â go too naa Iérusaléma, ba na bu pitâmogòoribu ma Pétèru†. Êco na bu tâa wê naa na ârailu nadàpàra pwapwicîri co.

¹⁹ Â câgo caa côo pâra tèpa apostolo, wàco wà Jacques, pwi aéjii kà Pwi Ukai.

²⁰ Ê pwina go ina tàwà ni, âna go inapàpari tàwà na ara wà Pwiduée, â câgo caa pwâgàriwà.

²¹ Géewê, â [câgo caa tâa napô *Judée, â] go pâra naa na du ére wâ Syrie ma wâ Cilicie.

²² Êkaa na, [na diri é pwi pàara-bà, âna] càra caa tâmogòorio wà tèpa cèikî wâ Judée, ba càra mu caa côô.

²³ Â rà nye po tère é jèkutâ gooò. Ba rà ina wà pâra tàpé pâ: «Wà pwi âboro bèepwiri, âna wàé kaa pwi a dau tubaèpà tâbà béaa. [Â é pacoo wà tèpa âboro, ba na rà cibwaa cèikî naa goo wà Iésu.] Â nabàni, âna é jèe picémara é cèikî na ia é mu ténoori béaa!»

²⁴ Â gée goo kaa pwiri, â rà cau pwamaina wà Pwiduée.

2

Rà tòpié pâra tèpa apostolo

¹ Jèe 14 naja gée na càuru [é pai pipaarié tóo kà Pwi Ukai Iésu] na bà mwa wâjué côwâ naa *Iérusaléma, wàibà ma wà Barnabas ma wà Tito.

² Ba wà Pwiduée, âna é paari tóo pâ, wâdé na go wâjué côwâ naawê. Â bà ipitiri ma wà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, â go piwiâ tàra é *Picémara Wâdé, na go gére picémara tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. Ba o wâdé naa gooò, wiàna rà o wâgoo é pwina go pwa. Ba wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri ticèmuru naa goo diri é wakè kôo*.

³ [Êco na nye wâdé tàra. Â wâdé tàra mwara é pai wakè kâbu naima ma] Tito, pwi âboro na cáe caa pwi Juif. Â càra caa tacoo gooé pâ, na pwa *kamaî tée, [wiâra nyamanya kà tèpa Juif].

⁴ Ba wà *Kériso Iésu, âna é jèe tipijè, ba na o nye ticè na o mwa caa piijè côwâ†.

Êco na pwa pâra tèpa âboro, na rà ciâa me naa jaajè [naa na wâra pwapwicîri]. Rà ina pâ, rà tèpa cèikî bééjè, êco na rà tèpa ipwa tûa. Ba rà pwacèwii tèpa coda na rà mara ciâari é napô, ba na rà côo bwàti é pai wâro kà tèpa âboro

1:14 Apostolo 22.3   **1:15** Ésaïe 49.1; Galatia 2.7   **1:18** Apostolo 9.26   † **1:18** Pétèru—Grec: Céphas.
(Còo Ioane 1.42, ma note.)   **1:21** Apostolo 9.30   **2:1** Apostolo 15.2   * **2:2** Dernière phrase—Grec:
Péa piticèmuru naa goo pai itàa kôo béaa ma nabàni.   **2:4** Galatia 1.7, 5.1,13   † **2:4** 1re phrase—Grec:
Tâa tâjè é libérté naa goo wà (Kériso Iésu).

wê‡. [Â dau èpà tàra] ê tàrù na é naa tâjè wà Iésu. Â pwa na rà naa, ma bà tèpa *ênawéna kîri còwâ [kâra pâ naèà ma nyamanya kàra].

⁵ Êco na câbà mu caa ipacè naa goorà, â câbà mu caa pitère dâra, naa na nyi nari muru. Â bà pwamuru ba kàwà ê Picémara Wâdé, na é âjupâra diri§.

Rà còo pâ Pwiduee na é cùruo

⁶ Napwa naa goo wà tèpa pitûâ—tèpa âboro imaina naa na cèikî, âna ticè na rà nama go pitòotéri naa na popai na go mu picémara. (Êco na càcaa âjimuru tòo, wiàna rà tèpa âboro imaina naa na pai còo kâra pâ âboro. Ba wà Pwiduee, âna câé caa pwaké goro âboro.)

⁷ Êco na rà còoina pâ ipaiwàibu ma wà Pétèru. Ba wà Pwiduee, âna é cùrué pâ, ba na é picémara ê Picémara Wâdé tà tèpa Juif. Â wâgo, âna é cùruo pâ, ba na go picémara tà tàpé na càra caa tèpa Juif.

⁸ Pai ina wèe pâ, é wakè wà Pwiduee goo wà Pétèru, ba na é pwi *apostolo kêe naa jaa tèpa Juif; â é wakè good, ba na go pwi apostolo kêe, naa jaa pàra tàpé.

⁹ Â napwa naa goo wà tèpa âracié a pitûâ imaina wâna wâra pwapwicîri—wà Jacques, ma wà Pétèru, ma wà Ioane, wàilà na ina goorà pâ 'tèpa ò kâra wâao kà Pwiduee'—âna [rà còo pâ nye wàrapwiri. Â] rà tòpibu ma wà Barnabas goro îrà étò, â rà inapàpari pâ, na bà tèpa pibéebà [naa goro wakè kà Pwiduee]. Ba napârabu na bu pâra dà tàpé na càra caa tèpa Juif; â wàilà, âna rà pâ dâra wà tàpé na rà tèpa Juif.

¹⁰ Â rà nye ilari jiibu co pâ, na bu niimiri tàpé na piticè neemururà, naa na wâra pwapwicîri kàra, wâ Iérusaléma. Â go nye pwa diri kaa gée na âji pwâranümo.

Go patùra Pétèru

¹¹⁻¹² Gée na càùé, â wà Pétèru, âna é caibà na Antioche gée Syrie. Ûna é tapoo tâa jaabà, â é mu ija naima ma wà tèpa cèikî na càra caa tèpa Juif. Êco na wà Jacques, âna é cùru medaribà gée Iérusaléma wà pàra tàpé [na rà dau pwamuru ê nyamanya kà tèpa Juif]. Â wâgo tà wà Pétèru [goro ê pwina rà ina naa gooe] â é tapoo piadié jii tàpé na càra caa tèpa Juif.

Ûna wàrapwiri, â câgo caa piwâ na go patùraé, na ara diri tèpa cèikî, ba na go paari tée pâ, càcaa wâdé ê tûâ kêe bèepwiri.

¹³ Â càcaa wàé co, ba wà diri tèpa cèikî na rà tèpa Juif, âna rà cau pwaduwà kêe, tiagoo wà Barnabas mwara! Ba rà piwâ na rà paari ê âji auniimiri kàra. Êco na rà tâmogòori bwàti pâ, ê pwina rà pwa, âna èpà.

¹⁴ Ûna go còo pâ, càcaa *tàrù pai pâra kàra, wiâra ê Picémara Wâdé, â go ina tà Pétèru na ara diri ê picaatâa, pâ: «Gà pwi Juif, êco na, na gà tàpo naaco pai pâra kâjè wiâra ê naèà kà tèpa Juif, ba na gà wâro naima ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â gorodà na gà tacoo goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, na rà ipwacèwii tèpa Juif?»

Êre Picémara Wâdé

‡ 2:4 4e phrase—Bà napéaati naani ê pai ina wàra ê popai *espions*. § 2:5 Ba na o càcaa pitòotéri cè ji nari muru gée goo ê Picémara Wâdé, ma jè o cau tòpi diri pâ aupwényunyuâari kêe. 2:7 Apostolo 22.21 2:10 Apostolo 11.29–30 2:11-12 Apostolo 11.3

15 Napwa naa goobà*, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà. Â béaa, âna bà mu ina goo tàpé na càra caa tèpa Juif pâ, rà 'tèpa pwa na èpà', ba càra caa pâra wiâra ê *Naèà kà Moosé†.

16 Êco na nabàni, âna bà jèe tâmogòori pâ, câe caa *târù na ara Pwiduee wà pwi jè âboro, gée goro ê pai pitère dâra kée ê naèà kà Moosé; â nye êco gée goo ê pai cèikî kée, naa goo wà Kériso Iésu. Â wàibà, âna bà nye cèikî naa gooé, [ba na o tâa pinaanapô naa nabibiu kâbà ma wà Pwiduee] ma bà tèpa âboro na bà târù na araé‡. Ê pwi pinaanapô ma târù bèepwiri, âna me gée goo ê cèikî kâbà naa goo wà Kériso, â càcaa gée goo pai pitère dâra kâbà ê Naèà. Ûu, [go ina mwara pâ]: Nye ticè âboro na ée mwa târù na ara Pwiduee, gée goro pai pitère dâra kée ê Naèà!

17 Êkaa na, wàibà tèpa Juif, âna ia bà mudàra cè pai pwa wèe, ba na bà mwa târù na ara Pwiduee. Â bà pâmari, naa goo wà Kériso. Â wà pâra tàpé, âna rà pitòtibà pâ, na bà 'tèpa pwa na èpà', ba câbà mwa caa pitère dâra diri ê Naèà. Ûu, rà ina pâ, wà Kériso, âna é popabà, ba na bà tèpa pwa na èpà! Bwa! Càcaa âjupâra§!

18 Wàèni ê pwina èpà—wiàna go wâjué còwâ naa goro ê Naèà na ia go jèe tètâjii*!

19 Na go wâro wiâra ê Naèà, â dau pwacoé ma wâdé tà Pwiduee wâgo. Êco na nye gée goo ê Naèà kaa, na go còoina pwiri! Â ni, âna go jèe panuâ ê Naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduee. Â câe mwa caa piio còwâ, ba jèe pwacèwii na go bà naa goo ê Naèà.

Ba wiàna é bà naa goro *satauro wà Kériso, âna wàibu ma wàé†.

20 Â wiàna go wâro, â càcaa wâgo, â wà Kériso na wârori ê wâro kée wâgoò. Â ê wâro kôo nabàni naa na naiiri âboro, âna go wârori naa na cèikî, naa goo wà *Pwina naî Pwiduee na é meaario, â é bà ba kôo.

21 Wàépwiri ê âraimeai, na é naa tâjè wà Pwiduee, gée goro ê *pimeaari imudi kée, ba na jè târù na araé. Â wânau? Gona go o mwa tètâjii pwiri, ba na go tâa goro ê Naèà? Bwa! Ba wiàna pâri ma pwa pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wà Pwiduee, ma jè tèpa âboro na jè târù na araé, gée goro pai pitère dâra kâjè ê Naèà, â pwiri gére piticèmuru naa goo ê pai bà kà Kériso‡.

é tipijè jii naèà ê picémara wâdé

3

(Naporomee 3-4)

1 [Go pò goowà] co tàpé Galatia, ba pwacèwii na pigù ê pûruwà! Dà na é ipa-imwüruwà [ma guwà pàgà jii ê âjupâra]? Go wadipi ina tàwà pâ, wà Kériso, âna é jèe bà naa goro *satauro [ba na wâdé tà Pwiduee wâguwà]?

2 Wàèni co ê pwina nümoo na go tâmogòori jiiwà: Gona guwà niimiri pâ, guwà jèe tòpi ê *Nyuâaê Pwicîri, gée goo ê pai wâro kàwà wiâra ê *Naèà? Bwa!

* 2:15 Napwa naa goobà—é, Napwa naa goojju. Pwiri pâ popai naa na nee tii 15 ma 16 (pwiri tiagoro nee tii 21), âna gòobàra é popai kà Paulo tà Pétèru. † 2:15 Grec: Wàibà, âna bà tèpa Juif gée na pai pitèpabà, â câbà caa tèpa pwa na èpà gée na pâra Ba. 2:16 Apostolo 15.10-11; Roma 3.20-28; Galatia 3.11 ‡ 2:16

O tâa pinaanapô...bà târù na araé—Grec: Justifés. Còo note goo Roma 1.17. § 2:17 Grec: Wiàna bà còoina pâ, bà tèpa pwa na èpà, gée goo pai còoina kâbà ê pai târù gée goo Kériso, â gona wà Kériso, âna é pwi ênawéna kâra ê èpà? Bwa! Càcaa wàrapwiri. * 2:18 Grec: Ba wiàna go bari còwâ i pwi ia go jèe tubatiâu, â go paari pâ go pwa na èpà. † 2:19 Grec: Ba nye gée goro ê naèà na go bà naa goo ê naèà, ba na go wâro ba kà Pwiduee. Tanamiribu naa goro satauro, wâgo ma wà Kériso. 2:20 Galatia 1.4 ‡ 2:21 Grec: Câgo caa tètâjii ê pimeaari imudi kà Pwiduee. Ba wiàna jè târù gée goro ê Naèà, â pwiri piticèmuru naa goo wà Kériso.

Nye gée goo ê pai cèikî kàwà, naa goo ê *Picémara Wâdé goo wà Kériso! [Â guwà tâmogòori bwàti ê pwiibà!]

³ Gorodà na guwà nama ipa-imwüruwà jii?

Nye ê Nyuââ Pwicîri, na é tapoo ê wakè naa goowà. Â gona guwà niimiri pâ, guwà mwa tubanabwé goro naiiri âboro? Guwà tèpa pigù!

⁴ Gona guwà nama piticèmururu naa goo diri ê pai tâa na aré kàwà tiagoo ni*? Guwà tètâjii diri pâ pwiibà?

⁵ Wà Pwiduée, âna é jèe naa ê Nyuââ Pwicîri, â é nama guwà pwa pâ *câmu kâra pàtâmee, na rà pò goo wà tèpa âboro. Â gona guwà niimiri pâ, nye gée goo ê pai pitêre dâra kàwà ê Naèà? Bwa! [Go ina mwara pâ]: Nye gée goo co ê pai cèikî kàwà, naa goo ê Picémara Wâdé goo wà Kériso!

Abéraama âna é pwi câmu

⁶ [Jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ] Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â gée goro é cèikî kêe, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é *târù na araé. *Genèse 15.6*

⁷ Êkaa na wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwiduée] âna nye wàilà kaa pwiri tèpa gòobàra Abéraama.

⁸ Ba jè pûra mwara naa na Tii Pwicîri pâ, wà Pwiduée, âna é mara ina tée é popai wâdé bèeni, pâ: *Go o mwa *pwényunyuâari diri tèpa Ba wà gòropuu, gée googà!* *Genèse 12.3*

Wàépwiri, na é mara inapàpari pâ, ée mwa tòpi tàpé na càra caa tèpa Juif, [ma tòpò pinaanapô naa nabibiu kàra ma wàé] ma nama rà târù na araé. Â nye gée goo kaa é cèikî kàra na é wàrapwiri.

⁹ Wàrapwiri naa goo diri tàpé na rà cèikî [naa goo wà Pwiduée] ba rà o tòpi jiié i aupwényunyuâari na ia é naa tà Abéraama, gée goro é cèikî kêe.

Càcaa pâri é Naèà

¹⁰ Êco na rà tojii wà tàpé na rà niimiri pâ, o wâdé [tà Pwiduée] wàilà, gée goo ê pai pitêre dâra kàra ê Naèà. Ba jèe wii mwara naa na Tii Pwicîri pâ: *É tojii wà pwina cae caa pitêre dâra taaci é pâ naèà, na wii naa na Tii goro é Naèà!* *Deutéronome 27.26* [Â nye dau pwacoé kaa na jè pitêre dâra diri!]

¹¹ Jè côo pâ, o nye ticè âboro na o târù na ara Pwiduée, gée goro pai pitêre dâra é Naèà. Bwa! [Ba, ina naa na Tii Pwicîri pâ] wà pwi âboro na é târù na ara Pwiduée, âna wà pwina é cèikî naa gooé. Â nye gée goro co é cèikî kêe, na tâa tée é wâro jaa Pwiduée†.

¹² Jè côo pâ, é Naèà, âna cae caa pâra goro é cèikî, [â nye goro é wakè kâjè]. Ba wàéni é pwina jèe wii naa na é Naèà: *É naa wâro, tà pwina é pitêre dâra diri é pâ na autûari, na wâna.* *Lévitique 18.5* [Â wiàna wàrapwiri, â jè cau tojii, ba càcaa pâri!]

¹³ Êco na wà Kériso, âna é pipanuâê, â é jèe tipijè jii é tojii kàra Naèà, ba é popa naa gòè é tojii kâjè, [na tanamiriê naa goro satauro]. Ba jèe wii pâ: *Tojii wà pwina é utòtòro goro upwâra.* *Deutéronome 21.23*

¹⁴ É wàrapwiri wà Kériso, ba na o tâa tâjè tèpa cèikî naa gooé é aupwényunyuâari na ia é naa tà Abéraama wà Pwiduée. Â âjupâra mwara naa

* **3:4** *Diri é pai tâa na aré kàwà—é, Diri é pwina guwà jèe wârori.* Pwiri pâ aré ma tòina kàra, majoroé é pai cèikî naa goo wà Kériso, é, aupwényunyuâari na rà tòpi. **3:6** *Genèse 12.3; Roma 4.3,16* **3:10** *Deutéronome 27.26* **3:11** *Galatia 2.16* † **3:11** *Wà pwi âboro na é târù... Grec: Wà pwina é târù gée goro é cèikî, âna o tâa tée é wâro.* **3:13** *Deutéronome 21.23; Roma 8.3*

goo tàpé na càra caa tèpa Juif. Â gée goro ê cèikî kâjè naa gooé, âna jè tòpi ê Nyuââ Pwicîri, na é mara ina béaa wà Pwiduée pâ, na ée mwa naa tâjè.

Naèà âna é me co gée na càùé

15-16 Biu, âna é ina tà Abéraama wà Pwiduée pâ, na ée mwa pwényunyuâariê. Na jè côo bwàti ê popai kà Pwiduée naa na Tii Pwicîri [naa na *hébèru] â jè pûra pâ é ina pâ, na ée mwa pwényunyuâari wà Abéraama *bau ê pwêe*. Pai ina wèe pâ âboro na té gée gooé. Càcaa wii pâ, *pâpwêe*, â nye wii co pâ, *êpwêe*. Â go popa pwiri, ba na ucina goo wà Kériso, na é caapwi co‡.

Wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro tà Abéraama, ba na é *paâjupâra é auina kêe bèepwiri. Â guwà côo, co tèpa béèò, pâ, napwa naa gooje, tèpa âboro, âna wiàna jè ipwataâboro goo cè jè muru na jè ina, â càcaa pâri ma jè pitòotéri, é, tubatiâu é popai na jè jèe ina. [Â wiàna wàrapwiri naa jaajè tèpa âboro]

17 â jè tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna o cáe mwa caa pitòotéri é auina kêe, na ia é jèe ipwataâboro goo.

Wàéni é pwina nümoo na go ina: Napwa naa goo é Naèà, âna muru na é naa wà Pwiduée, po 430 naja gée na càùru é auinabéaa kêe tà Abéraama. Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri é ji nari auwii naa na é auinabéaa kêe§.

18 Â wiàna é aupwényunyuâari, âna o naa tâjè, gée goro [ê pai pitèrè dâra kâjè] é Naèà, â pwiri cáe caa me gée goro é auinabéaa kà Pwiduée. Êco na càcaa wàrapwiri, ba wà Pwiduée, âna ia é naa tà Abéraama é aupwényunyuâari kêe, gée goo é auinabéaa kêe tée. Â é naa tée piticèmuru naa goo.

19 Wiàna wàrapwiri, â târa dà é Naèà? Nye é muru na ia é naa tâjè wà Pwiduée gée na càùé, ba na paari tâjè é pâ na èpà na jè pwa. Â é coo tiagoro pai tèepaa me kà Pwi gòobàra Abéraama, na é caapwi co—wà Pwina ée mwa pinaigé mara diri é aupwényunyuâari*.

[Jèpwi mwara, âna ru pi-ité é Naèà bau é *auipwataâboro†. Ba jè ina pâ wà Pwiduée, âna é naa] é Naèà [târa é Ba] na rà pinaigé mee wà tèpa *angela. Â wà [*Moosé] âna é pwi a-ipa popai kêe.

20 Êco na, na ia é ipwataâboro wà Pwiduée [tà wà Abéraama] â nye ticè pwi a-ipa popai naa nabibiu kàru. Ba muru na é pwa gée gooé co wà Pwiduée, [â nye ticè popai kà Abéraama naa na].

Naèà âna é wakè co béaa kà Kériso

21 Wiàna wàrapwiri, â gona é Naèà, âna é cicara é auipwataâboro kà Pwiduée? Bwa! Ba nye êco auipwataâboro, na é pame tâjè é *âji wâro. Â [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâjè ma wàé, â] é nama jè tèpa âboro na jè tàrù na araé. Â ticè jè naèà cèna pâri ma é wàrapwiri.

22 Êco na é Tii Pwicîri, âna é inapàpari pâ, na diri pâ muru ma wà diri tèpa âboro, âna rà cau tâa aranara é pàtàmara èpà. Â ticè pai pwa wèe, ma jè tòpi é

3:15-16 Genèse 12.7, 13.15 ‡ 3:15-16 Wà Kériso, âna wàé co na é pinaigé mara diri é aupwényunyuâari ba kâjè na jè wâru. Â ina gooje pâ, jè gòobàra Abéraama, gée goro é cèikî kâjè naa goo wà Kériso. Grec: 15Go tûra goo pai pwa kà tèpa âboro: Wiàna é ipwataâboro wà pwi âboro, â paâjupâraé...â o nye ticè âboro na o pâri ma é tubatiâu, é, naa cè gòobèrè. 16Napwa naa goo pâ auinabéaa, âna muru na ina tà Abéraama, bau ê pwêe, â càcaa pâ pwêe na wâru. Caapwi co pwi pwêe, âna wà Kériso. 3:17 Exode 12.40 § 3:17 Dernière phrase—Grec: Â é Naèà, âna càcaa pâri ma é pitòotéri, nama tiâu é auipwataâboro. 3:18 Roma 4.14 3:19 Apostolo 7.38; Roma 5.20 * 3:19 Wà Pwina... Grec: Wà Pwina pwa é auinabéaa ba kêe. † 3:19 Auipwataâboro—Auinabéaa (promesse). Ipaiwà naa na pâ nee tii 20–22. 3:21 Roma 8.2–4

aupwényunyuâari kêra auipwataâboro, êco géé goro pai cèikî kêjè, naa goo wà Iésu Kériso‡.

²³ Béaa, âna pwacèwii na jè tèpa pwa karapuu. Â ê Naèà, âna é pwi a wéaarijè na diri pâ tòotù, tapacîri pwi pâara na o paari tâjè é naigé mara é pai cèikî naa goo wà Kériso.

²⁴⁻²⁵ [Wàéni jè ucina goro é Naèà]: Béaa, âna é pwacèwii pwi caa kêra câmu kêjè, na é pacâmurijè, ma mara tòcia tâjè wà Kériso, tapacîri é pai tèepaa kêe. Â nabàni, âna é jèe nye tèepaa me kaa wà Kériso, â jè jèe cèikî naa gooé. Â é jèe nama jè tàrù na ara Pwiduée. Â o càcaa pâri ma é pacâmurijè còwâ é Naèà.

Tèpa naî Pwiduée géé goro é cèikî

²⁶ Úna jè cèikî naa goo wà Kériso Iésu, â jè jèe cau tèpa naî wà Pwiduée diri.

²⁷ Na ia *upwaaajè naa na nee wà Kériso, â jè jèe coona é ârabwée na bwaa âmuê—ba na jè wàra na é wà*.

²⁸ [Na jè jèe tâa goo wà Kériso, âna] jèe nye ticè na pi-itè naa nabibiu kà tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif; â naa nabibiu kà tèpa *ênawéna kîri kà tèpa âboro, ma wà tàpé na pwa tàrù kàra; â naa nabibiu kà tèpa paa ma pa ilàri. Ba jè jèe caapwi, géé goo na jè caapwi ma wà Kériso Iésu.

²⁹ Â wiàna jè jèe tâa gooé, âna jè tèpa gòobàra Abéraama. Â tâa tâjè diri é pâ aupwényunyuâari, na ia é mara ina wà Pwiduée tà Abéraama.

4

Jè tèpa naîê â càcaa tèpa ênawéna co

¹ Guwà jèe niimiri cai é pwini, pâ: Wà pwi âboro, âna ée mwa tòpi diri pâ neemuru wà caa kêe, [na ée mwa pwi âboro maina]. Êco na, na é bwaa nari èpo, â câé caa piwéna jii tèpa *ênawéna kîri kà pwi caa kêe.

² Â é nye ciburà pitère dà tàpé na rà wéaarié, tèepaa naa na tòotù na é jèe câmuri wà pwi caa kêe.

³ Ipaiwà naa goojè. Ba béaa, âna jè pwacèwii tèpa èpo, â jè tèpa ênawéna kîri kêra pâ naèà ma duée imudi*.

⁴ Êco na, na pâara na é jèe tàmara câmuri wà Pwiduée, â é panuâ me Pwina naîê darijè naa gòropuu†. Â é wâro aranara é pitûâ kêra é *Naèà kà Moosé.

⁵ É pipanuâê, ba na é tipijè jii é Naèà na piijè, â é nama jè tèpa âji naî Pwiduée.

⁶ Â târa ma jèe tâmogòori pâ jè tèpa naîê, âna wà Pwiduée, âna é tòpò naa na pwâranümajè é Nyuâaê Pwicîri kà Pwina naîê. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é cètùujè, ma jè ina tà Pwiduée [naa na ipwàdée] pâ: «Au! Pwiduée, Caa kô!»

⁷ Êkaa na jèe ticè na piijè, ba jè jèe tèpa naî Pwiduée. Â ée mwa naa tâjè diri é pâ aupwényunyuâari kà tèpa naîê, na é tàmara ina béaa.

Cibwaa nama piuwà còwâ!

⁸ Napwiri, âna câguwà caa tâmogòori Pwiduée, â guwà tèpa ênawéna kîri kêra pâ nari duée, jii wà Pwiduée na é caapwi co.

‡ 3:22 Grec: Êco na, é Tii Pwicîri, âna é tòpò diri pâ muru na aranara é èpà, ba na é auinabéaa, âna o naa tà tàpé na rà cèikî naa goo wà Iésu Kériso. 3:23 Galatia 4.3 3:24-25 Roma 10.4 3:26 Ioane 1.12

§ 3:26 Jè—Grec: Guwà (Ipaiwà naa na pâ nee tii 26-29.) 3:27 Roma 6.3 * 3:27 Grec: Wà diri tàpé na upwaaarà naa goo wà Kériso, âna rà coona wà Kériso. Ucina goo pai naaco é tûâ kêjè na èpà, ba na jèe wârori é wâro na bwaa âmuê ma wà Kériso. 3:28 Roma 10.12 3:29 Roma 4.13 4:3 Kolosé

2.20 * 4:3 Pâ naèà ma duée imudi—é, Pâ pâara é gòropuu. 4:4 Ioane 1.14; Roma 1.3 † 4:4 Darijè naa gòropuu—Grec: É pwina naî tò jè ilàri. 4:6 Roma 8.15-17

⁹ Êco na nabàni, âna guwà jèe pâmari. (Â nye âjupâra pâ, nye wà Pwiduee kaa na é jèe pâmariwà.) Â, na araé, âna ticè nii kêra pâ duée imudi, ma pâ naèà; â ticè câmu kêra.

Wânau? Cina guwà tabiiwà wâjué cowa, ma guwà pitère dâra cowa pâ muru bèepwiri?! Nûmawà na guwà jèu tèpa ênawéna kîri kêra cowa?

¹⁰ Gorodà na guwà papwicîri pâra tòotù, ma pâra parui, ma é pâra pâara, ma é pâra naja?

¹¹ Auwa! Wâra munaa piticèmuru naa goo diri é wakè kôo jaawà!

¹² Go tacoo goowà, co tèpa béeò, naa na nee Kériso, pâ, na guwà ipwacèwiiio, [â guwà nama tipiwà jii diri pâ pwi bèepwiri]! Ba wâgo, [pwi *Juif, âna jèe tipio jii é Naèà, ba] na go pwacèwiiwà [na câguwà caa tèpa Juif].

Béaa, âna dau wâdé pâ tûâ kâwà tôo, â wâdé na guwà ciburà wârapwiri‡.

¹³ Na ia go mara picémara tàwà é *Picémara Wâdé, âna go jèe tèepaa mariwà, géee goo pai maagé kôo.

¹⁴ Â [go tâmogòori pâ] guwà géaa goo pwiri, êco na câguwà caa pwatétéri tôo, ma tètâjiiio. Bwa, guwà nye tòpio pwacèwii na go pwi *angela kâ Pwiduee, ma pwacèwii na wâgo Kériso Iésu.

¹⁵ Â guwà nye dau ipwâdéee kaa, ma piégòtùru, ba na guwà pitu tôo. Ba guwà ipanuâwà diri bau é pâ wâdé kâwà ba kôo\$!

Â nabàni, âna é wâpâ é pimeaari ma ipwâdéee kâwà bèepwiri?

¹⁶ Gona guwà niimiri pâ, go pwi a cicarawà, géee goo na go ina tàwà é âjupâra?!

Cibwaa tère tèpa ipa-imwüruwà

¹⁷ [Go tâmogòori pâ, wà tèpa pacâmu na rà medariwà]*, âna rà dau kairiwà. Êco na càra caa wârapwiri, géee na âji pwâranûmarà. Ba nûmarà na rà pa-ipiinariwà jiiio, ba na guwà pâra wiârà co.

¹⁸ Na ia go tâa jaawà, â guwà gòo, ba na guwà pwa na wâdé, [â guwà pâra wiâô]. Â wâdé na guwà nye tà wârapwiri, wiâna tiâuo jaawà†.

¹⁹ Au, [go meariwà] co tèpa âji naîô! Â go po dau maagé còo, na go niimiriwà—pwacèwii é maagé kêra ilâri na é pitâmari èpo. Â o càcaa tipio jii pwiri, na bwaa càcaa pâji tâbawêe é wâro kâ Kériso naa goowà, â bwaa câguwà caa pâji pwacèwiié.

²⁰ Êco na jèe câgo caa tâmogòori é pwina go pwa [ba na go pitu] tàwà. Â po dau nûmoo na go tâa jaawà, ba na go tàpo ina ba kîri tàwà, [êco na càcaa pâri].

Du ârailu auipwataâboro

²¹ Gona wà pâra tàpé géee goowà, âna nûmarà na rà pitère dâra é Naèà kâ Moosé? Â wâdé, êco na wâdé na rà tère bwâti é pwina é ina i Naèà.

²² Ba jèe wii [naa na *Tii Pwicîri] pâ, wà *Abéraama, âna ârailu tupédu naîê. Pwi jèpwi, [wà Ismaël] âna wà pwina naî Agar, wà tô ênawéna kîri kêe; â wà pwi jèpwi, [âna wà Isaaka] âna wà pwina naî Sara, tô âji wâdèe. Ba wà Sara, âna câe mu caa tô ênawéna kîri kâ pwi jè âboro.

²³ Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, géee goro co é pwina é pwa wà pwi âboro, wà Abéraama. Êco na wà pwina naî tô wâdèe Sara—wà tô na

4:10 Roma 14.5; Kolosé 2.16 ‡ **4:12** Dernière phrase—Grec: *Jèe câguwà caa pwa tôo cèna èpâ.* § **4:15** 2e phrase—Grec: *Wâpâ é ipwâdéee kâwà? Go ina tàwà pâ, béaa, âna pwiri guwà èrù du âraporomeewà ma guwà naa tôo, wiâna pâri.* * **4:17** Wà tèpa pacâmu na rà medariwà—Còo Galatia 1.7. † **4:18** É, Wâdé na rà imudâra ma rà pwa na wâdé na pâara na tiâuo, pwacèwii na pâara na go tâa jaawà. Pwiri popai goo wà tàpé na rà kairi tàpé Galatia, é, pwiri popai goo wà tàpé Galatia. **4:22** Genèse 16.15, 21.2 **4:23** Roma 9.7–9

pwa tàrù kêe—âna pitèpaé, ba nye wà Pwiduée kaa, na é pacoo ê auinabéaa, na pàara kêe‡.

²⁴⁻²⁵ Wà du ilàri bèepwiri, âna du ucina ba kâjè, goro ê du *auipwataâboro [na é pwa wà Pwiduée ba kâra ê Ba kêe]. Wà Agar, tô ênawéna kîri kà Abéraama, âna é ucina [goro ê Naèà, na ia é naa wà Pwiduée târa ê Ba kêe, tèpa Juif]. Ba rà jèè pâ nau tèpa ênawéna kîri [kâra ê Naèà] pwacèwii Agar ma wà tèpa gòobèrèè. Â é ville [kà tèpa Juif] *Iéruusaléma, âna é pwacèwii ê gorojaa Sinaï wâ napô Arabie, [na ia rà mara tòpi ê Naèà naawê]. Ba du ére-bà, âna câmu kâra pai pii tèpa âboro.

²⁶⁻²⁸ Napwa naa goo wà Sara, âna é ucina goo ê auinabéaa kà Pwiduée, na tipi tèpa âboro jii ê pwina piirà goo. Â pwa pwi jè Iéruusaléma, na wânidò *napwéretòtù, âna pwi napô kà diri tàpé na tipirà. Â dau wâru wàilà. Ba jèè nye wii naa na Tii Pwicîri pâ:

*Gà ipwàdéé wâgà,
napô Iéruusaléma
na ticè èpo'gà!
Nyabi ma ipwàdéé,
wâgà na câgà caa pitàmari èpo!
Rà jèè tètâjiiigà,
éco na gà mwa piétò!
O dau wâru èpo'gà
jii tô na pwa éaé!*

Ésaïe 54.1

Guwà côo, co tèpa béèò naa goo Kériso, wà tèpa èpo kêe, âna nye wàijè kaa! Üu, jè tèpa âji naîé, â câjè caa tèpa ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Ba jè pwacèwii Isaaka, pwina naî Abéraama ma wà Sara§.

²⁹ Napwiri, âna [wà Ismaël, pwina naî tô ênawéna kîri, âna é tubaèpà tà wà Isaaka]. Guwà côo, wà pwina naîé na pitèpaé géè goro ê auniimiri kâra âboro, âna é tubaèpà tà pwi naîé [na pitèpaé géè goro ê auinabéaa kà Pwiduée]. Â nabàni, âna nye tagére ipaiwà tâjè, na pitèpajè géè goo ê Nyuâaê Pwicîri.

³⁰ É ina pâ wànau i Tii Pwicîri naa goo pwi bèepwiri? Wàèni: *Guwà tü tà tô ênawéna kîri, ma wà pwina naîé. Ba wà pwiibà, âna o câé caa tòpi pâ wâdé jii caa kêe. Wàco pwina naî tô ilàri na pwa tàrù kêe, âna ée mwa tòpi diri.* **Genèse 21.10**

³¹ Guwà côo, co tèpa béèò naa goo Kériso, câjè caa tèpa ênawéna kîri kâra ê Naèà. Jè tèpa âji naî Pwiduée na pwa tàrù kâjè*!

5

É jèè tipijè Kériso

¹ É tipijè wà Kériso, ba na o ticè na o mwa caa piijè còwâ. Â wâdé na guwà cipa ba mwü pai tipiwà. Â guwà cibwaa nama guwà tèpa *ênawéna kîri còwâ kâra jè naèà.

²⁻³ Guwà tère, làpé! Ba wâgo, Paulo [pwi *apostolo] âna go ina tàwà ba gòò pâ: Wiàna guwà [mudàra ê pinaanapô ma wà Pwiduée goro ê pai] pwa *kamaî

‡ **4:23** Grec: Wà pwina naî tô ênawéna kîri kêe, âna pitèpaé, wiàra é naiiri âboro; â wà pwi naî tô na pwa tàrù kêe, âna é pitèpa géè goro ê auinabéaa. **4:26-28** Hébéru 12.22; Auinapàpari 21.2,10 **4:26-28** Ésaïe 54.1

4:26-28 Roma 9.7 § **4:26-28** Grec: 26Éco na tô Iéruusaléma na wânidò, na é tô nyaa kâjè, âna pwa tàrù kêe... 28Éco na wâguwà, âna guwà tèpa aéjii kà Isaaka, tèpa naîé wiàra é auinabéaa. **4:29** Genèse 21.9-10;

Ioane 8.35 * **4:31** Grec: Câjè caa tèpa naî tô ênawéna kîri kà pwi jèpwi. Â jè tèpa naî tô ilàri na pwa tàrù kêe.

wiâra ê *Naèà, â wâdé na guwà pitêre dâra diri pâra ére mwara géé goro ê Naèà. Â wiâna wârapwiri, â piticèmururu naa goo ê pwina é pwa ba kâjè wà Kériso!

⁴ Wà pâra tàpé géé goowà, âna rà o mudâra, ma rà *târù na ara Pwiduée, géé goro pai pitêre dâra kâra ê *Naèà. [Rà ipwacôoco!] Ba péa pa-ipiinarirà jii wà Kériso, ma ê *pimeaari imudi kà Pwiduée.

⁵ Êco na wâijè, âna jè cèikî co, â jè tapacîri naa na ipwâdé, é tòotù, na ée mwa bàra tòpijè na araé wà Pwiduée, â o wâdé tée wâijè. Â é pitu tâjè é Nyuââé Pwicîri, na pâara na jè bwaa tapacîri é pwi tòotù-bâ*.

⁶ Wiâna pwa kamaî tâjè, é, wiâna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmururu naa goo, ba jè tâa goo wà Kériso Iésu. Â é pwina âjimuru, âna éco é cèikî kâjè [naa gooé]. Â é cèikî kâjè, âna é âpâpaa†, wiâna jè meaari [pâra tàpé].

Wâilàapà na nama guwà pàgà?

⁷ Ico tèpa béeò, guwà jèe nye pâra bwàti [naa goo wà Kériso]. Â wâilàapà na nama guwà pàgà jii é naigé-bà?

⁸ Càcaa wà Pwiduée, ba nye wâé na é todàwà!

⁹ [Ipwacôoco, ba wà pwi caapwi âboro na é pwâ, âna pâri ma é nama guwà cau imwüru diri.] Pwacèwii na jè mu ina pâ: «Ê ji nari nyaa kâra poloa, âna pwa ma é too é poloa.»

¹⁰ Êco na go cèikî ba mwü pâ, guwà o mwa tâa goo é auniimiri kôo, géé goo pai caapwi kâjè naa goo Pwi Ukai.

Napwa naa goo wà pwi âboro na é pwa ma gûmagù é pwâranümawà, â wà Pwiduée, âna ée mwa nye pitèié ma pwa wârimuru tée. Nye ipaiwà, wiâna wà pwiibà, na é pwi âboro imaina naa jaawà.

¹¹ Ico tèpa béeò naa na nee wà Kériso, câgo mu caa picémara é pai pwa kamaî, wiâra é nyamanya kà tèpa *Juif. Ba wiâna go gére wârapwiri, â pwiri càra caa pi-inaô ba èpà? Bwa! Wàéni é pwina go picémara: [É bà wà pwi *Mesia, naa goro] é *satauro. Â wâépwiiri muru na tanoori tèpa Juif‡.

¹² Napwa naa goo wà tèpa pi-iluuriwà, âna [jèe oratôo goorà]. Wiâna nûmarà na rà pwa kamaî tàwà, â wâdé wiâna rà pitapàgà tâjii é jè ére paaò goorà!

Pitêre dâra Nyuââé Pwicîri

¹³ Jèe nye todàwà, co tèpa béeò naa goo Kériso, ba na tâa târù kâwà, â tipiwà jii diri pâ muru na piwà. Êco na guwà cibwaa popa pai târù kâwà bèepwiri, ma guwà pwa-imudirimuru, wiâra é câbawâdé kâwà na èpà. Bwa. Guwà piênawéna kâwà jècaa naa na pimeaari.

¹⁴ Diri é ére Naèà kà *Moosé, âna é tâa na é aupitûâri na caapwi. Wàéni: *Gà meaari tèpa âboro*§, *pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.* *Lévitique 19.18*

¹⁵ Wiâna guwà ciburà pidàdârùwà pwacèwii é pâ macii a piugà, â guwà pwacôoco, ba péa tà tiâuwà.

¹⁶ Wâépwiiri na go ina tàwà: Guwà pitêre dâra é Nyuââé Pwicîri. Ba wiâna wârapwiri, â o câguwà caa pâra wiâra é pâ câbawâdé kâwà na èpà.

* **5:5** Grec: *Wâijè, âna jè tapacîri, géé goro é cèikî, é pai târù kâjè goro é Nyuââé.* **5:6** 1 Korénito 7.19; Galatia 6.15 † **5:6** *Âpâpaa—Manifester, montrer.* **5:9** 1 Korénito 5.6 **5:10** 2 Korénito 11.15; Galatia 1.7 ‡ **5:11** *Tanoorirà ba wà pwi Mesia, âna pwi ukai me géé goo Pwiduée, na ia rà tapacîé géé na biu. Càra caa còoina pâ wà Iésu, âna é pwi Mesia.* **5:13** 1 Pétèru 2.16 **5:14** Roma 13.9 § **5:14** *Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tâmwünyabwerigà, é, pwi jènegà.*

17 Ba ê pâ câbawâdé kâjê bèepwiri, âna rà cicara ê Nyuâaê Pwicîri; â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é cicara pâ câbawâdé kâjê na èpà. Â ru ipaa naa goojè. Êkaa na pitadàrù é pwâranümajè.

18 Â wiàna é pitûâ kàwà ê Nyuâaê Pwicîri, â o jèe câguwà caa tâa aranara ê Naèà. [Â wàépwiri é ère i pwi ia go ina tàwà.]

Pwâra wakè kâra câbawâdé na èpà

19 Jè còo bwàti é pâ tûâ kà tàpé na rà pipanuârà, ba na rà pâra wiâra é pâ câbawâdé kâra:

Rà naa nûmarà naa goo pâ muru na jè kamu goo;

Rà ipuu imudi ma pâra tàpé;

Rà pwa pâ tûâ na miiri goro é pâ naiirà;

20 Rà pwamaina pâ *ânuurumuru, â rà pwa wâi, â rà pitêre dâra pâ duée;

Rà pièbà, â rà piboo;

Rà pièpâri, â rà iputâmu;

Rà pipwamainarà còwâ, â rà còogai pâra tàpé;

Rà pitadàrùrà, â rà niimiri pâ, nye âjupâra co é pwina rà ina naa na jèpa puco kâra;

21 Rà iari pâ neemuru pâra tàpé;

Rà ipwirié, â rà pi-ija ma piwâdo pwacèwii pâ puàkà na rà picaatâa.

Â wâru mwara pâ muru na èpà na rà pwa. Â go ina tàwà mwara é pwina go jèe ina pâ: Wà tàpé na rà pwa é pâ muru bèepwiri, âna o càra caa tòpi é pâ aupwényunyuâari kâra é *Mwaciri kà Pwiduée.

Pwâra wakè kâra Nyuâaê Pwicîri

22 Êco na wàéni é pwêe na é tòpò é Nyuâaê Pwicîri naa na wâro kâjê:

Pimeaari;

Pipwàdé;

Pinaanapô;

Pidàpwicâari;

Piwâdéari;

Piènwéna;

Pitêre dâra;

23 Pitâa na tànana;

Pitòimiri.

Â é Naèà, âna nye âji ticè na é ina naa goo pâ pwi bèepwiri.

24 Wàjè na jè tèpa âboro kà Kériso Iésu, âna jè jèe tanamiri naa goro satauro é pâ câbawâdé kâjê na èpà.

25 Â wiàna é pawârojè ê Nyuâaê Pwicîri, â wâdé na jè nama é pitûâ kâjè.

26 Jè cibwaa pipwamainajè, ma pipaarijè! Jè cibwaa pigàdâra ma piputâmu! Â jè cibwaa pièbà ma piboo!

6

Bénabwé popai

1 Tèpa âji béèò naa goo wà Kériso, wiàna guwà pâmari pâ, wà pwi jè béewà, âna é gére pwa na èpà, â wâdé na guwà popaé me còwâ naa na naigé na wâdé. Wàépwiri é napârawà, wiàna guwà [ina pâ guwà] cimwü* naa na pai wâro

5:17 Roma 7.15-23   5:19 1 Korénito 6.9-10   5:24 Roma 6.6; Kolosé 3.5   5:26 Filipi 2.3   6:1

Mataio 18.15   * 6:1 Wiàna guwà ina pâ guwà cimwü—Grec: Wà tàpé géé goowà na rà cimwü. É ina pwiri wà Paulo, ba na é tatèrà, ba rà pi-ina kâra.

kàwà wiâra ê Nyuâaê Pwicîri. Â guwà ina ba kîri têe. Â guwà ipwacôoco, wâguwà diri, ba péa dàtiwà mwara, ma guwà pwa ê pwina èpà.

² Guwà pitu tàwà jècaa, ma pitûri ê nakake kàwà. Â, naa wàrapwiri, â guwà pitêre dâra ê aupitûâri kâ Kériso [pâ, na jè pimearijè, ba wàépwiri ê âji *Naèà kâjè].

³ Wiàna é niimiri wà pwi jèpwi pâ, pwamuru naa gooé, â wà pwiibà, âna é pitanami, ba nye piticèmururu naa gooé!

⁴ Êkaa na, gà cibwaa ciburà còo pwi jèpwi, ba na gà ipwamainagà jiié. Gà nye pitèi còwâ ê pâ tûâ'gà. Â wiàna wâdé, â pâri ma gà ipwâdéé goo.

⁵ Ba wâdé na jè nye còo jècaa ê pâ jèpa tûâ kâjè.

⁶ Jèpwi mwara: Wâdé na guwà ipâdi ê pâ wâdé kàwà ma wà pwina é pacâmuriwà goo ê Popai.

Jè piûnyari pwina jè câmi

⁷ Gà ipwacôogà naa goro ê càragà! Gà cibwaa niimiri pâ gà o cârû na ara wà Pwiduée†! Ba gà o nye piûnyari ê pwina gà câmi.

⁸ Ba wiàna jè câmi, wiâra pâ câbawâdé kâjè na èpà, â jè o mwa piûnyari ê pwâra bà, ma pai tubatiàujè. Êco na, wiàna jè câmi wiâra pwina nûma ê Nyuâaê Pwicîri goo, â jè mwa piûnyari ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

⁹ Êkaa na jè cibwaa nama oratâjè, ma jè pwa ê pwina wâdé! Â jè cibwaa pipanuâjè! Ba o mwa tèepaa ê tòotù, na jè mwa piûnyari [ê aupwényunyuâari].

¹⁰ Gée goo kaa diri pwiri, â jè popa ê pàara na tâa tâjè, ba na jè pwa na wâdé tà diri tèpa âboro. Â jè dau wàrapwiri tà tèpa cèikî béejè!

Ipicijii

¹¹ Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii‡, ba na go tubanabwé i tii. Guwà còo pâ aupwa âmu maina na go pwa!

¹² [Wàéni ê pwina go ina tàwà]: Guwà ipwacôowà goo wà tàpé na nûmarà na rà pwa *kamaî tàwà!

Rà wàrapwiri, ba na rà wâdéarirà tèpa âboro. Ba wâgotàra [goo wà tèpa *Juif]. Ba [wiàna rà picémara ê popai goro ê pai bà kâ Kériso] naa goro *satauro, â o péa tubaèpà tàra.

¹³ Pwiri gére pwa kamaî tàra, êco na càcaa âji nûmarà na rà pitêre dâra ê Naèà kâ *Moosé. Nûmarà co na rà pi-ina kâra, na ara tèpa Juif. Wâdé tàra na rà ina pâ, nye wàilà kaa, na rà nama guwà tòpi ê nyamanya bèepwiri kâ tèpa Juif§.

¹⁴ Auwa! Wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo goro é muru na wàrapwiri. Go inapàpari co ê pai bà kâ wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, naa goro satauro. Â gée goo kaa pwiri, â câ mwa caa âjimuru tóo diri pâ tûâ, na dau pwamuru naa goo naa na pé gòropuu bèeni. Pwacèwii na rà jèe bà diri pâ pwi bèepwiri naa gooo. Â wâgo, âna pwacèwii na go jèe bà, naa na càra gòropuu*.

¹⁵ Wiàna pwa kamaî tâjè, é, wiàna càcaa pwa kamaî tâjè, â nye piticèmururu naa goo. Ê pwina pwamuru naa goo, âna, naa tòotéri ê pai wâro kâjè. Ba wà Pwiduée, âna é nama jè tèpa âboro na jèe bwaa âmué.

6:2 Roma 15.1   **6:5** Roma 14.12   **6:6** 1 Korénito 9.11,14   **6:7** Roma 8.13   † **6:7** 2e phrase—Grec: *O câjè caa gàdà wà Pwiduée.*   ‡ **6:11** *Wâgo Paulo, na go cipa i bépwa tii*—Na ia é pwa tii, â é tûra, â wà pwi jè âboro (*secrétaire*), âna é wii ê pwina é ina. Êco na é popa é bépwa tii wà Paulo, ba na é pwabwàcu tàra.   § **6:13** Grec: *Ba wà tàpé na pwa kamaî tàra, âna càra caa pâra wiâra ê Naèà. Êco na wâdé tàra na pwa kamaî tàwà, ba na rà pi-ina kâra goo é naiiwà.*   * **6:14** Grec: *Êco na wâgo, âna câgo caa pi-ina kôo, â go pi-ina kôo co, goro é satauro kâ Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Gée gooé, âna jèe tanamiri naa goro satauro é gòropuu ba kôo, â wâgo mwara ba kâra gòropuu.*   **6:15** 2 Korénito 5.17; Galatia 5.6

¹⁶ Wâguwà na guwà wâro wiâra ê aupitûâri kôo bèepwiri, âna nye wâguwà kaa ê âji Ba kà Pwiduée†—ê Ba *Isaraéla [na bwaa âmuê]! Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée ma naa tàwà ê pinaanapô kêe!

¹⁷ [Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ]: Wà tàpé na rà cicarao‡, âna wâdé na rà coo! Ba [nye wà Iésu kaa na é naa tàrù kôo. Â] go jèe dau pwamaagé côo na go wakè ba kêe. Â pâ aurumuru na wâ naiio, âna nye câmu kêe.

¹⁸ Tèpa cèikî béèò, wâdé na é pwényunyuâariwà wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, géee goo ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà! Amen!

† **6:16** ...Âna nye wâguwà kaa e âji Ba kà Pwiduée—é, ...Bau ê âji Ba kà Pwiduée. **6:17** 2 Korénito 4.10

‡ **6:17** Cicarao—Grec: *Pi-iluurio*. Pwiri popai goo wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na rà ina pâ, cêe caa pwi âji apostolo wà Paulo. É, pwiri ora tà Paulo goo wà tàpé Galatia na rà ciburà pi-iluurié goro pai nûmarà dâra pâra wiâ ê Naèà kà Moosé.

Tii kà Paulo tà tàpé Éféso Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kêra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?
Tà tèpa cèikî na càra caa tèpa *Juif, wâna province Asia (Turquie nabà). Rà tâa na ville Éféso ma pàra ére na wâmwünyabweri wê. Munaa é wii, ba na o pûra paé, naa na pâ wâra pwapwicîri. Cêe caa tâmogòori diri tèpa âboro na é wii tàra (côo 1.15; 3.2), ba é wii 4, é, 5 naja géee na càuru pai tâa kêe wâ Éféso (*Apostolo 19.10*), â jèe pipâra pâ ê *Picémara Wâdé.

Cina é wii?
É wii, ba na é paari tâjè tèpa cèikî pâ, po dau maina awé *aupwényunyuâari na é pinaigé mee wà Iésu Kériso. Â é pwa pupûra tâjè ma jè wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée.

Dà ére é tii bèeni?
Dau pwényuâa wà Pwiduée, ba é niimiri, géee na biu, pâ, na ée mwa naa tâjè diri pâ wâdé kêe. Géee goro ê *pimeaari imudi kêe, â é upajè jii pâ èpà kâjè, â é naa tâjè ê *âji wâro jaaé. Â é naa tâjè ê autâa wâ *napwéretòotù ma wà Kériso, ma diri aupwényunyuâari kêe—aupwényunyuâari nabà, ma aupwényunyuâari na o mwa me. É wàrapwiri, géee goro ê pai tâa kâjè, goo wà Kériso (2.6).

Géee goo kaa pwiri, â caajurijè ma wà diri tèpa cèikî naa goo Kériso, ma jè caapwi wâra pwapwicîri. Wâru pâ ucina goo ê wâra pwapwicîri na é ina wà Paulo. Ba jè pwacèwii ê nâii Kériso (1.22-23); â jè pwacèwii ê wâ kà Pwiduée (2.19-22); â jè pwacèwii tô wâdà Kériso (5.23-32).

Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée:

- Jè wakèri ê âraimeai na é naa tâjè ê Nyuâaê Pwicîri, ba na jè pagòo ê wâra pwapwicîri (4.1-16);
- Jè tètâjii diri ê pâ tûâ ma càra na miiri, â jè wâro na pwéelaa (4.17-5.20);
- Jè wâro na é pimeaari ma ipakîrijè naa na tâa kâjè (5.21-6.9).

É taniimiri tâjè wà Paulo pâ, jè tèpa coda kà Kériso na ipaa dà *Caatana ma é pàtàmara èpà. Êkaa na wâdé na jè popa diri ê neemuru paa, na é naa tâjè wà Pwiduée (6.10-20).

Wâru pâ popai na pwényuâa na pwi tii bèeni goo pâ pwi bèepwiri:

- Pimeaari kà Pwiduée (1.5, 2.4 ma pàra nee tii)
- Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée (1.13-14 ma pàra nee tii)
- Popai kà Pwiduée (1.13; 5.26; 6.17)

Pai pitàgòo tii tà tàpé Éféso
Ipwabwàcu (1.1-2)

Aupwényunyuâari na é naigé mee Iésu Kériso (1.3-3.21)

É pwapwicîri ba kà tèpa cèikî wà Paulo (1.15-23)
 Béaa, âna jè bà; nabà, âna jè wâro (2.1-10)
 Jè caapwi naa goo Kériso (2.11-22)
 Auniimiri kà Pwiduée géé na biu (3.1-13)
 Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè (3.14-21)
 Pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmuê (4.1-6.24)
 Wâro kâjè na bwaa âmuê (4.17-32)
 Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée (5.1-20)
 Pai wâro kà tèpa pwârawâ na rà cèikî (5.21-6.9)
 Neemuru paa kâjè (6.10-20)
 Ipicijii (6.21-24)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Paulo, na pwa tii tàwà, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kêe, na Éféso* [ma naa na pàra ére mwara]—wâguwà, na guwà cimwü naa na cèikî, naa goo Kériso Iésu, â guwà caapwi ma wàé.

² Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

aupwényunyuâari naigé mee iésu kériiso

(Naporomee 1-3)

³ Wâdé na jè pwamaina Pwiduée! Wàé, na é Pwiduée ma Caa kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba é naa tâjè, géé napwéretòtù, êdiri pâ *aupwényunyuâari kêe. Ba é nama cidòri é nyuâajè, géé goro na jè caapwi ma wà Kériso.

⁴ Béaa kâra na é tapoo é gòropuu wà Pwiduée, âna é jèe mara pitòrigarijè, ba na jè tèpa âboro kêe, na é naigé mee Kériso. Â nümee na jè tâbawêe, ma ticè èpà goojè, na araé. Ba dau wânümee tâjè,

⁵ â géé goo é pimeaari kêe, âna é niimiri géé na biu pâ, na ée mwa nama jè tèpa naîê, goo wà Iésu Kériso. Nye câbawâdé kêe, êkaa na é paco.

⁶ Wâdé na jè pwamainaé, ma picagòtùé. Ba dau maina ma muugère é pimeaari imudi kêe ba kâjè! Ba é naa piticémuru naa goo tâjè é pâ aupwényunyuâari kêe, na é naigé mee Pwina naîê, na dau wânümee tée.

⁷ Â jè jèe caapwi ma wàé. Â é jèe tipijè [wà Pwiduée] â é jèe pwanauri é pâ èpà kâjè, géé goro é domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kâjè]. Nye dau maina kaa, é pimeaari imudi kêe,

⁸ na é naa tâjè, na ticè câmu goo. Â é naa tâjè diri é tà manga, ma autâmogòrimuru†.

⁹ É paari tâjè é auniimiri kêe ma câbawâdé kêe, na ia tàbinyiri béaa. Â ée mwa paco tâjè, goo wà Kériso,

¹⁰ na pàara, na é jèe mara paco béaa. Ée mwa panaimari diri é pwina [é tapoo] na wânidò napwéretòtù, ma naaniboo gòropuu. Â ée mwa cau tòpòrà diri, na aranara pitûâ kà Kériso.

É pitòrigarijè géé na biu Pwiduée

¹¹⁻¹² Wàibà, âna é pitòrigaribà wà Pwiduée—wàibà na bà mara cèikî naa goo Kériso, ma tapacîê. Â é niimiri, géé na biu, na é pwa ma bà tèpa âboro kêe,

1:1 Apostolo 18.19-21, 19.1 * **1:1** Na Éféso—Pâ popai bèepwiri, âna nye tiâu na pàra Tii Pwicîri naa na grec. **1:3** Éféso 2.6 **1:4** Ioane 15.16 **1:5** Ioane 1.12 **1:7** Éféso 2.7; Kolosé 1.14 † **1:8** É, É pwa pwiri géé na tà manga ma autâmogòrimuru kêe. **1:9** Roma 16.25 **1:10** Kolosé 1.16,20 **1:11-12** Roma 8.28-29

gée goro na bà caapwi ma wà Kériso. Â é pwa ma wàrapwiri, ba na é pacoó ê auniimiri kêe. Â é câbawâdé kêe âna, na bà inapàpari é pai maina ma muugère kêe.

¹³ Wâguwà mwara, âna guwà tère é popai na âjupâra. Â é popai bèeni, âna é *Picémara Wâdé, pwi Picémara Wâdé na [é pame wà Pwiduée, ba na é] paudòwà goo, [ma naa tàwà é *âji wâro jaaé]. Guwà jèe tèreê, â guwà jèe cèikî naa goo wà Iésu Kériso. Â [é inapàpari wà Pwiduée, pâ, guwà jèe tèpa âboro kêe. Ba] é naagée naa goowà é câmu kêe—é *Nyuâaê Pwicîri, pwacèwii auinabéaa kêe.

¹⁴ Â é Nyuâaê Pwicîri bèepwiri, âna é pâbéaa kâra é pâ wâdé kêe, na naa tâjè, tèpa âboro kêe. Â gée goo pwiri, âna jè tâmogòori pâ, jè o mwa tòpi diri é pâ wâdé kêe. Â o tipijè bamwara, jii é èpà. Wâdé na jè cagòtù wà Pwiduée, na é maina ma muugère!

É pwapwicîri ba kà tèpa cèikî Paulo

¹⁵⁻¹⁶ Gée goro diri é pâ pwi bèepwiri [na é pwa wà Pwiduée, ba kàwà] âna go ciburà niimiriwà, naa na pwâra pwapwicîri kôo. Â go ciburà pwaolé tée goowà. Ba go tère é jèkutâ goowà, pâ, guwà dau cèikî naa goo Pwi Ukai Iésu, â guwà meaari diri tèpa âboro kêe.

¹⁷ [Na go pwapwicîri ba kàwà] â go ilari jii Pwiduée pâ, na é pitu tàwà ma guwà tâmogòorié bwàti, goro é Nyuâaê Pwicîri kêe. Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tàwà é âji pai pwa goo wà Pwiduée—wà Pwiduée kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, ma Pwi Caa, na é dau maina ma muugère awé.

¹⁸ Go ilari jiié pâ, naa pwéelaa tàwà bwàti, naa na pwâranümawà [é pâ popai bèeni]:

Ê câmawà, na guwà tapacîri goro cèikî, gée na càuru é pai todàwà kêe;

Ê pâ wâdé kêe, na dau maina ma muugère, na ée mwa naa târa diri tèpa âboro kêe;

¹⁹ Ê pàtâma Pwiduée, na dau maina awé, ba kâjè, wàijè tèpa cèikî naa gooé.

Nama Kériso na é pitûâ kâra diri

Wà Pwiduée, âna é paari é nii ma pàtâmee,

²⁰ na é pawâro còwâ wà Kériso, gée na aubà, â é nama é tâa gòro îê étò, naa napwéretòtù.

²¹ Â é nama é pitûâ kâra diri—pâ pitûâ, ma duée§, ma pàtâmee—[naa gopaérenao, ma wâni gòropuu]; na pàara napô bèeni, ma na pàara napô na o mwa me.

²² Ũu, é cau tòpò diri wà Pwiduée, na aranara é pitûâ kà Kériso.

Â é nama é pwi ukai kâra é wâra pwapwicîri kêe,

²³ na pwacèwii é âji naiié. Â [wà Kériso, âna pwi pûruê; â] ru tâbawêe. Â êdiri pâ namuru, na é tòpò wà Pwiduée, âna rà tâbawêe*, naa goo Kériso.

2

Béaa âna jè bà; nabà âna jè wâro

1:14 2 Korénito 1.22   **1:17** Kolosé 1.9   † **1:17** Ê âji pai pwa goo wà Pwiduée—é, ...goro pâ muru. Révélation. É paari tâjè é Nyuâaê Pwicîri, naa na nyuâa, é pâ namuru na câjè caa tâmogòori, goro é tàmana kà tèpa âboro.   **1:19** Kolosé 1.11   **1:20** Psaume 110.1; 2 Korénito 13.4; Kolosé 2.12   **1:21** Kolosé 1.16, 2.10   § **1:21** Duée—Còo Éféso 2.2.   **1:22** Psaume 8.7   **1:23** Roma 12.5; Éféso 4.10,15; Kolosé 1.18   * **1:23** Rà tâbawêe, naa goo Kériso... Pai ina wèe pâ, diri pâ muru na é tòpò wà Pwiduée, âna kà Kériso, â wâé, Kériso, âna é tâa goorà, â é naa târa é wâro. É, Wà Kériso, âna é tâbawêe goo diri pâ muru na é tapoo Pwiduée.

¹ Béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà ê *âji wâro] géé goro pâ tûâ kàwà na èpà, ma pai càcaa pitêre dà Pwiduée kàwà.

² Ba ia guwà wâro pwacèwii tèpa âboro gòropuu na rà pwa na èpà. Â guwà pitêre dà *Caatana, pwi caa kà tèpa duée, na rà pitûâ naa na ére gopaérenao ma wâni gòropuu. Wàé na é pitûâ kà diri tàpé na tàutàra na rà pitêre dà Pwiduée.

³ Â béaa, âna wàijè, âna jè cau pwacèwiirà. Ba jè pâra wiâra ê auniimiri ma câbawâdé kâjè, na èpà. Â jè pwa diri ê pwina nümajè na jè pwa goro ê naiijè. Â jè tapacîri ê wârimuru géé jaa wà Pwiduée. Ba é putàmu naa goo diri tèpa âboro gòropuu, na rà tèpa pwa na èpà.

Jè wâro géé goo pimeaari kêe

⁴⁻⁵ Béaa, âna jè tèpa âboro bà [na ara Pwiduée] géé goro ê pâ èpà kâjè. Êco na dau wânümee tâjè, ba dau maina ê pimeaari kêe. Â é naa tâjè ê âji wâro, géé goro ê pai tâa kâjè goo Kériso. Üu, guwà udò, géé goro co ê *pimeaari imudi kà Pwiduée.

⁶ É dàgòtùjè, géé na aubà, ma wà Kériso Iésu, â é naa tâjè ê autâa *napwéretòtù, ma wà Kériso. Â é wàrapwiri, géé goro ê pai tâa kâjè, goo wà Kériso.

⁷ Ba nüma wà Pwiduée, na é paari dàra gòiri, pâ, dau maina awé ê pimeaari imudi kêe, ma dau wâru awé ê pâ aupwényunyuâari ma ê pâ wâdé kêe, na é naa tâjè naa goro piticèmuru naa goo, na é pinaigé mee Kériso Iésu.

⁸ Ba guwà jèe udò, géé goro ê pimeaari imudi kà Pwiduée, na naigé mee ê cèikî kàwà. Ê pai jèe udò kàwà, âna càcaa géé goowà. Ba ê âraimeai, na é naa tâjè [piticèmuru naa goo] wà Pwiduée.

⁹ Â càcaa wàrapwiri goo ê pâ tûâ kàwà, ba naa càcaa pâri, ma guwà pi-ina kàwà goo!

¹⁰ Ba wàijè âna jè pwâra wakè kà Pwiduée, na ia é jèe nama bwaa âmuê ê wâro kâjè. É pwa na wàrapwiri, ba na jè tèpa ciburà pwa pâ tûâ na wâdé. Â é pâ tûâ bèepwiri, âna é tòpò béaa, naa na câbawâdé kêe ba na jè mwa pwa.

Jè caapwi naa goo Kériso

¹¹ Wà tèpa *Juif, âna rà ina goorà pâ 'tèpa pwa *kamaî tàra'. Â rà pi-ina kàra goo*. Â wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif, âna rà ina goowà pâ 'tàpé na càcaa pwa kamaî tàra'.

Napwa naa goo ê pwa kamaî, âna, ê pwina po pwa na naiiri âboro co. Êco na wâdé na guwà niimiri pâ, béaa, âna câguwà caa tèpa âboro na Ba kà Pwiduée.

¹² Na pwi pâara bèepwiri, âna câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso†, [wà pwi *Mesia, na é pa-udò ê Ba kà Pwiduée]. Ba câguwà caa tèpa âboro, na é Ba *Isaraéla, na é pitòrigari wà Pwiduée. Â ticè kàwà, géé goro ê pâ *auipwataâboro, ma auinabéaa kà Pwiduée. Â, na guwà wâro na é gòropuu bëeni, â o nye ticè aupwényunyuâari jii Pwiduée, na guwà o wâari. Ba câguwà caa tâmogòorié,

¹³ â guwà tâiti jiié.

Êco na, nabàni, âna guwà jèe medarié, ba guwà tâa goo Kériso Iésu, géé goro ê domii kêe [na joro na ia é bà ba kàwà].

¹⁴ Wà Kériso, âna jèe wàé, pwi pinaanapô kâjè. Â é dànaimarijè, ma jè caapwi

2:1 Kolosé 1.21, 2.13   **2:2** Kolosé 3.7; Tito 3.3   **2:3** Kolosé 3.6   **2:4-5** Roma 6.13   **2:6** Kolosé 2.12   **2:9** 1 Korénito 1.29–31; 2 Timotéo 1.9   **2:10** Tito 2.14   * **2:11** Rà pi-ina kàra goo—Ba é kamaî, âna câmu kàra pai pitòrigarirà kà Pwiduée, ba na rà pwi Ba kêe.   **2:12** Roma 9.4; Kolosé 1.21   † **2:12** Câguwà caa tâmogòori pâ, wàilàapà Kériso—Grec: Tiâu Kériso goowà.   **2:13** Kolosé 1.20   **2:14** 1 Korénito 12.13

Ba, wàibà tèpa Juif, ma wâguwà‡ mwara, na câguwà caa tèpa Juif. Ba ûna é bà naa goro *satauro, â é ténoori ê auba wânabibiu kâjè, na bari goro ê pai pièpàrijè.

¹⁵ [Wàibà tèpa Juif, âna bà pâra wiâra] ê Naèà kà *Moosé, â dau wâru pâ pitûâ, ma nyi nari naèà goo. [Êco na nabàni] âna ticèmuru naa goo diri ê Naèà, géé goro ê pwina é pwa wà Kériso. Ba é tòpò ê pinaanapô, naa nabibiu kâbà ma wâguwà, na câguwà caa tèpa Juif. Â é naanaimarijè, ba na jè caapwi Ba, na jè tâa gooé.

¹⁶ Jèpwi mwara: É tòpò pinaanapô mwara, naa nabibiu kâjè diri, ma wà Pwiduée, géé goro ê pai bà kêe, naa goro satauro. Â é nama tiâu ê pai pièpàrijè.

¹⁷ Ûu, wà Kériso, âna é tèepaa me, nau inapàpari ê *Picémara Wâdé na pame ê pinaanapô. Â é picémara tàwà [wâguwà na câguwà caa tèpa Juif] na guwà tâiti jii Pwiduée. Â é picémara tâbà [wàibà tèpa Juif] na bà tàpo tàmwünyabwéri Pwiduée.

¹⁸ Géé goo kaa ê pwina é pwa wà Kériso, âna wàijè diri—tèpa Juif ma tàpé na càra caa tèpa Juif—âna jèè pâri ma jè pâra mari wà Pwiduée Caa kâjè. Â jè cau pâra naa jaaé, géé goro ê Nyuâaê Pwicîri kêe, na é caapwi co.

Jè tèpa âboro pwârawâ kêe

¹⁹ Êkaa na, wâguwà tàpé na câguwà caa tèpa Juif, âna câguwà caa tèpa pârame, â câguwà caa pwi Ba na ité. Guwà jèè tèpa âboro kà Pwiduée, â guwà tò naa na tâa kêe, pwacèwii diri pâra tèpa âboro kà Pwiduée.

²⁰ Jè pwacèwii ê wâ, na bari naa goro ê pàaé [na cimwü]. Ê pàara wâ, âna wà tèpa *apostolo, ma wà tèpa *péroféta§. Â é atü pàara wâ na âji êkêe, âna wà Kériso.

²¹ Â wàè na é pwa ma é pimaina too ê wâ—[wàijè na jè cèikî naa gooé]—ma pâ nau wâra pwapwicîri kà Pwiduée.

²² Wâguwà [na câguwà caa tèpa Juif] âna guwà tèpa atü mwara naa goro ê wâ bèepwiri, géé goo ê pai tâa kàwà goo Kériso. Â ipaiwà mwara naa goobà, tèpa Juif. Â é wâro, na é wâ bèeni, ê Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée*.

3

Auniimiri kà Pwiduée géé na biu

¹⁻² [Wà Pwiduée, âna é caajurijè—wàibà tèpa *Juif, ma wâguwà na câguwà caa tèpa Juif.] Â géé goo kaa pwiri, na wâgo, Paulo, âna go piênawéna kà Kériso Iésu, na go wakè ba kàwà. Â nabàni, âna go tâa na karapuu géé goro ê wakè bèepwiri ba kàwà. Gona câguwà caa tâmogòori pwiri? Ba wà Pwiduée, naa na pai wâdé kêe, âna é naa tôo ê wakè bèepwiri, ba na é pacoo ê auniimiri kêe.

³ Caa caa inapàpari ê auniimiri kêe bèepwiri, géé na autapoo goo. Êco na nabàni, âna é paari tôo. Â go mwa gére tapoo ina tàwà, naa na tii bèeni.

⁴ Â, na guwà pûra, â guwà o tâmogòori, ê pwina go tâmogòori, wâgo, naa goro ê auniimiri kêe bèepwiri [na é pacoo] goo wà Kériso.

‡ **2:14** Wàibà...wâguwà—É pwi Juif wà Paulo; â càra caa tèpa wàrapwiri wà tàpé Éféso. **2:15** Kolosé 2.14 **2:16** Zakarie 9.10; Kolosé 1.20,22 **2:17** Ésaie 57.19 **2:19** Éféso 3.6 **2:20** 1 Korénito 3.11
 § **2:20** Apostolo...péroféta—Còo Éféso 4.11. **2:21** 1 Korénito 3.16 **2:22** 1 Péteru 2.5 * **2:22** Dernière phrase—é, É wâro na é wâ bèepwiri wà Pwiduée, goo ê Nyuâaê Pwicîri. **3:1-2** Filipi 1.7,13 **3:1-2** Kolosé 1.25 **3:3** Éféso 1.9-10; Kolosé 1.26

⁵ Béaa, âna ticè âboro na tâmogòori bwàti pwiri. Êco na é jèe nama pwéelaa wà Pwiduée, goro é Nyuâaê Pwicîri kêe, tà tèpa âboro na é pitòrigarirà—tà tèpa apostolo ma *péroféta kêe.

⁶ Wàéni é auniimiri kêe: Wiàna rà tâa goo Kériso Iésu wà tàpé na càra caa tèpa Juif, âna rà jèe pâra nau pwacèwii tèpa Juif, ba jèe pâra nau caapwi Ba*. Â rà cau tòpi é pâ wâdé ma aupwényunyuâari kà Pwiduée. Â é auinabéaa kà Pwiduée, âna kàra diri. Wàépwiri kaa é *Picémara Wâdé!

Cùru Paulo ba na é picémara

⁷⁻⁸ Wâgo, âna piticèmuru naa gooò, jii diri tèpa âboro kà Pwiduée. Êco na [é dau pwabwàti tóo, â] é pitòrigario, ba na go pwi ênawéna kêe, goro é *pimeaari imudi kêe. Â é wakè gooò goro pátàmee, ba na go inapàpari é Picémara Wâdé kêe, tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â go ina tàra diri pâ aupwényunyuâari kêe, na piédò ma wéna awé na é naa tâjè na jè tâa goo Kériso.

⁹ É cùruo pâ, ba na go paari târa diri pâ âboro é pai pwa kêe na é pacoò é auniimiri kêe, na ia tàbinyiri gée na autapoo goo, na ia é tòpò diri pâ muru.

¹⁰ Â [paari mwara] tà diri tèpa pitûa ma pátàmee, naa gopaérenao ma nidò *napwéretòtù, pâ, po dau maina é autâmogòorimuru kêe, wàé Pwiduée, na wâru pai pwa goo. Ba rà o còo [pai caapwi kà tèpa Juif, ma wà pàra tàpé, naa na] é wâra pwapwicîri kêe†.

¹¹ Diri pâ pwiibà, âna é jèe nye niimiri, gée na autapoo goo, pâ na ée mwa pwa. Â é pacoò, goo wà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè.

¹² Wàijè, âna jè tâa goo Kériso, â jè cèikî naa gooé. Â gée goo kaa pwiri, âna pwa tàrù kâjè, ma jè medari Pwiduée, ma jè tâa jaaé. Â câjè caa piwâ [â càcaa wâgotâjè].

¹³ Â êkaa, na go ina tàwà pâ, na guwà cibwaa pidumapié, goro é pai tâa na aré kôo, ba kàwà. Ba gée goo kaa é pai tâa na aré kôo, [âna pimaina too é cèikî kàwà]. Â o naa tàwà ma guwà tâa jaa Pwiduée na é pai maina ma muugère kêe‡!

Dau maina pimeaari kà Kériso ba kâjè

¹⁴ Go tùu jùruo ara Pwiduée Caa, [na go pinünüma naa] goo pwiri.

¹⁵ Ba wàé pwi Caa kà diri tàpé na rà wânidò napwéretòtù, ma wâni gòropuu. Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi Ba§.

¹⁶ É dau maina ma muugère, â dau wâru pâ wâdé ma aupwényunyuâari kêe. Â go ilari jiié, pâ, ée mwa dau pagòwà, goro é Nyuâaê Pwicîri kêe, ba na cimwü é pwâranümawà.

¹⁷ Wâdé na é tâa na pwâranümawà wà Kériso, gée goro é cèikî kàwà! Wâdé na [guwà pwacèwii é upwâra na gòo, na] é wàé, âna wâgòro, naa na pimeaari kêe.

¹⁸ Â, na wàrapwiri, na wâguwà, ma diri pàra tèpa âboro kà Pwiduée, âna guwà tâmogòori bwàti pâ, é pimeaari kà Kériso, âna po dau maina awé*.

¹⁹ Ba é piwéna jii é autâmogòori kâjè tèpa âboro. Â wâdé na é dipitiri é wâro kàwà wà Pwiduée, goro é pai tâbawêe kêe.

3:6 Éféso 2.13,16-19 * **3:6** Caapwi Ba—Grec: *Caapwi naiiri âboro.* **3:7-8** Kolosé 1.25 **3:7-8** 1 Korénito 15.9-10 † **3:10** Ba rà o còo...é wâra pwapwicîri kêe—é, Rà o mwa tâmogòori pwiri, gée goro é pai picémara é Picémara Wâdé kâra wâra pwapwicîri. Grec: *Gée goro é wâra pwapwicîri.* **3:12** Ioane 14.6; Roma 5.2 ‡ **3:13** Dernière phrase—Grec: *Ba wàrapwiri é pai maina ma muugère kàwà.* § **3:15** Â é nama jè cau tèpa âboro na jè caapwi Ba—Grec: *É pitunee târa pâ jèpa wâao.* **3:17** Ioane 14.23; Kolosé 1.23, 2.7 * **3:18** Po dau maina awé—Grec: *Large, long, haut et profond.*

²⁰ É wakè goojè wà Pwiduée, goro ê pàtamee na dau maina. Â pâri ma é pwa ê pâ muru naa goojè, na dau maina awé, jii ê pwina jè niimiri pâ, jè ilari jiié.

²¹ Wàjè è wâra pwapwicîri kêe, na jè tâa goo Kériso Iésu, âna wâdé na jè pwamainaé taaci dâra gòiri awé! Amen! Wâdé na wârapwiri!

pai wâro kâjè naa na picaatâa na bwaa âmué

4

(Naporomee 4-6)

¹ Go tâa na karapuu, ba go piênawéna kà Pwi Ukai. Â go tacoo goowà, ma [guwà niimiri diri ê pwina é pwa ba kàwà wà Pwiduée, â] guwà wârori ê wâro na wâdé tée. Ba é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe.

² Wâdé na guwà ciburà ipakîriwà, ma moo, ma pidàpwicâariwà. Wâdé na guwà ciburà pimeariwà, â guwà picâri naa goowà.

³ Ba é caajuriwà ê Nyuâaê Pwicîri. Â wâdé na guwà ciburà wâro na ê pinaanapô, ba na guwà tà caapwi.

Jè caapwi naijè ma Kériso

⁴ Nye caapwi co naiiri âboro. Nye caapwi co é Nyuâaê Pwicîri. Â nye caapwi co câmajè na jè tapacîri*, géé na càuru pai todàjè.

⁵ Nye caapwi co Pwi Ukai kâjè, nye caapwi co é cèikî, ma caapwi co *piupwaa†.

⁶ Nye caapwi co Pwiduée, Pwi Caa kâjè diri‡. Wâé na é pitûâ kâra diri, wâé na é wakè na diri, â é wâna diri.

⁷ Âjupâra pâ wà Kériso, âna é jèpa naa tâjè, naa goro piticèmururu naa goo, pâ jèpa âraimeai na pi-ité.

⁸ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*É too naa na ére
na wâdòiti.
Â é popa pâ wiâé
tàpé na ia rà cicaraé,
tàpé na ia é piétò jiià.
Â é naa âraimeai
tà tèpa âboro.*

Psaume 68.19

⁹ Dâ pai ina wèe pâ: *É too naa na ére na wâdòiti?* Pai ina wèe pâ, béaa kâra é pai too kêe, âna é boo naa na ére na dau wâgòro kâra gòropuu§ wà Kériso.

¹⁰ Â wà Pwina é boo, âna wâé kaa wà Pwina é too naa na ére na wâdòiti naa *napwéretòotù, ba na é pwi ukai kâra diri pâ muru. Â pimaina pâ é pitûâ kêe* naa gò diri pâ muru, na ia é tapoo wà Pwiduée.

¹¹ [Dâ pai ina wèe pâ: *É naa âraimeai tà tèpa âboro?*] Wà Kériso, âna é jèpa pâdi tà tèpa âboro kêe é jèpa wakè na rà pwa†. [Wâéni pâra pwi]:

4:1 Kolosé 1.10   **4:2** Kolosé 3.12-13   **4:3** Kolosé 3.14-15   * **4:4** Dernière phrase—Grec: *Nye caapwi co é auwâari (espérance)*. *Espérance*, âna é pwina dau wâdé na jè tapacîri naa na pidàpwicâari, géé goo é cèikî kâjè naa goo wà Iésu Kériso.   † **4:5** *Caapwi co piupwaa*—Wiâna wâru pâ pai pwa goo piupwaa, â nye caapwi co pai ina wèe, âna câmu kêe, ba na jè inapâpari pâ, jè tèpa âboro kà Kériso co.   **4:6** 1 Korénito 12.6   ‡ **4:6** *Caa kâjè diri—é, Caa kâra diri pâ muru*.   **4:7** Roma 12.3,6   **4:8** Psaume 68.19   **4:9** Ioane 3.13   § **4:9** *É boo... é, É boo naaniboo gòropuu*. Rà niimiri wà tèpa Juif pâ, wà tèpa bà, âna rà tâa na pé pwêe na dau wâgòro, na nee pâ: *Oolaa ('Abîme')*. Còo Auinapâpari naporomee 9.   * **4:10** *Pimaina pâ é pitûâ kêe... é, É dipitiri diri pâ muru, é, É nama tâbawêe diri pâ muru*.   **4:11** 1 Korénito 12.28   † **4:11** *É jèpa wakè na rà pwa—é, É jèpa âraimeai*.

Tèpa apostolo (tàpé na rà jèe côoê, ma picémara popai kêe);
 Tèpa péroféta (tàpé na rà tòpi, naa na nyuâa, ê popai kà Pwiduée, â rà mwa pame tâjè);
 Tèpa *évangéliste* (tàpé na rà picémara pâ ê Picémara Wâdé);
 Tàpé na rà wéaari ma pacâmuri tèpa cèikî.

¹² É naa tàra ê pâ âraimeai‡ bèepwiri, ba na rà o mwa caa pagòo diri tèpa âboro kà Pwiduée, ma piênawéna kàra còwâ. Â, na wàrapwiri, â o pimaina dò ê wâra pwapwicîri, ê nài Kériso.

¹³ Â jè o caajurijè, naa na cèikî, â o caapwi ê pai tâmogòori kâjè wà *Pwina naí Pwiduée. Â jè o cau cimwü, pwacèwii Kériso, â jè o cau tâbawêe, pwacèwiié.

Wâdé na jè cimwü naa goo Kériso

¹⁴ Na o wàrapwiri, â o câjè mwa caa pwacèwii pâ nari èpo [naa na cèikî. Ba nabàni, âna càra caa pâji cimwü wà pàra tàpé gée goojè. Rà] pwacèwii ê wànga na ticè poéŒ, na pòtò gòro ê wià ma pwéretòtù. Ba rà dau tère ê pâ popai kà tàpé na rà me, nau picàù dàra, ba na rà pa-imwürurà.

¹⁵ Bwa, jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ciburà wâro na ê âjupâra* goro ê pimeaari. Â jè o pâ nau pwacèwii Kériso, naa na diri ê pwina jè pwa.

Wàé na é pwi ukai [kâra ê wâra pwapwicîri kêe] pwacèwii ê pûru âboro.

¹⁶ Wàé na é pitûâ ma wéaari diri pâ ére gée goro nàié, ba na rà caapwi. Ê pa-ijarà, ma pitu tàra, ba na rà pimeaarirà†. Â rà jèpa wakè bwàti. Êkaa na é pimaina too ê nàié, â é cimwü naa na ê pimeaari.

Wâro kâjè na bwaa âmué

¹⁷ Go tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai, pâ, na guwà nabwé na guwà wâro pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée, tàpé na ticè nûmarà.

¹⁸ Bàutê ê aunünüma kàra, ba gòo pûrurà, â tàutàra na rà pitère dà Pwiduée. Êkaa na [rà pitanami] â tiàu goorà ê *âji wâro na é naa wà Pwiduée.

¹⁹ Càra mu caa picàdàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà. Â rà pipanuârà, ba na rà wâro imudî. Â, na rà pwa pâ na jèpapara tûâ na miiri, â càra caa kamu goo.

²⁰ Càcaa wàrapwiri ê wâro kâjè wiâ Kériso na guwà picòo.

²¹ Ba guwà tère ê popai goo Kériso, â guwà tâmogòori pâ tâa gooé ê âjupâra. Ba guwà tèpa âboro kêe.

²² Êkaa na wàrapwiri, na guwà cibwaa wârori ê wâro na èpà, na ia guwà wârori béaa. Guwà tètâjii diri ê pâ tûâ ma càra na miiri.

Ba béaa, âna guwà pipanuâwà târa ê auniimiri ma câbawâdé kàwà na èpà, na rà pa-imwüruwà ma tanooriwà.

²³ Guwà tòotéri ê pwâranümawà, ma ê auniimiri kàwà, ma ê càrawà‡,

²⁴ ba na guwà tèpa âboro na bwaa âmué ê wâro kàwà. Â guwà o pwacèwii tèpa âboro na rà tòpwütù ê ârabwée na tòri, â rà coona ê ârabwée na bwaa âmué.

Ba ûna é tòpòwà wà PwiduéeŒ, â câbawâdé kêe na guwà pwacèwiié, ba na guwà wâro naa âjupâra. Êkaa na wâdé na pâ tûâ kàwà, âna *târù ma pitòimiri.

‡ **4:12** *Âraimeai*—Nii bau autâmogòorimuru târa wakè kà Pwiduée. (Còo note goo 1 Korénito 12.4.) **4:13**

Kolosé 1.28 § **4:14** *Poé (é, pòé)*—Gouvernail. Ârawànga. **4:15** Kolosé 1.18, 2.19 * **4:15** *Wâro na é âjupâra—é, Ina é âjupâra.* † **4:16** 2e phrase—Grec: *Caajurirà goro pâ aupitòobàra (jointures) na naa tàra.*

4:17 Roma 1.21; 1 Pétèru 1.14 **4:22** Roma 8.13; Kolosé 3.9 **4:23** Roma 12.2 ‡ **4:23** *É, Guwà nama tòotéri ê auniimiri kàwà goro ê Nyuâaê Pwicîri.* **4:24** Genèse 1.26; Kolosé 3.10 § **4:24** *Ba ûna é tòpòwà wà Pwiduée—é, Ba ûna é tòpò {é âmu wâro kàwà} bèepwiri.*

Jè tòotéri càrajè na èpà

²⁵ Guwà nabwé na guwà pwâ. Â guwà ina é pwina âjupâra tà tèpa [cèikí] béewà. Ba wàijè diri, âna jè caapwi [wâra pwapwicîri] pwacèwii pâ ére géé goro caapwi naiiri âboro.

²⁶ Wiàna guwà iputâmu ma pwi jèpwi, â guwà cibwaa pipwa tàwà na èpà. Guwà naaco é pwâra putâmu goowà, béaa kêra é pai duu kêra é tòotù.

²⁷ Ba guwà cibwaa panuâ *Caatana [ma é tacaiwà ba na guwà pwa na èpà].

²⁸ Wiàna guwà tèpa mura, â wâdé na guwà coo. Â guwà wakè ba gòo, ba na pwa mwani kàwà, ba na guwà wâri é pwina tiàu jiiwà, ma naa tà tàpé na ticè tàra.

²⁹ Guwà nabwé na guwà ina pâ popai na miiri, [ma pwa na èpà tà pàra tàpé]. Â guwà ina pâ popai na wâdé, ba na pitu tàra ma pagòorà.

³⁰ Guwà nabwé na guwà nama é pikîri é Nyuâaé Pwicîri [goo é pwina guwà pwa]. Ba é Nyuâaé Pwicîri, âna pwi câmu na é naagéé naa goowà wà Pwiduée, ba na paari pâ, [guwà tèpa âboro kêe. Â pwi câmu pâ, wà Pwiduée, âna] ée mwa tipiwà bamwara jii é pâ èpà kàwà, na Tòotù kêe.

³¹ Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé, ma pi-inarà ba èpà. Guwà cibwaa wéaari naa na pwâranümawà é pâ èpà na rà pwa tàwà. Guwà cibwaa iputâmu, ma piokée. Â guwà cibwaa pitànyiriwà.

³² Wâdé na guwà pwa na wâdé tà pàra tàpé. Â guwà paari tàra é pimeaari na wâna pwâranümawà. Â guwà pipwanauriwà, pwacèwii na é jèe pwanauriwà wà Pwiduée, géé goo Kériso.

5

Wâdé na jè wârori wâro kà tèpa âji naî Pwiduée

¹ Guwà tèpa naî Pwiduée, na dau wânümeè tàwà. Â wâdé na guwà pwacèwiié.

² Wâdé na guwà tèpa meaari pàra tàpé. Ba é mearijè wà Kériso, â é panuâ é wâro kêe, ba na *ârapwaailò ba kêjè, na dau wâdé tà Pwiduée*.

³ Guwà cibwaa [niimiri còwâ pâ, na guwà] ipuu imudi ma pàra pwi. Â guwà cibwaa pwa é pâ muru na po miiri goro naiiwà. Guwà cibwaa imudàra ma wâru tàwà é pâ muru ni gòropuu. Ba guwà tèpa âboro kà Pwiduée. Â càcaa nümoo na go tère pâ, rà ina tèpa âboro pâ guwà wàrapwiri.

⁴ Guwà cibwaa ina pâ popai na èpà ma miiri, na càcaa pâri ma guwà ina. Guwà cibwaa ina imudi pâ muru na jè papwicîri. Â guwà cibwaa èauri é pâ jèkutâ èpà, pwacèwii tàpé na ticè nùmarà. Bwa, wâdé na guwà ipwaolé tà Pwiduée.

⁵ Wâdé na guwà tâmogòori pâ: O nye ticè autâa na *Mwaciri kà Pwiduée ma Kériso, kà tàpé na rà ipuu imudi, ma tàpé na rà pwa é pâ muru na miiri goro naiirà, ma tàpé na rà ciburà imudàra é pâ muru ni gòropuu. Ba é pwiibà, âna é pwacèwii na rà ipwamaina é pâ duée imudi.

Jè wâro na pwélaa

4:25 Zakarie 8.16; Kolosé 3.8-9   **4:26** Psaume 4.4; Jacques 1.19-20   **4:29** Kolosé 4.6   **4:30** Ésaïe 63.10; Éféso 1.13-14; 1 Tésalonika 5.19   **4:31** Kolosé 3.8   **4:32** Mataio 6.14, 18.22-35; Kolosé 3.12-13
5:1 Mataio 5.48   **5:2** Exode 29.18; Hébéru 10.10   * **5:2** Na dau wâdé tà Pwiduée—Grec: Na pwacèwii é ûrea na dau wâdé.   **5:5** 1 Korénito 6.9-10; Kolosé 3.5

⁶ Rà ina wà pàra tàpé pâ, nye ticè èpà goo ê pâ tûâ bèepwiri. Êco na rà pwâ, â guwà cibwaa nama rà pa-imwüruwà. Ba é putàmu wà Pwiduée goo tàpé na càra caa pitèrè dèe, â ée mwa pitèirà ma naa wârimuru tàrà†.

⁷ Â guwà cibwaa pwadéi tèpa âboro na rà wàrapwiri!

⁸ Béaa, âna guwà tàpé na guwà tâa na ê bàutê. Â nabà, âna guwà tâa na pwéelaa, ba guwà tâa goo Pwi Ukai. Êkaa na wâdé na ê càrawà, âna càra tàpé na rà tâa na ê pwéelaa—

⁹ wâna ê wâro na é pwényuâa, ma *târù, ma âjupâra.

¹⁰ Wâdé na guwà ciburà imudàra ê pâ pwina wâdé tà Pwi Ukai.

¹¹⁻¹² Guwà cibwaa pwaduwà kà tàpé na rà wakè na bàutê, ba ticè pwâra wakè kàra, na wâdé. Na jè po niimiri co ê tûâ kàra, â jè jèe miirirà. Guwà cicara diri pâ pwi bèepwiri. Â guwà pa pâ, naa na pwéelaa, diri ê pwina èpà.

¹³⁻¹⁴ Ba é pwéelaa, âna é paari ê âji pai pwa goo diri pâ muru, wiàna wâdé, é wiàna èpà‡. Êkaa na jè ina pâ:

«Gà tàcî, co pwi a puu!
Cimadò géé na aubà.
Wà Kériso na é pame
naa googà ê pwéelaa.»

Jè wakèri bwàti pàara na naa tâjè

¹⁵ Guwà ipwacòoco ê pai wâro kàwà. Guwà ipwacèwii tàpé na pitòimiri ê wâro kàra, â càcaa tàpé na ticè nùmarà.

¹⁶ Â guwà wakèri bwàti ê pâ pàara na naa tàwà, [ba na guwà pwa na wâdé]. Ba wâru pâ èpà na pàara napò nabà.

¹⁷ Êkaa na guwà cibwaa wâro imudi, â guwà imudàra ê pwina wâdé tà Pwi Ukai§.

Jè wâro wiâ Nyuâaê Pwicîri

¹⁸ Guwà cibwaa ipwirié goro dipâa, ba o péa tubaèpà tàwà. Wâdé na é nye dipitiriwà taaci ê Nyuâaê Pwicîri.

¹⁹ Â guwà pipagòowà goro pâ nyabi—pâ *salamo, ma pâ cantique, ma pâ nyabi na é naa tàwà ê Nyuâaê Pwicîri. Â, na guwà nyabi, â guwà pwamaina Pwi Ukai géé na âji pwâranùmawà.

²⁰ Wâdé na guwà ciburà pwaolé tà Pwiduée Caa, naa na nee Iésu Kériso Pwi Ukai kâjè, na é pitûâ naa gòro diri pâ muru.

Tèpa pwârawâ na rà cèikî

²¹ Guwà papwicîri wà Kériso, â guwà ipakîriwà naa goo wà tèpa cèikî béewà.

Du duadà – Tô ilàri

²² Wà tô ilàri, âna wâdé na é ipakîriê naa goo pwi éaé, pwacèwii pai ipakîriê naa goo wà Pwi Ukai.

²³ Ba wà pwi paao, âna é pwi a pitûâ kà tô wâdèe, pwacèwii na wà Kériso, âna é pwi a pitûâ kàra ê wâra pwapwicîri, na é pwacèwii ê naiié. Â wàè na é *pwi a pa-udòé.

5:6 Roma 1.18; Kolosé 2.4,8 † **5:6** Grec: *Guwà cibwaa nama é ipa-imwüruwà wà pwi jè âboro, goro pâ papai na ticè éreé. Ba nye géé goo kaa pwiri, na é pwâra putàmu kà Pwiduée, âna é tâa gò tàpé na rà cicaraé.*

5:8 Ioane 12.36; Éféso 2.13; Kolosé 1.13; 1 Pétèru 2.9 **5:13-14** Ioane 3.20-21 **5:13-14** Ésaïe 26.19, 60.1; Roma 13.11 ‡ **5:13-14** 1re phrase—Grec: *Ê pwina jè còo naa na é pwéelaa, âna pâ nau pwéelaa.*

5:15 Kolosé 4.5 § **5:17** Grec: *Êkaa na guwà cibwaa nama ticè nùmawà; â wâdé na guwà tâmogdori é câbawâdé kà Pwiduée.* **5:18** Luka 21.34 **5:19** Kolosé 3.16 **5:20** Kolosé 3.17 **5:21** 1 Pétèru 5.5

5:22 Kolosé 3.18; 1 Pétèru 3.1 **5:23** 1 Korénito 11.3; Éféso 1.22

24 Ê wâra pwapwicîri, âna é ipakîriê naa goo wâ Kériso, êkaa na wâdé na wâ tô ilàri, âna é ipakîriê naa goo wâ pwi éaé naa na diri pâ muru.

Du duadà –Pwi paa

25 Napwa naa goo pwi paa, âna wâdé na é meaari tô wâdèe, pwacèwii na wâ Kériso, âna é meaari é wâra pwapwicîri kêe. Ba é panuâ wâro kêe ba kêe,

26 â é naaê tà Pwiduée, ba naa kêe. Â é nuwaé goro jawé, ma é popai*,

27 ba na é dau pwényuâa ma tâbawêe, ma ticè tòpwicâ ma épâra ma ipwatari, ma ticè épâ wâgoôé, [pwacèwii tô ilàri dopwa na ru mwa piéa ma wâé].

28 Ipaiwâ naa goo pwi paa. Ba wâdé na é meaari tô wâdèe, pwacèwii pai meaari kêe é naiié. Ba wâ pwina é meaari tô wâdèe, âna é pimeaarié cowa.

29 Ba nye ticè âboro na é pièpâri cowa é naiié. Bwa, é pa-ijaé, ma wéaarié bwâti, pwacèwii pai pwa kâ Kériso, ba kâra [é naiié] é wâra pwapwicîri kêe.

30 [Jè tâmogòori pwiri] ba wâijè, âna jè naiié.

31 Jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *É panuâ é du nyaa ma caa kêe wâ pwi paa, ba na ru pitâa ma wâ tô wâdèe. Â, na wârapwiri, â wâilu, âna ru pâ nau caapwi. Genèse 2.24*

32 Ê popai bèepwiri, âna tâgòro, ba go niimiri pâ, ucina goro [pai pitànaima kâ] Kériso ma é wâra pwapwicîri kêe.

33 Târa tubanabwé, [â go ina mwara pâ]: Wâ pwi paa, âna wâdé na é meaari é tô wâdèe, pwacèwii pai pimeaarié cowa kêe. Â wâ tô ilàri, âna wâdé na é papwicîri pwi éaé.

6

Pâ èpo ma du nyaa ma caa kâra

1 Wâguwâ tèpa èpo, âna wâdé na guwâ pitère dà du nyaa ma caa kâwâ. Wâépwiri napârawâ, {ba guwâ tèpa âboro kâ Pwi Ukai}.

2 Ba [jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ]: *Gâ papwicîri du nyaa ma caa'gâ. Exode 20.12* Êpwiri, âna pitûâ kâ Pwiduée na pâbéaa. Â wâéni é aupwényunyuâari na é ina pâ ée mwa naa [tà tâpé na rà pitère dâra é naèa bèepwiri]:

3 *Â é wâro'gâ naani gòropuu, âna o gòri ma wâdé. Exode 20.12*

4 Wâguwâ tèpa caa kâra èpo*, guwâ cibwaa nama rà putâmu tèpa èpo kâwâ. Â wâdé na guwâ pipièrù bwâti goorâ, â guwâ patûrarâ ma pacâmurirâ. [Ba wâépwiri napâra pwi a cèikî] naa goo Pwi Ukai.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kâra

5 Wâguwâ tâpé na guwâ tèpa *ênawéna kîri kâ pâra tâpé, âna wâdé na guwâ pitère dà tèpa pitûâ kâwâ naani gòropuu. Â guwâ dau papwicîrirâ, â guwâ piênawéna kâra bwâti, géé na âji pwâranûmawâ, pwacèwii pai piênawéna kâwâ tà Kériso.

6-7 [Guwâ wakè bwâti, ba na rà ipwâdéé goowâ, naa na diri pâ pâara.] Â càcaa na pâ pâara co, na rà cowa na. Â guwâ niimiri pâ, guwâ wakè ba kâ Pwi Ukai, â càcaa ba kâ tèpa âboro. Ba guwâ tèpa ênawéna kâ Kériso, â napârawâ na guwâ pwa é câbawâdé kâ Pwiduée, géé na diri pwâranûmawâ.

5:25 Kolosé 3.19; 1 Pétèru 3.7   5:26 Tito 3.5   * 5:26 Â é nuwaé goro jawé, ma é popai—Piupwaa. Ê popai bèepwiri, âna pwiri é Picémara Wâdé. É, pwiri pâ popai na ina na rà piupwaa wâ tèpa cèikî, é, pâ popai kâ pwi apiéa tà tô wâdèe.   5:27 2 Korénito 11.2; Kolosé 1.22   5:31 Mataio 19.5   5:32 Auinapâpari 19.7   6:1 Kolosé 3.20   6:2 Exode 20.12   6:4 Psaume 78.4; Proverbes 22.6; Kolosé 3.21   * 6:4 Tèpa caa kâra èpo—é, Pa nyaa ma caa kâra èpo.   6:5 Kolosé 3.22–23; Tito 2.9–10; 1 Pétèru 2.18

⁸ Ba wâdé na guwà tâmogòori pâ, wà Pwi Ukai, âna ée mwa jèpa naa tâjè câmajè, goro ê pwina wâdé na jè jèpa pwa. Ipaiwà wiàna jè tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, é, wiàna jè tèpa âboro na pwa tàrù kâjè†.

⁹ Wàrapwiri naa goowà mwara, co tèpa pitûâ. Wâdé na guwà papwicîri tèpa ênawéna kîri kàwà, ma pwa na wâdé tàra. Â guwà cibwaa pwa kûu tàra. Ba caapwi pwi a pitûâ kàwà diri, naa *napwéretootù, â câé caa pwi a pwaké goro âboro.

Neemuru paa kâjè

¹⁰ Go tubanabwé naa goo pai ina wèe pâ: Wâdé na guwà gòo goro ê pàtâma Pwi Ukai, ma nii kêe na dau maina.

¹¹ Guwà popa diri ê neemuru paa, na é naa tàwà wà Pwiduée. Â o pâri ma guwà cicara é pâ tûâ na èpà kà Pwi âboro èpà, wà *Caatana.

¹² Ba câjè caa pipaa dà tèpa âboro. Jè pipaa dà tèpa pitûâ kà tèpa duée ma u, [na câjè caa côorà goro du âraporomeejè]. Ûu, jè pipaa dà tèpa ukai gopaérenao, na maina pàtamarà, na rà pitûâ naa gò é gòropuu bèeni, na é tâa na bàutê.

¹³⁻¹⁴ Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà popa diri ê neemuru paa na é naa tàwà wà Pwiduée. Ba na, o pâri ma guwà cimwü, na pâ pàara na tèepaa mariwà è èpà. Ûna jèe nabwé é pipaa, â guwà o piétò. Wàéni‡ é neemuru paa kâjè:

Karapuu kâjè—ê âjupâra kà Pwiduée;

Ârabwée paò târa nawâajè—ê wâro na *tàrù na araé;

¹⁵ *Du wâraâjè—ê pai ciburà picémara kâjè é *Picémara Wâdé na é pame é pinaanapô;*

¹⁶ *Upwâra bécâgòtù kâjè§—ê cèikî kâjè naa goo Pwiduée, na diri pâ ére. (Â jè pa, ba na jè câtâmwara é doromara ânye, goro é da, na é tò wà Pwi âboro èpà);*

¹⁷ *Bwe bépwamuru pûrujè—ê wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè*; Tâuwa kâjè na é naa tâjè é Nyuâaê Pwicîri—ê popai kà Pwiduée.*

¹⁸ Guwà ciburà pwapwicîri [na diri pâ ére] ma na diri pâ pàara, wiâra é pitûâ na é naa tàwà é Nyuâaê Pwicîri. Â guwà ciburà tàcî, â guwà ciburà pidâpwicâariwà, naa goro é pwâra pwapwicîri kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée.

¹⁹⁻²⁰ Guwà pwapwicîri ba kôo, ba na é naa tôo é popai wà Pwiduée. Ba é cùruo, ba na go inapàpari târa diri pâ âboro é Picémara Wâdé, na ia càra caa tâmogòori béaa. Â nye géee goo kaa é pai inapàpari kôo é Picémara Wâdé bèepwiri na tòo-o goro itùpaò naani na karapuu. Êkaa na guwà pwapwicîri, ba na o câgo caa piwà na go tà ciburà patùra tèpa âboro [goo wà Kériso].

Ipwabwàcu kà Paulo

²¹⁻²² Go cùru paé dariwà wà Tychique, ba na é piwiâ tàwà é jèkutâ gooò, ma pagòowà. Wà pwiibà, âna é pwi âji béejè, ma pwi ênawéna na é dau pitère dà Pwi Ukai, na bu piwakè naima ma wàè.

6:8 2 Korénito 5.10; Kolosé 3.24–25 † **6:8** 2e phrase—*Esclave ou libre*. **6:9** Roma 2.11; Kolosé 4.1
6:11 Roma 13.12; 2 Korénito 10.4 **6:12** 1 Pétèru 5.8–9 **6:13-14** Ésaïe 11.5, 59.17; 1 Tésalonika 5.8
‡ **6:13-14** Wàéni... Grec: *Guwà popa...* Ipaiwà naa goo diri pâ na jèpapara neemuru paa, naa na nee tii
13–17. **6:15** Roma 10.15 § **6:16** *Upwâra bécâgòtù—Bouclier*. **6:17** Hébéru 4.12 * **6:17** *Ê wâro na é naa tâjè wà Pwiduée, ûna é pa-udòjè—Grec: Ê pai pa-udòjè*. **6:18** Luka 18.1; Kolosé 4.2; 1 Tésalonika 5.17
6:19-20 Kolosé 4.3–4; 2 Tésalonika 3.1 **6:19-20** 2 Korénito 5.20; Philémon 1.9 **6:21-22** Apostolo 20.4; Kolosé 4.7–8; 2 Timotéo 4.12

²³ Wâdé na wà Pwiduée Caa kêjè, ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, âna ru naa tàwà, diri tèpa cèikî béebu, ê pinaanapô, ma pimeaari. Ma ru pitu tàwà, ma guwà cèikî ba gòo naa gooru.

²⁴ Go ilari jii Pwiduée pâ, na é *pwényunyuâari goro ê *pimeaari imudi kêe, wà diri tàpé na rà cimwü naa na pimeaari kàra, ba kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

Tii kà Paulo tà tàpé Filipi Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wà *Roma (Apostolo 28.30-31). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Éféso ma tàpé Kolosé.

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî wâna ville Filipi, ma wà tèpa pitûâ kâra. É wii tàra wà Paulo 12 naja géé na càùru na é mara picémara tàra é *Picémara Wâdé.

Cina é wii?

Dau wânüma Paulo goo tàpé Filipi (1.8), â é wii, ba na é ina pimeaari kêe ba kâra, ma naa tàra jèkutâ gooé. É pwaolé tàra goro é âraimeai na rà naa tée (4.10-15). É pagòorà ba na rà cimwü naa na é cèikî kâra, â na rà piwakè naima naa na caapwi pwâranüma (1.27). Â é ina tàra pâ, na rà nye tà ipwàdéé taaci, na rà tà tâa goo wà Pwi Ukai (4.4).

Dà ère é tii bèeni?

É tii bèeni, âna ina gooé pâ ‘Tii goro ipwàdéé’, ba wà Paulo, âna é pwa wâru wii ipwàdéé. É âji ipwàdéé, âna càcaa me géé goo pâ muru na wâgòroigé jiiè na tèepaa darijè. É me géé goo é pinaanapô kà Pwiduée na tâa na pwâranümajè, géé goro pai tâa kâjè goo Iésu Kériso.

Ba jè côo naa na wâro kà Paulo pâ, é pwi a dau tâa na aré ma tòina goo wà Kériso. É wii géé na karapuu wà Roma, â câé caa pâji tâmogòori cè tûâ gooé, ba pwiri o pwâra bà (1.7; 2.17,23). Wâru tàpé na rà èpârié ma cicaraé (3.2), â rà pwâco tèpa cèikî na rà pitu tée (2.20,21).

Éco na é nye tà ipwàdéé taaci wà Paulo, â é tòpi é pwina tèepaa mariê, na diri pâ ère, ma na diri é pâ pàara. É ina pâ «Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, géé goo Kériso, na é pagòo-o.» (4.13)

É wii mwara wà Paulo pâ, é pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kâjè Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè. Diri é pàra muru, âna nye piticémuru naa goo, jii pwiri (3.8).

Wâdé na jè ipwacèwii Iésu na diri pâ muru. Wà Iésu, âna é ipakîriê, â é ipanuê, ba na é bà ba kâjè naa goro *satauro. Â wâdé na jè ipanuêjè ma piênawéna kâjè jècaa naa na ipakîri, pwacèwiié.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Filipi

Ipwabwàcu ma ipwaolé (1.1-11)

É pipâra pâ é Picémara Wâdé (1.12-18)

Wâro kà Paulo ba kà Kériso (1.19-26)

Aupitûari kà Paulo tà tàpé Filipi (1.27-2.18)

Popai goo Timotéo ma Épafrodite (2.19-30)

Âjimuru âna, na jè tâmogòori Kériso (3.1-21)

Pàra autûari kà Paulo ma ipicijii (4.1-23)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgére wàibu, ma wà Timotéo, ba bu tupédu ênawéna kà *Kériso Iésu. Go wii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée, na guwà tâa Filipi, ma wà tèpa pitûâ ma tèpa dikona. Guwà tèpa âboro kà Pwiduée, ba guwà tâa goo wà Kériso Iésu.

² Wâdé na tà tàwà è *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

É pwaolé tà Pwiduée wà Paulo

³ Na diri è pàara na go niimiriwà na, âna go pwaolé tà Pwiduée goowà.

⁴ Â go nye taaci ipwadée, naa na pai pwapwicîri kôo ba kàwà.

⁵ Ba guwà pitu tôo, naa goo è pai inapàpari è *Picémara Wâdé, tapoo na guwà cèikî, tiagoro nabà.

⁶ Wà Pwiduée, âna é tapoo è wakè na dau wâdé, naa na è pwâranümawà. Â go cèikî ba gòo pâ, ée mwa ciburà wakè goowà, tèepaa naa goro è tòotù, na ée mwa wâjué me còwà wà Kériso Iésu.

⁷ Dau wânümoo tàwà! Â wàrapwiri è pwâranümoo goowà diri. Ba guwà dau pitu tôo, naa goro wakè, na é naa tôo wà Pwiduée. Â jè jèe cau tòpi naima è *aupwényunyuâari kêe, nabàni, na go tâa na karapuu, pwacèwii béaa, [na càcaa pâji piio].

Na pwi pàara-bà, âna go ipwamuru è Picémara Wâdé. Â go picémara târa pâ âboro, ba na rà dau cèikî naa goo.

⁸ Üu, é nye tâmogòori wà Pwiduée pâ, go ina è âjupâra. Ba go cau meariwà, pwacèwii pai meariwà kà Kériso Iésu.

⁹ Wàeni è pwâra pwapwicîri kôo, ma pwâranümoo ba kàwà—na é pimaina too è pimeaari kàwà. Wâdé na guwà tâmogòori bwàti [è pwi cèikî bèeni] na tâa goojè. Â wâdé na guwà còo bwàti è pai wâro kàwà.

¹⁰ Naa wàrapwiri, â guwà o tâmogòori còo ma wârori è pwina âjimuru. Â è tòotù, na é mwa wâjué còwà na, wà Kériso, âna o nye ticè èpà wâgoowà. Â o nye ticè, na pâri ma pitèiwà goo.

¹¹ Â è pwâra wakè kàwà, âna o dau wâdé ma tâbawêe, gée goro na é wâro goowà, wà Iésu Kériso. [Â wà tèpa âboro, âna rà] o mwa còo è pai maina ma muugère kà Pwiduée, â rà o ipwamainae.

É pipâra pâ è Picémara Wâdé

¹² Tèpa cèikî béeò, nümoo na guwà tâmogòori pâ, è pai tâa kôo na karapuu, âna [pwa muru na wâdé na. Ba] gée goo kaa pwiri, na é dau pipâra pâ è Picémara Wâdé!

¹³⁻¹⁴ Ba wà tèpa coda, na rà wâ pwârawâ kà pwi kupénoo, ma wà diri pàra tèpa âboro ni, âna rà jèe tâmogòori pâ, go wâna karapuu, gée goo pai piênawéna kôo, ba kà Kériso. Â wâru tèpa cèikî, na é dau pagòora wà Kériso, ma rà picémara è popai kêe, â jèe càra mwa caa piwâ ma wâgotàra goo.

¹⁵⁻¹⁷ Ba wâru tâpé na rà picémara wà Kériso, gée na pwâranümarà na wâdé. Ba rà tâmogòori pâ, go tâa na karapuu, gée goo è pai *paâjupâra kôo è Picémara Wâdé. Â rà tâmogòori pâ, [wà Pwiduée, na é] naa tôo è wakè bèeni.

1:1 Apostolo 16.12-40 * **1:1** Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. **1:6** 1 Korénito 1.8 **1:10** 1 Tésalonika 5.23 **1:13-14** Apostolo 28.30

Êco na wà pàra tàpé, âna rà picémara ê popai, gée goro ê pai piboo kàra. Ba nūmarà na rà wénariô. Â pwa na rà nama go tâa na aré, na pàara na go bwaa tâa na karapuu na.

¹⁸ Wiàna rà piênawéna kà Kériso, gée na âji pwâranūmarà, é, wiàna rà nye piniimirà co, â piticémuru naa goo. Ba ê nee Kériso, âna nye tà picémara, goo pâ pwina rà pwa. Â go ipwàdéé nabàni, goo pwiri; üu, go nye tà ciburà ipwàdéé!

Wâro kà Paulo ba kà Kériso

¹⁹ Go ipwàdéé, ba go tâmogòori pâ, guwà pwapwicîri kôo, [na go tâa ni na karapuu]. Â é dau pitu tôo ê *Nyuâaê Pwicîri kà Kériso, [â é wéaari ê nyuâaô]. Êkaa na, go cèikî pâ, o mwa tipio [gée na karapuu].

²⁰ Dau nūmoo na go [piênawéna bwàti kà Kériso] â na go cibwaa kamu goo ê wakè kôo. Â go wâari pâ, o câgo caa piwâ, na go paari pâ, wà Kériso, âna é dau maina ma muugère—wiàna go wâro, é wiàna go bà.

²¹ Ba wiàna go wâro, â go wâro co, ba kà Kériso. Â wiàna go bà ba kêe, â nye dau wâdé mwara.

²²⁻²³ Ba jée dau nūmoo na go wâjaa Kériso dâra gòiri awé.

Êco na piwâru pwâranūmoo. Ba wiàna go nye tà wâro, â pwiri go nye tà pwa ê wakè na wâdé, ba kêe.

²⁴⁻²⁵ Â o wâdé ba kàwà, na go tâa ni gòropuu, ba o pâri ma go pitu tàwà, ba na o pimaina pâ ê cèikî ma ipwàdéé kàwà.

²⁶ Wârapwiri, wiàna go medariwà, â guwà o ipwàdéé ma pwamaina Kériso Iésu, gée goo ê pwina é pwa ba kôo.

Aupitûari kà Paulo tà tàpé Filipi

Guwà tà cimwü

²⁷ Ê pwina piâjimuru ba kàwà, âna, na guwà wâro wiâra ê Picémara Wâdé kà Kériso. Â wiàna go me nau caiwà, é, wiàna câgo caa me, â go o mwa tère cè jèkutâ goowà na wâdé. Nūmoo na go tère pâ, guwà cimwü naa na é cèikî kàwà, â na guwà piwakè naima naa na caapwî pwâranūma. Ba guwà pwacèwii tēpa ipaa. Wâdé na guwà wakè ba gòo, ba na é imaina pâ ê cèikî kàwà, na é me goro ê Picémara Wâdé.

²⁸ Guwà cibwaa nama wâgotàwà goo tàpé na rà cicarawà. Ba [wiàna guwà gòo, â] rà o côo pâ, o tubatiàurà diri, dâra gòiri awé. Â guwà o tâmogòori pâ, guwà o piétò, â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée, [ma naa tàwà ê *âji wâro jaaé].

²⁹ Ba wàé, na é naa tàwà ê cèikî, naa goo Kériso. Â wàé mwara na é nama guwà tâa na aré, goo wà Kériso, na guwà piênawéna kêe.

³⁰ Ba wâgo mwara, âna go dau tâa na aré ba kêe, nabàni, pwacèwii biu na go tâa jaawà. Â guwà côo pai wakè kôo ba gòo, na go pwamuru [ê Picémara Wâdé]. Â ê wakè bèepwiri, âna cau wakè kâjè diri.

2

Guwà pitêrewà

¹ Ê wâro kàwà naa goo Kériso, âna é pagòowà. Â é pimeaari kêe, âna é patâmarù ê pwâranūmawà. Â ê Nyuâaê Pwicîri, âna é naanaimariwà ma wàé. Â guwà pimeariwà, gée na âji pwâranūmawà.

² Â wiàna wàrapwiri, â go tacoo goowà pâ, na guwà pitêrewà. Wâdé na caapwi pimeaari kàwà, ma caapwi pwâranümawà, ma caapwi auniimiri kàwà. Â, na guwà wàrapwiri, â o dau maina ipwàdéé kôo.

³ Guwà cibwaa wakè ma guwà pipaariwà. Â guwà ipakîriwà, ma ipwamaina pàra tàpé. Â guwà cibwaa niimiri pâ, dau pwamuru naa goowà jìirà.

⁴ Guwà cibwaa piniimiriwà co, â guwà mudàra cè pwina wâdé, ba kà pàra tàpé.

Guwà ipwacèwii Iésu na é ipakîrié

⁵ Wâdé na guwà ipwacèwii wà Kériso Iésu, naa na aunünüma kàwà, ma càrawà. Ba:

⁶ Ru caapwi wàilu ma Pwiduée, naa na diri é pâ ére.

Â câé caa picipa
ma wéaari pai maina kêe.

⁷ É panuâ autâa kêe.

É panuâ diri kaa.

É pâ nau pwi âboro kîri.

É pa naiiri âboro.

⁸ É ipakîrié.

É pitêre dà Pwiduée,
tiagoro pai bà,
pai bà naa goro *satauro,
[pwacèwii teepâ,
kà tèpa âboro diri].

⁹ Â wà Pwiduée,
âna é pinaaé too.

É naa tée neere âboro,
na dau maina awé.

¹⁰ Ba na, naa na nee Iésu,
âna rà tùu jùrurà, na araé
diri pâ pwina
wânidò *napwéretòtù,
ma wâni gòropuu,
tianiboo na autâa kà tèpa bà*.

¹¹ Â rà o cau tomara too pâ:

Wà Iésu Kériso,
âna é Pwi Ukai!
Ba na, pai pwamaina
Pwiduée Caa.

Nabwé!

Guwà îricò naa na bàutê

¹² Ũna go bwaa tâa jaawà, co tèpa âji béeò, â guwà pitêre dòo. Â wâdé na guwà nye tà ciburà pitêre dòo, nabàni na tiàuo jaawà. Guwà dau papwicîri

2:3 Galatia 5.26   **2:4** 1 Korénito 10.24   **2:6** Ioane 1.1-2, 17.5   **2:7** Ioane 1.14; 2 Korénito 8.9

2:8 Hébéru 5.8, 12.2   **2:9** Ésaïe 45.23; Apostolo 2.33; Éféso 1.20-21; Hébéru 1.3-4   **2:10** Roma 14.11

* **2:10** *Autâa kà tèpa bà*—Rà niimiri, wà tèpa Juif pâ, pwa autâa kà tèpa bà, na aranara é gòropuu.   **2:11** Roma 10.9

Pwiduée, â guwà piênawéna kêe na diri pâ muru, na guwà piwakè naima, ba na tâbawêe ê wâro kàwà† naa gooé.

¹³ Ba wà Pwiduée, âna é tàgère wakè goowà, â ée mwa pwa ma wâdé tàwà, é câbawâdé kêe. Â ée mwa naa cè nii kàwà, ma guwà pitêre dèe.

¹⁴ [Na, é wâro ma wakè kàwà, âna] guwà cibwaa nama oratàwà‡. Â guwà cibwaa pikûuriwà,

¹⁵ ba na o ticè èpà jaawà, â na o ticè na pâri ma pitèiwà goo. Â guwà o tèpa naî Pwiduée, na guwà tâbawêe, naa nabibiu kâra pâ âboro gòropuu, na rà tèpa pwâ, ma tèpa âboro èpà. Ba guwà o pwacèwii pâ Íricò, na té na bàutê§,

¹⁶ na guwà pa pâdarirâ é popai târa *âji wâro*.

Wiàna guwà wàrapwiri, â go dau ipwâdéé goowà, na tòotù na é mwa wâjué còwâ na wà Kériso. Ba go jèe po dau pipanuâô, ba kàwà, pwacèwii pwi a-itâa, wâna pi-itâa. Â go o dau ipwâdéé, wiàna é wakè kôo, ba kàwà, âna pwa pwêe.

¹⁷ Â wiàna pâri ma go bà, ba kàwà, â go o naa é wâro kôo, pwacèwii é *ârapwailò tà Pwiduée. Â jèe o mwa tòpò naa jaa i ârapwailò na guwà naa tée, géee goro é cèikî kàwà naa gooé. Â go dau ipwâdéé, goo pwiri.

¹⁸ Ûu, â jèe o ipwâdéé naima.

Wà Paulo âna é cùru pâ Timotéo ma Épafrodite

¹⁹ Go niimiri pâ, wiàna wâdé tà Pwi Ukai Iésu, â go cùru paé dariwà wà Timotéo, ba na go tère cè popai goowà, târa ma pagò-o.

²⁰ Nye wàco wà Timotéo, na ipaiwà pwina tâa na pwâranümabu. Â nye ticè pwi jèpwî, cèna é niimiriwà, â nye wàe co.

²¹ Ba wà pàra tàpé, âna rà nye jèpa mudàra jèpa wâdé kàra. Â càra caa mudàra, ma rà pwa é pwina wâdé tà Kériso Iésu.

²² Êco na guwà tâmogòori pâ, é dau pitu tîo wà Timotéo. Ba bu pwacèwii tupédu aénaî, na bu wakè naima, goro é picémara é Picémara Wâdé.

²³ Â êkaa, na go niimiri pâ, go o mwa panuâê paé dariwà, wiàna go tâmogòori cè tûâ good, naani.

²⁴ Â napwa naa good, âna go tâmogòori pâ, go o jèe tàpo paé mariwà. Ba go dau cèikî naa goo Pwi Ukai.

Tòpi bwàti Épafrodite

²⁵ Nabàni, âna go jèe niimiri pâ, na go panuâ paé còwâ, wà pwi a cèikî béeejè, wà pwini Épafrodite—wà pwi ia guwà panuâê medario, ba na é pitu tîo. Â bu dau wakè naima ba gòo, pwacèwii tupédu a-ipaa, [na bu inapàpari é *Picémara Wâdé].

²⁶ Dau nùmee na é còowà diri. Â dau tòina pwâranümee, ba guwà tère é pai maagé kêe.

²⁷ Âjupâra pâ, é po dau maagé béaa, [â é jèe pwa na é bà]. Êco na é mearié wà Pwiduée, â é jèe piégòtùru còwâ. Ûna wàrapwiri, â wâgo mwara, âna upao, jii é tòina na maina.

²⁸ Â, na go panuâê paé dariwà, â guwà o ipwâdéé. Â câgo mwa caa dau pidumapié goowà.

† **2:12** Wâro kàwà—Grec: *Pai pa-udòwà*. Pai ina wèe ni pâ, é wâro naima kà tèpa cèikî naa na picaatâa.

‡ **2:14** Nama oratàwà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Tamaki*. **2:15** Daniel 12.3; Filipi 1.10; 1

Tésalonika 2.19 § **2:15** Íricò, na té na bàutê—Grec: *Uèu*. * **2:16** 1re phrase—é, *Guwà tà mwü goro*

é popai târa wâro. **2:18** Filipi 3.1, 4.4 **2:21** 2 Timotéo 4.10 **2:25** Filipi 4.18

²⁹ Guwà tòpié bwàti naa na ipwàdéé, wàra pai tòpi kâjè ê pwi a cèikî bééjè, naa na nee Kériso. Â wâdé na guwà ipwamaina tèpa âboro na pwacèwiié.

³⁰ Ba pwa na é bà, na é wakè ba kà Kériso. Â é wàrapwiri, ba na é pitu tôo, na pàara na càcaa pâri naa goowà, géé goro ê pai pitâiti kâjè.

3

Âjimuru âna na jè tâmogòori Kériso

¹⁻² Go tubanabwé ê auniimiri kôo bèeni, co tèpa cèikî bééò: Wâdé na guwà ipwàdéé, goo pai tâa kàwà, ma wà Pwi Ukai.

Ipwacôoco tèpa wakè ba èpà

Guwà ipwacôoco tèpa wakè ba èpà. Câgo caa piwâ, na go ciburà ina tàwà pwiri, ba na guwà tàcî, ma pipwabwàtiwà. Ba rà ina pàra tàpé pâ, wâdé na pwa *kamaî tâjè diri, [wàijè na jè cèikî naa goo Iésu]. Rà tèpa akàna! [Nümarà na tapàgà jè ére géé goo naiijè, êco na] ê pwiibà, âna piticèmururu naa goo!

³ Ba é âji pwa kamaî, âna [wâna pwâranümajè. Â] wàijè, [âna jè âji Ba kà Pwiduée]. Ba jè piênawéna kêe, goro ê Nyuâaé Pwicîri. Â câjè caa pi-ina kâjè, goro ê pwina jè pwa, naa na naiijè! Jè ina é pwina é pwa wà Kériso Iésu, ba kâjè.

⁴ Wiàna pwa pwi jèpwiri, na pâri ma é pi-ina kêe, âna o wâgo. Â wiàna rà niimiri wà pàra tàpé pâ, pwamuru naa goo ê pâ tûâ kàra, â wâgo, âna go dau wénarirà awé.

⁵ Ba wâgo, âna go pwi âji *Juif, pwi *Isaraéla géé na wâao kà *Benjamin. Â pwa kamaî tôo, na bé 8 kâra tòotù géé na càuru é pai pitèpaò, [wiâra nyamanya kà tèpa Juif]. Â go pwi jè bée tèpa *Farasaio [pwi ditàra pwapwicîri kâbà tèpa Juif] na bà nye dau tâa goo é *Naèà kà Moosé. Â go nye dau pwi a pitère dàra kaa é Naèà,

⁶ tiagoo na, câgo mu caa tâjii* é ji autûâri na kîri naa na.

Â go nye panuâò bamwara [târa pwapwicîri kôo] tiagoro pai tubaèpà kôo tà tèpa cèikî naa goo Iésu. [Ba go nye tà niimiri pâ, go pwa é câbawâdé kà Pwiduée].

Ticèmururu naa goo wakè kôo béaa

⁷ Na pàara bèepwiri, âna nye dau âjimuru tôo diri é pwiibà. Â ni, âna go jè tâmogòori pâ, po dau ticèmururu naa goo, majoroé [é pwina é pwa wà] Kériso.

⁸⁻⁹ Ê pwina é dau âjimuru, âna pai tâmogòori kôo Kériso Iésu, Pwi Ukai kôo. Diri é pàra muru, âna nye piticèmururu naa goo, jii pwiri. Ũu, êdiri pâ pwiibà, âna nye pwacèwii é pâ teepâ. Â go jèe cau naaco diri, ba na go wâro goo Kériso. Â wà Pwiduée, âna [é tòpò pinaanapô naa nabibiu kâbu ma wàé, â] é nama go pwi âboro na go *târù na araé, majoroé é cèikî kôo, naa goo Kériso. Â càcaa géé goro é pai pitère dàra kôo, é Naèà, [ba po dau piticèmururu naa goo pwiri].

¹⁰ Nye nümoò na go dau tâmogòori wà Kériso, bau é pàtamee, na é nama é wâro còwâ, géé na aubà. Â go pa cè napâraò géé goo pai tâa na aré ma tòina, ma pai bà kêe.

¹¹ Ba wiàna wàrapwiri, â go cèikî pâ, [wà Pwiduée, âna ée] mwa pawâroò còwâ, géé na aubà, pwacèwii Kériso.

3:3 Roma 2.29   **3:4** 2 Korénito 11.18   **3:5** Luka 1.59; Apostolo 23.6; 2 Korénito 11.22   **3:6** Apostolo 8.3   * **3:6** Tiagoo na, câgo mu caa tâjii... Grec: Â jèe nye ticè cè jè muru cèna pitòtio goo (irréprochable).   **3:7** Mataio 13.44,46   **3:8-9** Roma 3.21-22   **3:10** Roma 6.3-5, 8.17

Jè tà paé na pai itàtà kâjè!

12-13 Wà Kériso Iésu, âna é jèe pwa ma go udò, ba na go pwi âboro, na go pâra nau tâbawêe, ma wâdé tà Pwiduée, ma mwü ê pai cèikî kôo. Câgo caa ina tàwà pâ, go jèe tâbawêe kaa, é, na go jèe tèepaa naa gòro otâpwe kâra pi-itâa. Ba bwaa dau gòri ê naigé, co tèpa cèikî béèò. Â go tà côo co ê naigé, na wâbéaa kôo, â câgo caa niâri còwâ ê naigé, na wâcàùo†.

14 Go itâa, goro diri ê nii kôo, ba na go tòpi ê pwina é todòo naa goo‡ wà Pwiduée, géee goo ê pwina é pwa wà Kériso Iésu ba kâjè§.

15 Wàijèe diri, na jèe mwü ê cèikî kâjè, âna wâdé na wàrapwiri, cè pai niimiri kâjè. Â wiâna pi-ité ê auniimiri kà pàra tàpé, naa goro cè jè muru, â ée mwa paari tàra wà Pwiduée ê âjupâra, goro ê pwiibà.

16 Â wâdé na jè nye tà picaapâra, wiâra ê pitûâ, na jè jèe pâra wiâra, tiagoro nabàni.

Guwà ipwacèwii

17 Tèpa cèikî béèò, wâdé na guwà ipwacèwii. Â guwà ipwacèwii mwara, tàpé na rà ipwacèwiibà.

18 [Ipwacòowà goro pâ tûâ kàwà.] Go jèe ina tàwà béaa pâ, dau wâru [tèpa cèikî] na rà pâ nau tèpa cicara é *satauro, goro pâ tûâ kàra. Â go po dau pikîri, goro ê pwiibà, â go i goo.

19 Wàilà, âna rà ipanuârà bamwara, târa câbawâdé kâra naiiri âboro. Â rà pi-ina kàra, goro ê pwina rà pwa, na jè miiri goo. Â guwà pwacòoco, ba rà pâra dàra pai tiàurà [wâiti jii Pwiduée, dàra gòiri awé].

20 Â napwa naa gooje, âna jè tèpa âboro *napwéretòotù, wâna é tâa wê, wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Â jè pidâpwicâarijè, ma tapacîri, ê pai wâjué me còwâ kêe, ba na ée mwa bàra pa-udòjè.

21 Â ée mwa pitòotéri ê naiijè na ticè nii kêe, goro ê pàtamee, ba na o pwacèwii ê naiié na pwényuâa. Â goro ê pàtamee bèepwiri, âna ée mwa piétò jii diri ê pâ muru, â ée mwa pitûâ kàra.

4*Pàra autûâri kà Paulo*

1 Tèpa âji pwâranümoò, po dau nümoò na go còowà còwâ. Ba go ipwàdéee goowà, ba guwà tèpa pwâra wakè kôo. Â go ilari jiiwà pâ, guwà tà mwü naa goo Pwi Ukai.

2 Wâgàu, co du èpo, Évodie ma Syntique, go ilari jiiu ba gòo, pâ, gàu pitèreu, ma gàu caapwi naa goo Pwi Ukai!

3 Â wâdé na gà pitu tàru, co pwi âji bére wakè kôo*. Ba dau gòo ê pai wakè kâbà ma wàilu, ba na é bwiari pâ ê *Picémara Wâdé—wakè na bà pwa, ma wà Clément, ma wà pàra tàpé. Ê neerà, âna nye wii, naa na Tii goro wâro, kà Pwiduée†.

Guwà nye tà taaci ipwàdéee

3:12-13 1 Timotéo 6.12,19 † **3:12-13** Grec: 12Câgo caa pâji tâbawêe. Â go pipwadârapwa, ba na o tâa tôo é câmaò, ba wâgo, âna go tâa goo Kériso. 13Câgo caa niimiri, co tèpa aéjii, pâ, jèe tâa tôo pwi bèepwiri. Â go naaco pâ muru na càùo, â go itâa dàra ê pwina wâbéaa kôo. **3:14** 1 Korénito 9.24 ‡ **3:14** Ê pwina é todòo naa goo—é, Ê wâro na bwaa âmué naanidò. § **3:14** Géee goo ê pwina é pwa wà Kériso... é, Na é todàjè na é naigé mee Kériso Iésu. **3:15** 1 Korénito 2.6 **3:17** 1 Korénito 4.16 **3:19** Roma 16.18 **3:20** Éféso 2.6,19 **3:21** 1 Korénito 15.28,43-53 **4:1** 1 Tésalonika 2.19-20 **4:3** Luka 10.20 * **4:3** Pwi âji bére wakè kôo—Wà Paulo, âna é patùra pwi jè béee goro wakè, êco na câe caa ina nee. † **4:3** Tii goro wâro, kà Pwiduée—Còo note goo Auinapàpàri 3.5.

⁴ Guwà nye tà taaci ipwàdéé, ma guwà nye tà tâa goo wà Pwi Ukai. Ûu, go nye ina mwara pâ: Wâdé na guwà nye tà taaci ipwàdéé!

⁵ Â guwà moo, naa goro diri pâ âboro. Ba ée jèe wâjué còwâ wà Pwi Ukai.

⁶ Guwà cibwaa géaa naa goro pâ muru, â guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ma ilari jiié cè muru na tiâu jiiwà. Â guwà ciburà pwaolé tée.

⁷ Â é pinaanapô, me géee jaa Pwiduée, âna ée mwa wéaari é pwâranümawà ma auniimiri kàwà, na tâa goo Kériso Iésu. Â é pinaanapô bèepwiri, âna é dau wénari awé é pai tâmogòori kâjè, tèpa âboro.

Tâa goo pâ pwina wâdé

⁸ Go tubanabwé é auniimiri kôo naani, co tèpa cèikî béèò: Wâdé na guwà tà tâa goo é pâ pwini:

Pâ pwina wâdé;

Pâ pwina âjupâra;

Pâ pwina pwényuâa;

Pâ pwina muugère;

Pâ pwina tâbawêe;

Pâ pwina jè ipapwicîri ma câdiri;

Pâ pwina pwéelaa, ma *târù na ara Pwiduée.

⁹ Â guwà pwacèwiio, naa goro diri é pâ muru. Ûu, guwà pwa é muru, na guwà picòò jiiò; na guwà tòpi jiiò; na guwà tère jiiò; na guwà còo na go pwa. Â wà Pwiduée, na é naa é pinaanapô, âna ée mwa wâjaawà.

É pitu tâjè Kériso na diri pâ muru

¹⁰ Dau maina pwâranümawà goodò. Êco na, tiagoo nabàni, âna càcaa wâru pâ pàara, na guwà paari é pimeaari kàwà, ba kôo. Â nabàni, âna go dau ipwàdéé, naa goo Pwi Ukai. Ba pâri ma guwà naa tôo [é âraimeai, géee na âji pwâranümawà].

¹¹ Câgo caa ina tàwà pâ, nye tiâu jiiò cè jè muru. Ba go jèe nye tâmogòori wâro, goro pwina tâa tôo.

¹² Ba go nye tòpi é pwina tèepaa mariô, na diri pâ ére, ma na diri é pâ pàara. Â go tâmogòori wâro—wiàna wâru tôo, é, wiàna ticè tôo; â wiàna go pwàro, é, wiàna go copwa.

¹³ Cau pâriô diri pâ pwi bèepwiri, géee goo Kériso, na é pagòo-o.

Olé tàwà goro bépitu

¹⁴⁻¹⁵ Êco na nye dau wâdé tôo, é pwina guwà pwa, goro pimeaari kàwà, co tèpa âji béèò, tàpé Filipi. Ba guwà pitu tôo, naa na pai tâa na aré kôo.

Guwà niimiri é pai wâro kôo, na ia go pâra, géee na province Macédoine, ba na go inapàpari é Picémara Wâdé, naa jaawà. Na pwi pàara-bà, âna nye ticè, géee goo tèpa pâra wâra pwapwicîri, na rà niimiri pâ, na rà pitu tôo, goro mwani. Nye wâguwà co.

¹⁶ Â na ia [go pâra jiiwà] â go tâa na ville Tésalonika, â wâru é pai panuâ me tôo é pâ âraimeai kàwà.

¹⁷ Wiàna go ina tàwà diri pâ pwiibà, âna câgo caa imudàra còwâ é pimeaari kàwà. Êco na go nye tâmogòori pâ, wiàna guwà naa, â guwà o nye tòpi é pumee. Â nümoo na é *pwényunyuaruwà wà Pwiduée.

¹⁸ Ba ê âraimeai kàwà tîo, âna pwacèwii ê *ârapwaailò tà Pwiduée, na nye dau wâdé tée.

Napwa naa goo ê pwina guwà naa tîo, na é naigé mee Épafrodite, âna go nye tîpi naa na ipwàdé. [Â go pwaolé tàwà ni.] Ba nye cau tîa tîo ê pwina nūmoo goo. Ũu, jèe dau wâru tîo, â jèe dau wéna!

Ée mwa naa tàwà pwina tiàù

¹⁹ Wâguwà, âna ée mwa pwényunyuâariwà wà Pwiduée goo pâ wâdé kêe, na dau wâru, ma muugère. Â ée mwa naa tàwà diri cè pwina tiàù jiiwà, na é pinaigé mee Kériso Iésu.

²⁰ Wâdé na jè pwamaina Pwiduée Caa, dâra gòiri awé! Amen! Wâdé na wâra!

Ipicijii

²¹ Guwà cau pwabwàcu, târa diri tèpa cèikî [na rà wâjaawà]—wà diri tèpa âboro kà Pwiduée, gée goo wà Kériso Iésu. Â wà mwara tèpa cèikî béeò, na rà gére wâni, âna rà pwabwàcu tàwà.

²² Rà ina mwara bwàcu kàwà wà tèpa cèikî, na rà wakè na pwârawâ kà pwi ukai kà tèpa *Roma, ma wà mwara pàra tèpa cèikî.

²³ Wâdé na é pwényunyuâariwà diri, wà Pwi Ukai Iésu Kériso, goro ê *pimeaari imudi kêe.

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà tàpé Kolosé Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma (*Apostolo 28.30-31*). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tii tà Philémon, ma tii tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso. Wâru pâ popai na ê *Tii tà tàpé Kolosé*, na ipaiwà bau ê pâ popai na ê *Tii tà tàpé Éféso*.

É wii tâi?

Târa é wâra pwapwicîri wâ Kolosé, ville naa province na nee pâ Asia (napô Turquie nabà) na pàara na rà pitûa naawê wà tèpa Roma. Wà pwi jè âboro na nee Épafra, âna é picémara târa ê *Picémara Wâdé goo Iésu na naja 52-55, béaa kâra pai tâa kâru na karapuu naima ma Paulo.

Cina é wii?

Wâru tàpé gée goo tèpa cèikî wâ Kolosé, na càra caa tèpa *Juif, â càra caa tâmogòori é pâ naèa kà Pwiduée. Pwa pàra tèpa âboro, na rà ipa-imwürurà goro pâ pupûra na pwâ. Ba rà ina târa pâ, é naiijè, âna muru na èpà, â wâdé na jè wâro wiâra pâ naèa na gò, ba na jè dau piaabòrijè. Â rà ina mwara pâ, wâdé na jè pwamaina tèpa *angela. Êdiri pâ pwi bèepwiri, âna muru na pwâ, ba muru na pâiti jii ê âji Picémara Wâdé goo wà Iésu.

Dà ère é tii bèeni?

É ipwadée wà Paulo, ba é cèikî kà tàpé Kolosé, âna gò. Â é pagdòrà na rà tà tâa na âji pupûra goo Kériso, â na rà cibwaa pâiti jii. Wâdé na jè pwamaina co wà Pwiduée ma wà Kériso, ba wàilu na ru pitûa kâra diri é pâ muru naa gòropuu ma naa napwéretòtù. Â é ina mwara wà Paulo pâ, na jè cèikî naa goo wà Kériso, â o câ mwa caa pâ naèa kâra pâ âboro na o nama wâdé tà Pwiduée wàijè. Ê âji naèa kâjè, âna tâa na pwâranümajè, â ticè na piijè còwâ, wàijè na jè tâa goo Kériso, ba pwacèwii na jè jèe bà, ma wâro còwâ ma wàé.

Pai pitàgoo tii tà tàpé Kolosé

Ipwabwàcu ma pwâra pwapwicîri (1.1-14)

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru (1.15-23)

Wakè kà Paulo ba kâra wâra pwapwicîri (1.24-2.5)

Tâa goo Kériso (2.6-15)

Cibwaa ipacè naa goro naèa na pwâ (2.16-23)

Wârori âmu wâro naa goo Kériso (3.1-17)

Popai târa pwârawâ na rà cèikî (3.18-4.1)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.2-18)

Ipwabwàcu

1-2 Wâgo* Paulo, na pwa tii tàwà, wâguwà tèpa âboro kà Pwiduée na ville Kolosé. Tàgére wàibu ma Timotéo, wà pwi a cèikí béejè. [Â é naa bwàcu kàwà mwara.] Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. [Ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe.] Â wâguwà, âna é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kêe, na guwà pitère dèe, ba guwà tâa goo Kériso.

Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè. Cidòri nyuâawà!

Pwâra pwapwicîri kà Paulo

3 Bà nye ciburà pwapwicîri ba kàwà, â bà nye ciburà ipwaolé tà Pwiduée, wà Caa kà Pwi Ukai Iésu Kériso.

4 Ba bà tère é jèkutâ goro é cèikí kàwà naa goo wà Kériso Iésu ma é pimeaari kàwà, ba kà diri tèpa âboro kà Pwiduée.

5 Â guwà wàrapwiri, ba guwà tapacîri goro cèikí é pâ *aupwényunyuâari na é pwabwàti ba kàwà naa *napwéretòtù wà Pwiduée. Â guwà jèe tâmogòori pwiri, na ia guwà mara tère é *Picémara Wâdé, pwi popai na é âjupâra.

6 Ê Picémara Wâdé, âna é tàgére bwiari, ma maina pâ, naa gòropuu diri. Â é tàgére tòtèri é wâro kà tèpa âboro na diri pâ ére, ma pame é pâ aupwényunyuâari naa goorà†. Â é jèe nye wàrapwiri naa jaawà, tapoo na pàara na guwà tapoo tère. Na pwi pàara-bà, âna guwà mara tâmogòori é âjupâra, goro é pimeaari imudi kà Pwiduée ba kâjè tèpa âboro.

7 Ba wà Épafras, pwi béebà goro wakè, na é mara pame tàwà i popai bèepwiri. É pwi ênawéna na é dau pitère dà Kériso, â é wakè ba kàwà‡.

8 Â é piwiâ tâbà mwara é pimeaari na é tòpò naa goowà é *Nyuâaê Pwicîri.

Bà pwapwicîri ba kàwà

9 Tapoo na tòtù na bà tère é jèkutâ goowà, â câbà caa nao goro pwapwicîri ba kàwà. Â bà ilari jii Pwiduée pâ, na é naa tàwà é autâmogòorimuru, na é naigè mee Nyuâaê Pwicîri kêe, ba na guwà tâmogòori bwàti é câbawâdé kêe.

10-11 Â, naa wàrapwiri, â guwà o wârori é wâro na o pwamaina Pwi Ukai. Â o wâru pâ tûâ na wâdé na guwà o pwa, na o nama é ipwâdé. Â o dau pimaina too é pai tâmogòori kàwà wà Pwiduée, na é maina ma muugère. Â é pagòowà goro é pàtamee na dau maina, ba na guwà o tà mwü ma pidàpwicâriwà, ma ipwâdé, naa na diri pâ muru na o tèepaa mariwà.

12 Â guwà o mwa ipwaolé tà Caa. Ba é naa tàwà é tàrù ma o tâa tàwà é mwato kàwà, gée goro é pâ wâdé kêe na é pwabwàti, ba kà tèpa âboro kêe, na rà wâro na pwéelaa.

13 Ba é upajè jii é pitûâ naa mwaciri kâra bàutê. Â é popajè pâ naa na Mwaciri kà Pwina naiê, na dau wânümee tée.

14 Wà Pwina naiê, âna é ipanuâê còwâ, ba na é tipijè jii é èpà, ba na é pame tâjè é pai pwanauri wàra é pâ èpà kâjè.

Kériso na é âjimuru jii diri pâ muru

15 Càcaa pâri ma jè còo Pwiduée.

Êco na wà Kériso, âna é pwi
ânû Pwiduée, na jè còoê.

* 1:1-2 Wâgo—Grec: Wàibu. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé. 1:3 Éféso 1.15,16 1:5 Éféso 1.13; 1 Pétèru 1.4 † 1:6 2e phrase—Grec: É tòpò pwé. 1:7 Kolosé 4.12; Philémon 1.23 ‡ 1:7 Ba kàwà—é, Ba kôo naa jaawà. 1:9 Éféso 1.16,17 1:10-11 Éféso 1.19, 3.16 1:12 Éféso 1.11,18 1:13 Luka 22.53; Éféso 2.2 1:14 Éféso 1.7 1:15 Ioane 1.18; 2 Korénito 4.4

Ba é pwacèwii wà Pwiduée,
naa na diri pai pwa wèe.
É Pwina naîê na é pâbéaa kâra
diri pâ muru.
É piwéna jii diri pâ muru
na é tòpò wà Pwiduée§.
16 Cau tòpòrà diri gooé:
Diri pâ muru naa napwéretòtù
ma wâni gòropuu;
diri ê pwina jè còo,
ma ê pwina câjè caa còo;
diri pâ nyuâa, ma ê pâ pàtàma;
diri pâ pitûa, ma ukai,
ma mwaciri.
Wàé na tòpò diri pâ muru
ba kêe.
Ba pwina nüma Pwiduée goo,
âna wà Kériso na pacoo*.
17 É nye tâa, béaa kâra
diri ê pâ muru.
Â é pwi pàara diri pâ muru;
é tòimirà ma caajurirà.
18 É pwi pûru ê naiié—
[ukai kâra] wâra pwapwicîri kêe.
Wàé na é nama é wâro†.
Wàé pwi âboro, na é mara
wâro còwâ géé na aubà
ba na é tâdòiti jiiira diri.
19 Â wâdé tà Pwiduée,
na ipaiwàilu ma wà Pwina naîê
naa na diri pâ ére‡.
20 Géé goo wà Pwina naîê,
âna é tòpò pinaanapô
wà Pwiduée,
naa nabibiu kêe
ma wà diri tèpa âboro,
ma diri pâ muru,
wâni gòropuu
ma wânidò napwéretòtù.
É wàrapwiri goo ê domii
kà Kériso
[na joro na ia é bà]
naa goro satauro.

Nabwé!

É jèe pinaanapô ma wâguwà

§ **1:15** Grec: É ânua Pwiduée na câjè caa còoê. É Pwina naîê, pwi apâbéaa kâra diri pâ muru na jèe tòpòrà.

* **1:16** Wàé na tòpò diri pâ muru...wà Kériso na pacoo—Grec: Tòpò diri gooé, ma ba kêe. **1:17** Ioane 1.1, 8.58 **1:18** Apostolo 26.23; Éféso 1.22-23; Auinapàpari 1.5 † **1:18** Wàé na é nama é wâro—Grec: Wàé, âna é autapoo. **1:19** Kolosé 2.9 ‡ **1:19** Ipaìwàilu ma wà Pwina naîê... Grec: É tâa bamwara goo wà Pwina naîê. **1:20** Éféso 1.10, 2.16

21 [Ê pâ popai bèèpwiri, âna ina] ba kàwà mwara, ba béaa, âna guwà pitâiti jii Pwiduée. Ia guwà tèpa èpàrié, â guwà cicaraé goro pâ auniimiri ma tûâ kàwà na èpà.

22 Â nabàni, âna wà Pwiduée, âna é jèe tòpò pinaanapô naa nabibiu kàwà ma wàé. Ba wà Pwina naiê, âna é pa naiiri âboro, â é bà [naa goro *satauro] ba na é popawà na ara Pwiduée, ma guwà pwicîri ma tâbawêe na araé. Â jèe nye ticè èpà goowà, cèna ée mwa pitèiwà goo.

23 Wâdé na guwà tà cimwü naa na cèikî kàwà. Â guwà cibwaa pâiti jii é Picémara Wâdé na guwà jèe tòpi, ba wàèpwiri é pàara cèikî kàwà. Gée goo pwiri, na guwà tapacîri na cèikî, diri pâ aupwényunyuâari kà Pwiduée. Ê pwi Picémara Wâdé bèèpwiri, âna jèe picémara pitiri naa gòropuu. Â wâgo Paulo, âna go pwi ênawéna kêe.

Wakè kà Paulo ba kêra wâra pwapwicîri

24 Napwa naa good, âna go ipwadée na go pwamaagé còo ba kàwà. Ba êkaa na go pa é nakake kòo, gée goro pâ maagé còo kà Kériso ba kêra é naiié, é wâra pwapwicîri kêe.

25 Ba wà Pwiduée, âna é cùruo, ba na go pwi ênawéna kêra diri é wâra pwapwicîri kêe, ba na go inapàpari tàwà bwàti èdiri popai kêe,

26 popai goro é auniimiri kêe na é pacoo, ba kêjè. Béaa, âna i pwi auniimiri kêe bèèpwiri, âna ia tàbinyiri. Â tiagoro nabàni, âna nye ticè âboro na tâmogòori. Â nabàni, âna ée jèe nye inapàpari tâjè, wàijè pwi Ba kêe.

27 Ba nümee na jè tâmogòori pâ, dau maina ma pwényuâa awé é pwina é pwa ba kêjè. Â muru na maina ba kêra diri na jèpapara âboro, â càcaa kà tèpa *Juif co. Â wàéni é èrè: É wâro goojè wà Kériso! Â gée goo kaa pwiri, â jè tâmogòori pâ, jè mwa tâa na é pai maina ma muugère kêe§.

28 Â wàèpwiri majoroé ma bà inapàpari wà Kériso târa diri pâ âboro. Â bà patùrarà, ma pacâmurirà, goo diri é autâmogòorimuru na tâa goobà. Bà wàrapwiri, [ba na bà poparà pâ, naa goo Pwiduée] ba na rà cimwü ma tâbawêe [naa na cèikî kêra] naa goo Kériso.

29 Wàé kaa pwiri, na go wakè ba gòo, goro é pàtâma Kériso na dau maina, na é wakè good.

2

1 Nümoo na guwà tâmogòori pâ, go wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî wà Laodicée, ma mwara tàpé na càra caa pâji ipitibà.

2 Ba nümoo naa pagòowà diri, ma guwà o caapwi naa na pimeaari kàwà. Â guwà o cèikî ba mwü naa goo é pwina é pwa wà Pwiduée, gée goo na guwà tâmogòori bwàti é auniimiri kêe ba kêjè, na ia tàbinyiri béaa. Â é ère pwi auniimiri kêe bèèpwiri, âna wà Kériso.

3 Wà Kériso, âna wàé é *aamwari kà Pwiduée, ba tâa gooé diri é autâmogòorimuru ma é tàmanga kêe na tàbinyiri, [â wàé co na é paari tâjè].

4 Go ina tàwà é pâ pwiibà, ba na ticè jè âboro cèna ipa-imwüruwà, goro é pâ pwâratùra na po nea.

1:21 Roma 5.10; Éféso 2.12   1:22 Éféso 2.14–16, 5.27   1:25 Éféso 3.2,7–8   1:26 Roma 16.25–26; Éféso 3.5,9   § 1:27 Grec: Nümee na rà tâmogòori é pwényuâa kêra é pwina càrù, ba kà tèpa Ba. Wàéni: Wà Kériso, âna é tâa goowà, â wàèpwiri é majoroé, ma guwà tapacîri é muugère.   1:29 Éféso 3.7,20; Filipi 4.13
2:3 1 Korénito 1.24,30   2:4 Roma 16.18

⁵ Ba wiàna go jèe wâiti jiiwà, â go ciburà niimiriwà. Â go nye dau ipwâdée kaa, na go tère pâ wâdé wâro kàwà, â guwà pitòimiriwà, â é tà mwü ê cèikî kàwà naa goo wà Kériso.

Tâa goo Kériso

⁶ Guwà jèe tòpi wà Kériso Iésu, ba na é Pwi Ukai kàwà. Â wâdé na guwà ciburà tâa gooé,

⁷ ba na guwà wâro géee gooé, [pwacèwii ê upwâra] na wàawà, naa napuu na wâdé. Â guwà tà mwü na cèikî, na bà jèe pacâmuriwà goo, [pwacèwii ê wâ, na bari] naa goro ê paaé na mwü. Â guwà ipwaolé tà Pwiduée, géee na diri ê pwâranümawà.

⁸ Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà, wà pàra tàpé, goro pâ picò na pwâ. Ê popai kàra, âna [wâra muru na po dau] tà manga, êco na nye piticèmuru naa goo. Ba nye auniimiri ma nyamanya kâra âboro co, na me géee goro ê pâ duée gopaérenao*. Â càcaa popai me géee goo Kériso.

⁹ Wiàna é pa naiiri âboro wà Kériso, êco na ipaiwàilu ma wà Pwiduée Caa, naa na diri pàra ére†.

¹⁰ Â guwà jèe tòpi ê wâro kàwà na tâbawêe, géee goo na guwà tâa gooé. Wàé na tâa tée diri ê tàrù ma pàtamee, naa goro diri pâ pitûâ, [ma duée] ma pàtama.

É jèe naa tàwà âji wâro

¹¹ Jèpwi mwara: Ûna guwà jèe medari Kériso, â [jèe pwacèwii na] pwa *kamaî tàwà. Càcaa é pai pwa kamaî naa na naiiri âboro, [â nye kamaî târa pwâranümajè]. Ba wà Kériso na é tapàgà tâjii ê pàtàmara pâ câbawâdé kàwà na èpà, na rà ciburà dàtiwà pâ, ma guwà pwa na èpà.

¹² Ba, na ia jèe *upwawà, âna pwacèwii na ipwàniriwà, ma wà Kériso. Â guwà jèe wâro còwâ géee na aubà ma wàé, ba guwà cèikî naa goro ê pàtama Pwiduée na é nama é wâro còwâ.

¹³ Ba béaa, âna guwà tèpa âboro bà, [ba càcaa tâa tàwà ê *âji wâro] géee goro ê pâ èpà kàwà. Â, na pwi pàara-bà, âna càcaa pâji tapàgà tâjii ê pâ câbawâdé kàwà na èpà‡.

Nabàni, âna wà Pwiduée, âna é nama jèe wâro naima ma wà Kériso. Â é cau pwanauri diri ê pâ èpà kâjè.

¹⁴ Â é jèe cåtùra ê 'kéredi' kâjè—[pai ina wèe pâ, êdiri pâ muru èpà na jèe pwa] na o mwa pitèijèe goo. Â é nama tiàu ê pàtàmara ê pâ pwiibà, ba jèe tanamiri naa goro i *satauro, na ia é bà wà Kériso.

¹⁵ Â géee goro ê satauro, âna wà Pwiduée§, âna é piétò naa na paa kàra, ma pâ duée ma pitûâ na rà cicaraé. Â é jèe popa jiiirà diri ê pitûâ kàra ma pàtamarà. Â é piirà, â é dàtirà pâ, [naa na pai kamu kàra] na ara pâ âboro diri*.

Jèe cibwaa ipacè naa goro naèè na pwâ

¹⁶ Guwà cibwaa nama rà naa cè naèè tàwà wà tèpa âboro. Guwà cibwaa nama rà pitèiwà, goro ê utimuru, ma ê pwina guwà wâdo, é, géepà, [na câguwà

2:5 1 Korénito 5.3   **2:7** Éféso 3.17   * **2:8** Na me géee goro ê pâ duée... é, Auniimiri, goro é pai pwa goo é gòropuu ma napwéretòtù.   **2:9** Ioane 1.14,16   † **2:9** Ipaiwàilu ma wà Pwiduée Caa... Grec: Wà Pwiduée, âna é tâa bamwara goo wà Kériso.   **2:10** Éféso 1.21-22   **2:11** Roma 2.29   **2:12** Roma 6.4   **2:13** Éféso 2.1,4-5   ‡ **2:13** 2e phrase—Grec: Â géee goo na càcaa pwa kamaî tàwà.   **2:14** Éféso 2.14-16; 1 Pétèru 2.24   § **2:15** Pwiduée—é, Kériso.   * **2:15** Wà tèpa Roma (tàpé na rà pitûâ kàra é gòropuu na pwi pàara-bà), âna rà mu popa diri tèpa coda na rà piétò jiiirà goro paa, â rà paarirà na ara tèpa âboro diri naa na pai kamu kàra. Wàépwiri ucina goo wà Kériso na é piétò awé jii diri tèpa duée ma pitûâ na rà cicaraé.   **2:16** Roma 14.1-12

caa papwicîri] ê pâ tòotù [na rà ina pâ, pwicîri]—pwacèwii tòotù goro pai êbé parui, ma pwi jè tòotù naa na nadàpara pwapwicîri.

¹⁷ Êdiri pâ pwiibà, âna po ânuuru co ê pwina o mwa tèepaa. Ê âjimuru, âna wà Kériso.

¹⁸ Ûu, guwà cibwaa nama rà pacoowà jii ê ipwàdé kàwà, [goro ê pâ naèà kàra]. Ba rà tacoo goo jè pâ, wâdé na jè dau piaabòrijè, [naa na naiiri âboro, ba na jè paari ê pidàpwicâari. Â rà ina mwara pâ, wâdé] na jè ipwamaina tèpa *angela. Wà tèpa âboro-bà, âna rà niimiri pâ, rà piwéna jii jè, géé goo [na rà tòpi ê 'autâmogòrimuru' géé na] âcôwâ. Êco na ê auniimiri kàra, âna auniimiri kàra âboro co!

¹⁹ Tàutàra na rà tâa goo Kériso, na é pwi [ukai kàra ê wàra pwapwicîri kêe, pwacèwii ê] pûru âboro [na é pitûâ kàra ê naiié]. Ba wà Kériso na é pitûâ ma wéaari diri pâ ére géé goro naiié, ba na caapwi naiiri âboro†. Â é pa-ija ê naiié, â wà Pwiduée, âna é nama é maina too.

Tipiwà jii pâ pitûâ na èpà

²⁰ Wâguwà, âna guwà jèe bà ma Kériso, â é jèe tipiwà jii ê pâ pitûâ ma duée gopaérenao‡. Â wiàna wàrapwiri, â gorodà na guwà nye ciburà pâra wiàra pâ naèà [goro ê pwapwicîri] na rà me géé goo ê auniimiri kàra pâ âboro?

²¹ Ba rà ina pâ: «Guwà cibwaa popa ê pwini!» â «Guwà cibwaa ija ê pwi bèepwiri!» â «Guwà cibwaa tu naa goo!»

²² Ê pâ naèà bèepwiri, âna târa pâ muru, na o tiàu na pàara na jè wakè goo. Munaa, naa na auniimiri kà tèpa âboro,

²³ âna nye ê naèà na po dau tàmanga. Ba rà niimiri pâ, wiàna jè pâra wiàra, â jè o wârori ê wâro na wâdé tà Pwiduée§. Pwa na rà pitûâri tâjè pâ, na jè pwamaina tèpa angela*, ma ipakîrijè, ma pitòimiri bwàti ê pâ naiijè goro cè pai pwa wèe cèna gòo. Bwa! Piticèmuru naa goo diri ê pwiibà! Ba [go jèe nye ina pâ] nye naèà me géé goo auniimiri kàra âboro co! Â nye ticè nii kàra, naa goro ê pâ câbawâdé na èpà†, na tâa na pwâranümajè, na rà cètùujè ma jè pwa na èpà.

3

Wârori âmu wâro naa goo Kériso

¹ [Wà Pwiduée, âna é nama] guwà wâro còwâ géé na aubà ma wà Kériso. Â é tâa *napwéretòotù wà Kériso, gòro étò kà Pwiduée, [ba na é pitûâ kàra diri pâ muru]. Êkaa na, wâdé na guwà imudàra ê pâ muru na wânidò napwéretòotù.

² Â guwà naa nünümawà naa goo pâ pwi bèepwiri, â càcaa naa goo pâ muru ni gòropuu.

³ Ba guwà jèe bà*, pwacèwii Kériso. Â tâa tàwà ê wâro [na bwaa âmuê] na é bwaa nye wéaari ba kàwà wà Pwiduée, pwacèwii pai wéaari kêe ê wâro kà Kériso. Â é wâro kàwà bèepwiri, âna bwaa càcaa pâji èpàpaa bwàti†.

⁴ Ba é tâa goo wà Kériso. Â, na ée mwa cipàpaa [naani gòropuu] â guwà o mwa pitànaima ma wàé. Â guwà o tâa na é pai maina ma muugère kêe.

^{2:17} Hébéru 8.5   ^{2:19} Éféso 2.21, 4.16   † ^{2:19} 2e phrase—Grec: *Ba, géé gooé, na caajuri diri é naiié, goro pâ aupitòobàra ma otàpwe (jointures et ligaments) na naa tàra.*   ^{2:20} Galatia 4.3,9; 1 Timotéo 4.3

‡ ^{2:20} Duée gopaérenao—é, Pâ auniimiri kàra âboro gòropuu.   ^{2:22} Mataio 15.9   § ^{2:23} 2e phrase—Grec: *Ê pai pwapwicîri na dau gòo.*   * ^{2:23} Na jè pwamaina tèpa angela—é, Na jè pwamainâ {Pwiduée}.

† ^{2:23} Nye ticè nii kàra... é, Rà nama pimaina too ê pâ câbawâdé na èpà.   ^{3:1} Maréko 12.36, 16.19; Éféso 1.20   ^{3:2} Mataio 6.33   * ^{3:3} Guwà jèe bà—Jèe nabwé ê wâro béaa, wiàra ê pâ câbawâdé na èpà.   † ^{3:3} Grec: *Ba guwà jèe bà, â é wâro kàwà, âna pacârûri naa goo Kériso, na é wâgoo Pwiduée.*

Tétâjii pâ càrawà na èpà

⁵ Wàépwiiri kaa majoroé ma guwà nama tiàu è pâ aunünüma na èpà, na bwaa tâa goowà‡. Guwà cibwaa niimiri còwâ pâ, guwà ipuu imudi ma pàra pwi, â guwà cibwaa pwa pâ muru na po miiri naiiwà goo. Â guwà tétâjii è pâ auniimiri na jè kamu goo. Guwà cibwaa imudàra ma o wâru tâgà è pâ muru ni gòropuu. Ba è pwiibà, âna é pwacèwii na guwà ipwamaina è pâ duée imudi.

⁶ Â wà Pwiduée, âna é putàmu goo tàpé na rà wàrapwiri§, [â ée mwa pitèirà ma naa wàrimuru tàra].

⁷ Béaa, âna guwà wàrapwiri, na guwà wâro wiâra è pâ [câbawâdé kàwà na] èpà.

⁸ Â nabàni, âna go ina tàwà pâ, na guwà tétâjii è pâ pwiibà! Guwà tétâjii mwara è pwàra putàmu, ma è piokée. Guwà cibwaa tubaèpà tà pàra tàpé. Guwà cibwaa tànyirirà, â guwà cibwaa pwâ, ba na guwà pitòtirà. Guwà cibwaa ina pâ pwâratùra na miiri, na càcaa pâri ma jè ina.

⁹ Â guwà cibwaa pwâgàri [tèpa cèikî béewà].

Guwà jèe tòpwùtù ârabwée tòri

[Diri è pwiibà, âna pwacèwii cè ârabwée tòri, na] guwà jèe tòpwùtù. [Ba guwà jèe nye naaco] è pai wâro kàwà béaa, ma diri è pâ càrawà na èpà.

¹⁰ Â guwà jèe coona [jè ârabwée] na bwaa âmué.

Wà Pwiduée, wà Pwina é tòpòwà, âna é ciburà wakè goowà, ba na guwà o ciburà ipwacèwiié, ma tâmogòorié bwàti.

¹¹ [Wâna è pwi wâro na bwaa âmué na é naa tàwà, âna] jèe nye ticè na pi-itè jii tèpa *Juif, ma wà tàpé na càra caa tèpa Juif; tàpé na pwa *kamaî tàra, ma wà tàpé na càcaa pwa kamaî tàra. Jèe nye ticè tèpa pârame, ma tèpa kàpuno. Jèe nye ticè 'tèpa tâmanga', ma wà 'tèpa âboro biu'*. Jèe nye ticè *ênawéna kîri, ma tàpé na pwa tàrù kàra. Ê pwina é âjimuru, âna wà Kériso, â nye wàé co. Â é cau wâgoojè diri.

¹² Wà Pwiduée, âna é meaariwà, â é pitòrigariwà, ba na guwà pwi Ba kêe na pwicîri. Â wàépwiiri na wâdé na guwà tèpa pimeaari, â guwà tàpé na guwà ciburà pwa na wâdé tà tèpa âboro. Â wâdé na guwà moo, ma ipakîriwà ma pidàpwicâariwà.

¹³ Guwà tâa bwàti ma wà tèpa cèikî béewà. Â guwà pwanaurirà wiàna rà pwa cè muru na càcaa wâdé tàwà. Ba wà Pwi Ukai, âna é jèe pwanauriwà!

¹⁴ Üu, è pwina é dau piâjimuru, âna nye pimeaari. Êkaa è utàpwe, na é dânamarijè ma é piibamwüjè.

¹⁵ Wà Pwiduée, âna é todàwà, ba na guwà pwacèwii caapwi naiiri âboro, ba na tâa tàwà è pinaanapô na me gée jaa wà Kériso. Wâdé na guwà nama è pinaanapô kêe bèepwiri, âna é popa è pâ pwâranümawà [ma auniimiri kàwà]. Â guwà ciburà pwaolé tée.

¹⁶ Wâdé na é wâro goowà è popai kà Kériso, bau diri pâ aupwényunyuâari na é pame tàwà.

Guwà ipacâmuriwà ma pipwa pupûra tàwà jècaa, goro diri è autâmogòorimuru [na é naa tàwà]. Guwà pwaolé tà Pwiduée gée na diri è

3:5 Roma 6.6,11; Éféso 4.19, 5.3-6 ‡ **3:5** Ê pâ aunünüma na èpà... Grec: Ê pâ muru gée na gòropuu. § **3:6** Tàpé na rà wàrapwiri—Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: Tàpé na rà cicaraé. **3:8** Éféso 4.25-29, 5.4 **3:9** Éféso 4.22,25 **3:10** Éféso 4.24 **3:11** Galatia 3.28 * **3:11** 'Tèpa âboro biu'—é, Tàpé na ticè tâmanga kàra. **3:12** 1 Péteru 2.9 **3:13** Éféso 4.2,32 **3:14** Roma 13.8-10 **3:15** 1 Korénito 12.27; Éféso 4.4; Filipi 4.7 **3:16** Éféso 5.19

pwâranümawà. Â guwà nyabiri tée pâ *salamo, ma pâ cantique, ma cè pâ nyabi na é naa tàwà è Nyuâaè Pwicîri.

¹⁷ Êdiri pâ pwina guwà pwa ma ina, âna guwà pwa naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso. Â, [naa na diri pâ muru, âna] guwà pwaolé tà Pwiduée Caa, géé goro è pwina é pwa wà Kériso ba kàwà†.

Popai târa pwârawâ na rà cèikî

¹⁸ Wâguwà co ipâê, âna guwà ipakîriwà na ara pâ éawà jècaa. Ba nye wàrapwiri è napâra tô a cèikî naa goo wà Pwi Ukai.

¹⁹ Wâguwà tèpa paa, âna guwà meaari pa wâdàwà jècaa [naa na tàbwàti]. Guwà cibwaa pwa kûu târa.

²⁰ Wâguwà tèpa èpo, âna guwà pitêre dà du nyaa ma caa kàwà, naa goro diri pâ muru. Ba wâdé tà Pwi Ukai è pwiibà.

²¹ Wâguwà tèpa caa, âna guwà cibwaa ciburà ta-iluuri pâ èpo kàwà. Ba péa guwà tà tanoorirà, â oratàra.

Tèpa ênawéna ma tèpa pitûâ kàra

²²⁻²³ Wâguwà tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé, âna guwà pitêre dà bwàti tèpa pitûâ kàwà naani gòropuu, géé na âji pwâranümawà. Â guwà wakè bwàti, naa na pâ pàara na rà wéaariwà na, é, naa tiàurà jaawà. Ba câguwà caa wakè, ba na é wâdéariwà wà pwi jè âboro co, â guwà wakè mwara ba kà Pwi Ukai—pwi a pitûâ kàwà, na guwà papwicîrié.

²⁴ Ba nye wàé kaa na guwà piênawéna kêe. Â guwà tâmogòori pâ, ée mwa naa tàwà è pumara wakè kàwà, géé na pâ wâdé na é wéaari ba kâra è Ba kêe.

²⁵ Â [guwà ipwacôoco, ba] wiàna càcaa wâdé è wakè kàwà, â guwà o tòpi è pumee na èpà. Ba câé caa ipwaké goro âboro wà Pwi Ukai, [ba nye pwa pumara è wakè na wâdé, bau è wakè na èpà].

4

¹ Wâguwà tèpa pitûâ, âna guwà piwéaari bwàti tàpé na rà tèpa *ênawéna kîri kàwà, naa na è pai pwa wèe na wâdé ma *târù. Ba guwà cibwaa ipwanauri pâ, nye wâguwà mwara, âna pwa pwi a pitûâ kàwà, na é wânidò *napwéretòtù.

Bénabwé popai

² Guwà ciburà pwapwicîri. Â guwà ciburà tàcî, naa goro è pwâra pwapwicîri kàwà, â guwà pwaolé tà Pwiduée.

³ Â guwà pwapwicîri mwara ba kâbà, ba na ée mwa naa tâbà cè pai pwa wèe, ma bà picémara è popai kêe—popai goro è auniimiri kêe, na tàbinyiri béaa, [â na é pacoo nabà naa] goo Kériso. [Guwà pwapwicîri kôo mwara, ba] go tâa ni na karapuu goro pai picémara kôo è pwi popai-bà.

⁴ Â guwà ilari pâ, na o pâri ma go napéaati bwàti è pai pwa goo pwi popai-bà tà tèpa âboro. Ba wâépwiri è wakè kôo.

⁵ Napwa naa goowà, âna wâdé na guwà wakèri bwàti è pwi pàara na guwà pitànaima ma tàpé na càra caa tèpa cèikî. Â guwà wârori è wâro na pitòimiri naa jaarà.

⁶ Guwà patûrarà bwàti, ba na o nûmarà na rà ciburà tèrewà*. Â wâdé na guwà tâmogòori tòpi bwàti târa diri pâ âboro, goro è pwina rà tawèeriwà goo.

3:17 1 Korénito 10.31; Éféso 5.20 † **3:17** Géé goro è pwina é pwa wà Kériso... é, Naa na nee Kériso. **3:18** Éféso 5.22 **3:19** Éféso 5.25 **3:20** Éféso 6.1 **3:21** Éféso 6.4 **3:22-23** Éféso 6.5-8 **3:25** Roma 2.11 **4:1** Éféso 6.9 **4:2** Éféso 6.18; Filipi 4.6 **4:3** Roma 15.30; Éféso 6.19 **4:5** Éféso 5.15-16 **4:6** Éféso 4.29; 1 Pétèru 3.15 * **4:6** 1re phrase—Wà Paulo, âna é pwa ucina naa na grec, ba é ina pâ, è pai tûra kâjè na wâdé, âna pwacèwii è utimuru na pwa còo na, â wâdé nûmee.

Ipwabwàcu

⁷⁻⁹ Go cùru paé dariwà wà Tychique, pwi bére wakè kôo, ma wà Onésime, wà pwi âboro géé jaawà. Ru tupédu âji bééjè, ma tupédu ênawéna na ru dau pitêre dà Pwi Ukai. Â ru mwa pwa jèkutâ tàwà goobà, ma pagòowà.

¹⁰⁻¹¹ Rà naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko†, pwi bòru wà Barnabas; ma wà Iésu‡ na pi-ina mwara gooé pâ Justus; ma wà Aristarque, na bu pwa karapuu naima.

Wàru tèpa *Juif nabàni na rà jèe cèikî naa goo Kériso. Êco na wàco tàpéebà, géé goorà diri, na rà pitu tîo ma pagòo-o, naa na wakè târa ê *Mwaciri kà Pwiduée.

Napwa naa goo wà Maréko, âna pwiri ée mwa tèepaa mariwà. Â wiàna wàrapwiri, â wâdé na guwà tòpié bwàti, pwacèwii pai ina kâbà tàwà béaa.

¹² É naa bwàcu kàwà mwara wà Épafra, pwi a me géé jaawà, na é pwi ênawéna kà Kériso Iésu. Ba é ipaa ba kàwà, naa na pâ pwâra pwapwicîri kêe. Â é ciburà ilari jii Pwiduée mwara pâ, na o mwü ma tâbawêe ê cèikî kàwà, â na guwà o tâmogòori ê câbawâdé kà Pwiduée, ma guwà pitêre dèe.

¹³ É wakè ba gòo ba kàwà, ma tèpa cèikî mwara naa du ville Laodicée ma Hiéropolis.

¹⁴ Ru naa bwàcu kàwà mwara wà Luka, pwi gòrobéjè na pwi dotée, ma wà Démas.

¹⁵ Guwà naa bwàcu kâbà tà diri tèpa cèikî bééjè wâ Laodicée. Naa bwàcu tà Nimfa, ma wà tèpa cèikî na rà ipitiri na pwârawâ kêe.

¹⁶ Na guwà jèe pûra diri i tii bèeni naa jaawà, â guwà naa târa ê wâra pwapwicîri wâ Laodicée, ba na rà o pûra mwara. Â guwà pûra mwara ê tii kôo, na rà o naa paé tàwà.

¹⁷ Guwà taniimiri tà Arkippe pâ, wâdé na é tubanabwé bwàti ê wakè na é naa tée wà Pwi Ukai.

Ipiciji

¹⁸ Wâgo Paulo, âna go pa i bépwa tii, ba na go tubanabwé ê tii bèeni. Â guwà cibwaa ipwanaurio, na go tâa ni na karapuu!

Wâdé na é *pwényunyûariwà wà Pwiduée goro ê *pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà!

4:7-9 Éféso 6.21   **4:7-9** Éféso 6.22   **4:7-9** Philémon 1.10-12   **4:10-11** Apostolo 12.12, 13.13, 15.37-39

† **4:10-11** Maréko—Jè nee mwara *Ioane, é, Ioane-Maréko*. (Còo Apostolo 12.12.) Wà pwiibà, âna wàé pwi awii tii kà Maréko. Còo mwara 2 Timotéo 4.11; Philémon 1.24; 1 Pétèru 5.13.   ‡ **4:10-11** Iésu—Càcaa wà Pwi Ukai Iésu Kériso. Wàru tèpa âboro na neerà Iésu naa jaa tèpa Juif, pwacèwii du neere âboro Bwàè ma Téa naa jaajè.   **4:12** Kolosé 1.7; 2 Timotéo 4.10-11; Philémon 1.23-24   **4:17** Philémon 1.2   **4:18** 1 Korénito 16.21

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Ru tâa jaaé wà Timotéo, ma Silas.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 49 ma 52 naa na béârailu kâra pai pâra kà Paulo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas. (Còo *Apostolo* 18.1 ma 18.5.)

É wii tâî?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, ville naa napô Grèce, ére gée goo na province Macédoine na pàara na rà pitûâ naawê wà tèpa *Roma. É picémara naawê ê *Picémara Wâdé wà Paulo, naa na âracié nadâpara pwapwicîri, béaa kâra pai uru kêe jii tàpé na rà cicaraé (*Apostolo* 17.1-10). Êco na wâru tàpé na rà cèikî gée goo popai kêe, â é wii tii bèeni, pwiri caapwi naja gée na càùé, ba na é pagòo é cèikî kàra na bwaa âmuê.

Cina é wii?

Ûna é tapoo ê wâra pwapwicîri naa Tésalonika wà Paulo, â càcaa wâdé tà pàra tèpa *Juif é popai na é picémara, â rà pacòobée gée na ville. (Còo *Apostolo* 17.1-9.) É wii tà tèpa cèikî wê, ba na é pagòora ma pacâmurirà.

Dà ére é tii bèeni?

É ipwàdéé wà Paulo goo diri pâ muru na wâdé, naa na wâro kâra ê wâra pwapwicîri. Â é pagòora, ba na rà piétò jii pâ géaa ma tacai. Â é pacâmurirà goro é pai wâro kâra, na rà tapacîri é pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai Iésu. Ba wà pàra tàpé gée goorà, âna rà tapoo dumapiê goro é pwina o tèepaa tà tèpa cèikî, na rà bà béaa kâra pai wâjué me còwâ kà Iésu. Â gée goo na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai, â wà pàra tàpé mwara, âna rà niimiri pâ wâdé na rà wâro imudi, ma rà pwa ciritàu.

Pai pitàgoo tii 1 Tésalonika

Ipwabwàcu (1.1)

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika (1.2-10)

Wakè kà Paulo naa Tésalonika (2.1-3.13)

Wâro na wâdé tà Pwiduée (4.1-12)

Pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai (4.13-18)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.12-28)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii. Tàgére wàibà ma wà Silas†, ma wà Timotéo. [Â ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika, na guwà tâa goo wà Pwiduée Caa kâjè, ma wà Pwi Ukai *Kériso.

Wâdé na tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô. Cidòri nyuâawà!

Wâro na wâdé kà tàpé Tésalonika

1:1 *Apostolo* 17.1-9   * **1:1** *Wâgo*—Grec: *Wàibà*. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranûmarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé.   † **1:1** *Silas*—Nee, âna *Silvain* naa na latin ma *Silas* naa na grec. (Còo *Apostolo* 17.1.)

2-3 Bà ciburà ipwaolé tà Pwiduée Caa, na bà pwapwicîri ba kàwà. Bà pwaolé tée goro diri pâ wakè na guwà pwa, gée goro é cèikî ma pimeaari kàwà. Â bà ipwaolé mwara tée, goro pai cimwù kàwà, ba guwà pitapacîri goro cèikî, [è pai wâjué me còwâ kà] wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

4 Tèpa béebà naa goo Kériso, bà tâmogòori pâ, é meaariwà wà Pwiduée, â é pitòrigariwà, ba na guwà tèpa âboro kée.

Guwà ipwacèwiibà

5 Na ia bà inapàpari tàwà é *Picémara Wâdé, â câbà caa po ina tàwà, goro pwâratùra co; â bà picémara tàwà goro é pàtàmara é *Nyuâaê Pwicîri, bau é cèikî pâ, é popai kâbà, âna âjupâra. Â guwà tâmogòori bwàti é pai wâro kâbà naa jaawà, ma pai pitu tàwà kâbà.

6 Â wâguwà, âna guwà pâra wiâra é pai wâro kâbà, ma é pai wâro kà Pwi Ukai. Ba guwà jèe tòpi é popai, naa na pâ aré na maina. Êco na é Nyuâaê Pwicîri, âna é naa tàwà é ipwâdé na dau maina.

7 Â guwà pâ nau tèpa câmu, tà diri tèpa cèikî wâna du province Macédoine, ma Akaïe, ma na diri pâ ére mwara.

8 Ba é popai kà Pwi Ukai, âna é pâra jiiwà, â é aié, âna jèe tèreê pitiri wâ Macédoine ma wâ Akaïe, [pwacèwii é tikakara]. Â wà diri tèpa âboro wê, âna rà tâmogòori pâ guwà cèikî naa goo Pwiduée.

Nye ticè popai na pâri ma bà ina tàwà.

9 Ba ûna rà pwa jèkutâ goobà, â rà piwiâ mwara é pai tòpibà kàwà naa jaawà. Â rà ina pâ, guwà jèe biiwà dà Pwiduée. Â guwà naaco é pâ ânuuru duée, ba na guwà pwamaina ma pitère dà i Pwiduée na é wâro ma âjupâra.

10 Â rà piwiâ pâ, guwà tapacîri goro cèikî, wà Pwina naiê, Iésu Kériso, na ée mwa wâjué me còwâ gée *napwéretòotù. Ba é jèe wâro còwâ gée na aubà, â é upajè gée na é wârimuru goro é pâ èpà—wârimuru na ée mwa naa tà tèpa âboro wà Pwiduée, naa na pwâra putâmu kée.

2

Wakè kà Paulo naa Tésalonika

1 Tèpa cèikî béed, guwà tâmogòori bwàti pâ, é pai tâa jaawà kâbà, âna càcaa piticèmururu naa goo.

2 Â guwà tâmogòori pâ, béaa kâra na bà caiwà, âna bà tâa na ville Filipi. Â rà pwa-imudiri tâbà, ma tànyiribà naawê. Â wâjaawà mwara, âna wâru tàpé na rà cicarabà. Êco na wà Pwiduée, âna é pagòobà, ba na câbà caa piwâ goro pai picémara tàwà é *Picémara Wâdé.

3 Â na ia bà picémara é popai, â nye ticè auniimiri kâbà na tàbinyiri. Â nye ticè âboro cèna bà pwâgàrié ma pa-imwüruê.

4 Ba é nye cèikî naa goobà wà Pwiduée, na é naa tâbà é Picémara Wâdé kée. Â câbà caa tùra, ba na rà wâdéaribà wà tèpa âboro; wàco wà Pwiduée, na é côo é pâ auniimiri na tàbinyiri wâna pwâranümabà.

5 [Â ipaiwà na ia bà wakè jaawà.] Ba guwà nye tâmogòori pâ, câbà caa ipwawâdé pwâratùra tàwà. Â wà Pwiduée na é *paâjupâra pâ, câbà caa bu mwani.

6 Â câbà caa mudàra na guwà ipwamainabà, é, na rà ipwamainabà mwara wà pâra tàpé.

7 Êco na, wiàna nümabà, â pwa tàrù kâbà ma bà pitûâ kàwà, géé goo na bà tèpa apostolo kà Kériso, [ba wàé na é cùrubà]. Â êco na, na ia bà tâa jaawà, â bà po dau moo, pwacèwii tò jè ilàri na é còo bwàti é nari èpo kèe.

8-9 Tèpa béèò, guwà wànau târa pai ipwanauri é wakè kâbà? Ba bà po dau meariwà, â câbà caa naa tàwà co é Picémara Wâdé kà Pwiduée, â bà naa tàwà mwara é wâro kâbà. Â, na pàara na ia bà picémara tàwà é Popai, â bà wakè mwara naa ne ma pwaa, ba na bà wâro. Ba càcaa nümabà na bà tòpò tàwà cè nakake.

Tàrù càrabà naa jaawà

10 Guwà tâmogòori bwàti, â wà Pwiduée mwara, pâ, é càrabà naa jaawà, tèpa cèikî, âna é *tàrù ma âjupâra. Â ticè na caa pitèibà goo cèna bà pwa na èpà.

11 Â guwà tâmogòori mwara pâ, ba kàwà jècaa, âna bà ipwacèwii pwi caa kâra èpo na é meari tèpa naîé.

12 Â bà pagòowà, ma tacoo goowà, ma pitûâ kàwà pâ, guwà wârori é wâro na wâdé tà Pwiduée. Ba é todàwà, ba na guwà tò naa na Mwaciri kèe, ba na guwà o tâa jaaé naa na pai maina ma muugère kèe.

Guwà jèe tòpi bwàti Popai

13 Bà ciburà pwaolé tà Pwiduée mwara, ba, na ia bà pame tàwà é popai, â guwà tère ma tòpi bwàti, pwacèwii popai na é me géé jaa Pwiduée, â càcaa me géé goobà co, tèpa âboro. Â nye âjupâra, ba nye ékaa é Popai kà Pwiduée, popai na é nye tà wakè goowà.

14 Üu, [ia guwà tòpi bwàti. Êco na] géé na càùé, âna rà tubaèpà tàwà wà tèpa jènerewà. Â, na wàrapwiri, â guwà ipwacèwii tèpa cèikî béewà* naa napò *Judée. Ba na ia rà tòpi é Popai, â pàra tèpa jènererà juif, â rà tubaèpà tàra.

15 Ba nye wà pàra tèpa *Juif mwara, na ia rà pòtâmwara tèpa *péroféta biu, tiagoo Pwi Ukai Iésu. Â nabàni, âna rà tubaèpà tâbà mwara.

Dau càcaa wâdé tà Pwiduée wàilà, â rà cicara mwara diri pâ âboro!

16 Wàibà, âna bà inapàpari pâ, é pa-udò diri tèpa âboro wà Pwiduée, [â é naa tàra é *âji wâro jaaé]. Êco na pwa na rà pacoobà wà tàpéebà, na bà pame é popai-bà tà tàpé na càra caa tèpa Juif. Â épwiri, âna pwi bénabwé kâra é pâ èpà kâra na wâru. Â wà Pwiduée, âna ée jèe pitèirà ma pwa wârimuru tàra†.

Nümee na é còorà mwara

17-18 Tèpa béèò naa goo Kériso, jè pitâiti na ji pàara bèeni‡. Êco na bà nye tà ciburà niimiriwà. Â bà dau ipwadàra, ba na bà caiwà còwà, ba dau wânümabà tàwà. Â wâru pâ pàara na pwa na go pàra dariwà, wâgo Paulo, êco na é pacoobà wà *Caatana.

19-20 Dau wâdé tâbà wâguwà, â bà ipwadée goowà. Â géé goowà, na bà tapacîri é tòotù na ée mwa wâjué me còwà na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Ba, na pwi tòotù-bà, âna o wâguwà na guwà o pumara wakè kâbà, pwacèwii é bwe korona, na naa tà tàpé na rà piétò.

3

Bà cùru paé dariwà Timotéo

2:8-9 Apostolo 20.34 2:11 Apostolo 20.31 2:13 2 Tésalonika 2.13 2:14 Apostolo 17.5 * 2:14 Tèpa cèikî béewà—Grec: Pâ wâra pwapwicîri naa goo Kériso Iésu. 2:15 Apostolo 9.23,29, 13.45,50, 14.2,5,19

† 2:16 Dernière phrase—Grec: Êco na o jèe tâa gòrà é pwâra putâmu. ‡ 2:17-18 Ru pàra géé Tésalonika wà Paulo ma Silas, ba na ru upiri tàpé na rà cicararu. (Còo Apostolo 17.10.) 2:19-20 Filipi 2.15-16, 4.1; 2 Tésalonika 1.4

1-2 [Dau gòo tâbà é pai pitâiti kêjè ma wâguwà.] Â jèe càcaa pâri ma bà tà ciburà tapacîri ba gòiri. Â wàépwiri na bà pitêrebà, ba na bà cùru paé dariwà wà Timotéo, na bà bwaa tà tâa wâna ville Athènes. Wàé, âna pwi béebà goro wakè kà Pwiduée, goro picémara é *Picémara Wâdé goo Iésu Kériso. Â bà niimiri pâ, dau wâdé wiàna é pagòo é cèikî kàwà,

³ ba na guwà cibwaa dumapié, na pàara na gére tubaèpà tàwà.

Ba jè cau tâmogòori bwâti pâ, o mwa tèepaa tâjè tèpa cèikî, pâ pàara na jè tâa na aré na. Â nye wà Pwiduée na é panuâ pâ, naa wàrapwiri.

⁴ Ba wàépwiri i pwi ia bà jèe tàmara ina tàwà, na ia bà tâa jaawà, âna, jè o mwa dau tâa na aré; â jèe wàéni nabà.

É inawà ba wâdé tâbà

⁵ Ûu, wàépwiri é majoroé, co tèpa béeò, ma go panuâ paé wà Timotéo. Ba càcaa pâri ma go tà bàra tapacîri, â nümoo na é còo pai pâra kàwà naa na é cèikî. Ba wâgotòo pâ, pwiri é jèe tacaiwà wà *Caatana, ma ténoori é wakè kêbà, naa goowà.

⁶ Â ni, âna é jèe wâjué me còwâ, gée jaawà, â é piwiâ tâbà é jèkutâ na wâdé, goro cèikî ma pimeaari kàwà. Â é ina pâ, guwà po dau niimiribà naa na ipwàdéé, â nümawà na guwà còobà, pwacèwiibà.

⁷ Wàépwiri, co tèpa béeò naa goo Kériso, guwà dau pagòobà goro é pai mwü wàra é cèikî kàwà, naa nabibiu kêra diri pâ aré ma tòina kêbà.

⁸ Ba bà piégòtùru, na bà tère pâ, guwà gòo naa goo wà Pwi Ukai.

⁹ O wànau târa cè pai pwaolé tà Pwiduée goro é ipwàdéé kêbà gée goowà?

¹⁰ Â naa ne ma pwaa, âna bà ciburà pwapwicîri tée, gée na diri é pwâranümabà, ba na jè picòojè. Ba nümabà na bà naa tàwà é pwina tiàu jii é cèikî kàwà, ba na o tâbawêe.

Pwâra pwapwicîri ba kêra

¹¹ Ûu, [wàépwiri é pwâra pwapwicîri kêbà, pâ] wà Pwiduée Caa kêjè, ma wà Pwi Ukai kêjè Iésu Kériso, âna ru tàpiri é naigé, ba na bà tèepaa mariwà.

¹² Â [bà pwapwicîri mwara pâ] naa wà Pwiduée, âna é nama pimaina pâ, é pimeaari kàwà. Ma guwà pimeariwà còwâ, â guwà meari para tàpé, pwacèwii pai meariwà kêbà.

¹³ [Bà ilari jiié pâ] na ée pagòowà, ba na guwà piaabòriwà na araé, â guwà cimwü. Â o ticé èpà kàwà na o pitòtiwà goo, na guwà coo ara Pwiduée Caa, na pwi tòotù na ée mwa tèepaa me còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma wà diri tèpa âboro kêe.

4

Wâro na wâdé tà Pwiduée

¹ Tèpa béeò naa goo Kériso, bà tubanabwé [goro é auniimiri bèeni]: Bà jèe pacâmuriwà goo é pai wâro na wâdé tà Pwiduée, â guwà jèe wârori. Â nabàni, âna bà tacoo goowà, naa na nee Pwi Ukai Iésu, pâ, na guwà pwa cèna piwéna.

² Ba guwà nye tâmogòori é pâ aupitûâri, na ia bà jèe naa tàwà, naa na nee.

³ Wà Pwiduée, âna nümee na guwà wârori é wâro na wâdé tée, naa na diri pâ ére.

Gà cibwaa ipuu mara pâ âboro imudi;

- 4 Gà piwéaari bwàti é naiigà*, ba na gà o pwicîri ma wâdé na ara Pwiduée;
 5 Gà cibwaa nama dàtigà é pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, na èpà, pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori Pwiduée;
 6 Gà cibwaa ipwa tûa tà pwi a cèikî béégà, ma ipuu ma é wâdèe.

Wà Pwiduée, âna ée pwa wârimuru tà tàpé na rà wàrapwiri, wàra pai jèe ina kâbà tàwà.

- 7 Ba câe caa todàjè, ba na jè wâro imudi; â é todàjè, ba na jè wâro ba kèe.
 8 Â wà pwina é tètâjii é popai bèepwiri, âna câe caa tètâjii aupitûari kâra âboro, â é nye tètâjii wà Pwiduée, na é naa tàwà é Nyuâaê Pwicîri kèe.

Nama pimaina too pimeaari kàwà

9 Napwa naa goo é pai pimeaari kàwà, âna, ticè muru na go ina tàwà naa goo. Ba guwà jèe nye tâmogòori, gée goo Pwiduée, é pai meari tèpa béewà naa goo Kériso.

10 Â [bà tâmogòori pâ] guwà dau meari ba maina tèpa cèikî wâ Macédoine. Â bà ina tàwà pâ, wâdé na guwà dau pwa cèna piwéna.

11 Guwà imudàra ma guwà piwâro na tàbwàti ma wà para tàpé. Â guwà cibwaa pwa ma âranümawà é wâro kà pwi jèpwi. Â guwà wakè bwàti, wàra pai jèe ilari kâbà jiiwà.

12 Â, na wàrapwiri, â wà tàpé na càra caa tèpa cèikî, âna rà o câbawâdé é pai wâro kàwà. Ba o câguwà caa tèpa ija wii pwârawâ†.

Pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai

Rà mwa wâro còwâ tèpa bà

13 Tèpa béèò naa goo Kériso, nümabà na guwà tâmogòori é pwina tapacîri wà tèpa [cèikî na ia rà jèe] bà. Ba na, o câguwà caa pikîri, pwacèwii tàpé na càra caa tèpa cèikî.

14 Ba jè cèikî pâ, é bà wà Iésu, â é wâro còwâ gée na aubà. Êkaa na bà tâmogòori pâ, wiàna é bà wà pwi a cèikî naa gooé, â wà Pwiduée, âna é nama é wâro còwâ‡ pwacèwii Iésu.

15 Üu, wàéni é popai kà Pwi Ukai na bà ina tàwà: Na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai, âna wà tèpa âboro kèe na rà jèe bà, âna [rà o mwa wâro còwâ gée na aubà, â rà o pâmarié. Â] o càra caa tapacîri wà tàpé na rà bwaa wâro. [Ba jè mwa capai pitànaima ma wàé.]

16 Na pwi tòotù-bà, âna jè o mwa tère cè pwâra uu cèna maina—pwâratùra kà pwi ukai kà tèpa *angela, ma é airi tutu kà Pwiduée. Â wà Pwi Ukai, âna ée mwa tàbàtù boome gée napwéretòotù. Â wà tèpa cèikî naa gooé, na rà jèe bà, âna rà mara cimadò gée na aubà.

17 Â gée na càùé, â wàijè tàpé na jè bwaa wâro, âna o cau dàgòtùjè too, naima ma wàilà, too naa na pâ nee, dari wà Pwi Ukai, â o ipitijè ma wàé. Â jè o mwa pitànaima ma wà Pwi Ukai dàra gòiri awé.

18 Guwà ipagòowà, goro é popai bèepwiri!

5

O papòri tèpa âboro

4:4 1 Korénito 6.13 * 4:4 Gà piwéaari bwàti é naiigà—é, Gà wéaari ma papwicîri tô wâdàgà. 4:7 1 Pétèru 1.15-16 4:8 Luka 10.16; 2 Korénito 1.22 4:9 Ioane 13.34 4:11 Éfèso 4.28 † 4:12 2e phrase—é, Ba na ticè cè jè muru cèna tiâu jiiwà. 4:14 Roma 14.9; 1 Korénito 15.3-4,12 ‡ 4:14 É nama é wâro còwâ—Grec: É popaé me. 4:15 1 Korénito 15.51-52

¹ Cábà caa wii tàwà goro cè pàara ma cè tòotù, cèna ée mwa tèepaa wà Pwi Ukai.

² Ba guwà jèe nye tàmogòori bwàti pâ, ée wâjué me còwâ, pwacèwii pwi a mura, na é me naa ne. [Ba o càra caa tapacîê wà tèpa âboro.]

³ Ba rà o gére tà niimiri pâ, rà jèe wâro na é pinaanapô, ma o wâdé diri naa goorà. Êco na o papòrà pwi tòotù bèepwiri, pwacèwii é pai maagé kà tô ilàri na é pitàmari èpo; â o tubatiàurà. Â o jèe càcaa pâri ma rà uru.

⁴ Napwa naa goowà, tèpa cèikî béeò naa goo Kériso, âna câguwà caa tèpa wâro na bàutê. Â o câguwà caa pò goo é tòotù bèepwiri, na é tèepaa, pwacèwii pwi a mura.

⁵ Ba guwà tèpa âboro naa pwéelaa, â guwà tèpa wakè na pwaa. Â câjè caa tèpa tâa na bàutê.

Jè tà tàcî!

⁶ Êkaa na wâdé na jè tà tàcî, ma jè pitòimirijè! Jè cibwaa puu wàra pàra tàpé!

⁷ Ba é ne, âna kà tàpé na rà puu, ma wà tàpé na rà ipwirié.

⁸ [Go ina mwara pâ]: Wàijè, âna jè tèpa âboro na pwéelaa. Êpwiri na wâdé na jè piaabòrijè, ma coona [é ârabwée târa paa. Jè popa] i cèikî ma i pimeaari, târa ma wéaari nawâajè. Â jè pa é cèikî kâjè goro é pai o pa-udòjè, ba na bwe, târa wéaari é pûrujè.

⁹ Ba câé caa todàjè, ba na é pwa wârimuru tâjè, goro pwâra putàmu kêe. Â é jèe nye pitòrigarijè, ba na é upajè [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé] na é naigé mee wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

¹⁰ Ba wà Kériso, âna é jèe bà ba kâjè, ba na jè o wâro naima ma wàé, [wiàna jè jèe bà, é, wiàna jè bwaa wâro; â] wiàna jè tàgére puu, é, wiàna jè tà tàcî; na pwi tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na.

¹¹ Êkaa na, wâdé na guwà ciburà ipitu tàwà ma ipagòowà, pwacèwii na guwà nye tàgére pwa.

Bénabwé popai

¹² Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ilari jiiwà pâ, guwà tòimiri tèpa pitûâ kàwà naa goo Pwi Ukai, ba rà nye dau wakè ba gòo goowà, na rà pwa pupûra tàwà, ma pacâmuriwà.

¹³ Guwà papwicîrirà ma meaarirà, géé goro diri pâ muru na rà pwa ba kàwà. Â [guwà pitu tàra, â] guwà tâa na pinaanapô ma wà tèpa béewà.

¹⁴ Guwà patûra wà tèpa pwa ciritàu*, â guwà pagòo tàpé na rà piwâ [na rà wakè kà Pwидуée] â guwà pitu tà tàpé na ticè nii kàra. Â guwà pidàpwicâriwà naa goorà diri.

¹⁵ Guwà cibwaa pitòowâri tà tàpé na rà tubaèpà tàwà. Â guwà imudàra ma guwà ciburà ipwa tàwà é pwina wâdé. Â guwà wàrapwiri tà diri tèpa âboro.

¹⁶ Guwà ciburà ipwàdéé,

¹⁷ â guwà ciburà pwapwicîri.

¹⁸ Â guwà ciburà pwaolé tà Pwидуée, wiàna wâdé, é wiàna èpà naa goowà. Wàé kaa pwiri é pwina nümee na guwà pwa, wâguwà na guwà caapwi ma Kériso Iésu.

¹⁹ Guwà cibwaa pacoo é Nyuââ Pwicîri na é wakè,

5:2 Mataio 24.42–43; 2 Pétèru 3.10; Auinapàpari 3.3   5:3 Mataio 24.39; Luka 21.34–35   5:5 Roma 13.12   5:8 Ésaïe 59.17; Éféso 6.14,17   5:10 Roma 14.8–9; 1 Tésalonika 4.14   5:14 2 Tésalonika 3.6,11
* 5:14 Tèpa pwa ciritàu—é, Tàpé na càra caa pitòimirirà.   5:15 Roma 12.17; 1 Pétèru 3.9   5:16 Filipi 4.4   5:18 Éféso 5.20   5:19 Éféso 4.30

²⁰ â guwà cibwaa câbapiticèmururu naa goo wà tàpé na rà ipa popai naa na nee Pwiduée.

²¹ Guwà pitèi ma naaitiri bwàti ê pwina wâdé ma èpà. Â guwà cipa ba gò è pwina wâdé,

²² â guwà pâiti jii ê èpà.

Ipicijii

²³ Bà ilari jii Pwiduée, wà Pwina é naa ê pinaanapô, pâ, na é nama guwà pwicîri, ma guwà wâro ba kêe co. Ma é wéaari bamwara diri ê wâro kàwà—ê nyuâawà, ma pwâranümawà, ma auniimiri kàwà, ma naiiwà. Â, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na, wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, âna o nye ticè èpà goowà, na o mwa pitèiwà goo.

²⁴ Ba wà Pwiduée na ée jèe todàwà, âna é coo goo ê auina kêe, â ée mwa nye pacoò diri ê pâ pwiibà.

²⁵ Â guwà pwapwicîri ba kâbà mwara, co tèpa béebà naa goo Kériso.

²⁶ Guwà pwabwàcu târa diri tèpa cèikî béejè, wàra pai pwa kâjè, tèpa cèikî naa goo Kériso.

²⁷ Â go ilari jiiwà, naa na nee Pwi Ukai, pâ, guwà mwa pûra ê tii bèeni tà diri tèpa cèikî.

²⁸ Wâdé na tâa jaawà ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!

Cidòri nyuâawà!

Bêârailu kêra tii tà tàpé Tésalonika Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo, na rà tâa na ville Korénito ma wà Timotéo ma wà Silas.

É wii wiidà?

Nabibiu kêra *naja 49 ma 52, pàra parui gée na càuru pàbéaa kêra tii kêe tà tàpé Tésalonika.

É wii tâi?

Târa ê wâra pwapwicîri wâ Tésalonika. Còo *1 Tésalonika* Bétapoo popai.

Cina é wii?

Gée na càuru na é wii pàbéaa kêra tii tà tàpé Tésalonika, â é tère wà Paulo pâ, tàgère pimaina pâ ê cèikí bau ê pimeaari kàra (1.3). Â é ipwàdéé, â é wii, ba na é pagòorà.

Â é wii mwara ba na é pacâmurirà mwara goo ê pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai Iésu, ma ê wâro na wâdé na pàara na jè tapacîê. Ba wâru tàpé gée goorà, na càra caa tâmogòori bwàti ê pupûra na pàbéaa kêra tii kêe, â rà niimiri pâ, jè tèepaa pâ bénabwé tòotù, gée goo na pimaina pâ pai tubaèpà tàra. Ba wà pàra tàpé, âna rà ina pâ, pwiri é jè wâjué còwâ wà Iésu (2.1-2). Â wà pàra tàpé, âna rà naaco wakè (3.6-13). Â é pò ma wii tii bèeni wà Paulo, ba na é patêrèrè ma pacoorà.

Dà ère é tii bèeni?

É napéaati bwàti wà Paulo ê pwina o tèepaa béaa kêra pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai, ba câé caa pâji tèepaa. Wâru tèpa âboro na rà o cicara Pwiduée. Â ée mwa cipàpaa wà pwi âboro na dau èpà, na ina gooé pâ *A cicara* (2.3). Ée mwa too na tâa na ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée, ma inapàpari pâ, wàé Pwiduée (2.4). Â ée mwa pwa pâ *câmu kêra pàtamee, na rà pò goo tèpa âboro, â o wâru tàpé na ée mwa ipa-imwürurà (2.9-10). Â ée mwa tubaèpà tèpa âji âboro kà Pwiduée.

Êco na é pagòojè wà Paulo, ba na jè cimwü naa na cèikí kâjè naa tubaèpà tâjè. Jè cibwaa pò ma cèikí naa goo tàpé na rà pame jèkutâ na ité goro ê pai wâjué còwâ kà Pwi Ukai (2.1-3). Wâdé na jè tâa goro ê popai kà Pwiduée na jè tòpi (2.15). Jè cibwaa pwa ciritàu. Wâdé na jè wârori ê wâro na pitòimiri ma wâdé tà Pwiduée tiagoro pwâadèrèè (1.12).

Pai pitàgoo tii 2 Tésalonika

Ipwabwàcu ma pwâra pwapwicîri (1.1-12)

Béaa kêra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai (2.1-17)

Bénabwé popai ma ipicijii (2.13-3.18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo, na pwa tii. Tàgère wàibà ma wà Silas ma wà Timotéo. [À ru naa bwàcu kàwà mwara.] Go wii tàwà, wâguwà ê wâra pwapwicîri wà Tésalonika, na guwà tâa goo wà Pwiduée Caa kâjè, ma Pwi Ukai Iésu *Kériso.

² Wâdé na tà tàwà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Iésu Kériso. Cidòri nyuâawà!

Ipwaolé kà Paulo

³ Tèpa béebà naa goo Kériso, bà ciburà pwaolé tà Pwiduée ba kàwà. Ba pimaina pâ ê cèikî kàwà, bau ê pimeaari kàwà jècaa ba kà para tàpé.

⁴ Êkaa pwiri na bà ina târa para wâra pwapwicîri kà Pwiduée, pâ, bà nye dau ipwadée kaa goowà. Ba guwà piwéaari ba mwü ê cèikî kàwà wâna pidàpwicâari naa na pâ aré ma tòina na wâru.

Ée mwa pitèi gòropuu wà Pwi Ukai

⁵⁻⁶ Wiàna guwà tâa na aré, âna gée goo na [guwà tèpa naîri *Mwaciri kà Pwiduée. Â] é pwabwàtiwà wà Pwiduée, ba na o pâri ma guwà o tò naa na Mwaciri kêe. Â é paari pâ, é *târù ma âjupâra, ba ée mwa pipaa dà wà tàpé na rà pipaa dàwà—[ée mwa pitèira ma naa wârimuru târa] gée goro pai tubaèpà tàwà kàra.

⁷ Â ée mwa naa tâjè nao, wâguwà ma wàibà, na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso.

Ba rà mwa boome gée *napwéretòotù bau tèpa *angela kêe na dau pwa pàtamarà.

⁸ Â é pa ê ânye na dau maina, ba na é pwa wârimuru tà tàpé na rà naa càùrà naa goo Pwiduée, ma càra caa pitère dàra ê *Picémara Wâdé goo Pwi Ukai kâjè Iésu.

⁹ Wàeni wârimuru kàra: Ê pai tubatiàurà dàra gòiri awé. Ba ée mwa nama tiàurà jiié, ma tiàurà jii pai maina ma muugère kà Pwi Ukai ma pàtamee, dàra gòiri awé.

¹⁰ Ê pwi bèepwiri, âna o tèepaa na tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na. Â wà diri tèpa âboro na rà cèikî naa gooé, âna rà càdirié ma ipwamainae. Â wâguwà ma wàilà, ba guwà jèe cèikî naa gooé, na ia bà paâjupâraê tàwà.

É pwapwicîri ba kàra Paulo

¹¹ Êkaa pwiri na bà ciburà pwapwicîri tà Pwiduée kâjè pâ, na é pitu tàwà, ba na guwà wârori ê wâro na wâdé tée. Ba é todàwà [ma guwà wâro ba kêe co]. Â bà ilari jiié pâ, na é pitu tàwà goro ê pàtamee, ba na guwà tubanabwé diri pâ muru na wâdé na nümawà na guwà pwa, gée goro ê cèikî kàwà.

¹² Ūna wàrapwiri, â o pwamaina nee Iésu, Pwi Ukai kâjè, gée goowà. Â wâguwà mwara, âna o ipwamainawà ma wàé, gée goro ê pimeaari imudi kà Pwiduée kâjè, ma Pwi Ukai Iésu Kériso.

2

Béaa kàra pai wâjué me còwâ kà Pwi Ukai

¹ Tèpa cèikî béebà, [nümabà na bà pacâmuriwà] goro ê pai o wâjué còwâ kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, bau ê pai o naanaimarijè kêe, ba na jè tâa ma wàé.

* **1:1** Wâgo—Grec: Wàibà. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranümarà ma wà Timotéo ma Silas na ru tâa jaaé. **1:2** Roma 1.7 **1:4** 2 Korénito 7.4; 1 Tésalonika 2.19 **1:5-6** Roma 12.19 **1:7** 1 Tésalonika 3.13 **1:8** Ésaïe 66.15 **1:9** Ésaïe 2.10 **1:10** Kolosé 3.4 **1:11** Kolosé 1.9; 1 Tésalonika 1.2-3

² Guwà cibwaa nama gùmagù é pwâranümawà, wiàna rà ina pàra tàpé pâ, é jèe wâjué còwâ*, [ba jèkutâ na pwâ]. Â pwiri rà o ina pâ, nye é *Nyuâaê Pwicîri na é nye paari tàra pwiri, wâna âcòwâ†, é, rà o ina pâ, wàibà na wii tàra pwiri.

³ Bwa! Guwà cibwaa nama rà ipa-imwüruwà!

Ée mwa tèepaa me 'A cicara'

O càcaa pâji tèepaa i tòotù-bà, béaa kâra pai tèepaa kâra [pàra muru. Ba o mwa mara coo] é pàara, na rà o cicara Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru. Â ée mwa cipàpaa wà pwina ina gooé pâ *A cicara*‡. Â wà pwiibà, âna o mwa tubatiàué.

⁴ Ée mwa piècaari diri é pâ namuru na pwicîri, ma diri é pwina rà ipwamaina ma papwicîri wà tèpa âboro. Â ée mwa ipwamainaê còwâ, ma ina mwara pâ, é tâdòiti jii diri pâ muru. É mwa pâra na too, na tâa na é wâra pwapwicîri kà Pwiduée, ma inapàpari pâ, wàé Pwiduée!

⁵ Go jèe nye ina tàwà diri pâ pwiibà, na pàara na ia go bwaa tâa jaawà. É, gona guwà ipwanauri pwiri?

⁶ Wà *A cicara*, âna o càcaa pâri ma é ipaarié, béaa kâra é tòotù kêe. Ba pwa pwina é pacooé tiagoro pwi tòotù bèepwiri. Â guwà nye tâmogòori bwàti wà pwiibà§.

⁷ Âjupâra pâ, é jèe tàgère wakè ni gòropuu, é pàtamee na é cicara Pwiduée. Êco na, tiagoro nabà, âna wàijè co tèpa naî Pwiduée na jè còoinaê. Â wiàna é càùé còwâ wà pwina é pacooé,

⁸ â wà *A cicara*, âna ée mwa cipàpaa. [Wàéni é pwina o tèepaa tée na pwâadèrèè]:

Ée mwa tèepaa
Pwi Ukai Iésu,
na pwényuâa kêe.
Ée mwa nama é bà,
wiàna é upié goro pwêe.
Ée mwa nama tiàué awé,
goro pai tèepaa me,
naa muugère kêe!

⁹ [Êco na, béaa kâra pwiibà, âna] wà *A cicara*, âna ée mwa pwa pâ câmu na wâru, goro é pàtama *Caatana—é pâ muru na rà o pò goo wà tèpa âboro, â o ipa-imwürurà goo.

¹⁰ Â o wâru mwara pâ muru na èpà, na ée mwa pwa, ba na é pwâgàri tèpa âboro. Wà tàpéebà, âna o tiàurà awé, ba tàutàra goo é âjupâra. Ba wiàna rà gére tòpi, â pwiri rà o udò, [â o tâa tàra é *âji wâro].

¹¹ Nye wà Pwiduée, na [é panuâ ma o wàrapwiri, ba] é panuâ é pwi pàtamee-bà na èpà, ma é ipa-imwürurà. Â rà o cèikí naa goo é pwina pwâ.

* **2:2** É jèe wâjué còwâ—Grec: *É jèe tèepaa i Tòotù kà Pwi Ukai*. † **2:2** Ê Nyuâaê Pwicîri, na é nye paari tàra pwiri, wâna âcòwâ—Grec: *Gée goro é nyuâaê*. Pai ina wèe pâ, *vision*, é, *prophétie* (popai naa na nee Pwiduée). **2:3** 1 Timotéo 4.1; 1 Ioane 2.18, 4.3 ‡ **2:3** *Acicara*—Pwi ukai kà tàpé na rà cicara Pwiduée, ma ègòjai pâ naèa kêe. **2:4** Ézékiel 28.2; Daniel 11.36 § **2:6** Dernière phrase—Càcaa pwéelaa tâjè nabà é pwina é pacoo *Acicara*. Pwiri é naèa kâra mwaciri kà tèpa Roma, é, é Nyuâaê Pwicîri, é, wakè kâra wâra pwapwicîri, é wà Mikaéla, wà pwi ukai kà tèpa angela. Còo mwara *Angela* naa na Neeremuru (*Vocabulaire*), ma Daniel 10.13,20–21. **2:8** Ésaïe 11.4; Auinapàpari 19.15 **2:9** Auinapàpari 13.11–13

¹² Â ée mwa tèirà ma naa wârimuru tàra, gée goo na wâdé tàra na rà pwa na èpà, jii na rà cèikî naa goro é âjupâra.

Bénabwé popai

¹³ Tèpa cèikî béebà, dau wânüma Pwi Ukai tàwà, â wâdé na bà ciburà pwaolé tée goowà! Ba é jèe tàmara pitòrigariwà napwiri*, ba na é pa-udòwà [ma o tâa tàwà é âji wâro]. Â é wàrapwiri goro é Nyuâaê Pwicîri kêe, na é nama guwà tèpa âboro pwicîri kà Pwiduée, â gée goro pai cèikî kàwà naa goro é âjupâra.

¹⁴ Â é todàwà, na ia bà picémara tàwà é *Picémara Wâdé, ba na guwà tâa na pai maina ma muugère kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

¹⁵ Êkaa na wàrapwiri, co tèpa béebà, na wâdé na guwà tà mwü [naa na cèikî kàwà]. Â guwà cimwü naa goo é popai na ia bà naa tàwà, naa na pwâratùra, é, na bà wii tàwà naa na pâ tiî.

¹⁶ Wà Pwiduée Caa kâjè, âna dau wânümee tâjè. Â gée goro é *pimeaari imudi kêe, â é nye ciburà pagòojè dâra gòiri. Â é jèe naa tâjè é cèikî na maina, na pàara na jè bwaa tapacîri diri pâ wâdé na ée mwa naa tâjè. Â bà ilari jiiiru ma wà Pwi Ukai Iésu Kériso pâ,

¹⁷ na ru pagòowà, ba na [o câguwà caa piwâ na] guwà ciburà pwa ma ina é pwina wâdé!

3

Guwà pwapwicîri ba kâbà

¹ Bà tubanabwé [é pâ auniimiri kâbà bèepwiri] co tèpa béebà naa goo Kériso, na bà ilari jiiwà pâ, guwà pwapwicîri ba kâbà. Guwà ilari jii Pwi Ukai pâ, na é ipâra pâ wâi i popai kêe, â na rà papwicîri é popai wà tèpa âboro, na diri pâ ére, pwacèwii na guwà pwa.

² Â guwà ilari mwara, ba na é wéaaribà jii tàpé na èpà pwâranümarà. Ba wâru tàpé na rà cicara é popai kâjè.

³ Êco na wà Pwi Ukai, âna é tâa na pai tâa kêe, â ée mwa nama guwà gòo, â ée mwa piwéaariwà jii wà *Caatana, Pwi âboro èpà.

⁴ Â é nye pagòobà mwara wà Pwi Ukai, ba na bà tâmogòori pâ, guwà tàgére pâra wiâra é pâ pitûâ kâbà, â guwà o wàrapwiri dâra gòiri.

⁵ Go pwapwicîri tà Pwi Ukai pâ, na é popa pwâranümawà naa na pimeaari kà Pwiduée [na é wâgòro]. Â, na é nama pimaina too naa goowà é pai pidâpwicâari, na me gée goo Kériso.

Wakè ba gòo pwacèwiibà!

⁶⁻⁷ Tèpa cèikî béebà, bà pitûâri tàwà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, guwà cibwaa tâa jaa wà tèpa cèikî na rà pwaora—wà tàpé na càra caa pâra wiâra é aupamogòori kâbà, pâ, napârajè na jè wakè bwàti. Â guwà pwacèwiibà. Ba câbà caa tèpa pwaora naa jaawà,

⁸ â câbà caa po tâa, ba na guwà mwa po géaa goobà*. Bà nye wakè ba gòo, naa ne ma pwaa, ba na câbà caa nakake kàwà.

⁹ Âjupâra pâ, pwa tàrù kâbà, ma bà ilari jiiwà pâ, na guwà pitu tâbà. Êco na nümabà na guwà picòo gée goobà.

¹⁰ Ba, na ia bà tâa jaawà, âna bà naa tàwà é popai bèeni, pâ: Wà pwina câé caa wakè, âna wâdé na câé caa ija!

2:13 Éfésó 1.4; 2 Tésalonika 1.3 * **2:13** Napwiri—é, Béaa kâra diri tèpa âboro. **3:4** 2 Korénito 7.16; Galatia 5.10 **3:6-7** Roma 16.17 **3:6-7** Filipi 3.17 **3:8** 1 Tésalonika 2.9 * **3:8** 1re phrase—Grec: Câbà mu caa ija é poloa kà pwi jèpwi. **3:9** 1 Korénito 9.4; 1 Tésalonika 1.6

¹¹ Bà wii tàwà pwiri, ba bà tère pâ, pwa pàarawà na rà pwa ciritàu, â tàutàra dàra wakè! Â rà nye tà géaa ma tura goo ê wâro kà pàra tàpé.

¹² Â bà tacoo goorà, naa na nee Pwi Ukai Iésu Kériso pâ, na rà wârori ê wâro na pitòimiri ma moo, â na rà wakè dàra cè uti kàra.

Pwa taaci pwina wâdé

¹³ Tèpa béebà naa goo Kériso, â guwà cibwaa nama oratàwà goro pwa ê pwina wâdé.

¹⁴ Guwà còo bwàti tàpé na tàutàra na rà pitère dàra ê pwina bà ina tàwà naa na tii bèeni. Â guwà cibwaa pagòorà naa goro ê pwina rà pwa†. Ba wâdé na rà kamu goo.

¹⁵ Êco na guwà cibwaa còorà pwacèwii na guwà pièpàriwà. Â guwà nye ciburà pwa pupûra tàra. Ba wâdé na wàrapwiri naa jaajè tèpa cèikî.

Ipicijii

¹⁶ Wà Pwi Ukai, âna é pwi a naa pinaanapô, â go ilari jiié pâ, na é ciburà naa tàwà ê pinaanapô, na diri pâ pai pwa wèe. Wâdé na é tâa jaawà diri!

¹⁷ Wâgo Paulo, na go popa i bépwa tii, ba na go tubanabwé i tii. Ba go nye wàrapwiri târa diri pâ tii kôo, ba [na paari pâ, nye âjupâra pâ] wâgo na go wii.

¹⁸ Wâdé na tâa jaawà diri ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso!
Cidòri nyuâawà!

Pâbéaa kâra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, gée na càuru pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, na wii naa na *Apostolo* naporomee 28. Munaa mwa gée na càué, na é mwa pâra pitiri pâra napô (pwiri tiagoo napô Espagne) ba na é picémara mwarâ é *Picémara Wâdé. Pwiri é wii gée Macédoine é tii bèeni. Â gée na càué, âna rà tâjûrué cõwâ wà tèpa Roma, â rà tètâmwereê naa napô kâra.

É wii tâi?
Tà Timotéo. Wà pwi caa kêe, âna pwi *Grec; â wà nyaa kêe, âna tô Juive, tô a cèikî naa goo Iésu Kériso. Wà Paulo, âna é pâmari Timotéo, naa na bêarailu kâra pai pâra kêe, na é tâa Lystre, na é naja 49. Â wà Timotéo, âna é pâ nau pwi a *câmu jaaé (*Apostolo* 16.1-3). Gée na càué, â wà Paulo, âna é cûrué pâ, naa Tésalonika, ma Korénito (*1 Korénito* 4.14-17), ma naa Éféso, ba na é wéaari é wâra pwapwicîri wê (*1 Timotéo* 1.3).

Cina é wii?
É tère wà Paulo pâ, wà pâra tàpé, âna rà tapoo pacâmuri tèpa âboro goro pâ muru na pwâ, naa na pâ wâra pwapwicîri wâ Éféso. Êkaa na é wii tà Timotéo, ba na ée mwa pwa pupûra tà tèpa cèikî, ma wà tèpa pitûâ kâra.

Dà êre é tii bèeni?
Wâéni é pâra pupûra, na é naa tà Timotéo, wà Paulo, naa na é tii bèeni:

- Gà cimwü, naa na é pai pâra'gà, wiâra é Tii Pwicîri.
- Gà wakè ba gò, goro é Picémara Wâdé.
- Gà ina tà tèpa cèikî pâ, wâdé na rà ciburà pwapwicîri naima.
- Gà tòmîri é pâ wâra pwapwicîri.
- Gà pitòrigari cè tèpa wéaari wèe.

Pai pitàgòo tii 1 Timotéo
Ipwabwàcu (1.1-2)
Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.3-20)
Popai goro pai pwapwicîri (2.1-3.13)
Càrajè na jè pwapwicîri naima (2.8-15)
Tèpa pitûâ ma tèpa dikona (3.1-13)
Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo (3.14-4.16)
Càrajè naa na wâ kà Pwiduée (3.14-16)
Câmu na ipa-imwüru (4.1-5)
Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso (4.6-11)
Ipwacôoco pai wâro'gà (4.12-16)
Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî (5.1-6.2)
Bénabwé popai ma ipicijii (6.2-21)

Ipwabwàcu
1-2 Wâgo Paulo na pwa tii tâgà co Timotéo. Go pwi *apostolo kà *Kériso Iésu,

wà pwi majoro ê cèikî kâjè. Ba ru cùruo pâ, wàilu ma wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, [ba na go picémara ê popai kà Kériso]. Gà pwi âji naiô naa na cèikî naa goo Kériso. Wâdé na tà tâgà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googà. Cidòri nyuâagà!

Gà pwacôoco tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Ico pwi béèò, go taniimiri tâgà i pwi ia go ina tâgà, na ia go pâra jii gâ naa na province Macédoine. Ba go tacoo googà pâ, na gà tà tâa na ville Éféso, ba na gà pacoo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.

⁴ Rà nye ciburà tûra taaci, goro pâ jèmaa na pwâ, ma pâ jèkutâ gòri, goo pâ nee tèpa jooorojè*. Â gà ina târa pâ, na rà panuâ diri ê pwiibâ. Ba êpwiri, âna tagòtù kaa ê pitaèkâa. Â càcaa pitu târa ê wakè kà Pwiduée, pwi wakè na jè pwa naa na ê cèikî†.

⁵ Go ina tâgà pâ, gà pwa pwiri, co Timotéo, ba na [gà pacâmuri tèpa cèikî pâ, na] rà pimeaarirà, gée na âji pwâranûmarà. Ê pimeaari, âna me gée goro ê pai pitère dâra kâjè, ê *pwâratûra-nigée-goojè. Â é me gée goro mwara, ê pai pâra kâjè, wiâra ê cèikî kâjè, na âjupâra.

⁶ Êco na wà tèpa âboro bèepwiri na rà tèpa pwâ‡, âna rà pàgà jii ê naigé bèepwiri na wâdé. Â rà jèe imwûru, ba rà tâa goro pâ popai na ticè èreê.

⁷ Ba nûmarà na rà tèpa pacâmuri âboro goro ê *Naèà kà Moosé. Êco na càra caa tâmogòori bamwara, ê pâ pwina rà gère gòo goro pacâmuri!

Naèà âna wâdé wiâna jè wârori

⁸ Jè nye tâmogòori pâ, i Naèà âna nye wâdé, wiâna jè wârori bwàti.

⁹ Ba wà Pwiduée, âna câé caa naa ê Naèà, ba kà tàpé na wâdé ê wâro kàra. Â é naa i Naèà [tà Moosé] ba kà tàpé na rà ciburà pwa na èpà. Wà tàpéebâ, âna tàutàra na rà pitère dâra, â rà ègòjai ê pâ pitûâ kèe:

Rà naa càurà tà Pwiduée, â tàutàra na rà pwamainâê;

Rà pitaurée goo ê pâ muru pwicîri;

Rà tèpa pitétâmwara âboro, tiagoo na rà tétâmwara du nyaa ma caa kàra;

¹⁰ Rà tèpa toomura, ba rà cîâa jii wâdàra;

Rà ipuu imudi ma wà pàra tàpé—tiagoo na wà tèpa paaò, âna rà pipuu còwâ;

Rà tèpa pwa âraicu goro âboro§;

Rà tèpa pwâ;

Rà pitòti pàra tàpé, ma *ipwataâboro pwâ, naa na wâra pitèimuru.

[Ê Naèà, âna naa, ba kà tàpé na rà wàrapwiri] ma wà diri tàpé na rà pwa pâ na jèpapara tûâ na èpà. Wàilà na càra caa pitère dâra ê ârapupûra na *tàrù, na ia jè tòpi.

¹¹ Ê pwi bèepwiri, âna é me gée goo ê *Picémara Wâdé, na é naa tôo wà Pwiduée, [ba na go wéaari ma inapâpari]. Dau maina ma muugère wà Pwiduée! Wâdé na jè pwamainâê*!

Ipwaolé tà Kériso na é pa-udòjè

1:4 1 Timotéo 4.7; Tito 1.14 * **1:4** 1^r e phrase—Còo note goo Tito 3.9. † **1:4** Wakè na jè pwa naa na ê cèikî—é, Ê wakè kèe, âna pai udò kà tèpa âboro. Â jè tâmogòorié goro co é cèikî. ‡ **1:6** Wà tèpa âboro bèepwiri, na rà tèpa pwâ—Grec: Wà pàra tàpé. § **1:8** Roma 7.12,16 § **1:10** Tèpa pwa âraicu goro âboro—Trafiquants d'esclaves. Rà tâjûru pâ âboro, ma icurirà ba na rà tèpa ênawéna kîri kà pàra tàpé. * **1:11** Wâdé na jè pwamainâê—é, Ê naa tâjè pinaanapô ma ipwâdé.

¹² Go pwaolé tà Kériso Iésu, Pwi Ukai kâjè. Ba é niimiri pâ, pâriô ma é pûra naa gooò, ma naa tôo é wakè kêe. Â é naa tôo é nii kêe, ba na go wakè.

¹³ [Câé caa côo pâ] béaa, âna go pwi a pitaurée gooé, ma pi-inaé ba èpà†. Â ia go po dau tubaèpà tée, [na go tubaèpà tà tèpa âboro kêe]. Êco na é meاريو, â é wâdéario, [â câé caa naa wârimuru tôo]. Ba é côo pâ, go wârapwiri, géé goro é pai càcaa tâmogòori kôo. Ba ia câgo caa pâji cèikî naa gooé.

¹⁴ Po dau maina é pimeari imudi kà Pwi Ukai [Pwiduée] kâjè; pimeari na é piédò ba kôo. Â é pwa ma go cèikî, naa goo Kériso, â é pwa ma go meari tèpa âboro kêe, goro é pimeari kà Kériso Iésu.

¹⁵ Ba [jè mu ina pâ]: «Wà Kériso Iésu, âna é me naa gòropuu, ba na é pa-udò tàpé na rà pwa na èpà, [ma naa tàra é *âji wâro jaaé].» Â wâépwiri é popai na âjupâra, na pâri ma jè cèikî naa goo.

Wâgo, âna nye wâgo kaa, pwina go nye dau pwa na èpà kaa.

¹⁶ Êco na wà Pwiduée, âna é meاريو, [â câé caa naa wârimuru tôo]. Â é wârapwiri, ba na é paari pâ, é dau pidâpwicâarié wà Iésu Kériso naa gooò. [Ba wiàna é wârapwiri naa gooò]—pwi âboro na go dau èpà jii pâra tàpé—â o câmu, ba kà pâra tèpa âboro. Â rà o cèikî naa gooé, ma tòpi jiié é *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée.

¹⁷ Pwamaina ma picagòtù Pwiduée! Wâé na é Pwi Ukai na muugère; wà Pwina ticè pwâadèrèè; wà Pwina câjè caa côoè; wà Pwina é caapwi co! Pwamainaé dàra gòiri awé! Wâdé na wâra! Amen!

Gà tà cimwü naa na cèikî

¹⁸ Ê pwina go ina tâgà, co Timotéo, pwina naîô, âna pitatée bau i pwi ia rà ina naa googà wà tèpa *péroféta, [na ia rà pame é popai kà Pwiduée]. Ê pwiibà, âna o naa cè nii'gà, ba na gà o pipaa, [tàra pwamuru é Picémara Wâdé].

¹⁹ Wâdé na gà cimwü naa na cèikî'gà [naa goo Kériso]. Â gà ipwacôoco, â gà wâro bwàti, wiâra é *pwâratùra-nigée-googà.

Ba wà pâra tàpé, âna tàutàra na rà pitère dàra é pwâratùra-nigée-goorà. Â rà jèe tubatiàu é cèikî kàra.

²⁰ Ru wâjaara, wà Himéné ma wà Alexandre. Go jèe panuâru tà *Caatana‡, ba naa wârapwiri, â ru mwa bàra tâmogòori pâ, ru cibwaa ina pâ, ru tùra naa na nee Pwiduée.

2

Popai goro pai pwapwicîri

¹ Géé goo kaa diri pwiri, â go cau tacoo goowà [ma diri é wâra pwapwicîri] pâ, na guwà pwapwicîri tà Pwiduée, ba kà [tèpa cèikî béewà, ma wà] diri tèpa âboro, [géé na âji pwâranüma]. Guwà ilari jiié pâ, na é pwa pâ muru na wâdé ba kàra; â guwà pwaolé tée goo. Wâépwiri é pwina dau âjimuru.

² Guwà pwapwicîri, ba kà tèpa ukai, ma tèpa pitûa, ma tèpa âboro imaina, ma diri tàpé na rà pipopa é napô kâjè. Â, naa wârapwiri, â jè wârori é wâro, na moo ma awé. Â jè o papwicîri Pwiduée, â jè o pâra bwàti, naa na diri pâ ére.

³ Wâé kaa pwiri [é pwâra pwapwicîri] na wâdé na jè pwa, êna é ipwâdéé goo wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè.

1:12 Apostolo 9.15; 1 Korénito 15.9-10; Galatia 1.15-16   **1:13** Apostolo 8.3, 9.1-5   † **1:13** Pi-inaé ba èpà—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: *Pinabaèpàé*.   **1:15** Luka 19.10   **1:20** 1 Korénito 5.5; 2 Timotéo 4.14-15   ‡ **1:20** *Go jèe panuâru tà Caatana*—Munaa é pacòobéru wà Paulo géé na é wâra pwapwicîri, tapacîri é pâara na rà pitòotéri é wâro kàra.

⁴ Ba nümee na rà cau udò diri tèpa âboro, [ma tâa tàra é *âji wâro jaaé]. Â wâdé tée na rà cau tòpi ma tâmogòori é âjupâra [goo Iésu].

⁵ Ba nye caapwi co, wà Pwiduée [kà diri tèpa âboro]. Â é nye caapwi co wà pwi a-ipa popai nabibiu kâjè tèpa âboro ma wà Pwiduée—âna wà Kériso Iésu. Ba é jèe pa é naiiri âboro, pwacèwiijè,

⁶ â é panuâ é wâro kêe, ba na o tipi diri é pâ âboro [jii é èpà, ma é pwâra bà]. Wàépwiiri na é jèe paari wà Pwiduée, na tòtù na é jèe tàmara tòpò, [pâ, nümee na rà udò, wà diri tèpa âboro].

⁷ Â gée goo kaa pwiri, na é cùruo, ba na go pwi *apostolo kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif. É panuâô pâ, ba na go pwa pupûra tàra, ma pacâmurirà goro é popai na âjupâra [goo Iésu] na jè cèikî naa gooé. Na go ina pwiri, â go nye âjupâra, â câgo caa pwâ!

Càrajè na jè pwapwicîri naima

⁸ Wàépwiiri é aupitûâri kôo: Na diri pâ pàara, na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, âna wâdé na guwà pwapwicîri tée. Â guwà naaco é piputâmu, ma é pâ pitòocia. Na guwà pagòtù too îwà dà Pwiduée, â wâdé na guwà pwa, naa na pwâranûma na pwéelaa na araé.

⁹ Â go pitûâri tà pa ilàri* pâ: [Na guwà ipitiri naa na nee Pwi Ukai, â] wâdé na pitòimiri é pai pwa ârabwée kàwà, ma pai pwa wèe pûruwà. Guwà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wèe, â guwà cibwaa po dau tòpò mwani mii ma perle.

¹⁰ Ba é âji pwényuâa kà tô a cèikî, âna paari goro pâ wakè kêe, na wâdé.

¹¹⁻¹² Â, na pàara na gére pwa pupûra na, âna wâdé na wà pa ilàri, âna rà tàmaari naa na ipakîri ma tànana†. Â câgo caa naa tàrù tàra, ma rà pacâmuri tèpa paa, ma pitûâ jairà ma pwa kûu tàra naa na pwina rà pwa‡.

¹³ Ba wà Pwiduée, âna é tòpò béaa wà pwi paa, wà *Adamu; â gée na càuè, â é mwa tòpò wà tô ilàri, wà Éva.

¹⁴ Â càcaa wà Adamu, na ia é piwâmié [i Dòèa, *Caatana]. Â wà tô ilàri, na ia piwâmié, â câe caa pitère dàra é naèa kà Pwiduée.

¹⁵ Êco na pa-udòrà, naa na pai pitâmari èpo kàra§, wiàna rà tà wâro, naa na cèikî, ma pimeari, ma ipapwicî, ma ipakîri.

3

Popai tà tèpa pitûâ naa na cèikî

¹ Wàéni é jè pwâratùra [na jè mu ina, pâ]: «Wà pwina nümee na é pwi caa kà tèpa pitûâ kàra é wâra pwapwicîri, âna wâdé, ba pwi wakè na âjimuru.» Nye popai na âjupâra.

²⁻³ Â wà pwi âboro bèepwiri, âna wâdé na, é wâro kêe, âna pitòimiri [na ara tèpa âboro diri]. Â wâdé na ticè na pitòtié goo. [Wàéni pâ pwina pâri ma ina naa gooé]:

2:6 Roma 3.29–30; Galatia 1.4   **2:7** Apostolo 9.15; Galatia 2.7–8; 2 Timotéo 1.11   **2:9** 1 Pétèru 3.3–5

* **2:9** *Pa ilàri*—Pai ina kà tèpa ijiao, bépitòimiri pa ilàri. Wà pàra tàpé, âna rà ina pâ: *Tèpa ilàri*.   **2:10** 1 Timotéo 5.10   **2:11-12** 1 Korénito 14.34   † **2:11-12** *Tànana*—Munaa na pàara kà Paulo, âna wâru pa ilàri na rà niimiri pâ, pwa tàrù kàra ma rà tùra imudi naa na wâra pwapwicîri. Â nümee na é pacoo é pai pwa bèepwiri. Êkaa na é papwicîri jiiira na rà tùra, naa na pâ wâra pwapwicîri na é pwi apitûâ naa na.   ‡ **2:11-12** *Ma pitûâ jairà...naa na pwina rà pwa—é, Â rà cibwaa tapàgà popai na é tùra wà pwi paa.*

2:13 Genèse 2.7,21–22; 1 Korénito 11.8–9   **2:14** 2 Korénito 11.3; Galatia 3.1–6   § **2:15** *Naa na pai pitâmari èpo kàra—é, Wiàna rà tòpi bwâti é wakè kàra, na rà ipièrù goo pâ èpo kàra; é, gée goro pai pitèpa i Pwi èpo {Iésu}*.   **3:1** Apostolo 20.28   **3:2-3** Tito 1.6–9

É tâa bwàti goo tô wâdèè*;
 Câé caa pwi a wâdo ma dau ija;
 Câé caa pwi a putàmu, ma pwi a tòocia;
 Câé caa pwi a wâdé tée mwani.

É pwi a piaabòrié;

É pwi a tura ba moo;

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèepaa mariê;

É tâmogòori ma é pacâmuri tèpa cèikî;

⁴ Â é pwi a pitòimiri bwàti é pwârawâ kêe, ba na rà pitêre dèe pâ èpo kêe naa na ipakîri.

⁵ Ba wiàna câé caa tâmogòori popa é pwârawâ kêe, â é wànau târa, cè pai popa kêe, é wâra pwapwicîri kà Pwiduée?

⁶ Wà pwi a pitûâ kâra é wâra pwapwicîri, âna càcaa wâdé na é bwaa pwi a tapoo a cèikî. Ba é péa tà pwamainâe, â péa é tà ipa-imwüruê wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà†.

⁷ Â jèpwi mwara: Wâdé na wâro kêe, âna wâdé tà tàpé na càra caa tèpa cèikî. Ba na, o nye ticè âboro, cèna pi-inaê ba èpà. Â o câé caa tûu, naa na é jé, na é pwabwàti ba kêe, wà Pwi âboro èpà.

Tèpa dikona

⁸ Ipaivà naa goo wà tèpa dikona‡. Ba wâdé na rà tèpa âboro na rà wàrani:

Rà tèpa pitòimirà;

Rà tèpa âboro *tàrù, na càcaa wâru ûmemeerâ;

Càra caa tèpa ipwirié;

Càra caa tèpa ciburà bu mwani.

⁹ Â wâdé na rà pâra wiâra é cèikî na jè pacâmurirà goo. Ba nye pwi âjupâra na é jèe paari tâjè [wà Pwiduée]. Â wâdé na rà pitêre dâra bwàti é *pwâratùra-nigée-goorâ.

¹⁰ Béaa kâra na jè pitòrigari pwi jè âboro, ba na é pwi dikona, âna wâdé na jè jèe mara côo bwàti é wakè kêe, ba na o ticè cèna pâri ma o pitòtié goo.

¹¹ Napwa naa goo wà pa wâdâra dikona§, âna wâdé na rà wàrani:

Rà pitòimirà;

Càra caa picocoo;

Càra caa ija ma wâdo imudi;

Rà tàrù, ma âjupâra, naa na diri pâ ére.

¹² Wà tèpa dikona, âna wâdé na rà papwicîri pa wâdâra*. Â wâdé na rà pitòimiri bwàti é èpo kâra, ma é pwârawâ kâra.

¹³ Â wiàna rà pwa bwàti é wakè kâra, âna jè o pipapwicîrirà. Â rà o cimwü, naa na cèikî kâra†, naa goo wà Kériso Iésu.

Aupitûâri kà Paulo tà Timotéo

* **3:2-3** É tâa bwàti goo tô wâdèè—Grec: *Nye caapwi co wâdèe*. † **3:6** Â péa é tà ipa-imwüruê wà Caatana... é, Â é péa pâra nau tòpi wârimuru kêe, pwacèwii Caatana, wà Pwi âboro èpà. **3:7** 2 Korénito 8.21 ‡ **3:8** Dikona—Naa na grec, é popai bèeni, âna pai ina wèe pâ: *Pwi ênawéna*. Naa na pâbéaa kâra wâra pwapwicîri, âna wà tèpa dikona, âna rà tàpé na rà pitu tà tèpa pitûâ. **3:11** Tito 2.3 § **3:11** Pa wâdâra dikona—é, Pa ilâri na rà dikona. * **3:12** Rà papwicîri pa wâdâra—Grec: *Pwa caapwi piéa*. † **3:13** Naa na cèikî kâra—é, Na rà inapâpari é cèikî kâra.

14 Nümoo na go jèe tàpo paé marigà. Êco na go jèe tàmara wii tâgà pwiri,
 15 ba péa go tà ipwâ. Ba wâdé tôo na gà tâmogòori, cè càrajè na wâdé, naa na è wâao kà Pwiduée. Ê wâao bèepwiri, âna êkaa è wâra pwapwicîri kà Pwiduée, na é wâro. Â è wâra pwapwicîri, âna é cipa ma ipwamuru è âji ârapupûra [goo wà Kériso]. Ba é pwacèwii pwi a cipa wâra i wâ‡.

É dau pwényuâa Kériso!

16 Gà côo, nye dau maina ma pwényuâa kaa, è cèikî na é wâgoojè! Ba:

É pa naiiri âboro
 wà Iésu Kériso.
 É *paâjupâraê
 è Nyuâaê Pwicîri.
 Rà côoê pâ *angela.
 Jè inapàparié
 târa pâ Ba.
 Cèikî naa gooé
 pitiri gòropuu.
 Dàgòtùé
 naa *napwéretòotù,
 naa na muugère
 kà Pwiduée Caa.

4

O mwa ipa-imwüru pàra tàpé

1 Ê *Nyuâaê Pwicîri, âna é inapàpari pâ, rà o panuâ è âji cèikî wà pàra tèpa âboro, nabàni, naa na pâ Bénabwé tòotù. Â rà o pâra wiâra è pâ autâmogòori na imwüru, na me géé goo è pâ duée.

2 Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa pwâ, ba jèe tubatiâu è *pwâratùra-nigée-goorà, géé goo pai càcaa mu pitère dèe kàra*.

3 Wà tàpéebà, âna rà tûâri [tà tèpa cèikî] pâ, na rà cibwaa piéa, ma rà cibwaa ija è pâ pàra utimuru. Êco na è pâ utimuru bèepwiri, âna muru na é tòpò wà Pwiduée, ba na jè ija.

Â wàijè tèpa cèikî naa goo Kériso na jè tâmogòori è âjupâra, âna wâdé na jè ija, ma pwaolé tà Pwiduée goo.

4 Üu, diri è pâ muru, na é pwa wà Pwiduée, âna nye wâdé! Â nye ticè na jè o papwicîri! Â jè nye tòpi diri [naa na ipwâdée] â jè ipwaolé tà Pwiduée.

5 Ba è pâ muru bèepwiri, âna pâ nau muru na wâdé tà Pwiduée, géé goro è popai kêe† ma è pwâra pwaolé tée.

Pwi a wakè bwàti ba kà Kériso

6 Wâdé na gà ciburà picòo è pâ muru bèepwiri, tà tèpa cèikî béegà. Â, naa wàrapwiri, â gà o pwi âji ênawéna kà Kériso Iésu. Â gà ciburà tòpi [naa na pwâranümagà] è ârapupûra na âjupâra, goro è cèikî kâjè [naa goo Iésu]. Ba gà jèe nye pâra wiâra, â wâdé mwara na o pwacèwii utimuru'gà, na diri pâ tòotù.

‡ **3:15** *Pwi acipa wâra i wâ—Pwi ò kâra wâao* naa jaajè na Kalédoni. Popai ni goo è wâra pwapwicîri, êco na, na pàra tii, âna popai mwara goo wà Kériso. (Còo 1 Korénito 3.11; 1 Pétèru 2.4-8.) **3:16** Ioane 1.14;

2 Pétèru 3.3; 1 Ioane 2.18 * **4:2** Grec: *Ê pwâratùra-nigée-goorà, âna jèe cîri goro paò mii (marqués au fer rouge dans leur conscience)*. Napwiri, âna wà tèpa pwa karapuu na pwa na rà uru, âna tòdàpa è jè ére géé goo naparawéerà, goro paò mii, ba na câmu kâra èpà kâra. **4:3** Genèse 9.3; Roma 14.6; 1 Korénito 10.30-31 † **4:5** *Ê popai kêe—Pwiri* Genèse naporomee 1, na é ina wà Pwiduée pâ, diri pâ muru, âna wâdé tée.

⁷ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèmaa na pwâ, ba ticèmuru naa goo, tà pwi âboro na é papwicîri Pwiduée. Wâdé na gà wakè taaci ba gòo, ba na gà pwi a pitòimiri, ma pwi a papwicîri Pwiduée.

⁸ Ba [jè mu ina pâ]: «Ê wakè târa ma pwabwâti ê naiijè, âna muru na tàpo wâdé. Êco na ê muru na dau wâdé awé, âna ê wakè goo ê wâro kâjè, ba na o wâdé tà Pwiduée. Gée goo kaa pwiri, na jè tòpi ê *âji wâro tapoo nabà, ma dàra gòiri.»

⁹ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, â wâdé na rà tòpi diri ê pâ âboro.

¹⁰ Gée goo kaa pwiri, â jè wakè ba gòo. Ba jè jè cèikî naa goo Pwiduée na é wâro, [â na é naa wâro]. Ba wâé na é *pwi a pa-udò diri tèpa âboro; âjupâra, tà tàpé na rà cèikî naa gooé.

¹¹ Â wâé kaa pwiri, ê majoroé ma gà nye tà ciburà pacâmurirà goo.

Ipwacôoco pai wâro'gà

¹² Wâdé na gà paari ê càra âboro na wâdé tà tèpa cèikî, naa na ê pwâratùra'gà, ma ê tûâ'gà, ma ê pimeaari'gà, ma ê cèikî'gà, ma ê pai pitòimirigà. Â, naa wàrapwiri, â o ticè pai pwa wèe, tà pwi jè âboro, ma é piècaarigà gée goro na gà bwaa pwi dopwa.

¹³ Na gà bwaa tapacîri ê pai tèepaa kôo, â wâdé na gà po tâa coo, goo pûra *Tii Pwicîri [tà tèpa pwapwicîri]‡. Â gà pagòora taaci, ma pacâmurirà taaci.

¹⁴ Gà cibwaa ipwanauri ê âraimeai na é naa tâgà ê Nyuââ Pwicîri, na ia rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ§, â na ia rà pame ê popai naa googà naa na nee Pwiduée.

¹⁵ Â wâdé na gà po tâa coo, goo pâ wakè, na ia go jèe ina tâgà. Â gà ipanuâgà bwâti târa ê wakè bèepwiri, ba na rà o còo wà tèpa âboro, pâ, dau pimaina too ê pwâra wakè'gà.

¹⁶ Gà ipwacôoco ê pai wâro'gà, ma ê pai pacâmuri'gà. Â gà tà tâa taaci goo. Â ée mwa pa-udòwà wà Pwiduée—wâgà, ma wà tàpé na rà o tòpi ê popai'gà, [â ée mwa naa tàwà ê âji wâro jaaé].

5

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

¹ Gà cibwaa tùra ba gòo, tà pwi ijiao. Wiàna gà naa cè pupûra tée, â gà papwicîriê, pwacèwii na é pwi caa'gà. Â gà pwa pupûra tà tèpa âboro èpo dopwa, pwacèwii na rà tèpa jiigà;

² ma wà pa ilàri pwanûmarà, pwacèwii na rà pa nyaa'gà; ma pa èpo ilàri dopwa, pwacèwii na rà pa naigé'gà.

Pa dàpwà

³ Guwà tòimiri bwâti wà pa dàpwà na ticè âboro na pitu tàra.

⁴ Â wiàna pwa èpo kàra, ma èrùrà, â wâdé na wà tàpéebà, âna rà pitu ma pwabwâti târa tâa kàra béaa. Ba wàépwiri ê âji wakè kà pwi a cèikî. Â, naa wàrapwiri, â rà o pawâjuépiri còwâ, tà wà du nyaa ma caa kàra, ma gèe ma ao kàra, ê pâ muru na rà tòpi jiiirà. Â o dau wâdé tà Pwiduée.

⁵ Napwa naa goo wà pa dàpwà na ticè âboro na pitu tàra, âna wàilà kaa pwiri, pa ilàri na rà cèikî bwâti, naa goo Pwiduée. Ba rà pwapwicîri tée, naa ne ma pwaa. Â rà tà ciburà ilari jiié pâ, na é pitu tàra.

4:7 1 Timotéo 1.4   **4:10** 1 Timotéo 2.3–4   **4:12** Tito 2.15   ‡ **4:13** Pûra...tà tèpa pwapwicîri—Rà pwâco tàpé na rà tâmogòori pûra tii.   **4:14** 2 Timotéo 1.6   § **4:14** Rà tòpò îrà naa gògà wà tèpa pitûâ—Rà wàrapwiri gée na càuru na rà pitòrigari Timotéo, ba na rà pwényunyuaariê ma pagòoè târa wakè.

⁶ Napwa naa goo pa dâpwà na rà nye mudàra co ê pipwàdé kàra, âna rà jèe bà, wiàna rà bwaa tàgére wâro.

⁷ Wàé kaa pwiri, ê pitûâ, na gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra*, ba na o nye ticè cèna jè o mwa caa tèirà goo.

⁸ Ba wà pwina câé caa pwabwàti târa ê tâa kêe—â pâbéaa ê pwârawâ kêe—âna é jèe tètâjii ê cèikî. Â é jèe po dau èpà awé, jii pwina câé caa pwi a cèikî.

Pa dâpwà na naa mwani kàra

⁹ Napwa naa goo pa dâpwà na é wârirà ê wâra pwapwicîri†, âna wâdé na rà jèe wâdò còwâ kàra 60 naja; âna rà nye tâa bwàti goo éarà béaa‡.

¹⁰ Â rà pa ilàri na dau tâmogòrorà, goo pâ muru na wâdé, na ia rà pwa:

Rà ipièrù bwàti, goo pâ èpo kàra;

Rà tòpi bwàti ê pâ âboro;

Rà piênawéna bwàti kà tèpa cèikî, naa na ipakîri§;

Rà pitu tà tèpa piticè neemururà;

Rà pwa diri pâ na jèpapara muru na wâdé.

¹¹ Guwà cibwaa naa bépitu târa pa dâpwà na rà bwaa dopwa. Ba o péa cètùurà pâ câbawâdé kàra naiiri âboro, ba na rà piéa còwâ. Â o dàtirà jii [ê wakè, na rà mara ina pâ, na rà pwa ba kà] Kériso.

¹² Â wiàna wàrapwiri, â càra caa pacoo ê *ipwataâboro kàra tée,

¹³ â rà péa pwa ciritàu. Â muru na èpà jii pwiri—rà péa tà ciburà pâra wii pwârawâ, ma picocoo. Â rà géé naa na pâ muru, na ticè ûraarà goo, ma ina imudi ê pâ muru.

¹⁴ Â géé goo kaa pwiri, na go ina tà pa ilàri dâpwà, na rà bwaa dopwa, pâ, wâdé na rà piéa còwâ. Â wâdé na rà pièrù goo pâ èpo kàra, ma wéaari bwàti ê pwârawâ kàra. Â, na wàrapwiri, â o càra caa naa cè naigé tà tàpé na rà pièpàrijè*, ma rà pinabaèpàjè.

¹⁵ Ba napwa naa goo pàra dâpwà, âna rà jèe nye pàgà, ba na rà pâra wiâ *Caatana, â rà jèe imwüru.

¹⁶ Gà ina tà pa ilàri na rà cèikî pâ, wiàna pwa cè dâpwà naa tâa kàra, â wâdé na wàilà, na rà pitu tàra. Â, naa wàrapwiri, â o càcaa nakake kàra ê wâra pwapwicîri. Ba é mwa pitu târa co wà pa dâpwà na ticè âboro na pitu tàra.

Tèpa pitûâ

¹⁷ Wâdé na jè papwicîri, ma wâri bwàti tèpa pitûâ na rà pipopa ê wâra pwapwicîri. Â mwa nye dau pâri kaa ma jè wârirà, wiàna rà wakè ba gòo, goro ê pai pwa pupûra ma picémara kàra.

¹⁸ Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà cibwaa pacoo ê paaci na é uti ê pwâra blé, na pàara na é còogai, ba kâgà é u mwatò goro blé. Deutéronome 25.4* Â jèe wii mwara pâ: «Wà pwi a wakè, âna wâdé na é tòpi ê wâriê†.»

* **5:7** Gà ina tà pa dâpwà ma tâa kàra—Grec: Gà ina tàra. Munaa pa dâpwà, é, pwiri diri tèpa cèikî. † **5:9** (ma 5.11) *Pa dâpwà...* Grec: *Pa dâpwà na wii neerà naa na tii.* Wà pa dâpwà bèepwiri, âna rà pipanuâra, ba na rà wakè ba kà Pwiduée, â rà tòpi mwani bépitu, jii ê wâra pwapwicîri. ‡ **5:9** *Rà nye tâa bwàti goo éarà béaa*—Grec: *Nye caapwi co éarà.* § **5:10** *Piênawéna...naa na ipakîri*—Grec: *Nuwa é â tèpa pwapwicîri.* (Pai pitòpi âboro kà tèpa Juif ma tèpa tapoo cèikî naa goo Iésu na pàara kà Paulo.) **5:13** 2 Tésalonika 3.11

5:14 1 Korénito 7.9 * **5:14** *Tâpé na rà pièpàrijè—é, Pwi apièpàrijè, wà Caatana.* **5:18** Mataio 10.10; 1 Korénito 9.9 † **5:18** *...Wâdé na é tòpi ê wâriê*—Popai kà Iésu naa na Tii kà Luka (Luka 10.7). Paari tâjè pâ, wà Paulo, âna é pwamuru ê pwina wii naa na Âmu Aamwari (le Nouveau Testament), âna ipaiwà bau ê popai naa na Aamwari Béaa (l'Ancien Testament), ba cau popai kà Pwiduée.

¹⁹ Wiàna pwa pwi jè âboro, na é pitòti pwi jè a pitûâ, â gà cibwaa ipacè naa goo, wiàna wàè acari. Wâdé wiàna ârailu ma âracié, cè tàpé na rà paâjupâra.

²⁰ Wà tàpé na rà pwa é [pwina dau] èpà, âna gà patûrarà, na ara diri é âboro. Â, naa wàrapwiri, â wà pàra tàpé, âna o wâgotâra, na rà pwa é pwina èpà.

²¹ Wàépwiri é pâ pwina go pitûâri tâgà ba gòo, na ara Pwiduee ma Kériso Iésu ma tèpa *angela na pitòrigarirà‡. Â gà pitêre dâra bwàti, â gà cibwaa ipwaké goro âboro.

²² Gà còo bwàti é wâro kà pwi jè âboro, béaa kâra na gà pitòrigarié ba na é pwi a pitûâ§. Ba gà péa paari pâ, gà wâdéari é pâ èpà kêe. Gà ipwacôoco, â gà pitòimirigà [naa na diri pâ ére].

²³ Napwa naa googà, co Timotéo, na gà pwi a ciburà maagé, âna go ina tâgà pâ: Gà cibwaa wâdo co é jawé moo; â gà tàpo wâdo mwara, ji dipâa, ba o wâdé târa é nanaagà.

²⁴ Napwa naa goo tàpé na rà ciburà pwa na èpà, âna, pâbéaa kâra, é jèkutâ goorà, na rà pâra naa goro pitèimuru. Â pwa pàra càrarà, âna mwa tà pwicò me kâra.

²⁵ Pwacèwii mwara, é pâ wakè na wâdé. Ba pwa pàra wakè kâra, na jè nye mara còo wài. Â pwa pàra pwi, na jè mwa nye tà còo pwicò.

6

Tèpa ênawéna kîri

¹ [Wàéni é popai, ba kà tèpa cèikî, na rà] tèpa *ênawéna kîri kà pàra tàpé: Guwà papwicîri tèpa caa kàwà, ma pitêre dâra bwàti. Â, naa wàrapwiri, â o càra caa pitaurée goo Pwiduee, wà tèpa âboro; â o càra caa pwaêrea, goro é cèikî kâjè.

² Â wiàna wà pwi caa'gà, âna é pwi a cèikî béegà, â càcaa pai ina wèe pâ, na câgà caa papwicîrié, naa na diri pâ ére. Bwa, wâdé na gà dau wakè bwàti ba kêe, ba na gà pitu tà pwi a cèikî béegà, na é mearié wà Pwiduee.

Bénabwé popai

Wâdé na gà pacâmuri tèpa cèikî goo diri pâ pwiibà, co Timotéo. Â gà tacoo goorà pâ, na rà pitêre dâra bwàti.

Picòo na pwâ

³ Pwa pàra âboro, na rà pacâmuri tèpa cèikî goro é pâ muru na ité jii é pwina go ina tâgà. Â càra caa pàra wiâra é pwâratûra kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Ê pwâratûra bèepwiri, âna âjupâra ma tâbawêe, â é pacâmurijè goro pai wârori é wâro na wâdé tà Pwiduee*.

⁴ Wà tèpa âboro-bà, âna maina nûmarà, â ticè na rà tâmogòori. Jè maagé kâra, âna rà nye tà tûra, ma pitòocia, goro pâ neeremuru. Â diri pâ popai kâra bèepwiri, âna tagòtù é piboo, ma é pai pitadârù, ma pâ pinabaèpà, ma pâ aunünüma na èpà.

⁵ [Dau wâdé târa] pâ pitapopai na ticè urée, ba rà pàra wiâra é pâ aunünüma kâra na càcaa *târù. Ba jèe càra caa còo é âjupâra. Â rà niimiri pâ, é cèikî naa goo Pwiduee, âna naigé, ma o pwa neemurà.

Âji wâdé kâjè

5:19 2 Korénito 13.1   **5:20** Éféso 5.11   ‡ **5:21** *Angela na pitòrigarirà*—Pwiri tèpa angela na rà piênawéna kà Pwiduee, na ara autâa kêe, naa napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 5.11.)   § **5:22** *Gà còo bwàti...* Grec: *Gà cibwaa piûri, na gà tòpò ìgà, naa gò cè pwi jè âboro, ba na é pwi apitûâ.*   ¶ **6:1** Éféso 6.5   ¶ **6:2** Philémon 1.16   ¶ **6:3** Galatia 1.6-9   * **6:3** *Â é pacâmurijè, goro pai wârori é wâro na wâdé tà Pwiduee—é, É pàra naa goo é cèikî kâjè.*   ¶ **6:5** 2 Timotéo 3.8, 4.4; Tito 1.14

⁶ Nye âjupâra pâ, ê cèikî kâjè naa goo Pwiduée, âna jèe pé wâdé kâjè na maina, wiàna jè ipwâdéé goo ê pwina jèe wâjaajè.

⁷ Ba nye ticè na jè pame naani gòropuu, â o nye ticè cèna jè pawâjuépiri còwâ.

⁸ Â wiàna pwa cèna jè ija ma jè coona, â jèe nye pârijè kaa pwiri.

⁹ Â napwa tàpé na rà ciburà mudàra cè neemururà, âna rà naa [pai pwa wèe, tà *Caatana] ma é piwâmirà, â rà pâ nau pwa pâ muru na èpà. Ba càra caa còo pâ, rà pitubaèpà tàra còwâ, na rà pâra wiâra pâ câbawâdé kàra na piticèmuru naa goo. Pwacèwii na piirà goro itùpaò, ma türà naa nawia, ba na rà mwü, ba na o tiàurà bamwara†.

¹⁰ Ba é majoro diri ê pâ na jèpapara èpà, âna é pai wâdéari kâjè é mwani. Wâru tàpé, na rà po dau mudàra é mwani, â rà imwüru jii ê cèikî. Â rà pâra, na po dau maagé goo.

Pàra aupitûâri tà Timotéo

¹¹ Gà uru jii ê pâ muru bèepwiri na èpà, co Timotéo, ba gà pwi âboro kà Pwiduée. Gà mudàra ma gà pitòimirigà, ma wâdé tà Pwiduée wâgà. Gà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari, ma moo.

¹² Gà cimwü naa na pwi paa na wâdé, wiâra ê cèikî kâjè‡. Â gà cipa ba gòo ê *wâro dâra gòiri jaa Pwiduée [â gà wârori bwàti nabàni]. Ba nye târa kaa, ê wâro bèepwiri, na é todàgà, na tòotù na gà napàpari ê cèikî'gà, na ara ê pâ âboro na wâru.

¹³⁻¹⁴ Go tûâri tâgà ni pâ, na gà pitère dâra bwàti diri pâ naèà, na gà jèe tòpi. Go ina tâgà pwiri, na ara Pwiduée, na é naa é wâro kàra diri ê pâ muru. Â go ina, na ara Kériso Iésu, wà pwina é ina co é âjupâra, na ia é coo ara wà kupénoo Ponce Pilato. Ũu, gà wéaari bwàti ê pâ naèà bèepwiri, ba na o ticè tòri ma ûra googà; â o ticè na o mwa pitèigà goo, tèepaa naa na é tòotù na ée mwa wâjué me còwâ na wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

¹⁵ Ba:

Wà Pwiduée kâjè,
Ukai kà tèpa ukai,
Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ.
É pitûâ naa gò diri.
É jèe pacoo i tòotù.
Ée mwa paari Kériso.
[Ée nama é wâjué me còwâ]
na pwi tòotù-bà.

¹⁶ Nye wàé co kaa
na é wâro dâra gòiri awé.
Pwâra é pwéelaa kèe,
pwacoé ma niâriê.
Câcaa pâri ma còoê,
goro âraporomeejè.
O mwa pwamainâe,
na diri pâ tòotù.
Tâa tée pàtamee,
dâra gòiri awé!

6:6 Filipi 4.11-12; 1 Timotéo 4.8; Hébéru 13.5   **6:7** Job 1.21   † **6:9** Dernière phrase—Wàépwiri ucina naa na grec. *Bamwara (é, baamwara)—Pour de bon.*   **6:10** Éféso 5.5   **6:11** 2 Timotéo 2.22   **6:12** 1 Korénito 9.25-26; 2 Timotéo 4.7   ‡ **6:12** *Wiâra ê cèikî kâjè—é, Ba na gà pwamuru ê cèikî kâjè.*   **6:13-14** Ioane 18.36-37   **6:15** Auinapàpari 17.14

Wâdé na wâra! Amen!

Tèpa cèikî na pwa neemururà

¹⁷ Gà ina bwàti, tà tàpé na pwa neemururà naani gòropuu, pâ, rà ipwacôoco. Ba rà péa pipwamainarà. Â rà cibwaa cèikî naa goo ê pâ neemururà, ba o càcaa tà tâa awé. Bwa, wâdé na rà cèikî naa goo Pwiduée, wà Pwina é naa tâjè, naa goro piticèmururu naa goo, diri ê pâ muru, ba na jè o ipwàdéé goo.

¹⁸ Gà ina tàra pâ, na rà pwa cèna wâdé [goro pâ wâdé kàra]. Rà nama wâru pâ tâa kàra na wâdé, â rà naa ma ipâdi naa goro piticèmururu naa goo ma pàra tàpé.

¹⁹ Â, naa wàrapwiri, â rà o pwawéaa, târa ê jè pàara noowê ê âji neaapiâ na dau pwényuâa, na o càcaa wai—âna ê *âji wâro.

Ipicijii

²⁰ Gà wéaari bwàti, co Timotéo, ê pwina é naa tâgà wà Pwiduée. Gà cibwaa tère pâ pwâratùra na ticè na, ma pipâiti jii ê cèikî. Ba wà tàpé na rà pitòcia goo pâ muru bèepwiri, âna rà ina pâ, tâa târa pâ 'autâmogòorimuru na wâgòro'. Êco na càcaa âjupâra.

²¹ Â wâru tàpé na rà pâiti jii ê âji cèikî, géé goro ê pai pâra wiâra kàra ê aunünüma bèepwiri.

Wâdé na cau tâa jaawà diri ê *pimeaari imudi kà Pwiduée!

Cidòri nyuâawà!

Béârailu kêra tii kà Paulo tà Timotéo Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kêra *naja 66 ma 67, na béârailu kêra pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma. Còo 1 Timotéo Bétapoo popai. Bénabwé kêra tii na é wii, ba càcaa gòiri géé na càué, âna é nama tètâmwereê wà Néron, pwi ukai kà tèpa Roma. Ba é pwi a èpàri tèpa cèikî naa goo Iésu.

É wii tâi?
Tà Timotéo. Còo 1 Timotéo Bétapoo popai.

Cina é wii?
É tâmogòori wà Paulo pâ, o jèe càcaa gòiri wâro kêe, â é wii tà Timotéo, ba dau wânümeé tée, ba é pwacèwii pwina naiê (1.3). É wii, ba na é paari pimeaari kêe tée, ma pagòoé naa na cèikî kêe. Â é ina tée cè càraé naa goo tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.

Dà êre é tii bèeni?
Wà Paulo, âna é pwi âboro na dau imaina naa na cèikî. Naa na tii bèeni, âna é wii bénabwé auniimiri kêe, â jèe còo pwâranümeé ma pwina âjimuru tée. Wàéni é pupûra, na é naa tà Timotéo, naa na tii bèeni:

- Gà tà còo Iésu, ma pâra wiâê taaci, tiagoro pwâadèrèè, pwacèwii (2.8-13; 4.6-8).
- Gà papwicîri é wâro'gà (2.21-22).
- Gà cibwaa piwâ na gà pwa é wakè na é naa tâgà wà Pwi Ukai, ba é naa tâgà pàtâmeé (1.6-8).
- Gà pidâpwicâarigà, naa na aré ma tòina na tèpaa medarigà géé goo na gà pwi âboro kà Iésu (2.3-7; 4.5).
- Gà ciburà pitère dâra é pâ popai na âjupâra, na tâa na Tii Pwicîri (1.13; 4.14-17), â gà ciburà picémara ma pacâmuri tèpa âboro goo (2.15; 4.5).
- Gà tètâjii é pâ ârapupûra na pwâ (2.21), â gà ipwacôoco tàpé na rà me nau ipawâmi tèpa âboro kà Pwiduée (3.1-9).
- Gà pitòrigari tèpa âboro na rà *târù, ba na rà tèpa pacâmuri pàra tàpé (2.1-2).

Pai pitàgoo tii 2 Timotéo

Ipwabwàcu (1.1-2)

Jèe tà cimwü na cèikî kêjè (1.3-2.13)

É pagòo Timotéo wà Paulo (1.3-18)

Pwi coda na é pitère dà pwi ukai (2.1-7)

Iésu Kériso, âna é pwi câmu kêjè (2.8-13)

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra (2.14-3.9)

Câmu tà Timotéo (3.10-4.8)

Bénabwé popai ma ipicijii (4.9-22)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Paulo [na pwa tii] tâgà, co Timotéo, wâgo pwi *apostolo kà *Kériso Iésu, wiâra é câbawâdé kà Pwiduée. Ba é cùruo pâ, ba na go inapàri é *âji

wâro. Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa naa tâjè è wâro bèepwiri, na é naigé mee Kériso Iésu.

² Gà pwi âji naîô naa na cèikî, co Timotéo, â dau wânümoò tâgà. Wâdé na tà tâgà è *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géee goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai Kériso Iésu. Â [wâdé na gà tâmogòori] pai moo kàru naa googà. Cidòri nyuâgà!

É pagòo Timotéo wà Paulo

³ Naa ne ma pwa, ûna go pwapwicîri, â go ciburà ina è neegà. Â go pwaolé tà Pwiduée, na ia rà piênawéna kèe wà tèpa nyimuô ma upòo, â na go piênawéna kèe mwara géee na âji pwâranümoò.

⁴ Go tà niimiri è pai dau i'gà [na ia go pâra jiigà]. Â po dau nümoò na go côogà còwâ. Â go o dau ipwadée, wiàna ju ipâmariju còwâ.

Tòcidàra còwâ ânye na wâgoogà

⁵ Go tâmogòori pâ, gà pwi a cèikî naa goo Pwi Ukai, géee na âji pwâranümagà. Ba gà pwacèwii wà gèe'gà Loïs, na ia é mara cèikî, â wà mwara nyaa'gà, Eunice.

⁶ Êkaa na go pagògà, ba na gà wéaari bwàti è âraimeai kà Pwiduée, na é wâgoogà—na ia gà tòpi, géee goro pai tòpò è du îô naa gògà. Ba é jèe pwacèwii è ânye na jèe pwa na é bà, â wâdé na gà tòcidàra còwâ*.

⁷ Ba è Nyuâaê Pwicîri, na é naa tâjè wà Pwiduée, âna cae caa nama jè piwâ ma wâgotâjè. Ba é pame tâjè è pàtamee, ma è pimeaari ma è pai pitòimirijè!

⁸ Êkaa na gà cibwaa piwâ na gà inapàpari Pwi Ukai kâjè. Â gà cibwaa nama wâgotâgà†, goro pai wâni na karapuu kôo ba kèe. Wâdé na ju kakeri ma picâri naima, ba kâra è *Picémara Wâdé. [Â gà cimwü naa goo Pwiduée] ba é naa tâgà è pàtamee [na go jèe ina tâgà].

Nyabi tà Pwiduée na é pa-udòjè

⁹ É jèe pa-udòjè
wà Pwiduée Caa.
É todàjè diri,
ba na jè Ba kèe.
Câcaa wàijè,
na pwa pwiri;
Ba nye câbawâdé kèe,
na é pacoo géee na biu,
na bwaa tiâu gòropuu.
É paari tâjè,
pimeaari kèe,
na é naigé mee Kériso.

¹⁰ É tèepaa me Kériso,
*pwi a pa-udòjè.
É nama tiâu
pâtâmara è pwâra bà.
É naa tâjè wâro
dàra gòiri awé!
Wàépwiri kaa

1:2 Apostolo 16.11; 1 Timotéo 1.2   **1:3** Apostolo 23.1   **1:5** Apostolo 16.1   **1:6** 1 Timotéo 4.14

* **1:6** *Ânye na jèe pwa na é bà...tòcidàra còwâ—é, Ânye, na wâdé na gà nama dau udàrù.*   **1:7** Roma 8.15

† **1:8** *Gà cibwaa nama wâgotâgà—È popai kamu naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Wâgotâjè naani, ma na nee tii 12 ma 16.*   **1:9** Éféso 2.8-9; Tito 3.5   **1:10** Hébéru 2.14

Picémara Wâdé kêe‡!

Câjè caa piwâ na jè picémaraê

11 Wà Pwiduée, âna é pwa ma go pwi apostolo kêe, ma pwi a-inaapàri é *Picémara Wâdé kêe bèepwiri, ma pwi a pacâmuri tèpa âboro.

12 Wàé kaa pwiri, na go gére picâri goo, nabà. Êco na càcaa wâgotôo goo. Ba go nye tâmogòori wà Pwina go cèikî naa gooé. Â go nye niimiri ba mwü pâ, é tâmogòori wéaari é wâro kôo na ia go naa tée§, tiagoro é Tòotù pwicò*.

13 Gà pâra wiâra é pâ popai na âjupâra, na gà jèè tòpi jiio, â gà pitêre dàra. Â gà wârori pwiibà, naa na é cèikî ma é pimeaari, na é naa tâjè wà Kériso Iésu.

14 Â gà wéaari bwàti é Picémara Wâdé na naa tâgà. Â ée mwa pitu tâgà é *Nyuâaê Pwicîri, na é wâro gooje.

É cimwü pwi béjè Onésifor

15 Napwa tèpa cèikî géé na province Asia, âna gà nye tâmogòori pâ, rà naa càurà tóo—wârapwiri mwara naa goo wà tupédu aéjii wà Figèle, ma Hermogène.

16 Caapwi co, wà pwini Onésifor. Wâdé na wà Pwi Ukai, âna é naa é pimeaari kêe târa é wâao kêe. Ba é nye ciburà pitu tóo, â càcaa wâgotêe na é pwa karapuu, pwacèwii†.

17 Ba ûna é tèepaa me naani na ville *Roma, â câé caa nao goro mudòo pitiri é pâ ére, â é nye pâmariô.

18 Â gà nye tâmogòori bwàti diri pâ na wakè na wâdé, na ia é pwa tóo, naa na ville kêe, Éféso. Â go ilari jii Pwi Ukai pâ, na é paari tée é pimeaari kêe‡, na Tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu wà Pwiduée!

2

Pwi coda na é pitêre dà pwi ukai

1 Géé goo kaa [diri pâ muru bèepwiri] co pwina naiô, â wâdé na gà cimwü, naa goro é patàmee ma *pimeaari imudi kà Kériso Iésu.

2 Gà jèè tère é ârapupûra na âjupâra, na go inapàri, na ara pâ âboro na dau wâru. Wâdé na gà naa diri é pâ pwiibà, tà tèpa âboro na rà *tàrù—tà tàpé na pârirà ma rà pacâmuri pâra tàpé.

3 Gà kakeri ma picâri, pwacèwii pwi jè coda kà Kériso Iésu.

4 Ba wà pwi coda, âna nümee na é wâdéarié wà pwi caa kêe. Â câé caa tà niimiri é pâ wakè na wâgòroigé jii wâra coda.

5 Â wà pwi a pwa kòcò mwara, âna o câé caa piétò, wiàna câé caa pâra wiâra é pâ naèà goro kòcò.

6 [Pwacèwii na jè mu ina pâ]: Wà pwi a dau wakè na aupwanapô, âna o nye wàé, na ée mwa mara tòpi béaa pwâra wakè kêe.

7 Gà nünüma bwàti naa goo é pwina go ina tâgà ni, â wà Pwi Ukai, âna ée mwa pwa ma gà po tâmogòori diri.

Iésu Kériso âna é pwi câmu kêjè

8 Gà mwa tà niimiri pâ, wà Iésu Kériso, pwi gòobàra pwi ukai *Davita, âna é jèè wâro còwâ géé na aubà. Wàé kaa pwiri é *Picémara Wâdé, na go picémara.

‡ 1:10 Wàépwiri kaa Picémara Wâdé kêe—é, Géé goro é Picémara Wâdé. 1:11 1 Timotéo 2.7 § 1:12 Ê wâro kôo na ia go naa tée—é, I pwi ia é naa tóo, pai ina wèe pâ, é Picémara Wâdé. * 1:12 Tòotù pwicò—Tòotù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu na, é, tiagoro é pwâadèrè. 1:14 1 Timotéo 6.20 † 1:16 Càcaa wâgotêe na é pwa karapuu, pwacèwii—Grec: Câé caa kamu goo pâ itùpaò kôo. ‡ 1:18 Ê pimeaari kêe—é, Ê pimeaari kà Pwiduée. 2:3 2 Timotéo 1.8 2:5 2 Timotéo 4.8 2:6 1 Korénito 9.7 2:8 Roma 1.3; 1 Korénito 15.4

⁹ Â majoroé kaa ê Picémara Wâdé bèepwiri, na go gére tòina, â tò-o goro ê pâ itùpaò, naani na karapuu, pwacèwii pwi jè a pòtàmwara âboro. Êco na tice âboro cèna pâri ma é tòo ê Popai kà Pwiduée!

¹⁰ Go pidàpwicâariô naa goo diri ê pwiibà, ba kà tàpé na é pitòrigarirà wà Pwiduée. Ba nùmoo na rà udò, ma tâa tàra, dàra gòiri, ê wâro ma é muugère jaa Kériso Iésu.

¹¹ Ba âjupâra ê popai na [jè mu ina] pâ:

Wiàna jè jèe bà
naima ma Kériso,
â jè o wâro còwâ
naima ma wàé.

¹² Wiàna jè cimwü,
â jè o pitûâ
naima ma wàé.
Wiàna jè tètâjiié,
â ée mwa tètâjijè.

¹³ Wiàna câjè caa tàrù,
êco na wàé, âna
é nye tà tâa taaci
na ê tàrù.
Ba é tâa na pai tâa kêe.

Ipwacôoco tàpé na rà pâiti jii âjupâra

¹⁴ Gà taniimiri ê pâ popai bèepwiri tà diri [tèpa cèikî]. Â gà ina ba gòo tàra, na ara Pwiduée, pâ, na rà cibwaa pitòocia goro popai. Ba piticèmururu naa goo ê pâ pwâratùra bèepwiri, â nye po târa na tòdidiri tàpé na rà tère.

¹⁵ Wâgà, âna gà gòo naa na wakè'gà, â gà ina ba tàrù ê popai na âjupâra. Â wà Pwiduée, âna ée mwa ipwàdée goo ê wakè'gà, â o câgà caa kamu goo.

¹⁶⁻¹⁷ Gà cibwaa tâa jaa tèpa âboro, na rà pwacèwii Himéné ma wà Filétos, ba ru pwa pâ jèkutâ na piticèmururu naa goo. Ba wà tàpé na rà wàrapwiri, âna càra caa papwicîri wà Pwiduée. Ê pâ popai bèepwiri, âna pwacèwii ê aurumuru naiiwà, na é imaina pâ. Â wà tàpé na rà pacâmuri tèpa âboro goro pwiri, âna rà o tâiti jii Pwiduée.

¹⁸ Napwa naa goo wà tupéebà, âna ru jèe pâiti jii ê âjupâra, ba ru ina pâ, wà tèpa bà, âna rà jèe wâro còwâ géee na aubà, [â o tice cè jè wâro còwâ na jè tapacîri.] Â, na wàrapwiri, â ru ténoori ê cèikî kâra pàra âboro.

¹⁹ Êco na é pàaé na é tòpò wà Pwiduée, âna nye gòo ma cimwü. Â wii naa gò, pâ: *Wà Pwi Ukai, âna é nye tâmogòori tàpé na rà tèpa âboro kêe, Nahoum 1.7* ma «Wà pwina é ina pâ é pwi âboro kà Pwi Ukai, âna wâdé na é pâiti jii ê èpà.»

²⁰ [Gà niimiri cai] ê wâ na dau wâdé, âna càcaa tâa na co ê pâ ngapò, na pwa goro mwani mii ma mwani pwaa. Â pwa mwara, ê pâ ngapò, na pwa goro upwâra ma goro puu, ba nye târa diri ê pâ tòotù. Â ê ngapò na dau wâdé, âna târa pâ tòotù na jè pi-ija naima na.

²¹ Â wiàna gà cèitiri ê èpà'gà géee na pwâranümagà, [ma tètâjii ê pâ ârapupûra bèepwiri na pwâ] âna gà o pwacèwii ê ngapò na dau wâdé, ba kà Pwi Ukai. Â ée mwa popagà, ba na gà pwi neemuru wakè kêe. Â o wâru pâ na jèpapara wakè na wâdé na ée mwa pwa googà.

Gà uru jii pwina èpà ma pwina pwâ

²² Gà uru jii ê pâ câbawâdé kà tèpa âboro dopwa, co Timotéo. Â gà mudàra ma gà wârori ê wâro na tàrù. Â gà mudàra ma gà wâro na cèikî, ma pimeaari ma pinaanapô. Ba wàépwiri pai pwa kà diri tàpé na rà papwicîri wà Pwi Ukai, géé na pwâranümarà na wâdé na araé.

²³ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèkutâ na ticè èreê, ma ticèmururu naa goo. Ba tèepaa me géé goo pwiri ê pâ pitòocia.

²⁴ Â wà pwi ênawéna kà Pwi Ukai, âna càcaa wâdé na é pwi a tòocia. Wâdé na é pwi a moo ma ipakîriê naa goo diri tèpa âboro, ma pwi a tâmogòori pacâmuri, ma pwi a pidâpwicâariê.

²⁵ Ba wâdé na é tâmogòori tûra ba moo tà tàpé na rà cicaraé. Â géewê, â wà Pwiduée, âna ée mwa pitu tàra, ma rà pinünüma, ba na rà tâmogòori ê âjupâra.

²⁶ Â wiàna pitâmogòo nûmarà, â rà o udò jii ê pwârajé kà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, na é tâjûrurà, ba na rà pwa ê câbawâdé kêe.

3

O dau wâru tèpa ipa-imwüru

¹ Wâdé na gà tâmogòori pâ, na pâ bènabwé tòotù, âna o jèe tèepaa me pâ pàara na gòo ma pwacoé.

² Ba wà tèpa âboro, âna [rà o dau èpà]:

Rà o piniimirà co;

Rà o wâdéari mwani;

Rà o pi-ina ba èpà wà Pwiduée;

O càra caa papwicîri ê pwina pwicîri;

O maina nûmarà, â rà o pi-ina kàra;

O càra caa pitère dà du nyaa ma caa kàra, â rà o jèe tèpa cuâcâda;

³ O gòo pwâranümarà, ma ticè pimeaari goorà;

Rà o pi-ina ba èpà pàra tàpé;

Rà o wârori ê wâro imudi;

Rà o tèpa putàmu;

Rà o tèpa cicara ê pwina wâdé;

⁴ Rà o tèpa icuri tèpa béerà;

Rà o tèpa pwaduwa kà tèpa pigù, â rà o ipwa-imudirimuru;

Rà o tèpa ipwamainarà;

O wâdé tàra ê ipwàdéé imudi, jii wà Pwiduée.

⁵ Rà o gòmapwa ma rà tèpa âboro kà Pwiduée, ma pàra wiâra ê nyamanya kàra wâra pwapwicîri. Êco na o nye ticè pàtàmara cèikî [naa na wâro kàra]. Â gà upi tèpa âboro na rà wàrapwiri.

⁶ [Â gére wàrapwiri ni.] Ba wà pàra tàpé géé goorà, âna rà cai pâ pwârawâ. Â rà ipiwâmi pa ilàri, na càcaa mwü ê cèikî kàra. Ba wà pa ilàri-bâ, âna rà nye tà niimiri pâ, dau maina èpà kàra, ba nye tà càù pwâranümarà diri kaa ê pâ na jèpapara èpà.

⁷ Â dau wâdé tàra na rà tàmaari diri kaa tèpa picémara popai, êco na po dau pwacoé ma rà côoinari ê âjupâra,

⁸ géé goo na wà tèpa ipa-imwûrurà, âna rà cicara ê âjupâra.

Wà tèpa pwa pupûra-bà, âna rà pwacèwii wà Jannès ma wà Jambres*, tupédu a cicara wà *Moosé [na *Aigupito biu]. Càcaa wâdé aunünüma kàra, ba ticé pàara ê cèikî kàra.

⁹ Êco na o càra caa pâra tia-iti. Ba wà diri tèpa âboro, âna rà mwa bàra côoina ê pai imwûru kàra, pwacèwii na ia rà côo ê càra Jannès ma Jambres.

Câmu na é naa Paulo tà Timotéo

¹⁰ Êco na wâgà, co Timotéo, âna gà tâmogòorio bwàti, â gà pâra wiâo naa na diri pâ muru—ê ârapupûra kôo, ma ê càrao, ma ê aunünüma kôo; â ê cèikî kôo, ma ê pidâpwicâariô; â ê pimeaari kôo, ma ê pai cimwü kôo,

¹¹ ma ê pai tubaèpà tôo ma pâ aré kôo. Ba gà tâmogòori pâ, rà po dau tubaèpà tôo, naa na pâ ville Antioche gée Pisidie, ma Iconium ma Lystre. Â go dau pwamaagé côo goo. Êco na wà Pwi Ukai, âna é nye upao jii diri ê pâ pwi bèepwiri.

¹² Â jèe wâdé, ba wiàna nümajè na jè pâra wiâ Kériso Iésu, â o tubaèpà tâjè.

¹³ Napwa naa goo wà tèpa piwâmi, âna rà o mwa nye ciburà dau pwa na èpà jii béaa. Â rà o ipa-imwûru pâra tàpé. Êco na rà nye ipa-imwûrurà còwâ.

¹⁴ Â wâgà, âna wâdé na gà tà pâra wiâra bwàti ê âjupâra na gà jèe picòo, â na gà jèe cèikî naa goo. Ba gà nye tâmogòori pâ, wàilàapà tàpé na rà pacâmurigà.

¹⁵ Ba é pacâmurigà ê *Tii Pwicîri, gée na aukîri'gà, â tâa tâgà ê autâmogòorimuru, târa ma gà udò, [ba na tâa tâgà ê *âji wâro] gée goo ê cèikî'gà naa goo Kériso Iésu.

¹⁶ Ba diri ê Tii Pwicîri, âna é me gée jaa Pwiduée, târa ma picòo tâjè, ma èùrujè, ma patàrùjè, ma pinadàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà†.

¹⁷ Nye gée goro ê Tii Pwicîri, na [é wakè goo jè wà Pwiduée, ba na] jè tèpa ênawéna kèe na tâbawêe. Â é pwabwàtijè, ba na jè pwa diri pâ muru na wâdé.

4

Gà inapàpari popai kà Pwiduée

¹ Wà Kériso Iésu, âna ée mwa me nau pitûâ kàra diri tèpa âboro, â ée mwa pitèirà diri—tèpa wâro ma tèpa bà. Êkaa na go tûâri tâgà, na araé, ma na ara Pwiduée, pâ:

² Gà picémara ê popai kà Pwiduée, na diri na pàara, wiàna wâdé, ma wiàna èpà. Gà pacâbweri* tèpa âboro; â gà patàrù tàpé na rà pwa na èpà; â gà pacâmurirà bwàti. Â gà pagòorà. Gà pwa diri pwiri, naa na pidâpwicâari.

³ Ba o jèe tèepaa me ê jè pàara, na o wà tèpa âboro, âna o jèe tàutàra na rà tère ê Popai kà Pwiduée. Â rà o nye tà pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàra na èpà. Â rà o nye ciburà mudàra tèpa picòo na wâru wàilà, na rà ina co ê pwina wâdé tàra na rà tère.

⁴ Ba rà o kee naa goo ê âjupâra, ba na rà o tère ê pâ jèmaa na pwâ.

⁵ Êco na wâgà, âna wâdé na gà pwi a pitòimirigà na diri pâ pàara, â gà pidâpwicâarigà, naa na aré ma tòina. Â gà inapàpari ê *Picémara Wâdé. Â gà tubanabwé diri pâ wakè na é panuâ tâgà wà Pwiduée, ba gà pwi ênawéna kèe.

Go jèe pwa pipaa na wâdé

* **3:8** Jannès ma wà Jambres—Pwiri tupédu âboro gée goo tèpa pwa tutê na rà cicara Moosé. **3:11** Apostolo 13.14–52, 14.5,8–20 **3:12** Mataio 16.24; Ioane 15.20; Apostolo 14.22 **3:16** Roma 15.4

† **3:16** Pinadàrù ê pwina wâdé jii ê pwina èpà—é, Pacâmurijè goro pai wârori ê wâro na wâdé ma tàrù. * **4:2** Pacâbweri—Convaincre, réitérer. **4:3** 1 Timotéo 4.1

⁶ Napwa naa goodò, âna go jèe panuâ ê wâro kôo, ba na go pwa *ârapwailò goo tà Pwiduée. Ba o jèe tèepaa ê pàara na go bà na.

⁷ Go pwa pwi ipaa na wâdé. Â go jèe tubanabwé ê itàa kôo. Â go nye cipa ba mwü ê cèikî†.

⁸ Go jèe piétò, ba go jèe wârori ê wâro na *târù ma wâdé tà Pwi Ukai‡, pwi a pitèi na é târù. Â tapoo nabàni, âna go tapacîri ê bwe korona—ê pumara wakè kôo—na ée mwa naa tôo, naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi tèpa âboro na. Â ée mwa nye naa tà mwara, diri tàpé na wânümarà gooé, ma tapacîri ê pai o tèepaa kêe.

Bénabwé popai

⁹ Wâdé na gà piwàcî me mariô.

¹⁰ Ba wà Démas, âna é jèe panuâô, ba é po dau wâdéari ê pâ neemuru ê pé gòropuu bèeni. Â é pâra naa na ville Tésalonika. Â wà Crescens, âna é pâra naa Galatia; â wà Tito, âna é pâra naa Dalmatie.

¹¹ Tà wàco Luka, na é tà wâjaao. Â wâdé na gà mudà Maréko, â gà popaé wiâgà. Ba ia é po dau pitu tôo naa goo ê wakè na go pwa.

¹² Napwa naa goo Tychique, âna go o jèe panuâê pâ naa na ville Éféso.

¹³ Na gà mwa me, â gà tàpo coo jaa Carpus naa na ville Troas, ba na gà popa é palito, na ia go tà ujii naa jaaé. Â gà pame mwara ê pâ tii kôo—â gà cibwaa imwüru jii i pâ tii, naa wii naa gòro parawére mutô§.

¹⁴ Wà Alexandre, wà pwi a caagai paò, âna é po dau pwa tôo ê pâ muru na èpà. Êco na wà Pwi Ukai, âna ée mwa nye naa tée cè pumara ê pâ wakè kêe [na èpà].

¹⁵ Gà ipwacôgà gooé mwara, ba é nye dau gòo goro cicara ê popai kôo.

Rà capai panuâô

¹⁶ Na tòotù na tapoo pitèio naa na wâra pitèimuru, â nye ticè âboro cèna pitu tôo. Ba wàilà diri, âna rà capai panuâô. Wâdé na é pwanaurirà wà Pwiduée.

¹⁷ Êco na wà Pwi Ukai, âna é pitu tôo, ma pagòo-o. Â é naa tôo ê nii kêe, ba na go inapàpari diri ê popai kêe, tà tàpé na càra caa tèpa *Juif, na rà tâa ni. Â é upao [jii é pwâra bà na dau èpà, pwacèwii na upao] gée na pwâra liô*.

¹⁸ [Â go tâmogòori pâ] ée mwa pa-udò-o jii diri ê pâ pàra èpà, ma popao, naa na é Mwaciri kêe, na wânidò *napwéretòotù. Picagòtùé ma pwényunyuâari è dâra gòiri awé! Wâdé na wâra. Amen!

Ipicijii

¹⁹ Bwàcu kà du duadà Priscille ma Aquilas, ma diri ê pwârawâ kà Onésifor.

²⁰ Wà Éraste, âna é tà tâa na ville Korénito. Â go ujii Trophime naa na ville Milet, ba é maagé.

²¹ Timotéo, gà piwàcî me, béaa kâra ê pàara aumoo.

Wà Eubule, ma Pudens, ma Linus, ma Claudia, âna rà naa paé bwàcu'gà, wàilà ma wà diri tèpa cèikî béèjè naa goo Kériso, na rà wâni.

4:6 Filipi 2.17   **4:7** 1 Timotéo 6.12   † **4:7** Â go nye cipa ba mwü ê cèikî—é, Â go jè pitère dâra, tiagoro ê pwâadèrèè.   **4:8** 1 Korénito 9.24–25   ‡ **4:8** Go jèe piétò, ba go jèe wârori ê wâro na târù ma wâdé tà Pwi Ukai—é, Go mwa tòpi é pumara wakè kôo—wâro dâra gòiri—jii wà Pwi Ukai. É, Â o wâdé ma târù na go tòpi é pumara wakè jii wà Pwi Ukai. Grec: *La couronne de justice*.   **4:10** Apostolo 15.37–39; 2 Korénito 8.23; Kolosé 4.14   **4:13** Apostolo 20.6   § **4:13** Tii na wii naa gòro parawére mutô—*Parchemins*. Ê pâ tii na wii naa gòro parawére mutô, âna maina wâri wèe jii pâ pwàpié (*papyrus*), ba dau gòo.   **4:14** Psaume 62.13; Roma 2.6; 1 Timotéo 1.20   * **4:17** Liô—*Lion*.   **4:19** Apostolo 18.2; 2 Timotéo 1.16–17   **4:20** Apostolo 19.22, 20.4; Roma 16.23

²² Wâdé na é tà jaagà wà Pwi Ukai. Wâdé na é pwényunyuâariwà diri goro ê
*pimeaari imudi kêe!

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà Tito Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Paulo, pwi *apostolo.

É wii wiidà?
Nabibiu kâra *naja 62 ma 66, béaa kâra Bénabwé pai tâa kà Paulo na karapuu wâ *Roma, ma pai bà kêe naawê. Munaa é tâa Macédoine wà Paulo. Còo 1 *Timotéo* Bétapoo popai. É wii na pàara na é wii ê pâbéaa kâra tii kêe tà Timotéo.

É wii tâi?
Tà Tito, pwi naî pwi jè *Grec, na é tâa gòropô Crète. É cèikî naa goo Iésu gée goo wà Paulo (1.4). Na naja 46, âna é pâra wiâê naa *Iéruusaléma (còo *Galatia* naporomee 2). Duîjè naja gée na càùé, âna é pâra wiâ Paulo naa na béâracié kâra pai pâra kêe, â ru piwakè naima, ba na ru inapàpari é *Picémara Wâdé (còo 2 *Korénito* naporomee 2, 7, 8, ma 12). Gée na càùé, â wà Paulo, âna é panuâê naa Crète, ba na é pitûâ naa na wâra pwapwicîri (1.3).

Cina é wii?
Nüma Paulo na é naa cè câmu tà Tito, ba na é tòimiri ê picaatâa kà tèpa cèikî na Crète.

Dà êre ê tii bèeni?
Wà Paulo, âna é taniimiri tà Tito, â é ina tée ê pai wâro kà pwina nümee na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri. Â é naa mwara ê pupûra tà tèpa cèikî—tà tèpa ijiao, tà pa ilàri dopwa, tà tèpa âboro èpo dopwa, ma tà tèpa cèikî na rà tèpa ênawéna kîri (*esclaves*) kà tèpa âboro na pwa nemururà. Â é picòo tàra cè pai wâro na o wâdé tà Pwiduée.

Pai pitàgoo tii tà Tito
Ipwabwàcu (1.1-4)
Popa bwàti wâra pwapwicîri â cicara tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.5-16)
Pai wârori wâro na wâdé (2.1-3.11)
Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî (2.1-10)
Âmu wâro kà tèpa cèikî (2.11-3.11)
Bénabwé popai ma ipicijii (3.12-15)

Ipwabwàcu
¹ Wâgo, Paulo, [na pwa tii tâgà, co Tito]. Go pwi ênawéna kà Pwiduée, ma pwi *apostolo kà Iésu Kériso.

[É cùruo pâ wà Pwiduée] ba na go nama pimaina too ê cèikî kà tàpé na é jèè pitòrigarirà. Â é cùruo, ba na go picòo tàra ê âjupâra goo Iésu, ba na rà wârori ê wâro na papwicîri wà Pwiduée.

² Â, na wàrapwiri, â rà o cèikî ba gòo pâ, o tâa târa ê *wâro dàra gòiri jaa Pwiduée. Ba béaa [kâra ê pai tòpò kêe ê gòropuu] âna é jèè mara ina pâ, na ée mwa naa tâjè ê wâro bèepwiri, â câé caa pwâ.

³ Â, na pàara na é jèe tàmara pacoò wà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna é jèe pamogòori* é popai kèe bèepwiri. Â é cùruo, ba na go inapàpari.

⁴ Wâgà, co Tito, âna gà pwacèwii pwi âji naîô, gée goo é cèikî na é dânaimariju. Wâdé na tà tâgà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me gée goo Pwiduée kâjè ma *Kériso Iésu, pwi a pa-udòjè. Cidòri nyuâagà!

Popa bwàti wâra pwapwicîri

⁵ Na ia go picijiigà na gòropô Crète, â go ina tâgà pâ, na gà mwa tubanabwé é wakè kâju naawé. Ba wâdé na gà tòpò cè tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, naa na pâ jèpa village.

Pitòrigari bwàti tèpa pitûâ

⁶⁻⁷ Napwa naa goo pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, âna cùrué, ba na é piwéaari é wakè kà Pwiduée. Â wâdé na é wâro kèe, âna pitòimiri na ara tèpa âboro diri. Â nye ticè cèna pâri ma pitòtié goo:

É tâa bwàti goo tô wâdè†;
 Câé caa pwi a-ipwamainaê;
 Câé caa pwi a wâdo;
 Câé caa pwi a putâmu, ma pwi a piokée;
 Câé caa pwi a bu mwani goro é pwina é ina na pwâ.
 Â wà tèpa naîê, âna rà tèpa cèikî naa goo Iésu, na rà pitêre dâra, â càra caa tèpa wâro imudi;

⁸ Wâdé na:

É pwi a tòpi bwàti tèpa âboro na rà tèepaa mariê;
 É pwi a meari é muru na wâdé;
 É pwi a nünüma bwàti;
 É pwi a *târù ma pitòimiriê;
 É pwi a piaabòrié.

⁹ Â wâdé na é pâra wiâra é popai na târù, na picémara [naa na wâra pwapwicîri]. Â, na wàrapwiri, â o târù é pupûra na é naa tà tèpa âboro, â ée pagòora goo. Â o pâri ma é patûra tâpé na rà cicara é popai.

Gà târi pwâ tèpa ipawâmi!

¹⁰ Po dau wâru é pâ âboro na càra caa pitêre dâra. Â rà ipawâmi é pâ âboro goro é pâ popai kâra na piticèmuru naa goo. Rà dau wâjaa tèpa *Juif na rà jèe cèikî, [ba rà tacoo goo pâra tâpé pâ, na rà pwa *kamaî].

¹¹ Wâdé na gà târi é pwârâ. Ba rà pacâmuri tèpa âboro goro é pâ muru na càcaa âjupâra, â rà nama gù é cèikî kâra diri kaa pâ wâao. Â jèpwi mwara, âna rà bu mwani goro pâ pwina rà ina na pwâ.

¹² Ba nye pwi jè âboro tàmanga gée jaa tèpa âboro wâ Crète, na é ina goo é âji Ba kèe, pâ:

«Pwi âboro gée Crète,
 pwi âboro a pwâ;
 pwi a pwa ciritàu;
 ma pwi a dau ija.

* **1:3** Pamogòori—Faire connaître. **1:4** Roma 1.7; 2 Korénito 8.23; Galatia 2.3; 2 Timotéo 4.10 **1:6-7** 1 Timotéo 3.2-7; 2 Timotéo 2.24-26 † **1:6-7** É tâa bwàti goo tô wâdè—Grec: Nye caapwi co wâdè. **1:10** 1 Timotéo 4.7 **1:11** 2 Timotéo 3.5-6; 1 Pétéru 5.2

Câé caa pitêre dàjè;
é pwi macii a piuti.»

¹³ Ê popai bèepwiri, âna âjupâra. Â géé goo kaa pwiri, âna wâdé na gà pacoora ma pwarà, ba na o tàrù é pai cèikî kàra.

¹⁴ Â gà ina tàra pâ, na rà nabwé na rà ciburà tère é pâ jèmaa ma autûâri kà para tèpa Juif, na pwâ. Ba rà naa càùrà târa âjupâra.

¹⁵ [Pwa na rà papwicîri na jè uti para utimuru. Êco na jè tâmogòori pâ]:

Êdiri pâ muru, âna wâdé
ba kà tàpé na wâdé pwâranümarà.
Ticè na wâdé
tà tàpé na tòri pwâranümarà,
tà tàpé na tàutâra na rà cèikî.

Wàrapwiri, ba tòri é autâmogòorimuru kàra bau *pwâratùra-nigée-goorà. [Ba càra mu caa tâmogòori na rà picâdârù é pwina wâdé jii pwina èpà.]

¹⁶ Rà inapâpari pâ, rà tâmogòori wà Pwiduée, êco na càrarà, âna pâiti jiié. Càra caa pitêre dèe, â é miiri é pwina rà pwa. Tapidau diri é pâ wakè kàra, â jèe nye dau pwacoé ma rà pwa cè ji caapwi muru na wâdé.

2

Pai pacâmuri na jèpapara tèpa cèikî

Pa âboro na pwanümarà

¹ Wâgà, co Tito, âna wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro, wiâra é picòo na *tàrù.

² Gà pacâmuri tèpa ijiao, ba na rà pitòimirirà, ma piaabòrirà. Â wâdé na rà wâro na cèikî, ma pimeaari, ma pidàpwicâari.

³ Â gà ina tà pa jiiâmu, pâ, wâdé na rà wârori é wâro na pwicîri, ma wâdé na ara Pwiduée. Â rà cibwaa picocoo, ma dau wâdo dipâa. Wâdé na rà paari naa na càrarà ma tûâ kàra é pwina wâdé na jè pwa.

⁴ Â wâdé na rà pacâmuri pa ilàri na pwa éarà, ba na:

Rà meaari tèpa éarà, ma èpo kàra;

⁵ Rà pitòimirirà;

Rà wakè bwàti naa na pwârawâ kàra;

Rà ipakîrirà naa goo tèpa éarà.

Â, na wàrapwiri, â wà tèpa âboro, âna o càra caa pitauree goo é popai kà Pwiduée.

Pa âboro dopwa

⁶ Gà pagòo tèpa âboro dopwa, ba na rà pitòimirirà.

⁷ Â wâgà mwara, naa na diri pâ ére, âna wâdé na gà paari tàra é âji càrajè. Â gà pacâmurirà, naa na âji pwâranüma, ma ipapwicîri.

⁸ Wâdé na é pwâratùra'gà, âna tàrù ma wâdé, ba na o càcaa pâri ma rà pitòtigà. Â wà tèpa pièpàrigà âna rà o kamu, ba ticè na rà pâmari ma rà pi-inajè ba èpà goo.

Tèpa ênawéna kîri

⁹ Wà [tèpa cèikî na rà] tèpa ênawéna kîri kà tèpa âboro, âna wâdé na rà ipakîrirà naa goo tèpa caa kàra, naa na diri pâ ére. Wâdé na rà mudàra cè pai wâdéarirà kàra. Â rà cibwaa tòpi tàra goro putàmu.

¹⁰ Â rà cibwaa murarà. Wâdé na rà paari tàra pâ, rà âjupâra ma tàrù, naa na diri pâ muru na rà pwa. Êkaa na, naa wàrapwiri, â rà o còo wà tèpa âboro pâ, è popai kà Pwiduée, *pwi a pa-udòjè, âna muru na dau wâdé ma pwényuâa.

Âmu wâro kà tèpa cèikî

¹¹ Wà Pwiduée, âna é jèe paari è *pimeaari imudi kèe, ba é me nau pa-udò diri tèpa âboro [ma naa tàra è *âji wâro jaaé].

¹² Â é pacâmurijè goro è pimeaari kèe bèepwiri, ba na jè naaco diri pâ tûâ na câjè caa papwicîri wà Pwiduée goo, ma è pâ câbawâdé kàra è gòropuu bèeni na èpà. Â, na wàrapwiri, â jè wârori na pwi pàara nabà, è wâro na pitòimiri, ma tàrù, na papwicîri wà Pwiduée.

¹³ Ba jè tapacîri goro cèikî è tòotù na dau pwényuâa. Na pwi tòotù bèepwiri, â ée mwa wâjué còwâ wà Kériso Iésu, naa na è pai maina ma muugère kèe. Ba wàé na é Pwiduée kâjè ma pwi a pa-udòjè.

¹⁴ É jèe panuâ è wâro kèe, ba na é tipijè jii diri è pâ càrajè na èpà. Â é pwa ma jè pwi Ba kèe, na jèe ticè èpà kèe, â na ciburà dau nùmee na é pwa na wâdé.

¹⁵ Êkaa na wâdé na gà pacâmuri tèpa âboro goo diri è pâ pwiibà. Â gà pagòorà, ma patùrarà. Ba tà tâgà è tàrù ma gà wàrapwiri. Â gà cibwaa panuâ ma é pwatétéri tâgà cè jè âboro.

3

Mudàra ma guwà pwa na wâdé

¹ Gà taniimiri [tà tèpa cèikî naa jaagà na Crète] pâ, na rà ipakîrirà diri tà tèpa ukai, ma tèpa pitûâ, ma tèpa kupénoo, â na rà pitère dàra. Â wâdé na rà ciburà mudàra ma rà pwa è pâ na jèpapara muru na wâdé.

² Rà cibwaa pinabaèpà cè jè âboro. Â rà cibwaa pitòocia. Wâdé na rà pitòimirà ma moo ma ipakîrirà na ara diri è pâ âboro.

³ Âjupâra pâ, napwiri, âna wàijè mwara, âna nye ticè na jè tâmogòori [naa goo Pwiduée]. Â tàutâjè na jè pitère dèe. Â jè ipanuâjè, ba na ipa-imwürijè. Â jè pâ nau tèpa piênawéna kàra pâ câbawâdé imudi, ma è pâ na jèpapara ipwâdéé imudi. Jè pwa è wâro na èpà. Jè tèpa piboo. Â jè tèpa pièpàrijè.

⁴ Êco na:

É paari pai wâdé kèe
wà Pwiduée Caa,
*pwi a pa-udòjè.
Ba é mearijè.

⁵ É nye pa-udòjè co,
goro *pimeaari imudi kèe.
Càcaa wàijè,
na jè piupajè còwâ,
goro pâ wakè kâjè.
É nama upwaajè

goro ê Nyuââê Pwicîri;
[É cèitiri èpà
gée na pwâranümajè.]
É nama pitèpajè còwâ,
[ma naa tâjè wâro;
wâro na bwaa âmuê].

⁶ É naaboo naa gòjè
ê Nyuââê Pwicîri;
me goo Iésu Kériso,
pwi a pa-udòjè.

⁷ É nama jè *târù na araé,
goro ê pimeaari kêe.
O tâa tâjè *wâro dâra gòiri.
Ba é jèe mara ina.
Â jè cèikî ba gòo naa goo.

⁸ Wàèpwiri ê pwâratùra na âjupâra.

Naaco pitòocia goo pwapwicîri

Nümoo na gà gòo, co Tito, goro ina ê pâ pwi bèepwiri, tà diri tàpé na rà cèikî naa goo Pwiduée. Ba na wàrapwiri, â rà o ciburà pwa wakè na wâdé. Â ê pwina rà pwa, âna o wâdé ma âjimuru, ba kâra diri ê âboro.

⁹ Gà cibwaa ipacè naa goo ê pâ jèkutâ imudi, naa goo pâ nee tèpa jojoorojè*— [tèpa pi-ina kâra goro pwapwicîri]. Â gà uru jii ê pâ pitòocia goro ê *Naèà kà Moosé. Ba diri ê pâ pwi bèepwiri, âna piticèmururu naa goo, â càcaa muru na pitu tâjè.

¹⁰ Wiàna pwa cè jè âboro na é tò dii ma bara naa na wâra pwapwicîri, â gà wailu patèrèe. [Â wiàna cáe caa pitèrè dàgà] â gà panuâê, â gà cibwaa ipacè naa gooé.

¹¹ Ba wà pwi âboro na é wàrapwiri, âna é jèe pàgà jii ê âjupâra. Â é tàgère pwa na èpà, â é pitòtié còwâ.

Bénabwé popai

¹² Go o panuâ paé tâgà wà Artémas, é, wà Tychique. Â wiàna é tèepaa paé, â gà piwàcî me, nau pâmariô naa na ville Nicopolis. Ba go jèe niimiri pâ, na go tâa wê, na pàara aumoo.

¹³ Â gà pitu tà Zénas, pwi apoka†, ma wà Apollos, â guwà pwabwàti ê pai pâra kâru jiiwà, ba na o nye ticè cè pwina tiàu tàru.

¹⁴ Â, na wàrapwiri, â wà tèpa cèikî bééjè wâ Crète, âna rà picòo ê pai pwa cèna wâdé, ba na rà pitu tà tàpé na tiàu tàra. Ba wâdé na pwa pwâra cè wakè kâra.

Ipicijii

¹⁵ Wà diri tèpa cèikî na rà wâjaao, âna rà naa bwàcu'gà. Â gà pwabwàcu mwara tà tèpa âji bééjè naa na cèikî, na rà wêe.

Wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée, goro ê pimeaari imudi kêe.

3:6 Apostolo 2.17-18   **3:9** 2 Timotéo 2.14,16   * **3:9** 1re phrase—Muru na wâdé na jè niimiri tèpa jojoorojè. Êco na càcaa wâdé na jè ipwamainajè goo, ma pitòocia ma wà pàra tàpé. Wà tàpé na é ina wà Paulo, âna munaa rà niimiri pâ, rà tòpi jii Pwiduée é autâmogòrimuru na wâgòro, gée goo pâ jèkutâ kâra goo pâ nee tèpa jojoororà.   **3:10** Mataio 18.15-17   **3:12** Éfésò 6.21-22; Kolosé 4.7-8   **3:13** Apostolo 18.24; 1 Korénito 3.5-6, 16.12   † **3:13** Pwi apoka—Avocat. Pwi a-ipamurujè naa na wâra pitèimuru.   **3:14** Éfésò 4.28

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Paulo tà Philémon Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Wà Paulo, pwi *apostolo. Â é tâa jaaé wà Timotéo.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 60 ma 62, na pai tapoo tâa kà Paulo na karapuu wà *Roma (Apostolo 28.30-31). Na pwi pàara bèepwiri, âna é wii mwara tà tàpé Filipi ma tàpé Éféso, ma tàpé Kolosé.

É wii tâî?

Tà pwi jè a cèikî na nee Philémon naa na ville Kolosé. É pwi bérewakè kà Paulo (1.1), â é pwi âboro na wâru neemuruê, ba pwa ênawéna kîri kêe.

Cina é wii?

Wà Onésime, pwi ênawéna kîri (*esclave*) kà Philémon, âna é mura mwani kêe, â é uru. Â é tèepaa naa na ville Roma, â ipitiru ma wà Paulo naawê. Â géé goro é popai kà Paulo, â é cèikî naa goo wà Iésu wà Onésime. Â wà Paulo, âna é gére panuâê pâ cowa naa jaa wà Philémon. Â é wii tii tée, ba na é tòpi cowa Onésime, pwacèwii pwi a cèikî bée naa goo wà Iésu.

Dà êre é tii bèeni?

Naa na pàara na rà pitûâ na wà tèpa Roma, âna wâru tèpa âboro na pwa ênawéna kîri (*esclaves*) kâra. Naa na auniimiri kà tèpa âboro na wâru, âna piticèmuru naa goo tèpa ênawéna kîri kâra. Êco na é paari wà Paulo pâ, jè cibwaa niimiri pwiri, wàijè tèpa cèikî naa goo Iésu. Ba é ina tà Philémon pâ, wà Onésime, âna jèe caé caa pwi ênawéna kîri kêe co. É jèe pwi aéjii kêe mwara, naa na nee Kériso. Â wâdé na é tòpié wà Philémon naa na pimeaari (1.16), ma pwanauri é èpà na ia é pwa.

É tâmogòori wà Paulo pâ, é putàmu wà Philémon, géé goo é èpà na é pwa tée wà Onésime, êkaa na jè còo pâ, é patùraé ba moo, naa na pimeaari.

Naa na tii bèeni, âna jè còo mwara ucina naa goo pai pwa kà Kériso, tâjè tèpa âboro na jè pwa na èpà. Ba é pwanaurijè, â é tòpijè. É ina pâ, jè tèpa aéjii kêe. Â pwacèwii é pwina é pwa ba kà Onésime wà Paulo (1.18-19), âna wà Kériso, âna é wâri diri é kéredi kâjè goro pai bà kêe ba kâjè.

Pai pitàgoo tii tà Philémon

Ipwabwàcu (1.1-3)

Pimeaari ma cèikî kà Philémon (1.4-7)

Gà tòpi cowa Onésime (1.8-21)

Ipicijii (1.22-25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo* Paulo na pwa tii tâgà, co Philémon, pwi béeò goro wakè, na dau wânümoo tâgà. Go tâa na karapuu ni, goro é wakè kôo ba kà *Kériso Iésu. Â [é naa bwàcu'gà mwara] wà Timotéo, wà pwi a cèikî béeju.

* **1:1** Wâgo—Grec: *Wâibu*. Wà Paulo na é pwa tii, êco na é paari pâ, caapwi pwâranûmaru ma wà Timotéo na é tâa jaaé.

² Â [gà naa bwàcu kâbu] tà Appia, tô a cèikî bééjè; ma Arkippe, pwi bééjè goro paa ba kà Ukai kâjè Iésu. Â [gà pwabwàcu mwara] tà tèpa cèikî, na rà ipitiri na pwârawâ'gà.

³ Wâdé na tà tâgà ê *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée kâjè ma Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso. Cidòri nyuâagà!

Pimeaari ma cèikî kà Philémon

⁴ Nye diri kaa na pàara na go mu pwapwicîri na, co Philémon, âna go pi-ila ba kâgà, â go pwaolé tà Pwiduée googà.

⁵ Ba go tère ê jèkutâ, goro ê cèikî'gà, naa goo wà Pwi Ukai Iésu, bau ê pimeaari'gà, naa goo diri tèpa cèikî.

⁶ Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na dau pimaina too ê pimeaari'gà, tà tèpa cèikî béégà†. Êkaa na, wà tèpa âboro‡, âna rà o côoina bwàti, diri pâ na jèpapara muru na wâdé, na tâa tâjè géé goo Kériso§.

⁷ Nye dau ipwâdé kaa ê pwâranümo, co pwi gòrobéeò, goo ê pimeaari'gà. Ba gà patamarù ê pwâranüma tèpa âboro kà Pwiduée, â êkaa pwiri pwina dau pagò-o.

Gà tòpi còwâ Onésime

⁸ Géé goo ê pimeaari'gà, âna câgo caa piwâ, na go ilari jii gâ [pâ, na gà tòpi bwàti pwi jè bééò]*. Nye pâri tôo, ma go tûâri tâgà pwiri, naa na nee Kériso.

⁹ Êco na go ilari jii gâ co, ba dau wânümo tâgà. Wâgo Paulo, na go jèe pwi âboro pwanümo†, â go gére tâa na karapuu, géé goro ê wakè kôo, ba kà Kériso Iésu.

¹⁰ Wâéni ê pwina go ilari jii gâ: Na gà tòpi còwâ pwi *ênawéna kîri'gà [na ia é uru jii gâ]—wà pwini Onésime. Ba é jèe pâ nau pwi a cèikî, na pàara na go tâa ni, na karapuu. Â é jèe pwacèwii na é pwina naîô.

¹¹ [Gà tâmogòori pâ, *Onésime*, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a pitu tâjè'.] Â wiàna câe caa pwi a pitu tâgà béaa; â nabàni, âna é jèe dau pitu tâju.

Go naaê paé còwâ darigà

¹²⁻¹³ Ba é pwi âboro na é té géé good. Â dau nümüo dâra tà cipaé naani jaa, na pàara bëeni, ba na é bwaa tàpo pitu tôo, na bwaa tiâugà. Ba go bwaa tâa na karapuu, géé goo [ê pai picémara kôo] ê *Picémara Wâdé kà Iésu Kériso. Êco na go o mwa naaê paé còwâ darigà,

¹⁴ wiàna wâdé tâgà. Êco na câgo caa panuâê paé darigà, wiàna câgà caa üuri. Ba wâdé na gà tòpié, géé na âji pwâranümagà, â càcaa géé goo ê pai tûâri kôo tâgà.

¹⁵ Âjupâra pâ, pwa cè ji pàara, cèna câgàu caa pitànaima na. Â matâra pâ wàrapwiri, ba na gàu o mwa nye pitànaima còwâ, dâra gòiri awé.

¹⁶ Ba nabàni, âna jèe câe caa pwi ênawéna'gà co. É jèe pwi aéjii kâju mwara, naa na nee Kériso. Üu, é jèe pwi gòrobéeò, â wâgà, âna wâdé na gà dau mearié. Ba é pwi ênawéna'gà, â jèpwi mwara, âna é pwi a cèikî béégà, naa goo Pwi Ukai.

Tòpié pwacèwii naa wâgo

1:2 Kolosé 4.17; 2 Timotéo 2.3 † **1:6** Ê pimeaari'gà, tà tèpa cèikî béégà—Grec: Ê picaatâa naa na cèikî, é, ê pai picémara ê cèikî. ‡ **1:6** Tèpa âboro—é, Gà. § **1:6** Ê, Go ilari jii Pwiduée pâ, wâdé na gà tâmogòori diri ê pâ aupwényunyûari na é naa tâjè, géé goo ê cèikî kâjè naa goo Kériso. **1:7** 2 Korénito 7.4 * **1:8** Na gà tòpi bwàti pwi jè bééò—Popai me géé nee tii 17. † **1:9** Pwi âboro pwanümo—é, Pwi âboro na é cùruo pâ wà Kériso. **1:10** 1 Korénito 4.15; Kolosé 4.9 **1:16** 1 Timotéo 6.2

¹⁷ Wiàna câbaâjupâra‡ pâ, bu tupédu bére wakè [ba kà Kériso] â gà tòpié côwâ, pwacèwii naa wâgo na gà tòpio.

¹⁸ Â wiàna é mura cè muru jii gâ [na ia é uru] é wiàna é pwa tâgâ cè jè muru cèna càcaa wâdé, â gà tòpò diri naa goro neeô.

¹⁹ Tii muru wii kôo ni: *Wâgo, Paulo, na go mwa wâri tâgâ.* (Êco na wâgâ mwara, co pwi béeò, âna wâdé na gà niimiri pâ, géé goodò, na ia gà tòpi é *âji wâro!)

²⁰ Gà pwa é pwina go ilari jii gâ, naa na nee Pwi Ukai, co Philémon, ba na o patâmarù é pwâranümoo, ba ju tupédu a cèikî, naa goo Kériso.

²¹ Go jèe cèikî naa goo é pai pitêre dâra'gâ, êkaa na go pwa tii paé. Â go tâmogòori pâ, gà o pwa cè pwina piwéna jii é pwina go ina paé.

Ipicijii

²² Go niimiri pâ, wâ Pwiduée, âna ée jèe nama go caiwâ diri; wârapwiri goo é pwâra pwapwicîri kâwâ. Êkaa na gà pwabwâti cè naditârawâ, cèna go tâa na.

²³ É naa paé é bwâcu'gâ wâ Épafras, pwi béeò goro tâa na karapuu, géé goro pai picémara kêe Kériso Iésu.

²⁴ Â rà naa paé é bwâcu'gâ mwara, wâ Maréko, ma Aristarque, ma Démas, ma Luka, wâ tèpa béeò goro wakè.

²⁵ Wâdé na é cau wâjaawâ diri é pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso!
Cidòri nyuâawâ!

‡ **1:17** Câbaâjupâra—Reconnaître la vérité, être convaincu (cèikî, tòpi, tâmogòori).

1:23 Kolosé 1.7

1:24 Kolosé 4.10–12,14; 1 Timotéo 4.10–11

1:22 Filipi 1.25, 2.24

Tii tà tèpa Hébéru Bétapoo popai

Wàilàapà na wii tii bèeni?

Câjè caa tâmogòori ê nee pwi a wii ê pwi tii bèeni. Êco na jè tâmogòori pâ, nye pwi jè *Juif, na é cèikî naa goo wà Iésu. É pwi a tâmogòori bwàti ê pwapwicîri kà tèpa Juif, ma ê *Aamwari Béaa. Â é pwi âboro na é tâmogòori bwàti pai pwa tii naa na grec, ba é pai wii kêe, âna dau wâdé.

É wii wiidà?

Béaa kâra *naja 70. Ba, na pwi naja bèepwiri, âna wà tèpa coda roma, âna rà tanoori ê *Wâra pwapwicîri kà tèpa Juif wâ *Iérusaléma, â rà pacoo diri pâ *ârapwaailò kà tèpa Juif na é ina wà pwi a wii tii bèeni. (Còo naporomee 9 ma 10.)

É wii tâi?

Tà tèpa Juif—tèpa ‘*Hébéru’—na rà jèe cèikî naa goo Iésu. Pwiri rà naanaimari pâ popai kêe na wâru, naa na caapwi tii, ba na rà naa târa jè wâra pwapwicîri.

Cina é wii?

É wii, ba na rà tâmogòori bwàti ê wakè na é pwa wà Iésu ba kâra. Â é pagòorà, ba na rà cimwü ma pidàpwicâarirà, ba rà gére wâro na pàara na pitubaèpà tàra.

Dà ère é tii bèeni?

Diri pâ naèa ma pâ ârapwaailò kà tèpa Juif naa na é *Aamwari Béaa, âna rà tâbawêe nabàni naa goo Iésu Kériso. Ba wà Pwiduée, âna é pwa tà tèpa âboro é *auipwataâboro na bwaa âmuê. Â é nama é pwi âji a pwa ârapwaailò kêe na caapwi co, wà Iésu Kériso. Wàé na é pwi a pame é pâ *aupwényunyuâari kâra auipwataâboro, â wàé pwi a-ipa popai naa nabibiu kâjè tèpa âboro ma wà Pwiduée. Ba é pwi âji âboro, â é pwi âji naî Pwiduée mwara, na é caapwi co. Ba é tâa jaa Pwiduée Caa, gée na biu, â dàra gòiri awé. Êco na é boome naani gòropuu, â é pa naiiri âboro. Â é pwa é ârapwaailò na tâbawêe, na é pipanuêe târa pwâra bà. Â joro é domii kêe na é bà naa goro *satauro, târa pwanauri diri pâ èpà kâjè. Â gée goo Kériso, â pâri ma jè medari Pwiduée naa na ipwàdé. Â câ mwa caa pâri ma jè pwa cè jè ârapwaailò.

Pai pitàgoo tii Hébéru

Iésu Kériso, âna é piwéna jii diri (1.1-4.13)

É piwéna jii tèpa angela (1.4-14)

É pame pai udò na dau pwényuâa (2.1-18)

É piwéna jii Moosé wà Iésu (3.1-6)

Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu (3.7-4.14)

É pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma Pwiduée (4.14-10.18)

É pa naîri âboro â é pitêre dà Pwiduée (4.14-5.10)

Pai patêre tèpa cèikî (5.11-6.12)

É pacoo auinabéaa wà Pwiduée (6.13-20)

Melkisédék, âna é ânuu Iésu Kériso (7.1-28)

É pwi a pwa ârapwaailò maina kâjè wà Iésu Kériso (8.1-13)

Càcaa pâri pâ ârapwaaïlò béaa târa ma pwanauri pâ èpà (9.1-10)

Tâbawêe ârapwaaïlò kà Iésu (9.11-28)

É wacaapwi pwa ârapwaaïlò Kériso (10.1-18)

Câmu tà tèpa cèikî (10.19-13.25)

Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu (11.1-40)

Jè ipwacèwii Iésu, â jè cimwü (12.1-29)

Bénabwé popai (13.1-25)

iésu kérésu âna é piwéna jii diri

(Naporomee 1.1-4.13)

¹ Na pàara biu, âna é pipatùrari* wà tèpa jojoorojè† wà Pwiduée, na rà naigé mee tèpa *péroféta kèe goro pàra pai pwa wèe na wâru.

² Â, na pàara nabà—naa na pâ bénabwé tòotù—âna é patùrajè, goo wà Pwina naîê. Ba géee gooé, âna wà Pwiduée, âna é tapoo è napwéretòotù ma è gòropuu, bau diri pâ muru na tâa na. Â nye wàe kaa na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba na é mwa panuâ tée diri pâ pwiibà.

³ Na jè còo Pwina naîê, â jè còo è pai muugère ma pai maina kà Pwiduée Caa. Ba ipaiwà wàilu naa na diri pai pwa wèe. Diri pâ muru, âna rà cau tèepaa ma wâro, géee goro è popai kèe, na dau pwa pàtamee.

Nye wàe kaa, Pwina naîê, na ia é cèitiri è pâ èpà kâjè. Â géee na càué, â é wâjué còwâ naa jaa Pwiduée, na é wânidò *napwéretòotù. Â wà Pwiduée—wà Pwina dau pwa pàtamee—âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

É piwéna jii tèpa angela

⁴ Wà Pwiduée, âna é nama é piwéna‡ jii diri tèpa *angela, wà Pwina naîê. Â é naa tée pwi neere âboro, na dau pwamuru naa goo, jii diri pâ neere âboro.

⁵ Ba câe mu caa ina tà pwi jè angela wà Pwiduée pâ:

*Wàéni popai kôo,
na go ina nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

*é,
Go o pwi Caa kèe,
â ée mwa pwi naîô.*

2 Samuel 7.14

⁶ Ūna é paari Pwina naîê, tà tàpé na rà tâa jaaé, â é naa tée è tàrù kà pwi ciàra èpo§, â é pitûâri pâ:

*Wâdé na wà diri tèpa angela kôo,
âna rà o cau ipwamainâé diri.*

Psaume 97.7

* **1:1** Pipatùrari—Patùra. † **1:1** Jojoorojè—Wà pwi awii è tii bèeni, âna é pwi jè Juif, â é wii tà pàra tàpé na rà tèpa Juif mwara. Â rà jèe cau cèikî naa goo wà Kériso. **1:2** Ioane 1.3 **1:3** Apostolo 2.33-34; Kolosé 1.20; Héberu 8.1 **1:4** Filipi 2.9 ‡ **1:4** É piwéna—é, É jèe piwéna, é, É pâ nau piwéna. **1:5** 2 Samuel 7.14; 1 Chroniques 17.13; Apostolo 13.33 **1:6** Roma 8.29 § **1:6** Ūna é paari Pwina naîê... Grec: Ūna é popa Pwi ciàra èpo naa na gòropuu {monde}. Munaa è pai pitèpa Kériso, é, pai wâjué còwâ kèe na jè tòotù. È popai monde ni, âna pai ina wèe pâ: Autâa, é, napô, é, mwaciri. Pwiri naani gòropuu, é wâpa wiàna wânidò napwéretòotù.

7 Napwa naa goo tèpa angela kêe, âna é ina wà Pwiduée:

*Go nama rà pwacèwii é pwéretòtù;
Rà o pwacèwii é doromara ânye.*

Psaume 104.4

8 Êco na wàèni é pwina é ina naa goo wà Pwina naîê:

*Wâgà co [Pwina naîô]
âna wâgà Pwiduée*!
O ticè pwâadàra
é Mwaciri'gà.
Gà mwa Pwi Ukai
dàra gòiri awé.
O *târù é pai pitûâ'gà.
9 Gà wâdéari é târù,
â gà miiri é èpà.
Â wâgo, Pwiduée Caa'gà,
âna go jèe pitòrigarigà†
jii diri tèpa béegà.
Go wicèpwiri é jawé ûrea
naa gòro pûrugà.
Go nama rà pipwamainagà;
go naa tâgà é pipwàdéé,
na dau maina awé.*

Psaume 45.7–8

10 É ina mwara wà Pwiduée, naa goo Pwina naîê pâ:

*Naa na autapoo goo,
âna nye wâgà, Pwi Ukai‡,
na gà pwi a tòpò
é pàara gòropuu.
Gà pwi a bari
iri napwéretòtù.
11 O mwa tiâu
é gòropuu diri,
ma napwéretòtù,
ma diri pwina tâa na.
Êco na nye wâgà co
na o mwa tâa awé.
12 Gà o cùurà
pwacèwii ârabwée;
Gà o pipîrirà
pwacèwii dòro aupuu.
Â nye wâgà co,*

1:7 Psaume 104.4   **1:8** Psaume 45.7–8   * **1:8** *Wâgà Pwiduée*—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 45, âna popai kà pwi jè apwanyabi, goo é pai piéa kà pwi jè ukai. Naani, âna é ina wà pwina é wii é tii tà tèpa Héberu, pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Iésu Kériso, Pwina naîê. É wàrapwiri wà Pwiduée, ba na é paari tà tèpa âboro pâ, wà Iésu, âna é pwi ukai kâra gòropuu diri. † **1:9** *Pitòrigarigà*—Grec: *Oint. Còo note* goo Luka 4.18.   **1:10** Psaume 102.26–28   ‡ **1:10** *Nye wâgà, Pwi Ukai*—Ê pâ popai bèepwiri géé na Psaume 102, âna popai kà pwi jè âboro tà Pwiduée. Naani, âna é ina wà pwina é wii é tii tà tèpa Héberu pâ, wà Pwiduée Caa, âna é ina pwiri tà Pwina naîê, Iésu Kériso.

na gà nye tà tâa awé;
Gà nye tà wâro
dàra gòiri!

Psaume 102.26–28

13 Â wàéni jè muru na ia é ina wà Pwiduée:

“Gà me ma gà tâa ni.
Tâa ni gòro îô étò.
[Go naa tâgà é pitûâ.
O pwamainagà awé.]
Go nama gà còogai
tèpa ipaa dàgà.”

Psaume 110.1

Gona guwà niimiri pâ, é ina pwiri tà pwi jè angela kêe? [Bwa! É ina pwiri tà Pwina naîê!]

14 Ba napwa naa goo wà tèpa angela, âna rà tèpa ênawéna co. Ba é cùrurà wà Pwiduée, ba na rà pitu tâjè, wàijè na ée mwa pa-udòjè, [ma naa tâjè é *âji wâro jaaé].

2

É pame pai udò na dau pwényuâa

Jè cibwaa nama piticèmuru naa goo

1 Géee goo pwiri*, â wâdé na jè pâra bwàti wiâra é popai na jè tère. Ba péa jè tà pâiti jii.

2 Ba napwa naa goo é *Naèà kà Moosé†, âna é nama rà pwa wârimuru wà diri tàpé, na càra caa pâra wiâra bwàti.

3 Êco na [wà Pwiduée, âna] é jèe naa tâjè é naigé, ba na jè udò; pwi naigé na dau maina ma pwényuâa [jii é naèà]! Â jè o wânau târa cè pai uru kêjè jii é wârimuru, wiâna câjè caa câbaâjupâraê?! Ba nye wà Pwi Ukai Iésu kaa, na ia é mara inapàpâri tâjè é naigé bèepwiri. Â wà tàpé na rà tèreê, âna rà jèe *paâjupâraê tâjè.

4 Â wà mwara Pwiduée, âna é paâjupâraê, goro pâ *câmu kêra pàtâmee—muru na rà pò goo wà tèpa âboro. Â é jèpa naa pâ âraimeai, na é naigé mee é *Nyuâaê Pwicîri, wiâra câbawâdé kêe.

É ipakîrié boo ba kêjè

5 Go gére patùrawà goro é Mwaciri‡ na o mwa tèepaa. Â o càcaa tèpa *angela, na ée mwa nama rà pitûâ naawê, wà Pwiduée.

6 Ba é ina tère wà pwi jè âboro, na jè ére géee goo é *Tii Pwicîri pâ:

Wàilàpà wà pwi âboro,
na gà o niimirié,
[co Pwiduée]?
Gorodà na piâranümagà wàé,

1:13 Psaume 110.1 1:14 Psaume 34.8, 91.11 * 2:1 Pwiri—Ê pai maina ma muugère kà Pwina naî Pwiduée, na napéaati naa naporomee 1. 2:2 Galatia 3.19 † 2:2 Naèà kà Moosé—Grec: Popai na rà pame, wà tèpa angela, âna é coo. Rà ina wà tèpa Juif pâ, rà tòpi é Naèà kà Moosé naigé mee wà tèpa angela. (Còo Apostolo 7.53.) 2:3 Héberu 10.29, 12.25 2:4 Maréko 16.20; 1 Korénito 12.4,11 ‡ 2:5 Mwaciri—Grec: Gòropuu. 2:6 Psaume 8.5–7

wà *Pwina naîri âboro§?
⁷ Gà pakîrié boo
 jii tèpa angela
 na ji pàara,
 na càcaa gòiri.
 Gà naa tée korona—
 bwe kâra ukai.
 Gà nama pwamainaê.
⁸ Gà nama é pitûâ
 naa gòro diri pâ muru!

Psaume 8.5-7

Ba nye ticè jè muru, cèna o tâa gòroigé jii ê pitûâ kêe*. Êco na nabàni, âna jè còo bwàti pâ, càcaa pâji coo diri ê popai bèepwiri.

⁹ Â jè còo mwara pâ, jèe pakîri wà Iésu, na ji pàara, na arana tèpa angela. Ba é pwamaagé còo, â é bà ba kâjè diri tèpa âboro, géé goro é *pimeaari imudi kà Pwiduée. Â géé goo é pwina é pwa wà Iésu, â jèe naa tée korona—bwe kâra ukai. Â jè còo pâ ipwamainaê, [pwacèwii ê popai bèepwiri naa na Tii Pwicîri].

É pwi cià diri tèpa naî Pwiduée

¹⁰ Wà Pwiduée, âna é tòpò ba kêe diri pâ muru, â é tàgére wéaa goorà. Pwa pàra tèpa naî Pwiduée mwara, na rà dau wâru, [âna wàijè kaa]†. Â wâdé tée, na é nama jè cau tâa na ê pai maina ma muugère kêe. Pinaigé mara é pwiibà, ê pai maagé còo kà Iésu ma pai bà kêe. Â géé goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é naa tà Iésu é autâa na tâbawêe, na pâriê. Ba wà Iésu, âna é pwi ukai, na é pa-udò diri tèpa naî Pwiduée, ma pwi a poparà pâ, [naa na *âji wâro]‡.

¹¹ Üu, nye wà Iésu kaa, na é pwina é popajè tèpa âboro kêe, pàdari wà Pwiduée§, [pwi caa kêe] ba na o caapwi caa kâjè diri, wàijè ma wàé. Â géé goo kaa pwiri, âna câé caa kamu, na é ina gooje pâ jè tèpa aéjii kêe.

¹² Ba wàé na ia é jèe ina tà Pwiduée pâ:

*Go mwa pwamaina neegà
 tà tèpa aéjii kòo.
 Go mwa câdirigà
 na rà pitapitirirà*.*

Psaume 22.23

¹³ Â é ina tée mwara pâ: *Wâgo mwara, âna go mwa cèikî naa googà. Ésaïe 8.17*
 Â jèpwi mwara:
Wâgo ni, ma wà tàpé

§ **2:6** Wà Pwina naîri âboro—Popai me géé Psaume 8.4-6, na popai gooje tèpa âboro. Êco na wà pwina é wii é tii tà tèpa Hébéru, âna é ina wà Iésu, na pitunee tée pâ Pwina naîri âboro. * **2:8** Pitûâ kêe—é, Pitûâ kâjè. Pwiri é inajè tèpa âboro, é, pwiri Iésu Kériso, Pwina naîri âboro. **2:9** Filipi 2.8-9 † **2:10** Âna wàijè kaa—Bà jèe wii wàijè tèpa naîe naa na pâ nee tii 10-18, ba jè tèpa naî Pwiduée, wàijè na jè cèikî naa goo wà Iésu. (Còo Hébéru 3.6.) ‡ **2:10** É, Diri pâ muru, âna kêe {kà Pwiduée}, â rà me géé gooé, â rà tâa géé gooé. Â é popa tèpa naîe na rà wâru naa na pai maina ma muugère. Â wâdé tée na é nama é tâbawêe {wà Iésu} naigé mee é pai maagé còo kêe, wàé {wà Iésu} na é pwina é tapoo é pai udò kàra. Ê pâ popai é nama é tâbawêe {wà Iésu}, âna pwiri pai tòpi kêe é autâa kêe napwéretòotù, é, pwiri pai ina wèe pâ, na o tâbawêe é pai pa-udòjè kêe. **2:11** Mataio 25.40 § **2:11** É popajè...pàdari wà Pwiduée—é, É tipi tèpa âboro jii é pâ èpà kàra. Grec: É nama rà pwicîri. **2:12** Psaume 22.23 * **2:12** Popai me géé Psaume 22.23, muru wii kà ukai Davita. Wà pwi awii é tii bèeni tà tèpa Hébéru, âna é ina pâ, nye wà Iésu na é mara ina pâ popai bèepwiri tà Pwiduée, na ia ru tâa napwéretòotù, béaa kâra pai tòpò wàra é gòropuu. **2:13** Ésaïe 8.17,18

*na é naarà tōo wà Pwiduée,
wàibà diri tèpa naiê†.*

Ésaïe 8.18

É pâ nau pwi âboro pwacèwijiè

¹⁴ Wàijè tèpa nai Pwiduée, âna jè cau tâa tâjè diri, è naiiri âboro na o mwa bà. Â é pa naiiri âboro wà Iésu, ba na é pwacèwijiè. Â é jèe bà ba kâjè, ba na tapàgà è pàtama *Caatana, wà pwina é nama jè bà.

¹⁵ Â, na wàrapwiri, â é tipijè jii è pai wâgotâjè goro è pwâra bà, na ia piijè béaa, diri tòotù.

¹⁶ Jè tâmogòori bwàti pâ, câe caa me wà Iésu, ba na é pitu tà tèpa angela. É nye me nau pitu tà tèpa gòobàra *Abéraama.

¹⁷ Â é ipwacèwijiè, tèpa aéjii kêe, naa na diri pai pwa goo. Ba [wiàna càcaa wàrapwiri, â pwiri càcaa pâri ma] é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwiduée‡. Â é jèe pwi a pwa ârapwailò maina kâjè, na é pitère dà Pwiduée, naa na pai piênawéna kêe tée. Â é pwi a mearijè, [wàijè na ticè nii kâjè]. Â é tòpò è *ârapwailò, târa pwanauri è pâ èpà kâjè.

¹⁸ Â nye pâri ma é pitu tâjè, wiàna tèepaa marijè è tacai. Ba é tâmogòori è tacai, ma è maagé còo.

3

É piwéna jii Moosé wà Iésu

¹ Tèpa cèikî béèò, wà Pwiduée âna é jèe todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Êkaa na guwà naa nümawà naa goo wà Iésu, ba é pwi majoro è cèikî kâjè. Ba é cùrué medarijè wà Pwiduée, â é pacimaê, ba na é pwi a pwa *ârapwailò maina kâjè*.

² Â é pitère dà Pwiduée, â é piênawéna kêe bwàti, pwacèwii *Moosé napwiri, na ia é piênawéna kâra diri è pwârawâ kà Pwiduée.

³ Êco na dau pwamuru naa goo wà Iésu jii wà Moosé, â wâdé na dau ipwamainae jiié. Ba wà pwi apooro è wâ, âna é piwéna jii è pwi ênawéna†.

⁴ Ba jèpa wâ, âna nye pwa pwi apooé, â nye wà Pwiduée na é tòpò diri pâ muru.

⁵ Napwa naa goo wà Moosé, âna é dau pwi a wakè bwàti naa na pwârawâ kà Pwiduée, â é dau pwi a pitère dâra. Êco na é nye pwi ênawéna co. Ba é pwi ânuuru‡ diri è pwina ée mwa inapâpari wà Pwiduée, gée na càùé.

⁶ Â wà *Kériso, âna é pwina nari èpo na pwârawâ, na naa tée pitûâ. Â è pwârawâ bèepwiri, âna wàijè kaa, wiàna jè tà cimwü naa na pai pitapacîri kâjè, ma cipa ba mwü è cèikî kâjè.

Âji pinaanapô jaa Pwiduée na é pame Iésu

Cibwaa ipwacèwii tèpa Isaraéla

† **2:13** Wàibà diri tèpa naiê—Grec: *Ba rà cau tèpa naiô* naa na Tii kà Isaia. Êco na naani, âna é popa pâ popai bèepwiri wà pwi awii è tii bèeni, ba naa popai goo wà Iésu, bau diri tèpa âboro kêe, na rà cau tèpa nai Pwiduée ma wâé. **2:14** 1 Ioane 3.8; Auinapâpari 12.10 **2:16** Ésaïe 41.8–9 ‡ **2:17** *Pwi a-ipa popai...* Wàépwiri wakè kà pwi apwa ârapwailò. Còo *note* goo Héberu 6.19–20. **3:1** Nombres 12.7; Héberu 4.14, 7.26 * **3:1** Grec: *Â êkaa, co tèpa aéjii pwicîri, wâguwà tèpa béjè na todâjè géé napwéretòotù, âna wâdé na guwà naa nümawà naa goo wà Iésu, wâé pwi apostolo ma pwi apwa ârapwailò goro è cèikî kâjè.* † **3:3** (2e phrase) & 3.4 Grec: *...Ipaïwà naa goo pwi aba wâ, na é piwéna jii è wâ na é bari.* 4Ba édiri pâ wâ, âna o pwa pwi abari, â nye wà Pwiduée na é bari diri pâ muru. **3:5** Nombres 12.7 ‡ **3:5** *Pwi ânuuru*—Grec: *Pwi apaâjupâra.*

⁷ Géé goo ê pâ pwi bèepwiri, â [wâdé na jè pitêre dâra ê pwina] é ina ê Nyuââê Pwicîri, pâ:

*Wiàna guwà têre
pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,
⁸ â guwà pitêre dèe§!
Tâu tà wà tèpa Isaraéla
goo Pwiduée kâra,
napwiri, naa namaré.
Râ naa càùrà naa gooé
Râ nye pigàdèe,
goro pâ càrarà!*

Psaume 95.7–8

⁹ [Â ipaiwà ê pwina é ina naa goorà wà Pwiduée]:

*Râ tacaio naa namaré,
wà tèpa caa kâwà.
Géé goo pwiri,
â rà côo ê pwina go pwa,
¹⁰ naa na 40 naja.
Oratôo goorà.
Go inapâpari:
“Râ naa càùrà naa goodè!
Câra caa pitêre dòo*!
¹¹ Go putâmu naa goorà.
Go ipwataâboro pâ:
O câra mwa caa me
naa na ére aunao,
[ére kâra pinaanapô]
na go jèe ipwabwâti!”*

Psaume 95.9–11

Jè cibwaa nama gòo pûrujè

¹² Êkaa na guwà ipwacôowà, co tèpa béeò! Ba wiàna guwà wéaari pâ aunünüma na èpà, â wiàna tàutàwà na guwà cèikî, â guwà péa tà pâiti jii wà Pwiduée, pwi a pawârojè†.

¹³ Ba é èpà na jè pwa, âna é ipa-imwürujè, ma nama gòo pûrujè, [â é pwa ma jè naa càùjè naa goo wà Pwiduée]. Êkaa na guwà ciburà ipagòowà naima, ba na o càcaa tèepaa mariwà ê pwiibà! Â guwà wàrapwiri diri pâ tòotù. Ba é pwi tòotù bèepwiri na é ina ê Tii Pwicîri, âna nabà, [â càcaa widàuru]!

¹⁴ Jè jèe tèpa bée Kériso, géé na autapoo goo, na jè cèikî naa gooé. Â wâdé na jè cipa ba mwü é cèikî bèepwiri, tèepaa naa na é pwâadèrèè [ba na o pwa cè kâjè géé goo ê pwina tâa tée].

¹⁵ Â [jè cibwaa ipwanauri ê pwina jè tàgére] pûra naa na *Tii Pwicîri pâ:

Wiàna guwà têre

3:7 Psaume 95.7–11   **3:8** Exode 17.7; Nombres 20.2–5   § **3:8** Â guwà pitêre dèe... Grec: *Guwà cibwaa nama gòo pwâranümwà, pwacèwii na biu, na tàutàwà gooé.*   * **3:10** Grec: *Naa na 40 naja. Go putâmu naa goo pwi naneâboro bèepwiri. Â go ina pâ: É ipa-imwürrà taaci é pwâranümarà. Càra caa tâmogòori é pâ naigé kôo. Ipaiwà naa na nee tii 15.*   **3:11** Nombres 14.21–23   † **3:12** *Pwi apawârojè—é, Na é wâro.*   **3:15** Hébéru 3.7–8

*pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,
â guwà pitêre dèe!
Guwà cibwaa
naa càùwà naa gooé!*

Psaume 95.7-8

Càra caa tèepaa naa na aunao

¹⁶ Wàilàapà tàpé na ia rà tère ê pwâra to kà Pwiduée, â na ia rà naa càùrà naa gooé? Nye wà tèpa jojoorojè kaa, na ia é poparà còobé wà Moosé géé napò *Aigupito!

¹⁷ Â nye naa goorà kaa, na ia é putàmu wà Pwiduée, naa na 40 naja. Nye wàilà kaa na ia rà pwa na èpà naa namaré, â rà cau bà imudi naawê.

¹⁸ Â nye wàilà kaa, na ia é *ipwataâboro tàra wà Pwiduée, pâ, o càra caa tèepaa naa na é napò, na ia é jèe pwabwàti ba kàra.

¹⁹ Â jèe càra caa tèepaa, naa na aunao [ma pinaanapô] kà Pwiduée, géé goro na tàutàra na rà cèikî naa gooé.

4

¹ Wà Pwiduée, âna é mara ina [tà tèpa jojoorojè] pâ, ée mwa poparà pâ naa na aunao [ma pinaanapô] na é jèe mara ipwabwàti ba kàra. Â é auina kèe bèepwiri, âna é jèe nye coo ba kâjè nabàni. Êkaa na jè ipwacôoco, ba é péa pitèi pàra tàpé géé gooje wà Pwiduée, ma ina pâ, rà jèe ipâiti*.

² Ba jèe nye picémara tâjè ê popai na wâdé [goro ê aunao bèepwiri] pwacèwiirà. Êco na wàilà, âna ticè pumara ê popai na rà tère, géé goro na càra caa tòpi goro cèikî†.

³ [Â wàépwiri ê majoroé ma] é ina wà Pwiduée pâ:

*Go putàmu naa goorà.
Go ipwataâboro pâ:
O càra mwa caa me
naa na ére aunao,
[ére kâra pinaanapô]
na go jèe pwabwàti!*

Psaume 95.11

Tàpiri tâjè pwi aunao bèepwiri

Êco na wàijè na jè cèikî, âna jè o tòpi ê âji nao ma pinaanapô kà Pwiduée‡, [na é jèe nabwé pwabwàti wà Pwiduée, géé na biu]. Ba êdiri auniimiri kèe goro pâ wakè na ée mwa pacoo, âna tâbawêe, béaa kâra pai tòpò kèe ê gòropuu.

⁴ Jè pûra mwara naa na jè ére géé goro ê *Tii Pwicîri [i pwi ia é pwa wà Pwiduée naa na autapoo goo]. Ba jèe wii pâ: *É nao wà Pwiduée na bé 7 kâra tòotù, géé na càùru é pâ wakè na é pwa. Genèse 2.2* Wàépwiri pwi bé 7 kâra tòotù kâra nadàpara pwapwicîri.

⁵ Jè wâjué còwâ naa goo i pwi nee tii, na ina pâ:

O càra mwa caa me

3:16 Nombres 14.1-35   **3:17** 1 Korénito 10.10   * **4:1** É péa...ina pâ, rà jèe ipâiti—é, Ba rà péa niimiri wà pàra tàpé géé gooje pâ, na rà jèe ipwâ.   † **4:2** Càra caa tòpi goro cèikî—é, Càcaa tâa goorà é cèikî kà tàpé na rà pitêre dèe. Pwiri pai ina wèe pâ, wà Kaléba ma Iosua na ru cèikî naa goo wà Pwiduée. (Còo Nombres naporomee 13 ma 14.)   ‡ **4:3** Psaume 95.11; Hébéru 3.11   ‡ **4:3** Jè o tòpi é âji nao... Grec: *Jè o nye too naa na aunao.* Jè tòpi i âji pinaanapô bèepwiri na jè tâa goo Iésu Kériso.   **4:4** Genèse 2.2   **4:5** Psaume 95.11

*naa na i ére aunao,
[ére kêra pinaanapô]
na go jèè pwabwàti!*

Psaume 95.11

⁶ [Na jè pûra pwiri, â jè nye tâmogòori pâ] nye pwa é aunao [ma pinaanapô] na ia é pwabwàti wà Pwiduée. Jèpwi, âna jè jèè còo pâ, wà tàpé na rà mara tòpi é popai goo, âna càra caa tò naa na, ba càra caa pitêre dèe.

⁷ Â wàèpwiri na é câmuri jè tòotù wà Pwiduée, [ba na rà o tòpi é âji pinaanapô kêe§, wà pàra tèpa âboro]. Â é pwi tòotù bèepwiri, âna i pwi tòotù na ia ina naa na i pwi nee tii wâna é Tii Pwicîri. Ba é ina pâ:

*Wiàna guwà tère
pwâra to kà Pwiduée,
na tòotù bèeni,
â guwà pitêre dèe*!*

Psaume 95.7-8

Â é popai bèepwiri, âna wà ukai *Davita, na é pinaigé mee, jèè dau wâme còwâ [kâra é pai pâra kà tèpa jojoorjè naa namaré].

⁸ Êkaa na jè còo pâ é aunao [ma pinaanapô bèepwiri] âna càcaa é napô na ia é poparà pâ naawê wà Iosua†. Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri câé mwa caa ina còwâ cè jè tòotù wà Pwiduée.

⁹⁻¹⁰ Â gée goo pwiri, â pwa é aunao [ma pinaanapô] ba kâjè tèpa âboro kà Pwiduée. Â, na jè o too naa na, â jè o mwa bàra nao jii é wakè kâjè. Â jè o ipwacèwii wà Pwiduée, na ia é nao naa na bé 7 tòotù, [gée na càuru pai tòpò kêe é gòropuu].

¹¹ Wiàna wàrapwiri, â wâdé na jè ipwadàrapwa ma jè tòpi é âji pinaanapô kà Pwiduée. Â jè cibwaa pwaduwa kà tèpa jojoorjè, [tèpa *Isaraéla] na ia rà ipwatàu. Ba wà pwina câé caa pitêre dà Pwiduée, âna é pâiti‡.

Popai kà Pwiduée âna tàuwa

¹² Ê popai kà Pwiduée§, âna dau pwa pàtâmee, ba na é wakè goojè. Ba é pwacèwii é tàuwa na nye dau éa kaa é du pière, ba é tapàgà tiagoro pâ aupitòbàra ma tiagoro pâ âraduujè. Ba é gée tiagoro pâ câbawâdé ma auniimiri na tàbinyiri nigée na pwâranümajè. Â é [pwa ma pwéelaa goorà* ma] tèirà.

¹³ Ba nye ticè jè muru, ma âboro, cèna pâri ma é cârù goo wà Pwiduée. Ba wâé na é tòpòrà diri, â é tâmogòori é âji pai pwa goorà†. Â nye wâé kaa na jè o mwa coo araé ma paari tée diri é pwina jè pwa.

iésu âna é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma pwiduée
(Naporomee 4.14-10.18)

É tâmogòori pai ticè nii kâjè

^{4:7} Psaume 95.7-8 § ^{4:7} Tòpi é âji pinaanapô—Còo note goo nee tii 3. * ^{4:7} Â guwà pitêre dèe—Grec: Guwà cibwaa nama gòo pwâranümawà. ^{4:8} Deutéronome 31.7; Josué 22.4 † ^{4:8} 1re phrase—Grec: Ba wiàna é naa tàra aunao wà Iosua... (Iosua—Còo Apostolo 7.45.) ^{4:9-10} Hébéru 4.4 ‡ ^{4:11} Dernière phrase—Grec: Ba na o câé caa tûu wà pwi jèpwi. ^{4:12} Éféso 6.17; Auinapàpari 1.16, 19.13-15 § ^{4:12} Ê popai kà Pwiduée—Càcaa aupwa tii co. Ba é patùrajè wà Pwiduée, na rà naigé mee wà tèpa âboro kêe, â na naigé mee é Tii Pwicîri mwara. * ^{4:12} Pwa ma pwéelaa—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Papwéelaari. † ^{4:13} É tâmogòori é âji pai pwa goorà—Grec: Â rà nye cau cipàpaa na ara é du âraporomee.

¹⁴ [Go gére ina tàwà pâ] wà Iésu, *Pwina naî Pwiduée, âna é pwi a pwa *ârapwaaailò maina kâjè, na é jèe too naa *napwéretòotù, [ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kâjè ma wà Pwiduée]. Êkaa na wâdé na jè tà tâjùru ba mwü é cèikí kâjè naa gooé.

¹⁵ Câé caa pwi a pwa ârapwaaailò na é wâiti jiijè. Ba é tâmogòori bwàti é pai ticè nii kâjè, â jèe tacaié, naa goro diri é pwina tacaijè goo. (Êco na wàé, âna câé mu caa pipanuâê, â câé mu caa pwa na èpà.)

¹⁶ Géé goo kaa pwiri, â o câjè caa piwâ, na jè me na ara Pwiduée, Pwi Ukai‡, [na é naigé mee wà Iésu]. Ba jè o mwa tòpi géé gooé é *pimeaari imudi kêe. Â ée mwa pitu tâjè, [wàijè na piticè nii kâjè] â ée mwa dau pwa na wâdé tâjè, na pàara kêe.

5

Pwiduée na é naa tée wakè kêe

¹ Napwa naa goo wà pwi a pwa ârapwaaailò maina, âna é pwi âboro na pitòrigarié, ba na é pwi a-ipa popai nabibiu kà tèpa âboro, ma wà Pwiduée. Ba é naa tà Pwiduée é pâ âraimeai ma *ârapwaaailò, ba na o pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro.

² Â é [nye ji pwi âboro] pwacèwiirà, â é tâmogòori pai ticè nii kâra pâ âboro. Â é moo naa goorà, ma meaarirà na rà imwùru, géé goro pai càcaa tâmogòori kâra.

³ Â, na pàara na é pwa ârapwaaailò târa pwanauri pâ èpà kâra é Ba, âna é pwa ârapwaaailò ba kêe mwara, géé goo na é pwi âboro na ticè nii kêe, pwacèwiirà.

⁴ Nye ticè cè jè âboro, cèna é tàpo cimadò géé gooé ma é pwi a pwa ârapwaaailò. Ba pwi wakè na dau pwamuru naa goo. Â nye wàco wà Pwiduée na pârié ma é pitòrigari cè pwi âboro, pwacèwii pai pwa kêe naa goo wà *Arona, [wà pwi a pâbéaa kà tèpa pwa ârapwaaailò kâjè biu].

⁵ Ipaiwà naa goo wà Kériso. Ba câé caa ipwamainâê còwâ. Â nye wà Pwiduée, na é nama é pwi a pwa ârapwaaailò maina. Ba é ina tée pâ:

*Wàéni popai kôo,
na go ina nabà:
Gà pwina naîô,
â go pwi caa'gà.*

Psaume 2.7

⁶ Â jè pûra mwara [na jè nee *Tii Pwicîri] na é ina wà Pwiduée pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaaailò
dàra gòiri awé.
Ipaiwà wâgàu
ma Melkisédék*.*

Psaume 110.4

É pitêre dèe Kériso â é picâri

4:14 Hébéru 3.1, 10.23   **4:16** Hébéru 10.19   ‡ **4:16** Na ara Pwiduée, Pwi Ukai—Grec: *Naa goo é autâa (trône)*.   **5:3** Lévitique 9.7, 16.6   **5:4** Exode 28.1   **5:6** Psaume 110.4; Hébéru 6.20, 7.1   * **5:6** *Melkisédék*—Wà pwi ukai, ma pwi jè apwa ârapwaaailò kâra jè Ba, naa na pàara kà Abéraama, pwi caa kâra é Ba Isaraéla. (Còo naporomee 7, ma Genèse 14.17-24.)

⁷ Na é bwaa wâro ni gòropuu wà Iésu, â pwa jè pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, na é upaé [jii é pai bà kêe]†. Â é tère é pwâra pwapwicîri kêe wà Pwiduée. Ba wà Iésu, âna é dau pwi a papwicîrié ma pitère dèe.

⁸ É nye Pwina naîê kaa, êco na, pâri ma é picòo é pai pitère dâra, goro pai picâri kêe.

⁹ Â [é pitère dâra tiagoro é pwâadèrèè, â] é jèe tubanabwé diri é wakè kêe‡. Â géé goo kaa pwiri, na ée jèe caa *pwi a pa-udò diri tàpé na rà pitère dèe. [Â é naa târa é *âji wâro jaaé.]

¹⁰ Â é pacimaê wà Pwiduée, ma é pwi a pwa ârapwaailò maina pwacèwii wà Melkisédèk.

Pai patère tèpa cèikî

¹¹ Wâru pâ muru na nümoo na go\$ ina tàwà goo [pai ipaiwà Iésu, ma Melkisédèk]. Êco na o câguwà caa tâmogòori, ba guwà tèpa pwa ciritàu, â câguwà caa nünüma bwàti* [naa goo é cèikî kêjè].

¹² Jèe gòiri [na guwà cèikî, êco na bwaa dau kîri é autâmogòori kàwà, naa goo é popai kà Pwiduée. Wiàna guwà jèe cimwü] â pwiri guwà jèe tèpa pacâmuri pàra tàpé. Êco na guwà bwaa tèpa câmu, â câguwà caa pâ dau paé.

Guwà pwacèwii pâ nari èpo na rà bwaa di. Ba bwaa càra caa pâji ija é utimuru cèna gòo.

¹³⁻¹⁴ Â wà pwi [a cèikî] na é wàrapwiri, âna bwaa càcaa pâri ma é pinadàrù é pwina *târù ma é pwina èpà†. Êco na wà pwina é cimwü [naa na cèikî] âna é tâmogòori pwiri, ba é jèe wârori, â é jèe picòo. Â pâri ma é tòpi é utimuru na gòo.

6

Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kêra ârapupûra

¹⁻² Wâdé na jè tèpa âboro na jè cimwü naa na cèikî naa goo Kériso. Jè tòpaé jii pâ pâbéaa kêra ârapupûra, na ia jè tòpi na jè mara cèikî:

Ê pai pinünüma ma pai biijè jii pâ tûâ na èpà, na rà popajè dâra é pwâra bà;

Ê pai cèikî naa goo wà Pwiduée;

Ê *piupwaa;

Ê pai tòpò du îjè [naa gò pwi jè a bwaa âmu cèikî târa *pwényunyuâarié];

Ê pai o wâro còwâ géé na aubà kêra diri tèpa âboro;

Ê pitèimuru kà Pwiduée, [târa naa târa é pumara wakè kêra]. (Â napwa naa goo é aupitèi kêe, âna o coo awé.)

Ba diri pâ pwiibà, âna muru na jè jèe mara picòo béaa. Â càcaa pâri ma jè picòo còwâ.

^{5:7} Mataio 26.36–46; Filipi 2.6–8 † ^{5:7} 1re phrase—é, Pwa pàara na é i ma tomara too tà Pwiduée, ba na é upaé. Ba pwa pátàma Pwiduée na é pa-udòjè jii é pwâra bà. Wà pwi awii tii bèeni, âna é niimiri é pwâra pwapwicîri kà Iésu na Gethsémané. (Còo Mataio 26.36–46.) Pwiri é niimiri mwara pàra pàara na é i na wà Iésu, pwacèwii géé na càuru pai bà kà wà Lacaro. (Còo Ioane 11.35.) ‡ ^{5:9} Â...é jèe tubanabwé diri é wakè kêe—é, É tòpòè wà Pwiduée, ba na é pwi apwa ârapwaailò maina kêe. Grec: Ūna jèe nama é tâbawêe. § ^{5:11} Go—Pai pwa kà tèpa âboro béaa, na rà wii pâ: Wàibà; â pai ina wèe pâ: Wàgo. Còo note goo 2 Korénito 1.6. * ^{5:11} Ba guwà tèpa pwa ciritàu, â câguwà caa nünüma bwàti—Grec: Ba guwà jèe kee. ^{5:12} 1 Korénito 3.1–3 † ^{5:13-14} Pinadàrù é pwina târù ma é pwina èpà—é, Tâmogòori é popai na târù.

³ Ba wâdé na jè pitòpaé, wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée*.

⁴ Dà cèna jè ina naa goo wà tàpé na rà panuâ bamwara ê cèikî†? [O dau pwacoé ma rà o mwa jèu biirà.] Ba ia é nama pwéelaa tàra [ê âjupâra gooé]. Â rà jèe tòpi pâ *aupwényunyuâari kêe, na me gée *napwéretòotù. Â jèe tâa jaarà ê Nyuââê Pwicîri,

⁵ â rà jèe nari gée goo ê pai wâdé kêra ê popai kà Pwiduée. Â rà jèe còo mwara ê pàtàmara ê *Mwaciri kà Pwiduée, na ée mwa bàra paari, wiàna ée mwa tòpò ê Mwaciri kêe‡.

⁶ Â wiàna rà tètâjii diri pâ pwiibà, â rà nye dau pitubaèpà tàra còwâ\$. Â o dau pwacoé ma o nùmarà na rà pinünüma ma wâjué còwâ. Ba pwacèwii na rà gére tanamiri còwâ wà *Pwina naí Pwiduée naa goro *satauro, ma tubakamué, na ara tèpa âboro diri.

⁷ [Wà tàpé na wàrapwiri, âna rà pwacèwii ê napuu na èpà.] Napwa naa goo ê napuu na wâdé, âna é tòpi bwàti ê popaa, â é nama cipu ê utimuru kà tèpa wakè wèe. Â é pwényunyuâari ê napuu bèepwiri wà Pwiduée.

⁸ Êco na ê napuu na é nama cipu co pâ upwâra na pwa daaé, ma murumwatò na èpà, âna ticèmururu naa goo. Â é péa tojii ê napuu bèepwiri wà Pwiduée, ma cîri tâjii.

Guwà tà cimwü tia pwâadèrèè

⁹ Napwa wâguwà, co tèpa âji béeò, âna go dau cèikî naa goowà. Ba go niimiri pâ, guwà tàgère tâa na é âji naigé, â guwà tàgère pâra dàra ê pai udò kàwà* [naa na *âji wâro].

¹⁰ Ba wà Pwiduée, âna é *târù, â câe caa imwüru ê pimeaari kàwà ba kêe, ma tèpa âboro kêe. Ba guwà nye dau pitu tàra, â guwà bwaa nye tàgère ci naa goo nabà.

¹¹ Â o dau wâdé tòo, na guwà tà bura ma gòo, [naa na ê pimeaari kàwà bèepwiri] tiagoro pwâadèrèè. Â guwà o mwa tòpi diri ê câmawà na wâdé, na guwà tapacîri.

¹² Â o câguwà caa pâ nau tèpa tàpilée! Wâdé na guwà ipwacèwii tàpé na ia rà cèikî ba gòo. Ba rà pidàpwicâarirà, tiagoro na é naa tàra i pumara wakè kàra wà Pwiduée, na ia é mara ina tàra.

É pacoo auinabéaa wà Pwiduée

¹³⁻¹⁴ Biu, âna é *ipwataâboro† wà Pwiduée tà *Abéraama, pwi jojooorjè, â é ina pâ: *Go o nye dau pwényunyuâarigà. Â go nama rà dau wâru awé tèpa gòobàragà.* *Genèse 22.17*

¹⁵ Â wà Abéraama, âna é pidàpwicâariê, ba na é tapacîri ê auinabéaa kà Pwiduée. Â gée goo kaa pwiri, â nye po cau coo diri tée.

* **6:3** Pai ina wèe pâ, wâdé na jè pinünüma naa goo pâ muru na wâgòro, goo ê cèikî kâjè—muru na tâa na Tii Pwicîri, na câjè caa pâji tâmogdori. Â pinapéaati pâra muru bèepwiri naa na tii bèeni. Ba wâru pâ ucina goo wà Iésu Kériso, na rà tâa na Aamwari Béaa. † **6:4** Tàpé na rà panuâ bamwara ê cèikî—Nee tii 4-8, âna pwiri popai goo wà tàpé na rà tèpa acèikî béaa, êco na rà naaco ê cèikî kàra. É, pwiri popai goo wà tàpé na rà tâa jaa wà tèpa cèikî, â rà tâmogdori ê âjupâra, â rà còo pâ muru na wâdé na é pwa wà Pwiduée, êco na rà tètâjii. ‡ **6:5** É pàtàmara ê Mwaciri kà Pwiduée... Grec: *É pàtàmara é pâara na o mwa me.* **6:6** Mataio 12.31; Héberu 10.26-27; 1 Ioane 5.16 § **6:6** Rà nye dau pitubaèpà tàra còwâ—Grec: *Tàra còwâ.* É pâ popai-bà, âna rà tâa gòobàra pâ popai rà tanamiri còwâ wà Pwina naí Pwiduée, â pwiri pai ina wèe pâ: *Goro du irà.* **6:8** Genèse 3.17-18 * **6:9** Guwà tàgère tâa na é âji naigé... é, Tâa tàwà é pâ muru na dau wâdé {jii pwiri}, na rà o pame é pai udò kàwà. **6:10** Héberu 10.32-34 **6:13-14** Genèse 22.16-17 † **6:13-14** É ipwataâboro—Grec: *É ipwataâboro naa na nee, wâé còwâ {Pwiduée}, ba càcaa pâri ma é ipwataâboro naa na nee pwi jèpwi na é maina jiié.* (Còo nee tii 16.)

¹⁶ Naa jaajè tèpa âboro, âna wiàna nümajè na jè paari tà pàra tàpé pâ, jè ina é pwina âjupâra, â jè ipwataâboro naa na nee pwi âboro na dau pwamuru naa gooé jiijè. Â, naa wàrapwiri, â jèe pacoo diri é pwâra pikòì nabibiu kàra, â rà târi pwârà.

¹⁷ Ipaiwà naa goo wà Pwiduée. Ba ûna é ina pâ ée mwa pwényunyuâari pâ âboro, â é nye ipwataâboro naa goo, ba na é *paâjupâra tàra é pwina é ina. Êkaa na rà tâmogòori pâ, rà o nye tòpi é pwina é jèe ina, â o câé caa pitòotéri auina kêe.

¹⁸ [Ba jè tâmogòori pâ, wiàna é ina pâ ée mwa pwa cè jè muru wà Pwiduée, â o câé caa pwâ. Â wiàna é ipwataâboro naa goo, â ée nye pacoo.] Wàépwiri du ârailu muru na càcaa gù, â wàépwiri é bépagòojè, na jè jèe uru naa jaaé. Â pwa nii ma gòò kâjè, ma jè cipa ba mwü é auinabéaa kêe tâjè, na jè tapacîri goro cèikî.

¹⁹⁻²⁰ Ê auwâari kâjè bèepwiri, âna é pwacèwii é pàiri jinu na gòò, na é cipa ba mwü é pwâranümajè. Â èrà bwàti na ére na dau pwicîri naa napwéretòotù. Ba wà Iésu, âna é jèe tàpiri é pé ciità maina na é târiwâri é ére bèepwiri‡, â é mara pâbéaa kâjè, ba na é tò naawê, ba [na é pwi a-ipa popai nabibiu] kâjè [ma wà Pwiduée]. Ba nye wàé kaa na é jèe pwi a pwa *ârapwailò maina kâjè, na é pwacèwii ukai Melkisédek biu§. Â ée mwa wàrapwiri wà Iésu dàra gòiri awé.

7

Melkisédek âna é ânuu Iésu Kériso

Wàilàapà Melkisédek?

¹ Napwa naa goo wà Melkisédek, âna é pwi ukai naa na ville Salem, na pàara biu. É pwi a pwa *ârapwailò kà Pwiduée kâjè—pwi Pwiduée, na é dau imaina awé. Â wà Melkisédek, âna ipitiru ma wà *Abéraama [pwi jojoorojè] na é wâjué me còwâ géé na auipaa wà Abéraama. Ba é piétò jii pàra ukai na rà wâru. Úna ipitiru, â é *pwényunyuâarié wà Melkisédek.

² Â wà Abéraama, âna é naa tée é âraimeai géé goro é pwina é tòpi naa na pai paa kêe*.

[Guwà naa nümawà cai naa goo] é nee Melkisédek. Ba é pai ina wèe, âna ‘pwi ukai na é *tàrù’. Â é pai ina wàra napô Salem, âna ‘pinaanapô’. Êkaa na é pwi ukai kàra pinaanapô mwara.

³ [Càcaa wâru pâ popai gooé naa na *Tii Pwicîri. Ba]:

Càcaa ina tâjè
cè du nyaa ma caa kêe,
ma cè tèpa jojooroé.
Â càcaa tâmogòò
cè pai pitèpaé,
ma cè pai bà kêe.
É pwi ucina goo
Pwina naî Pwiduée.
É pwi a pwa ârapwailò

6:18 Nombres 23.19   **6:19-20** Lévitique 16.2-3   ‡ **6:19-20** 3e phrase—Úna é wàrapwiri wà Iésu, â é ipwacèwii pwi apwa ârapwailò maina naa na Wàra pwapwicîri kà tèpa Juif, na é tòpò naawê é ârapwailò bépwanauri pâ èpà kàra Ba.   § **6:19-20** É pwacèwii ukai Melkisédek biu—Còò naporomee 7.   **7:1** Genèse 14.17-20   * **7:2** É pwina é tòpi naa na pai paa kêe—Grec: Caapwi ére géé goro 10 (la òime), géé goro é butin. Butin—Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Árapaa (ère paa).

dàra gòiri awé.

⁴ Guwà jèe còo cai ê pai maina kà pwini Melkisédek! Ba wà Abéraama, âna é pwi jojooorjè na dau pwamuru naa gooé. Êco na é nye tòpò na ara Melkisédek ê âraimeai kêe, âna caapwi ére gée goo ê 10 gée na é pwina é tòpi naa na pai paa kêe.

⁵ Â wàépwiri pwi jéuê na é pitûâri wà *Moosé naa na é Naèa kêe, ba na o mwato kà tèpa pwa ârapwaaailò. Ê naèa bèepwiri, âna kâjè, tèpa gòobàra Abéraama. Â é pwina jè naa, âna jè naa tà tèpa jènerejè mwara, wà tèpa a pwa ârapwaaailò kâjè gée na wâao kà Lévi†.

⁶⁻⁷ Â napwa naa goo wà Melkisédek, âna câe caa pwi âboro gée na wâao kà Lévi. Êco na é nye tòpi jii wà Abéraama, caapwi ére gée goo ê 10.

Jèpwi mwara: Wà Abéraama, âna [é pwi âboro imaina, ba] ia é *ipwataâboro tée wà Pwiduée‡. Â jè tâmogòori pâ, wà pwi âboro imaina, âna é pwényunyuâari wà pwi âboro kîri. Êco na [jè pûra pâ] nye wà Melkisédek, na ia é pwényunyuâari wà Abéraama.

⁸⁻⁹ Jèpwi mwara: Napwa naa goo wà tèpa pwa ârapwaaailò kâjè—wà tèpa gòobàra Lévi—âna rà tòpi é âraimeai na wàrapwiri. Êco na rà tèpa âboro, na rà o nye capai bà pwacèwiijè. Napwa wà Melkisédek, âna ina gooé pâ, pwi âboro na é nye tà wâro awé.

Ûna é naa tà Melkisédek i âraimeai kêe wà Abéraama, âna pwacèwii na rà cau wàrapwiri tée, wà diri tèpa gòobàra Lévi§. [Ba wà Abéraama, âna é pwi jojooorà diri.]

¹⁰ Ba wiàna wà Lévi [pwi caa kàra] âna càcaa pâji pitèpaé, âna pwacèwii na é tâa na é nâi pwi jojoooré Abéraama, na ia é naa i âraimeai kêe tà wà Melkisédek.

Tòotéri pai pwa ârapwaaailò béaa

¹¹ [Jè tàpo còo cai] é pai pwa ârapwaaailò. [Ba jè tâmogòori pâ] nye êkaa é pwi pàara é Naèa [kà Moosé]. Â nye wà [*Arona, ma] wà tàpé gée na wâao kà Lévi na rà tèpa pwa ârapwaaailò kâjè. Êco na jè còo pâ, é pai pwa ârapwaaailò bèepwiri, âna jèe câe mu caa pacoo bwàti é câbawâdé kà Pwiduée*. Ba wiàna wàrapwiri, â [wà Pwiduée, âna] pwiri câe caa panuâ medarijè pwi jè a pwa ârapwaaailò maina, na ité jiià, â na é pwacèwii wà Melkisédek.

¹² Â wiàna é tèepaa wà pwi jè a pwa ârapwaaailò maina na bwaa âmué é pai pwa ârapwaaailò kêe, â wâdé na tòotéri mwara é naèa.

¹³⁻¹⁴ Guwà còo bwàti, pâ, na go gére patùrawà [goo wà Melkisédek, âna] go pwa ucina goo wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso, na é té gée goo é wâao kà *Juda, â càcaa wâao kà Lévi. Â nye ticè âboro gée na wâao kêe, na é mu pwi a pwa ârapwaaailò. Ba ticè tàrù kàra ma rà wàrapwiri, naa na Naèa kà Moosé.

É piwéna wà Iésu Kériso

¹⁵ Guwà jèe còo pâ, wà pwi a pwa ârapwaaailò kâjè, [wà Iésu Kériso] âna é ité [jii pàra tèpa pwa ârapwaaailò wiàra é Naèa kà Moosé]. Â guwà mwa bàra tâmogòori, wiàna jè ina pâ, é nye pwacèwii Melkisédek.

^{7:5} Nombres 18.21 † ^{7:5} Popai tà tèpa cèikí na rà tèpa Juif mwara. Grec: *Wiàra é Naèa, âna pwa tàrù kà tèpa naí Lévi, ma rà tèpa pwa ârapwaaailò mwara, ma rà tòpi caapwi ére gée goro é 10, gée goo é pwina tâa tà tèpa âboro kàra Ba Isaraéla, pai ina wèe pâ, tèpa jènèrerà. Êco na, wàilà mwara, âna rà tèpa gòobàra Abéraama.*

‡ ^{7:6-7} Ba ia é ipwataâboro tée wà Pwiduée—Na ia é tòpi é auinabéaa (promesse) kà Pwiduée. § ^{7:8-9}

Pwacèwii na rà cau wàrapwiri tée, wà diri tèpa gòobàra Lévi—Grec: *Wà Lévi na é naa tée.* * ^{7:11} Jèe câe mu caa pacoo...é câbawâdé kà Pwiduée. Grec: *Câe caa pame pai tâbawêe {kâjè}.* ^{7:13-14} Ésaie 11.1; Mataio 2.6; Auinapàpari 5.5

16 Ba càcaa pacimaê, géé goo cè pai té kêe géé na cè jè wâao†. Â nye géé goo co é pàtàmara ê wâro kêe, na o dâra gòiri awé.

17 Ba jè jèe côo pâ jèe wii naa na Tii Pwicîri gooé pâ:

*Gà pwi a pwa ârapwaailò
dâra gòiri awé.
Ipaiwà wâgâu
ma Melkisédek.*

Psaume 110.4

18 Wàépwiri na nama tiâu ê Naèà kà Moosé [naa goojè]. Ba ticè nii kâra ê Naèà, ma é pacoo [ê câbawâdé kà Pwiduée].

19 Ba càcaa pâri ma é nama jè tâbawêe [ma tàrù na ara Pwiduée]. Â nabà, âna é naa tâjè ê naigé pâ naa jaaé, na dau wâdé jii ê naèà, [goro ê *auipwataâboro kêe tâjè na bwaa âmuê]‡. Â jè tapacîri goro cèikî [ê pai coo wèe].

É tâa dâra gòiri awé

20-21 Jèpwi mwara: Ûna é pitòrigari Kériso wà Pwiduée, â é ipwataâboro pâ, na ée mwa pwi a pwa ârapwaailò kêe dâra gòiri awé. Â câé mu caa wàrapwiri naa goo pàra tèpa pwa ârapwaailò. Ba wàèni é pwina é ina:

*É jèe ipwataâboro
wà Pwi Ukai.
É jèe ina tâgà:
“Gà pwi a pwa ârapwaailò
dâra gòiri awé!”
O câé mwa caa
pitòtéri côwâ
autòpò kêe.*

Psaume 110.4

22 Géé goo kaa pwiri, â wà Iésu, âna é jèe pwi câmu§ kâra auipwataâboro na é pwa tâjè wà Pwiduée, êna é dau wâdé jii ê naèà.

23 Jèpwi mwara, âna wà [Iésu, âna é piwéna jii] tèpa pwa ârapwaailò béaa. [Ba wàé, âna é nye caapwi co, â wàilà] âna rà nye dau wâru. Ba wiàna é bà wà pwi jèpwi, â é tòotérié wà pwi a pwicò kêe.

24 Â o nye ticè âboro cèna o tòotéri wà Iésu, ba é nye tâa dâra gòiri awé.

25 Â, na wàrapwiri, â pâri ma é pa-udò tàpé na rà medari Pwiduée naa na nee, [ma naa târa ê wâro jaaé] dâra gòiri. Ba é *wâro dâra gòiri awé wà Iésu, â é nye tà ciburà pwapwicîri ba kâra.

É pwicîri ma tâbawêe

26 Nye ticè cè jèe âboro cèna pâriê ma é pwi a pwa ârapwaailò maina kâjè, [ma pwi a-ipa popai kâjè na ara wà Pwiduée] wàco Iésu. Ba é pwicîri, â nye ticè èpà gooé, â wâdé tà Pwiduée wàé. Â wà Pwiduée, âna é jèe nama é pitâiti jii tàpé na rà pwa na èpà. Ba é jèe dàgòtùé, naa na ére na wâdòiti kâra *napwéretòtù [ba na o dau pwamainâé].

† 7:16 Géé goo cè pai té kêe... Grec: Majoroé cè jè naèà na é me géé goo é naiiri âboro. Pwiri pai ina wèe mwara pâ, géé goo pâ naèà kà tèpa âboro, é, géé goo é pwina jè côo goro du âraporomeejè. 7:19 Hébéru 9.9 ‡ 7:19 Goro é auipwataâboro kêe tâjè... Ê pâ popai bèepwiri, âna rà me géé na nee tii 22. 7:20-21

Hébéru 5.6 7:22 Hébéru 8.6, 12.24 § 7:22 Wà Iésu, âna é jèe pwi câmu—Ba géé gooé, â jèe tâmogòri pâ wà Pwiduée, âna ée mwa pacoo é auipwataâboro kêe. 7:25 Roma 8.34

27 Wà Iésu, âna câé caa pwacèwii pàra tèpa pwa ârapwaaailò, na rà pwa ârapwaaailò diri pâ tòotù, târa pâ èpà kàra còwâ, bau è pâ èpà kàra è Ba. Ba é nye wacaapwi pwa ârapwaaailò dâra gòiri awé, na ia é pipanuâê, ma bà [naa goro *satauro].

28 Wà tèpa pwa ârapwaaailò na pacimarà goro è Naèà kà Moosé, âna rà tèpa âboro na ticè nii kàra [pwacèwii]. Â wà Pwiduée, âna [é tòotéri è Naèà] goro è auipwataâboro kêe. Â é pacima Pwina naîê, na é tâbawêe, [ba na é jèe nye pacoò diri] dâra gòiri awé.

8

É pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè wà Iésu Kériso

1 Wàèni ère è pwina go ina: Pwa pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, naa napwéretòotù, [ma pwi a-ipa popai kâjè] na ara wà Pwiduée. Â wà Pwiduée, na é dau pwényuâa ma dau pwa pàtâmee, âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kàra diri pâ muru].

2 Â é ère na dau pwicîri, na é tâa wê, âna nye âji wâ târa pwapwicîri. Ba muru pacima kà Pwiduée, â càcaa muru pwa kàra âboro*.

3-4 Pwa è âraimeai na é tòpò, ba wàépwiri wakè kà tèpa pwa ârapwaaailò naaniboo gòropuu. Â wiàna é bwaa tàgére tâa ni gòropuu wà Kériso, â pwiri càcaa pâri ma é pwi a pwa ârapwaaailò. Ba pwa pàra tàpé, ni gòropuu, na rà tèpa pwa ârapwaaailò wiâra è *Naèà kà Moosé. Â wakè kàra, âna na rà pwa ârapwaaailò ma tòpò pâ âraimeai.

5 Êco na, diri è pâ pwiibà, âna nye po câmu kàra ma ânuuru è âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. Ba, na ia é pipwabwàtié wà Moosé, ba na é pacima è wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, âna é pitûâri tée wà Pwiduée pâ: *Gà o pwa diri è pâ muru, wiâra è câmu na go jèe paari tâgà, naanidò gòrojaa.* *Exode 25.40*

6 Ba wakè bèepwiri na ia é naa tà Kériso wà Pwiduée, âna nye dau piwéna awé, [jii è pai pwa ârapwaaailò wiâra è Naèà kà Moosé]. Ba wà Kériso, âna é pwi a pame tâjè è *auipwataâboro [na bwaa âmuê, na é pwa tâjè wà Pwiduée]. Â è auipwataâboro bèepwiri, âna nye dau pwényuâa kaa jii è Naèà. Â ée mwa pame tâjè pâ aupwényunyûari na dau wâdé awé.

Auipwataâboro na bwaa âmuê

7 [Biu, âna wà Pwiduée, âna é *ipwataâboro târa è Ba kêe *Isaraéla, goro è Naèà kà Moosé.] Â wiàna è auipwataâboro bèepwiri, âna é jèe pacoò è auniimiri kà Pwiduée, â pwiri câé caa tòpò còwâ cè béârailu wè†.

8 Êco na [càcaa tâbawêe è auipwataâboro béaa, ba] é pinabaèpà è Ba kêe wà Pwiduée, na é ina pâ:

*O tèepaa è pàara,
na o bwaa âmuê.
Bà mwa pitêrebà
bau wâao Isaraéla
ma wâao *Juda.
Bà mwa tòpò còwâ
cè auipwataâboro*

7:27 Hébéru 5.3 * 8:2 Grec: *É pwi ênawéna kà tèpa muru na pwicîri bau è wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, na é pacima wà Pwiduée, â càcaa âboro.* 8:5 Exode 25.40; Kolosé 2.17; Hébéru 9.23 8:6 Hébéru 7.22 † 8:7 Grec: *Wiàna wâdé bwàti i auipwataâboro béaa, â pwiri càcaa pâri ma mudàra còwâ cè jèpwi.* 8:8 Jérémie 31.31-34

na bwaa âmuê.
⁹ Ia bà ipwataâboro
 ma tèpa caa kàra.
 Ia go pacòobérà
 géé napô *Aigupito.
 [Go poparà còobé,
 ba na rà udò.]
 Bà tâaboo naima,
 na pwi tòotù-bà,
 â bà ipwataâboro.
 Â càra caa pitêre dàra.
 Rà ipwanauri ê popai.
 Â go naa càùo tàra.
 Go panuârà pâ jiio!
 Â o càcaa ipaiwà
¹⁰ ê auipwataâboro
 na bwaa âmuê,
 na bu mwa pwa,
 wàibu ma Isaraéla,
 tèpa âboro kôo.
 Go mwa tòpò naèà kôo
 naa nanaarà.
 Go mwa wii popai kôo
 naa na pwâranümarà.
 Â go mwa Pwidueé kàra,
 â o mwa wàilà pwi Ba kôo.
 [Wàépwiri kaa
 auipwataâboro
 na bu mwa pwa.]
¹¹ Rà o cau tâmogòorio
 diri pâ âboro;
 O càcaa pâri
 ma rà pacâmuri
 pwi béerà goodò.
 O ticè na é pamogòori
 pwi jènereê
 ba na é côoinaô.
 [Ba go o mwa wâjaarà.]
 Rà o mwa tâa jaaò
 wà tàpé na rà kîri.
 Rà o mwa medario
 wà tàpé na rà maina.
¹² Go o mwa tipirà
 jii ê pâ tojii kàra.
 Go o mwa pwanaurirà
 goro é pâ èpà kàra.
 O câgo mwa caa niimiri
 ê pâ càrarà na èpà.

Jérémie 31.31-34

[Wàépwiri ê auipwataâboro, na é pwa ba kâjè wà Pwidueé.]

13 Ûna é ina gooé pâ, pwi muru na bwaa âmuê, âna pai ina wèe pâ, jèe dòroé ê auipwataâboro béaa. Ba jèe muru na jèe gòiri, â o jèe tiâué awé.

9

Càcaa pâri pâ ârapwaailò béaa târa ma pwanauri pâ èpà

Pai pwa goo du ère pwicîri

1 Ê *auipwataâboro béaa, [âna wii naa na *Naèà kà Moosé]. Â wâna pwi naèà-bà, âna pitûâri tà tèpa âboro ê pai pwapwicîri kàra, ma ê ére pwicîri kàra, naani gòropuu.

2-3 Ba rà pwabwàti ê wâ imwaano, ba naa wâra pwapwicîri. Â ârailu du naditârawâ na—'ê ére na pwicîri', ma 'ê ére na dau pwicîri'. Â ê pwi naditârawâ bèepwiri, âna târiwâri goro pé ciità. Â wâna i ére na pwicîri, âna pwa ê taapà, bau ê wâra ânye, bau ê poloa na naa tà Pwiduée.

4 Â pwa i béreca* na târamiri goro mwani mii, âna rà mu cîri naawê ê *encens* [pâ dà na ûrea]. Wâna ére na dau pwicîri, âna pwa mwara i wâra pipwataâboro, na pwa goro mwani mii. Â wâna i wâra pipwataâboro, âna pwa [âracié muru na dau pwicîri]:

I noo kâra poloa *manne*† [gée napwéretòtù] wâna jè pé wârado goro mwani mii;

I tâjò kà *Arona‡, na ia é mu;

I du atü na wii naa gò i 10 Naèà kâra auipwataâboro béaa.

5-6 Napwa naa goo i târa i wâra pipwataâboro, âna wê kaa na ia rà mu *upwaa goro ê domii kâra macii, târa pwanauri pâ èpà kâra ê Ba. Â ru tâdòiti kâra i tée, i du ârailu ânuuru *angela§ [na pwa goro mwani mii]. Ba ru câmu kâra pai tâa kà Pwiduée, naa na pai muugère kêe. Â ê itooru, âna cajipi i tée.

Wakè kà pwi a pwa ârapwaailò

Wàépwiri pai pwa goo pâ muru, naa na *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Dau wâru pàra popai mwara, na pâri ma jè ina naa goo diri ê pâ pwiibà, êco na wâdé na jè paé.

Napwa naa goo tèpa pwa *âra-pwaailò, âna rà mu tò naa na ére pwicîri, na diri pâ tòotù, ba na rà pwa ê wakè kâra.

7 Â wàco pwi a pwa ârapwaailò maina, âna pwa tàrù kêe, ma é tò naa na béârailu kâra ére wâ, [i ére na dau pwicîri]. Â é wacaapwi too naawê, naa na caapwi naja. Â é pame ê domii kâra macii, na é tòpò, ba na âraimeai tà Pwiduée. Ê domii bèepwiri, âna ârapwaailò bépwanauri pâ èpà—pâ èpà kêe, bau diri pâ èpà na rà pwa wà tèpa jènereê, naa na pai càcaa tâmogòori kâra.

8 [Êdiri pâ pwiibà, âna nye po târa ipwacèwii tâjè.] Ba ê Nyuâaê Pwicîri, âna ée mwa paari tâjè ê pai ina wèe. Wàéni: Càcaa pâri ma jè tò naa na ére na

9:1 Exode 25.23-40, 26.1-30   **9:2-3** Exode 26.31-33   **9:4** Exode 16.33, 25.10-16, 30.1-6; Nombres 17.23-26; Deutéronome 10.3-5   * **9:4** Béreca—Ére na cîri ê encens naawê, ba na âraimeai tà Pwiduée. (Còo Luka 1.10.) Jè pûra na Exode naporomee 30 pâ, i béreca, âna é tâa na ére na pwicîri. Êco na é ina wà pwina é wii tii tà tèpa Hébéru pâ é *tâa târa* i ére na dau pwicîri. Ba ê wakè kâra béreca, âna pàra naa goo ê wakè na pwa naa na ére na dau pwicîri.   † **9:4** *Manne*—Wà Pwiduée, âna é pa-ija ê Ba kêe Isaraéla naa namaré goro *manne*, pé utimuru me gée napwéretòtù, na pwacèwii ê nyi nara mwünyaté.   ‡ **9:4** *Tâjò kà Arona*—Wà Pwiduée, âna é nama é pa tâjò kêe wà Arona, ba na é pwa pâ wakè goro pàtâma Pwiduée. (Còo Exode naporomee 30.)   § **9:5-6** Exode 25.18-22; Ézékiel 10.12-15   **9:5-6** Nombres 18.2-6   § **9:5-6** *Angela*—Grec: *Chérubin*. (Còo Exode naporomee 25, ma Ézékiel naporomee 10.)   **9:7** Lévitique 16.2-34

dau pwicîri [wânidò napwéretòtù] géé goro ê pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano [naani gòropuu]*.

⁹ Ba jè còo pâ, na pwi pâara nabà, âna wâru pâ urâpâra ma ârapwaaailò, na rà naa tà Pwiduée wà tèpa âboro. Êco na càcaa pâri diri pâ pwiibà, ma nama *târù ê pwâranümarà na araé†.

¹⁰ Ba ê pwapwicîri bèepwiri bau diri pâ naèà kêe, goro utimuru, ma wâdo, ma pai *pinuwarà, âna muru târa naiijè tèpa âboro. [Â càcaa pâri ma é tigée goro ê pwâranümarà âboro.] Â é pâra co tiagoro na é tòpò ê âji pai pwa wèe wà Pwiduée.

Tâbawêe ârapwaaailò kà Kériso

¹¹ Napwa naa goo wà Kériso, âna é jèe pwi a pwa ârapwaaailò maina kâjè, na é pame tâjè diri pâ aupwényunyuâari na jè tàgére wârori‡. É jèe tòme naa na wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòtù§, na é piwéna ma tâbawêe. Ba càcaa pwa goro na-araraîri âboro, â càcaa muru géé na gòropuu bëeni.

¹² Â é wacaapwi tò dâra gòiri naa na ére na dau pwicîri. Â é pame ê domii naawê, [ba na ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà]. Êco na càcaa domii kêra nani ma paaci, â nye ê âji domii kêe [na joro na ia é pipanuâê, ba na é pwi ârapwaaailò]. Â, na wârapwiri, â é tipi tèpa âboro jii pâ èpà kêra, dâra gòiri awé.

¹³ Wiâra pâ naèà kêra pwapwicîri béaa, [â wâru pâ muru] na rà 'miiri' goo wà tèpa âboro. Â wâru pâ ârapwaaailò ma pwâra pwapwicîri târa ma cèitiri èpà kêra. Â rà mu *piupwaarà goro ê domii kêra nani, ma ê domii kêra paaci, ma ê dâuru nari paaci ilâri na jèe tò naa na ânye*.

¹⁴ Êco na é domii kà Kériso, âna dau pwa pàtâmee awé kaa jii pwiri! Ba é cèitiri èpà géé na é pwâranümajè dâra gòiri awé†! Â é tipijè jii ê pâ tûa na èpà na rà popajè dâra ê pwâra bà! Ba é jèe pipanuâê wà Kériso, ba na é pwi ârapwaaailò na tâbawêe, na ticè tòri ma èpà gooé. Â géé goo kaa pwiri, â o ticè na ée mwa caa pitôtijè goo ê *pwâratûra-nigée-goojè. Â pâri ma jè coo ara wà Pwiduée, wà pwi a-ipawârojè‡, ba na jè pwamainâe ma piênawéna kêe.

¹⁵ Ê pai bà kà Kériso, âna é tipijè jii ê pâ èpà na jè pwa, na jè wâro na aranara é auipwataâboro béaa. Â é tòpò ê auipwataâboro na bwaa âmuê. Â wà diri tàpé na é jèe todâra wà Pwiduée, âna rà o cau tòpi diri pâ aupwényunyuâari na ia é mara ina béaa. Â o tâa târa pâ aupwényunyuâari bèepwiri dâra gòiri awé.

Auipwataâboro goro domii

¹⁶⁻¹⁷ Napwa naa goo [ê jè auipwataâboro, âna é pwacèwii] ê tii na é wii wà pwi âboro béaa kêra pai bà kêe. Ba é wii pâ nee diri tàpé na rà o tòpi ê pâ wâdé kêe§. Êco na bwaa câe caa pâji coo ê tii bèepwiri, wiâna bwaa câe caa pâji bà wà pwi a wii wèe. [Â nye ticè âboro na tòpi êkêe géé goo pâ wâdé kêe.]

¹⁸ Â ipaiwà naa goo é auipwataâboro béaa. Ba tòpò co goro pai joro wâra ê domii [kêra ê macii na tètâmwereê].

* **9:8** Géé goro ê pai pwa ârapwaaailò, naa na wâ imwaano... Grec: Na é bwaa tâa é wâ imwaano. Ucina goro pai pwapwicîri kà tèpa Juif. **9:9** Hébéru 10.1-2 † **9:9** Târù ê pwâranümarà na araé—Grec: Tâbawêe ê pwâratûra-nigée-goorà (conscience). ‡ **9:11** Na jè tàgére wârori—é, Na jè o mwa wârori. § **9:11** Na wânidò napwéretòtù—Grec: Na pwa goro imwaano. **9:13** Lévitique 16.15-16; Nombres 19.9,17-19; Hébéru 10.4 * **9:13** Grec: ...{Rà popa} é domii kêra pâ nani ma paaci, bau é dâuru nari paaci ilâri, ba na rà piupwaa tàpé na rà 'miiri', ba na...rà cèitiri èpà kêra naiiri âboro... **9:14** 1 Pétèru 1.18-19 † **9:14** Ê pwâranümajè dâra gòiri awé—é, Goo é Nyuâaê Pwicîri na é tâa dâra gòiri awé. Grec: Goro é nyuâa na é dâra gòiri awé. ‡ **9:14** Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro. (Wà Pwiduée na é wâro.) § **9:16-17** Tii na é wii...na rà o tòpi ê pâ wâdé kêe—Testament.

19 Ba ûna é jèe inapàpari diri pâ naèà târa é Ba wà Moosé, â é popa domii kêra pâ nari paaci ma nani, na biinaimari bau é jawé. Â é naaboo naa na é na ûdòro upwâra *hysope* na pii goro wâramutô na mii. Â é upwaa i Tii goro Naèà. Â é wàrapwiri naa gò pâ âboro diri. Â é inapàpari târa pâ:

20 *Wàéni é domii bépaâjupâra* é auipwataâboro, na é pwa wà Pwiduée ba kàwà, â wâdé na guwà pâra naa goo.* *Exode 24.8*

21 Â é upwaa goro domii i wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, ma édiri pâ muru pwicîri na tâa na.

22 Êkaa na, wiâra é Naèà, â nye êco é domii na pâri ma é nama wâdé† pâ muru na ara Pwiduée. Â rà pwâco é pâ muru [naa na Naèà] na càcaa wàrapwiri. Â nye ticè pai pwanauri wâra pâ èpà, wiàna càcaa joro é domii.

É paarijè tà Pwiduée

23 Jè jèe côo pâ, é wâra pwapwicîri pwa goro imwaano, bau é pwina tâa na, âna wâdé na ara Pwiduée. Ba wâdé goro é domii kêra pâ macii. Êco na pâ muru bèepwiri, âna nye po câmu kêra co é pâ muru na piwéna, na wânidò napwéretòotù. Â târa pâ pwi bèepwiri, âna o wâdé co é ârapwaailò na dau piwéna. [Ba càcaa pâri é domii kêra pâ macii ma catura é èpà.]

24 Wà Kériso, âna é tò naa na é wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù, ba na é ipaarijè tà Pwiduée. Â câe caa wàrapwiri naa na i wâra pwapwicîri naani gòropuu, na pwa goro na-araraîri âboro. Ba é pwi wâra pwapwicîri-bà, âna nye po câmu kêra é pwi âji êkêe [na wânidò napwéretòotù].

25 Â jèpwi mwara, âna é ârapwaailò na é pame wà Kériso, âna é domii kêe wàé, [â càcaa domii kêra macii].

[Â jèpwi mwara, âna] câe caa pwa wâru pwa ârapwaailò, pwacèwii pwi a pwa ârapwaailò maina naani gòropuu na é ciburà pwa na diri pâ naja.

26 Ba wiàna wàrapwiri, â pwiri gére pwa wâru aré [ma bà] tapoo géé na autapoo goro é gòropuu. Bwa! É jèe nye wacaapwi tèepaa, na pwi pâara, béaa kêra pwâadàra gòropuu. Â é ipanuâê, ba na é pwa ârapwaailò gooé cowa. Â é jèe nama tiàu é èpà goro é pai bà kêe.

27 Napwa naa goo wà tèpa âboro, âna rà nye wacaapwi bà co. Â géé na càùé, â ée mwa pitèirà wà Pwiduée.

28 Â wà Kériso mwara, âna é jèe nye wacaapwi bà, târa pwanauri é pâ èpà kà tèpa âboro diri. Â wiàna ée mwa wâjué me cowa, â o càcaa târa ma é tipijè cowa jii pâ èpà. Ée mwa jèu wâjué me, ba na é pa-udòjè, wàijè na jè tapacîe naa na pidàpwicâari. [Â é *âji wâro na é naa tâjè, âna o dâra gòiri awé.]

10

É wacaapwi pwa ârapwaailò Kériso

1 [Go jèe paari tàwà pâ]: Napwa naa goo é *Naèà kà Moosé, âna é po ânuuru co é pâ aupwényunyuâari na rà mwa tèepaa me géé na càùé*. Â càcaa âji ânuuru pâ pwi bèepwiri. Ba é Naèà, âna é tacoo goo wà pwi a pwa ârapwaailò maina pâ, na é wacaapwi pwa *ârapwaailò, na caapwi naja. Â ipaiwà na diri pâ naja, [géé na biu, â dâra gòiri].

9:19 Exode 24.6-8

*

9:20 Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme.

9:21 Lévitique 8.15,19

9:22 Lévitique 17.11

†

9:22 Nama wâdé—Grec: Cèitiri èpà (purifier).

9:23 Hébéru 8.5, 10.1

9:26 Hébéru 10.10

*

10:1 Na rà mwa tèepaa me géé na càùé—Wà Kériso, âna é jèe nye pame pâ

aupwényunyuâari bèepwiri, géé na càuru é pâara kêra é Naèà kà Moosé.

Êco na, diri pâ ârapwaaailò bèepwiri, na rà dau wâru awé, âna càcaa pâri ma rà nama rà *târù ma tâbawêe na ara Pwiduée,

² ma cèitiri pâ èpà kàra. Ba wiàna pâri, â pwiri câé caa pitòtirà ê *pwâratùranigée-goorà. Â pwiri o càra mwa caa pwa ârapwaaailò còwâ.

³ Bwa, ê ârapwaaailò na rà naa diri pâ naja, âna rà nye tà ciburà taniimiri tàra còwâ ê pâ èpà kàra, [na nye tà ciburà wâgoorà].

⁴ Ba jèe nye po dau pwacoé ma cèitiri ê pâ èpà kàra pâ âboro, goro ê domii kàra paaci ma nani paa.

⁵⁻⁶ Wâépwi è majoro è pâ popai bèeni na ia é ina tà Pwiduée wà Kériso, na ia é tèepaa me naani gòropuu:

Nye càcaa nūmagà

goo ârapwaaailò

bépwanauri pâ toji.

Câgà caa tòpi

macii na cîri

bétipi pâ èpà.

Càcaa wâdé tâgà

pâ âraimeai.

Gà naa tôo co

ê naiiri âboro

bépiênawéna'gà.

⁷ *Â go ina tâgà:*

“Wâgo-ni aragà.

Go mwa pwa wakè'gà;

go mwa pacoo co

ê câbawâdé'gà.”

Ba nye wàrapwiri

ê auina good

naa na i Ti'gà.

Psaume 40.7-9

É tòpò âmu auipwataâboro

⁸ Gà còo, é ina wà Kériso pâ, càcaa wâdé tà Pwiduée pâ ârapwaaailò, ma âraimeai, ma pâ macii na cîri! Êco na nye êkaa Naèà, na é tacoo goojè, ba na jè naa diri pâ pwi bèepwiri!

⁹ Jèpwi, âna é ina tà Pwiduée wà Kériso pâ: *Wâgo-ni aragà; go o mwa pacoo co ê câbawâdé'gà.* [Â gà còo, ê pâ popai bèepwiri, âna rà paari tâjè pâ] † nama tiàu diri ê *auipwataâboro béaa; â é tòpò ê auipwataâboro na bwaa âmué.

¹⁰ Â wà Kériso, âna é jèe nye pwa kaa ê câbawâdé kà Pwiduée, na é panuâ é naiié, ba na é pwi ârapwaaailò na é caapwi co. Â é jèe tipijè jii ê pâ èpà kâjè, â é nama jè tèpa âboro kà Pwiduée‡.

¹¹ [Naa na auipwataâboro béaa, âna] rà coo goro ê béreca wà tèpa pwa ârapwaaailò, na diri pâ tòotù§. Â rà nye pwa wâru pwa ârapwaaailò na ipaiwâ. Êco na nye ticè ji caapwi ârapwaaailò na rà pwa, na pâri ma tipijè jii ê pâ èpà kâjè.

^{10:4} Hébéru 9.13   ^{10:5-6} Psaume 40.7-9   † ^{10:9} É—Kériso, é, Pwiduée Caa.   ^{10:10} Hébéru 9.12

‡ ^{10:10} 2e phrase—Grec: *Sanctifiés*. Pai ina wèe mwara pâ, pâri ma jè coo araé ma pwamainâe ma piênawéna kêe.   ^{10:11} Exode 29.38   § ^{10:11} *Na diri pâ tòotù*—Pâ ârapwaaailò na rà pwa na diri pâ tòotù, âna rà ité jii ê ârapwaaailò na piwéna, na pwa co na caapwi tòotù kàra naja. (Còo nee tii 1.) Êco na cau ticè géee goorà na pwa pàtamee ma é tipijè jii ê pâ èpà kâjè.

¹² Â napwa naa goo ê ipwa ârapwaaailò kà Kériso*, âna é nye wacaapwi pwa co. Â nye dau pwa pàtamee, târa ma pwanauri diri pâ èpà kâjè, dàra gòiri awé†. Â géé na càùé, âna wà Pwiduée, âna é nama é tâaboo naa gòro âji îê, [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru] dàra gòiri awé.

¹³ Â é tâa wê, tiagoro na ée mwa bàra còogai diri tàpé na rà pipaa dèe.

¹⁴ Nye goro é ârapwaaailò kêe na caapwi co, na é nama rà tàrù ma tâbawêe na ara Pwiduée, diri tèpa âboro, na é jèe tipirà jii pâ èpà kàra‡.

Naèà na tòpò naa na pwâranümajè

¹⁵ É nye *paâjupâra pwiri tâjè ê Nyuââê Pwicîri, goro pâ popai bèeni [na é ina wà Pwiduée pâ]:

¹⁶ Nye wàéni kaa
 auipwataâboro
 na bà o mwa pwa
 [ma tèpa âboro kôo]
 na pwi tòotù
 na go jèe pacoo:
 Go mwa tòpò naèà kôo
 naa nanaarà.
 Go mwa wii popai kôo
 naa na pwâranümarà.

Jérémie 31.33

¹⁷ Â é ina mwara pâ:
 Go o mwa tipirà
 jii pâ tojii kâra.
 Go o mwa pwanaurirà
 goro é pâ èpà kàra.
 O câgo mwa caa niimiri
 pâ càrarà na èpà.

Jérémie 31.34

¹⁸ Â gà còo, wiàna jèe pwanauri pâ èpà kâjè, â o câ mwa caa pâri ma jè pwa còwâ cè jè ârapwaaailò.

câmu tà tèpa cèikî

(Naporomee 10.19-13.25)

Jè cipa ba mwü cèikî kâjè

¹⁹⁻²⁰ Ico tèpa béeò, jèe tàpiri tâjè, i ére na dau pwicîri [na wânidò *napwéretòotù] géé goro é pai joro wàra domii kà Iésu. Ba na ia é panuâ é naiié [ba na pwa ârapwaaailò goo] â é tàpiri ê imwaano§ [bétâriwâri i ére na dau

* **10:12** Ê ipwa ârapwaaailò kà Kériso—Pwi ipwa ârapwaaailò kêe bèepwiri, âna wàé còwâ, ba é ipanuâê, ba na é bà. (Còo Héberu 9.28.) † **10:12** Dàra gòiri awé—Ê pâ popai bèepwiri, âna pwiri gòobàra pâ popai târa ma pwanauri pâ èpà kâjè, é, pwiri gòobàra pâ popai tâaboo naa gòro âji îê. **10:13** Psaume 110.1

‡ **10:14** Na é jèe tipirà jii pâ èpà kàra—é, Na é jèe nama rà tèpa âboro kà Pwiduée. Grec: Na jèe papwicîrirà.

10:16 Jérémie 31.33; Héberu 8.10 **10:17** Jérémie 31.34 **10:19-20** Héberu 4.16 **10:19-20** Mataio 27.51 § **10:19-20** Na ia é panuâ é naiié...â é tàpiri ê imwaano—Munaa ucina goro pai too kà pwi apwa ârapwaaailò kà tèpa Juif, naa na ére na dau pwicîri, ba na é tòpò ê ârapwaaailò bèpwanauri pâ èpà kâra é Ba. (Pwi ârapwaaailò kà Iésu, âna é naiié, wàé.) Pwiri ucina mwara goro é pé ciità maina na é wàra pwapwicîri wà Térusaléma na tûdàrùé ûna é bà wà Iésu. (Còo Mataio 27.51.) Pwiri wà pwi awii tii bèeni, âna é ina pâ, ê naii Iésu na taé, âna pwacèwii ê ciità na tûdàrùé.

pwicîri]. Â o câjè caa piwâ na jè tòmè naawê! Ba nye êkaa pwi naigé na bwaa âmuê, târa cè wâro* [dàra gòiri awé naa jaa Pwiduée].

²¹ Wàépwiri, jèe pwa è pwi a pwa ârapwaailò maina kâjè, na é pitûâ naa na è pwârawâ kà Pwiduée.

²² Â é jèe cèitiri è èpà kâjè, ba na jè po pwéelaa, pwacèwii na nuwajè goro jawé na èaau†. Â o jèe nye ticè cè jè muru cèna o pitòtijè goo. Â géè goo kaa pwiri, âna mwa bàra wâdé na jè tòmè naa jaa Pwiduée, naa na pwâranüma na âjupâra, ma è cèikî na mwü.

²³ Wâdé na jè tâjùru ba mwü è cèikî kâjè, naa goo è pâ aupwényunyuâari na jè tapacîri [na me géè jaa wà Pwiduée]. Ba é nye pwi a pacoo è pwina é jèe mara ina béaa.

²⁴ Â wâdé na jè pitu tâjè ma ipagòojè naima, ba na o pimaina too è pimeari kâjè, ma è pâ wakè kâjè na wâdé.

²⁵ Â jè cibwaa coo jii è pâ ipitiri kâjè pwacèwii pàra tàpé, â wâdé na jè tà ciburà ipagòojè. Â jè tà cimwü naa goo, ba jè tâmogòori pâ, o jèe tèepaa è Tòotù [na ée mwa wâjué còwâ na wà Pwi Ukai].

Jè ipwacòoco!

²⁶ [Jè ipwacòojè, co tèpa béeò!] Ba wiàna jè nama gòo pûrujè, ba na jè tà ciburà pwa na èpà—wàijè na jè jèe tâmogòori bwàti è âjupâra—â o jèe nye ticè ârapwaailò, cèna o pâri, târa ma pwanauri pâ èpà kâjè bèepwiri!

²⁷ Â nye ticè cèna jè o tòpi jii Pwiduée, êco è pai pitèijè kêe ma pai pwa wârimuru kâjè! Â è pwi bèepwiri, âna jè tapacîri, naa na pai wâgotâjè ma pwükùru kâjè. Ba wà diri tàpé na rà cicara Pwiduée, âna ée nama tòrà naa na è na ânye na dau tò!

²⁸ Napwa naa goo wà pwi âboro na câe caa pitère dàra è Naèà kà Moosé, âna pitèié ma tètâmwereê, wiàna pwa ârailu, é, âracié cè tèpa pitòtié. Â càra caa piwâ wà tèpa jènereê ma rà tètâmwereê.

²⁹ Â o dà cè wârimuru kà tàpé na rà còogai wà *Pwina naî Pwiduée goro pâ tûâ kàra? Ba ia, é jèe nama rà tèpa âboro kêe‡ goro è domii kêe—è domii na ia é jèe pacoo è auipwataâboro kà Pwiduée. Â wiàna rà nama piticèmururu naa goo, â o dà cè wârimuru kàra? Â wiàna rà piècaari è Nyuâaè Pwicîri, wà pwi a pame è *pimeari imudi kà Pwiduée, â o dà cè wârimuru kàra? [Go ina tàwà pâ]: O nye dau maina awé!

³⁰ Ba jè tâmogòori pâ, é jèe ina [wà Pwiduée] pâ:

*Nye wâgo co,
na go o mwa pitôowâri
[tà tàpé na rà pwa na èpà].
Â wâgo co,
na go nye jèpa naa tàra
pumara è tûâ kàra.*

Deutéronome 32.35

Â jèe wii mwara pâ:

* **10:19-20** Dernière phrase—é, Â é wâro còwâ wà Kériso, â é jèe pâ nau pwi naigé kâjè. Grec: É tàpiri è naigé na bwaa âmuê, na wâro. **10:22** Lévitique 8.30; Ézékiel 36.25; Éféso 5.26 † **10:22** 1re phrase—Grec: Jèe cèitiri è tòri kâra pwâranümajè, â jèe nuwa è naiijè goro jawé na èaau. **10:25** Hébéru 3.13 **10:26** Hébéru 6.4-8 **10:27** Ésaïe 26.11 **10:28** Deutéronome 17.6, 19.15 **10:29** Exode 24.8 ‡ **10:29** É jèe nama rà tèpa âboro kêe—Grec: Papwicîrirà. **10:30** Deutéronome 32.25-36

*Ée mwa nye tèi é Ba kêe
wà Pwi Ukai.*

Deutéronome 32.36

31 Â o po dau pwaée kâjè, wiàna wà Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é tãjùrujè, ba na é pwa wârimuru tãjè§!

Cipa ba mwü cèikî tia pwâadèrèè

32 Wâdé na guwà pitaniimiri pâ tootù béaa. Ba géé na càuru pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso*, â guwà pâmari pâ tacai ma pâ aré ma tòina na dau gòo. Êco na guwà pidàpwicâariwà naa goo, â guwà nye tà cimwü.

33 Ba rà pitubaèpà tàwà, ma pitányiriwà na ara diri tèpa âboro. Â, na pàra pàara†, âna guwà pwadéi tàpé na tubaèpà tàra pwacèwiiwà.

34 Ba ia guwà pitu tà tèpa [cèikî béewà na rà] pwa karapuu, â guwà picâri wiârà, naa na pai tâa na aré kàra. Â ia guwà pidàpwicâariwà, na ia pa jiiwà diri neemuruwà. Â ia guwà ipwadéé, ba guwà nye tâmogòori pâ, jèè tâa tàwà é na atà *aamwari, [na é naa wà Pwiduée] na piwéna ma tà tâa awé!

35 Â ni, âna guwà gòo, â guwà cibwaa nama oratàwà. Ba [wiàna guwà tà cipa ba mwü] é cèikî kàwà [naa goo wà Pwiduée] â o maina é câmawà!

36 Â guwà tà pidàpwicâariwà mwara, ba na guwà o pwa é câbawâdé kà Pwiduée. Ba wiàna wàrapwiri, â guwà o nye tòpi é aupwényunyuâari, na ia é mara ina pâ, na ée mwa naa tàwà.

37 Ba o càcaa gòiri, [â é tèepaa me wà Pwi Ukai] pwacèwii auwii na ina pâ:

*Ée tàpo tèepaa
wà pwi a tèepaa me.
O câé caa ipwâ goo
pai piâpâparié.*

Habakuk 2.3

38 [Â é ina mwara wà Pwiduée pâ]:

*Wà pwina é tà cèikî,
âna é *tàrù na arao.
Â o tâa tée é wâro.*

Habakuk 2.4

Êco na wà pwi âboro na é piwâ ma wâjué còwâ, âna èpà tà Pwiduée wàé.

39 Â wà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, âna o tiàurà awé.

Êco na wàijè, âna jè tà cèikî naa goo wà Pwiduée, â é pa-udòjè [ma naa tãjè é *âji wâro jaaé].

11

Jè ipwacèwii cèikî kà tèpa Isaraéla biu

1 Ê cèikî, âna dà cè pai ina wèè? Na jè cèikî, â jè tâmogòori ba mwü, naa na pwâranümajè, pâ, o nye tèepaa é pwina wâdé na jè tapacîri. Ba é cèikî, âna é

§ 10:31 Grec: *Po dau pwaée kâjè wiàna jè tûu naa na-ararai wà Pwiduée na é wâro.* * 10:32 *Pai tâmogòori kàwà é âjupâra goo wà Kériso—Grec: Pai papwéelaariwà.* † 10:33 *Na pàra pàara—é, Ê ârapâarawà.* Pwiri wà pàra tàpé géé goorà, âna tubaèpà tàra, â wà pàra tàpé, âna rà pwadéirà. 10:34 Mataio 6.20, 19.29

10:37 Habakuk 2.3–4 11:1 2 Korénito 5.7

*paâjupâra târa pwâranümajè, pâ, é nye coo, é pwina bwaa câjè caa pâji còo goro du âraporomeejè.

²⁻³ Nye gée goro kaa é cèikî, na jè tâmogòori pâ wà Pwiduée, âna é tapoo diri pâ muru goro é popai kêe. Ba é tòpò é gòropuu bau é napwéretòtù, ma êdiri pwina tâa na*. Êdiri pâ muru na jè còo, âna rà cau me gée goro pâ pwina câjè caa còo.

Na pàara biu, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée wà tèpa âboro imaina kà tèpa ijiao kâjè. Â nye gée goro kaa pwiri, na wâdé tée wàilà, â é inarà ba wâdé:

Abéla

⁴ Wà Abéla, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é pwa é *ârapwaaailò na wâdé tà Pwiduée. Ba piwéna jii i pwi ia é naa wà pwi cièe, wà Kaina. Â é tòpié wà Pwiduée, â é nama é *tàrù wà Abéla na araé, gée goro é cèikî kêe. Â wiàna jèe gòori é pai bà kà Abéla, â rà bwaa nye tà ciburà patùrajè é pâ pwiibà†.

Énoka

⁵ Wà Énoka, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â jèe wii naa na tii‡ pâ, é pwi âboro na wâdé tà Pwiduée wâé. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na wà Pwiduée, âna é popaé too naa *napwéretòtù, na é bwaa wâro. Â càra mwa caa còo còwâ, naani gòropuu.

⁶ Jè còo pâ, wiàna ticè cèikî kâjè, â o nye po dau pwacoé ma jè tèpa âboro na wâdé tà Pwiduée wàijè. Â wiàna [âji nümajè na] jè too naa jaaé, â wâdé na jè mara cèikî pâ, nye pwa cè Pwiduée! Â jèpwi, âna wâdé na jè cèikî pâ, é pwi a *pwényunyuarì wà tàpé na rà medarié, gée na âji pwâranümarà.

Noa

⁷ Jèpwi, âna wà Noa, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é jèe mara patùraé wà Pwiduée [goro i jèpé na maina na o mwa tèepaa]. Bwaa caé caa pâji còo i jèpé wà Noa, êco na é nye papwicîri wà Pwiduée, â é nye pitère dèe. Â é iti i wànga, â rà cau udò diri mara é tâa kêe. Â é cèikî kêe, âna paari tâjè [é pai càcaa cèikî kà] pàra tèpa âboro gòropuu, na jèe pitèirà, ma naa wârimuru tàra. Â wà Pwiduée, âna é nama é tàrù na araé wà Noa, ma naa tée é pâ aupwényunyuarì kêe. Cau coo diri pâ pwiibà, gée goro é cèikî kà Noa.

Abéraama

⁸ Wà *Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é pitère dà wà Pwiduée na ia é todèe. Â é pâra jii é napô kêe, dàra é napô na ée mwa paari tée wà Pwiduée. Ba bwaa caé caa pâji tâmogòori wâna na é pâra naawê.

⁹ Úna é tèepaa naa na pwi napô na é naa tée wà Pwiduée, â é wâro wê, goro cèikî, na wâ imwaano, ba é pwacèwii pwi pârame.

Â ru wàrapwiri mwara wà Isaaka, pwina naîê, ma wà Iakobo, pwi èrùé. Ba é *aupwataâboro na ia é pwa tà Abéraama wà Pwiduée, âna kà diri tèpa gòobèrèe mwara§.

11:2-3 Genèse 1.1; Psaume 33.6; Ioane 1.3 * **11:2-3** Ê gòropuu bau é napwéretòtù... Ê popai grec ni, âna pai ina wèe pâ, âge, monde, univers. **11:4** Genèse 4.3-10 † **11:4** Abéla; Kaina—Du naî Adamu, pwi apâbéaa kà tèpa âboro naani gòropuu. **11:5** Genèse 5.21-24 ‡ **11:5** Jèe wii naa na tii—é, Wà Pwiduée, âna é jèe paâjupâra naa gooé. **11:7** Genèse 6.13-22, 7.1; 1 Pétèru 3.20; 2 Pétèru 2.5 **11:8** Genèse 12.1-5 **11:9** Genèse 35.12 § **11:9** Dernière phrase—Grec: Ba rà tòpi ma wâé é auinabéaa.

10 Ba é pwi âji napô na é pitapacîri wà Abéraama, âna é napô na é bari wà Pwiduée wiâra câbawâdé kêe; napô na o tâa dâra gòiri awé.

11 Wà Abéraama, ma wà tô wâdèe Sara, âna ru jèe du ijiao ma jiiâmumu. Â wà Sara, âna é tô ilâri na é mwari—ba càcaa pâri ma pwa èpo kêe. Êco na ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kàru, na é pitàmari pwi nari èpo wà Sara*.

12 Â rà pâ nau dau wâru awé, tèpa naneeâboro, na pitèparà gée gooé. Â rà jèe wâru pwacèwii pâ îricò nidò napwéretòotù, ma marawâ niboo bàrawià, na càcaa pâri ma jè pûra. [Ba pacoo, pwacèwii é auinabéaa kà Pwiduée.] Â guwà còo, rà cau me gée goo wà pwi caapwi âboro, na ia é jèe nye po dau ijiao!

13 Wà Abéraama, ma Isaaka ma Iakobo†, âna càra caa còo diri [é pâ aupwényunyuâari na me gée goo] é auinabéaa kà Pwiduée, na rà bwaa wâro. Êco na rà nye cèikî taaci [pâ, o mwa nye coo na cè jè tòotù]. Â rà ipwâdée, ba pwacèwii na rà còo gée iti é pai pacoo wèe. Ba rà nye cau inapàpari diri pâ, rà po tèpa pârame co naa na pwi gòropuu bèeni.

14 Â wà tàpé na rà wàrapwiri târa é pai tùra kàra, âna tèpa âboro na rà tàgère pâra dâra jè napô, na o mwa âji napô kàra.

15 Â càra caa niimiri pwi jè napô na rà me géewê. Ba pwiri nye pâri ma rà wâjué còwâ naawê.

16 Ba rà niimiri é napô na dau wâdé jii cè jè napô ni gòropuu. Ba napô na wânidò napwéretòotù, na é pwabwâti ba kàra wà Pwiduée. Â wâépwiri é majoroé ma jè còo pâ, caé caa kamu goorà wà Pwiduée, na rà ina gooé pâ Pwiduée kàra.

17-18 [Jèpwi mwara naa goo] wà Abéraama: É dau cèikî naa goo wà Pwiduée. Â é ina tée wà Pwiduée pâ, o mwa dau wâru cè tèpa gòobèrèè, na o mwa pitèparà gée goo pwina naîê, wà Isaaka. *Genèse 21.12* Êco na, gée na càuè, â é tacai é cèikî kêe wà Pwiduée. Ba é tûâri tée pâ, na é pwa ârapwaaailò tée goo wà Isaaka. Â wà Abéraama, âna é [pipwabwâtié, ba na é] wàrapwiri.

19 Ba é cèikî pâ, pâri wà Pwiduée ma é pawâro còwâ tèpa bà. [Êco na é pacooé wà Pwiduée] â é naa Isaaka còwâ tà Abéraama. Â pwacèwii na é jèe wâro còwâ wà Isaaka‡.

Isaaka

20 Wà Isaaka mwara, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é pacidòri nyuâa [tupédu naîê]—wà Iakobo ma wà pwi cièe, Ésaü. Â é naa târu é aupwényunyuâari kêe, na o mwa coo na cè jè tòotù na bwaa wâ naigé.

Iakobo

21 Wàrapwiri mwara naa goo wà Iakobo. Ba é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â béaa kâra pai bà kêe, âna é dùuè naa gòro é tâjò kêe, â é pwamaina Pwiduée. Â é pwényunyuâari [tupédu èrùé] du naî Ioséfa. Â nye gée goro kaa é cèikî kêe, na é wàrapwiri.

11:11 Genèse 18.11-14, 21.2; Roma 4.19 * 11:11 Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina é cèikî kà Sara, naa na pwi nee tii bèeni. Êco na pàra tàpé, âna rà ina Abéraama. Â pàra tàpé mwara, âna rà inaru. 11:12 Genèse 15.5, 22.17 11:13 Genèse 23.4; 1 Chroniques 29.15; Psaume 39.13; 1 Pétèru 2.11 † 11:13 Abéraama ma Isaaka ma Iakobo—Grec: Wà diri tèpa âboro-bà. Êco na càcaa ina diri tèpa gòobàra Abéraama na rà dau wâru, na inarà naa na nee tii 12. 11:17-18 Genèse 21.12, 22.1-14 11:19 Roma 4.17 ‡ 11:19 Â pwacèwii na é jèe wâro còwâ... é, Wâépwiri é jè ucina {ba kêjè}. 11:20 Genèse 27.27-29, 39-40 11:21 Genèse 47.31-48.20

Ioséfa

²² Wà Ioséfa, âna é cèikî pâ, o gée na càuru ê pai bà kêe, âna wà Pwiduée, âna ée mwa popa ê Ba kêe, *Isaraéla, gée napô *Aigupito. Â nye gée goro kaa ê cèikî kêe, na é mara ina tà tèpa jènereê pâ, wiàna coo é pwi tòotù-bà, â rà mwa popa pâ wiàrà, é napudòe gée napô Aigupito[§].

Du nyaa ma caa kà Moosé

²³⁻²⁴ Wà du nyaa ma caa kà *Moosé, âna ru cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro é cèikî kàru, na càru caa pitère dâra ê naèà kà Faraô, pwi ukai kà tèpa Aigupito. [Ba é tûâri pâ, naa tètâmwara diri tèpa nari èpo pao na pitèparà naa jaa tèpa Isaraéla.] Â ru naapwàniri Moosé, naa na âracié parui. Ba ru côo [gée goro] pai wâdé kêra naporomee [pâ, é jèe pitòrigarié wà Pwiduée*. Â é pâmarié wà tô èpo kà ukai Faraô, â é popaé, ba na èpo kêe.] Â é pimaina too wà Moosé [naa na pwârâwâ kà pwi ukai Faraô].

Moosé

Â wâé mwara, wà Moosé, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa ê cèikî kêe, na tàutêe na rà ina gooé pâ, é pwi èrù pwi ukai kà tèpa Aigupito.

²⁵ Â é tâa jaa [tèpa âji jènereê, wà tèpa Isaraéla] pwi Ba kà Pwiduée, na pàara na tubaèpà tàra na. Ba wâdé tée na é piaré wiàrà, jii cè pai ipwâdéê kêe [jaa Faraô] na pwi wâro na èpà tà Pwiduée. Ba o càcaa gòiri pé ipwâdéê bèepwiri.

²⁶ Â piècaarié, pwacèwii é pai piècaari Kériso—wà pwi *Mesia [na ia ée panuâê me wà Pwiduée, wâru pâ naja gée na càué]. Ba wâdé tà Moosé pwiri jii cè pai tòpi kêe diri pâ neapiâ wâ napô Aigupito. É wàrapwiri târa é càraé, ba é tà niimiri é câmaé na ée mwa naa tée wà Pwiduée.

²⁷ Â nye gée goro kaa ê cèikî kêe, na é [popa ê Ba kêe ba na rà] còobé gée Aigupito. Càcaa wâgotêe goro cè pai putâmu kà ukai Faraô. Â é cimwü, ba é nye tàgère côo goro cèikî wà Pwina câjè caa côoê goro du âraporomeejè.

²⁸ Â nye gée goro kaa ê cèikî kêe, na é [tûâri târa ê Ba kêe pâ, na rà] pwa é *Paséka—rà tâmi é apwaara goropwârâwâ kâra goro é domii kêra nari mutô, ba na câe caa tatéerâ i pwi *angela, na ia é tètâmwara tèpa ciàra èpo [naa napô Aigupito].

Tèpa Isaraéla

²⁹ Wà tèpa jooorojè, wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî naa goo wà Pwiduée, [na ia rà pâra wiâ wà Moosé gée napô Aigupito]. Â nye gée goro kaa ê cèikî kâra, na jèe îgé é naigé kâra naa nawiâ Mii. Â rà tapàgà, tia na ére gée côwâ, [â rà cau udò]. Ba ûna rà pwârîrà wà [tèpa coda kà] tàpé Aigupito, â é cajipirà i jawé, â rà cau mwü ma bà.

³⁰ Â wà tèpa Isaraéla, âna rà cèikî mwara naa goo wà Pwiduée. Ba nye gée goro kaa ê cèikî kâra, na rà tabéaa goro é auba babé wâri napô, naa na 7 tòotù. Â é nye tûu kaa i auba.

Rahab

³¹ Wà Rahab, wà tô ilâri gòronaigé [wâ Iériko] âna é cèikî naa goo wà Pwiduée. Â nye gée goro kaa ê cèikî kêe, na é tòpi wà i tupédu coda Isaraéla, na ia mara

^{11:22} Genèse 50.24-25; Exode 13.19 § ^{11:22} Dernière phrase—Grec: *Â é naa é pitûâ kêe, naa goro é pâ duué.* ^{11:23-24} Exode 1.22, 2.2 * ^{11:23-24} *Ru côo...pai wâdé kêra naporomee...* Wà tèpa Isaraéla biu, âna rà cèikî pâ, é pai wâdé kêra naporomee pwi âboro, âna câmu kêe pâ, wâdé tà wà Pwiduée wâé. (Còo 1 Samuel 9.2; Luka 1.80; Apostolo 7.20.) ^{11:28} Exode 12.21-30 ^{11:29} Exode 14.21-31 ^{11:30} Josué 6.12-21 ^{11:31} Josué 2.1-21, 6.21-25; Jacques 2.25

cùruru, ba na ru cai i ville. Êkaa na é udò [ê tâa kêe]. Êco na rà cau bà wà diri pàra tèpa âboro naa na ville, gée goo na càra caa tèpa pitêre dà wà Pwiduée.

Wâru mwara pàra tàpé

³² O dà cèna go mwa ina còwâ mwara? Na càcaa pâri cè pàara ma go piwiâ diri [pâ pwina rà pwa, gée goro é cèikî kàra—pwacèwii] wà Gidiona, ma Barak, ma Samasona, ma Jefaté, ma Samuêla, ma wà diri tèpa *péroféta mwara:

³³ Rà piétò jii pâ mwaciri wà pàra pwi;
Rà pa é pitúâ goro âjupâra wà pàra pwi;
Rà [pwa é pwina wâdé, â rà] tòpi é pâ aupwényunyuâari [kà Pwiduée] wà pàra pwi;

Rà târi é pwâra liô wà pàra pwi;

³⁴ Rà câtâmwara pâ ânye na maina wà pàra pwi;

Rà udò jii [tèpa pièpàrirà, na pwa] na rà tètâmwara;

Rà tòpi é nii ma gò wà pàra pwi, na dau ticè nii kàra, ba na rà piétò naa gòro paa, ma pagù é pâ pwâra paa na dau maina.

³⁵ Napwa naa goo é pàra ilàri, âna [gée goro é cèikî kàra, na] rà tòpi còwâ tèpa éarà, ma bàrarà, ma naîrà†, na ia rà wâro còwâ gée na aubà.

Â napwa naa goo wà pàra tèpa âboro, [âna gée goro é cèikî kàra] na rà dau pidâpwicâarirà, na rà dau tubaèpà târa naiirà [wà tèpa pièpàri Pwiduée] tiagoro na rà nama rà bà. Â càra caa [panuâ é cèikî kàra, ba na o] tipirà. Ba rà jèe tà niimiri é wâro gée na càuru é pwâra bà, na é mwa tòpi; wâro na dau piwéna awé [jii é wâro bèeni gòropuu].

³⁶ Wà pàra pwi, âna piècaarirà ma pâdirà goro ubati. Â wà pàra tàpé, âna tòpòrà naa na karapuu‡, ma piirà goro itùpaò.

³⁷⁻³⁸ Â caamwara pàra pwi goro atü. Â tòtâmwara pàra tàpé goro tàuwa. Â èti ba ârailu pàra tàpé goro kiri.

Â napwa naa goo wà pàra tàpé, âna tubaèpà târa, ma pwârirà gée na jè ére naa na jè ére. Â rà uru pâ naa namaré, ma pâ gòrojaa, â ticè nao kàra. Â ticè neemururà, â rà coona co parawére mutô ma nani. Â rà picârü wâna pâ pwâramara-atü, ma wâna pâ pwêe na îri naa napuu. Â nye dau pwaée kàra kaa, â rà nye dau maagé côo kaa. [Au, meaarirà!] Ba rà dau wâdé jii é pé gòropuu bèeni.

Rà cau tapacîri pwina jè tòpi

³⁹ [Wàéni é éreé, co tèpa béeò]: Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna rà cau cèikî diri naa goo wà Pwiduée. Â gée goro é cèikî kàra, â é inarà ba wâdé. Êco na nye ticè gée goorà, cèna é nama tòpi na pwi pàara-bà, diri [ê aupwényunyuâari] —i pwi ia é jèe mara ina wà Pwiduée [pâ, na ée mwa naa târa i Ba kêe.

⁴⁰ Âna gorodà?] Ba rà gére tapacîjè, [wàijè na jè bwaa wâro nabà]. Ba wà Pwiduée, âna é jèe mara pwabwàti gée na biu, pâ, na ée mwa cau nama jè

11:32 Juges 4.6–5.31, 6.11–8.32, 11.1–12.7, 13.2–16.31; 1 Samuel 1.1–25.1, 16.1–1 Rois 2.11 **11:33** Daniel 6.2–28 **11:34** Daniel 3.23–27 **11:35** 1 Rois 17.17–24; 2 Rois 4.25–37 † **11:35** Tèpa éarà, ma bàrarà, ma naîrà—é, Tèpa jènererà. Grec: Tèpa bà kàra. **11:36** 1 Rois 22.26–27; 2 Chroniques 18.25–26; Jérémie 20.2, 37.15, 38.6 ‡ **11:36** 2e phrase—é, Â tòpòrà naa na karapuu. Pwiri caapwi gomou goro âboro, é pwiri du ârailu gomou. **11:37-38** 2 Chroniques 24.21

tàrù ma tâbawêe na araé, wàijè naima ma wàilà. Â muru na dau wâdé ba kâjè nabàš.

12

Jè ipwacèwii Iésu â jè cimwü

¹ Jèe *paâjupâra tâjè ê cèikî kà diri tàpé na rà pâbéaa kâjè na rà nye dau wâru awé kaa. Ê wâro kâra, âna câmu ba kâjè*. [Pwacèwii na jè itâa na pi-itâa.] Â wiâna wârapwiri, co tèpa béeò, â wâdé na jè panuâ tâjii diri cè nakake, na pacoo pai itâa kâjè. Â jè tètâjii pâ èpà kâjè na cipajè! Â jè pipagòjè, ba na jè nye tà itâa, naa na pidâpwicâari, tiagoro ê pwâadèrèè.

² Jè còo co wà Iésu, ba wâé na é pàara ê cèikî kâjè géè na autapoo goo, â wâé na é wéaari, ba na o tâbawêe na pwâadèrèè. Ba é tòpi ê napâraê goro pai pidâpwicâariê. Â é dau aré, â é bà naa goro *satauro—ê pai bà na dau pwa kamu goo. Êco na é nama piticèmuru naa goo ê pwi kamu bèepwiri, ba é tà niimiri ê pai o ipwâdéè kèè naa pwâadèrèè. Â [wà Pwiduée, âna é jèè nama] é tâaboo naa gòro âji îê [ba na é pitûâ kâra diri pâ muru].

³ Wâdé na jè niimiri ê pai pidâpwicâariê na rà tubaèpà tée ma piècaarié wà tèpa âboro èpà. Ba wiâna wârapwiri, â o câjè caa pwaora, ma panuâ [ê cèikî kâjè].

É picòjè Pwiduée ba é mearijè

⁴ Go tâmogòori pâ, rà pipaa dàwà wà tèpa âboro èpà, pwacèwii na ia rà pwa tà Kériso. Â guwà dau tâa na aré goo. Êco na bwaa câguwà caa pâji pwacèwiiê bwàti, tiagoro cè pai bà kàwà†!

⁵ Â jèpwi mwara, gona guwà jèè ipwanauri pâ, é ina goowà pâ guwà tèpa naîê, â é tòimiriwà [goro pai tâa na aré ma tòina kàwà]? Ba é ina pâ:

*Pwi âji naîô wée,
gà tère Pwi Ukai na é picòowà.
Gà cibwaa nama pièpà tâgà.*

⁶ É tòimiri diri tèpa âji naîê.

*É pa-icòo diri tàpé
na wânümeè tàra.*

Proverbes 3.11–12

⁷⁻⁸ Êkaa na guwà tòpi bwàti ê pâ ârapupûra kà Pwiduée, na é tûâri tàwà ê pâ muru. Ba é wârapwiri tà diri tèpa naîê. Ba wàilàpà pwi âboro èpo na câé caa tòimirié wà caa kèè? Â wiâna câé caa wârapwiri tàwà wà Pwiduée, â pwiri pai ina wèè pâ, câguwà caa tèpa âji naîê.

⁹ Â wiâna jè papwicîri tèpa caa kâjè naani gòropuu, na rà pa-icòo ma tòimirié, â dau wâdé mwara na jè tòpi na é tòimirié pwi Caa kâjè na é wânidò *napwéretòtù. Â o tâa tâjè ê *âji wâro‡.

§ 11:40 Grec: *Wà Pwiduée, âna é jèè mara còo é pwina dau wâdé ba kâjè jii pwiri, ba o càcaa wâdé na é nama rà tâbawêe jijè.* (Wâèni é muru na dau wâdé ba kâjè: Ba jè còo é aupwényunyuâari kà Pwiduée na jè bwaa wâro naani gòropuu, géè goo pai tâa kâjè naima ma wà Kériso.) 12:1 1 Korénito 9.24–25

* 12:1 1re & 2e phrases—Grec: *Rà tâbèepijè tèpa paâjupâra na rà pwacèwii é nee na maina.* (Ucina goro é jéûrà, ba rà dau wâru awé.) † 12:4 Grec: *Bwaa câguwà caa pâji cicara é èpà tiagoro pai joro wàra domii {kàwà}.* 12:5 Job 5.17; Proverbes 3.11–12; Auinapàpari 3.19 12:7-8 Deutéronome 8.5 ‡ 12:9 Â o tâa tâjè ê âji wâro—é, Â jè mwa picòo pai wârori é wâro na wâdé tée. Grec: *Â jè mwa wâro.*

¹⁰ Ba wà tèpa caa kâjè, âna rà nye pa-icôo ma tòmìrijè na ji pwi pàara na ûgé, wiàra câbawâdé ma auniimiri kâra. Êco na wà Pwiduée, âna é nye pitûâri ma picòojè, ba na é pitu tâjè [dàra gòiri]. Ba wâdé tée na jè pâ nau tèpa âboro na jè wâdé ma pwicîri ma tâbawêe, pwacèwiié.

¹¹ Âjupâra pâ, càcaa wâdé tâjè è ji pàara na jè tâa na è pai pitûâ ma picòojè. Êco na, wiàna jè tòpi bwàti, ma pidàpwicâarijè naa goo, â géé na càùé, â o mwa pwa câmajè na o dau wâdé. Ba jè o mwa tèpa âboro kâra pinaanapô—tèpa ciburà pwa è pwina wâdé ma *târù.

Cimadò ma pagòo du îgà na ora!

¹² Êkaa na [go jèpa ina tàwà jècaa pâ]:

Gà cimadò wài!
Pagòo du îgà!
Mudàra cè nii
târa âgà na céca!
¹³ Pâra wii naigé na târù!
Cibwaa pagà jii!
[Pwa taaci na wâdé!]
Â o naa tâgà còwâ,
cè nii ma gòo,
wâgà na gà bee!
Â gà o pâra ba târù!

Ciburà pitêre dà Pwiduée!

¹⁴ [Wàèni pàra aupitûâri kôo tàwà]: Guwà mudàra ma guwà wâro na pinaanapô ma tèpa âboro diri. Â guwà wârori è wâro na pwicîri, ma wâdé tà Pwiduée. Ba nye po dau pwacoé ma guwà còo wà Pwi Ukai, wiàna câguwà caa wàrapwiri.

¹⁵ Guwà ipwacôoco! Guwà cibwaa naa càùwà naa goo è *pimeaari imudi kà Pwiduée, [ba o péa câguwà caa tòpi è aupwényunyuâari kêe]. Â guwà piwéariwà ma pitòmìriwà, ba péa ée tà wàawà naa jaawà cè jè pièpà[§], na pwacèwii è murumwatò na èpà. Â é piawài goro ipâra pâ, â é tòpò pitiri è pwêe na maga.

¹⁶⁻¹⁷ Â guwà ipwacôoco mwara, ba na o ticè géé goowà na é ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà cibwaa pwaduwà kà Ésaü biu. Ba jè cau tâmogòori è jèkutâ gooé. Ba é pwi ciàra èpo, na o tâa tée è aupwényunyuâari kà caa kêe. Â é icurié [imudi tà pwi jiié] naa goro caapwi ngapò utimuru co! Â géé na càùé, [ûna é mwa còoina è pwina é pwa] â é picigòboo na ara caa kêe, ma dau i, ba na é ilari jiié còwâ è aupwényunyuâari kêe. Êco na jèe càcaa pâri. Â é tètâjiié wà caa kêe. Êkaa na guwà ipwacôowà! Â guwà câbaâjimuru è pâ muru [na Mwaciri] kà Pwiduée!

Jè pâmwünyabweri jaa pwicîri

¹⁸ Ico tèpa béeò, jè jèe pâ-mwünyabweri è jaa na càcaa pâri ma jè tii goo, ma còo goro du âraporomeejè. Napwa naa goo wà tèpa jojoorojè, tèpa *Isaraéla biu, âna po dau wâgotàra na ia rà pâmwünyabweri i gòrojaa wâ Sinaï, ba na rà o tòpi

^{12:11} Jacques 3.17-18   ^{12:12} Ésaïe 35.3   ^{12:13} Proverbes 4.26   § ^{12:15} Cè jè pièpà—Pwiri è pièpà naa na pwàranümajè; pwiri pwi jè muru, é, pwi jè âboro na é tubatiàu è pinaanapô kâra picaatâa, ma tadârùé. Munaa pai naa càùjè naa goo wà Pwi Ukai, ma pai tàutâjè dàra cèikí naa gooé, ma pai pâra wiàra pâ duée imudi. (Còo Deutéronome 29.17.)   ^{12:16-17} Genèse 25.29-34   ^{12:16-17} Genèse 27.30-40   ^{12:18} Exode 19.16-20; Deutéronome 4.11-12

pâ *Naèà kà Pwidueé. Ba rà côo naawê ê doromara ânye, ma nee, ma bàutê. Â tii goorà ê u kêra duée*.

19-20 Â rà tère airi tutu. Â é patùrarà [wà Pwidueé na] ê pwâratùra na dau maina: [*Pwicîri na guwà pâra gò i jaa bèeni!*] Wà pwi macii, ma wà pwi âboro cèna é tii goo, âna o câtâmwereê goro atii! *Exode 19.12-13*

Â dau tâpwi kà tèpa Isaraéla, â rà tomara too tée pâ: «Éee! Gà coo, co Pwi Ukai!» Ba càcaa pâri ma rà tèreê,

21 tiagoo mwara wà *Moosé, [pwi a pitûâ kêra]. Ba é pwùkùru, ma céca goro pai wâgotêe.

22-23 Napwa naa goojè, âna jè ipwâdée, na jèe pâmwünyabweri ê jaa [kà Pwidueé]—*Siona, na wânidò napwéretòotù. Â jè gére coo na ê napô kà wà pwi a pitèi diri tèpa âboro, ma pwi a-ipawârojè†. Â puràra pwâranümajè, ba jè jèe pwi pitapitiri kà diri tèpa âji naî Pwidueé‡—wàijè na jèe wii neejè naa na Tii kêe, [ba na o tâa tâjè ê aupwényunyuâari kêe]. Â jè picaatâa ma wà diri tàpé na rà jèe bà§, géee na biu, na wâdé tà Pwidueé wàilà—wà diri tàpé na ia é nama rà *târù ma tâbawêe na araé. Â rà cibèepijè ê pâ *angela na rà dau wâru awé, na càcaa pâri ma jè pûra ê jéûrà.

24 Â jè jèe medari wà Iésu, wà pwi ia é pame tâjè ê *aupwataâboro na bwaa âmuê, [na ia é jèe pwa wà Pwidueé] ba kâjè. Â é jèe pacoo wà Iésu goro pai joro é domii kêe [na ia é bà ba kâjè]. Â é domii kêe, âna é piwéna awé jii ê domii* kà Abéla†.

25 Êkaa na guwà ipwacôoco, ba péa tàutàwà dàra pitère dà wà Pwidueé na é gére patùrawà! Ba ia càra caa udò jii ê wârimuru, wà tèpa jojoorojè, tèpa Isaraéla, na ia rà naa càùrà naa goo wà Moosé. Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwiijè‡. Â o mwa wànau ê wârimuru tà diri tàpé na rà naa càùrà naa goo wà Pwidueé na é wânidò napwéretòotù?!

26 Ba ia, [wâ gòrojaa Sinaï] na ia é nama gù napuu goro pwâratùra kêe. Â é jèe ina tâjè pâ: *Go o mwa tubagù còwâ é gòropuu diri.* Â o càcaa gòropuu co, â o napwéretòotù mwara! *Aggée 2.6*

27 Pai ina wèe pâ: O tiàu ê gòropuu ma diri ê pwina tâa na, ba muru na ia é tòpòrà wà Pwidueé. Êco é pâ muru na tâa jaaé, âna o tà tâa awé.

Mwaciri na o càcaa gù

28 Guwà côo, jè jèe tòpi [ê autâa na] Mwaciri kêe na o càcaa gù! Êkaa na wâdé na jèe dau pwaolé tée, ma pwamainâe. Â jèe piênawéna kêe goro é wâro na pwicîri ma wâdé tée. Â jèe dau papwicîriê,

29 ba wà Pwidueé kâjè, âna é pwacèwii ê ânye na tòotiàu diri ê muru goo!

* **12:18** Grec: *Jèe câguwà caa pâmwünyabweri ê jaa na pâri ma guwà tii goo, na pwa pé diopwaa kêra ânye goo, ma é nee, ma é bàutê, ma é ukâraduée. Ukâraduée—Tourbillon.* **12:19-20** Exode 20.18-21; Deutéronome 5.22-27 **12:19-20** Exode 19.12-13 **12:21** Deutéronome 9.19 † **12:22-23** *Pwi a-ipawârojè—é, Na é wâro.* ‡ **12:22-23** *Âji naî Pwidueé—Grec: Tèpa ciàra èpo kà Pwidueé. Wâjaa tèpa Juif, âna wà tèpa ciàra èpo, âna rà tàpé na tâa târa é aupwényunyuâari na maina.* § **12:22-23** *Ma wà diri tàpé na rà jèe bà...* Grec: *Ma pâ nyuâa tàpé na rà târù, â na rà jèe tâbawêe.* **12:24** Genèse 4.10; Hébéru 8.6

* **12:24** *Domii kà Abéla—é, Ârapwaaillò na ia é naa wà Abéla.* † **12:24** *Ê domii kêe, âna é piwéna awé jii, é domii kà Abéla—Wà Abéla, âna pwi apâbéaa kà tèpa âboro na tètâmwararà. (Còo Hébéru 11.4.) Ê pai joro wâra é domii kêe, âna pame é wârimuru kà pwi cièe, Kaina, na ia é tètâmwereê. Êco na é domii kà Kériso, âna é pame é pai pwanauri wâra èpâ kâjè diri, â é nama jèe wâdé na ara wà Pwidueé.* **12:25** Hébéru 2.1-3, 10.26-29 ‡ **12:25** *Â wà Moosé, âna é pwi âboro pwacèwiijè—Grec: {Moosé}, na é pwi âboro gòropuu.* **12:26** Aggée 2.6 **12:29** Deutéronome 4.24, 9.3

13

Bénabwé popai

¹ Wâdé na guwà tà ciburà pimeariwà, pwacèwii tèpa aéjii. Ba wàépwiri ê pai pwa kà tèpa cèikî naa goo wà Kériso, tà tèpa béerà.

² Â guwà tòpi bwàti tèpa âboro na rà me naa jaawà. Ba wà para tàpé, âna càra mu caa tâmogòori pâ, rà tòpi pâ *angela kà Pwiduée.

³ Â guwà niimiri mwara tèpa [cèikî béewà] na rà gére wâna karapuu, â guwà tâa na é aré ma wàilà, pwacèwii na wâguwà mwara na piiwà. Â ipaiwà mwara naa goo tàpé na gére tubaèpà târa é naiirà—wâdé na guwà pwamaagé còo ma wàilà, pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa*.

⁴ Guwà tòimiri ê pipaèwâdà kàwà. Â guwà cibwaa toomura—cibwaa cíâa jii pa wâdàwà, é tèpa éawà. Ba ée mwa naa wârimuru wà Pwiduée tà tàpé na rà wàrapwiri, ma wà diri tàpé na rà ipuu imudi ma wà para tàpé.

É pitu tâjè Pwi Ukai

⁵ Guwà cibwaa pwa ma âra-nümawà é mwani! Bwa! Guwà ipwàdéé co, goro é muru na tà tàwà. Ba é jèe nye ina wà Pwiduée pâ: *O câgo caa imwüru jiiigà; â go mwa tà tòimiri gâ taaci.* *Deutéronome 31.6*

⁶ Â géé goo kaa pwiri, â jèe câjè caa pidumapiê. Ba:

É nye upao

wà Pwi Ukai kôo.

O càcaa wâgotôo

goo tèpa âboro.

Dà cèna rà pwa tôo?

Psaume 118.6

Wàépwiri ê popai na jè inapàpari naa na ipwàdéé!

⁷ Guwà niimiri tèpa pitûâ kàwà naa na cèikî, na ia rà mara pame tàwà é popai kà Pwiduée. Â guwà naa nümawà naa goo é pai wâro kàra, bau é aupwényunyuâari na me goorà†. Â guwà ipwacèwii é cèikî kàra.

Pâra wiâ Iésu

⁸ Wà Iésu Kériso, âna é nye tà ipaiwà napwiri, ma nabà, ma dâra gòiri awé!

⁹ Guwà cibwaa tòpi imudi é pâ na jèpapara pupûra na ité. Ba rà péa ipa-imwüruwà. Ba nye éco é *pimeari imudi kà Pwiduée, na é tâmogòori pagòo pwâranümajè, â càcaa cè pai pitère dâra kâjè pâ naèa goro é pâ utimuru. Ba pâ po dau piticèmuru naa goo é pâ pwiibà.

¹⁰ Pwa é *ârapwaaailò‡ kâjè [na é piwéna]. Â wà tèpa pwa ârapwaaailò ni gòropuu, âna ticè ére kàra géé goo.

¹¹ Wàilà, âna rà mu popa me é domii kâra pâ macii na tètâmwararà, naa na ére na dau pwicîri, ba na ârapwaaailò bépwanauri pâ èpà. Â é naii pâ macii-bà, âna cîri naa gòroigé§, [naa na jè ére na wâiti jii é autâa kà tèpa âboro].

13:2 Genèse 18.1–8, 19.1–3; Roma 12.13 * **13:3** Pwacèwii na naiiwà na tubaèpà târa—é, Ba wâguwà mwara, âna pwa naiiwà, é, Ba guwà bwaa wâro naani gòropuu ma wàilà, é, Ba pwiri o tubaèpà tàwà na cè jè tòotù na bwaa wâ naigé. Grec: Ba nye wâguwà naa na naiiri âboro. **13:4** Éféso 5.5 **13:5** Deutéronome 31.6,8; Josué 1.5 **13:6** Psaume 118.6 **13:7** 1 Korénito 4.16 † **13:7** Aupwényunyuâari na me goorà—é, Pai bà kàra. **13:9** Roma 14.17 ‡ **13:10** Ârapwaaailò—Grec: Aupwa ârapwaaailò (autel). **13:11** Lévitique 16.27 § **13:11** Cîri naa gòroigé... Câmu kâra pai tètâjii pâ èpà kâra é Ba.

12 Wà Iésu, âna [wàé pwi ârapwaaílò kâjè. Â tètâjiié, â] é maagé côo, â é bà naa gòroigé jii ville. Â joro é domii kêe, ba na o cèitiri é pâ èpà kâjè, ba na pwéelaa [é pwâranümajè na ara wà Pwiduée].

13 Êkaa na wâdé na jè pâra wiâ Iésu, â jè tà tâa na é aré ma kamu kêe*. Â jè còobé ma wàé jii é pai wâro kà tèpa âboro [na èpà]†.

14 Ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâna é pwi gòropuu bèeni na o tiâu. Ba é wânidò *napwéretòtù, â jè tàgére pâra naawê‡.

15 Wâéni é pâ ârapwaaílò, na wâdé tà Pwiduée na jè tòpò na araé: Na jè pwamaina é nee, ma inapàpari pâ, é Pwi Ukai kâjè.

16 Â jèpwi: Na jè pwa é pwina wâdé, â jè imeai tàpé na piticè kàra. Wàé kaa pwiri é âraimeai na wâdé tée.

Ipakîriwà ma pwapwicîri

17 Wâdé na guwà ipakîriwà, â guwà pitêre dà tèpa pitûâ kàwà [naa na cèikî]. Ba ée mwa tèirà goowà wà Pwiduée. Â guwà nama rà ipwâdéé goro é càrawà, â guwà cibwaa nama tòina pwâranümarà! Ba wiàna rà pikîri goowà, â o nye èpà ba kàwà mwara.

18 [Tiagoro nabàni, co tèpa béeò, âna] câé caa pitòtibà é *pwâratùra-nigée-goobà. Â wâdé na guwà tà ciburà pwapwicîri ba kâbà§, ba na o tà ciburà wâdé é càrabà naa na diri pâ ére.

19 Â jèpwi mwara, âna go tacoo goowà pâ, na guwà pwapwicîri, ba na o pâri ma go wâjué còwâ wà naa jaawà.

Aupwényunyûâri

20-21 Go ila wà Pwiduée, wà pwi a naa tâjè é pinaanapô, pâ, na é naa tàwà diri cè pwina tiâu jiiwà, ba na guwà pwa é câbawâdé kêe. Go ilari jiié pâ, na é wakè goowà, na é naigé mee wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso, ba na o pwa cè pwêe goowà, na dau wâdé tée. [Â go pwamaina] wà Kériso, na é pwi a piwéaarjè—wàijè na jè pwacèwii é pubu mutô kêe. [Ba é pipanuâé ba kâjè tiagoro na é bà.] Â é domii kêe na ia joro, âna êkaa i pwi ârapwaaílò na ia é pacoo é *aupwataâboro [kà Pwiduée] tâjè, na o tâa dàra gòiri awé. Â wà Pwiduée, âna é pawâroé còwâ géé na aubà. Üu, wâdé na tâa tà Kériso é pai maina ma muugère dàra gòiri awé! Wâdé na wàra! Amen!

Ipiciji

22 Ico tèpa cèikî béeò, go ilari jiiwà pâ, na guwà tòpi bwàti é pâ autûâri kôo naa na tii bèeni. Ba càcaa dau gòri, na go wii, ba na pagòowà ma pamogòori tàwà.

23 Jèkutâ wâdé goo pwi béejè Timotéo. Ba é jèe còobé géé na karapuu! Â wiàna é tèepaa me wà naani, â ée mwa me wiâô wiàna go caiwà.

24 Guwà naa bwàcu kôo tà tèpa pitûâ kàwà naa na wâra pwapwicîri, bau tèpa cèikî diri. Â rà naa bwàcu kàwà mwara diri tèpa cèikî ni napô Italie.

25 Wâdé na tâa jaawà é pimeari imudi kà Pwiduée!

13:12 Ioane 19.17 13:13 Héberu 12.2 * 13:13 Kamu kêe—Pai bà kêe naa goro satauro. (Còo Héberu 12.2.) † 13:13 Jii é pai wâro kà tèpa âboro na èpà—Grec: Jii é ére na rà tâa wé wà tèpa âboro (hors du camp). Càcaa pai ina wèe pâ, jè wâro iti jii pâra tèpa âboro; wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri, ma ité jii é wâro kàra na èpà, ba é âji napô kâjè, âna càcaa wâni gòropuu. Wâdé na jè pidâpwicâarjè, na rà tètâjiié, ma tubaèpà tâjè, ma piècaarjè, ba pâ muru na rà nye pwa tà Iésu. 13:14 Héberu 11.10,16, 12.22 ‡ 13:14 2e phrase—Grec: Â jè pimudàra é napô na ée mwa tèepaa me. 13:15 Psaume 50.14,23 13:16 Filipi 4.18 13:17 1 Tésalonika 5.12 13:18 Apostolo 24.16; 2 Korénito 1.12 § 13:18 Ba kâbà. Pwiri é pi-inaé còwâ wà pwi awii é tii bèeni. 13:20-21 Jérémie 32.40; Ézékiel 37.26; 1 Péteru 2.25

Cidòri nyuâawà!

Tii kà Jacques Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Jacques, pwi jii wà Iésu. Caa caa pwi jè ârapàara tèpa 12 a câmu na é bwaa wâro wà Iésu, êco na, géé na càué, â é jèe pwi *apostolo ma pwi âboro imaina naa jaa tèpa cèikî wâ *Iérusaléma. (Còo *Apostolo* naporomee 15 ma *Galatia* 1.19; 2.9.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 43 ma 48, béaa kâra ipitiri maina kà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Iérusaléma na naja 50. (Còo *Apostolo* naporomee 15.) Munaa pwi pâbéaa kâra tii na wii naa na *Âmu Aamwari (*le Nouveau Testament*).

É wii tâi?

Tà tèpa *Juif na rà cèikî naa goo wà Iésu, na rà wâro wâgòroigé jii napô *Judée. (Còo *Apostolo* 2.9–11; 8.1–4.)

Cina é wii?

Rà dumapiê wà pàra tèpa cèikî, ba rà tâa na aré (1.2,12; 5.11,13). Pwiri géé goo na, wà tàpé na càra caa cèikî, âna rà tubaèpà tàra. Â é wii wà Jacques, ba na é pagòora ma patàmarù pwâranümarà.

Jèpwi mwara, âna pwa pâ pitòocia nabibiu kà tèpa cèikî, â é wii, ba na rà nabwé (4.1). Jèpwi mwara, âna é pwacòo wà tèpa cèikî na dau pwa neemururà, pâ, càcaa wâdé pâ tûâ kâra, tà tàpé na piticé neemururà (5.1–6).

Dà ère é tii bèeni?

Wàéni pàra aupidûâri kà Jacques naa na tii bèeni:

- Wâdé na jè cimwü naa na cèikî kâjè, na jè tâa na aré;
- Wâdé na jè pwapwicîri naa na cèikî;
- Jè ilari jii wà Pwiduée é autâmogòorimuru, ba na é tòpò pâ pwêe, naa na wâro kâjè—ipakîri, pinaanapô, ma tànana;
- Wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tà Pwiduée;
- Jè ipwacòoco é ûmemeejè, ba muru na dau pwa nii kêe, wiàna târa wâdé, é, wiàna târa èpà.
- Wiàna jè ina pâ jè tèpa cèikî, â wâdé na jè paari pâ nye âjupâra é cèikî kâjè, goro é pâ càrajè na wâdé, ma é pimeaari kâjè, â càcaa goro popai co.

Pwa pàra tàpé na rà niimiri pâ, é bènabwé kâra pâ popai bèepwiri, âna é cicara é popai kà Paulo. Ba é ina wà Paulo pâ, jè udò ma tâa tâjè é *âji wâro, géé goro é cèikî co, â càcaa goro é pwina jè pwa. (Còo *Roma* 4.1–3.) Wàéni é âjupâra goro du auniimiri bèepwiri: Âjupâra é pwina é ina wà Paulo, ba nye dau pwacoé ma wâdé tà Pwiduée wàijè, géé goro é wakè kâjè. Êco na âjupâra mwara é pwina é ina wà Jacques. Ba wiàna é cèikî kâjè, âna âjupâra, â o pwa cè câmu kêe—é pâ wâdé na jè pwa.

Pai pitàgoo tii kà Jacques

Ipwabwàcu (1.1)

Wâdé na jè cimwü naa na tacai (1.2–18)

Gà tère, â gà pwa (1.19–27)

Guwà cibwaa pwaké goro âboro (2.1–13)

Tûâ kâjè, âna paâjupâra cèikî kâjè (2.14–26)

Iputàmu ma pièkâa naa na picaatâa (3.1-4.12)
 Patêre tèpa pwa neemururà (4.13-5.6)
 Bénabwé popai (5.7-20)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Jacques, pwi ênawéna kà Pwiduée ma Pwi Ukai Iésu *Kériso, [âna go pwa tii. Go wii] tàwà, wâguwà diri tèpa âboro naa na é Ba kà Pwiduée*, na pa-ipiinariwà naa na gòropuu diri. Bwàcu kàwà diri!

Wâdé na jè cimwü naa na tacai

² Wâdé na guwà ipwadée, co tèpa aéjii kôo, wiàna tèepaa mariwà é pâ na jèpapara tacai ma aré!

³ Ba jè tâmogòori pâ, é tacai, âna é nama jè pidàpwicâarijè, [â é paari é âji pai pwa goro é cèikî kâjè].

⁴ Â wâdé na [jè tà gòo ma cimwü naa na diri pâ muru, ba na] é pidàpwicâarijè, âna tòpò diri é pwêe [naa na pwâranümajè]. Ba jè o tâbawêe ma pwényuâa naa na diri pai pwa goo, â o ticè jè muru cèna tiàu jaajè.

Jè ila Pwiduée naa na cèikî

⁵ Wiàna nûmagà goo é autâmogòorimuru kà Pwiduée, â gà ilari jiié co! Â ée nye naa tâgà. Ba é pwi a naa, naa goro piticèmururu naa goo, â câé caa putàmuri tàpé na rà ilari jiié.

⁶ Êco na wâdé na gà ilari naa na cèikî, â gà cibwaa pidumapié. Ba wà pwi âboro na é pidumapié, âna é pwacèwii é nawià, na ngaurié é pwéretòotù.

⁷⁻⁸ Ba é nye tà pòbiié, â câé caa tòpò é cèikî kêe naa goo é pwina caapwi. Â nye dau pwacoé kaa na é tòpi cè jè muru jii Pwi Ukai!

Ticèmururu naa goo neemurujè

⁹ Wiàna ticè neemurugà, co pwi aéjii naa na nee Kériso, â [go ina tâgà pâ] gà tagòtùgà ma ipwadée! Ba dau pwamuru naa googà naa na pai côo kà wà Pwiduée, [â pwa mwato'gà wâjaaé].

¹⁰ Wà tàpé na dau pwa neemururà†, âna wâdé na rà ipwadée wiàna é pakîrìrà wà Pwiduée. Â [wâdé na rà tà niimiri pâ] o mwa tiàurà, wàra murumwatò.

¹¹ Ba, na é ègòdò i tòotù, âna é dau té, â rà tûuboo é pâ mué, â marü, â jèe tiàu é pai muugère kàra. Â rà o wàrapwiri mwara wà tàpé na pwa neemururà. Ba o nye tiàurà kaa, bau diri pâ wakè kàra‡.

Na gà pwa na èpà âna nye wâgà

¹² Cidòri nyuâa pwi âboro na é cimwü ma pidàpwicâarié, naa na pâ tacai. Ba wiàna é piétò, â ée mwa tòpi é pumara wakè kêe—bwe korona târa wâro§, na ia é jèe ina béaa Pwi Ukai, na ée mwa naa tà tàpé na rà meaarié.

¹³ Wiàna tacaigà, â gà niimiri pâ, na gà pwa na èpà, â gà cibwaa ina pâ, wà Pwiduée na cùrugà! Càcaa pârijè ma jè cùru Pwiduée, ba na é pwa na èpà; â càcaa pâri ma é cùrujè ma jè pwa na èpà!

¹⁴ Bwa! Nye é èpà na pwâranümajè, na é dàtijè ma jè pwa é pâ tûâ na èpà.

1:1 Mataio 13.55; Apostolo 15.23; Galatia 1.19; 1 Pétèru 1.1 * **1:1** Tèpa âboro naa na é Ba kà Pwiduée—Grec: Tèpa 12 wâao. Ê 12 wâao, âna é Ba Isaraéla (tèpa Juif) na ia tadidirirà naa na pâ jèpa ére. É wii wà Jacques tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. **1:2** Roma 5.3-5 **1:3** 1 Pétèru 1.7 **1:5** Proverbes 2.3-6 **1:10** Ésaïe 40.6-7 † **1:10** Wà tàpé na dau pwa neemururà—Pwiri wà Jacques, âna é patùra wà tèpa cèikî na dau pwa neemururà, é, pwiri é ina wà tàpé na càra caa tèpa cèikî. ‡ **1:11** Bau diri pâ wakè kàra—é, Na rà bwaa gére pwa pâ wakè kàra. § **1:12** Bwe korona târa wâro—Còo 2e note goo Auinapàpàri 2.10.

15 Â wiàna câjè caa pacoò wài ê pâ câbawâdé bèepwiri, â rà o nye cipu goojà; â ê pwêe, âna pâ tûâ na èpà. Â ê pâ tûâ na èpà, âna rà pimaina too naa goojà, â ê pwêe, âna ê maagé bà!

16 Wâdé na guwà tâmogòori bwàti, co tèpa âji béèò, pâ:

17 Diri pâ pwina pwényuâa,
âraimeai na tâbawêe,
na boome naa jaajè
géénidò jaa Pwiduée,
pwi a tòpò ê pwéelaa,
[pwi ukai kêra tòotù,
pwi apooro parui,
pwi caa kêra îricò]*!
Ticè bàutê gooé;
Ticè cèna gù naa gooé
gée na biu;
É tâa na pai tâa kêe,
dàra gòiri awé!

18 É panuâ me tâjè ê popai na âjupâra, ba na o tâa tâjè ê *âji wâro, gée goo ê popai-bà. Ba ê câbawâdé kêe, âna, na [jè tèpa âboro kêe. Â] pwamuru naa goojà jii diri ê pâ pwina é tòpò, pwacèwii tèpa pâbéaa kêra piûnya [na jè naa tée còwâ].

Gà tère â gà pwa!

19 Guwà jèpa tère bwàti ê popai bèeni, co tèpa âji béèò:

Tàpiri taaci du pwâranyürugà;
Tàpo târi pwâgà;
Naaco putàmu.

20 Ba ê pwâra putàmu kêra âboro, âna o càcaa pacoò ê pâ tûâ na wâdé tà Pwiduée.

21 Â gà naaco diri ê tûâ na miiri, â gà tètâjii ê èpà gée na pwâranümagà, ba é péa dipitirigà. Â gà tòpi naa na ipakîri ê popai, na ia é jèe câmi naa na ê pwâranümagà wà Pwiduée. Ba dau pwa nii kêra ê pwi popai-bà, târa ma pa-udògà [ma naa tâgà ê âji wâro].

Gà tère popai â gà wârori

22-23 Gà tère ê popai, â gà wârori! Wiàna gà pwi a po tàmaari co, â gà pwi a-imwüru! Ba pwacèwii na gà piciânu naa na garaaci,

24 â ûna gà pâra, â gà ipwanauri ê pwina gà còo!

25 Êco na cidòri nyuâagà, wiàna gà pa cè pàara'gà, ma gà niâ naa na ê naèa kà Pwiduée. Ba wàépwiri ê pwi popai na tâbawêe, â pâriê ma é tipigà jii ê pwina piigà. Â wiàna gà nye po tâa goo ê naèa kêe, â gà wârori, â o mwa pwa ê *aupwényunyuarigà gée goo. Êco na o nye ticè, wiàna gà po tère co ma imwüru jii.

* **1:17** Pwi ukai kêra tòotù...caa kêra îricò—Grec: Pwi caa kêra pâ pwéelaa. Ba wà Pwiduée, âna é tòpò ê pwéelaa, ma diri pâ muru naa napwéretòotù na pwa pwéelaa kêra. **1:18** Ioane 1.13 **1:20** Ecclésiaste 7.9 **1:21** Kolosé 3.8; 1 Pétèru 2.1 **1:22-23** Mataio 7.26; Roma 2.13 **1:25** Roma 8.2; Jacques 2.12

²⁶ Wàna, gona gà tàmogòori bwàti pâ naèa na pwapwicîri? Gà tère! Wiàna câgà caa pitòimiri ê ûmemeegà†, â gà pwi a-imwüru, â piticèmuru naa goo pai pwapwicîri'gà!

²⁷ Â wàeni ê pai pwapwicîri na *târù ma wâdé tà Pwiduée Caa kâjè: Na gà pitu tà tàpé na ticè nyaa ma caa kàra; â gà patàmarù pa dâpwà, naa na pai tâa na aré kàra. Â gà pâra jii ê pâ tûâ na miiri ni gòropuu.

2

Guwà cibwaa pwaké goro âboro

¹ Tèpa aéjii kôo wée, wâguwà na guwà cèikî naa goo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, na é dau maina ma muugère, guwà cibwaa pwaké goro âboro!

²⁻³ Guwà jèe niimiri cai ni: Ru tèepaa naa na ipitiri kàwà cè du ârailu âboro. Wà pwi jèpwi, âna tâa goro îê mwani mii, â dau wâdé kaa ê ârabwée kêe. Â pwiri gà dau ipacè naa gooé, â gà ina tée pâ: «Pwi ukai, gà me ma gà tâa ni, na autâa bèeni tâa béaa.»

Â wà pwi jèpwi, âna ticè kêe, â é coona dòro ârabwée. Â gà [pwaé, ma] ina tée pâ: «Kaa! Naaco autâa, co pwini, â gà tâaboo naapwiri napuu*.»

⁴ Wiàna gà wàrapwiri, â gà pinadàrù âboro, goro é auniimiri'gà na càcaa *târù.

⁵ Guwà tère cai ni co, tèpa béeò! [Cidòri nyuâa] tàpé na ticè kàra naa na pai côo kàra pâ âboro wâni gòropuu! Ba wà Pwiduée, âna é jèe pitòrigarirà, ba na o tâa târa pâ aupwényunyuâari na wâru naa na Mwaciri kêe, géee goo é cèikî kàra naa gooé. Ba wàépwiri é auinabéaa tà tàpé na rà meaarié.

⁶ Â wâguwà, âna gorodà na guwà ipwatétéri târa! Gona [guwà ipwanauri pâ] wà tèpa pwa neemururà na rà pwa kûu tàwà ma tûra ba gòo tàwà? Â gona càcaa wàilà na rà dàtiwà naa na wâra pitèimuru, [ba na rà popa mwani kàwà]?

⁷ Â càcaa wàilà na pi-ina ba èpà é nee [Iésu Kériso] na dau pwényuâa, â na tuneewà goo, [wâguwà tèpa cèikî naa gooé]?

Gà meaari diri tèpa âboro

⁸ Gà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Gà meaari tèpa âboro†pwacèwii é pai pimeaarigà còwâ.* *Lévitique 19.18* Wàépwiri é naèa na piwéna, ba naèa kàra Mwaciri [kà Pwi Ukai kâjè]. Â wiàna gà pitère dàra bwàti, â muru na dau wâdé.

⁹ Êco na, wiàna gà pipwaké goro âboro, â gà ègòjai pwi naèa bèepwiri‡, â gà gére pwa na èpà, â ée pitèigà i naèa.

¹⁰ Matâra pâ, gà pâra wii bwàti diri ê pâ aupitûâri naa na *Naèa [kà *Moosé]. Êco na, wiàna gà ègòjai ê ji aupitûâri na caapwi co, â pwacèwii na gà ègòjai diri ê Naèa!

¹¹ Ba wà Pwiduée, âna ia é ina naa na Naèa pâ: *Gà cibwaa toomura (gà cibwaa ciâa jii tô wâdàgà, ma pwi éagà).* *Exode 20.14* Â pwiri gà pâra wiâra. Êco na, ia é ina mwara pâ: *Gà cibwaa tètâmwara âboro.* *Exode 20.13*

Â [pwiri gà pwi a pâra wiâra diri pâra naèa, èco na] wiàna gà tètâmwara pwi jèe âboro, â gà nye pwi a-ègòjai diri ê Naèa.

1:26 Psaume 141.3 † **1:26** Wiàna câgà caa pitòimiri é ûmemeegà—Pai ina wèe pâ, wiàna gà nye tà paòmaa taaci é pwàgà. **2:1** Apostolo 10.34; Jacques 2.9 * **2:2-3** Gà tâaboo naapwiri napuu—Grec: Gà tà cima pwiri, é, gà tâaboo naapwiri napuu. **2:5** 1 Korénito 1.26-28 **2:8** Mataio 19.19; Galatia 5.14 † **2:8** Tèpa âboro—Grec: Pwi âboro na é tàmwiinyabwerigà, é, pwi jèneregà. **2:9** Deutéronome 1.17 ‡ **2:9** Pwi naèa bèepwiri—é, Ê Naèa kà Moosé. **2:10** Mataio 5.19 **2:11** Exode 20.13-14; Roma 13.9

¹² Napwa naa goojè, âna jè pâra wiâra i naèà na é piwéna jii ê Naèà kà Moosé, ba i naèà goro ê pimeari na ia é jèè tipijè ma naa tàrù kâjè còwâ. Â o pitèijè goro pai pitère dàra kâjè i naèà bèèpwiri. Â wâdé na gà ciburà pitaniimiri pwiri, naa na diri pâ popai'gà ma tûâ'gà§.

¹³ Ba wiàna câgà caa meaari pâra tàpé [ma pwanaurirà] â o câgà caa pâmari ê pimeari [ma ipwanauri] naa na aupitèimuru kà Pwiduée. Êco na, wiàna gà pwi a-imeari, â gà pwanauri tèpa âboro, â gà mwa pâmari pâ, wà Pwiduée, âna o câé caa pitèigà; â ée nye mearigà ma pwanaurigà*.

Tûâ kâjè âna paâjupâra cèikî kâjè

¹⁴ Tèpa aèjii kôo wée: O dà cè pumee tâgà, wiàna gà ina pâ gà pwi a cèikî, â ticè tûâ na wâdé na gà pwa? Gona [gà niimiri pâ] nye géé goro ê pé cèikî na wàrapwiri, na o pa-udògà [naa na *âji wâro]?

¹⁵ Wiàna pwi jè a cèikî béégà, âna ticè ârabwée ma uti kée,

¹⁶ â gà po ina tée co pâ: «Ée mwa *pwényunyuâarigà wà Pwiduée. Wâdé wiàna pwa ârabwée ma uti'gà!» â wiàna câgà caa imeaié, â o nye piticèmururu naa goo pâ popai'gà!

¹⁷ Ê pwi cèikî na wàrapwiri, na ticè tûâ bépaâjupâraê†, âna pwi cèikî na piticèmururu naa goo.

Cèikî na ticè pwêe âna pwâ

¹⁸ Pwiri gà mwa ina tóo pâ: «Wâdé, ba wà pwi jèpwi, âna tâa tée ê cèikî; â wà pwi jèpwi, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé.» Â go tòpi tâgà pâ: «Gà wà nau târa cè pai paari tóo pâ, âjimuru ê cèikî'gà, wiàna câgo caa còo naa na wâro'gà?» Bwa, po dau pwacoé! Â wâgo, âna go mwa paari tâgà goro pâ tûâ kôo, pâ, pwa pwâra ê cèikî kôo.

¹⁹ Gona [gà niimiri pâ, go o mwa câdirigà géé goo na] gà cèikî pâ, pwa cè Pwiduée na é caapwi co? Pwiini! Wà tèpa duée, âna rà nye wàrapwiri mwara. Â wàilà, âna rà céca goro pai wâgotàra!

²⁰ Pwi a-imwüru wée, gà mwa tâmogòori wiidà pâ, piticèmururu naa goo ê cèikî, wiàna câé caa tèepaa na cè tûâ cèna wâdé?

Cèikî kà Abéraama ma Rahab

²¹ Gà jèè niimiri cai wà *Abéraama, pwi jojoorjè. Gorodà na wà Pwiduée, âna é nama é *tàrù na araé? Géé goo ê tûâ kà Abéraama, na ia é tòpò wà Isaaka, pwina naîê, naa gòro ê aupwa *ârapwailò.

²² Ba é pwi a cèikî [naa goo wà Pwiduée] â é pacoo goro ê tûâ kée, [ê pwina é ina tée wà Pwiduée]. Â gà còo pâ, nye ê tûâ kée na é nama tâbawée ê cèikî kée.

²³ Wàépwiri ê pai ina wàra ê nee Tii Pwicîri na ina pâ: *Wà Abéraama, âna é cèikî naa goo wà Pwiduée, â géé goro ê cèikî kée, âna wà Pwiduée, âna é nama é pwi âboro na é tàrù na araé. Genèse 15.6* Â é ina gooé wà Pwiduée pâ, é pwi bée.

²⁴ Gà còo, wâdé tà Pwiduée wàijè, géé goro ê pwina jè pwa, â càcaa géé goro ê pé cèikî [na ticè pwêe].

²⁵ Jèpwi mwara, âna wà Rahab, tô ilàri gòronaigé, wâna [ville Iériko]. Âna gorodà na wà Pwiduée, âna é nama é tàrù na araé? Géé goo ê tûâ kà Rahab.

2:12 Galatia 6.2; Jacques 1.25; 1 Péteru 2.16 § **2:12** Grec: *Wâdé na popai'gà ma tûâ'gà, âna càra tàpé na o pitèirà wiâra é naèà na é naa é tàrù.* **2:13** Mataio 5.7, 18.32–35 * **2:13** Dernière phrase—Grec: *Ê pimeari, âna piwéna jii ê pitèimuru.* **2:15** 1 Ioane 3.17 † **2:17** *Bépaâjupâra—En attestation, ce qui confirme.* **2:18** Galatia 5.6 **2:21** Genèse 22.9–12 **2:22** Héberu 11.17–18 **2:23** Genèse 15.6; 2 Chroniques 20.7; Ésaïe 41.8 **2:25** Josué 2.1–21; Héberu 11.31

Ba é tòpi tupédu coda *Isaraéla [na ia ru cai pwàniri i ville. Â é naapwàniriru jii tèpa coda kà tàpé Iériko] â é mwa panuâru còwâ naa jè naigé, â càcaa còoru.

²⁶ [Wàéni é èreê, co tèpa aéjii kôo]: Ê naiiri âboro, âna é bà, wiàna tiàu é nyuâa na. Âna é wàrapwiri mwara é cèikî. Ba é bà, wiàna ticè tûâ na wâdé.

3

Iputàmu ma pièkâa naa na picaatâa

¹ Tèpa aéjii kôo wée, guwà cibwaa nama guwà wâru na guwà tèpa pacâmuri âboro [goro é popai kà Pwiduée pwacèwiibâ]. Ba guwà tâmogòori pâ, o piwéna cè pai o tèibà kèe.

Ipwacôoco ûmemeejè

² Âjupâra pâ, o cau tagabiajè*, wiàna jè pwa na èpà, naa na jèpapara pai pwa wèe. Êco na wà pwi âboro na é tâmogòori tòmiri é ûmemee, âna é tâmogòori pitòmiriê bwàti na diri pâ muru.

³ Gà còo, jè naa paò na pwâra òoci, ba na é pitère dàjè, ma jè cau dàbii diri é naiié.

⁴ Pwacèwii é wànga, na jè dàbiié goro é ji ârawànga na dau kîri. Â ipaiwà, wiàna dau maina i wànga, â wiàna é cètùué é pwéretòotù na dau maina.

⁵ É wàrapwiri mwara i ûmemeejè, ba ji muru na dau kîri, êco na é pi-ina kèe, naa goro é pâ muru na dau maina.

É pwacèwii ânye

Gà còo, é ji caapwi nari ânye, âna é nama po tòo diri é jè ére na dau maina.

⁶ Â ipaiwà naa goo é ûmemeejè, ba pwacèwii nari ânye, na pâri ma é tòo diri é naiijè. Ba é pwi a pa popai na èpà, â é nama dipitiri é wâro kâjè é èpà kèe. Ba é ânye na udàrù gée na ânye maina kà *Caatana!

⁷ Jè tâmogòori pitûâ kâra diri pâ na jèpapara macii, ma marü, ma ârawéà, tiagoro pâ âûtòo ma dòèa.

⁸ Êco na nye ticè âboro na tâmogòori ma é pitûâ kâra é ûmemee. Ba [é pwacèwii é macii na é dau piuti. Â] jè bà goro é auru é poropwèe.

⁹ Gée goo é ûmemeejè, âna jè pwamaina wà Pwiduée. Â nye gée gooé mwara, na jè tojii wà pwi âboro, na é tòpòè wà Pwiduée naa na ânuué!

¹⁰ Gée na pwâra âboro na caapwi, âna é còobé me é aupwényunyuâari, ma é tojii.

Tèpa âji béèò wée, càcaa *târù wiàna wàrapwiri!

¹¹⁻¹² Wànau, ru pipò naima é jawé na, ma jawé maa, na pwârapò na caapwi? Bwa! Gona é *upwâra wâi, âna é tòpò cè pwâra dipâa†; â é nyara dipâa, âna é tòpò cè pwâra wâi? Bwa! [O nye pwacòé ma wàrapwiri] co tèpa aéjii kôo!

Gà ipakîri ma tânana

¹³ Gona gà niimiri pâ, gà tâmogòori pitèi bwàti pâ muru? Wâdé na gà paari é autâmogòorimuru goro pâ tûâ'gà. Gà pwa é pwina wâdé ma târù, naa na ipakîri ma tânana. [Ba wàèpwiri é pwâra upwâra na me gée goo é âji autâmogòorimuru.]

¹⁴ Êco na, wiàna dipitiri é pwâranümagà é ipwagoo ma iau, â wiàna nümagà na gà ciburà piwéna jii pâra tàpé, â gà cibwaa pi-ina kâgà [goro é autâmogòorimuru'gà] ba tiàu âjupâra na.

* **3:2** Tagabia—Coincer. **3:6** Mataio 12.36-37, 15.11,18-19 **3:8** Roma 3.13 † **3:11-12** Cè pwâra dipâa—Grec: Cè pwâra olive.

15 Ba ê pé 'autâmogòorimuru' na wàrapwiri, âna càcaa muru me géee goo [wà Pwiduée] na wânidò *napwéretòotù. É me géee goo ê pâ câbawâdé na èpà kâra naiiri âboro wâni gòropuu. Â wà Caatana kaa, na tòpò naa na pwâranümajè!

16 Â wâna tâa wê ê ipwagoo bau ê iau, âna é wêe mwara ê iputâmu ma pitaèkâa, ma diri pâ na jèpapara tûâ na èpà.

Tûâ kâra âji autâmogòorimuru

17 Wà pwi âboro na é wâbé goro ê autâmogòorimuru kà Pwiduée, âna ticè èpà na pwâranümee. [Wàèni pâ tûâ kêe:

É pwi âboro na pwicîri ê wâro kêe];

É pwa diri géee na âji pwâranümee;

É pwi a pwamuru diri tèpa âboro, â câé caa pwaké goorà;

É pwi a tère bwàti pàra tàpé, naa na ipakîri;

É pwi a moo naa na pai tòpi kêe tàra;

É pwi a meaari tàpé na rà tâa na géaa;

É pwi âboro na dau wâru kaa pâ pwâra upwâra na wâdé naa na wâro kêe.

18 Wà tàpé na rà wàrapwiri, âna rà picâmi ê pinaanapô, â jè cau piûnyari diri ê pwêe—ê tàrù‡ ma piwâdé naa jaajè.

4

Tûâ na èpà kâra gòropuu

1 Rà me géee gorodà pâ iputâmu kàwà, ma ê pâ pièkâariwà? Nye me géee goo kaa pâ câbawâdé na èpà, na rà géee pipaa na pwâranümawà!

2 Wiàna dau nümagà goo cè jè muru, na ticè kâgà goo, â gà piboo goo pwi jènergà, na pwa tée. Â gàu piputâmu ma pitòcia ma wâé, ba na o tâa tâgà, tiagoro na pwa na gà pòtâmwereè!

Pwiri nye ticè kâgà, ba câgà mu caa ilari jii wà Pwiduée!

3 Êco na, wiàna gà ilari jiié, â o câgà caa tòpi, ba gà ilari goo ê pwâranüma na èpà. Ba gà mudàra ê pâ muru na o wâdé tâgà co, wiàra pâ câbawâdé na pitûâ'gà!

4 [Gà ina pâ gà pwi âboro kà Pwiduée, êco na] gà naa ê pwâranümagà tà pwi jèpwi, â gà pwacèwii pwi âboro na é cîaa jii tô wâdèe. Gona câgà caa tâmogòori pâ, wiàna gà pwi a wâdéari [pâ tûâ na èpà] kâra gòropuu bèeni, â gà pâ nau pwi a cicara wà Pwiduée?!

5 Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri* pâ, wà Pwiduée, [âna dau wânümee goo] ba é tòpò naa goo è *Nyuâaè Pwicîri kêe, na dau wânümee gooé†. É, pwiri guwà niimiri pâ piticèmururu naa goo ê auwii bèepwiri?

Ipakîriwà na ara Pwi Ukai

6 Ê *pimeaari imudi kà Pwiduée, âna é dau piwéna awé. Ba wàèni jè auina naa na Tii Pwicîri:

*Pwiduée, âna é cicara
tèpa ipwamainarà.*

3:18 Mataio 5.9; Hébéru 12.11 ‡ 3:18 Ê tàrù—Justice. Còo mwara Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. 4:1 Roma 7.23 4:4 Roma 8.7; 1 Ioane 2.15 * 4:5 Jè pûra naa na Tii Pwicîri—Pwiri é niimiri Exode 20.5; 34.14; Deutéronome 4.24; Zakarie 8.2. † 4:5 É tòpò naa goo è Nyuâaè Pwicîri kêe, na dau wânümee gooé—é, Ê Nyuâaè Pwicîri, âna é cicara ê iau ma piboo kâjè, é, Wà Pwiduée, âna é dau câbawâdé ê pwâranümajè na é tòpò naa goo è, Ê pwâranümajè...âna é ciburà câbawâdé pâ muru, â é ciburà piboo. 4:6 Proverbes 3.34; 1 Pétèru 5.5

*É naa pimeaari
tà tèpa ipakîrîrà.*

Proverbes 3.34

⁷ Â wiàna wàrapwiri, â guwà ipakîrîwà, na ara wà Pwiduée, â guwà pitère dèe. Â, na guwà cicara wà *Caatana, â ée uru jiiwà.

⁸ Guwà me naa jaa wà Pwiduée, â ée mwa tâa goowà. Â wâguwà na guwà bwaa pwa na èpà, âna guwà cèitiri è èpà gée na è wâro kàwà! Â wâguwà na pitadàrù è pwâranümawà, âna guwà piênawéna kà Pwiduée naa na diri è pwâranümawà‡!

⁹ Nabwé èa ma ipwadée kàwà! Guwà i ma pijinünü goro è èpà kàwà!

¹⁰ Guwà ipakîrîwà naa naporomee Pwi Ukai, â wàé, âna ée mwa ipwainawà.

Cibwaa ipicocooriwà

¹¹ Tèpa aéjii kôo wée, guwà cibwaa ipicocooriwà. Ba wiàna gà ipicocoori ma pitèi pwi a cèikî béégà naa goo Kériso, â gà ipa ba ticèmururu naa goo § è naèa kà Pwiduée, [na ina pâ, na jè pimeaari tèpa âboro. Â wàilàapà na nama gà wàrapwiri? Pâragà na] gà pitère dâra co è naèa!

¹² Ba nye caapwi co wà Pwina é naa è naèa bèepwiri, â nye wàé co na é pitèijè goo. Â wàé co na é tâmogòori pa-udò tèpa âboro, ma nama tiàurà. Â wâgà wàa, na gà niimiri pâ, gà pitèi pwina é tâmwünyabwerigà?

Patère tèpa pwa neemururà

Càcaa wàijè na tâjùru wâro kâjè

¹³ Guwà tàpo tàmaariô, làpé! Wà pàra tàpé gée goowà, âna rà wàrani târa pai ina kàra pâ: «Jè pâra naa na ville widàuru, ba na jè bu mwani wê. Â gée na càuru caapwi naja, â o dau wâru mwani kâjè!»

¹⁴ Wâna, gona guwà tâmogòori cè pwina o tèepaa dariwà widàuru?! Bwa! Ba è wâro kâjè, âna pwacèwii è aèrà*, na é tèepaa; â càcaa gòiri, â jèe tiàué còwâ!

¹⁵ Jè cibwaa wàrapwiri. Wâdé na jè ina co pâ: «Wà Pwi Ukai, âna é tâjùru è wâro kâjè. Widàuru, âna pâri ma é pa còwâ†.»

¹⁶ Êco na wâguwà, âna guwà pi-ina kàwà goro pâ auniimiri kàwà, na me gée goo è pai pwainawà! Â wàépwiri è muru na po dau èpà.

¹⁷ [Guwà ipwacòoco, ba] wà pwina é tâmogòori è muru na wâdé na é pwa, â wiàna câe caa pacoo, â [pwacèwii na] é pwa na èpà.

5

O pwa aré kàwà!

¹ Guwà tère, wâguwà na dau wâru pâ neemururà! Guwà i ma càwé goro pâ aré na o tèepaa mariwà!

²⁻³ Ba guwà jèe nye panaimari è pâ neemururà târa è gòropuu bèeni na o tiàué*. Â o jèe wai è pâ neapiâ kàwà, â botère è pâ ârabwée kàwà na dau wâdé.

4:7 Éféso 6.12   **4:8** Ésaïe 1.16; Zakarie 1.3; Malachie 3.7   ‡ **4:8** Guwà piênawéna kà Pwiduée, naa na diri è pwâranümawà—Grec: Cèitiri èpà gée na pwâranümawà.   **4:10** Job 5.11; 1 Pétèru 5.6   § **4:11** Ipa ba ticèmururu naa goo—Grec: Pitèi.   **4:12** Roma 2.1, 14.4   **4:13** Luka 12.18-20   **4:14** Psaume 39.6,12; Proverbes 27.1   * **4:14** Aèrà—Brouillard.   † **4:15** Grec: Wâdé na guwà ina co pâ: Wiàna é câbawâdé wà Pwi Ukai, â jè o wâro, â jè o wàrani.   **4:17** Luka 12.47   **5:2-3** Mataio 6.19   * **5:2-3** 1re phrase—é, Guwà panaimari târa pwi Bénabwé Tòotù {na wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro}.

Â o jèe cîri diri ê mwani kàwà, â o panaimari ê dàué, ba na bépiciapwâ goowà. Â o mwa tòpòwà naa na ânye, â tòwà†.

⁴ Guwà còo, ê mwani na guwà iauri jii tèpa wakè kàwà‡, âna ée mwa piciapwâ goowà. Â wà Pwi Ukai Pwiduée na dau pwa pàtamee awé, âna é jèe nye tère ê pwâra to kà tèpa âboro bèepwiri!

⁵⁻⁶ [Ipwacôoco, ba] wâru pâ âboro na guwà dâtirâ naa na wâra pitèimuru, êco na nye ticè èpà na rà pwa tàwà. Â rà tòpi ê wârimuru na dau gòo, ba jèe càcaa pâri ma rà pwamururâ§. Â gée goo pâ tûâ kàwà bèepwiri, â guwà nama rà bà. [Ûu, guwà dau ipwacôowâ!] Jèe po dau wâdé pai tâa kàwà ni gòropuu, ba guwà jèe piniimiriwà co. Â guwà pwa diri ê pâ pwina guwà câbawâdé. Â jèe pwàro nanaawà, â jèe ipwâdéé pwâranümawà. [Â nye wâdé, ba ée jèe tèepaa tòotù na o naa wârimuru tàwà!]

Bénabwé popai

Pidàpwicâariwà naa na pâ aré

⁷ Tèpa aéjii kòo naa na nee Kériso, guwà pidàpwicâariwà tèepaa naa goro cè pai o mwa wâjué còwâ kà Pwi Ukai. Guwà jèe niimiri cai é aupwanapô. Jèe câmi, â jèe pitapacîri é pàara kâra popaa, na é nama cipu pâ arapwüru. Â jèe pidàpwicâarijè tiagoro é pàara târa piûnya. Â wàépwiri co na jèe o tòpi é pumara wakè kâjè na dau wâdé*.

⁸ Êkaa na wâdé na guwà cimwü ma pidàpwicâariwà, ba ée jèe wâjué me còwâ wà Pwi Ukai.

⁹ Guwà cibwaa piciapwâ goo wà tèpa cèikî béewà, ba péa o pitèiwà. Â wà pwi a pitèimuru [na wânidò *napwéretòotù] âna é jèe pipwabwàtié, â é jèe tà wâni goropwârawâ!

¹⁰ Tèpa aéjii, guwà ipwacèwii wà tèpa *péroféta biu, wàilà na rà ipa popai naa na nee Pwi Ukai. Ba rà dau pidàpwicâarirâ, naa na pai tâa na aré kàra [ma pai tubaèpâ târa].

¹¹ Â jèe dau pwamaina wà tàpé na rà pidàpwicâarirâ, na rà tâa na aré ma tòina [na dau maina] pwacèwii wà Job. Ba jèe cau tâmogòori é jèkutâ gooé. Â jèe còo pâ, gée na càuru diri [pâ muru na dau èpà, â] wà Pwi Ukai, âna é mwa naa tée pâ muru [na dau wâdé awé]. Ba wà Pwi Ukai, âna é dau pwi a mearijè, ma pwa na wâdé tâjè, ba dau wânümeé goojè.

¹² Jèpwi mwara, co tèpa aéjii, âna wàéni é muru na dau âjimuru: [Gà pacoo i pwi ia gà ina.] Â gà cibwaa *ipwataâboro [imudi]. Gà cibwaa ina é neeremuru, pwacèwii 'napwéretòotù' é, 'gòropuu', ba na *paâjupâra é auipwataâboro'gà. [Ba wiàna gà pitanami] â gà o pwa wârimuru. Bwa, wâdé na gà ina co pâ «üu» [â gà pacoo]. É, wiàna tàutâgà, â gà ina co pâ «bwa».

Pwâra pwapwicîri kà pwi a cèikî

¹³ Gona pwa cè pwi jèe ârapàarawà cèna é tâa na aré ma tòina? Wâdé na é pwapwicîri! Â pwa cè pwi jèpwi cèna é ipwâdéé? Â wâdé na é nyabi ma ipwamaina Pwiduée.

† 5:2-3 Grec (nee tii 3): Ê mwani mii ma mwani pwa kàwà, âna jèe pwee, ba na bépitàtiwà, â o mwa uti é piàwà pwacèwii é ânye. 5:4 Deutéronome 24.14-15 ‡ 5:4 Tèpa wakè kàwà—Grec: Tèpa âboro na rà piûnyari é aupwanapô kàwà. 5:5-6 Luka 16.25 § 5:5-6 1re & 2e phrases—Grec: Guwà jèe pitèi pwi âboro na é tàrù, â guwà nama é bà. Â câe caa pwamurué. 5:7 Deutéronome 11.14; Jérémie 5.24 * 5:7 Grec: Wà pwi apwa napô, âna é tapacîri é pâiri napuu na dau wâdé, ba é pidàpwicâarié tiagoro na é tòpi é pâbéaa kâra popaa, bau é béârailu kâra popaa. 5:8 Roma 13.11-12; 1 Péteru 4.7 5:11 Exode 34.6; Job 1.21-22, 2.10; Psaume 103.8 5:12 Mataio 5.34-37

¹⁴ Pwa cè pwi jè âra-pàarawà cèna é maagé? Wâdé na é todà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri, ba na rà pwapwicîri kêe, ma *upwaaé goro l'huile†, naa na nee Pwi Ukai.

¹⁵ Ba wiàna gà cèikî ba mwü, na gà pwapwicîri kà tèpa maagé, â o tiâu maagé kâra, â ée mwa nama rà wâdé còwâ wà Pwi Ukai. Â wiàna pwa cè jè èpà kâra, â ée mwa pwanaurirà.

¹⁶ Â ipaiwà wiàna gà [pitanami, â gà] pwa na èpà. Wâdé na guwà pi-inapàpari tàwà, ba na guwà ipwapwicîri kàwà. Â ée mwa nama guwà wâdé còwâ wà Pwiduée. Ba dau pwa nii kâra é pwâra pwapwicîri kà pwi âboro na é *târù na ara Pwiduée.

¹⁷ Guwà niimiri wà péroféta *Élia biu, âna é nye pwi âboro pwacèwiijë. Â é dau pwapwicîri, ba na o càcaa popaa. Â nye ticè popaa kaa, naa na âracié naja ma 6 parui!

¹⁸ Â gée na càùé, â é pwapwicîri còwâ, â nye cooboo kaa é popaa, â cipu còwâ utimuru.

Pawâjuépiri còwâ tèpa béewà

¹⁹⁻²⁰ Tèpa âji béèò, wiàna é gére imwüru jii é âjupâra cè pwi jè a cèikî béewà, â wâdé na guwà mudàra, ma guwà pawâjuépirié me còwâ [dà wà Pwiduée]. Ba wiàna guwà wàrapwiri, â guwà o upaé jii é pwâra bà [dàra gòiri awé] â wà Pwiduée, âna ée mwa pwanauri diri pâ èpà kêe.

5:14 Maréko 6.13 † **5:14** *Upwaaé goro l'huile*—Wà tèpa Juif, âna rà upwaa tàpé na rà maagé goro nûru élaio (olive) na rà pwapwicîri ba kâra. **5:15** Maréko 16.18 **5:17** 1 Rois 17.1, 18.1 **5:18** 1 Rois 18.42–45 **5:19-20** Galatia 6.1 **5:19-20** Proverbes 10.12; 1 Pétèru 4.8

Pâbéaa kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi *apostolo, ma pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri. É pitu tée wà Silas (côo 5.12), ba pwiri é pwi a tâmogòori bwàti pwa tii naa na grec.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 62 ma 64, na pàara na wà pwi ukai kà tèpa *Roma, wà Néron, âna é tapoo tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu. Munaa é wii géé Roma wà Pétéru (na ina goo wê pâ ‘*Babulona’ na 1 Pétéru 5.13).

É wii tâi?

Tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso, na càra caa tèpa *Juif, â na rà wâro na province Asia kà tèpa Roma, wâna ére na ina goo pâ Turquie nabà. Â tii tà diri tèpa cèikî na tubaèpà tàra.

Cina é wii?

Wà tèpa cèikî, âna rà tâa na é tàbwàti na pâ naja na wâru. Êco na pwa tèpa âboro na rà tapoo cicararà ma tubaèpà tàra. Â rà cètùu wà pwi ukai kà tèpa Roma, wà Néron, ba na é tubaèpà tàra mwara. É wii wà Pétéru, ba na é pagòo tèpa cèikî naa na pâ aré kâra.

Dà ére é tii bèeni?

Wàijè na jè cèikî naa goo wà Iésu, âna jè pâ nau tèpa âboro na é Ba kà Pwiduée, géé goo pai pwa *ârapwaaílò goo Iésu Kériso. Jè *upwaaajè naa na nee Kériso, â wâdé na jè wârori é wâro na pwicîri na diri pâ tòotù. Wiàna tubaèpà tâjè, â wâdé na jè niimiri pâ wà Kériso, âna dau tubaèpà tée, â wâdé na jè pidâpwicâarijè naa na ipwàdéé, pwacèwiié. Ba o tâa tâjè pâ *aupwényunyuâari na wânidò *napwéretòotù na o tâa dâra gòiri awé (1.3-4, 5.12).

Pai pitàgoo tii 1 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1-2)

É pa-udòjè Pwiduée â é pwényunyuâarijè (1.3-12)

Wârori wâro na pwicîri (1.13-2.10)

Wâro kâjè naa jaa tàpé na càra caa tâmogòorié (2.11-25)

Popai tà du duadà (3.1-7)

Jè pidâpwicâarijè naa tubaèpà tâjè (3.8-4.19)

Popai tà tèpa pitûâ kâra wâra pwapwicîri (5.1-4)

Bénabwé popai ma ipicijii (5.5-14)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Pétéru na pwa tii. Go pwi *apostolo kà Iésu *Kériso, [ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Go cau wii tàwà, tèpa âboro kà Pwiduée na pa-ipiinariwà pitiri pâ na province—wâ Pont, ma Galatia, ma Cappadoce, ma Asia ma Bithynie*.

* 1:1 Pont...Bithynie—Diri pâ province bèepwiri, âna tâa napô Turquie nabà.

² Wà Pwiduée Caa, âna é jèe pitòrigariwà, ba wàépwiri é auniimiri kêe gée na biu. Â é *Nyuâaê Pwicîri kêe, âna é nama guwà pwi Ba kêe na é pwicîri. Â wà [Pwina naîê] Iésu Kériso, âna é jèe cèitiri é pâ èpà kàwà† goro pai joro wàra é domii kêe. Â guwà jèe tèpa âboro na guwà pitère dèe.

Wâdé naa tà tàwà é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na pièdò ma wéna! Cidòri nyuâawà!

É pa-udòjè Pwiduée â ée mwa dau pwényunyuâarijè

³ Pwamaina Pwiduée, pwi Caa kà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso! Ba dau maina awé é pimeaari imudi kêe ba kâjè. Â é naa tâjè é wâro na bwaa âmuê, gée goro é pai wâro còwâ gée na aubà, kà Iésu Kériso. Â gée goo kaa pwiri, â tâa tâjè mwara é cèikî na tâbawêe,

⁴ naa goo diri pâ *aupwényunyuâari na jèe tapacîri. Â wàéni: O cau tâa tâjè tèpa naî Pwiduée é *aamwari na wânidò *napwéretòtù—pwi aamwari na dau wâdé awé, â na càcaa wai ma botére, ba é tâa dâra gòiri awé!

⁵ Ba é pa-udòjè wà Pwiduée gée goro é cèikî kâjè [naa goo wà Kériso]. Â é gére wéarijè goro é nii ma pàtamee, ba na jèe o mwa bàra tòpi bamwara diri é aupwényunyuâari kêe, na o âpâpaa na Tòtù pwicò‡.

⁶ Gée goo diri pâ pwi bèepwiri, â wâdé na guwà ipwàdée na guwà tâa na pâ na jèpapara aré ma tòina. Ba nye wâdé na wàrapwiri na ji pàara bèeni dau ûgé,

⁷ ba na tacai é cèikî kàwà. Ba pwacèwii é mwani mii, na jèe cîri naa gòro ânye, ba na cèitiri é pwina tòri gée goo§. Â é cèikî, âna dau âjimuru awé jii é mwani mii, na o tiàué na jèe tòtù. Â wiàna é tà cimwü é cèikî kàwà [gée na càuru pâ tacai] â guwà o mwa tòpi é pinabawâdé ma ipwamaina ma pitòbuari, na é tòtù na ée mwa pipaarié târa diri tèpa âboro wà Iésu Kériso.

⁸⁻⁹ Câguwà caa mu còo wà Iésu, èco na wânümawà gooé. Â bwaa câguwà pâ còoê, èco na guwà tàgére cèikî naa gooé. Â gée goo kaa pwiri, âna é pa-udòwà wà Pwiduée, [ma naa tàwà é *âji wâro]. Â o nye dau maina awé kaa é ipwàdée kàwà, na pwacòé ma jèe ina.

Inapàpari gée na biu pai pa-udòjè

¹⁰⁻¹¹ Wà tèpa *péroféta biu, âna rà mara pame é popai kà Pwiduée, na rà tûra goo é âraimeai na jèe o mwa tòpi—é pai udò kâjè [naa na âji wâro]. Ba é tâa goorà é Nyuâaê Pwicîri kà Kériso, â é nama rà inapàpari béaa é pai tâa na aré ma bà kà Kériso, bau é pai maina ma muugère kêe gée na càué. [Èco na càra caa tâmogòori é pai ina wàra é popai na rà pame!] Â rà dau pinünüma naa goo, ma pimudàra ma rà tâmogòori pâ, o [wàilàpà, ma] wiidà, ma o wànau.

¹² Ba é ina tàra wà Pwiduée pâ, èdiri pâ muru na rà inapàpari naa na nee, âna o mwa coo [gée na càurà co] ba kâjè nabà. Â [wàé kaa pwiri é pwina tèepaa. Ba] tèpa âboro [na ia é cùrurà pâ wà Pwiduée] âna rà jèe picémara tàwà é Picémara Wâdé, naa na é pàtàmara é Nyuâaê Pwicîri, na é cùrué boome gée

1:2 Roma 8.29; 2 Tésalonika 2.13 † **1:2** 3e phrase—Grec: *É pai upwaawà goro é domii kà Iésu*. Wà tèpa Juif, âna rà tètâmwara é paaci, â rà upwaa tèpa âboro goro é domii kêe, ba na rà cèitiri èpà kàra. Nabàni, âna é pai bà kà Kériso, âna é pwi ârapwaailò na cèitiri èpà kâjè. Ucina mwara goro é auipwataâboro kâjè ma wà Pwiduée, ma câmu kêe pâ, jèe o mwa pitère dèe. (Còo Exode 24.5–6, ma Hébéru 9.18–21.) **1:4** Kolosé 1.12 **1:5** Ioane 10.28, 17.11 ‡ **1:5** Tòtù pwicò—*Bénabwé tòtù*. É tòtù na ée mwa wâjué còwâ wà Iésu Kériso, ba na é pwi apitûa naa goro diri pâ muru naani gòropuu ma na wânidò napwéretòtù. Na pwi tòtù-bà, âna wà Pwiduée, âna ée mwa nama bwaa âmuê diri pâ muru. **1:6** Jacques 1.2; 1 Pétéru 5.10 **1:7** Proverbes 17.3; Zakarie 13.9; Malachie 3.3; Jacques 1.3 § **1:7** Pwacèwii mwara pai wâèuru é iri da naa gòro ânye. **1:8-9** Ioane 20.29; 2 Korénito 5.7 **1:10-11** Mataio 13.16–17 **1:10-11** Psaume 22 Ésaïe 53 Luka 24.26–27

napwéretòotù. Â guwà còo, [nye muru na po dau pwényuâa] na rà niâ boo wà tèpa *angela, ba na rà còo [ê pwina tèepaa].

Wârori wâro na pwicîri

¹³ Guwà pitaniimiri diri pâ aupwényunyûari bèepwiri, na o tà tàwà na tòotù na ée mwa pipaarié wà Iésu Kériso. Guwà nünümari bwàti, â guwà piaabòriwà, â guwà tà tàcî, ba na guwà pwa ê wakè [kà Pwiduée].

¹⁴ Guwà pitêre dèe, ba guwà tèpa naîê. Â guwà cibwaa wâro wiâra pâ câbawâdé kâwà na èpà, pwacèwii pai pwa kâwà béaa, na bwaa câguwà caa pâji tâmogòori wà Kériso.

¹⁵ Guwà ipapwicîriwà, naa na pâ tûâ kâwà. Ba wà Pwiduée na é todàwà, âna é pwicîri.

¹⁶ Ba jèe nye wii naa na *Tii Pwicîri pâ: *Guwà ipapwicîriwà, ba go pwicîri. Lévitique 19.2*

Papwicîri Pwiduée

¹⁷ [Wâdé na guwà pitaniimiri pâ] wà Pwiduée na guwà pwapwicîri tée, ma ina gooé pâ Caa, âna câé caa pwaké goro âboro. Â ée jèpa pitèjè jècaa goro é pwina jè pwa. Êkaa na guwà dau papwicîriê, na guwà bwaa wâro ni gòropuu.

¹⁸ Ba guwà tâmogòori bwàti pâ, [guwà tèpa âboro kèe nabàni. Ba] é jèe wâriwà goro é wâri wèe na dau maina awé. É upawà jii ê wâro kâwà béaa, na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri*. Ba ia guwà tèpa *ênawéna kîri kâra diri pâ tûâ na èpà, na ia guwà popa jii tèpa jojoorowà.

Câé caa wâriwà wà Pwiduée goro mwani mii, é, mwani pwaa, é, goro cè pàra muru na o wai ma botére.

¹⁹ Bwa! É upawà goro é domii kà Kériso [na joro na ia é bà ba kâwà]—domii na po dau maina awé wâri wèe. Wà Kériso, âna ticè èpà gooé, pwacèwii ê nari mutò na pwa ârapwaaìlò gooé, na ticè tòri ma maagé gooé.

²⁰ Ba é jèe mara pitòrigarié wà Pwiduée, béaa kâra pai tòpò kèe ê gòropuu, [ba na ée mwa bà, ma tipijè jii ê pâ èpà kâjè]. Â wà Kériso, âna é jèe nye tèepaa na pàara kâjè nabà—naa na pâ Bénabwé tòotù. Â guwà còo, é jèe pwa pwiri ba kâwà!

²¹ Nye géé gooé kaa, na guwà cèikî naa goo wà Pwiduée, na é jèe pawâroé còwâ géé na aubà, ma naa tée ê pai maina ma muugère. Wàèpwiri na guwà tâmogòori pâ, wà Pwiduée, âna ée mwa naa tàwà ê pwina é jèe ina†. Â guwà tapacîri goro cèikî.

Pimeariwà

²² Guwà jèe tòpi é [popai na] âjupâra, [ê *Picémara Wâdé goo wà Iésu Kériso] â guwà pitêre dèe. Â jèe cèitiri é pâ èpà kâwà géé na é pwâranümawà. Â géé goo kaa pwiri, â jèe pâri ma guwà meaari tèpa cèikî béewà, géé na âji pwâranümawà. Êkaa na wâdé na guwà tà ciburà wàrapwiri,

²³ ba jèe pitèpawà còwâ, â é wâro na guwà jèe tòpi, âna é dau piwéna jii é pwina guwà tòpi jii du nyaa ma caa kâwà. Ba èpwiri, âna muru na o wai ma botére‡. Êco na é wâro na bwaa âmué na go ina, âna o tâa dàra gòiri awé, ba é me géé goo é Popai kà Pwiduée—pwi Popai na é *wâro dàra gòiri awé.

1:14 Roma 12.2; Éféso 2.3, 4.17-18   **1:16** Lévitique 11.44-45; Mataio 5.48   **1:17** Roma 2.11;

Auinapàpari 2.23   * **1:18** Na càcaa pâri ma é naa tàwà cè âji cidòri—Grec: Na ticèmururu naa goo.   **1:19** Apostolo 20.28; Hébéru 9.12-14   **1:20** Éféso 1.4   **1:21** Ioane 14.6; Roma 5.1-2   † **1:21** 2e phrase—Espérance en Dieu.   **1:22** Ioane 13.34; Roma 12.10   ‡ **1:23** 1e & 2e phrases—Grec: Pitèpawà còwâ, â càcaa géé goo é arapwüru na o wai ma botére; â nye géé goo é arapwüru na tâa awé.

24 *Ba rà pwacèwii
ê murumwatò
diri pâ âboro.
Rà o mwari diri.
O tiâu pwényuâa kâra
pwacèwii murubuké
na é jèe moo ma tûuboo
[ma wai ma botére].*
25 *Napwa naa goo
ê popai kâ Pwi Ukai,
âna o tâa awé!
É cimwü dâra gòiri!*

Ésaïe 40.6–8

Guwà côo, ê popai bèepwiri, âna ê Picémara Wâdé, na jèe picémara tàwà!

2

1 Wiâna wàrapwiri, â guwà cibwaa gòmawpa! Guwà tètâjii diri pâ tûâ na èpà, pwacèwii ê ipwa tûâ, ê piboo, ma ê picocoo.

2 Guwà jèe niimiri cai ê ji nari èpo na bwaa tapoo pitèpaé. Nye caapwi co ê muru na wâdé tée—ê nûru di. Â wâdé na guwà wàrapwiri naa goo ê popai [kâ Pwiduée]. Guwà naa nûmawà naa goo, â guwà dau iari. Ba wàépwiri ê utimuru [târa ê pwâranûmawà] na càcaa pinaanaimari ma cè jèe muru. Â naa tàwà, ba na guwà o imaina too, â na o tâbawée ê wâro na bwaa âmué naa goowà.

3 Ba guwà jèe nari* gée goo ê pai wâdé awé kâ Pwi Ukai.

Iésu âna é âji atü pàara wâ

4 Guwà medari wà Pwi Ukai Iésu, [â guwà tâa jaaé]. Ba wàé pwi pàara ê wâro kâjè, ma pwi atü na é wâro! Rà tètâjiié wà tèpa âboro èpà, êco na é pitòrigarié wà Pwiduée, ba dau pwamuru naa gooé.

5 Â wâguwà mwara, âna guwà pwacèwii pâ atü na wâro. Wâdé na guwà pipanuâwà [tà Pwiduée] ba na é tòpòwà, naa na wâ pwicîri kée na é gére bari. Jèpwi mwara, âna guwà pwacèwii tèpa pwa ârapwaaailò, [ârapitòrigari kâ Pwiduée, ba na guwà cau piênawéna kée] naima. Â pârawà na guwà tòpò pâ âraimeai na o wâdé tée—âraimeai na me gée goo ê wakè kâra Nyuâaê Pwicîri naa goowà. Â ée mwa tòpi wà Pwiduée, gée goo i pwi ia é pwa wà Iésu Kériso†.

6 Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri [goo wà Iésu] pâ:

*Gà tère ni, co Ba!
Go pitòrigari pwi atü,
atü na pwâra;
na maina wâri wèe
pwi neaapiâ kôo.
Go tòpòé naa *Siona,
[gòrojaa kôo,
napô pwicîri kôo.
É atü târa wâro!]
Rà mwa piétò‡*

1:24 Ésaïe 40.6–8 2:1 Éféso 4.22; Jacques 1.21 2:3 Psaume 34.9 * 2:3 Nari (é, namiri)—Goûter.
2:5 Éféso 2.21–22; Auinapàpari 1.6 † 2:5 Dernière phrase—é, Âraimeai na guwà tòpò, na é naigé mee wà Iésu Kériso. 2:6 Ésaïe 28.16; Éféso 2.20 ‡ 2:6 Rà mwa piétò—é, O câgo caa panuârà. Grec: O càra caa kamu.

wà tèpa âboro
na rà cèikî naa gooé.

Ésaïe 28.16

⁷ Â guwà còo, dau âjimuru tâjè i pwi atü bèepwiri—[wà Iésu Kériso] ba jè jèe cèikî naa gooé. Êco na [wàéni ê popai goo] wà tàpé na tàutàra na rà cèikî naa gooé:

*I pwi atü na rà tètâjii
wà tèpa ba wâ,
âna nye wàé kaa pwiri,
i âji êkêe!
[Tàutàra goo
pwi ò kâra wâao!]*

Psaume 118.22

⁸ Â jèpwi mwara:
*O cigòtù â
tèpa cicarao;
Rà tûuboo awé
gée goo Atü kôo-bà!*

Ésaïe 8.14

Wàépwiri wà tàpé na càra caa cèikî naa gooé, [âna rà jèe tûu awé]. Ba wàépwiri ê câbawâdé [kà Pwiduée] goo wà tàpé na càra caa pitère dàra ê popai kèe.

Guwà pwi Ba kà Pwiduée

⁹ Wâguwà, âna guwà pwi Ba na pwicîri kà Pwiduée, Pwi Ukai. É jèe pitòrigariwà, ba na guwà pwi Mwaciri kèe; pacimawà, ba na guwà tèpa pwa ârapwaaìlò kèe; pa-udòwà, ba na guwà tèpa âboro kèe; todàwà gée na bàutê, naa na pwéelaa ma muugère kèe, ba na guwà inapàpari ê pâ muru na pwényuâa na é jèe pwa!

¹⁰ Napwiri, âna câguwà caa tèpa âboro na jèe mwaciri, â nabà, âna guwà jèe pwi Ba kà Pwiduée. Béaa, âna câguwà caa tòpi ê pimeari kèe, â nabà, âna guwà jèe tòpi!

Wâro na pwamaina Pwiduée naa jaa tàpé na càra caa tâmogòorié

¹¹ Tèpa âji béeò wée, guwà tèpa pârame naani gòropuu, ba càcaa âji napô kàwà! Â go ina tàwà [gée na diri pwâranümoo] pâ, guwà cibwaa pâra wiâra ê pâ câbawâdé kàwà na èpà. Ba pâ muru bèepwiri, âna rà pipaa dàra ê pwâranümawà.

¹² Guwà ipwacôoco goro ê pai wâro kàwà, naa nabibiu kà tàpé na càra caa cèikî. Wà tàpéebà, âna rà o picocooriwà, â rà ina pâ, guwà tèpa âboro èpà, êco na rà o mwa còo diri pâ muru na wâdé na guwà pwa. Â rà o pwamaina Pwiduée, na Tòotù na ée mwa tèepaa meS.

Pitère dà tèpa pitûâ kâra napô

¹³ Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai [Iésu Kériso]*. Êkaa na wâdé na guwà ipakîriwà na ara ê pâ pitûâ kâra ê napô, wiàna pwi ukai naa napô maina,

2:7 Psaume 118.22   2:8 Ésaïe 8.14–15   2:9 Exode 19.6   2:10 Osée 2.25   2:11 Galatia 5.17,24

2:12 Mataio 5.16   § 2:12 Na Tòotù na ée mwa tèepaa me—Pwiri pwi tòotù na ée mwa pitèi ê gòropuu wà Pwiduée, é, pwiri pwi tòotù na é cèikî naa gooé wà pwi jèe âboro, â é tòpi ê âji wâro. É, pwiri mwara ê tòotù na é tâa na aré na, wà pwi jèe âboro.   2:13 Tito 3.1   * 2:13 Guwà tèpa âboro kà Pwi Ukai Iésu Kériso—Grec: *Gée goo wà Pwi Ukai.*

¹⁴ É, wiàna tèpa pitûâ na é pacimarà. Ba pwa tàrù kàra, ma rà pwa wârimuru tà tàpé na rà pwa na èpà, ma câdiri tàpé na rà pwa na wâdé.

¹⁵ Ba wàépwiri câbawâdé kà Pwiduée. Â wâdé tée na guwà wârori é wâro na wâdé, ba na guwà târi é pwâ tàpé na rà picocooriwà imudi†.

¹⁶ Âjupâra pâ, [é jèe tipiwà wà Pwi Ukai, â] pwa tàrù kàwà târa pwa diri pâ muru. Êco na guwà cibwaa popa é tàrù kàwà bèepwiri, ba na guwà pwa na èpà! Bwa! Pwi tàrù, ba na guwà piênawéna kà Pwiduée [naa na diri pâ muru].

¹⁷ Êkaa na guwà tòimiri pâ âboro diri; â guwà ipakîriwà na ara pwi ukai naa napô; â guwà meaari tèpa cèikî béewà; â guwà dau papwicîri wà Pwiduée.

Ipakîrijè pwacèwii Kériso

¹⁸ Wiàna gà pwi *ênawéna kîri kà pwi jè âboro, â wâdé na gà ipakîrigà, â gà dau tòimiriê. Â ipaiwà é càragà, wiàna é pwi âboro na é tàrù ma moo, é, wiàna é pwi âboro èpà ma pwi a putàmu.

¹⁹ Ba pwiri nye ticè majoro é pai tubaèpà tâgà kêe. Â wiàna wàrapwiri, â o cidòri nyuâagà‡, wiàna gà pidàpwicâarigà, naa na pâ aré na wàrapwiri, gée goro pai pitère dâra'gà wà Pwiduée.

²⁰ Êco na, wiàna gà tâa na aré, gée goro pai pwa'gà é pwina èpà, â nye ticè cidòri'gà!

Dau wâdé tà Pwiduée, wiàna gà pidàpwicâarigà naa na pâ aré, gée goro pai pwa'gà é pwina tàrù.

²¹ Ba êkaa pwiri na é todàjè naa goo. Ba gà còo, é jèe maagé còo wà Kériso ba kâjè, â é jèe naa tâjè é câmu, â wâdé na jè pâra wii naigé kêe, ma ipwacèwiié.

²² Ba wà Kériso, âna:

*Nye ticè èpà na é pwa,
ma ticè na pwâ na é ina.*

Ésaïe 53.9

²³ Rà nye tànyiriê,
â câé caa tòpi.
Rà tubaèpà tée,
â câé kànarirà.
É ipanuâê tà Pwiduée,
na tàrù pai pitèi kêe.

²⁴ É popa èpà kâjè,
naa na naiié.
É kakeri diri
naa goro satauro.
É tapàgà pitûâ kàra§.
É tipijè jii é tojii.
[É naa tâjè tàrù]
ba na jè wâro,
ma jè pâra ba tàrù!
É nama jè wâdé còwâ;
goro aurumuru kêe.

^{2:15} 1 Pétéru 3.16 † ^{2:15} Na rà picocooriwà imudi—Grec: Na ticè nûmarà. ^{2:17} Roma 12.10 ^{2:18} Éfeso 6.5 ‡ ^{2:19} Cidòri nyuâagà—é, Muru na wâdé, é, Êe mwa pwényunyuâariwà wà Pwiduée. ^{2:20} 1 Pétéru 3.14,17 ^{2:21} Mataio 16.24; Ioane 13.15 ^{2:22} Ésaïe 53.9 ^{2:23} Ésaïe 53.7; 1 Pétéru 3.9 ^{2:24} Ésaïe 53.5-6; Roma 6.11 § ^{2:24} É tapàgà pitûâ kàra... Grec: Jè bà naa goo pâ èpà kâjè.

Â tiâu maagé kâjè!
²⁵ Jè tèpa mutô kêe.
 Jè jèe imwüru;
 â é popajè cõwâ.
 É wéaarijè diri
 dàra gòiri awé!

3

Popai tà du duadà

Pa ilàri

¹⁻² Napwa naa goowà co ipâê, âna guwà ipakîriwà naa goo tèpa éawà. Â ipaiwà wiàna pwi éagà, âna câe caa pwi a cèikî. Ba wiàna gà wàrapwiri, â jèe câgà caa ina tée cè popai, ba é jèe po cèikî gée goo ê tûâ'gà.

³ Gà cibwaa coona ârabwée na po dau maina wâri wée, â gà cibwaa po dau tòpò pâ mwani mii ma perle, ba na gà pipaarigà. Ba ê pai pwa ârabwée'gà, ma pai pwa wèe pûrugà, ma pai tòpò mwani mii, âna muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru*.

⁴ Ba ê âji pwényuâa'gà, âna ê moo ma pitòimiri ma pinaanapô na tâa na pwâranümagà. Wâépwiri ârabwée na o càcaa wai; pwi aamwari na dau wâdé tà Pwiduée.

⁵ Ba rà wàrapwiri pa ilàri, na rà cèikî naa goo wà Pwiduée naa pàara biu, â rà piaabòrira. Ba rà ipakîrira naa goo tèpa éarà,

⁶ pwacèwii wà Sara, na é pitère dà wà *Abéraama, â é ina gooé pâ 'pwi ukai'. Â gà o tô èpo kêe, wiàna gà pwa ê pwina wâdé, â gà cibwaa nama wâgotâgà [na gà ipakîrigà na ara pwi éagà].

Tèpa paa

⁷ Ipaiwà naa goowà, wâguwà tèpa paa. Wiàna gà piéa, â wâdé na gà wéaari tò wâdâgà, â gà moo naa gooé, ba pwa nii'gà jiié. Â gà dau papwicîrié mwara, ba wà Pwiduée, âna é jèe naa tée ê *âji wâro, pwacèwii na é jèe naa tâgà. Ba wiàna gà wàrapwiri, â ée tère ê pwâra pwapwicîri'gà wà Pwiduée.

Jè pidàpwicâarijè na tubaèpà tâjè

⁸ Wâdé na caapwi pwâranümawà, [wâguwà diri tèpa cèikî naa goo Iésu]. Guwà dau pimeariwà jècaa gée na pwâranüma na moo, â guwà dau pitu tàwà, ba guwà tèpa aéjii naa na nee Kériso. Â guwà jèpa ipakîriwà.

⁹ Wiàna rà pwa tàwà ê pwina èpà wà pàra tàpé, â guwà cibwaa pawâjuépiri tàra cõwâ. Â wiàna rà tànyiriwà, â guwà *pwényunyuâarira, ba é jèe todàwà wà Pwiduée, ba na guwà wàrapwiri. Ba wiàna guwà pwa, â ée mwa dau pwényunyuâariwà.

¹⁰ Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

Cidòri nyuâagà
wiàna gà naaco èpà†.
Gà mwa ipwàdé
wiàna [gà pwa na *târù].
Gà naaco picocoo:

2:25 Ézékiel 34.5-6; Mataio 9.36; Ioane 10.14; Hébéru 13.20-21   **3:1-2** Éféso 5.22   **3:3** 1 Timotéo 2.9

* **3:3** Muru naa naiiri âboro co, â càcaa âjimuru—Grec: *Muru na wâgòroigé.*   **3:6** Genèse 18.12   **3:7** Éféso 5.25   **3:10** Psaume 34.13-17   † **3:10** *Cidòri nyuâagà wiàna gà naaco èpà—Grec: Wiàna nümagà na o wâdé é wâro'gà, â wâdé na...*

Gà tétâjii pwina pwâ!
 11 Gà coo jii tûâ na èpà!
 Gà pâra na âjupâra:
 Gà mudâra pinaanapô;
 gà pa pâdari pâra tàpé.

12 É wéaari tàpé na rà tàrù,
 wà Pwi Ukai Pwiduée.
 É têrerà na rà to.
 É pipaa dà tàpé na rà èpà!

Psaume 34.13–17

Cidòri nyuâajè na jè tâa na aré

13 Wiàna gà pwa na wâdé, â pwâco tàpé na rà o tubaèpà tâgà.

14 Êco na, wiàna gà tâa na aré, gée goo pâ tûâ'gà na tàrù, â o cidòri nyuâagà!
 Êkaa na:

Gà cibwaa nama wâgotâgà,
 goro pai pwa tâgà na èpà
 na me gée goro âboro.
 Gà cibwaa pidumapié!

Ésaïe 8.12

15 Bwa, gà papwicîri Kériso naa na pwâranümagà. Â gà tà ciburà wéaa, ba na o pwa cè pai tòpi'gà tà tèpa âboro, na rà tawèerigà goo è cèikî'gà.

16 Â wâdé na gà tòpi tàra goro ipapwicîri ma moo. [Gà ipwacôoco è càragà, ba] na o câe caa pitòtigà è *pwâratùra-nigée-googà. Â o wâdé è wâro'gà gée goo na gà pwi âboro kà Kériso. Â wà tàpé na rà pinabaèpàgà, âna rà o dau kamu, gée goo na è pâ tûâ'gà, âna po cau wâdé diri [naa na diri pâ ére].

17 Wiàna gà tâa na aré, â dau wâdé wiàna nye gée goo è càragà na wâdé, wiâra è câbawâdé kà Pwiduée. Â càcaa wâdé wiàna gée goo pâ tûâ'gà na èpà!

É tâa na aré Kériso â é jè piétò!

18 É wacaapwi bà
 wà Iésu Kériso,
 bépwanauri èpà.
 É maagé cò,
 wà Pwina é tàrù;
 [É maagé bà]
 ba kêjè tèpa âboro,
 na câjè caa tàrù.
 É popajè pâ,
 dari wà Pwiduée.
 Jèe tètâmwereê
 na naiiri âboro,
 [naani gòropuu].
 Pawâroé còwâ,
 naa na naiiri âboro
 na bwaa âmué
 na o câe mwa caa bà‡!

3:14 Ésaïe 8.12–13; Mataio 5.10; 1 Péteru 2.20, 4.14   3:16 1 Péteru 2.12   ‡ 3:18 Dernière phrase—é, Pawâroé còwâ gée goro è Nyuâaê Pwicîri. Grec: Pawâroé còwâ naa na nyuâa.

19 [Gée na càuru pai bà kèe] â é pâra wà Kériso, ba na é pwa pupûra tà tàpé§ na rà bà na rà pwa karapuu [naa na autâa kà tèpa bà].

20 Wà tàpéebà, âna jèe càra caa pitêre dà wà Pwiduée napwiri, na pàara kà Noa, na é iti i wànga kèe. É dau pidàpwicâarié wà Pwiduée naa goorà [êco na càra caa biirà dèe]. Â nye 8 âboro co na uparà jii i jèpé gòro wànga.

21 Ê jawé bèepwiri, âna ucina goro é *piupwaa kâjè nabàni, na é pinaigé mara é pai upajè. Na *upwaa, â càcaa ba na jè nuwa tâjii é tòri kâra é naiiri âboro! Nye câmu kâra pai nuwa tâjii é pâ èpà gée na pwâranümajè. Câmu mwara kâra *auipwataâboro na jè pwa tà Pwiduée [pâ, na jè o tèpa âboro kèe]*. É upajè wà Pwiduée, gée goo pai [bà ma] wâro còwâ kà Kériso gée na aubà.

22 Â é jèe too naa *napwéretòtù, â é tâa gòro étò kà Pwiduée [ba na o pwamainâé]. Â pwa târù kèe ma pàtâmee, naa goo diri pâ *angela, ma pâ duée, ma pâ pitûâ ma pâ pàtâma.

4

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

1 Wà Kériso, âna é maagé còo naa na naiiri âboro, â wâdé na guwà ipwabwàtiwà, ba na guwà ipwacèwiié. Ba [pwacèwii na jè mu ina pâ]: «Wà pwi a cèikî na é dau maagé còo naa na naîri âboro, âna wàé kaa pwi âboro na é naaco é èpà*.» Â guwà popa é auniimiri kà Kériso, ba na neemuru paa kàwà, [târa ma pagòowà na guwà maagé còo].

2 Tapoo nabàni, âna wâdé na guwà cibwaa pâra wiâra còwâ é câbawâdé kàwà na èpà. Guwà pâra wiâra co é câbawâdé kà Pwiduée, na guwà bwaa tâa ni gòropuu.

3 Ba po dau gòri é pàara na guwà wâro imudi pwacèwii tèpa béewà na càra caa tâmogòori Pwiduée. Na pwi pàara bèepwiri, âna guwà pâra wiâra pâ auniimiri kàwà na èpà; â guwà ciburà pi-ija ma piwâdo imudi, ma ipuu imudi. Â jèpwi mwara, âna guwà tèpa pwamainâ pâ duée—muru na po dau miiri tà Pwiduée.

[Êco na jèe nabwé diri pwiri!]

4 Â wà tèpa béewà béaa, âna rà pò goowà nabà. Â rà pinabaèpàwà, ba jèe câguwà caa tâa jaarà, na rà pwa na èpà ma wâro imudi.

5 Êco na rà o mwa coo ara wà Pwiduée, wà Pwina é pitèi tàpé na rà wâro ma tàpé na rà bà. [Â rà o tòpi tée na é pitèirà goro é jèpa tûâ kàra.]

6 Êkaa pwiri é majoroé ma jèe picémara é *Picémara Wâdé tà tèpa âboro diri, tiagoro mwara tàpé na ia rà jèe bà†. Wà tàpéebà, âna rà jèe bà‡ naa na naiiri âboro, ba wàépwiri é wârimuru na jè cau tòpi, wàijè diri tèpa âboro. Êco na wâdé [tà Pwiduée] wiâna tâa târa é *âji wâro, goro é Nyuâaé Pwicîri.

Guwà pitòimiriwà

7 Jèe wâmwünyabwe é pwâadàra diri pâ muru. Êkaa na guwà tà piaabòriwà, ma tà tàcî, ba na guwà pwapwicîri.

§ 3:19 Tàpé—Munaa tèpa âboro èpà gée na pàara biu na ia rà bà, â wà Kériso, âna é inapàpari é Picémara Wâdé târa. É, pwiri tèpa duée—tèpa angela na ia rà cicara wà Pwiduée. (Còo Genèse 6.1–4.) Â wà Kériso, âna é pâra nau tèira, ba na rà pwa wârimuru dàra gòiri. 3:20 Genèse 6–7 * 3:21 Nye câmu kâra pai nuwa... é, Nye câmu kâra pai to kâjè dà wà Pwiduée, ba na é nuwa tâjii é pâ èpà gée na pwâranümajè. 4:1 Roma 6.2,7 * 4:1 Wà pwi acèikî na é dau maagé còo... Munaa pai ina wèe pâ: Wà pwi acèikî na é piupwaa, ba na é paari pâ ée mwa naaco é èpà. 4:3 Éfeso 2.2–3 4:5 Apostolo 10.42 † 4:6 Tàpé na ia rà jèe bà—Pwiri tèpa âboro na rà bà béaa kâra pai tèepaa kà Iésu Kériso. Â wà Iésu na é picémara târa na âracié tòtù kèe nanaara napuu. (Còo du nee tii 19 ma 20.) Êco na wâru mwara pâ auniimiri goro pai ina wàra pâ papai-bà. ‡ 4:6 Âna rà jèe bà—Grec: Âna jèe pitèirà. 4:7 Roma 13.11–12

⁸ Â wàéni é pwina dau âjimuru: Guwà pimeariwà taaci, géé na âji pwâranümawà. Ba «Wà tàpé na rà pimeaari, âna wâru pâ èpà na rà pwanauriS.»

⁹ Â guwà tòpi tèpa [cèikî béewà] naa na pwârawâ kàwà, géé na âji pwâranüma, â guwà cibwaa nye tà kûu.

¹⁰ [Wà Pwiduée, âna é] jèè jèpa naa tàwà jècaa é jèpa âraimeai, ba na guwà piênawéna kà wà tèpa béewà. Êkaa na guwà wakèri bwàti é uràpâra kàwà, ba na guwà pame tàra é aupwényunyuâari kà Pwiduée.

¹¹ Wiàna é naa tâgà, ba na gà pwi a pwa pupûra, â wâdé na gà pwa, ba na gà pame é popai kêe. Wiàna é todàgà, ba na gà pwi a pitu tà pàra tàpé, â gà pwa goro é nii ma pàtâma Pwiduée.

Na diri pâ muru na gà pwa, âna gà wàrapwiri, ba na o ipwamaina Pwiduée, naa na nee Iésu Kériso. Wâdé na tâa jaa Pwiduée* é pai maina ma muugère dâra gòiri awé! Amen!

Aré me géé goo pai pâra wiâ Iésu

¹² Tèpa âji béèò wée, jèè tèepaa mariwà é tacai, pwacèwii é ânye na dau tòjè. Â guwà cibwaa pò goo, pwacèwii na muru na ité.

¹³ Bwa, wâdé na guwà ipwàdée goo, ba guwà tèpa bée Kériso, [pwi *Mesia, pwi ênawéna kà Pwiduée] naa na pâ maagé côo kêe. Â o dau maina awé é ipwàdée kàwà, na tòotù na o paari é pai maina ma muugère kêe.

¹⁴ Ba wiàna pinabaèpàwà, géé goro na guwà tèpa âboro kêe, â cidòri nyuâawà! Ba é tâa goowà é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, Pwi Nyuâaê na é maina ma muugère!

¹⁵ [Câgo caa ina é aré na é me géé goro pai pwa'gà é pwina èpà!] Wiàna gà géé naa na wâro kà pàra tàpé, é, wiàna gà mura, é wiàna gà pwi a-ipòtâmwara, â gà mwa maagé côo goo! Guwà cibwaa wàrapwiri!

¹⁶ Êco na, wiàna gà maagé côo, géé goro na gà pwi a cèikî naa goo wà Kériso, â gà cibwaa kamu goo. Bwa, gà ipwamaina Pwiduée, ma pwaolé tée, ba gà pwi âboro kà Kériso.

¹⁷ Wà Pwiduée, âna ée mwa pitèi tèpa âboro. Â ée mwa tapoo, naa na wâao kêe. Â wiàna o pitèijè, wàijè tèpa naîê, o dà cè wârimuru kà tàpé na rà tètâjii é Picémara Wâdé kà Pwiduée?

¹⁸ Ba jè pûra naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwacoé pai upa
wà pwina é *târù.
Ée mwa wânau
wà pwi âboro èpà,
na é naa càùé,
naa goo wà Pwiduée?*

Proverbes 11.31

¹⁹ Wàépwiri, [co tèpa béèò, â go tubanabwé goro é auina bèeni]: Wiàna gà maagé côo wiâra é câbawâdé kà Pwiduée, â wâdé na gà tà cimwü goro pwa é pwina wâdé. Â gà ipanuâgà tée, ba wàé pwi a tòpògà. Ba é tâa na pai tâa kêe, â o câé mwa caa panuâgà.

4:8 Proverbes 10.12; 1 Pétéru 1.22 **S** **4:8** Wà tàpé na rà pimeaari... é, Wà Pwiduée, âna é pwanauri pâ èpà kà tàpé na rà meari pàra tàpé. **4:9** Hébéru 13.2 **4:10** Roma 12.6-8 * **4:11** Pwiduée—é, Iésu Kériso. **4:13** Apostolo 5.41; Jacques 1.2; 1 Pétéru 1.6-7 **4:14** 1 Pétéru 2.20 **4:18** Proverbes 11.31

5

Popai tà tèpa pitûâ kêra wâra pwapwicîri

¹ Go pwa pupûra tàwà ni, wâguwà tèpa pitûâ kêra wâra pwapwicîri. Ba wâgo mwara pwi jè ijiao pwacèwiiwà, na go inapàpari ê pai maagé côo [ma pai bà] kà Kériso. Â o tâa tâjè ma wâguwà ê câmajè. Ba jè o mwa tâa na pai maina ma muugère kêe, na tootù na ée mwa paarié [wà Pwiduée].

Â go ilari jiiwà, pâ,

² guwà tòimiri tèpa âboro na é naa tàwà wà Pwiduée. Ba rà tèpa mutô kêe, â [é nama guwà tèpa wéaarirà. Â pârawà ma] guwà naa èrà ma tòimirirà. Êkaa na guwà wàrapwiri gée na âji pwâranüma, â càcaa pwacèwii tàpé na mwa po tacoo goorà, ba na rà pwa. Guwà pwa, gée goo ê pimeaari kàwà, â guwà cibwaa bu mwani goo.

³ Guwà cibwaa naa naèà tà tèpa âboro kàwà. Â guwà paari tàra co ê pâ càrawà na wâdé. Â rà o pâra wiâwà ma ipwacèwiiwà.

⁴ Ba wiâna guwà wàrapwiri, â o tâa tàwà ê bwe korona—[ê câmawà na dau pwényuâa]—na tootù na ée mwa wâjué côwà wà [Iésu] Pwi Ukai kà tèpa wéaari mutô. Ê câmawà bèepwiri, âna é [pai tâa kàwà jaaé, naa na] pai maina ma muugère kêe, na o tâa dâra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁵ Wàeni popai kôo tàwà diri*: Guwà ipakîriwà na ara tèpa pitûâ [naa na cèikî]. Â guwà cau piênawéna kàwà jècaa naa na ipakîri. Ba jèe wii naa na *Tii Pwicîri pâ:

*Pwiduée, âna é cicara
tèpa ipwamainarà.*

*É naa pimeaari
tà tèpa ipakîrirà.*

Proverbes 3.34

⁶ Êkaa na guwà ipakîriwà, na aranara ê pàtâma Pwiduée na dau maina awé. Â ée mwa ipwamainawà na tootù na é pitòrigari.

⁷ Â guwà panuâ tée diri ê pâ tòina kàwà, ba é tòimiriwà.

⁸ Guwà tà tàcî, â guwà tà pitòimiriwà. Ba wà pwi a pièpàriwà, wà *Caatana, âna é nye tàgère biie goowà, pwacèwii é liô† na é imudàra cè âboro cèna é utié.

⁹ Guwà cicaraé, â guwà tà cimwü naa na cèikî kàwà! Â [guwà cibwaa niimiri pâ] guwà maagé côo [acari]. Ba rà wàrapwiri wà diri tèpa cèikî béewà, pitiri naa gòropuu.

¹⁰ [Â guwà maagé côo naa na ji pàara na càcaa gòiri.]

Êco na wà Pwiduée, âna é jèe todàwà, goo wà Iésu Kériso, ba na guwà mwa tâa ma wàilu, naa na pai maina ma muugère kàru, dâra gòiri awé. É wàrapwiri gée goo ê *pimeaari imudi kêe ba kàwà. Â gée na càuru ji pàara na ûgé na guwà maagé côo na, â ée mwa nama guwà wâdé côwà. Â ée mwa pagòowà, ma nama guwà cimwü, ma pacimawà dâra gòiri.

¹¹ Ba tâa jaaé ê pàtâmee na ticè pwâadèrèè, dâra gòiri awé! Wâdé na wàra! Amen!

5:2 Ioane 21.15–17; Apostolo 20.28   5:3 2 Korénito 1.24; Filipi 3.17; Tito 2.7   5:5 Éféso 5.21; Jacques 4.6   * 5:5 Tàwà diri—é, Diri tàpé na càra caa tèpa pitûâ. Grec: Tàwà na guwà bwaa dopwa.   5:6 Mataio 23.12; Luka 14.11; Jacques 4.10   5:7 Mataio 6.25–30   5:8 1 Tésalonika 5.6   † 5:8 Liô—Grec: Liô (lion) na é kûu.   5:9 Éféso 6.11–13; Jacques 4.7

Ipicijii

¹² Go jèe wii tàwà ê ji nari tii bèeni, ba na go pagòowà, ma taniimiri tàwà pâ, tâa jaawà ê pimeaari imudi kà Pwiduée. Wâdé na guwà tà cimwü na! É tâa jaao wà Silas, â é pitu tôo na go wii ê tii bèeni. É pwi âji béèò na é *tàrù, â go dau cèikî naa gooé.

¹³ Rà naa bwàcu kàwà tèpa cèikî béewà géeni na ville “*Babulona”‡. Ba wà Pwiduée, âna é todàra, ba na tèpa âboro kèe, pwacèwiiwà.

Â é naa bwàcu kàwà mwara wà Maréko, pwina naîô naa na nee Kériso.

¹⁴ Wâdé na guwà pipwabwàcu tàwà naa na pimeaari, naa na nee Kériso.

Wâdé na cau tâa jaawà ê pinaanapô, wâguwà tèpa âboro kà Kériso!

Cidòri nyuâawà!

5:12 Apostolo 12.2,25, 13.13, 15.22,37-40   **5:13** 2 Timotéo 4.11   ‡ **5:13** ‘Babulona’—É wii tii géé na ville Roma wà Pétéru, êco na pwiri nùmee na é naapwàniri jii wà tàpé na rà pièpàri tèpa cèikî. Babulona, âna câmu kà tàpé na rà pipaa dâra pwi Ba kà Pwiduée. (Còo Auinapàpari 14.8 ma 18.10,21.)

Béârailu kâra tii kà Pétéru Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Simona Pétéru, pwi jè a *câmu kà Iésu Kériso, pwi âboro imaina naa na wâra pwapwicîri.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 65 ma 67. É wii wà Pétéru géé *Roma, càcaa gòiri béaa kâra é pai bà kêe naa goro *satauro, pwacèwii wà Iésu.

É wii tâi?

Tà diri tèpa cèikî naa goo wà Iésu Kériso.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wâru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pa-imwüru tèpa cèikî jii é popai na âjupâra goo wà Iésu. Â é wii wà Pétéru, ba na é pa-icôo wà tèpa cèikî, ba na rà cibwaa pâra wiârà. Â é wii mwara, ba na é picijirà, ba é tâmogòori pâ ée jèe tàpo bà.

Dà ére é tii bèeni?

Wà Pétéru, âna é pagòojè, ba na jè ciburà pâra wiâ Iésu, ba na o ciburà pimaina pâ é *pimeaari imudi naa goojè, ma pai tâmogòorié kâjè. Ée nye wâjué còwâ wà Pwi Ukai Iésu Kériso, â na jè cibwaa ipacè naa goo wà tàpé na rà ina pâ, o càcaa wàrapwiri. O maina é wârimuru kà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Wâru pâ popai, na ipaiwà bau é pâ popai na é *Tii kà Jude*.

Pai pitàgoo tii 2 Pétéru

Ipwabwàcu (1.1-2)

Wârori wâro na wâdé tà Pwидуée (1.3-21)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (2.1-22)

Ée mwa nye tèpaa còwâ Pwi Ukai (3.1-13)

Bénabwé popai ma ipicijii (3.14-18)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo Simona Pétéru [na pwa tii]. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso, ma pwi apostolo kêe [ba é cùruo pâ, ba na go picémara é popai kêe]. Go cau wii tàwà, wâguwà na caapwi cèikî kâjè ma wâguwà. É cèikî kâjè bèepwiri, âna muru na dau pwényuâa, ba jè jèe tòpi géé goo wà Iésu Kériso, na é Pwидуée kâjè ma *pwi a pa-udòjè. Dau *târù diri pai pwa kêe, â câé caa pwaké goojè, ûna é cau naa tâjè diri é cèikî bèepwiri*.

² Wâdé na ru *pwényunyûariwà wà Pwiduée kâjè ma wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso†. Wâdé na o ciburà pimaina pâ é pai tâmogòoriru kàwà, ba na o pimaina pâ naa goowà é pimeaari imudi, ma pinaanapô kâru!

Wârori wâro na wâdé tà Pwiduée

³ É todàjè wà Pwiduée, ba na jè tâa na é pai maina ma muugère kêe! Â géé goo pai tâmogòorié kâjè, â pâri ma jè wârori é wâro na pwicîri ma wâdé tée. Â

* **1:1** Dernière phrase—é, Wâé na é nama jè târù na ara Pwiduée. Grec: Géé goro pai târù kêe. † **1:2 1re** phrase—é, Wà Iésu Kériso na é Pwiduée ma Pwi Ukai kâjè.

wà Pwi Ukai‡, âna é naa tâjè diri ê pwina âjimuru, ba na wàrapwiri ê pai wâro kâjè, goro ê pàtâma Pwiduée.

⁴ Gée goo diri pwiri, â é naa tâjè wà Pwiduée i pwi ia é mara ina béaa—diri pâ *aupwényunyuaari na dau pwényuâa ma dau maina awé! Guwà cipa bwàti, ba na o tipiwà jii ê pâ câbawâdé na èpà, na tubaèpà tà tèpa âboro gòropuu! Â o caapwi ê pwâranümawà ma wà Pwiduée, â guwà o pwacèwiié.

⁵ Â guwà ipwadàrapwa, ba na ê cèikî kàwà, âna ée tòpò naa goowà ê pâ pwêe bèeni:

Guwà wârori ê wâro na wâdé ma tàrù;

Guwà tâmogòori Pwiduée, â o pimaina too ê pai tâmogòorié kàwà;

⁶ Guwà piaabòriwà;

Guwà pidâpwicâariwà;

Guwà papwicîri wà Pwiduée, ma pitêre dèe;

⁷ Guwà dau meaari tèpa cèikî béewà;

Guwà meaari diri tèpa âboro.

Nama pimaina too pwina wâdé

⁸ Wiâna guwà nama rà pimaina too, pâ muru wâdé bèepwiri, naa goowà, â o pwa ê pwâra wakè na wâdé na me gée na wâro kàwà. Â, na wàrapwiri, â guwà paari pâ guwà tâmogòori§ wà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

⁹ Êco na wà tàpé na tiâu goorà pâ pwêe bèepwiri, âna rà pwacèwii tèpa bwi. Ba càra caa côoina i pwi ia rà tòpi [na ia *upwaarà]—ê pai cèitiri diri pâ èpà kàra.

¹⁰ Wà Pwiduée, âna é pitòrigariwà, co tèpa béèò, â é todàwà, ba na guwà tèpa âboro kêe. Â wâdé na guwà dau gòo goro wârori ê wâro ma *paâjupâra pâ, guwà tèpa âboro kêe. Ba wiâna wàrapwiri, â o càcaa cigòtù âwà, â o câguwà caa tûu.

¹¹ Â ée mwa bàra tòpiwà naa na ipwadéé, naa na Mwaciri kà [Pwina naîê] Iésu Kériso, Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udòjè—naa na Mwaciri na ticé pwâadèrèe.

O càcaa gòiri â ée bà Pétéru

¹² Guwà jèe nye tâmogòori bwàti diri pâ muru bèepwiri na go ina ni, â guwà jèe nye tà cimwü naa pai wâro kàwà wiâra ê âjupâra. Êco na câgo caa piwâ na go taniimiri tàwà mwara.

¹³ Â go niimiri pâ, go o nye tà ciburà wàrapwiri, na go bwaa tâa ni gòropuu.

¹⁴ Ba é jèe paari tóo wà Pwi Ukai Iésu Kériso, pâ, o càcaa gòiri, â go jèe pâra jiiwà géeni.

¹⁵ Â, na go wakè ba gòo ni, ba na guwà o ciburà tà niimiri diri ê pwina go ina tàwà ni, gée na càuru pai pâra kôo.

Bà piwiâ tàwà pwina bà côo

¹⁶ [Wàibà ma wà tèpa apostolo béèò, âna] bà jèe inapàpari tàwà ê pàtâma wà Pwi Ukai Iésu Kériso, ma cè pai o mwa wâjué me còwâ kêe. Â càcaa cè jè jèmaa kà tèpa âboro, â càcaa jèkutâ, na me gée goo ê tà manga kâbà. Ba bà piwiâ tàwà co ê pwina bà côo goro du âraporomeebà.

Ba bà côo ê pai maina ma muugère kà Pwi Ukai Iésu,

¹⁷⁻¹⁸ na ia bà tâa gò i gòrojaa na pwicîri. Â bà tère ê pwâratùra kà Pwiduée—pwi Caa kâjè na é maina ma pwényuâa—na é dau pwamaina ma tòbuari Iésu

‡ 1:3 Pwi Ukai—Munaa Iésu, é, pwiri Pwiduée.
tâmogòori—é, Â o pimaina too ê pai tâmogòori kàwà.

1:6 Galatia 5.22-23

§ 1:8 Â guwà paari pâ guwà

1:14 Ioane 21.18-19; 2 Korénito 5.1

1:16 Mataio

17.1-5 1:17-18 Mataio 17.5

[béaa kâbà]. Ba é inapàpari pâ: «Wà pwini, âna wàé co kaa pwiri wà Pwina naiô, na caapwi co, na go dau mearié. Wàé kaa, na go jèe nye pitòrigarié, ba dau wânümoò gooé.»

Tii Pwicîri âna popai kà Pwiduée

¹⁹ Gée goo kaa pwiri*, â pâri ma jè cèikî naa goo diri pâ popai kà tèpa péroféta, ma naa nümajè naa goo. Ba rà pwacèwii é wâra ânye na pwéelaa na bàutê, tapacîri é pai too kâra îricò kaatâdaa† na é pame i tòotù, [âna wà Kériso] na é jèe tèepaa me naa na pwâranümajè!

²⁰ Ê popai [kà Pwiduée, na tâa] na *Tii Pwicîri, âna rà naigé mee tèpa péroféta kée. Â gà cibwaa niimiri pâ, pâri ma gà tâmogòori acari‡ diri é pai ina wèe.

²¹ Ba é popai na rà pame wà tèpa péroféta, âna càcaa muru gée goorà tèpa âboro. Â nye é Nyuâaê Pwicîri na wakè goorà, ba na rà pame é popai na me gée goo wà Pwiduée.

2

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

¹ Napwiri, âna rà tèepaa mari é Ba *Isaraéla pâ péroféta na rà pwâ*. Â o ipaiwà nabàni. Ba rà o tèepaa mariwà pwàniri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ. Â rà mwa ina pâ, rà tèpa âboro kà Pwi Ukai kâjè. Êco na rà o tèpa tètâjiié—wàé na ia é pipanuâé, ba na é wârirà [goro é wâri wèe na dau maina awé]. Â rà o ipa-imwüru tèpa âboro ma pwa ma tûu é cèikî kâra†. Êco na nye wàilà còwâ, na o dau wâcî ma dau èpà, é pai tubatiàurà!

² O wâru tàpé na rà o pâra wiâra é ârapupûra kâra, ma é pâ tûu kâra na miiri goro naiirà. Â gée goo pwiri, â o ina ba èpà é âji naigé [wiâ Kériso].

³ Â wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèpa pwâ, âna rà o tèpa iau ma piâranümarà mwani. Â rà o pwa cuka tàwà, ba na rà popa mwani kàwà. Êco na o càcaa wâiti é pai tubatiàurà. Ba é jèe niimiri [wà Pwiduée] gée na biu pâ, na ée mwa naa wârimuru tàra.

Rà o pwa wârimuru

⁴ Ba câé caa piwâ wà Pwiduée, na é naa wârimuru tà tèpa *angela na ia rà cicaraé. Ba é jèe nye pwairi tûrà naa na ére na dau bàutê, tapacîri é tòotù na ée mwa pitèi é gòropuu.

⁵ Jèpwi mwara, âna, na pàara biu, âna câé caa piwâ, na é nama tiâu tèpa âboro èpà gòropuu na càra caa papwicîriê. Wà pwi âboro na é caapwi, wà Noa, âna é pwa pupûra tàra pâ, na rà wârori é wâro na *târù na ara Pwiduée, [èco na tàutàra dâra pitère dèe]. Â rà cau bà naa na pé jèpé na dau maina awé, na é pâ jai é gòropuu diri. Â nye 8 co tàpé na rà udò—wà Noa ma é tâa kée.

⁶ Jèpwi mwara, âna wà Pwiduée, âna é nama tiâu é du ville *Sodoma ma Gomora. Â nye ticè na coo, èco é dàuru ânye. É wàrapwiri, ba na câmu kée târa diri cè pâ âboro na o tàutàra na rà papwicîriê, na pâ tòotù na bwaa wâ naigé.

* **1:19** Gée goo kaa pwiri—Pai ina wèe pâ, gée goo na coo é popai na ia rà mara pame wà tèpa péroféta biu, goro é pai maina ma muugère kà Kériso. † **1:19** Îricò kaatâdaa—Étoile du matin. ‡ **1:20** 2e phrase—Tèi bwàti é Popai kà Pwiduée, âna wakè kâra diri é wâra pwapwicîri. É, Wâdé na guwà tâmogòori pâ, ticè popai na Tii Pwicîri na é me gée goo é auniimiri kà tèpa péroféta. **1:21** 2 Timotéo 3.16; 1 Pétéru 1.11–12 **2:1** Mataio 24.11; Jude 1.4 * **2:1** Pâ péroféta na rà pwâ—Rà ina pâ, rà pame pâ popai naa na nee Pwiduée, èco na rà tèpa pwâ. † **2:1** 5e phrase—Grec: Rà pame popai na nama tiâu (doctrines de perdition). **2:4** Jude 1.6 **2:5** Genèse 6–8; Hébéru 11.7; 2 Pétéru 3.6 **2:6** Genèse 19.24; Jude 1.7

7-8 Êco na pwa pwi jè âboro na caapwi, géé goorà, na *târù ê tûâ kêe na ara Pwiduée—âna wà Lota‡. Â diri pâ tòotù, âna é còo ma tère pâ muru na miiri na rà pwa wà pàra tèpa âboro wê. Â dau tòina ê pwâranümee goo, ba é còo pâ muru na càcaa *târù na ara Pwiduée. Â géé goo kaa pwiri, â wà Pwiduée, âna é upaé jii ê ânye.

9 Guwà còo, é nye tâmogòori wà Pwi Ukai cè pai upa tàpé na rà papwicîriê, jii ê pâ aré kàra. Â napwa naa goo tèpa âboro èpà, âna é tòpòrà naa na karapuu§, tapacîri pwi tòotù na ée mwa bàra pitèi ê gòropuu diri.

10 Â o dau maina ê wârimuru, na ée mwa naa tà tàpé na rà wâro wiâra ê pâ câbawâdé kàra na èpà, ma pwa pâ tûâ na miiri goro naiirà. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà câbapiticèmuru naa goo ê pitûâ kêe.

Rà tèpa maina nûma

[Rà wârapwiri wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ.] Ba rà tèpa maina nûma, â rà nye pwa diri kaa ê pâ na pwâra èpà. Â càra caa piwâ na rà ina ba èpà tàpé na pwa pàtâmarà*.

11 Â guwà còo, wà tèpa angela, na dau pwa nii ma pàtâmarà jiiirà†, âna càra caa niimiri pâ, na rà pinabaèpà tàpéebà na ara wà Pwiduée!

12 Êco na wà tèpa pacâmu-bà, âna càcaa wâgotàra na rà piècaari ê pâ muru [na dau piwéna jiiirà] na ticè na rà tâmogòori naa goo.

Napwa naa goo ê wâro kàra, âna rà pwacèwii ê pâ macii a piugà, na ticè nûmarà, na rà tâa ni gòropuu, ba na o capwârirà ma pòtâmwararà. Â ê pâ tûâ kàra na miiri, âna poparà dâra ê wârimuru dâra gòiri‡.

13 Â o tubaèpà tàra, pwacèwii pai tubaèpà kàra tà pàra tàpé.

Wà tèpa âboro-bà, âna rà pwâgâriwà, wâguwà [tèpa âji a cèikî] ba rà tâmogòori pwàniri èpà kàra, na rà tâa na pi-ija kàwà, â rà tubatòri ê picaatâa kàwà, ma tubakamuwà. Ba:

Rà pwa pàpari ê pâ muru na miiri;

14 Rà ciburà ucâri pa ilâri, â èpà pwâranümarà goo;

Rà nye tà nûmarà dâra pwa taaci pâ câbawâdé na èpà;

Rà mudàra taaci pâ muru na rà iari;

Rà picàù dà tàpé na càcaa cimwü ê cèikî kàra, ba na rà pwa na èpà.

Géé goo kaa diri pwiri, â é jèe tojiirà wà Pwiduée, â ée mwa naa tàra ê wârimuru na dau maina.

15-16 Ba rà jèe pàgà jii ê naigé na târù, â rà pwaduwà kà Balaam biu, wà pwina naî wà Béor§. Ba wàe pwi *péroféta a pwâ, â dau wâdé tée pai tòpi mwani târa pwa na èpà. Êco na wà Pwiduée, âna é pwaé, goro ê pâ tûâ kêe na èpà. Â é pacoé jii ê pwina é niimiri na ée mwa pwa goro pai ticè nûmee. Ba é nama é patûraé ê buriko kêe, goro ê pwâratûra kà pwi jè âboro!

Rà tèpa ênawéna kîri kâra èpà

2:7-8 Genèse 19.1-16 ‡ 2:7-8 Lota—Pwi niaa goo wà Abéraama. (Còo note goo Luka 17.28.) § 2:9 É tòpòrà naa na karapuu—é, É naa wârimuru tàra naa na karapuu. 2:10 Jude 1.7-8, Jude 1.16 * 2:10 Tàpé na pwa pàtâmarà—Grec: Tàpé na rà pwényuâa. Pwiri tèpa angela, é, tèpa ênawéna kà tèpa angela, é, tèpa duée, é, tèpa âboro na rà pitûâ naani gòropuu. (Còo Jude 8.) 2:11 Jude 1.9 † 2:11 Jiiirà; Tàpéebà—Pwiri tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, é, pwiri tèpa pitûâ na pwényuâa. 2:12 Jude 1.10 ‡ 2:12 Wârimuru dâra gòiri—Grec: Pwâra bà. 2:15-16 Nombres 22.7; Jude 1.11; Auinapàpari 2.14 2:15-16 Nombres 22.28-35 § 2:15-16 Béor—é, Bosor.

¹⁷ Wà tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ, âna [ticè muru na wâdé na rà pame]. Rà pwacèwii pâ pwârajawé na ticè jawé na, ma pâ nee na pòtòrà ê pwéretòtù—po duu [éco na ticè popaa na]. Wà tàpéebà, âna é wéaari ê autâa kàra wà Pwiduée, naa na bàutê, na nye cikautê kaa.

¹⁸ Maina nūmarà ma maina pwârà, â rà pi-ina kàra goro pâ nyakâra pwâratùra na ticè êreê. Â rà cètùu tàpé na rà me jii ê pai wâro na èpà, ba na rà pwa cōwâ diri ê pâ càrarà na miiri. Ba rà ina tàra pâ, wâdé na jè pâra wiâra diri pâ câbawâdé kàra naiiri âboro.

¹⁹ Ba rà ina pâ rà tipiwà jii ê pwina piiwà, [ba na o câguwà caa tèpa ênawéna kîri kàra cè pâ naèà]. Caapwi co na wàilà, âna [piirà goro pâ tûâ kàra na miiri] ma tèpa ênawéna kîri kàra pâ càrarà, na rà gére poparà dâra ê pai tubatiàurà! Ba wà pwi jè âboro, âna é pwi ênawéna kîri kàra ê pwina pa pitúâ naa gòé.

²⁰ Béaa, âna rà tâmogòori Pwi Ukai kâjè ma *pwi a pa-udòjè, wà Iésu Kériso. Â é jèe tipirà jii ê pâ tûâ na miiri kà tèpa âboro gòropuu. Êco na rà wâjué cōwâ, ba na rà tèpa ênawéna kîri cōwâ kàra ê èpà. Dau pwaée kàra! Ba rà jèe dau èpà jii béaa!

²¹ Béaa, âna rà tòpi ê aupitûari na pwicîri [jii Pwi Ukai] â rà tâmogòori ê naigé na tàrù. Êco na rà tètâjii diri, â bwaa nye wâdé naa goorà wiâna càra caa tâmogòori ê âjupâra!

²² Jè cōo naa goorà pâ, nye âjupâra ê du ârailu auina bèeni: *É ija cōwâ i wéregaa kêe i akàna. Proverbs 26.11* Â «Jè nuwa i puakà, â é wâjué cōwâ naa na dùuru.»

3

Ée mwa nye tèpaa cōwâ Pwi Ukai

¹ Tèpa âji béeò wée, wàéni ê béarailu kàra tii na go wii tàwà, ba na go taniimiri tàwà diri pâ muru bèepwiri, ma pagòowà, ba na o *tàrù ma pwicîri ê aunünüma kàwà.

² Wâdé na guwà pitaniimiri ê pâ popai na rà mara ina béaa wà tèpa *péroféta pwicîri kà Pwiduée. Â guwà wéaari ê aupitûari kà Pwi Ukai, *pwi a pa-udòjè, na ia rà jèe inapàpari tàwà wà tèpa *apostolo kàwà.

³ Wàéni ê popai na dau âjimuru, na wâdé na guwà tâmogòori bwàti. [Ba jèe mara ina tàwà pâ] rà o mwa tèpaa medariwà, na pâ bénabwé tòotù, wà tèpa âboro na rà pâra co wiâra ê pâ câbawâdé kàra na èpà.

Â rà o piècaariwà,

⁴ ma rà ina tàwà pâ: «Gona é wâpà wà pwi [Iésu kàwà] na ia é ina pâ ée mwa wâjué cōwâ? O câé mwa caa me! Rà jèe maagé bà wà tèpa mara cèikí naa gooé*, [â càra caa cōoê]! Ba nye ticè cè jè muru naani gòropuu cèna pitòotéri géé na autapoo goo!»

⁵ Wà tèpa pitaurée na rà ina pwiri, âna tàutàra na rà cōoinari pâ, wà Pwiduée, âna é tòpò ê gòropuu bau napwéretòtù, goro ê popai kêe. Ba é dàgòtù ê pâ napò géé najawé, ba na é cibèepi ê pâ napò ê najawé.

⁶ Â géé na càué, â é nama tiâu ê pâ napò goro jawé. Ba é panuâ pâ i jèpé na dau maina.

⁷ [Wàépwiri ê pwina go ina]: Wiâna ru tâa ê napwéretòtù ma ê gòropuu nabàni, âna nye géé goro kaa ê popai kà Pwiduée. Â é wéaari diri pâ muru

2:17 Jude 1.12-13   2:20 Mataio 12.45   2:21 Luka 12.47-48   2:22 Proverbs 26.11   3:2 Jude 1.17   3:3 1 Timotéo 4.1; Jude 1.18   3:4 Mataio 24.48   * 3:4 Wà tèpa mara cèikí naa gooé—Grec: Wà tèpa caa kâjè.   3:5 Genèse 1.6-9   3:6 Genèse 7.11; 2 Pétéru 2.5

goro ê popai kêe, tapacîri ê Tòotù na ée mwa cau pitèira diri. Â, na pwi Tòotù-bà, âna ée mwa cîri napwéretòotù ma gòropuu, bau diri tèpa âboro na tàutàra na rà papwicîriê.

É ipwâ ba é dau mearijè

⁸ Êco na wâguwâ, co tèpa béeò, âna guwâ cibwaa ipwanauri pâ: «Ê caapwi tòotù, âna pwacèwii 1 000 naja, naa na pai côo kà Pwi Ukai. Â ê 1 000 naja, âna pwacèwii caapwi tòotù.»

⁹ Â wàépwiri na guwâ côo pâ, càcaa âjupâra ê auina kà pàra tàpé pâ, wà Pwi Ukai, âna é ipwâ ma é pacoo ê auina kêe! Bwa! [É cau tapacîjè] ba é dau moo ma pidàpwicâriê naa gooje tèpa âboro. Ba o càcaa wâdé tée wiàna o tiàu awé cè pwi jè âboro caapwi. [Â é naa tà tèpa âboro diri ê pàara] ba na rà biirà dèe, jii ê pâ èpà kàra, [ma rà o cau udò].

¹⁰ Êco na ée mwa nye wâjué me còwâ wà Pwi Ukai. [Â ée mwa papò tèpa âboro] pwacèwii pwi a mura. Rà o mwa tère ê aié na dau maina awé, â rà pwùkùru goo, ba o tùdàrù ê napwéretòotù. Â o tòotiàu diri pâ ìricò naa na pé diopwaa kàra ânye. Â o tubatiàu† ê gòropuu, ma diri pâ muru na tâa na!

Wârori wâro na pwicîri

¹¹ Wiàna o tiàu diri, â o dà cè càrawà ni? Wàéni: Guwâ wârori ê wâro na pwicîri ma wâdé tà Pwiduée, â guwâ pièna wéna kêe co.

¹² Â guwâ dau wàrapwiri, ba na ée mwa tèepaa me wài ê pwi Tòotù bèepwiri‡, [na ée mwa pitèi diri pâ muru wà Pwiduée]; pwi tòotù na o tòo diri ê napwéretòotù bau ê gòropuu.

¹³ Ba é jèe mara ina béaa pâ, na ée mwa tòpò ê napwéretòotù ma gòropuu na bwaa âmuê. Â diri pâ muru na o mwa tâa wê, âna rà o wâro wiâra ê câbawâdé kà Pwiduée§. Â wàépwiri ê gòropuu na jè tapacîri naa na ipwâdé!

Bénabwé popai

¹⁴ Géee goo kaa pwiri, co tèpa âji béeò, guwâ ipwadàra, ma guwâ wârori ê wâro na pwicîri, târa tapacîri ê pwi Tòotù bèepwiri. Ba wiàna guwâ wàrapwiri, â o ticè èpà goowâ, na ée mwa pitèiwâ goo wà Pwiduée. Â o pwa pinaanapô nabibiu kàwâ ma wàé.

¹⁵⁻¹⁶ [Gorodà na é ipwâ na é wâjué me còwâ wà Pwi Ukai?] Géee goo co é pai moo ma pidàpwicâriê kêe! Â guwâ cibwaa ipwanauri pâ, wâguwâ, âna upawâ jii ê wârimuru géee goo kaa pwiri! Â wàépwiri i pwi ia é mu wii tàwâ wà Paulo, pwi âji béeejè na dau wânümajè gooé. É inapàpari ê pâ pwi bèepwiri na diri pâ tii kêe, goo ê autâmogòori na é naa tée wà Pwiduée.

Âjupâra pâ, pàra popai kêe, âna tàpo pwacoé pai tâmogòori wèe. Â wà pàra tèpa âboro, âna rà ébii ê pwina é ina. Wà tàpéebâ, âna càra caa wàawâ naa na âjupâra, â càra caa tèpa âji a câmu [goro é *Tii Pwicîri]. Â rà wàrapwiri mwara târa pàra ére auwii naa na Tii Pwicîri. Â géee goo kaa pwiri, â rà pame naa gòrà ê wârimuru kàra na ticè pwâadèrè.

Ipiciji

3:8 Psaume 90.4   **3:9** Habakuk 2.3; 1 Timotéo 2.4   **3:10** Mataio 24.29,35; Luka 12.39; 1 Tésalonika 5.2   † **3:10** Tubatiàu—é, Pitèi.   ‡ **3:12** Â guwâ dau wàrapwiri... é, Â guwâ ipwâdé goro pai o tèepaa me kàra pwi Tòotù bèepwiri.   § **3:13** Ésaïe 65.17, 66.22; Auinapàpari 21.1,27   § **3:13** 2e phrase—Grec: Ée mwa tâa wê ê tàrù.   **3:15-16** Roma 2.4

¹⁷ [Go wii ê tii bèeni, ba na] go mara pa-icôowà, goo wà tèpa [pwa pupûra na rà tèpa pwâ, na] càra caa papwicîri ê pwina tàrù! Êkaa na guwà tà tàcî! Â guwà ipwacôoco, ba rà péa ipa-imwüruwà, â guwà péa tûu, géé na pai cimwû kàwà.

¹⁸ Wâdé na o pimaina pâ naa goowà ê *pimeaari imudi kà Pwi Ukai kâjè ma pwi a pa-udòjè wà Iésu Kériso. Wâdé na pimaina pâ ê pai tâmogòorié kàwà! Wâdé na tâa jaaé ê pai maina ma muugère, nabà ma dâra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

Pâbéaa kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo, na ia é bwaa pwi nari âboro èpo na pàara kà Iésu.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 85 ma 100, na é jèe pwi ijiao, â é pwi a pitûa kâra wâra pwapwicîri wâ Éféso naa province Asia (napô Turquie nabà). Na pwi pàara bèepwiri, na é wii diri tèpa 5 tii kêe na tâa na *Tii Pwicîri—ê *Picémara Wâdé (*Tii kà Ioane*); 1, 2, 3 *Ioane*, ma tii *Auinapàpari*.

É wii tâi?

Târa é pâ picaatâa kà tèpa cèikî naa goo Iésu, na rà tâa na province Asia.

Cina é wii?

É pacâmuri tèpa cèikî na Asia goro é âjupâra. Ba wà pàra tàpé géee goorà, âna rà pacâmurirà goro pâ popai na pwâ. Ba rà ina pâ, wà Iésu, âna câe caa pwi âji âboro pwacèwijiè, â câe caa tâmogòori pâ tacai ma aré kà tèpa âji âboro. Â rà ina mwara pâ, piticèmururu naa goo é naiijè ma diri pâ muru na jè côo. Êkaa na piticèmururu naa goo pai wârori é wâro kâjè, wiàna wâdé, é wiàna èpà, ba ipaiwà. Â rà jèe ipa-imwüru pàra tàpé goro é popai bèepwiri.

Dà ère é tii bèeni?

É taniimiri tâjè wà Ioane pâ, nye âjupâra pâ, wà Iésu, âna é nye pwi âji âboro pwacèwijiè. Êco na wâé *Pwina naî Pwiduée wà Kériso. Napwa wà Pwiduée, âna é pwéelaa, ma pimeaari. Â jè tâmogòori pwiri géee goo Iésu, na é jèe pwanauri é èpà kâjè. Â jè tâmogòori mwara géee goo é Nyuâaê Pwicîri na é jèe naa tâjè wà Iésu.

Napwa wà pwi âji a cèikî naa goo Iésu, âna wâdé na é ciburà tâa goo é cèikî, na jèe picòo tée géee na autapoo goo. Â wâdé mwara, na é naa é wâro kêe ba kà pàra tàpé, pwacèwii Iésu.

Na wàrapwiri â é paari é pai pimeaari kêe ba kà Pwiduée, ma pai tâmogòorié kêe.

Pai pitàgoo tii 1 Ioane

Popai kà Pwiduée na é naa wâro (1.1-4)

Jè wâro na pwéelaa wàijè tèpa naî Pwiduée (1.5-2.17)

Tèpa cicara Kériso (2.18-28)

Jè tèpa naî Pwiduée (3.1-24)

Tèpa péroféta a pwâ (4.1-6)

Majoroé pai pimearijè (4.7-21)

Cèikî naa goo Pwina naî Pwiduée (5.1-12)

É wii Ioane, ba na cimwü cèikî kâjè (5.13-21)

Popai kà Pwiduée na é naa wâro

¹ Wà Pwi Popai, na é naa ê wâro*, âna é tâa béaa kêra ê autapoo goo ê gòropuu. Â bà inapàparié tàwà nabà, ba bà jèe po tèreê; â bà jèe po còoê; â bà jèe po tu naa gooé; â bà jèe po nünüma naa gooé.

² Ba é piâpàparié [tà tèpa âboro] â wàibà na bà còo pai tèepaa kêe, âna bà tèpa *paâjupâraê. Â bà picémara tàwà pâ, wâjaaé ê *wâro dâra gòiri. É tâa jaa wà Caa, na é jèe paarié tâbà.

³ Êkaa na bà inaê tàwà, wâguwà mwara, ba na [jèe capai tâmogòori ê wâro bèepwiri, â] o caapwi pwâranümajè. Â o caapwi pwâranümajè mwara, ma wà Caa, ma wà Pwina naîê, Iésu *Kériso.

⁴ Â bà† wii paé tàwà, ê tii bèeni, ba na o tâbawêe ê ipwàdée kâbà.

Wâdé na jè wâro na pwéelaa

⁵ Wàéni ê popai, na bà tère jii Iésu Kériso, na bà inapàpari tàwà ni: Wà Pwiduée, âna wàé é pwéelaa, â nye ticè bàutê gooé.

⁶ Wiàna jè ina pâ, jè tâa goo wà Pwiduée, â wiàna jè bwaa gére wâro na ê bàutê, â jè tèpa pwâ, â câjè caa pâra wiâra ê *ÂJUPÂRA [na ara Pwiduée].

⁷ Ba wà Pwiduée, âna é tâa na ê pwéelaa. Â wiàna jè wâro na ê pwéelaa, â o caapwi pwâranümajè goojè. Â é patâjii diri pâ èpà kâjè, wà Pwina naîê, Iésu Kériso, goro ê domii kêe [na joro na ia é bà ba kâjè] ba na jè o caapwi mwara ma wàé.

⁸ Wiàna jè ina pâ, nye ticè èpà na pwâranümajè, â jè nye pipwâgàrijè còwâ, â câé caa tâa goojè ê *ÂJUPÂRA.

⁹⁻¹⁰ Â câé caa wâro goojè, ê popai kêe, â jè pâ nau tèpa tobapwâ wà Pwiduée. Êco na, wiàna jè inapàpari tà Pwiduée ê pâ èpà kâjè, â ée mwa pwanaurijè, ma patâjii diri ê èpà na tâa goojè. Ba é *tàrù, â é pwa ê pwina é ina.

2

Pai wâro kâjè tèpa naî Pwiduée

É pitu tâjè wà Iésu Kériso

¹ Tèpa naîô, go wii tàwà ê pâ muru bèepwiri, ba na câguwà caa pwa ê pwina èpà. Êco na, wiàna jè [pitanami ma] pwa cèna èpà, â pwa pwi a-ipwamurujè na ara wà Caa—âna wà Iésu Kériso, na é *tàrù [ba nye pwi a ticè èpà kêe].

² Â wàé, âna é pipanuâe còwâ, ba na pwi *ârapwaailò târa ma patâjii pâ èpà kâjè; â càcaa pâ èpà kâjè co, â êmwara ê pâ èpà kêra diri pâ âboro gòropuu.

Jè pitère dèe wiàna jè meaarié

³ Wàéni ê câmu kà pwi âboro na é tâmogòori Pwiduée: É pitère dâra ê pwina é ina.

⁴ Wà pwi âboro na é ina pâ é tâmogòori Pwiduée, â na câé caa pâra wiâra bwàti ê pwina é ina, âna é pwi a pwâ, ba càcaa tâa gooé ê *ÂJUPÂRA.

⁵ Â wà pwi âboro na é pâra wiâra ê popai kà Pwiduée, âna tâbawêe naa gooé ê pimeari kêe*. Wàéni ê câmu kêe, na jè tâa goo Pwiduée: [Na jè pitère dèe.]

⁶ Â wà pwi âboro na é ina pâ é tâa goo wà Pwiduée, âna wâdé na é wâro pwacèwii wà Iésu Kériso.

1:1 Ioane 1.1 * **1:1** Pwi Popai na é naa ê wâro—Pai ina wèe pâ, Iésu Kériso. (Còo Ioane 1.1.) **1:2** Ioane 1.14 **1:4** Ioane 16.24 † **1:4** Bà—Wà Ioane, âna é wii ê tii goro ê auniimiri kâra ma wà tèpa apostolo bée. **1:5** 1 Timotéo 6.16; Jacques 1.17 **1:6** 1 Ioane 2.4 **1:8** Psaume 32.5; Proverbes 28.13 **2:1** Hébéru 9.24 **2:2** Ioane 1.29; Kolosé 1.20; 1 Ioane 4.10 **2:5** Ioane 14.21,23 * **2:5** Pimeari kêe—é, Ê pai meaari Pwiduée kâjè; é, é pai meaari tèpa cèikî bée, goro é pimeari na me géé goo wà Pwiduée.

Jè meaari tèpa cèikî béjè

⁷ Tèpa âji béèò, guwà cibwaa niimiri pâ, go naa tàwà cè jè âmu aupitûâri. Ba jèe nye aupitûâri géè na autapoo goo† [pâ guwà pimeariwà]. Ba i popai na ia bà picémara tàwà.

⁸ Êco na [pwacèwii na] pwi aupitûâri na bwaa âmuê, ba wà Kériso, âna é paari tâjè é âji pai wârori. Â wâguwà, âna wâdé mwara na guwà wârori nabani‡. Ba jèe tapoo pitiâu pâ é bàutê, â jèe tèepaa bwàti é pwi âji pwéelaa.

⁹ Napwa naa goo wà pwi âboro na é ina pâ é tâa na é pwéelaa, â é câbaèpà pwi a cèikî béè, âna é nye tà ciburà tâa na é bàutê, tèepaa naa goo nabani.

¹⁰⁻¹¹ Â câé caa tâmogòori cèna é pâra naawê, ba târi é du âraporomee é bàutê. Êco na wà pwi âboro na é meaari tèpa cèikî béè, âna é tâa na é pwéelaa. Â o ticè èpà cèna é pwa§.

Jè cibwaa wâdéari tûa na èpà

¹²⁻¹⁴ Go wii paé tàwà co tèpa naî [Pwiduée]. Ba jèe pwanauri é pâ èpà kàwà, ba wàrapwiri goo é pwina é pwa wà Kériso. Â guwà jèe tâmogòori wà Caa. Go wii paé tàwà co tèpa ‘caa’—[wâguwà na guwà jèe cimwü naa na cèikî]. Ba guwà jèe nye tâmogòori wà Pwina é tâa, béaa kêra autapoo goo—üu, é tâa béaa kêra pai tòpò diri pâ muru!

Go wii paé tàwà co tèpa âboro dopwa, ba guwà gòo, ba é tà mwü naa na pwâranümawà, é Popai kà Pwiduée. Â guwà jèe piétò jii *Caatana, wà Pwi âboro èpà. Üu, guwà jèe nye piétò jiié*!

¹⁵ Guwà cibwaa pii é pwâra-nümawà naa goro é pâ muru gòropuu, bau é pâ muru [na èpà] na tâa na. Ba wiàna gà wâdéari é gòropuu, â o câgà caa meaari wà Caa†.

¹⁶ Wàéni é pwina é me géè na é gòropuu bèeni:

Jè câbawâdé pâ muru na èpà, naa na pwâranümajè;
Jè naa nümajè naa goo é pwina jè còo, goro du âraporomeejè;
Jè ipwamainajè goro é pâ neemurujè.

Diri é pâ pwiibà, âna càra caa me géè goo Caa, ba rà me géè goo [é wâro kâjè na èpà naani] gòropuu.

¹⁷ Jèe tàgére pitiâu pâ, é pwi gòropuu bèeni, bau diri pâ muru na wâna, na rà câbawâdé wà tèpa âboro. Êco na wà pwina é pwa é câbawâdé kà Pwiduée, âna ée mwa *wâro dàra gòiri jaaé.

Tèpa cicara Kériso

¹⁸ Tèpa gòrobéèò, jè wâro naa pâ bénabwé tòotù. Ba guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa na pwi pàara bèepwiri, wà pwi âboro na ina gooé pâ Pwi a cicara Kériso. Â guwà còo, rà jèe dau wâru nabà tèpa cicara Kériso. Â wàèpwiri pai tâmogòori pâ, jè wâro na pâ bénabwé tòotù.

2:7 Ioane 13.34; 2 Ioane 1.5-6 † **2:7** Géè na autapoo goo—Pai ina wèè pâ, géè na autapoo wàra é gòropuu, é, géè na pàara na ia picémara é Picémara Wâdé, é, na guwà tapoo cèikî. Ipaiwà naa 2.24 ma naa 3.11. **2:8** Ioane 1.9; Roma 13.12 ‡ **2:8** Ba wà Kériso... Grec: Ê autûâri bèepwiri, âna âjupâra naa goo Kériso, ma naa goowà mwara. **2:9** 1 Ioane 4.20 **2:10-11** Roma 14.13 **2:10-11** Ioane 12.35 § **2:10-11** Â o ticè èpà cèna é pwa—Grec: Â o câé caa tûu. * **2:12-14** Bà jèe naanaimari naa na paicî é pâ popai, na é pi-ina cùuru wà Ioane, naa na grec. **2:15** Roma 8.7 † **2:15** O câgà caa meaari wà Caa—Grec: O càcaa tâa googà é pimeari kà Caa. **2:16** Roma 13.14 **2:17** Mataio 7.21 **2:18** Mataio 24.5,24; 2 Ioane 1.7

19 Napwa tàpéebà, âna rà pâra jii ê wâra pwapwicîri, ba càra caa tèpa âji a cèikî béejè. Ba wiàna rà tèpa âji béejè, â pwiri rà tà mwü jaajè. Üu, pai pâra kâra jiijè, âna cipàpaa âji pai pwa goorà‡.

20 Êco na wâguwà, âna é jèe pitòrigariwà wà Kériso, wà Pwina é Pwicîri, â é jèe naa tàwà é *aupwényunyuâari kêe, é Nyuâaê Pwicîri§. Â nabàni, âna guwà jèe tâmogòori é *ÂJUPÂRA.

21 Wàé kaa pwiri, na go wii tàwà. Ba câguwà caa pwacèwii tàpé na càra caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â go wii, ba na guwà tâmogòori pâ, nye ticè popai na pwâ, na é me gée goo wà Pwina é ÂJUPÂRA*.

22 É wàilàpà pwi a pwâ? Wàéni: Wà pwi âboro na é ina pâ, wà Iésu, âna càcaa wàé wà Kériso, [wà pwi *Mesia, na é me gée goo Pwiduée].

Wà tàpé na rà ina pwiri, âna rà pitütü† goo wà Pwina naîê, ma wà Caa kêe mwara. Wàilà kaa pwiri tèpa a cicara Kériso!

23 Ba wà pwi âboro na é pitütü goo wà Pwina naîê, âna câe caa tâa gooé wà Caa. Â wà pwi âboro na é tòpi‡ wà Pwina naîê, âna é tâa gooé wà Caa.

Nama é tâa goowà é âjupâra

24 Wâguwà, âna wâdé na é nye tà cawi goowà é popai na guwà tère na guwà tapoo cèikî§. Ba wiàna é tâa goowà é popai, â guwà o nye tà tâa goo Pwina naîê ma wà Caa.

25 Â tâa tâjè é wâro dâra gòiri jaaru, ba wàépwiri é âraimeai na é jèe ina béaa wà Kériso.

26 Go jèe wii diri tàwà é pâ muru bèepwiri, [ba na guwà côoina] tàpé na pwa na rà ipa-imwüruwà.

27 Guwà cibwaa mudàra tèpa pacâmuriwà [na rà wàrapwiri]. Ba é tà tâa goowà é Nyuâaê Pwicîri, pwi aupwényunyuâari* na jèe naa tàwà. Â wàé na é nye paari tàwà diri é pwina wâdé na guwà tâmogòori. Â é pwina é pacâmuriwà goo, âna nye âjupâra, â càcaa pwâ. Â wàéni é autûari kêe tàwà: Guwà tà tâa goo wà Kériso. Êkaa na wâdé na guwà wàrapwiri.

28 Üu, co tèpa âji béeò, wâdé na guwà tâa goo Kériso, ba na o câguwà caa piwâ, ma kamu na araé, na tòtù na ée mwa wâjué me cõwâ na.

29 Ba guwà tâmogòori pâ, wà Kériso, âna é tàrù ma âjupâra. Êkaa na, wà diri tàpé na pwa é pwina tàrù ma âjupâra, âna rà tèpa âji naî Pwiduée.

3

Jè tèpa naî Pwiduée

1 Guwà côo, dau maina awé é pimeaari kà Pwiduée Caa ba kâjè, ba é pitunee tâjè pâ, na jè tèpa naîê! Â jèe wàijè gooni! Napwa naa goo wà tèpa âboro naa gòropuu bèeni, âna càra caa tâmogòori pwiri*, ba càra caa tâmogòori wà Pwiduée, Caa kâjè.

2:19 Apostolo 20.30 ‡ 2:19 Cipàpaa âji pai pwa goorà—Grec: Cipàpaa pâ, càra caa tèpa béejè. 2:20 1 Korénito 2.15 § 2:20 É jèe pitòrigariwà... Grec: Â wâguwà, âna tâa tàwà é aupwényunyuâari na é wicèpwiri {‘onction’} naa gòwà, gée goo wà Pwina Pwicîri. É onction ni, âna câmu kâra pai pitòrigarijè. Munaa é Nyuâaê Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée. Ipaìwà naa na nee tii 27. (Cõo mwara note goo Luka 4.18.) * 2:21 É, Câgo caa wii tàwà pâ, câguwà caa tâmogòori é ÂJUPÂRA. Go wii tàwà pâ guwà tâmogòori é ÂJUPÂRA. Â nye ticè popai na pwâ, na é me gée goo é ÂJUPÂRA. 2:22 1 Ioane 4.3; 2 Ioane 1.7 † 2:22 Pitütü—Rejeter. 2:23 Ioane 5.23; 1 Ioane 4.15, 5.1 ‡ 2:23 Tòpi—é, Côoina. § 2:24 Na guwà tapoo cèikî—Grec: Gée na autapoo goo. 2:27 Ioane 16.13 * 2:27 Pwi aupwényunyuâari—Grec: Onction, pwacèwii na nee tii 20. Munaa é Nyuâaê Pwicîri, é, pwiri é popai kà Pwiduée. 2:29 1 Ioane 3.10 3:1 Ioane 1.12–13, 16.3 * 3:1 Tâmogòori pwiri—é, Côoinajè, é, tâmogòorijè.

² Tèpa âji béeò, jè jèe tèpa naî Pwiduee nabà. Â o mwa wà nau, na pwi tòotù na ée mwa wàjué me còwâ na, wà Kériso†? Jè nye tâmogòori pâ, o tòotérijè, ba na jè pwacèwiié, wiàna jè còoé géé, [naa na pwényuâa kèe].

³ Êkaa na jè pitòimirijè, ba na o ticè èpà gooje, na jè tà tapacîri goro cèikî è pwi tòotù-bà. Ba wà Kériso, âna é pitòimiriê, â ticè èpà gooé.

Jè cibwaa ciburà pwa na èpà!

⁴ Wà tàpé na rà pwa na èpà, âna rà [jèe pâ nau pwacèwii wà Pwina é] cicara wà Pwiduee ma è pâ aupitûâri kèe. Ba wiàna jè pwa na èpà, â jè cicara Pwiduee.

⁵ Â guwà jèe nye tâmogòori pâ, é jèe tèepaa wà Iésu Kériso, ba na é patâjii è pâ èpà kà tèpa âboro‡, â nye ticè èpà gooé.

⁶ Wiàna jè tâa gooé, â câjè mwa caa pwa na èpà. Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna câé mu caa còoina wà Kériso, â câé mu caa tâmogòorié.

⁷ Tèpa âji béeò, guwà cibwaa nama ipa-imwüruwà. É nye *târù pwi âboro, wiàna é pwa è pwina târù ma wâdé, pwacèwii Kériso, wà pwina é dau târù ma wâdé awé.

⁸ Â wà pwi âboro na é ciburà pwa na èpà, âna é pwi âboro kà *Caatana, wà pwi ia é dau ciburà pwa na èpà géé na autapoo goo. Wàéni é majoroé ma é tèepaa me [naani gòropuu] wà *Pwina naî Pwiduee: É me, ba na é pwa ma tiàu diri pâ wakè na èpà kà Caatana.

⁹ Wiàna gà pwina âji naî Pwiduee, â pwacoé ma gà ciburà pwa na èpà. Ba é tâa googà è *âji wâro me géé goo Pwiduee§. Â wiàna é tâa googà wà Pwiduee, â gà o mwa wârori è wâro kèe.

¹⁰ Wàépwiri pai còoina tèpa naî Pwiduee ma wà tèpa naî Caatana. Ba wà pwi âboro na câé caa pitère dà Pwiduee*, âna câé caa pwi âboro kà Pwiduee. Â wà pwina câé caa meaari tèpa cèikî bée, âna câé caa pwi âboro kèe.

Wâdé na jè pimeaarijè

¹¹ Wàéni é *Picémara Wâdé na guwà tère na guwà tapoo cèikî†: Wâdé na jè pimeaarijè.

¹² Guwà cibwaa pwacèwii Kaina, na é pwi âboro kà Caatana, wà Pwi âboro èpà. Ba wà Kaina, âna é tètâmwara Abéla, pwi jiié. Â gorodà na é tètâmwereé? Ba é pwi a pwa pâ tûâ na èpà, â wà Abéla, âna é pwi a pwa pâ tûâ na wâdé.

¹³ Êkaa na, guwà cibwaa pò, tèpa gòrobéeò, wiàna rà èpàriwà è pâ âboro naa gòropuu bèeni [na càra caa papwicîri wà Pwiduee].

¹⁴ Wàijè, âna jè jèe pâra géé na aubà, naa na âji wâro. Wàéni é câmu kèe—wiàna jè pimeaari tèpa cèikî béejè. Ba wà pwi âboro na câé caa pimeaari, âna é nye tà ciburà tâa na aubà, [wâiti jii Pwiduee].

¹⁵ [Wà Pwiduee, âna é niimiri pâ] wà pwi âboro na é èpàri pwi a cèikî bée, âna é pwacèwii pwi a tètâmwara âboro. Â wà tèpa tètâmwara âboro, âna càcaa wâgoorà è *wâro dàra gòiri, [na é me géé jaa Pwiduee].

¹⁶ Wàéni è âji pimeaari: Wà Kériso, âna é panuâ è wâro kèe ba kâjè. Â wâdé na jè panuâ è wâro kâjè ba kà tèpa béejè.

3:2 2 Korénito 3.18 † **3:2** 2e phrase—é, *Widàuru ma wiilu.* **3:5** Ioane 1.29; 1 Pétèru 2.22–24; 1 Ioane 2.2 ‡ **3:5** *Ba na é patâjii è pâ èpà... é, Ba na é pitu tà tèpa âboro, ba na o càra mu caa pwa na èpà.* **3:8** Ioane 8.44 **3:9** 1 Ioane 5.18 § **3:9** *È âji wâro, me géé goo Pwiduee—é, È pàtâma Pwiduee, é, è Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduee, é, è popai kà Pwiduee.* Grec: *È arapwüru kà Pwiduee.* * **3:10** *Pitère dà Pwiduee—Grec: Pwa è pwina târù.* **3:11** Ioane 13.34 † **3:11** 1re phrase—Grec: *Wàéni è popai na guwà tère géé na autapoo goo.* **3:12** Genèse 4.8 **3:13** Ioane 5.18–19 **3:14** Ioane 5.24 **3:15** Auinapàpari 21.8 **3:16** Ioane 13.1; Galatia 1.4

¹⁷ Guwà còo, wiàna wâru neemurujè, â wiàna jè iauri jii pwi jè a cèikî bééjè na ticè kèe, â o wànau cè pai tâa gooje è pimeaari kà Pwiduée?

¹⁸ Tèpa gòrobéeò, jè cibwaa pimeaari co goro popai, â wâdé wiàna jè âji pimeaari goro è tûâ ma càrajè.

Câjè caa piwâ na ara Pwiduée

¹⁹ Wiàna jè âji pimearijè goro è pâ tûâ kâjè, â jè o tâmogòori pâ jè wâro na *ÂJUPÂRA. Â o càcaa wâgotâjè, na jè coo ara Pwiduée, [wà Pwina é ÂJUPÂRA].

²⁰ (Èco na, wiàna é pitòtijè è pwâranümajè, â [é bwaa nye tà mearijè wà Pwiduée. Ba] jè tâmogòori pâ, é nye piwéna jii è pwâranümajè wà Pwiduée, wàè na é tâmogòori diri pâ muru.)

²¹ Â wiàna câé caa pitòtijè è pwâranümajè, co tèpa âji bééò, â o câjè caa piwâ ma wâgotâjè na jè coo ara Pwiduée.

²² Â ée mwa naa tâjè diri pâ namuru na jè ilari jiié, géé goo na jè pitère dèe, ma pwa è pwina wâdé tée.

²³ Â wàèni è pwina é ina tâjè: Wâdé na jè cèikî naa goo Pwina naiê, Iésu Kériso; â jè pimearijè, pwacèwii autûari kèe tâjè.

²⁴ Wiàna jè pitère dà Pwiduée, ma tâa gooé, â wàé, âna é tâa gooje. Â jè tâmogòori pâ, é tâa gooje, ba é wâro gooje è Nyuââ Pwicîri, na é jèe naa tâjè.

4

Ipwacôoco tèpa péroféta a pwâ

¹ Guwà ipwacôoco, co tèpa âji bééò. Ba wâru tèpa *péroféta a pwâ, na rà mwa tèepaa me. [Â rà ina pâ rà pame è popai kà Pwiduée.] Â guwà cibwaa nama cèikî naa goorà! Wâdé na guwà còo bwàti è pwina rà ina pâ, pwiri âji popai na me géé goo è Nyuââ Pwicîri kà Pwiduée.

² Â guwà o còoina pâ, é tâa goorà è Nyuââ Pwicîri, wiàna [è pwina] rà ina, [âna pâra naa goo è pwina é ina wà Pwiduée] pâ: «É jèe boome wà Iésu Kériso, âna é pa naiiri âboro.»

³ Wà pwi âboro* na câé caa wàrapwiri, târa pai inapàpari kèe wà Iésu, âna câé caa me géé goo Pwiduée. Âna wàépwiri câmu kà pwi a cicara Kériso, na ia guwà jèe tère pâ, ée mwa tèepaa. Â âjupâra, é jèe nye tà wâni gòropuu.

⁴ Tèpa âji bééò, guwà jèe tèpa âboro kà Pwiduée, â guwà jèe piétò jii tèpa pwâ bèepwiri†. Ba è Nyuââ Pwicîri‡ na é tâa goowà, âna é maina jii *Caatana na é tâa ni gòropuu.

⁵ Ba wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà nye tèpa âboro na é gòropuu bèeni [na èpà]. Â pwâratùra kàra, âna popai me géé gòropuu. Êkaa na wà tèpa âboro gòropuu, âna rà pitère dàra.

⁶ Èco na wàijè§, âna jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â rà nye pitère dàjè tàpé na rà tâmogòori Pwiduée. Â wà tàpé na càra caa tèpa âboro kèe, âna càra caa pitère dàjè. Â géé goo pwiri, na jè còoina è pwina tâa goo pwi âboro—wiàna è Nyuââ Pwicîri na é *ÂJUPÂRA, é, wiàna è duée na é tuba-imwürujè.

Jè pimearijè géé goo na Pwiduée âna é pwi a pimeaari

3:17 Deutéronome 15.7   **3:18** Jacques 2.15–16   **3:21** Hébéru 4.16   **3:23** Ioane 6.29, 13.34   **3:24** 1 Ioane 4.13   **4:1** Mataio 7.15; 1 Tésalonika 5.21; 1 Ioane 2.18; 2 Ioane 1.7   **4:2** 1 Korénito 12.3   **4:3** 1 Ioane 2.18   * **4:3** Âboro—é, Duée.   **4:4** Mataio 12.29; 1 Ioane 5.4–5   † **4:4** Tèpa pwâ bèepwiri—é, Tèpa duée bèepwiri.   ‡ **4:4** È Nyuââ Pwicîri—é, Pwiduée, é, Iésu Kériso. Grec: Pwina.   **4:5** Ioane 8.47, 15.19   § **4:6** Wàijè—é, Wàibà (wà Ioane ma wà diri tèpa apostolo na rà pacâmuri tèpa âboro goro è âjupâra).

7 Tèpa âji béèò, wâdé na jè tà pimearijè, ba é me gée goo Pwidueé ê pimeari. Wiàna jè pimearijè, â jè paari pâ, jè tèpa âji naî Pwidueé, â jè paari pâ jè tâmogòorié.

8 Wà pwi âboro na câé caa pimeari, âna câé caa tâmogòori Pwidueé, ba wà Pwidueé, âna é pimeari.

9 Â é paari ê pimeari kêe ba kêjè. Ba é cùru me Pwina naîê na é caapwi co, naani gòropuu, ba na, gée gooé, âna o tà tâjè ê *âji wâro.

10 Wàéni ê âji pimeari: Ê pimeari kà Pwidueé ba kêjè, na é po dau maina awé jii ê pimeari kêjè ba kêe. Ba é cùru me pwina Naîê, ba na é pwi *ârapwailò na patâjii ê pâ èpà kêjè.

11 Tèpa âji béèò, wiàna é wàrapwiri cè pai mearijè kà Pwidueé, â wâdé na jè pimearijè mwara.

12 Nye ticè pwi jè âboro cèna é jèe còo Pwidueé [Caa]. Êco na, wiàna jè pimearijè, â é tâa goojè wà Pwidueé, â o tâbawêe naa goojè ê pimeari kêe.

Jè tâa goo Pwidueé â é tâa goojè

13 Jè tâmogòori pâ, jè tâa goo Pwidueé, â é tâa goojè. Ba é naa tâjè ê Nyuââê Pwicîri kêe, na é wâro goojè.

14 Â jè jèe còo goro du âraporomeejè* pâ, é cùru Pwina naîê wà Caa, ba na *pwi a pa-udò pâ âboro gòropuu. Â bà *paâjupâraê ma inapàparié tà pàra tàpé.

15 Â wà pwi âboro na é inapàpari pâ, wà Iésu, âna é *Pwina naî Pwidueé, âna é tâa gooé wà Pwidueé, â wàé, âna é tâa goo wà Pwidueé.

16 Â gée goo kaa pwiri, âna jè tâmogòori pâ, é mearijè wà Pwidueé, ba jè jèe cèikî naa goo ê pimeari kêe bèepwiri.

Wiàna é mearijè wà Pwidueé, âna ba wàé kaa ê Pimeari. Â wà pwi âboro na é wâro na pimeari, âna é tâa goo Pwidueé, â é wâro gooé wà Pwidueé.

17 Wiàna tâbawêe naa goojè ê pimeari kêe, â jè o pwacèwii Kériso, naa na é pai wâro kêjè, naani gòropuu. Â o càcaa wâgotâjè naa na pwi Tòotù, na ée mwa pitèi ê gòropuu na.

18 Ê pimeari na tâbawêe, âna é patâjii ê pai wâgotâjè. Â càcaa wâgotâjè wiàna é tâa goojè ê pimeari. Ba wiàna wâgotâjè, âna pwacèwii na jè gére tapacîri ê wârimuru kêjè†; â càcaa tâbawêe ê pimeari naa goojè.

Jè wârori pimeari

19 Wàijè, âna jè wârori ê pimeari, ba é nye mara mearijè béaa wà Pwidueé.

20 Â wiàna é ina cè pwi jè âboro pâ, é meari Pwidueé, â é èpàri pwi a cèikî bée, âna é pwi a pwâ. Ba wà pwina câé caa meari pwi bée na é còoê, â ée mwa wànau târa cè pai meari kêe Pwidueé, na câé caa còoê?

21 Ba wàéni ê pwina é tûari tâjè wà Pwidueé, wàijè na jè mearié: Wâdé na jè meari tèpa cèikî béejè.

5

Cèikî naa goo Pwina naî Pwidueé

1 Wà diri tàpé na rà cèikî pâ, wà Iésu, âna wàé pwi Kériso, [wà Pwina é me gée goo Pwidueé] âna rà tèpa naî Pwidueé. Â wà diri tàpé na rà meari Pwidueé Caa, âna rà o meari mwara wà tèpa naîê.

4:9 Ioane 3.16   4:10 Roma 5.8-10; 1 Ioane 2.2   4:12 Ioane 1.18; 1 Ioane 2.5   4:13 2 Korénito 1.22; 1 Ioane 3.24   * 4:14 Jè jèe còo goro du âraporomeejè—é, Bà jèe còo goro du âraporomeebà (wà Ioane ma wà tèpa apostolo na rà còo wà Iésu na é wâro naa gòropuu).   † 4:18 3e phrase—é, Ê pai wâgotâjè, âna pwacèwii na jè pwa wârimuru.   4:21 Maréko 12.29-31   5:1 1 Ioane 4.15

² Â jè tâmogòori pâ, ûna jè meaari wà Pwiduée, ma pitêre dâra é pwina é ina, â jè meaari mwara tèpa naîê.

³ Ba [wiàna nümajè] na jè meaari wà Pwiduée, â jè o pitêre dâra é pwina é ina. Â càcaa pwacoé ma jè pitêre dâra.

⁴ Ba wiàna jè tèpa naî wà Pwiduée, â jè piétò jii é [èpà naa] gòropuu, géé goro é cèikî kâjè [naa goo wà Iésu Kériso]!

⁵ Ba o wàilàpà na piétò jii é [èpà naa] gòropuu? Nye êco wà pwina é cèikî pâ, wà Iésu âna é *Pwina naî Pwiduée.

Tèpa 3 paâjupâra Pwina naîê

⁶ Wà Iésu Kériso, âna paari pâ é Pwina naî Pwiduée*, goro é jawé bau é domii. Càcaa goro co é jawé, â nye goro é jawé bau é domii. Â é Nyuâaê Pwicîri, âna é nye tà *paâjupâra é pwiibâ. Ba é Nyuâaê Pwicîri, âna wàé é *ÂJUPÂRA.

⁷ Êkaa na rà po âracié tèpa paâjupâra†—

⁸ é Nyuâaê Pwicîri [na é patùrajè]; ma é jawé [kâra *piupwaa kà Iésu]; ma é domii kêê‡, [na joro na é bà ba kâjè]. Â wà tèpa âracié bèepwiri, âna rà nye pitêrerâ.

⁹ Wiàna jè tòpi é pai paâjupâra, na me géé goro âboro, â [wâdé na jè tòpi] é pai paâjupâra na me géé goo Pwiduée, ba é nye piwéna. Â é nye paâjupâra kaa wà Pwina naîê.

¹⁰ Â wiàna jè cèikî naa gooé, â jè mwa côoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra§.

Êco na, wiàna câjè caa cèikî naa goo [Pwina naî] Pwiduée, âna jè câbapwâ Pwiduée, ba câjè caa tòpi é pwina é ina goo wà Pwina naîê.

¹¹ Jè tâmogòori pâ, é pwina é ina naa gooé, âna *ÂJUPÂRA, ba é jèe naa tâjè é *wâro dâra gòiri jaaé. Â é wâro bèepwiri, âna wâgoo wà Pwina naîê.

¹² Üu, wà pwi âboro na é tâa gooé wà Pwina naîê, âna tâa gooé é wâro bèepwiri. Â wà pwi âboro na câé caa tâa gooé wà Pwina naî Pwiduée, âna ticé *âji wâro gooé.

Go pwa tii ba na cimwü cèikî kàwà

¹³ Guwà tèpa cèikî naa goo Pwina naî Pwiduée. Â go pwa tii tàwà ni, ba na guwà tâmogòori bwàti pâ, jèe tà tàwà é wâro dâra gòiri jaa Pwiduée.

¹⁴ Wàéni gorodà na tà mwü é cèikî kâjè naa goo Pwiduée. Ba jè tâmogòori pâ, é tère é pwâra pwapwicîri kâjè, wiàna jè ilari jè muru naa na câbawâdé kêe.

¹⁵ Â wiàna jè tâmogòori pâ é tèrejè, â jè tâmogòori mwara pâ, é jèe naa tâjè é pwina jè ilari jiié!

Câjè caa pwa taaci pwina èpà

¹⁶ Wiàna gà côo pwi a cèikî béegà, na é pwa na èpà*, â wâdé na gà pwapwicîri kêe, ba na tà tée é âji wâro. Êco na pwa pwi jè èpà, na é nama é bà [dâra gòiri]†

5:3 Ioane 14.15,23-24   **5:6** Ioane 1.29-34   * **5:6** Paari pâ, é Pwina naî Pwiduée—Grec: É tèpeaa.
† **5:7** Pàra Tii Pwicîri naa na grec, âna rà ina pâ: 7Ba rà âracié tèpa paâjupâra naa napwéretòtù—wà Caa, wà Popai, ma é Nyuâaê Pwicîri. Â rà tèpa âboro caapwi. 8Â rà âracié tèpa paâjupâra naa gòropuu—é Nyuâaê Pwicîri, é jawé ma é domii. Â rà pitêrerâ wà tèpa âracié bèepwiri.   **5:8** Ioane 15.26   ‡ **5:8** Jawé...ma é domii kêe—Ucina mwara goro é piupwaa kâjè, ma é dipâa na jè wâdo naa na Caanilo, ba naa pitaniimiri é pai bà kêe.   **5:9** Ioane 5.32-37   **5:10** Galatia 4.6   § **5:10** Â jè mwa côoina pâ, é popai gooé, âna é âjupâra—Grec: Â tâa goojè é bépaâjupâra.   **5:12** Ioane 3.36   **5:13** Ioane 20.31   **5:14** Ioane 14.13; 1 Ioane 3.21-22   **5:16** Mataio 12.31   * **5:16** Na é pwa na èpà—Napéaati naa na grec pâ: Na câé caa popaé naa na aubà {dâra gòiri}.   † **5:16** Pwi jè èpà, na é nama é bà dâra gòiri—Munaa é pai ciburâ naa càujè naa goo Kériso (côo nee tii 12), ma pai ciburâ tàutâjè na jè meaari tèpa béejè (côo 1 Ioane 3.14). Pwi pwâra bà bèepwiri, âna munaa pwâra bà dâra gòiri, wâiti jii Pwiduée, é, pwiri é pai tubaèpà târa é pai tâa kâjè ma wà Pwiduée, é, pwiri é pwâra bà kâra naiiri âboro.

wà pwi jè âboro. Â câgo caa tacoo googà pâ, na gà pwapwicîri ba kêe, wiàna é tàgère pwa é pwi èpà bèepwiri.

¹⁷ Ba édiri pâ tûâ kâjè na càcaa *târù, âna wàépwiri é èpà. Êco na càcaa diri pâ èpà na jè pwa, na rà nama jè bà.

¹⁸ Jè nye tâmogòori pâ, wàijè tèpa naî Pwiduée, âna câjè caa pwa taaci é pwina èpà. Â wà *Caatana, wà Pwi âboro èpà, âna càcaa pâri ma é tubaèpà é nyuâajè. Ba é wéarijè wà Pwina naîê.

¹⁹ Â jè nye tâmogòori pâ, jè tèpa âboro kà Pwiduée. Â napwa naa goo diri [pàra tèpa âboro] gòropuu, âna [càra caa tèpa âboro kêe. Ba] é pitûâ kàra wà Pwi âboro èpà.

Jè tâmogòori Pwiduée

²⁰ Jè nye tâmogòori mwara pâ, é jèe tèepaa me wà Pwina naî Pwiduée. Â é jèe naa tâjè é pai tâmogòorimuru, ba na jè tâmogòori wà Pwiduée, na é caapwi co. Â jè tâa goo wà Pwiduée, géee goo na jè tâa goo Iésu Kériso, Pwina naîê. Ba wàé Pwiduée na é caapwi co, â wàé mwara na é naa tâjè é wâro dâra gòiri jaaé.

²¹ Â êkaa, co tèpa âji béèò, na guwà tètâjii diri pâ muru na pwa na rà popa autâa kà Kériso, naa na pwâranümawà‡.

5:18 1 Ioane 3.9 ‡ **5:21** É, Guwà tètâjii é èpà géee na é pwâranümawà, é, Guwà tètâjii cè pâ ârapupûra na càcaa papwicîri wà Kériso. Grec: Guwà piwéariwà jii pâ ânuurumuru. Còo mwara Ânuurumuru (Idole) naa na Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra tii.

Béârailu kêra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?
Wà Ioane. Còo 1 Ioane Bétapoo popai.

É wii wiidà?
Nabibiu kêra *naja 85 ma 100.

É wii tâi?
Tà tô jè ilàri na nee *Kyria*, munaa ucina goro é wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. (Pwiri wâra pwapwicîri kà Gaius. Còo 3 Ioane Bétapoo popai.) Ba, na pwi pàara-bà, âna wâru pâ âboro na rà tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Kériso. Êkaa na càcaa nùmee na é inapàpari é pâ âji neerà naa na tii.

Cina é wii?
Na é wii pàbéaa kêra tii kêe, 1 Ioane, âna é patêre tèpa cèikî goo tàpé na rà pacâmurirà goro pâ popai na pwâ. Â é wii mwara, ba wà tàpéebà, âna rà tàgére ipâra, géé na jè ére naa na jè ére, ba na rà ipawâmi tèpa cèikî (1.10–11).

Dà ére é tii bèeni?
Du ârailu popai na âjimuru naa na tii bèeni (ma diri tii kà Ioane), âna âjupâra, ma pimeaari. Ê âjupâra, âna me géé goo wà Kériso ma popai gooé (1.1–4). Còo mwara ÂJUPÂRA naa na Neeremuru (*Vocabulaire*) naa pwâadàra tii. Wiàna jè wâro na é âjupâra, â o paari naa na pimeaari kâjè (1.5), â jè o còoina tèpa pacâmu na rà tèpa ipawâmi, â o câjè caa pitu tàra naa na wakè kàra (1.10–11).

Pai pitàgoo tii 2 Ioane
Ipwabwàcu (1.1–3)
Wâro naa *ÂJUPÂRA ma pimeaari (1.4–6)
Tèpa pwa pupûra na rà pwâ (1.7–11)
Ipicijii (1.12–13)

Ipwabwàcu
¹ Tii kà [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikî] tà tô ilàri na é pitòrigarié wà Pwiduée, ma wà tèpa naîê*. Dau wânümo goowà, â càcaa wâgo acari, â wà mwara diri tàpé, na rà jèe tâmogòori é *ÂJUPÂRA,
² na é nye tà tâa awé goojè. Ê pwi *ÂJUPÂRA bèepwiri, âna wàe kaa é majoroé ma bà meariwà.
³ Wâdé naa tà tâjè é *pimeaari imudi ma pinaanapô, na me géé goo Pwiduée Caa kâjè ma Pwi Ukai Iésu *Kériso. Â wâdé na jè tâmogòori pai moo kàru naa goojè, wàijè na jè tâa na ÂJUPÂRA ma pimeaari!

Wâro na é ÂJUPÂRA ma pimeaari
⁴ Go nye dau ipwadée kaa, na ia go pâmari pàra tèpa naîgà, â go còo pâ, rà wâro na ÂJUPÂRA, pwacèwii na é pitûâri tâjè wà Caa.

* 1:1 Tô ilàri...ma wà tèpa naîê—É wii é tii wà Ioane târa é wâra pwapwicîri ma tèpa cèikî na jè ére. Còo Bétapoo popai. 1:4 3 Ioane 1.3

⁵ Â nabà, co tîoni, âna go tacoo googà pâ: «Wâdé na jè pimearijè.» Càcaa cè âmu aupitûâri; â jèe nye pwi aupitûâri na guwà jèe nye tâmogòori na guwà tapoo cèikî†.

⁶ Ba wiàna jè meaari wà Pwiduee, â jè pitère dâra é aupitûâri kêe. Â wâéni é pwi aupitûâri, na ia jè jèe tâmogòori, gée na autapoo goo: «Wâdé na jè pimearijè‡.»

Tèpa pwa pupûra na rà pwâ

⁷ [Guwà ipwacôoco] tèpa pwa pupûra na rà pwâ, ba rà jèe pâ nau wâru naani gòropuu—tèpa âboro na rà ina pâ, câe caa pa naiiri âboro wà Iésu Kériso. Wà tâpéebà, âna rà tèpa ipa-imwûru tèpa âboro, ma tèpa cicara Kériso.

⁸ Guwà ipwacôowà, ba na guwà cibwaa tubatiàu é pwâra wakè kêjè§! Wâdé na guwà cimwü, ba na guwà tòpi diri é câmawà.

⁹ Wiàna guwà pâra wiâra é pwina é picémara wà Kériso, â guwà o mwa tâa goo wà Pwiduee Caa, ma wà Pwina naîê. Êco na, wiàna guwà pâiti jii é pwina é picémara wà Kériso, â o câguwà mwa caa tâa goo wà Pwiduee.

¹⁰ Wiàna é pupûra kà pwi jè âboro, âna câe caa ipaiwà bau é pwina bà ina tàwà naa goo wà Kériso, â guwà cibwaa tòpié na pwârawâ kàwà. Â guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe*.

¹¹ Ba wiàna guwà tòpié, âna guwà pwadéiri é pâ tûâ kêe na èpà.

Ipicijii

¹² Dau wâru pâ popai, na nûmoo na go ina tàwà. Êco na càcaa nûmoo na go wii naa na cè tii. Ba go wâari pâ, go mwa nye tèepaa mariwà, ba na jè pitûra ma picôojè gée. Â o tâbawêe ipwàdée kêjè.

¹³ Rà naa paé bwàcu'gà, wà tèpa naî tô aéjii'gà†, wà tô na é pitòrigarié mwara wà Pwiduee.

[Topai tàwà.]

1:5 1 Ioane 2.7 † **1:5** Na guwà tapoo cèikî—é, Gée na autapoo goo é gòropuu, é, tapoo na pàara na ia picémara é Picémara Wâdé. Grec: Gée na autapoo goo. ‡ **1:6** Wiàna jè meaari Pwiduee; Wâdé na jè pimearijè—Grec: Wâéni é pimeari; Wâro na pimeari. § **1:7** 1 Ioane 4.1–3 ¶ **1:8** Wakè kêjè—é, Wakè kêbà, é, wakè kàwà na pàra Tii Pwicîri naa na grec. * **1:10** Guwà cibwaa pagòoé naa na é wakè kêe—Grec: Guwà cibwaa pwabwàcu tée. † **1:13** Wà tèpa naî tô aéjii'gà—Ê wâra pwapwicîri naa na ére na é tâa wê wà Ioane, ma wà tèpa cèikî wê. (Còo note goo nee tii 1.)

Béâracié kâra tii kà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Wà Ioane. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.)

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 85 ma 100.

É wii tâi?

Tà pwi jè a pitûâ kâra wâra pwapwicîri, na nee Gaius. Pwiri pwi jè ârapàara tèpa âracié âboro na inarà naa na *Tii Pwicîri. É, pwiri pwi jè âboro, na é pwi a pitûâ kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame.

Cina é wii?

Pwa pwi jè âboro na nee Diotrèphe na é dau pwa na èpà naa na wâra pwapwicîri. Tautêe na é pitêre dâra é pitûâ kâ Ioane, ba é pwi maina nûma. Â é pacoo pàra tèpa pwa pupûra gée na wâra pwapwicîri (1.9-10). Êco na càcaa wàrapwiri é pai pwa kâ Gaius. Â wà Ioane, âna é wii tée, ba na é pagòoé, ba na é ciburà pwa na wâdé, ma pa-icòoé goo wà Diotrèphe.

Rà niimiri wà pàra tèpa dotée goro é Tii Pwicîri pâ, wà Ioane, âna é wii âracié tii kée na caapwi pàara, â é naa tà Démétrius (1.12), ba na é naa tà Gaius ma wâra pwapwicîri kée:

- 1 Ioane, âna pupûra târa diri pâ wâra pwapwicîri naa na province Asia (wâ napô Turquie nabà), ba ticé ipwabwàcu ma ipicijii naa na tii.
- 2 Ioane, âna tii târa é wâra pwapwicîri kâ Gaius (â câé caa ina neerà ba péa o tubaèpà târa).
- 3 Ioane, âna tii tà Gaius co, ba na é paari tée wà Démétrius, pwi a popa tii, ma pa-icòoé goo Diotrèphe.

Dà ère é tii bèeni?

Âracié âboro na, na jè pa cè napârajè gée goorà, naa na tii bèeni:

- Gaius, ba wâro kée, âna wâdé ma *târù, â é tòpi bwàti diri tèpa âboro kâ Pwiduée, na rà tèepaa naa napô kée (1.3,5)
- Démétrius, ba é pwi âboro na é pâra na âjupâra (1.12)
- Diotrèphe (còo naadòbà), ba é pwa na èpà, â jè cibwaa ipwacèwiié!

Wà Ioane, âna é ina ba wâdé tèpa âji ênawéna kâ Pwiduée na rà ipâra gée na jè ère naa na jè ère, ba na rà picémara é popai ma pagòo tèpa cèikí wê. Napârajè, wàijè tèpa naî Pwiduée, na jè tòpirà bwàti ma pitu târa (1.6-8).

Wà tàpéebà, âna càcaa tèpa pacâmu na é inarà ba èpà, naa na 2 Ioane 1.7. Jè pinadârù du pubu goro âboro bèepwiri, wiâra é popai na 2 Ioane 1.8. Ba wà pàra pwi, âna rà déi goo é picémara kâ Kériso; â wà pàra tàpé, âna rà pâiti jii.

Pai pitàgoo tii 3 Ioane

Ipwabwàcu (1.1-4)

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa béejè (1.5-12)

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe (1.9-11)

Ipicijii (1.13-15)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo [Ioane] pwi ijiao [naa na cèikî] âna go pwa tii tâgà, co Gaius, na dau wânümoò tâgà*.

² Pwi âji béèò, dau nümoo na gà piêgòtùru naa na diri pai pwa goo. Ba gà jèè piétò, naa na ê nyuâa, â nümoo mwara, na gà piêgòtùru, naa na naiiri âboro.

³ Na ia rà wâjué còwâ maribà wà tèpa cèikî béèjè, â rà ciburà piwiâ tâbà ê wâro'gà na wâdé ma *târù, ma pai tà mwü'gà naa goo ê *ÂJUPÂRA. Â go nye dau ipwàdéé kaa na go tère pwiri!

⁴ Ba nye ticè muru na é nama go dau ipwàdéé, jii na go tère pâ, rà pâra bwàti wiâra ê ÂJUPÂRA, wà tèpa naîô naa na nee Pwi Ukai†.

Wâdé pai tòpi'gà wà tèpa béèjè

⁵ Pwi âji béèò wée, gà paari taaci pâ, gà pwi âji a cèikî. Ba gà cau tòpi bwàti diri tèpa béèjè‡, [na rà tèepaa naa napô'gà]. Gà cau tòpi tàpé na gà tâmogòrirà, ma wà mwara tàpé na câgà caa tâmogòrirà. Â nye dau wâdé kaa ê pai pwa'gà.

⁶ Rà cau piwiâ târa ê wâra pwapwicîri bèeni, ê pimeaari'gà.

Â go ilari jiigà mwara pâ, gà pitu tà tàpé na rà wàrapwiri, ma naa târa cè pwina tiàu jiiirà, ba na rà nye coo gòobàra wakè kàra. Ba wâdé tà Pwiduée, na jè pitu tâjè wàrapwiri.

⁷ Ba wà tàpéebà, âna rà pâra naa na nee Iésu *Kériso, ba na rà wakè ba kà tàpé na càra caa pâji cèikî naa gooé. Êco na nye ticè jè muru, cèna rà ilari jiiirà.

⁸ Napârajè na jè pitu târa, wàjè tèpa naî Pwiduée, ba na jè tèpa bére wakè kàra, naa goro picémara ê ÂJUPÂRA.

É pi-ina Ioane wà Diotrèphe

⁹ Go wii paé béaa ê tii§, târa ê wâra pwapwicîri'gà. Êco na wà Diotrèphe, âna tautèe dàra tère ê pwina go ina. Ba nümee dàra pitûa kàwà diri.

¹⁰ Â wiàna go mwa tèepaa mariwà, â go mwa inapàpari diri pâ pwina é pwâgàribà goo.

Jèpwi mwara: Caa caa tòpi tèpa âboro kà Pwiduée, na rà tèepaa dariwà. Â é papwicîri jii tèpa cèikî na rà tòpirà. Â wiàna rà tòpirà wà pâra tàpé, â é pacoora géé na wâra pwapwicîri!

¹¹ Pwi âji béèò, gà cibwaa ipwacèwii tàpé na rà wàrapwiri! Ba pâ tûa kàra na èpà, âna paari pâ càra caa tâmogòri Pwiduée. Wâdé na gà ipwacèwii tàpé na rà pwa na wâdé, ba pâ càrarà, âna paari pâ rà tèpa âji âboro kà Pwiduée.

¹² Napwa naa goo wà Démétrius, [âna wâdé na guwà tòpié bwàti]. Ba wâru tèpa cèikî na rà pi-inaê ba wâdé. Â ê pâ tûa kêe na âjupâra, âna *paâjupâraê. Â wàibà, âna bà paâjupâraê mwara. Â ê pwina bà ina, âna gà nye tâmogòri pâ, nye âjupâra.

Ipiciji

¹³ Wâru ê pâ muru, na nümoo na go ina tâgà, êco na câgo caa wii paé naa na cè tii.

¹⁴ Ba go wâari pâ, o mwa nye ipitiju, â ju mwa nye pitùra géé.

¹⁵ Wâdé na tâa jaagà, ê *aupwényu-nyuâari, bau ê pinaanapô kà Pwiduée! Cidòri nyuâagà!

1:1 Apostolo 19.29; Roma 16.23 * **1:1** Na dau wânümoò tâgà—é, Na wânümoò tâgà géé goo ê âjupâra na é tâa gooju. **1:3** 2 Ioane 1.4 † **1:4** Tèpa naîô naa na nee Pwi Ukai—Grec: Tèpa naîô (tàpé na é nama rà cèikî naa goo Iésu). ‡ **1:5** Tèpa béèjè—Pai ina wèè ni, tàpé na rà me, ba na rà pacâmuri tèpa cèikî. **1:6** Tito 3.13 **1:7** 1 Korénito 9.12 § **1:9** Ê tii—Pwi jè tii kà Ioane, na càcaa tâa na Tii Pwicîri. **1:11** 1 Ioane 3.6–10 **1:13** 2 Ioane 1.12

Wà tèpa béegà, âna rà naa paé ê bwàcu'gà. Bwàcu mwara kà tèpa cèikî béejè,
na rà wâjaagà. Jèpa bwàcu kàra jècaa.

[Topai tâgà.]

Tii kà Jude Bétapoo popai

Wailàapà na wii tii bèeni?

Wà Jude, pwi jii wà Iésu ma wà Jacques. (Còo *Mataio* 13.55.) Càcaa wà Jude, pwi jè *apostolo (còo 1.17-18).

É wii wiidà?

Nabibiu kàra *naja 64 ma 67, béaa kàra pai ténoori wàra ê ville *Iéusaléma.

É wii tâi?

Pwiri tà tèpa cèikî naa goo wà Iésu, na rà tèpa *Juif mwara. Ba é ina ê pâ nee tii na wâru, na wâna ê *Aamwari Béaa.

Cina é wii?

Na pàara na é wii, âna wâru tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ, na rà ipa-imwüru tèpa cèikî jii ê popai na âjupâra goo wà Iésu. Rà ina pâ, wà Iésu, âna câé caa Pwi Ukai, â rà pacâmuri tèpa âboro goro ê pai wâro na miiri. Â é wii wà Jude, ba na é pa-icòo wà tèpa cèikî, ba na rà cibwaa pâra wiârà ê pâ câmu-bà.

Dà êre é tii bèeni?

Ê cèikî kâjè, âna câé caa naa tâjè ê tàrù, ba na jè wâro imudi, ma pwa-imudirimuru goro naiijè. Wà Pwiduée, âna é naa wârimuru na dau gòo tà tàpé na rà wàrapwiri. Jè cibwaa pâra wiâ tèpa âboro na rà ina pâ, na jè wàrapwiri. Wâdé na jè wârori ê wâro wiâra ê cèikî kâjè, na bari naa gò é paaé na cimwù. Â jè upa tèpa bééjè, wiàna rà tàpo pàgà jii pwiri. Wâru pâ popai naa na *Tii kà Jude* na ipaiwà bau pâ popai naa na ê *Béârailu kàra Tii kà Pétéru*.

Pai pitàgoo tii kà Jude

Ipwabwàcu (1.1-2)

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ (1.3-16)

Ârapupûra ma wârimuru kàra (1.3-7)

Rà tubatòri picaatâa (1.8-13)

Énoka, âna é ina wârimuru kàra (1.14-16)

Bénabwé popai (1.17-25)

Ipwabwàcu

¹ Wâgo, Jude, na pwa tii. Go pwi ênawéna kà Iésu *Kériso, â bu tupédu aéjii ma Jacques. Go cau wii tàwà, wâguwà na é todàwà ma meariwà wà Pwiduée; wâguwà na é tòimiriwà wà Iésu Kériso.

² Wâdé na wà Pwiduée, âna é moo naa goowà, ma naa tàwà ê pimeari ma pinaanapô kèe na piêdò ma wéna!

Tèpa pwa pupûra na rà tèpa pwâ

³ Tèpa âji bééò wée, dau nümoo béaa na go wii tàwà ê popai goro ê pai cau pa-udòjè [naa na *âji wâro]. Â [ûna go tère ê jèkutâ goo ê pwina é gére tèepaa mariwà, â] go pò ma awài goro wii tàwà. Â go pagòowà ni, ba na guwà pipaa ba gòo, ma guwà pwamuru [ma inapàpari] é âji cèikî kâjè, na ia jèe nye wacaapwi naa tâjè, wàijè ê Ba pitòrigari kà Pwiduée.

⁴ Ba [go tère pâ] rà cîaa me mariwà, wà tèpa âboro èpà, [na rà naapwàniri ê âji auniimiri kàra]. Ba càra caa papwicîri wà Pwiduée. Â rà ébii ê popai goro ê *pimeaari imudi kêe, ba na rà wâro imudi, ma pwa pâ tûâ na miiri goro ê naiirà. Â rà tètâjii wà Iésu Kériso, na é Pwi Ukai kêe ma pwi a popajè, na é caapwi co. Guwà côo, jèe wii naa na *Tii Pwicîri géee na biu, pâ, o dau gòo ê wârimuru kà diri tàpé na rà wàrapwiri!

⁵ Guwà jèe tâmogòori bwàti [ê pâ jèkutâ goro ê wârimuru na ia é naa wà Pwi Ukai tà tàpé na naa càurà naa gooé]. Â go mwa taniimiri tàwà ni.

Jèpwi: Ê* jèe cau pa-udò diri ê Ba *Isaraéla jii wà tèpa Aigupito. Êco na, géee na càué, â wâru géee goorà, na tàutàra na rà cèikî naa gooé. Â é nama tiàurà diri!

⁶ Jèpwi: Wà Pwiduée, âna ia é naa tà tèpa *angela ê autâa kàra [na dau pwényuâa] ba na rà pitûâ naawê. Êco na wà pàra tàpé géee goorà, âna [rà niimiri pâ càcaa pâri] â rà pàra géewê. Â é tâjùrurà wà Pwiduée, â é piirà naa na ére na dau bàutê, ba na rà pwa karapuu wê, tapacîri ê Tòotù na ée mwa pitèi ê gòropuu.

⁷ Jèpwi: Wà tèpa âboro na du ville *Sodoma ma Gomora ma ê pâ pàra village pitiri, âna rà tèpa pwa pâ muru na càcaa wâdé na jè pwa. Â rà tèpa pwa pâ muru na miiri goro naiirà. Â wà Pwiduée, âna é nama tòrà ê ânye. Â wàépwiiri ê câmu kâra cè pai tojii, [wà diri tàpé na càra caa pitère dà wà Pwiduée] âna é na ânye, na é tà tòo awé.

Rà tubatòri picaatâa kàwà

⁸ Rà nye wàrapwiri kaa wà tèpa pwa pupûra bèepwiri na rà tèepaa mariwà. Ba rà wârori ê wâro na miiri, â rà ina pâ rà tòpi tàrù kàra naa na naurune. Â rà tètâjii ê pitûâ [kà Pwi Ukai]†, â rà inabaèpà è pâ angela kêe‡.

⁹ [Â rà niimiri pâ, rà tèpa wàa?!] Ba guwà côo, wà Mikaéla, pwi ukai kà diri tèpa angela, âna câe caa niimiri pâ, na é pinabaèpà [wà pwina dau piticèmuru naa gooé] wà *Caatana, na ru ipwamuru ê naii *Moosé. Ba é nye ina co tée pâ: «Wâdé na é pwa wârimuru tâgà wà Pwiduée!»

¹⁰ Êco na wà tèpa ipwamainarà-bà, âna rà piècaari ê pwina pwicîri, na càra caa tâmogòori. Ba é pwina rà tâmogòori, âna pâ muru co, na me géee goro pâ câbawâdé kâra naiiri âboro, na dàtirà pwacèwii pâ macii a piugà. Â nye ê pâ muru bèepwiri na o poparà me dàra ê wârimuru kàra,

¹¹ na o dau maina awé! [Rà pwacèwii diri tèpa âboro èpà na pàara biu, na ia rà cicara Pwiduée, â o ipaiwà è wârimuru kàra.]

Rà pàra wii naigé èpà kà Kaina;
Rà tèpa bu mwani pwacèwii Balaam;
Rà pipaa dà Pwiduée pwacèwii Koré.
Â o tubatiàurà pwacèwiirà diri!

¹² Rà tubatòri picaatâa kàwà, â rà nama miiri ê pi-ija kà Pwi Ukai. Ba rà ija ma wâdo ma piniimirà co, â ticè kamu kàra.

1:4 Galatia 2.4; 2 Pétèru 2.1   **1:5** Exode 12.51; Nombres 14.29-30   * **1:5** Ê—Wà Iésu, é, wà Iosua na pàra Tii Pwicîri naa na grec.   **1:6** 2 Pétèru 2.4   **1:7** Genèse 19.1-25; 2 Pétèru 2.6,10   † **1:8** Pitûâ kà Pwi Ukai—é, Pitûâ kà tèpa âboro, é, pitûâ kà tèpa angela.   ‡ **1:8** Pâ angela kêe—é, Tèpa duée. Grec: Tâpé na rà pwényuâa.   **1:9** Daniel 10.13,21, 12.1; Zakarie 3.2; 2 Pétèru 2.11; Auinapàpàri 12.7   **1:10** 2 Pétèru 2.12   **1:11** Genèse 4.7-8; Nombres 16.1-35; 2 Pétèru 2.15; 1 Ioane 3.12   **1:12** 2 Pétèru 2.13,17

Rà tèpa nee na dau duu,
 â ticè popaa na rà pame.
 Rà pâ upwâra na mwari,
 â ticè pwâra, â ticè wàawà.
 13 Rà pâ wià na pwii,
 ma tòpò oropwâra jawé co
 —pâ tûâ kàra na miiri.
 Rà pâ îricò naa napwéretòtù,
 â ticè pwéelaa kàra.
 Rà pâra imudi naa na bàutê,
 â tiàurà naa na cikautê.
 O tiàurà dàra gòiri awé!

Énoka âna é ina wârimuru kàra

14 Wà [pwi jojoorojè, wà] Énoka, na é pwi bé 7 kàra naneeâboro géé goo wà
 *Adamu, âna é jèe nye mara ina béaa é wârimuru kà tèpa âboro bèepwiri. Ba é
 ina pâ:

«É tèepaa wà Pwi Ukai.
 É popa tèpa angela kêe.
 Dau wâru wàilà;
 Càcaa pâri ma pûrarà.
 15 Ée mwa pitèi é gòropuu.
 Ée mwa naa wârimuru
 tà tèpa âboro èpà;
 Rà jèe cicaraé
 goro pâ tûâ kàra;
 Rà jèe inaé ba èpà
 goro popai kàra;
 Rà tànyiri é nee na pwicîri.»

16 Wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà tèpa picocoo ma tèpa pikûu. Rà tèpa pâra wiâra
 é câbawâdé kàra na èpà. Maina nûmarà ma maina pwâra, â rà pwa pâ nyakâra
 pwâratùra béipwamainarà còwâ. Â rà pwa cuka tà tèpa âboro, êco na rà mudàra
 co pâ, na jè naa tàra cè jè muru.

Bénabwé popai

17 Wâguwà tèpa âji béeò, wâdé na guwà pitaniimiri é pâ popai kà tèpa
 *apostolo kà Pwi Ukai kâjè Iésu Kériso.

18 Ba rà jèe mara inapàpari béaa tàwà pâ: «Rà o mwa tèepaa medariwà na cè
 pâ bénabwé tòotù, wà tèpa âboro na o càra caa papwicîri wà Pwiduée. Rà o tèpa
 pitaurèe, â rà o mwa pâra co wii é pâ câbawâdé kàra na èpà.»

19 Wàilà pwiri! Â rà gére pitadàrùwà ni. Ba rà pâra wiâra co é pâ câbawâdé
 kàra naiiri âboro. Ba câé caa tâa goorà é *Nyuâaê Pwicîri.

20 Napwa naa goowà, co tèpa béeò, âna wâdé na guwà pipagòowà goro é cèikí
 kàwà na dau pwicîri. Â guwà ciburà pwapwicîri, wiâra é pitûâ na é naa tàwà
 é Nyuâaê Pwicîri.

21 Â guwà wârori é pimeaari kà Pwiduée, na guwà gére tapacîri é tòotù na
 ée mwa bàra paari tàwà diri é pai wâdé ma moo kêe, wà Pwi Ukai kâjè Iésu
 Kériso. Ba, na pwi tòotù bèepwiri, âna ée mwa nama tâbawêe é wâro kàwà jaa
 Pwiduée dàra gòiri.

Meaari tàpé na càcaa mwü cèikî kàra

²² Â wâdé na guwà meaari tàpé na rà bwaa piwâ naa na é cèikî kàra, â guwà moo naa goorà!

²³ Â guwà pitu tà pàra tàpé na rà pàgà jii naigé—wà tàpé na rà pàra dàra é wârimuru dàra gòiri awé. Guwà uparà jii é na ânye!

Â naa goo tàpé na rà pwa na èpà, âna guwà pwa na wâdé tàra. Êco na guwà dau ipwacôoco, ba péa guwà pitubatòriwà còwâ, géé goo pâ càrarà na miiri. Guwà nama dau wâgotàwà goo pwiri! Â guwà uru jii diri é pwina tòri na rà pwa§.

Ipwamaina Pwiduée

²⁴ Wà Pwiduée, âna é tâmogòori wéaarijè, ba na o câjè caa tûu iti jiié, naa na èpà. Â é nama ticè èpà goojà, na jè mwa coo araé, naa na pai maina ma muugère kêe. Â jè o mwa dau ipwàdée na pwi tòotù-bà!

²⁵ Ba é *pwi a pa-udòjè, na é caapwi co. Wâdé na jè pwamainaé, naa na nee Pwi Ukai kâjè wà Iésu Kériso*! Üu, wâdé wiàna tâa jaaé é pwényuâa ma ipwamaina, ma pitûa ma pàtàmee, tapoo me napwiri, â nabàni, â dàra gòiri awé!

Wâdé na wàra! Amen!

1:23 Zakarie 3.2; Auinapàpari 3.4 § **1:23** Â guwà uru jii diri é pwina tòri... Grec: Guwà miiri é ârabwée na tòri géé goro é {càra} naiiri âboro. **1:25** Roma 16.27; 2 Pétéru 3.18 * **1:25** 1e & 2e phrases—é, Ba é Pwiduée na é caapwi co, â é pawârojè, na é pinaigé mee wà Pwi Ukai kâjè, Iésu Kériso. Â wâdé na jè pwamainaé!

Auinapàpari Muru na paari tà Ioane Bétapoo popai

Wàilàpà na wii tii bèeni?

Munaa Ioane, pwi *apostolo. (Còo 1 Ioane Bétapoo popai.) Wà tèpa *Roma, âna rà tòpòé naa na karapuu naa gòropô Patmos (na é wâmwünyabweri napô Turquie nabà). Â wà pwi jè *angela kà Pwiduée, âna é patùraé naawê, â é paari tée naa na nyuâa pâ muru na o mwa tèepaa.

É wii wiidà?

Nabibiu kâra *naja 95 ma 96 gée na càù Iésu Kériso. Na pàara bèepwiri, âna wà Domitien, âna é pwi ukai (César) kà tèpa Roma. Â é dau tubaèpà tà tèpa cèikî naa goo Iésu.

É wii tâî?

Tà tèpa cèikî, na province Asia (napô Turquie nabà). Wâru gée goorà, na rà pidumapiê goro é pai tubaèpà tàra. Â càra caa còo pâ é wâjué còwâ Iésu, naa na pai piétò kêe, pwacèwii na é jèe mara ina tàra.

Cina é wii?

É pagòo tèpa cèikî na dau tubaèpà tàra, pâ wà Iésu, âna ée mwa nye piétò awé jii diri tàpé na rà cicaraé, wàilà ma wà *Caatana mwara, pwi caa kâra. Â é Mwaciri kâjè ma wà Kériso, âna o tâa dàra gòiri awé.

Dà ère é tii bèeni?

Wà Ioane, âna é wii popai kà Iésu târa 7 wâra pwapwicîri wâ Asia, ba naa patêrerà ma pagòorà (naporomee 2-3).

Gée na càùé, â é wii pâ muru na wâru na o mwa tèepaa, na é còo naa na nyuâa. Ba é còo é ipaa na maina kà Caatana ma tèpa âboro kêe na rà ipaa dà Iésu ma tèpa âboro kêe.

- Ê èpà, âna o pimaina pâ, â o dau wâru tàpé na rà naa càùrà naa goo wà Pwiduée. Ê ville *Babulona, na ina goo wê pâ ‘Tò ilàri gòronaigé’ (naporomee 17-18), âna ucina goo ville Roma, ma ucina mwara goo diri tèpa âboro gòropuu na maina nùmarà, â na rà cicara Pwiduée ma tubaèpà tà tèpa âboro kêe.
- Wà Caatana, ucina gooé, âna Dàragô (*Dragon*), âna ée mwa dau tubaèpà tà tèpa âboro kà Kériso, é wâra pwapwicîri kêe (ucina goorà, âna tô ilàri naa naporomee 12). É tubaèpà tàra tiagoro na é tètâmwara pàra tàpé. Êco na wà Pwiduée, âna ée mwa wéaari nyuâarà.
- Ru mwa cimadò tupédu âboro na dau èpà, tupédu ênawéna kà Caatana na ina gooru pâ ‘Itémuru’, ma ‘Pwi *péroféta a pwâ’ (naporomee 13), â o panuâ târu ma ru pwa pâ muru na èpà naani gòropuu na jè ji pàara.
- O mwa tèepaa pâ câmu na ité, â o tubatiâu jè ère gée goo napwéretòotù ma gòropuu, â o wâru pâ aré ma tòina na o mwa tèepaa tà tèpa âboro (naporomee 6-10; 15-16).
- Êco na, gée na càùé, â ée mwa wâjué còwâ Pwi Ukai Iésu, â ée mwa piétò jii Caatana ma tèpa âboro kêe. Êe mwa tédidiri ‘Babulona’, â ée mwa tâjùru Caatana, ma tüê naa na ânye dàra gòiri (naporomee 19-20).

- O tiàu ê gòropuu ma napwéretòotù béaa, â o tèepaa ê gòropuu ma napwéretòotù na bwaa âmuê, na o coo dàra gòiri. Rà o wâro wê dàra gòiri awé naa na tàbwàti ma ipwàdéé wà diri tèpa âboro kà Pwiduée (naporomee 21–22).

Wâru pâ auniimiri goro pâ namuru na wii naa naporomee 4–19 naa jaa tèpa dotée goro ê *Tii Pwicîri. Ba ina pâ:

- Muru na cau coo na pàara kà Ioane;
- Muru na gére coo, tèepaa na tòotù kêe, ma nabà, ma géé na càùé;
- Muru na càcaa pâji tèepaa.

Munaa cau âjupâra ê pâ auniimiri-bà, ba pâ auinabéaa kà Pwiduée naa na Tii Pwicîri, âna wâru pâ pai pacoo wêe—pacoo naa na tòotù na wii, â jèu pacoo géé na càùé, â mwa pacoo diri naa pwâadàra gòropuu.

Wâru pâ ucina na ité na wâna ê tii bèeni—ucina na rà tâmogòori bwàti ê pai ina wèe wà tèpa cèikî, na pàara biu. Êco na câjè caa dau tâmogòori bwàti nabà. Êco na dau pwéelaa êre ê tii: Wà Iésu na é nye piétò jii ê èpà, tapoo nabà, tiagoro ê pwâadàra ê pàara, â wâdé na jè tâa gooé, wàijè tèpa âboro kêe.

Nimaro 7 naa na tii Auinapàpari

Wà Ioane, âna é popa ê nimaro 7 (na câmu kêe goo ê pwina pwicîri ma tâbawêe), ba na é paari pâ, wà Iésu, âna é Pwi Ukai na tâbawêe. (Còo mwara naa na autapoo goo *Tii kà Ioane*.) Wàéni pâ 7 x 7 muru naa na tii bèeni:

- <α> Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri (2.1–3.22)
- <β> 7 aupii goro tii (5.1–6.17; 8.1–5)
- <γ> 7 angela ma 7 tutu (8.6–11.18)
- <δ> 7 câmu (11.19–15.4)
- <ε> 7 wâra jawé bétubatòina (15.5–16.21)
- <ζ> 7 popai goo Babulona (18.1–24)
- <η> 7 muru na o coo naa pwâadàra gòropuu (19.11–21.8)

Pai pitàgoo tii Auinapàpari

Bétapoo popai (1.1–8)

Muru na tâa nabà (1.9–3.22)

É wéaari wâra pwapwicîri kêe wà Kériso —Jèpa tii târa 7 wâra pwapwicîri Muru na o mwa tèepaa (4.1–22.5)

Tàpiri naa napwéretòotù (4.1–11)

Aré ma tòina (5.1–8.5)

Tubatiâu ére géé goo gòropuu ma napwéretòotù (8.6–11.18)

Rà pipaa dà Kériso wà Caatana ma tèpa wakè kêe (11.19–14.20)

Bétubatòina (15.1–16.21)

Tubatiâu tô ilàri gòronaigé Babulona (17.1–19.10)

Pwâadàra gòropuu. É piétò Kériso (19.11–20.15)

Âmu napwéretòotù ma gòropuu (21.1–22.5)

Bénabwé popai (22.6–21)

Bétapoo popai kà Ioane

¹ Wàéni é pwina é paari wà Iésu *Kériso, naa goro ê pâ muru na o tàpo tèepaa me. Wà Kériso, âna é tòpi géé goo wà Pwiduée Caa, â é mwa cùru pwi jè angela kêe, ba na é pame ê popai tôo, wâgo Ioane, pwi ênawéna kêe. Â é tûâri tôo pâ, na go inapàpari tà tèpa âboro kà Pwiduée.

² Go *paâjupâra tàwà ni pâ ê pwina go còo âna popai na é ina tôo wà Pwiduée, goo wà Iésu Kériso*.

³ Cidòri nyuâa pwi âboro na é pûra [târa pâ âboro] ê popai bèeni, na me gée jaa Pwiduée. Â cidòri nyuâa mwara tàpé na rà tère ma pâra wiâra! Ba é jèe wâmwünyabwe ê tòotù na ée mwa pacoo diri pwiri [wà Pwiduée].

Ipwabwàcu

⁴ Go wii târa pâ 7 wâra pwapwicîri, na province Asia†: Wâdé na tâa jaawà ê *aupwényunyuâari, ma ê *pimeaari imudi, ma ê pinaanapô:

Aupwényunyuâari na me gée jaa wà Pwina é napwiri, ma nabà, â ée mwa me!

Aupwényunyuâari na me gée goro ê *Nyuâaê Pwicîri, na é tâa béaa kêra autâa kà Pwi Ukai, [na é pwacèwii 7 nyuâa‡, naa na pai tâbawêe kêe]!

⁵ Aupwényunyuâari na me gée goo Iésu Kériso! Wâé na é inapàpari Pwiduée goro âjupâra. Â wâé na é pwi âboro na é mara wâro cowa gée na aubà. Â wâé kaa Pwi Ukai kà diri tèpa ukai wâni gòropuu!

Â wâé pwina é dau mearijè, â é tipijè jii ê pâ èpà kêjè, goro domii kêe [na joro na ia é bà ba kêjè].

⁶ Â é pwa ma jè tèpa naîri Mwaciri kêe, ma jè coo ara Pwiduée§, caa kêe, ba na jè piênawéna kêe. Wâdé na tâa jaaé ê pai maina ma muugère, ma pàtamee, dàra gòiri awé! Amen! Wâdé na wàra!

⁷ Guwà tàmaari! Ba ée jèe tàpo me, na pâ nee. Â rà o cau cowaê diri tèpa âboro —wà mwara tàpé na ia rà tòtéé goro da. Â rà o mwa i ma pijinünü diri pâ Ba wâni gòropuu. Amen! Wâdé na wàra!

⁸ É ina wà Pwi Ukai Pwiduée, pâ: «Wâgo *Alpha* ma *Oméga*, pwi autapoo goo ma pwi pwâadèrè*. Wâgo na go napwiri, ma nabà, â go o mwa me. Wâgo Pwina dau pwa Pâtâmo naa goro diri pâ muru.»

É cowa Iésu Kériso naa na muugère kêe

⁹ Wâgo Ioane, pwi a cèikî béewà, na jè cau pwamaagé cowa, ba wàrapwiri goo pai pâra wiâ Iésu kêjè. Êco na jè cimwü ma pidàpwicâarijè, ma jè cau tapacîri ê Mwaciri kêe.

[Na pwi pâara na ia é patùrao wà Pwi Ukai, âna] go tâa na karapuu naa gòropô Patmos, gée goro ê pai picémara kôo ê popai kà Pwiduée, ma pai paâjupâra kôo Iésu.

¹⁰ Â, na jè tòotù pwapwicîri, tòotù kà Pwi Ukai, [â go gére pwapwicîri]. Â é popao ê Nyuâaê Pwicîri. Â go tère na càuo ê jè pwâratùra na dau maina, pwacèwii airi tutu.

¹¹ Â é ina tôo pâ: «Gà wii naa na tii ê pâ muru na gà cowa. Â gà panuâ pâ, târa pâ 7 wâra pwapwicîri, wâna pâ ville bèeni—wâ Éféso, ma Smyrne, ma Pergame, ma Thyatire, ma Sardes, ma Philadelphie ma Laodicée.»

¹² Â go tabiio, ba na go cowa pâ wailàapà na patùrao. Â go cowa 7 wâra ânye mwani mii.

¹³ Â wânabibiu kêra, âna é coo wê wà *Pwina naîri âboro†. Âna é coona ê

1:3 Auinapàpari 22.7,10   **1:4** Exode 3.14–15; Auinapàpari 3.1, 4.5   † **1:4** Asia—Wà napô Turquie nabà.   ‡ **1:4** Nyuâaê Pwicîri...na é pwacèwii 7 nyuâa—Grec: *Tèpa 7 nyuâa*. Nimaro 7 âna ucina goo pai tâbawêe kà Pwiduée, wiâra auniimiri kà tèpa Juif.   **1:5** Psaume 89.28; Kolosé 1.18   **1:6** 1 Pétèru 2.9; Auinapàpari 5.10, 20.6   § **1:6** *Jè coo ara Pwiduée*—Grec: *Jè tèpa pwa ârapwaaailò*.   **1:7** Daniel 7.13; Zakarie 12.10; Mataio 24.30; Ioane 19.34–37; 1 Tésalonika 4.17   **1:8** Auinapàpari 21.6, 22.13   * **1:8** *Wâgo...pwi autapoo goo ma pwi pwâadèrè*—É tòpò diri pâ muru wà Pwiduée, â diri pâ muru, âna kêe. *Alpha*—Bétapoo aupwa âmu tii naa na alphabet na grec; *Oméga*—Bénabwé wèe.   **1:13** Daniel 7.13, 10.5   † **1:13** *Pwina naîri âboro—é, Pwina é pwacèwii ê âboro*.

ârabwée gòri. Â é pûukake‡ na pii nawâaê goo, âna mwani mii.

14 Â é wàrapûruê, âna pwaa, pwacèwii é nee na dau pwaa§. Â é du âraporomee, âna pwacèwii é doromara ânye.

15 Â é du âê, âna pwacèwii paò mii, na tòo goro ânye, ma dau pwâra. Â pwâratùra kêe âna dau maina pwacèwii airi pwiritée* na dau maina.

16 Â é cipa goro îê étò, é 7 îricò. Â géé pwêe, âna còobé é tàuwa, na pipwêe bèepi. Â é naporomee âna é pwâra pwacèwii i tòotù naa po gopaé bwàti.

17 Â go cigòboo, â go tùu jùruo araé, â câgo caa gù, goo pai wâgotôo.

Êco na é tòpò îê étò naa gò-o, â é ina tóo pâ: «Gà cibwaa nama wâgotâgà! Ba wâgo-ni, wâgo na go autapoo goo ma pwâadèrèè.

18 Â wâgo, âna wâgo Pwina é wâro†. Ia go jèe bà, êco na êni, âna go jèe *wâro dâra gòiri awé, â pwa pàtàmoo naa goro é pwâra bà. Ba go tà pa é kii, târa é 'Napò kà tèpa bà'.

19 Â gà wii naa na tii é pwina gà còo—ê pâ muru nabà, bau é pâ muru na o mwa tà tèepaa.

20 «Wàéni é pai ina wèe na tàbinyiri, goro i pâ 7 wâra ânye mwani mii, ma i pâ 7 îricò, na ia gà còo naa na îô étò: Ba i pâ 7 wâra ânye, âna tèpa 7 wâra pwapwicîri. Â i pâ 7 îricò, âna tèpa 7 angela‡ kâra.»

tii târa 7 wâra pwapwicîri <α>

2

(Naporomee 2-3)

1 <α> Tà tàpé Éféso

1 [É ina tóo* wà *Pwina naîri âboro, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi *angela† kâra é wâra pwapwicîri wâ Éféso pâ:

«Wàéni é popai kôo, wâgo na go cipa na na-araraîô étò i 7 îricò; â go pâra nabibiu kâra 7 wâra ânye mwani mii, [ma wéaarirà]. Â go ina tàwà pâ:

2 Go jèe tâmogòori é wâro kàwà‡, ma êdiri pâ wakè kàwà, ma é pai pidàpwicâariwà. Â go jèe tâmogòori pâ guwà cicara tàpé na nûmarà na rà pwa na èpà. Ba guwà jèe còoina tèpa pwâ, na rà pi-ina goorà pâ, rà tèpa *apostolo, [na go cùrurà pâ].

3 Â guwà pwamaagé còo, ba wàrapwiri goodò. Êco na câguwà caa panuâ é cèikî kàwà naa goodò§.

4 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patùrawà ba gòo. Guwà jèe tubatiàu pwâranümawà goodò*, na tâa goowà béaa.

5 Wâdé na guwà niimiri wâna na ia guwà tûu naawê. Â guwà pinünüma ma guwà biiwà, â guwà wârori còwâ é càrawà béaa, [na ia wâdé tà Pwiduée]! Ba go péa tèepaa mariwà, ma popa jiiwà i wâra ânye kàwà.

‡ 1:13 Pûukake—Karapuu opii nawâajè, târa paa. 1:14 Ézékiel 43.2; Daniel 7.9, 10.6; Auinapàpari 2.18, 14.2, 19.12 § 1:14 Dau pwaa—Napéaati naa na grec pâ: Pwacèwii é wàramutò na pwaa, â pwacèwii é neige. * 1:15 Pwacèwii airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina. 1:16 Hébéru 4.12; Auinapàpari 2.12, 19.15 1:17 Ésaïe 44.6, 48.12; Auinapàpari 2.8, 22.13 † 1:18 Pwina é wâro—é, Pwina é naa wâro. ‡ 1:20 Tèpa 7 angela kâra—Pwiri tèpa angela, é, pwiri tèpa âboro. (Angela naa na grec, âna pai ina wèe pâ: Pwi apame é popai.) 2:1 Auinapàpari 1.16 * 2:1 Tôo—Wà Ioane na é wii tii. † 2:1 Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 8,12,18. (Còo note goo Auinapàpari 1.20.) 2:2 1 Ioane 4.1 ‡ 2:2 Wâro kàwà—Grec: Wâro gâ. Ê tii, âna wii tà pwi apiwéaari é wâra pwapwicîri, ba kâra diri tèpa wâra pwapwicîri na é wéaarirà. § 2:3 2e phrase—Grec: Càcaa oratàwà. * 2:4 Pwâranümawà goodò—é, Pwâranümawà goo tèpa cèikî béewà. 2:5 Auinapàpari 3.3

⁶ «Êco na wàéni ê càrawà na wâdé. Ba guwà èpàri, pwacèwiiio ê pâ wakè kà tèpa Nicolaïtes†.

⁷ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère, ê pwina é ina ê Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Â wà pwi âboro na é piétò [jii ê èpà] âna go o mwa naa tàrù tée, ma é uti ê pwâra upwâra târa wâro, na wâna aupwanapô kà Pwiduée naa *napwéretòtù.

Nabwé!»

2 <α> Tà tàpé Smyrne

⁸ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tôo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra ê wâra pwapwicîri wâ Smyrne pâ:

«Wàéni ê popai kôo, wâgo na go autapoo goo ma é pwâadèrèè, na ia go bà, â go jèè wâro còwâ. Â go ina tàwà pâ:

⁹ «Go jèè tâmogòori ê pai tâa na aré kàwà, ma pai ticè kàwà. Â po dau wâru pâ aupwényunyûari kà Pwiduée naa gòwà! Â go jèè tâmogòori ê pâ picocoo kà tàpé na rà ina pâ rà tèpa *Juif—[tèpa âboro kà Pwiduée]—âna càra caa tàpé géewé. Ba rà tèpa âboro kà *Caatana.

¹⁰ «Â go ina tàwà pâ: O mwa pwa cè ji pàara‡ cèna guwà o tâa na aré ma tòina na. Ba wà Caatana, âna ée mwa nama tòpò cè pàra tàpé gée goowà, naa na karapuu, ba na pai tacaiwà diri. Êco na guwà cibwaa nama wâgotàwà. Â guwà cimwü naa na é cèikî kàwà, ipaiwà na pâra nau pòtàmwarawà. Â go o mwa naa pumara wakè kàwà—ê bwe korona, târa wâro§.

¹¹ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina ê Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii ê èpà] âna o câé caa tatée ê béârailu kâra pwâra bà. [Ba ée mwa wâro jaa Pwiduée dâra gòiri.]

Nabwé!»

3 <α> Tà tàpé Pergame

¹² [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra wâra pwapwicîri wâ Pergame pâ:

«Wàéni ê popai kôo, wâgo na pwa i tàuwa kôo, na pipwêè bèepi. Â go ina tàwà pâ:

¹³ «Go tâmogòori pâ wâna na guwà tâa wê, âna é pitûâ naawê wà Caatana. Êco na guwà nye cipa ba mwü ê neeô. Â go jèè tâmogòori pâ rà popa jiiwà Antipas, wà pwina é *tàrù na é *paâjupâraô. Â rà pòtàmwereê, naa na ville kàwà, na é tâa wê wà Caatana. Êco na câguwà caa pitütôowâri ê pai cèikî naa good.

¹⁴ «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patûrawà ba gòo. Ba rà wâjaawà wà tèpa âboro na rà pwaduwà kà Balaam. Ba é [pwi *péroféta biu, pwi a pwâ, na ia é] pitu tà ukai Balak, ba na é pa-imwüru ê Ba *Isaraéla. Ba é nama rà uti ê pâ *ârapwaailò na naa târa ê pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa wârogòronaigé* wà pàra tàpé.

† 2:6 Tèpa Nicolaïtes—Tèpa pwa pupûra na tèpa pwâ na rà pacâmuri tèpa cèikî naa goo Kériso goro pâ popai na pwâ. Munaa rà ina pâ, tâa târa é autâmogòorimuru na tàbinyiri, â rà niimiri pâ é nyuâajè co na âjimuru, â càcaa naiijè, êkaa na wâdé na jè wâro imudi goro naiijè. Pwiri rà pâra wiâra pwi âboro na nee Nicolaüs. 2:7 Genèse 2.9; Auinapàpari 22.2,19 2:9 2 Korénito 11.14-15; Auinapàpari 3.9 2:10 2 Timotéo 4.8; Jacques 1.12 ‡ 2:10 Cè ji pàara—Grec: 10 tòtù. § 2:10 Go o mwa naa pumara wakè kàwà—ê bwe korona, târa wâro—Munaa pai ina wèè pâ: Go o mwa naa tàwà é âji wâro, é, pwiri Go o mwa naa tàwà é câmawà na guwà wârori ê wâro. 2:11 Auinapàpari 20.14, 21.8 2:14 Nombres 22-24, 25.1-2, 31.16; 2 Pétèru 2.15 * 2:14 Wârogòronaigé—Prostitution.

15 «Â wàrapwiri jaawà nabà, ba pwa cè ârapàarawà, na rà pâra wiâra ê ârapupûra kà tèpa Nicolaïtes.

16 Â go ina tàwà pâ, guwà pinünüma ma guwà biiwà! Ba go péa tèepaa mariwà, [pame wârimuru kàwà]. Â go o pipaa ma wàilà, goro ê tauwa na me géé pwâô†.

17 «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

«Wà pwi âboro na é piétò [jii ê èpà] âna go mwa naa tée é utimuru géé napwéretòtù—é *manne* na ia pacârûri‡. Â go mwa naa tée atü pwaa, na wii naa goo, é nee na bwaa âmuê. Ê nee bèepwiri, âna o caé caa tâmogòori cè jè âboro, êco pwi âboro na é tòpi.

Nabwé!»

4 <α> Tà tàpé Thyatire

18 [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra é wâra pwapwicîri wâ Thyatire pâ:

«Wâéni é popai kôo, wâgo *Pwina naî Pwiduée, wâgo na du âraporomeeô, âna pwacèwii é doromara ânye. Â du âô, âna pwacèwii paò mii, na tòo goro ânye, ma dau pwâra. Â go ina tàwà pâ:

19 «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Ba guwà cèikî naa good, â guwà meaari tèpa âboro, ma pitu târa. Â guwà pidàpwicâriwà. Â go tâmogòori pâ guwà dau pwa pâ wakè na wâru, jii béaa.

20 «Â caapwi co, pwa é càragà na èpà, â go patûrawà ba gòo. Ba [dau èpà tôo, na] câguwà caa pacoo tô ilàri Jézabel§. Wà tôobà, âna é ina pâ é tô péroféta, na é pame é popai kôo. Êco na é pwâ, â é pa-imwüru tèpa âboro kôo, ba na rà pwa na èpà. Ba é nama rà uti é pâ ârapwailò, na naa târa é pâ ânuuru duée imudi. Â é nama rà pwa é wârogòronaigé wà pâra tàpé.

21 «Wà tôobà, âna é pwacèwii tô ilàri gòronaigé*. Â go dau naa tée pàara târa ma é pinünüma ma é biié. Êco na tàutée na é pitòotéri é wâro kêe. Ba nümee [na é tâa gòro aupuu kêe, ba] na é tà pwa pâ tûâ kêe na miiri.

22 «Â wâdé, ba ée mwa tâa gòro aupuu kêe, êco na go o jèe tàpo tugée naa gooé, â ée mwa pwamaagé còo naawê. Â ipaiwà naa goo wà tàpé na rà pwaduwa kêe, wiàna càra caa pinünüma ma rà biirà, jii é pâ tûâ na èpà bèepwiri.

23 «Üu, go o mwa nama rà bà, diri tàpé na rà pâra wiâê†. Â diri tèpa wâra pwapwicîri, âna rà o mwa cau tâmogòori pâ, wâgo Pwina é tâmogòori diri pâ auniimiri ma câbawâdé, na tàbinyiri wâna pwâranüma tèpa âboro. [Guwà ipwacòoco!] Ba go mwa jèpa naa tàwà, wiâra jèpa wakè kàwà.

24 «Napwa naa goo wà tàpé na rà pâra wiâ Jézabel, âna rà ina pâ rà mudàra cè ‘ârapupûra na wâgòro’. Âna rà pwâ, ba rà mudà co wà Caatana‡. Êco na wà

2:16 Auinapàpari 3.11 † 2:16 Ê tauwa na me géé pwâô—Ucina goro é Popai kà Pwi Ukai na âjupâra. Wà Iésu, âna ée mwa popa popai kêe, ba na é pitèi tèpa pwâ na rà ébii é popai kêe. 2:17 Exode 16.4,14–15,33–34; Ésaïe 62.2; Ioane 6.48–50 ‡ 2:17 *Manne na ia pacârûri*—Wà Pwiduée, âna é pa-ija tèpa Isaraéla na rà tâa namaré, goro é manne. (Còo 2e note goo Hébéru 9.4.) Rà niimiri wà pâra tèpa Juif pâ, wà péroféta Iéremia, âna é pacârûri é jè dàra manne, tapacîri é tòotù na o mwa pacoo é pwâra ukai kà pwi Mesia. 2:18 Auinapàpari 1.14–15 2:20 1 Rois 16.31; 2 Rois 9.22 § 2:20 *Jézabel*—Munaa ucina goo wà Jézabel, naa na Aamwari Béaa, na ia é pame é pwapwicîri tà Baal. (Còo 1 Rois 16.31–33.)

* 2:21 Ê pwacèwii tô ilàri gòronaigé—Ucina goro é wâro, na càcaa papwicîri Pwiduée. 2:23 Psaume 7.10; Jérémie 17.10; Auinapàpari 20.12–13 † 2:23 *Diri tàpé na rà pâra wiâê*—Grec: *Pâ naîê*. ‡ 2:24 1re e & 2e phrases—Grec: *Rà ina pâ, rà tâmogòori é pwina wâgòro naa jaa Caatana*.

pàra tàpé gée goowà gée pwiri Thyatire, âna câguwà caa wàrapwiri. Â [pwa ê popai kôo ba kàwà, â] càcaa jè nakake na dau tòina.

²⁵ Go tûâri tàwà co pâ, guwà tâjùru ba mwü ê pâ muru na guwà tà pa§, tèepaa naa goro pai wâjué còwâ kôo.

²⁶⁻²⁷ «Wà tàpé na rà piétò—wà tàpé na rà tà pitêre dòo, tia pwâadèrèè—âna go o mwa naa tàra ê tàrù, na é naa tôo wà Caa kôo. Ba rà mwa pitûâ naa goo diri pâ Ba gòropuu. Â rà pòogairà goro tâjò paò, pwacèwii wâra jawé puu pècidaa.

²⁸ Â go naa tàra mwara ê îricò kaatàdaa, na é pame i tòotù, [ba na câmu kâra pai piétò kàra].

²⁹ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina ê Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

3

5 <α> Tà tàpé Sardes

¹ [Wà *Pwina naîri âboro, âna é ina tôo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi *angela* kâra ê wâra pwapwicîri wâ Sardes, pâ:

«Wàéni é popai kôo, wâgo na dipitirio [ê pàtàmara ê Nyuââê Pwicîri, na é pwacèwii] 7 nyuâa [naa na pai tâbawêe kêe]; â kôo mwara, tèpa 7 îricò. Â go ina tàwà pâ:

«Go jèe tâmogòori ê wâro kàwà, ma ê pâ wakè kàwà. Go tère popai goowà, ba guwà paari pâ guwà tàcî ma wâro, êco na guwà jèe tàgère bà.

² Â go còo pâ ê tûâ kàwà, âna càcaa wâdé tà Pwiduée Caa kôo. Êkaa na go ina tàwà pâ: Guwà cimadò! Â guwà pagòo ê ji dàramuru na wâdé na bwaa tà tâa jaawà. Ba guwà o péa tà bà bamwara.

³ «Guwà pinünüma ma guwà biiwà! Â guwà tà nünümari ê popai na guwà jèe tère ma tòpi. Â guwà pitêre dèe! Ba go o péa papòwà, pwacèwii pwi a mura. Ba câguwà caa tâmogòori cè ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà† na.

⁴ «Â caapwi co, na pwa pàara gée goowà, wâ Sardes, na càra caa tubatòri ê ârabwée kàra, ba wâdé tôo, ê wâro kàra. Â go o mwa naa tàra ê ârabwée pwaa na jajau. Â bà mwa picaapâra [naa na pai piétò kâbà‡, na ara diri tèpa âboro].

⁵ «Ba wà diri tàpé na rà piétò [jii ê èpà] âna rà o coona cè ârabwée na pwaa cèna wàrapwiri. Â o câgo caa cätùra ê neerà gée na ê Tii goro wâro§. Â go mwa inapàpari, na ara Caa kôo ma pâ angela kêe, pâ, rà tèpa âboro kôo.

⁶ «Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère ê pwina é ina ê Nyuââê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

6 <α> Tà tàpé Philadelphie

⁷ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina tôo mwara, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra ê wâra pwapwicîri wâ Philadelphie pâ:

^{2:25} Auinapàpari 3.11 § ^{2:25} Guwà tâjùru ba mwü, ê pâ muru na guwà tàpa—Ê cèikì kàra, bau é pâ muru na wâdé na rà pwa. ^{2:26-27} Psaume 2.8-9 ^{2:26-27} Psaume 2.9 ^{2:28} Auinapàpari 22.16

^{3:1} Auinapàpari 1.4,16 * ^{3:1} Pwi angela—é, Pwi apitûâ. Ipaiwà naa na nee tii 7 ma 14. (Còo note goo Auinapàpari 1.20.) ^{3:3} Mataio 24.43-44; 1 Tésalonika 5.2; Auinapàpari 2.5, 16.15 † ^{3:3} Ineretòotù, cèna go tèepaa dariwà na—Pai tèepaa kà Kériso naa jaarà, ba na é pitèirà, â càcaa pai wâjué còwâ kêe, na bénabwé tòotù. ^{3:4} Jude 1.23 ‡ ^{3:4} Naa na pai piétò kâbà—Ê ârabwée pwaa, âna ucina goro ê pai piétò. Còo nee tii 5. ^{3:5} Exode 32.32-33; Mataio 10.32; Luka 10.2, 12.8 § ^{3:5} Tii goro wâro—Munaa tii kà Pwiduée, na é wii naa na, diri pâ nee tàpé na é naa tàra ê âji wâro. (Còo Filipi 4.3.) Pwiri tii na wii naa na é pâ pumara wakè kà tàpé na dau gòo ê cèikì kàra. ^{3:7} Ésaie 22.22

«Wàéni é popai kôo, wâgo na go pwicîri ma âjupâra. Wâgo na go tà pa é kii, târa pwâra ukai kâ *Davita. Ê pwina go tàpiri*, âna o ticè na pârié ma é târi; â é pwina go târi, âna o ticè, na pârié ma é tàpiri. Â go ina tàwà pâ:

⁸ «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. Po dau ticè nii ma pàtàmawà, êco na guwà tà pitêre dâra é popai kôo. Â câguwà caa pitütôowâri é neeô. Guwà còo, go jèe tòpò na arawà é goropwârawâ na jèe tàpiri. Â nye ticè âboro cèna é tâmogòori târi.

⁹ «Pwa pàra tàpé jaawà, na rà ina pâ rà tèpa *Juif [ma tèpa âji âboro kâ Pwiduée]. Êco na càra caa tàpé géewé, ba rà tèpa âboro kâ *Caatana. Â wà tàpéebà, âna go o mwa nama rà cigòboo na arawà. Â rà o nye tâmogòori pâ dau wânümoogoowà.

¹⁰ «Ba guwà nye pitêre dâra é popai kôo, ba na guwà cimwü ma pidàpwicâriwà. Â géé goo pwiri, â go o mwa wéaariwà, na tòotù kâra aré ma tòina. Na tòotù bèepwiri, âna o tacai diri pâ âboro gòropuu.

¹¹ «Êco na guwà tà tàcî! [Ba go péa papòwà.] Â guwà tâjùru ba mwü é pâ wâdé [na wâna pwâranümawà]. Ba o péa tà upa jiiwà é câmawà.

¹² «Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go o mwa nama é pwi âra wâ, târa wâra pwapwicîri kâ Pwiduée Caa kôo. Â o câé caa còobé còwâ. Â go o mwa wii naa gooé, é nee Pwiduée Caa kôo, ba é pwi âboro naa napò kâ Pwiduée—âna *Iéruusaléma na bwaa âmué, na ée mwa paboome wâ Pwiduée, géé napwéretòotù. Â go o mwa wii mwara naa gooé, é neeô na bwaa âmué.

¹³ «Wà pwina pwa pwâranürué, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuââé Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

7 <α> Tà tàpé Laodicée

¹⁴ [Wà Pwina naîri âboro, âna é ina mwara tôo, pâ]: «Gà wii pâ, tà pwi angela kâra é wâra pwapwicîri wâ Laodicée pâ:

«Wàéni é popai kôo, wâgo na ina gooò pâ ‘Amen ma Wâdé na wâra’. Wâgo kaa na go inapàpari wâ Pwiduée goro âjupâra. Â wâgo pwi pàara ma pwi naigé mara diri é pâ muru na é tòpò wâ Pwiduée. Â go ina tàwà pâ:

¹⁵⁻¹⁶ «Go jèe tâmogòori é wâro kàwà, ma é pâ wakè kàwà. [Câguwà caa piênawéna kôo goro diri pwâranümawà.] Wâdé na guwà moo, é wâdé na guwà tòoka. Êco na guwà tâa nabibiu. Guwà ipwacôoco, ba go péa gariwà!

¹⁷ «Guwà pi-ina kàwà pâ, dau wâru neemuruwà, ma mwani kàwà, â nye ticè cè jèe muru cèna tiâu jiiwà.

«Êco na ticè tàwà, ba câguwà caa còoinari pâ po dau pwaée kàwà! Ba po dau ticè âji neemuruwà, â guwà bwî, ma cicàpé!

¹⁸ «Â go ina tàwà pâ: Wâdé na guwà wâri jiio mwani mii, na cîri naa goro ânye, na dau pwâra ma maina wâri wèe. Â o pwa neemuruwà, na ara Pwiduée. Â guwà wâri é pâ ârabwée na dau pwaa, ma guwà o coona. Ba na wârapwiri, â o câguwà mwa caa kamu, goro pai cicàpé kàwà. Â guwà wâri jiio, cè wâi târa âraporomeewà, ba na guwà o niâ bwàti.

* **3:7** Ê pwina go tàpiri... Pai ina wèe pâ, é pitûa naa goo diri pâ muru wâ Kériso, â é nye pacoo é câbawâdé kêe. Nye ticè na pâri ma é cicaraé. **3:8** 1 Korénito 16.9 **3:9** Ésaïe 45.14, 49.23, 60.14; Auinapàpari 2.9 **3:10** Luka 21.19; 2 Timotéo 2.12 **3:12** Ésaïe 62.2, 65.15; Auinapàpari 14.1, 21.2 **3:15-16** Roma 12.11 **3:17** Luka 12.21; 1 Korénito 4.8 **3:18** Ésaïe 55.1; Auinapàpari 4.4

19 «Go pa-icôo ma tòmiri tèpa âboro na dau wânümoo goorà. Â géé goo pwiri, â guwà tàcî, â guwà pinünüma ma guwà biiwà. Â guwà tòotéri é wâro kàwà!

20 «Guwà côo, go coo goropwârawâ, â go cùu. Â wiàna é tère é pwâratùra kôo cè jè âboro, ma tàpiri tîo, â go too darié, ma bu pi-ija naima.

21 «Wà pwi âboro na é piétò [jii é èpà] âna go o mwa nama é tâaboo pwacèwii, naa goro jènere é autâa kôo. Ba go jèe piétò, â go jèe tâaboo naa goro jènere é autâa kà Caa kôo.

22 Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère é pwina é ina é Nyuâaê Pwicîri târa pâ wâra pwapwicîri!

Nabwé!»

4

Rà pwamaina Pwiduée naa napwéretòotù

1 Géé na càuru é pâ muru bèepwiri, â go côo naa na nyuâa, [wâgo Ioane] é goropwârawâ napwéretòotù, na tàpirié. Â go tère mwara i pwâratùra, na é pwacèwii é airi tutu. Â é ina tîo pâ: «Gà toome naani, ba na go paari tâgà é pâ muru na o tàpo tèepaa.»

2 Â é popao é Nyuâaê Pwicîri, â go côo é autâa, nidò *napwéretòotù, na é gére tâa gò wà Pwi Ukai.

3 Â é po dau jajau na pai muugère kêe, â é pwâra pwacèwii jè atü na bwùucùru ma mii*, na dau maina wâri wèe. Â é tâbèepi autâa é ubà, na é pwâra pwacèwii é atü émeraude.

Tèpa 24 âboro pwanümarà

4 Wâbèepi autâa kà Pwi Ukai, âna go côo pàra autâa na po 24. Â rà tâa gò tèpa âboro pwanümarà na rà po 24. Â rà coona pâ ârabwée na pwaa, â rà bweri é bwe korona mwani mii.

5 Â [go côo] pâ âra kâra tikakara, na pâra géé goo i autâa kà Pwi Ukai, â [go tère] é pwâra kûu kêe. Â wâbéaa kâra autâa kêe, âna rà tâa wê é pâ 7 uèu na tà udàrù. Â wàilà pwiri [câmu goro é Nyuâaê Pwicîri kà Pwiduée, na é pwacèwii] 7 nyuâaê [naa na pai tâbawêe kêe].

6 Go côo naawê mwara, pé nawià, na dau pwéelaa awé.

Ârapàpé macii na pwa nyuâarà

Go côo pâ macii na pwa nyuâarà, na rà po 4, tèpa pwamaina Pwiduée†. Â dau wâru pâ âraporomeerà. Ba rà tâa ararà, ma wâ pwâgùrurà, â tàpitiri é naiirà.

7 Â wà pwi jèpwi, âna wâra munaa liô‡, â wà pwi jèpwi, âna wâra munaa pwi nari paaci, â wà pwi jèpwi, âna é pa naporomara âboro, â wà pwi jèpwi, âna é pwacèwii é marü bwaamata§ na é gére tâdòiti.

8 Â jèpa pwa 6 itoorà. Â pwa âraporomeerà pitiri goorà. Â rà nye tà nyabi, naa ne ma pwaa, ma ina pâ:

«É pwicîri! É pwicîri!

3:19 1 Korénito 11.32; Héberu 12.6; Auinapàpari 2.5   3:20 Ioane 14.23   4:1 Auinapàpari 1.1,10   4:2 Ésaïe 6.1   4:3 Ézékiel 1.28   * 4:3 Atü na bwùucùru ma mii—Atü 'jaspe' ma 'sardoine'.   4:4 Auinapàpari 3.18   4:5 Ézékiel 1.13; Zakarie 4.2; Auinapàpari 1.4, 8.5, 11.19, 16.18   4:6 Ézékiel 1.5–10,22, 10.14 † 4:6 Macii na pwa nyuâarà...tèpa pwamaina Pwiduée—Grec: *Êtres vivants*, na rà tâa jaa Pwiduée, ba na rà pwamainâe. Pwacoé ma jè ina pâ, pwacèwii dà. Pwiri tàpo pwacèwii pâ macii, é, pâ âboro, é, pâ angela, é, pâ nyuâa.   ‡ 4:7 Liô—Lion.   § 4:7 Marü bwaamata—Aigle.   4:8 Ésaïe 6.2,3; Ézékiel 1.18, 10.12

É pwiçiri wà Pwi Ukai,
 ba wàé Pwiduée,
 na é patàrù diri.
 Dau pwa nii kêe,
 naa gòro diri pâ muru.
 Ba wàé nabà,
 â wàé napwiri,
 â é gére me còwâ!»

⁹ Â rà nye tà cagòtù, ma pwamaina, ma pwaolé tà Pwi Ukai, na é tâa gò é autâa kêe, wà Pwina é *wâro dâra gòiri awé.

¹⁰ Â, na diri pâ pàara na rà pwamainaê na, â wà i tèpa 24 âboro pwanümarà, âna wàilà mwara, âna rà cigòboo, ma tùu jùrurà araé. Â rà pwamaina wà Pwina é wâro dâra gòiri awé. Â rà tapwùtù i pâ bwe korona kàra na araé, â rà ina tée pâ:

¹¹ «Wâgà Pwi Ukai,
 wà Pwiduée kâbà,
 âna wâgà, na pâri
 ma ipwamainagà,
 ma cagòtùgà.
 Gà dau pwényuâa;
 Dau pwa pàtamagà,
 naa gòro diri pâ muru.
 Wâgà na gà tapoo
 diri ê pâ muru.
 Wâgà na gà pacoo,
 géé goro é cábawâdé'gà. Nabwé!»

7 aupii goro tii <β>

5

(Naporomee 5-7; 8.1-5)

É tàpiri tii wà Pwi nari mutô

¹ Go còo é tii na pipîri, na é cipa goro îê ètò wà Pwi Ukai, na é gére tâa gò jè autâa. Pwa aupwa tii bèepi é pwi tii-bà. Â pwa pâ aupii na rà po 7*.

² Â go còo jè *angela na dau pwa pàtamee, na é tomara too, â é ina pâ: «Wàilàapà cèna pâriê ma é tipi ê pâ aupii, ma pòpwara é tii bèeni?»

³ Êco na nye ticè pwi jè âboro, cèna pwa tàrù kêe ma pwa pàtamee ma é tipi ma pòpwara i tii, ma é còo—ticè nidò napwéretòtù, ma wâni gòropuu, ma wâna arañara napuu.

⁴ Â go i, â go dau i, géé goro na nye ticè pwi jè âboro na pâriê ma é tipi.

⁵ Â é ina tòo i pwi jè ârapàara i tèpa ijiao pâ: «Gà cibwaa i! Ba pwa pwi âboro caapwi, na pâri ma é tipi ê pâ 7 aupii, ma pòpwara é tii. Ba wà [pwina rà ina gooe pâ] Pwi liô, géé na wâao kà *Juda; wà pwi ukai, na é pwi gòobàra wà ukai *Davita. Ba wàé na é jè piétò!»

Pâri Pwi nari mutô

⁶ Nabwé, â go còo é *Pwi nari mutô na é gére coo ara é autâa kà Pwi Ukai,

4:10 Auinapàpari 7.10,15, 19.4   **5:1** Ésaïe 29.11; Ézékiel 2.9-10   * **5:1** Pâ aupii na rà po 7—Pigabia bwàti goro buci (*cire de bougie*). Â wà pwi awii tii, âna é pwa câmu kêe naa na buci.   **5:5** Genèse 49.9; Ésaïe 11.1,10; Auinapàpari 22.16   **5:6** Zakarie 4.10; Ioane 1.36; Auinapàpari 13.8

wânabibiu kâra i ârapàpé macii na pwa nyuâarà, ma i tèpa ijiao. Â wàra munaa tètâmwereê, ma pwa *ârapwaaìlò gooé. Â po 7 pâ gi kêe, ba dau pwa pàtâmee, â 7 âraporomee mwara. Â wàilà pwiri [ê câmu goro] ê Nyuâaê Pwicîri†, na é cùrué pâ wà Pwiduée, naa gòropuu diri. [Ba ê Nyuâaê Pwicîri, âna pwacèwii 7 nyuâa, naa na pai tâbawêe kêe.]

7 Â wà i Pwi nari mutô, âna é me naa goo i autâa kà i Pwi Ukai, na ia é popa i tii naa na îê étò. Â é pa jiié i tii.

8 Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurà araé, i tèpa ârapàpé macii ma wà i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainaê. Â jèpa pwa gitar‡ [kà diri tèpa ijiao] ma ê wâra jawé mwani mii, na wâbé goro jawé ûrea. Ba êpwiri, âna é pâ pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kà Pwiduée.

9 Â rà nyabiri ê jè nyabi na bwaa âmuê, ma ina pâ:

«Wâgà co Pwi nari mutô,
pârigà ma gà pa i tii,
tipi é aupii goo.
Ba pòtâmwara;gà;
Gà pwi ârapwaaìlò;
Gà naa wâro'gà;
Joro domii'gà,
ba kà tèpa âboro,
gée na diri pâ wâao,
ma diri pâ pwâratùra,
gée na pâ napô diri,
ma diri pâ Ba.
Gà tipirà§ diri,
jii pâ èpà kâra,
ba na rà Ba'gà,
ba kà Pwiduée.
10 Rà mwa tâa jaaé*,
ma piênawéna kêe.
Rà o mwa pitûâ
kâra pâ âboro
naa gòropuu. Nabwé!»

11 Â gée na càué, â go côo, â go tère pâ angela, na rà po dau wâru awé, na pwacoé ma jè pûrarà. Â rà cau cibèepi ê autâa kà Pwi Ukai—pâbéaa wà tèpa ârapàpé macii, â pâ wê wà tèpa ijiao, â tubanabwé naa goo wà tèpa angela bèepwiri.

12 Â rà dau tomara too wà tèpa angela, na rà nyabi pâ:

«Pwamaina Pwi nari mutô,
wà Pwi na ia pòtâmwereê!
Ba tà tée pàtâmee,
ma neapiâ kêe,
autâmogòori kêe,

† 5:6 Nyuâaê Pwicîri—Grec: 7 nyuâa. 5:8 Psaume 141.2; Auinapàpari 8.3–4 ‡ 5:8 Gitar—Grec: Harpe. Rà ina mwara wà tèpa ijiao pâ: Horépa. 5:9 Psaume 33.3, 40.4, 96.1, 98.1 § 5:9 Gà tipirà—Grec: Gà wârirà. 5:10 Exode 19.6; Ésaïe 61.6; Auinapàpari 1.6, 20.6 * 5:10 Rà mwa tâa jaaé—Grec: Rà mwa pwa ârapwaaìlò tée. 5:11 Daniel 7.10; Hébéru 12.22

nii ma muugère kêe.
Pâri ma cagòtùé!»

¹³ Â go tère ê pwâratùra, kâra diri ê pâ pwina é pwa wà Pwiduée naanidò napwéretòotù, ma wâni gòropuu, ma wâ nawià, ma wâboo còwâ kâra gòropuu. Â rà cau nyabi diri pâ:

«Ma jè pwamainaru:
Pwi [Ukai maina]
na é tâa goro autâa,
ma Pwi nari mutô.
Jè cagòtù-ru dâra gòiri!
Pwa muugère kâru,
nii ma gòo kâru,
dâra gòiri awé! Nabwé!»

¹⁴ Â rà tòpi i tèpa ârapàpé macii pâ: «Amen! Wâdé na wàra!» Â rà cau cigòboo, ma tùu jùrurà wà i tèpa 24 ijiao, ba na rà pwamainaru.

6

Tipi i 7 aupii goro tii

1 <β> Pwi a tâa gòro òoci pwaa

¹ Gée na càùé, â go còo [naa na nyuâa pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba i Pwi nari mutô, âna é tipi i pâbéaa kâra i aupii goro i tii. Â go tère i pwi jè ârapàara i tèpa macii, na é tomara too, pwacèwii airi tikakara. Â é ina [tà pwi jè âboro] pâ: «Gà pâra!»

² Â é tèepaa me wà pwi a tâa gòro jè òoci pwaa. Â é tà pa wâra bàrada. Â naa tée ê bwe korona kâra ukai. Ba é jèe nye pwi a piétò, â é pâra mwara nau paa, ba na é piétò mwara.

2 <β> Ipa

³ Nabwé, â wà *Pwi nari mutô, âna é tipi ê béârailu kâra aupii. Â go tère ê béârailu kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!»

⁴ Â é tèepaa ê òoci na mii pwacèwii doromara ânye. Â wà pwina é tâa gò, âna naa tée ê pé tàuwa na maina. Â pwa tàrù kêe, ba na é dàgòtù ê pinaanapò, géeni gòropuu, ba na rà ipòtàmwararà wà tèpa âboro.

3 <β> Copwa

⁵ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi ê béâracié kâra aupii. Â go tère i béâracié kà tèpa macii na é ina pâ: «Gà pâra!» Â é nye tèepaa kaa ê òoci duu. Â wà pwi a tâa gò, âna é cipa ê bépicâmu* naa na îê.

⁶ Â go tère ê jè pwâratùra, na é pwacèwii pwâratùra kà pwi âboro, gée nabibiu kâra ê pâ ârapàpé macii. Â é ina pâ: «[Gà pâra. Â gà ténoori ê jè ére, gée goro i piûnya, ba na o dau maina wâri wèe, â dau kîri ê âraicu]—caapwi tòotù goro wakè, târa caapwi ji kilo goro blé. Â caapwi tòotù goro wakè, târa âracié câmu goro orge. Êco na gà cibwaa tubaèpà ê l'huile ma ê dipâa†!»

4 <β> Maagé Bà

6:1 Auinapàpari 4.6, 5.1   **6:2** Zakarie 1.8, 6.1–6   * **6:5** Bépicâmu—Balance pour mesurer le poids.

† **6:6** Gà cibwaa tubaèpà ê l'huile ma ê dipâa—é, Gà cibwaa tubaèpà pâ upwâra olivier ma pâ nadipâa.

⁷ Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi ê béârapàpé kâra aupii. Â go tère i béârapàpé kà tèpa macii, na é ina pâ: «Gà pâra!»

⁸ Â é nye tèepaa kaa ê òoci na pwiu. Â wà pwi a tâa gò, âna nee ‘Maagé Bà’. Â pwa pwi jèpwi, na é pâra wiâê, âna nee ‘Napô kà tèpa bà’. Â naa tàru tàrù, ma ru pitûa naa goro pwi caapwi ére géé goo 4 ére, géé goro tèpa âboro gòropuu. Â ru naa é ipaa ma copwa, ma maagé. Â rà tipi ê pâ macii a piuti, ba na rà uti ê pâ âboro.

5 <β> Tàpé na pòtàmwararà

⁹ Nabwé, â wà i Pwi nari mutô, âna é tipi ê bé 5 kâra aupii. Â go niâ boo còwâ kâra *aamwari târa imeai‡. Â go còo naawê, pâ nyuâara diri pâ âboro na pòtàmwararà, ba wàrapwiri goo ê pai paâjupâra kâra ê popai kà Pwiduée.

¹⁰ Â rà tomara too pâ: «Pwi Ukai wée! Wâgà na dau pwa pàtâmagà naa gòro diri pâ muru. Â gà pwicîri ma gà âjupâra! O wiidà na gà o mwa pitèi tèpa âboro gòropuu, goro pai pòtàmwarabà kâra? O wiidà na gà o mwa pwa wârimuru târa? Wâdé na gà pitôowâri târa, goro ê domii kâbà!»

¹¹ Â jèpa naa târa ê jèpa ârabwée na pwa, ma ina târa pâ: «[Guwà cibwaa dumapiê.] Â guwà tàpo nao, tapacîri ê pai o mwa me kà diri tèpa béewà—[tèpa ênawéna kà Iésu] na o pòtàmwararà pwacèwiiwà.»

6 <β> Gù diri pâ muru

¹² Nabwé, â wà Pwi nari mutô, âna é tipi ê bé 6 kâra aupii. Â nye tèepaa kaa ê kakürubwaanu§ na dau maina. Â nye po dau gù kaa ê napuu. Â ê tòotù, âna é pâ nau duu, wàra ê imwaano dodà. Â ê parui, âna é mii, pwacèwii ê domii.

¹³ Â ê pâ îricò, âna rà cau tûuboo naa gòropuu, pwacèwii pai tûu kâra pwâra upwâra na bwaa bwùu, ûna pòu.

¹⁴ Â i napwéretòotù, âna tàpo pitiâué pâ, pwacèwii ê jè aupuu* na jè pipîri. Â diri ê pâ jaa ma ê pâ pô, âna rà gù géé na autâa kâra.

¹⁵ Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà cau uru, naa na pâ aucârü wâna pâ jaa, ma na pâ pwâramara-atü. Ba [ticè âboro na é dau gò jii ê pâara bèepwiri]—wà tèpa ukai gòropuu, ma wà tèpa âboro imaina, ma wà tèpa ukai kâra coda, ma wà tèpa pwa neemururà, ma wà tèpa pwa nii kâra, ma wà diri tèpa ênawéna, ma wà diri pâra tèpa âboro. Ba rà cau itâa naa cârû.

¹⁶ Â rà ina târa ê pâ jaa, ma ê pâ atü, pâ: «Guwà naapwàniribà jii Pwi Ukai, na é tâa gòro ê autâa kêe. Guwà pacârübà, jii ê pwâra putâmu kà Pwi nari mutô†.»

¹⁷ Ba jè tèepaa ê tòotù na dau maina awé, ma pwa pwükùru kêe! Ba ru me nau pwa wârimuru tà tèpa âboro gòropuu. Â o wàilàpà cè pwi âboro cèna é cicararu?

7

Ba kà Pwiduée

6:8 Jérémie 15.1-3; Ézékiel 5.12,17, 14.21 ‡ **6:9** Aamwari târa imeai—Autel. Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadâra tii. Ê, aupwa ârapwaaillò. Pwiri câmu goro imeai na rà naa tà Pwiduée wà tèpa âboro kêe, na rà naa tée diri ê wâro kâra. (Còo Filipi 2.17; 2 Timotéo 4.6.) **6:11** Auinapàpari 7.9,13, 19.14

6:12 Mataio 24.29; Apostolo 2.20; Auinapàpari 8.12, 11.13, 16.18 § **6:12** Kakürubwaanu—Tremblement de terre. Pé gù napuu. **6:13** Ésaïe 34.4 **6:14** Auinapàpari 16.20 * **6:14** Ê jè aupuu—Grec: Ê jè tii.

6:15 Ésaïe 2.10,19,21 **6:16** Osée 10.8; Luka 23.30 † **6:16** Grec: Rà o ina tà tèpa jaa: Guwà tûu naa gòjè! Rà mwa ina târa pûru jaa: Guwà târamirijè. **6:17** Joël 2.11; Malachie 3.2

¹ Gée na càuru pwiri, â go côo [naa na nyuâa] pâ *angela na rà po 4. Â rà coo na pâ ârapàpé ére gée goo gòropuu. Â rà cipa ê pâ pwéretòotù na maina târa gòropuu—[ê wài, ma dàapà, ma dàré, ma pwéretòotù gòro jaa]. Rà cipa, ba na càcaa pòu naa gòropuu, ma wâ nawià, ma càcaa pònnoori pâ upwâra.

² Â go côo pwi jè angela, na é toome, gée na autoo kêra tòotù, âna é tà pa ê iri câmu* kà Pwiduée, wà Pwina é wâro†.

Â é tomara too tà pàra tèpa ârapàpé angela, na naa târa ê pàtamee, ba na rà tubaèpà ê gòropuu, ma najawé. Â é ina târa pâ:

³ «Guwà tàpo coo! Guwà cibwaa pâji tubaèpà ê gòropuu, ma najawé, ma ê pâ upwâra! Ba bà o bwaa mara tòpò béaa cè câmu naa gaadaa tèpa ênawéna kà Pwiduée kâjè.»

⁴ Â go têre ê jéuru tàpé na rà tòpi ê câmu kà Pwiduée. Ba po 144 000‡ âboro gée na diri ê wâao gée goro Ba *Isaraéla:

⁵ Po 12 000 gée na wâao kà *Juda;

12 000 gée na wâao kà Ruben;

12 000 gée na wâao kà Gad;

⁶ 12 000 gée na wâao kà Asser;

12 000 gée na wâao kà Neftali;

12 000 gée na wâao kà Manassé;

⁷ 12 000 gée na wâao kà Siméon;

12 000 gée na wâao kà Lévi;

12 000 gée na wâao kà Issakar;

⁸ 12 000 gée na wâao kà Zabulon;

12 000 gée na wâao kà Ioséfa;

12 000 gée na wâao kà *Benjamin.

Wàilà, âna rà po cau tòpi diri ê câmu kà Pwiduée.

Rà pwamaina Pwiduée tèpa âboro na rà dau wâru

⁹ Gée na càuru ê pâ pwi bèepwiri, â go ucâri, â go côo ê pâ âboro na rà dau wâru, na càcaa pâri ma pûrarà. Ba rà me gée na diri pâ Ba, ma wâao, ma napò, ma pwâratùra naa gòropuu. Â rà cau coo ara ê autâa kà Pwi Ukai, ma i *Pwi nari mutò. Â rà cau coona ârabwée pwaa diri, â rà cau cipa naa na îrà, ê doro nu cè.

¹⁰ Â rà cau tomara too pâ: «Gàu jèe pa-udòbà, wâgà Pwi Ukai Pwiduée kâbà, na gà tâa gò autâa'gà, ma wâgà, Pwi nari mutò.»

¹¹ Â rà cau cibèepi ê autâa bèepwiri—[wâgée me còwâ] wà tèpa angela, â pâ wê wà tèpa ijiao, â mwa wà tèpa ârapàpé macii naa goro jènere autâa. Â rà cau cigòboo ma tùu jùrurà, na ara ê autâa, ma pwamaina Pwiduée.

¹² Â rà ina pâ:

«Amen! Wâdé na wàra!
Pwamaina Pwiduée kâjè!
Olé ba maina tée!
Ba tà tée pàtamee,
autâmogòori kêe,

7:1 Jérémie 49.36; Daniel 7.2 * **7:2** Iri câmu—Sceau. † **7:2** Wà Pwina é wâro—Pai ina wèe mwara pâ: Wà Pwina é naa Wâro. **7:3** Ézékiel 9.4,6; Auinapàpari 9.4 **7:4** Auinapàpari 14.1,3 ‡ **7:4** 144 000—Câmu kêra pai tâbawée kêra diri tèpa âboro kà Pwiduée (12 x 12 x 1 000). Còo note goo Auinapàpari 21.16. **7:10** Auinapàpari 4.10 **7:12** Auinapàpari 5.12

nii ma muugère kêe!
Pâri ma cagòtùé!
Wâdé na wâra! Amen!»

Rà me géé na aré ma tòina

¹³ Nabwé, â [é tabiié naa goodò] i pwi jè ijiao, â é tawèerio pâ: «[Gà tâmogòori pâ] wàilàpà pâ âboro bèepwiri, na rà coona pâ ârabwée pwaa? [Gà tâmogòori] na rà me géewê?»

¹⁴ Â go tòpi tée pâ: «[Gà ina tô] co pwi ukai, ba wâgà co na tâmogòori.»

Â é ina tôo pâ: «Wàilà pwiri tèpa me géé na aré ma tòina na dau maina[§]. Â rà nuwa é ârabwée kàra, ma pwaa, goro é domii kà Pwi nari mutô*.»

¹⁵ «Â rà coo ara Pwiduée,
na é tâa gò autâa kêe.
Rà piênawéna kêe.
Â rà pwamainâ,
naa ñe ma pwaa
naa na wâra pwapwicîri kêe.
Â é wâjaara, ma wéaarirà.

¹⁶ O càra caa copwa còwâ.
O pwa jawé kàra,
naa diri pâ pàara.
O càcaa cîrìrà é tòotù,
[ba o tà pwa curuu kàra].

¹⁷ É ipièrù wâgoorà
i Pwi nari mutô,
na é coo ara i autâa.
É poparà pâ
naa goo pwârajawé pò,
ba jawé târa wâro.
O ticè nûru i kàra.
Ba wà Pwiduée Caa,
na é catura diri.»

8

Tipi bénabwé kàra aupii goro i tii

7 <β> Ipwabwàti pâ tutu

¹ [Gée na càuru pwiri, â go còo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]: Ba wà i *Pwi nari mutô, âna é tipi i bé 7 kàra aupii goro i tii. Â ticè pwâratùra, wânidò *napwéretòotù. Â nye po tànana kaa, naa na é caapwi gòobàra ineretòotù.

² Â go còo tèpa *angela na rà po 7, na rà coo ara Pwiduée. Â jèpa naa tàra é tutu.

³ Â é me pwi jè *angela, â é coo goro é *aamwari târa imeai, na mwani mii, na ara autâa kà Pwi Ukai. Â é cipa jè wâra acî mwani mii—pé pala târa cîri upwâra na ûrea. Â naa tée é pâ dàuru upwâra na wâru, târa cîri. Âna âraimeai tà

^{7:14} Daniel 12.1; Mataio 24.21   ^{§ 7:14} *Aré ma tòina na dau maina*—Munaa diri pâ pàara na rà pwamaagé còo, wà tèpa naî Pwiduée.   * ^{7:14} *Rà nuwa é ârabwée kàra...goro é domii kà Pwi nari mutô*—Ucina goo wà Iésu Kériso, na é nama wâdé pwâranümarà na ara Pwiduée, na é bà ba kàra naa goro satauro.   ^{7:16} Ésaïe 49.10   ^{7:17} Psaume 23.2; Ésaïe 25.8; Auinapàpari 21.4   ^{8:3} Exode 30.1–3; Auinapàpari 5.8

Pwидуée, bére pâ pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kêe. Â é cîri naa na wâra acî, naa goro i aamwari.

⁴ Â too i mu na ûrea, géee naa na-araraîê, na ara Pwидуée, bau i pwâra pwapwicîri kà tèpa âboro kêe.

⁵ Â nabwé, â i pwi angela, âna é pwaai i wâra acî goro ânye, géee na aamwari. Â é tûboo naa gòropuu. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa ê kakürubwaanu—ba dau gù kaa ê napuu.

7 angela ma 7 tutu <γ>

(Naporomee 8.6-11.18)

⁶ Rà ipwabwàtirà wà i tèpa 7 angela, ba na rà upi ê tutu kàra.

1 <γ> Cîri ére géee goo gòropuu

⁷ É upi i tutu kêe wà pwi a pâbéaa kà tèpa angela. Â rà nye tûboo kaa naa gòropuu ê pâiri popaa moo*, ma ânye na pwa domii na. Â é cîri tâjii ê pwi caapwi ére géee goo âracié ére, géee goo ê gòropuu, ma diri pâ upwâra ma namwatò na tâa wê.

2 <γ> Mii ére géee goo nawià

⁸ É upi ê tutu kêe wà pwi béârailu kà tèpa angela. Â é nye tûboo kaa naa nawià ê pé ânye, na pwacèwii ê diopwaa kâra jaa. Â tatée ê pwi caapwi ére, géee goro âracié ére, géee goro ê nawià. Â é pâ nau mii wâra domii,

⁹ â rà bà diri pâ ârawéà, â rà mwü diri pâ wànga, na tâa wê†.

3 <γ> Maga ére géee goo nairiwâ

¹⁰⁻¹¹ É upi ê tutu kêe wà pwi béâracié kà tèpa angela. Â é nye tûboo kaa géee napwéretòotù ê jè pé îricò, na pé dau maina, na nee pâ 'Aru maga'. Â é pwéelaa pâ, pwacèwii ê uèù. Â é tatée ê pwi caapwi ére géee goro âracié ére, géee goro pâ nairiwâ ma aupò jawé. Â rà pâ nau dau maga, â dau wâru ê pâ âboro na rà bà goo.

4 <γ> Bàutê ére géee goo tòotù ma parui

¹² É upi ê tutu kêe wà pwi béârapàpé kà tèpa angela. Â nye tatée kaa ê tòotù, ma ê parui, ma pâ îricò mwara. Â càra caa pwéelaa, na pwi caapwi ére géee goro âracié pàara napô‡.

¹³ Â go niâ dò, â go côo jè marü bwaamata, na é tâ napwéretòotù. Â é tomara too pâ: «Au! Wârico! Wârico ê pâ âboro gòropuu! Ba càra caa pâji upi tutu kàra, wà pàra tèpa âracié angela! Â rà o jèe tâpo upi.»

9

Bé 5 kâra tutu

5 <γ> Kòrée na pwa daarà

¹ Wà pwi bé 5 kâra *angela, âna é upi ê tutu kêe. Â go côo naani gòropuu ê jè [angela*, na pwacèwii ê] îricò. Ba é jèe tûboome géenidò napwéretòotù. Â naa tée ê kii târa Oolaa, ê pwêe, na dau wâgòro†.

8:5 Exode 19.16-19; Lévitique 16.12; Auinapàpari 11.19, 16.18   **8:7** Exode 9.23-26; Ézékiel 38.22; Joël 3.3   * **8:7** Pâiri popaa moo—Grêe.   † **8:9** Na tâa wê—Grec: Caapwi ére géee goro âracié ére, géee goorà. **8:10-11** Jérémie 9.14   **8:12** Ézékiel 32.7; Auinapàpari 6.12-13   ‡ **8:12** 3e phrase—é, Â tubatiâu ê pwi caapwi ére, géee goro âracié ére, géee goro ê nii kàra.   **8:13** Auinapàpari 9.12, 11.14   **9:1** Auinapàpari 20.1   * **9:1** Angela—é, Âboro é, duée.   † **9:1** Oolaa, ê pwêe na dau wâgòro—Karapuu kâra pâ duée ma u, wiâra ê auniimiri kà tèpa Juif (côo Luka 8.1); é, autâa kà tèpa bà (côo Roma 10.7).

² Ûna é tàpiri, â toome ê mu, wàra muru ânye na dau maina. Â é tubabàutê i tòotù, ma é napô.

³ Â rà còobé ê pâ kòrée, géé na i mu. Â rà po jara êreê i gòropuu. Â panuâ tàra ma rà utijè, pwacèwii pâ keecii‡, na dau pwa nii kàra.

⁴ Êco na tûâri tàra pâ, na rà cibwaa tubaèpà ê pâ murumwatò, ma muru câmi, ma upwâra. Â nye pwa tàrù kàra co, ma rà tubaèpà tàra pâ âboro na ticè câmu kà Pwидуée wâ gaadaarà.

⁵ Ba panuâ tàra na rà nama rà dau maagé côo, naa na 5 parui, pwacèwii maagé goro au-uti kàra i keecii. Êco na papwicîri jiiirà na rà pòtàmwararà.

⁶ Â napwa naa goo wà tèpa âboro bèepwiri, âna rà o mudàra cè pai bà kàra, na pwi pàara bèepwiri. Êco na o càcaa pâri.

Pâ duée na còobé géé na oolaa

⁷ [Na go ucâri] i pâ kòrée, âna [go côo pâ] rà pwacèwii mwara pâ òoci na jèe pwabwàtirà tàra paa. Â pwa bwe kàra, na pwacèwii ê bwe korona mwani mii. Â é naporomeerà, âna pwacèwii âboro.

⁸ Â é wàrapûrurà, âna gòri, pwacèwii ê wàrapûru ilàri. Â é poropwâra, âna [gòri ma éa] pwacèwii ê poropwâra liô.

⁹ Â é pâ ârabwée goro nawâarà, âna pwacèwii ârabwée paò tàra paa. Â é airi ê itoorà, âna dau maina, pwacèwii ê airi wàtio, na rà dàti ê pâ òoci na wâru, naa na aupaa.

¹⁰ Tûgò tèpa kòrée bèepwiri, âna pwa daaé, pwacèwii ê tûgòro keecii. Â pwa nii kàra, na rà nama rà maagé côo tèpa âboro, naa na 5 parui.

¹¹ Wà pwi ukai kàra, âna é pé duée, na me géé na Oolaa. Nee naa na *hébèru, âna Abadone, ma nee naa na grec, âna Apollyon, âna pai ina wèe pâ 'Pwi a tutàmwarajè'.

¹² [Â nabwé, â go tère ê pwâratùra na ina pâ]: «Jèe nabwé ê èpà na pàbéaa, na pwa pwùkùru kêe. Êco na bwaa du ârailu ê du pwina bwaa pwicò.»

Bé 6 kâra tutu

6 <γ> Ipa na dau maina

¹³ É upi ê tutu kêe wà pwi bé 6 kâra angela. Â go tère jèe pwâratùra na me géé goro ê pâ ârapàpé naûru i *aamwari mwani mii, na tâa ara Pwидуée.

¹⁴ Â é ina tà i pwi angela, pâ: «Gà tipi tèpa ârapàpé duée§ na piirà naa goro jènere nairiwâ maina Euphrate.»

¹⁵ Ba piirà tapacîri ê pwi naja, ma parui, ma tòotù, ma ineretòotù bèeni, na é pacoò wà Pwидуée. Â é tipirà wà i pwi angela, ba na rà pipòtàmwara ê pwi caapwi ére géé goo âracié ére, géé goo diri pâ âboro gòropuu.

¹⁶ [Â rà popa ê pwâra paa na dau maina awé.]

Â go côo naa na nyuâa pâ 200 miliô coda, na tâa gòro òoci.

¹⁷ Â nye wàrapwiri mwara ê pai côorà kôo, naa na nyuâa. Pwa ârabwée paò tàra nawâarà, na wâru pâ âmu kàra, âna mii pwacèwii ê ânye, ma bwùucùru duu, pwacèwii atü pwâra, ma kari pwacèwii ê dà na tòo*. Â é pûru pâ òoci, âna pwacèwii ê pûru liô. Â rà kòpi ê âracié muru—ânye, ma mu, ma dà na tòo.

¹⁸ Â pwi caapwi ére géé goro ê âracié, géé goo tèpa âboro gòropuu, âna rà bà, géé goo pâ âracié bépitubatòina bèepwiri, na rà kòpi i pâ òoci.

9:2 Genèse 19.28; Exode 10.12-15; Joël 2.2,10 ‡ 9:3 Keecii—Scorpion. Gòowaa. 9:4 Auinapàpari 7.3
9:6 Job 3.21; Jérémie 8.3 9:7 Joël 2.4 9:8 Joël 1.6 9:9 Joël 2.5 § 9:14 Duée—Grec: Angela. Pwiri
tèpa angela na èpà, â na rà cicara Pwидуée. 9:15 Auinapàpari 8.7-12 * 9:17 Dà na tòo—Soufre.

¹⁹ Ba é pàtàmara pâ òoci, âna tâa pwâra. Â pwa nii kàra mwara, na tûgòrà, na pwacèwii é dòea. Ba pwa pûrurà, târa ma rà utijè.

Càra caa biirà tèpa âboro

²⁰ Dau maina pâ maagé côo bèepwiri, târa pâ âboro. Êco na wà tàpé na rà udò jii, âna càra caa pinünüma, ma pitòotéri é pâ tûâ kàra na èpà. Ba rà bwaa nye tà ciburà piênawéna kâra pâ duée imudi. Ba rà cigòboo târa pâ *ânuurumuru[†], na rà pwa goro na-araraîrà, goro mwani mii, ma mwani pwaa, ma paò, ma atü, ma bàra upwâra—é pâ ânuurumuru na càra caa côojè, ma càra caa tèrejè, ma càra caa pâra.

²¹ Â rà bwaa nye tà pwa na èpà. Ba rà bwaa nye tà mura, ma ipuu imudi, ma pwa dooki. Â rà bwaa nye ipòtàmwarà.

10

Angela ma nari tii

¹ Go côo pwi jè *angela na dau pwa nii kêe, na é boome géé napwéretòotù. Â târamirié goro nee, ba na ârabwée kêe, â tâa gòro pûrué é ubà, ba na bwe kêe. Â naporomee, âna pwâra pwacèwii i tòotù, â é du âê, na dau pwa nii kàru^{*}, âna pwacèwii doromara ânye.

² Â é còboo goro âji âê naa nawià, â é â aèmwü kêe, âna coo namwari. Â é cipa é nari tii na tàpirié.

³ Â é tûra too, pwacèwii é liô. Â rà tòpié é pâ 7 tikakara, â rà taaò.

⁴ Pwa na go wii é pwina go tère. Êco na go tère é pwâratùra, me géé napwéretòotù, na é ina tôo pâ: «Gà cibwaa wii é ère pwina rà ina wà tèpa 7 tikakara bèepwiri. Â gà naapwàniri.»

⁵ Â nabwé, â wà i pwi angela, âna é pagòtù too é îê ètò naa napwéretòotù,

⁶ ba na é *ipwataâboro naa na nee Pwiduée—wà Pwiduée na é *wâro dàra gòiri awé, â na é tapoo é napwéretòotù, ma é gòropuu, ma é nawià, ma êdiri pâ muru na wâna.

É *paâjupâra na araé, wà i pwi angela pâ: «O câ mwa caa gòiri [è pai tapacîri kàwà]!»

⁷ Ba wà Pwiduée, âna ée tàpo pacoo é auniimiri kêe, na tàbinyiri géé na biu—auniimiri kêe, na é jèe inapàpari tà tèpa ênawéna kêe, wà tèpa *péroféta. Â ée mwa pacoo, ûna é upi tutu kêe wà pwi Bénabwé angela.»

Gà ija â gà inapàpari

⁸ Go tère mwara i pwâratùra, na me géé napwéretòotù, na é ina tôo côwâ pâ: «Gà pâ nau popa i tii na ia tàpirié, na é cipa wà i pwi angela, na ia é coo gòro parawére jawé, ma wâna mwari.»

⁹ Â go pâra darié, â ûna go ilari jiié i tii, â é ina tôo pâ: «Gà popa, ma ija; â o nea, na pwâgâ, pwacèwii é narapuutâ, caapwi co, na o maga na nanaagâ.»

¹⁰ Â go popa i tii géé na-araraîê, â go ija, â é nye dau nea na pwâô, pwacèwii é narapuutâ. Êna go namiri, â é maga na nanaaô.

¹¹ Â é ina tôo mwara pâ: «Gà inapàpari mwara é popai kà Pwiduée, goo é pwina ée mwa pwa. Â gà ina tà tèpa âboro na wâru—géé na pâ Ba, ma pâ napò, ma pâ pwâratùra. Â gà ina tà tèpa ukai kàra.»

9:20 Psaume 115.4-7, 135.15-17; Daniel 5.23; Auinapàpari 16.9,11 † **9:20** Ânuurumuru—Idole. * **10:1** Ê du âê, na dau pwa nii kàru—Grec: Ê du âê, âna {pwacèwii} du âra wà (colonnes). **10:4** Daniel 12.4,9 **10:5** Deutéronome 32.40; Daniel 12.7 **10:7** Amos 3.7 **10:9** Ézékiel 2.8, 3.1-3 **10:10** Ézékiel 3.3

11

Tupédu a paâjupâra Pwiduée

¹ Gée na càuru pwiri, â naa tôo ê jè bàra watü bécâmu. Â go tère ê pwâratùra na ina tôo pâ: «Gà pâra, ma gà câmuri i wâra pwapwicîri kâ Pwiduée*, bau ê *aamwari târa imeai. Â gà pûra ê jéûru tèpa âboro, na rà pwapwicîri wâna ê wâra pwapwicîri.

² Â gà cibwaa câmuri ê gòroigé goo wâra pwapwicîri. Ba jèe naa tà tàpé na càra caa tèpa Ba kâ Pwiduée. Â rà o còogai ê ville na pwicîri, wâ *Iéruusaléma, naa na 42 parui, [pai ina wèe pâ, 1 260 tòotù].

³ «Êco na go o mwa panuâ pâ, tupédu a *paâjupâraô, tupédu *péroféta. Â ru coona dodà. Â ru mwa inapàpari ê popai kôo, naa na pâ tòotù bèepwiri.»

⁴ [Â câmu kàru] âna du ârailu upwâra élaio†, ma du ârailu wâra ânye. Â ru coo ara Pwiduée Pwi Ukai kâra gòropuu. [Ba ée tàpo cùruru pâ.]

⁵ Wiàna nûma pwi jè âboro, na é tubaèpà tàru, â o tòé ê ânye na é còobé géé pwâru. Â o wârapwiri pai tètâmwara [kâ Pwiduée] wâ tàpé na rà pièpàriru.

⁶ Na diri pâ tòotù na ru inapàpari ê popai kâ Pwiduée na, âna o wâjaaru ê pàtâma na dau maina. Ba o pâri ma ru pacoo ê popaa, ma pubii nawiâ ma pâ nairiwâ, ba na mii wâra domii. Wiàna nûmaru na ru tii goo ê gòropuu, â o wâru ê pâ na jèpapara tòina na o tatée ê gòropuu.

Ê pwina o tèepaa tàru

⁷ Wiàna ru tubanabwé ê pai *paâjupâra kàru, â ée mwa toome wâ Itémuru‡, géé na i Oolaa na ia dau wâgòro. [Ba é pé duée na po dau maina, na pwacèwii pé macii na èpà.] Â ée mwa pipaa dà i du péroféta kâ Pwiduée, â ée mwa piétò jiiiru, â ée mwa pòtâmwararu.

⁸ Â o tà tâa i du naiiru, wânabibiu kâra na ville maina§, na ara diri tèpa âboro na rà pâ wê. Ê ville bèepwiri, âna ia tanamiri Pwi Ukai kàru, naa goro *satauro, naawê. Â i ville, âna é pâ nau pwacèwii du napô *Sodoma ma *Aigupito*, géé goro pâ èpà kèe.

⁹ Wâru tàpé na rà o côo ê naiiru—tàpé géé na diri pâ napô, ma wâao, ma Ba, ma pwâratùra. Â rà o côoru naa na âracié tòotù â gòobèrèè. Ba o càra caa panuâ ma pwàniri ê naiiru, na pwi pàara bèepwiri.

¹⁰ Êdiri tèpa âboro gòropuu, âna rà o dau ipwàdéé, géé goro ê pai bà kâ tupédu péroféta bèepwiri. Ba, [na pàara na ru bwaa wâro, âna] ru nama rà dau aré. Â rà o jèpa pinaa tàra ê pâ urâpâra, â rà [o câbu naa na] ipwàdéé.

¹¹ [Êco na wàéni ê pwina go côo naa na nyuâa, na o mwa tèepaa tàru]: Géé na càuru ê âracié tòotù â gòobèrèè, â é nye pawâroru còwâ kaa wâ Pwiduée, â ru nye cimadò kaa. Â dau wâgotâra diri tàpé na rà côoru.

¹² Â pwa ê pwâratùra na maina, me géé napwéretòotù, na é ina tàru pâ: «Gàu toome naani!»

Â ru too naa nee, naa napwéretòotù na ara tèpa èpàriru.

11:1 Ézékiel 40.3; Zakarie 2.5-6 * **11:1** Wâra pwapwicîri kâ Pwiduée—Ucina goo è pai tâbawê kâ diri tèpa cèikí naa goo Pwiduée. Ba ticé wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 21.22.)

11:2 Luka 21.24; Auinapàpari 13.5 **11:4** Zakarie 4.3,11-14 † **11:4** Upwâra élaio—Olivier. **11:5** 2 Samuel 22.9; Psaume 97.3 **11:6** Exode 7.17-20; 1 Samuel 4.8; 1 Rois 17.1 **11:7** Daniel 7.21;

Auinapàpari 12.17, 13.7, 17.8 ‡ **11:7** Itémuru—Grec: *Pé macii*. **11:8** Luka 13.34 § **11:8** Ville maina—Munaa ville Iéruusaléma, é, pwiri ucina goro picaatâa kâ diri tèpa âboro na càra caa papwicîri Pwiduée. * **11:8** Du napô Sodoma ma Aigupito—Ucina goo tèpa âboro, na càra papwicîri Pwiduée.

11:11 Ézékiel 37.5,10 **11:12** 2 Rois 2.11

13 Â géewê, â nye pwa kaa kakürubwaanu. Â po dau maina pai gù napuu, â é tûuboo é pwi caapwi ére gée goo 10, gée goro i ville. Â rà bà 7 000 âboro. Â wà tàpé na rà bwaa wâro, âna dau wâgotàra, â rà papwicîri Pwiduée wânidò *napwéretòotù, â rà ina pâ, dau maina pàtamee.

14 Jèe nabwé naawê é béârailu kêra aré ma tòina. Êco na ée tàpo tèepaa me mwara é pwi béâracié wèe.

Bénabwé kêra tutu

7 <y> *Mwaciri kà Pwiduée*

15 Gée na càuru pwiri, â é upi tutu kêe wà pwi bé 7 kêra *angela. Â go tère pâ pwâratùra na dau maina, boome gée napwéretòotù. Â rà tomara too pâ:

«Pitòotéri pitûâ
wâni gòropuu.
É pitûâ Pwi Ukai
ma pwi Mesia kêe,
Pwina é pitòrigarié.
Ée mwa pitûâ,
dàra gòiri awé. Nabwé!»

16 Â wà i tèpa 24 ijiao, âna rà boo gée gò autâa kêra. Â rà cigòboo ma tùu jùrurà ara Pwiduée, â rà pwamainaé.

17 Â rà ina pâ:

«Bà pwaolé tâgà,
Pwi Ukai Pwiduée!
Dau pwa pàtamagà,
naa gòro diri pâ muru.
Ba wâgà napwiri,
â wâgà nabà.
Gà ipâdi popai,
goo é pàtamagà.

18 Rà putàmu googà pâ Ba,
na pàara béaa.

[Na rà ipwacôoco!]

Ba jèe tèepaa ni pàara
na gà putàmu na!

Gà o pitèi tèpa bà.

Gà o naa câma
tèpa ênawéna'gà,

tèpa péroféta;

ma tèpa âboro'gà,

tèpa papwicîrigà—

tèpa âboro kîri,

ma tèpa âboro maina.

Jèe tèepaa pwi pàara

na gà nama tiâu

tèpa tojii âboro

pitiri gòropuu. Nabwé!»

7 câmu <δ>

(Naporomee 11.19-15.4)

¹⁹ Gée na càùé, â tàpiri ê wâra pwapwicîri kà Pwiduée wânidò napwéretòotù. Â go còo ê wâra pipwataâboro†. Â go tère pâ pwâratùra na maina‡. Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye pwa kaa kakürubwaanu—ba nye gù kaa ê napuu. Â coo ê popaa na dau maina, â rà nye tûuboo kaa pâ pàiri popaa moo.

12

1 <δ> Tô ilàri ma pwi Dàragô

¹ [Gée na càùru pwiri, â go còo mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa.] Ba tèepaa naa gopaérenao ê jè câmu kêe na dau maina, [na rà pò goo pâ âboro]. Wàépwiri, ê tô jè ilàri na pwényuâa*, na é coona i tòotù, â tâa aranara du âê é parui. Â wâna pûruê é bwe korona, na pwa goro 12 îricò.

² Â é maagé còo, ba ée jèe pitàmari èpo. Â é i goro ê aré ma tòina kêe na dau maina.

³ Â é nye tèepaa me kaa naa gopaérenao ê jè câmu kêe—ê jè pé walàuma kâra duée, wà pwi Dàragô†. Â po mii ê naiié, â po 7 pûruê, na jèpa tâa gò, ê nari bwe korona. Â po 10 gi kêe.

⁴ Â é dàti boo, goro ê tûgòé, ê pwi caapwi ére gée goo âracié ére, gée goro ê pâ îricò wânidò napwéretòotù. Â é urarà boo naa gòropuu. Â nabwé, â é tà coo ara i tô ilàri na pigéaa, ba na é uti i pwi èpo kêe wiàna é pitàmariê.

⁵ Napwa naa goo wà i pwi èpo, âna ée mwa pitûâ kâra diri ê pâ Ba, goro i tâjò paò kêe.

Ûna pitèpaé, â nye upaé kaa, jii i pwi Dàragô, naa jaa Pwiduée, naa na autâa kêe.

⁶ Â é uru naa namaré i tô nyaa kêe, naa na autâa na é jèe pwabwàti ba kêe, wà Pwiduée. Â o mwa èrùé naawê, naa na 1 260 tòotù.

É ipaa dèe Mikaéla

⁷ Géewê, â nye pwa paa kaa wânidò *napwéretòotù [jaa Pwiduée]. Ba wà pàra tèpa *angela, ma Mikaéla, pwi ukai kàra, âna rà ipaa ma wà i pwi Dàragô ma tèpa duée‡ kêe.

⁸ Â rà piétò jiiirà. Â rà tû còobé i Dàragô ma tèpa duée, gée napwéretòotù,

⁹ boo naaniboo gòropuu.

(Napwa naa goo i pwi Dàragô maina bèepwiri, âna wàé kaa pwiri, wà i pwi dòèa gée na biu. Â nee, âna 'Pwi a cicarajè', é, *Caatana. Â wàé kaa pwiri, na é pwi a-ipa-imwüru tèpa âboro pitiri é gòropuu.)

¹⁰ [Gée na càùru ê pai tûu kêe] â go tère ê pwâratùra na dau maina, naanidò gopaérenao, na ina pâ:

11:19 Hébéru 9.4; Auinapàpari 8.5, 15.5, 16.21 † **11:19** Wâra pipwataâboro—Rà tâa wê é 10 Naèa kà Pwiduée. (Còo Deutéronome 10.1-5 ma Hébéru 9.4.) Ucina goro ê pai caatâa kà Pwiduée ma é Ba kêe.

‡ **11:19** Pwâratùra na maina—é, Airimuru na maina. * **12:1** Tô jè ilàri na pwényuâa—Ucina goro é Ba kà Pwiduée, na é còobé géewê wà pwi Mesia (Pwina naié). Pwi Ba kà Pwiduée, âna wà tèpa Isaraéla, â nabàni, âna diri tàpé na rà pàra wiâ Iésu. **12:2** Michée 4.10 **12:3** Daniel 7.7 † **12:3** Dàragô—Dragon. Naa na tâgadé kà tèpa Juif, âna pé diopwaa kâra âgòri na tâa na numwiri, na é pwi âboro capwi. Nee mwara Léviathan (Psaume 74.14). Naani, âna pwi Dàragô, âna jè nee Caatana. (Còo nee tii 9.) **12:4** Daniel 8.10 **12:5** Psaume 2.9; Ésaïe 7.14, 66.7; Auinapàpari 19.15 **12:7** Jude 1.9 ‡ **12:7** Tèpa duée kêe—Grec: Angela. Éco na rà tèpa angela na èpà, na jè ina goorà pâ, duée. **12:9** Genèse 3.1,14; Luka 10.18, 22.31; Auinapàpari 20.2 **12:10** Job 1.11; Zakarie 3.1

«Jèe tèepaa tòotù
 [na jè tapacîri]!
 É paari pàtamee
 wà Pwiduée kâjè!
 Ée pa-udò ê Ba kêe!
 É tòpò Mwachiri kêe,
 naa tàrù târa pitûâ
 kà pwi Mesia kêe!
 Ba é tû tà Caatana,
 pwi a piciapwâ goojè.
 Ia é mu pitôtijè
 naa jaa Pwiduée,
 naa ne ma pwaa.
 Â é jèe tûu awé!
 11 Rà jèe piétò jiié
 wà tèpa béejè,
 goro é domii
 kà *Pwi nari mutô;
 goro é popai
 na rà *paâjupâra.
 Ba càra caa piwâ,
 na rà bà, ba kêe.
 12 Ipwadée naa napwéretòotù!
 Maagé côo naa gòropuu!
 Au, wârigà co nawiâ!
 É dau putàmu Caatana.
 Ba é tûuboo dariwà.
 Â jèe ticè pàara kêe. Nabwé!»

É capwâri i tô ilàri wà Dàragô

13 É côoina wà Dàragô pâ, jèe tû tée boo naa gòropuu. Â é capwâri i tô ilàri§, ba na é tubaèpà tée. Ba wà tòoni na ia é pitàmari i pwi âboro èpo.

14 Êco na jèe naa tà tòoni, ê du wàraîri i marü bwaamata. Â é tâ jiié*, naa namaré, wâna ê autâa, na jèe pwabwàti ba kêe. Â o ipièrù wâgooé, naawê, naa na âracié naja â gòobèrè†.

15 Â i pwi Dàragô‡, âna é kòpi géé pwêe, pâ jawé na wâru, na pâ nau jèpé, ba na é wâri gò i tô ilàri.

16 Êco na é nye òmaa kaa ê napuu, â é namiri i jawé.

17 Â é nye dau putàmu kaa i pwi Dàragô, naa goo i ilàri. Â é pâra nau ipaa, tà diri pàra tèpa naî tòoni—wà tàpé na rà pitère dà Pwiduée, ma paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kà Iésu§.

18 Â nabwé, â é tà coo i pwi Dàragô wâ bàrawià.

13

2 <δ> *Itémuru géé nawià*

12:12 Ésaïe 44.23, 49.13 § 12:13 É capwâri i tô ilàri—Wâru pâ muru ni, na pwacèwii ê pai upa tèpa Isaraéla jii ukai Faraô na Aigupito. (Còo Exode 1.22; 14.8; 19.4; Nombres 16.31–33.) 12:14 Daniel

7.25, 12.7 * 12:14 Jiié—Grec: *Jii i dòèa.* † 12:14 Âracié naja â gòobèrè—Pai ina wèe pâ, 42 parui, âna 1 260 tòotù. (Còo Auinapàpari naporomee 2–3.) Grec: *Na caapwi pàara, ma pâ pàara, ma jè gòobàra pàara.*

‡ 12:15 Dàragô—Grec: *Dòèa.* 12:17 Auinapàpari 11.7 § 12:17 Paâjupâra... é, Rà tà cimwü, naa goro ê âjupâra na é paari wà Iésu.

¹ Gée na càué, â go côo [naa na nyuâa, pâ para muru na o mwa tèepaa]: Ba go côo wà Itémuru, na é còobé gée nawià. Po 10 gi kée. Â 7 pûruê, na jèpa tâa gò é bwe korona. Â wii naa gòro pâ jèpa pûruê, é pâ nee Pwiduée, ba na é [pa autâa kà Pwiduée, ba na é] inaê ba èpà mwara.

² Ê naiié, âna pwacèwii é naiiri *léopard*. Â é âê, âna pwacèwii é âra *ours*. Â é pwêe, âna pwacèwii é pwâra liô*. Â é naa tée é nii kée wà i pwi Dàragô, bau é autâa kée, ma é pitûa kée, na dau maina.

³ Â go côo é aurumuru na dau maina, gòro jè pûruê, pwacèwii na jèe tòdità, â wàra munaa é jèe bà. Êco na jèe nyu còwâ, â jèe wâdé.

Â wà diri tèpa âboro gòropuu, âna rà picâdirié goo, â rà para wiâê.

⁴ Â rà pwamainâê, â rà ina pâ: «Wàilàapà cèna pwa nii kée pwacèwii Itémuru? Wàilàapà cèna pâri ma é cicaraé? Nye ticè!»

Â rà pwamainâ mwara i pwi Dàragô, ba wàé, na é naa tée é pàtamee.

É ina ba èpà Pwiduée

⁵ Jèe panuâ tà Itémuru, ma é tûra, naa na 42 parui. Â é dau pi-ina kée [ma ina pâ wàé âna wàé Pwiduée].

⁶ Â é dau ina ba èpà wà Pwiduée, ma é nee, ma é autâa kée wâ *napwéretòotù, ma wà diri tàpé na rà tâa wê.

⁷ Â jèe nye panuâ tée é pàtamee ma é ipaa, ma é piétò jii tèpa âboro kà Pwiduée. Â jèe panuâ tée mwara târa pitûa, naa gòro [diri tèpa âboro gòropuu] —diri pâ wâao, ma pwâratûra, ma pâ napô, ma pâ Ba.

⁸ Â rà cau cigòboo tée diri tèpa âboro gòropuu, na jèe càcaa wii neerà, naa na Tii kà *Pwi nari mutô, béaa kêra é pai tòpò wàra é gòropuu†. Wà Pwi nari mutô, âna wàé kaa pwina é jèe bà, ba na é pwi *ârapwailò.

⁹ [Â wâgo, Ioane na go wii é tii bèeni, âna go ina pâ]: Wà pwina pwa pwâranyüruê, âna wâdé na é tère!

¹⁰ Ba o tubaèpà tà tèpa âboro kà Pwiduée. Rà o pwa karapuu wà para pwi, â rà o pòtamwara para tàpé. Â wâdé na rà cipa ba mwü é cèikî kêra, ma pidàpwicâarirà [naa na é pwina o tèepaa târa].

3 <δ> Pé macii gée napuu

¹¹ Gée na càué, â go côo é béârailu kà tèpa macii [na èpà] na é còobé gée napuu. Po ârailu gi kée, na pwacèwii é gi kêra nari mutô, êco na é pwi a takànarijè, pwacèwii é dàragô. [Â nee mwara, âna ‘Wà pwi *péroféta a pwâ’]‡.

¹² Â é wakè ba kà Itémuru, pé macii béaa, na ia jèe nyu còwâ i aurumuru kée. Ba é tòpi jii Itémuru êdiri tàrù kée ma pàtamee.

É tacoo goo diri tèpa âboro gòropuu, ba na rà cigòboo na ara Itémuru.

¹³⁻¹⁴ Â é pwa é pâ câmu na dau maina, goro pàtamee, na ara Itémuru. Ba é panuâ boo é ânye gée napwéretòotù, â rà cau pò goo wà tèpa âboro gòropuu. Â panuâ tée, ma é ipa-imwürurâ. Â é tûâri târa, ma rà pwa cè ânuu wà Itémuru, na ia pwa aurumuru wâgooé, â ia jèe nyu còwâ§.

13:1 Auinapàpari 12.3, 17.3,7-12   **13:2** Daniel 7.4-6   * **13:2** *Léopard*, ba é dau itâa; *Ours*, ba dau gòri é pwûruê; *Pwâra liô*, ba dau gòri ma éa é poropwêe.   **13:3** Auinapàpari 17.8   **13:5** Daniel 7.8,25, 11.36; Auinapàpari 11.2   **13:7** Daniel 7.21; Auinapàpari 11.7   **13:8** Psaume 69.29; Auinapàpari 17.8, 20.12,15, 21.27   † **13:8** *Béaa kêra é pai tòpò wàra é gòropuu*—Ê pâ popai bèepwiri, âna pâri ma jè tòpò naa goro jènere é pâ popai bèeni: *Wà Pwi nari mutô, âna wàé na é jèe bà...*   **13:10** Jérémie 15.2, 43.11; Auinapàpari 14.12   ‡ **13:11** ‘*Wà pwi péroféta apwâ*’—Còo Auinapàpari 16.13, 19.20, 20.10.   **13:13-14** 1 Rois 18.24-39; Mataio 24.24; Auinapàpari 19.20   § **13:13-14** *Ia jèe nyu còwâ—é, Ia é jèe wâro còwâ.*

É pawâro ânuu Itémuru

¹⁵ Panuâ tà i béârailu kà tèpa macii—[i pwi péroféta na é pwâ]—ma é pawâro i ânuu Itémuru. Â panuâ târa i ânuuê, ma é tùra, ma pòtâmwara diri tèpa âboro na càra caa pwamainaê.

¹⁶ Â é tacoo goro pâ âboro diri, ma rà tòpi é câmu kêe naa goo îrà étò, é, wâ gaadaarà. É wàrapwiri tà tèpa âboro diri, na kîri ma maina, â wà tàpé na pwa neemururà, ma ticè neemururà, â wà tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tàpé na ticè tàrù kàra*.

¹⁷ Â ticè âboro na pâri ma pi-icu, wiàna ticè gooé é pwi câmu bèepwiri. I pwi câmu kêe bèepwiri, âna nee wà Itémuru ma nimaro na ucina goo nee.

¹⁸ [Wâgo, Ioane, na go wii é tii bèeni, âna go ina tàwà pâ]: Wà pwi âboro na é tà manga, âna wâdé na é pitadàra é nimaro kà Itémuru. Ba é nimaro kêe, âna nee pwi jè âboro—âna 666†.

14*4 <δ> Ipwamaina nari mutô*

¹ [Gée na càué, â go còo mwara, naa na nyuâa, pâ pâra muru na o mwa tèepaa]: Ba go còo i *Pwi nari mutô, na é cima wâgòro jaa *Siona. Â rà gére tâa jaaé 144 000 âboro*—wàilà diri na jèe wii na gaadaarà é nee, ma nee Caa kêe.

² Â go tère é jè pwâratùra, na me gée napwéretòtù, na pwacèwii airi gitar na dau wâru. Dau maina é aié, pwacèwii é airi pwiritée†, ma é airi tikakara.

³ Ba rà nyabi wà diri tèpa âboro bèepwiri, naa naporomee [Pwiduée, na é tâa] na autâa kêe; ma na arà tèpa ârapapé macii na pwa nyuâarà, ma wà tèpa 24 ijiao. Â é nyabi kàra, âna bwaa âmuê, â nye ticè pwi jè âboro cèna é tâmogòori. Â nye wâdé co tèpa 144 000, ba nye wàilà tèpa âboro na jèe pa-udòrà jii é gòropuu.

⁴ Wàilà tèpa âboro, na càra caa pitubamiirirà naa na wâro-gòronaigé‡. Â rà pâra wiâ Pwi nari mutô, naa na pâ ére na é pâ wê. Ba é jèe uparà wà Pwiduée, ma wârirà§, ba na rà tèpa âboro [wâna Ba] kàru ma wà Pwi nari mutô. Â rà pwacèwii é *ârapwaaìlò ba kêe, na pwa goro é bétapoo pwêe na jè piûnya.

⁵ Â càra mu caa tèpa pwâ. Â nye ticè èpà na rà pwa goro îrà.

5 <δ> Popai kà tèpa 3 angela

⁶ Nabwé, â go còo pwi jè *angela na é tâ gopaérenao. Â é pâ nau picémara é popai wâdé na âjupâra dâra gòiri awé târa diri pâ âboro gòropuu—tà tàpé gée na diri é pâ wâao, ma pwâratùra, ma napô, ma pâ Ba.

⁷ Â é tomara too pâ: «Guwà papwicîri wà Pwiduée, ma ipwamainaê! Guwà tòbuari Pwina é tapoo napwéretòtù ma gòropuu, ma nawià, ma nairiwâ. Ba jèe tèepaa i pwi pâara na ée mwa pitèi tèpa âboro gòropuu na.»

⁸ Â [ûna é pâra, â] é tèepaa me wà pwi jè angela, na é tomara too pâ:

«Ée jèe tûu *Babulona*,

^{13:16} Auinapàpari 14.9–11, 16.2, 20.4 * ^{13:16} ...Pwa tàrù kàra, ma...ticè tàrù kàra—Hommes libres et esclaves. † ^{13:18} 666—Wiâra é auniimiri kà tèpa Juif, âna 6, âna nimaro kàra âboro. 666 âna nimaro

kà pwina nùmee na é tâa na autâa kà Pwiduée. * ^{14:1} 14 000 âboro—Còo note goo Auinapàpari 7.4.

^{14:2} Auinapàpari 1.15, 19.6 † ^{14:2} Pwacèwii é airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wià na dau maina. ^{14:3} Ésaïe 42.10; Auinapàpari 5.9, 7.4 ‡ ^{14:4} 1re phrase—Ucina goro é wâro na wâdé na ara Pwiduée, ba ticè na èpà na. § ^{14:4} Wârirà—Ucina goro é pai pipanuâ wâra é wâro kà Kériso. ^{14:8} Ésaïe 21.9;

Jérémie 51.7,8; Auinapàpari 17.2, 18.2,3 * ^{14:8} Babulona—Còo mwara Neeremuru (Vocabulaire) naa pwâadàra tii. Ucina goo diri tàpé na rà cicara Pwiduée ma tubaèpà tà tèpa âboro kêe.

téura napô-bà!
 É ipa-imwüru
 diri ê pâ Ba.
 É naa tàra dipâa.
 Rà ipwirié goo.
 Rà pwaduwà kêe.
 Rà pwa pwina miiri.
 Rà ipuu imudi,
 wà tèpa âboro gòropuu. Nabwé!»

⁹ Â géé na càué, â wà pwi jè angela, âna é pâra wiâ du angela bèepwiri. Â é tomara too pâ: «Wàéni é pwina o tèepaa tà tàpé, na rà pwamaina wà Itémuru ma i ânuué, ma tòpi i câmu kêe naa gaadaarà ma goro îrà:

¹⁰ O naa tàra, wàilà mwara, ê dipâa, na é pwabwàti wà Pwiduée, dipâa goro é pwâra putâmu kêe. Â càcaa tògòtù goro jawé, [â o gòo ma maga, na rà wâdo]. Â rà o aré ma tòina goro ânye ma dà na tò, na ara pâ angela na rà pwicîri, ma Pwi nari mutô.

¹¹ «Â é nye tà tò awé i ânye, â rà o maagé còo goo dâra gòiri. Â o càra caa nao, naa ne ma pwaa. [Wàépwiri é pwina o mwa tèepaa tà] tàpé na rà ipwamaina wà Itémuru ma i ânuué, ma tòpi i câmu kêe.»

¹² [Wâgo, Ioane, na go wii ê tii bèeni, âna go ina pâ]: Wàépwiri é bépipagòo tèpa âboro kà Pwiduée. Wâdé na rà pidàpwicâarirà, [ûna tubaèpà tàra] ma pitère dâra é pâ naèà kà Pwiduée. Wâdé na rà tà mwü naa na cèikî kâra naa goo Iésu.

¹³ Â géé na càué, â go tère ê jè pwâratùra géé napwéretòotù, na ina me tôo pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuâa tàpé na rà bà, tapoo nabà, géé goro pai cèikî kâra naa goo Pwi Ukai.”»

Â é Nyuâaê Pwicîri, âna nye wàé mwara, na é ina pâ: «Ûu kaa, ba rà o nao jii é pâ aré ma tòina kâra. Â rà o tòpi é câmarà goro é wakè kâra†.»

6 <δ> Piûnya naani gòropuu

¹⁴ Go ucâri, â go còo wà *Pwina naîri âboro‡, na é tâa na é nee na pwaa. Â é bweri é bwe korona mwani mii, â é popa é pwâci na po éa.

¹⁵ Â go còo wà pwi jè angela, na é còobé géé na wâra pwapwicîri§ [nidò *napwéretòotù]. Â é tomara too tà i Pwi na ia é tâa na i nee, pâ: «[Tèpa âboro gòropuu, âna pwacèwii blé na] jèe po wàèà bwàti. Jèe tèepaa é tòotù kâra piûnya*! Gà tû paé i pwâci'gà, â gà tapàgà!»

¹⁶ Â é tûboo naa gòropuu i pwâci kêe wà pwini, â é piûnyari i gòropuu.

¹⁷ Géé na càué, â é còobé wà pwi jè angela, géé na wâra pwapwicîri, nidò napwéretòotù. Â wàé mwara, âna é cipa jè pwâci na dau éa.

¹⁸ Â nabwé, â é tèepaa me géé na *aamwari târa imeai, wà pwi jè angela, na é pitûâ naa goro ânye. Â é tomara too tà wà i pwi a cipa i pwâci. Â é ina tée

14:9 Auinapàpari 13.12–17 **14:10** Genèse 19.24; Psaume 75.9; Ésaïe 51.17,22; Jérémie 25.15–16; Ézékiel 38.22; Auinapàpari 16.19, 20.10, 21.8 **14:11** Ésaïe 34.10 **14:12** Auinapàpari 13.10 † **14:13** Dernière phrase—é, Ê pâ wakè kâra, âna paâjupârarâ. Grec: Ê pâ wakè kâra, âna pâra wiârâ. **14:14** Daniel 7.13

‡ **14:14** Wà Pwina naîri âboro—é, Pwi âboro na pwacèwii é Pwina naîri âboro (Iésu Kériso). § **14:15** Wâra pwapwicîri—Ucina co, ba ticé âji wâra pwapwicîri na wânidò napwéretòotù. (Còo Auinapàpari 21.22.)

* **14:15** Piûnya—Récolte. Munaa ucina goo tèpa âboro diri, na o todâra naa na pitèimuru kà Pwiduée (Osée 6.11). Ê, tèpa âboro kà Pwiduée co, na rà mwa tò naa na Mwcaciri kêe (Maréko 4.29). **14:18** Joël 4.13

pâ: «Po dau wâru [pâ âboro, wâni gòropuu na rà èpà. Â rà pwacèwii] ê pâ nacici pwâra dipâa na jèe po dau târa. Â gà tù paé i pwàci, â gà tapàgàra.»

19-20 Â é tũboo i pwàci kêe i pwi angela, naa gòropuu. Â é tapàgà i pwâra dipâa wâ gòropuu. Â é tũ naa na aubigagai dipâa, naa gòroigé jii ê napô. Â còogairà, â é nama joro ê dipâa. Ba wàépwiri ê pwâra putàmu kà Pwiduée. Â o joro ê domii kà tèpa âboro èpà, â o tù too, ma tù jai caapwi âboro†, naa na 300 kilomètres.

15

7 <δ> *Ipwabwàti 7 bétubatòina*

1 Géee na càùé, â go còo [mwara naa na nyuâa, pâ pàra muru na o mwa tèepaa]. Â go pò goo jè câmu kêe na dau maina, naa napwéretòotù. Ba pwa 7 *angela, na rà tà pa pâ 7 bépítubatòina. Wàé kaa pwiri ê bénabwé maagé còo, bénabwé pwâra putàmu kà Pwiduée.

2 Â go còo ê jè nawià na pwacèwii wàrapéà na pwa ânye na. Â pwa pâ âboro [na rà coo gòro i najawé]—wà tàpé na rà piétò jii wà Itémuru, wà i pwina pwa ânuuê ma nimaro kêe. Â rà cau cipa ê gitar na é naa tàra wà Pwiduée.

3 Â rà nyabiri i nyabi kà *Moosé, pwi ênawéna kà Pwiduée, bau nyabi kà *Pwi nari mutô:

«Dau maina wakè'gà,
maina ma pwényuâa,
co Pwiduée Caa.
Dau maina nii'gà,
naa gòro diri pâ muru;
pwâra ukai'gà
goro diri pâ Ba!
*Tàrù pâ naigé'gà!

4 Wâgà co na gà pwicîri.
Wâgà co na gà Pwiduée.
O wàilàapà cè âboro,
na càcaa wâgotée googà?
O wàilàapà cè âboro
na câé caa ipwamainagà?
O nye ticè caapwi!
Rà o cau me pâ Ba;
rà cigòboo na aragà.
Ba paari wakè'gà
pâ tàrù ma âjupâra'gà!»

7 wâra jawé bétubatòina <ε>

(*Naporomee 15.5-16.21*)

5 Géee na càùé, â go ucâri ê napwéretòotù, â go còo ê *wâra pwapwicîri pwa goro imwaano. Âna tàpirié ê ére na dau pwicîri na wâna.

6 Â rà còobé wà i tèpa 7 angela, na ia rà cipa ê pâ 7 bétubatòina*. Â rà coona ârabwée imwaano na dau pwaa, â rà pii nawâarà goro pûukake na mwani mii.

7 Â wà pwi jè ârapàara tèpa ârapapé macii na pwa nyuâarà, âna é jèpa naa tà tèpa 7 angela bèepwiri ê wâra jawé mwani mii, na wâbé goro pwâra putàmu kà Pwiduée, wà Pwina é *wâro dâra gòiri awé.

14:19-20 Ésaïe 63.3; Auinapàpari 19.15 † 14:19-20 Jai caapwi âboro—Grec: Jai aunapaò na pwâra òoci (mors). 15:3 Exode 15.1; Psaume 139.14, 145.17 15:4 Psaume 86.9; Jérémie 10.6-7 15:5 Exode 38.21 * 15:6 Bétubatòina—Malheur, plaie, fléau.

⁸ Â i wâ pwicîri, âna é nye wâbé kaa goro mu, géé goro ê pai maina ma muugère kà Pwiduée, ma é pàtamee. Â nye ticè jè âboro cèna pâriê ma é tò naa na i wâ pwicîri, tèepaa naa goro cè pai pacoo kêra diri ê pâ bétubatòina kà tèpa 7 angela.

16

¹ Géé na càùé, â go tère ê pwâratùra na maina, naa na é ére na dau pwicîri, na é ina tà i 7 *angela pâ: «Guwà pâra, â guwà wicèpwiri ê pâ wâra jawé naa gòropuu, ba câmu kêra ê pwâra putâmu kà Pwiduée.»

1 <ε> Tonga

² É pâbéaa pâ wâ pwi jè angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa gòropuu. Â nye tèepaa kaa ê pâ tonga na po èpà ma miiri, naa goo diri tàpé na rà cigòboo târa i ânuu wâ Itémuru ma ipwamainâ—wàilà na pwa ê câmu kêe na wâgoorâ. Â rà dau céepwâa* goo.

2 <ε> Nawià na mii

³ Nabwé, â é me wâ pwi béârailu kà tèpa angela, â é wicèpwiri i wâra jawé kêe naa nawià. Â é nye biyé kaa i nawià ma mii-tòri, pwacèwii ê domii kêra ê âboro bà. Â rà po cau bà diri pâ muru na tâa nawià.

3 <ε> Nairiwâ na mii

⁴ Nabwé, â é me wâ pwi béâracié kà tèpa angela, â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa na é pâ nairiwâ, ma é pâ aupò jawé; â nye domii kaa.

⁵ Â go tère pwi jè angela, [na pitûâ naa] goro diri pâ najawé, na é ina tà Pwiduée pâ:

«Wâgà co na gà *târù!
Ba wâgà nabà,
â wâgà napwiri!
Wâgà na gà pwicîri.
Pwa târù'gà co
ma gà pitèirâ,
ma pwa wârimuru târa.
⁶ [Ba rà pwa na èpà]:
Rà nama joro domii,
domii kêra ê Ba'gà
ma tèpa *péroféta'gà.
Â gà pawâdoorâ ni
goro ê domii,
na jèpa pârirâ. Nabwé!»

⁷ Â go tère mwara ê pwâratùra, me géé na i *aamwari târa imeai. Â é ina pâ:

«Ûu kaa, co Pwi Ukai
Pwiduée kâjè!
Dau maina nii'gà
naa gòro diri pâ muru.
Âjupâra ma târù
ê pai pitèi'gà,

[ma wârimuru
na gà naa târa]. Nabwé!»

4 <ε> Tòoka

8-9 Nabwé, â é me wà pwi béârapàpé kà tèpa angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa na i tòotù. Â rà nye dau tòoka kaa goo pâ âboro. Êco na càra caa pinünüma ma rà biirà, ma rà ipwamaina Pwiduée. Â rà pinabaèpàé, géé goo na wàé na pwa pàtamee, naa goro ê pâ bétubatòina bèepwiri.

5 <ε> Bàutê

10 Nabwé, â é me wà pwi bé 5 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe naa gòro ê autâa kà Itémuru. Â nye bàutê kaa ê mwaciri kêe. Â wà tèpa âboro, âna rà tòngüru poropwâra. Ba rà dau maagé côo [goro pai tonga kàra].

11 Êco na càra caa pinünüma, ma rà coo jii ê pâ tûâ kàra na èpà. Â rà pinabaèpà wà Pwiduée *napwéretòotù.

6 <ε> Mwari nairiwâ Euphrate

12 Nabwé, â é me wà pwi bé 6 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa nairiwâ maina Euphrate. Â nye po mwari kaa, ba na o naigé kà tèpa ukai, na rà o mwa me géé na auêgòdò tòotù†.

13 Nabwé, â go côo pâ âracié duée na miiri, na rà pwacèwii ê pâ gérenu‡. Â rà jèpa còobé géé na pwâ i pwi Dàragô, ma wà Itémuru, ma i pwi péroféta, pwi a pwâ, [na ina gooé mwara pâ pwi macii na èpà]§.

14 Wà tèpa duée bèepwiri, âna [pwa pàtamarà ma] rà pwa pâ câmu, na rà pò goo pâ âboro. Â rà pâ nau panaimari tèpa ukai wâni gòropuu, ba na rà pipaa dà Pwiduée, na ê Tòotù na é jèe paco. [Na pwi Tòotù bèepwiri, âna ée mwa piétò, ma pitèi ê gòropuu diri wà Pwiduée. Ba wàé co na] dau pwa pàtamee naa gòro diri ê pâ muru.

15 É ina wà Pwi Ukai Iésu pâ: «Guwà tère bwàti, ba go o mwa wâjué me còwâ*, [â go péa papòwà] pwacèwii pwi a mura naa ne. Â cidòri nyuâa pwi âboro na é tà tàcî, ma pwabwàti ê pâ ârabwée kêe. Ba péa é tà cicàpé, â ée mwa kamu wiàna còoê.»

16 Wà tèpa duée âna rà panaimari tèpa ukai gòropuu, naa na jè nadàbo, na ina goo pâ Harmaguédon goro pwa *hébèru.

7 <ε> Gù napuu ma popaa moo

17 Nabwé, â é me wà pwi bé 7 kâra angela. Â é wicèpwiri ê wâra jawé kêe, naa gopaérenao. Â go tère ê pwâratùra na maina géé na autâa kà Pwiduée, wâna ê wâra pwapwicîri. Â é tomara too pâ: «Jèe po cai coo diri!»

18 Â nye pwa âra kaa tikakara, â é kûu. Â nye tèepaa kaa ê kakürubwaanu na dau maina. Â càcaa pwa cè gù napuu cèna wàrapwiri, tapoo géé na é tèepaa pwi âboro naani gòropuu.

19 Â téura pâ ville na wâru wâ gòropuu. Â po pitadàrùé ma âracié pàara, ê ville maina†. Ba nye wàrapwiri kaa ê wârimuru na é naa târa ê ville Babulona wà Pwiduée. Ba é pawâdooé goro dipâa, na tòo goro ê pwâra putàmu kêe.

16:8-9 Auinapàpari 9.20–21   **16:10** Exode 10.22; Ésaïe 8.21–22   **16:12** Ésaïe 11.15   † **16:12** Auêgòdò tòotù—L'est.   ‡ **16:13** Gérenu—Munaa ucina goo ê popai kà tèpa duée bèepwiri na miiri.   § **16:13** Na ina gooé mwara pâ, pwi macii na èpà—Còo Auinapàpari 13.11.   **16:14** Auinapàpari 19.19   **16:15** Mataiao 24.43–44; Auinapàpari 3.3   * **16:15** Go o mwa wâjué me còwâ—Bénabwé pai tèepaa me kà Iésu.   **16:16** Zakarie 12.11   **16:18** Auinapàpari 4.5, 8.5   **16:19** Auinapàpari 14.10   † **16:19** Ê ville maina—Munaa Babulona (ucina goo Roma. Còo note goo Auinapàpari 17.1), é, pwiri Iéruusaléma.

20 Â diri ê pâ pô ma jaa, âna rà jèpa ipiina, gée goro ê kakürubwaanu.

21 Â rà nye tûu kaa gée napwéretòotù, pâ pàiri popaa na moo, na po dau maina, pwacèwii ê baikè cima‡ na tûu naa gò tèpa âboro. Â rà pinabaèpà Pwiduée goo wà tèpa âboro. Ba dau maina awé pâ bétubatòina bèepwiri.

17

Tô ilàri gòronaigé Babulona

1 Gée na càùé, â é medario, wà pwi jè ârapàara tèpa 7 *angela, na ia rà wicèpwiri i pâ 7 wâra jawé. Â é ina tòo pâ: «Gà me, ma go paari tâgà è wârimuru [na ée mwa naa wà Pwiduée] tà i pwi ville na maina, goro jènere pâ nairiwâ na wâru*, na ina goo wè pâ ‘Tô ilàri gòronaigé, na é dau èpà’.

2 [Ba dau miiri ê wakè kêe.] Ba rà ipuu† ma diri tèpa ukai naa gòropuu. Ê pâ tûu kêe âna pwacèwii dipâa, na é naa târa pâ âboro gòropuu, ba na rà cau ipwirié, ma wârori ê tûu kêe.»

3 Â wà i pwi angela, âna é popao naa na nyuâa, naa namaré. Â go còo naawé i tô ilàri bèepwiri, âna é tâa gòro è macii na dau mii. Â po 7 pûru i macii, ma po 10 gi kêe, [ba wà Itémuru]‡. Â wii naa na diri ê naiié è pâ nee béipwamainâ ma béinabaèpà Pwiduée.

4 Â wà i tô ilàri, âna é coona è ârabwée na dau bwùucùru ma mii, [pwacèwii pâ ârabwée kà tèpa ukai ma âboro imaina]. Â é picûâaè goro mwani mii, ma perle, ma pâ atü na maina è wâri wèe, na pwâra. Â é tà pa è wâra jawé mwani mii na wâbé goro pâ muru na miiri. Ba pâ muru na èpà, gée goro è càraé na dau èpà.

5 Â wii na gaadaaé è nee na pitàbinyiri, [âna è âji ère na pai ina wèe pâ]:

BABULONA NA DAU MAINA—NYAA
KÀ PA ILÀRI GÒRONAIGÉ MA ÊDIRI PÂ
TÛU NA MIIRI NAA GÒROPUU.

6 Â go còo pâ é ipwirié, ba é jèe dau wâdo è domii kà tèpa âboro kà Pwiduée, na tètâmwararà, gée goro è pai cèikí kàra naa goo Iésu.

Ina tà Ioane pai ina wèe

Go ucârié, ba go dau pò gooé.

7 Â é ina tòo wà i pwi angela pâ: «Gorodà na gà pò gooé? Go o ina tâgà è pai ina wèe na tàbinyiri, goo wà tô bèepwiri, ma wà Itémuru, na é coo gooé, ma pâ 7 pûruè ma pâ 10 gi kêe.

8 «Ba wà Itémuru, âna é wâro béaa, â é jèe bà nabà. Â ée mwa toome còwâ, gée na è Oolaa na ia dau wâgòro§. Â rà o pò goo, è pâ âboro gòropuu—tàpé na càcaa wii neerà, naa na Tii goro wâro béaa kàra è pai tòpò wàra è gòropuu. Êco na, ûna é còobé wà Itémuru, â wà Pwiduée, âna ée mwa nama tiâué bamwara.

16:20 Auinapàpari 6.14   16:21 Exode 9.23–24; Auinapàpari 11.19   ‡ 16:21 Ê baikè cima—Grec: *Caapwi talent*. Câmu kêe, âna 35–40 kilo.   17:1 Jérémie 51.12–13   * 17:1 Ville na maina... Babulona biu, âna ucina goo Roma, è ville maina na pàara kà Ioane. Â ucina goro diri pâ pubu âboro na càra caa papwicîri Pwiduée.   17:2 Ésaïe 23.17; Jérémie 51.7; Auinapàpari 14.8   † 17:2 Rà ipuu—Ê wârógòronaigé, âna ucina goro è pai pwamaina wàra pâ duée imudi. Â ucina mwara goro è pai càcaa papwicîri Pwiduée.   17:3 Auinapàpari 13.1   ‡ 17:3 Ba wà Itémuru—Còo Auinapàpari 12.3.   17:4 Jérémie 51.7; Auinapàpari 18.16   17:6 Auinapàpari 18.24, 19.2   17:7 Auinapàpari 13.1   17:8 Daniel 12.1; Auinapàpari 11.7, 13.7   § 17:8 Oolaa na ia dau wâgòro—Còo 2e note goo Auinapàpari 9.1.

⁹ «Wà pwina é tèi bwàti pâ muru, âna wâdé na é tâmogòori ni, pâ: Ê pâ 7 pûruê bèepwiri, âna câmu kêra é 7 nari jaa*, na é tâa wê i tô ilàri. Â câmu mwara kà 7 tèpa ukai.

¹⁰ Ba tèpa 5 gée goorà, âna rà jèe tûu. Â é bwaa nye tà tâa pwi jèpwi. Â bwaa nye tiâu pwi jèpwi. Â wiàna ée mwa tèepaa, â o càcaa gòiri é pai tâa kêe. [Ba é jèe nye pacoo pwiri wà Pwiduée.]

¹¹ «Napwa naa goo wà Itémuru, na ia é wâro béaa, â na ia é jèe bà, âna wàè kaa pwiri pwi jè ârapàara tèpa 7 ukai. Â [ée mwa wâjué còwâ, ba na] é pwi bé 8 kêra ukai mwara, béaa kêra é pai tubatiâué.

¹² «Napwa naa goo é pâ gi kêe na gà còo, âna câmu kà pàra tèpa 10 ukai, tàpé na bwaa ticè mwaciri kàra. Â o naa tàra co ji pàara, na càcaa gòiri†, ma rà o pitûâ na, ma wà Itémuru.

¹³ «Nye caapwi é aunünüma kàra, ma rà pinaa é pàtamarà, ma é tàrù târa pitûâ, naa gooé.

¹⁴ Ba rà o mwa ipaa dà *Pwi nari mutô. Êco na é nye piétò jiià. Ba nye wàè kaa na é Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ, ma Pwi Ukai kà tèpa ukai. Â rà o tâa ma wàé‡, wà tèpa âboro kêe—tàpé na é todàra, ma pitòrigarirà, ma rà cimwü naa na é cèikî kàra.»

Rà èpàri tô ilàri tèpa ukai

¹⁵ É ina tôo mwara i pwi angela pâ: «Gà còo pâ nairiwâ na wâru [naa goro jènere i ville] na ia é tâa wê i tô ilàri gòronaigé. Wàé kaa pwiri é câmu kêra pâ âboro, gée na diri pâ puâboro, ma pwâratùra, ma napô, ma Ba.

¹⁶ «Napwa naa goo Itémuru, â pâ 10 gi kêe, [âna tèpa 10 ukai] âna rà o pâ nau èpàri i tô ilàri gòronaigé. Â rà o mwa popa é pâ naneemuru tôoni, ma pâ ârabwée kêe, ba na o ticè kêe, â ée mwa pâra cicàpé. Â rà o mwa uti é pièe, ma cîri napwùrudòe naa goro ânye.

¹⁷ «Rà wàrapwiri, ba na pacoo é câbawâdé kà Pwiduée. Ba wàè kaa, na é tòpò é auniimiri naa na pwâranümarà, ba na rà cau pitèrerà, ma rà naa tà Itémuru é pwâra ukai kàra. Â wàrapwiri, tèepaa naa goro é pai pacoo diri é pwi na ia é jèe mara ina wà Pwiduée.

¹⁸ «Napwa naa goo i tô ilàri bèepwiri, na ia gà còoê, âna é câmu kêra ville maina, na é pitûâ kêra diri tèpa ukai wà gòropuu.»

7 popai goo babulona <ζ>

18

(Naporomee 18)

¹ Gée na càuru é pâ pwi bèepwiri, â go còo mwara pwi jè *angela, na é boome gée napwéretòotù. Â naa tée pàtamee na maina. Â dau maina pai muugère kêe, na é pwéelaa pàpari é gòropuu.

É pitèié Pwiduée

1 <ζ> O téuraé

² Â é tomara tôo pâ*:
«Ée jèe tûu *Babulona,

* **17:9** 7 nari jaa—Ucina goo wâ ville Roma, na bari naa gò 7 nari jaa. Tèpa 7 ukai, âna pwiri pàra tèpa ukai (empereur) naawê. **17:12** Daniel 7.7,24 † **17:12** Ji pàara, na càcaa gòiri—Grec: Caapwi ineretòotù. ‡ **17:14** Â rà o tâa ma wàé... é, Â rà o piétò ma wàé... **17:16** Auinapàpari 18.8 **18:2** Ésaie 13.21, 21.9, 34.11–14; Jérémie 50.39; Auinapàpari 14.8 * **18:2** Pwiri bétapoo popai goo Babulona, âna tâa na naporomee 17.

téura napô-bà!
 [Ticè âboro wê!]
 Jèe wâ kà tèpa u,
 pwârawâ kâra duée,
 bawâ kâra arâu,
 [aucârû kâra akâna]
 autâa kâra diri,
 pâ macii na miiri.
³ [Tojii tô ilâri-bâ.]
 É naa dipâa kêe.
 Rà ipwirié pâ Ba.
 Rà pâ nau pwacèwiié.
 Rà pwa tûâ na miiri.
 Rà ipuu imudi ma wàé,
 pâ ukai gòropuu.
 Wâro géee gooé
 tèpa pi-icu.
 Wâru mwani kâra,
 géee goo pâ tûâ èpâ kêe. Nabwé!»

2 <ζ> Dau maina wârimuru kêe

⁴ Go tère ê jè pwâratùra me géee napwéretòotù, na é ina pâ:

«Tèpa naîô wée!
 Uru jii Babulona.
 Còobé jii tôobâ.
 Uru jii pâ èpâ kêe.
 Naaco pâ tûâ kêe.
 Ba guwâ péa tòpi
 ê wârimuru kêe!
 Dau maina aré
 na go o mwa naa tée.
⁵ Dau wâru èpâ kêe.
 Dau pòri too,
 tèepaa naanidò
 napwéretòotù!
 Go côo wakè kêe,
 â câgo caa pwanauri.
⁶ Go o mwa papodé.
 Naa wârimuru tée
 wiâra pâ èpâ kêe.
 Naa tée na dau maina
 jii é pwina é pwa.
 Pwaaî wârado kêe.
 Ba é naa dipâa kêe
 [târa tubaèpâ târa pâ Ba].
 Pwaaî mwara
 goro dipâa na gòo,
 ba na é wâdo còwâ.
 [Â ée dau maagé goo.]
⁷ Dau maina nùmee.

Wâru mwani kêe.
 Maina ipwâdée kêe.
 Êkaa na wàrapwiri:
 O maina aré kêe.
 Piêdò maagé kêe.
 É pi-ina kêe pâ:
 “Go nye tô ukai.
 Câgo caa tô dàpwà.
 O câgo caa côo pikîri.”
⁸ Êkaa na wàrapwiri,
 na ji caapwi tòotù,
 ée pâ nau tô dàpwà.
 Ée mwa côo pikîri.
 Ée mwa copwa.
 O cîriê naa na ânye.
 Ba maina pàtâmoò,
 wâgo Pwîduée
 ma go pitèié. Nabwé!»

Rà imuruê tèpa âboro

3 <ζ> Tèpa ukai

⁹ Wà tèpa ukai kêra gòropuu, âna rà o côo ê muru ânye, wiàna tò Babulona, â rà o dau pi-i ma pijinünü gooé. Ba rà tèpa bée, na rà pwa pâ muru na dau èpà ma wàé. Â jèe dau pwa neemururà géee gooé.

¹⁰ Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goo ê pai maagé kêe. [Â rà o pwùkùru.] Â rà o mwa ina pâ:

«Wârico Babulona!
 Wârico napò maina!
 Téura ma tubatiâué†,
 na ji caapwi tòotù!»

4 <ζ> Tèpa pi-icu

¹¹ Rà imuruê ma pijinünü wà tèpa pi-icu wâni gòropuu, ba jèe ticè âboro cèna ée wâri cè neemururà.

¹² [Ba wàé, na ia é mu wâri diri pâ na jèpapara muru] na dau maina wâri wèe, na rà mu icuri:

Pâ mwani mii, ma mwani pwaa;
 Pâ atü na dau maina wâri wèe;
 Pâ na jèpapara imwaano na dau wâdé;
 Pâ upwâra na ûrea;
 Pâ muru na pwa goro béokée kêra lélépâ‡;
 Pâ muru na pwa goro upwâra;
 Pâ paò ma paò mii;
 Pâ atü pwaa na dau wâdé§;
¹³ Pâ na jèpapara jawé ûrea, ma wâi na ûrea;
 Pâ dàuru upwâra na ûrea na jè cîri;
 Pâ dipâa, ma géree, ma dàuru poloa, ma blé;

18:8 Auinapàpari 17.16   **18:9** Ézékiel 26.17, 27.30-35   † **18:10** Téura ma tubatiâué—Grec: Pitèigà.

18:11 Ézékiel 27.36   **18:12** Ézékiel 27.12,13,22   ‡ **18:12** Béokée kêra lélépâ—Défenses d'éléphant, Ivoire.

§ **18:12** Pé atü pwaa na dau wâdé—Marbre.

Pâ paaci ma mutô, ma pâ òoci ma wâtio;
Pâ ênawéna na piirà, na dau pwaée kàra.

5 <ζ> Tèpa pwa mwani kàra

¹⁴⁻¹⁵ Wà tèpa pi-icu, na dau pwa mwani kàra, géé goo i ville Babulona, âna rà o dau pi-i, ma pijinünü gooé. Â rà o ina tée pâ:

«Ticè neemurugà:
Muru na jajau,
muru na pwényuâa,
muru na wâdé tâgà.
Cau tubatiàurà.
Â o câgà caa pâmarirà.»

Â rà o coo na wâiti wê, goro ê pai wâgotàra goro pai maagé côo kêe. Â rà o pwùkùru.

¹⁶ Â rà ina mwara pâ:

«Wârico Babulona!
Wâé na é coona
imwaano mii
ma bwùucùru
na kîri é aaé.
Â maina wâri wèe.
Wâé na é picûâaê
goro mwani mii,
ma pâ atü na pwâra.
¹⁷ Jèe ticè tée diri
na ji caapwi tòotù!»

6 <ζ> Tèpa pâra gòro wànga

Rà picoo iti jiié mwara wà diri tàpé na rà pâra gòro wànga—wà tèpa apooro wànga, ma wà tèpa pitûâ naa gòro wànga, ma wà tèpa taa ârawéà, ma diri tèpa matélo.

¹⁸ Â rà o côo i mué na tòé, â rà o i, ma pi-ina tàra pâ: «Wâpà cè napô cèna wàra ê ville bèeni? Au! Nye ticè!»

¹⁹ Â rà o i, ma pijinünü, ma tü dàuru puu naa na pûrurà, [goro pai tòina kàra].
Â rà o wiikau burà ina pâ:

«Wârico Babulona!
Wârico napô maina!
Dau pwa mwani kêjè,
géé goo ville bèeni.
Téura ma tubatiàué
na ji caapwi tòotù!»

²⁰ [Êco na wàéni ê popai ba kà tèpa âboro kà Pwiduée]:

Câbu, co napwéretòotù!
Guwà ipwâdéé,
âboro kà Pwiduée—
wâguwà tèpa *apostolo,

wâguwà tèpa *péroféta!
 Ba é jèe téuraé,
 é tojiie wà Pwiduée.
 É pwa wârimuru tée,
 ba é tubaèpà tàwà.

Bénabwé popai gooé

7 <ζ> *O câjè mwa caa côôê côwâ*

²¹ Nabwé, â go côo wà pwi jè angela na dau pwa nii kêe. Â é popa é diopwaa kêra atü*, â é tü naa nawia, â é ina pâ: «O ciura wàrapwiri wà Babulona, ville maina, â o tüê wàrapwiri, â o câjè mwa caa côôê côwâ.

²² Â o câjè mwa caa tère côwâ cè airi gitar, ma cè pwâra uu kêra kuruò, ma cè pwâra uu tutu. O tiâu cè pwi jè a wakè goro upwâra ma paò. Â o câjè mwa caa tère côwâ cè airi atü bécaagai blé.

²³ Â o câ mwa caa pwéelaa côwâ cè ânye wê. Â o câjè mwa caa tère côwâ cè pwâratùra kà du a tapoo piéa.

«[O popa jiigà, co Babulona, êdiri pâ pwi bèepwiri, majoroé ê tûâ'gà na èpà.] Ba gà pwacèwii tô a pwa dooki†. Ba wà tèpa pì-icu'gà, na rà dau imaina naa na gòropuu diri, âna rà pa-imwüru ê pâ Ba diri.

²⁴ «Ûu, [o maina wârimuru'gà] ba gà nye pwi majoroé, ba gà pòtàmwara tèpa péroféta, ma pàra tèpa âboro kà Pwiduée. Ûu, dau wâru tàpé na pòtàmwararà géé googà, pitiri gòropuu; [â o pitèigà goo]‡.»

19

Nyabi goro pai piétò naa napwéretòotù

¹ Géé na càuru ê pâ muru bèepwiri, â go tère ê pwâratùra kà tàpé na rà po dau wâru awé, wânidò napwéretòotù. Â rà tomara too pâ:

«Aléluia! Aléluia!
 Pwamaina Pwiduée!
 Wàé na é pa-udòjè!
 Wâjaaé ê muugère,
 ma nii ma pàtamee!
² Âjupâra ma *tàrù
 ê pwina é pitèi.
 Ba é tèi tòobà,
 na é wâgòronaigé
 na miiri tûâ kêe,
 tô na é tubamiiri
 tàpé na wâ gòropuu.
 Â é naa tée Pwi Ukai
 wârimuru kêe,
 wâri wàra domii
 kà tèpa ênawéna,
 tèpa âboro kêe

18:21 Jérémie 51.63–64; Ézékiel 26.21 * **18:21** Ê diopwaa kêra atü—Napéaati naa na grec pâ: *Pwacèwii ê jè meule na maina.* (Còo ânuuru aucòogai élaio naa nabibiu kêra tii.) **18:22** Ésaïe 24.8; Ézékiel 26.13

18:23 Jérémie 7.34, 16.9, 25.10 † **18:23** Gà pwacèwii tô apwa dooki—Munaa ucina goro pai maina wàra nûma tèpa âboro, ma pai naa càura naa goo wà Pwiduée. **18:24** Jérémie 51.49; Auinapàpari 17.6 ‡ **18:24** Pwiri popai kà Ioane, na é wii i tii bèeni, é, pwiri gòobàra popai kà pwi angela. **19:2**

Deutéronome 32.43; Auinapàpari 6.10

na pòtàmwararà. Nabwé!»

³ Â rà tomara too mwara wà tèpa âboro, ma ina pâ:

«Aléluia! Aléluia!
Mu too ê mu
goo wà tîoni!
Mu too awé
dàra gòiri! Nabwé!»

⁴ Â wà tèpa 24 ijiao, ma pâ ârapàpé macii na pwa nyuâarà, âna rà cigòboo ma tûu jùrurà ara Pwiduée, na é taa gò ê autâa kêe, â rà pwamainâe ma tomara too pâ: «Aléluia! Amen! Wâdé na wâra!»

⁵ Â go tere ê pwâratùra me gée goro jènere autâa kà Pwi Ukai, na ina pâ:

«Pwamaina Pwiduée,
Pwi Ukai kâjè,
wâguwà diri,
pâ ênawéna kêe,
na maina ma kîri! Nabwé!»

Piêa kà Pwi nari mutô

⁶ Go tere mwara ê toromacè*, na pwacèwii pwâratùra kà tèpa âboro na rà dau wâru. Â dau maina aié, pwacèwii ê airi pwiritée†, ma pwâra itâa kâra tikakara, na é kûu ba maina. Â rà gére ina pâ:

«Aléluia! Aléluia!
É pitûâ Pwiduée,
Pwi Ukai kâjè!
Dau maina nii kêe,
naa gòro diri pâ muru!

⁷ Jè cau ipwâdé!
Jè piégòtùru!
Jè pipwamainâe!
Ba jèe tèepaa tòotù:
É piêa Nari Mutô.

É ipwabwàtié
wà tô ilàri wâdèe.

⁸ Jèe naa tà tîoni
na é coona lino,
imwaano na kîri aaé! Nabwé!»

(Napwa naa goo ê imwaano lino bèepwiri, âna câmu kâra pâ tûa na wâdé, na rà jèpa pwa wà tèpa âboro kà Pwiduée.)

⁹ Nabwé, â i pwi *angela, âna é ina tîo pâ: «Gà wii pâ: “Cidòri nyuâarà tàpé na todàra naa goro ê piêa kà *Pwi nari mutô.”»

Â é ina tîo mwara pâ: «Ê popai bèepwiri, âna âjupâra, ba popai kà Pwiduée.»

¹⁰ Â go cigòboo ma tûu jùruo na ara i pwi angela. Êco na é ina tîo pâ: «Ai! Bwa! Gà cibwaa wàrapwiri, ba ju nye cau tupédu ênawéna kà Pwiduée,

^{19:6} Auinapàpari 14.2 * ^{19:6} Toromacè—Écho, bruit résonnant. † ^{19:6} Pwacèwii é airi pwiritée—é, Pwacèwii pâ wiâ na dau maina. ^{19:7} Ésaïe 61.10; Auinapàpari 21.2 ^{19:9} Mataio 22.2-3 ^{19:10} Apostolo 10.25,26; Auinapàpari 22.8-9

wàiju ma wà diri tèpa béejè na rà *paâjupâra pâ, rà tèpa âboro kà Iésu‡. Â gà pwamaina co Pwiduée! Ba wà diri tàpé na rà paâjupâra Iésu, âna é tâa jaarà é Nyuââ Pwicîri—ê pwi Nyuââ Pwicîri na é tâa jaa tèpa *péroféta, ma nama rà inapàpari é popai kà Pwiduée§.»

pwâadâra gòropuu 7 muru na é côo ioane <η> (Naporomee 19.11-21.8)

1 <η> Pwi a tâa gòro òoci na pwaa

¹¹ Gée na càué, â go côo é napwéretòotù, na é tàpirié, â go côo pwi òoci na pwaa. Â pwa pwi âboro na é tâa gò, âna ina gooé pâ ‘Tàrù’ ma ‘Âjupâra’. Ba tàrù ma âjupâra pai pitèi kèe wà tèpa âboro. Â é pipaa [dà tàpé na rà cicaraé].

¹² Â é du âraporomee, âna pwacèwii doromara ânye. Â wâru é pâ bwe korona, naa gòro pûruê. Â wii naa gooé nee na tàbinyiri, na càra caa tâmogòori é pâ âboro, â nye wàé co.

¹³ Â é coona é ârabwée na bwari goro domii. Â tuneé tée mwara pâ: ‘Popai kà Pwiduée’.

¹⁴ Rà pâra wiâê é pwâra paa me gée napwéretòotù, na rà tâa gò é pâ òoci na pwaa. Â rà coona é pâ ârabwée imwaano lino, na kîri é aaé, na po pwaa jajau.

¹⁵ Còobé pwêe é tàuwa na po dau éa, bétaa é pâ Ba, â ée mwa pitûâ ba gòo, goro é tâjò paò. Â é còogairà pwacèwii é pwâra dipâa. Wàépwiri é pwâra putàmù kà Pwiduée na dau pwa pàtamee, naa gò diri pâ muru.

¹⁶ Â wâgoro ârabwée kèe ma du pâa-âê*, âna wii é jè aupwa tii na ina pâ:

Pwi a pitûâ kà tèpa pitûâ,
ma Pwi Ukai kà tèpa ukai.

2 <η> Marü bwaooré ma ipaa

¹⁷ Nabwé, â go niâ dò, â go côo pwi jè angela, na é coo na i tòotù. Â é gére tomara too târa pâ marü bwaooré, na rà tâ nidò gopaérenao. Â é ina târa pâ: «Guwà me, naa goo é pi-ija maina, na é pwabwàti ba kàwà wà Pwiduée.

¹⁸ Me, ba guwà mwa uti é pià tèpa ukai, ma tàpé na pwa nii kàra, ma tèpa caa kàra coda. Â guwà mwa uti piàra pâ òoci, ma wà tèpa coda na rà tâa gòrà. Ûu, é piàra pâ âboro diri—tàpé na pwa tàrù kàra, ma wà tèpa ênawéna kàra; tàpé na rà maina, ma wà tàpé na rà kîri.»

3 <η> Tâjùru Itémuru ma pé macii

¹⁹ Nabwé, â go côo Itémuru ma wà tèpa ukai kàra gòropuu. Â rà gére ipapitiri tèpa coda kàra, ba na rà ipaa ma wà i pwi a tâa gòro òoci pwaa, ma tèpa coda kèe.

²⁰ Â [rà paa, â rà piétò jii Itémuru, â] rà tâjùruru, wàilu naima ma wà pwi péroféta pwi a pwâ. (Wàé kaa na ia é pwa é pâ câmu kèe goro pàtamee, ba kà Itémuru—ba na é ipa-imwüru é pâ âboro, na ia rà tòpi câmu kà Itémuru, ma ipwamaina é ânuuê.)

Â rà tü-ru, na ru bwaa wâro, naa na nawiâ ânye, ba na cîriru goro dà na tòo.

‡ 19:10 Na rà paâjupâra... é, Na rà tà cimwü naa goro é âjupâra, na é paari wà Iésu. § 19:10 Dernière phrase—é, Ba é âjupâra na é paari wà Iésu, âna é pwi âjupâra, na é pagòo tèpa péroféta, ba na rà inapàpari.

19:11 Psaume 96.13; Ésaïe 11.4; Auinapàpari 1.5, 6.2   19:12 Daniel 10.6; Auinapàpari 1.14, 2.17

19:13 Ésaïe 63.1-3; Ioane 1.1,14   19:15 Psaume 2.9; Auinapàpari 1.16, 14.20   19:16 Auinapàpari

17.14 * 19:16 Wâgoro ârabwée kèe ma du pâa-âê—Munaa wâgoro é ârabwée na târamiri du pâa-âê.

19:17 Ézékiel 39.17-20   19:20 Auinapàpari 13.12-17, 20.10

21 Â cau pòtàmwara diri tèpa ipaa kàru, goro i tàuwa na ia còobé géé pwâ pwi a tâa gòro òoci pwaa. Â é pâ bwaooré, âna rà cau pwàro goro piàra âboro.

20

4 <η> *Tâjùru Caatana naa na 1 000 naja*

1 [Gée na càuru ê pai tubatiàu wà Itémuru] â go côo pwi jè *angela, na é boome géé napwéretòtù. Â é popa ê kii târa ê pwêe na ia dau wâgòro, bau jè itùpaò na dau maina.

2-3 Â é tâjùru wà i pwi Dàragô, i pwi dòea géé na biu, [na nee mwara pâ] 'Pwi a cicarajè', é, *Caatana. Â é piié goro i itùpaò. Â é tüê boo, naa na i Oolaa na ia dau wâgòro*, â é kiiri wâriê. Â ée mwa tâa wê wà i pwi Dàragô, naa na 1 000 naja, ba na o câé mwa caa ipa-imwüru còwâ ê pâ Ba. Â géé na càuru 1 000 naja, â o mwa tàpo tipié.

4 Â nabwé, â go côo pâ nyuâa tàpé na pòtàmwararà, wàrapwiri goo ê pai *paâjupâra kàra wà Iésu, ma pai picémara kàra ê popai kà Pwiduée. Ba càra mu caa pwamaina Itémuru, bau i ânuuê. Â càra mu caa tòpi câmu kêe, na gaadaarà ma naa goro îrà. Â go côo pâ rà tâa gò pâ autâa kàra ukai. Ba [wà Pwiduée âna é] jèe pawârorà còwâ géé na aubà, â é naa tàrù tàra, ma rà pitûâ ma wà Kériso, [pwi *Mesia kêe] naa na 1 000 naja.

5-6 Ba wàilà âna rà tèpa pâbéaa kà tàpé na rà wâro còwâ géé na aubà. Â cidòri nyuâarà, ba rà tèpa âboro pwicîri, [na rà jèe panuâ diri ê wâro kàra tà Pwiduée]. Â [êkaa na rà o *wâro dâra gòiri awé. Ba] o càcaa pwa nii kàra ê béwailu kàra pwâra bà naa goorà. Â rà o coo ara Pwiduée† ma wà Kériso, [pwi Mesia kêe] ma piênawéna kàru. Â rà o pitûâ naima ma wàé, naa na 1 000 naja.

Napwa naa goo pàra tàpé, âna o bwaa càra caa pâji wâro còwâ, wiàna bwaa càcaa nabwé é 1 000 naja.

5 <η> *Tü Caatana naa na ânye*

7 Géé na càuru pâ 1 000 naja bèepwiri, [na é pacoò wà Pwiduée] â o tipi wà Caatana, géé na karapuu.

8 [Â wàéni é pwina ée mwa pwa, na go côo naa na nyuâa]: É pâra pâpitiri é gòropuu, ba na é ipa-imwüru diri pâ Ba naa gòropuu, na ina goorà pâ Gog ma Magog. Â é panaimarirà ma rà pipaa [dà Pwiduée] ma wà tèpa âboro kêe. Â rà po dau wâru awé, pwacèwii é marawâ, [â pwacoé ma jè pûrarà].

9 Rà too, â rà po pâpitiri é gòropuu, â rà cibèepi é picaatâa kà tèpa âboro kà Pwiduée, wâna é napô na wânümeé goo. Â é nye tèepaa boome kaa, géé napwéretòtù é ânye, na é cau cîri tèpa ipaa bèepwiri. Â tubatiàurà bamwara.

10 Â napwa naa goo wà Caatana, wà pwi ia ipa-imwürurà, âna tüê naa nawiâ ânye, ma dà na tòo, wâna na ia mara tü naawê mwara wà Itémuru, ma i pwi *péroféta pwi a pwâ. Â rà o aré ma tòina naawê, naa ne ma pwaa, dâra gòiri awé.

6 <η> *Bénabwé pitèimuru*

20:1 Auinapàpari 9.1   20:2-3 Genèse 3.1; Auinapàpari 12.9   * 20:2-3 Oolaa na ia dau wâgòro—Còo 2e note goo Auinapàpari 9.1.   20:4 Daniel 7.9,22,27; 1 Korénito 6.2; Auinapàpari 13.17   20:5-6 Auinapàpari 1.6   † 20:5-6 Coò ara Pwiduée—é, Pwa ârapwailò tà Pwiduée.   20:8 Ézékiel 38.2,9,15-16
20:9 2 Rois 1.10   20:10 Psaume 11.6; Auinapàpari 19.20, 21.8

¹¹ Gée na càùé, [â go còo naa na nyuâa, ê pwina o tèepaa]. Go còo i Pwi Ukai na é tâa gò ê autâa kêe. Â béaa kêe, â nye tubatiâu kaa ê gòropuu ma napwéretòotù, â o câjè mwa caa còoru còwâ.

¹² Â go còo ê pâ âboro na rà jèe bà—pâ âboro maina, ma pâ âboro kîri—âna rà gére coo goro i autâa kà Ukai. Â pòpwara ê Tii goro wâro—[ê tii kà Pwiduée na é wii naawê, nee tàpé na é naa târa ê wâro].

Â pòpwara mwara pàra tii, na wii naa na, diri pâ tûâ kà tèpa âboro. Â ée mwa pitèira wà Pwiduée wiâra ê pâ tûâ kàra.

¹³ Â rà me mwara diri tàpé na rà jèe bà, naa na diri pâ ére—naa napuu, é wâpà wiâna naa nawiâ. Â poparà pâ naa na 'Napô kà tèpa bà', ba na ée pitèira wà Pwiduée‡.

¹⁴⁻¹⁵ Â tû ê 'Napô kà tèpa bà' bau ê auipwàni, naa nawiâ ânye. Â tû naawê mwara diri tàpé na càcaa wii neerà naa na Tii goro wâro. Ba wàépwiiri ê béwailu kâra pwâra bà, [dàra gòiri awé].

21

7 <η> Âmu napwéretòotù ma gòropuu

¹ Gée na càùé, â go còo [naa na nyuâa] ê napwéretòotù bau ê gòropuu, na ru bwaa âmuê. Ba jèe tiâu ê napwéretòotù ma gòropuu béaa, â jèe tiâu mwara ê nawiâ.

² Â go còo ê napô na pwicîri kà Pwiduée, âna wâ *Iéruusaléma na bwaa âmuê. Âna é gére boome gée napwéretòotù gée jaa Pwiduée. Â picûâaê, pwacèwii ê tô jè èpo dopwa, na é ipwabwàtié târa pwi éaé, [ba na ru piéa].

³ Â go tère pwi jè âboro naa goro jènere autâa kà Pwiduée, wânidò *napwéretòotù, na é tomara too pâ:

«[Jè còo jè muru
na bwaa âmuê]:
É boo wà Pwiduée.
É tâa jaa tèpa âboro.
É wâjaara wàé.
Rà o nye Ba kêe.
Wàé na ée Pwiduée kàra.
⁴ Ée câtùra nûru i kàra.
Â o ticè aré ma tòina kàra.
Jèe nabwé ê maagé.
Tiâu awé ê pwâra bà.
O càra mwa caa i.
Ba jèe tiâu pâ muru béaa. Nabwé!»

⁵ Â wà Pwi Ukai, na é gére tâa gòro autâa kêe, âna é ina tôo pâ: «Gà còo, ba go nama âmuê diri ê pâ muru.»

Â é ina mwara pâ: «Gà wii [ê pwina gà còo ma tère] ba nye âjupâra ma *tàrù ê pâ popai bèepwiri.»

20:12 Daniel 7.9-10; Mataio 25.31-46; Apostolo 17.31; 2 Korénito 5.10; Auinapàpari 13.8 **20:13** Roma 2.6; 1 Pétèru 1.17; Auinapàpari 2.23, 22.12 ‡ **20:13** Grec: *Ê nawiâ, âna é naa too diri tàpé na ia rà bà naa na; â ê 'Napô kà tèpa bà', âna é naa too diri tèpa bà, na rà tâa wê. Â jèpa pitèira, wiâra jèpa wakè kàra.*
20:14-15 Psaume 69.30 **21:1** Ésaïe 65.17; 2 Pétèru 3.13 **21:2** Ésaïe 52.1, 61.10; Hébéru 11.16, 12.22; Auinapàpari 3.12 **21:3** Lévitique 26.11,12; Ézékiel 37.27; Zakarie 2.14; 2 Korénito 6.16 **21:4** Ésaïe 25.8, 35.10, 65.19; Auinapàpari 7.17 **21:5** 2 Korénito 5.17

⁶ Â é ina tôo mwara pâ: «Jèe po cau coo diri! Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*; wâgo autapoo goo ma pwâadèrèè. Go o mwa naa, naa goro piticèmururu naa goo, è jawé târa wâro géè na pwârapò, tà diri tàpé na nùmarà dâra wâdo.

⁷ Â go o mwa naa diri pâ aupwényunyuâari bèepwiri, tà pwina é piétò [jii è èpà]. Â go o Pwiduée kèe, â ée Pwi Naîô.»

⁸ Â napwa naa goo pàra tàpé, [âna rà o pwa wârimuru]:

Wà tàpé na [càra mu caa pwa è pwina wâdé, goro pai] wâgotàra;

Wà tèpa tàutàra na rà cèikî;

Wà tèpa pwâ*;

Wà tèpa miiri è càrarà;

Wà tèpa ipuu imudi;

Wà tèpa ipòtâmwara;

Wà tèpa pwa dooki;

Wà tèpa pwamaina pâ duée imudi.

Wà diri tèpa âboro bèepwiri, âna o türà naa na nawià ânye, ma dà na tòo. Ba wâèpwiri è pwi béwailu kâra pwâra bà, [dâra gòiri awé].

Napô Iérusaléma na bwaa âmué

⁹ Géè na càuè, â é me mariô wà pwi jè ârapàara tèpa 7 angela—tèpa wicèpwiri i tèpa 7 wâra jawé, na ia wâbé goro pâ tubatòina. Â é ina tôo pâ: «Gà me, ma go paari tâgà è tô ilàri dopwa wâdà *Pwi nari mutô.»

¹⁰ Â é popao naa na nyuâa†, naa gòrojaa maina, na gòri too. Â é paari tôo Iérusaléma, i napô pwicîri kà Pwiduée, na é gére boome géè napwéretòtù géè jaa Pwiduée.

¹¹ Â é pwâra goro è muugère kà Pwiduée, pwacèwii è atü na dau maina wâri wèe, jè atü *jaspe*, na dau jajau ma pwéelaa.

¹²⁻¹³ Napwa naa goo pâ auba atü goo, âna dau maina ma gòri too. Â pwa 12 goropwârawâ goo. Ba âracié wâna auègòdò tòotù; â âracié wâna auduu tòotù; â âracié wâporomarawâ; â âracié wâpwâragòrowâ. Â wii naa goo jèpa goropwârawâ è jèpa neere tèpa 12 wâao *Isaraéla. Â pwa 12 angela na rà jèpa wéaa goo.

¹⁴ Â po 12 atü pàara i auba. Â jèe wii naa goo jèpa pàaé bèepwiri, è jèpa nee tèpa 12 *apostolo kà Pwi nari mutô.

Câmu kâra napô

¹⁵ Wà i pwi *angela, na bu gére pitùra, âna é cipa è bàra watü mwani mii. Â é câmuri i napô, bau è pâ goropwârawâ, ma è babé goo.

¹⁶ Â é côo pâ nye po ipaiwà bwàti è câmu goo è pâ ârapàpé ére géè goro i napô. Â nye po ipaiwà bwàti è pai gòri, ma dooé, ma augòri goo. [Ûna é naanaimari è câmu, âna nimaro kèe] âna po 12 000‡.

21:6 Ésaïe 55.1; Jérémie 2.13; Ioane 7.37; Auinapàpari 1.8,17, 22.17   **21:7** 2 Samuel 7.14; Psaume 89.27-28   **21:8** Mataïo 25.41; Hébéru 10.38-39; Auinapàpari 20.15, 22.15   * **21:8** Càcaa popai tà tàpé na nùmarà na rà pitère dà Pwiduée, éco na rà tûu ma pwa na èpà na pàra pàara. Popai tà tàpé na rà naa càurà naa goo wà Pwiduée, â rà wârapwiri, tia pwâadèrèè.   **21:10** Ézékiel 40.2   † **21:10** Â é popao naa na nyuâa—é, Â é popao è Nyuâaè Pwicîri, â wà pwi angela âna é popao.   **21:11** Ésaïe 60.1-2,19   **21:12-13** Ézékiel 48.30-35   **21:15** Ézékiel 40.3; Auinapàpari 11.1   ‡ **21:16** 12 000—Câmu kâra pai picaatâa kà Pwiduée ma tèpa âboro kèe. 12 000 = 3 x 4 x 1 000. 3 = nimaro kà Pwiduée (Caa, Naîè, ma Nyuâaè Pwicîri); 4 = pâ 4 ére nord, sud, est, ouest; 1 000 = câmu kâra pâ âboro na wâru. Jèpwi mwara; 12 = jè câmu kà tèpa âboro kà Pwiduée. (Còo Auinapàpari 7.4-8.)

17 Â é câmuri mwara ê babé atü, â ê câmu kêe, âna po 144 *coudée*§. (Ba wàépwiri ê câmu na rà mu câmuri goo, wà tèpa âboro.)

18 Ê auba wâgoro babé, âna atü *jaspe*, na bwùucùru ma mii, [na dau maina wâri wèe]. Â ê napô, âna é mwani mii, na é po pwéelaa, ma pwâra.

19 Â pâ pàara auba, âna pwa goro pâ atü na maina, na tòpò naa gò, pâ na jèpapara atü na kîri na jèpa dau maina ê wâri wèe:

Pâbéaa—jaspe;
 Bé 2—saphir;
 Bé 3—calcédoine;
 Bé 4—émeraude;
 20 Bé 5—sardonyx;
 Bé 6—sardoine;
 Bé 7—chrysolithe;
 Bé 8—béryl;
 Bé 9—topaze;
 Bé 10—chrysopraxe;
 Bé 11—hyacinthe;
 Bé 12—améthyste.

Â po dau jajau ma muugère pâ atü bèeni, â rà dau pwâra goro êdiri pâ âmu kêe.

21 Â i jèpa goropwârawâ na rà po 12, âna nye pwa goro caapwi perle. Â ê naigé na maina, wânabibiu kâra napô, âna pwa goro mwani mii, na dau pwéelaa ma dau pwâra.

Pwéelaa naawê muugère kà Pwiduée

22 Nye ticè wâra pwapwicîri cèna go còo naawê. Ba ru tâa wê, wà Pwiduée* na dau pwa pàtamee, ma i Pwi nari mutô. [Â o pwamainaru naa na-poromeeru.]

23 Â jèe ticèmururu naa goo, na ru èu naawê, ê tòtòtu ma parui. Ba jèe pwéelaa naawê ê muugère kà Pwiduée. Â wà i Pwi nari mutô, âna jèe pwi wâra ânye.

24 Â diri tèpa âboro, âna rà o wâro na pwéelaa kêe. Â wà tèpa ukai, âna rà o pa pàdarié diri pâ wâdé kâra.

25 Â o càcaa târi ê pâ goropwârawâ, ba nye ticè ne ma bàutê wê [â ticè a mura].

26 Â pâ Ba gòropuu, âna rà cia naawê diri pâ neemururà ma wâdé kâra.

27 O càcaa tò naawê cè jè muru na miiri. Â pwicîri mwara tà tèpa pwa pâ tûu na miiri, ma tèpa pwâ. Â wâdé co, wàilà na wii ê neerà naa na tii kà Pwi nari mutô, ba Tii goro wâro.

22

Nairiwâ na é naa wâro

1 Gée na càùé, â wà i pwi *angela, âna é paari tóo ê nairiwâ, na é naa wâro. Â nye po dau pwéelaa awé. Â é itàa gée aranara ê autâa kà Pwiduée, ma *Pwi nari mutô,

§ 21:17 *Coudée*—Gòobàra caapwi mètre. (Pai gòri wàra ê i pwi âboro, gée goro mangadaîê, tiagoro jipu kâra iê.) 21:18 Ésaïe 54.11-12 * 21:22 *Ru tâa wê, wà Pwiduée...* Grec: *Ê wâra pwapwicîri kêe, âna wà Pwiduée...* 21:23 Ésaïe 60.19-20; Auinapàpari 22.5 21:24 Ésaïe 60.3,5 21:25 Ésaïe 60.11 21:27 Ésaïe 52.1; Ézékîel 44.9; 1 Korénito 6.9-10 22:1 Ézékîel 47.1

² wânabibiu kâra naigé kâra i napô. Â é coo goo ê du jènere nairiwâ* i upwâra târa wâro†. Â é pitòpò pâ pwêe naa na 12 parui naa na caapwi naja. Â é dooé, âna wâi târa ê pâ Ba.

³ Â o càcaa pwa còwâ cè tojii.

O tâa na i napô é autâa kà Pwiduée ma Pwi nari mutô. Â rà o mwa piênawéna kà Pwiduée ma pipwamainaê wà tèpa âboro kîri kêe.

⁴ Â rà o picôora ma wâé, â o wii na gaadaarà ê nee.

⁵ Â o câ mwa caa pwa còwâ ê bàutê. Â o càcaa piâjimuru târa ê wâra ânye, bau i tòotù. Ba ée pwéelaa kâra wà Pwi Ukai Pwiduée. Â rà o pitûa dâra gòiri awé.

Bénabwé popai

⁶ Géé na càué, â é ina tôo wà i pwi angela, pâ: «Diri ê pâ muru na gà me géé aucôo ma tère, âna âjupâra ma *târù. Ba wà Pwi Ukai Pwiduée, âna é naa ê Nyuâaê Pwicîri kêe tà tèpa *péroféta, [ba na rà inapàpari ê popai kêe]. Â, na wàrapwiri, â é cùru pâ tèpa angela kêe, ma rà inapàpari tà tèpa âboro kîri kêe ê pâ muru na o mwa tà tèepaa.»

É wâjué còwâ Iésu

⁷ É ina wà Iésu pâ: «Guwà còo! Go o tàpo tèepaa.»

[Â wâgo, Ioane, âna go ina pâ]‡: O cidòri nyuâa pwi âboro na é pitère dâra ê popai kà Pwiduée, na tâa na é tii bèeni! Ba é paari ê pwina o tèepaa, târa ma rà pwacôoco wà tàpé na rà pûra.

⁸ Ūna go cau còo ma tère diri pâ muru bèepwiri, â go cigòboo ma tùu jùruo, ma pwamaina i pwi angela, na ia é paari tôo.

⁹ Â é ina tôo pâ: «Bwa! Gà cibwaa wàrapwiri. Ba go pwi bére wakè'gà, ma wà tèpa béegà, wà tèpa péroféta, ma wà diri tèpa âboro, na rà pitère dâra ê pâ popai na wâna é tii bèeni. Â wâdé na gà pwamaina co Pwiduée!»

¹⁰ Â é ina tôo mwara pâ: «Gà cibwaa wéaari naa googà ê pâ popai, naa na tii bèeni, na é mara ina béaa wà Pwiduée. Ba popai târa pa-ipacôo wà tèpa âboro. Ba jèe wâmwünyabwe ê tòotù kêe, na é pacoo diri pwiri wà Pwiduée.

¹¹ «Êkaa na, wà pwina é pwa na èpà, ma muru na miiri, âna wâdé na é nye gòo goro pwa§. Â wà pwi âboro na é pipapwicîriê, ma târù ê wâro kêe, âna wâdé na é ciburà pwa.»

Go pwi autapoo goo ma pwâadèrèè

¹² É ina wà Iésu pâ: «Guwà còo, ba go o jèe tàpo tèepaa me. Â go naa wâri wèe târa jèpa âboro, wiâra ê jèpa wakè kâra; [wiâna wâdé, é, èpà].

¹³ Ba wâgo *Alpha* ma *Oméga*, na go tâa béaa, â go o mwa me. Â go pwi autapoo goo, ma pwi pwâadèrèè.»

¹⁴ Cidòri nyuâa tàpé na [rà wâdé na ara Pwiduée. Ba] rà jèe nuwa ârabwée kâra. Â o pwa târù kâra ma rà tò na é goropwârawâ târa i napô, ma uti ê pwâra upwâra târa wâro.

22:2 Genèse 2.9; Ézékiel 47.12; Joël 4.18; Zakarie 14.8 * **22:2** É du jènere nairiwâ—Caapwi upwâra. Munaa é itâa boome ni nabibiu kêe i nairiwâ. † **22:2** *Iupwâra târa wâro—é, Pâ upwâra târa wâro.* **22:4** Mataio 5.8; Auinapàpari 3.12 **22:5** Daniel 7.18,27; Auinapàpari 5.10, 20.6, 21.23,25 **22:6** Auinapàpari 1.1 **22:7** Auinapàpari 1.3 ‡ **22:7** Munaa popai kà Ioane, êco na, pwiri gòobàra popai kà Iésu. **22:8** Auinapàpari 19.10 **22:11** Daniel 12.10 § **22:11** *Wâdé na é nye gòo goro pwa*—Munaa é pitunamiri càurà wà pwi angela, ba na é tabatâci ê pwâranümarà, ma rà pitòtèri ê wâro kâra. **22:12** Ésaïe 40.10; Jérémie 17.10; Auinapàpari 2.23 **22:13** Ésaïe 44.6; Auinapàpari 1.8,17, 21.6 **22:14** Genèse 2.9, 3.22

15 O càra caa toome pâ akàna—tèpa pwâ, ma tèpa ipuu imudi, ma tèpa ipòtàmwara, ma tàpé na rà pwa dooki, ma tèpa ipwamaina pâ duée imudi! Wà tàpéebà, âna rà o cau tâa gòroigé diri.

16 É ina wà Iésu pâ: «Go jèe cùru paé dariwà pwi angela kôo, ba na é papaé é popai kôo, tà tèpa wâra pwapwicîri. Wâgo, âna go pwi gòobàra wà ukai *Davita; wâgo, âna go pwi îricò kaatàdaa, na go pame é tòotù.»

17 Â é Nyuâaê Pwicîri, ma wà tô Ilàri dopwa kà Pwi nari mutô, âna ru ina tée pâ: «Gà me!» Â wà pwi âboro na é tère pwiri, âna wâdé na é ina mwara pâ: «Gà me, [co Pwi Ukai]!» Â wà pwi âboro na nùmee dàra wâdo, â wâdé na é me, ma é wâdo é jawé târa wâro, ba nye ticè wâri wèe.

Cibwaa tòotéri ère popai bèni

18 Wâgo Ioane, na go ina bwàti târa diri pâ âboro, na rà tère é pâ popai, naa na é tii bèni, pâ: Ê popai bèni, âna popai kà Pwiduée na inapàpari é pwina o tèepaa. Â gà ipwacôoco. [Gà cibwaa ébii é popai] ba wiàna gà naa gòobàra é pâ popai bèni, â é nye naa gòobàra tâgà mwara wà Pwiduée é pâ bétubatòina na ina naa na é tii bèni.

19 Â wiàna gà patâjii é jè popai géé na tii bèni, â ée mwa patâjii jiigà é kâgà, géé goro é pwâra upwâra târa wâro, ma autâa'gà na napô na pwicîri, na wii naa na tii bèni.

20 Â [wà Iésu] wà Pwina é *paâjupâra é pâ muru bèepwiri, âna é ina pâ: «Ûu, go o jèe tàpo tèepaa.»

[Â wâgo Ioane, â go ina pâ]: Amen! Wâdé na wâra! Wâdé na gà me, co Pwi Ukai Iésu!

21 [Â wâguwà tèpa cèikî na guwà pûra é tii bèni] wâdé na é cau *pwényunyuâariwà diri wà Pwiduée, goro é *pimeaari imudi kà wà Pwi Ukai Iésu!

Cidòri nyuâawà!